BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
68
2 E
9

68.2.E.9

EX PHYSIOLOGIA ARISTOTELIS, LIBRI DVODETRIGINTA.

1	De auſcultatione naturali	octo,
2	De cœlo	quatuor,
5	De anima	tres,

Ioanne Argyropylo interprete.

3	De generatione & corruptione	duo,
4	Meteorologicorum	quatuor,
6	De ſenſu & ſenſili	vnus,
7	De memoria & reminiſcentia	vnus,
8	De ſomno & vigilia	vnus,
9	De inſomnijs	vnus,
10	De diuinatione in ſomno	vnus,
11	De longitudine & breuitate vitæ	vnus,
12	De iuuentute & ſenectute & vita & morte & reſpiratione	vnus,

Franciſco Vatablo interprete.

BIBLIOTECA ROMA VITTORIO EMANUELE

Quibus omnibus, antiqua tralatio tricenos libros continẽs, ad Græcum per eundem Vatablum recognita: columnarum reſpõdet.

SOC. IESV COLL. ROM. IHS

CVM PRIVILEGIO

36

PRAEFATIO

FRANCISCI VATABLI IN TRALATIONES PHYSIOLOGIAE ARISTOTELIS, AD R. P. D. GVILLERMVM BRICONNETVM EPISCOPVM MELDENSEM, PRAEFATIO.

REdeunti mihi Auenione Præſul optime, quo me ante pauculos annos ad cultū ingenij capeſſendum receperā, ratus literas Hebræas noſtris, id eſt Chriſtianis ſeu Latinis ſeu Græcis, non parū lucis & ornamenti adferre poſſe: doctiſſimus ille Faber tuus, Mecœnas & præceptor meus, antiquam tralationem Philoſophiæ naturalis, quæ non ab vno tota, ſed a diuerſis, eiſdemq; incertis, prodijt auctoribus, ad Græcum examinandam diſcutiendamq; & demum recognoſcendam commiſit, nonnihil forte ſibi, vt eſt in diſcernēdis animis exercitatiſſimus, de meo ingenio pollicitus. quāq̃ mihi oppido q̃ mediocre contigit, vt cætera pleraq;. Quod vnū in cauſa fuit, vt aliquādiu hanc prouinciam recuſarim, quam tandem volens nolens ſuſcepi. Quid enim facias: ſiue auctoris dignitatem ſpectes, quē Plinius ipſe, vt de cæteris taceam, ſummū in omni ſciētia virum appellat? Siue operis vtilitatem. quippe quod de rebus naturalibus tractet: quarum cognitionē atq; notitiam homini apprime vtilem eſſe, nemo neſcit. Siue demādantis auctoritatē pariter & humanitatem. is enim eſt: cui, vt ſemel omnia complectar, me meaq; debeo. Suſceptam itaq; prouinciam haud ſegniter aggreſſus: integrā veterem tralationē ad exemplar Græcanicū ſumma diligentia contuli, correxi, & infinitis prope mendis expunctis, e tenebris in lucem reuocare tētaui. Sed an effecerim quod quærebam, alij iudicent: ipſa certe quandam quaſi nouam faciem præ ſe ferre videtur. ita tamen, vt priſtinā non omnino exuerit. adeo vt illud periculum ſit: ne lectores niſi boni cōſulant, mihi, ꝙ quędam prætermiſerim diſſimulauerimve, vitio vertant. quandoquidem ad nonnulla conniuere malui: q̃ in alieno libro ingenioſus videri. quanquam iſthæc quampauciſſima ſunt: & eiuſmodi quæ lector vel mediocriter eruditus nullo negocio deprænhendat. vt interim taceam: ꝙ ſi quid perperam in alterutra columella dicatur, in altera recte dicitur. Præterea interpretationem Argyropyli, viri quidem Græci, cæterum in hoc munere ſcribendi laudatiſſimi, non minus fidelē, q̃ claram & elegantē, ab innumeris librariorum erratis quibus antehac differta & penitus cōſpurcata erat, vindicaui. Sed enim quāuis id haud paruo labore confecerim: dolui tamen vehementer, ꝙ ex Phyſiologicis ea tantummodo ab eodem in latinum ſermonē conuerſa haberentur, quæ in fronte libri enumerata ſunt. Magno eorum pudore: qui vete-

rem illam traductionem, incultam etiamnum atq; mendoſam, Ar-
gyropylo aſcribere, & nomine Argyropyli circunferre, auſi ſunt. Id
quod: aut lucriones iſti aginatoreſq;, quos vulgo impreſſores ne dicam
impoſtores nũcupant, cõmenti ſunt. aut certe, quod magis crediderim,
barbari Sophiſtę, qui hanc quoq; literaturæ partem iam ſeſe exerentẽ
obruere volebant. tanta ſiquidem eſt id genus hominũ improbitas, ne
quid deterius dicam: vt dum ſoli ſapere videri cupiũt, nõ modo purio-
res literas, ſed etiam aſſeclas earũ opprimere conentur manibus pedi-
buſq;. nõ cõtenti: iampridẽ ſua inepta & horrida barbarie, præclara ali-
quot ingenia, nationeſq; pene integras, a Philoſophiæ ſtudio deterru-
iſſe, atq; adeo auocaſſe. Caſtigata igitur vtraq;, ac tandẽ negocio For-
mularijs delegato, cũ iam ad calcẽ librorum de Cœlo ventũ eſſet, neq;
haberetur quicq̃ quod in libris de Generatione & corruptione, Me-
teorologicis, & Paruis, vt vocant, naturalibus veteri tralationi opponi
poſſet: tum primum de vertendo toto eo quod ab Argyropylo erat
omiſſum, quãuis difficillimum, cõgitare cœpi. tum: vt res ipſa vbiq; ſi-
bi ſimilis haberetur. tum: ne in adiuuandis promouendiſq; bonis arti-
bus & literis, prorſus immunis eſſem, ac plane ſupereſſem. Exinde, ali-
quandiu ceſſatum ab opere eſt: tantiſper videlicet, dum nouam hãc in-
terpretationẽ cuderem. Quam, tantum abeſt vt iuxta præceptũ Flacci,
nonum preſſerim in annũ: vt calentẽ etiam adhuc & ab incude venien-
tem, Typographo, eam enim quotidianis pene conuitijs efflagitabat,
informandam tradiderim. ſatius enim eſſe duxi: interea ſtudioſos hoc
veluti ſpecimine, ſeu potius veſtigio & vmbra exactioris operis, vtcũq;
mihi promereri. Quod, ſpero, facile exibit: cũ paulo plus ocij & libro-
rum nactus fuero. nam ad alia incommoda hoc quoq; acceſſit: nempe
exemplaris Græcanici, quod tunc vnicum habui, deprauatio, quæ me
nonnunq̃ adeo torſit, vt plane neſcirem quo me verterem. ita vt plus in
caſtigãdo codice, q̃ auctore vertẽdo, ſudauerim. erat enim corruptiſſi-
mus. id quod ne ipſe quidẽ Aldus, vir alioqui de literis tam Græcis
q̃ Latinis optime meritus, quãq̃ eundem ſuis excuſum formis publica-
rit, infiçiatus eſt: immo præfatus in ea epiſtola quã Auſcultationi na-
turali præfixit, vnde id acciderit ſatis ſuperq; explicans. Adde etiã: q
ſicut commentaria Græca nulla habui, ſic nihil iuuari ab ijs potui qui
Ariſtotelem fœde ac barbare cõmenti ſunt. Vtcunq; tamen haſce diffi-
cultates ſuperaui: & ita ſuperaui, vt affirmare queam, Ariſtotelem La-
tinum a Latinis facilius intelligi poſſe, q̃ Græcum a ſuis. Sed non ſine
auxilio, vt obiter fatear per quos profecerim: primũ, Ioãnis Argyro-
pyli, Theodori Gazæ, & Hermolai Barbari, trium inſignium viro-
rum, qui ſuis tralationibus feliciſſimis Philoſophiã Latinam illuſtra-
uere. Deinde Apollinis, ſic enim Fabrum meum appellito: quẽ, cum
domi haberem, quoties dignus vindice nodus inciderat, conſulebam.

BIBLIOTECA NAZ. VITT. EMANUELE ROMA

Atq; ſic tandem effectum eſt:vt per ſingulos libros tralatio noua antiquæ reſpondeat. Quam maiuſculis characteribus ideo exarãdam curaui: ꝙ antiquitati nõnihil eſſe deferendum exiſtimem, ꝙq; ſimplicius ea, Philoſophi verba repræſentet. reliqua prætereo: ne putes me reſpõdere velle, vanis iſtis blateronibus, qui, cum ipſi nihil agant, aliena omnia carpunt. Cæterum, vtriq; numeros adieci. antiquæ: quibus ei Paraphraſin Phyſicã Fabri noſtri cõciliaui, quæ propediem vt caſtigatior, ita aliquot aucta libris, aſpirãte DEO Optimo Maximo emittetur, ꝙ vice commentariorum eſſe poſſit. nouæ: quibus eos ad Cõmentatorem ablego, qui inuentis frugibus, glande veſci malunt. Item paragraphos. vt ſi quid in alterutra ſit, quod lectorem aut offendat aut remoretur: in altera facile inueniri poſſit. Hæc autem omnia, veterem inquã tralationem et nouam, primum ingenij mei fœtum: tibi ſacerrime Antiſtes, egregio quidem literarum patrono & cultori, dedico. ſimul: vt meam in te obſeruantiam, qui domi tuæ exigo, agnoſcas. ſimul: vt cæteri, tui nominis præfatione commoniti, partim literas literatoſq; tueantur, foueant, prouehant. partim relictis aut ſaltem intermiſſis prioribus ſtudijs, ſiue Sophiſticis ſiue etiã Poeticis aut Oratorijs: ad elegantem Philoſophian Ariſtotelis viri, vt inquit ille, immenſæ ſubtilitatis, ſeſe conferant. Vale. Ex Cœnobio diui Germani. Menſe Auguſto. M. D. XVIII.

¶ Primus Phyſicorũ Ariſtotelis ad Petrũ Medicen: interprete Ioanne Argyropylo Byzantio.

1 CVm circa omnes doctrinas
quarũ ſũt principia / vel cau
ſæ/ vel elemen
ta/ex horũ perceptione cognitio
fiat atq; ſcientia (tunc enim vnã-
quamq; rẽ ſcire putamus: cũ cau-
ſas primas principiaq; prima/ &
vſq; ad elemẽta cognoſcimus)pa-
tet & ea quę ad principia natura-
lis ſcientiæ pertinent/enitendũ eſ
2 ſe prius determinare. ¶ Hęc autẽ
inſita natura nobis eſt via ; vt e
notioribus nobis magiſq; manife
ſtis/ ad notiora naturæ magiſq;
manifeſta proficiſcamur. nõ enim
ſunt eadem: nobis/ atq; ſimpliciter
nota . Quapropter hoc modo ex
hiſce quæ naturæ quidem minus
ſunt manifeſta/nobis autem noti-
ora: ad ea quæ dilucidiora ſũt ma
giſq; nota naturæ ꝓficiſcamur ne
3 ceſſe eſt. At cõfuſa: primo nota no
bis ſunt magis/ac manifeſta. Ele-
mẽta vero principiaq;: poſterius
ex hiſce nota per ipſorũ diuiſio-
4 nem fieri ſolent. Iccirco: ex vniuer
ſalibus ad ſingularia ꝓficiſcamur
oportet. ipſum namq; totum: ſen-
ſu notius eſt. vniuerſale vero : to-
tum eſt quoddam. quippe cũ: mul
5 ta complectatur vt partes. Sic eti
am: & nomina quodammodo ſeſe
habent ad diffinitionem. Totum
enim quoddã indiſtinctũq; ſigni-
ficant: ceu circulus. at ipſius diffi
nitio: in partes ſingulas diuidit.
Pueri quoq; primum quidem vi-
ros omnes/patres: mulieres quaſ-
uis/matres appellãt. poſterius au
tem: horum vtrumq; diſcernere/ di
ſtinguereq; videntur. Cap. II.
6 NEceſſe eſt itaq;: aut
vnũ eſſe principiũ/
aut plura. et ſi ſit v-
nũ/aut immobile vt
Parmenides Meliſ-
ſuſq; dicit: aut mobi
le eſſe oportet vt Naturales cẽſere
videt̃/ quidã aerẽ/ quidã aquã pri

¶ Trallatio vetus primi de phyſico auditu Ariſtotelis ex græco recognita ad R. P. D. Guillermũ Bricõnetũ epm Meldẽſẽ.

CAP. I.

QVoniam intelli 1
gere ac ſcire con
tingit circa om-
nes ſciẽtias qua
rum ſunt princi
pia: cauſę vel ele
menta/ ex horũ
cognitione (tunc
enim putamus
cognoſcere vnũquodq;: cũ cauſas primas
cognouerimus/et principia prima/et vſq;
ad elementa) manifeſtum eſt ꝙ et ea quę
ſunt circa principia ſciẽtiæ quæ de natu-
ra eſt/ primũ determinare tentandũ eſt.
¶ Innata autẽ eſt ex notioribus nobis et 2
manifeſtioribus/via: ad manifeſtiora na-
tura/et notiora. nõ enĩ ſunt eadẽ: et nobis
nota/ & ſimpliciter. Quapropter neceſſe
eſt ad hũc modũ procedere ex ĩmanifeſti
oribus natura quidẽ/ nobis autẽ manife-
ſtioribus: ad manifeſtiora natura et noti
ora. ſunt autem primũ nobis dilucida ac
manifeſta: confuſa magis. poſterius autẽ:
ex his nota fiunt elemẽta et principia/ ijs
qui diuidũt ipſa. Quapropter: ex vniuer-
ſalibus ad ſingularia procedere oportet.
Totũ enim: ſecundũ ſenſum notius eſt.
vniuerſale autem : totum quoddam eſt.
multa enĩ comprehendit vt partes : vni-
uerſale. Patiuntur autẽ: hoc idem quodã
modo et nomina ad rationẽ. totum enim
qddã/et indiſtincte ſignificãt: vt circulus.
diffinitio autẽ ipſius: diuidit in ſingula.
Ac pueri primũ quidẽ õnes viros/patres
appellant: et matres/ fœminas. poſterius
autẽ: determinãt horũ vtrũq;. Cap. II.
NEceſſe eſt autem: aut vnũ 3
eſſe principium/aut plu-
ra. et ſi vnum/ aut immo
bile vt dicit Parmenides Parmenides.
ac Meliſſus : aut mobi- Meliſſus.
le vt Phyſici/ hi quidem Phyſici.
aerem aſſerentes / alij vero aquam/ pri-

Tral.ve.ex græ.recog.

mum eſſe principiū.ſi vero plura: aut fi-
5 nita/aut infinita. ❡Et ſi finita/plura au-
tē vno:aut duo/aut tria/aut quatuor/aut
ſecundū aliū quēpiā numerū. Et ſi infini
Democrit9 ta:aut ſic eſt vt Democritus/genere qui-
dē vnū/ figura vero vel ſpecie differētia/
aut etiā cōtraria. Similiter autē quærūt:
& quærētes quot ſūt/ea quæ ſūt.ex qui-
bus enī ſunt/ ea quæ ſunt:quærūt primū
vtrū hæc vnū/an multa ſint. et ſi multa:
finita/an infinita. quare principiū ac ele-
mentū quærūt:vtrū ſit vnum an multa.
6 ❡Itaq; ſi vnū atq; immobile ſit/id quod
eſt/cōſiderare:nō eſt de natura/ſpeculari.
Vt enim Geometræ nō āplius eſt ratio/
ad eum qui deſtruit principia/ſed aut al-
terius eſt ſcientiæ/aut omnium cōmunis:
ſic neq; cuipiam de principijs. Nō enim
amplius/ principiū eſt:ſi vnū ſolū/ & ita
vnum eſt. Aut enim principiū: cuiuſdā/
aut aliquorum eſt. Simile igitur eſt con-
ſiderare an ſic vnū eſt: & ad aliam quāli
bet poſitionē ſermonis gratia dictā diſ-
Heraclitus putare vt Heracliteā/aut ſi quis dicat ho
7 minem vnū/ id quod eſt eſſe. ❡Aut ſol-
uere litigioſam rationem. quod: vtræq;
Meliſſus. quidē habēt rationes & Meliſſi & Par-
Parmeni-des. menidis. Etenim:falſa accipiūt/& nō ſyl
logizantes ſunt. Magis autē Meliſſi one
roſa eſt/ & non habens dubitationē. ſed
vno inconuenienti dato:alia contingunt.
hoc autem:nichil difficile eſt. Nobis au-
tem ſupponatur:ea quæ ſunt natura/aut
omnia/aut quædam moueri. manifeſtum
eſt autem ex inductione. Simul autem
neq; conuenit omnia ſoluere : ſed quæ-
cunq; ex principijs aliquis demonſtrās/
mentitur. quæcunq; vero non:minime.
vt tetragoniſmum:eum quidem qui per
ſectiones Geometrici eſt diſſoluere. il-
Antiphon. lum autem/qui Antiphontis:non Geo-
8 metrici eſt. ❡ Sed quoniam/ de natura
quidē/nō autē naturales dubitationes cō
tingit dicere ipſos:forſitan quidē bene ſe
habet aliquantulum diſputare de ipſis.

Argyropylus

mū pricipiū eſſe dicētes. Si plura
ſint:aut finita/aut infinita eſſe ne
ceſſe eſt. ❡Et ſi finita ſint/pluraq;
vno:duo/ vel tria/ vel quatuor/ vel
in alio quodā numero eſſe opor-
tet. Si infinita:aut genere quidem
vnū/ figura vero vel forma diuer-
ſa/ perinde atq; Democritus aſſe-
rebat/ aut contraria etiam neceſſe
eſt eſſe. Pari modo quærere vidē- 7
tur:& ij qui quærunt quotnā ſint
ea quæ ſunt. Nam ea primū quæ-
rūt:ex quibus cōſtāt ea quæ ſunt
vtrū vnū an plura ſint. et ſi ſint plu
ra: vtrū ſint finita an infinita. qua
re principiū quærūt ac elementū:
vtrū ſit vnū an plura. ❡Cōſidera 8
re igiť ſi id quod eſt/ vnū ſit/atq;
ĩmobile: nō ad naturalē philoſo-
phū pertinet. Nā vt Geometrę nō
eſt ad eū ratio qui Geometrię pri
cipia tollit/ ſed aut ad aliā ſciētiā
attinet/aut ad cōmunē omniū fa-
cultatē:ſic & illi nulla eſt ad eum
ratio qui principia tollit. Non eſt
enim principiū:ſi vnū eſt tātum/
atq; vnū hoc modo. Principium
eni:alicuius/aut aliquorū princi-
piū eſſe conſtat. Simile eſt itaq;:ſi 9
hoc modo ſit vnū cōſiderare/& de
alia quauis poſitiōe differere/quę
ſermonis cauſa dicitur/qualis eſt
Heracliti/ vel ſi quiſpiā id qđ eſt/
vnū hominem eſſe dixerit. ❡Aut 10
cōtētioſā ſoluere rationē. qđ qui-
dē ābæ rationes habēt:& Parme-
nidis & Meliſſi. Nā falſa ſumūt:et
forma ſunt vicioſæ. Inepta autem
magis eſt ratio ipſius Meliſſi:nec
dubitationē habet. ſed vno abſur-
do dato:cętera accidūt. Hoc vero
nullā habet difficultatē. At nobis 11
ea quæ natura cōſtāt:aut ōnia/aut
aliqua moueri ſubijciatur. qđ qui-
dē patet ĩductione. Et inſuper nec
ōnia ſūt ſoluēda: ſed ea tantū quę
quiſpiā ex pricipijs oſtēdit falſa.
quæ vero hanc cōditionē egredi-
untur: non ſunt ſoluenda. veluti
quadrationem eam quidem quæ
per partes extruitur: ad Geome-
tram diſſoluere pertinet. Anti-
phontis autem : non ad Geome
trā redarguere ſpectat. ❡Verū cū 12
nō de natura quidē/naturales au-
tē dubitationes/ ipſos accidat di-
cere: bene res ſeſe habebit fortaſ-
ſe/ ſi parū de ipſis differuerimus.

Argyropylus.

Hæc enim conſideratio: philoſo-
13 phiam nimirum habet. ❡ Atqꝫ (vt
a principio/omniū accōmodatiſſi
me noſtra hæc proficiſcatur ora-
tio) cū id quod eſt/pluribus modis
dicatur: quonā modo dicunt vnū
omnia eſſe? Vtrū vt ſubſtantiā: cun-
cta? an vt quātitatē/an qualitatē?
Et rurſus vtrum ſubſtantiā quidē
vnā autē/eſſe cuncta: velut homi-
nē vnū/aut equū vnum/ aut ani-
mā vnā? An qualitatem/ & hanc
identidem vnam: vt albedinem/
aut caliditatem/aut aliquid tale?
Hæc enim omnia inter ſe nimiū
14 differunt: vt dici non poſſint. Nā
ſi eſt ſubſtantia & qualitas atqꝫ
quātitas/ ſiue ſeparata ſeiunctaqꝫ
ſint ea quæ ſunt: non vnum/ ſed
plura profecto ſūt. Sin vero qua-
litas ſint vniuerſa/ vel quantitas
ſiue ſit ſubſtantia ſiue non ſit: ab-
ſurdū eſt ſane/ſi id quod eſſe non
poteſt/ abſurdum oporteat appel-
lare. Nichil enim cæterorum/ pre-
ter ſubſtantiam: ſeparatum eſſe
poteſt. vniuerſa enim hec: de ſub-
iecto dicuntur/de ſubſtantia qui-
15 dē ipſa. Atqui Meliſſus: id quod
eſt/ infinitum aſſerit eſſe. Id ergo
quod eſt: quantitas eſt quædam.
infinitū enim: in quantitate nu-
rū eſt. Subſtantia autem infinita:
aut qualitas/aut affectus infinitus
eſſe non poteſt/ niſi per accidens/
ſi ſimul & quanta ſint quædā. infi
niti namqꝫ ratio: quātitate vtitur/
nō ſubſtantia/nō qualitate. Si igi
tur & ſubſtātia ſit & quantitas: id
quod eſt/ non vnū ſed duo eſſe vi
dentur. ſin vero ſit ſolum ſubſtan-
tia: infinitū ſane non eſt/ neqꝫ ma
gnitudinē vllā habebit. erit enim
16 quātitas quædā. Præterea cū mul
tipliciter/& ipſum vnū ſicut & id
quod eſt dici ſoleat: conſiderandū
eſt quonā modo ipſū vniuerſū/ v-
17 nū aſſerunt eſſe. Atqꝫ vnū dicitur:
partim cōtinuū ipſū/partim indi
uiſibile/ partim ea quorū eadem
atqꝫ vna eſt ratio. vt temetū ac vi
nū. Si igitur eſt cōtinuū ipſū vnū
multa profecto eſt. cōtinuū enim:
in infinitū eſt diuiſibile. ❡ Exiſtit
autem dubitatio de parte ac toto:
non ad ſermonē fortaſſis accōmo
data/ ſed per ipſam cōſideranda/
vtrū vnū an plura/ſint partes atqꝫ

Tral. ve. ex græ. recog.

Habet enim philoſophiam: hæc conſide
ratio. ❡ Principium autem: maxime om 9
nium proprium. Cum multipliciter dica
tur id quod eſt: quomodo dicunt dicen-
tes vnum eſſe omnia? vtrum ſubſtantiā/
omnia: an quātitatē aut qualitatem? &
iterū vtrū ſubſtantiā vnā/ omnia: vt ho-
minem vnum/aut equum vnum/aut ani-
mā vnā? an qualitatē/ vnam autem hāc:
vt album/ aut calidum/ aut aliquid tali-
um? hæc enim omnia differūt multum:
& ſunt impoſſibilia dictu. ſi enim erunt/
& ſubſtantia/ & quale/ & quantum/ &
hæc ſiue ſeparata adinuicem/ ſiue non:
multa ſunt/quæ ſunt. Si vero omnia/ aut
quātum ſunt/aut quale/ ſiue cum ſit ſub-
ſtantia/ſiue cū non ſit: inconueniens eſt/ ſi
oportet incōueniens dicere/quod impoſ
ſibile. nullū enim aliorum: ſeparabile eſt/
præter ſubſtantiam. omnia nāqꝫ: de ſub-
iecta dicuntur ſubſtātia. Meliſſus autē: Meliſſus
quod eſt/ infinitum eſſe dicit. quantum
itaqꝫ aliquid eſt: quod eſt. infinitū enim:
in quantitate eſt. ſubſtantiam autem in-
finitam: aut qualitatem/aut paſſionē eſſe
non contingit/niſi ſecundū accidens/ſi ſi-
mul & quantitates aliquæ ſint. Infiniti
enim ratio quātitate vtitur: ſed nō ſub-
ſtantia/ neqꝫ qualitate. Si igitur & ſub-
ſtantia eſt & quantum: duo & non vnū
eſt/quod eſt. ſi vero ſubſtantia ſolum ſit:
non infinitum eſt/ neqꝫ magnitudinē ha
bebit vllam. quātum enim quoddā/erit.
Amplius. quoniā & ipſum vnū multipli
citer dicitur/quēadmodū et quod eſt: cō-
ſiderandū eſt quo modo dicunt vnū eſſe/
ōne. dicitur enim vnū: aut continuū/ aut
indiuiſibile/aut quorū ratio eadē & vna
eſt ipſius quod quid erat eſſe. quēadmo-
dū merum & vinū. Si igitur cōtinuū eſt:
multa eſt id quod eſt. in infinitū eni diui
ſibile: eſt cōtinuū. ❡ Habet autē dubita- 10
tionē: de parte & toto. fortaſſis autē: ni-
chil ad orationem: ſed ipſam ſecundum
ſeipſam/ vtrū vnū an plura ſint pars et

Tral. ve. ex. græ. recog.

totū? Et quomodo vnum: aut plura? et ſi plura: quomodo plura? Et de partibus non continuis: eadem eſt ratio. Et ſi toti vnum/ vtraq; eſt velut indiuiſibile: quoniā & ipſæ ſibiipſis. At vero ſi velut indiuiſibile: nullū erit quantū/ neq; quale. Neq; itaq; infinitum eſt/ id quod eſt: ſicut Meliſſus dicit. neq; finitū: ſicut Parmenides. Terminus enim: indiuiſibilis eſt/ neq; finitus eſt. At vero ſi omnia quę ſunt ratione vnū ſunt/ vt indumētum et tunica: Heracliti orationē cōtingit ipſos dicere. Idē enim erit eſſe et bono & malo: et nō bono & bono. quare idem erit: bonum & non bonū/ & homo & equus. & non/ de eo ꝙ vnum ſunt quæ ſunt/ ratio erit: ſed de eo ꝙ nichil ſunt. & tali eſſe & tanto: idem.

Meliſſus. Parmenides. Heraclitus

11 ¶ Cōturbabantur autē et poſteriores/ queādmodū et antiqui: ne forte accidat ipſis/ idem ſimul vnum eſſe & multa. Quapropter & alij quidē: ipſum eſt auferebant/ quemadmodū Lycophron. alij autem: mutabant dictionem. quoniam homo/ non albus eſt: ſed albatur. neq; ambulans eſt: ſed ambulat. vt ne ipſum eſt adijcientes: multa faciant eſſe vnum/ tanq̄ ſingulariter dicto/ vno/ aut ente. Sed multa ſunt/ quæ ſunt: aut ratione/ vt aliud eſt albo eſſe & muſico (idem vero: vtraq;. multa itaq;: vnū) aut diuiſione/ quemadmodum totum/ et partes. Hic autem iam dubitabant: & confitebātur vnum/ multa eſſe. tanq̄ non cōtingeret: idem/ vnum & multa eſſe/ nō autem oppoſita. eſt enim vnum: & potentia/ & actu. Hoc igitur modo dicentibus: impoſſibile videtur quæ ſunt/ vnum eſſe.

Lycophron

CAPVT III.

12 Et ex quibus oſtēdūt: ſoluere nō difficile eſt. vtriq; enim contentioſe ſyllogizant: & Meliſſus & Parmenides. Nā & falſa ac-

Meliſſus. Parmenides.

Argyropylus

totū/ et quo pacto: ſint vnū vel plura/ & ſi ſint plura: quonam modo ſint plura/ Et de partibus non cōtinuis: eadem ſunt quærēda. Et ſi vtraq; pars & ipſū totū ſint vnū perinde atq; indiuiſibile: et ipſæ profecto partes/ vnum identidem erūt. Atqui ſi vnum eſt vt indiui- 18
ſibile: nulla ſane quantitas/ nulla qualitas erit. Neq; igitur infinitū eſt id quod eſt: vt dicit Meliſſus. neq; finitum: vt Parmenides aſſerit. Ipſe namq; finis: eſt (vt patet) indiuiſibile/ non ipſum finitum.
At vero ſi omnia quæ ſunt/ ratio- 19
ne ſunt vnum vt veſtimentum ac tunica: fit vt Heracliti ſentētiam dicant. Eadē enim erit boni malîq; ratio: & nō boni ac boni. quare idem erit: bonū atq; non bonū/ et homo ac equus idē. At ſermo ipſorū nō vnum ea quæ ſunt/ ſed nichil aſſerit eſſe: & eadē inſuper ratio qualitatis ac quātitatis erit.
¶ At enim poſteri quoq; perinde 20
atq; veteres turbabantur: ne ipſis eueniat/ vt res eædē ſimul ſint vnū et plura. Quapropter alij: eſt
ipſum auferebāt vti Lycophron. 1
alij: dictionem tranſformabāt. hominem non album eſſe dicentes: ſed albere. neq; ābulantē eſſe: ſed ābulare. ne ipſum eſt adiūgētes: id quod eſt vnum/ eſſe multa aſſerāt/ quaſi id quod eſt vnū/ aut id
quod eſt/ vnice diceretur. Multa 21
vero ſunt/ ea quæ ſunt: aut ratione. nam aliud eſt albū: aliud muſicum/ ratione. idem autem eſt: vtrumq;. ipſum igitur vnum: plura nimirum eſt. aut diuiſione: vt totum ac partes. Sed hoc loco iam hæſitabāt: atq; ipſum vnū/ multa eſſe iā fatebātur. perinde quaſi nō poſſet idē: vnum ac plura eſſe/ nō tamē ea quę opponūtur. Eſt enim ipſum vnum: & potentia & etiam
actu. Hoc igitur modo nobis ad- 22
uerſus hanc ſententiam proferentibus: ea quæ ſunt/ non poſſe vnū eſſe/ videntur.

CAP. III.

Atqui neq; difficile eſt ea ſoluere: quibus illi homines hāc ſuam ſententiam oſtēdebant. Vterq; enim cōtendendo ratiocinatur: & Parmenides & Meliſſus. nam falſa ſu

Argyropylus

munt: & rationes forma vicioſas
efficiunt. Meliſſi tamen ratio ma-
gis eſt inepta: neq; vllam dubita-
tionē habet profecto. ſed vno ab-
ſurdo dato: cætera accidunt. quod
quidē: nullā habet difficultatem.
23 Patet itaq;: vicioſe Meliſſum ar-
gumentari. putat enim ſumpſiſſe/
ſi omne quod factum eſt/ princi-
pium habet: id quod factum non
eſt/ principium nō habere. Dein-
de hoc etiam eſt abſurdū: cuiuſli-
bet eſſe principium rei/ & non tē-
poris/ & generationis nō ſimpli-
cis/ ſed etiam alterationis/ quaſi
24 nō fieret vlla mutatio ſimul. Præ-
terea cur ſi eſt vnū: inmobile eſt?
Cur enim & vniuerſum nō perin-
de atq; pars quę quidem eſt vnū/
hæc inquam aqua: in eodem loco
mouetur? Deinde: cur alteratio
nō erit? At vero neq; ſpecie vnū
eſſe poteſt: niſi eo ex quo fit or-
tus. hoc autem pacto: nōnulli etiā
naturales/ vnū eſſe omnia/ dicūt.
Sed illo modo: eſſe nō poteſt. ho
mo namq;: ſpecie differt ab equo.
& contraria: inter ſeſe ſimili mo-
25 do. ¶ Idem & ad Parmenidē mo-
dus eſt rationū: & ſi qui alij pro-
prij ſunt. Atq; ſolutio eſt: partim
ex eo quia falſa ſumit/ partim ex
eo quia non concludit. Nam falſa
quidē ſumit: quia id quod eſt/ plu
ribus modis dicit̃. ipſe vero: ſim-
pliciter illud accipit dici. Nō con
cludit autem: quia ſi ſola alba ſu-
mantur/ ipſo albo vnum ſignificā
te/ non minus alba plura erunt &
nō vnum. nam album ipſum: nec
cōtinuatione erit vnum/ nec rati-
one. Alia nāq; ratio erit albi: alia
eius quod album ſuſcepit. atq; nō
erit præter album ipſum: ſepara-
bile quicq̃. non enim hoc rationē
propriā habet/ quo ſeparabile eſt:
ſed albi ratio & eius in quo eſt/
nō eſt eadem/ ſed diuerſa. At Par-
menides: nondum idipſum vide-
26 bat. ¶ Neceſſe eſt igitur eos ſu-
mere/ qui id quod eſt/ vnū inqui-
unt eſſe: non ſolū vnū ſignificare
id quod eſt de quo prædicabitur/
ſed etiam quod proprie eſt ens/ et
quod proprie vnum eſt. Accidens
enim: de ſubiecto aliquo dicitur.
quare illud cui id quod eſt acci-
dit: non erit. eſt enim aliud ab eo

Tral.ve.ex græ.recog.

cipiunt: & non ſyllogizantes ſunt. Eſt
autem Meliſſi magis oneroſa ratio: &
non habens dubitationem. ſed vno in-
conuenienti admiſſo: alia contingunt.
hoc autem: nichil difficile eſt. Q2 igi-
tur paralogizat Meliſſus: manifeſtum Meliſſus.
eſt. opinatur enim accipere/ ſi quod fa-
ctū eſt omne/ habet principium: q2 & id
quod non factum eſt/ non habet. Poſtea
& hoc inconueniens: omnis eſſe princi-
pium rei/ & non temporis/ & generati-
onis non ſimplicis/ ſed alterationis/ tan-
q̃ nō momētanee facta mutatione. De-
inde propter quid eſt immobile: ſi vnū
eſt? ſicut enim & pars vna cum ſit/ hæc
aqua/ mouetur in ſeipſa: quare nō et to-
tū? Poſtea: alteratio propter quid non
erit? At vero: nec ſpecie poſſibile eſt/ v-
num eſſe/ niſi eo ex quo. Sic autem: &
Phyſicorum quidam dicunt vnum. illo
enim modo: non. homo nāq;: ab equo
alterum eſt ſpecie. & contraria: abinui-
cem. ¶ Et ad Parmenidē autē idē mo- 13 Parmenides.
dus rationū eſt: & ſi aliqui alij ſūt pro-
prij. Et ſolutio eſt: partim quidem quia
mēdax eſt/ partim autē quia non cōclu
dit. mēdax quidē: quia quod eſt/ accipit
ſimpliciter dici/ cum multipliciter dica-
tur. Non concludit autem: quia ſi ſola
alba capiantur/ ſignificante vnum albo/
nichilo minus multa alba ſunt/ & non
vnum. non enim/ continuatione erit al-
bum vnum: neq; ratione. Aliud enim
erit eſſe albo: & ſuſcipienti. & non erit
præter album: aliquid ſeparabile. non
enim quatenus ſeparabile eſt: ſed eſſe/
alterum eſt albo/ & ei cui ineſt. Sed hoc
Parmenides nōdum videbat. ¶ Neceſ 14
ſe eſt igitur accipere ijs qui dicūt quod
eſt/ vnum eſſe: non ſolum vnum ſigni-
ficare quod eſt de quo vtiq; prædice-
tur/ ſed & quod vere eſt/ & quod vere
vnum eſt. Accidens enim: de ſubiecto
quodam dicitur. quare cui accidit quod
eſt: non erit. alterum enim eſt: ab eo

Tral.ve.ex græ.recog̃.

quod eſt.erit itaq; aliquid:quod nõ eſt.
non itaq; erit alii inexiſtens: quod vere
eſt.non enim erit enti ipſi/ eſſe: niſi mul-
ta/ quod eſt/ ſignificet/ ſic vt ſit aliquid/
vnumquodq;.ſed ſupponitur quod eſt:
ſignificare vnum . Si igitur quod vere
eſt/ nulli accidit/ ſed illi aliquid: magis
quod vere eſt / ſignificat quod eſt q̃ qđ
non eſt.Si enim erit quod vere eſt/idem
et albũ/ albo autem eſſe nõ eſt/ quod ve
re eſt(neq; eni accidere ipſi poſſibile eſt:
quod eſt.nichil enim quod eſt/eſt:quod
non vere ſit) non ergo quod eſt: album
eſt. non ſic autem / vt aliquid non ſit/
ſed omnino non ſit:erit.quod vere itaq;
eſt:nõ eſt.verum enim eſt dicere: quod
vere eſt:album eſſe.hoc autẽ:non quod
eſt/ſignificabat.quare ſi et album ſigni-
ficat/quod vere eſt: multa ergo ſignifi-
cat/ quod eſt.Neq; igitur magnitudinẽ
habebit qđ eſt:ſi quidẽ quod vere eſt/
eſt/quod eſt.vtriq; enim partium:aliud
eſt eſſe . ꝙ autem diuiditur quod vere
eſt/in quod vere eſt aliquid aliud:etiam
ratione manifeſtum eſt. vt homo/ ſi eſt
quod vere eſt aliquid: neceſſe eſt & ani
mal/quod vere aliquid eſt eſſe/et bipes.
15 ¶Si enim non quod vere eſt/eſt:accidẽ
tia erũt. aut igitur homini:aut alicui a-
lii ſubiecto.ſed impoſſibile eſt. accidens
etenim dicitur hoc: aut quod contingit
eſſe & non eſſe/ aut cuius eſt in ratione
hoc cui accidit. vt ſedere quidem: velut
ſeparabile.in ſimo autem:eſt ratio naris
cui dicimus accidere ſimum. Amplius
quæcũq; in diffinitiua ratione inſũt/aut
ex quibus ſunt:in ratione horum/nõ in-
eſt ratio totius.vt in bipede/ ratio homi
nis: aut in albo/ratio albi hominis. Si i-
gitur hæc hoc ſe habent modo / et ho-
mini accidit bipes: neceſſe eſt ſeparabi-
le eſſe ipſum. quare cõtinget vtiq; non
bipedem eſſe hominem: aut in ratione
bipedis/inerit hominis ratio.ſed impoſ-
ſibile eſt. Illud enim:in illius ratione in-

Argyropylus.

quod eſt. Erit ergo quippiã:quod
non eſt. nõ ergo id quod proprie
eſt ens:alij inerit.non eni rationẽ
entis ſubibit:niſi id quod eſt/plu-
ra ſignificet hoc pacto/ vt quodq;
quippiam ſit.at id quod eſt: vnũ
ſignificare ſupponitur.Si igiur id
quod proprie eſt ens/ non accidit
cuiquã/ ſed aliquid illi aliud acci-
dit:cur id qđ eſt ens proprie/ ens
ſignificat poti⁹ q̃ nõ ens/ Nã ſi id 27
quod proprie eſt ens/ erit etiã al-
bũ/ albũ autẽ non eſt proprie ens
(neq; eni id quod eſt: ipſi accide-
re poteſt. nichil eſt eni ens:quod
nõ eſt proprie ens)albũ ergo non
eſt ens.atq; non hoc quidẽ pacto/
vt quippiã nõ ſit:ſed vt õnino nõ
ſit.Si igitur (vt diximus)id quod
eſt proprie ens/ erit etiã albũ:fit vt
id nõ ſit ẽs/ quod eſt proprie ens.
vere enim dicemus: ſi illud albũ
eſſe dixerimus. At hoc:nõ ens(vti
ſupponebatur) ſignificabat.quare
ſi albũ/ etiã proprie ens ſignificat:
nõ vnũ id quod eſt/ſed plura ſane
ſignificat. Neq; igitur magnitudi 28
nẽ habebit id quod eſt:ſi id ſit qđ
eſt/ proprie ens. ratio nãq; partis
vtriuſq;:diuerſa nimirũ eſt. Diui
di autẽ id quod eſt proprie ens/ in
aliquid aliud proprie ens:ex rati-
one etiã patet. veluti ſi homo ens
proprie quippiã eſt: & animal ne
ceſſe eſt proprie quid eſſe/ et itidẽ
bipes. ¶Nã ſi ita nõ ſit:accidẽtia
erũt profecto. aut igitur homini:
aut alij ſubiecto cuipiã accidunt.
at neutrũ eſſe poteſt. Accidẽs enĩ:
aut id dicitur quod ineſſe poteſt
ac nõ ineſſe/ aut id cuius in ratio-
ne id cui accidit ſumiť. ceu ſeſſio
quidẽ: eſt vt illud quod ſeparatur.
ſimitas autẽ : id cuius in ratione
ſumitur naſus/ cui ſimitatẽ dici-
mus accidiſſe. Preterea in eorũ ra 29
tione quę in diffinitiua ratione cu
iuſpiã inſunt/ aut eorũ ex quibus
quippiam conſtat: nunq̃ ipſius to
tius ratio ineſt.ceu in bipede/ ra-
tio hominis:aut in albo/ratio ho
minis albi. ſi hæc igitur ita ſunt/
atq; homini bipes accidit: ſepara
bile ipſum eſſe neceſſe eſt.quare ſi
eri poteſt/ vt homo bipes non ſit:
vel in ratione bipedis/ inerit ipſi-
us hominis ratio. at fieri nequit.
Illud enim in ratione hominis in-

Argyropylus

eſt. Q: ſi bipes ac animal alij cui-
piam accidunt/ et neutrũ eſt quod
proprie ens: homo quoq; ex his
30 erit profecto/ quæ alij accidũt. At
quod proprie eſt: nulli ſit accidẽs.
Et de quo ãbo dicũtur: atq; vtrũq;
dicatur/ & id quod ex illis cõponi
tur. ¶ Ipſum igitur vniuerſum: ex
indiuiſibilibus conſtat. Quidã au
tẽ: vtriſq; rationibus cõſenſerũt.
Ei quidẽ quæ omnia vnũ eſſe con
cludit: ſi id quod eſt/ vnũ ſignifi-
cat/ id quod haud eſt eſſe dicẽtes.
Ei vero quæ ex partitione proce-
dit: indiuiduas magnitudines fa-
31 ciẽtes. Patet autẽ et verũ nõ eſſe/
ſi id quod eſt vnũ ſignificat/ & fie
ri nõ poteſt vt ſimul ſit contradi-
ctio: non fore quicq̃ nõ ens. nichil
enim obſtat: vt id quod nõ eſt/ nõ
ſit abſolute non ens/ ſed non ens
quippiam ſit. Dicere quoq;/ ſi nõ
quippiã aliud erit preter idipſum
quod eſt/ vnũ omnia fore: perab-
ſurdũ eſt ſane. Quis enim ipſum
quod eſt/ aliud quicq̃ eſſe intelli-
git: q̃ id quod eſt proprie ens? Qđ
& ſi ita eſt: nichil tamen prohibet
multa eſſe ea quę ſũt/ vt diximus.
Patet igitur impoſſibile eſſe: vt id
quod eſt/ hoc modo ſit vnum.

CAPVT IIII.

32 VT naturales autem
dicũt: duo ſunt mo-
di. quidam enim id
quod eſt/ vnũ ſubie
ctũ corpus fecerũt:
aut trium vnum/ aut aliud quod
igne quidem ſpiſſius/ aere vero
ſubtilius eſt. Cætera autem gene-
rari dicũt denſitate raritateq;: mul
ta faciẽtes. hæc autẽ: ſunt cõtra-
ria. Et vniuerſaliter exceſſus atq;
defectus: quemadmodum Plato
magnum dicit & paruum. Verum
hic quidem hæc/ materiam facit:
ipſum autem vnum/ formam. Il-
li vero: vnum quidem/ ipſum in-
quam ſubiectum/ materiam. con-
traria vero: differentias atq; for-
mas. Quidam autem: ex ipſo vno
cõtrarietates quæ quidem in ipſo
ſũt/ ſequeſtrari dicũt/ vt Anaximã
der. et qui vnum & plura princi-
pia inquiunt eſſe: vt Empedocles
ac Anaxagoras. Ex ipſa nãq; con
gerie: cætera ſegregant. ¶ Diffe-

Tral. ve. ex græ. recog.

eſt. Si autẽ alij accidunt bipes & animal/
& nõ eſt vtrumq; quod vere eſt aliquid:
& homo vtiq; erit accidentium alteri.
Sed quod vere aliquid eſt: ſit accidẽs nul
li. Et de quo ambo: & vtrumq;/ & quod
eſt ex his/ dicatur. ¶ Ex indiuiſibilibus 16
itaq;: eſt omne. Quidam autem: rationi-
bus vtriſq; acquieuerunt. huic quidem:
q; omnia vnum ſunt/ ſi quod eſt vnum
ſignificat/ q; id eſt etiam quod non eſt. Ei
autem quæ diſſectione: indiuiduas faciẽ
tes magnitudines. manifeſtum autem eſt
q; nõ verũ eſt/ q; ſi vnum ſignificat quod
eſt/ & non poſſibile eſt ſimul cõtradictio-
nem eſſe: nichil erit quod non eſt. nichil
enim prohibet: nõ ſimpliciter eſſe/ ſed nõ
ens aliquid eſſe/ quod non eſt. Dicere igi
tur q; niſi præter ipſum quod eſt/ aliquid
erit aliud/ vnum omnia fore: inconueniẽs
eſt. Quis enim nouit: ipſum quod eſt/ niſi
quod vere eſt/ aliquid eſſe? Si autem hoc:
nichil ſic prohibet multa/ quod eſt eſſe/ ſi-
cut dictum eſt. Q: igitur ſic vnum eſſe
quod eſt/ impoſſibile ſit: manifeſtum eſt.

CAPVT IIII.

VT autem Phyſici dicũt: 17
duo modi ſunt. Hi enim
vnum facientes quod eſt
corpus ſubiectũ/ aut triũ
aliquid/ aut aliud quod
eſt igne quidem denſius/
aere vero ſubtilius: alia generant denſita-
te & raritate/ multa faciẽtes. hæc autem:
ſunt contraria. Vniuerſaliter autem ex-
ceſſus/ & defectus: ſicut magnum dicit
Plato/ & paruum. niſi q; hic quidem: hęc Plato.
facit materiam. vnum autem: ſpeciẽ. Alij
vero: vnum quidem/ ſubiectum/ materiã.
contraria autem: differentias & ſpecies.
Quidam autem ex vno: inexiſtentes con
trarietates ſegregant/ queadmodũ Ana- Anaximã-der.
ximander dicit. Et quicunq; etiam vnũ
et multa dicunt eſſe quæ ſunt/ ſicut Em- Empedo-cles.
pedocles/ & Anaxagoras. Ex commiſti- Anaxago-ras.
one namq;: & hi ſegregãt alia. ¶ Diffe- 18

Tral.ve.ex.græ.recog.

runt autem abinuicem: eo ꝙ ille circula-
tionem facit horum. hic autem:ſemel.&
hic quidem:infinita/& ſimiles partes ha-
bentia/& contraria.Ille vero: vocata ele-
19 mēta ſolum. ❡Videtur autē Anaxago- Anaxagoras.
ras ſic infinita opinari:quoniam putabat
communem opinionem Phyſicorum eſ-
ſe veram/ ꝙ nichil fit ex eo quod nō eſt.
propter hoc enim/ſic dicunt:erant ſimul
omnia.& fieri huiuſmodi: ſtatuerunt al-
terari.Alij autem:congregationem/et ſe-
gregationē.Amplius aūt:ex eo ꝙ fiūt ex
alterutris contraria.inerāt ergo. Si enim
omne quod fit/neceſſe eſt fieri aut ex ijs
quæ ſunt/ aut ex ijs quæ non ſunt/ horū
autem id quod eſt/ ex ijs quæ non ſunt
fieri:impoſſibile eſt(de hac enim conue-
niūt opinione: omnes qui de natura)re-
liquum/iam contingere ex neceſſitate pu
tauerunt/ex ijs quidem quæ ſunt & in-
ſunt/fieri. ſed propter paruitatē magni-
tudinū:ex inſenſibilibus nobis. vnde/di-
cūt omne in omni miſceri: propter ea ꝙ
omne ex omni videbāt fieri.apparere au
tem differentia/& appellari altera ab in-
uicem: ex eo quod maxime ſuperabun-
dat/propter multitudinem in miſtura in-
finitorum.ſyncære enim:totum albū/aut
nigrum/ aut carnem/ aut os non eſſe. ſed
cuius plurimū vnūquodqꝫ habet: hoc vi-
20 deri eſſe naturā rei. ❡Si igitur infinitū
ſecundū ꝙ īfinitū/ignotū eſt:ſecūdū mul
titudinē aut magnitudinē infinitū/ igno
tū quantū quoddam eſt .ſecundū ſpeci-
em autem infinitū: ignotū quale quod-
dam eſt.principijs autem exiſtētibus in-
finitis ſecundum multitudinem & ſecun
dū ſpeciē:impoſſibile eſt ea quæ ſūt ex
his/cognoſcere.ſic enim cognoſcere/com-
poſitum arbitramur: cū cognoſcimus ex
21 quibus/& quot ſit. ❡Amplius autē/ſi ne
ceſſe eſt cuius partem contingit quantu-
lācūqꝫ eſſe ſecundū magnitudinē et parui
tatē/& ipſū cōtingere(dico autē taliū ali
quā partiū:in quā cū inſit diuiditur totū)

Argyropylus

runt tamen.alter enim conuerſio-
nem horum:alter ſemel ſegregati
onis principiū facit.Et alter infi-
nita ea quæ ſunt ſimilium partiū
atqꝫ contraria:alter ea quæ vocan
tur elementa/ tantūmodo ſumit.
❡Videtur autem Anaxagoras ſic 33
infinita eſſe putaſſe: quia commu
nem illam opinionem Naturaliū
veram eſſe exiſtimabat/nichil in-
quam ex eo quod nō eſt/fieri atqꝫ
oriri. quapropter hoc dicunt mo-
do:erant omnia ſimul.Et genera-
tionem: alterationem inquiūt eſ-
ſe.quidam vero:congregationem
ac ſegregationem.Inſuper:ex eo 34
quia contraria ex ſeſe mutuo fi-
unt.inerāt ergo.Nā ſi omne quis-
dem quod fit/ aut ex entibus/ aut
ex nō entibus fieri neceſſe eſt atqꝫ
oriri/ ex nō entibus autem nichil
fieri poteſt (de hac enim opinio-
ne: Naturales omnes conſentiūt)
reliquum iam accidere neceſſario
putauerunt/ex entibus quidē atqꝫ
ex hiſce quæ inſunt/ fieri quodqꝫ
atqꝫ oriri. ex inſenſibilibus vero
nobis:ob paruitatem molis/vt di
cūt. Quapropter inquiūt/ quodqꝫ
in quolibet eſſe miſtum:quia qđ-
libet ex quouis oriri videbant. vi
deri vero atqꝫ dici diuerſa:ex eo
plane quod in miſtione infinito-
rum maxime ob multitudinē ſu-
am excedit. nam totum album/
aut nigrum/aut dulce/aut os/ aut
carnem/ ſyncære non eſſe quicq̄:
ſed cuius plurimū habet quodqꝫ/
id ipſius rei videri naturam eſſe
dicebant. ❡Si infinitum igitur 35
quo infinitum eſt/ eo eſt ignotū:
infinitū quidem multitudine aut
magnitudine/ quātum quoddam
ignotum erit. Infinitum autē for-
ma:quale quoddam ignotum.Cū
igitur principia rerum tam mul-
titudine q̄ ſpecie ſint infinita:fie-
ri profecto nequit / vt ea quæ ex
hiſce conſtant/ ſciantur.Nondum
enim cōpoſitum ſcire putamus:
cū ex quibus & quot ipſum con-
ſtat/ haud cognoſcimus. ❡Præ- 36
terea ſi neceſſe eſt ipſū mole quā-
tumuis eſſe poſſe/cuius pars ma-
gnitudine paruitateqꝫ quantauis
eſſe poteſt (dico autem aliquam
talium partium quæ inſunt:& in
quas totum ipſum diuiditur)

eſſe vero nõ poteſt planta vel ani
mal dicto modo quãtũuis mole:
patet neqꝫ partium vllã identidẽ
mole quantãuis eſſe poſſe. erit eni
& totum:quantumuis ſimili mo-
do. At os & caro & iſtiuſmodi cæ-
tera/ partes ſũt aĩaliũ : & fructus/
plãtarũ. Patet igitur:neq; os/ neq;
carnẽ/neq; aliud quicquã/eo mo-
do quem diximus/ mole quantũ-
37 uis eſſe. Prçterea/ſi talia omnia in
cũctis inſũt/neqꝫ generatur quicq̃
ſed ineſt ac ſegregatur/atq; appel
latur ab eo qđ in ipſo magis abũ-
dat/ex quouis deniqꝫ fit quodlibet
ſegregatione/velut aqua ex carne/
& caro ex aqua:cũ õne corpus fini
tũ ablatione finiti corporis conſu-
matur atq; tollatur/cõſtat nõ poſſe
in vnoquoq; quodq; ineſſe. Abla-
ta eni ex aqua carne/rurſuſq; alia
ex aqua reliqua ſegregata: etſi ſẽ-
per minor ea q̃ ſecernitur erit/ nõ
tamen omni magnitudine minor
euadet. Quare ſi ſegregatio ſtabit:
non in quolibet quoduis erit. in
reliqua enim aqua:nihil inerit car
nis. Sin vero nullus ſegregatio-
nis exitus erit/ſed ſemper ſeque-
ſtratio fiet:finita in magnitudine
ſane æqualia finita erunt/multitu
dine infinita. quod quidẽ: eſt im-
38 poſſibile. ⸿Præterea ſi corpus om
ne/parte aliqua ab eo ſublata/fieri
ſe minus neceſſe eſt/carnis autem
quantitas definita eſt ad molem
vtranqꝫ : patet minima ex carne
nullum omnino corpus ſecerni
poſſe. alioquin: minima minor
erit. Inſuper in infinitis corpori-
bus caro iam infinita/ſanguis/ce-
rebrumqꝫ ineſſet: vnumquodq; ta-
men eſſet ab alijs ſeparatum / &
nihilominus infinitum. hoc au-
39 tem:metas egreditur rationis. Id
vero quod aſſeritur/nunq̃ ſegrega
ta omnia fore: non ſcienter quidẽ
dicitur/recte tamẽ. affectus enim:
inſeparabiles ſunt. Cum igitur co-
lores atqꝫ habitus miſti ſint:ſi fue
rint ſegregati/ erit quippiam al-
bum aut ſanũ profecto/quod non
aliud quicq̃ erit/ nec in ſubiecto.
Quare ipſa mens abſurda eſt ſa-
ne ea quçrens quæ fieri nequeũt:
ſi ſeparata quidem reddere vult/

ſi autẽ impoſſibile eſt animal aut plãtã
quãtancũqꝫ eſſe ſecundũ magnitudinẽ
& paruitatẽ:manifeſtũ eſt ꝙ neqꝫ par-
tiũ quãlibet. erit enĩ totũ:ſimiliter. Ca-
ro autẽ & os & huiuſmodi / partes ſũt
animalis:& fructus/plantarũ. Manife
ſtum eſt igitur:ꝙ impoſſibile eſt carnẽ/
aut os/aut aliquid aliud/ quãtuncunqꝫ
eſſe magnitudine aut in maius aut in
minus. Amplius/ſi omnia inſũt quidẽ
huiuſmodi in inuicẽ/& nõ fiũt ſed ſe-
gregãtur cũ inſint/dicũtur autẽ a plu-
ri/fit autẽ ex quolibet quodlibet/vt ex
carne aqua/ſegregatũ/& caro ex aqua/
õne autẽ corpus finitũ cõſumitur a cor-
pore finito:manifeſtũ eſt ꝙ nõ cõtingit
in vnoquoqꝫ vnũquodqꝫ eſſe. Remota
enĩ ex aqua carne/& iterũ alia facta ex
reliqua/ſegregatione:q̃uis ſẽper minor
erit ſegregata/attamẽ nõ excedit magni
tudinẽ paruitate. Quare ſi quidẽ ſtabit
ſegregatio:nõ õne in õni inerit. in reli-
qua enĩ aqua:nõ inerit caro. Si vero nõ
ſtabit/ſed habebit ſẽper remotionẽ: in
finita magnitudine/æqualia finita in-
erũt/infinita ſecũdũ multitudinẽ. hoc
autẽ:impoſſibile eſt. ⸿Ad hæc autẽ/ſi 22
omne quidẽ corpus remoto quodã/mi
nus neceſſe eſt fieri/carnis autẽ determi
nata eſt quãtitas et magnitudine et par
uitate: manifeſtũ eſt ꝙ ex minima car-
ne nullũ ſegregabitur corpus. erit eni
minus:minima. Amplius autẽ in infi-
nitis corporibus ineſſet vtiqꝫ iam caro
infinita/& ſãguis/& cerebrũ: ſeparata
tamẽ ab inuicẽ/nihil autẽ minus entia
et infinitũ vnũquodqꝫ. hoc autẽ:irratio
nabile eſt. Nũq̃ autẽ ſegregatũ iri:non
ſciẽter quidẽ dicitur/recte autẽ dicitur.
paſſiones enĩ:inſeparabiles ſũt. Si igi-
tur miſti ſũt colores & habitus:ſi ſegre
gentur/erit aliquid albũ vel ſanũ/ nõ
alterũ aliquid exiſtẽs/neqꝫ de ſubiecto.
Quare incõueniẽs eſt/impoſſibilia quç
rẽs intellectus:ſi velit quidẽ ſegregare/

Tral.ve.ex græ.recog.

hoc autē facere ſit impoſſibile/ & ſecū
dū quātitatē/ & ſecūdū qualitatē. Secū
dū quātitatē q̄dē: quia non eſt minima
magnitudo. ſecundū qualitatē autem:
23 quia inſeparabiles ſūt paſſiones. ¶Nō
recte autē: neqꝫ generationē accipit eo
rū q̄ ſunt ſimiliū partiū. eſt eni/ vt lutū
in luta diuiditur: eſt autē/ vt nō. Et nō
idē modus eſt/ vt lateres ex domo/ et do
mus ex lateribus: ſic autem aqua & aer
24 ex alterutris & ſūt & fiūt. ¶Melius au
tē eſt: pauciora & finita recipere/ quod
quidē facit Empedocles. CAP. V.

Empedocles

25 OMnes igitur cōtraria/
principia faciūt: & q̄ di
cūt ꝙ ſit vnū ōne et im
mobile/ eteni Parmeni
des: calidū & frigidū/
principia facit. hęc au
tē: appellat ignē & terrā) & qui rarū &
dēſū. Et Democritus/ ſolidū & inane:
quorū aliud quidem vt quod eſt/ aliud
autē vt qđ nō eſt/ eſſe dicit. Adhuc: po
ſitione/ figura/ & ordine. hæc autē: ge
nera cōtrariorū ſūt. Poſitione/ ſurſū &
deorſum/ ante et retro: figura/ angulare
inangulare/ rectum rotundū. Qꝛ igi
tur cōtraria quodāmodo oēs faciūt pri
cipia: manifeſtū eſt. Et hoc: rationabili
ter. Oportet eni pricipia: neqꝫ ex alteru
tris eſſe/ neqꝫ ex alijs/ et ex his oīa. con
trarijs autē primis: inſūt hęc. ob id qui
dē ꝙ prima ſūt/ nō ſunt ex alijs: ob id
vero ꝙ ſūt cōtraria/ nō ſūt ex alterutris.
Sed oportet hoc & ī ratione cōſydera
re: qualiter cōtingat. Accipiēdū igitur
eſt primū: ꝙ ōniū q̄ ſunt/ nihil neqꝫ fa
cere natū eſt neqꝫ pati cōtingēs a cōtin
gēti. neqꝫ fit quodlibet ex quolibet: niſi
q̄s accipiat ſecūdū accidēs. qualiter eni
fiet albū ex muſico: niſi accidens ſit al
bo aut nigro/ muſicū? Sed albū q̄dē: fit
ex nō albo. & hoc nō ex ōni: ſed ex ni
gro/ aut medijs. Et muſicū: ex non mu
ſico. ſed non ex omni: ſed ex immuſi

Parmenides

Democritus

Argyropylus

hoc autē efficere nequit/ tā quāti
tatis/ q̄ qualitatis etiam ratione.
Quātitatis quidē: quia nō eſt mi
nima magnitudo. qualitatis autē:
quia affectus inſeparabiles ſunt.
¶Neqꝫ etiā recte: generationē eo 40
rū q̄ partiū ſunt cōformiū / capit.
lutū nāqꝫ: tū in luta/ tū nō in luta
diuiditur. Nec vt lateres ex domo/
& domus ex lateribus fit: ſic aqua
& aer ex ſeſe mutuo ſunt & fiunt.
¶Melius autē eſt: pauciora prin 41
cipia finitaqꝫ ſumere/ quod quidē
Empedocles facit. CAP. V.
OMnes igitur contra
ria/ principia faciūt:
& q̄ vniuerſū/ vnū eſ
ſe atqꝫ imobile dicūt
(Parmenides enim:
calidū frigidūqꝫ pricipia facit. atqꝫ
hæc: ignē terrāqꝫ appellat) & qui
rarū & denſū/ principia inquiunt
eſſe. Democritus quoqꝫ/ plenū ip
ſa atqꝫ vacuū aſſerit eſſe: quorū al
terū vt ens/ alterū vt non ens/ eſſe
dicit. Inſuper & haſce differētias
affert: poſitionē inquā/ figurā/ ac
ordinem. hæc autem: contrario
rum genera ſūt. Poſitionis enim/
ſupra & infra/ ante & retro: figuræ
vero / angulis conſtans atqꝫ non
conſtans/ rectum & circunflexum
ſpecies ſunt. Patet igitur: omnes 42
contraria quodāmodo principia
facere rerum. Idqꝫ: non ſine ratio
ne. Principia nanqꝫ: neqꝫ ex ſeſe
mutuo/ neqꝫ ex alijs/ & ex ipſis om
nia eſſe oportet. contrarijs autem
primis: hæc inſunt. quia nanqꝫ ſūt
prima: ideo non ex alijs ſunt. quia
vero contraria ſunt: ideo non ex
ſeſe mutuo ſunt. Verum idipſum 43
quo pacto fit: & ratione conſyde
remus oportet. Sumēdum eſt igi
tur primum: non quiduis eorum
quæ ſunt in quoduis agere / neqꝫ
quoduis pati a quouis aptū eſſe/
neqꝫ ex quibuſcūqꝫ quiduis fieri/
niſi quis per accidens ſumpſerit.
quo nanqꝫ pacto fiet album vel
nigrū ex muſico: niſi albo vel ni
gro ſit accidens muſicū? Sed albū
quidē: fit e nō albo. atqꝫ ex hoc nō
quouis: ſed e nigro/ vel aliquo me
diorū. Muſicū autē: e non muſico.
atqꝫ ex hoc nō quouis: ſed ex imu

Argyropylus

ſico/vel e medio ſi aliquid inter
44 ipſa mediũ eſt. Neq; rurſus in
quoduis primũ: vnũquodq; cor
rũpitur. velut albũ: non in mu
ſicũ/niſi idipſum nonnunq̃ acci
dat/ſed in non albũ corrũpitur.
atq; in hoc nõ q̃duis: ſed in ni
grũ/aut in mediũ. Eodẽ modo
muſicũ etiam in nõ muſicum.
atq; in hoc nõ quoduis: ſed in
imuſicũ/vel in medium ſi quid
inter ipſa mediũ ſit/corrũpitur.
45 Similiter fit: & in cæteris. Nã &
ea q̃ non ſimplicia ſed cõpoſita
ſũt: eãdẽ ſubeũt rationẽ. ſed la
tet idipſũ ex eo: quia diſpoſitio
nes oppoſitę nominibus carẽt.
eteni õne cõſtructũ ex incõſtru
cto/ atq; incõſtructũ e cõſtructo
fiat: neceſſe eſt. cõſtructũ etiã in
incõſtructũ/ & in ipſũ nõ q̃uis
ſed in oppoſitũ/ neceſſe eſt cor
46 rũpatur. Nihil autẽ intereſt: ſiue
in cõſtructione/ ſiue in ordine/
ſiue in cõpoſitione/hęc ipſa di
cãtur. patet eni: eãdẽ rationẽ in
cũctis eſſe. Atq; domũ/ſtatuã/et
q̃duis aliud: ſimiliter fieri. do
mus enim/ ex non compoſitis
ſed hoc modo diuiſis: & ſtatua
figuratorumq; quoduis/e nõ ſic
figurato confici fieriq; videtur.
atq; hæc: partim ordine/ par
47 tim compoſitione conſtant. Si
igitur hæc vera ſunt: omne q̃d
fit/ e contrario profecto/ aut e
medio fit. & omne q̃d corrũpi
tur: in cõtrariũ corrũpitur/ vel
in mediũ. media vero: ſũt ex cõ
trarijs. ceu colores: ex albo & ni
gro. Quare oia q̃ natura fiũt: aut
48 cõtraria/aut ex cõtrarijs ſũt. Plu
rimi igitur & cæterorũ hucuſq;
profecti/ pene cõſentiũt: quẽad
modũ diximus antea. Nã oẽs
elemẽta/& ea q̃ ab ipſis princi
pia nũcupãtur: q̃q̃ ſine ratione/
tamẽ cõtraria ponunt/quaſi ab
ipſa veritate cõpulſi. Differunt
tamẽ: quia quidã priora/ quidã
poſteriora/& alij ratione/alij ſẽ
ſu notiora/accipiũt. Quidã eni/
calidũ frigidũq;: quidã humidũ
atq; ſiccũ. Alij: par & ĩpar. Nõ
nulli: cõcordiã diſcordiãve cau
ſas generationis eſſe dixerunt.

Tral.ve. ex græ.recog.

co/aut ſi aliq̃d ipſis eſt mediũ. Neq; igi-tur: corrũpitur ĩ cõtingẽs primũ. vt albũ: nõ in muſicũ/niſi forte ſecundũ accidẽs: ſed in nõ albũ. & nõ in contingẽs: ſed in nigrũ/aut mediũ. Similiter autẽ & muſicũ: in nõ muſicũ. & hoc/nõ in cõtingẽs: ſed in imuſicũ/ aut ſi ipſis aliq̃d mediũ eſt. Similiter autẽ his: et in alijs. Quoniã & nõ ſimplicia eorũ quæ ſunt ſed cõpoſita: ſecundũ eandẽ ſe habẽt rationẽ. ſed propterea q̈ oppoſitæ diſpoſitiones non denominatæ ſunt: latet/hoc contingens. neceſſe eſt enim: omne conſonans ex inconſonanti fieri/& inconſonans ex conſonanti. & corrumpi: conſonans in incõſonantiã/& hanc non contingentem/ſed in oppoſitam. Differt autẽ nihil: in conſonantia dicere/aut ordine/aut compoſitione. manifeſtũ enim eſt: q̈ eadẽ ſit ratio. At vero & domus/& ſtatua/& q̃dlibet aliud: fit ſimiliter. domus enim fit: ex eo q̈ non compoſita ſed diuiſa ſunt hæc ſic. & ſtatua & figuratum aliquid: ex infigurato. & vnumquodq; horum: ſecundum alia quidem ordo/ ſecundum alia vero compoſitio quædam eſt. Si ergo hoc verũ eſt: õne quod fit fiat/& corrũpatur quod corrũpitur/aut ex contrarijs aut in contraria & horũ media. media autẽ: ex contrarijs ſunt. vt colores: ex albo & nigro. Quare omnia vtiq; erunt quę natura fiunt: aut cõtraria/ aut ex cõtrarijs. Hucuſq; igitur fere ſecuti ſunt & aliorum plurimi: quemadmodum diximus prius. Omnes enim elementa/& ab ipſis vocata principia: quamuis ſine ratione ponentes/ tamen contraria dicunt/tanquam ab ipſa veritate coacti. Differunt autẽ ab inuicem: ex eo q̈ alij quidẽ priora/ alij poſteriora accipiunt. & q̈ hi quidẽ/notiora ſecũdum rationẽ: illi autẽ/ſecundũ ſenſum. Hi enim/calidũ & frigidũ: illi autẽ/humidũ & ſiccũ. Alij autẽ: impar & par. Quidã autẽ: litẽ & amicitiã cauſas ponunt generationis.

Cap. 5 6

Tral. ve. ex græ. recog.

Hæc autem: ab inuicem differunt ſecun-
dum dictum modum. Quare: eſt eadem
dicere quodammodo & altera ab inui-
cem. altera quidē: quemadmodū & vide-
tur plurimis. eadē autē: ſecūdū analogiā.
accipiūt enī: ex eadē coordinatione. hæc
enī cōtinent/alia autē cōtinētur: cōtrario
rū. Sic igitur: ſimiliter dicūt & aliter/&
peius & melius. Et hi quidem notiora
ſecūdum rationem/ſicut dictū eſt prius:
illi autē/ſecundū ſenſū. vniuerſale enī/ſe-
cundum ratione notū eſt: ſingulare autē/
ſecundum ſenſum. ratio enim/ vniuerſa-
lis eſt: ſenſus autem/particularis. vt ma-
gnum & paruum / ſecundum rationem:
rarum autē & denſum/ſecundū ſenſum.
Q igitur contraria oportet eſſe prin-
cipia: manifeſtum eſt. CAP. VI.

26 Conſequens autem erit di-
cere: vtrum duo/aut tria/
aut plura ſint. vnū enim/
impoſſibile eſt: quoniam
non vnum / contraria.
27 ℂ Infinita autem non:
quoniam neq; ſcibile/ quod eſt/ erit. Et
vna contrarietas: in omni genere vno.
ſubſtantia autem: vnum quoddam genus
eſt. Et quia contingit ex finitis: melius
autē ex finitis queādmodū Empedocles/
q̄ ex infinitis. omnia nāq; aſſignare opi-
natur: queādmodū Anaxagoras ex infi-
nitis. Amplius: ſūt alia alijs priora/con-
traria. & fiunt altera ex alijs vt dulce &
amarū/& albū & nigrū: principia autē/
ſēp oportet manere. Q igitur neq; vnū/
neq; infinita ſint: manifeſtum eſt ex his.
28 ℂ Quoniā autē finita: nō facere duo tan-
tū/habet quandā rationē. Dubitabit enī
aliquis: qualiter denſitas raritatē facere
apta natura ſit/aut hæc denſitatē. Simi-
liter autem: & alia quæcunq; contrarie-
tas. nō enim cōcordia/diſcordiā congre-
gat/ & facit aliquid ex ipſa: neq; diſcor-
dia/ex illa. ſed vtraq;: alterum quiddam
tertium. Quidā autē & plura recipiunt:

Empedocles

Anaxagoras

Argyropylus

Hęc autē: inter ſeſe dicto diffe-
rūt modo. Quare: eadem quo- 49
dammodo diuerſaq; dicunt. di-
uerſa quidē: ſicut & plurimis vi
detur. eadē autē: ſimilitudine ra
tionis. ex eadē nāq; ſerie ſumūt.
cōtrariorū eni: alia cōtinēt/alia
cōtinētur. Hoc igitur pacto: eo-
dē modo diuerſoq; / & deterius
ac melius dicūt. Et qdā ratione/
qdā ſēſu notiora ſumūt: vt an-
tea diximus. etenim vniuerſale
quidē/notius eſt ratione: ſingu-
lare autē/ ſenſu. ratio nāq;/ipſi-
us eſt vniuerſalis: ſenſus vero/
particularis. veluti magnū qdē
& paruū/ ratione: rarū autē &
dēſum/ſenſu ſūt notiora. Patet 50
igitur: oportere contraria prin-
cipia rerum eſſe. CAP. VI.

Deinceps vero cōſy
derādum eſt: vtrū
duo/an tria/an plu
ra principia ſint.
vnū eni principiū
eſſe nō poteſt: quia nō ſunt ip-
ſa cōtraria/vnū. ℂNec etiā in-
finita: qa id qd eſt/ſub ſciētiā ſa
ne nō cadet. Vna quoq; cōtrarie
tas: eſt in ōni genere vno. ſub-
ſtantia vero: genus eſt quoddā
vnū. Et qa generatio ex finitis
fieri poteſt: atq; pręſtabilius eſt
ex finitis vt opinatur Empedo-
cles/q̄ ex infinitis fieri genera-
tionem exiſtimare. cuncta enim
q̄ ad generādas res pertinēt: ex
finitis/ peride atq; Anaxagoras
ex infinitis/reddere putat. Prę-
terea: alijs alia priora/cōtraria
ſunt. & ex alijs alia fiunt / ceu
dulce & amarū/& album & ni-
grū: principia vero/manere ſē-
per oportet. Ex his igitur: neq;
vnū/neq; infinita pricipia eſſe/
cōſtat. ℂ Cū autē ſint finita: nō 51
facere duo ſolū / rationē aliquā
habet. Dubitauerit eni nō incō-
grue qſpiā: quonā pacto dēſitas
apta eſt facere raritatē/aut rari-
tas dēſitatē. Et alia quis cōtrarie
tas: ſimili modo. nō eni cōcordi-
a diſcordiā: neq; cōtra diſcordia
cōcordiā cōgregat/& aliqd facit
ex ipſa. ſed aliud qd tertiū: ābę.
Atqui ſunt q plura etiā ſumūt:

Argyropylus.

ex quibus eorū quæ ſunt/ naturā
49 52 conficiūt. ❡Inſuper et id quiſpiā
dubitauerit:niſi quiſpiā aliā quā-
dā cōtrarijs naturā ſubiecerit. nul
lius eni eorū quę ſūt/ ſubſtātiā:cō
trariā eſſe videmus. Principiū au
tē:de nullo ſubiecto dicaꝛ oportet.
alioquin: principij pricipiū erit.
ſubiectū eni;principium/& prius
pręclicato eſſe videꝛ. Pręterea.ſub-
ſtātiā nō eſſe cōtrariā ſubſtātiæ di
cimus. Quonā igitur pacto ſubſtā
tia ex nō ſubſtātijs:aut nō ſubſtan
53 tia/ſubſtantia prius erit? Quāobrē
neceſſe eſt eū qui priorē atqꝫ hanc
rationē verā eſſe exiſtimauerit: ſi
ābas ſeruare voluerit/tertiū aliqđ
cōtrarijs ipſis ſubijcere.quēadmo
50 dū dicūt ij: qui ſolā vnā quandā
naturā/ vniuerſū aſſerūt eſſe.vt a-
quā/aut ignē:aut mediū quod in-
54 ter hęc collocarūt. Atqꝫ videtur:ip
ſū mediū magis. nā ignis/ terra/
aer/et aqua:cū cōtrarietatibus ſūt
annexa.Icciꝛco nō ſine ratione a-
gūt: qui ſubiectū ipſum aliud ab
his faciūt.Cæterorū autē:quidam
aerē ponūt.aer eni:minime reſpe
ctu cæterorū/differētias ſenſibiles
55 habet.atqꝫ hūc ſequitur aqua. Ve
rū eni ōnes: hoc vnum in figuras
cōtrarijs vertūt/dēſitate inquā ra
ritateqꝫ/ et itēſione remiſſioneve.
quæ quidē/ exceſſus omnino defe
ctuſqꝫ ſūt:vt antea diximus. Hęc
etiā opinio vetus quædā eſſe vi-
detur:vnū inquam/et exceſſū atqꝫ
defectū/principia rerū eſſe.attamē
non eodem modo. ſed priſci:duo
quidē agere/ vnum autē pati/ dice
bāt. At poſteriorum quidā/ cōtra:
vnū quidē agere/ duo vero pati/
56 potius aſſerūt. ❡Tria igitur ele-
mēta rerum eſſe putare: ex his et
iſtiuſmodi alijs animaduerſis/ vi-
debitur aliquā rationē habere/ ſi-
cut ātea diximus. ſed tribus pone
re plura:nullā. Ad patiēdū enim:
51 ſufficiens eſt vnū ipſum. Si vero
quatuor cōtrarijs ſūptis/ duæ cō-
trarietates ponantur: vtriſqꝫ ſeor-
ſum alia quædam natura media
ſubijciatur oportet. Qꝫ ſi ex ſeſe
viciſſim generare poſſūt: ſuperua
canea nimirum altera contrarie-
tas erit. Et inſuper fieri nequit: vt

Tral.ve.ex græ.recog.

ex quibus cōcinnāt eorū quę ſūt/naturā.
❡Ad hæc autem/ adhuc et hoc aliquis 29
dubitauerit: niſi quis aliam ſuppoſuerit
cōtrarijs naturā. Nullius enim videmus
eorū quæ ſunt/ſubſtantiæ:contraria. Pri-
cipiū autē:nō de ſubiecto oportet dici ali
quo.erit eni:principiū/principij.ſubiectū
enim:principiū/& prius videtur eſſe/prę-
dicato. Amplius:nō eſſe dicimus ſubſtā-
tiā cōtrariā ſubſtātię. Quo modo igiꝛ ex
nō ſubſtātijs:ſubſtātia vtiqꝫ erit? aut quo
modo prius:nō ſubſtātia q̄ ſubſtātia erit?
Quocirca ſi quis et priorē verā putabit eſ
ſe rationē/et hāc:neceſſariū eſt/ſi debet ſal
uare vtraſqꝫ rationes/ ſubijcere qđdā ter-
tiū.quēadmodū dicūt/vnā quādā naturā
dicētes eſſe vniuerſū:vt aquā/aut ignē/aut
mediū horū.videtur autē:mediū magis.
ignis eni/& terra/et aer/& aqua:cōtrarie-
tatibus cōnexa ſūt. Ideo nō irrationabi-
liter faciūt:ſubiectū/alterū ex his/facien-
tes.aliorū autē:quidā/aerē. aer eni:mini-
me aliorū/habet differētias ſenſibiles. cō-
ſequēs autē eſt: aqua. Sed ōnes: vnū hoc
cōtrarijs figurāt/vt dēſitate & raritate/&
eo quod magis et minus.hęc autē: ōnino
ſūt ſuperabūdātia videlicet et defectus/ſi
cut dictū eſt prius. Et videtur ātiqua eſ-
ſe etiā hæc opinio:ꝙ vnū/et ſuperabūdā
tia et defectus/pricipia entiū ſint.verū:nō
eodē modo. ſed ātiqui/ duo quidē/agere:
vnū autē/pati.poſteriorū autē quidā/ ecō
trario:vnū quidē agere/duo autē pati/di
cunt magis. ❡Tria igitur dicere elemēta 30
eſſe:et ex his/et ex huiuſmodi alijs/ cōſi-
derātibus videbitur vtiqꝫ habere quādā
rationē/ſicut pręd iximus. plura autē tri-
bus:nō amplius. ad patiendū enim:ſuffi
ciens eſt vnum. Si autem/quatuor exiſtē-
tibus/duæ erūt contrarietates: oportebit
ſeorſū ab vtraqꝫ/eſſe alterā quandā natu
rā mediā. Si autē ex ſeinuicē poſſint gene
rare:ocioſa vtiqꝫ altera contrarietatū erit.
ſimul autē & impoſſibile eſt: plures eſſe

Tral.ve.ex græ.recog.

cõtrarietates primas. Subſtãtia enĩ: vnũ
qđdã genus eſt entis.quare eo quod pri-
us et poſterius different ſolum abinuicẽ
principia:ſed non genere.ſemper enim in
vno genere: contrarietas vna eſt. omnes
autẽ contrarietates : reduci videntur ad
vnã.Qz igitur neq; vnũ ſit elemẽtũ/neq;
plura duobus vel tribus:manifeſtum eſt.
Horũ autẽ/ vtrũ: queadmodũ diximus/
dubitationẽ habet multã. CAP.VII .

31 SIc igitur nos dicamus pri
mũ:de omni generatione
aggrediẽtes.Eſt enim ſe-
cundum naturam/ cõmu
nia primũ dicẽtes:ſic/cir-
ca vnumquodq; propria
ſpeculari.Dicimus enim fieri ex alio ali-
ud/& ex altero alterum:aut ſimplicia di-
centes/aut cõpoſita. dico autem hoc: ſic.
eſt enim: fieri hominẽ muſicũ. eſt autẽ et
nõ muſicũ quippiã/ fieri muſicũ: aut nõ
muſicum hominẽ/ hominẽ muſicũ.Sim-
plex igitur dico qđ factũ eſt: hominẽ/&
nõ muſicũ/et quod fit ſimplex/muſicũ.cõ
poſitũ autẽ/& quod fit/et qđ factum eſt:
cũ nõ muſicũ hominẽ/dicimus fieri muſi
32 cũ hominẽ. ¶Horũ autẽ: hoc quidẽ nõ
ſolũ dicitur hoc aliquid fieri/ ſed etiã ex
hoc/ vt ex nõ muſico/muſicus.hoc autẽ:
nõ dicitur in õnibus.nõ eni ex homine fa
ctus eſt muſicus:ſed homo factus eſt mu
ſicus. Eorum autem quæ vt ſimplicia
dicimus fieri/aliud quidem permanẽs fit:
aliud vero/nõ permanens.homo eni:per-
manet factus muſicus homo.nõ muſicũ
autẽ & immuſicum:neq; ſimplex neq; cõ
33 poſitũ permanet. ¶Determinatis autẽ
his/ex õnibus quæ fiũt/hoc licet accipere
ſi aliquis iſpexerit ſicut dicimus:ꝙ opor-
tet ſẽper aliquid ſubijci qđ fit.et hoc/ etſi
numero eſt vnũ:at ſpecie quidẽ non vnũ.
ſpecie enĩ dico et ratione : idẽ. nõ enĩ idẽ
eſt homini et ĩmuſico: eſſe.et illud quidẽ/
permanet: hoc vero/nõ pmanet. Etenim

Argyropylus

primæ contrarietates ſint plures.
ſubſtantia namq;: vnum quoddã
eſt genus eius quod eſt/ vt patet.
quare non genere/ſed anteceden-
do ſequendove dũtaxat : inter ſe
ſe principia different. ſemper enĩ
vna eſt cõtrarietas: ĩ genere vno.
atq; omnes contrarietates:ad vnũ
reduci videntur.Patet igitur:neq; 57
vnum elemẽtum/ neq; plura duo-
bus vel tribus/eſſe.Horum autem
vtrum ſit aſſerendum:magnã du-
bitationem nimirum habet.

CAP. VII.

HOc igitur modo nos 58
dicimus primo : de
õni generatione ſim
pliciter pertractãtes.
Eſt enim naturæ ac-
commodatum/ primum commu-
nia dicere:deinde ea quę circa v-
nũquodq; ſunt propria contem-
plari. Nam quippiam e quopiã/
ac aliud ex alio fieri dicimus:aut
ſimplicia dicentes aut compoſi-
ta. Dico autem:hoc pacto. fit enĩ
homo:muſicus.& nõ muſicus/mu
ſicus:aut non muſicus homo/ mu
ſicus homo . Simplex itaq; dico
ipſum fiens/hominẽ inquã/ & nõ
muſicum:& id etiã quod fit/id eſt
muſicũ.Cõpoſitũ vero/et id quod
fit/et ipſum fiens etiã:cũ non mu
ſicũ hominẽ/muſicũ hominem fi-
eri dicimus. ¶Horũ autem alte-
rum:nõ ſolum hoc aliquid/ ſed e-
tiam ex hoc fieri dicitur/ceu e nõ
muſico muſicus. alterum:non hoc
in omnibus dicitur modo.Nõ enĩ
ex homine muſicus/ ſed homo fit
muſicus:dicitur.At vero eorũ quę 59
vt ſimplicia fieri dicimus: alterũ
permanens fit/alterũ non perma-
nens.Nam homo quidem:perma
net/cũ fit muſicus homo.Nõ mu-
ſicũ autem & immuſicũ: neq; ſim
plex neq; cõpoſitũ pmanet. ¶Quę 60
cũ ita ſint/ hoc eſt ex õnibus quæ
fiunt accipiendum/ ſi quis inſpe-
xerit/ vti diximus:aliquid ſemper
ſubijci oportere/ ipſum inquam fi
ens.Quod/ etſi numero vnum eſt:
non tamen eſt ſpecie vnum. atq;
pro eodẽ accipio:ſpecie rationeq;
differre. nõ enim eſt eadẽ:hois et
ĩmmuſici ratio.atq; alterũ perma-
net:alterũ nõ pmanet.Id enim qđ

non opponitur: permanet. homo
namqꝫ permanet. muſicū autem et
immuſicū non permanet: neqꝫ id
quod ex vtriſqꝫ cōponitur/ velut
61 immuſicus homo. At vero quip-
piā e quopiam/ et nō hoc fieri: in
ijſce magis dicitur quæ nō perma
nēt. ceu ex immuſico: fieri muſicū
dicitur. ex homine vero: nō dici-
tur. Verū & in ijſce quę pmanēt:
interdū eodē dicitur modo. ex ęre
nāqꝫ ſtatuā: nō ęs ſtatuā fieri dici-
mus. In eo tamē quod opponitur/
et nō permanet: vtroqꝫ dicitur mo
do. et ex hoc fieri hoc/ vt ex imuſi
co muſicus: & hoc fieri hoc/ velut
imuſicus muſicus. Iccirco: & in cō
poſito ſimiliter dicitur. ex immuſi
co nāqꝫ homine/ atqꝫ imuſicus ho
62 mo: muſicus homo fieri dicit̄. Cū
autē fieri multis modis dicatur/
et quędā nō abſolute fieri ſed hoc
aliquid fieri/ quędā ſimpliciter fie
ri dicātur/ quod quidē ſolis ſubſtā
tijs cōpetit: in cæteris quidē pa-
tet aliquid (ipſū inquā fiēs) neceſ-
ſario ſubijci. nā et quantū/ et qua-
le/ et ad aliquid/ et quādo/ et vbi/
fit aliqua re ſubiecta: propterea ꝙ
ſubſtātia ſola de nullo ſubiecto di
citur alio/ cætera autē vniuerſa de
ſubſtātia ipſa dicūtur. At ſubſtan
tiā etiā et quæcunqꝫ alia ſimplici-
ter ſūt/ ex ſubiecto fieri aliquo/ pa
tefiet ſane diligēter cōſiderāti. ſem
per enī eſt aliquid quod ſubijcit̄:
ex quo generatur id quod fit. Plā
tę nāqꝫ et animalia: ex ſemine fi-
63 unt. Eorū autē quæ fiūt ſimplici-
ter: quędā trāſfiguratione fiūt/ vt
ſtatua. quędā additione: vt ea quę
incremēta ſuſcipiūt. quędā abla-
tione: vt e lapide Mecurius. quę-
dā cōpoſitione: vt domus. quędā
alteratione: vt ea quę vertūtur ma
teria. Atqꝫ patet: ex ſubiectis om
64 nia fieri/ quę hoc pacto fiūt. Qua-
re patet ex dictis: omne quod fit/
ſemper cōpoſitū eſſe/ atqꝫ eſt qui-
dē aliquid: qđ fit. eſt autē aliquid:
qđ iſtud fit. et hoc eſt duplex. Eſt
enī: aut ſubiectū aut oppoſitū. atqꝫ
opponi quidem immuſicum: ſub-
ijci autem hominem/ dico. Et va-
cuitatē quidem figurę/ et informi-
tatē/ vel inordinationē/ oppoſitū:
æs autē/ lapidē/ aurūqꝫ/ ſubiectū.

nō oppoſitū permanet. homo enī: perma
net. muſicū autē et imuſicū/ nō permanet:
neqꝫ ex ābobus cōpoſitū/ vt imuſicus ho-
mo. Sed ex aliquo fieri aliqd/ et nō hoc fi-
eri: magis quidē dicit̄ in nō pmanētibus.
vt ex immuſico: muſicū fieri. ex homine
autē: nō. At vero: & in permanētibus/ ali
quādo dicitur ſimiliter. ex ęre enī/ ſtatuā
dicimus fieri: nō æs/ ſtatuā. Hoc tamē/ ex
oppoſito & nō permanēte: vtroqꝫ modo
dicit̄. & ex hoc/ hoc: & hoc/ hoc. nāqꝫ ex
imuſico/ et imuſicus: fit muſicus. Quocir-
ca: et in cōpoſito ſimiliter. etenī ex imuſi
co homine/ & imuſicus homo: fieri dicit̄
muſicus. Multipliciter autē cū dicatur fie
ri/ et horū quidē non ſimpliciter fieri/ ſed
hoc aliquid fieri/ ſimpliciter autem fieri/
ſubſtātiarū ſolū ſit: manifeſtū eſt ꝙ ſcđm
alia quidē neceſſe eſt ſubijci aliquid quod
ſit. eteni quantū/ & quale/ et ad alterū/ &
quando/ & vbi: fiūt ſubiecto aliquo/ pro-
pterea ꝙ ſola ſubſtātia de nullo alio di-
citur ſubiecto/ ſed alia ōnia de ſubſtātia.
Qꝛ autē ſubſtātia/ et quęcūqꝫ alia ſimpli
citer entia ex ſubiecto quodā fiāt: cōſide
rāti fiet vtiqꝫ manifeſtū. ſemper enī eſt a-
liquid/ qđ ſubijcitur: ex quo fit/ qđ fit. vt
plātę/ et animalia: ex ſemine. fiūt autem/
quę fiūt ſimpliciter: alia quidē trāſfigura
tione/ vt ſtatua/ ex ære. Alia vero/ appoſi-
tione: vt quæ augmētātur. alia vero/ ſub-
ſtractione: vt ex lapide/ Mercuri9. Cōpo
ſitione aūt alia: vt domus. Alia vero alte
ratione: vt quę vertūtur ſecūdū materiā.
omnia autē quæ ſic fiūt: manifeſtū eſt ꝙ
ex ſubiectis fiūt. Quare manifeſtū eſt ex
dictis: ꝙ ōne qđ fit/ ſemper cōpoſitū eſt.
& eſt quidē aliquid quod fit: eſt autē ali-
quid/ quod hoc fit. et hoc: duplex eſt. aut
enī ſubiectū/ aut oppoſitū. Dico autē op
poſitū eſſe/ immuſicum: eſſe autem ſubie
ctū/ hominē. et infigurationē quidē/ et in-
formitatem vel inordinationē/ oppoſitū:
æs autē/ vel lapidē/ vel aurum/ ſubiectū,

Tral.ve.ex græ.recog.

34 ❡Manifeſtũ igitur/ ꝙ ſi quidẽ ſunt cau
ſæ & principia eorũ quæ natura ſunt/ ex
quibus primis ſunt/& facta ſunt non ſe
cundũ accidẽs/ſed vnũquodq; quod dicit
ſecũdũ ſubſtãtiã:ꝙ õne & ex ſubiecto et
forma fit. cõponitur eni muſicus homo:
ex homine & muſico quodãmodo.reſol
ues eni rationes:in rationes eorũ. manife
ſtũ igitur eſt: ꝙ quę fiunt/ fiet ex his. eſt
autẽ ſubiectũ:numero quidẽ vnũ/ ſpecie
vero duo.homo eni/et aurũ/et õnino ma
teria:numerabilis.nã hoc aliquid magis:
et quod fit nõ ſecũdũ accidẽs/ex ipſo fit.
35 ❡Priuatio autẽ & cõtrarietas:accidens.
vnũ autẽ/ſpecies:vt ordinatio/aut muſica
36 aut aliorũ aliq̃d ſic predicãtiũ. ❡Quocir
ca eſt quidẽ vt duo dicẽda ſint principia:
eſt autẽ/vt tria.et eſt quidẽ/vt contraria.
vt ſi aliquis dicat muſicũ et imuſicũ/ aut
calidũ et frigidum/ aut cõgruens & incõ
gruens. Eſt autẽ: vt nõ. A ſeinuicẽ enim
contraria pati:impoſſibile.Soluitur autẽ
et hoc:propterea ꝙ aliud eſt ſubiectum.
hoc enim:nõ eſt cõtrarium.Quare/ neq;
plura contrarijs principia quodã modo:
ſed duo(vt ſic dicã) numero. Neq; iterũ
penitus duo/ propterea ꝙ alterum eſt eſ
ſe ipſis:ſed tria.alterum enim eſt homini/
et non muſico/ eſſe: et infigurato/ & æri.
Quot igitur principia ſint/ rerũ naturaliũ
quę circa generationẽ/et quomodo tot:dĩ
ctũ eſt. Et manifeſtũ eſt: ꝙ oportet ſub
ijci aliquid cõtrarijs/et cõtraria duo eſſe.
quodã autẽ modo alio:non neceſſarium
eſt.Sufficiẽs enim erit/ alterũ cõtrariorũ:
abſentia et præſentia/facere mutationẽ.
37 ❡Subiecta autẽ natura:ſcibilis eſt ſecun
dũ analogiã.vt enim ad ſtatuã ęs/aut ad
lectũ lignũ/ aut ad aliud aliquid haben
tiũ formam/materia et informe ſe habet
priuſq̃ accipiat formam: ſic hæc ad ſub
ſtantiam et hoc aliquid/et quod eſt/ſe ha
38 bet. ❡Vnum igitur principium/ hęc:non
ſic vnũ exiſtẽs/neq; ſic ens/vt hoc aliquid.

Argyropylus

❡Si igitur eorũ quæ natura con 65
ſtãt/ cauſæ atq; principia ſunt ex
quibus primis cõſtãt/ac facta ſunt
nõ per accidẽs/ ſed vnũquodq; id
quod per ſubſtantiã dicitur: patet
omnia fieri ex ſubiecto ac forma.
muſicus enim homo: ex homine
quodãmodo muſicove cõponitur.
rationes enim: in illorũ rationes
diſſolues. Vniuerſa igitur quæ fi 66
unt:ex hiſce porro fieri patet. at
qui ſubiectũ ipſũ: numero quidẽ
eſt vnũ/ ratione autẽ duo. Homo
nãq;/& aurũ/ac õninomateria:nu
merabile eſt.eſt enim hoc aliquid
magis:atq; id quod fit/nõ per ac
cidẽs ex ipſo gignitur. ❡At pri
uatio/ipſũ inq̃ oppoſitũ: accidẽs
eſt.forma autẽ/eſt vnum:vt ordo
vel muſica/ vel eorũ aliquid quę
ſimili modo dicunt. ❡ Quapro 67
pter ipſa principia:tũ duo/tũ tria
dicenda ſunt. & tũ cõtraria. velu
ti ſi quiſpiã dicat muſicum & im
muſicũ/aut calidum et frigidum/
aut conſtructum & incõſtructum,
tũ nõ cõtraria.fieri eni nõ poteſt:
vt mutuo cõtraria patiãtur.Soluit
autẽ et hoc:quia aliud eſt ipſum
ſubiectũ.hoc eni:nõ eſt (vt patet)
cõtrariũ.quare principia/neq; plu
ra cõtrarijs quodammodo ſũt:ſed
duo(vt ita dicã)numero.neq; rur
ſus penitus duo/quia ipſorũ ratio
eſt diuerſa:ſed tria. diuerſa enim
eſt hominis ratio/et imuſici:& va
cãtis figura/et ęris.Quot igit pri 68
cipia ſũt naturalium rerũ quibus
generatio cõpetit/et quonã modo
ſũt tot:ſatis iã explicauimus.Atq;
patet:aliquid ipſis cõtrarijs ſubij
ci oportere/ et contraria duo eſſe.
modo autẽ quodã alio:nõ neceſſa
riũ eſſe.erit eni ſufficiẽs cõtrario
rum alterum:ad faciẽdum abſen
tia præſentiaq; ſui/mutationem.
❡Natura autẽ ea quæ ſubijcitur: 69
ſimilitudine rationis/ſub ſcientiã
cadit.Nã vt ad ſtatuã ęs/aut ad le
cticã lignũ/ aut ad aliquid aliud
eorũ quæ formã habent/materies
atq; informe ſeſe habet ãteq̃ ſuſci
piat formã:ſic ad ſubſtãtiã/& hoc
aliquid/atq; id qđ eſt/hæc ſeſe ha
bere videt. ❡Vnũ igitur hęc prin
cipium eſt: non tamen eſt vnum/
neq; ens/ pinde atq; hoc aliquid.

Argyropylus.

Vnum etiam principiũ:eſt ratio.
& inſuper id/ quod eſt cõtrarium
70 huic:ipſa inquam priuatio. Hæc
autem quonã pacto duo ſunt/atq;
plura: paulo antea diximus. Pri-
mum igitur dictum eſt/ contraria
ſolum principia eſſe:deinde neceſ
ſariũ eſſe/ quoddã etiã aliud ſub-
ijci/ triaq; eſſe. Ex hiſce vero quæ
nunc diximus/patet: quænam eſt
differentia contrariorũ/& quomo
do principia ſe habẽt/ et quid eſt
ipſum ſubiectum. Sed vtrum for-
ma ſubſtantia ſit/an ſubiectũ: nõ-
dum emerſit. patet tamẽ tria prin
cipia rerum eſſe/ & quonã pacto/
atq; quis ipſorũ ſit modus. Quot
igitur & quæ ſint principia rerũ:
ex hiſce quę diximus ſit pſpectũ.

CAP. VIII.

71 POſt hæc autẽ: et du-
bitationẽ veterũ v-
nice hoc pacto ſolui
dicam9. Primi nãq;
Philoſophi veritatẽ
atq; naturã eorũ quæ ſunt/queren
tes:exorbitarũt/ quaſi ad aliã viã
quandam a ruditate depulſi. Atq;
aſſerunt/neq; fieri quicq̃ eorũ quę
ſunt/neq; corrumpi: propterea ꝙ
neceſſe eſt quidem omne quod fit
aut ex ente/aut e nõ ente fieri ge-
nerariq;. neutrum autem/eſſe po-
teſt. neq; enim fit:id quod eſt. iã
enim eſt. & ex non ente:nichil fie
ri poteſt. Aliquid enim ſubijcia-
72 tur oportet. Atq; hoc pacto id qđ
deinceps accidit/ augentes: neq;
multa inquiunt eſſe/ ſed ſolũ ipſũ
quod eſt. Illi igitur:ob ea quæ di-
cta ſunt/ hanc habuerunt opinio-
73 nem. ℭ Nos autem vno quidem
modo / nichil inter hæc dicimus
intereſſe: ex ente inquã aut ex nõ
ente fieri/ & id quod non eſt aut
quod eſt agere quippiam aut pa-
ti/ aut quoduis hoc fieri: & me-
dicum agere quippiam aut pati/
aut e medico aliquid eſſe aut ori-
74 ri. Quare cum id dicatur dupli-
citer: patet et ex ente fieri/ aut id
quod eſt/ agere aut pati/ duobus
modis identidem dici. Aedificat
igitur medicus: non vt eſt medi-
cus/ ſed vt ędificator, et albus fit:

Tral. ve. ex græ. recog.

Vnũ autẽ:ſecũdũ ꝙ ratio. amplius autẽ: contrariũ huic/priuatio. Hæc autẽ quomodo duo/ et quomodo plura:dictũ eſt in præcedẽtibus. Primum igitur dictum eſt/ꝙ cõtraria ſolũ principia ſũt:poſterius autẽ/ꝙ neceſſe eſt/ & aliud quippiam ſubijci/& eſſe tria. Ex ijs autẽ quæ nunc: manifeſtũ eſt quę ſit differẽtia contrariorum/et quomodo ſe habent principia ad inuicem/ & quid ſubiectum. Vtrum autẽ ſubſtantia ſpecies aut ſubiectũ ſit: nõdũ manifeſtũ eſt. ſed ꝙ principia tria ſint/ et quomodo tria/ et quis modus eorum: manifeſtum eſt. Quot igitur & quæ ſint principia:ex his conſideretur.

CAP. VIII.

QVod autẽ vnico modo ſic 39
ſoluitur & ãtiquorũ dubi
tatio: dicamus poſt hæc.
quęrentes eni Philoſophi
primi veritatẽ/ & naturã
entiũ:cõuerſi ſũt/veluti in
viã quãdã aliã depulſi ob inexperientiã.
dicũtq;/neq; fieri eorũ quę ſũt vllũ/ neq;
corrũpi: propterea ꝙ neceſſarium eſt/ fi-
eri qđ fit aut ex eo qđ eſt/aut ex eo quod
nõ eſt. ex his autẽ vtriſq;: ĩpoſſibile eſſe.
neq; eni quod eſt:fieri. eſſe eni:iam. & ex
eo quod non eſt: nichil vtiq; fieri. ſubijci
eni quippiã oportet. & ſic itaq; quod cõ-
ſequẽter accidit augẽtes: neq; eſſe multa
dicũt/ſed tantũ ipſũ quod eſt. Illi ergo:ta
lẽ acceperũt opinionẽ/propter ea quæ di
cta ſũt. ℭ Nos autẽ dicimus/ꝙ ex eo qđ 40
eſt/aut ex eo quod nõ eſt/fieri/ aut quod
non eſt/ aut quod eſt/ facere aliquid aut
pati/ aut quodcunq; hoc fieri: vno qui-
dẽ modo nichil differt/aut medicũ facere
aliquid/ aut pati / aut ex medico eſſe/ aut
fieri. Quare cũ hoc dupliciter dicatur:ma
nifeſtũ eſt ꝙ et ex eo qđ eſt / et id qđ eſt
aut facere aliquid/ aut pati. ædificat igi-
tur medicus:non ſecundum ꝙ medicus/
ſed ſecundum ꝙ ædificator. & albus fit:

Tral.ve.ex græ.recog.

non quatenus medicus/ ſed quatenus ni-
ger. Medicatur autem & nõ medicus fit:
quatenus eſt medicus. Cum autẽ maxi-
me proprie dicamus medicum facere ali-
quid/aut pati/aut fieri ex medico/ſi ſecũ-
dũ ꝙ medicus hęc patiatur aut faciat: ma
feſtum ꝙ ex non ente fieri & hoc ſignifi-
cat/ quatenus non eſt. Quod illi quidem
nõ partiẽtes: aberrauerũt. & propter hãc
ignorantiã tantũ inſuper ignorauerũt: ꝙ
nichil aliorũ opinati ſũt fieri/aut eſſe/ſed
14 auferebãt omnẽ generationẽ. ❡Nos au-
tẽ & ipſi dicimus fieri quidẽ nichil ſim-
pliciter ex eo quod nõ eſt: ſed tamẽ fieri
ex eo quod nõ eſt/vt ſecundum accidẽs.
ex priuatione enĩ/ quæ eſt per ſe nõ ens/
nõ ex eo qđ eſt: fit. Mirabile autẽ eſt hoc
& impoſſibile ſic videtur: fieri aliquid ex
eo quod nõ eſt. Similiter autẽ/neqꝫ ex eo
quod eſt/neqꝫ id qđ eſt fieri: niſi ſecundũ
accidens. ſic autẽ et hoc fieri eodẽ modo:
vt ſi ex animali/ animal vtiqꝫ fiat/ et ex
quodam animali/quoddam animal. vt ſi
canis: ex equo fiat. fiet enim: non ſolum
ex quodam animali canis: ſed etiam ex
animali/ at non quatenus eſt animal. eſt
enim iam hoc. Si autẽ aliquid debet fieri
animal/non ſecundũ accidẽs: non ex ani-
mali erit. et ſi aliquid ſit: non ex eo quod
eſt/neqꝫ ex eo quod non eſt. quod enĩ ex
eo quod nõ eſt: dictũ eſt nobis/quid ſigni
ficet/ꝙ quatenus non eſt. Amplius autẽ
et eſſe omne/aut nõ eſſe: nõ remouemus.
vnus igitur modus: hic eſt. Alius autẽ: ꝙ
contingit eadẽ dicere ſecundũ potentiã/
& actũ. hoc autẽ: in alijs determinatũ eſt
cum diligẽtia magis. Quare/quod quidẽ
dicebamus/ dubitationes ſoluũtur: pro-
pter quas coacti/remouẽt dictorũ quędã.
propter hoc enĩ: tantũ auerſi ſunt priores
a via in generationem/& corruptionẽ/ et
omnino mutationẽ. Hæc enim viſa na-
tura: omnem ſoluit hanc ipſorum igno-
rantiam.

CAP. VIIII.

Argyropylus

nõ hoc ſane quo medicus eſt/ ſed
quo niger. medeẽ autẽ & medici-
nã amittit: quo medicus eſt. Atqꝫ
cum maxime ipſum medicũ age-
re quippiã/aut pati dicamus/ vel
e medico fieri/ſi illud agat vel pa
tiatur vt medicus: patet & hoc/e
nõ ente inquã fieri/ id ſignificare
vt nõ ens eſt. Quod quidem cum
non diſtinxiſſent illi: longe a ve-
ritate ſemoti ſunt. & ob ignorati-
onem hanc/adeo inſuper ignora-
runt: vt nichil fieri prorſus/ neqꝫ
cæterorũ quicq̃ eſſe arbitrarentur/
ſed omnem tollerẽt generationẽ.
❡Nos autem et ipſi dicimus ni- 75
chil quidẽ fieri ſimpliciter ex non
ente: tamen ex non ente per acci-
dens fieri. ex priuatione enĩ quæ
eſt per ſe non ens/ & quæ non in-
eſt: fieri dicimus. Afficitur itaqꝫ id
admiratione / ac impoſſibile eſſe
videtur: ex non ente fieri. Simili- 76
ter autem neqꝫ ex eo quod eſt/ neqꝫ
id quod eſt fieri: niſi per accidẽs.
Sic autẽ et hoc fieri dicimus eo-
dem modo: ceu ſi animal ex ani-
mali fieret / & aliquod animal ex
quopiam animali. vt ſi canis: ex
equo fieret. etenim canis: non ſo-
lum ex animali quodam/ ſed ex a
nimali etiam fiet/ ſed non vt eſt
animal. iam enim idipſum eſt. Si
vero quippiam emerſurum eſt a-
nimal/ non per accidens: non erit
ex animali. Et ſi quid ens orietur: 77
non ex ente/ neqꝫ e non ente/fiet.
Dictum eſt enim: quid ſignificat/
e non ente fieri. eo namqꝫ pacto:
quo eſt non ens. Inſuper neqꝫ hoc/
eſſe inquam omne aut nõ eſſe: tol-
limus. Is igiẽ: vnus eſt modus ſo 78
lutionis. Alius autem: eſt per po-
tentiã atqꝫ actũ. Dici autẽ hęc poſ
ſunt: potentia atqꝫ actu. hoc autẽ:
alijs in locis exacte magis deter-
minauimus. Quare vt dicebamus
dubitatiões illæ ſoluunẽ: ob quas
quędã eorũ quæ dicta ſunt cõpul
ſi tollunt antiqui. ob hoc enim: tã-
tum exorbitarunt ab ea via/ qua
ad generationem corruptionẽve
atqꝫ omnino mutationem accedi
tur. Hæc enim natura ſi viſa fuiſ-
ſet: omnem hanc ipſorum ignora-
tionem vtiqꝫ diſſoluiſſet.

CAP. VIIII.

Argyropylus.

IPſam igitur & alij
quidam: ſed non ſuf-
ficienter vtiq; teti-
gere. Primum enim
ex non ente ſimpli-
citer aliqd fieri atq;
oriri fatentur: ea ſane ratione qua
Parmenidem recte dicere arbitrã-
tur. ¶ Deinde ſi eſt vna numero:
& vna ſolũ potentia/ ipſis eſſe vi-
detur. Hoc autem: plurimum ſane
differt. Nos enim materiam pri-
uationẽve: diuerſa dicimus eſſe.
atq; materiam quidem / non ens
eſſe per accidens: priuationem ve
ro per ſe/ cenſemus. Et illam quí-
dem prope atq; quodãmodo ſub-
ſtantiam: priuationem vero ſub-
ſtantiam nullo modo eſſe aſſeri-
80 mus. ¶ At illi/ id quod nõ eſt/ ma
gnum paruumq; ſimiliter inqui-
unt eſſe: aut vtrumq; ſimul/ aut v-
trumq; ſeorſum. Quare modus hic
trinitatis : diuerſius ab illo peni-
tus eſt. hucuſq; nãq; progreſſi ſũt:
vt aliquã naturã oportere ſubijci
dicant. hanc tamen: vnam faci-
unt. Nam & ſi quidam dualitatẽ
facit/ magnum & paruum ipſam
appellans : nichilominus tamen
idem facit. alterã enim deſpexit.
etenim materies quidem perma-
nens: vna cum forma cauſa eſt eo-
rum quæ fiunt/ perinde ac mater.
At contrarietatis altera pars: nec
eſſe omnino perſępe ei videbitur/
qui mente ipſius maleficium in-
81 tuetur. ¶ Nam cum ſit quoddã di
uinum & bonũ ac appetibile: alte-
rum ipſi cõtrarium eſſe dicimus.
alterũ: ſuapte natura affectat/ atq;
appetit ipſum. Illis autem euenit:
vt contrarium/ interitum appetat
ſuum. & tamen fieri nequit vt aut
forma ſeipſã appetat (quippe cũ
non indigeat ſui) aut contrarium/
cum contraria mutuo ſeipſa corrũ
pant. ſed hoc/ eſt materia perinde
appetens illud: atq; ſi fœmina ma
rem/ & turpe appetat pulchrum.
Verum non eſt per ſe: ſed per ac-
cidens turpe. nec per ſe fœmina:
82 ſed per accidens. ¶ At vero tũ cor
rũpitur atq; gignitur: tũ neq; fit
neq; corrumpitur. Nam vt eſt qui
dem id in quo: per ſe corrũpitur.

Tral.ve. ex græ.recog.

TAngẽtes igitur et alij qui- 42
dam fuerũt ipſam: ſed nõ
ſufficienter. primum enim
confitentur ſimpliciter fie
ri aliquid ex eo quod non
eſt : quatenus Parmeni-
dem recte dicere. ¶ Poſtea videtur ipſis 43
ſi quidem eſt numero vna: et potentia tã-
tum eſſe. Hoc autem: differt plurimum.
Nos enim materiam et priuationem: al-
terum eſſe dicimus. et horum: materiam
quidem non ens eſſe ſecundum accidens.
priuationem autem: per ſe. & materiam
quidem prope & quodammodo ſubſtan
tiam: priuationem autem/ nequaquam.
¶ Quidã autẽ quod nõ eſt/ magnum et 44
paruũ ſimiliter: aut ſimul vtrũq;/ aut ſe-
orſũ vtrũq;. Quare penitus alter eſt mo-
dus hic trinitatis: et ille. hucuſq; enĩ pro-
ceſſerunt: ꝙ oportet quandam ſupponi
naturam. hanc tamen: vnã faciũt. etenim
ſi aliquis dualitatẽ facit/ dicẽs magnũ &
paruum ipſam: non minus idem facit. al
terã enĩ deſpexit/ priuationẽ. permanens
enĩ: cũ forma cauſa eſt eorũ quę fiũt/ ſicut
mater. altera vero pars cõtrarietatis: ſępe
per imaginationẽ videbitur ad maleficiũ
ipſius intẽdẽti itellectũ/ neq; eſſe penitus.
¶ Exiſtente enim quodam diuino/ & bo 45
no/ & appetibili: aliud quidẽ/ cõtrariũ ip
ſi dicimus eſſe. aliud autẽ; quod natura
aptũ eſt appetere/ & deſiderare ipſũ ſecũ
dũ ſuã ipſius naturã. Quibuſdã autẽ ac-
cidit: cõtrariũ appetere ſuã ipſius corru-
ptionẽ. attamẽ neq; ipſũ ſuaipſius poſſi
bile eſt appetere ſpeciẽ (ꝓpterea ꝙ nõ eſt
indigẽs) neq; cõtrariũ. corruptiua enĩ ſũt
ſuiinuicẽ: cõtraria. ſed hoc eſt materia: ſi-
cut ſi fœmina maſculũ/ & turpe pulchrũ.
verũ non per ſe/ turpe: ſed ſecũdum acci-
dens. neq; fœmina: ſed ſecundũ accidẽs.
¶ Corrumpitur autem: & fit. Eſt quidẽ 46
vt ſic: eſt autem/ vt non. Quatenus enim
eſt/ id in quo: ſecundum ſe corrumpitur.

Tral.ve.ex græ.recog.

quod enim corrumpitur: in hoc eſt, priuatio. quatenus autem ſecundum potentiam: non per ſe, ſed incorruptibilem, et ingenitam neceſſe eſt ipſam eſſe. Si enim fiat: ſubijci aliquid oportet primum, ex quo inexiſtente fiat. hoc autem: eſt ipſius natura. quare: erit anteq̄ fiat. Dico enim materiam: primū ſubiectū vniuſcuiuſq;, ex quo fit aliquid cum inſit non ſecundū accidēs, & ſi corrumpitur aliquid, in hoc abibit vltimum. quare: corrupta erit, anteq̄ corrūpatur. De principio autē ſecundum ſpeciem, vtrum vnum an plura, & quod, aut quæ ſunt: cum diligentia, primæ Philoſophiæ opus eſt determinare. quapropter: in illud tēpus reponatur. De phyſicis autem, et corruptibilibus ſpeciebus: in poſterius demōſtrandis dicemus. Q; igitur ſint principia, & quæ, & quot numero: determinatū ſic a nobis ſit. Rurſus autem: aliud principium capientes, dicamus.

¶ Trallationis veteris de Phyſico auditu Ariſtotelis, ex græco recognitæ primi libri finis.

¶ Trallatio vetus ſecundi de Phyſico auditu Ariſtotelis ex græco recognita ad R.P.D. Guillermū Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

1 EOrum quæ ſūt: alia quidē ſunt natura, alia vero, propter alias cauſas. Natura quidem ſunt: & animalia, & partes ipſorum, & plantæ, & ſimplicia corpora, vt terra, & ignis, & aer, & aqua. hæc enim, & huiuſmodi: natura

Argyropylus

Id enim quod corrūpitur: in hoc eſt, ipſa inquam priuatio. at ſuapte potentia: non per ſe. ſed nec occidat nec oriatur: neceſſe eſt. nā ſi gignitur: ſubijciatur aliquid primum oportet, ex quo hoc pacto naſcetur, vt inſit in ipſa. hoc autē: eſt ipſius natura. quare fit: vt ſit antea q̄ ſit orta. Etenim materiā id dico: quod primum eſt vniuſcuiuſq; ſubiectū e quo quippiam eo ſit pacto, vt non per accidens inſit. ſi corrūpitur: ad hoc vltimū ſane proficiſcetur. quare: erit corrupta anteq̄ ſit corrupta. De principio vero formali, vtrum vnum ſit an plura, & quodnam ſit, aut quæ ſint: primæ Philoſophiæ diligenter exquiſiteq; officium eſt determinare ac pertractare. quare hęc contemplatio: illo in tempore reſeruetur. De naturalibus vero formis quæ oriuntur ac occidunt: in hiſce quæ poſterius oſtendentur, dicemus ac pertractabimus. Hoc igitur pacto ſint hæc a nobis determinata: pricipia inquam eſſe, et quænam, et quot numero ſint. Rurſus autem: alio principio ſumpto, dicamus.

S3

¶ Primi Phyſicorum Ariſtotelis interprete Ioanne Argyropylo libri finis.

¶ Secundus Phyſicorum Ariſtotelis ad Petrum Medicen: interprete Ioanne Argyropylo Bizantio.

EOrū quę ſūt: quædam ſūt natura, quędam ob alias cauſas. Natura quidem ſunt: animalia parteſq; ipſorū, & plantæ, & ſimplicia corpora. vt terra, ignis, aer, & aqua. hæc enim & huiuſcemodi res: na- 1

tura dicimus eſſe. ¶Omnia autẽ
quæ dicta ſunt: ab hiſce quæ nõ
natura cõſtãt / differre videntur.
nã ea quidẽ quæ natura cõſtant:
pricipiũ in ſeipſis vniuerſa mo-
tus ſtatuſve/ parti eius qui loco
accõmodatur/ parti accretionis de-
cretioniſve/ parti alterationis ha
2 bere videtur. At lectica/ veſtis/ &
quicquid ſit aliud ſimilis generis
quo quidẽ huiuſmodi nominibus
appellãtur atq; ab arte ſunt: hoc
nullũ principiũ mutationis in-
ſitum habẽt. Quo vero ipſis acci
dit/ vt ſint lapidea/ vel terrea/ vel
ex his miſta: eo motus quietiſve
3 principiũ habẽt. ¶Quæ cum ita
ſint: patet naturam principiũ eſ-
ſe quoddam & cauſam/ vt id mo
ueatur atq; quieſcat/ in quo pri-
mo per ſe/ & non per accidẽs in-
eſt. Dico autem/ nõ per accidẽs:
quia ſibiipſi quiſpiam medicus
ſanitatis cauſa fieri poteſt. atta-
men nõ quo ſanatur/ eo medici-
nam habet: ſed accidit vt idem/
ſit medicus ſubienſq; ſanationẽ.
quapropter: & ſeparantur non-
nunq̃. Similiter ſeſe haber: & v-
numquodq; cæterorum/ quæ per
artem efficiuntur. nichil enim ip
ſorum/ effectionis in ſe principi-
um habet: ſed quædam in alijs
atq; extrinſecus habent. vt do-
mus/ et vnumquodq; eorum quę
manu conficiuntur. Quedam in
ſeipſis quidem id habent/ nõ ta-
men per ſe: quæcunq; cauſæ per
accidens ſibi fieri poſſunt. Id igi
tur eſt natura: quod dictum eſt.
4 ¶Naturam autem habent/ quæ-
cunq; tale principiũ habent: atq;
hæc omnia/ ſubſtantiæ ſunt. ſub-
iectum enim quoddam/ et in ſub
5 iecto eſt ſemper: natura. ¶Secũ-
dum vero naturã ſunt et hæc ip-
ſa: et etiam ea quæ hiſce per ſe
competunt. vt igni: ferri ſurſum.
hoc enim: natura quidem non
eſt/ neq; habet naturam/ ſed com
petit et eſt natura atq; ſecũdum
6 naturam. Dictum eſt igitur quid
eſt natura: & quid id quod natu-
ra atq; ſecundum naturam eſt.
¶Enim autem naturã eſſe oſten
dere: ridiculum eſt. Patet enim:
tales eſſe rerum complures, oſtẽ-

eſſe dicimus. ¶Omnia autẽ quæ dicta 2
ſunt: vidẽtur differẽtia ab ijs/ quæ nõ na-
tura exiſtũt. quæ enim natura ſunt õnia:
videntur habere in ſeipſis principiũ mo-
tus/ & ſtatus. hæc quidem/ ſecundum lo-
cum: illa vero/ ſecundum augmentum &
decrementum. quædam autem: ſecundũ
alterationem. Lectus autem/ et indumen-
tum/ & ſi quid huiuſmodi aliud genus
eſt: ſecundum q̧ quidẽ ſortitum eſt præ-
dicationem vnamquãq;/ & quatenus eſt
ab arte/ ne vnum quidem habet impetũ
mutationis innatum. quatenus autẽ acci
dit ipſis/ lapidea/ aut terrea eſſe/ aut mi-
ſta ex his: eatenus habent. ¶Tanq̃ na- 3
tura ſit principium aliquod & cauſa mo-
uendi/ & quieſcẽdi: ei in quo eſt primum/
per ſe/ & non ſecũdum accidens. Dico au
tem/ non ſecundum accidens: quoniã fiet
vtiq; ſibi ipſi aliquis cauſa ſanitatis/ cum
ſit medicus. attamen non quatenus ſa-
natur/ medicinam habet: ſed accidit eun-
dem/ medicum eſſe & ſanari. quapropter
& ſeparantur aliquando abinuicem. Si-
militer autem: & aliorum quæ fiũt/ vnũ-
quodq;. nullum enim ipſorum habet in
ſeipſo actionis principium: ſed alia qui-
dem in alijs & ab exteriori/ vt domus/ &
aliorum manufactorum vnũquodq;. alia
autem in ſeipſis quidem/ ſed non ſecũdũ
ſeipſa: quæcunq; ſecundum accidens cau
ſæ ſunt ipſis. Eſt igitur natura: quod di-
ctum eſt. ¶Naturam autem habẽt/ quę- 4
cunq; huiuſmodi habent principium: et
ſunt hæc omnia/ ſubſtantia. Subiectum
enim quoddam/ & in ſubiecto eſt: natu-
ra ſemper. ¶Secundum autem naturam 5
ſunt: et hæc/ et quecunq; his inſunt ſecũ-
dum ſe. vt igni: ferri ſurſum. hoc enim: na
tura quidẽ non eſt/ neq; habet naturã/ ſed
a natura/ et ſecundũ naturã eſt. Quid igi-
tur eſt natura/ dictũ eſt: et quid/ q̃d a na-
tura et ſecũdũ naturã. ¶Qz autẽ ſit na 6
tura/ tẽtare demõſtrare: ridiculũ eſt. Ma-

Tral.ve.ex.græ.recog.

niſeſtũ enim eſt:ꝙ huiuſmodi entia ſunt
multa. Demonſtrare autẽ manifeſta per
imanifeſta: nõ potẽtis iudicare eſt quod
per ſe ipſũ/& nõ per ſeipſũ notũ eſt. Qꝫ
autẽ cõtingat hoc pati:nõ immanifeſtũ
eſt. ſyllogizare enĩ quis poſſit de colori-
bus:cũ a natiuitate ſit cęcus. Quare neceſ
ſe eſt talibus: de nominibus eſſe ſermonẽ/
7 nichil autẽ itelligere. ❡ Videt̃ autẽ nõnul
lis/natura et ſubſtantia eorũ quę natura
ſunt:eſſe qđ primũ ſubiectũ eſt vnicuiqꝫ/
nõ formatũ per ſeipſũ. vt lecti natura/li-
Autiphon. gnũ:ſtatuæ autẽ/æs. ſignũ autẽ dicit An
tiphon: quoniã ſi aliquis defoderit lectũ
& accipiat potentiam putredo vt ſit ger-
men/non vtiqꝫ fieri lectũ ſed lignum/ tan
quam quod ſecundum accidens eſt/ eſſe
diſpoſitionẽ ſecundum legem & artem.
ſubſtantiam autem:eſſe illam/quę etiam
permanet/hæc patiens continue. Si autẽ
& horum vnumquodqꝫ ad aliud aliquid
idem hoc patitur (vt æs quidem & au-
rum/ ad aquam: oſſa autem & ligna/ ad
terram/ ſimiliter autem & aliorũ quod-
libet)illa/eſt naturam eſſe ſubſtãtiam ip-
ſorũ. Quocirca ſane/ hi quidem terram/
alij vero ignem/alij aerem dicũt:quidam
autem aquam/ quidam vero quædã ho-
rũ/quidã autẽ õnia hęc/naturam eſſe eo-
rum quæ ſunt. Quod enim aliquis ipſo-
rum exiſtimauit huiuſmodi/ ſiue vnum/
ſiue plura : hoc & tot dicit eſſe omnem
ſubſtãtiam. alia autem omnia: paſſiones
iſtorum/habitus/& diſpoſitiones. Et ho-
rum quidem:quodlibet eſſe perpetuum.
Non enim eſſe mutationem ipſis ex ſe-
ipſis: alia autẽ fieri & corrũpi infinities.
Vno igitur modo:natura ſic dicitur/pri-
ma vnicuiqꝫ ſubiecta materia habẽtiũ in
ſeipſis motus principiũ & mutationis.
8 ❡ Alio autẽ modo:forma & ſpecies/quę
ſecũdũ rationẽ. Vt enĩ ars dicitur/ quod
ſecũdũ artẽ/et artificiale:ſic et natura/qđ
ſecũdũ naturã dicit̃/et qđ naturale. Neqꝫ

Argyropylus

dere vero ea quę manifeſta ſunt/
per ea quæ non ſunt manifeſta:
hominis eſt profecto qui nequit
id quod eſt per ſe notũ/ & id qđ
non eſt per ſe notum/diſcernere.
atqꝫ id fieri poſſe: non eſt obſcu-
rũ. Ratiocinabitur enĩ de colori-
bus:quiſpiã ortus cæcus. quare
neceſſe eſt tales homines de no-
minibus loqui:nichil autẽ intel-
ligere. ❡ Natura autẽ ſubſtãtiaqꝫ 7
eorũ quæ ſũt natura:id quibuſdã
eſſe videtur quod primũ cuilibet
ineſt/informe per ſe. Veluti lecti-
cæ quidem natura/lignũ: ſtatuæ
autem/æs. cuius hoc ſignum: An
tiphon eſſe dicebat. Nam ſi quiſ-
piam lecticam obruerit humo/
vimqꝫ putredo acceperit vt ger-
men emittat: non lectica/ ſed li-
gnum inde emerget atqꝫ pullula
bit. propterea ꝙ diſpoſitio qui-
dẽ quæ lege atqꝫ arte conficitur:
per accidens eſt. ſubſtantia vero
eſt illa: quæ & continue diſpoſi-
tiones haſce ſuſcipiẽs permanet.
Qꝫ ſi cuilibet etiã iſtorũ ad ali- 8
ud quippiam hoc idem accidit
(vt æri quidem auroqꝫ ad aquã:
oſſibus autem atqꝫ lignis ad ter
ram/ cæteriſqꝫ ſimiliter) patet il-
la naturam ipſorum atqꝫ ſubſtã-
tiam eſſe. Quapropter/ quidam 9
terram/quidam aquam/ quidam
horum aliqua: quidam hæc om
nia eorum quæ ſunt: naturam eſ
ſe dixerũt. Quod enim quiſqꝫ ta-
le eſſe putauit ſiue vnũ/ſiue plu-
ra:id totqꝫ vniuerſam ſubſtanti-
am eſſe dicit. cætera vero cun-
cta : affectus horum habitus ac
diſpoſitiones. Et horũ quidem; 10
quoduis perpetuum eſſe. Non e-
nim ex ſeſe mutationem ipſis cõ
petere: cætera autem infinities fi
eri atqꝫ corrũpi. Vno igitur mo
do:natura ſic dicitur. prima cuiqꝫ
ſubiecta materies eorũ: quæ mo
tus in ſe mutationiſqꝫ principi-
um habent. ❡ Alio vero modo:
ipſa forma et ſpecies/quæ ratio-
ni accõmodatur. Nam vt ars di- 11
citur/quod ſecundum artem ex-
tructum eſt/ atqꝫ artificioſum:ſic
& natura dicitur quod ſecũdum
naturam/ & naturale. Atqꝫ neqꝫ

Argyropylus

illud habere quicq̄ ſecundū artē :
vt artē eſſe dicimus ſi lectica po-
tentia tantum eſt/nondum autem
habet formam lecticę.neq; eſſe ſe-
cundum artem:neq; in hiſce quæ
conſtāt natura. Quod enim eſt po
tentia caro vel os:id nondū habet
ſuā naturā anteq̄ accipiat formā
quæ ad rationē accōmodatur.quā
aſſignantes: quid eſt os dicimus/
12 aut caro.neq; cōſtat natura. Qua-
re alio modo/ natura: forma et ſpe
cies eſt eorum/ quæ in ſeipſis mo
tus principium habent.quæ qui-
dem nō eſt ſeparabilis: niſi ratio-
ne dumtaxat . Id autem quod ex
his eſt cōpoſitum:natura quidem
non eſt/ ſed eſt et conſtat natura /
vt homo. Atq; natura magis hæc
eſt:q̄ materies. Vnūquodq; enim
tum magis dicitur:cum eſt actu/q̄
13 cum potentia. Præterea/ ex homi-
ne naſcitur homo: ſed nō e lecti-
ca/ lectica . Quapropter & inqui-
unt non figuram eſſe naturam:ſed
lignum.quia fiet ſi pullulabit: nō
lectica/ ſed lignum. q; ſi ita eſt:&
ipſa forma eſt profecto natura. fit
14 enim: ex homine/homo. Inſuper/
ea natura quæ vt generatio dici-
tur:via eſt ad naturam.non enim
vt medicatio/non ad medicinam
ſed ad ſanitatem dicitur via(me-
dicationem enim:a medicina/ nō
ad medicinam eſſe neceſſe eſt) ſic
ad naturā ſeſe habet natura. Sed
id quod naſcitur : ex quodam ad
quoddā/ vt naſcitur/proficiſcitur.
ad quod igitur proficiſcendo na-
ſcitur / nempe non ad id ex quo
15 ſed ad id ad qđ fit profectio. For-
ma igitur: eſt natura. forma autem
atq; natura: dupliciter dicitur. Ip
ſa nanq; priuatio: forma quodā mo
do eſt. Si vero ſit priuatio/ et con-
trariū aliquod circa ſimplicem ge
nerationem necne: poſterius con-
ſiderare oportet. CAP. II.

19 CVm autē determina
tum ſit quot modis
natura dicitur: poſt
hac contemplandū
eſt/ quo Mathemati
cus a naturali Phi-
loſopho differt. nā corpora natu-
ralia ſuperficies habent/ ſolida/ lō
gitudines/ atq; puncta: de quibus

Tral.ve.ex græ.recog.

autem illud adhuc dicimus habere ſecū-
dum artem aliquid : ſi potentia tantum
eſt lectus/nondum autem habet ſpeciem
lecti.neq; eſſe arte:neq; in ijs quæ natura
ſubſiſtunt.Potētia enim caro aut os:neq;
habet adhuc ſuiipſius naturā/priuſq̄ ac-
cipiat ſpeciē quę ſecūdum rationē/ quam
diffinientes dicimus quid eſt caro/aut os.
neq; natura eſt . Quare: alio modo na-
tura vtiq; erit habentium in ſeipſis mo-
tus principium/ forma & ſpecies non ſe-
parabilis exiſtens/ niſi ſecundum ratio-
nem.Quod autem eſt ex his:natura qui-
dem non eſt/ ſed a natura/ vt homo. Et
magis natura hæc eſt:q̄ materia. Vnum-
quodq; enim tūc dicitur:cum entelechia
ſit/magis q̄ cum potētia. Amplius/ſit ex
homine homo: ſed non lectus ex lecto.
Quapropter etiā dicūt figurā non eſſe
naturam:ſed lignum.quoniā fiet vtiq; ſi
germinabit: nō lectus/ſed lignum.ſi ergo
hoc eſt ars:et forma eſt natura . fit eni:ex
homine/homo. Amplius autem: natura
dicta vt generatio/via eſt ad naturā. Nō
enim vt medicatio dicitur non ad medi-
cinam via/ſed ad ſanitatem(neceſſe enim
eſt: a medicina nō ad medicinā/ eſſe me-
dicationē)ſic natura ſe habet ad naturā.
ſed quod naſcitur : ex quodā in quiddā
venit/ quatenus naſcitur.Ad quod igitur
naſcitur/nō ad id ex quo:ſed ad qđ.For
ma itaq;: natura eſt.ſed forma & natura
dupliciter dicitur. Et enim priuatio: ſpe-
cies quodam modo eſt. ſi autē eſt priua-
tio et cōtrariū aliquod circa ſimplicē ge-
nerationē/aut nō eſt: poſterius cōſideran
dum eſt. Cap.II.

QVoniā autē determinatū 6
eſt quot modis natura di
citur:poſt hoc ſpeculādū
eſt / quo differt Mathe-
maticus a Phyſico.etenī:
plana / et ſolida / habent
phyſica corpora/et lōgitudines/et pūcta

Tral.ve.ex græ.recog.

de quibus cōſiderat Mathematicus.Am
plius autē ſi Aſtrologia/ alia eſt: an pars
Phyſicæ.ſi enim Phyſici eſt quid ſit ſol/
aut luna ſcire/accidentiū autem per ſe nul
lū:incōueniēs eſt.et præſertim cū videan
tur dicere/ qui circa naturam verſantur:
et de figura ſolis/et lunæ.et vtrum ſphæ-
10 rica ſit terra/ & mundus: an non. ℭDe
his igitur negociatur & Mathematicus:
ſed non quatenus phyſici corporis termi
nus eſt vnumquodq̧. neq̧ accidētia ſpe-
culatur:quatenus talibus exiſtentibus ac-
cidūt. Quapropter: et abſtrahit. abſtra-
cta enim ſunt intellectu a motu:& nihil
refert. Neq̧ fit mendacium:cum abſtra-
hunt. Latent autem qui hoc faciunt: &
qui ideas dicunt. Phyſica enim abſtra-
hunt: cum minus ſint abſtracta mathe-
maticis. Fiet autem hoc manifeſtum: ſi
aliquis vtrorumq̧ tētauerit dicere termi
nos/& ipſorū et accidētium.impar enim
erit & par/ et rectum & curuum/ adhuc
autem & numerus/& linea/et figura:ſine
motu.caro autē/& os/et homo: non am-
plius.ſed hæc/ſicut naris ſima/ſed non ſi-
cut curuū: dicūtur. Demonſtrāt autē:&
quæ ex mathematicis magis phyſica ſūt/
vt Perſpectiua/& Harmonica/& Aſtro-
logia. econtrario enim: quodam modo
ſe habent ad Geometriam. Geometria
enim: de phyſica linea conſiderat/ ſed
nō quatenus eſt phyſica. Perſpectiua au-
tem:mathematicam quidem lineam/ ſed
non quatenus mathematica/ ſed quate-
nus phyſica eſt. Cum autem natura du-
plex ſit/et ſpecies & materia:vt ſi de ſimi
tate quid ſit cōſideremus:ſic contemplā-
dū eſt. Quare neq̧ ſine materia/neq̧ ſe-
cūdum materiam: quæ huiuſmodi ſunt.
11 ℭEteni iā et de hoc duplicitet dubitabit
quis:cū duæ naturę ſint/de vtra eſt Phy-
ſici/an de eo quod eſt ex vtriſq̧:ſed ſi de
eo quod eſt ex vtriſq̧: & vtraq̧. Vtrum
igitur:eiuſdem aut alius/vtramq̧ cogno-

Argyropylus

cōſiderat Mathematicus. Et inſu- 17
per ſi Aſtrologia/ diuerſa ſit facul-
tas:an pars ſciētiæ naturalis. Ete-
ni ſi ad naturalē philoſophū ſpe-
ctet/ quidnā ſit ſol/ aut quid luna
ſcire/ nullū autē eorū affectuū qui
per ſe illis cōpetit/ad eundē ſcire
pertineat:abſurdū eſt ſane. Pręter-
ea vidētur ij qui de natura loquū-
tur:et de ſolis ac lunæ figura dice-
re/ & vtrū terra mūduſve rotūdus
ſit an nō ſit/cōſiderare ac pertracta
re. ℭDe his igitur & ipſe Mathe- 18
matic9 tractat:ſed nō vt eſt quodq̧
naturalis corporis finis. nec hoc
accidētia contēplatur:quo talibus
accidūt. quapropter:& ſeparat.mē
te nāq̧ a motu ſeparabilia ſūt:ni-
chilq̧ intereſt. neq̧ cū ſeparāt:effi
citur falſum. Latēt autē id agētes: 19
& ij qui dicūt ideas eſſe. naturales
eni ſeparant formas: quæ minus
ſeparabiles ſunt/ q̄ mathematicæ
formæ. Quod quidē ita eſſe pate-
bit:ſi quiſpiā vtrorūq̧ diffinitio-
nes/ipſarū inquā formarū natura-
liū & accidētiū dicere enitatur. etē
nim par quidem & impar/rectū et
curuū/ numerus inſup/ linea/ atq̧
figura: ſine motu nimirū diffini-
entur. at carnis/ oſſis/ac hominis
diffinitio : ſine ipſo non erit. ſed
hæc perinde atq̧ naſus ſimus:ſed
non vt curuum concauumq̧ dicū
tur. Hoc idem indicant:& mathe- 20
maticarum facultatū eæ quæ ma-
gis ſunt naturales/ vt Perſpectiua
Muſica / & Aſtrologia. nā contra
quodā modo ſeſe habent:atq̧ Ge
ometria. Geometria namq̧: de na
turali quidem linea cōtemplatur:
ſed nō vt eſt naturalis. perſpectiua
vero:mathematicā quidē cōſide-
rat lineā. at nō vt eſt mathemati-
ca:ſed vt eſt naturalis. Cū autē na 21
tura ſit duplex/materia atq̧ forma
res naturales peride contēplemur
oportet/ atq̧ ſi de ſimitate quidnā
ſit conſideremus. Quare neq̧ ſine
materia / neq̧ ſine ratione mate-
riæ:res huiuſcemodi conſiderādæ
eſſe vidētur. ℭNā & de hoc ipſo
quiſpiā dubitauerit: cū duæ ſint
naturæ/de vtra cōſiderare ad natu
ralē philoſophū pertinet/an de eo
qd ex vtriſq̧ cōponitur/ Qz ſi de
ipſo: et de vtraq̧ cōtemplari/ ad

22 eundem vtiqꝫ ſpectat. Vtrum igi-
tur eiuſdem ſit facultatis/an diuer-
ſarū: vtramqꝫ cognoſcere? ¶Nam
reſpicienti quidem ad veteres:ma
teriei cognitio ad ipſum videbitur
pertinere. perparum enim Empe-
docles & Democritus:formā quidi
tatemqꝫ tetigerunt. At ſi ars imi-
tatur naturam/ eiuſdem autem ſci-
entiæ eſt formam atqꝫ materiā vſqꝫ
ad terminum quēdam cognoſce-
re/veluti medici ſanitatē & bilem
atqꝫ pituitā in quibus eſt ſanitas/et
ædificatoris ſimiliter formā ipſius
domus atqꝫ materiā/lateres inquā
ac ligna/et cæterorū eodem modo:
naturalis etiam facultatis erit pro-
fecto vtraſqꝫ naturas cognoſcere.
23 Pręterea/facultatis eiuſdem eſt:id
gratia cuius finemqꝫ et ea quę ho-
rū gratia ſūt/cognoſcere. At natura:
finis eſt/et id cuius gratia. Quorū
nāqꝫ motionis ſi ſit continua/ finis
aliquis eſt:eorū is vltimū eſt/et id
cuius gratia. Quapropter & Poeta:
ridicule cōpulſus eſt ad hāc ſenten
tiā afferendā. Extremū ob quod na
tus erat:fatūqꝫ petiuit. nō enī quod-
uis vltimū finis eſt:ſed id quod eſt
24 optimū. Artes præterea:materiam
faciūt. quædā ſimpliciter: quędam
aptam idoneamqꝫ ad opus. et vti-
mur:quia omnia ſunt gratia noſtri.
ſumus enim et nos: quodammodo
finis. Id enim cuius gratia cætera
ſunt:dupliciter dicitur/vt in Philo
25 ſophia diſtinximus. Duæ igitur do
minæ ſunt materiei/cognoſcenteſqꝫ
artes:ea quæ vtitur/et ea quæ prę-
eſt faciendorū operū facultati/ipſa
inquam architectura. quapropter
et ea quæ vtitur: architectura quo-
dāmodo eſt. ſed hoc intereſt. alte-
ra nāqꝫ formam cognoſcit: altera/
materiā facit. Nā gubernator qui-
dem:qualis eſt forma claui/cogno-
ſcit/ ac iubet. at architectus extru-
endæ nauis:quali ex ligno/et qua-
libus ex motibus erit. In ijs igitur
quæ per artem conficiuntur: nos
operis extruendi cauſa materiam
facimus. In naturalibus autem:eſt.
26 ¶Inſuper materies:eſt eorum quæ
ſunt ad aliquid. alia enim: ad ali-
am eſt formā accōmodata. At quo-
vſqꝫ: naturalē philoſophum formā
et ipſum quid eſt/ ſcire oportet?

ſcere? ¶Ad antiquos enim aſpicienti: 12
videbitur vtiqꝫ eſſe materiæ. ad exiguā
enim partem quandam/Empedocles &
Democritus ſpeciem et quod quid erat
eſſe:tetigerunt. ſi autem ars imitatur na
turam/eiuſdem autem eſt ſciētiæ cogno
ſcere ſpeciem & materiam vſqꝫ ad ali-
quid(vt medici ſanitatem/& cholerā/&
phlegma:in quibus eſt ſanitas. ſimiliter
autem & ædificatoris: ſpeciem domus/
& materiā/lateres ſcilicet & ligna. ſimi-
liter autem:& in alijs)et Phyſicæ vtiqꝫ
erit cognoſcere vtraſqꝫ naturas. Inſuper
eiuſdē eſt: id cuius gratia et finē/et quę-
cunqꝫ ſunt horum gratia. natura autem:
finis eſt/et id cuius cauſa. quorum enim
cōtinuo motu exiſtente/ eſt aliquis finis
ipſius motus: hic vltimū eſt/et id cuius
cauſa. Quocirca et Poeta:deriſorie addu
ctus eſt vt diceret. Habet finē/cuius qui-
dē cauſa factus eſt. Vult eni:nō omne vl
timum eſſe finem/ſed optimum. Quoni
am et faciunt artes materiā: aliæ quidē
ſimpliciter/alię vero operi accōmodā. &
vtimur/tāq̄ propter nos:ōnibus quę ſūt.
ſumus eni:quodāmodo & nos/finis. du-
pliciter enim eſt:id cuius cauſa. dictū eſt
autē:in eo qui de Philoſophia. duæ igit̄
ſūt artes quę dominātur ipſi materiæ/et
quę ſūt cognoſcētes: ea quę vtitur/& fa-
ctiuę quę architectonica eſt. quapropter
et q̄ vtitur:carhitectonica quodāmodo
eſt. differt autē quaten⁹ hæc quidē q̄ ſpe
ciē cognoſcit/ architectonica eſt:alia au-
tē/ vt effectrix materię. Gubernator eni
qualis ſit ſpecies aliqua temonis cogno-
ſcit/et pręcipit. Alius autē:ex quo ligno/
& quibus ex motibus eſt. In ijs igit̄ quę
ſunt ſecundum artem: nos facimus ma-
teriā/ propter opus. ſed in phyſicis: eſt.
Amplius:eorum quæ ad aliquid/mate-
ria eſt. ad aliam enim ſpeciem:alia ma-
teria. Quouſqꝫ ergo:Phyſicum oportet
cognoſcere ſpeciem/ & ipſum quid eſt?

Empedo-
cles.
Democrit⁹.

Tral.ve.ex græ.recog.

an quemadmodum medicum/ neruum:
aut fabrũ/ æs/vſq; ad aliquid? Alicuius
enim gratia:vnũquodq;.et circa ea quæ
ſunt ſeparabilia quidẽ ſpecie:in materia
autem. homo enim/ hominem generat:
et ſol.Quomodo autẽ ſe habeat hæc ſe-
parabilis / & quid ſit: Philoſophiæ pri-
mæ eſt officiũ determinare. Cap.III.

13 DEterminatis autẽ his:cõ-
ſiderandũ eſt de cauſis/&
quales & quot numero
ſunt. Cum enim ſciendi
gratia hoc negocium ſit/
ſcire autem nõ prius opinamur vnum-
quodq;/q̃ vtiq; ceperimus propter quid
circa vnũquodq;/ hoc autem eſt accipe-
re primam cauſam:manifeſtum ꝙ et no
bis hoc faciendũ eſt/et de generatione/et
corruptione/et de omni phyſica mutati-
one.vt ſcientes ipſorum principia: redu-
cere ad ipſa/ tentemus quæſitorum v-
14 numquodq;. ¶ Vno igitur modo cauſa
dicitur:ex quo fit aliquid cũ inſit.vt æs
ſtatuę/& argentum phialę:& horum ge
nera.Alio autẽ modo:ſpecies & exem-
plum. hęc autem/eſt ratio ipſius quod
quid erat eſſe:et huius genera. vt ipſius
dia paſon:duo ad vnum/et omnino nu-
merus/& partes quæ in ratione.Ampli-
us:vnde pricipiũ mutationis primũ/aut
quietis.vt cõſultor cauſa/et pater filij:&
omnino faciẽs facti/et tranſmutãs trãſ-
mutati.Pręterea:vt finis. hic autem eſt:
id cuius gratia/ vt ambulandi / ſanitas.
propter quid enĩ ãbulat? dicimus/ vt ſa-
nus ſit:et ita locuti/opinamur aſſignaſſe
cauſã. Et quęcũq; iã mouẽte alio: inter-
media fiũt ipſius finis.vt ſanitatis:maci-
es/aut purgatio/aut medicamẽta/aut or
gana.õnia nãq; hęc/ finis gratia ſũt:diſ-
ferũt tamẽ abinuicẽ.quia alia quidẽ/ſũt
opera: alia vero/org ana. Cauſę igitur:
15 fere tot modis dicuntur. ¶ Accidit au-
tẽ cũ multipliciter dicãtur cauſę:et mul

Argyropylus

an vt medicũ/ neruũ: aut fabrum
æs/vſq; ad quendã terminũ cõſide
rare oportet?Alicuius nãq; gratia:
eſt vnaquæq;. et circa eas verſari:
quę ſeparabiles quidem ſunt rati-
one/in materia autem ſunt.Homo
namq;/generat hominem:atq; ſol.
Quo vero modo ſeſe habeat ſepara
bilis forma/et quidnam ſit: Philoſo
phię primæ officium eſt determi-
nare/ ac pertractare. CAP. III.

DEterminatis autẽ hiſ- 27
ce: cõſiderandũ eſt de
cauſis / quales & quot
ſint numero . Nam cũ
hæc pertractatio ſciẽ-
di ſit cauſa/ſcire autem vnũquodq;
non prius putemus/q̃ circa vnum-
quodq; propter quid eſt capiamus/
id autem ſit/primam accipere cau-
ſam:patet & a nobis hoc eſſe agen-
dum/ & de generatione corruptio-
neve/et de omni naturali mutatio-
ne.vt ipſarum perceptis principi-
js:ad ipſa/ quodq; eorũ quę quæ-
rimus/ reducere enitamur. ¶ Vno 28
itaq; modo/cauſa dicitur id:ex quo
quippiã fit eo pacto vt inſit/ vt æs
ſtatuæ/ argẽtumq; pateræ/ & horũ
genera.Alio modo: forma atq; exẽ-
plar. hæc autẽ eſt ratio quiditatis:
& huius genera.velut eius concen
tus qui ſonos omnes complectitur:
ipſa duorum ad vnum ratio / atq;
omnino numerus/partes item quę
in ratione ſumuntur. Præterea: id 29
vnde primũ principium eſt muta
tionis aut quietis. qualis eſt cauſa
is qui conſuluit/ & pater filii : atq;
omnino quod efficit eius quod effi
citur/ & quod mutat eius quod mu
tatur.Inſuper: vt finis. hic autem:
eſt cuius gratia omnia fiunt. veluti
deambulãdi: ſanitas. cur enim de-
ambulat/ interrogati:quo valeat/re
ſpondemus. atq; ſi hoc pacto dixe
rimus : reddidiſſe cauſam arbitra-
mur. Et quæcumq; alio mouẽte/in-
ter ipſum et finẽ fiunt:vt inter me-
dicum ſanitatẽq; macies/ aut pur-
gatio/aut medicamẽta/ aut inſtru-
menta. vniuerſa enim hæc/ipſius
finis gratia ſunt: inter ſeſe autem
differũt. alia nãq; ſunt opera: alia
inſtrumenta. Cauſæ igitur:tot fere 30
modis dicuntur. Fit autem vt cum
multipliciter cauſæ dicantur:mul-

Argyropylus

?æ etiam eiuſdem ſint non per acci
dens cauſæ. ceu ſtatuæ: & ſtatuaria
ars/ & æs/ non per aliud quicq̄/ ſed
vt ſtatua eſt. at non eodem modo.
ſed æs quidem/ vt materia: ars au-
tem/ vt id a quo motio proficiſci-
tur. Sūt præterea: quæ ſibi ſunt mu-
tuo cauſę. vt exercitium/ bonę habi
tudinis: & hæc/ exercitij. at non eo-
dem modo. ſed hæc/ vt finis: illud/
vt principiū motus. ❡ Idē inſuper:
cōtrariorum eſt cauſa. Quod enim
præſens/ cauſa cuiuſpiam eſt: id et
abſens nonnunq̄ cauſam eſſe con-
trarij dicimus. Vt gubernatoris ab-
ſentiam ſubuerſionis nauis: cuius
31 præſentia/ cauſa erat ſalutis. ❡ Vni
uerſæ autē nūc dictæ cauſæ: quatu-
or in genera manifeſtiſſima cadūt.
Elementa nāq; ſyllabarū/ materies
cōficiendorū operum arte/ ignis &
talia corporum/ partes totius/ ſup-
poſitiones deniq; cōcluſionis: vt id
ex quo ſit aliquid/ cauſæ ſunt. Atq;
horum: quædam ſunt vt ſubiectum
veluti partes/ quædā vt quiditas/
totum inquam cōpoſitio atq; for-
ma. At ſemē/ medicus/ quiq; conſu
luit/ & omnino efficiēs: omnia ſunt
cauſæ vnde eſt mutationis princi-
pium vel quietis vel motus. Quæ-
dam autem cauſæ ſunt: vt finis bo-
numq; cæterorum. Id enim gratia
cuius cætera fiunt: optimum eſſe ſo
let ac finis illorum. Interſit autem
nichil: bonum ipſum an apparens
bonum dicatur. Tales igitur atq;
32 tot: cauſę ſpecie eſſe videnť. ❡ Mo
di autem cauſarum: numero qui-
dem ſunt multi. ſi in capita vero
redigantur: & ipſi pauciores eua-
dunt. dicuntur enim cauſæ multi-
pliciter: & ipſarum quæ ſunt eiuſ-
dē generis alia prior alia & poſte-
rior. vt ſanitatis medicus atq; ar-
tifex: & concentus eius qui omnes
ſonos cōplectitur/ duplum atq; nu-
merus/ & ſemper eę quę continent
33 ad eas quę ſunt ſingulares. ❡ Prę-
terea: vt accidens & huius genera.
vt ſtatuæ: alio modo Polycletus/
alio ſtatuarius. accidit enim ſta-
tuario: vt ſit Polycletus. Et ea eti-
am quę continent accidens: veluti
ſi homo ſit cauſa ſtatuę/ aut omni-
no animal. Sunt autē & accidentiū

Tral. ve. ex græ. recog.

tas eiuſdem cauſas eſſe/ non ſecundum ac
cidens. vt ſtatuæ et ars ſtatuaria et æs/ nō
ſecundū alterū quid/ ſed quatenus eſt ſta-
tua. ſed nō eodē modo. ſed hoc quidē/ vt
materia: illud autem/ vt vnde eſt motus.
❡ Sunt autem quædam: & adinuicem 16
cauſæ. vt laborare: cauſa eſt bonæ habitu
dinis. & hæc/ laborandi: ſed non eodem
modo. ſed hoc quidē/ vt finis: illud autē/
vt principiū motus. ❡ Amplius autē: ea- 17
dem cauſa cōtrariorum eſt. Quod enim
pręſens/ cauſa huius eſt: hoc et abſens fa-
cimus aliquando/ cauſam cōtrarij. vt ab-
ſentiā gubernatoris/ nauis ſubuerſionis:
cuius erat præſentia cauſa ſalutis. ❡ Om
nes autē nunc dictę cauſę: in quatuor ca-
dunt modos manifeſtiſſimos. Elementa
enim ſyllabarū/ & materia factibilium/ &
ignis & huiuſmodi corporū/ & partes to
tius/ et ſuppoſitiones cōcluſionis: vt id ex
quo/ cauſę ſunt. Harum autem: alię qui-
dem ſunt vt ſubiectū/ vt partes. alię au-
tē/ vt quod quid erat eſſe: & totū et com-
poſitio & ſpecies. ſemen autem/ et medi-
cus/ & conſultor/ & omnino ipſum faciēs:
omnia ſunt vnde principiū mutationis/
aut ſtatus/ aut motus. Alię autē: vt finis/
et bonū aliorū. Id enim cuius gratia: opti
mum & finis aliorū cōſueuit eſſe. Diffe-
rat autem nichil: idem dicere bonum/ vel
apparēs bonum. Cauſę igitur: tales/ et tot
ſunt ſpecie. ❡ Modi autem cauſarū/ nu- 19
mero quidem ſūt multi: in capita vero cō
tracti/ & hi pauciores. dicuntur enim cau-
ſę multipliciter: & ipſarū quę ſimiliū ſpe-
cierum ſunt/ prior ac poſterior alia/ alia. vt
ſanitate/ medicus & artifex: et ipſo dia
paſon/ duplū & numerus. et ſemper quæ
continēt: ad ſingulares. ❡ Amplius autē 20
vt accidens/ & horū genera: vt ſtatuę/ ali-
ter Polycletus/ & aliter ſtatuarius. quoniā
accidit ſtatuario: Polycletū eſſe. et cōtinē-
tes etiā accidens: vt ſi homo cauſa ſit ſta-
tuę/ aut ōnino animal. Sūt autē accidētiū

Tral.ve.ex græ.recog.

alia alijs remotius & propinquius: vt ſi
albus & muſicus/ cauſa dicantur ſtatuæ.
21 ℂ Præter omnes autē & proprie dictas
& ſecũdum accidens:aliæ quidem vt po≈
tentes dicuntur / aliæ vero vt operantes.
veluti ædificandę domus / ędificator:aut
ędificans ędificator.Perinde autē dicetur
et in ijs quorũ cauſę ſũt ipſę cauſę:atq; in
ijs quę dicta ſunt.vt huius ſtatuę/aut ſta
tuę/aut etiã omnino imaginis:& ęris hu≈
ius/aut ęris/aut omnino materię/& in ac≈
cidẽtibus ſimiliter.Amplius autē:cõnexę
& hę & illę dicẽtur.vt nõ Polycletus neq;
ſtatuarius:ſed Polycletus ſtatuarius.atta
mẽ õnes hæ/ ſunt multitudine quidē ſex:
dictæ autē dupliciter. Aut enim vt ſingu
lare/aut vt genus/aut vt quod ſecundũ ac
cidẽs/aut vt accidẽtis genus/ aut vt cõne≈
xæ hę/aut vt ſimpliciter dictæ:õnes autē
aut actu exiſtẽtes/ aut ſecundũ potentiã.
22 ℂDifferũt autē tantũ:q; actu quidē ex≈
iſtẽtes et ſingulares/et ea quorũ ſunt cau≈
ſę/ſimul ſunt et nõ ſunt.vt hic medens cũ
hoc qui ſanat̃:et hic ędificator cũ hoc qđ
ędificatur.Quę autē ſũt ſecundũ potẽtiã:
non ſemper.corrũpitur eni nõ ſimul: do≈
23 mus/& ædificator. ℂOportet autē ſem≈
per cauſam vniuſcuiuſq; ſummã quęrere:
vt & in alijs.vt homo ędificat/quoniã ędi
ficator eſt.ędificator autē:eſt ſecundũ ędi
ficãdi artē.hęc igitur prior cauſa eſt:et ſic
24 in omnibus. ℂ Amplius / aliæ quidem
genera ſunt generũ; aliæ autē/ ſingularia
ſingulariũ.vt ſtatuarius quidē/ ſtatuę:hic
autē/huiuſce.Et potẽtię quidē/poſſibiliũ:
actu aũt exiſtẽtes/ad actu exiſtẽtia.Quot
igit̃ cauſę/& quomodo cauſę ſunt:ſint no
bis determinata ſufficiẽter. Cap.IIII.

25 DIcũtur autem & fortuna/
et caſus:de numero cauſa≈
rum eſſe. et multa: et eſſe
et fieri/propter fortunã et
caſum.Quo igitur modo
in his cauſis eſt fortuna et caſus/et vtrum

Argyropylus

alia remotiora alijs atq; propíquio≈
ora: ceu ſi albus ac muſicus/cauſa
ſtatuæ dicerentur. ℂPræter autem 34
omnes quæ accommodate dicun≈
tur & quæ per accidens:aliæ vt po≈
tentes/aliæ vt operantes dicuntur.
velut vt extruatur domus/ædifica≈
tor cauſa dicitur/aut ædificans ędi
ficator . Similiter & in hiſce dice≈ 35
tur quorum cauſę ſunt ipſæ cauſæ/
vt huius ſtatuæ/aut ſtatuæ/aut om≈
nino imaginis:& æris huiuſcę/aut
æris/ aut omnino materiæ / et in
accidentibus ſimili modo. Pręter≈ 36
ea:& hæc coniuncta ac illa dicen≈
tur. veluti nõ Pociycletus neq; ſta≈
tuarius:ſed ſtatuarius Polycletus.
attamen hęc omnia / multitudine
quidem ſunt ſex : dupliciter autem
dicũtur.Nã aut vt ſingulare:aut vt
genus/aut vt quod per accidẽs eſt/
aut vt genus accidẽtis/aut vt cõiun
cta hęc/aut ſeiuncta dicũtur:& in≈
ſuper omnia aut potentia aut actu.
ℂIntereſt autē tantũ. Cauſę enim 37
actu & ſingulares/& ea quorũ ſunt
cauſę:ſimul ſunt & non ſunt. vt hic
qui medetur/cum hoc qui ſanatur:
et hic qui ędificat/ cum hoc quod
ędificatur. Sed quę ſunt potentia:
non ſemper.nõ enim ſimul:domus
et ędificator corrũpitur. ℂOportet 38
autē ſemper cauſam quęrere ſum≈
mam: quemadmodum in cęteris.
velut/homo ędificat:quia eſt ędifi
cator. at ędificator : eſt per artem
ędificandi.hęc igitur prior eſt cau≈
ſa:& in õnibus ſimili modo. ℂPrę≈
terea generum quidem genera/ ſin≈
gularium vero ſingularia:dicenda
ſunt cauſę. ceu ſtatuarius quidem/
ſtatuę:hic autem/huius.Et potẽtia
quidem cauſæ/effectuum potentia:
actu autem/ effectuum actu. Quot 39
igitur ſint cauſę/& quomodo ſunt
cauſę: ſatis ſit a nobis determina≈
tum. Cap. IIII.

FOrtuna etiam et ca≈
ſus/de numero cau≈
ſarũ eſſe dicũtur:mul
taq; eſſe et fieri ob for
tunã et caſum.Cõſide
randũ eſt igitur:quomodo ſunt in
his cauſis fortuna et caſus/ et vtrum

idē ſint an diuerſa/atq; ōninoquid-
40 nā ſit fortuna & caſus. ¶Quidam
enim:& ſi ſint nec ne/dubitant. Ni-
chil enim a fortuna fieri dicunt:ſed
omniū definitā quandā cauſam eſſe
quæ fieri dicimus a caſu/aut fortu-
na.ceu profectionis a fortuna cuiuſ
piā ad forū/inuētioniſq; ei⁹ quē vo
lebat quidē/ nō putabat autē inue-
nire:cauſā hoc aiūt eſſe/ illū inquā
profectū illuc emere quippiā velle.
Similiter & in cæteris quæ a fortu-
na prouenire dicuntur: ſemper cau-
ſam quandā inquiūt eſſe/quā ſume
41 re licet/ ſed nō fortunā. Qꝛ ſi quip-
piā eſſet fortuna : abſurdum ſane
videbitur et dubitabit non iniuria
qſpiā: cur nā ſapientū antiquorum
nemo cauſas generatiōis corrupti-
oniſve dicēs/ de fortuna quicq̄ de-
terminauit. Sed vt videtur:nec illi/
42 quicq̄ eſſe a fortuna putabāt. Verū
& hoc mirabile eſt. Multa nāq; ſunt
et fiunt a fortuna & caſu/ quorum
quodq; non ignorantes reduci poſ
ſe ad aliquā cauſam (vt ille ſermo
antiquus dixit:qui fortunā extermi
na:) illorū tamē ōnes alia a fortuna/
43 alia nō a fortuna fieri dicūt. Qua-
propter & mētionē aliquā ipſius:il
los facere oportebat. At vero neq;
quicq̄ illorū/ vt cōcordiā/aut diſcor
diā/aut ignē/aut mētē/ aut aliquid
aliud huiuſcemodi:fortunā eſſe ar-
bitrabanť. Abſurdū igiť eſt: ſiue nō
eſſe putauerūt ſiue putātes eſſe omi
ſerūt/ p̄ſertim cū interdū vtātur. Vt
Empedocles nō ſemꝑ aerē ſupra i-
quiens ſegregari: ſed vt forte acci
dit. Dicit eni cū de mūdi loquiť ex-
tructione:ſic tūc huic currēti fortu-
ito cōtigit/ ſepe aūt alio modo. par
tes quoq; animaliū plurimas:ortas
44 fortuna fuiſſe dicit. ¶Sunt etiā qui
& huiuſce cœli cæterorūq; cœlorū
ōniū:caſū eſſe cauſā aſſerūt. nā a ca
ſu/ cōuerſionē motionēve fieri di-
cūt:quæ quidē diſtinxit/& in hunc
ordinē redegit atq; cōſtituit vniuer
45 ſum. Hoc etiā ipſū:valde dignū eſt
admiratione. Nā animalia quidē et
plantas/neq; eſſe/ neq; fieri a fortu-
na dicunt:ſed aut naturā/aut mētē
aut aliquid aliud tale/ cauſam ip-
ſorū aſſerūt eſſe. non eni ex cuiuſq;
ſemine quoduis naſcitur/ſed ex ta-
li quidem/olea: ex tali autē/homo.

idē ſint fortuna & caſus/aut diuerſū/& om
nino quid ſit fortuna & caſus:cōſiderandū
eſt. ¶Quidā eni/& ſi ſint an nō: dubitant. 26
nichil eni fieri a fortuna dicūt:ſed omniū eſ
ſe aliquā cauſā determinatā/ quæcūq; dici-
mus a caſu fieri/ aut a fortuna. vt veniendi
a fortuna in forū/ & reperiēdi quē volebat
quidē/nō autē putabat:cauſa eſt/velle cū ve
nerit emere. ſimiliter autē & in alijs quæ a
fortuna/dicūtur: ſemper aliquā eſſe accipe-
re cauſā/ſed nō fortunā. Quoniā ſi aliqd eſ-
ſet fortuna:incōueniēs vtiq; perq̄ vere vide
bitur. et dubitabit vtiq; aliquis/propter qd
nullus ātiquorū ſapiētū cauſas de genera-
tione et corruptione dicēs: de fortuna quic-
q̄ determinauit. ſed (vt videtur) nichil opi-
nabanť illi eſſe a fortuna. Sed & hoc mira-
bile. multa eni & fiūt & ſūt a fortuna & ca
ſu:quæ nō ignorantes ꝙ licet referre ad ali-
quā cauſā vnumqdq; eorū quę fiūt vt anti
quus ſermo dixit deſtruens fortunā/ horū
tamē alia quidē eſſe dicūt ōnes a fortuna/
alia vero nō a fortuna. Quocirca & quodā
modo erat faciēda ipſis mētio. at vero neq;
illorū quidē aliqd opinabātur eſſe fortunā/
vt amicitiā/aut litē/aut ignē/ aut intellectū/
aut aliquid aliud taliū. Incōueniens eſt igi-
tur:ſiue nō putauerunt eſſe/ſiue putātes re-
liquerūt/pręſertim aliquādo vtētes. vt Em Empedocles.
pedocles:nō ſemper aerē ſegregari ſuperius
dicit/ſed vt accidit. dicit eni in Coſmopœia
id eſt mūdi fabrica. Sępe alias aliter/ſed tūc “
ſic forte cucurrit. Et partes animaliū a for- “
tuna fieri plurimas:ait. ¶Sūt autē quidā q 27
& cœli huius/ & mūdanorū omniū cauſā
eſſe ponūt caſū. a caſu eni fieri dicunt reuo-
lutionem/ & motum qui diſcreuit & conſti
tuit in hunc ordinē/vniuerſū. Et valde hoc
ipſum admiratione dignum eſt/ꝙ dicant/
ipſa quidem animalia ac plantas a fortuna
nec eſſe nec fieri:ſed aut naturam aut intel
lectū aut quippiam tale aliud eſſe cauſam.
non eni quoduis: ex ſemine vnoquoq; fit.
ſed ex tali quidē/ olea: ex tali autē/ homo.

Tral.ve.ex græ.recog.

Cœlũ autẽ/et diuiniora ſenſibiliũ:a caſu fie-
ri. talem autem cauſam nullam eſſe: qua-
lem animalium/et plãtarum. Atqui ſi ſic ſe
habeat hoc ipſum:dignũ eſt vt inſiſtamus.
et bene ſeſe habet:dici aliquid de hoc ipſo.
Nã præterq̃ qđ et alioqui abſurdũ eſt qđ
dicĩt:adhuc abſurdius eſt dicere hæc/cũ vi-
deãt in cœlo nichil a caſu factũ. in ijs autẽ
q̃ nõ a fortuna:multa cõtingere a fortuna.
28 attamẽ par erat: cõtrariũ fieri. ¶Sũt autẽ
quidã/quibus fortuna videtur quidem eſſe
cauſa:immanifeſta autẽ humano itellectui/
tanq̃ diuinũ q̃ddã exiſtẽs et felicius. Quare
cõſiderandũ eſt: et quid ſit vtrũq; /et ſi idẽ
an aliud et caſus & fortuna/et quomodo in
determinatas cauſas incidũt. CAP.V.

29 PRimũ igitur cum videamus
alia quidẽ ſemp ſimiliter fie-
ri/ alia autem freqũẽter:ma-
nifeſtũ eſt ꝙ neutri horum/
cauſa fortuna dicitur. Id enĩ
qđ a fortuna:neq; eius eſt qđ ex neceſſitate
& ſemper/neq; eius quod eſt freqũẽter. ſed
quoniã quædã fiũt & pręter hęc/& omnes
hæc dicunt eſſe a fortuna:manifeſtũ ꝙ ali-
quid eſt/fortuna & caſus. Talia enim/a for
tuna: & quæ a fortuna/ talia eſſe ſcimus.
30 ¶Eorũ autẽ quæ fiunt:alia quidẽ propter
31 aliquid fiũt/alia vero nõ. ¶Horũ autẽ:alia
quidẽ ſecundũ propoſitũ/alia vero nõ ſecũ-
dũ propoſitũ. ambo autem:ſunt in ijs quę
32 propter aliquid. ¶Quare manifeſtũ eſt: ꝙ
& in ijs quæ ſũt præter neceſſariũ & quod
freqũẽter/ſunt quædam circa quæ cõtingit
eſſe id quod eſt propter aliquid. Sũt autem
propter aliquid: & quæcunq; ab intellectu
vtiq; agũtur/& quæcũq; a natura. Huiuſ-
cemodi igitur cũ ſecũdũ accidẽs fiũt:a fortu
na dicimus eſſe. vt enĩ et qđ eſt/aliud quidẽ
per ſeipſũ eſt/aliud autẽ ſecũdũ accidẽs: ſic
et cauſam contingit eſſe. vt ipſius domus/
per ſe quidẽ cauſa eſt ædificatiuũ:ſecũdum
accidens autem/album aut muſicum. Itaq;
per ſe cauſa/definita eſt: quæ vero ſecundũ

Argyropylus

Cœlum vero & diuiniſſima ſen-
ſibilium : caſu orta fuiſſe aſſerunt.
nullãq; ipſorum talem cauſam eſſe:
qualem animalium/atq; plãtarum/
inquiũt eſſe. Atq; hoc ipſũ ſi ita ſe- 46
ſe habeat: cõſideratione eſt dignũ.
beneq; ſeſe habet: ſi aliquid de hoc
ipſo dicatur. Et alio namq; modo
abſurdum eſt id quod dicitur:& in-
ſuper abſurdius eſt hæc illos dice-
re/in cœlo quidem nichil a caſu fi-
eri. in ijs autem e quibus fortunã
exterminant: multa ab ipſa proue-
nire videntes. quod tamen cõtra fie
ri:conueniens erat. ¶Sunt autem 47
quidam/quibus fortuna cauſa qui-
dem eſſe: obſcura tamen humanæ
menti videtur/ vt diuinum quoddã
atq; excellens. Quare quidnam v-
trũq; ſit/ fortuna inquã & caſus/& ſi
idem ſint an diuerſa/ & quomodo
in eas cauſas quas definiuimus ca
dãt:conſideremus oportet.

CAP. V.

PRimum itaq; cum vi- 48
dem9 alia ſemper eo-
dem fieri modo/ alia
plerumq;: patet horũ
neutri fortunam cau-
ſam dici. Neq; id quod a fortuna
proficiſcitur:aut ex ijs eſſe quæ ne-
ceſſario ſempq;/aut ex hiſce quę ple
rũq; ſæpeq; fiũt. ſed cum quędã eti-
am præter hæc fiant/ atq; hæc om-
nes a fortuna proficiſci dicãt: per-
ſpicuum eſt fortunã atq; caſum ali-
quid eſſe. Nam & ea quę talia ſunt/
a fortuna eſſe: et ea quæ a fortuna
ſunt/talia eſſe ſcimus. ¶Eorum au 49
tem quæ fiunt:alia fiunt/alia nõ fi-
unt/ gratia alicuius. ¶Et horũ:alia
per electionem fiunt/ alia non per
electionẽ. Ambo autẽ in hiſce ſunt:
quæ alicuius gratia fiunt. ¶Quare
patet: & in hiſce quæ nõ neceſſario
neq; plerũq; fiunt/ eſſe aliqua circa
quæ poteſt id eſſe qđ alicuius gra-
tia fit. Sunt autem alicuius gratia:
quæ a mẽte agi poſſunt/& quę a na
tura. Talia igitur cũ per accidẽs fi- 50
unt:a fortuna dicimus eſſe. Nam vt
ens aliud per ſe/aliud per accidens
eſt:ſic et cauſa eſſe poteſt. vt dom9/
per ſe quidẽ cauſa eſt ædificatiuũ:
per accidens autem/ muſicum/ aut
album. Ea igitur cauſa quæ eſt per
ſe/ definita eſt: ea vero quæ eſt per

Argyropylus.

accidens indefinita. vni nãq; infi-
nita accidere poſſũt. ¶Vt igitur di
ctum eſt/cum in hiſce quæ alicuius
gratia fiũt/id fit: tunc dicitur a caſu
51 fieri atq; fortuna. Horũ autẽ ipſorũ
quã habẽt inter ſe differentiã: poſte
rius aſſignabimus. nunc hoc pate-
at: ambo inquam in ijs eſſe/ quę ali
cuius gratia ſũt. Ceu argẽti recipiẽ
di gratia veniſſet: accepturus illud
ſi ſciuiſſet. venit autem nõ huiuſce
cauſa: ſed accidit veniſſe/ idq; feciſ-
ſe recipiendi gratia/ neq; plerumq;
neq; neceſſario proficiſcentẽ ad lo-
cũ. finis vero/ ipſa inquã acceptio:
nõ eſt ex ijs cauſis quæ ſunt in ip-
ſo/ ſed ex hiſce quæ ſunt eligibilia
atq; a mẽte. & dicitur tũc a fortuna
veniſſe. Q2 ſi venerit electione pręs
miſſa & huius gratia/ aut ſemp fre-
quentãs/ aut plerũq; recipiẽs: nõ di
52 citur a fortuna veniſſe. ¶Patet er-
go: fortunã cauſã eſſe per accidens/
in hiſce quæ per electionẽ/ alicuius
gratia fiũt. ¶Quapropter: circa idẽ
mẽs fortunaq; verſat. electio nãq;
53 abſq; mẽte nõ eſt. ¶Indefinitas igi
tur cauſas eas eſſe neceſſe eſt: a qui-
bus id fiet/ qd proficiſcitur a fortu-
na. ¶Vnde fortuna: idefiniti cauſa
eſſe videt/ & immanifeſta homini.
¶Atq; aliquo modo: nichil a fortu
na videbit proficiſci. Hęc eni õnia
recte dicũtur: quia rationi cõſenta-
nea ſũt. nã aliqua quidẽ ex parte/
fit aliquid a fortuna. fit eni per acci
54 dẽs. Atq; vt accidẽs/ fortuna cauſa
eſt: abſolute autẽ nichil. Velut ędiũ/
ædificator quidẽ eſt cauſa: per acci-
dẽs autẽ/ modulator. Et vt profect9
argentũ recipiat nõ huiuſce gratia
ꝓfectus: infinitę cauſæ multitudine
55 eſſe poſſunt. Nã & videre aliquẽ vo
lẽs/ & ꝑſequẽs/ & ſpectaturus ludos/
et fugiẽs. ¶Recte etiã: fortuna/ pręs
ter rationẽ q d eſſe/ dicit. ratio nãq;
aut eorũ eſt quę ſũt ſemper/ aut eo-
rũ quæ ſunt plerũq;. At fortuna: in
ijs eſt quæ ꝑter hęc fiũt. quare cũ i-
definita ſint ea q̃ hoc pacto ſũt cau
ſę: fortuna etiã idefinita nimirũ eſt.
¶In quibuſdã tamen quiſpiam du
bitauerit: ſi quæuis eius quod a for
tuna fit/ cauſę fuerit/ necne/ vt ſani-
tatis: aut ſpiritus/ aut ęſtus/ ſed nõ
capillorũ remotio. cauſarũ eni p ac
cidẽs: aliæ propinquiores alijs ſũt.

Tral. ve. ex græ. recog.

accidẽs/ indefinita. infinita enim: vni acci-
dẽt. ¶Sicut igitur dictũ eſt/ cũ in ijs quæ 33
propter aliquid fiũt/ hoc fiat: tunc dicitur
a caſu & a fortuna. ipſa autẽ/ adinuicẽ ho
rũ differentia: poſterius determinãda eſt.
nũc vero hoc ſit manifeſtũ: ꝙ vtraq; ſunt
in ijs quæ propter aliquid ſunt. Vt cauſa
recipiendi argentũ/ veniſſet: reportaturus
pecuniã/ ſi ſciuiſſet. venit autẽ/ nõ huius gra
tia: ſed accidit veniſſe/ et feciſſe hoc/ reportã
di gratia. hoc autẽ: neq; frequẽter veniẽtẽ
ad locũ/ neq; ex neceſſitate. Eſt autẽ finis/
reportatio: non cauſarũ quę in ipſo/ ſed eli
gibiliũ/ et ab intellectu. et dicitur tũc a for-
tuna quidẽ veniſſe. Si autẽ proponẽs/ et hu
ius gratia/ aut ſemper veniẽs/ aut frequẽter
reportãs: nõ a fortuna. ¶Manifeſtũ itaq;: 34
ꝙ fortuna cauſa eſt ſecundũ accidẽs/ in ijs
quæ ſecundũ propoſitũ eorũ quę propter
aliquid ſũt. ¶Quapropter: circa idẽ/ et itel 35
lectus et fortuna eſt. propoſitũ eni: nõ ſi-
ne intellectu eſt. ¶Indefinitas igit cauſas/ 36
neceſſe eſt eſſe: a quibus fiat quod eſt a for
tuna. ¶Vnde videtur fortuna: indefiniti 37
eſſe/ & imanifeſta homini. ¶Et eſt: vt ni- 38
chil a fortuna videatur vtiq; fieri. omnia
eni hæc: recte dicũtur/ quoniã rationabi-
liter. eſt eni: vt fiat a fortuna. ſecũdũ acci-
dẽs eni: fit. et eſt cauſa/ vt accidẽs: fortuna.
vt autẽ ſimpliciter/ nullius. vt domus/ ędi-
ficator quidẽ cauſa eſt: ſecundũ accidẽs au
tẽ/ tibicen. & vt veniẽs referat argentũ/ nõ
huius cauſa veniens: ĩfinitę ſũt multitudi
ne. Eteni videre aliquẽ volẽs/ et perſequẽs/
& viſurus/ & fugiẽs. ¶Et dicere eſſe aliqd 39
pręter rationẽ fortunã: recte eſt. ratio eni
eſt: aut eorũ quę ſemper ſũt/ aut eorũ q̃ fre
quẽter. fortuna autẽ: eſt in ijs quę fiũt ꝑter
hęc. Quare/ cũ ĩdefinitę ſint q̃ ſic ſũt cauſę:
et fortuna indefinita eſt. ¶Attamẽ etiã in 40
qbuſdã dubitabit vtiq; aliquis: nũqd quę-
uis ſint fortunæ vt ſanitatis/ aut ſpiritus/
aut calor/ ſed nõ detõderi/ ſũt eni alię alijs
ꝓximiores: earũ q̃ ſecũdũ accidẽs cauſarũ.

Tral. ve. ex græ. recog.

41 ℭFortuna autē/bona quidē dicitur:cū bo
nū aliquid euenit.Mala autē:cū malū ali
qd. Fors fortuna vero et iſortuniū:cū ma
gnitudinē habēt hæc.Quocirca/ & cū pa=
rū abeſt vt quis malū aut bonū capiat ma
gnū:eſt vel infortunatū eſſe vel bene fortu
natū.quoniā tāq̄ exiſteret:dicit ītellectus.
Quod eni parū abeſt:tanq̄ nichil diſtare
videtur.Amplius autē:incerta eſt fors for
tuna rationabiliter. fortuna enim: incerta
eſt.neq; enim ſemper/neq; frequēter:poſ=
ſibile eſt eſſe/ eorum quæ ſunt a fortuna
quicq̄.Sunt igitur ambo/cauſę (quēadmo
dū dictum eſt)ſecundū accidēs et fortuna
& caſus:in ijs quę poſſunt fieri nō ſimpli=
citer neq; frequēter.et horū:quęcūq; vtiq;
fiēt in ijs quę propter aliquid. CAP.VI.

42 DIfferūt autē:quoniā caſus in
plus eſt.quod eni eſt a fortu
na:eſt & a caſu.hoc autē nō
43 ōne:a fortuna eſt. ℭFortu=
na eni/et qđ a fortuna eſt:ijs
īeſt/q̄bus et fortunatos eſſe/
inerit/& ōnino actio.Quocirca & neceſſe
eſt:circa agēda eſſe fortunā.ſignū autē eſt:
quoniā videt̄ vel idē eſſe cū felicitate fors
fortuna/aut prope. felicitas autē: actio
44 quędā eſt.eſt eni bona actio. ℭQuare q̄=
buſcūq; nō cōtingit/agere:ijs neq; a fortu
na aliquid facere cōtiget.ob idq;/ neq; in=
animatū quippiā/neq; beſtia/neq; pueru=
lus/quicq̄ facit a fortuna:quoniā nō habēt
ꝓpoſitū.neq; fors fortuna/neq; iſortuniū/
Protarchus his īeſt:niſi ſcđm ſimilitudinē.vt dixit Pro
tarchus/fortunatos eſſe lapides ex quibus
ſūt arę/q; honorētur:copulati autē cū his/
cōculcētur.Pati autē a fortuna/īeſt quodā
modo & his:cū agēs aliquid circa hæc/a=
45 gat a fortuna.aliter autē:nō eſt. ℭSed ca=
ſus:et alijs animalibus/et ianimatorū mul
tis.vt equus caſu (dicimus) venit: quoniā
ſaluatus quidē eſt veniēs/ non ſalutis autē
gratia venit. Et tripoda caſu cecidit.ſtetit
eni ſedēdi cauſa:ſed nō ſedēdi cauſa cecidit.

Argyropylus.

ℭFortuna autē dicitur bona/cū bo 56
nū aliquid:mala/cum aduerſi quid
euenit.Proſperitas vero fortunę/ac
infortuniū:cū illa ſūt magna.Qua=
propter &, cū parū defuit/ vt malū
quiſpiā magnū/aut bonū accipiat:
infortunatū tū illū aut fortunatū di
cimus eſſe.propterea q; mēs pinde
dicit de illo:atq; ſi eſſet. qđ eni pa=
rū deeſt:id quaſi minime diſtare vi
det̄.Inſup/ fortunę proſperitas: īcer
ta nō ſine ratione dicit̄ eſſe.Nā ip=
ſa fortuna:incerta eſt. ipoſſibile eſt
eni:aut ſemp̄ aut pleruq; quicq̄ eo=
rū eſſe/q̄ a fortuna prouenīūt.Sunt 57
igitur ābo/caſus inquam atq; fortu
na/per accidēs(vti diximus)cauſę:
in hiſce quę nō ſimpliciter neq; ple
rūq; fieri poſſūt.atq; horū:in hiſce/
quę alicuius gratia fiūt. CAP.VI.

INtereſt autē:inter for=
tunā & caſū.nā caſus:
ad plura ſeſe extēdit.
etenim quod a fortu=
na proficiſcitur:a caſu
etiā fit.hoc autē non ōne: prouenit
a fortuna. ℭFortuna nāq;/ atq; id
cuius eſt effectrix fortuna: in ijs eſt
quæ fortunata poſſunt euadere/ &
ōnino quibus actio cōpetit. Qua= 58
propter & neceſſe eſt:circa ea fortu
nā eſſe/quæ in actionē veniūt. Cu=
ius hoc indiciū eſt.nā aut idē quod
felicitas/ aut prope: eſſe videtur.fe
licitas autē:actio quædā eſt. eſt eni
actio bona. ℭQuare quæ agere ne=
queūt:ea nec a fortuna quicq̄ effice
re poſſunt. Et propterea neq; inani= 59
matum vllū/neq; belua/ neq; puer/
quicq̄ efficit a fortuna: quoniā ele=
ctionem nō habēt.neq; proſperitas
hiſce fortunæ/aut infortuniū cōpe=
tit:niſi ſimilitudine quadā.quemad
modū Protarch9 fortunatos eos la=
pides dixit ex quibus extructę ſunt
arę:q; honorātur/& ij qui ſūt eiuſdē
formę calcātur.Pati autē a fortuna/
& hiſce quodāmodo inerit: cum is
qui agit aliquid circa ipſa/fortuito
aget. alio vero modo:non eſt. ℭAt 60
caſus:cæteris animalibus/& inani=
matis cōpetit.Dicimus eni/equum
caſu veniſſe:propterea q; euaſit qui
dem profectus/non autem euaden=
di gratia venit.& tripoda etiā: ceci
diſſe caſu.ſtetit eni hoc modo/ vt ſit
ſedēs:ſed nō huiuſce gratia/cecidit.

Argyropylus.

61 Quare patet / cum eorum aliquid
quæ ſimpliciter alicuius gratia fi-
unt / non eius quod euenit gratia
factum eſt / cuius extra eſt cauſa:
nos tunc caſu quippiã fieri dicere.
horũ autẽ ea/ fortuna fieri quæ ca-
ſu fiunt:in hiſce quæ eligibiliũ ha-
62 bẽt electionẽ. Signũ autẽ:eſt ipſum
fruſtra. Tunc enim dicitur:cũ id qđ
eſt alicuius gratia/nõ eſt factũ illi-
us gratia. ceu ſi deãbulatio/ egeſtio-
nis eſt gratia: ſi non euenit ei qui
deãbulauit/fruſtra dicimus illũ de-
ãbulaſſe/ fruſtraqꝫ deãbulationẽ fuiſ
ſe. Eſt enim id fruſtra: quod aptum
eſt eſſe ob aliud/cũ non efficit illud
gratia cuius erat/ ac aptũ erat. Nã
ſi quiſpiã lauiſſe ſe dixerit fruſtra/
quia ſol non defecit:ridiculus vtiqꝫ
erit, nõ enim hoc:illius gratia erat.
63 Ita caſus/ nomine ſuo tunc dicitur:
cum quippiam fit fruſtra. eſt enim
& tale nomen ipſius:quod hiſce ter
minis conſtat/ipſum inquam & fru
ſtra. Cecidit enim non percutien-
di gratia: lapis. caſu igitur ac fru-
ſtra cecidit ipſe: quia cadere & ab
aliquo proijciente percutiendi cau
64 ſa poteſt. Maxime autem ſeparatur
id quod a fortuna fit: in hiſce quæ
natura fiunt. cum enim quippiam
eſt effectũ præter naturã:tum non a
fortuna illud/ ſed a caſu potius effe
ctum fuiſſe dicimus. Eſt autem et
hoc:aliud. illius enim/externa: hu-
65 ius/iterna cauſa eſt. Quid igitur eſt
caſus/& quid fortuna/atqꝫ quo pa-
cto inter ſeſe differũt:ſatis iam di-
ximus. ¶ Vtrumqꝫ autem ipſorum/
ad modũ eius reducitur cauſæ:vn-
de eſt principiũ motus. etenĩ eorũ
aliquid quæ aut natura/ aut mente
agũtur:ſemper eſt cauſa. ſed horum
66 multitudo:idefinita eſt. ¶ Quoniã
autem caſus atqꝫ fortuna cauſę ſunt
eorũ quorũ aut mẽs aut natura fie-
ri cauſę poſſũt cũ per accidẽs quip
piã horũ ipſorũ fuerit cauſa/atqꝫ ni
chil eorũ quæ ſũt per accidens/ pri-
us eſt hiſce quæ ſunt per ſe/ quare
neqꝫ per accidẽs cauſa: per ſe cau-
67 ſam antecedit: caſus nimirum atqꝫ
fortuna/poſterior & mente eſt & na
tura. Quare ſi q̃maxime cœli/caſus
eſt cauſa:neceſſe eſt priorẽ mentem
atqꝫ naturã/& aliorũ multorũ et hu
ius vniuerſi cauſã eſſe. CAP. VII.

Tral. ve. ex græ. recog.

Quare manifeſtũ eſt/ꝙ in ijs quę ſimplici-
ter propter aliquid fiũt/cũ nõ eius qđ eue
nit gratia fiũt/cui⁹ extra eſt cauſa:tũc a ca
ſu dicimus. A fortuna autẽ/horũ quęcũqꝫ
a caſu fiũt:eligibiliũ habẽtibus propoſitũ.
ſignũ autẽ eſt:ipſum fruſtra. quoniã dici-
tur:cũ nõ fiat quod propter aliud eſt / illi-
us gratia. vt ambulare: purgationis gratia
eſt. ſi vero nõ facta fuit ãbulanti:fruſtra di
cimus ãbulaſſe/& ꝙ ãbulatio fruſtra fuit.
tanq̃ hoc ſit fruſtra/quod natũ eſt alterius
gratia cum nõ perficiat illud/ cuius gratia
erat natũqꝫ fuerat. quoniã ſi aliquis ſe lo-
tũ dicat fruſtra/quia non defecit ſol:ridicu
lus vtiqꝫ erit. non enim erat hoc:illius gra
tia. ſic igitur caſus iuxta nomen eſt: cum
ipſum fruſtra fit. decidit enim/nõ percutiẽ
di gratia: lapis. a caſu igitur decidit lapis:
quoniã cecidiſſe potuit vtiqꝫ a quodã/ &
percutiendi gratia. Maxime autẽ eſt ſepa
ratũ quod a fortuna eſt:in ijs quæ natura
fiunt. Nã cũ fit aliquid præter naturam:
tũ nõ a fortuna/ſed magis a caſu factũ eſ-
ſe dicimus. Eſt autem & hoc:alterũ. huius
eni/extra eſt cauſa:illius vero/intra. Quid
igĩt ſit caſus/ et quid fortuna: dictũ eſt/&
quo a ſeiuicẽ differãt. ¶ At de modis cau 46
ſarũ/in quibus eſt vnde principiũ motus:
vtrũqꝫ ipſorũ eſt. aut enim eorũ quæ ſunt
natura/aut ab intellectu:cauſa ſemper eſt.
ſed horum multitudo: indeterminata eſt.
¶ Quoniam autẽ caſus atqꝫ fortuna/ cau 47
ſę ſũt eorũ quorũ aut intellectus cauſa ſit/
aut natura/cũ ſecundum accidẽs cauſa ali
qua fit horũ ipſorũ/nichil autem ſecundũ
accidens ſit prius ijs quæ per ſe ſunt:ma-
nifeſtum eſt/ꝙ neqꝫ cauſa per accidẽs pri-
or eſt/ea quæ eſt per ſe. Poſterior itaqꝫ ca
ſus eſt/ atqꝫ fortuna: et intellectu et natu-
ra. ¶ Quare ſi q̃maxime cœli cauſa eſt / 48
caſus: neceſſe eſt prius intellectũ & natu
ram eſſe/et aliorum multorũ/& huius vni-
uerſi cauſam.

C A P V T. VII.

Tral.ve.ex græ.recog.

49 QVod autē ſint cauſę/et q̄ tot
numero quot dicimus: ma
nifeſtū eſt.tot eni numero:
ipſū propter quid cōpręhē
dit.aut eni ad ipſū quid eſt
reducitur ipſū ꝑpter quid vltimū in imobi
libus vt i mathematicis.ad diffinitionē eni
recti/aut commenſurabilis/aut alius cuiuſ
piā:reducitur vltimum. aut ad mouēs pri
mū.vt/propter quid certauerūt? quoniam
furati ſunt.aut cuius gratia? vt dominen=
tur. aut in ijs quę fiūt: ad materiam.Q̄z
igitur cauſæ hæ/et tot ſint: manifeſtū eſt.
50 ¶Cū autē cauſæ quatuor ſint:de ōnibus
eſt Phyſici cognoſcere. & ad omnes redu=
cens ipſū propter quid:aſſignabit phyſice
materiā/ſpeciē/ipſū mouēs/& id cuius gra
tia. Veniūt autē tres:in vnā plerūq;.Ipſū
eni quid eſt/& id cuius gratia: vna eſt.Ip=
ſum vero vnde motus primū:ſpecie/ eadē
eſt his.homo enim: hominē generat. atq;
ōnino:quęcūq; mota mouēt.quęcūq; autē
nō:nō āplius Phyſicę ſūt.nō eni in ſeipſis
habētia motū/aut pricipiū motus/mouēt:
ſed imobilia ſūt.Quāobrē tria ſunt nego=
cia.hoc quidē:circa imobile.illud vero: cir
ca mobile q̄dē/ſed icorruptibile.aliud au=
tē:circa corruptibilia. Quare ipſū propter
q̄d:et ad materiā reducēti/redditur/ & ad
ipſū q̄d eſt/ et primū mouēs.de generatio=
ne eni:maxime hoc modo cauſas conſide=
rāt.quid poſt q̄d fiat/et quid primū fecit/
aut quid paſſū eſt: et ſic ſemꝑ q̄d deinceps
eſt.Duplicia autē ſunt principia mouētia
phyſice:quorū alterū nō phyſicū eſt.nō eni
habet:motus pricipiū in ſeipſo. Tale autē
eſt/ſi aliquid mouet q̄d nō mouetur:vt id
q̄d penitus eſt imobile/et q̄d omniū primū
eſt. Et ipſū quid eſt/et forma.finis eni eſt/
et cuius gratia. Quare cū natura propter
aliquid ſit:et hanc cognoſcere oportet/&
penitus reddendū eſt ipſū propter quid.
vt q̄ ex hoc/ neceſſe eſt hoc fieri: hoc au=
tē ex hoc aut ſimpliciter/aut frequēter.et ſi

Argyropylus

ESſe autē cauſas/& tot 68
eſſe numero quot di=
cimus:patet. Tot eni
quęſtio propter quid:
ſane cōplectitur. Nam
ipſū ꝑpter quid : aut ad ipſū quid
eſt reducitur vltimū in imobilibus/
ceu in mathematicis. Ad recti eni/
aut cōmēſurabilis/ aut ad cæterorū
ſimiliū alicuiꝰ vltimo diffinitionē:
reducitur. Aut ad id q̄d primū mo= 69
uit. veluti ꝑpter q̄d bellū geſſerūt?
quia templū ſpoliarunt. aut gratia
cuius? vt imperiū cōſequātur. Aut
materiā:in hiſce quę fiūt. Perſpicuū
igiť eſt:has/et tot cauſas eſſe. ¶Cū 70
autē quatuor cauſæ ſint: de ōnibus
ſcire/nimirū ad naturalem Philoſo
phū ptinet.atq; ad ōnes ipſū ꝑpter
quid redigēs ipſe:materiā/ formā/
id q̄d mouit/ et id gratia cuius natu
raliter reddet ac aſſignabit. Tres au
tē:in vnū plerūq; accedūt. Ipſū eni
q̄d eſt/ et id gratia cuius: vnū ſūt. ea
vero/ vnde primū effluit motus:ſpe
cie cū hiſce cōcurrit. homo nāq;:ho
minē generat. et ōnino:quęcūq; mo
tū ſubeūtes mouēt. q̄ vero tales nō
ſūt: ex naturalis cōſiderationis nō
ſūt. nō eni in ſeipſis habētes motū/
aut principiū motus/ mouēt:ſed im
mobiles mouent. Quapropter: tres 71
ſūt tractationes. Vna:circa immobi
le. Alia:circa id q̄d mouetur quidē/
eſt autē expers corruptionis. tertia:
circa ea quę corruptibilia ſūt. Qua= 72
re ipſū propter quid:a naturali Phi
loſopho & ad materiā/ & formā/ &
ad id q̄d primo mouit reducēte ip=
ſū/ aſſignatur ac redditur. de genera
tione eni: maxime cauſas hoc mo=
do cōſiderant. quid poſt quid fit/ &
quid primū fecit/ aut quid paſſum
eſt:& ſic ſemper quod eſt deinceps.
Principia autē ea quæ naturaliter 73
mouent/ duplicia ſunt:quorū alterū
naturale nō eſt: quippe cū nō habe
at in ſe principiū motus. Atq; tale
eſt/ ſi quid moueat & nō moueatur:
vt id quod eſt immobile penitus/ et
quod eſt omnium primū. Et ipſum 74
quid eſt/ et forma. eſt enim:finis/ &
id gratia cuiꝰ cętera fiūt. Quare cū
alicuius gratia/ natura faciat:et hāc
ſcire oportet/ & ipſum propter quid
ōnino reddendum eſt. velut/ ex hoc
neceſſe eſſe hoc fieri: ex hoc autem/
aut ſimpliciter/ aut plerūq;. et ſi hoc

eſt emerſurũ: vt ex propoſitioni-
bus ipſa cõcluſio. et quia hoc erat
quiditas ipſa. et quia melius eſt
hoc modo/non ſimpliciter: ſed ad
ſubſtãtiã vniuſcuiuſq;. Cap. VIII.
75 DIcendũ eſt igitur: pri-
mo quidẽ naturam ex
ijs eſſe cauſis/ quę ali
cuius gratia faciunt,
deinde de neceſſario:
quomodo ſeſe habet in naturali-
bus rebus. In hãc eni cauſam: om
nes omnia redigũt. Nã (vt inqui-
unt) cũ calidũ et frigidũ/ et vnũ-
quodq; taliũ/ ſuapte natura ſit ta-
le: hæc neceſſario ſunt/ & fiunt/ ac
apta ſũt. Eteni ſi aliã cauſã dixe-
rint/ hic cõcordiã & diſcordiã/ ille
mentẽ: tãgũt illã dũtaxat/ deinde
76 valere ſinũt. Exiſtit autẽ dubita-
tio: quidnã prohibet naturam nõ
alicuius gratia facere/ neq; quia
ſic eſt melius/ ſed peride atq; Iup-
piter/ non vt frumentũ augeat ſed
neceſſario pluit. Quod eni eſt ele-
uatũ/ id frigeſiat oportet: & quod
frigefactũ eſt/ id aquã iã factũ/ de-
ſcendat neceſſe eſt. accidit autem
hoc pacto: frumentũ incrementa
ſuſcipere. Similiter et ſi cuiuſpiã
frumentũ pereat cũ eſt in area: nõ
huiuſce gratia pluit vt illud pere-
at/ ſed id accidit. Quare quid pro-
hibet: partes etiam in natura ſic
ſe habere/ veluti dẽtes anteriores
quidẽ/ acutos aptoſq; ad diuiden-
dum: genuinos autẽ/ latos atq; vti
les ad cibũ terendũ/ neceſſario or-
tos fuiſſe. nã nõ huiuſce cauſa ta-
les ſunt orti: ſed accidit. Eadem et
de cęteris putanda ſunt partibus:
quæ alicuius gratia conſtare vi-
dẽtur. In quibus igitur accidit vt
õnes perinde ſunt ortæ/ atq; ſi ali
cuius cauſa fierent: ea conſeruata
ſunt/ a caſu congrue conſtituta. In
quibus autẽ id nõ accidit: ea peri-
ere ac pereunt/ vt Empedocles di
cit animantiũ ea quæ ex hominis
77 partibus bouiſq; conſtabant. Atq;
ratio quidẽ qua quiſpiã dubitaue
rit: hęc eſt/ et ſi qua ſit alia ſimilis.
Ĩpoſſibile autẽ eſt: hęc ita ſeſe ha-
bere. ¶ Hæc eni/ & õnia quę natu
ra cõſtãt: aut ſemp/ aut plerũq; ſic
fiũt. at nichil eorum hoc pacto fit:
quę a fortuna caſuq; proficiſcũtur.

debet hoc fieri: vt ex propoſitionibus cõ
cluſio. et quia hoc erat: quod quid erat eſ
ſe. et quia melius eſt ſic/ nõ ſimpliciter: ſed
ad vniuſcuiuſq; ſubſtãtiã. Cap. VIII.
DIcendũ igitur: primũ qui- 51
dẽ/ q; natura earũ cauſarũ
eſt/ quæ ſunt propter ali-
quid/ poſtea de neceſſario/
quomodo ſe habet in phy
ſicis. Ad hãc enim cauſã reducunt õnes:
quia cũ calidũ tale natura ſit/ et frigidũ/ et
vnũquodq; taliũ: hęc ex neceſſitate ſũt/ &
fiũt/ & apta natura ſunt. Eteni etiã ſi ali-
am cauſam dicãt: ſolũ tãgentes valere ſi-
nunt. hic quidem/ litem & amicitiam: ille
vero/ intellectum. Habet autem dubita-
tionẽ: quid prohibeat naturã nõ propter
aliquid facere/ neq; quod melius eſt/ ſed ſi
cut pluit Iuppiter/ nõ vt frumẽtũ augeat
ſed/ ex neceſſitate. Quod eni ſurſum latũ
eſt/ frigefieri oportet: & qđ frigefactũ eſt
aquã factũ/ deorſum venire. augeri autẽ/
cũ hoc fiat: accidit frumentũ. Similiter au
tẽ et ſi cuipiã perit frumentũ in area: nõ
huius gratia pluit vt pereat/ ſed hoc acci-
dit. Quare quid prohibet: ſic & partes ſe
habere in natura? vt dẽtes ex neceſſitate
oriri: ãteriores quidẽ acutos/ aptos ad di
uidendũ. maxillares autẽ/ latos & vtiles
ad terendũ cibũ: cũ nõ propter hoc facti
ſint/ ſed acciderit. Similiter autẽ eſt & de
alijs partibus: in qbus videtur ineſſe ipſũ
propter aliquid. Vbi igitur õnia acciderit:
peride atq; ſi propter aliquid facta forẽt/
ea quidẽ ſeruata ſũt/ a caſu cõſiſtẽtia apte.
Quæcũq; vero nõ ſic: periere/ pereuntq;.
quemadmodũ Empedocles dicit ea quę Empedocles.
Prima hominẽ referunt/ & taurum par- "
te ſecunda. ratio igitur qua dubitauerit "
aliquis: hæc eſt/ et ſi qua talis alia eſt. Sed
impoſſibile eſt: iſta hoc ſe habere modo.
¶ Hęc enim/ et õnia quę natura ſunt: aut 52
ſemper ſic fiunt/ aut frequenter. ſed eo-
rum quæ fiunt a fortuna/ & caſu: nichil.

Tral.ve.ex græ.recog.

Neq; eni a fortuna/neq; a caſu videt:plure re ſępe hyeme/ſed ſi ſub cane.neq; cauma ta ſub cane:ſed ſi hyeme.Si igitur aut a caſu videtur aut propter aliquid eſſe: ſi nō poſſibile eſt eſſe hæc aut a fortuna aut a caſu/propter aliquid vtiq; erūt.At vero: natura ſūt huiuſmodi ōnia.queādmodū & ipſi dixerint:qui hęc dicunt. Eſt itaq; ipſū propter aliquid: in ijs quæ natura fiūt et ſunt. Amplius in quibuſcūq; finis aliquis eſt: huius gratia agitur quod prius/ quodq; cōſequens eſt.ergo:vt agitur/ ſic aptum natura eſt. & vt aptum natura eſt:ſic agitur vnūquodq;/niſi quid impediat.agitur autem:propter aliquid.Et aptum itaq; natura eſt:huius gratia.vt ſi domus/eorum quę natura fiunt eſſet: ſic vtiq; facta eſſet/vt nunc ab arte. Si autē quæ natura/non ſolum natura/ſed & arte fierent:ſimiliter vtiq; fierēt/vt apta natura ſunt.propter ergo alterum/alterum. Et omnino ars:alia quidem perficit quę natura non poteſt efficere/ alia vero imitatur.ſi ergo quæ ſecundum artem ſunt/ propter aliquid fiāt:manifeſtū ꝙ & quæ ſecundum naturam.Similiter enim ſe habent inter ſeſe/in ijs quę ſecundum artē atq; in ijs quæ ſecūdum naturam:poſteriora ad priora.Maxime autem manifeſtum eſt/in cęteris animalibus: quæ neq; arte/ neq; inquirendo/neq; deliberando/ faciunt. Quapropter dubitant quidam/ vtrum intellectu/ aut quodam alio operentur:et aranei / & formicę:et huiuſmodi. paulatim autem ſic procedenti: & in plantis apparent conferentia quædam fieri ad finem / vt folia propter fructus cooperimentum . Quare ſi & natura/ & propter aliquid/hirundo nidum facit/& araneus telam/& plantæ folia gratia fructuum/& radices nō ſurſum ſed deorſū/ gratia nutrimenti: manifeſtum ꝙ eſt cauſa talis in ijs quæ natura fiunt/ & ſunt. Et quoniam natura duplex eſt:alia qui-

Argyropylus

Neq; eni hyeme crebro pluere/ for
tuito caſuq; videtur: ſed ſi id fiat
cū ſol eſt ſub cane. neq; eſtus/ cū
ſol eſt ſub cane:ſed ſi in hyeme fi
at. Qz ſi ea quæ fiunt/ aut a caſu
aut alicuius gratia fiūt:ſi impoſſi
bile eſt hæc aut a fortuna eſſe aut
a caſu/alicuius ꝓfecto gratia erūt.
At vniuerſa/talia natura ſunt: &
vt ipſi dixerint/ qui hæc dicunt.
Eſt igitur in hiſce quæ natura fi-
unt et ſūt:id quod alicuius gratia
fit.Pręterea in quibus eſt aliquis 78
finis:in ijs et id qđ prius/& id qđ
deinceps agit/huiuſce gratia agit.
vt igit agitur: ita eſt aptū agi. &
vt eſt aptū agi:ſic vnūquodq;/niſi
qd obſtet/agitur. at alicuius gra-
tia agitur.Et aptum eſt igitur illi-
us gratia agi. veluti ſi domus ex
ijs eſſet quæ natura fiūt:ſic vtiq;
fieret/ vt nunc ab arte conficitur.
Qz ſi ea quæ natura fiunt non ſo-
lum natura ſed etiam arte fierent:
eodē conficerētur modo/quo apta
ſunt cōfici. Alterū igitur:alterius
cōficitur gratia. Atq; ars omnino 79
alia perficit/quę natura nequit p-
ficere: alia/imitando naturam fa-
cit.ſi igitur ea quę ab arte cōficiū
tur alicuius cauſa fiunt:et ea pro-
fecto quę natura fiūt/alicuius gra
tia fieri cōſtat.priora nāq; poſteri-
orave ſimiliter iter ſe ſe habēt:in
hiſce quæ arte/et in hiſce quæ na
tura conficiuntur.Maxime autem 80
idipſum in animalibus rationis
expertibus patet: quæ neq; arte/
neq; diſcurſione/neq; deliberatio-
ne faciūt. Quapropter et ſunt qui
dubitant: vtrū mēte aut alio quo-
dā principio aranei/ formicę/cęte
raq; iſtiuſmodi animalia operen-
tur.procedenti etiā vlterius:et in
plātis ea quę cōferant ad finē fie-
ri hoc pacto videntur.veluti fron-
des ob fructus tegēdos. Quare ſi
natura gratiaq; alicuius/ hirundo
nidulū extruit/araneus araneā te-
xit/plantæ deniq; frondes gratia
tegendorum fructuum explicant/
radiceſq; non ſurſum ſed deorſum
emittūt ſumendi cauſa nutrimen-
ti:patet eſſe cauſam talem in hiſ-
ce quæ natura fiunt et conſtant.
Atq; cū natura ſit duplex:altera q- 81

Argyropylus

dem vt materies/altera autem vt
forma/et hęc ſit finis/ gratia vero
finis cętera fiant:hęc ea eſt profe-
cto cauſa/cuius gratia cætera fiūt.
82 Fit autē & in hiſce peccatum:quæ
per artes cōficiuntur. Scripſit enī
grāmaticus nō recte:& potionem
medicus nō recte porrexit. Quare
patet:et in hiſce fieri poſſe/quę na
tura cōficiūtur. Qꝫ ſi aliqua ſunt
in arte in quibus id quod recte fit
alicuius efficitur gratia/in ijs au-
tem quæ peccātur gratia quidem
alicuius ars aggreditur facere ſed
non aſſequitur illud : ſimiliter &
in naturalibus erit/& monſtra pec
cata erunt illius quod alicuius gra
tia facit. Et in primis igitur com-
poſitionibus ea quæ partim ex ho
minis partibus / partim ex bouis
conſtabāt/ſi non ad aliquē termi-
num finemve poterāt peruenire:
aliquo ſane pricipio/perinde atqꝫ
nūc ſemīe/labefactato corruptove
83 fiebāt. Præterea primo ſemen ne-
ceſſe eſt oriatur:ſed non animalia
ſtatim. Atqꝫ ipſum congeſtū quod
primū oriebatur:ſemen nimirum
erat. Præterea in plantis etiā ipſis
id ineſt/quod alicuius eſt gratia:
minus autem eſt diſtinctū ac ma-
nifeſtum. fiebant ne igitur vt ex
bouis partibus ac hominis/ani-
malia:ſic & ex vitis oleæqꝫ parti-
bus plantæ/an nō fiebāt/eſt enim
abſurdum. at oportebat tamen:ſi
in animalium genere illa fiebant.
84 Pręterea & in ſeminibus:quoduis
ſine vllo diſcrimine fieri oporteret.
Omnino autē qui ita dicit:tollit ea
quę natura cōſtāt atqꝫ naturā. Na
tura eni ea cōſtāt:quę a quodā pri
cipio qđ eſt i ipſis cōtinue mouē-
tur/atqꝫ ad quedā ꝑueniūt finē. ab
vnoquoqꝫ aūt/nō ad eūdē/neqꝫ ad
quēuis:attamē ad eūdem ſemper/
85 niſi quid ipedierit. Atqui id cuius
gratia/ & quod huius fit gratia:
fieri a fortuna etiā poſſunt. veluti
dicimus hoſpitē forte fortuna ve-
niſſe/lotūqꝫ abijſſe:cum id egerit/
quaſi gratia huiuſce profectus/nō
huiuſce autē gratia venerit. hoc
autē eſt per accidens. fortuna nāqꝫ
cauſa per accidens eſt: vt antea di
ximus. ſed cū hoc ſēper fit/aut ple
rūqꝫ:non per accidēs/nec a fortu-

Tral. ve. ex græ. recog.

dem vt materia/alia vero vt forma/ finis autē eſt hæc / propter finem autē cætera: hæc vtiqꝫ erit cauſa cuius gratia. Peccatū autem fit:& in ijs quę fiunt ſecundū artē. ſcripſit enim nō recte grāmaticus:et propinauit non recte medicus medicamentum. quare manifeſtū eſt: ꝙ cōtingit et in ijs quæ ſecundū naturam fiunt. Si igitur ſunt quædam ſecundū artem/in quibus quod recte fit propter aliquid fit/in ijs autem quæ peccantur/alicuius quidē gratia aggreditur/ſed fruſtratur: ſimiliter vtiqꝫ ſe habet & in phyſicis/et mōſtra peccata ſunt illius quod propter aliquid agit. Et in ijs quę a principio vtiqꝫ cōpoſitionibus bouigena/ſi non ad quendā terminum ac finē poterāt venire:corrupto vtiqꝫ principio aliquo(vt nūc ſemine) fiebāt. Amplius neceſſe eſt ſemē fieri primū:ſed nō ſtatim animalia. Et ipſū natura quidē molle: prius ſemē erat. Amplius et in plantis ineſt ipſū propter aliquid:minus autē diſtinctū eſt. Vtrum igitur & in plātis fiebant vt bouigena viriprora/ſic vitigena oleoprora:an nō? Incōueniens enim eſt. ſed tamē oportebat:ſi quidem et in animalibus. Amplius:oportebat & in ſeminibus fieri/ vt accidit. omnino autem deſtruit ſic dicens:tam quæ natura ſunt ꝙ̄ naturam. Natura enim ſunt:quæcūqꝫ ab aliquo in ſeipſis principio continue mota perueniūt ad aliquem finem. Ab vnoquoqꝫ autem nō idem quibuſqꝫ/neqꝫ quiuis:ſemper tamen ad eundem/niſi aliquid impedierit. Id autem cuius gratia/& quod huius gratia:fient vtiqꝫ a fortuna. ſicuti dicimus ꝙ a fortuna venit hoſpes/ lotuſqꝫ abiuit: cū tanquam gratia huius veniēs egerit/nō autē gratia huius venerit.& hoc/ſecundū accidens. fortuna enim:eſt earum quę ſunt ſecundum accidēs cauſarū/queādmodū et prius diximus. ſed cū hoc ſemper/aut frequenter fiat:non ſecundum accidens/neqꝫ a fortu-

βουγενῆ. ἀνδρό- πρωρα. ἀμπελο- γενῆ. ἐλαιό- πρωρα.

Tral. ve. ex græ. recog.

na eſt. In phyſicis autem ſemper ſic: niſi
quid impedierit. Incõueniens autem eſt:
non opinari propter aliquid fieri, niſi vi-
deant ipſum mouens deliberaſſe. Atta-
men etiam ars non deliberat. namq; ſi
eſſet in ligno, nauis faciendæ ars: haud
ſecus atq; natura, faceret. Quare ſi in ar-
te ineſt ipſum propter aliquid: & in na-
tura ineſt. maxime autẽ manifeſtum eſt:
cũ quis medetur ipſe ſibijpſi. huic enim:
ſimilis eſt natura. Q; igitur cauſa ſit na-
tura, atq; ita vt propter aliquid: manife-
ſtum eſt.

CAP. VIIII.

53 QVod autem ex neceſſita-
te eſt: vtrum ex cõditione
ſit, an et ſimpliciter? Nũc
enim opinãtur: quod ex
neceſſitate eſt, eſſe in gene
ratione. quemadmodum
ſi aliquis murum ex neceſſitate exiſtima
ret eſſe factum: quoniam grauia quidem
deorſum ferri apta natura ſunt, leuia au-
tem ſuperne. quapropter lapides quidẽ
deorſum ac fundamẽta: terra autem, ſur-
ſum propter leuitatem. ſupra autem ma-
54 xime: ligna. leuiſſima enim ſunt. ¶ Atta-
men non ſine his quidem factus eſt: non
tamen propter hæc, niſi vt propter mate
riam, ſed cauſa abſcondendi quædam &
ſaluandi. Similiter vero & in alijs omni-
bus, in quibuſcũq; ipſum propter aliquid
eſt: non ſunt quidẽ ſine ijs quæ neceſſariã
habẽt naturã. nõ tamẽ ſunt propter hæc,
niſi vt materia ſunt: ſed propter aliquid.
vt propter quid: ſerra eſt talis? vt hoc, &
huius gratia ſit. hoc tamen cuius gratia,
non poteſt fieri: ſi nõ ferrea ſit. neceſſe eſt
igitur ferreã eſſe: ſi ſerra erit & opus ipſius.
55 ex ſuppoſitione igitur: neceſſariũ eſt. ¶ Sed
non vt finis. Nam in materia: neceſſariũ
eſt. Id autem cuius gratia fit: in ratione.
Eſt autem neceſſarium: & in diſciplinis
& in ijs quæ ſecundum naturam fiunt,
quodãmodo ſimiliter. Cũ enim rectum

Argyropylus

na dicimus eſſe. At in naturalibus:
ſic ſemper, ſi nichil impedierit, fi-
unt. Abſurdum autem eſt, alicuius 86
gratia fieri non putare: ſi id quod
mouet, non viderint deliberatio-
ne pręmiſſa mouere. nã & ars: non
deliberat. Etenim ſi in lignis, ex-
truendarũ nauiumq; ars ineſſet: per-
inde atq; natura, faceret nauim.
Quare ſi id quod alicuius fit gra-
tia, ſit in arte: & in natura profe-
cto ineſt. maxime autẽ hoc patet:
cũ quiſpiã ſibijpſi medetur. huic
enim: perſimilis eſt natura. Quæ
cum ita ſint: patet naturam cau-
ſam eſſe, atq; adeo vt alicuius gra
tia faciat.

CAP. VIIII.

NVnc conſiderãdum 87
eſt: vtrum neceſſari-
um ipſum ex ſuppo
ſitione, an & ſimpli
citer ſit in ipſis re-
bus naturæ. Nunc enim, ipſum ne
ceſſarium in generatione perin-
de eſſe arbitrantur: atq; ſi quiſpi-
am neceſſario domum extructam
eſſe putaret, quia grauia quidem
deorſum, leuia vero ſurſum ſua-
pte natura feruntur. idcirco lapi-
des quidem ac fundamenta: ſunt
infra. terra autem, ſupra: ſuam ob
leuitatem. & ligna: maxime ſu-
pra. quippe cum ſint leuiſſima.
¶ At quamq̃ non ſine his: non ta 88
men propter hæc, niſi vt ob ma-
teriam, ſed celãdi quædam cõſer-
uãdiq; cauſa, extructa eſt domus.
Similiter & in cæteris vniuerſis,
in quibus eſt id quod alicuius gra
tia fit: non ſunt quidem ſine hiſce
quæ neceſſariam habẽt naturam.
non tamen ſunt ob hæc ipſa, niſi
vt ob materiam: ſed alicuius ſunt
gratia. veluti propter quid: ſerra
eſt talis? vt hoc: & huiuſce gratia
fit. hoc tamẽ gratia cuius eſt fieri
non poteſt: ſi nõ ferrea ſit. neceſſe
eſt ergo ferream eſſe: ſi ſerra, atq;
opus ipſius erit. eſt igitur neceſſa-
riũ ipſum: ex ſuppoſitione. ¶ Sed
non vt finis. Nam neceſſarium
quidem, in materia: id vero gra-
tia cuius eſt, in ratione cõſiſtit. Eſt 89
autem ipſum neceſſarium: & in
doctrinis, & in hiſce quæ fiunt
ſecũdum naturam, aliqua ex par-
te ſimili modo. Nam cum rectum

hoc ſit:neceſſe eſt triangulum tres
angulos ęquales duobus rectis ha
bere. Sed non/ſi hoc eſt:neceſſe eſt
illud eſſe. ſed ſi hoc nō eſt:neq; re-
ctum/hoc eſt. At in hiſce quæ ali-
cuius gratia fiunt: contra. ſi finis
erit/aut eſt:& id quod eſt ante/erit
aut eſt. ſi vero hoc nō erit/aut non
eſt: vt ibi ſi non eſt concluſio/prin
cipium non erit/ſic & hic finis/&
id gratia cuius eſt/non erit aut nō
eſt. Eſt enim & hoc principium:
non actionis ſed cogitationis. ibi
autem: eſt cogitationis. non enim
90 ſūt actiones. Quare ſi erit domus:
hęc neceſſe eſt fieri vel eſſe vel eti-
am fore/aut omnino materiā quæ
quidem alicuius eſt gratia. veluti
lateres atq; lapides:ſi extruēda eſt
domus. nō tamen eſt propter hęc/
ipſe finis: niſi vt ob materiam. om
nino tamen ſi non ſint: neq; do-
mus fuerit/neq; ſerra. illa: ſi non
ſint lapides. hæc:ſi ferrum non ſit.
neq; enī ibi principia ſunt:ſi non
triangulus tres habeat angulos
duobus rectis æquales. ¶ Patet
igitur/ neceſſariū in rebus eſſe na-
turæ: quod vt materia dicitur et
91 huius etiam motiones. Atq; am-
bæ quidem: cauſæ dicendæ ſunt a
naturali Philoſopho. magis autē
ea: gratia cuius cętera fiūt. hęc eſt
enim materiæ cauſa: ſed non hæc
cauſa finis. ¶ Atq; finis ipſe gra-
tia cuius/quiq; principiū eſt: a dif
finitione rationeq; ſumitur/ vt in
hiſce patet quæ per artē conficiū-
tur. nā cū domus ſit tale: hæc fieri
neceſſario & eſſe oportet. et cū ſa
nitas ſit hoc: hæc neceſſario fieri
oportet ac eſſe. pari modo ſi homo
eſt hoc: hæc fieri neceſſe eſt atq; eſ-
ſe. & ſi hæc ſint: ſint hæc neceſſa-
92 rio vel fiant oportet. Fortaſſe au-
tem: neceſſarium ipſum in ratio-
ne etiam ineſt. Serrę nāq; ſi diffi-
nieris opus: talem ipſam diuiſio-
nē eſſe dicis. at hæc non erit: niſi
ſerra tales habuerit dentes. & hi
rurſus non erunt: niſi ferrea fuerit
ipſa. Sunt enim & in ratione nō-
nullæ partes: vt materia rationis.

¶ Secundi Phyſicorum Ariſtote-
lis interprete Ioanne Argyro-
pylo libri finis.

hoc ſit:neceſſe eſt triangulum duobus re-
ctis equales habere. ſed nō/ſi hoc eſt: illud
eſt. ſed ſi hoc non eſt: neq; illud rectum
eſt. In ijs autem quæ propter aliquid fi-
unt: econtrario. ſi finis erit/ aut eſt: et id
quod eſt ante/erit aut eſt. ſi vero non: ſi-
cut ibi ſi non ſit cōcluſio/principium non
erit/ ſic & hic finis & id gratia cuius.
principium enim & hoc eſt: non actio-
nis/ſed cogitationis. ibi autem cogitatio-
nis. actiones enim: non ſunt. Quare ſi erit
domus: hæc neceſſe eſt fieri/ aut exiſte-
re/ aut eſſe/ aut omnino materiam quæ
propter aliquid eſt. vt lateres/ & lapides:
ſi domus. non tamen propter hæc/ eſt fi-
nis/ niſi vt materiam. neq; erit propter
hæc. omnino tamen ſi non ſint: neq; do-
mus/neq; ſerra erit. illa quidem: ſi nō ſint
lapides. hęc vero: ſi nō ſit ferrū. neq; enim
ibi principia ſunt: ſi non triāgulum duo-
bus rectis. ¶ Manifeſtum eſt igitur: q ne 56
ceſſarium eſt in phyſicis quod vt mate-
ria dicitur/ & motiones eius. & vtræq;
quidem: phyſico dicendæ ſunt cauſæ. ma
gis autē: ea cuius gratia. cauſa enim hæc:
materiæ eſt. ſed nō hæc: ipſius finis. ¶ Et 57
finis is cuius gratia/ & qui principiū eſt:
a diffinitione & ratione petitur/ ſicuti in
ijs quæ ſecundum artem. quoniam ſi do-
mus eſt tale: hæc oportet fieri & eſſe ex
neceſſitate. & quoniā ſanitas/hoc eſt: hæc
oportet fieri ex neceſſitate & eſſe. ſic/& ſi
homo eſt hoc: hęc. ſi vero hęc: hæc. For-
taſſis autem: & in ratione/ eſt neceſſari-
um. determinanti enim opus ſerrę: q di
uiſio huiuſmodi eſt. hęc autem non erit:
niſi habeat dentes tales. hi vero non: niſi
ferrea ſit. Sūt enim et in diffinitione/quę-
dam partes: vt materia diffinitionis.

¶ Trallationis veteris de Phy-
ſico auditu Ariſtotelis/
ex græco recogni-
tæ ſecūdi li-
bri finis.

Tral.ve.ex græ.recog.

℄Trallatio vetus tertij de Phyſico auditu Ariſtotelis/ex græco recognita: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

1 QVoniam autem
natura quidem
eſt principiũ mo
tus & mutatio-
nis/ſcientia autẽ
nobis de natura
eſt: nõ latere nos
oportet quid ſit
motus. neceſſari
um enim eſt: ignorato ipſo/ignorari & na
turam. Cum autem determinauerimus
de motu: tentandum erit eodem aggredi
modo de ijs quæ conſequenter ſunt.
2 ℄Videtur autem motus: continuorum
eſſe.infinitũ autẽ: apparet primũ in con-
tinuo. Quapropter & diffinientibus con-
tinuum / accidit vti ſæpenumero ratio-
ne infiniti / cum in infinitum diuiſibile/
continuum ſit. Adhæc autem: ſine loco/
& vacuo/ et tempore/impoſſibile eſt mo-
tũ eſſe. Manifeſtũ igitur eſt: ꝙ & propter
hæc/& propterea ꝙ cũctis ſunt cõmunia
& vniuerſalia hæc omnibus/ conſideran-
dum erit cũ propoſuerimus/de vnoquoqꝫ
iſtorũ. poſterior enim eſt/de proprijs ſpe-
culatio: ea quæ de cõmunibus eſt. Primũ
3 autem/ſicuti diximus: de motu. ℄Eſt igi
tur eorum quæ ſunt: aliud quidem actu
4 ſolum/aliud vero potentia. ℄Et eorum
quæ ſunt actu: hoc quidẽ hoc aliquid/il-
lud vero tantũ/aliud autem tale. & in alijs
5 entis prædicamẽtis: ſimiliter. ℄Eorũ au-
tẽ quæ ſunt ad aliquid: aliud quidẽ ſecun
dũ ſuperabundantiã et defectum dicitur/
aliud autẽ ſecundũ actiuũ et paſſiuũ/atqꝫ
omnino motiuũ et mobile. Motiuũ enim:
motiuũ mobilis eſt. et mobile: a motiuo
eſt mobile. non eſt autẽ motus: prẹter res.
6 ℄Mutatur enĩ ſemper id quod mutatur:
aut ſecundũ ſubſtantiã/aut ſecundũ quã-

Argyropylus

℄Tertius Phyſicorum Ariſtotelis ad Petrum Medicem: interprete Ioanne Argyropylo Bizantio.

CVm au- 1
tem ip-
ſa qui-
dem na
tura/mo
tus/mu
tatio-
nis ve
princi-
pium
ſit/noſtra autem doctrina ſit de na
tura: nõ lateat nos oportet/ quid-
nam ſit motus. nam ſi ignore-
tur ipſe: naturam etiam ignora-
ri neceſſe eſt. Poſt motus vero de-
terminationem: enitendum eſt/ de
ijs etiam quæ deinceps ſequun-
tur/determinare. ℄Motus autem:
de genere continuorum eſſe vide-
tur, & infinitum: in ipſo conti-
nuo primum apparet. Quocirca
fit/ vt qui continuum ipſum diſ-
finiunt/ infiniti ratione ſæpe vtã-
tur: continuum id eſſe dicentes /
quod in infinitum eſt diuiſibile.
Inſuper impoſſibile eſt: ſine loco/ 2
vacuo/atqꝫ tempore/ motum eſſe.
Patet igitur: partim ob hæc ipſa/
partim etiam quia cunctis hæc
communia ſunt/ vniuerſiſqꝫ com-
petũt/ vnumquodqꝫ iſtorum pro-
ponendum eſſe/ atqꝫ conſideran-
dum. Propriorum enim contem-
platio: communium contempla-
tione poſterior eſt. Atqꝫ primum 3
vt diximus: de motu conſidere-
mus. ℄Eorum igitur quæ ſunt:
quædam actu tãtum/ quædam po
tentia ſunt atqꝫ actu. ℄Horum au
tem: aliud eſt hoc aliquid/ aliud
tantum / aliud tale. & in cæteris
ſimili modo: quæ prædicamenta
eius quod eſt/appellantur. ℄Eo-
rum prẹterea quę ſunt ad aliquid:
aliud exceſſione defectioneve di-
citur / aliud actiui paſſiuiqꝫ/ atqꝫ
omnino motiui ac mobilis rati-
one. motiuum namqꝫ/mobilis: &
mobile/a motiuo mobile dicitur.
Non eſt autem vllus motus: præ- 4
ter res ipſas. ℄Id enim quod mu
tatur: aut in ſubſtãtia/ aut in quã-

titate/aut qualitate/ aut in loco
ſemper mutatur. commune autem
in his nichil accipere poſſumus/
vti diximus: quod quidem neq;
hoc/ neq; quantū/ neq; quale/ neq;
cæterorum quicq̄ ſit prædicamen-
torū. Quare neq; motus/ neq; mu-
tatio cuiuſpiam præter ea quæ di
ximus erit: cū nichil ſit pręter ea
5 quę diximus. ¶ Vnūquodq; autē:
dupliciter conctis ineſt/ vt hoc. ali
ud enim eſt ipſius forma: aliud eſt
priuatio. Et quale. aliud enim eſt
albū: aliud nigrum. Et quantum.
aliud enim eſt perfectū: aliud im-
perfectum. Et in latione ſimili mo
do. aliud enim eſt ſupra/ aliud in-
fra: aut aliud leue/ aliud graue.
¶ Quare quot ſunt ipſius ſpecies
quod eſt: tot motus mutationiſve
ſpecies ſunt.

CAP. II.

6 CVm autem eorum
quę in vnoquoq; ge
nere collocātur/ ali-
ud actu/ aliud po-
tentia ſit: actus/ eius
quod eſt potentia/ vt eſt tale/ mo-
tus nimirum eſt. velut alterabilis
quidē/ vt alterabile: eſt alteratio.
accreſcibilis autem atq; oppoſiti
decreſcibilis (nullū eſt enim his:
commune poſitum nomen) accre-
tio ac decretio. generabilis item
ac corruptibilis: generatio atq;
corruptio. & eius quod fertur: la-
7 tio. Atq; hoc/ motū eſſe: inde per-
ſpici poteſt. Nam cum ædifica-
bile tale eſt: tum ipſum vt ædifi-
catur/ actu dicimus eſſe. atq; hoc:
eſt ædificatio. Similiter: & medi-
catio/ & volutio/ et ſaltatio/ & iſti-
8 uſmodi cætera. Quoniam autem
aliqua/ potentia ſunt atq; actu/ at
non ſimul/ aut non eodem/ ſed vt
quippiam calidū quidem eſt po-
tentia/ frigidum autem actu: cō-
plura iam viciſſim agent ac pa-
tientur. Omne namq;: ſimul acti-
uum erit atq; paſſiuum. Quare &
id quod naturaliter mouet: mobi-
le eſt. omne namq; tale: mouet
ſubiens motum & ipſum. Atq;
ſunt: quibus omne quod mouet
moueri videtur. Verum de hoc

titatem/ aut ſecundū qualitatē/ aut ſecun-
dū locum. cōmune vero in his/ nichil eſt ac
cipere/ ſicuti diximus: quod neq; hoc/ neq;
quātum/ neq; quale/ neq; aliorum præ-
dicamentorū vllum ſit. Quare neq; mo-
tus/ neq; mutatio/ vllius erit pręter ea quę
dicta ſunt: cū nichil ſit pręter ea quę dicta
ſunt. ¶ Vnūquodq; autem: dupliciter in- 7
eſt ōnibus/ vt hoc. aliud eni eſt forma ipſi-
us: aliud uero/ priuatio. Et ſecundū quali-
tatē. hoc eni eſt albū: illud autē/ nigrū. Et
ſecundū quātitatē. aliud eni perfectū eſt:
aliud vero/ imperfectū. Similiter autē: &
ſecūdū loci mutationē. hoc eni ſurſum/ il-
lud vero deorſū: aut aliud quidē leue/ ali-
ud vero graue. ¶ Quare mot9 et mutatio 8
nis ſpecies: tot ſunt/ quot entis. CAP. II.
DIuiſo autē ſecūdum vnū- 9
quodq; genus/ hoc quidē
eſſe actu/ aliud autem po
tentia: eius quod poten-
tia exiſtit actus/ quātē-
nus huiuſmodi/ motus eſt. vt alterabilis
quidem/ quatenus alterabile: eſt alteratio.
Augmentabilis autem/ & oppoſiti decre
ſcibilis (nullū enim eſt: cōmune nomen in
vtriſq;) augmentum & decrementū. Ge-
nerabilis autem & corruptibilis: genera-
tio & corruptio. Loco mutabilis vero: lo-
ci mutatio. Q; autem hoc ſit motus: hinc
manifeſtum. Cum enim ædificabile/ qua
tenus tale ipſum dicimus eſſe/ actu fuerit:
ædificatur. & hoc: eſt ædificatio. Simili-
ter autē & medicatio/ & volutatio/ & ſal-
tatio/ & adoleſcētia/ et ſeneſcētia. Quoniā
autem quædam eadem et potētia & actu
ſunt/ at non ſimul/ aut non ſecundū idem/
ſed vt calidū quidem potentia/ frigidum
autem actu: multa iam agēt et patiētur a
ſeinuicē. Omne enim: erit ſimul actiuū et
paſſiuum. Quare et mouens phyſice: mo-
bile eſt. omne enim huiuſmodi: mouet cū
& ipſum mouetur. Videtur igitur quibuſ
dā: omne quod mouet/ moueri. ſed de his

Tral.ve.ex græ.recog.

quidẽ:ex alijs erit manifeſtũ/quomodo ſe
habẽt.eſt eni quoddã mouẽs:et ĩmobile.
10 ℂEius autẽ quod potẽtia exiſtit actus:
cũ actu exiſtens agit/ aut idem aut aliud
quatenus mobile/ motus eſt. dico autem
quatenus:ſic.eſt enim æs/ potẽtia ſtatua:
attamẽ ęris actus quatenus ęs/motus nõ
11 eſt.ℂNõ enim idem eſt ęri eſſe: et potẽ-
tia quadã mobili. quoniã ſi idẽ eſſet ſim
pliciter/et ſecundũ rationẽ:eſſet vtiq; ęris
quatenus ęs actus/motus.nõ eſt aũt idẽ:
queẽadmodũ dictũ eſt.Manifeſtũ eſt autẽ
et in cõtrarijs.poſſe eni valere ac poſſe æ-
grotare:alterũ eſt.nãq; ęgrotare quidẽ et
valere:idẽ eſſet.ſubiectũ autẽ et id qđ va
let atq; ægrotat/ſiue humiditas ſiue ſan-
guis:vnũ et idẽ eſt. Quoniã autẽ non eſt
idẽ(queẽadmodũ neq; color idẽ/et viſibi-
le)poſſibilis quatenus poſſibile actus:ma
12 nifeſtum ꝙ motus eſt. ℂQꝛ igitur eſt
hic/et ꝙ accidit tunc moueri cũ actus iſte
eſt/et neq; prius neq; poſterius:clarũ eſt.
cõtingit eni:vnũquodq; quandoq; quidẽ
operari/quãdoq; autẽ nõ.vt ædificabile
quatenꝰ ædificabile:et ædificabilis actus
quatenꝰ eſt ædificabile/ędificatio eſt.aut
enim ędificatio/aut domus:actus eſt ędi
ficabilis.ſed cum domus eſt: non ampli-
us ędificabile eſt.ędificatr̃ aũt:ędificabile.
neceſſe eſt ergo:ędificationẽ actũ eſſe.ędi
ficatio aũt:motus quidã eſt.At vero:eadẽ
cõueniet ratio et in alijs motibus.Qꝛ au-
tẽ bene dictũ ſit:manifeſtũ & ex ijs quæ
alij de ipſo dicũt/& ex eo ꝙ nõ facile eſt
definire aliter ipſum. neq; eni motũ atq;
mutationẽ ponere in alio genere poterit
vtiq; aliquis: neq; qui aliter dixerunt de
13 ipſo/recte faciũt. ℂManifeſtũ autẽ eſt
conſiderãtibus:ꝙ ponũt nõnulli ipſũ/al-
teritatẽ/inæqualitatẽq;/et quod nõ eſt di-
cẽtes eſſe motũ.quorũ nullũ neceſſariũ eſt
moueri: ſiue altera ſint/ſiue inæqualia/ ſi-
ue non exiſtentia. Sed neq; mutatio:aut
ad hæc/aut ex his magis eſt/q̃ ex oppoſi-

Argyropylus

quomodo ſeſe habet : ex alijs ſa-
ne patebit.eſt enim quoddam mo
uentium: & immobile. ℂActus 9
autem eius quod eſt potentia/
cum actu eſt/ ac non vt ipſum
ſed vt mobile eſt operatur: mo-
tus nimirum eſt. Atq; vt mobile
dico:hoc pacto. eſt enim æs/po-
tentia ſtatua : attamen non æris
actus/vt eſt æs/eſt motio.Non eſt
enim idem eſſe æris:& aliqua po-
tentia mobilis.nam ſi eſſet idem
ſimpliciter ratione ve/ æris vt æs
eſt/actus : motus nimirum eſſet.
at non eſt idem:vt diximus. Pa- 10
tet autem: in contrarijs. nam va-
lere quidẽ poſſe/ac ægrotare poſ-
ſe: non eadem ſunt ſed diuerſa.
eſſet enim idem:ægrotare atq; va
lere.Subiectum autem/& id quod
valet atq; ęgrotat: vnum & idem
eſt/ſiue humiditas ſit/ſiue ſãguis.
Cum autem non ſit idem/ queadˀ
modũ neq; color idem atq; viſibi-
le:patet actũ poſſibilis ea ratione
qua poſſibile eſt/motũ eſſe. ℂHũc 11
igitur eſſe/atq; tũc rem moueri cũ
eſt iſte actus/& neq; prius neq; po
ſterius:patet.Fit enim:vt quodq;
interdum operetur/interdum non
operetur.ceu ædificabile/atq; ædi
ficabilis actus/ vt ædificabile eſt:
ædificatio nimirũ eſt. nam actus
ipſius: aut eſt ædificatio/ aut do-
mus.At cum eſt domus: tum non
eſt (ut patet) ædificabile.ædifica-
bile vero : ædificatur. neceſſe eſt
igitur : actum ipſius ædificatio-
nem eſſe. at ædificatio:motus eſt
quidã. Eadem: & ad cæteros mo-
tus accommodabitur ratio. Atqui 12
patet nos de ipſo motu recte di-
xiſſe: & ex hiſce quæ cæteri de
ipſo dixerunt/ & quia non eſt fa-
cile ipſum aliter diffinire. neq;
enim motum mutationemq; quiſ-
piam alio in genere ponere po-
teſt: neq; qui aliter de ipſo dixe-
re/recte dixiſſe videntur. ℂId ita
eſſe:i de cõtinuo ſane patebit.qui-
dam enim diuerſitatẽ/& inæqua-
litatẽ/& id etiã quod haud eſt:mo
tum eſſe dixerũt. At nichil prorſus
ſiue ſit diuerſũ/ſiue inæquale/ſiue
nõ ens neceſſario moueri videtur.
Et inſuper nõ ad hec/aut ex hiſce:
magis ipſa mutatio/q̃ ex oppoſi-

tis eſt. Ponẽdi autẽ motũ in hiſce
cauſa fuit: motũ indefinitũ quod-
dã eſſe videri. Alterius vero prin-
cipia ſeriei/ indefinita ſunt ſane:
ex eo quia ſunt priuatiua. Nichil
enim ipſorũ: aut hoc aliquid/ aut
tale/ aut cæterorum quicq̃ eſt præ-
14 dicamẽtorum. At vt videatur mo-
tus/ indefinitũ quoddam eſſe/ cau-
ſa fuit: non poſſe ipſum aut in po-
tẽtia rerum/ aut in actu poni. neq;
enim id quod eſſe poteſt quãtum/
neq; id quod eſt actu quantũ: ne-
15 ceſſario mouetur. Et motus: actus
quidem eſſe quidam videtur. im-
perfectus tamẽ: propterea quod ip
ſum poſſibile imperfectũ eſt/ cuius
motus eſt actus. ¶Et idcirco: dif-
ficile eſt accipere quidnam ſit mo
tus. Neceſſe eſt enim ipſum: aut in
priuatione/ aut in potentia/ aut in
actu ſimplici ponere. at: nichil ho
rum eſſe poſſe videtur. Reſtat igi-
tur modus ille iam dictus: actum
quidem ipſum aliquem eſſe. ta-
lem autem actum/ qualem antea
diximus: qui difficilis quidem
eſt cognitu/ poteſt autem eſſe.
16 ¶Mouetur autem & omne mo-
uens/ vt diximus: quod eſt poten
tia mobile/ & cuius immobilitas
quies eſt. Nãin hoc agere/ ratio-
ne qua tale eſt: mouere nimirũ eſt.
at: hoc facit tactu. quare ſimul etiã
patitur. ¶Quocirca motus: actus
17 eſt mobilis vt eſt mobile. Accidit
autẽ hoc: ipſius motiui tactu. qua-
re ſimul etiam patitur. Semper au
tem id quod mouet/ formam ali-
quam afferet/ aut hoc/ aut tale/ aut
tantum: quæ quidem principium
erit & cauſa motus cum mouet.
Id enim quod actu eſt homo: fa-
cit hominem ex eo quod eſt po-
tentia homo.

CAP. III.

18 QVæ cum ita ſint: pa
tet motiuũ in ipſo
mobili eſſe. id ing:
quod mutatur. Eſt
eni actus huius: ab
ipſo motiuo. ¶Motiui quoq; a-
ctus: non alius quiſq̃ eſt. amborũ
nãq; actum eſſe oportet. Eſt enim
hoc quidem motiuum/ quo po-
teſt: hoc autem mouens/ quo agit.

tis. Cauſa autẽ cur in his ponant illi: eſt/
quoniã indeterminatum quiddã videtur
eſſe motus. Alterius autem coordinatio-
nis principia: ex eo quia ſunt priuatiua/ in-
determinata ſunt. neq; enim hoc/ neq; ta-
le/ vllum ipſorum eſt: quoniam neq; alio-
rum quicq̃ prędicamentorum. Cur autẽ
videatur indeterminatus eſſe motus: cau-
ſa eſt/ ꝙ neq; in potentia eorum quæ ſunt/
neq; in actu: licet ponere ipſum ſimpliciter.
neq; eni id quod poteſt eſſe quantũ moue-
tur ex neceſſitate/ neq; id quod actu quan-
tũ eſt. Et motus: actus quidem aliquis eſſe
videtur/ imperfectus tamẽ. cauſa autẽ eſt:
quoniam imperfectum eſt/ ipſum poſſibile
cuius eſt actus/ motus. ¶Et ob hoc ergo: 14
difficile eſt accipere/ quid ipſũ ſit. Aut eni
in priuatione neceſſe eſt ponere: aut in po-
tentia/ aut in actu ſimplici. horum autem
nullum videtur eſſe poſſe. Relinquitur
igitur dictus modus: actum quidem quẽ-
dam eſſe. talem tamen actum/ qualem di-
ximus: difficilem quidem cognitu/ ſed qui
eſſe poſſit. ¶Mouetur autem et mouens 15
(ſicut dictum eſt) omne: cum ſit potentia
mobile/ et cuius immobilitas quies eſt. cui
enim motus ineſt: huic immobilitas/ quies
eſt. Nam ad hoc agere/ quatenus huiuſmo
di: idipſũ mouere eſt. hoc autẽ facit: tactu.
quare: ſimul et patitur. ¶Iccirco motus: eſt 16
actus mobilis/ quatenus mobile exiſtit. ac-
cidit autem hoc: tactu motiui. quare: ſimul
et patitur. Speciẽ aũt ſemper afferet aliquã/
id quod mouet/ aut hanc/ aut talẽ aut tantã:
quæ principiũ atq; cauſa motus erit/ cũ mo
uet. vt actu homo: facit ex eo quod poten-
tia exiſtit homo/ hominem. CAP. III.

DVbitatum autẽ/ manifeſtũ 17
eſt: ꝙ motus eſt in ipſo mo
bili. actus enim eſt huius &
ab ipſo motiuo. ¶Motiui 18
autem actus: non alius eſt.
oportet eni: eſſe actũ vtriuſq;. Motiuũ eni
eſt/ eo ꝙ poteſt: mouens autem/ eo ꝙ agit.

Tral.ve.ex græ.recog.

ſed eſt: actiuũ ipſius mobilis. Quare ſimi
liter vnus eſt amborũ actus: ſicuti idẽ ſpa-
cium eſt vnum ad duo/ & duo ad vnum/ &
aſcendens & deſcẽdens. Hæc enim/ vnum
quidem ſunt: ratio tamen non vna eſt. Si-
militer autem: & in mouente & in moto.
19 ❡Habet autem: dubitationem rationalẽ.
neceſſe enim eſt fortaſſis: eſſe quendam a-
ctum alium actiui atq; paſſiui. illud enim/
actio eſt: hoc vero/ paſſio. opus autem & fi-
nis illius quidem/ factum: huius autem/ af-
fectus. Cum igitur vtraq; ſint motus: ſi di-
uerſi quidẽ/ in quo ſunt? Aut enim vtraq;
in patiẽte ac moto ſunt/ aut actio quidem
in agente/ paſſio vero in patiente. ſi autem
oportet & hanc actionem vocare: æquiuo-
ca vtiq; erit. At vero ſi hoc eſt: motus in
mouẽte erit. eadem enim eſt ratio: in mo
uẽte & in moto. Quare aut omne mouẽs/
mouebitur: aut habens motum/ non mo-
uebitur. Si autem vtraq; in moto ſũt & pa
tiente/ actio inquam et paſſio: et doctio et
diſciplina/ quæ duo ſunt/ in ipſo ſunt diſcẽ-
te. Primum quidem actus vniuſcuiuſq;: nõ
in vnoquoq; erit. Deinde inconueniens
eſt: duobus motibus ſimul moueri. Quæ-
dam namq; erunt alterationes: duę vnius/
et ad vnã ſpeciem. At impoſſibile eſt. Sed
20 vnus erit actus? ❡At irrationabile eſt: du
orum ſpecie diuerſorum vnum ac eundem
21 eſſe actum. ❡Atq; erit: ſi quidẽ diſciplina
& actio idẽ ſunt/ paſſioq; & actio: docere
idẽ quod diſcere/ & agere quod pati. Qua
re omnẽ docentem/ diſcere neceſſe erit: et
22 agentem pati. ❡An neq; alterius actum
in altero eſſe: inconueniẽs eſt? eſt enim do-
ctio: actus docentis/ in quodam tamen &
non deciſus/ ſed huius in hoc. Neq; enim
vnum duobus/ quicq̃ prohibet eũdem eſſe
non vt eſt idem: ſed vt eſt id quod potẽtia
eſt/ ad id quod eſt actu. neq; neceſſe eſt do
centem: diſcere. Atq;/ ſi pati et agere idem
eſt: non tamen vt ratio ſit vna quod quid
erat eſſe dicens/ ſicut tunicæ & indumen-

Argyropylus

at ipſius mobilis eſt actiuũ. Qua-
re perinde amborũ vnus eſt actus:
atq; vnius ad duo/ & duorum ad
vnum idem eſt interuallum/ & vt
accliue atq; decliue. Hæc enim
vnum quidem ſunt: at ratio non
eſt vna. Similiter res ſeſe habet: &
in hiſce quorũ alterum mouet/ al-
terũ mouetur. ❡Exiſtit autẽ hoc 19
loco: dubitatio/ diſſerẽdi facultati
accõmodata. neceſſe eſt enim ip-
ſum: aut in priuatione/ aut in po-
tentia fortaſſe actum aliquem eſſe
ipſius actiui/ & etiã ipſius paſſiui.
eſt enim actio quidem/ illius: paſ-
ſio vero/ huius. & opus finiſve il-
lius/ factũ: huius/ affectus. Si igi
tur ambo ſint motus/ ſintq; diuer-
ſi: in quonam ſunt? aut enim in pa
tiẽte & eo quod mouetur/ ſunt am
bo: aut actio quidem eſt in agẽte/
paſſio vero in patiente. Quod ſi
hãc etiã/ actionẽ oporteat appella
re: nomine ſolo cõuenient. At vero
ſi hoc eſt: motus profecto in eo qđ
mouet/ erit. Eadem enim eſt: & in
eo quod mouet/ & in eo quod mo
uetur/ ratio. Quare aut omne mo-
uens mouebitur: aut aliquid mo-
tum habens haud mouebitur. Qz
ſi ambo/ actio inq̃ & paſſio in eo
ſunt quod mouetur ac patitur: &
hęc duo doctio diſciplinave/ ſunt
in ipſo diſcente. Primũ quidem a-
ctus: in vnoquoq; cuiuſq; nõ erit.
Deinde abſurdũ eſt: duobus quip
piã motibus ſimul moueri. erunt
enim: alterationes quædam vnius
duæ/ atq; ad vnã formã. At fieri ne
quit. At vnꝰ ne actus erit? ❡At rati
onis fines egredit̃: diuerſorũ ſpecie
duorũ vnũ actũ eundẽq; eſſe. ❡Et
ſi idẽ doctio diſciplinave/ et actio
atq; paſſio: docere etiam & diſcere
idẽ erit/ & agere atq; pati. Quare
neceſſario diſcet õnis qui docet: &
patietur qui agit. ❡An neq; alicu 20
ius actũ: in alio eſſe abſurdũ eſt?
Eſt eni doctio: docẽtis actus. in ali
quo tamẽ eſt & nõ inciſus: ſed eſt
huiuſce in hoc. Neq; quicq̃ prohi
bet vnũ duorũ eundẽ eſſe: non vt
idẽ habeat eſſe/ ſed vt eſt id quod
eſt potẽtia ad id qđ eſt actu. Neq; 21
neceſſe eſt docentẽ diſcere. & ſi pa
ti atq; agere idẽ eſt: nõ vt ea tamẽ
quę rationis eiuſdẽ ſũt/ vt veſtimẽ

tum ac tunica: ſed vt via qua ex
Thebis Athenæ/ & ex Athenis
Thebæ petuntur/ vt & antea di-
ximus. non enim eadem iis om-
nia competunt quæ aliquo modo
ſunt eadem: ſed hiſce duntaxat
quorum eſt eadē ratio. At neqꝫ ſi
doctio & diſciplina ſint idē: idē
erit & docere ac diſcere. quemad-
modū neqꝫ ſi iteruallū vnū ſit eo-
rum quæ diſtant: vnū idemqꝫ eſt
ab hoc ad illud/ atqꝫ ad hoc ab il-
22 lo diſtare. Omnino autē neqꝫ do-
ctio proprie idem eſt quod diſci-
plina/ neqꝫ actio idem quod paſ-
ſio: ſed motus cui hæc inſunt. Nā
huius in hoc/ & huius eſſe actum
23 ab hoc: diuerſū eſt ratione. Quid
igitur eſt motus: & vniuerſaliter/
& per partes etiam diximus. nō
eſt enim obſcurum: quonā pacto
quæqꝫ ſpecies ipſius diffiniet. Al-
teratio eni: actus eſt alterabilis vt
eſt alterabile. Eniuero notius hoc
pacto etiam diffinietur: ſi poten-
tia actiui atqꝫ paſſiui vt tale eſt/
actus eſſe dicatur/ & ſimpliciter et
per ſingulos/ vt ędificatio/ vel me-
dicatio. Modo eodem: & de cæte-
rorum motuum vnoquoqꝫ dice-
tur. Cap. IIII.

24 CVm autē ſcientia na-
turalis circa magni-
tudines/ motum/ tem-
puſqꝫ verſetur/ quo-
rum vnumquodqꝫ fi-
nitum aut infinitū eſſe neceſſe eſt/
etſi non ōne quoduis neceſſe eſt
aut infinitū eſſe aut finitū vt affe-
ctū ac punctū (taliū enim fortaſſe
nullum: neceſſe eſt in horū altero
collocari) ad Naturalē ſane Phi-
loſophū de infinito ſi ſit necne/ et
ſi ſit quidnā ſit/ contemplari perti-
25 nere videtur. Atqꝫ ſcientiæ huiuſ-
ce contemplationem de ipſo pro-
priam eſſe: hoc ſigno patet. Om-
nes enim qui digne talem Philo-
ſophiam tetigiſſe putantur: de in-
finito ſermonem fecerunt. ac om-
nes: ipſum vt principium quod-
dam eorum quæ ſunt/ poſuerunt.
¶ Alij quidem per ſe/ vt ſubſtan-
tiā: non vt rei cuiq̄ accidens/ vt
Pythagorici atqꝫ Plato. Verum
Pythagorici quidem: in ſenſibi-
libus ipſum ponunt. non enim

to. ſed vt via a Thebis ad Athenas: &
ab Athenis ad Thebas. quēadmodū di-
ctū eſt et prius. nō eni eadē ōnia iis inſut
quæ quolibet modo eadē ſunt: ſed ſolū
quibus eſſe idē eſt. At vero neqꝫ ſi do-
ctio & diſciplina ſint idem: & diſcere &
docere idē erūt. ſicuti neqꝫ ſi ſpaciū vnū
diſtātiū ſit: et diſtare hinc illuc/ & illinc
huc/ vnū & idē eſt. Oino vero dicere eſt:
ꝙ neqꝫ doctio cū diſciplina: neqꝫ actio
cū paſſione idē proprie eſt. ſed cui inſūt
hęc: motus. nā huius in hoc & huius ab
hoc actū eſſe: ratione diuerſū eſt. Quid
igit̃ motus ſit: & vniuerſaliter/ et ſecūdū
partē dictū eſt. nō eni immanifeſtū eſt:
quomodo diffinietur ſpecierū vnaquęqꝫ
ipſius. Alteratio enim: alterabilis quate-
nus eſt alterabile/ actus eſt. Amplius au-
tē/ notius: eſt actus/ potētia actiui ac paſſi-
ui/ quatenus huiuſmodi & ſimpliciter/ et
rurſū ſecundū vnūquodqꝫ/ vt ędificatio/
aut medicatio. eodē autē dicet̃ modo: &
de aliorū motuū vnoquoqꝫ. Cap. IIII.

QVoniam autem de natu- 23
ra ſcientia/ eſt circa ma-
gnitudines/ & motū/ &
tēpus/ quorū vnūquodqꝫ
neceſſe eſt aut infinitum
aut finitum eſſe/ etſi non omne eſt aut
infinitū aut finitū vt affectus aut pun-
ctus (taliū eni fortaſſe nullū: neceſſe eſt
in altero horum eſſe) cōueniēs vtiqꝫ erit
de natura pertractantē ſpeculari de in-
finito/ ſi eſt aut nō/ et ſi eſt quid eſt. Si-
gnū autē eſt: ꝙ huius ſciētiæ/ propria ſit
cōſideratio de ipſo. nā ōnes qui viden-
tur pro dignitate tetigiſſe talē Philoſo-
phiā: fecerunt ſermonē de infinito. atqꝫ
ōnes: tanq̄ principiū quoddā ponūt eo-
rū quæ ſunt. ¶ Alij quidē/ quēadmodū 24
Pythagorei atqꝫ Plato: per ſe/ nō ſicuti
accidēs alicui alteri/ ſed vt ſubſtantiam/
ipſum eſſe infinitum. verum Pythago-
rei quidem: in ſenſibilibus. neqꝫ enim

Pythagorei.
Plato.

Tral.ve.ex græ.recog.

abſtractū faciūt numerum:eſſeq; quod
extra cœlū eſt/infinitū. Plato autē: ex-
tra quidē/nullū eſſe corpus/ neq; ideas.
eo q; nuſq̄ ſunt ipſæ. tamen infinitū: &
in ſenſibilibus/& in illis eſſe. Et hi qui-
dē:infinitū eſſe par. hoc enim compræ-
henſum & ab impari terminatum: tri-
buit ijs quæ ſunt/infinitatē.ſignum au-
tem huius:id eſſe quod contingit in nu
meris.circumpoſitis enim gnomonibus
circa vnū & ſeorſum:aliquādo quidē a-
liā ſemper fieri ſpeciē/ aliquādo autem
vnam.Plato autē: duo infinita/ magnū
& paruū.Qui autē de natura diſſerūt:
omnes ſemper ſubijciūt alterā quandā
naturā dictorū elementorū infinito. vt
aquā/aut aerē/aut medium horū.Eorū
vero qui finita faciunt elementa: nullus
infinitū facit.Quicunq; autē infinita fa
ciūt elemēta/quemadmodū Anaxago-
ras & Democritus/ille quidē ex ijs quę
ſunt ſimiliū partiū/hic autē ex omniſe-
minario figurarū:tactu continuum in-
finitū eſſe dicūt.atq; ille quidē quālibet
partē:haud ſecus atq; totū/ eſſe miſtio-
nē.ex eo quia videt q̄dlibet ex quolibet
fieri.hinc eni dicere videtur:& ſimul ali
quādo omnes res fuiſſe.vt hæc caro/ &
hoc os:& ſic quodlibet.& omnia itaq;/
& ſimul igitur. principiū eni diſgrega-
tionis:nō ſolū in vnoquoq;/ ſed & om-
nium eſt. Cum enim omne quod fit/ex
tali fiat corpore/ omnium autem fit ge-
neratio/verum non ſimul: etiā quoddā
principium eſſe oportet generationis.
hoc autem:eſt vnum/quem ille vocat in-
tellectum. intellectus autem: a princi-
pio quodā operatur cum intellexit.qua-
re:neceſſe eſt ſimul ōnia aliquando fu-
iſſe/& cœpiſſe aliquando moueri. De-
mocritus autem/nullū aliud ex alio fie-
ri/primorū dicit:ſed tamē ipſum cōmu
ne corpus/omniū eſſe principiū/magni-
tudine ſecūdū partes/ figuraq; differēs.

Plato.

Anaxagoras.
Democritus

Argyropylus

ſeparabilē ipſum numerū faciūt:
& id quod eſt extra cœlum/ infini
tum eſſe dicebant. Plato autem/
extra quidem cœlum neq; corpus
eſſe/neq; ideas putabat:propterea
q; neq; vſq̄ ſunt ipſæ. Infinitum
tamē: & in ſenſibilibus & in illis
eſſe cenſebat. Et illi quidem: par 26
ipſum infinitum eſſe dicebāt.hoc
enim compræhenſum atq; finitū
ab impari:præbet hiſce quæ ſunt/
infinitionem.ſignumq; huius/ id
eſſe: quod in numeris accidit. cū
enim normæ circa vnū ſeorſumq;
ponuntur:nūc alia ſemper fit ſpe-
cies/nunc vna.At Plato duo infi- 27
nita facit:magnū inquam ac par-
uum.Naturales autem omnes: a-
liam quandam ſemper naturam
eorum quæ elementa dicūtur/ ip
ſi infinito ſupponunt/ vt aquam
vel aerem/ vel id quod inter hæc
medium collocatur.Præterea:qui
elementa finita fecerunt : nullus
ipſorum infinitum facit . qui ve-
ro elemēta faciunt infinita/ vt A-
naxagoras atq; Democritus: ij i-
finitum ipſum / tactu continuū a
eſſe dicunt. Ille quidem/ ex hiſce
quæ ſunt ſimilium partiū: hic au-
tem/ex indiuiduis illis corpuſcu-
lis/quæ figuris differunt/ſiūtq; ge
nerandarū ſemina rerum.Atq; il- 28
le quidē quāuis congeriei partē/
congeſtam eſſe perinde atq; totū
dicebat:quia videbat quoduis ex
quouis oriri. hinc enim: & om-
nes res olim ſimul fuiſſe/dixiſſe vi
detur. vt hanc carnem/& hoc os:
& quoduis ſimili modo. igitur &
vniuerſa & ſimul ergo.non ſolum
enim in vnoquoq;/ principiū eſt
ſegregationis: ſed in ipſo etiam
vniuerſo. Nā cum omne quod fit
ex tali corpore fiat/ omniumq; fit
generatio non ſimul tamen/ atq;
aliquod principium generationis
eſſe oporteat/ & id ſit vnum quod
ille mentē appellat/menſq; a prin
cipio quodam operetur cum intel
lexit : neceſſe eſt olim omnia ſi-
mul fuiſſe /moueriq; olim cœpiſ-
ſe.Democritus autē/non aliud ex 29
alio primorum illorum corporum
fieri dicit:ipſū tamē cōmune cor-
pus/omniū eſt principiū/magni-
tudine partiū differēs atq; figura.

Argyropylus

30 Patet igiť ex hiſce quæ diximus:
infiniti contemplationem ad Na
turales Philoſophos pertinere.
¶ Principium autem: omnes ip-
ſum ponunt cum ratione. Impoſ-
ſibile eſt enim aut ipſum in rati-
one rerum eſſe fruſtra: aut aliā vl-
lam ipſi præter principij vim in-
eſſe. Omne enim quod eſt: aut eſt
principium/ aut eſt ex principio.
At principium: infiniti non eſt. eſ
ſet enim ipſius finis. Præterea in-
genitum ipſum eſſe corruptioneq;
vacare cēſent: quippe cum ſit pri
cipium quoddam. Nam & quod
naſcitur/ id habeat finē neceſſe eſt
& ōnis corruptionis eſt finis. Qua
propter/ vt dicimus/ huiuſce non
eſt principiū: ſed hoc/ principiū
cæterorum eſſe videtur. et conti-
nere etiam ipſum omnia/ guber-
nareq; dicunt: vt ij qui præter in-
finitum nullas alias cauſas faci-
unt/ vt mentem aut concordiam.
& hoc eſſe ipſum diuinum. eſt e-
nim immortale: nec vnquā perire
poteſt/ vt Anaximander & Natu
31 ralium plurimi dicunt. ¶ Eſſe au-
tē infinitū in ratione rerū: ex hiſ-
ce quinq; maxime quiſpiā credet.
Ex tēpore. eſt enim hoc infinitū.
Ex magnitudinū diuiſione. vtunť
enim et Mathematici: infinito. Ex
eo præterea/ quia hoc pacto dun-
taxat generatio & corruptio nunq̄
deficiet: ſi īfinitū ſit id/ ex quo per
ablationē id q̄d naſcitur fit. Inſu-
per ex eo: quia finitū ad aliquid
ſemper finitur. Quare neceſſe eſt
nullū eſſe finem: ſi aliud ad aliud
32 ſemper finiri neceſſe eſt. Maxime
vero proprijſſimeq;: ex eo q̄d vni-
uerſis cōmunem efficit dubitatio-
nem. nam quia mens non deficit
in cogitando: & numerus/ & ma-
thematicę magnitudines/ et id q̄d
eſt extra cœlū/ infinitū eſſe vide-
tur. Q̄z ſi illud ſit infinitū: & cor-
pus infinitū eſſe videtur/ īfinitiq;
mundi. Cur enim magis: hac par-
te/ vacui q̄ hac/ moles eſt collocā-
da? Quare ſi aliqua ſit in parte: &
vbiq; neceſſe eſt eſſe. Et inſuper ſi
ſit vacuū infinituſq; locus: & infi-
nitū corpus eſſe neceſſe eſt. In ꝑpe-
tuis enī: nō differūt poſſe ac eſſe.

Tral. ve. ex græ. recog.

Q̄z igitur cōueniēs ſit Phyſicis hæc ſpe
culatio: manifeſtum eſt ex his. ¶ Rati- 26
onabiliter autē: & principiū/ ipſum po-
nūt omnes. Neq; enim fruſtra/ poſſibi-
le ipſum eſſe/ neq; aliam ipſi ineſſe potē
tiam: niſi vt principiū. Omnia enim: aut
principiū ſunt/ aut ex principio. infiniti
autem: nō eſt principiū. eſſet enim ipſi-
us vtiq; finis. Amplius autem & inge-
nitū & incorruptibile: principiū quod-
dā cū ſit. Quod enim fit: neceſſe eſt acci
pere finem. & finis: omnis eſt corrupti-
onis. Quare/ ſicuti dicimus/ nō huius/ pri
cipium: ſed hoc/ aliorum videtur eſſe. &
continere omnia/ & omnia gubernare:
vt affirmant quicunq; non faciunt prę-
ter infinitum/ alias cauſas/ vt intellectū/
aut amicitiam. et hoc: eſſe diuinum. im-
mortale enim eſt/ perireq; non poteſt: vt
affirmāt Anaximāder et plurimi Phy- Anaximā-
ſiologorū. ¶ Eſſe autē aliquid/ infinitū: 26 der.
fides ex quinq; maxime cōtinget conſi-
derātibus. Ex tempore. hoc enim: infi-
nitum. Et ex ea quæ eſt in magnitudi-
nibus/ diuiſione. vtūtur enim et Mathe-
matici: infinito. Amplius ex eo: quia ſic
ſolū non deficit generatio & corruptio:
ſi infinitum ſit vnde auferatur id quod
fit. Amplius ex eo/ quia finitum: ſemper
ad aliquid finitur. Quare neceſſe eſt nul
lū eſſe terminū: ſi ſemper terminari ſit
neceſſe alterū ad alterū. Maxime autē
& proprijſſime: q̄d cōmunē facit dubi-
tationē ōnibus. ob id enī/ ꝙ illud quod
in cogitatione eſt non deficit: & nume-
rus videtur infinitus eſſe/ & mathemati
cæ magnitudines/ & q̄d eſt extra cœlū.
Infinitū autē cū ſit q̄d extra eſt: & cor-
pus infinitū eſſe videť/ & mūdi. Cur enī
magis: vacui hic q̄ ibi (quare ſi vno in lo
co: et vbiq;) neceſſe eſt eſſe molē? ſimul
autē ſi & vacuum eſt/ & locus infinitus:
et corpus infinitū neceſſe eſt eſſe. Poſſe
enī: ab ipſo eſſe nichil differt in ꝑpetuis.

Tral.ve.ex græ.recog.

Habet autem dubitationem: ipſa de in-
finito conſideratio. Etenim non eſſe po
nentibus/ multa impoſſibilia accidunt:
& eſſe. Amplius autem vtro ſit modo:
vtrum vt ſubſtantia/an vt accidens per
ſe alicui naturæ/ an neutro modo/ ſed
nichilominus ſit iſinitũ/& infinita mul-
titudine? Maxime autẽ Phyſici eſt cõ-
ſiderare: ſi eſt magnitudo ſenſibilis infi-
27 nita. ¶Primum igitur/determinãdum
eſt: quot modis dicitur infinitum. Vno
igitur modo: quod impoſſibile eſt trãſi-
re/ex eo quia non eſt aptũ natura trãſi-
ri, vt vox: iuiſibilis. Aliter autem: trãſi-
tum habens incõſumabilem. Aut quod
vix. Aut quod natura aptum eſt habe-
re: non tamẽ habet tranſitum/ aut finẽ.
Amplius/infinitũ omne: aut eſt ſecũdũ
appoſitionẽ/aut ſecundũ diuiſionẽ/ aut
vtroq; modo.

CAP. V.

28 Separabile igitur eſſe a
ſenſibilibus infinitũ/ip-
ſum quid exiſtens infini
tum: nõ eſt poſſibile. Si
eni neq; magnitudo eſt/
neq; multitudo/ſed ſub-
ſtantia ipſum eſt infinitum & non acci-
dens: idiuiſibile erit. diuiſibile enim: aut
magnitudo erit/aut multitudo. ſi autem
indiuiſibile: nõ infinitum/ niſi ſicut vox
inuiſibilis eſt. At neq; ſic dicunt eſſe/af-
firmantes eſſe infinitum: neq; nos quę-
rimus/ſed vt intranſibile. Si vero ſecun-
dum accidens eſt infinitum: non erit v-
tiq; elementum eorum quæ ſunt/ vt in-
finitum, ſicut neq; inuiſibile/locutionis:
q̃uis vox ſit inuiſibilis. Amplius/ quo-
modo continget aliquid eſſe ipſum infi
nitum: ſi non eſt & ſecundũ numerum
& magnitudinem/ quorum eſt per ſe
paſſio quædam/infinitum? adhuc enim
minus eſſe neceſſe eſt: q̃ numerum/aut
magnitudinem. manifeſtum autem/ &
ꝙ non contingit eſſe infinitum: vt actu

Argyropylus

Habet autem dubitationem: ipſa 33
contemplatio infiniti. Nam ſi po
natur eſſe: impoſſibilia multa ſe-
quuntur/& etiam ſi non eſſe pona
tur. Præterea vtronam ſit modo/
vtrum vt ſubſtantia/ an vt acci-
dens/alicui naturæ per ſe/an neu
tro modo/ſed nichilominꝰ ſit in-
finitum/ & multitudine infinita?
Maxime autem ad Naturalẽ Phi 34
loſophum pertinet: ſi magnitudo
ſenſibilis infinita ſit in ratione re
rũ/cõſiderare. ¶Atq; primum de-
terminandũ eſt: quot modis dici-
tur infinitum. Vno itaq; modo di
citur infinitum: quod impoſſibile
eſt pertranſire/ ex eo quia non eſt
aptũ vt per ipſum tranſitio fiat.
perinde atq; vox: inuiſibilis dici
ſolet. Alio modo id dicitur infini
tũ: quod habet ſine fine trãſactio-
nẽ. Aut quod vix. Aut quod aptũ
eſt quidẽ habere: non habet tamẽ
tranſactionem vel finem. Præter-
ea infinitũ õne: aut in appoſitio-
ne/aut in diuiſione/aut in vtriſq;
conſiſtit.

CAP. V.

Separabile igitur a ſẽ 35
ſibilibus infinitũ eſ-
ſe non poteſt: quod
quidem ipſum ſit in
finitum. Nam ſi infi
nitũ ipſum neq; ma
gnitudo ſit/ neq; multitudo/ ſed
ſubſtãtia & nõ accidẽs: idiuiſibile
erit profecto. Diuiſibile enim: aut
magnitudinẽ/aut multitudinẽ eſ-
ſe cõſtat. Si vero idiuiſibile ſit: iſi
nitũ nõ erit/ niſi perinde atq; vox
eſt inuiſibilis. At neq; illi qui di-
cũt infinitum eſſe/ipſum hoc pa-
cto ponunt: neq; nos quærimus ſi
ſit idẽtidem ipſum/ſed vt habeat
ſine fine tranſactionem. Qꝫ ſi in- 36
finitũ per accidẽs ſit: nõ hoc ele-
mentũ erit eorũ quæ ſunt/quo eſt
infinitum. quemadmodũ nec ip-
ſum inuiſibile/locutionis eſt ele-
mentum: & tamen vox eſt inuiſi-
bilis. Præterea quonã pacto quip
piã ipſũ iſinitũ eſſe poteſt: ſi neq;
numerus neq; magnitudo per ſe
eſſe poteſt/ quorum per ſe affectus
quidã ipſũ eſt iſinitũ? minꝰ eni ip
ſũ p ſe/q̃ magnitudinẽ aut nume-
rũ: eſſe neceſſe eſt. Perſpicuũ etiã 37
eſt/iſinitũ ſic eſſe nõ poſſe: vt actu

Argyropylus

ſit/& vt ſubſtãtia/principiũve. nã
inſinitũ/erit quicquid ipſius acci-
pias:ſi habeat partes. Eſt enĩ idẽ
eſſe infiniti ac infinitũ/ vt patet:
ſi infinitũ ſubſtantia ſit/& non in
ſubiecto. Quare ſit: vt ipſum aut
idiuiſibile ſit/aut in infinita ſit di
uiſibile. At fieri nequit: vt idem/
multa ſit infinita. At vero vt pars
aeris aer eſt:ſic & infinitum pars
quæuis infiniti/ſi ſubſtãtia quędã
& principiũ ſit/ vti dicunt. vacat
igiẽ partibus:atq; indiuiſibile eſt.
At eſſe non poteſt id/ tale:quod a-
ctu eſt infinitũ. neceſſe eſt enim:
38 ipſum/quantũ quid eſſe. Per acci-
dẽs igiẽ:infinitũ ipſum eſſe vide-
tur. Q2 ſi ita ſit:dictũ iã eſt antea/
nõ poſſe ipſum principium dici/
ſed illud cui accidit/ vt aerem/aut
par. Quare abſurde dicũt profecto
qui tale illud eſſe cẽſent/ vt Pytha
gorici dicunt. nam ſubſtãtiam fa-
ciunt ipſum;& ſimul etiam parti-
39 untur. Verum hæc quidem forſi-
tan inquiſitio/ vniuerſalis eſt ma-
gis:ſi poſſit inquam infinitum &
in mathematicis/ & in intelligi-
bilibus/ et in hiſce quæ nullam ha
bent magnitudinem/eſſe. ℂ Nos
autẽ/ ſi ſit/ in ſenſibilibus de qui-
bus doctrinam facimus / infini-
tum corpus incremento nec ne:
40 conſideremus ac perſcrutemur. Si
igitur diſſerendi modo conſide-
rabimus: ex hiſce videbitur/ infi-
nitũ non eſſe. Nã ſi ratio corporis
eſt/ ſuperficie terminatũ eſſe: non
erit infinitũ vllũ/aut intelligibile/
41 aut ſenſibile corpus. At vero neq;
numerus ita: vt ſeparatus ac infi-
nitus. numerus eni omnis/aut id
quod numerũ habet: numerabile
eſt. Si igitur fieri poteſt vt ipſum
numerabile numeretur:& infinitũ
42 quiſpiã poterit pertranſire. Sed ſi
magis naturaliter cõtẽplabimur:
ex hiſce quæ deinceps dicentur/
nullũ infinitum corpus in ratione
rerũ eſſe videbitur. nec enim com
poſitum eſſe poteſt: nec ſimplex.
Compoſitum igitur corpus nul-
lum eſt infinitum:ſi elemẽta mul-
titudine ſint finita. neceſſe eſt e-
nim: & plura eſſe/ & æqualitatem
inter contraria ſemper eſſe/ & v-
num ipſorum infinitum non eſſe.

Tral. ve. ex græ. recog.

exiſtens et vt ſubſtantiam ac principium.
Erit enim quicquid ipſius accipiatur/ in-
finitum: ſi partibile eſt. Infinito enim eſ-
ſe/& infinitum: idem eſt/ſi ſubſtantia in-
finitum ſit/& nõ de ſubiecto. Quare: aut
indiuiſibile eſt/ aut in infinita diuiſibile.
multa autem infinita eſſe idem: impoſſi
bile eſt. At vero vt aeris/aer pars eſt: ſic et
infinitum/infiniti/ſi quidem ſubſtãtia eſt
& principium. Impartibile ergo: & indi-
uiſibile eſt. At eſſe tale nequit: quod actu
eſt infinitum. quantum enim quid eſſe:
neceſſe eſt. Secundum ergo accidens: eſt
infinitum. Sed ſi ſic: dictum eſt ꝙ non
cõtingit ipſum/principium dicere/ ſed il-
lud cui accidit/ vt aerem aut par. Quare
abſurde enunciant dicentes/ſicuti Pytha — Pythagorei
gorei dicunt. ſimul enim: ſubſtantiam fa
ciunt infinitum/ & partiuntur. Sed for-
taſſis hęcquidem eſt vniuerſalis quæſtio
magis: ſi contigit infinitum & in mathe-
maticis eſſe/& in intelligibilibus/ & in ijs
quæ nullam habẽt magnitudinẽ. ℂ Nos 29
autem conſideramus/ de ſenſibilibus/ ac
de ijs quorum facimus ſcientiam: vtrum
in illis eſt/an nõ eſt/ corpus infinitum in
augmentũ. Rationabiliter igitur ſpeculã-
tibus: ex huiuſmodi videbitur vtiq; non
eſſe. Si eni eſt corporis ratio/planicie ter-
minatum: nõ vtiq; erit corpus vllum/aut
intelligibile/aut ſenſibile/infinitũ. At ve-
ro: neq; numerus ſic/vt ſeparatus & infi-
nitus. numerabile enim eſt: numerus/aut
habens numerum. ſi ergo numerabile
poteſt numerari: et pertrãſire vtiq; poſſi-
bile erit/ infinitũ. Phyſice autem magis
ſpeculãtibus ex hiſce: manifeſtũ erit. neq;
enim compoſitum poteſt eſſe: neq; ſim-
plex. Compoſitum igitur non erit infini
tum/ corpus: ſi finita multitudine elemẽ-
ta ſint. neceſſe eſt eni: plura eſſe & æqua-
ri ſemper cõtraria/et nõ eſſe vnũ eorũ in-
finitũ. etſi eni quomodocunq; ſuperatur
quæ in vno corpore eſt potẽtia/ab altero:

Tral.ve.ex græ.recog.

(vt ſi ignis finitus ſit:aer autem infinitus.
ſit autem æqualis ignis: ad aerem æqua-
lem/ potentia quantulibet multiplicatus/
ſolum autē numerū aliquē habens) tamē
manifeſtum eſt/ꝙ infinitū excedet & cor
rumpet finitum.vnumquodq́ autem in-
finitū eſſe: eſt impoſſibile. Corpus enim
eſt:quod ōniquaq́ dimēſionē habet.infi
nitū autē:qđ infinite extēſum eſt. Qua-
re infinitū corpus: vndequaq́ extenſum
erit in infinitū. At vero/neq́ vnū ac ſim-
plex eſſe cōtingit infinitū corpus:neq́ ſi-
cut dicūt quidā/id quod præter elemen-
ta eſt/ex quo hæc generant/neq́ ſimplici-
ter. Sunt enim quidam qui hoc faciūt in-
finitum/ ſed non aerem/ aut aquā: ne cæ-
tera corrūpātur ab infinito. Habēt enim
ad ſeinuicem: contrarietatem.vt aer qui-
dē/frigidus eſt: aqua vero humida/ ignis
autē calidus.quorum ſi vnū eſſet infini-
tū:corrupta iam fuiſſent alia. Nunc autē
dicunt aliud eſſe:id ex quo hæc ſunt. Im
poſſibile autem eſt eſſe tale: nō quia infi-
nitū (de hoc enim cōmune aliquid dicē-
dū eſt:de omni ſimiliter & aere/ & aqua/
& quolibet) ſed quia non eſt tale ſenſibi-
le corpus/ præter vocata elementa. omne
namq́:ex quo eſt/ etiā reſoluitur in hoc.
quare eſſet vtiq́ hic/ præter aerē et ignē/
& terram/& aquam:aliud quippiam.vi-
detur autem:nullum. Neq́ igitur ignis/
neq́ aliud elementorum quicquā:infini-
tum quid eſſe poteſt. Omnino enim/ &
præter id ꝙ infinitum ſit aliquid ipſo-
rum:impoſſibile eſt ipſum vniuerſum/&
ſi finitum ſit/aut eſſe aut fieri vnum quid
Heraclitus ipſorum/ ſicuti Heraclitus dicit omnia fi
eri aliquando ignem. Eadem autē eſt ra-
tio:& in ipſo vno/quod faciūt præter ele
menta/ Phyſici. Omnia nāq́ mutantur
ex contrario/in contrarium:vt ex calido/
in frigidum. oportet autem de omni &
ex hiſce conſiderare : ſi poteſt / aut non
poteſt/ eſſe corpus infinitum ſenſibile.

Argyropylus

nam ſi ignis quidē ſit finitus/ aer
autem infinitus/quanq̄ vnius cor
poris vis inferior eſt alterius vi/
atq́ pars ignis æqualē aeris par-
tem vi ſuperat/modo exceſſus ali
quem ſubeat numerum:tamē infi
nitum corpus ſuperabit vt patet/
atq́ finitum ſane corrumpet. Nec 43
vnūquodq́ infinitum eſſe poteſt.
Nam corpus quidē eſt: quod om
ni ex parte dimenſionē habet. In-
finitū autē:quod ſine fine eſt extē
ſum dimēſione. Quibus ſit:vt infi
nitū corpus per omnem ſit dimē-
ſionem in infinitum extenſum. At 44
vero neq́ poteſt īfinitum corpus
vnum ac ſimplex eſſe: aut ſimpli-
citer/ aut(vt quidā inquiūt) id qđ
eſt præter elemēta/ex quo hæc ge
nerant. Sunt enim qui hoc faciūt
īfinitū/ ſed nō aerem aut aquā:ne
ab infinito cætera corrūpātur. Ha
bent enim inter ſe cōtrarietatem:
quippe cū aer frigidus/ aqua hu-
mida/ et ignis calidus ſit.quorū
ſi vnum eſſet infinitum: cætera iā
fuiſſent corrupta. Nunc autem a-
liud infinitū inquiunt eſſe:ex quo
hæc fiunt. At impoſſibile eſt/non 45
ſolum infinitum hoc eſſe (de hoc
enim commune quid eſt dicen-
dum:de omni ſimiliter et aere/&
aqua/& quouis alio ſimplici) ſed
etiam eſſe tale corpus ſenſibile/
præter ea corpora quæ elementa
vocātur. Omnia namq́: in id diſ-
ſoluuntur ex quo fiunt & conſtāt.
quare præter aerem/ ignem/ terrā/
& aquam:corpus hic aliud eſſet.
At nullū eſſe videtur. Neq́ igitur 46
ignis/neq́ aliud quicq̄ elemēto-
rum:infinitum eſſe poteſt. Omni-
no enim & abſq́ hoc/eſſe inquam
ipſorum aliquid infinitum: im-
poſſibile eſt ipſum vniuerſum/aut
eſſe/ aut fieri vnum quid ipſorū/
ſi ſit etiam infinitum/ perinde vt
Heraclitus aſſerebat / omnia di-
cens tandem fieri ignem. Eadem
& ad illud vnum accommodabi-
tur ratio:quod præter elementum
naturales Philoſophi faciunt. om
ne enim ad cōtrarium ex contra-
rio/ vt ad frigidum ex calido: ſolet
mutari. Atq́ ex his etiam de quo-
uis conſiderare oportet: ſi poſſit
necne īfinitū eſſe ſenſibile corpus.

Argyropylus

48 Ex his autem patebit: infinitum
ſenſibile corpus in ratione rerum
eſſe / omnino non poſſe. Omne
namq; ſenſibile corpus: aptum eſt
alicubi eſſe. atq; locus eſt quidam
cuiuſq;: & idem eſt totius ac par-
tis. vt totius terræ/ vniuſq; glebę:
& ignis item atq; ſcintillæ. Quare
ſi infinitum partiū ſit ſimiliū: im-
mobile erit / aut ſemper feretur.
At id fieri nequit. Cur enim deor
ſum magis q̄ ſurſum/ aut ad quē-
uis locum mouebitur? dico autem
ſi ſit gleba: quorſum hæc mouebi-
tur/ aut vbi manebit? Corporis eni
eiuſdē formæ: locus eſt infinitus.
occupabit ne igitur totum locum?
at qui fieri poteſt? Quænam igi-
tur ipſius quies: aut vbinam erit/
& quis prępterea motus? An vbiq;
manebit? non ergo motu ciebitur.
An omnem ad locum mouebitur?
non ergo: quieſcet inquam ac ſta-
49 bit. Sin vero ſit diſſimilium par-
tium: diſſimilia etiam erunt & ip
ſa loca. Atq; primo quidem ipſius
vniuerſi corpus: non erit vnū niſi
tactu. Deinde partes: aut ſunt infi
nitę ſpecie aut finitę. At finitę ne-
queūt eſſe. erūt eni alię quidē in-
finitæ/ aliæ vero nō infinitæ: ſi v-
niuerſum eſt infinitū/ ignis inquā
vel aqua. Tale autē/ corruptio eſt
cōtrarijs ipſis: vt & ātea diximꝰ.
& ob hoc nemo Naturaliū infini-
tum ipſum vnūq;/ ignem aut ter-
ram fecit: ſed aut aerem aut aquā
aut id quod inter ipſa mediū col-
locarunt. quoniam illorum quidē
locus: manifeſte erat determinatꝰ
atq; diſtinctus. Hæc autem vtroq;
in loco/ in ſupero inquā ac infero:
eſſe poſſūt. At neq; etiā īfinitę. nā
ſi ſint īfinitæ ac ſimplices: & loca
erunt infinita profecto/ et infini-
ta etiam elementa. Qꝫ ſi hoc eſſe
nequeat/ ſintq; ipſa loca finita: &
totum ipſum finitum eſſe neceſſe
eſt. fieri namq; non poteſt: vt non
æqua ſint locus et corpus. neq;
enim locus maior eſſe poteſt/ q̄
ipſum corpus: neq; corpus maius
q̄ ipſe locus. nam aut vacuum ali
quod erit/ & corpus inſuper infi-
nitum non erit: aut corpus quip-
piam erit/ quod nuſquam aptum
50 eſt eſſe. Anaxagoras autē abſurde

Tral. ve. ex græ. recog.

Qꝫ autē omnino impoſſibile ſit eſſe cor-
pus infinitum ſenſibile: ex hiſce manife-
ſtum eſt. aptū eſt enim natura omne ſen-
ſibile: alicubi eſſe. atq; locus eſt aliquis: v-
niuſcuiuſq;. & idem eſt: partis/ & totius.
vt totius terræ/ & vnius glebæ: & ignis/
atq; ſcintillæ. Quare ſi ſit eiuſdem ſpe-
ciei: aut immobile erit/ aut ſemper moue-
bitur. Atqui: impoſſibile eſt. Cur enim:
magis deorſum q̄ ſurſum/ aut quouis? di
co autem/ vt ſi gleba ſit: quonā hæc mo-
uebitur/ aut vbi manebit? locus enim in-
finitus: erit congenei ſibi corporis. Vtrū
igitur occupabit totum locum? & quo-
modo? Quæ igitur/ & vbi quies & mo-
tus ipſius? an vbiq; manebit? non ergo
mouebitur. an vbiq; mouebitur? non er
go ſtabit. Si vero diſſimile ſit ipſum to-
tum: diſſimilia & loca erunt. et primum
quidem/ non vnū corpus vniuerſi eſt: ni-
ſi tangēdo. Deinde: aut finita hæc erūt:
aut infinita ſpecie. Atq; finita quidem:
non eſſe poſſunt. Erunt enim alia qui-
dem finita/ alia vero non: ſi totum infini-
tum eſt/ vt ignis/ aut aqua. Corruptio au-
tem/ tale contrarijs eſſet: ſicut dictum eſt
prius. Et propter hoc nullus eorum qui
de natura diſſerūt/ vnū et infinitū ignem
fecit aut terram: ſed aut aquam/ aut ae-
rem/ aut eorum medium. quoniam lo-
cus vtriuſq;: manifeſtus erat/ determina-
tuſq;. Hæc autem: vtroque participant/
eo qui ſurſum/ et qui deorſum. Si au-
tem infinita & ſimplicia ſunt: & loca
infinita/ & infinita elementa erunt. ſi ve-
ro hoc impoſſibile: & loca finita ſunt/ &
totum finitum eſſe/ neceſſe eſt. impoſſi-
bile enim eſt: non æquari locum/ & cor-
pus. neq; enim locus omnis maior eſt: q̄
quantum contingit/ corpus ſimul eſſe. ſi-
mul autē neq; infinitū erit corpus: neq;
corpus maius/ q̄ locus. aut eni vacuū erit
aliquid: aut corpus qđ nuſq̄ aptū natu-
ra eſt eſſe. Anaxagoras autem: inconue- Anaxagoras.

Tral.ve.ex græ.recog.

nienter dicit de infiniti quiete. fulcire enī
ſeipſum:dicit infinitum.hoc autem:quia
in ſeipſo eſt (aliud enim nichil:continet)
tanq̃ vbi vtiq; aliquid ſit/ibi aptum na-
tura ſit eſſe.hoc autem: non verum. erit
enī vtiq; quicq̃ alicubi vi:& nõ vbi aptū
natura eſt eſſe.ſi igitur q̃maxime nõ mo
uetur totum (quod enim in ſeipſo fulci-
tur & in ſeipſo eſt: immobile eſſe neceſſe
eſt) cur tamē non aptū natura ſit moue-
ri/dicendum erat.nõ enim ſatis eſt: ſic di
centē euadere.erit enī vtiq; & quodlibet
aliud:non motū.ſed aptū natura eſſe:ni-
chil prohibet.quoniam & terra non fer-
tur/ neq; ſi infinita eſſet: coercita tamen
a medio.ſed non quia non eſt aliud quo
feratur/manebit in medio: ſed quia non
eſt apta natura ſic. ſed tamē licebit vtiq;
dicere: ꝙ fulcit ſeipſam. Si igitur neq; in
terra hæc cauſa eſt/exiſtente infinita/ ſed
quia grauitatem habet(graue autem ma
net in medio: terra autem in medio eſt).
ſimiliter & infinitum manet vtiq; in ſeip
ſo/ propter aliam quandam cauſam /&
non quia infinitum eſt & fulcit ipſum ſe-
ipſum. Simul autem manifeſtum eſt: ꝙ
et quamlibet oportebit partem manere.
vt enim infinitum in ſeipſo manet ſe ful-
ciens:ſic et quæcunq; accipiatur pars/ in
ſeipſa manebit. Totius enī et partis:eiuſ
dē ſunt ſpeciei loca. v totius terræ et gle-
bæ/deorſum: & totius ignis & ſcintillæ/
ſurſum.Quare ſi infiniti locus in ſeipſo
eſt:& partis idem erit.manebit igitur in
ſeipſa. Omnino autem manifeſtum eſt/
ꝙ impoſſibile eſt/ ſimul infinitum dicere
corpus/ & locum quendam corporibus
eſſe: ſi omne corpus ſenſibile aut gra-
uitatem habet aut leuitatem/ et ſi graue
quidem eſt/ ad medium habet lationem
natura/ſi vero leue/ſurſum.neceſſe eſt enī
et infinitū corpus.Impoſſibile autem eſt:
aut totū vtrūlibet/ aut dimidiatū/vtrūq;
pati. quomodo enim diuides: aut quo-

Argyropylus

de īfiniti quiete dicit. firmare enī
infinitū ſeipſum dicit/ idq; ex eo
fieri:quia eſt in ſeipſo (nichil enī
aliud ipſū cõtinet)quaſi vbi quip
piā ſit/ ibi ſit aptū conſiſtere. hoc
autē:verū nõ eſt.eſſe enim alicu-
bi vi quippiā poteſt:nõ vbi aptū
eſt eſſe.Q̃uis igitur q̃maxime to- 51
tum non moueatur(id enim quod
in ſeipſo firmatur/& in ſeipſo eſt:
immobile neceſſe eſt eſſe)dicat ta
men ipſe oportet/ cur nõ eſt aptū
moueri.Non enim ſat eſt:hoc di-
xiſſe pacto/ac euaſiſſe.fieri enī po
teſt:vt non moueatur/ & quoduis
aliud corpus.ſed nichil prohibet:
aptū eſſe moueri.Et terra nāq; nõ
fertur/ nec ſi infinita etiā eſſet: ex
eo tamē quia medio coercetur.nõ
enim quia non eſt aliud ad quod
fertur in medio ipſo quieſcet: ſed
quia non hoc modo eſt apta ferri.
et tamen liceret dicere: ſeipſā ter-
rā firmare.Q2 ſi neq; in terra/ſi in
finita eſſet/ hoc eſſet cauſa / ſed
grauitatem habere/ graue autem
in medio ſuapte natura quieſcere
ſolet:ſimiliter & infinitum in ſeip
ſo quieſcit ob aliquam aliam cau
ſam & non ex eo quia eſt infinitū/
& ſeipſum firmat. Et inſuper pa- 52
tet et quāuis ipſius partē:eodem
modo quieſcere oportere.nam vt
infinitum in ſeipſo manet/ ſeipſū
firmans:ſic & omnis ipſius pars/
& quamcūq; acceperis/ in ſeipſa
manebit. Loca nāq; totius ac par
tis: ſpeciei eſſe eiuſdem conſtat.
totius enim terræ glebæq; idē eſt
locus/qui eſt inferus:et etiā ignis
totius atque ſcintillæ qui eſt ſu-
perus . quare ſi infiniti ſit locus
in ſeipſo eſſe: & partis idem erit
profecto . quælibet ergo in ſeip-
ſa manet . Omnino autem patet 53
fieri non poſſe/ vt corpus infini-
tum in ratione rerum ponatur/et
locus corporibus tribuatur:ſi cor-
pus omne ſenſibile/ aut graue ſit
aut leue/& graue quidē ad mediū
ſuapte natura feratur/leue vero ſimi
liter ſupera loca petat. et infinitū
enī:hanc eādē naturæ ſubeat legē
neceſſe eſt. At fieri nequit/ vt aut
totū graue ſit/aut leue:aut dimi-
diū leue aut dimidiū graue. quo
nāq; modo diuides illud: aut quo

Argyropylus

54 pacto ipſi⁹ iſiniti hæc quidē pars
ſupra/hæc autē infra/ vel vltima/
vel media erit/ Præterea:ōne cor=
pus ſenſibile eſt in loco. Loci ve=
ro ſpecies ac differentiæ ſunt:ſu=
pra & infra/ante & retro/dextrum
atq; ſiniſtrum. atq; hæc non ſolū
noſtra ex parte ſunt/poſitioneve:
ſed in ipſo etiam toto diſtincta
ſunt/atq; hæc eſſe in infinito non
55 poſſunt. Atq; ſimpliciter ſi lo=
cus infinitus eſſe non poſſit/ ſitq;
omne corpus in loco:& in ratione
profecto rerum infinitum corpus
eſſe non poteſt. at vero quod alicu
bi eſt/ in loco eſt:& quod in loco
eſt/alicubi eſt. Vt igitur infinitū:
quātitatis rationē ſubire non po=
teſt(nam quantū fuerit quoddā vt
bicubitū/aut tricubitū. hæc enim
ſignificat ipſum quantum) ſic &
quod eſt in loco id alicubi ſane
eſt. At id aut ſupra aut infra/aut in
aliqua alia ſex differētiarum eſſe
ſignificat;quarum vnaquæq; finis
eſt quidam/ vt conſtat.

CAP. VI.

56 PAtet igitur ex hiſce
quæ diximus: infi=
nitū corpus in ratio
ne rerum actu non
eſſe. Atqui conſtat
impoſſibiliū euenire complura:ſi
non ſit ſimpliciter infinitū. Tem=
poris enim:erit aliquod principi=
um atq; finis. Et magnitudines:
non erunt in magnitudines diui=
ſibiles. Numerus etiam: infinitus
non erit. Cum igitur his hoc pa=
cto determinatis neutra pars aſſe=
renda eſſe videatur:arbitro profe=
cto moderatoreq; eſt opus. atq;
patet:partim eſſe/partim non eſſe.
Dicitur itaq; quippiam eſſe/ aut
potentia/ aut actu : & infinitum
eſſe additione/ac etiam diuiſione.
Magnitudo autem actu quidem
infinita non eſt/ vti diximus: di=
uiſione autē eſt. nō eſt eni difficí=
le:lineas ídiuiduas e medio tolle=
57 re. Reſtat igitur:infinitum in ra=
tione rerum potentia eſſe. ¶Non
oportet autem infinitum poten=
tia ſic accipere:vt actu tandem e=
uadat. quēadmodum ſi poteſt hoc
ſtatua eſſe / erit hoc ſtatua: tan=

Tral.ve.ex græ. recog.

modo infiniti erit/ hoc quidem ſurſum/ il=
lud vero deorſum/aut vltimū/aut mediū?
Amplius:ōne corpus ſenſibile in loco eſt.
loci vero ſpecies & differentiæ ſunt:ſurſū
& deorſum/ante & retro/dextrum et ſini
ſtrum. Atq; hęc non ſolū ad nos/& poſi=
tione:ſed et in ipſo toto determinata ſūt.
Impoſſibile autē eſt.; in infinito hęc eſſe.
Simpliciter autē ſi impoſſibile eſt locū eſſe
infinitū/in loco autē eſt omne corpus:im=
poſſibile eſt infinitū eſſe corpus aliquod.
At vero quod alicubi eſt/in loco eſt:et qđ
in loco/alicubi. Si igitur neq; quantū/poſ=
ſibile eſt ipſum infinitū eſſe(quantū enim
aliquod erit: vt bicubitum aut tricubitū.
hec enim ſignificat : ipſum quantum) ſic
et in loco/quod alicubi. hoc autem eſt:aut
ſurſum/ aut deorſum/aut in alia aliqua di
ſtātia earū quę ſex ſunt. horū autē vnum=
quodq;:terminus aliquis eſt. CAP. VI.

QVod igitur actu non ſit 30
corpus infinitum : mani=
feſtū eſt ex his. Q; vero
ſi non ſit infinitum ſim=
pliciter/ multa impoſſibi=
lia accidunt: manifeſtum
eſt. Temporis enim:erit quoddam prin=
cipium atq; finis. Et magnitudines:non
erūt diuiſibiles in magnitudines. Et nu=
merus:nō erit infinitus. Cum autem de=
terminatis ſic neutra ex parte videatur fi
eri poſſe:arbitrario iudice eſt opus. Atq;
manifeſtum eſt: ꝗ quodammodo quidē
eſt/quodammodo vero nō eſt. dicitur au=
tē/ipſum eſſe:aliud quidē potentia/ aliud
vero actu. Et infinitū: eſt quidem appoſi
tione/eſt etiā et ablatione. magnitudo au
tem/ꝗ ſecūdū actū quidem non ſit infi=
nita:dictū eſt. diuiſione autē:eſt. nō enim
difficile eſt:tollere indiuiduas lineas. reli=
quitur igitur: potētia eſſe ipſum infinitū.
¶Non oportet autem quod potētia eſt/ 31
accipere quēadmodū ſi poteſt hoc/ſtatua
eſſe/ꝗ & erit hoc/ſtatua: ſic & infinitum

Tral.ve.ex græ.recog.

aliquod/quod erit actu. Sed quoniã mul-
tipliciter dicitur/eſſe:quẽadmodũ dies eſt
et certamen/ex eo quia ſemper aliud et a-
liud fit/ſic et infinitũ. Etenim in hoc:eſt et
potẽtia/et actu eſſe. Olympia eni ſunt:ex
eo quia poteſt certamẽ fieri/et ex eo quia
32 fit. ¶ Aliter autem:et in tempore mani-
feſtũ eſt ipſum infinitũ / et in hominibus/
et in diuiſione magnitudinum. Omnino
enim ſic eſt infinitũ: vt ſemper aliud atq;
aliud accipiatur/ & acceptum quidẽ/ſem-
per finitum ſit/ſed ſemper alterum atq;
alterum. Amplius ipſum eſſe: multiplici-
ter dicitur. Quare infinitum/non oportet
accipere ſicuti hoc aliquid/ vt hominem
aut domũ:ſed vt dies dicitur & certamẽ/
quibus eſſe/non vt ſubſtãtia quædam fa-
ctum eſt/ ſed in generatione ſemper aut
corruptione/ finitum/ ſed ſemper alterũ/
atq; alterum. At in magnitudinibus qui-
dem: permanente accepto/hoc accidit. in
hominibus autem/& tẽpore:corruptis/ſic
33 vt non deficiãt. ¶ Quod autem eſt ſecun
dum appoſitionẽ:idẽ quodãmodo eſt/&
quod eſt ſecundũ diuiſionem. Nam in eo
qđ finitũ eſt:ſecundũ appoſitionẽ fit edi-
uerſo.quatenus eni diuiſũ videtur in in-
finitũ:eatenus appoſitũ/videbitur ad de-
34 terminatũ. ¶ In magnitudine enĩ finita/ſi
accipiẽs quis determinatã aſſumat eadẽ
ratione/ nõ eandẽ aliquã totius magnitu
dinẽ ratione accipiens: non pertranſibit
finitum. ſin vero ſic augeat rationem/ vt
ſemper aliquam eandem accipiat magni-
tudinem: pertranſibit. propterea ꝙ om-
ne finitum:abſumitur quouis finito. Ali-
ter igitur/ non eſt: ſed ſic/ eſt infinitum.
potentia enim : & in diuiſione. Et actu
etiam eſt: ſicuti diem eſſe dicimus/& cer
tamen . Et potentia ſic eſt : vt materia/
& non per ſe / ſicut finitum . Et ſecun-
dum appoſitionem igitur ſic infinitum
potẽtia eſt:quod idem dicimus quodam
modo eſſe/cum eo quod eſt ſecũdum di-

Argyropylus

dem. Sed cum multipliciter quip-
piam eſſe dicatur:perinde eſt infi-
nitum vt dies eſt atq; ludus / ex
eo quia fit aliud atq; aliud ſem-
per. nam in his eſt : eſſe poten-
tia atq; actu. Eſt enim olympicus
ludus: & quia fieri poteſt/ & quia
fit. ¶ Patet autem: infinitum/in
tempore diuerſo modo & in ho-
minibus & in diuiſione magni-
tudinum eſſe . omnino nanque
hoc modo eſt infinitum : vt ſem-
per aliud aliudq; ſumatur . & id
quod accipitur/ fit quidem finitũ:
at aliud atq; aliud ſemper. Qua- 58
re non oportet infinitum perinde
accipere atq; hoc aliquid: vt ho-
minem aut domum . ſed vt dies
dicitur atq; ludus: quorũ eſſe non
vt ſubſtantia quædam eſt ortum/
ſed in generatione ſemper corru-
ptioneq; cõſiſtit/ finitum quidem/
at aliud atq; aliud ſemper. Verum
in magnitudinibus quidem:hoc
accidit permanente eo quod ſum-
ptum eſt. In hominibus autẽ atq;
tempore:occidentibus ita vt non
deficiãt. ¶ Atqui infinitum quod 59
in additione/ & quod in diuiſio-
ne conſiſtit: idem quodammodo
eſt. fit enim in magnitudine fini-
ta: per additionẽ econtrario. Nã
vt cum diuiditur cernitur in infi-
nitum abitio:ſic cum additio fit
ad magnitudinem ipſam deter-
minatam videbitur. ¶ Etenim ſi
quiſpiam in magnitudine finita/
definita magnitudine ſumpta/ ea-
dem alia accipiat ratione/ nõ ean-
dem totius magnitudinem ſu-
mens : non pertranſibit vnq̃ ma-
gnitudinem illam finitam . Sin
vero hoc pacto rationem augeat
vt ſemper magnitudinem ean-
dem accipiat : pertranſibit ſane/
propterea quod omne finitum
quouis conſumitur definito. Alio
igitur modo non eſt infinitum in
rebus: ſed hoc pacto/ potentia in-
quam atq; diuiſione. Et actu eti-
am eſt: perinde atq; diem ac lu-
dum dicimus eſſe. Et potentia ſic
eſt: vt materies / & non per ſe vt
ipſum finitum. Et additione igi- 60
tur hoc pacto eſt potentia infini-
tũ: quod quidẽ aliquo modo dici-
mus idẽ eſſe quod id quod in di-

Argyropylus

uiſione conſiſtit.Semper enim eſt
aliquid ipſius extra ſumendũ:non
tamen definitam omnem exupe-
rat magnitudinẽ. vt in diuiſione:
definitã exuperat omnem/& ſem-
per minor euadit. Vt autem om-
nem additione exuperet/neq; po-
tentia eſſe poteſt : ſi quidem non
ſit per accidens actu infinitum.vt
Naturales id corpus infinitũ eſſe
dicunt/ quod extra mundum col-
locauere:cuius ſubſtantia aer eſt/
aut aliquid tale.Sed ſi ĩfinitũ actu
ſenſibile corpus hoc pacto in ra-
tione rerum eſſe non poteſt:patet
neq; per additionem poſſe ſic eſſe
potẽtia infinitum/ niſi(vt dictum
61 eſt) diuiſioni cõtrario modo. Nã
& Plato infinita duo propterea fa
cit:ꝙ in accretione exuperare vi-
detur/et in diuiſione in infinitum
abire. At quamq̃ duo fecit:non ta-
men vtitur.in numeris enim neq;
proceſſio per diuiſionem eſt infi-
nita(vnitas enim: minimum eſt)
neq; accretio. vſq; nãq; ad dena-
rium:incrementa numeri facit.

CAP. VII.

62 FIt autem/ vt infini-
tum ſit contrario
modo: atq; alij di-
cunt . non enim id
eſt infinitum/cuius
nichil eſt extra : ſed id cuius ali-
quid ſemper eſt extra. Cuius hoc
indicium eſt. nam & anulorũ eos
qui pala carẽt/infinitos/homines
dicunt : quia ſemper aliquid eſt
extra ſumendum/ per ſimilitudi-
nem tamen quandam & non pro-
prie. oportet enim & hoc eſſe: et
nunquam idem inſuper ſumi. In
circulo vero non ita fit:ſed ſemper
quod deinceps ſumitur/eſt ſolum
63 aliud. ¶Infinitum igitur id eſt:cu
ius ſemper aliquid extra/ ratione
quãtitatis accipi poteſt.cuius ve
ro nichil eſt extra:id eſt perfectum
ac totum.Hoc enim pacto totum
conſueuimus diffinire: totum di-
centes id eſſe / cuius nil prorſus
abeſt.vt hominẽ totũ/aut ciſtellã.
atq; vt quodq;:ſic & id quod pro-
prie totũ eſt/veluti totum ipſum/
cuius nichil eſt extra. cuius vero

Tral.ve.ex græ.recog.

uiſionẽ . Semper enim aliquid ipſius/ex-
tra eſt accipere : non tamen excedit om-
nem determinatam magnitudinem.vt in
diuiſione / excedit omnẽ determinatam:
et erit minor.Vt autem omnem excedat
ſecundũ appoſitionem neq; potẽtia poſ-
ſibile eſt eſſe: ſi quidem non ſit ſecundum
accidens actu infinitum.vt dicunt qui de
natura diſſerũt/id corpus quod extra mũ
dum eſt/cuius ſubſtãtia/ aer eſt/aut aliud
quid tale:infinitum.Sed ſi nõ poſſibile eſt
eſſe infinitum actu corpus ſẽſibile ſic:ma
nifeſtum eſt/ꝙ nec potentia vtiq; erit ſe-
cũdum appoſitionem/niſi(vt dictum eſt)
contrario diuiſioni modo . Quoniam &
Plato ob hoc duo ĩfinita fecit:ꝙ et in au-
ctione videtur excedere/ atq; in infinitum
abire etiam in diuiſione.Cum tamen fe-
cerit duo : non vtitur . neq; enim in nu-
meris : ſecundum diuiſionem / infinitum
exiſtit(vnitas enim: minimũ eſt) neq; in
auctione.vſq; enim ad denarium:facit nu
merum. Cap. VII.

ACcidit autem / contra eſſe 45
infinitum:q̃ vt dicunt.Non
enim cuius eſt nichil ex-
tra/ſed cuius ſemper aliquid
extra eſt:hoc infinitum eſt.
Signum autem eſt. nam a-
nulos infinitos dicunt/non habentes pa-
lam: quoniã ſemper aliquid extra eſt ac-
cipere/ſecundũ ſimilitudinẽ quidem quã-
dam dicẽtes/ non tamen proprie.oportet
enim/ et hoc eſſe: & nunq̃ idem accipi.in
circulo autẽ:non fit ſic.ſed ſemper quod
eſt conſequẽter:ſolum alterũ. ¶Infinitũ 46
igitur id eſt:cuius ſecundũ quantitatem
accipientibus / ſemper aliquid accipere
extra eſt.Cuius autem nichil eſt extra:id
eſt perfectum & totum . ſic enim diffini-
mus totum: cuius nichil abeſt. vt homi-
nem totum/aut arculam. vt autem diffi-
nimus ſingulare: ſic & quod proprie eſt/
vt totũ/cuius nichil eſt extra.cuius autem

Plato

Tral. ve. ex græ. recog.

abſentia eſt extra: non omne eſt/ quicquid
abeſt. totum autem et perfectum: aut idē
penitus/ aut proxima natura ſunt. Perfe-
ctum autem nichil: non habens finem. fi-
47 nis autē: terminus eſt. ❡ Quapropter me
lius/ exiſtimandū eſt Parmenidem/ Me-
liſſo dixiſſe. Hic enim: infinitum/ totum
dicit. Ille autem: totum terminatum eſ-
ſe/ ex æquo a medio diſtans. non enim vt
linum lino: eſt continuare vniuerſo ac toti
48 infinitū. ❡ Quoniam hinc quidem hanc
de infinito dignitatem accipiunt: omnia
ſcilicet cōtinere/ & totū ipſum in ſeipſo ha
bere. propterea ꝙ habet quandā ſimili-
tudinē cum toto. Eſt enim infinitū: perfe-
ctionis magnitudinis materia/ & potētia
totum/ actu vero non. Diuiſibile autē eſt:
et ad diuiſionem/ et ad oppoſitam appoſi
tionē. Totū autē & finitum: non ſecun-
dū ſe/ ſed ſecundū aliud/ & non continet
ſed cōtinetur quatenus infinitū eſt. Quo-
circa ignotum eſt: quatenus eſt infinitum.
ſpeciem enim: non habet materia. Qua-
re manifeſtum eſt: ꝙ magis in partis rati-
one infinitū ſit/ q̄ in totius. Pars enim: ma
teria totius eſt, ſicut es: æneæ ſtatuæ.
49 ❡ Quoniā ſi continet in ſenſibilibus: et in
intelligibilibus ipſum magnum et paruū/
oportebat continere intelligibilia. Incon-
ueniens autem et impoſſibile eſt: ignotū
et indeterminatū continere et determina-
50 re. ❡ Secundum rationem autem accidit:
vt et quod eſt ſecūdum appoſitionē/ non
eſſe videatur infinitum ſic/ vt omnē exce
dat magnitudinem. In diuiſione autem:
eſſe. continetur enim: ſicut materia/ intus
et infinitum. continet autem: ſpecies. Ra
tionabiliter autem & hoc/ in numero qui-
dem eſſe verſus mininum/ terminū: ver-
ſus autem plura/ ſemper omnem excedere
multitudinem. In magnitudinibus vero:
econtrario. verſus enim minus/ omnē ex
cedere magnitudinem: ſed verſus maius/
non eſſe magnitudinē infinitā. Cauſa enī

Argyropylus

aliquid abeſt: id quicquid abeſt/
vniuerſum non eſt. Totum autem 64
& perfectū: aut idem penitus ſunt/
aut naturam finitimā habēt. Per-
fectū vero nichil eſt prorſus: quod
non habeat finem. ❡ Quocirca pu
tandum eſt: melius Parmenidem
Meliſſo dixiſſe. Hic enim: ipſum
infinitum/ totum appellat. Par-
menides autem: totum dicit eſſe
finitū/ a medio æque diſtans. fie-
ri enim non poteſt: vt infinitū cū
toto ac vniuerſo/ perinde atq; cū
lino linum/ nectatur. ❡ Nam hinc 65
& hanc præclarā de infinito cōdi-
tionē accipiunt: omnia inquā ip-
ſum cōtinere/ & vniuerſum in ſe-
ipſo cōplecti. habet enim ſimilitu
dinē quandā ad totum. Infinitum
enī: materia perfectionis magni-
tudinis eſt/ & id quod eſt potētia
totū/ non actu. Eſt autē diuiſibile:
ad diminutionē/ & ad additionē
contrariā. totumq; atq; finitū: non
per ſe ſed per aliud. & non conti-
net: ſed vt infinitū eſt/ continetur.
Quapropter & ignotum eſt: ea ra
tione qua eſt infinitum. materia
namq;: formam non habet. Qua- 66
re patet: partis magis infinitum
q̄ totius rationem ſubire. Materia
namq;/ pars eſt totius: perinde ac
æs eſt æneæ ſtatuæ pars. ❡ Nam
ſi in rebus ſenſibilibus continet:
& in intelligibilibus etiam ipſum
magnum & paruum/ continere res
intelligibiles oportebat. At abſur
dum eſt profecto ac impoſſibile:
id quod eſt ignotum atq; indefi-
nitum/ cōtinere ac definire. ❡ At- 67
qui cum ratione etiam fit: vt id
quidem quod in additione con-
ſiſtit/ non videatur eſſe ſic infini-
tum/ vt omnem exuperet magni-
tudinem. id vero quod in diui-
ſione conſiſtit: infinitum eſſe iſti-
uſmodi videatur. Infinitum enim
intus perinde atq; materia conti-
netur: forma autem continet. Cū 68
ratione etiā accidit/ i numero qui-
dem verſus minus/ minimū eſſe
finēq;: verſus autē plus/ omnē ſem
per multitudinē exuperare. In ma
gnitudine vero: contrariū. verſus
quidē minus/ omnē magnitudinē
exuperare: verſus autē maius/ nō
eſſe magnitudinē īfinitā. Hęc enī

ita propterea fiunt:ꝙ ipſum vnū/
quicquid tandem id ſit/ indiuiſi-
bile eſt.homo namq;:vnus eſt ho
mo/non multi. Numerus autē eſt:
vna/plura/quanta ve quędā. Qua-
re: ad idiuiſibile ſtetur neceſſe eſt.
duo enim ac tria/ denominatiua
nomina ſunt:& cæterorum quiſq;
numerorum ſimili modo. Verſus
autem plus:fit vt ſemper intelliga
tur. diuiſiones enī magnitudinis
duas in partes æquales:ſunt infi-
nitæ. Quare potentia quidem eſt/
actu non eſt : ſed ſemper id quod
accipitur/ multitudinem omnem
exuperat definitā. Sed non eſt ſe-
parabilis: is numerus diuiſionis.
nec infinitio permanet: ſed fit &
quemadmodum tempus/ & ipſe
69 numerus temporis. In magnitudi
nibus autem:contrarium eſt. Nam
diuiditur quidem in infinita:con
tinuum ipſum. Verſus autem ma
tus: non eſt infinitum. quantum
enim contingit potentia eſſe:tan-
tū & actu eſſe cōtingit. Quare cū
infinitū nullū ſit ſenſibile corpus:
non cōtingit definitę magnitudi
nis ōnis exuperationē eſſe . alio-
70 quin:maius cœlo aliquid erit. Ip-
ſum autē infinitū non eſt idem in
motu/ magnitudine/ atq; tēpore:
vt vna quędā natura. ſed poſteri-
us dicitur ob prius/ veluti motus
quidem dicitur infinitus:quia pri
us eſſe dicitur magnitudo ſuper
qua fit motus/& quæ alteratur aut
accreſcit. tēpus autē:propter mo-
tū. Atq; nūc quidem vtimur hiſce:
poſterius autē & quidnā ſit horū
vnūquodq;/& cur omnis magni-
tudo diuiſibilis ſit in magnitudi-
nes/dicere enitemur. CAP. VIII.
71 AT qui neq; Mathema
ticorū contēplationē
ea ratio aufert: quæ
infinitū hoc pacto e
medio tollit / vt ad
incrementū abeat actu ſine tranſi-
tione. neq; enī nūc ipſo indigent
infinito:neq; vtūtur. ſed tantā ſo-
lū lineā poſtulāt:quantā volūt fi-
nitā. atq; quātamuis aliā magni-
tudinē eadē diuidere ratione qua
diuiſa eſt magnitudo maxima:li-
cet. Quare ad oſtēdendū quidē il-
lo pacto:nichil referet prorſus. eſſe

eſt:quoniam vnum/eſt indiuiſibile/quod-
cunq; vnum ſit. vt homo:vnus homo/ &
nō multi. Numerus autem eſt:vna/plura/et
quāta quædā. Quare:neceſſe eſt ſtare ad
indiuiſibile. duo nāq;/et tria:denominati
ua ſunt nomina. ſimiliter autem:et aliorū
numerorum vnuſquiſq;. Verſus autem
plus:ſemper eſt intelligere. infinitæ enim
ſūt: bipartitiones magnitudinis. Quare/
potētia quidē eſt/actu autē nō eſt: ſed ſē-
per excedit acceptum/omnē determinatā
multitudinē. At nō ſeparabilis eſt:nume-
rus hic bipartitionis . neq; manet infini
tas:ſed fit/ſicut et tempus/et numerus tē
poris. In magnitudinibus autē:contrariū
eſt. etenim diuiditur in infinita:continu-
um. Verſus autē maius:non eſt infinitū.
quātum enim contingit potentia eſſe: &
actu contingit tantum eſſe . Quare/ cum
infinita nulla ſit magnitudo ſenſibilis:nō
contingit exceſſum eſſe omnis determina
tæ magnitudinis. eſſet enim aliquid: cœ-
lo maius. Infinitū autem non eſt idem in
motu/ et magnitudine/et tēpore: tanq̄ &
vna quædam natura. ſed poſterius dici-
tur ſecundum prius/vt motus quidē:quia
prius eſt magnitudo in qua mouetur/aut
alteratur/ aut augmētatur. tempus autē:
propter motum. Nunc igitur vtimur his:
poſterius autē tentabimus dicere et quid
eſt vnumquodq;/ & propter quid omnis
magnitudo ſit in magnitudines diuiſibi-
lis. CAP. VIII.
NOn remouet autem ratio 51
Mathematicos a contēpla
tione:auferens ſic eſſe infi-
nitū vt actu ſit verſus au-
gmētū/intrāſibile. neq; enī
nūc indigēt infinito: neq;
vtuntur. ſed ſolū eſſe:quantācunq; velint/
finitā. Maximæ autē magnitudini ſecū-
dum eandē eſt ſecari ratione: quātācūq;
magnitudinē alterā . Quare ad demōſtrā
dum quidem:illo modo nichil differet. eſſe

Tral.ve.ex græ.recog.

autē:in exiſtētibus erit magnitudinibus. Quoniā autem cauſæ diuiſę ſunt quadrifariam:manifeſtū eſt/ ꝙ vt materia infinitum cauſa eſt.& ꝙ eſſe quidem ipſius:priuatio eſt.per ſe autem ſubiectū:continuū ipſum & ſenſibile eſt. Vidētur autē et omnes alij tanq̄ materia/vtētes īfinito. Quocirca & incōueniēs eſt:cōtinens facere ipſum/ & non contentū. Reliquum eſt autem aggredi:ſecundū quas rationes infinitū eſſe videtur/non ſolū potentia/ſed vt determinatum. Alia enim ipſorum/ nō neceſſaria ſunt: alia autem/habent alias quaſdā veras obiectiones. Neqꝫ enim/vt generatio non deficiat:neceſſariū eſt actu infinitū eſſe corpus ſenſibile. contingit enim/alterius corruptionē genreationem alrerius eſſe:cum omne finitū ſit. Amplius/ tangere & finitū eſſe: alterū eſt. illud enim : ad aliquid eſt / & alicuius (tangit enim omne/aliquid)& finitorū alicui accidit. Finitū autē:non ad aliquid eſt. Neqꝫ tangere:cuiuſuis quoduis eſt. Intellectione autē credere incōueniens eſt. nō enim in re: ſuperabūdantia & defectus eſt/ſed in intellectione. Vnumquemqꝫ enim noſtrum intelliget vtiqꝫ aliquis multo maiorem ſeipſo:augmentās in infinitū.ſed nō propter id/extra vrbem quiſpiam eſt/extrave tantillā magnitudinē quam habemus/quoniā intelligit aliquis:ſed quoniā eſt.hoc autē accidit. Tēpus autem/& motus infinita ſunt/& intellectio: nō permanente accepto. Magnitudo autem: neqꝫ diuiſione/neqꝫ intelligibili augmētatione eſt infinita. Sed de infinito quidem quomodo eſt/& quomodo nō eſt/et quid eſt: dictum eſt.

❡Trallationis veteris de Phyſico auditu Ariſtotelis/ ex græco recognitæ:tertij libri finis.

Argyropylus

autē ipſum in his eſt magnitudi-
nibus:quę in rerū ſunt ratione.Cū 72
vero cauſæ in quatuor ſint diſtin-
ctæ: patet infinitum vt materiam
cauſam eſſe/& eſſe quidem ipſius
priuationē eſſe. per ſe autem ſub-
iectum:continuum ipſum atqꝫ ſen
bile eſſe.Cæteri etiam omnes:ipſo
infinito vt materia vti videntur.
Quapropter & abſurdū eſt ſane:
ipſum id eſſe quod continet/& nō
id quod cōtinetur/aſſerere.At eni 73
reſtat eas ſoluere rationes:quibus
infinitum non ſolum potētia/ ſed
vt definitum etiam eſſe videtur.
Partim enim nō ſunt neceſſariæ:
partim veras quaſdam obiectio-
nes alias habent.Non enim:vt ge
neratio non deficiat/ corpus eſſe
ſenſibile infinitū actu neceſſe eſt.
poteſt enim alterius corruptio/ge
neratio alterius eſſe: ſi finitum eſt
vniuerſum.Præterea tangere atqꝫ 74
finitum eſſe:diuerſa ſunt. nam il-
lud quidem:ad aliquid eſt (omne
enim quod tangit:aliquid tangit)
atqꝫ accidit alicui finitorum. Fi-
nitum autem:non eſt ad aliquid.
neqꝫ fit:vt quoduis ſine vllo diſcri
mine quoduis tāgat.Atqui:perab 75
ſurdū eſt intellectione credere.nō
enim in re eſt ipſe exceſſus atqꝫ de
fectus : ſed in ipſa intellectione.
Nam poteſt quiſpiā vnumquēqꝫ
noſtrum maiorem q̄ eſt intellige-
re: augens ipſum in infinitum.at
non ideo quiſpiam noſtrum extra
ciuitatem eſt/aut tantam magni-
tudinem quam habemus exupe-
rat/quia quiſpiam ſic intelligit:
ſed quia eſt. hoc autem accidit.
Tempus autem & motus ſunt in-
finita/ & intellectio:eo nō perma-
nente quod ſumitur. Magnitudo
vero:neqꝫ diuiſione neqꝫ incremē
to intelligibili eſt infinita.Sed de
infinito quonam pacto eſt & non
eſt/& quid etiam eſt:ſatis iam di-
ximus.

❡Tertij Phyſicorum Ariſtotelis interprete Ioanne Argyropylo/libri finis.

Argyropylus.

Quartus Phyſicorum Ariſtote-
lis ad Petrum Medicem: inter-
prete Ioanne Argyropylo Byzan-
tio.

1 VT autē
de infi
nito/ſic
de loco
neceſſe
eſt phi
loſo-
phum
natura
lē ſi ſit
necne:
& ſi ſit
quonā ſit modo/quidq; etiam ſit/
cognoſcere. Nā omnes ea quæ ſūt/
alicubi eſſe exiſtimant: quia id
quod non eſt/nuſq̄ eſt. Vbi nanq;
hippocētaurus eſt/ aut chimera?
Communis quoq; maxime/ atq;
proprijſſimus motus quem latio-
nem appellamus: loco ſane ac-
2 cōmodatur. Complures autem
dubitationes emergunt: quidnam
ſit ipſe locus. non enim idem ex
omnibus quæ ipſi competunt: cō-
templanti videtur. Præterea: ni-
chil ab alijs / aut dubitatum de
ipſo / aut inuentum habemus.
3 Eſſe autem locum: ex tranſlati-
one patere videtur. vbi nanq;
nunc eſt aqua: hic rurſus eſt aer/
hinc egreſſa illa tanq̄ ex vaſe. Nō-
nunq̄ etiam: eundem hunc locum
aliud corpus quippiam occupat.
hoc autem ab ijs omnibus quæ
inſunt atq; mutantur: diuerſum
eſſe videtur. in quo nanq; nunc
eſt aer: in hoc prius fuerat aqua.
Quare patet: locum & receptacu
lum ipſum/ aliud quid eſſe ab v-
triſq;/ ad quod & ex quo ſunt mu
4 tata. Præterea corporum natura-
lium atq; ſimplicium/ vt ignis/
terræ ac talium lationes: non ſo-
lum aliquid eſſe locum / ſed eti-
am habere quandam potentiam/
indicant. fertur enim vnūquodq;
ſuum ad locum: aliud ſurſum/ali-
ud deorſum/niſi prohibeatur. Hęc
autē loci ſunt partes & ſpecies: ſu
pra inquā ac infra/cæteræq; qua-
5 tuor differentiæ. Suntq; hæc/de-
xtrum inquā atq; ſiniſtrū/ & ſupra

Tral. ve. ex græ. recog.

Trallatio vetus quarti de Phyſico au-
ditu Ariſtotelis/ex græco recognita: ad
R. P. D. Guillermum Briconnetum
Epiſcopum Meldenſem.

SImiliter autē ne- 1 CAP. I.
ceſſe eſt Natura-
lē et de loco/vt et
de iſinito: cogno
ſcere ſi eſt an nō/
et quomodo eſt/
et quid eſt. Eteni
quę ſunt: omnes
exiſtimant alicu
bi eſſe. quod vero non eſt: nuſq̄ eſſe. Vbi
eni eſt hircoceruus/aut ſphinx? Atq; mo
tuū/cōmunis maxime/ maximeq; propri
us: ſecundū locum eſt/quam vocamus la-
tionem. Habet autem multas dubita- 2
tiones: quidnam ſit locus. non enim idem
videtur ſpeculantibus: ex ōnibus quæ in-
ſunt. Amplius autē: neq; habemus quicq̄
ab alijs/aut ante dubitatū/aut prius tra-
ditum de ipſo. Qz igitur locus ſit: vi- 3
detur manifeſtū eſſe/ ex tranſpoſitionis
viciſſitudine. vbi nāq; nunc eſt aqua: hinc
egreſſa tanq̄ ex vaſe/iterum aer ineſt. Ali
quando autem: eundē locum hunc aliud
aliquod corporū obtinet. hoc autem: ab
ijs quæ inſunt & trāſferuntur omnibus/
alterum eſſe videtur. in quo enim aer nūc
eſt: aqua in hoc prius erat. Quare manife
ſtū eſt/ꝙ locus & receptaculū/ aliquid e-
rat diuerſū ab vtriſq;: ad quod/et ex quo
transferebantur. Amplius autem lati-
ones phyſicorum corporum & ſimplici-
um/ vt ignis/& terræ/ et taliū: non ſolum
oſtendunt ꝙ eſt aliquid locus / ſed ꝙ &
habet quandam potentiam. fertur enim
vnumquodq; in ſuum locum/non prohi-
bitū: hoc quidem ſurſum/illud vero deor-
ſum. Hæc autem ſunt loci partes/& ſpe-
cies: ſurſum & deorſum/& reliquæ diſtā-
tiarum ſex. Sunt autem talia non ſolum
ad nos: dextrum & ſiniſtrum/ atq; ſur-

Cap.
1
2

Tral.ve.ex græ.recog.

ſum & deorſum.nobis enim/ non ſemper
idē: ſed ſecundū poſitionē vt cōuertimur
fiunt.idcirco:idem crebro/dextrum & ſi-
niſtrum eſt/& ſurſum et deorſum/& an-
te & retro.In natura autem: determina-
tum eſt ſeorſum vnumquodq;.non enim
quodcunq; contigit/ ſurſum eſt: ſed quo
fertur ignis/& leue. ſimiliter vero & deor
ſum/non quodcūq; contigit: ſed quo ha-
bentia grauitatem/& terrea/tanq̄ non po
ſitione differentia ſolum/ſed & potentia.
Oſtendunt autem:& mathematica.cum
enim non ſint in loco: tamen ſecundum
poſitionē ad nos/habēt dextra et ſiniſtra
(adeo vt ſolū intelligatur ipſorū poſitio)
non habētia natura horum vnūquodq;.
Amplius/ vacuum affirmantes eſſe: lo-
cum eſſe dicunt.Vacuum enim:locus erit
vtiq; priuatus corpore.Q: igitur aliquid
ſit locus præter corpora/& omne corpus
ſenſibile in loco:per hæc aliquis exiſtima
Heſiodus. bit.Videbitur autem vtiq; & Heſiodus
recte dicere:faciens primum/chaos. dicit
igitur.Omnium quidem primum/ chaos
factum eſt: ſed poſtea terra lata. quaſi
oporteret primū: fuiſſe receptaculum ijs
quæ ſunt. propterea q; putabat queād-
modum multi:eſſe omnia alicubi/atq; in
loco.Si autem tale eſt:mirabilis quędam
erit loci potentia/& prior omnibus. Si-
ne quo nanq; nullum aliorum eſt/ illud
autem ſine alijs:neceſſē eſt primū eſſe.nō
enim perit locus:ijsq; quæ in eo ſunt/corru-
4 ptis.¶At vero dubitationē habet:ſi eſt/
quid eſt.vtrū moles aliqua corporis: aut
quædā altera natura/quærendum enim
eſt genus ipſius: primū. Diſtātias igitur
habet tres/longitudinē/& latitudinē atq;
profunditatē:quibus determinat̃ corpus
omne.Impoſſibile autem eſt:corpus/locū
eſſe.in eodē eni eſſent vtiq;:duo corpora.
Amplius/ſi eſt corporis locus ac recepta-
culum:manifeſtum eſt q; et ſuperficiei/&
reliquorum terminorū.eadem enim con-

Argyropylus

ac infra/non ſolum noſtra ex par-
te (ad nos enim non ſemper eſt
idem: ſed fit vt vertimur/ poſitio-
ne. Quocirca: ſæpe idem dextrum
eſt atq; ſiniſtrum/ & ſupra ac in-
fra/ & ante et retro) ſed etiam ex
ipſa natura/ vbi diſtinctum eſt ſe-
orſum vnumquodq;. non enim
quoduis eſt ipſum ſupra: ſed id
quo fertur ignis ac leue. ſimi-
liter & infra non eſt quoduis:
ſed id quo ea quæ pondus ha-
bent/ & terrea pergunt. Quibus
patet: hæc non ſolum poſitione/
ſed vi quoque differre. Indicant
idipſum:& mathematica. Nam &
ſi non ſunt in loco: noſtra tamen
poſitione/ dextra leuaq; habent/
nichil horum habentia natura/
vt ſolum poſitio ipſorum intelli-
gatur. Præterea qui vacuum eſſe 6
dicunt: locum aſſerunt eſſe. Va-
cuum enim: locus erit ſane cor-
pore carens. Locum igitur ali-
quid eſſe præter corpora ipſa/ &
omne corpus ſenſibile eſſe in lo-
co: per hæc quiſpiam ſane puta-
bit. Recte etiam Heſiodus videbi
tur dicere: faciēs ante omnia cha-
os. dicit enim. Ante/chaos: poſt «
hoc facta eſt latiſſima tellus. pro- «
pterea: q; primo receptaculū hiſ-
ce quæ ſunt/ fuiſſe oportebat. quia
putabat/ vt multi: cuncta alicu-
bi eſſe atq; in loco. Q: ſi ita ſit: 7
admirabilis quædam ipſius loci
vis erit/ & omnibus prior. quod
enim ita ſe habet/ vt ſine ipſo
quidem cætera nequeant eſſe/ ip-
ſum autem ſine cæteris ſit: id pri-
mum omnium eſſe neceſſe eſt. Lo
cus enim non perit: etſi ea quæ
in ipſo ſunt corrumpantur. ¶Ve- 8
rum ſi ſit locus: exiſtit continuo
dubitatio/ quidnam ſit. vtrum mo
les corporis quædā: an alia quæ-
dam natura/ Eſt enim genus ip-
ſius: primo quærendum. Igitur ha
bet quidem dimenſiones tres/ lon
gitudinem/ latitudinem/ ac etiam
altitudinem: quibus omne diffi-
nitur nimirum corpus. At locum:
impoſſibile eſt eſſe corpus. erunt
enim in eodem: corpora duo. Prę- 9
terea ſi corporis ſit locus ac rece-
ptaculū: patet & ſuperficiei/ & re-
liquorū finiū eſſe. eadē enim ae-

Argyropylus

cõmodabitur ratio. Nã vbi prius
erãt ſuperficies aquæ: ſuperficies
rurſus aeris erũt. At nulla eſt diſ-
ferẽtia pũcti: ac loci pũcti. Quare
ſi locus non eſt diuerſus ab hoc:
neqꝫ a cæterorũ vllo diuerſus eſt/
nec quicq̃ eſt ipſe pręter vnũqdqꝫ
10 iſtorũ. Quid enim tandẽ: locũ eſ-
ſe ponemus? neqꝫ enim elemẽtũ/
neqꝫ ex elementis aut corporeis/
aut incorporeis eſſe poteſt: talem
habens naturam. nam magnitu-
dinem quidem habet: nullum eſt
autẽ corpus. At corporũ quidem
ſenſibiliũ elementa: corpora ſunt.
ex intelligibilibus autem elemẽ-
11 tis: nulla fit magnitudo. Pręterea:
cuiuſnam rei cauſam locum eſſe
quiſpiam ponet? Nulla enim ip-
ſi cauſarũ quatuor cõpetit. Neqꝫ
eni vt materia rerũ eſt cauſa: quip
pe cũ nichil ex ipſo cõſtet. neqꝫ vt
forma ratiove/ neqꝫ vt finis: neqꝫ
12 res vllas mouet. Præterea & ipſe
ſi ſit vnũ quid eorũ quæ ſunt: ali
cubi erit. Zenonis namqꝫ dubita-
tio: rationem aliquam quærit. Nã
ſi omne quod eſt/ eſt in loco: patet
& locum etiam eſſe loci. atqꝫ hoc:
13 in infinitum abibit. Inſuper/ ſi vt
eſt omne corpus in loco/ ſic eſt &
omni in loco corpus: quonam pa-
cto dicemus de ijs quę accreſcũt?
Nam ſi locus cuiuſqꝫ neqꝫ minor
eſt/ neqꝫ maior: neceſſe eſt vna cũ
ipſis incrementa locum ſuſcipe-
re. Ex his igitur non ſolum quid-
nam ſit locus/ ſed ſi ſit etiam: du-
bitare neceſſe eſt.

CAP. II.

14 CVm autem quoddã
per ſe/ quoddam di-
catur per aliud/ et
locus alius ſit cõmu
nis in quo cuncta
corpora ſunt/ alius proprius in
quo primo quippiã eſt (nam tu
nunc es in cœlo: quia in aere es/
qui quidẽ in cœlo eſt. Et rurſus in
aere es: quia in terra es. & in hac
ſimili modo: quia hoc es in loco/
qui nichil plus q̃ te cõtinet) cum
hæc igiť ita ſint/ atqꝫ locus id ſit
quod primum vnumquodqꝫ cor-
porum continet: finis ipſe quidã
erit ꝑfecto. ❡Quare locus/ vniuſ-
cuiuſqꝫ forma eſſe videbitur: qua

Tral. ve. ex græ. recog.

ueniet ratio. Vbi nãqꝫ erant prius/ aquæ
plana: erũt rurſũ quæ ſunt aeris. At vero:
differentiã nullã habemus puncti/ & loci
puncti. Quare/ ſi neqꝫ ab hoc eſt locus di-
uerſus: neqꝫ ab aliorũ vllo. neqꝫ eſt quicq̃/
pręter vnũquodqꝫ horũ: locus. Quid eni
tãdẽ: et nos ponem9 eſſe locũ? neqꝫ eni ele
mẽtũ/ neqꝫ ex elemẽtis aut corporeis/ aut
incorporeis/ eſſe poteſt: talem habẽs natu-
rã. magnitudinẽ enim habet: corpus autẽ
nullũ. Sũt autẽ ſenſibiliũ corporũ elemen-
ta: corpora. ex intelligibilibus autẽ elemẽ-
tis: nulla fit magnitudo. Amplius autẽ: et
cuiuſnã ponet aliquis ijs quę ſunt/ cauſam
eſſe locũ? Nulla enim quatuor cauſarũ: ip
ſi ineſt. Neqꝫ enim eſt: vt materia eorum
quæ ſunt. nã nichil ex ipſo cõſtitutũ eſt.
Neqꝫ vt ſpecies et ratio rerum/ neqꝫ vt fi-
nis: neqꝫ mouet ea quæ ſũt. Amplius autẽ
& ipſe/ ſi quid eſt eorũ quæ ſunt: alicubi
erit. Zenonis enim dubitatio: quãdam ra Zeno
tionẽ quærit. Si enim omne quod eſt/ in lo
co eſt: manifeſtum eſt ꝙ & loci/ locus erit.
atqꝫ hoc: in infinitum procedet. Amplius/
ſi vt omne corpus eſt in loco/ ſic & omni
in loco corpus eſt: quomodo ergo dice-
mus de ijs quæ augmẽtãtur? Neceſſe eni
eſt ex his/ augmẽtari locũ ſimul cũ ipſis: ſi
neqꝫ minor/ neqꝫ maior cuiuſqꝫ locus eſt.
Propter hæc ergo non ſolum quid eſt/ ſed
etiam ſi eſt: dubitare neceſſe eſt. CAP. II.

QVoniã autẽ aliud quidem 5
ſecundũ ſe/ aliud vero ſecũ-
dum aliud dicitur/ & locus
alius quidem eſt cõmunis
in quo õnia corpora ſunt/
alius vero proprius in quo primo (dico au
tẽ/ vt tu nunc in cœlo es quia in aere: hic
autem in cœlo & in aere/ quia eſt in terra.
ſimiliter autẽ & in hac: quia in hoc loco/
qui nichil plus q̃ te cõtinet) ſi igitur locus
eſt/ quod primũ continet vnũquodqꝫ cor-
pus: terminus vtiqꝫ erit. ❡Quare videbiť 6
ſpecies ac forma cuiuſqꝫ/ locus eſſe: quo

Tral.ve.ex græ.recog.

terminatur magnitudo et materia magni-
tudinis. hęc eni eſt:vniuſcuiuſq; terminus.
Sic ergo cōſiderātibus:locus/vniuſcuiuſq;
ſpecies eſt.quatenus autē videtur locus eſſe
diſtātia:magnitudinis materia.hæc nāq;:
diuerſa eſt a magnitudine.hæc autē:eſt id
quod cōtinetur ſub ſpecie ac definitur/ vt
ſub plano ac termino.eſt autem tale mate
ria:& indefinitū.cū eni remouetur termi-
nus/& paſſiones a ſphæra: relinquitur ni-
Plato chil/præter materiā.Quāobrem & Plato:
Timæus materiā & receptaculū/idem eſſe ait in Ti
męo.Suſceptiuū eni & receptaculū:vnū et
idem. Alio vero modo & ibi dicēs ſuſce-
ptiuū/& in ijs quæ vocātur nō ſcripta do
gmata:locū tamē & receptaculū/idem eſſe
declarauit.Dicūt eni oēs/aliquid eſſe locū:
qd autē eſt/hic ſolus aggreſſus eſt dicere.
Merito autē ex his/cōſiderātibus/videbi-
tur vtiq; eſſe difficile cognoſcere quid eſt
locus:ſi horū vtrūuis eſt/ſiue materia/ſiue
ſpecies.Hæc eni & altiſſimā habēt ſpecu-
lationē:& ſeorſū a ſeinuicē nō facile eſt ip
7 ſa cognoſcere. ¶At vero/ q̄ impoſſibile
ſit vtrūuis horū eſſe locū:nō eſt difficile vi
dere.ſpecies eni atq; materia: nō ſepara-
tur a re.locū autē:cōtingit.In quo namq;
aer erat:in hoc rurſus aqua (vt diximus)
eſt/viciſſim trāſlatis & aere et aqua/ & a-
lijs corporibus ſimiliter.Quare neq; pars/
neq; habitus: ſed ſeparabilis locus eſt ab
vnoquoq;. etenī videtur:tale quid eſſe lo-
cus/quale vas.eſt enim vas:locus trāſferri
valēs.vas autē:nichil eſt ipſius rei.Quate-
nus igiť ſeparabilis eſt a re:eatenus ſpeci-
es nō eſt.Quatenus vero cōtinet:eatenus
diuerſus eſt a materia.Videtur autē ſem-
per/id qđ alicubi eſt:et ipſū eſſe aliquid/&
aliud aliquid extra ipſū. Platoni tamē di
cēdū erat/ſi liceat digrediētes dicere:quare
nō ſunt in loco/& ſpecies & numeri ſi qui-
dē id quod particeps eſt/locus ſit/ſiue ma-
gnū atq; paruū ſit id qđ particeps eſt/ſi-
ue materia/queādmodū i Timæo ſcripſit.

Argyropylus

magnitudo materiaq; magnitudi
nis terminatur.hęc eni:rei cuiuſq;
eſt finis.Atq; hoc quidē modo:cō 15
ſiderātibus locus vniuſcuiuſq; for
ma eſſe videtur. vt autē interual-
lū:magnitudinis eſſe videť mate-
ries.hoc eni a magnitudine eſt di
uerſū:& eſt id qđ a forma cōtine-
tur ac terminatur/ velut a ſuperfi-
cie terminove. tale autem eſt ip-
ſa materies:& id quod terminis
caret.Nā cū auſertur finis/ atq; af
fectus a pila:nichil pręter materiā
reſtat.Quapropter:& Plato in Ti
męo materiā & receptaculū idē eſ
ſe dicit.Suſceptiuū eni & recepta
culū:vnū eſſe dicit ac idem.et q̃q̃
materiā illo quidē i loco ſuſcepti-
uum appellat/ in hiſce vero quæ
nō ſcriptę ſentētię nū cupātur/alio
modo: locū tamē et receptaculū
idem aſſeruit eſſe. Vniuerſi namq; 16
locum aliquid eſſe dicunt:hic ve
ro quidnā ſit/ſolus dicere eſt ag-
greſſus. Merito autē ex hiſce cō-
ſiderantibus difficile eſſe videbiť
quidnā ſit ipſe locus cognoſcere:
ſi vtrūuis horū ſit/ſiue materia/ſi-
ue forma. Nā hæc et ſummā ha-
bent contēplationē:et ſeorſū alte-
rū ſine altero facile cognoſci non
poteſt. ¶At vero non eſt difficile 17
videre:locum/ vtrūuis horū eſſe
nō poſſe. neq; enim materia neq;
forma:ſeparatur a re. At locus:ſe-
parari poteſt. In quo namq; erat
aer:in hoc rurſus eſt aqua/ viciſ-
ſim hiſce ſibi cedentibus / cæte-
riſq; corporibus ſimiliter/ vti di-
ximus. Quare neq; pars eſt/neq;
habitus ipſe locus: ſed a quaq;
re ſeparabilis eſt.etenim quale eſt
vas: tale quid ipſe locus eſſe vi-
deť. Vas eni:locus eſt potēs tranſ-
ferri.at vas:nichil eſt eius rei quę
eſt in ipſo. Locus igiť: quo qui- 18
dē eſt a re ſeparabilis/hoc forma
ſane nō eſt. quo vero cōtinet:hoc
a materia eſt diuerſus. Videť au-
tē ſemper id quod eſt in loco/ ali-
quid eſſe:et extra ipſum aliquid
aliud eſſe. Plato tamen dicat o-
portet/ ſi parūper liceat digredi
cur formę numeriq; non ſūt in lo
co/ ſi locus eſt id qđ particeps/ſi-
ue magnum ſit illud et paruū/ ſiue
materies/ vt in Timæo aſſeruit.

Argyropylus

19 Præterea/ſi locus eſſet materies
aut forma:quonam pacto res ad
ſuum pergeret locum? eſſe eni id
locus non poteſt:ad quod nō eſt
motio/& quod haſce differētias
ſupra inquam ac infra/non ha-
20 bet. Quare: locus in talibus eſt
quærēdus.Q̄ ſi in ipſa re locus
ineſt(inſit eni oportet: ſi eſt ma-
teries/aut forma)locus erit in lo
co. mutatur enim vna cū re atq;
mouetur & forma/& id quod ter
minis caret:et non in eodem eſt
ſemper/ſed vbi eſt ipſa res.Qua
21 re fit: vt loci ſit locus. Inſuper
facta ex aere aqua: perijt ipſe lo
cus.corpus enim id quod eſt or-
tum:nō in eodē eſt. At:quænam
22 eſt ipſius loci corruptio? Dicta
ſunt igitur & ea ex quibus neceſ
ſe eſt aliquid eſſe locū: & ea rur-
ſus ex quibus de ſubſtātia ipſi-
us quiſpiā dubitabit. CAP.III.
POſt hæc ſumēdum
23 eſt:quot modis qp
piā in alio dicitur
eſſe. Vno igitur di
cit modo:vt digit9
i manu/& pars oino i toto.Alio:
vt totū in partib9. neq; eni p̄ter
partes:totū.Alio:vt homo i aia-
li et oino i genere ſpecies. Alio:
vt genus in ſpecie/& omnino in
ſpeciei ratione pars ſpeciei.Pre-
terea:vt ſanitas in calidis atq; fri
gidis/ & omnino in materia for
ma.Præterea:vt res Græcorū in
rege/& omnino in primo mouē
te.Inſuper:vt in bono/atq; ōni-
no in fine.hoc autē:eſt id gratia
cuius cætera ſunt atq; fiunt.Om
nium vero id proprijſſime dici-
tur:quod eſt in vaſe/et ōnino in
24 loco. ¶At eni hic quiſpiā dubi
tauerit:ſitne vt & in ſeipſo quip
piā ſit an nichil eſt in ſe prorſus/
ſed ōne quoduis aut nuſq̄ aut in
alio eſt? Hoc autem eſt duplici-
ter: aut per ſe/aut per aliud.Nā
cum id in quo eſt/& id quod in
illo eſt totius ſunt partes: tūc to
tum in ſeipſo eſſe dicitur.quip-
pe cū et per partes dicatur.vt al
bus:quia ſuperficies eſt alba. &
ſciens:quia anima rationis par-
ticeps ſcit. ¶Dolium igitur nō
eſt in ſeipſo/neq; etiam vinum:

Tral.ve.ex græ.recog.

Amplius/ quomodo ferretur in ſuum lo
cum: ſi locus eſſet materia/ aut ſpecies?
impoſſibile enim eſt/ cuius neq; eſt mo-
tus/ neq; ſurſum aut deorſum: locū eſſe.
Quare:quærēdus in huiuſcemodi eſt lo-
cus.Si vero in ipſo locus eſt(oportet eni:
ſi quidē aut forma/aut materia eſt)erit lo
cus/in loco.tranſmutatur eni ſimul cū re/
& mouet & ſpecies et indefinitū:nō ſem
per in eodē/ſed vbi vtiq; eſt & ipſa res.
Quare:loci erit locus. Amplius/ quando
ex aere aqua facta eſt:perijt locus.nō eni
in eodem loco eſt:quod factū eſt corpus.
Quæ igitur corruptio? Ex quibus igitur
neceſſariū eſt eſſe aliquid locū/ & rurſus
ex quibus dubitabit vtiq; aliquis/ de ſub
ſtantia ipſius:dictum eſt. CAP.III.
POſt hæc autem accipien 8
dum eſt: quot modis ali-
ud in alio eſt. Vno igi- 1
tur modo : vt digitus in
manu/ & omnino pars in
toto.Alio vero:vt totum 2
in partibus. non enim eſt præter partes:
totum.Alio autē modo:vt homo in ani- 3
mali/& omnino vt ſpecies in genere.Alio 4
autē:vt genus in ſpecie/et ōnino pars ſpe
ciei in ſpeciei ratione. Amplius vt ſani- 5
tas in calidis & frigidis/ & ōnino ſpecies
in materia.Amplius: vt in rege/Græco- 6
rū res/& ōnino in primo mouente.Am- 7
plius:vt in ipſo bono/ & omnino in ipſo
fine.hoc autē eſt: id cuius cauſa. Omniū 8
autē maxime propriū eſt:quod vt in va-
ſe/ et omnino quod in loco. ¶Dubitabit 9
autem aliquis: vtrū quippiā in ſeipſo cō
tingat eſſe an nichil/ ſed omnia aut nuſq̄
aut in alio? Dupliciter autē hoc eſt: aut
ſecundū ſe/aut ſecūdū alterū. cū eni ſint
partes totius & id in quo & id quod in
hoc:dicet totū in ſeipſo.dicitur eni/et ſe-
cundū partes.vt albus:quia ſuperficies al
ba ſit.& ſciēs:quia ratiocinatiuū. ¶Am- 10
phora igitur non erit in ſeipſa/neq; vinū:

Tral.ve.ex græ.recog.

vini vero amphora erit. Quod nãq̧ ineſt
et id in quo eſt:vtraq̧ eiuſdẽ partes ſunt.
Sic igitur cõtingit:quippiã in ſeipſo eſſe.
Primo autẽ nõ cõtingit:vt albũ in corpo
re.ſuperficies enĩ:in corpore.ſciẽtia autẽ:
in anima.ſecundũ hæc autẽ/ quæ partes
ſunt/vt in homine:appellationes exiſtũt.
Amphora autẽ & vinũ:cũ ſeorſum qui-
dẽ ſunt/partes nõ ſũt/ſed cũ ſimul. Qua-
propter/cũ ſint partes:erit ipſũ in ſeipſo.
vt albũ/in homine:quoniã in corpore.et
in hoc: quoniã in ſuperficie. in hac autẽ:
nõ amplius ſecundũ aliud eſt. Et diuerſa
quidẽ ſpecie hæc ſunt/& aliã naturã ha-
bet vtrũq̧ & potẽtiã:& ſuperficies & al-
bũ. Neq̧ igitur inductiue cõſiderãtibus/
aliquid in ſeipſo videmus ſecũdũ aliquẽ
determinatorũ: & ratione manifeſtũ/ꝙ
impoſſibile eſt. Oportebit enim ambo/
vtrũq̧ eſſe(vt amphorã:et vas/& vinum
eſſe.atq̧ vinũ:vinũ & amphorã)ſi quidẽ
cõtingit quippiã ĩ ſeipſo eſſe. Quare ſi q̃
maxime in ſeſe ſint:amphora quidẽ acci-
piet vinũ/nõ quatenus ipſa vinũ eſt/ ſed
quatenus illa . vinũ autẽ inerit in ãpho-
ra:nõ quatenus ãphora ipſũ eſt/ ſed qua-
tenus illa amphora eſt. Secundum igitur
ipſum eſſe/ ꝙ alterũ ſit: manifeſtum eſt.
Alia namq̧ ratio eſt: eius in quo/ & il-
lius quod in hoc eſt. At vero: neq̧ ſe-
cundum accidens contingit. Simul au-
tem duo corpora: in eodem inerunt. nã
et ipſa ãphora in ſeipſa erit:ſi id cuius na
tura ſuſceptiua eſt / contingat in ſeip-
ſo eſſe.& inſuper illud cuius eſt ſuſcepti-
uum:vt ſi vini/ vinum. Qꝛ igitur impoſ-
ſibile ſit in ſeipſo aliquid eſſe primo: ma
Zeno 11 nifeſtum eſt. ℂ Quod autem Zeno du-
bitabat/ ꝙ ſi locus eſt aliquid/ in aliquo
erit:ſoluere non eſt difficile. Nichil enim
prohibet / in alio quidem eſſe primum
locum: non tamen in illo vt in loco/ ſed
vt ſanitas quidem in calidis ſicut habi-
tus / calor autem in corpore vt paſſio.

Argyropylus

vini vero doliũ erit. Ambo nãq̧
id inquam quod ineſt & id in
quo eſt:eiuſdem ſũt partes. Hoc 25
igitur pacto fit:vt quippiam in
ſeipſo ſit. Sed vt primo/fieri ne-
quit:velut albedo eſt in corpore.
Nam ſuperficies eſt in corpore:
ſcientia vero in anima. Et per
hæc quę ſunt vt in homine par-
tes:appellationes hæ non incon
grue fiunt. Dolium autem atq̧
vinum/ cum ſunt quidem ſeor-
ſum/non ſunt partes:ſed cũ ſunt
ſimul. Quocirca cũ ſint partes/
erit ipſum in ſeipſo ceu albedo
eſt in homine: quia in corpore
eſt.& in hoc:quia in ſuperficie.
in hac autem: nõ per aliud. atq̧
hęc diuerſa ſunt ſpecie:& aliam
vtraq̧ naturam & potentiam ha
bent:ſuperficies inquam atq̧ al-
bedo. Neq̧ igitur inductiue con 26
ſiderantes:in ſeipſo quicq̃ vllo
dictorum modorũ eſſe videmus.
Et ratione etiam hoc non poſſe
fieri: patet. oportebit enim am-
bo eſſe vtrũq̧ (ceu dolium qui-
dem:& vas & vinum. vinum au
tem:& vas & doliũ)ſi fit vt quip
piam ſit in ſeipſo. Quare ſi q̃ma
xime in ſeſe ſint: dolium quidẽ
vinum ſuſcipiet/ non vt eſt ip-
ſum dolium vinum/ſed vt illud.
vinum autem erit in dolio:non
vt eſt dolium vinum / ſed vt il
lud. Atq̧ patet:rationem eſſe di-
uerſam. Alia enim eſt eius ratio
in quo eſt: alia eius quod eſt in
illo. At vero:neq̧ per accidens fi 27
eri poteſt. nã duo: ſimul in eodẽ
erunt. etenim & ipſum doliũ in
ſeipſo erit:ſi cuius natura eſt ſu-
ſceptiua/id eſſe in ſeipſo poteſt.
& inſuper illud cuius eſt ſuſce-
ptiuũ:ceu vinũ/ſi vini. Fieri igi 28
tur non poſſe vt in ſeipſo quicq̃
ſit primo:ex ijs quæ diximus pa
tet. ℂ Id vero qđ Zeno dubita-
bat ſi locus ſit in ratione rerum
in quonam erit: ſolui facile po-
teſt. nichil enim prohibet vt pri
mus locus in alio quidem ſit:
non tamen in illo tanquã in lo-
co/ ſed vt eſt ſanitas quidem in
calidis ſicut habitus / caliditas
autem in corpore vt affectus.

Quare: nō neceſſe eſt in infinitū
29 abire. Patet autē cū vas nichil
ſit eius quod eſt in ſeipſo(diuer
ſa nanq; ſunt: id quod ineſt/& id
in quo primo ineſt) locum neq;
formam eſſe neq; materiam/ ſed
diuerſum. Hæc enim illius ſunt
aliquid quod eſt in vaſe: mate-
ria inquam ac forma. Hæc igi-
tur: de ipſo loco ſint dubitata. ſed
quidnam ſit locus: hoc modo fu-
erit manifeſtum.

CAP. IIII.

30 Tq; ſumamus de
ipſo: quæ vere per
ſe cōpetere ipſi vi-
dentur. Cenſemus
locum id contine-
re cuius eſt locus:
& nichil eſſe ipſius rei. Præter-
ea primum locum: neq; minorē
eſſe/neq; maiorē. Præterea neq;
ab vnoquoq; relinqui:& ſepara-
bilem eſſe. Et inſuper omnē lo-
cum differentias has habere: ſu
pra inquam ac infra. Et corporū
vnumquodq; proprios ad locos
ſuapte natura ferri aut ſurſum
aut deorſum pergendo:& in eiſ-
31 dem manere. His ſuppoſitis: re-
liqua cōtemplemur oportet. atq;
conandum eſt conſiderationem
hoc facere modo: vt ipſum quid
eſt tale aſſignetur/ vt & ea quæ
dubitantur ſoluantur/ & ea quæ
competere loco videntur/inſint.
& īſuper ipſa difficultatis & du
bitationum quæ circa ipſum fi-
unt cauſa: pateat. ſic enim vnū-
quodq;: pulcherrime demōſtrari
32 profecto poteſt. ¶ Si igitur mo-
tus iſte non eſſet qui ad locū ac-
commodatur: locus ſane nō quę-
reretur. quod quidē ante omnia
eſt animaduertendū. Ob hoc enī
& cœlū maxime in loco eſſe pu-
tamus: quia ſemper motu cie-
tur. Hic autem triplex eſt: latio
accretio & decretio. Nam in ac-
cretione decretioneve fit ſane
mutatio:& quod prius hic erat/
id eſt ad maius/ aut ad minus
tranſlatū. ¶ Mouentur autē alia
per ſe actu: alia ꝑ accidēs. Et ho
rum/alia per ſe moueri poſſunt:

Quare: non neceſſe eſt in infinitum abi-
re. Illud autem manifeſtū: ꝙ cum vas ni-
chil ſit eius quod in ipſo eſt(aliud enim
eſt: primo/& qđ ineſt & id in quo ineſt)
non erit vtiq; aut materia aut ſpecies/ lo
cus/ ſed aliud. Illius enī aliquid hæc ſūt/
quod ineſt:& materia & forma. Hæc igi
tur ſint dubitata. Quid autē/tandē ſit lo
cus: hic vtiq; fiet manifeſtū. CAP. IIII.

Ccipiamus autē de ipſo: 12
quæcumq; videntur vere
ſecundum ſe ineſſe ipſi.
Cenſemus igitur locum eſ
ſe primum quidem quod
continet illud/ cuius locus
eſt:& nichil ipſius rei eſſe. Amplius/ pri-
mum locum: neq; minorem eſſe/neq; ma
iorē. Pręterea: neq; deſeri ab vnoquoq;/
et ſeparabilē eſſe. Adhæc autē/omnē lo-
cū habere ſurſum & deorſum:& ferri na
tura/& manere in proprijs locis/ vnum-
quodq; corporum. Hoc autē facere: aut
ſurſum aut deorſum. Suppoſitis autem
his: reliqua ſpeculari decet. oportet autē
tentare/conſiderationem ſic facere: vt ip-
ſum quid eſt reddatur/vt & quæ dubitā-
tur/ ſoluantur/ & quæ videntur ineſſe lo-
co/inſint. et āplius/ ipſa difficultatis/ &
earum quæ circa ipſum dubitationū/cau
ſa: erit manifeſta. ſic enī pulcherrime de-
monſtrabitur: vnumquodq;. ¶ Primum 13
igitur cōſideraſſe oportet: ꝙ non quære-
retur vtiq; locus/ ſi nō motus aliquis ſe-
cundū locū eſſet. propter hoc enī & cœ-
lum maxime in loco putamus eſſe: quia
ſemper eſt in motu. Huius autem: aliud
quidē eſt loci mutatio/aliud vero augmē
tū & decrementū. Etenī in augmento &
decremento/trāſmutātur: & quod prius
erat hic/ iterum tranſlatum eſt in maius
aut minus. ¶ Eſt autem quod mouetur: 14
aliud quidem per ſe actu/aliud vero per
accidens. Eius autem quod ſecundū acci
dēs/aliud quidem poteſt moueri per ſe/

Cap. 4 5

Tral. ve. ex græ. recog.

vt partes corporis/ & in nauigio clauus: alia vero non poſſunt/ ſed ſemper ſecundum accidens/ vt albedo & ſcientia. hæc eni ſic trãſmutãtur ſecũdũ locũ: quia id in quo ſunt/ tranſmutatur. ¶Quoniã autem dicimus eſſe in cœlo vt in loco/ quia in aere/ hic autem in cœlo eſt/ & in aere autem/ non toto/ ſed propter vltimũ ipſius & continens: in aere eſſe dicimus. ſi enim totus aer ſit locus: non æqualis erit vniuſcuiuſq; locus/ & vnumquodq;. videtur autẽ æqualis eſſe. talis autem eſt: primus in quo eſt. Cum igitur non diuiſum eſt quod continet ſed cõtinuũ: nõ vt in loco dicitur eſſe in illo/ ſed vt pars in toto. cum vero diuiſum eſt/ & tangens: in primo quodam eſt/ vltimo continentis/ quod neq; pars eſt eius quod in ipſo eſt/ neq; maius ſpacio/ ſed æquale. in eodem enim ſunt: vltima ſe tangẽtium. Et cum continuum ſit: non in illo mouetur/ ſed cum illo. diuiſum autem: in illo. Et ſiue moueatur cõtinens/ ſiue non: nichil minus. Amplius autem cum non diuiſum eſt: vt pars in toto dicitur/ vt in oculo acies/ & in corpore manus. Cum autem diuiſum eſt: vt in cado aqua/ aut in fictili vinum. manus enim/ cum corpore mouetur: aqua autem/ in cado. Iam igitur manifeſtum ex his: quid eſt locus. Quatuor enim fere ſunt: quorum neceſſe eſt locum/ vnum aliquid eſſe. aut enim forma eſt/ aut materia/ aut ſpacium aliquod mediũ extremorum/ aut extrema/ ſi non eſt vllum ſpaciũ præter inexiſtentis corporis magnitudinem. Horum autem/ ꝙ tria non poſſint eſſe: manifeſtum eſt. Sed propterea ꝙ continet: videtur forma eſſe. in eodem enim ſunt: extrema cõtinentis et contenti. Sunt igitur vtraque termini/ ſed non eiuſdem. ſed ſpecies quidẽ/ rei: locus autem/ continentis corporis. Ex eo autem ꝙ mutatur ſæpe/ manente continente/ contentum & diuiſum/

Argyropylus

vt corporis partes/ atq; nauigij
clauus. Alia nequeũt/ ſed per ac-
cidẽs ſemper mouẽtur: vt albedo
atq; ſcientia. hæc eni propterea
mutãtur loco: ꝙ id in quo ſunt/
mutatur. Atqui dicimus in cœ- 33
lo tanq̃ in loco eſſe: quia in aere
ſumus/ hic autem eſt in cœlo. et
item in aere non vniuerſo: ſed
ob vltimum ipſius & continẽs/
in aere dicimus eſſe. nam ſi vni-
uerſus aer ſit locus: locus profe-
cto cuiuſq; nõ erit æqualis ei cu
ius eſt locus. at æqualis eſſe vi-
detur. talis autem eſt is: in quo
primo quippiam eſt. Cum igitur 34
non diuiſum eſt id quod conti-
net ſed cõtinuum: tum in illo nõ
tanq̃ in loco/ ſed vt pars in toto
dicitur eſſe. At cũ diuiſũ eſt atq;
tangit: tum in primo eſt vltimo
continentis/ quod quidem neq;
pars eſt eius qđ eſt in ipſo/ neq;
maius/ ſed æquale. in eodem enĩ
ſunt: eorum vltima quæ ſeſe tan
gunt. Atq; ſi cõtinuum quidem
eſt: non in illo/ ſed cum illo mo-
uetur. Sin vero diuiſum eſt: in il
lo/ ſiue illud moueatur ſiue non
moueatur. Inſuper cum non eſt
diuiſum: vt pars in toto dicitur
eſſe: vt in oculo pupilla/ aut in
corpore manus. Cum vero eſt di
uiſũ: eſſe in illo dicitur/ vt aqua
in cado/ aut in dolio vinum. Nã
manus quidem cum corpore: a-
qua autem in cado mouetur. Iã 35
igitur ex hiſce patet: quidnã ſit
locus. Quatuor enim fere ſunt:
quorum vnum quid locũ eſſe ne
ceſſe eſt. Aut enim forma/ aut ma
teries/ aut interuallum quod eſt
inter extrema/ aut ipſa extrema:
ſi non ſit interuallũ vllũ præter
ipſius corporis magnitudinem/
quod eſt in loco. Atq; patet: ho-
rũ tria locum eſſe nõ poſſe. ſed
quia continet: forma eſſe vide-
tur. in eodem enim ſunt vltima
eorum: quorum alterum conti-
net/ alterũ continetur. Sunt igi-
tur ambo: fines/ ſed non eiuſdẽ.
Sed forma quidem/ ipſius rei: lo
cus autem/ corporis eius quod
cõtinet. Quia vero id quod con 36
tinetur/ atq; diuiſum eſt/ interdũ
trãſfertur eo manẽte qđ cõtinet/

Argyropylus

vt aqua ex vaſe: iteruallū quid eſ
ſe videť qđ eſt iter extrema/ vt ali
quid aliud p̄ter corpus id qđ trāſ
fertur. Hoc autē nō eſt ita: ſed qđ-
nis eorum corporum incidit quę
transferuntur/ aptitudinemq; ha-
37 bent tāgendi. Q̄z ſi eſſet quid in-
teruallum aptum in eodemq; ina
nens: infinita loca eſſent profecto.
Si enim transferatur aqua & aer:
idem facient omnes partes in to-
to/quod vniuerſa aqua in vaſe. &
inſuper: locus etiam transferetur.
Quare loci etiam alius locus erit:
& loci ſimul complures erunt. At
nō eſt alius locus ipſius partis in
quo mouetur/ cum vas totū trāſ-
fertur: ſed idem. Aer enim & aqua
vel partes aquæ in eo in quo ſunt
mouentur: ſed non in eo loco ad
quem accedunt/qui quidem pars
eius eſt loci/ qui locus totius eſt
38 cœli. Atqui materia quoq; locus
eſſe videbitur: ſi in quieſcente &
non ſeparato ſed continuo quiſ-
piam conſiderauerit. Nam vt/ſi al
teratur eſt aliquid quod nūc qui-
dem eſt album olim autem erat
nigrum/& nunc quidem eſt durū
olim autē erat molle (quapropter
& dicimus materiam aliquid eſ-
ſe) ſic & locus per quādam talem
imaginationem eſſe videtur. Ve-
rum illud quidē ex eo: quia quod
erat aer/id nunc eſt aqua. Locus
autē ex eo: quia vbi erat aer/ hic
nūc eſt aqua. At eni materia qui-
dem/ vt antea diximus: neq; ſepa-
rabilis eſt a re/neq; continet. loco
39 autē: ambo competunt. ¶ *Si igi-*
tur locus nō eſt quicq̄ iſtorū triū
neq; materia/ neq; forma/ neq; e-
tiā interuallū aliquid aliud ſem-
per exiſtēs p̄ter ipſius rei ſpaciū
quæ transfertur: neceſſe eſt locum
quatuor illorum reliquū eſſe/ finē
inquam corporis cōtinentis. atq;
id corpus contineri dico: quod eſt
40 mobile latione. Magnum autem
quid difficileq; eſſe videtur/ locū
percipere: tum quia partim ma-
teriæ partim formæ ſimilis eſſe
videtur/ tum quia tranſlatio eius
quod fertur in ipſo continente fit
quieſcente. Eſſe enim poſſe vide-
tur interuallum: aliud quoddam a
magnitudinibus quæ mouentur.

Tral. ve. ex græ. recog.

vt ex vaſe aqua: ipſum medium/ eſſe ali-
quod videtur ſpaciū/ tāq̄ aliquid exiſtēs
præter ipſum corpus tranſlatū. Hoc au-
tem non eſt: ſed quoduis incidit corpus
eorum quæ trāſferūtur ac tangere apta
natura ſunt. Si autē eſſet aliquod ſpaciū,
aptū natura/ ac manēs in eodē loco: īfini
ta vtiq; eſſent loca. Tranſlato eni aere &
aqua: idē faciēt partes ōnes in toto/quod
nunc tota aqua in vaſe. ſimul autē: & lo-
cus erit mutatus. Quare erit loci et alius
locus: & multa loca ſimul erūt. nō eſt au
tē/alius locus partis in quo moueť/cū to
tū vas trāſfertur: ſed idē. In quo eni ſūt/,
viciſſim trāſferūtur aer/& aqua/aut par-
tes aquę: ſed nō in quo ſūt loco/qui pars
eſt eius loci/ qui eſt locus totius cœli. Et
materia etiā videbitur vtiq; eſſe locus: ſi
in quieſcente aliquis conſideret/& nō ſe-
parato/ſed cōtinuo. Vt enim/ ſi alteratur
eſt quippiā quod nunc quidē album eſt
olim autē nigrū/& nūc quidē durū olim
autē molle (quapropter dicimus eſſe ali-
quid materiā) ſic & locus per hāc quan-
dā eſſe videtur imaginationē. Verū illud
quidē: quoniā quod erat aer/hoc nunc a-
qua eſt. locus vero: quoniā vbi nunc erat
aer/hic nūc eſt aqua. Sed materia quidē/
ſicut dictū eſt in prioribus: neq; ſepara-
bilis a re/ neq; cōtinens eſt. locus autem:
ambo. ¶ Si igitur nichil horū triū locus 16
eſt/neq; ſpecies/neq; materia/neq; ſpaciū
ſemper aliquid exiſtens alterum præter
ſpaciū rei tranſlatæ: neceſſe eſt locū eſ-
ſe reliquum ex quatuor/ continentis ſcili-
cet terminum corporis. Dico autem con
tentum corpus: quod mobile eſt ſecundū
loci mutationem. Videtur autē aliquid
magnum eſſe/& difficile captu/locus: tū
quoniam eſſe materia videatur atq; for-
ma/ tū quoniam in ipſo cōtinente quie-
ſcēte fit trāſlatio eius quod fertur. Poſſe
enim videtur eſſe ſpacium medium: ali-
ud quippiam a motis magnitudinibus.

Tral.ve.ex græ.recog.

Confert autem aliquid:& aer apparens
incorporeus eſſe. Videntur enim non ſo-
lum termini ipſius vaſis/eſſe locus:ſed et
quod intermediũ eſt vt vacuũ. Vt autẽ
vas/locus eſt qui tranſferri poteſt: ſic lo-
cus/ vas immobile. Quapropter cũ in eo
quod mouetur quippiam moueatur/mu
teturq; id quod intus eſt / vt in flumine
nauis:vt vaſe magis q̃ loco/ vtitur conti-
nente. Vult autem:immobilis eſſe/ locus.
Quocirca totus magis fluuius/ locus eſt:
quia immobilis totus eſt.Quare continẽ
tis terminus immobilis / primus : locus
eſt. Atq; propter hoc/ medium cœli/ &
vltimum ad nos circularis lationis : vi-
detur eſſe/ hoc quidem ſurſum/ illud ve-
ro deorſum/ maxime omnibus proprie.
quoniã illud quidem ſemper manet: cir-
culi autem vltimũ/ſimiliter ſe habẽs ma
net.Quare/cum leue quidẽ ſit/ quod ſur-
ſum fertur natura/graue vero/ quod de-
orſum: qui verſus medium continet ter-
minus/deorſum eſt/& ipſum mediũ. qui
vero verſus vltimum:ſurſum/et ipſum vl
timum. & propter hoc: videtur planum
quoddam eſſe & veluti vas/locus/ & cõ-
tinens. Amplius:ſimul cum ipſa re quo-
dãmodo etiam locus exiſtit. ſimul enim
cum finito:fines ſunt.

CAP.V.

17 CVi igitur corpori eſt ali-
quod corpus extra/ conti
nens ipſum: hoc in loco
eſt.cui vero non:minime.
Quocirca etiam ſi aqua
fuerit huiuſmodi: partes
quidem mouebuntur ipſius. continẽtur
enim a ſe inuicem. Totũ autem/ eſt qui-
dem vt mouebitur:eſt vero vt nõ. vt eni
totum:ſimul locum non mutat.circulari-
ter autem:mouebitur(partium enim:hic
locus eſt) et ſurſum quidẽ & deorſũ/ nõ.
Circulariter autẽ nõnulla:alia vero ſur-
ſum & deorſum/ quæcunq; habẽt denſi-
tatẽ & raritatem. Vt autem dictum eſt:

Argyropylus

Confert autem ad hoc & ipſe aer:
qui videtur eſſe incorporeus. Nã
non ſolum fines ipſius vaſis/ ſed
interuallum etiam ipſum vt va-
cuum:locus eſſe videtur. Vt autẽ 41
vas/locus eſt potens tranſferri:ſic
& locus/vas eſt immobile. Quo-
circa cum id quod eſt intus mo-
uetur atq; transfertur/ ſi id moue-
tur in quo eſt/ vt in fluuio nauis:
vt vaſe tunc vtitur illo quod con-
tinet/ magis q̃ loco. Locus autẽ:
vult eſſe immobilis. Quapropter
vniuerſus fluui9 magis eſt locus:
quia eſt imobilis vniuerſus. Qua
re locus:eſt finis continentis im-
mobilis/primus. Atq; ob hoc me- 42
dium quidẽ vniuerſi/ infra:fines
autem citeriores cœli/ ſupra ma-
xime omnibus proprie eſſe viden-
tur.quia illud quidem ſemper ma
net:fines autem cœli eodem mo-
do ſeſe habentes manent. Quare
cum leue quidem ſit id quod ſur-
ſum pergit/ graue autem id quod
deorſum fertur ſuapte natura: is
quidem finis qui verſus medium
continet/infra eſt/& ipſum etiam
medium. Is autem qui verſus vl-
timũ continet:ſupra/& ipſum eti
am vltimum. Et propterea locus:
ſuperficies quædam/& quaſi vas/
continenſq; eſſe videtur. Preterea
locus ſimul cum ipſa re quodam
modo eſt. quippe cum ipſi fines
ſint ſimul.

CAP. V.

ATqui corpus quidẽ 43
id eſt in loco : extra
quod aliquod eſt cor
pus continens ipſũ.
quod vero non ita
ſe habet: nõ eſt in loco. Quapro-
pter etiam ſi aqua fuerit tale: par-
tes quidem ipſius mouebũtur. a-
lia nanq; aliam cõtinet. Vniuer-
ſum autẽ:partim mouebitur/par-
tim haud mouebitur. vt totũ eni:
ſimul locum non mutat/ verſatur
tamen. partium eni hic locus eſt.
& ſurſum quidẽ/ & deorſum non
mouetur. Quædã autẽ verſantur:
& quædã ſurſum atq; deorſũ mo-
uentur/ quæ denſitatem habẽt ac
raritatem. Vt autem dictum eſt: 44

Argyropylus

quædam in loco potentia ſunt/
quædam actu.Idcirco cũ id quod
eſt ſimilium partium/continuum
eſt: tum partes potẽtia ſunt in lo-
co. ſed cum ſunt ſeparatę/atq; vt
in cumulo ſit/ ſe tangunt: tum in
45 loco ſunt actu. Et rurſus:alia qui-
dem per ſe. vt omne corpus aut la
tione aut accretione mobile: per
ſe alicubi eſt.cœlum autem(vt di
ctum eſt)non eſt alicubi totũ/neq;
eſt vllo in loco:ſi nullũ ipſum cõ-
tinet corpus.ſed quo mouetur:hoc
& locus eſt partibus.alia nãq; par
tium:alij hæret. Alia vero:per ac-
cidens. vt anima atq; cœlum.om
nes nanq; partes: quodammodo
ſunt in loco.circũquaq; enim:alia
aliam continet. Quapropter ſu-
premũ quidem corpus: verſatur.
¶Vniuerſum autẽ alicubi nõ eſt:
et ipſum eſt aliquid . quod enim
alicubi eſt:& ipſum eſt aliquid/&
inſuper aliquid aliud extra ſe ha
bet/quod continet.At præter vni-
uerſum ac totum:nichil eſt extra.
46 Et propterea:omnia ſunt in cœlo.
forſitan enim: cœlum eſt vniuer-
ſum.¶Eſt autẽ locus non ipſum
cœlum ſed aliquid eius: vltimus
inquam finis quieſcens/ quo cor-
pus mobile tangit.Et idcirco:ter-
ra in aqua/hęc in aere/aer in ęthe
re/& æther in cœlo eſt collocatus.
Ipſum vero cœlum: nullo in alio
corpore eſt vlterius collocatum.
47 ¶Patet autem ex his:ſi hoc mo-
do locus dicatur / dubitationes
omnes ſolui facile poſſe. neq; enĩ
vna cum corpore neceſſe eſt lo-
cum incrementa ſuſcipere: neq;
locum eſſe puncti/ neq; in eodem
corpora eſſe duo/neque interual-
lum quidẽ corporeũ eſſe. Corpus
eſt enim:quoduis id quod eſt in-
ter fines corporis continentis/ſed
non corporis ſpacium. Eſt etiam
& ipſe locus alicubi:non vt in lo-
co/ ſed vt finis in eo quod eſt fi-
nitum. Non eſt enim in loco om-
ne quod eſt: ſed tantum mobile
48 corpus . Et fertur igitur quodq;
cum ratione:ſuum ad locũ.Quod
enim poſt aliquod deinceps eſt
collocatum/ ac illud non violen-
tia tangit : id propinquum eſt illi
natura.atq; ſi copulata quidẽ ſint:

Tral.ve.ex græ.recog.

alia quidem ſunt in loco ſecundum poten-
tiam/alia vero ſecũdum actũ.Quapropter
cum cõtinuũ quidem ſit id quod eſt ſimiliũ
partium:ſecũdum potẽtiam in loco partes
ſunt.cum vero ſeparata quidem ſunt/tan-
gunt autem ſe/vt aceruus:ſecũdum actum.
Atq; alia quidem: per ſe.vt omne corpus:
aut ſecundũ loci mutationẽ/aut ſecundum
augmẽtũ mobile/per ſe alicubi exiſtit. Cœ
lum autẽ ſicut dictum eſt : non eſt alicubi
totum/ neq; vllo in loco eſt/ſi quidem nul-
lum corpus ipſum cõtinet.quo autem mo-
uetur: hoc etiam locus eſt partibus. altera
enim partiũ:alteri adhærẽs eſt.Alia vero/
ſecũdum accidens:vt anima/& cœlum.par
tes enim:in loco quodãmodo omnes ſunt.
in circulũ enim:continet alia aliam.Idcirco
mouetur quidem circulariter ſolum: quod
ſurſum eſt. ¶ Totum autem: non alicubi 18
eſt . quod enim alicubi eſt : & ipſum ali-
quid eſt/ & adhuc aliud aliquid eſſe opor-
tet pręter hoc in quo ſit/quod cõtinet.Præ-
ter autem vniuerſum ac totum:nichil extra
eſt. & propter hoc : omnia in cœlo ſunt .
Cœlũ enim: ipſum totũ fortaſſe eſt. ¶Eſt 19
autem locus/ non cœlum/ſed cœli quiddã:
vltimus ſcilicet & tangens mobile corpus/
terminus quieſcens. & ob hoc:terra quidẽ/
in aqua eſt.hæc vero:in aere.hic autem: in
æthere.& æther:in cœlo.cœlum autem:nõ
amplius in alio eſt. ¶Manifeſtum autem 20
ex his:q̊ & dubitationes õnes ſoluentur/ſi
hoc modo dicatur locus. Neq; enim ſimul
augmentari neceſſe eſt locum:neq; puncti
eſſe locum.neq; duo corpora:in eodem lo-
co.neq; ſpacium aliquod: eſſe corporeum.
corpus enim eſt : medium loci quoduis /
ſed non ſpacium corporis. Et eſt locus ali-
cubi:non autem vt in loco/ſed vt terminus
in terminato. non enim omne quod eſt/ in
loco eſt:ſed mobile corpus. Et fertur igitur
ad ſuũ ipſius locum:vnũquodq; rationabi-
liter.Quod enim conſequenter eſt/et tangit
non vi : congeneũ eſt. Atq; ſimul adnata:

Tral.ve.ex græ.recog.

impaſſibilia ſunt.quæ vero ſe tangunt: paſ
ſiua & actiua ſunt adinuicē. Et manet igi-
tur natura totum in proprio loco: vnum-
quodq; nō irrationabiliter. Eteni pars hæc
in toto loco: vt diuiſibilis pars ad totum eſt.
vt cū aquæ moueat aliquis partē, aut aeris.
ſic autem & aer: ſe habet ad aquam. nam
vt materia: illud autē, ſpecies. aqua quidem
materia aeris eſt: aer vero veluti actus qui-
dā illius. Nā aqua: potētia aer eſt. aer autē:
potentia aqua, alio modo. Determinādum
autem eſt de his: poſterius. ſed propter tē-
poris oportunitatem: neceſſe fuit dixiſſe.
immanifeſte autem nunc dictum: tunc
erit manifeſtius. Si igitur idem eſt materia
et actus (eſt enim aqua, ambo: ſed hoc qui-
dē potētia, illud vero actu) ſe habebit vtiq;
vt pars quodammodo ad totum. Quapro
pter & his tactus eſt. Copulatio autem: cū
ambo actu vnū facta fuerunt. Et de loco
quidem & q eſt, & quid eſt: dictum eſt.

CAP. VI.

21 EOdem autem modo exiſti-
mādum eſt: eſſe Phyſici, cō-
ſiderare et de vacuo ſi eſt
aut non, & quomodo eſt, aut
quid eſt, ſicut et de loco. nāq;
ſimilem habet & incredulitatem & fidem:
per ea quę putantur. vt locum enim quen-
dam, & vas: ipſum vacuum ponunt eſſe di
cētes. videtur autem, plenum quidem eſſe:
cum habet illam molem cuius ſuſceptiuū
eſt. cum vero priuatum eſt: vacuum, tanq̄
idem quidem ſit, vacuum et plenum & lo-
22 cus. eſſe autem ipſis: non idem eſt. ¶ Inci-
pere autem oportet conſiderationem: capi-
entes & ea quę dicunt affirmantes eſſe, &
rurſus quæ dicunt non affirmantes eſſe, et
tertio communes opiniones de ipſis. Alij
igitur monſtrare tentantes q non eſt: non
quod homines volunt dicere vacuum, hoc
Anaxagoras. redarguunt, ſed peccantes dicunt, vt Ana-
xagoras, & qui hoc modo redarguunt. de-

Argyropylus

paſſione carent. Sin vero ſe tan-
gant: paſſiua ſunt viciſſim atq; a-
ctiua. Manet præterea quoduis
proprio in loco non ſine ratione
ſuapte natura. Eteni hæc pars to 49
to in loco: vt diuiſibilis pars eſt
ad totū. veluti cū aeris quiſpiā vel
aquæ mouerit partē. ſic etiā & aer
ſeſe ad aquam habet. nam alte-
rum eſt velut materies: alterū, for-
ma. Aqua quidē, materies aeris:
aer autē, quaſi quidā illius actus.
Aqua nanq; potētia aer eſt: at aer
alio modo potentia aqua. Sed de
his: eſt poſterius pertractandum.
Atq; id quod nūc neceſſitate com
pulſi temporis, hunc ad locum at-
tulimus, obſcureq; eſt dictū: tunc
dilucidius explicabitur. Quod ſi
idē eſt materies atq; actus (ambo
nāq; eſt aqua: ſed alterū potentia,
alterū actu) ipſa ſane ad aerem, vt
pars quodāmodo ſe habet ad to-
tū. Quapropter: & his eſt tactus.
Copulatio vero tūc erit: cum am-
bo fuerint vnū actu. Sed eſſe qui-
dē locū, & quidnā ſit locus: ſatis
iam diximus.

CAP. VI.

EOdem modo autem 50
putādū eſt Natura-
lis eſſe Philoſophi
de vacuo contēpla-
ri, quemadmodum
& de loco: ſi ſit nec ne, & quonam
ſit modo, aut quid tandem ſit. Et
eni ſimiliter creditur atq; non cre
ditur: per ea quæ de ipſo putātur.
Nam qui dicunt vacuum eſſe: vt
locum quendam & vas ipſum po-
nunt. At plenum quidem eſſe vi-
detur: cum habet eam molem cu
ius eſt ſuſceptiuū. Vacuū autē: cū
illa eadem caret, quia idem eſt va
cuum, plenum, & locus. eſſe vero
ipſorum: non idem eſt, ſed diuer-
ſum. ¶ Incipiamus autem conſi- 51
derationem oportet: & hiſce quæ
dicunt ij qui vacuū aſſerunt eſſe,
& ijs etiam quæ dicūt qui ipſum
e medio tollunt, & tertio cōmuni-
bus de ipſis opinionibus ſūptis.
Qui igitur non eſſe conantur oſtē
dere: non id e medio tollūt, quod
homines dicere vacuū volūt, ſed
quod dicunt errantes, vt Anaxa-
goras, & qui hoc redarguunt mo-
do. nam aerem aliquid eſſe de-

Argyropylus

monſtrant:torquẽtes vtres/ac aerẽ
roboris eſſe participẽ oſtendẽtes/
& item ipſum in hiſce vaſis inclu
dẽtes quę ſurripiũt aquã. At homi
nes vacuum/ſpaciũ eſſe volunt:in
52 quo nullũ eſt ſenſibile corp⁹. Atq;
cũ omne quod eſt/corpus eſſe exi-
ſtimẽt:id in quo nichil eſt õnino/
vacuũ eſſe dicunt. Quapropter id
quod eſt aere plenũ: vacuũ inqui-
ũt eſſe. Non igitur id oſtẽdere eos
oportet/ aerẽ inq̃ aliquid eſſe: ſed
ſpaciũ nõ eſſe quicq̃ præter corpo
rũ molẽ / aut ſeparabile aut actu/
quod quidẽ vniuerſũ corpus ſeiũ-
git/ vt nõ ſit continuũ. quẽadmo-
dũ Democritus & Leucippus &
cõplures alij Naturaliũ dicũt:aut
etiã ſi quid ponitur extra corpus
53 continuũ vniuerſi. ❡Hi igitur ad
propoſitũ non recte proficiſcũtur:
ſed ij magis qui vacuũ eſſe dicũt.
Atq; primo quidem motum loco
accommodatum non fore dicunt:
quiquidem eſt latio atq; accretio.
non enim eſſe motus videtur: ni-
ſi ſit vacuum. fieri nanq; non po-
teſt: vt ipſum plenum ſuſcipiat.
Q2 ſi ſuſceperit/ fuerintq; duo cor-
pora in eodem : poſſunt & quot
quot volueris corpora ſimul eſſe.
differẽtia nãq; dici non poteſt: ob
quam dictũ hoc nõ eueniet. Q2 ſi
hoc erit: poteſt & minimũ ſuſcipe-
re maximũ. quippe cũ ipſum ma-
gnũ: multa ſit parua. Quare ſi ſit vt
ęqualia multa ſint i eodẽ: fieri po-
teſt vt multa quoq; ięqualia ſimul
54 ſint in eodẽ. Meliſſus autẽ:& vni-
uerſum ex his oſtẽdit imobile eſſe.
nã ſi mouebitur: neceſſe eſt inquit
vacuũ eſſe. At vacuum: in ratione
55 rerũ non eſt. Vno igitur modo: ex
his vacuũ quid eſſe oſtẽdunt. De-
inde alio modo: quia nõnulla cor-
pora premi cogiq; videtur. quod
intueri licet: cũ dolia vna cũ vtri-
bus vt inquiũt vinũ ſuſcipiũt. pro-
pterea ꝙ corpus quod dẽſatur: ea
vacua quæ inſũt ingreditur. Præ-
terea: accretio etiã per vacuũ fieri
omnibus videtur. nã alimẽtũ qui-
dẽ: eſt corpus. Fieri vero non po-
56 teſt: vt corpora duo ſint ſimul. Te-
ſtem etiam huius id afferũt/ quod
in cinere fieri ſolet : qui quidem
tantum ſuſcipit aquæ / quantum

Tral.ve.ex græ.recog.

monſtrant enim ꝙ aliquid eſt aer: ſtricte
ligantes vtres/ demonſtranteſq; ꝙ fortis eſt
aer/ ac accipientes in clepſydris. Alij autem
homines volunt vacuũ/ eſſe ſpacium: in quo
nullũ eſt corpus ſenſibile. Exiſtimantes au-
tem omne quod eſt/ corpus eſſe: dicunt in
quo omnino nichil eſt/ illud eſſe vacuum.
Quapropter plenum aere: vacuũ eſſe. Non
igitur hoc oportet demõſtrare/ ꝙ eſt aliquid
aer/ ſed ꝙ non eſt ſpacium aliud a corpori-
bus aut ſeparabile/ aut actu exiſtens/ quod
diuidit omne corpus/ vt ſit non cõtinuum.
quemadmodũ dicunt Democritus/ & Leu Democrit⁹
cippus/ & alij multi Phyſiologorũ/ aut etiã Leucippus
ſi q̃d eſt extra vniuerſũ corpus exiſtẽs cõti-
nuũ. ❡Hi igitur nõ ſecũdũ poſitiones ad 23
problema occurrũt: ſed affirmãtes eſſe/ ma
gis. dicũt autẽ/ vnũ quidẽ: ꝙ motus ſecundũ
locum/ non vtiq; erit. hic autem: eſt loci mu
tatio/ et augmẽtatio. nõ eni videbitur vtiq;
motus eſſe: ſi nõ ſit vacuum. plenum enim
non poſſe ſuſcipere. ſi vero ſuſcipiat/ ſintq;
duo in eodem: continget vtiq; & quotlibet
ſimul eſſe corpora. differentiam enim/ pro-
pter quam non vtiq; erit quod dictum eſt:
non eſt dicere. Si autẽ contingat hoc: & mi
nimum ſuſcipiet maximũ. multa nãq; par-
ua: ipſum magnũ eſt. Quare/ ſi multa ęqua-
lia contingit in eodem eſſe: & multa inæ-
qualia. Meliſſus igitur etiã oſtendit/ ꝙ vni- Meliſſus.
uerſum imobile ſit: ex his. ſi enim mouebi-
tur: neceſſe eſt (inquit) eſſe vacuũ. Vacuum
autem: non eſt eorum quę ſunt. Vno igitur
modo demonſtrant ꝙ aliquid eſt vacuum:
alio vero/ quia videntur aliqua cogi ac con-
ſtringi. vt et vinum dicunt cum vtribus: re-
cipere dolia/ tanq̃ in ea quæ inſũt vacua/ ſub
eunte quod denſatur corpore. Amplius
autẽ: et augmentatio videtur fieri omnibus
per vacuum. alimentum enim: corpus eſſe.
duo autem corpora: impoſſibile ſimul eſſe.
Teſtimonium autem et illud de cinere fa-
ciunt: qui tantum aquæ recipit/ quantum

Tral.ve.ex græ.recog.

vas / vacuum. Eſſe autem affirmauerunt
Pythagorei & Pythagorei / vacuum: ipſumq̄ / cœlum
ex infinito ſpiritu veluti reſpirans ingre-
di. & hoc eſſe vacuum: quod diſterminat
naturas.tanquam vacuum: ſeparatio quæ-
dam ſit eorū quæ ſunt conſequenter / et diſ-
terminatio. & hoc: eſſe primum in nume-
ris.vacuum enim: diſterminare naturam ip
ſorū. Ex quibus igitur alij quidē dicūt eſſe /
alij vero non dicunt: tot fere ac talia ſunt.

CAP. VII.

24 VT autē ſciamus vtro ſe mo
do habeat: oportet accipe-
re / quid ipſum nomē ſigni-
ficat. Videtur igitur vacuū:
locus eſſe / in quo nichil eſt.
huius autē cauſa eſt: quia quod eſt / corpus
eſſe putāt.omne autem corpus: in loco eſſe.
vacuū autem: in quo loco nullū eſt corpus.
Quare ſicubi non eſt corpus: ibi vacuum
25 eſſe. ¶ Corpus autē rurſus ōne putant eſſe
tangibile.huiuſmodi autem eſt: quodcūq̄
habet grauitatem aut leuitatem. Accidit er
go ex ſyllogiſmo / hoc eſſe vacuū: in quo nō
eſt graue quicq̄ / aut leue.hæc igitur / ſicut di
ximus etiam prius: ex ſyllogiſmo accidūt.
Inconueniens autem eſt: ſi punctum vacu-
um ſit.oportet enim locum eſſe: in quo cor-
poris ſit ſpacium tangibilis. At igitur vide-
tur dici vacuum: vno quidem modo non
plenū ſenſibili corpore ſecūdum tactū.ſen-
ſibile autem eſt ſecūdum tactum: quod gra
uitatem habet vel leuitatem. Quocirca du-
bitauerit aliquis / quidnam dicent / ſi habe-
at ſpacium / colorem aut ſonum: vtrum va-
cuū an nō? An videlicet ſi corpus quidem
ſuſcipiat tāgibile / vacuum eſſe: ſi vero non /
26 minime? ¶ Alio autē modo / in quo non eſt
hoc aliquid: neq̄ ſubſtantia aliqua corpo-
rea. Idcirco / quidam dicunt: vacuū eſſe cor-
porum materiā.qui quidem & locum / hoc
idem dicentes non recte. Materia enim: ſe-
parabilis non eſt a corporibus. Vacuū au-

Argyropylus

vas vacuum capit. Eſſe autem &
Pythagorici vacuum dixerunt: &
ipſum ex infinito ſpiritu cœlum
ingredi / quaſi reſpirando cœlum
ipſum etiam vacuū traheret / quod
naturas ipſas diſtinguit. Propter-
eaq̄ vacuum ſeparatio quædam
eſt eorum atq̄ diſtinctio: quæ de-
inceps ſunt collocata.atq̄ hoc in-
quiūt: primū in numeris eſſe. Va-
cuū eni: naturā ipſorū diſtinguere
dicunt. Talia igitur / & tot fere ſūt: 57
ex quibus quidā eſſe / quidā nō eſſe
vacuū cenſent.

CAP. VII.

AT nos vt percipia-
mus vtronam mo-
do res ſe habeat: ac-
cipiamus oportet /
quid ipſum nomen
ſignificat. Vacuū igitur: locus eſſe
videtur / in quo nichil eſt. quod
quidē inde emerſit. Omne enim
quod eſt: corpus eſſe exiſtimant.
& omne corpus eſſe in loco: & va
cuū eſſe locū in quo nullū eſt cor-
pus. Quare ſi alicubi non eſt cor-
pus: ibi nichil eſſe dicunt. ¶ Rur
ſus omne corpus tangibile eſſe pu
tant: & tale vt grauitatis aut leui-
tatis ſit particeps. Fit igitur per
ratiocinationem vt id ſit vacuū:
in quo non eſt graue quicq̄ vel le
ue.hęc igitur vti diximus: per ra-
tiocinationem eueniunt. Abſurdū
autem eſt: ſi punctus ſit vacuum.
ſit enim id locus oportet: in quo
corporis eſt tangibilis moles. At- 58
tamen vacuum vno quidem mo-
do videtur id dici: quod non eſt
plenum corporis ſenſibilis tactu.
Senſibile vero eſt tactu: quod gra-
uitatem habet vel leuitatem. Idcir
co & quiſpiam dubitauerit: quid-
nam dicent / ſi ſpacium colorē ha-
beat aut ſonum / vacuum ne an
non vacuum eſſe? At vt patet / va
cuum eſſe dicent: ſi corpus tāgibi-
le ſuſcipere poſſit. vacuū non eſſe:
ſi illud ſuſcipere nequeat. ¶ A- 59
lio vero modo id in quo non eſt
hoc aliquid: neq̄ ſubſtātia corpo-
rea vlla. Quapropter quidam va-
cuum eſſe corporū materiā dicūt:
qui quidem & locū hoc idem aſ-
ſerunt eſſe / non recte dicentes vt
patet. Materia nanq̄: ſeparabilis
non eſt a corporibus. Vacuum au

Argyropylus

60 tem:vt ſeparabile quærunt. Quo-
niam autem de loco eſt pertracta-
tum/& vacuum neceſſe eſt locum
eſſe ſi corpore careat/dictumq; eſt
quomodo eſt & quomodo non eſt
locus in rebus:patet hoc pacto va
cuum aut ſeparatum aut inſepa-
rabile/in ratione rerum non eſſe.
Vacuum enim nõ corpus:ſed cor-
61 poris ſpacium eſſe volunt. Qua-
propter & vacuum videtur quid
eſſe:quia & locus/& per eadem ſa
ne. Motus enim qui loco accõmo-
datur in mentẽ venit:& hiſce qui
locum eſſe quid præter corporum
molem ingredientium dicunt/ &
hiſce qui vacuum ponunt. Atq;
cauſam motus vacuum ſic eſſe pu
tant:vt in illo corpora moueãtur.
hoc autem tale erit:qualem ipſum
62 locum quidam inquiũt eſſe. ¶ At
nulla prorſus neceſſitas cogit: ſi
motus eſt/ vacuũ eſſe. Atq; omni-
no quidem vacuũ omnis motus
cauſa nõ eſt. quapropter:& Meliſ-
ſum idipſum pręterijt. Poteſt enĩ
alterari plenum:vt patet. Deinde:
neq; eius motus qui ad locum ac-
63 cõmodatur. Poſſunt enim corpo-
ra mutuo ſibi cedere:etiam ſi nul-
lum ſit ſpacium ſeparabile præter
corpora quæ mouentur. Atq; hoc:
in continuorũ ſicut & in humido-
rum cõuerſionibus patet. Poſſunt
etiã corpora nõ ob ingreſſionẽ in
vacuũ/ſed ob extruſionẽ eorũ quę
in ipſis inſunt:denſari. veluti cũ
premitur aqua: fit vt aer qui in
ipſa eſt extrudatur. Fiũt præterea
incremẽta:non ſolũ aliquo ingre-
diẽte/ ſed etiã alteratione / veluti
ſi aer ex aqua fiat. Omnino autẽ
ea ratio quę de accretione fit/& de
aqua quæ in cinerẽ funditur:ipſa
ſeipſam impedit. Aut enim nõ au
getur quicq̃/ aut non corpore: aut
fieri poteſt vt ſint duo corpora in
eodẽ. Dubitationẽ igitur cõmunẽ
ſoluere volũt: ſed non vacuũ eſſe
oſtẽdunt. aut totũ corpus vacuum
eſſe neceſſe eſt:ſi omni ex parte au
getur/& per vacuũ vt dicũt accre-
64 ſcit. Eadẽ eſt:& de cinere ratio. Pa
tet igitur perfacile eſſe: eas ſolue-
re rationes/ex quibus quidam va
cuum eſſe oſtendunt.

Tral. ve. ex græ. recog.

tem:quærunt vt ſeparabile. Quoniam autem de loco determinatum eſt/& vacuum/ locum neceſſe eſt eſſe ſi ſit/priuatum corpore/locus autem & quomodo eſt/& quomodo non eſt/dictum eſt:manifeſtum eſt igitur/ꝙ ſic quidem vacuum non eſt aut ſeparatum aut inſeparabile. vacuum enim:non corpus/ ſed corporis ſpaciũ eſſe vult. Quapropter & vacuũ:videtur aliquid eſſe quia et locus/& per eadẽ. Venit enim motus qui ſecundũ locum eſt: & ijs qui locum dicunt eſſe aliquid præter incidẽtia corpora/ & ijs qui vacuum. cauſam autem motus:putant eſſe vacuũ/ſicvt in quo mouentur. hoc autẽ tale erit:qualem locum dicũt quidam eſſe.
¶ Nulla autem neceſſitas eſt:ſi motus eſt/ 27
eſſe vacuum. Omnino igitur omnis motio-
nis:nequaq̃. quocirca:& Meliſſum latuit. Meliſſus
alterari namq; poteſt:plenum. Sed neq: ſecundũ locum motum. ſimul enim cedere ſibi inuicẽ contingit: nullo exiſtente ſpacio ſeparato præter corpora mota. atq; hoc manifeſtum eſt: & in continuorũ reuolutionibus/ vt & in ijs quæ ſunt humidorum. Contingit autem & denſari/ non in vacuum:ſed propterea ꝙ ea quæ inſunt elabũtur. vt aqua colliſa: aerem qui ineſt. Et augmentari / non ſolum ingrediente aliquo/ ſed & alteratione: vt ſi ex aqua fiat aer. Omnino autem de augmentatione ratio/ & de aqua in cinerẽ infuſa: ipſa ſeipſam impedit. aut enim non augetur quodlibet/ aut non corpore: aut contingit duo corpora in eodem eſſe. Dubitationem igitur communem volunt ſoluere/ſed non vacuum demonſtrant ꝙ eſt:aut totum corpus vacuũ eſſe neceſſarium eſt/ſi penitus augetur/ & augetur per vacuum. Eadem autem ratio: & in cinere eſt. Q꞉ igitur ea ex quibus demonſtrant vacuum eſſe/ſoluere facile ſit:manifeſtum eſt.

Tral. ve. ex græ. recog.

CAP. VIII.

28 Vod autem non eſt vacuũ ſic ſeparatũ/vt quidã dicũt: dicamus rurſum. Si enim eſt vniuſcuiuſq; ſimplicium corporum loci mutatio aliqua natura/vt ignis quidem ſurſum/terrę autem deorſum et ad mediũ: manifeſtum eſt ꝙ vacuum non erit cauſa loci mutationis. Cuius igitur cauſa erit: vacuum? videtur enim: eſſe cauſa motus ſecundum locum. huius autem: non eſt. Amplius ſi eſt aliquid/vt locus priuatus corpore: cum eſt vacuum/quo mouebitur impoſitum in ipſo corpus? non enim in omnem partem. Eadem autem ratio: & ad eos qui locũ eſſe quid ſeparatũ putant/in quem id fertur quod fertur. Quomodo namq; feretur impoſitum: aut manebit? Et de ipſo ſurſum & deorſum/& de vacuo: conueniet eadem ratio merito. vacuum enim/locum faciũt: qui eſſe dicũt. Et quonã modo inerit: aut in loco/aut in vacuo? nõ enim cõtingit: cum totum poſitũ fuerit/ vt in ſeparato loco ac permanẽte/corpus aliquod. pars enim niſi ſeorſum ponatur: non erit in loco/ ſed in toto. Amplius/ſi neq; locus eſt: neq; vacuum erit. Accidit autem dicentibus vacuum eſſe vt neceſſarium ſi erit motus: contrarium magis/ſi quis conſideret/non poſſe moueri quicq̃ ſi ſit vacuũ. vt enim qui propter ſimile dicũt terram quieſcere: ſic & in vacuo neceſſe quieſcere. non enim eſt: quo magis aut minus mouebitur. quatenus enĩ vacuum eſt: non habet differentiã. Primũ igitur: quoniam omnis motus/ aut violentia/ aut ſecundum naturã fit. neceſſe autem eſt/ſi quidem ſit violentus: eſſe & eũ qui ſecũdum naturam eſt. violentus enim: præter naturã eſt. qui vero pręter naturã eſt: poſterior eſt eo qui eſt ſecundũ naturã. Quare ſi non eſt ſecundũ naturã vniuſcuiq; naturalium corporũ motus: neq; aliorum erit motuũ vllus. At vero natura quidem quo-

Argyropylus

CAP. VIII.

Rurſus autem dicamus vacuũ hoc pacto ſeparatum non eſſe: vt quidam inquiunt eſſe. Nam ſi
natura cuiq; ſimplicium corpo-
rum aliqua latio cõpetat / vt igni
quidẽ ſurſum/terræ vero deorſum
atq; ad mediũ: patet vacuũ cau-
ſam lationis nõ eſſe. Cuius igitur
motus cauſa: vacuũ erit? eius enĩ
eſſe videtur: qui loco accõmoda-
tur. at: huius cauſa nõ eſt. Præter- 65
ea ſi eſt aliquid/ vt locus corpore
carẽs: cũ eſt vacuũ/ quonã feretur
corpus quod in illo poſitũ fuerit?
nõ enim: ad vniuerſũ mouebitur.
Eadem & ad eos accõmodatur ra
tio: qui locũ ſeparatũ quid eſſe po
nũt/ in quem id fertur quod motu
cietur. Quo nãq; modo feretur id
quod ibi poſitũ fuerit: aut mane-
bit? Et de differentijs hiſce/ ſupra
inquam ac infra/ & de vacuo: non
iniuria eadẽ accõmodabitur ratio.
Qui nãq; vacuũ eſſe dicunt: locũ
ipſum inquiũt eſſe. At quonã pa-
cto: corpus aut in loco aut in va-
cuo erit? non enim fit id quod ra-
tio flagitat: cũ totũ quippiã cor-
pus vt in ſeparato permanẽteve
loco poſitũ fuerit. pars enim ſi nõ
ſeorſum ponatur: non in loco eſt/
ſed in toto. Præterea ſi neq; locus
eſt: neq; vacuũ erit. Accidit autẽ 66
hiſce qui dicũt vacuũ eſſe vt ne-
ceſſariũ ſi motus erit: contrarium
potius/ ſi quiſpiã diligẽter conſi-
deret/ nõ poſſe inquã quicq̃ moue
ri ſi vacuũ eſt. Nã vt quidã terrã
ob ſimilitudinẽ quieſcere cenſue-
re: ſic & in vacuo quoduis quieſce
re corpus neceſſe eſt. Nõ eſt enim/
quonã magis aut minus mouebi-
tur. quo nãq; vacuũ eſt: hoc diffe-
rẽtiarũ eſt expers. Atqui patet: om 67
nem motũ aut vi fieri aut natura.
et ſi ſit violẽtus: & eum neceſſario
qui natura cõpetit/ eſſe. quippe cũ
violẽtus quidẽ ſit præter naturã.
qui vero eſt præter naturã: poſte-
rior ſit eo qui eſt ſecundũ naturã.
Quare ſi iſce motus non ſit / qui
corporum naturaliũ cuiq; ſuapte
natura competit: neq; cæterorum
profecto motuũ quiſq̃ erit. At quo-

Argyropylus

nam pacto motus is erit/ qui na-
tura cõpetit rebus:cũ ratione va-
cui ac infiniti nulla prorſus ſit dif
ferentia? Nam quo infinitũ eſt: eo
nichil infra/ nichil ſupra/ nichil
deniq; mediũ eſt. Quo vero vacu-
um eſt:eo nichil intereſt inter ſu-
perũ inferũq;. Nam vt nichili nul
la eſt differẽtia:ſic eius quod haud
eſt/nulla differentia aſſignari po-
teſt. Vacuũ vero:nõ ens quid/pri-
uatioq; eſſe videt. At ea latio quæ
natura cõpetit: differentiã ſubit.
Quare erũt ea quę differẽtia ſunt:
natura. Aut igit nõ eſt natura la-
tio vſq̃:aut ſi eſt/vacuũ in ratione
68 rerũ profecto nõ eſt. Praeterea nũc
quidem mouẽtur ea quæ iaciũtur
eo qui pepulit nõ tangẽte: aut ob
antiperiſtaſin / vt quidã inquiũt/
aut quia pulſus aer motu pellit ce
leriore q̃ ſit ea latio pulſi qua locũ
ad propriũ fertur. At in vacuo: ni-
chil horum eſſe poteſt. neq; fit vt
quicq̃ feratur:niſi vt id quod vehi
69 tur. Præterea/nemo dicere poteſt:
cur motũ alicubi ſtabit. cur enĩ: hic
q̃ hic poti⁹ ſtabit? Quare aut quie-
ſcet/ aut in infinitũ feratur neceſſe
eſt:ſi non potẽtius quippiã impe-
70 dierit. Inſuper nunc quidẽ in va-
cuo ex eo corpora ferri videntur:
quia cedit. at in vacuo: talis con-
ditio ſimiliter ſeſe habet omni ex
parte. quare:omnẽ ad partẽ feren-
71 tur. Atqui perſpicuũ id quod dici
tur:& ex hiſce quæ deinceps dice
mus/erit. Videmus enim idẽ pon
dus corpuſve:celeri⁹ duas ob cau
ſas ferri. Aut quia id differt per
quod mouetur: vt ſi per terrã/ vel
aquã/ vel aerẽ moueatur. Aut quia
id quod fertur differt/ ſi ſint eadẽ
cætera: ob ponderis/ aut leuitatis
exceſſum. Atq; id quidẽ per quod
fertur cauſa eſt: propterea quod
impedit/maxime quidem ſi cõtra
feratur. minus autẽ ſi maneat:&
magis id quod non eſt facile di-
uiſibile. quale eſt: id quod magis
eſt craſſum. Pondus igitur A:per
B quidem mediũ/ in tempore C
feretur. Per D vero ſubtilius qui-
dem illo/longitudine vero æqua-
le/ in tempore E: impedientis
corporis ratione. Sit enim B qui-
dem aqua: D autem aer. quan-

Tral. ve. ex græ. recog.

modo erit/ cum nulla ſit differentia ſecun-
dum vacuum & infinitũ? Quatenus enim
infinitum eſt: nichil erit ſurſum aut deor-
ſum/ aut medium. Quatenus vero vacu-
um:nichil differẽs erit deorſum a ſurſum.
Vt enim nichili nulla eſt differentia: ſic &
illius quod non eſt. vacuum autem:nõ ens
quippiam/& priuatio videtur eſſe. Natura
autem loci mutatio: differens eſt. quare
erunt quæ ſunt natura:differẽtia. Aut igi-
tur non eſt natura vſq̃ vlli/loci mutatio:aut
ſi hoc eſt/non eſt vacuum. Amplius nunc
quidem mouentur proiecta/eo qui impu-
lit non tangente:aut propter contrarij cir
cunſtantiam ſicut quidam dicunt/ aut ex
eo ꝙ pellit pulſus aer motu velociori q̃
ſit pulſi latio/qua fertur in proprium lo-
cum. in vacuo autem: nichil horum po-
teſt eſſe. neq; enim ferri erit:niſi vt quod
vehitur. Amplius nullus vtiq; poterit di-
cere:propter quid/quod mouetur ſtabit ali
cubi. cur enim magis hic:q̃ ibi? Quare aut
quieſcet: aut in infinitũ neceſſe eſt ferri/ni-
ſi aliquid potentius impedierit. Amplius
autem/ nunc quidem in vacuo/ quoniam
cedit:ferri videtur. in vacuo autem:prorſus
ſimiliter tale eſt. quare:in omnẽ feretur par
tẽ. Amplius autẽ: & ex his manifeſtũ eſt/
quod dicitur. videmus enim idem pondus/
atq; corpus: velocius ferri/ propter duas
cauſas. aut quia id differt per quod/ vt per
aquam/aut terram/ aut aerem:aut quia id
differt quod fertur/ ſi alia ſint eadem/ pro-
pter exceſſum grauitatis aut leuitatis. hoc
igitur per quod fertur/ cauſa eſt: quoniam
impedit maxime quidem/quod contra fer-
tur. deinde autem/& manens. magis autẽ:
id quod nõ facile diuiditur. tale autem eſt:
quod craſſius eſt. Id autem in quo eſt A:
mouebitur per B/ eo in quo C/ tẽpore. per
ipſum autẽ D/cũ ſit ſubtilius:eo in quo E.
ſi ęqualis eſt lõgitudo ipſius B cũ ipſo D:
ſecundũ analogiã impediẽtis corporis. Sit
enim B quidem aqua: D vero aer. quan-

Tral.ve.ex græ.recog.

to ergo ſubtilior eſt aer/aqua/et minus corporeus: tanto citius A/per D mouebitur q̃ per B. Habeat ergo eandem rationem ſecũdũ quã diſtat aer ab aqua:velocitas ad velocitatẽ. Quare ſi in duplo ſubtilius eſt: in duplo tempore lineam quę eſt ipſum B tranſibit q̃ quæ eſt ipſum D/ & erit tempus in quo eſt C/duplũ eius in quo eſt E. Atq; ſemper quanto fuerit minus corporeum minuſq; impeditiuũ/ ac melius diuiſibile id per quod fertur:citius mouebitur. Vacuũ autem nullam habet rationem qua excedit a corpore: ſicut neq; ipſum nichil/ ad numerũ. Si enim quatuor excedũt tria vno/ pluribus autem duo/ & adhuc vnum pluribus q̃ duo:ipſum ſane nichil/non amplius habent ratione qua excedant. neceſſe enĩ eſt diuidi id quod excedit:et in exceſſũ/ & in id quod exceditur. quare erunt ipſa quatuor :& id quo excedũt/et nichil.Quapter neq; linea/punctũ excedit:niſi cõponatur ex pũctis.Similiter autẽ et vacuũ/ad plenũ:nullã poſſibile eſt habere rationem. quare:neq; motũ.Sed ſi per ſubtiliſſimũ in tanto tẽpore tanto motu fertur per vacuũ: omnẽ exuperat rationẽ. Sit enim F vacuũ æquale autem magnitudine ipſis B et D. Ipſum ergo A ſi trãſibit et mouebitur quidem in quodã tẽpore eo ſcilicet in quo eſt G/in minori autẽ q̃ in quo eſt E:& hãc habebit rationẽ vacuum ad plenũ.ſed in tãto tẽpore quantũ eſt/in quo eſt G:ipſius D/ A tranſibit lineam K.tranſibit autẽ: ſi etiam ſit quippiam ſubtilitate differens ab aere/id in quo eſt F/ ſecundum hanc proportionem quam habet tempus in quo eſt E/ad tempus in quo eſt G.Si enim ſit tanto ſubtilius corpus in quo eſt F/ ipſo D/quanto exuperat E ipſum G:econuerſo trãſibit velocitate in tanto quantum G ipſum F/ipſum in quo eſt A/ſi feratur.ſi ergo nullum ſit corpus/in ipſo E:adhuc velocius.ſed erat in ipſo G.Quare:in æquali tẽpore tranſibit & quod plenũ eſt & vacu-

Argyropylus

to igitur aer aqua ſubtilior:tanto celerius A pondus/per D q̃ per B medium feretur/vt patet.Habeat igitur eandẽ rationẽ ad celeritatẽ celeritas : qua diſtat aer ab aqua. Quare ſi in duplo ſit aer aqua ſubtilior: duplo in tẽpore B medium pertrãſibit/ad id tẽpus in quo per mediũ D feretur/& C tẽpus/duplũ erit tẽporis E. Atq; quo ſubtilius eſt minuſq; impedit atq; facilius ſcinditur id per quod fit trãſitio: eo põdus A celerius ſemper feretur. At vacuũ nullam rationẽ habet/qua a corpore excedit: quẽadmodũ neq; ipſum nichil ad numerũ. Nã ſi quatuor vno quidẽ tria/ pluribus vero duo / & pluribus etiã q̃ duo vnũ excedũt:nullã profecto rationẽ vlterius habent/qua nichilũ ipſum excedũt. Id eni qd excedit: in exceſſũ ipſum/& in id qd exceditur/neceſſe eſt diuidatur. quare ipſa quatuor: erunt id quo excedunt/ et nichil. Idcirco neq; linea punctũ excedit:ſi nõ cõponatur ex pũctis. Similiter & vacuũ: nullã ad plenũ rationẽ habere po
teſt.quare/neq; etiã motus.Sed ſi 72
per ſubtiliſſimũ tanto motu tanto in tẽpore põdus A fertur per vacuũ: ſi mouebitur/omnẽ profecto rationẽ exuperabit. Sit eni F vacuum longitudine æquale B & D plenis. Pondus igitur A ſi tranſierit/ atq; aliquo quidem in tẽpore quod ſit G/minore vero q̃ eſt tempus E/fuerit motũ:hãc profecto rationẽ & vacuũ habebit ad plenũ: quã ad tẽpus tẽpus habebit. ſed tãto in tẽpore quantũ eſt G:pleni D partẽ aliquã trãſierit põdus A. ſitq; illa D K. tranſierit autem A põdus/mediũ ipſũ F:ſi ea etiã ratione differat ſubtilitate ab aere/ quam E tempus ad G tempus habet. Nam ſi corpus F tãto ſubtilius ſit ipſo D/ quanto tempus E/excedit G:contra profecto pondus A / tranſierit illud celeritate tanto in tempore/ quantum eſt tempus G/ ſi per illud feratur. Si igitur nullum in F fuerit corpus: celerius adhuc per illud ſane mouebitur. At in G tempore: motum iam erat. Quare pondus A: ęquali in tẽpore plenum & vacu-

um pertranſibit. At:hoc fieri ne-
73 quit. Si igitur tempus aliquod
erit in quo per vacuũ/ quoduis
corpus mouebitur: hoc eueniet
impoſſibile/ vt ex hiſce quæ di-
ximus patuit. in tempore enim
æquali:quippiam/plenum atq;
vacuũ pertranſibit. Erit enim ſic
aliquod corpus ad corpus: vt ad
tẽpus eſt tẽpus. Vt in ſũma autẽ
dicã:manifeſta eſt huiuſce cau-
ſa accidentis. nam motus qui-
dem omnis ad motum eſt ratio
(eſt enim:in tempore) & omnis
temporis item ad tempus/modo
ſint ambo finita. ſed vacui ad
plenum:nulla prorſus eſſe ratio
74 poteſt. Hæc igitur eueniunt:ob
eorum differẽtiam per quæ cor-
pora motu cientur. Eorum autẽ
quæ feruntur exceſſu: eueniunt
hæc. Cernimus enim ea corpo-
rum quæ plus aut grauitatis
aut leuitatis habent momenti/
modo eadem ipſis inſit figura:
celerius per æquale ſpacium fer
ri/ eaq; ratione quam inter ſeſe
habẽt. Quare:& per vacuum ita
ferẽtur. At:fieri profecto nequit.
Quam enim ob cauſam celerius
mouebuntur/in plenis enim: id
neceſſario fit. maius enim:cele-
rius vi ſua medium diuidit.
Nam id quod fertur / aut eſt
iactum: figura diuidit/ aut mo
75 mẽto quod habet. Aequalis igi-
tur celeritatis: omnia erunt. at
fieri nequit. Patet igitur ex hiſ-
ce quæ diximus: ſi vacuum ſit/
contrarium illius accidere pro-
pter quod vacuum eſſe probant
qui ipſum aſſerunt eſſe.

CAPVT VIIII.

HI nãq; ſi motus is
erit qui loco accõ-
modatur: vacuum
ſeparatum per ſe
eſſe putãt. Hoc au
tẽ perinde eſt:atq;
ſi ſeparatum quid locum aſſe-
runt eſſe. quod quidem eſſe non
poſſe:prius eſt demonſtratum.
76 At vero ſi per ſe quoq; ipſum cõ
ſiderabimus: vacuũ id quod va
cuum dicitur atq; inane/ vere
videbitur. Nam vt ſi in aqua

um. ſed impoſſibile eſt. Manifeſtũ eſt igi
tur ꝙ ſi erit aliquod tẽpus in quo per va
cuum/quoduis feretur: accidet hoc impoſ
ſibile. in æquali enim accipietur: aliquid
& quod plenum eſt tranſire & vacuum.
erit enim aliquod analogum corpus al-
terum ad alterũ: vt tempus ad tempus.
Vt autem in ſumma dicã/ manifeſta eſt
eius quod euenit cauſa: quia motus qui-
dem omnis ad motum/ eſt proportio (in
tempore enim eſt) temporis autem om-
nis eſt ad tempus/finitis vtriſq;. vacui au
tem ad plenum: non eſt. Quatenus igi-
tur differũt ea per quæ ferũtur: hæc con-
tingunt. ſecũdum autem eorum quæ fe-
runtur exceſſum: hæc. Videmus enim ea
quæ maius momentum habent aut gra-
uitatis aut leuitatis: ſi quo ad alia ſimili-
ter ſe habeant figuris/ citius ferri per æ-
quale ſpacium / & ſecundum rationem
quam habent magnitudines adinuicem.
Quare & per vacuũ. Sed impoſſibile eſt.
Propter quam enim cauſam/ferẽtur ve-
locius/ in plenis enim: ex neceſſitate. ve-
locius enim diuidit fortitudine: maius.
Aut enĩ figura diuidit/aut momento qđ
habet: id quod fertur/aut proiectum eſt.
Aeque velocia ergo: õnia erunt. ſed im-
poſſibile eſt. Q? igitur/ſi vacuum eſt/ac-
cidit contrariũ illius propter quod pro-
bãt/ dicentes eſſe vacuum: ex dictis ma-
nifeſtum eſt.

CAPVT VIIII.

HI igitur putant vacuum 29
eſſe/ ſi erit ſecundum lo-
cum motus: ſeparatum
ſecũdum ſe. Hoc autem
idẽ eſt: acſi dicamus locũ
eſſe quid ſeparatũ. Hoc
autem ꝙ impoſſibile ſit: dictum eſt pri-
us. At vero per ſe conſiderantibus: vide-
bitur vtiq; dictũ vacuũ/perq̃ vere vacuũ.
Vt enim in aqua ſi ponat aliquis cubũ/

Tral.ve.ex græ.recog.

cedet tanta aqua quantus eſt cubus: ſic & in aere/ ſed ſenſu imanifeſtũ eſt. Atq; ſemper itaq; in omni corpore habenti trãſlationem/ in quo eſt aptum natura/ trãſferri: neceſſe eſt/ niſi condenſetur/cedere aut deorſum ſemper/ ſi deorſum latio eſt vt terræ/aut ſurſum ſi ignis/ aut ad vtraq; vt aer / ſiue quodcunq; aliud ſit impoſitum.in vacuo autem:hoc quidem impoſſibile eſt . non enim: corpus eſt . Per vacui autem æquale ſpacium tranſiuiſſe videbitur:quod quidẽ erat & prius in vacuo.tanquam ſi neq; aqua cederet ligneo cubo/ neque aer:ſed omnia tranſirent per ipſum. At vero & cubus tantam habet magnitudinem:quantum occupat vacuum .quæ etſi calida eſt aut frigida / aut grauis aut leuis : nichilominus ratione / altera ab omnibus paſſionibus eſt/ etiam ſi ſeparabilis non ſit ab illis.dico autem:lignei cubi molem.quare & ſi ſeparetur ab omnibus/ & neq; leuis/neq; grauis ſit:occupabit æquale ſpacium/& in eadẽ erit & loci & vacui parte æquali ſibi.quid ergo differet corpus cubi:ab æquali vacuo/ & loco? et ſi duo talia:propter quid nõ & quotlibet in eodem erunt? Vnum igitur hoc: inconueniens/& impoſſibile eſt.Amplius autem manifeſtũ eſt:ꝙ hoc/ cubus habebit etiã cũ tranſfertur/quod & alia corpora omnia habent. quare ſi a loco nichil differat: quid oportet facere locum corporibus præter vniuſcuiuſq; molem/ ſi impaſſibilis moles eſt. nichil enim confert: ſi alterum circa ipſum æquale ſpacium huiuſmodi ſit. Qꝛ igitur non ſit ſeparatum vacuum: ex his manifeſtum eſt.

30 ¶Sũt autem quidam: qui per rarum et dẽſum putant manifeſtum eſſe ꝙ eſt vacuum.Si enim nõ eſt rarum & denſum: neq; coire et denſari poſſibile eſt.ſi vero hoc non ſit:aut omnino motus non erit/ aut totum fluctuabit/ vt dixit Xuthus/

Xuthus

Argyropylus

quiſpiam cubum poſuerit: tantum aquæ cedet quantus eſt ipſe cubus.ſic & ĩ aere fiet: ſed ſenſu non patet. Et ſemper õne corpus quod ferri poteſt: ad id ad quod aptum eſt ferri niſi denſetur/aut ad infera ſi ſit terra/ aut ad ſupera ſi ſit ignis/ aut ad vtraq;/feratur cedẽdo neceſſe eſt/ ſiue cubus ſiue quoduis aliud in ipſo corpus ponaꝛ. At hoc quidem in vacuo fieri nequit:quippe cum nõ ſit corpus.Cubũ autem æquale vacui ſpacium penetraſſe videbitur: perinde atq; ſi aqua ligneo cubo non cederet neq; aer/ ſed ipſum õnia penetrarent. Atqui cubus etiã tantam magnitudinem habet:quãta eſt ea vacui quæ occupatur ab ipſo . quæ etſi calida eſt aut frigida/& grauis aut leuis/ non minus tamẽ ob hoc/ ratione ab vniuerſis affectibus eſt diuerſa: etiam ſi non ab illis ſit ſeparabilis. dico autem: ipſam lignei cubi molem.Quare etiam ſi ab illis omnibus fuerit ſeparata/ & neq; grauis fuerit neq; leuis: æquale ſibi ſpacium occupabit/ in eademq; loci vacuiue parte ſibi æquali erit/ vt patet. quonã igitur cubi moles ab ęquali vacuo differet: atq; loco? Et ſi duæ tales ſimul fuerint moles : cur & quotquot volueris in eodem nõ erunt? Vnum igitur hoc: abſurdum ac impoſſibile ſequitur. Præterea patet id cubum ipſum 77 habere cum tranſfertur:quod et vniuerſa cætera corpora habẽt. Quare ſi nichil a loco differat: cur corporibus facere locum oportet ꝑter vniuſcuiuſq; molẽ/ ſi moles ſit affectuũ expers? nichil eni cõfert:ſi tale circa ipſã ſpaciũ aliud ſit æquale. Ex his igitur patet:in ratione rerũ vacuum ſeparatũ non eſſe. ¶Sed ſunt qui putãt:per rarum ac dẽſum patere vacuum eſſe.Nam ſi non ſit rarũ ac denſum: neq; fieri poteſt/ vt corpora coeãt atq; premãtur.Qꝛ ſi id nõ ſit:aut motus omnino nõ erit/ aut vniuerſũ fluctuabit/ vt inquit Xuthus/

Argyropylus

aut in aerem æqualem atq; aquã
fieri mutationem ſemperoportet.
hoc inquam pacto/ vt ſi ex aqua
poculi vnius oriatur aer:tanta ſi-
mul aqua ex æquali aere genere-
tur/aut neceſſe eſt vacuũ eſſe. Alio
namq; modo:fieri nequit vt cor-
pora cõſtringantur ac dilatentur.
80 Si igitur id inquiunt eſſe rarũ qđ
habet multa vacua ſeparata: pa-
tet ſi vacuũ ſeparatũ eſſe nõ poſ-
ſit/ ſicut neq; locus ſpaciũ habẽs/
neq; rarũ in ratione rerũ ſic eſſe.
81 Si vero nõ ſeparabile/ſed tamen
ineſſe qd vacuũ dicũt:minus qdẽ
eſt hoc ĩpoſſibile. Accidit autẽ pri
mo qdẽ: nõ ois motꝰ cauſã vacuũ
eſſe/ ſed eius dũtaxat quo ſupera
loca petũtur. rarũ enim: leue eſt.
quapropter: & ignẽ rarũ inquiũt
eſſe. Deinde nõ eſſe vacuũ motus
ſic cauſã: vt in ipſo quid mouea-
tur. ſed vt vtres mouẽt id ſurſũ
quod adiũctũ eſt ipſis/ex eo quia
ſurſũ ipſi ferũtur: ſic et vacuũ ſur-
ſum mouere. At quonã pacto la-
tio vacui poteſt vel locus eſſe? va
cui nãq; vacuũ id erit: ad quod fe
82 retur. Præterea: quã cauſã aſſigna
bũt qua graue deorſum fertur? Et
inſup patet/ſi quãto rarius quip-
piã magiſq; vacuũ eſt/ tãto cele-
rius ſurſũ feretur: qđ vacuũ ſit oĩ-
no/ ſurſũ id vel celerrime ferri. At
forſitan: & hoc moueri nõ poteſt.
vt eni demõſtratũ eſt i vacuo cũ-
cta imobilia: ſic eadẽ ratione va-
cuũ etiã demõſtrabit̃ imobile eſ-
ſe. celeritates eni: cõparari nõ poſ
83 ſunt. ¶ At eni cũ vacuũ qdẽ nõ eſ
ſe dicamus/ cætera autẽ vere ſint
dubitata: & hæc cõſideremꝰ opor
tet. Nã aut motꝰ nõ erit ſi raritas
dẽſitaſve nõ erit: aut inũdabit cœ
lũ: aut aqua ex aere/& aer ex aqua
ſemper orietur ęqualis. patet eni:
plus aeris ex aqua ſemp oriri. Ne
ceſſe eſt igit̃ ſi corpora nõ preman
tur atq; dẽſent̃: aut id qđ hæret ef
ficiat tandẽ expulſum vt vltimũ
turgeat atq; tumeſcat/ aut alio in
loco ęqualis aqua ex aere fiat/ vt
tota moles æqualis ſit vniuerſi/
aut nichil penitus moueat̃. ſẽper
eni cũ aliqđ mouet̃ id accidet: ni
ſi verſet̃. At nõ vniuerſa verſant̃:

Tral. ve. ex græ. recog.

aut in æquale ſemper mutari aerem/ et
aquã oportebit. dico autẽ/ vt ſi ex aquæ
cyatho factus eſt aer: ſimul ex æquali ae
re/tantam aquã fieri/aut vacuum eſſe ex
neceſſitate. coartari enim ac dilatari: nõ
aliter cõtingit. Si igitur rarum dicũt mul
ta vacua ſeparata habens: manifeſtũ eſt/
ꝙ ſi neq; vacuum eſſe poteſt ſeparabile/
ſicut neq; locus habẽs ſpacium ſuijpſius/
neq; rarum ſic. Si vero nõ ſeparabile/ſed
tamen ineſſe quid vacuum: minus qui-
dem impoſſibile eſt. Accidit autem/ pri-
mum quidem: nõ omnis motus cauſam
eſſe vacuum/ ſed eius qui ſurſum eſt. ra-
rum enim: leue. quapropter ignem: rarũ
eſſe dicunt. Deinde cauſam motus non
ſic eſſe vacuum: vt in quo. ſed vt vtres ex
eo quia ferũtur ſurſum/ferũt qđ ipſis cõ-
tinuũ eſt: ſic vacuũ ſurſũ fert. Atqui qua-
liter poſſibile eſt: eſſe lationem vacui/ aut
locum vacui? vacui enim eſt vacuum: ad
quod fertur. Amplius autem: quomodo
in graui aſſignabũt ferri deorſũ? Et ma-
nifeſtum eſt ꝙ ſi quanto rarius & magis
vacuum fuerit/ſurſum feretur: ſi omnino
ſit vacuum/velociſſime vtiq; feretur. For-
taſſe autem: & hoc impoſſibile eſt moue
ri. ratio autem eadem/ quoniam vt & in
vacuo immobilia ſunt omnia: ſic & va-
cuũ ꝙ eſt immobile. incõparabiles enim
ſunt: velocitates. ¶ Quoniam autem va- 31
cuum quidẽ nõ dicimus eſſe/alia vero du
bitata ſunt vere: aut motus nõ erit/ ſi nõ
erit dẽſitas & raritas/aut fluctuabit cœ-
lũ/aut ſemper æqualis aqua ex aere erit/
& aer ex aqua. manifeſtũ eni eſt: ꝙ plus
aeris/ ex aqua fit. Neceſſe eſt igitur/ſi nõ
eſt cõſtrictio: aut expulſum attiguũ vt vl
timũ fluctuet facere/aut alicubi alibi æ-
quale mutari ex aere in aquã/vt tota mo
les totius æqualis ſit/aut nichil moueri.
ſemper enim re tranſmutata/ hoc acci-
det: niſi circulariter moueatur. Non au-
tem ſemper fit in circulum/ loci mutatio:

Cap. 9 10

Tral. ve. ex græ. recog.

ſed & in rectum. hi igitur: propter hæc/
vacuum aliquid eſſe dicerent. Nos autē
dicimus ex ſuppoſitis/ꝙ eſt materia vna
contrariorum/ calidi & frigidi/ & aliarū
phyſicarum cōtrarietatū: & ex eo quod
potentia eſt/ id quod eſt actu/ fit. et non
ſeparabilis quidem eſt materia: ipſo au-
tem eſſe diuerſa eſt. & vna eſt numero ſi
forte fuerit: coloris/ & caliditatis/ & fri-
giditatis. eſt autem & corporis materia/
& magni & parui: eadem. manifeſtum
autem eſt. cum enim ex aqua factus eſt
aer: eadem materia non inſuper accipi-
ens aliquid aliud facta eſt/ ſed quod erat
potentia actu facta eſt. Atq; rurſus a-
qua ex aere: ſimiliter. Aliquādo quidem
in magnitudinem/ ex paruitate: aliquan-
do vero in paruitatem/ ex magnitudine.
ſimiliter igitur ſi & aer multus exiſtēs/ in
minori fiat mole/ & ex minori maior: po
tentia exiſtens fit materia vtraq;. Vt enī
ex frigido fit calidum/ & ex calido frigi-
dum eadem/ quia erat potentia: ſic & ex
calido/ magis calidum nullo facto in ma-
teria calido/ quod non erat calidū/ quādo
minus erat calidū. Sicut neq; maioris cir
culi circunferētia & curuitas/ ſi fiat mi-
noris circuli/ eadem cum ſit/ aut alia: in
nullo facta eſt curuitas/ quod erat nō cur
uum ſed rectū. non enī ex eo quia inter-
mittitur: ipſū minus aut magis eſt. neq;
eſt accipere flammæ magnitudinem ali-
quam: in qua & albedo & caliditas non
inſit. Sic igitur & prior calor poſterio-
ri/ quare & magnitudo et paruitas ſen-
ſibilis molis/ non inſuper accipiente ali-
quid materia/ extenditur: ſed quia poten
tia eſt materia vtriuſq;. Quare eſt idem/
denſum et rarū: & vna materia ipſorum
eſt. Eſt autem ipſum quidem denſum/
graue: rarum autem/ leue. duo enim:
ſunt in vtroque/ & denſo et raro. graue
enim et durum: denſa videntur eſſe. et
contraria/ leue inquam & molle: rara.

Argyropylus

ſed ſunt & ea quæ recto motu ciē
tur. illi igitur: ob hæc ipſa/ vacuū
quid dicerent eſſe. Nos autem ex 84
hiſce quæ iam conceſſa ſunt/ dici-
mus materiā vnā eſſe cōtrariorū/
caliditatis inquā atq; frigiditatis
& cæterarū naturaliū cōtrarieta-
tū: & ex ente potentia/ ens actu fi
eri. Atq; nō eſſe quidē ipſam ma-
teriā ſeparabilē: ratione vero eſſe
diuerſam. Et vnam numero colo-
ris ſi forte fuerit: et caliditatis atq;
frigiditatis. Et corporis item ma
teriā eandē magni ac parui: quod
quidē ex eo maxime patet. Nā ſi
factus eſt aer ex aqua: eadem ma-
teria facta eſt aer/ nulla re inſuper
alia aſſumpta/ ſed quod erat po-
tētia id tandem factum eſt actu.
Et rurſus ſimili modo: ſi orta eſt
ex aere aqua. Eadē nāq; materia/
nūc in magnam ex parua: nūc in
paruā ex magna vertitur molem.
Simili igiē modo/ ſi & aer ex ma-
iore ſtringitur in minorem/ & ex
minore rurſus in maiorem exten
ditur molē: materia ipſa quæ eſt
ambo potētia/ fit viciſſim vtrūq;.
Nam vt ex frigido calidum ea-
dem/ & ex calido frigidū fit/ quia
potentia erat ambo: ſic & ex ca-
lido fit magis calidum/ nulla pror
ſus ipſius parte tunc emergente
calida/ quæ nō erat antea calida/
cū calida minus erat. Quēadmo-
dū neq; ſi circūferentia circuli in
minoris ambitum eſt redacta/ ſi-
ue ſit eadem ſiue ſit alia: pars ip-
ſius vlla facta eſt curua quæ non
erat antea curua ſed recta. Nō enī
ex eo quippiam minus aut ma-
gis eſt tale: quia id intermittitur
quo minus aut magis dicitur ta-
le. Neq; fit vt flāmæ pars vlla ſu
matur: in qua caliditas albedoq;
non ſit. Quare & ipſa moles ſen-
ſibilis non ideo extenditur aut cō
ſtringitur/ quia materies aliquid
inſup accipit/ aut abijcit: ſed quia
ipſa materies vtrumq; ſubire po-
teſt. Quo fit vt idem ſit rarū et dē
ſum: & vtriuſq; materies vna. At-
qui denſum quidē eſt graue: rarū
autē leue. Duo nāq; comitanē v-
trūq;. graue enī & durū/ dēſa eſſe
vidētur: leue vero ac molle/ rara.

Argyropylus

Verum in plumbo ac ferro: gra
86 ue durumq; diſcrepant. Ex ijs
igitur quæ dicta ſunt: patet neq;
ſeparatū aut ſimpliciter aut in
raro/ neq; potentia vacuum eſ-
ſe/ niſi quiſpiam voluerit omni-
no vacuum id appellare/ quod
eſt cauſa lationis. Hoc autē pa-
cto grauis ipſius leuiſq; materi-
es vt eſt talis: vacuum erit. Ra-
rum enim ac dēſum: hac quidē
contrarietate/ lationis ſunt effe-
ctiua. Ratione vero duri mol-
liſve: cauſa ſūt facilis difficiliſve
paſſionis/ & non lationis ſed po
tius alterationis. Sed de vacuo
quidem quo pacto eſt/ & quo pa
cto nō eſt in ratione rerum: hoc
ſit modo determinatum.

CAPVT X.

87 POſt hæc autem: cō-
ſequens eſt de tem
pore pertractare.
atq; primo quidē
dubitādum eſt de
ipſo & per rationes exteras: ſi ſit
in ratione rerum necne. deinde
contemplandum eſt: quænam ſit
88 ipſius tandē natura. Ex his itaq;
tempus nō eſſe penitus/ aut vix
eſſe ac exigue: quiſpiam ſuſpica
bitur. Nam aliud fuit ipſius atq;
non eſt: aliud eſt futurum et nō-
dum eſt. Ex hiſce autē cōſtat: et
infinitum/ & quod ſemper acci-
pitur tempus. At hoc in ratione
rerum eſſe/ quod ex hiſce quæ nō
ſunt conſtat: impoſſibile eſſe vi-
89 detur. Præterea: partibilis om-
nis rei ſi ſit/ neceſſe eſt cum eſt/
aut omnes partes/ aut nōnullas
eſſe. At temporis quod quidem
eſſe partibile conſtat: aliæ partes
tranſactæ/ aliæ futuræ ſunt/ nul-
laq; penitus adeſt. Ipſum autem
nunc: partem non eſſe conſtat.
pars namq; metitur. at ipſum
nunc: non metitur. Ex partibus
præterea: conſtet totum oportet.
at tempus ex ipſis nunc: nō vi-
detur cōſtare. Inſuper ipſū nūc/
90 quod præteritum diſtinguere fu
turūq; videt/ vtrū vnū idēq; ſem
per permaneat/ an aliud ſit atq;
aliud: non diſcerni facile poteſt.
Nā ſi ſit aliud atq; aliud ſemper/

Tral. ve. ex græ. recog.

Diſſonāt autem graue & durum: in plū-
bo & ferro. Ex dictis igitur manifeſtum
eſt: ꝙ neq; diſgregatū eſt vacuū: neq; ſim-
pliciter/ neq; in raro/ neq; potentia/ niſi
quis velit ōnino vocare vacuū/ cauſam la-
tionis. ſic autē ipſius grauis ac leuis mate
ria quatenus huiuſmodi: erit vacuū. Den
ſū enim & rarū: ſecundū hanc contrarieta
tem/ motus factiua ſunt. ſecūdum autem
ipſum durū & molle: paſſionis & impaſ-
ſibilitatis/ & non loco mutationis ſed al-
terationis magis. Et de vacuo quidē/ quo
modo eſt/ & quomodo non eſt: determina
tum ſit hoc modo.

CAPVT X.

COnſequens autem eſt ad 33
ea quę dicta ſunt: aggre-
di de tempore. primū au
tem bene ſe habet/ dubi-
taſſe de ipſo/ & per exte-
ras rationes: vtrū ſit eo-
rum quæ ſunt an eorum quæ nō ſunt/ de-
inde quæ ſit natura ipſius. Qꝫ igitur om-
nino non ſit/ aut vix & obſcure: ex hiſce
aliquis ſuſpicabitur. Aliud enim ipſius fa
ctum eſt/ & non eſt: aliud vero futurū eſt/
& nondum eſt. Ex his autem/ & infinitū
& quod ſemper accipitur/ tempus: compo
nitur. Quod autem ex ijs quæ nō ſunt cō-
ponitur: fieri non poſſe videtur vt poſſi-
deat aliquādo eſſentiam. Ad hæc autem:
omnis rei partibilis ſi quidem ſit/ neceſſe
eſt quando eſt/ aut quaſdā aut omnes par
tes eſſe. temporis autem: aliæ fuerunt/ alię
vero/ futurę ſunt. nulla autem eſt: cum ſit
diuiſibile. ipſum autem nunc: nō eſt pars.
nam & menſurat pars: & componi opor-
tet totum/ ex partibus. tempus autem:
non videtur componi ex ipſis nunc. Am-
plius autem & ipſum nunc/ quod vide-
tur diſtinguere præteritū & futurum/ v-
trum vnum & idem ſemper permaneat/
an aliud ſit & aliud: non facile eſt videre.
Si enim ſemper alterum & alterum eſt/

Tral.ve.ex græ.recog.

nulla autem eſt earum quæ ſunt in tem-
pore alia & alia pars ſimul quæ non con-
tineat/alia vero contineatur vt minus tem
pus ſub maiore/ipſum autē nunc quod nō
eſt/prius autem fuit/neceſſe corruptum eſ-
ſe aliquando: & ipſa nunc ſimul quidem
inter ſe nō erūt.corruptū autē eſſe: neceſſe
eſt ſemper prius.in ſeipſo igitur corruptū
eſſe/impoſſibile eſt:ex eo quia tunc eſt. In
alio autem nunc/corrūpi ipſum prius nūc:
non contingit.Sit enim impoſſibile:conti-
gua eſſe adinuicem ipſa nunc/ vt punctum
cum puncto.Si igitur in eo quod eſt con-
ſequenter/ non corruptum eſt/ ſed in alio:
in medijs nūc quę ſunt infinita/ſimul erit.
hoc autem: impoſſibile eſt. At vero/ neq;
ſemper idem permanere:poſſibile eſt. nul
lius enim diuiſibilis finiti: vnus terminus
eſt. neq; enim ſi ad vnum ſit continuum:
neq; ſi ad plura.ipſum autē nūc/terminus
eſt:& tēpus eſt accipere finitum. Amplius
ſi ſimul eſſe ſecundum tempus/& neq; pri
us neq; poſterius/ in eodē eſſe & ipſo hoc
nunc ſit/et ſi qua prius aut poſterius in ip
ſo nunc ſunt : ſimul erūt quæ ante decies
millenos facta fuerūt annos/cum ijs quæ
fiunt hodie/ & neq; prius neq; poſterius
vllum aliud alio. De ijs igitur quę inſunt
33 ipſi:tot ſint dubitata. ¶ Quid autem eſt
tempus/& quæ ipſius natura: ſimiliter et
ex traditis immanifeſtū eſt/& ex ijs quæ
fuimus percurrētes prius. Nam quidam:
vniuerſi eſſe motum dicunt. Alij: ſphæ-
ram ipſam. Atqui circulationis etiā pars:
tempus quoddam eſt. circulatio vero:nō.
pars enim circulationis eſt: quod acceptū
eſt/ ſed non circulatio. Amplius autem/
ſi plures eſſent cœli : ſimiliter eſſe & tem-
pus / cuiuſlibet ipſorum motus. Quare
multa tempora : ſimul . Vniuerſi autem
ſphæra: viſa eſt quidem /dicentibus eſ-
ſe tempus . quia & in tempore omnia
ſunt: & in ipſa vniuerſi ſphæra. Eſt autē
ſtultius quod dictum eſt: q̄ vt de eo im-

Argyropylus

cū plures partes tēporis nullę ſi-
mul/niſi altera cōtineat ab altera
perinde atq; minus a maiore tē
pore cōtinetur/atq; id quod nūc
quidem non eſt/antea vero fuit/
neceſſe ſit aliquando eſſe corru-
ptum: ipſa nunc profecto ſimul
non erunt. Prius autem ſemper
corruptum eſſe:neceſſe eſt.In ſe-
ipſo igitur corruptū eſſe non po
teſt:propterea quod tunc eſt. In
alio vero nūc:qui fieri poteſt vt
ſit corruptum? Sit enim hoc im
poſſibile/ipſa nūc ſibi hærere:vt
puncto punctum. Si igitur non
in eo quod eſt deinceps corru-
ptū eſt/ ſed in alio:in ipſis pro-
fecto nūc medijs ſimul erit/quæ
quidem ſunt infinita.At fieri ne
quit. At vero:neq; idem ſemper 91
permanere poteſt. nullius enim
diuiſibilis finiti finis eſt vnus:ſi
ue ad vnum/ ſiue ad plura conti
nuū ſit. At ipſum nunc/finis eſt:
tempuſq; ſumi finitum poteſt.
Præterea cum ſimul eſſe tempo- 92
re/ & neq; prius neq; poſterius
nichil aliud ſit/q̄ in eodem nūc
eſſe: ſi priora poſterioraue i hoc
nunc ſunt/ea profecto quæ ante
centies centenos annos ſunt fa-
cta/ſimul cum ijs erunt quæ ho-
dierno die conficiuntur/ & neq;
prius quicq̄ alio neq; poſterius
erit.De ijs igitur quæ inſunt tē-
pori:tot ſint dubitata. ¶ Sed qd- 93
nam ſit tempus/ & quæ ſit ipſi-
us natura: ſimiliter eſt obſcurū/
& ex ijs quæ a maioribꝰ noſtris
tradita ſūt/& ex ijs quæ nuper a
nobis ſūt dicta. Quidā enī vni-
uerſi motum/ quidam ſphæram
ipſam: tēpus eſſe dixerunt.quo-
rum:neutrum verum eſt. Etenim
conuerſionis pars: tēpus eſt qd-
dam.cōuerſio vero:non eſt. Pars
enim conuerſionis eſt id quod
ſumptum eſt:nō conuerſio. Prę-
terea ſi plures eſſent cœli : mo-
tus vniuſcuiuſq; ſimiliter tem-
pus eſſet. Quare:plura tēpora ſi-
mul eſſent. Sphærā autē vniuerſi 94
quidam adeo tempus eſſe puta
rūt:quia & in tēpore et vniuerſi
ſphęra/ ſunt cūcta. Sed hoc adeo
ſtultū eſt: vt ſupuacaneū ſit ea i-

poſſibilia quæ ſequuntur conſi-
derare. Cum vero motus quidā
atq; mutatio quædā/tempus eſ-
ſe maxime videatur: id ſi ſit con
ſideremus oportet. Mutatio igi-
tur motuſve: in ipſo eſt quod mu
tatur duntaxat/aut vbi id eſt qđ
mouetur/ atq; mutatur. At tem-
pus vbiq; eſt æque: & apud om-
96 nia. Præterea: mutatio quidem
ōnis celerior eſt atq; tardior. at
tempus non eſt. Tardū enim &
velox: tēpore eſt diffinitum. Nā
id quidē eſt velox/quod in bre-
ui tēpore magnū: id autem tar-
dum/quod in longo paruum ſpa
cium tranſit. At tempus: nec vt
quantum quid eſt/nec vt quale/
97 tempore diffinitur. Tempus igi
tur non eſſe motum: ſatis iā pa-
tuit. Atq; nichil impræſentiarū
iterſit: vtro nomine motu an mu
tatione/vtamur. CAPVT XI.

AT vero: nō ſine mu
tatione tempus eſ-
ſe videtur. Nam cū
ipſi nichil mēte mu
tamur/aut non ani
maduertimus nos eſſe mutatos:
non videtur nobis tempus fuiſ-
ſe. quēadmodum nec hiſce quos
ferūt ī Sardo apud Heroas dor
mire: cum fuerint experrecti. Cō
iungunt enī nunc ipſa/prius in-
quam atq; poſterius / vnumq; fa
ciunt: medium ob ſenſus occupa
tionem tempus excipientes. Vt
igitur ſi nō aliud atq; aliud/ ſed
vnum idemq; nunc eſſet/ tēpus
ſane non eſſet: ſic & cum lateat
aliud atq; aliud eſſe/medium ip
ſum non eſſe tempus videtur.
Qꝛ ſi tunc fit vt tempus eſſe nō
arbitremur cum nullam diffini-
mus mutationem / ſed in vno
atq; indiuiſibili anima manere
videtur / cum vero ſenſerimus
diffiniuerimuſq; mutationem /
98 tunc tempus fuiſſe dicimus: pa-
tet profecto ſine motu mutatio-
neve tempus non eſſe. Quæ cū
ita ſint: patet tempus nec mo-
tum eſſe/nec eſſe etiam abſq; mo
tu. Quoniam autem quidnā ſit
tempus quęrimus: ſumamus o-
portet hinc ordientes/quidnam
ipſius ſit motus. Nam ſimul

poſſibilia conſideremus. Poſtq̄ autem vi-
deť maxime motus eſſe ac mutatio quæ-
dam/tempus: hoc conſiderandum erit. V-
niuſcuiuſq; igitur mutatio/& motus: in ip
ſo quod tranſmutatur eſt ſolū/aut vbi fu-
erit ipſum quod mouetur & tranſmuta-
tur. tempus autem: ſimiliter & vbiq;/ & a-
pud omnia eſt. Amplius autem/ mutatio
quidem omnis/velocior aut tardior eſt: tē
pus autem nō eſt. tardum enim & velox:
tēpore diffiniūtur. Velox enim eſt: quod
in pauco/multum mouetur. Tardum au-
tem: quod in multo/parum. Tempus au-
tem nō definitur tempore: neq; quo quā-
tum quid eſt/ neq; quo quale. Qꝛ igitur
non eſt motus: manifeſtum eſt. Nichil au
tem referat nobis dicere in præſentia: mo-
tum aut mutationem.

CAPVT XI.

AT vero: neq; ſine mutati- 34
one. cum enim ipſi nichil
mutamur ſecūdum intelli
gētiam/ aut latet nos mu-
tari : non videtur nobis
fuiſſe tempus. ſicuti neq;
ijs qui in Sardo fabuloſe dicuntur dormi-
re apud Heroas: cū fuerit experrecti. Co-
pulant enim primum nūc poſteriori nūc/
& faciunt vnum: remouentes propter in-
ſenſibilitatem/medium. Vt igitur/ſi nō eſ
ſet alterum nunc ſed vnum & idem/non eſ
ſet tempus: ſic & quando latet alterum eſ
ſe/non videtur quod medium eſt/ eſſe tem
pus. Si igitur vt nō putemus eſſe tempus/
tunc accidit nobis / cum non diffinimus
vllam mutationem/ſed in vno & indiuiſi-
bili videtur anima manere/ cum autē ſen-
ſerimus ac diffiniuerimus/tūc dicimus fu-
iſſe tempus: manifeſtum eſt ꝙ non eſt ſi-
ne motu ac mutatione/tempus. Qꝛ igitur
neq; motus/neq; ſine motu tēpus eſt: ma-
nifeſtum eſt. Accipiendum eſt autē/ quo-
niā quærimus quid eſt tēpus/ hinc incipiē
tibus: quidnā ipſius motus ſit. ſimul enim

Tral.ve.ex græ.recog.

motum ſentimus / & tempus. Etenim ſi
ſint tenebræ / & nichil per corpus patia-
mur / motus autem quidã in anima inſit:
cõfeſtim ſimul videtur quoddã fuiſſe et tẽ
pus. At vero & cũ tẽpus videtur fuiſſe ali
quod: ſimul et motus quidã fuiſſe videtur.
Quare aut motus / aut motus aliquid: eſt
tempus. Cum igitur nõ ſit motus: neceſſe
35 eſt motus aliquid eſſe / ipſum. ¶ Cũ autẽ
quod mouetur / moueatur ex quodam in
quoddã / & omnis magnitudo cõtinua ſit:
ſequitur magnitudinẽ motus. Quia enim
magnitudo cõtinua eſt: et motus eſt cõti-
nuus. Quia vero motus: & tẽpus. quantus
enim motus eſt: tantũ & tẽpus ſemper vi-
detur fuiſſe. Prius autẽ & poſterius: in lo-
co primũ ſũt. hic quidẽ: poſitione. Queniã
autẽ in magnitudine eſt prius & poſteri-
us: neceſſe eſt & in motu eſſe prius & po-
ſterius proportionaliter ijs quę ſũt ibi. At
vero & in tempore eſt prius & poſterius:
propterea ꝙ alterũ ſequitur ſemper alte-
rũ ipſorũ. Eſt autẽ prius & poſterius ip-
ſorum: in motu. Id quidẽ quod eſt / motus
eſt: eſſe tamen ipſi / alterũ eſt / & nõ eſt mo
36 tus. ¶ At vero & tempus quidem cogno-
ſcimus: cum diffiniuerimus motum / prius
ac poſterius diffinientes. atq; tũc dicimus
fuiſſe tempus: quando prioris & poſteri-
oris in motu / ſenſum ceperimus. Determi
namus autem aliud & aliud exiſtiman-
do ipſa / & medium quippiam inter ipſa
alterum. cum enim extrema altera a me-
dio intellexerimus / duoq; dixerit anima /
ipſa nũc / hoc quidem prius / illud vero po-
ſterius: tunc & hoc dicimus eſſe tempus.
Quod enim determinatur ipſo nũc: tẽpus
eſſe videtur / & ſupponatur. Quãdo igitur
tanq̃ vnum / ipſum nunc ſentimus / & non
aut vt prius & poſterius in motu / aut vt
idem quidem / non autẽ prioris & poſteri-
oris cuiuſdã: nõ videtur tẽpus fuiſſe vllũ /
quoniã neq; motus. Cũ autẽ prius & po-
ſterius eſt: tũc dicimus tempus. Hoc enim

Argyropylus

motum tempuſq; ſentimus. Ete-
nim ſi tenebræ ſint / & nichil per
corpus afficiamur / motus autem
inſit in anima: continuo ſane
quoddã etiam ſimul fuiſſe tem-
pus videtur. At cũ tẽpus / etiam
quoddã videtur nobis fuiſſe: ſi-
mul tũc et motus fuiſſe quidã vi
det. Quibus efficit: vt tẽpus aut
motus ſit / aut aliquid motus. Cũ
igitur motus non ſit: neceſſe eſt
ipſum aliquid motus eſſe. ¶ Cũ 99
autem id quod mouetur ex quo-
dam in quoddam proficiſcatur /
magnitudoq; õnis continua ſit:
motus profecto magnitudinem
ſequitur. Quia nãq; magnitudo
continua eſt: ideo & motus con-
tinuus eſt. At quia motus conti-
nuus eſt: & tempus etiam conti
nuum eſt. quantus enim eſt mo-
tus: tantũ & tempus ſemper fuiſ
ſe videtur. Atqui: prius & poſte- 100
rius in loco eſt primo / atq; poſi-
tione. Cum vero in magnitudi-
ne ſit: in motu quoq; ſimilitu-
dine rationis prius eſſe poſteri-
uſve neceſſe eſt. At vero prius
atq; poſterius in tẽpore etiã eſt:
ex eo ſane quia ſemper alterum
ipſorũ alterũ ſequitur. Prius au-
tẽ in motu poſteriuſve / ſubiecto
quidẽ eſt motus: ipſo autem eſſe
diuerſum eſt / & non eſt motus.
¶ Atqui tẽpus quoq; cognoſci-
mus: cũ motũ definimus prio-
re poſterioreve definientes. atq;
tũc fuiſſe dicimus tẽpus: cũ pri-
us in motu poſteriuſq; ſenſeri-
mus. Hoc ipſo autẽ definimus:
ꝙ aliud atq; aliud ipſa / & ali-
ud quid inter ipſa medium eſſe
exiſtimamus. nã cũ extrema a-
lia a medio intelligimus eſſe / &
animus ipſa nũc duo dicit / alte-
rũ prius / alterũ poſterius: tũc et
hoc ipſũ tẽpus dicimus eſſe. q̃d
enĩ ipſo nunc definitur: id tem-
pus eſſe videtur & ſupponitur.
Cũ igitur ipſum nũc vt vnũ ſen 101
timus / & nõ aut vt prius in mo-
tu poſteriuſve / aut vt idem qui-
dẽ / prioris vero cuiuſdã poſterio
riſve: tẽpus tũc nullũ fuiſſe vide-
tur / quoniã neq; motus. Sed cũ
prius ſentim9 atq; poſterius: tũc
& tẽpus dicimus eſſe. Hoc enim

eſt tēpus: numerus motus per ip-
ſum prius poſteriuſve. Non er-
go tempus eſt motus: ſed vt mo-
102 tus ipſe/numerū habet. Id ita eſ-
ſe:hoc indicat ſignū. nam plus
quidē & minus/numero: plurem
vero minorēve motū/tēpore ſo-
lemus diſcernere. Tēpus ergo:nu
merus quidā eſt. ℭCum vero du-
plex ſit numerus (nam & id quod
numerať ac numerabile/ et id quo
numeramus:numerū dicimus) id
quod numeratur/ non id quo nu-
meramus/eſt tempus. Sunt autem
id quo numeramus / & id quod
numeratur:non eadē/ſed diuerſa.
103 ℭAtq; vt motus alius eſt atq; ali-
us: ſic & tempus. Tempus autem
omne quod eſt ſimul:eſt idem. nā
ipſum nūc/idem eſt ſubiecto:eſſe
104 autē ipſius/diuerſum eſt. Ipſumq;
tempus metitur: vt prius atq; po-
ſterius eſt. Atq; tum eſt idem:tum
non eſt idem. Nam vt eſt idem
in alio atq; alio:differt. atq; hoc
pacto eſt ipſum nūc. ſubiecto ve-
ro:eſt idem. Eteni motus magni-
tudinem ſequitur:& tempus mo-
tum/ vt diximus. Quo fit vt & id
quod fertur/quo motū & prius in
ipſo poſteriuſve cognoſcimus i
punctū ſequatur. Hoc igitur/ ſub-
iecto quidem eſt idem. eſt enim:
aut punctū/ aut lapis/aut aliquid
aliud tale. ratione vero:diuerſū.
perinde atq; Sophiſtę:Coriſcū in
Lycio/Coriſcū in foro eſſe/ ſumūt
eſſe diuerſa. et hoc igitur vt alibi
eſt/ atq; alibi:eſt diuerſum. At ip-
ſum nunc ſequitur id quod fertur:
perinde atq; tempus ſequitur mo
tum. ipſo nāq; quod fertur: prius
in motu poſteriuſve cognoſcimus.
Prius vero poſteriuſve vt nume-
rabile eſt: ipſum profecto eſt nūc.
Quare & hoc ipſum: ſubiecto qui-
dem eſt idem. eſt enim prius aut
poſterius: quod eſt in motu. ipſo
autem eſſe: diuerſum eſt. prius
namq; poſteriuſve vt numerabi-
le eſt: ipſum eſt nunc. eſt etiam
hoc:maxime nunc. Nam & mo-
tio ob id quod mouetur / & la-
tio ob id quod fertur:eſt nota. Eſt
enim hoc aliquid/id quod fertur:
motus vero non eſt. Eſt igitur

eſt tempus: numerus motus ſecundū pri-
us & poſterius. Nō ergo motus/tēpus eſt:
ſed quatenus numerū habet motus. Signū
autem eſt. plus enim & minus diſcerni-
mus numero: motum autem plurem &
minorem / tempore. Numerus itaq; qui-
dam: tempus eſt. ℭQuoniam autem nu 37
merus eſt duplex(eteni quod numeramus
ac numerabile/ numerum dicimus:et quo
numeramus)tempus eſt quod numeratur/
& non quo numeramus. eſt autem alterū
quo numeramus: & quod numeratur.
ℭEt vt motus ſemper alius eſt et alius:ſic 38
& tempus. Tēpus autem ſimul omne: idē
eſt. nā ipſum nūc:idē eſt/ ſecūdū id qđ eſt.
eſſe autem ipſi: alterū eſt. Ipſum autē nūc/
tempus metitur: quatenus prius eſt atq;
poſterius. Ipſū autē nūc/ eſt quidē vt idē:
eſt vero vt non idē. Quatenus enim in alio
& alio eſt:diuerſum eſt. hoc autem: eſt ipſi
nūc. quatenus vero eſt id quod eſt/ipſum
nūc: idem eſt. ſequitur enī(vt dictū eſt)ma
gnitudinem:motus. hunc autem: tempus/
vt diximus. et ſimiliter igitur punctum:id
quod fertur/quo motū cognoſcimus/et pri
us in ipſo & poſterius. hoc autē ſecūdū id
quidē qđ eſt: idē eſt. punctū enī/ aut lapis/
aut aliquid eiuſmodi:eſt. ratione autē: ali-
ud eſt. ſicut Sophiſtæ accipiunt eſſe diuer-
ſū: Coriſcū in Lycio eſſe/et Coriſcū in fo-
ro. et hoc igitur/ex eo quia alibi et alibi eſt:
diuerſum eſt. ipſum autē nunc/ ſequitur id
quod fertur: vt tēpus/motū. eo enim quod
fertur: cognoſcimus prius et poſterius in
motu. Quatenus autē numerabile eſt pri-
us et poſterius:ipſum nūc eſt. Quare & in
his/id quidem quod eſt nunc: eſt idem. pri
us eni aut poſterius eſt: quod in motu eſt.
ipſum autem eſſe: alterum. Quatenus eni
numerabile eſt prius et poſterius:ipſū nūc
eſt. et notum maxime:hoc eſt. etenim mo-
tus eſt: per id quod mouetur/ et latio per
id quod fertur. Hoc aliquid enim eſt id
quod fertur: motus autem/non. Eſt igitur

Tral.ve.ex græ.recog.

Vt idem ipſum nunc dictum ſemper:eſt au
tem/vt non idem. etenim ſimiliter:et quod
fertur.Manifeſtum eſt autem/ ꝙ et ſi tem-
pus non ſit/ ipſum nunc non erit:et ſi ipſũ
nunc non ſit/tempus non erit. Vt enim ſi-
mul ſunt/id quod fertur/ et latio: ſic et nu-
merus eius quod fertur/et mutationis. Tẽ-
pus enim eſt:loci mutationis numerus.ip-
ſum autem nunc/eſt vt quod fertur:vt vni-
tas/numeri.et continuum tempus eſt/ ipſo
nunc:et diuiditur ſecundum ipſum nunc.
ſequitur autem hoc:loci mutationem/et id
quod fertur. Etenim motus et loci mutatio
vna eſt/ipſo quod fertur/quia vnum: et nõ
ſecũdũ id quod eſt(etenim deficeret)ſed ra
tione. Et diſterminat priorẽ et poſteriorẽ
motũ: hoc. Sequitur autem et hoc quodã
modo:punctum.etenim punctum:et conti
nuat quodãmodo longitudinem/et diſter-
minat. eſt enim huius quidem/ principiũ:
illius vero/ finis. Sed cum ſic quidem accipi
at aliquis/tanq̃ duobus vtens vno: neceſſe
eſt ſtare/ ſi erit principium et finis/idẽ pun
ctus.ipſum autem nunc:ex eo quia moue-
tur id quod fertur/ſemper alterũ eſt. Qua
re tempus numerus eſt/non vt ipſius pun-
cti/quia et principium et finis eſt:ſed vt vl-
tima ipſius lineæ magis/ & non vt partes/
& propter id quod dictum eſt.medio enim
puncto / tanq̃ duobus: vtimur. Quare:vt
quieſcat / accidit. Et inſuper manifeſtum
eſt ꝙ neq; pars eſt ipſum nunc/temporis/
neq; diuiſio/ motus: ſicut neq; puncta ip-
ſius/ lineæ. lineæ enim duæ: partes vnius
ſunt. Quatenus igitur terminus eſt ipſum
nunc: non eſt tempus/ ſed accidit. Quate-
nus vero numerat:numerus.termini enim
illius ſolum ſunt:cuius ſunt termini. Nume
rus autem horũ equorũ/ denarius ſcilicet:
& alibi eſt . Qꝛ igitur tempus numerus
motus eſt ſecundum prius et poſterius/ et
continuum(nam continui eſt)manifeſtum
eſt.

Argyropylus

tum idem id quod nunc dicitur
ſemper:tum non idem.quippe cũ
& id quod fertur:tales ſubeat mo-
dos.Patet etiam/nunc ipſum non 105
eſſe/ſi tempus non ſit; & tempus
non eſſe/ſi non ſit ipſum nunc.Nã
vt ſimul ſunt id quod fertur/& la-
tio:ſic & numerus eius qđ fertur/
& numerus ipſius etiam lationis
ſunt ſimul. Eſt enim tempus qui-
dem:numerus lationis.Ipſum au-
tem nunc/eius quod fertur:perin-
de atq; vnitas/numeri. Eſt præter-
ea tempus:ipſo nunc continuum/
atq; diuiſum. hoc enim: ad latio-
nem/ & ad id quod fertur/accom-
modatur. Nam motus ac latio v-
na eſt/ ipſo ſane quod fertur/pro-
pterea quod vnum eſt:& non ſub-
iecto(ſic enim:intercapedines eſ-
ſe poſſunt)ſed ratione. Diſtinguit
etiam hoc:priorẽ poſterioreq; mo
tum. Atq; hoc etiam accommoda
tur quodammodo pũcto. Etenim
pũctum:& cõtinuat longitudinẽ/
& diſtinguit. Nam huius/princi-
pium eſt:illius/finis. Verum cum 106
hoc pacto quiſpiã ipſum ſumit/
vt ipſo tanq̃ duobus vtatur:tunc
ſtetur neceſſe eſt/ſi punctum idem
principiũ erit ac finis. Ipſum au-
tem nũc: quia id quod fertur mo-
uetur/aliud eſt atq; aliud ſemper.
Quare tempus eſt numerus: non
hoc ſane ꝙ nunc ipſum perinde
atq; punctum idem/ principiũ ſu-
mitur atq; finis/ob id porro quod
antea diximus (tunc enĩ erit vſus
medij puncti:tanq̃ duorũ. quare
fiet/ vt ſtetur) ſed hoc potius ꝙ
eã in hoc/ipſa nũc ſubeunt ratio-
nem/ quã extrema lineæ in eadẽ/
atq; non vt partes . Patet enim/ 107
neq; nũc ipſum temporis eſſe par-
tem/neq; diuiſionẽ/motus:quẽad
modum neq; puncta ſunt lineæ
partes/ſed duæ lineæ ſemper. Ip-
ſum igitur nũc vt eſt quidẽ finis/
tempus non eſt:ſed accidit. Vt au
tem numerat:numerus eſt. Nã fi-
nes quidẽ illius ſunt ſolum:cuius
ſunt fines. Numerus autẽ horum
equorũ/denarius inq̃:& alibi etiã
eſt. Patet igitur tẽpus numerũ eſ- 108
ſe motus per prius poſteriuſve:&
continuũ etiã eſſe/ cum ſit conti-
nui numerus/ vti diximus.

Argyropylus
CAP. XII.

NVmerus autem mi-
nimus:abſolut9 qui
dam eſt/dualitas in-
quam ipſa. quidam
autẽ:partim eſt/par-
tim nõ eſt. Veluti lineę/multitudi-
ne quidẽ minimus eſt: duæ inq̃ li-
neæ/ aut vna. magnitudine autẽ:
eſſe non poteſt. omnis nãq; linea:
diuiditur ſemper. Quare ſimiliter
& tẽpus. Numero quidem mini-
mum: vnum vel duo. magnitudi-
109 ne vero: non eſt. Perſpicuũ etiam
eſt: & cur velox quidem ac tardũ
non dicitur/ multũ autem & pau-
cum/ & longum ac breue dicitur.
Quo namq; continuũ eſt: hoc lon-
gum & breue. Quo vero numerus
eſt: hoc multum ac paucum di-
citur. Velox autem & tardum non
eſt: quippe cũ neq; numerus quo
numeramus/ velox vllus ſit atq;
110 tardus. ❡Eſt etiã idẽ ſimul vbiq;:
non eſt autem idem tempus pri-
us poſteriuſve. quoniam & mu-
tatio præſens quidem eſt vna: fa-
cta vero futuraq;/ alia. Tempus
autem: numerus eſt/ non quo nu-
meramus/ ſed qui numeratur. Atq;
hoc ſane: aliud eſt prius atq; po-
ſterius ſemper. nam ipſa nũc/ alia
ſunt: vt patet. Eſt autẽ vnus idẽq;
numerus: centum hominum cen-
tumq; equorum. At ea quorum
eſt numerus/ equi inquam & ho-
111 mines: ſũt diuerſa. ❡Præterea vt
motus idem ac vnus iterum atq;
iterum eſſe poteſt: ſic & tempus
idem vnumq; eſſe poteſt/ velut
112 annus/ ver/ autũnus. ❡Atqui non
ſolum tempore motum/ ſed etiam
tempus motu metimur: ex eo ſane
quia a ſeſe viciſſim definiuntur.
Nam tempus quidem definit mo
tũ: quippe cũ ſit ipſius numerus/
vti diximus. Motus autem: tem-
pus. Atq; multum paucumve di-
cimus tempus/ motu metientes
ipſum: perinde atq; numerum re
numerabili numerabimus. vt v-
no equo: numerum ipſum equo-
rum. Etenim numero quidem
multitudinem equorum: vno au-
tem equo/ numerum ipſum rur-
ſus equorum cognoſcimus. ſimi-
liter fit & in tempore atque mo-

Tral.ve.ex græ.recog.
CAP. XII.

MInimus autẽ numerus: qui- 39
dam ſimpliciter quidem eſt
vt dualitas. quidam autem
numerus: eſt quidem vt
eſt/ eſt autem vt non eſt.
Vt lineæ minimus numerus/ multitudine
quidem: eſt duæ/ aut vna. magnitudine au-
tem: non eſt minimus. ſemper enim diuidi-
tur: omnis linea. Quare ſimiliter et tẽpus.
minimum enim ſecundum numerum: eſt
vnum/ aut duo. ſecundum autem magnitu
dinem: nõ eſt. Manifeſtũ autem eſt: et pro-
pter quid velox quidem et tardum non di-
citur/ multum autem et paucum/ et longum
et breue. Quatenus enim continuũ eſt: lon-
gum et breue dicitur. Quatenus autẽ nume
rus: multũ & paucũ. velox autem et tardũ:
non eſt. non enim numerus quo numera-
mus: velox et tardus vllus. ❡Et idem etiã 40
vbiq; ſimul eſt. Prius autẽ et poſterius: non
idem. quia et mutatio pręſens quidem: vna
eſt. facta vero et futura: altera. Tẽpus au-
tem: numerus eſt/ non quo numeramus/ ſed
qui numeratur. Hoc autem accidit ſecũ-
dum prius & poſterius: ſemper alterum. ip
ſa enim nunc: altera ſunt. Eſt autem nume
rus/ vnus quidem et idem: centum equorũ
& centum hominum. quorum autem nume
rus eſt/ altera ſunt: equi ſcilicet ab homini-
bus. ❡Amplius autem vt contingit motũ 41
eſſe eundem et vnum iterum et iterum: ſic
& tempus contingit/ vt annum/ aut ver/ aut
autumnum. ❡Non ſolum autem motum 42
tempore metimur: ſed et motu tempus/
propterea q͏̃ a ſeinuicem definiuntur. tem-
pus enim/ definit motum: cum ſit nume-
rus ipſius. motus autem: tempus. Et dici-
mus multum aut paucum tempus/ motu
metientes: ſicuti numerabili numerum.
vt equo vno: equorum numerum. numero
enim: equorũ multitudinem cognoſcimus.
Rurſus autẽ in vno equo: ipſum equorũ nu
merũ. ſimiliter autẽ: et in tempore/ & mo-

Tral.ve.ex græ.recog.

tu.tempore enim/motū:motu autem/tem-
pus menſuramus.& hoc rationabiliter ac-
cidit. Sequitur enim magnitudinē/ motus:
motū autem/ tempus.ex eo quia quāta &
continua et diſcreta ſunt.propterea enim ꝙ
magnitudo eſt huiuſmodi:motus hæc pa-
titur. propter autem motū:tempus. Atq̨
menſuramus & magnitudinē/motu:& mo
tum/magnitudine.multā enim dicimus eſ-
ſe viā:ſi ambulatio multa eſt.& hanc/mul-
tā:ſi via multa ſit.& tēpus/ſi motus:& mo
43 tum/ſi tempus. ¶Quoniā autem tempus
eſt menſura motus ipſiuſq̨ moueri/ meti-
tur autem hoc/motū determinando quē-
dam motum qui menſurabit totū/ſicut lon
gitudinē cubitus determinando aliquā ma
gnitudinē quæ remetietur totam/& eſt mo
tum in tempore eſſe menſurari tempore &
ipſum & eſſe ipſius/ſimul enim motum &
eſſe motus menſurat/et hoc eſt ipſū in tem-
pore eſſe menſurari ipſius eſſe : maniſe-
ſtum eſt / ꝙ & alijs hoc eſt ipſum in tem-
pore eſſe/ mēſurari ipſorū eſſe a tēpore.In
tempore enim eſſe: duorum eſt alterum.
vnum quidem:eſſe tunc/quando tēpus eſt.
alterum autem:vt quędā dicimus/ꝙ in nu-
mero ſunt.hoc autē ſignificat/aut vt partē
numeri et paſſionē et omnino ꝙ numeri ali
quid eſt: aut ꝙ eſt ipſius numerus. Quo-
niam autē numerus tempus eſt:ipſum qui-
dem nunc/& prius & quæcūq̨ ſunt huiuſ-
modi/ſic in tēpore ſunt/ vt in numero vni-
tas/et impar & par.hæc enim/ numeri ali-
quid:illa vero/ temporis aliquid ſunt . Res
autem:vt in numero/ ita in tempore ſunt.
ſi autem hoc eſt : continentur a numero/
ſicut & ea que ſunt in loco a loco. Maniſe-
ſtum autem eſt etꝙ nō eſt in tempore eſſe
eſſe quādo tēpus eſt:ſicut neq̨ in motu eſſe
neq̨ in loco/ quando motus et locus eſt. Si
enim erit id quod eſt in aliquo ſic : omnes
res in quolibet erūt/et cœlum in milio.quā
do enim milium eſt: et cœlum eſt.ſed hoc
quidem accidit:illud autem neceſſe eſt con

Argyropylus

tu. tempore namq̨ motum:motu
vero tempus metimur. idq̨ acci- 113
dit:non ſine ratione profecto.Se-
quitur enim magnitudinē motus/
& tempus motum:hoc ſane quo
quanta & cōtinua atq̨ diuiſibilia
ſunt. quia namq̨ magnitudo eſt
talis: ideo motus his eſt affectus.
Tempus autem ob motum eſt ta-
le:atq̨ metimur & magnitudinē
motu/& magnitudine motum.nā
ſi ambulatio multa ſit/ viam mul-
tam dicimus eſſe: & hanc rurſus
multā / ſi via ſit multa. Similiter
& tēpus/ſi motus:& motū/ſi tem-
pus. ¶Cum autē tempus menſu-
ra ſit motus ipſiuſq̨ moueri/men-
ſuret autē motum definiendo mo-
tum aliquē qui metietur totum/
vt longitudinē vlna metitur defi-
niendo magnitudinem aliquam
quæ totam longitudinē metietur:
patet & motum in tempore eſſe/
hoc eſſe ſane/ ipſum inquā & eſſe
ipſius/tempore mēſurari.Nam ſi-
mul & motum/& eſſe motus meti-
tur: & hoc eſt ipſum in tempore
eſſe/menſurari ipſius eſſe. Et cæte- 114
ra etiam in tempore eſſe:hoc eſſe
plane/ipſorum inquā eſſe a tem-
pore menſurari.In tempore enim
eſſe:duo ſignificat. Vnum tūc eſſe:
cum tempus eſt. Alterum:eo modo
quo dicimus aliqua numero eſſe.
hoc autem aut partem numeri/ vel
affectum/& omnino quid numeri
ſignificat eſſe: aut ipſius numerū
eſſe. Atq̨ cum tēpus ſit numerus:
nunc quidem ipſum & prius &
illiuſmodi cætera ſic in tempore
ſunt/ vt vnitas eſt in numero/ &
par atq̨ impar. Hæc enim aliquid
numeri: illa tēporis aliquid ſunt.
Res autem in tempore ſunt:vt in
numero.Quod ſi ita ſit:res a tem-
pore vt a numero continētur/quē-
admodum & a loco ea quæ ſunt
in loco. Patet autem & in tempo- 115
re eſſe:non hoc eſſe / tunc inquā
eſſe cum tempus eſt, quēadmodū
nec in motu aut in loco eſſe/ hoc
eſt:tunc eſſe cum motus/ aut cum
locus eſt. Si enim in aliquo eſſe ſic
erit: omnes profecto res in quo-
uis erūt/& cœlū in milio erit. nā
cum miliū eſt:& cœlū etiā eſt. ve-
rū hoc quidē accidit:illud autē ſe-

Argyropylus

quatur neceſſe eſt / vt tempus ſit
cum aliquid eſt in tempore.& mo
tus ſit: cum aliquid eſt in motu.
116 Cum igitur in tempore eſſe/ſit in
ipſo eſſe tanq̃ in numero: maius
quid tẽpus omni eo quod in tẽpo
re eſt/ſumetur. ℂQuapropter om
nia quæ ſunt in tempore/a tempo
re contineantur neceſſe eſt:quem-
admodum & cætera quæ in ali-
quo ſunt. vt a loco:ea quæ ſunt in
loco. Et patiantur etiam aliquid
a tempore/quemadmodum & di-
cere conſueuimus / nunc tempus
conſumere / nunc tempore cun-
cta ſeneſcere/nunc ob tempus iti-
dem obliuiſci: ſed non didiciſſe
nec adoleuiſſe/ nec pulchrum eti-
am euaſiſſe. corruptionis enim
per ſe magis eſt cauſa:tempus. eſt
enim:numerus motus. motus au-
tẽ:id quod ineſt extrudit. ℂQuæ
cũ ita ſint/patet ea quæ ſunt ſem-
per / hoc ipſo ſane quod ſemper
ſunt:in tẽpore non eſſe. non enim
a tempore continentur:nec ipſo-
rum eſſe a tempore menſuratur.
Signum huius eſt:ipſa nichil a
tẽpore pati/propterea ꝙ in tẽpo-
118 re non ſunt. ℂAt vero cum tẽpus
menſura ſit motus:erit & quietis
menſura per accidẽs. eſt enim in
tẽpore:quies omnis. non enim vt
omne quod eſt in motu / ſic & id
quod eſt in tẽpore:moueat̃ neceſſe
eſt. Tẽpus nãq; nõ motus eſt: ſed
numerus motus. in numero autẽ
motus:& id eſſe poteſt quod quie
ſcit. Nõ enim õne quod immobile
eſt quieſcit:ſed quod caret motu/
atq; vt moueat̃ eſt aptũ/ vt & an-
tea diximus. Eſſe autẽ quippiã in
numero:id eſt(vt diximus)eſſe nu
merũ ipſius quẽdam/& mẽſurari
ipſius eſſe/eo ſane numero in quo
dicit̃ eſſe. Quare ſi eſt in tẽpore:a
tẽpore mẽſurabitur. ℂMetiet̃ au-
tẽ tẽpus:& id quod mouetur/& id
qđ quieſcit. illud vt mouetur:hoc/
vt quieſcit. Nam alterius ipſorũ
motũ:alterius quietẽ quãta quędã
119 ſit metietur. ℂQuare id qđ moue
tur/nõ a tẽpore mẽſurabile ſimpli
citer erit vt quãtum eſt quoddã:
ſed vt motus eius eſt quantus.
ℂQuibus efficitur:vt ea non ſint
in tẽpore quæ neq; mouẽtur neq;

Tral.ve.ex græ.recog.

ſequi/ et id quod eſt in tempore/eſſe quod-
dã tempus quando & illud eſt. & id quod
eſt in motu:eſſe tunc motum. Quoniã au-
tem eſt vt in numero/ eſſe in tempore:acci-
pietur aliquod maius tẽpus omni eo quod
eſt in tempore. ℂQuapropter neceſſe eſt 44
omnia ea quæ in tempore ſunt:contineri a
tempore/ ſicut & alia/ quæcunq; in aliquo
ſunt. vt ea quæ in loco ſunt:a loco. Et pati
itaq; aliq̃d a tẽpore/ſicut & dicere cõſueui-
mus/ ꝙ tabefacit tempus/ & ſeneſcunt om
nia tempore/ & obliuiſcũtur propter tem
pus:ſed non didicit/nec nouũ factũ eſt/nec
pulchrũ. corruptionis eni cauſa per ſe ma-
gis eſt:tempus. numerus enim:ipſius mo-
tus eſt. motus autẽ: expellit id quod ineſt.
ℂQuare manifeſtũ eſt/ ꝙ ea quæ ſemper 45
ſunt quatenus ſemper ſunt:nõ ſunt in tem
pore. non enim cõtinentur a tempore:neq;
mẽſuratur eſſe ipſorum a tempore. Signũ
autem huius eſt:ꝙ neq; patiuntur quicq̃ a
tempore/tanquam non exiſtentia in tem-
pore. ℂQuoniam autem tempus/ menſu- 46
ra motus eſt:erit & quietis menſura ſecun-
dum accidens. omnis enim quies:in tempo
re eſt. non enim vt quod eſt in motu/neceſ-
ſe eſt moueri: ſic & quod in tẽpore. nõ eni
tempus/ motus eſt:ſed numerus motus. in
numero autem motus: poteſt eſſe & quie-
ſcens. non enim omne immobile/ quieſcit:
ſed priuatum motu/ aptum autem natura
moueri/ſicut dictum eſt in prioribus. Eſſe
autem in numero / eſt eſſe quendam nume
rum rei:et menſurari eſſe ipſius / nume-
ro in quo eſt. Quare ſi eſt in tempore: a
tempore. ℂMenſurabit autem tempus id 47
quod mouetur/& quod quieſcit: quatenus
hoc quidẽ mouetur/illud vero quieſcit. mo-
tum enim ipſorum menſurabit:& quietem
quanta quædam ſit. ℂQuare/ quod mo- 48
uetur / non ſimpliciter erit menſurabile a
tempore / quatenus quantum quoddam:
ſed quatenus motus ipſius quantus eſt.
ℂQuare quæcunq; neq; mouentur neq; 49

Cap. 12 13

Tral.ve.ex græ.recog.

quieſcunt:non ſunt in tempore. Eſſe enim in tempore:eſt menſurari tempore. Tempus autem: motus et quietis menſura eſt. Manifeſtum igitur eſt/ꝙ neq; omne quod non eſt/erit in tēpore:vt quæcunq; non poſſunt aliter eſſe. vt diametrum:eſſe lateri cōmenſurabilē.omnino enim ſi menſura quidem eſt motus/tempus per ſe/aliorum autē ſecundum accidēs:manifeſtum eſt/ꝙ quorū eſſe mēſurat/his ōnibus erit eſſe in quiete aut motu. Quæcūq; igitur corruptibilia et generabilia ſunt/et omnino quę aliquando quidem ſunt aliquando vero non:neceſſe eſt in tempore eſſe. eſt enim tempus quoddam maius: quod excedet eſſe ipſorum/& id quod menſurat ſubſtantiam. Eorum autem quæ nō ſunt/quæcūq; quidem continet tempus: alia quidē erant/ vt Homerus aliquādo erat.alia vero erūt:vt futurorū aliquid.quę:ad vtrauis cōtinet.et ſi ad ambo:vtraq; & erāt et erūt.Quæ aūt haudquaquā cōtinet:neq; erant/neq; ſunt/ neq; erunt.Sunt autē huiuſmodi eorū quæ nō ſunt:quorū oppoſita ſunt ſemper.vt incōmenſurabilem eſſe diametrum:ſemper eſt.et non erit hoc:in tempore.neq; ergo:cōmenſurabilē eſſe.Quapropter ſemper non eſt:quoniā contrariū eſt ei quod ſemper eſt. Quorum autem cōtrarium nō ſemper eſt: poſſunt et eſſe et non eſſe/ et eſt generatio et corruptio ipſorum. CAP. XIII.

50 IPſum autem nunc:eſt continuatio temporis/ſicut dictū eſt. Cōtinuat enim tempus præteritum/et futurum: & omnino terminus temporis eſt.eſt enim/ huius quidem principium:illius autem/finis.ſed hoc:non vt in puncto manēte manifeſtū eſt.diuidit autem: potentia. et quatenus quidem huiuſmodi: ſemper alterum eſt ipſum nunc. quatenus autē copulat: ſemper idem eſt/vt in mathematicis lineis.nō enim idē ſemper/ vnūq; punctū eſt:intellectu. diuidentium

Argyropylus

quieſcunt. Eſſe enim in tēpore:eſt
tēpore mēſurari. Tempus autem:
motus eſt quietiſve menſura. Pa 120
tet igitur:neq; ōnia que non ſunt/
in tēpore eſſe. ea enim nō ſunt in
tēpore:quæ nō poſſunt aliter ſe ha
bere. vt diametrū eſſe cōmenſura
bilē coſtæ. omnino enim ſi tēpus
menſura eſt/motus quidem per ſe/
cæterorū vero per accidēs: patet
quorū eſſe metitur/eorum omniū
eſſe in quiete vel in motu conſiſte
re.Quę igitur ſub corruptionē ge
nerationēq; cadunt/ atq; omnino
nunc ſunt nūc non ſunt:ea in tē
pore eſſe neceſſe eſt.eſt eni maius
quid tēpus:quod eſſe ipſorū exce
det/& id tēpus quod eſt illius æ
qua menſura.Cū autē ea quæ nō
ſunt/partim cōtineātur partim nō
cōtineātur a tēpore: eorū quæ tē
pus cōtinet/ quædam olim erant/
vt Homerus. quædā erūt:vt ali
quid futurorū.quę quidem:altera
ex parte continet tempus. Qꝫ ſi
ſint quæ ad vtrāq; partē continet
tempus: illa modum vtrūq; ſube
unt. erant enim:ac erunt.Ea vero
quæ neutra ex parte continet tem
pus:neq; erāt/neq; ſunt/neq; erūt.
Sunt autē ea:quorū oppoſita ſem
per ſunt. veluti diametrū incom
menſurabilē eſſe coſtę:ſemper eſt.
atq; hoc: non erit in tēpore. neq;
igitur illud erit: diametrū inquā
cōmenſurabilē eſſe coſtæ.Quapro
pter ſemper nō eſt: quod cōtrariū
eſt ei qđ ſemper eſt. Quorū vero
contrariū nō ſemp eſt: ea & eſſe &
nō eſſe poſſūt/atq; ipſorū eſt & ge
neratio & corruptio. CAP.XIII.
IPſum autē nūc:con 121
tinuatio tēporis eſt/
vt antea diximus.
Præteritū eni & acci
dēs tēpus cōiungit:
atq; vltimū omnino tēporis eſt.
eſt enim huius quidē/principiū:
illius autem/finis. verū hoc: non
vt in puncto manēte patet. diui
dit etiā potentia tempus: atq; vt
tale eſt/diuerſum eſt ſemper. vt au
tem coniungit: ſemper eſt idem/
vt in mathematicis lineis fieri ſo
let. non eni idem ſemper/ vnūq;
punctum eſt: cogitatione. cum
eni diuidimus:aliud eſt atq; aliud

Argyropylus

punctum. At quo linea eſt vna:
hoc idem eſt penitus pũctum. Sic
& ipſũ nũc/partim tẽporis eſt di
uiſio potẽtia vti diximꝰ:partim fi
nis eſt vtrorũq; ac vnio. Eſt autẽ
idẽ & per idem diuiſio atq; vnio.
122 at eſſe: non idem eſt. Ipſum igitur
nunc:hoc vno dicitur modo. Alio
vero modo:tempus huic propin-
quum. Dicimus enim:nunc acce-
dit/quia hodie veniet. At res quæ
actæ ſunt Ilij:non nunc fuiſſe dici
mus/neq; eluuionẽ. quãq̃ tempus
cõtinuũ eſt vſq; ad illa: ſed qui-
a non ſunt prope / ideo non illo
123 modo dicuntur. ¶ Ipſum autem
olim:tempus eſt ad prius atq; po
ſterius nũc definitum. vt olim ca
pta eſt Troia:& olim eluuio erit.
oportet enĩ:finitũ ad ipſũ nũc eſſe.
erit ergo atq; erat tẽpus quoddã:
ab hoc ad illud vtrũq; determina-
124 tũ. Qꝫ ſi nullũ eſt tẽpus quod non
ſit olim:õne ſane tẽpus erit finitũ.
Deficietne igitur tãdẽ? At id fieri
nequit:ſi ſemp eſt motus. Aliudne
igit̃ atq; aliud erit:an idẽ ſæpe re
dibit? An vt motꝰ:ita ſeſe habet &
tẽpus vt patet? nã ſi vnus idẽq; ſit
tẽpus idẽ ac vnũ erit. Sin vero nõ
125 ſit:nec illud vnũ idẽq; redibit. Cũ
autẽ ipſum nũc/finis ſit atq; prin-
cipiũ tẽporis:nõ tamẽ eiuſdẽ ſed
trãſacti quidẽ finis/principiũ au-
tẽ cõſequentis. vt circulus in eodẽ
quodãmodo curuũ & concauũ ha
bet:ſic et tẽpus in principio eſt ſẽ
per/ac fine. et ꝓpterea:ſemper ali
ud aliudq; videt̃. nõ enĩ ipſũ nũc:
principiũ eſt & finis eiuſdẽ. ſi-
mul enĩ:et per idẽ oppoſita nume
ro eſſent. non ergo tẽpus deficiet:
quippe cũ ipſum ſit in principio
126 ſemper. ¶ Ipſum aũt iã: pars futu
ri preteritive tẽporis eſt/individuo
nũc inſtãti propiqua. Quãdo ãbu
labis aut ãbulauiſti? iã ambulabo
inquit aut iã ãbulaui:quia tẽpus
in quo ãbulabit vel ambulauit/eſt
prope nunc ipſum inſtans/et non
longe diſtat. Ilium autem non di-
cimus iam captum fuiſſe:quia lõ-
ge ab inſtanti nunc diſtat. ¶ Ip-
ſum autem nuper:ea pars eſt præ-
teriti temporis quæ inſtanti nũc
eſt propinqua. quãdo veniſti? nu-
per inquiet:ſi tẽpus inſtanti nunc

Tral. ve. ex græ. recog.

enĩ:aliud eſt. Quatenus autẽ eſt vna:idẽ pe
nitus eſt. Sic et ipſum nũc. aliud quidẽ:tem
poris diuiſio ſecundum potentiam eſt. ali-
ud autẽ:terminus vtrorũq;/et vnio. eſt autẽ
idem/et ſecundũ idem: diuiſio et vnio. eſſe
autem:non eſt idem. ipſorum igitur nunc:
hoc quidẽ ſic dicitur/aliud autẽ/ cum tẽpus
quod eſt huius/prope ſit. vt veniet nũc:quia
hodie veniet. venit nunc:quia hodie venit.
Quę vero in Ilio geſta ſunt:fuerũt nõ nũc.
neq; diluuium:fuit nunc. & tamen cõtinu-
um tempus eſt ad ipſa:ſed quia nõ prope.
¶ Ipſum autẽ olim: tẽpus eſt determina- 51
tũ ad prius et poſterius nũc. vt olim capta
eſt Troia:et olim erit diluuiũ. oportet enĩ
terminari ad ipſum nũc. erit ergo quantũ
aliquod ab hoc/tempus:et ad illud. et erat
ad pręteritum. Si vero nullum tempus eſt
quod non ſit olim:omne erit tempus fini-
tum. Deficiet ne igitur an non: ſi quidem
ſemper eſt motus? aliud igitur/aut idẽ ſępe
eſt. manifeſtũ eſt/ ꝙ vt motus: ſic et tẽpus
eſt. ſi enĩ et vnus idem ſit aliquando:erit tẽ
pus vnum et idem. ſin vero non: non erit.
Quoniã autẽ ipſum nũc/ finis et principiũ
tẽporis eſt ſed nõ eiuſdẽ/ ſed pręteriti qui-
dem finis/principiũ autẽ futuri:vt habebit
circulus in eodẽ quodãmodo curuũ et con-
cauũ/ ſic & tẽpus ſemper in principio erit
et fine. et ob hoc: videtur ſemper alterum.
non enim eiuſdem principium et finis:ipſũ
nunc. ſimul enim/et ſecundum idem: oppo
ſita eſſent. & non deficiet itaq; tẽpus. ſem
per enim in principio eſt. ¶ Ipſum autem 52
iam/propinquũ pręſenti nunc atomo:pars
eſt futuri tẽporis. quando ambulabis? iam.
quia prope eſt tempus: in quo futurũ eſt.
& præteriti temporis/ id quod non procul
eſt ab ipſo nunc. quando ambulabis? iam
ambulaui. Ilion autem iam captum eſt/nõ
dicimus:quia procul valde eſt ab ipſo nũc.
¶ Ipſum autem nuper:propinquum præ- 53
ſenti nunc/et pars præteriti eſt. quando ve-
niſti? nuper:ſi ſit tempus propinquũ præ-

Tral.ve.ex græ.recog.

54 ſenti nunc. ¶Quōdam autem: quod pro-
55 cul eſt. ¶Repente autem: quod in inſenſibili tēpore/propter paruitatē remotū eſt. Mutatio autē omnis: natura remotiua eſt. in tempore autem: omnia fiunt et corrum-
56 pūtur. ¶Quapropter et alii quidem: ſapientiſſimū dicebāt. Pythagoreus autē Paro indoctiſſimum: quia obliuiſcūtur & in
57 hoc/dicēs rectius. ¶Manifeſtū itaqꝫ eſt/ ꝙ corruptionis magis erit per ſe cauſa q̄ generationis: ſicut dictum eſt & prius. remotiuum enim: mutatio per ſe eſt. Generationis autem et ipſius eſſe: ſecundum accidēs. Signum autem ſufficiens eſt: quia fit quidē nichil/niſi moueatur quodāmodo ipſum et agat. Corrūpitur autem: etiam cum nichil mouetur. et hanc: dicere maxime conſueuimus a tempore corruptionē. At vero neqꝫ hanc/ tempus facit: ſed accidit in tempore fieri et hāc mutationem. Qꝛ igitur tempus eſt/et quid eſt/et quot modis dicimus ipſum nunc/et quid ipſum olim/ & nuper/ & iam/ & quondam/et repente: dictum eſt.

Paro

CAP. XIIII.

58 HIs autem nobis ſic determinatis: manifeſtum eſt ꝙ omnem mutationem / et omne quod moueť/neceſſe eſt moueri in tempore. velocius enī et tardius: ſecundum omnem eſt mutationem. in omnibus enim: ſic videtur. Dico autē velocius moueri: quod prius dū trāſmutatur ad ſubiectū ſecundū idem ſpaciū & regularē motū mouetur. vt in loci mutatione: ſi vtraqꝫ ſecundū circūferētiam mouentur/aut vtraqꝫ ſecundum rectam. ſimiliter autem eſt: et in alijs. At vero prius: in tempore eſt. prius enim et poſterius dicimus: ſecundum eam quæ ad ipſum nunc eſt diſtantiam. ipſum autē nunc: terminus præteriti et futuri eſt. Quare/quoniam ipſa nunc in tempore ſūt: et prius & poſterius in tempore erunt. in quo enim eſt ipſum nunc: et ipſius nunc diſtantia. econ-

Argyropylus

ſit ꝓpinquū. ¶Quōdā autē: pars eſt eiuſdem tēporis longe ab eodē nūc diſtās. ¶Subito autem dicimus: cū quippiā in tēpore inſenſibili ob breuitatē dimotum eſt.
Mutatio autem omnis/natura eſt 128
dimotiua: atqꝫ in tempore omnia fiunt & corrūpuntur. ¶Quapropter: ſunt qui ſapientiſſimum ipſum eſſe dicebant. At Pythagoricus Paro rudiſſimū eſſe dixit: quia in ipſo etiam obliuiſcūtur/rectius dicens. ¶Patet igitur corruptionis magis eſſe per ſe cauſam tempus q̄ generationis: vt & antea diximus. mutatio namqꝫ: per ſe quidem eſt dimotiua. Generationis autem & vt quippiam ſit: cauſa per accidens eſt. Id indicatur ex eo ſatis: quia nichil quidem fit niſi ipſum moueatur aliquo modo/atqꝫ quippiam agat. Corrumpitur autem aliquid: etiam ſi non moueatur. atqꝫ hanc corruptionē a tēpore fieri: maxime dicere conſueuimus. Verū neqꝫ hāc tēpus facit: ſed hāc quoqꝫ mutationē accidit in tempore fieri. Eſſe igitur tēpus/ & quidnam ſit/quotqꝫ modis nūc ipſum dicať/ & quid ſit olim/ quid iā/quid nuper/quid quondā/ quid ſubito: ſatis per ea quæ dicta ſunt explicauimus. CAP. XIIII.

HIs autem hoc pacto 129
determinatis: patet omnem mutationē neceſſario in tēpore eſſe/ & omne quod mouetur in tēpore moueri. celerius enim & tardius: in omni ſane mutatione eſt. nā: in cunctis ita videť. Dico autē id celerius moueri: quod prius ad id ad quod pergit venit/ modo ſit idem ſpaciū vniformiſqꝫ motus. velut in latione: ſi ambo ſuper circūferētia aut ſuper recta linea moueātur/ & in cæteris ſimili modo. At ipſum prius: in tēpore eſt. prius enim atqꝫ poſterius: ratione diſtantiæ ad ipſum nunc dicimus. ipſum vero nunc: terminus eſt trāſacti atqꝫ futuri. Quare cum ipſum nunc in tempore ſit: & prius ipſum poſteriuſve in tempore erit. in quo nāqꝫ nunc ipſum eſt: in hoc & diſtantiā ipſius nunc eſſe neceſſe eſt. modo autem con-

Argyropylus

trario: prius ipſum in præterito
atque futuro tempore dicitur.
nam in præterito quidem id di-
cimus prius: quod longius ab
ipſo nunc diſtat. id vero poſte-
rius: quod eidem propinquius
eſt. In futuro autem id quidem
prius: quod eſt propinquius il-
li. id vero poſterius: quod ab eo-
dem longius diſtat. Quare cum
ipſum quidem prius in tempore
ſit/ omnem autem motum comi-
tetur ipſum prius vt patet: per-
ſpicuum eſt omnem mutationem
omnemq; motum in tempore eſ-
130 ſe. ¶Dignum autem eſt cōſidera-
tione: & quonam modo ſeſe ha-
bet ad animam tempus. & cur in
omnibus tempus eſſe videtur/ &
in terra/& in mari/atq; in cœlo.
¶An quia tempus cū mēſura ſit
motus: affectus eſt quidam ipſi-
us vel habitus/ hæc autem mo-
bilia cuncta ſunt/ In loco namq;
ſunt vniuerſa. tempus vero ac
motus: ſimul potentia ſunt atq;
131 actu. ¶Dubitauerit autem quiſ-
piam: ſi anima ſublata tempus
eſſe poſſit/ nec ne. nam ſi nume-
raturum eſſe non poſſit: neque
quicquam numerabile eſſe po-
teſt. Quare patet: neq; numerum
eſſe poſſe. eſt enim numerus: aut
id quod numeratur/ aut nume-
rabile ipſum. Qz ſi nichil aliud
aptum eſt numerare q̄ anima/ &
animæ mens: impoſſibile eſt ſi
anima non ſit/tempus eſſe/niſi id
quod ſubiecto eſt tempus/ ſi fieri
poteſt/ vt ſit ſine anima motus. Ip
ſum enim prius atq; poſterius: eſt
in motu. tēpus autem: eſt hæc vt
132 numerabilia ſunt. ¶Dubitauerit
etiam quiſpiam qualiſnam mo-
tus tempus eſt numerus: an qua-
liſuis. Generatur enim in tempo-
re ac augetur: & alteratur itidem
in tempore atq; corrūpitur. Quo
igitur motus eſt: hoc motus cu-
iuſq; tēpus numerus eſt. Quapro-
pter tempus: abſolute motus con-
tinui/ ſed non cuiuſdam nume-
rus eſt. at vero fieri poteſt vt nūc
& aliud moueatur: quorum vtri-
uſq; motus tēpus numerus erit.

Tral. ve. ex græ. recog.

trario autem dicitur prius & ſecundum
præteritum tempus/ & futurum. in præ-
terito enim prius dicimus: quod longi-
us eſt ab ipſo nunc. poſterius autē: quod
propius eſt. In futuro autem prius qui-
dem: quod propinquius eſt. poſterius au
tem: quod longius eſt. Quare/ quoniam
prius in tempore eſt/ omnem autem mo
tum ſequitur ipſum prius: manifeſtū eſt/
ꝙ omnis mutatio & omnis motus/ in tē
pore eſt. ¶Dignum autem conſiderati- 59
one eſt: & quomodo tandem ſe habet tē-
pus ad animam. et propter quid: in om
nibus videtur eſſe tēpus/ & in terra/ & in
mari/ & in cœlo. ¶An quia/ipſius mo- 60
tus paſſio quædā eſt/ vel habitus: cū nu
merus quidē tēpus ſit/ hæc autē mobilia
ōnia/ in loco enim: omnia ſunt. tēpus au-
tē & motus: ſimul ſunt/ & ſecundū poten
tiā/ & ſecundum actū. ¶Vtrū autē cum 61
non ſit anima/ erit tempus/ an non: du-
bitauerit aliquis. Cum enim impoſſibile
ſit numerantem eſſe aliquem: impoſſibi-
le eſt numerabile aliquod eſſe. Quare eſt
manifeſtum: ꝙ neq; numerus eſt. nume-
rus enim eſt: aut quod numeratur/ aut ip
ſum numerabile. Si autem nichil aliud
aptum natura eſt q̄ anima numerare/ et
animæ intellectus: impoſſibile eſt tem-
pus eſſe/ cum nō ſit anima. niſi hoc: quod
aliquando exiſtens tempus eſt/ vt ſi con
tingit motum eſſe/ ſine anima. prius au-
tem & poſterius/ in motu eſt: tempus au
tē/ hæc ſunt/ quatenus numerabilia ſunt.
¶Dubitauerit autem aliquis: & qualis 62
motus/ numerus tēpus ſit/ an qualiſcūq;.
Etenim generatur in tēpore/ & corrum-
pitur: & augmentatur/ & alteratur in tē-
pore/ & fertur. Quatenus igitur motus
eſt: eatenus eſt vniuſcuiuſq; motus/ nume
rus. Quapropter ipſius motus ſimpli-
citer eſt numerus continui/ ſed non cu-
iuſdam: ſed eſt nunc motum eſſe & ali-
ud/ quorū vtriuſq; motus erit numerus.

Cap.
12

Tral. ve. ex græ. recog.

Alterum igitur tẽpus erit: et ſimul duo
æqualia tẽpora erunt/an nõ/omne nãq;
tempus: vnum ſimiliter & ſimul eſt. ſpe-
cie autem: & quæ non ſimul. ſi enim ſint
hi canes/ illi vero equi/ vtriq; autem ſe-
ptem: idem numerus eſt. ſic & motuũ ſi-
mul terminatorũ: idem tẽpus eſt. ſed hic
quidem/ velox fortaſſis: alius vero/ non.
& hic quidem/ loci mutatio eſt: alius au-
tẽ alteratio. tẽpus tamen idem eſt: ſi qui-
dem et numerus ęqualis ſit et alteratio-
nis & loci mutationis/ et ſimul ſint. Atq;
propter hoc: motus quidem alteri/ & ſe-
orſum ſunt. tempus autẽ: vbiq; eſt idem.
quia & numerus vnus & idem vbiq; eſt:
qui eſt æqualium & ſimul. Quoniã autẽ
eſt loci mutatio/ & huius circularis/ nume
ra tur autẽ vnumquodq; vno quodã cõ-
geneo/ vnitates vnitate/ equi vero equo:
ſic & tempus tempore quodam finito
(menſuratur autem/ ſicut diximus: & tẽ-
pus motu/ & motus tempore. hoc autẽ
eſt: quia a determinato motu tẽpore/ mẽ-
ſurat̃ et ipſius motus quãtitas et tẽporis)
ſi igitur primũ menſura omnium conge-
neorum eſt: circulatio regularis/ menſura
maxime erit. quia numerus huius: notiſ-
ſimus eſt. Neq; igitur alteratio neq; au-
gmẽtatio neq; generatio: regulares ſunt.
loci autem mutatio: eſt. Quapropter &
videtur tempus eſſe ſphæræ motus: quia
hoc menſurantur alij motus/ & tempus
hoc motu. Propter hoc autem: et quod
conſuetum eſt dici/ accidit. dicunt enim
circulum eſſe/ humanas res: & aliorum
motum habentium naturalem/ & gene-
rationem/ & corruptionem. hoc autẽ eſt:
quia hæc õnia tẽpore diiudicãtur/ et acci
piunt finẽ & principium/ ac ſi ſecundum
quandam circulationem ſit. etenim tem-
pus ipſum: eſſe videtur circulus quidam.
hoc autem rurſus videtur: quia huiuſ-
modi loci mutationis menſura eſt / &
menſuratur ipſum ab huiuſmodi. Qua-

Argyropylus

Aliud ne igitur atq; aliud erit: et
ęqualia duo tẽpora ſimul erũt/ an
vnũ tẽpus: motus metiet̃ vtroſq;/
õne nãq; tẽpus: vnũ ſimiliter eſt
& ſimul. ſpecie vero ſunt eadem:
& quæ nõ ſunt ſimul. nã vt ſi ſint
hi quidẽ canes/ illi autẽ equi/ atq;
vtriq; ſint ſeptem: idem eſt nume
rus vtrorũq;. Sic & eorũ motuum
qui ſimul ĩcipiũt ſimulq; deſinũt:
idẽ eſt numero tempus/ & ſi cele-
rior alter forſitan eſt/ tardior alter.
et alter latio: alter eſt alteratio.
q̃q̃ eni motus hiſce differũt diffe
rẽtijs: idẽ eſt tamẽ tẽpus alterati-
onis lationiſve æquale/ ſi ſimul fi
ant. quippe cũ & numerus ſit idẽ
canũ equorũve: quẽ diximus. et
propterea motus quidem: diuerſi
ſeorſumq; fiunt. tẽpus autẽ: idem
eſt vbiq;. quoniã & numerus eo-
rũ quæ ſũt æqualia: ſimulq; vnus
et idem vbiq; eſt. Atqui cũ latio 133
quidam ſit motus/ et huius ſpeci-
es ſit cõuerſio/ vnũquodq; autem
vno quodã ſibi numeret̃ propin-
quo/ vnitates quidẽ vnitate/ equi
autẽ equo: tẽpus etiã hoc pacto
tẽpore profecto quodã mẽſurabit̃
definito. Atq; motu quidẽ: tẽpus.
motus autẽ: tẽpore mẽſurat̃/ ſicuti
diximus. Hoc autẽ ideo eſt: quia
quantitas motus ac tẽporis ab eo
motu qui definitus eſt tẽpore/ mẽ
ſurat̃. Si igitur ipſũ primũ/ pro-
pinquorũ omniũ eſt mẽſura: vni-
formis ſane cõuerſio menſura po
tiſſimũ erit. quoniam huiuſce nu
merus notiſſimꝰ eſt: vt patet. atq;
alteratio quidẽ vniformis nõ eſt/
nec accretio/ nec generatio: latio
autẽ eſt. Quapropter & motus ip
ſius ſphærę/ tempus eſſe videtur:
quia cæteri motus hoc motu mẽ-
ſurãtur/ et etiã ipſũ tẽpus. Propter
hoc et id accidit: qđ cõſuetũ eſt di
ci. res eni humanas et cęterarum
eas q̃ naturalẽ motũ et ortũ ac obi
tũ ſubeũt: circulũ eſſe dicũt. Idq;
propterea: ꝙ hæ vniuerſæ tẽpore
diiudicãtur/ fineq; ſubeũt ac prin
cipium/ perinde atq; ſi reditione
quadã hoc fiat. eteni tẽpus ipſũ:
circulus quidã eſſe videt̃. hoc au-
tẽ ideo rurſus videt̃: quia talis la-
tionis eſt ipſũ mẽſura/ et a tali la
tione ipſum etiã mẽſuratur. Qua-

re dicere rerum eas quæ fiunt/
circulũ eſſe:eſt dicere temporis
circulũ quendã eſſe.hoc autem
ideo dicitur:quia tẽp9 mẽſurat
ipſa cõuerſione.Id enĩ qđ mẽſu
ratur/nil aliud eſſe videtur prę
ter id quod metitur:q̃ totũ plu
134 res menſuræ. Dicitur etiã recte
numerũ quidẽ eundẽ eſſe ouiũ
atq; canũ/ſi eſt æqualis:quater
nitatẽ autem nõ eandem/ neq;
quatuor eadem eſſe. Quemad
modũ neq; triãguli ſunt ijdẽ:ij
quorũ alter ex æqualibus/ alter
inæqualibus õnibus lateribus
conſtat.q̃q̃ eadẽ eſt vterq; figu
ra:quoniã ambo/ triãguli ſunt.
Eadẽ enim aliqua eo dicuntur/
cuius nõ differũt differẽtia: nõ
eo cuius differẽtia differũt. ve
luti trianguli dicti:differentia
trianguli differunt/non figuræ.
Igitur trianguli quidem ſunt di
uerſi: figuræ autem diuerſæ nõ
ſunt/ ſed in eandẽ vnãve cadũt
diuiſionẽ.figura nãq;:talis qui
dẽ eſt circulus/ talis autẽ eſt tri
angulus.& hiſce:talis quidẽ eſt
æqualiũ laterũ/ talis autẽ inæ
qualiũ.Sũt igitur eadẽ hi figu
ra: triũ enim vterq; eſt angulo
rũ.at nõ ſunt triangulus idẽ. Et
numerus igitur dictus:pari ra
tione idem eſt ſane. nõ enĩ nu
merus ipſorũ: differentia nume
ri differt.quaternitas autẽ: non
eadẽ eſt. ea nãq; de quibus di
citur:differunt.hęc enim/canes
ſunt:illa/oues.Sed de tempore
quidẽ ipſo/& de hiſce quæ cir
ca ipſum quidẽ ſunt/ad hãc au
tẽ cõſiderationẽ accõmodãtur:
ſatis iam diximus.

¶Quarti Phyſicorum Ariſtotelis interprete Ioanne Argyropylo/libri finis.

re dicere rerũ eas quæ fiũt/eſſe circulum: eſt dicere temporis eſſe quendam circulum.hoc autem eſt:quia menſuratur circulatione.Præter enim menſuram nichil aliud videtur eſſe menſuratum:q̃ multæ mẽſuræ/totũ.Dicitur autẽ recte/ & ꝙ numerus quidem eſt idem ouium & canũ: ſi æqualis vterq; ſit.denarius autem/non idem: neq; decem eadem. ſicut neq; trianguli ijdem:ęquilaterus inquam & ſcalenus . & tamen figura eadem eſt : quia ambo triãguli ſunt. idem enim dicitur: cuius nõ differt differentia / ſed nõ cuius differt. vt triangulus:trianguli differẽtia differt(diuerſi enim:triãguli ſũt) figuræ autem / non: ſed in vna et eadem diuiſione.figura enim / talis quidem circulus eſt: talis vero/triangulus. Huius autem talis quidem eſt æquilaterus : talis vero ſcalenus . figura igitur eadem & hæc.triangulus enim eſt. triangulus autẽ:non idem eſt.Et numerus igitur eodẽ modo . nõ enĩ differt numeri differẽtia: numerus horũ.denarius autem:nõ idem eſt.in quibus enim dicitur:differunt.hęc enim/canes:alia vero/ equi ſunt.Et de tẽpore quidẽ et ipſo & de ijs quæ circa ipſum / conſiderationi ſunt propria : dictum eſt.

¶Trallationis veteris de Phyſico auditu Ariſtotelis/ ex græco recognitæ:quarti libri finis.

Tral.ve.ex græ.recog.

℄Trallatio vetus quinti de Phyſico auditu Ariſtotelis/ ex græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

1 TRāſmutatur au
tem quod tranſ
mutatur omne:
hoc quidem ſe-
cūdum accidēs /
vt cum dicimus
muſicū ambula-
re / quoniam cui
accidit muſicum
eſſe/hoc ambulat. hoc autem ex eo quia
huius aliquid mutatur / ſimpliciter dici-
tur mutari: vt quæcunq; dicuntur ſecun-
dum partes.ſanatur eni corpus:quia ocu
lus/ aut thorax. hæc autem: partes ſunt
totius corporis.Eſt autem aliquid quod
neq; ſecūdū accidēs mouetur/neq; ex eo
quia aliqua partiū ipſius/ſed ex eo quia
ipſum mouetur primū: & hoc eſt ſecun-
dum ſeipſum mobile. Secūdum aliū au-
tem motum/ alterum eſt: vt alterabile.&
alterationis/ſanabile et calefactibile:alte-
rum.Eſt autem & in mouente: ſimiliter.
aliud enim ſecundū accidēs mouet:aliud
vero ſecūdum partem/ex eo quia partiū
huius aliqua. aliud vero:per ſeipſum pri
mum.vt medicus quidem ſanat: manus
2 vero percutit.℄Quoniam autē eſt qui-
dem aliquid mouēs primum/ eſt autem
aliquid quod mouetur/ad hæc in quo tē
pus/ & præter hæc ex quo/ & in quod/
(ōnis enim motus:ex quodā/& in quid-
dam.alterum enim eſt quod primū mo-
uetur:& in quod mouetur/& ex quo.vt li
gnū:& calidum/ & frigidum.horum au
tem/ aliud quidem quod: aliud vero in
quod/aliud autē ex quo)manifeſtum eſt
igitur φ motus in ligno eſt/non in ſpe-
cie. neque enim mouet/ neq; mouetur
ſpecies / aut locus/ aut ipſum tantum:

Argyropylus

℄Quintus Phyſicorum Ariſtotelis ad Petrum Medicem: interprete Ioāne Argyropylo Byzantio.

EOrum 1
autem
q̄ mu-
tantur
aliud
per ac
cidens
muta-
tur: ve
luti cū
ābula
re mu
ſicū dicimus/ quia id ambulat
cui accidit muſicum eſſe.Aliud
ex eo quia ſi huius aliquid mu
taf/ ſimpliciter dicitur mutari:
vt ea quæ per partes mutari di
cuntur. corpus enim ſanatur:
quia oculus aut pectus ſanatur.
hæc vero:partes totius corpo-
ris ſunt. At eſt aliquid qđ neq;
per accidēs mouetur/neq; ex eo
quia aliquid ipſius moueſ/ ſed
quia ipſū primo mouetur: atq;
hoc eſt id quod per ſe mobile
eſt. Eſt autē aliud/ in alio mo-
tu vt alterabile:& alterabilis/ ſa
nabile aut calefactibile.Similis 2
eſt & in eo quod mouet:diuiſio.
aliud enim per accidens mo-
uet: aliud parte/quia ipſius ali
quid mouet. aliud:per ſe pri-
mo.vt medicus quidem ſanat:
manus autem percutit. ℄Cum 3
autem ſit quippiam quod pri-
mo mouet/ & quippiam quod
mouetur/ & tempus in quo/ &
præter hæc id ex quo & id ad
quod (omnis namq; motus:ex
quopiam in quippiam eſt. ali-
ud eſt enim id quod primo mo
uetur:et id in quod/atq; ex quo
mouetur. veluti lignum/et cali-
dum atq; frigidum: quorū ali-
ud eſt quod/aliud ad quod/ali-
ud ex quo mouetur)patet motū
in ligno eſſe/et nō i forma.neq;
eni forma/ neq; locus/neq; etiā
ipſum tantū mouet aut moueſ:

Argyropylus

4 ſed eſt id quod mouet/ & id qđ
mouetur/& id ad quod mouetur
Mutatio namq;:magis ab eo ad
quod eſt/q̄ ab eo ex quo eſt nun
cupatur. Quapropter corruptio:
mutatio eſt ad id qđ nō eſt, etſi
id qđ corrūpitur:ex ente mutaᷣ.
Et generatio ad ens eſt mutatio:
etſi id quod generatur ex nō en
5 te mutatur. Quid igitur eſt mo-
tus:prius eſt dictum. Formæ au
tem & affectus & locus ad quæ
mouentur ea quæ ſubeunt mo-
tum:immobilia ſunt. veluti ſciē-
tia & caliditas. Dubitauerit ta-
men quiſpiam: ſi affectus ſunt
motus. albedo autē:eſt affectus.
ad motum enim:erit mutatio.
at fortaſſe nō albedo eſt motus:
ſed dealbatio. Eſt autem & in il
lis id quod eſt per accidens:
& id quod eſt per partem atq;
per aliud/ & id etiam quod pri-
mo & nō per aliud eſt. Id enim
quod dealbatur: ad id quidem
quod itelligitur/mutatur per ac-
cidens. colori enim accidit: vt
intelligatur. ad colorem autem:
quia album pars eſt coloris. &
in Europam:quia Athenæ pars
ſunt Europæ. Ad colorem autē
album:per ſe. Patet igitur quo-
modo per ſe quippiam moue-
tur/& per accidēs/ ac per aliud/
& quomodo idem primum eſt
in mouente/ & in ſubeunte mo-
tum:& motum nō in forma/ ſed
in eo quod mouetur in ipſoq;
6 mobili actu. Mutatio igitur ea
quæ eſt per accidens:omittatur.
eſt enim in omnibus:& ſemper/
ac omnium. Ea vero quæ non
per accidēs eſt:nō in ōnibus eſt/
ſed in contrarijs & in medijs &
in contradictione. cuius fides:eſt
ex inductione. Fit autem e me-
dio:mutatio. vtitur enim ipſo vt
contrario: ad vtrumq;. Eſt enim
medium:quodāmodo ipſa extre
ma. Quapropter & hoc ad illa/et
illa ad hoc contraria quodāmo-
do dicuntur. ceu media fidium:
grauis ad vltimā dicitur/& acu-
ta ad primā. Fuſcū etiā:albū ad
nigrum dicitur/ & nigrū ad al-

Tral.ve.ex græ.recog.

ſed eſt mouens/ & quod mouetur/ atq; in quod mouetur. Magis autē ab eo in qđ/q̄ ex quo mouetur: denominatur mutatio. Quapropter & corruptio:in id quod non eſt/ mutatio eſt. q̄uis & ex eo quod eſt mutetur:quod corrumpitur. Et generatio in id quod eſt: quāuis ex eo quod nō eſt. Quid igitur motus ſit: dictum eſt prius. Species autē/& paſſiones/& locus/ad quę mouētur ea quę mouētur:imobilia ſūt. vt ſcientia & calor. Attamē dubitabit aliq̄s: ſi paſſiones motus ſunt. albedo autē:paſſio eſt. erit eni ad motum:mutatio. ſed fortaſſis non eſt albedo/ motus: ſed dealbatio. Eſt autem & in illis & quod eſt ſecundum accidens:& quod eſt ſecundum partem atq; ſecundum aliud/ & quod primo eſt & non ſecundum aliud. vt quod fit album: in id quod intelligitur/ mutatur ſecundum accidens. colori enim accidit:intelligi. in colorem autem: quia album/ pars eſt coloris. et in Europam: quia pars Europæ/ Athenæ ſunt. In album autem colorem: per ſe. Quomodo igitur per ſe mouetur/et quomodo ſecundum accidens/& quomodo ſecundum aliud aliquid/& quomodo idem primum et in mouēte eſt/& in eo quod mouetur: manifeſtum eſt. & q; motus non eſt in ſpecie: ſed in eo quod mouetur & mobili ſecundum actum. Quæ igitur ſecundum accidens eſt/ mutatio: dimittatur. eſt enim:& in omnibus/ & ſemper/ & omnium. Quæ vero non ſecundum accidens: non eſt in omnibus/ ſed in contrarijs/ & medijs/ & in contradictione. Huius autem fides: ex inductione eſt. Ex medio autem:mutatur. vtitur enim ipſo vt contrario: ad vtrumq;. Eſt enim quodam modo medium ipſum:extrema. Quapropter et hoc ad illa/et illa ad hoc:quodam modo dicuntur contraria. vt meſe:grauis ad neten/ et acuta ad hypaten. Atq; fuſcum: album ad nigrum/& nigrū ad al

Tral.ve.ex græ.recog.

μεταβολή

3 bum. ¶Quoniam autem omnis trãſmuta
tio eſt ex quodam in quiddam (mani-
feſtat autem & nomen. poſt aliud enim
aliquid: & aliud quidem prius ſignificat/
aliud autẽ poſterius) mutabitur quod mu
tatur / quadrifariã. Aut enim ex ſubiecto
in ſubiectum/ aut ex non ſubiecto in non
ſubiectũ/aut ex non ſubiecto in ſubiectũ/
aut ex ſubiecto in non ſubiectũ. Dico au-
tem ſubiectũ: qđ affirmatione mõſtratur.
4 ¶Quare neceſſe eſt ex iis quę dicta ſũt:
tres eſſe mutationes/eã quę eſt ex ſubiecto
in ſubiectum/& eã quæ ex ſubiecto in nõ
ſubiectũ/ & eã quæ ex nõ ſubiecto in ſub-
iectũ. quę enim eſt ex non ſubiecto in non
ſubiectũ: nõ eſt mutatio/propterea ꝙ nõ
eſt ſecundũ oppoſitionẽ. neq; enim cõtra-
ria: neq; cõtradictio eſt. Quæ igitur ex nõ
ſubiecto eſt in ſubiectũ mutatio ſecũdum
contradictionẽ: generatio eſt. alia quidem
ſimpliciter/ſimplex: alia vero quędã/cuiuſ
dã. vt ea quæ ex non albo in albũ: genera-
tio huius eſt. Ea vero quæ ex eo quod nõ
eſt ſimpliciter in ſubſtantiã: generatio ſim
pliciter eſt/ ſecũdũ quã ſimpliciter fieri/et
non aliquid fieri dicimus. Quæ vero ex
ſubiecto in nõ ſubiectũ: corruptio eſt/ſim-
pliciter quidẽ/quæ ex ſubſtãtia ad ipſum
nõ eſſe eſt. quædã autẽ/ea quę eſt in oppo
ſitã negationẽ: ſicut dictum eſt & in gene
5 ratione. ¶Si igitur id quod nõ eſt dicitur
multipliciter/& neq; id quod eſt ſecundũ
cõpoſitionem aut diuiſionẽ contingit mo
ueri/neq; quod eſt ſecũdũ potentiã/quod
ei quod eſt ſimpliciter ſecundũ actũ/ op-
poſitũ eſt (quod enim eſt non album/aut
nõ bonum: fieri poteſt vt moueatur ſecũ-
dũ accidens. fuerit enim homo: non albũ.
quod autẽ ſimpliciter non hoc eſt: nullo
modo. impoſſibile enĩ eſt: quod nõ eſt/mo
ueri) ſi autẽ hoc: & generationẽ/motũ eſſe
6 impoſſibile erit. ¶Generatur enim: quod
nõ eſt. nam & ſi q̃maxime ſecundũ acci-
dens generatur: attamen eſt verum dicere/

Argyropylus

bũ. ¶Cũ autẽ oĩs mutatio e quo 7
piã ſit ad quippiã(vt ipſũ quoq;
nomẽ ſignificat)quorũ aliud pri
us/aliud poſterius eſt: id qđ mu
tatur mutari quatuor modis po-
teſt. Aut enim e ſubiecto ad ſub-
iectũ/aut e non ſubiecto ad non
ſubiectum/ aut e nõ ſubiecto ad
ſubiectum/ aut e ſubiecto ad nõ
ſubiectũ mutatur. Dico autẽ id
ſubiectũ/ qđ affirmatione ſignifi
catur. ¶Quare ex dictis tres mu
tationes eſſe neceſſe eſt: eam quę
e ſubiecto eſt ad ſubiectũ/& eam
quæ e ſubiecto ad nõ ſubiectũ/
et eam quæ e nõ ſubiecto eſt ad
ſubiectũ. Ea nãq; quæ eſt e non
ſubiecto ad nõ ſubiectũ: non eſt
mutatio/quia per oppoſitionem
nõ eſt. neq; enĩ cõtraria: neq; cõ-
tradictoria eſt. Ea igiť mutatio
quæ per cõtradictionẽ e nõ ſub-
iecto eſt ad ſubiectum/ generatio
eſt: alia ſimplex quæ eſt ſimpli-
citer/alia quædam quę eſt cuiuſ
dã. velut ea quidẽ quę e nõ albo
ad albũ: huius eſt generatio. Ea
vero quæ eſt ex eo quod non eſt
ſimpliciter ad ſubſtantiam/ gene
ratio ſimpliciter eſt: qua quidẽ
ſimpliciter fieri & non aliquid fi
eri dicimus. Ea vero quæ ad nõ
ſubiectum eſt ex ſubiecto: corru-
ptio eſt ſimpliciter quidẽ ea quę
eſt e ſubſtantia ad ipſum non eſ
ſe. Quædam autẽ ea quæ eſt ad
negationem oppoſitam: vt in ge
neratione eſt dictũ. ¶Si igitur 8
id quod non eſt multis dicitur
modis/ & neq; id moueri poteſt
quod in compoſitione diuiſi-
oneq; conſiſtit: neq; id quod eſt
potentia/quod quidem ei oppo
nitur quod eſt ſimpliciter (nam
id quidem quod eſt non album/
aut non bonum: moueri per ac-
cidens poteſt. eſſe enim id ho-
mo poteſt: quod eſt non album.
Id autem quod nõ hoc ſimpli-
citer eſt: nullo pacto moueri po-
teſt. fieri enim non poteſt: vt id
qđ non eſt moueatur) impoſſibi
le eſt ꝓfecto generationẽ eſſe mo
tũ. ¶Id enĩ qđ haud eſt: genera-
tur. nã et ſi q̃maxime ꝑ accidẽs
generať: vere tamẽ de eo qđ ſim
pliciter generatur id dici poteſt/

Argyropylus

ipſum inquã id eſſe:quod haud
eſt.ſimili ſane modo fieri etiam
nequit:vt ipſum idem quieſcat.
Hæc igitur difficilia accidunt
huic: moueri inquã id quod nõ
eſt. & ſi omne quod mouetur
in loco ſit/id autem quod nõ eſt
in loco non ſit (erit eni alicubi)
id profecto quod haud eſt/ non
mouetur. neq; ergo corruptio:
motus eſt.motui nãq;:motus cõ
trarius eſt/aut qes.at corruptio:
9 contrariũ eſt generationi. ¶Cũ
autem omnis motus ſit quædã
mutatio/ tres vero ſint mutatio-
nes quas diximus/quarum duæ
quæ in contradictione conſiſtũt
generatio inquam atq; corru-
ptio/ motus non ſint vt oſtendi-
mus:motum eam eſſe ſolum mu
tationem neceſſe eſt/qua e ſubie
cto ad ſubiectũ acceditur.Subie
cta vero:aut cõtraria ſũt/aut me
dia.etenim priuatio ponatur cõ
trariũ.atq; nudũ/& album/ac ni
grum: affirmatione ſignifican-
10 tur.Si igitur prædicamenta di-
uiſa ſint/& aliud ſit ſubſtãtia/a-
liud quantitas/aliud qualitas/a-
liud vbi/aliud ad aliquid/ aliud
actio/aliud paſſio: tres eſſe mot9
neceſſe eſt/quãtitatis/qualitatis/
& loci.

CAPVT II.

IN ſubſtantia vero
mot9 nõ eſt:ꝓpter-
ea ꝙ nichil ſubſtã-
tiæ cõtrarium eſt.
¶At:neq; in hiſce
quæ ſunt ad ali-
quid. Altero eni ſubeũte mutati-
onẽ:alterũ mutationẽ nõ ſubiẽs
vere dici poteſt.quare:motus ip
ſorũ per accidens eſt. ¶Neq; itẽ
agentis eſt motus ac patientis:
neq; mouentis ac eius quod mo
uetur.quia motus nõ eſt motus:
neq; generationis eſt generatio/
neq; omnino mutationis muta-
11 tio.Motus enim dupliciter mo-
tus eſſe poteſt: aut vt ſubiecti/vt
homo mouetur/quia ex albo in
nigrũ mutatur. Et motus ne igi-
tur hoc modo:aut calefit/aut fri
gefit/ aut mutat locum aut ac-
creſcit/aut decreſcit? At hoc fi-
eri nequit. Mutatio namque:
non ſubit rationem ſubiecti.

Tral.ve.ex græ.recog.

ꝙ eſt id quod nõ eſt/de eo quod generatur
ſimpliciter.ſimiliter autẽ:& quieſcere.Hæc
igitur omnia accidunt difficilia:moueri ad
id quod non eſt. & ſi omne quod mouetur
in loco eſt/quod autem non eſt/nõ eſt in lo-
co(eſſet enim:alicubi)neq; ergo corruptio/
motus eſt.contrarium enim motui: motus
eſt/aut quies. corruptio autem: generatio-
ni contrarium eſt. ¶Quoniam autem om- 25
nis motus mutatio quædam eſt/ mutatio-
nes autem tres quæ dictæ ſunt/harum au-
tem eæ quæ ſunt ſecundum generationem
& corruptionem non ſunt motus/ hæ au-
tem ſunt quæ ſecundum contradictionem
fiunt:neceſſe eſt eam quæ ex ſubiecto eſt in
ſubiectum mutationem/ motum eſſe ſolũ.
Subiecta autem: aut cõtraria ſunt/aut me-
dia.etenim priuatio: ponatur contrarium.
et mõſtrãtur affirmatione: nudũ/ et albũ/
& nigrum. Si igitur prædicamenta diuiſa
ſũt ſubſtãtia/& qualitate/& vbi/ & quãdo/
& ad aliquid/& quãtitate/ & ipſo agere/&
pati:neceſſe eſt tres eſſe motus/eũ qui quã-
titatis/& eum qui qualitatis/& eum qui ſe-
cundum locum eſt.

CAP. II.

SEcundũ ſubſtantiã autẽ nõ 26
eſt motus:propterea ꝙ nul-
lum eſt entiũ ſubſtantiæ cõ
trariũ. ¶Neq; ei quod ad 27
aliquid. Contingit enim:al-
tero mutationẽ patiente/ve-
re dici alterũ nichil mutationis ſubire.qua-
re: ſecundum accidens motus horum eſt.
¶Neq; agentis aut patientis: neq; omnis 28
mouentis & eius qui mouetur. quia nõ eſt
ipſius motus/ motus: nec generationis/ ge-
neratio/neq; omnino mutatio mutationis.
Primum enim dupliciter contingit motus
eſſe motum: aut vt ſubiecti/vt homo mo-
uetur/ quia ex albo in nigrum mutatur.
An ne ſic & ipſe motus:aut calefit/ aut fri-
gefit/ aut locum mutat/ aut augetur / aut
diminuitur? hoc autem : impoſſibile eſt.
Nõ enim ſubiectorũ aliquid:eſt mutatio.

Tral.ve.ex græ.recog.

Aut ex eo: quia aliquod aliud ſubiectum/ ex mutatione mutatur in alteram ſpeciẽ. vt homo: ex ægritudine in ſanitatem. Sed neqꝫ hoc poſſibile eſt: niſi ſecũdũ accidens. hic enim motus: ex alia ſpecie in aliam mutatio eſt. & generatio etiã atqꝫ corruptio: ſimiliter. verum hæ quidem in oppoſita ſic: motus autem non ſimiliter. Simul igitur mutatur ex ſanitate in ægritudinem: et ex hac ipſa mutatione/ in aliã. Manifeſtũ autem ꝙ cum æger fuerit: mutatus erit in quãlibet. contingit enim: quieſcere. Et amplius: non ad quamuis ſemper. & illa: ex quodam in quoddã alterum erit. Quare et oppoſita erit ſanatio: ſed ex eo quia accidit. vt ſi ex recordatione in obliuionẽ mutaretur: quoniam cui ineſt/ illud mutatur/ aliquando quidem in ſcientiam/ aliquando vero in ſanitatem. Amplius autem in infinitum fiet abitio: ſi erit mutationis mutatio/ & generationis generatio. Neceſſe igitur eſt eſſe primam: ſi vltima erit. vt ſi ſimplex generatio fiebat aliquando: & quod fit fiebat. Quare nondum erat quod fit ſimpliciter: ſed aliquid quod fit & quod fit iam/ & rurſum fiebat hoc aliquando. quare nondum erat tũc: id quod fit. Quoniam autem infinitorum non eſt quicq̃ primum: non erit primum. quare: neqꝫ contiguum. neqꝫ fieri igitur/ neqꝫ moueri poſſibile eſt: neqꝫ mutari quicq̃. Amplius: eiuſdẽ eſt/ motus contrarius & inſuper quies/ & generatio & corruptio. Quare id quod fit/ cum fit id quod fit: tunc corrũpitur. neqꝫ enim quod mox fit: neqꝫ poſterius. eſſe enĩ oportet: quod corrũpitur. Amplius/ oportet materiam ſubeſſe: & ei quod fit/ & ei quod mutatur. quæ igitur erit? vt alterabile/ aut corꝰ/ aut anima eſt: ſic id qđ fit/ motus aut generatio. & rurſus: aliquid in qđ moueť. oportet enĩ ꝙ aliquid ſit/ huius ex hoc in hoc motus: & nõ motus aut generatio. Simnl autẽ: & quomodo erit? non enĩ erit diſciplinatio: diſciplinatiõis generatio.

Argyropylus

Aut hoc ipſo: ꝙ aliquod aliud 12
ſubiectum ex vna mutatione ad
aliam mutationis ſpeciem/ perinde vt homo ex ægritudine ad ſanitatẽ: mutatur. At neqꝫ hoc eſſe poteſt: niſi per accidẽs. hic enĩ motus ex alia forma in aliam eſt mutatio: et generatio & corruptio modo eodẽ. hoc excepto/ has quidem ad ſic oppoſita eſſe: motũ autem nõ ſimiliter. Simul igitur in morbum e ſanitate mutatur: & ex hac ipſa mutatione ad aliam. Patet igitur cũ ægrotauerit: ad quãuis fore mutatum. quieſcere nãqꝫ poteſt. Et inſuper non ad quãuis ſemper/ & illam ex aliquo nimirũ in aliqđ aliud erit. Quare: et oppoſita ſanatio erit. non ergo motus eſt motus: niſi per accidẽs. velut ſi e recordatione in obliuionẽ mutatur: quia cui illud ineſt/ id iterdũ ĩ ſciẽtiã/ interdũ ĩ ſanitatẽ mutať. Præterea ſi mutatiõis eſt mutatio/ generatiõiſqꝫ generatio: in infinitũ erit abitio. neceſſe eſt autẽ priorẽ eſſe: ſi poſterior erit. veluti ſi generatio ſimplex aliquãdo fiebat: & ipſũ fiẽs fiebat. Quare nondum erat fiens ſimpliciter: ſed aliquid fiens/ atqꝫ iam fiens/ & hoc rurſus aliquãdo fiebat. quare nondum erat tunc: fiens. Cum autem infinitorum primũ quicq̃ non ſit: primum ipſum non erit. quare: neqꝫ id erit quod hæret. impoſſibile eſt igiť: generari quic
q̃/ moueri/ aut mutari. Pręterea e= 14
iuſdem eſt contrarius motus & quies inſuper: & generatio atqꝫ corruptio. Quare ipſum fiens: tũc corrumpitur cũ fit fiens. neqꝫ enĩ ſtatim fiens: neqꝫ poſterius. ſit enim oportet: id quod corrumpi
tur. Præterea: & ei quod generatur/ & ei quod mutatur/ materiã 15
ſubeſſe oportet. Erit igitur vt al
terabile corpus eſt/ aut anima: ſic 1
aliquid id quod fit motus vel ge
neratio. Et aliqd rurſus: ad quod 16
mouentur. oportet enim huius ex hoc ad hoc motum aliquid eſſe: nõ motũ vel generationẽ. Et inſuper: quo pacto erit? Nõ enĩ generatio pręceptionis: erit pręceptio.

Argyropylus

17 Quare neq; generationis erit ge-
neratio : neq; quædam cuiuſdã.
Præterea ſi tres mutationis ſpe-
cies ſunt:ſubiectã naturam harũ
aliquam eſſe/ & ea in quæ mo-
uentur/neceſſe eſt. veluti latio-
nem alterari aut ferri:neceſſe eſt.
Omnino autem cum omne quod
mouetur trifariam moueatur/aut
quia per accidens mouetur/ aut
quia pars aliqua mouetur / aut
quia per ſe mouetur:per accidẽs
dũtaxat mutari mutatio poteſt.
veluti ſi is qui ſanatur:currit vel
diſcit. At eã quæ eſt per accidẽs:
18 iamdudũ omiſimus. ¶Cum au
tẽ neq; in ſubſtantia/neq; in rela
tione/neq; in actione paſſioneve
ſit motus:reſtat in qualitate/quã-
titate/ ac vbi tantũmodo motum
eſſe. In vnoquoq; namq; iſtorum:
contrarietas eſt. Is igitur motus
qui in qualitate eſt:alteratio ſit.
hoc enim cõmune nomẽ poſitũ
eſt. atq; qualitatem non eam di-
co/ quæ in ſubſtãtia eſt(eſt enim
& differentia:qualitas) ſed eam
quæ eſt paſſiua/ qua quippiam
pati dicitur aut impaſſibile eſſe.
Is autem qui eſt in quantitate:
communi quidem nomine caret.
habet autem earum partium in
quas diffunditur nomina: qua-
rum altera accretio/alia decretio
nuncupatur. Ea quidem qua ad
perfectam acceditur magnitudi
nem:accretio. Ea vero qua ex hac
receditur: decretio. At is qui eſt
in loco:& communi nomine ca-
ret & proprio. Latio autẽ: com-
muni nomine nuncupetur. quãq̃
ea ſola proprie ferri dicuntur: in
quibus cum mutant locum/non
eſt ſitum ſtare/ & quæ loco ſeip-
19 ſa non mouent. Mutatio autem
ea quæ eſt eadem in forma ad
magis ac minus tale : alteratio
eſt. Ea nãq; mutatio qua ex con-
trario ad contrariũ itur/aut ſim-
pliciter aut aliqua ex parte: mo-
tus nimirũ eſt. nam ſi ad minus
tale acceditur/ad contrariũ: ſi ad
magis/ vt ex contrario in ipſum
mutari dicetur. Nichil enĩ inter-
eſt:aliqua ex parte quippiam/an
abſolute mutet. attamẽ aliqua ex
parte eſſe: ipſa cõtraria oportebit.

Tral. ve. ex græ. recog.

Quare nec generationis / generatio : neq;
quędam/cuiuſdam. Amplius ſi tres ſpecies
motus ſunt: harum aliquam neceſſe eſt eſſe
ſubiectam naturã/& ea in quæ mouentur.
vt neceſſe eſt: loci mutationem alterari aut
ferri . Omnino autem quoniam mouetur
omne quod mouetur / tripliciter/ aut quia
ſecundum accidens/ aut quia pars aliqua/
aut quia per ſe : ſecundum accidens ſolum
continget mutari mutationẽ. vt ſi is qui ſa
natur: currat/ aut diſcat. Eam autem quæ
ſecundũ accidens: dimiſimus olim. ¶Quo- 11
niam autem neq; ſubſtãtiæ/neq; ipſius ad
aliquid/ neq; ipſius facere et pati: relinqui-
tur ſecundum qualitatem/& quantitatem/
& vbi/ motũ eſſe ſolum. in vnoquoq; enim
horum eſt contrarietas. Motus igitur ſecũ-
dum qualitatẽ : alteratio ſit . hoc enim in-
ditum eſt/cõmune nomẽ. Dico autẽ quali-
tatem: non quæ in ſubſtantia (etenim dif-
ferentia: qualitas eſt) ſed quæ paſſiua eſt/
ſecundum quam dicitur pati/aut impaſſi-
bile eſſe. Qui vero ſecundum quantitatem
eſt: ſecundum commune quidem innomi-
natus eſt. ſecundum autem vtrunq;: au-
gmentatio & diminutio. Is quidem qui eſt
in perfectam magnitudinẽ: augmentatio.
qui vero ex hac: diminutio. Qui autem ſe-
cundum locum : & ſecũdum proprium &
ſecũdũ cõmune innominatus eſt. vocetur:
autem latio nomine communi. quãuis di-
cantur ferri hæc ſola proprie: cum non in
ſeipſis ſit mutantibus locum/ſtare/& quæ-
cunq; ipſa non ſeipſa mouent ſecundum
locum . Quæ autem eſt in eadem ſpecie/
mutatio in magis & minus : alteratio eſt.
Quæ enim ex contrario eſt in cõtrarium:
motus eſt/ aut ſimpliciter / aut aliquo mo-
do. in minus enim cum ierit : in contrari-
um dicetur mutari. in magis autem : vt ex
contrario in ſeipſum. differt enim nichil:
ſecundum quid mutari aut ſimpliciter. ve-
rum: aliquo modo oportebit cõtraria eſſe.

Cap.
2
3

Tral.ve.ex græ.recog.

Magis autẽ & minus eſt: ex eo quia plus
aut minus contrarij ineſt/& non. Qz igitur
hi tres ſoli motus ſint: ex his manifeſtu eſt.
12 ℂImmobile autẽ eſt: & quod omnino nõ
poteſt moueri/ ſicuti ſonus eſt inuiſibilis.
Et quod in multo tempore vix mouetur:
aut quod tarde incipit/ quod dicitur ægre
mobile. Et quod aptum natura eſt/ poteſtq;
moueri: non mouetur autem tunc cum a-
ptum natura eſt/& vbi/et quomodo. quod
quidem immobilium ſolum: quieſcere vo-
co. contraria enim: quies motui eſt. Quare
priuatio erit: ſuſceptiui. Quid igitur eſt
motus/ & quid quies/& quot mutationes/
& quales motus: manifeſtũ eſt ex dictis.

CAP. III.

13 POſt hæc autem dicamus:
quid eſt ſimul/ & ſepara-
tim/& quid eſt tangere/ &
quid eſt inter/& quid con-
ſequenter/& quid contigu-
um/& quid continuum/&
quibus vnumquodq; horum ineſſe aptum
natura ſit. Simul igitur dicũtur hęc eſſe ſe-
cundum locum: quæcũq; in vno loco ſunt
primo. Separatim autem: quæcũq; ſunt in
14 altero. ℂTangere autem: quorũ extrema
15 ſunt ſimul. ℂInter vero: in quod prius a-
ptum natura eſt peruenire id quod muta-
tur/q̃ in quod vltimum mutatur/ſecundũ
naturam continue mutationem patiẽs. In
pauciſſimis autem eſt inter: tribus. vlti-
mum enim eſt mutationis: contrarium.
16 ℂContinue autem mouetur: quod nichil/
aut pauciſſimum intermittit rei/ non tem-
poris. nichil enim prohibet intermiſiſſe/ et
ſtatim etiam poſt hypaten ſonuiſſe neten:
ſed rei in qua mouetur. hoc autem: & in ijs
quæ ſunt ſecundum locum/& in alijs muta
17 tionibus manifeſtũ eſt. ℂCõtrarium autẽ
ſecundũ locum: eſt quod ſecũdum rectam
diſtat plurimum. minima enim: finita eſt.
18 menſura autẽ: finitũ eſt. ℂConſequenter
autem eſt: inter quod poſt principium ſolũ

Argyropylus

Eſt autem ex eo magis minuſve
tale: quia plus aut minus in-
eſt contrarij/ & non ineſt. Ex ijs 20
igitur quæ dicta ſunt: patet mo-
tus has tres ſolas eſſe mutatio-
nes. ℂEſt autem immobile: & id
quod moueri nõ poteſt/ vt ſonus
inuiſibilis eſt. Et id quod multo
in tempore vix mouetur: aut id
quod tarde admodũ incipit. Et
id inſuper quod aptũ eſt quidem
vt moueatur/ moueriq; poteſt: nõ
tamen tunc cũ eſt aptum moue-
ri/& vbi/& quẽadmodum eſt a-
ptum/ mouetur. quod quidem ſo
lum immobiliũ: quieſcere dico.
eſt enim: motui contraria quies.
Quare fit: vt ipſa ſit priuatio ſu-
ſceptiui. Quid igitur eſt motus/ 21
& quid quies/ et quot ſunt muta
tiones/& quot motus: per ea quę
diximus perſpicuũ iam euaſit.

CAP. III

POſt hæc dicamus:
quid eſt ſimul eſ-
ſe & ſeorſũ/& quid
tangere/& quid in-
ter/ & quid dein-
ceps/ & quid hærens/& continu-
um/ & quibus horũ vnũquodq;
competere aptum eſt. Simul igi 22
tur ea loco dicũtur eſſe: quæ vno
in loco ſunt primo. Seorſum au-
tem ea: quæ in diuerſis ſunt lo-
cis. ℂEa dicũtur tãgere: quorũ
extrema ſũt ſimul. ℂId eſt inter:
ad quod prius accedere aptũ eſt
id quod mutatur/ q̃ ad id quod
vltimum mutatur/ ſecũdum na
turam continue ſubiens muta-
tionem. atq; hoc: eſt in mini-
mis tribus. Eſt enim vltimum
mutationis: contrarium ipſum.
ℂ Continue autem id moue- 23
tur: quod nichil aut perparum
rei/ non temporis intermittit.
nichil enim intercapedo tem-
poris prohibet/ fierique po-
teſt vt poſt primã fidium vltima
cõtinuo ſonet: ſed rei in qua mo-
uetur. Atq; hoc: & in motu qui lo
co accommodatur/ & in cæteris
motionibus patet. ℂCõtrarium 24
autem id eſt in loco: quod pluri-
mum recta linea diſtat. minima
enim/ eſt finita: & finitũ/ mẽſura.
ℂDeinceps id eſt: inter quod poſt 25

Argyropylus

principium / aut poſitione/ aut
forma / aut aliquo alio definitũ/
& id ad quod deinceps dicitur
eſſe: nichil eorum cadit quæ in
eodem genere ſunt. vt linea ad
lineam vel lineæ/ aut vnitas ad
vnitatẽ vel vnitates/aut domus
ad domum. Nichil vero prohi-
bet: inter ipſa quippiã aliud eſ-
ſe. quod enim deinceps eſt: ad
quippiã eſt deinceps/ & eſt quid
poſterius illo. non enim ipſum
vnum ad duo / aut calendæ ad
nonas: ſed hæc ad illa deinceps
26 ſunt. ¶ Hærens autẽ id eſt: quod
deinceps eſt/ atq; inſuper tan-
git. Quoniam autem omnis mu
tatio eſt in oppoſitis / hæc au-
tem ſunt contraria/ & nichil eſt
medium contradictionis: patet
ipſum quod eſt inter/ in contra-
rijs ipſis eſſe. ¶ Cõtinuum autẽ
eſt quid hærens. dico autem tũc
continuum eſſe: cum vtriuſq; fi-
nes quibus ſe tangunt / vnum
idemq; fuerunt facti / atq; vt no
men ſignificat/ continẽtur. quod
quidem eſſe non poteſt: ſi ex-
27 trema ſint duo. Hoc definito pa
tet in his eſſe cõtinuum: ex qui-
bus aptum eſt vnum quid fieri
tactu. & vt fit ipſum continuum
vnum: ſic & ipſum totum fore
vnum. veluti clauo/ vel glutine/
28 vel tactu/ vel copulatione. ¶ Pa-
tet etiam primum id eſſe: quod
eſt deinceps. quod enim tangit:
id deinceps eſſe neceſſe eſt. Non
omne autẽ quod deinceps eſt: tã
git. ¶ Quapropter ipſum dein-
ceps eſſe: eſt & in hiſce quæ ſunt
ratione priora / velut in nume-
ris. tactus vero non eſt. & ſi con-
tinuum eſt: tangat neceſſe eſt.
Si vero tangit: nondum conti-
nuum eſt. non enim ſi ſimul ſint
extrema ipſorum: vnum ipſa eſ-
ſe neceſſe eſt. ſed ſi ſint vnum:
& ſimul eſſe neceſſe eſt. Quare co
pulatio: vltima eſt generatione.
tangant enim neceſſe eſt: ſi co-
pulabũtur extrema. Ea vero quę
tangunt: non vniuerſa ſunt co-
pulata. In quibus autem tactus
non eſt: in hiſce patet nec copu-
29 lationem eſſe. ¶ Quare ſi pun-

Tral. ve. ex græ. recog.

exiſtens aut poſitione/aut natura/aut alio
aliquo ſic determinatum: nichil eſt eorum
quæ ſunt in eodem genere/ & id ad quod
conſequenter eſt. dico autem: vt ad lineam
linea vel lineæ/ aut ad vnitatem vnitas vel
vnitates/aut ad domum domus. Aliud au-
tem nichil prohibet eſſe inter. conſequenter
enĩ: ad aliquid eſt cõſequẽter/ & poſterius
aliquid eſt. non enim vnum cõſequenter eſt
ad duo/ neq; noua luna ad ſecũdam con-
ſequenter eſt: ſed hęc ad illa. ¶ Cõtiguum 19
autem eſt: quod cum cõſequenter eſt/ tan-
git. Quoniã autem omnis mutatio in op-
poſitis eſt/ oppoſita autem ſunt/ & contra-
ria/ & quæ ſecundum cõtradictionem ſunt/
contradictionis autem nichil eſt medium:
manifeſtum eſt ꝙ in cõtrarijs erit id quod
eſt inter. ¶ Continuum autem eſt quidem: 20
quod continuũ quiddã eſt. dico autẽ eſſe cõ
tinuũ: cũ idem fiat & vnus/ vtriuſq; termi-
nus quibus tangũt/ & vt ſignificat nomen/
cõtineãtur. hoc autẽ eſſe nõ poteſt: ſi duo
ſint vltima. Hoc autẽ determinato: mani-
feſtum eſt/ ꝙ in ijs eſt continuũ/ ex quibus
vnum quid aptum natura eſt fieri ſecundũ
contactum. & vt demum fit continuum/
vnum: ſic et totum/ vnum erit. vt aut clauo/
aut glutine/aut tactu/aut inſertu. ¶ Mani- 21
feſtum autem eſt: & quod primum eſt id
quod conſequenter eſt. quod enim tangit:
neceſſe eſt conſequenter eſſe. quod autem
conſequẽter eſt: non omne/ tãgere. ¶ Qua- 22
propter & in prioribus ratione: cõſequen-
ter eſt/ vt in numeris. tactus autem/ non eſt.
etſi quidem continuum eſt: neceſſe eſt tan-
gere. Si vero tangit: nondũ continuum eſt.
non enim neceſſe eſt vnum eſſe ipſorũ ex-
trema: ſi ſimul ſint. ſed ſi vnum ſunt: neceſſe
eſt ſimul eſſe. Quare vltima conſitio: ſecun-
dum generationẽ eſt. neceſſe eſt enim tan-
gere: ſi conſita erunt extrema. Ea vero quę
tangunt: non omnia conſita ſunt. In qui-
bus autem non eſt tactus: manifeſtũ eſt/ ꝙ
neq; eſt cõſitio in his. ¶ Quare ſi eſt pun- 23

Cap.
3
4

Tral.ve.ex græ.recog.

ctum & vnitas/qualia dicunt ſeparata:non poſſibile eſt vnitatem & punctū/eſſe idem. his enim ineſt tangere : vnitatibus autem/ eſſe conſequēter.& inter hæc quidem:contingit eſſe aliquid. omnis enim linea: inter puncta eſt.inter illas autem:nō eſt neceſſe. nichil enim: eſt inter dualitatem & vnitatem.Quid igitur eſt ſimul/& ſeparatim/& quid tangere/ & quid inter/ & quid conſequenter/& quid contiguum/ & quid continuum/ & quibus vnumquodq; horum ineſt:dictum eſt.

CAP. IIII.

24 VNus autem motus : dicitur multipliciter.vnū enim:multipliciter dicimus . Genere igitur vnus eſt:ſecundum figuras prædicamenti. Loci enim mutatio : omni loci mutationi / genere vnus eſt. alteratio autem:a loci mutatione diuerſus genere eſt. Specie autem vnus eſt : cū genere ſit vnus / & in indiuidua ſpecie/ſit . vt coloris quidē ſunt differētiæ.Igitur alius ſpecie:denigratio & dealbatio . omnis igitur dealbatio : omni dealbationi idem ſecūdum ſpeciem erit.& omnis denigratio: denigrationi.albedini autem: non amplius. Quapropter ſpecie vnus eſt:dealbatio/ dealbationi omni.Si autem ſunt quædam/ quæ & genera ſimul et ſpecies ſunt: manifeſtū eſt/ ꝙ ſpecie quodāmodo vnus erit/ſimpliciter autē vnus ſpecie non. vt diſciplinatio : ſi ſciētia ſpecies quidem eſt exiſtimationis / genus autē ſcientiarū. Dubitabit autē aliquis/ſi vnus ſpecie motus ſit:cum ex eodem/idem in idem mutetur.vt vnum punctū: ex hoc loco/in hūc locum iterū atq; iterū. Si autē hoc eſt:erit circulatio/rectæ lationi eadem/ & volutio ambulationi. An determinatū eſt/ſi id in quo eſt/alterū eſt ſpecie: ꝙ diuerſus motus eſt/ circulare autem: a recto alterum ſpecie eſt. Genere igitur et ſpecie motus vnus:ſic eſt. Simpliciter autē vnus motus eſt: qui ſubſtantia vnus & numero/eſt.

Argyropylus

ctum eſt ſeparatum ac vnitas vt
quidam dicunt:vnitatem ac pun
ctū idem eſſe impoſſibile eſt.pū
ctis enim competit tactus: vni
tatibus/eſſe deinceps.& inter il
la quidē:eſſe aliquid poteſt.om
nis enim linea:eſt inter puncta.
Inter vnitates autem:nichil eſſe
neceſſe eſt. nichil eſt enim inter
dualitatē ac vnitatem.Quid igi 30
tur eſt ſimul eſſe/ſeorſumq;/ quid
tāgere/quid inter/ atq; deinceps
eſſe/ quid eſt hærens/atq; conti
nuum/ & quibus horum vnum
quodq; competit : ſatis iam di
ximus.

CAP. IIII.

VNus autē motus: 31
multis dicitur mo
dis. Vnū enim ip
ſum: multipliciter
dicimus . Genere
igitur vnus eſt motus:per prædi
camenti figuras. lationes namq;
omnes:vnus genere motus ſunt.
Alteratio autem:a latione gene
re eſt diuerſus . Specie vero eſt
vnus:quādo & genere eſt vnus/
& in indiuidua ſpecie eſt.veluti
coloris quidem ſunt differentiæ.
Igitur dealbatio & denigratio:
diuerſi ſunt ſpecie motus . Om
nes igitur dealbationes eadem
in ſpecie ſunt:& omnes itidē de
nigrationes.albedinis autē:non
ſunt. Quapropter dealbationes
omnes:vnus ſpecie motus ſunt.
Qꝫ ſi ſint aliqua quæ genera
ſunt & ſpecies ſimul: patet vnū
quidem in illis ſpecie motū eſſe/
non abſolute tamen ſpecie vnū.
qualis eſt diſciplina : ſi ſcientia
exiſtimationis quidem eſt ſpeci
es/ ſcientiarū autem genus.Du 32
bitauerit autem quiſpiā/ ſi vnus
ſit ſpecie motus:cū ex eodem in
idem/idem mutatur.veluti pun
ctū vnū:ex hoc loco in hūc locū
iterum iterūve. At ſi ſit:cōuerſio
rectaq; latio ijdē erūt ſpecie mo
tus/& volutatio itē & ambulatio.
An definitū eſt diuerſū eſſe mo 33
tū:ſi id in quo ſit motus/ ſpecie
ſit diuerſū/ circūflexū aūt:a recto
ſpecie differt. genere igitur ſpe
cieve motus:hoc pacto eſt vnus.
Abſolute autē is vnus eſt motus: 34
qui ſubſtātia & numero vn⁹ eſt.

Argyropylus

Sed quiſnam ſit talis: patefiet fa
cta diuiſione. tria enim numero
ſunt: circa quæ motum dicimus
eſſe/quod / in quo/& quando. di=
co autē: hoc pacto. eſſe eni quip=
piam quod mouetur: neceſſe eſt.
velut hominē/ aut aurum. & in
aliquo hoc moueri: ceu in loco/
aut in affectu. et quādo. omne enī
quod mouetur: in tēpore moue=
35 tur. Eſſe igitur genere/ aut ſpecie
vnū: in ipſa re in qua fit motus/
conſiſtit. Hærere autem: in tem=
pore erat. At eſſe ſimpliciter vnū:
in vniuerſis hiſce cōſiſtit. etenim
id in quo fit motus: vnū & indi=
uiduū eſſe oportet. veluti formā.
& tēpus vnū eſſe: & non interca=
pedines fieri. Et id quod moue=
tur: vnū/non per accidēs eſſe. vt
albū nigreſcere: & Coriſcū ambu
lare. vnū autē eſt Coriſcus/ac al
bum: ſed per accidēs. neq; cōmu=
ne. fieri enim poteſt: vt duo ſi=
mul homines eadē ſanatione ſa
nentur/ ex oculorū morbo in ſa=
nitatē eorūdem pergētes. At nō
vnus motus hic eſt: ſed ſpecie v=
36 nus. Si Socrates autē eadē alte=
ratione ſpecie/ diuerſis tēporibus
alteratur/ ſi corruptū iterū vnum
numero fieri poteſt: erit & hæc
alteratio vna. ſin non poteſt: erit
eadē ſpecie/ ſed nō numero vna.
37 Exiſt* autē huic ſimilis dubita
tio: ſi vna ſit ipſa ſanitas & habi
tus ipſi omnino atq; affectus in
corporibus ipſis/ necne? ea nāq;
quæ habēt: moueri fluereq; vidē=
tur. Si eadem igitur atq; vna ſit
mane & nūc ſanitas: cur & cum
rurſus quiſpiam amiſſam recu=
perauerit/ & hæc & illa non vna
38 numero erit? Eſt enim eadem ra
tio. verū hoc intereſſe videtur.
ꝙ ſi habitus ſint duo: duo erūt &
ipſi actus. ſicut ſi actus ſit vnus:
& habitū vnum eſſe neceſſe eſt.
vnus enim actus numero: vnius
numero habitus eſt. At ſi habi=
tus ſit vnus: non fortaſſe cuipi=
am videbitur vnus etiam actus
eſſe. cum enim ceſſauerit quiſ=
piam aubulare: non eſt ipſa am=
bulatio. rurſus autem ambulan=
te: erit. Qz ſi vna & eadem eſt:
idem ac vnum & corrumpi &

Tral. ve. ex græ. recog.

Quis autem huiuſmodi ſit: manifeſtū erit
diuidentibus. tria enim ſunt numero/circa
quæ dicimus motū vnum: quod/& in quo/
& quando. dico autem quod: quoniam ne=
ceſſe eſt eſſe aliquid quod mouetur/vt ho=
minem/aut aurum. & in aliquo hoc moue=
ri: vt in loco/aut in paſſione. & quādo. in tē
pore enim: omne mouetur. horum autem/
genere quidem aut ſpecie eſſe vnum: eſt
in re in qua mouetur. Contiguum autem:
erat in tempore. Simpliciter autem vnum
eſſe: in omnibus his eſt. etenim in quo eſt:
vnum oportet eſſe/& indiuiſibile. vt ſpeci=
em. Et rurſus ipſum quando: vt tempus v=
num/& non intermittere. Et quod moue=
tur: vnum eſſe non ſecundum accidens. vt
album nigreſcere: & Coriſcum ambulare.
vnum autem eſt: & Coriſcus & album/ſed
ſecundum accidens. neq; commune. erit
enim ſimul duos homines ſanari ſecūdum
eandem ſanationē/ vt ophthalmiæ. ſed nō
vnus hic eſt: ſed ſpecie vnus eſt. Socratem
autem ſecundum eandem quidem altera=
tionem alterari ſpecie/in alio autem tempo
re & iterum in alio/ſi quidem cōtingit cor=
ruptum iterum vnum fieri numero: erit &
hic motus vnus. ſi vero non: idem quidem
erit/vnus autem non. Habet autem dubi=
tationem huic ſimilem: & vtrum vna ſani=
tas & omnino habitus & paſſiones ſub=
ſtantia ſint in corporibus? moueri nāq; vi=
dentur habentia: & fluere. Si igitur eadem
& vna ſit mane & nunc ſanitas: cur non
etiam cum intermiſſam acceperit iterum
ſanitatem/& hæc & illa vna numero erit?
eadem enim ratio eſt. verum tantum inter=
eſt/ꝙ ſi duo idē hoc ſūt: ſicut numero vnus/
et habitus eſſe neceſſe eſt. vnus enim nu=
mero actus: vnius numero eſt. Si vero habi
tus vnus eſt: fortaſſis alicui non videbitur
vnus & actus eſſe. cū enim ceſſauerit am=
bulās: non amplius eſt ambulatio. rurſus
autē ambulante: erit. Si igitur vnus et idem
eſt: cōtinget vnum & idem & corrumpi &

Tral.ve.ex græ.recog.

eſſe ſæpe. Hæ igitur dubitationes: extra
25 præſentem ſunt conſiderationem. ℭ Quo-
niam autem continuus omnis motus eſt:
& ſimpliciter quidem vnum & continu-
um eſſe neceſſe eſt / ſi omnis quidem diui-
ſibilis eſt. & ſi continuus: vnus. non enim
fiet omnis / continuus omni: ſicut neq; ali-
ud vllum cuiuis quoduis / ſed quorũ vnum
ſunt vltima. vltima autem: aliquorum qui-
dem non ſunt / aliquorum autem ſunt / ſed
ſpecie differentia & æquiuoca. quomodo
namq; tanget / aut vnum fiet: vltimum li-
26 neæ & ambulationis? ℭ Contigui igitur
erunt: & qui neque idem ſpecie / neq; idem
genere ſunt. Poſtquam enim cucurrit ali-
quis: ſtatim febricitare poteſt. & veluti lã-
pas ex ſucceſſione: loci mutatio eſt cõtigua.
continua autem: non. ponitur enim con-
tinuum: quorum vltima vnum ſunt. Qua-
re contigui & conſequenter ſunt: quia tem
pus continuum eſt. Continuũ autem eſt:
quia motus continui ſunt. hoc autem eſt:
cum vnum vltimum fuerit amborũ. Qua-
propter neceſſe eſt: eundem ſpecie eſſe / et v-
nius / & in vno tempore / ſimpliciter conti-
nuum motum et vnũ. Tempore quidem:
vt nõ immobilitas inter ſit. in intermitten-
te enim: quieſcere neceſſe eſt. Multi igitur /
et non vnus motus eſt: inter quos quies eſt.
Quare ſi aliquis motus ſtatu intercipitur:
neq; vnus eſt / neq; continuus. intercipitur
autem: ſi in medio tempus eſt. Eius vero
qui ſpecie non vnus eſt: non / etſi non in-
termittitur tempus. tẽpus enim: vnum eſt.
ſpecie autem: motus alius eſt. Motũ enim
vnum: neceſſe eſt et ſpecie vnum eſſe. hunc
autem ſimpliciter vnum eſſe: nõ eſt neceſſe.
Quis igitur motus ſimpliciter vnus eſt: di-
27 ctum eſt. ℭ Amplius autẽ dicitur vnus et
perfectus ſiue ſecundum genus / ſiue ſecun-
dũ ſpeciem / ſiue ſecundũ ſubſtantiam ſit:
ſicut et in alijs perfectũ et totũ ipſius vni-
us eſt. eſt autem quando / etſi perfectus ſit

Argyropylus

eſſe perſępe poteſt. Hę igitur du
bitationes: extra præſentem con-
ſiderationẽ eſſe videtur. ℭ Cum 39
autem omnis motus continuus
ſit: ſi omnis eſt diuiſibilis / eũ qui
ſimpliciter vnus eſt / & continu-
um eſſe neceſſe eſt. et ſi cõtinuus
eſt: vnus eſt. nõ enim omnis om
ni cõtinuus fieri poteſt / ſicut nec
aliud quoduis cuiuis: ſed quorũ
vltima vnũ fieri poſſunt. vltima
vero: quorũdam nõ ſunt / quorũ-
dam ſunt / at diuerſa ſpecie atq;
ęquiuoca. Quo nãq; modo tãget /
aut vnũ fiet: vltimũ lineæ ãbula-
tioniſve? ℭ Hærẽtes igitur erũt 40
& ij qui nõ idem ſpecie: & ij qui
non idem genere ſunt. Poſt cur-
ſum enim: quẽpiam cõtinuo fe-
bres aggredi poſſunt. et vt facis
ipſius ex ſucceſſione motio / latio
eſt hęrẽs: continua vero non eſt.
poſitũ eſt enim ea continua eſſe:
quorũ vltima ſunt vnum. Qua-
re hærẽtes quidẽ & deinceps / ex
eo ſunt: quia tẽpus continuũ eſt.
Continuum autẽ eſt: quia motus
continui ſunt. hoc autem eſt: cũ
vtrorũq; extremũ eſt vnũ. Qua- 41
propter eum motũ qui ſimplici-
ter cõtinuus ac vnus eſt: eundem
eſſe ſpecie / ac vnius / & vno in tẽ
pore eſſe neceſſe eſt. Vno quidẽ
in tempore: vt immobilitas inter
partes nõ ſit. intercapedine enĩ:
mobile quieſcat neceſſe eſt. Mul
ti igitur & non vnus ij motus
ſunt: inter quos media quies ca-
dit. Quare ſi quis motus interci-
pitur ſtatu: is neq; vnus neq; cõ-
tinuus eſt. Intercipitur autẽ: ſi in
mediũ tẽpus cadit. Specie autẽ
vnum eſſe oportet: quia vltima
eius qui nõ vnus eſt ſpecie / vnũ
euadere nequeũt / etſi tẽpus non
intercipit. Tẽpus enim eſt vnũ:
ille vero ſpecie eſt diuerſus. ete-
nim motũ vnum & ſpecie vnũ
eſſe neceſſe eſt: hunc autem non
neceſſe eſt ſimpliciter vnũ eſſe.
Quis igitur motus vnus eſt abſo
lute: iã diximus. ℭ Præterea mo 42
tus vnus & iſte dicitur qui eſt
perfectus / ſiue genere ſit / ſiue ſpe-
cie / ſiue numero vnus: quẽadmo
dũ & in cæteris perfectũ ipſum
ac totũ ipſius vnius eſt. interdũ

autem & ſi imperfectus eſt: vnus
43 dicitur/modo cõtinuus ſit. ❡Iuſu
per & alio modo præter dictos v-
nus iſce dicitur motus: qui vnifor
mis eſt. difformis enim aliqua ex
parte non vnus eſſe videtur: ſed
iſce potius qui vniformis eſt /
perinde atq; linea recta. difformis
enim: diuiſibilis eſt. Differre autẽ
videntur: vt magis tale minuſve
differt. Eſt autẽ vniformitas/om-
ni in motu: aut difformitas. Etenĩ
alterari quippiã vniformiter po-
teſt: & ſuper vniformia ferri/ vt ſu
per circulũ aut lineam rectã. & cir
ca accretionem decretionemve ſi-
44 mili modo. Difformitatis autem
differentię ſunt. interdũ enim eſt:
ratione eius ſuper quod efficitur
motus. impoſſibile eſt enim vni-
formẽ eſſe motũ: ſi nõ ſuper vni-
formi magnitudine fiat/ qualis eſt
motio ſuper lineã flexã/ aut aliam
magnitudinẽ talẽ cuius quæuis
pars ad quãuis partẽ non accõmo
datur. interdũ nõ eſt ratione ſpa-
cij/ non tẽporis/ non eius ad quod
accedit: ſed ratione modi. celerita
te enĩ interdũ tarditateq; motus
diſtinguitur. Cuius enim eadẽ eſt
celeritas: is eſt vniformis. cuiꝰ ve-
ro nõ eadem eſt: is eſt difformis.
❡Quapropter celeritas tarditaſve
nõ ſunt ſpecies/ nec differẽtiæ mo
tus: quippe cũ õnes motus diuer-
ſos ſpecie comitẽt. ❡Quare: neq;
grauitas leuitaſq; quę eſt reſpectu
eiuſdẽ/ ceu terræ ad ſeipſam/ aut
45 ignis reſpectu ſui. Vnus eſt igitur
& iſce motus qui eſt difformis/
continuitatis nimirũ ratione: ſed
minus qđ quidẽ ei lationi accedit
quę ſuper linea flexa ſit. Id autem
quod eſt minus: miſtione cõtrarij
ſemper eſt tale. ❡Q; ſi omnis mo
tus vnus & vniformis/ & nõ vni-
formis eſſe poteſt: ij qui diuerſi
ſũt ſpecie atq; hærẽt/ nõ vnꝰ erũt
atq; cõtinuus motꝰ. Qui nãq; fieri
poteſt: vt hiſce ſit vniformis/ q ex
alteratione latione ve cõſtat/ accõ-
modẽtur enĩ: neceſſe eſt. CAP. V.

46 DEinceps diffiniẽdum
eſt quiſnã motus cui
motui cõtrarius eſt: &
de quiete ſimili modo.
Primũ autẽ diuidendũ eſt: vtrum

vnus dicitur: ſi ſolum ſit continuus. ❡Am 28
plius autẽ/ aliter præter dictos: dicitur mo
tus vnus/ regularis. irregularis enĩ: eſt qui-
dẽ vt nõ videatr̃ vnus / ſed magis regularis
vt rectus. irregularis enim: diuiſibilis eſt.
Videtr̃ autẽ differre: ſicut magis et minus.
eſt autẽ in omni motu: quod regulariter eſt/
aut nõ. Eteni alterabitr̃ regulariter: et feretr̃
ſuper regulare/ vt circulũ/ aut rectam. et cir
ca augmentationem ſimiliter/ & diminuti-
onem. irregularitatis autem differentia eſt:
aliquando quidem/ in quo mouetur. impoſ
ſibile eſt enim regularem eſſe motum: non
ſuper regulari magnitudine. vt motus refle
xæ/ aut ſpiræ/ aut alius magnitudinis: quo-
rum quæuis ad quamuis partem minime
accõmodatur. aliquando autẽ: neq; in vbi/
neq; in quãdo/ neq; in eo ad qđ/ ſed in ipſo
modo. velocitate enĩ et tarditate: aliquãdo
determinatur. cuius enĩ eadẽ eſt velocitas:
regularis eſt. cuius autem non: irregularis.
❡Quapropter neq; ſpecies motus/ neq; dif 29
ferẽtiæ ſunt: velocitas & tarditas. quia om
nes ſequuntur differentes ſecundum ſpeci-
em. ❡Quare: neq; grauitas/ neq; leuitas 30
quæ ad idem eſt. vt terræ/ ad ſe ipſam: aut
ignis/ ad ſeipſũ. vnus igitur irregularis eſt:
qua eſt continuus. minus autem: quod re-
flexę accidit lationi. Id autem quod eſt mi-
nus: cõmiſtio ſemper cõtrarij eſt. ❡Si au- 31
tem omnem/ vnum contingit et regularem
eſſe et non: non erũt/ & ipſi qui non ſecun-
dum ſpeciem contigui ſunt/ vnus & con-
tinuus. Quomodo enim erit regularis: mo
tus ex alteratione compoſitus/ et loci muta
tione? oporteret enim accommodari.

CAP. V.

AMplius autem determinan- 32
dum eſt: qualis motus eſt
cõtrarius motui. & de quie-
te autẽ: eodẽ modo. Diuidẽ-
dũ eſt autem primo: vtrum

Tral.ve.ex græ.recog.

contrarius motus ſit/qui eſt ex eodẽ/ ei qui
eſt in idem. vt qui eſt ex ſanitate: ei qui eſt
in ſanitatẽ.vt & generatio et corruptio vi-
detur. Aut qui eſt ex contrarijs . vt qui eſt
ex ſanitate : ei qui eſt ex ægritudine. Aut
qui eſt in cõtraria.vt qui eſt in ſanitatem:
ei qui eſt in ęgritudinem.Aut qui eſt ex cõ
trario:ei qui eſt in contrarium.vt qui eſt ex
ſanitate: ei qui eſt in ęgritudinem.Aut qui
eſt ex contrario in contrarium: ei qui eſt
ex contrario in contrarium . vt qui eſt ex
ſanitate in ægritudinem:ei qui eſt ex ægri-
tudine in ſanitatem . neceſſe eſt enim: aut
vnum aliquẽ horum eſſe modorũ/aut plu-
33 res.non enim eſt:aliter opponere. ¶ Eſt au
tem/ qui ex contrario : ei qui eſt in contra-
rium/ non contrarius. vt qui eſt ex ſanita-
te:ei qui eſt in ægritudinem.idem enim/et
vnus eſt.eſſe tamen:non idem eſt ipſis.ſicut
non idem eſt:ex ſanitate mutari/et in ęgri-
tudinem. Neq; qui eſt ex contrario:ei qui
eſt ex contrario. ſimul enim accidit:ex cõ-
trario / & in cõtrarium aut in mediũ.verũ
de hoc quidem poſterius dicemus.Sed ma
gis/in contrarium mutari / videbitur cau-
ſa eſſe contrarietatis:q̃ ex cõtrario. hic eni/
demutatio a cõtrarietate:ille vero/acceptio.
Atq; dicitur vnuſquiſq;/ eo ĩ qđ mutat̃ ma
gis: q̃ eo ex quo.vt ſanatio:qui in ſanitatẽ.
34 ægrotatio autem:qui in ægritudinẽ. ¶ Re-
linquitur igitur:qui eſt in contraria/& qui
ad cõtraria ex cõtrarijs.forſitã igitur acci-
dit:eos qui in cõtraria/et ex contrarijs/eſſe.
ſed ipſũ eſſe: forte nõ idem.dico autẽ qui
eſt in ſanitatem/ei qui eſt ex ægritudine:&
qui ex ſanitate/ ei qui eſt in ægritudinem.
Quoniã autẽ differt mutatio/a motu(quæ
eni eſt ex quodã ſubiecto in quoddã ſub-
iectũ mutatio : eſt motus)qui eſt ex con-
trario in contrarium / ei qui ex contrario
eſt in contrarium / motus contrarius eſt.vt
qui eſt ex ſanitate/ in ægritudinem: ei qui
eſt ex ægritudine / in ſanitatem. Manife-
ſtum eſt autem/ & ex inductione : qualia

Argyropylus

cõtrarius motus ſit iſce qui eſt ex
eodẽ/ei quo itur ad idem. vt iſce
qui eſt ex ſanitate:ei quo petitur
ſanitas.quales & generatio & cor-
ruptio eſſe videtur. An iſce qui ex
cõtrarijs eſt:vt iſce qui ex ſanita-
te/ei qui eſt e morbo. An iſce quo
ad cõtraria pergit̃: vt iſce quo ad
ſanitatẽ itur/ei quo ad morbũ ac-
cedit̃. An iſce qui eſt ex cõtrario:ei
quo ad cõtrariũ itur. vt iſce qui eſt
ex ſanitate/ ei quo morbus petit̃.
An iſce qui ex cõtrario in contra-
riũ pergit:ei quo e cõtrario in cõ-
trariũ itur. vt iſce qui e ſanitate in
morbũ proficiſcit̃/ ei quo ex mor-
bo acquiritur ſanitas. Vnũ enĩ ho
rũ modorũ quẽdã/aut plures:eſſe
neceſſe eſt . non fit enim: vt alio
modo motus oppoſiti diſponã-
tur. ¶ Is igitur qui eſt e cõtrario: 47
non eſt ei contrarius quo in con-
trariũ itur. vt is qui eſt ex ſanita-
te:ei quo itur ad morbũ . eſt enim
vnus idemq;. eſſe tamen ipſorum
non idem eſt: quẽadmodum non
idem eſt ex ſanitate mutari atq; ad
morbum. Neq; iſce motus qui eſt 48
ex cõtrario:ei cõtrarius eſt qui ex
contrario eſt. ſimul enim accidit
e cõtrario:& in cõtrarium/aut in
mediũ ire.ſed poſteriꝰ de hiſce di
cemus.enĩuero in cõtrariũ muta-
ri/cauſa potiꝰ cõtrarietatis eſſe vi-
debit̃:q̃ e cõtrario mutari.hoc enĩ/
abiectio cõtrarietatis:illud/aſſum-
ptio eſt. Dicit̃ etiã quiſq; motus:ex
eo potiꝰ in qđ itur/q̃ ex eo ex quo
fit mutatio. Sanatio enĩ iſce dicit̃:
quo acquirit̃ ſanitas. Aegrotatio
iſce:quo ad ęgritudinẽ itur. ¶ Re-
ſtat igit̃ iſce quo ad cõtraria per-
git̃ / & iſce quo ad cõtraria ex cõ-
trarijs it̃. Forſitã igit̃ fit:vt ij qui-
bus ad cõtraria proficiſcitur/& ex
cõtrarijs ſint. ſed eſſe fortaſſe nõ idẽ
eſt:eundi inquã in ſanitatẽ atq; ex
morbo/& eundi in morbũ atq; ex
ſanitate. Cũ autẽ a motu mutatio
differat (ea nãq; mutatio motus
eſt:qua ex ſubiecto ĩ ſubiectũ itur)
iſce ꝓfecto motus quo e cõtrario
in cõtrariũ pergitur/cõtrarius eſt
ei quo e cõtrario ad cõtrariũ itur.
vt iſce quo e ſanitate in morbũ
itur:ei quo ſanitas e morbo acqui
rit̃. Patet autẽ & ex inductione qui 50

cōtrarij eſſe vidētur.ægrotare enī
ipſi ſanari: & diſcere ipſi decipi/
nō per ſeipſū cōtraria vidētur.ex
cōtrarijs eni :in cōtraria fiunt. vt
eni ſciētiā p ſe quiſpiā & per aliū
cōſequi poteſt: ſic & deceptionē.
Latio etiā qua ſupera loca petun
tur:ei contraria eſt lationi/qua ad
īfera loca itur.hæc enim: in lōgi-
tudine cōtraria ſūt.Et ea qua itur
ad dextra: ei qua ſiniſtra petūtur.
hęc enim:in latitudine contraria
ſūt.et ea qua pergit ad ea quę ſūt
āte:ei qua itur ad ea quę ſūt poſt.
hæc eni: in profunditate cōtraria
51 ſunt.Is autē qui ſolū ad contrariū
eſt:nō motus ſed mutatio eſt. Ve-
lut albū fieri:nō ex aliquo.Quib9
etiā nō eſt cōtrariū: ea mutatio q̄
eſt ex ipſo/ ei mutationi cōtraria
eſt q̄ eſt ad ipſū.Quapropter gene
ratio corruptioni cōtraria eſt:ab-
iectioq; acceptioni. hæ autē:mu-
52 tationes/nō motus ſunt. ¶Hi ve
ro motus quibus ad mediū itur/
in quibus cōtrariorū eſt medium:
in cōtrarijs quodāmodo ſūt ponē
di. motus eni ad vtrū extremorū
eatur: medio ipſo vtitur/ vt extre
mo. velut e fuſco quidem itur in
album:tanq̄ e nigro.e nigro vero
in fuſcū:tanq̄ in albū.mediū enī
ad vtrūq; extremorū:contrarij ra
tionem qnodāmodo ſubit/ vt pri-
us dictū eſt.Motus igitur hoc pa
cto motui cōtrarius eſt: iſce quo
e contrario in contrarium pergi-
tur/ei quo e contrario in contra-
rium itur. CAP.VI.

53 CVm aūt motui nō ſo
lū motus eſſe cōtra-
rius / ſed quies etiā
videatur: hoc defi-
niamus oportet.ab-
ſolute namq;: motus motui con-
trariū eſt. Opponitur aūt:& quies.
es.priuatio enim eſt.priuatio ve
ro:quodāmodo contraria dicitur.
Quæ autē cuinam cōtraria eſt:an
ei motui qui eſt in loco/ ea quies
eſt contraria quæ eſt in loco? Ve-
rū: hoc nunc ſimpliciter dicitur.
Vtrum enim iſce motus qui eſt
ex hoc/ei quieti quæ eſt hic op-
ponatur:an iſce quo ad hoc itur?
54 ¶Patet igit/cū duobus in ſubie-
ctis ſit ipſe motus: ei qdē motui

videntur cōtraria eſſe.ægrotare eni/ipſi ſa
nari:& diſcere/ipſi decipi nō per ſeipſum.
in contraria enim. vt enim ſciētiam /ſic &
deceptionē:eſt & per ſe ipſum cōſequi &
per aliud.Et ea quę ſurſū latio: ei quæ eſt
deorſū.cōtraria eni hęc ſūt: in lōgitudine.
Et quæ ad dextra:ei quę eſt ad ſiniſtra.cō
traria enim hęc ſunt:in latitudine.Et quę
in ante:ei quę in retro.contraria enim hæc
ſunt:in profunditate . Quæ autem eſt in
contrariū ſolū:nō eſt motus/ ſed mutatio.
vt fieri album : non ex aliquo. Quibus
autē nō eſt cōtrariū:mutatio/quę eſt ex ip
ſo/ ei quę eſt in ipſum/ contraria eſt.Qua-
propter generatio corruptioni contraria
eſt:& abiectio acceptioni. hæ autē/ muta-
tiones quidē ſunt:motus autē/non. ¶Qui 36
autē ad mediū motus ſunt/quibuſcūq; cō
trariorū aliquid eſt mediū: tanq̄ in cōtra-
ria quodāmodo ponēdi ſunt.Nam vt con
trario vtitur medio ipſe motus: ad vtrauis
fiat mutatio.vt ex fuſco quidē/in albū:tā-
q̄ ex nigro.& ex albo/in fuſcū: tanq̄ in ni-
grū.ex nigro autem/in fuſcum:tanq̄ in al-
bū.fuſcū enim:medium ad vtrūq; dicitur
quodāmodo extremorū/ ſicut dictum eſt
prius. Motus igitur motui contrarius eſt
ſic:qui ex cōtrario in cōtrarium eſt/ei quæ
ex contrario in contrariū. CAP. VI.

QVoniā autē motui nō ſo- 37
lū videtur motus eſſe con
trarius/ ſed & quies: hoc
determinandū eſt.ſimpli-
citer eni:contrariū eſt mo
tus/motui.Opponitur au
tē et quies.priuatio enim eſt.eſt autem:vt
et priuatio contraria dicatur.Qualis au-
tem quali: vt ei qui eſt ſecundum locum/
ea quæ eſt ſecūdum locum? Sed hoc qui-
dem:nunc dicitur ſimpliciter. Vtrum e-
nim ei quæ eſt hic/ quieti: is qui eſt ex
hoc/ aut qui eſt in hoc motus opponi-
tur? ¶ Manifeſtum eſt igitur/ q; quia in 38
duobus motus ſubiectis eſt: huic quidem

Tral.ve.ex græ.recog.

quí ex hoc eſt in cõtrariũ/ea quę eſt in hoc
quies/huic autẽ qui eſt ex cõtrario in hoc/
ea quę in cõtrario. ſimul autẽ & inuicem:
cõtrariæ hæ ſunt. Eteni incõueniens eſt:ſi
motus quidem cõtrarij ſunt/ quietes autẽ
oppoſitæ nõ ſũt.ſũt autẽ hę:quę in cõtra-
rijs.vt quę eſt in ſanitate: ei quæ eſt in ę-
gritudine/quieti. motuí autẽ:quí ex ſani-
tate in ægritudinẽ. ei eni/ quí eſt ex ægri-
dine in ſanitatẽ: irrationabile eſt. Is enim
motus quí ad ipſũ eſt/ ín quo ſtat:quieta-
tio magis eſt/qua accidit ſimul fieri cũ mo
tu.neceſſe autẽ eſt:aut hãc/aut íllã eſſe.nõ
eni ea quidẽ quæ eſt in albedine/quies: cõ
39 traria eſt ei quę eſt in ſanitate. ¶Quibus
autem non ſunt cõtraria: horum mutatio
quidem eſt oppoſita/ea quę eſt ex ipſo/ei
quę eſt in ipſum.motus autẽ:non eſt.vt ea
40 quę eſt ex ente:ei quę eſt in ens. ¶Et quí-
es quidẽ/ horũ nõ eſt: immutabilitas autẽ
eſt. et ſi quidem aliquíd erit ſubiectum:
ea quę in nõ ente eſt ímmutabilitas ei quę
41 eſt in non ente contraria erit. ¶Si vero
nõ eſt aliquid id quod nõ eſt: dubitabit ali
quis cuí cõtraria ſit ea quæ eſt in ente im
mutabílitas/& an quies ſit.ſi autẽ hoc eſt:
aut non omnis quies motui eſt contraria/
aut generatio et corruptio/motus ſũt.Ma
nifeſtũ eſt igitur/ꝙ quies quidẽ nõ dicẽda
eſt:ſi nõ & hæ/motus. ſimile autẽ alíquid
eſt : & immutabilitas . contraria autem
eſt aut nulli: aut ei quæ eſt in non ente/
corruptioni.hęc enim:ex ipſa eſt. genera-
42 tio autem:in ipſam. ¶Dubitabit autẽ ali
quis/quare in mutatione quidẽ ſecundũ lo
cũ/ſunt & ſecundũ naturã/& pręter natu-
rã/& quietes/& motus:in alijs autẽ/nõ.vt
alteratio:hęc quidẽ ſecũdũ naturã/illa ve-
ro pręter naturam.nichil enim magis: ſa-
natio q̃ ægrotatio/ ſecundũ naturam aut
præter naturam. neq; dealbatio q̃ deni-
gratio.Similiter autem eſt:& in augmen-
tatione & diminutione.neq; enim hę ſunt
inuicem contrarię: vt ſecundum naturam

Argyropylus

qui eſt ex hoc in cõtrariũ:oppoſi-
tã eã eſſe quietem quæ eſt in hoc.
Ei vero quí eſt ad hoc: ecõtrario
eã quæ in cõtrario eſt. Simul au-
tẽ hæ:et inter ſeſe ſunt cõtrariæ.
Eteni abſurdũ eſt:ſi motus quidẽ
cõtrarij ſũt/quietes vero cõtrarię
nõ ſunt.Sũt autẽ eæ:quæ in con-
trarijs ſunt.Ea nãq; quies quę eſt
in ſanitate:ei quieti contraria eſt
quę eſt in morbo.& ei motui:quo
ex ſanitate in morbũ itur. ei nãq;
quo e morbo itur in ſanitatẽ/con
trariã eſſe fines egredit:rationis.
motus eni in ipſũ in quo ſtatur:
ꝑfectio potius eſt ad quietẽ/ quã
accidit fieri ſimul cũ motu. hunc
aũt aut illũ/eſſe cõtrariũ illí: neceſ
ſe eſt.nõ enim ea quies quæ in al
bedine eſt:ei motui contraria eſt/
quo ad ſanitatẽ acceditur. ¶Quí- 55
bus autẽ nõ eſt cõtrariũ: eorũ mu
tatio quidem oppoſita eſt/ea quę
eſt ex ipſo ei quæ eſt ad ipſũ. mo
tus vero:non eſt.velut ea quæ eſt
ex ente:ei quæ eſt ad ens. ¶Et q-
es quidẽ/horũ nõ eſt: mutationis
autẽ vacuitas/eſt. Atq; ſi ſubiectũ
quidẽ quippiã ſit: ea mutationis
vacuitas quæ eſt i ente/ei quę eſt
in nõ ente contraria eſt. ¶Sin id
quod haud eſt/nõ quippiã ſit: du
bitauerit quiſpiã ſane cuinã ſit cõ
traria ea mutatiõis vacuitas quę
eſt in ente/& ſit ne quies.qđ ſi eſt:
aut nõ õnis quies motui cõtraria
eſt/aut generatio corruptiove mo
tus ſũt.Patet igitur quietẽ illã nõ
eſſe dicendã/niſi & ipſæ ſint mo-
tiones:ſed ſimile quid quieti/atq;
mutationis vacuitatẽ. cõtrariam
vero:aut nulli prorſus/aut ei mu-
tationis vacuitati quæ eſt in non
ente/aut corruptioni. hęc eſt eni/
ex ipſa:generatio vero/in ipſam.
¶Dubitauerit autẽ quiſpiã/ cur i 56
mutatione quidẽ quæ eſt in loco/
tã quietes q̃ motus ſecundũ natu
rã ſunt præterq; naturã:in ceteris
vero nõ ſunt.vt alteratio:alia fit
ſecundũ naturã:alia præter natu
rã. nõ eni ſanatio magis q̃ ęgro-
tatio ſecundũ naturã eſt:aut deal
batio q̃ denigratio. Similiter: &
in accretione decretioneve/ neq;
eni hę inter ſeſe cõtrarię ſũt: vt al
tera ſit ſecundum naturam/ altera

præter naturā.neq; accretio accre
tioni ſimili modo cõtrarium eſt:
decretiove decretioni.In genera-
tione quoq; corruptioneve:eadē
ratio eſt. neq; enī generatio qui-
dem eſt ſecūdū naturā: corruptio
autē pręter naturā.Seneſcere enī:
ſecundū naturā eſt.Neq; genera-
tionē aliā ſecundū naturā: aliam
57 præter naturā eſſe videmus.Q: ſi
id quod eſt vi/præter naturā eſt:
et corruptio ſane corruptioni cō
traria erit/ ea quæ eſt vi quia eſt
præter naturam/ei quæ eſt ſecun-
dū naturam.Sunt igitur & gene-
rationes violentæ/ fatoq; nō defi
nitæ:quibus eę quæ ſunt ſecundū
naturā/ cõtrarię ſunt.Et accretio-
nes itidē violētæ decretioneſve.
vt eorū accretiones:qui ob delici-
as cito pubeſcunt/& ea frumenta
quæ cito adoleſcūt incrementaq;
ſuſcipiūt:antea q̄ humo bene cō-
58 preſſa ſtirpiū eliciāt fibras. In al-
teratione vero quomodo res ſe
habet: an modo eodē? eſſe enim
poſſūt alterationes: partim violē
tæ/partim naturales.Qui nāq; in
nō diiudicātibus diebus liberan-
tur: ij pręter naturā alterari vidē
tur.qui vero in diiudicantibus:ij
ſecundū naturā alterātur.Ipſę igi
tur corruptiones inter ſeſe erūt cō
trariæ: nō ſolum generationi. At
quid prohibet?ſūt enī:aliquo mo
do contrariæ. etenim ſi altera vo
luptatē/altera dolorē afferet: erūt
hoc quoq; pacto cōtrariæ. Quare
non abſolute corruptioni corru-
ptio eſt cōtraria:ſed vt altera ip-
59 ſarum eſt talis/altera talis.Omni-
no igiť motus quieſve: dicto mo
do ſubeūt cōtrarietatē. motus enī
quo ad ſupera pergitur: contra-
rius eſt motui quo ad infera itur.
loci enī:hę ſunt cōtrarietates.Fer
tur autē ignis latione qua ſupera
petūtur/natura:terra autē/latione
qua ad infera loca accediť.atq; la
tiões ipſorū:cōtrarię ſūt.ignis au
tē ſurſū qdē ferť natura:deorſū ve
ro p̄ter naturā.Atq; motus ipſius
ſecundū naturā:cōtrarius eſt ipſi-
60 us motui præter naturam. Quie-
tes etiā: ſimili modo ſeſe habere
vidētur.Quies enī in ſuperis:mo
tui quo in deorſum itur contraria

aut præter naturam. neq; augmētatio:
augmentationi.& in generatione & cor
ruptione:eadē ratio eſt. neq; enim gene-
ratio quidē ſecundū naturam:corruptio
autem præter naturam. ſeneſcere enim:
ſecundum naturam eſt.Neq; generatio-
nem videmus: aliam quidem ſecundum
naturam/ aliam vero præter naturā. At
ſi eſt/quod violentia fit/pręter naturam:
& corruptio corruptioni contraria erit/
ea quæ eſt violenta vt quæ præter natu-
ram eſt/ei quæ ſecundum naturam. Sūt
igitur & generationes quædam violen-
tæ/& non fato determinatæ:quibus con
trariæ ſunt eæ quæ ſecundum naturam.
Et augmētationes ſunt violentę:& dimi
nutiones.vt augmentationes eorum:qui
velociter propter alimentū pubeſcūt. et
frumenta quæ cito adoleſcunt:& nō ſūt
conſtricta. In alteratione autē quo pa-
cto:an ſimiliter? Erūt enī aliæ quidē vio
lētæ:aliæ vero naturales.vt qui liberanť:
alij nō in criticis diebus/alij autē in criti-
cis.Illi quidē/præter naturā alterātur:hi
vero/ſecundū naturā.Erunt ergo corru-
ptiones cōtrarię adinuicē: nō generatio-
ni ſolum.Et quid prohibet? eſt enim:vt
ſic.etenim: ſi hæc quidē ſuauis/ illa vero
triſtis fuerit.Quare nō ſimpliciter corru
ptioni corruptio cōtraria eſt: ſed quate-
nus ipſarū hæc quidē huiuſmodi/alia ve
ro talis eſt.Oīno igitur contrarij motus
& quietes:dicto modo ſūt.vt qui eſt ſur
ſum:ei qui eſt deorſum.loci enī:cōtrarie-
tates hę ſūt.fertur autē ea quidē quę ſur
ſū eſt latione/ natura:ignis.ea vero quæ
deorſum:terra.& cōtrariæ:ipſorū latio-
nes ſunt. ignis autem/ ſurſum quidem
natura: deorſum autem præter naturā.
Et contrarius quidem motus eſt/qui eſt
ſecundum naturam ipſius:ei qui eſt prę-
ter naturam. & quietes etiam:ſimiliter.
Quæ namq; eſt ſurſum/quies:ei qui eſt
de ſurſum in deorſum motui contraria

Tral.ve.ex græ.recog.

eſt. Eſt autem terræ : illa quidem quies
præter naturã. motus autẽ hic: ſecundũ
naturã.Quare motui:quies cõtraria eſt/
quæ eſt præter naturam/ei qui eſt ſecun-
dũ naturam eiuſdem.etenim motus eiuſ
dem:contrarius ſic eſt.Alter enim ſecun
dũ naturã ipſorum erit: qui ſurſum aut
qui deorſum. alter autẽ: præter naturã.
43 ¶Habet autem dubitationẽ: ſi eſt om-
nis quietis quæ non ſemper eſt/ genera-
tio/& hæc.eſt ipſũ ſtare. Eius igitur qđ
præter naturã quieſcit/vt terræ ſurſum:
erit generatio. cũ ergo ferebatur ſurſum
violentia:ſtabat.ſed quod ſtat:ſemper vi
detur ferri velocius.quod autem violen-
tia: contra. non factum ergo quieſcens:
erit quieſcens. Amplius videtur ipſum
ſtare proprie dici aut omnino eſſe in eo
quod eſt ſecundum naturam /in ſuum lo
44 cum ferri : aut accidere ſimul . ¶ Ha-
bet autem dubitationem:ſi contraria eſt
quies quæ eſt hic/ei qui hinc eſt motui.
cum enim mouetur ex hoc / aut etiam
abijcit : adhuc videtur habere id quod
abijcitur.Quare ſi hæc quies/cõtraria eſt
ei qui hinc eſt in cõtrarium motui:ſimul
erunt contraria. An aliquo modo quie-
ſcit:ſi adhuc manet/omnino autem eius
quod mouetur:aliud quidẽ ibi/aliud au-
tem eſt in quod mutatur. Quapropter
& magis motus motui contrarius eſt:q̃
quies. Et de motu quidem et quiete/quo
modo vtrumq; vnum eſt/& quę quibus
contraria ſunt:dictum eſt.

¶Trallationis veteris de Phy-
ſico auditu Ariſtotelis/
ex græco recogni-
tæ:quarti libri
finis.

Argyropylus

eſt. Atq; terræ quies quidem illa:
pręter naturam eſt,hic autem mo
tus: ſecundum naturam . Quare
motui quies contraria eſt:ea quę
eſt præter naturã/ei qui eſt ſecun-
dum naturã eiuſdem. etenim mo
tus eiuſdem:hoc modo contrari-
us eſt. Alter enim ſecundum na-
turam erit : aut iſce quo ſurſum
itur/ aut iſce quo infera loca pe-
tuntur.alter: præter naturã. ¶Exi 61
ſtit autem dubitatio:ſi eſt quietis
omnis quæ non ſemper eſt/ gene-
ratio/atq; hæc eſt ſtare. Eius igi-
tur quod pręter naturam quieſcit
ceu terræ ſupra:erit profecto gene
ratio.Quando igitur vi ſurſum fe
rebatur: ſtabat. at id quidẽ quod
ſtat:ſemper celerius ferri videtur.
id autem quod vi fertur: tardius.
non factũ ergo quieſcẽs:erit qui-
eſcẽs. Præterea ipſum ſtare de eo
proprie dici videtur/ quod ſecun
dum naturam ad proprium locũ
pergit: non de eo quod præter na
turam fertur.& aut omnino id eſ-
ſe/ſuum in locum ferri: aut ſimul
accidere. ¶ Habet autem hic lo- 62
cus dubitationẽ: ſi quies ea quæ
hic eſt/ei motui qui hinc eſt con-
traria ſit. Cum enim quippiã ex
hoc mouetur/aut etiã abijcit: ad-
huc id quod abijcitur habere vi-
detur. Quare ſi hęc quies cõtraria
ſit ei motui quo hinc ad cõtrari-
um itur:cõtraria ſimul erunt. An
ex aliqua parte quieſcit: ſi adhuc
manet/õnino autẽ eius quod mo
uetur:pars eſt illic/pars eſt in eo
in qđ mutat̃. Quocirca & motus
magis contrarius motui:q̃ quies.
De motu igitur quieteve/quomo 63
do vnꝰ vnaq; eſt/& qui & q̃ qui-
bus aduerſãtur: ſatis iã diximus.

¶Quinti Phyſicorum Ariſtote-
lis interprete Ioan-
ne Argyropy-
lo/libri fi-
nis.

¶ Sextus Phyſicorum Ariſtote-
lis ad Petrum Medicem: inter-
prete Ioanne Argyropylo Byzan
tio.

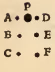
1 SI autē ea
continua
ſũt/vt an
tea diffi-
niuim9 /
quorũ vl
tima ſũt
vnum/ea
tangētia
quorũ fi-
nes ſunt ſimul/eaq; deinceps in-
ter quæ nichil eiuſdem generis
cadit: impoſſibile eſt ex indiuiſi-
bilibus continuum quicq̃ conſta-
re. vt ex punctis lineam: ſi linea
quidem continuum/punctum au
tem indiuiſibile ſit. vltima nãq;
punctorum nec vnum ſunt/ quip
pe cũ indiuiſibilis rei non ſit hoc
quidem vltimum/ illud autem a-
lia pars quædam: nec etiã ſimul/
cum nullum ſit prorſus vltimum
eius quod partibus caret. vlti-
mum enim & id cuius eſt vlti-
2 mum: patet eſſe diuerſa. Præter-
ea puncta ex quibus continuum
conſtat: aut continua ſint/ aut ſe
tangant neceſſe eſt. Atq; eadem
eſt de cunctis indiuiſibilibus ra-
tio. At cõtinua ſane nequeunt eſ-
ſe: propter rationem iam dictam.
Et cum quippiam tangit: aut to-
tum tangit totum/aut pars partē/
aut totum partem. Cũ igitur in-
diuiſibile partibus careat: totum
ipſum tãgat neceſſe eſt. At ex hiſ
ce quæ hoc pacto ſe tangunt: nul
lum continuum vnquã emerget.
Continuum enim habet aliã atq;
aliam partem: & diuiditur in par
tes eandem ſubeuntes legem/&
ſeparatas etiã loco. At vero neq;
punctum ad punctum/neq; nunc
ipſum ad nunc ipſum/deinceps
erit: vt ex illis longitudo/ex his
tempus conſtet. Nam ea quidem
deinceps ſunt: inter quæ non eſt
eiuſdem generis quicq̃. inter vero
puncta/ſemper eſt linea: & iter ip
3 ſa nũc/tēpus. Preterea in idiuiſi-
bilia diuiderentur: ſi ex quibus
vtrũq; cõſtat/in ea quoq; diuidit.

¶ Trallatio vetus ſexti de Phyſico au-
ditu Ariſtotelis/ex græco recognita: ad
R. P. D. Guillermum Briconnetum
Epiſcopum Meldenſem.

SI autē eſt con- 1
tinuũ/& tãgēs/
& cõſequēter/
vt diffinitum
eſt prius (conti
nua quidē: quo
rũ vltima ſunt
vnũ. tãgētia ve
ro: quorum ſi-
mul. cõſequēter autē: iter quæ nichil eſt
eiuſdē generis) impoſſibile eſt ex indiui
ſibilibus eſſe aliquid continuũ. vt lineã/
eſſe ex punctis: ſi linea quidē continuũ
eſt/punctum autē indiuiſibile. neq; eni
vnum ſunt: vltima punctorum. non eni
eſt / hoc quidem vltimum: illud vero
alia quædam pars ipſius indiuiſibilis.
neq; ſimul ſunt vltima. non enim eſt vl-
timum vllum: eius quod impers eſt. al-
terũ enim eſt: vltimũ/et id cuius eſt vlti-
mum. Amplius/ neceſſe eſt: aut cõtinua
eſſe puncta / aut tangentia ſe inuicem/
ex quibus eſt continuũ. eadem autē ra-
tio eſt: & in omnibus indiuiſibilibus. cõ
tinua quidem nõ erũt: propter dictam
rationē. tãget autē omne: aut totũ totũ/
aut pars partem/aut totum pars. Quo-
niã autē impers eſt ipſũ indiuiſibile: ne
ceſſe eſt totũ tangere totũ. totũ autē to
tũ tãgens: nõ erit cõtinuũ. cõtinuũ eni:
habet/hãc quidē aliã/illã vero aliã par-
tē. & diuidit: in ſic diuerſas/& loco ſepa
ratas. At vero neq; cõſequēter erit pũ-
ctus ad punctũ/aut ipſũ nũc ad nũc ip
ſum: vt ex his ſit lõgitudo/ aut tempus.
cõſequēter enĩ ſunt: inter quæ nichil eſt
eiuſdē generis. inter autē pũcta/ſemper
eſt linea: & iter ipſa nũc/ tēpus. Ampli-
us autem diuideretur in indiuiſibilia: ſi
ex quibus eſt vtrũq;/ in ipſa diuiditur.

Tral.ve.ex græ.recog.

ſed nullum eſt continuorum: in imper-
tia diuiſibile.nullum autem aliud ge-
nus: poteſt eſſe inter puncta/ & inter ip
ſa nunc. ſi enim erit: manifeſtum eſt ꝙ
aut diuiſibile/ aut indiuiſibile erit. &
ſi diuiſibile: aut in indiuiſibilia / aut in
ſemper diuiſibilia. hoc autem: eſt con-
2 tinuum. ¶ Manifeſtum autem eſt: ꝙ
& omne continuū eſt diuiſibile in ſem-
per diuiſibilia. Si enim in indiuiſibilia
diuidetur: erit indiuiſibile/ indiuiſibile
tāgens. vnum enim eſt vltimum conti-
nuorū: & tangūt. eiuſdem autem rati-
onis eſt/ & magnitudinem/ & tempus/
& motum/ ex indiuiſibilibus cōponi/ &
diuidi in indiuiſibilia: aut nullū. Mani-
feſtū eſt autē ex his. ſi enim magnitudo
ex indiuiſibilibus cōponiť: et motus qui
huius eſt/ ex ęqualibus motibus erit idi-
uiſibilibus. Vt ſi magnitudo A B C ex
ipſis A/ B/ C ſit idiuiſibilib9: mot9 i quo
D E F/ quo motū eſt ipſum P/ ſuper li-
neam A B C/ vnamquāqꝫ partem ha-
bet indiuiſibilē. Si igitur præſente mo-
tu neceſſe eſt inoueri quippiā/ & ſi mo-
uetur quippiā neceſſe eſt adeſſe motū:
& moueri ipſum erit ex indiuiſibilibus.
Per A igitur: motū eſt ipſum P/ quo D
motū eſt motu. B vero: quo ipſum E. &
ipſū C ſimiliter: quo F. Si igitur neceſſe
eſt id quod mouetur alicūde aliquo/ nō
ſimul moueri & motum eſſe quo moue
batur quādo mouebatur (vt ſi Thebas
quis it: impoſſibile eſt ſimul ire The-
bas/ et iuiſſe Thebas) per A igitur im-
pers/ motum eſt ipſum P quatenus D
motus aderat. Quare/ ſi poſterius qui-
dem tranſiuit q̄ tranſibat: diuiſibile v-
tiqꝫ erit. cum enim tranſibat: neqꝫ quie-
ſcebat/ neqꝫ trāſierat/ ſed in medio erat.
Si autē ſimul tranſit et trāſiuit: id quod
proficiſcitur cum proficiſcitur / profe-
ctū eo erit et motū/ quo mouetur. Si ve-
ro per totū A B C moueatur aliquid:

Argyropylus

at nullū cōtinuū in ea eſt diuiſibi
le: quæ partibus carēt. nullū autē
genus inter puncta/ & inter ipſa
nūc: aliud eſſe poteſt. Nā ſi fuerit:
aut diuiſibile aut idiuiſibile erit/
vt patet. Et ſi diuiſibile: aut in idi
uiſibilia diuiſibile erit/ aut in di-
uiſibilia ſemper. At id: cōtinuū eſ
ſe cōſtat. ¶ Patet autē: & ōne cōti
nuū in ſemp diuiſibilia diuiſibile
eſſe. Si eni in idiuiſibilia diuideť
idiuiſibile: nimirū idiuiſibile tan
get. cōtinuorū eni vltimū vnū eſt:
& ea ſe tangūt ex quibus cōtinuū
cōſtat. Eiuidē autē rationis eſt ſa- 4
ne magnitudinē & tēpus ac motū
ex indiuiſibilibus cōſtare/ & i in-
diuiſibilia diuidi: aut nichil horū
hāc cōditionē ſubire. Qđ quidem 5
ex hiſce patebit. nā ſi magnitudo
ex indiuiſibilibus conſtat: motus
quoqꝫ qui ſuper illa fit magnitu-
dine/ ex æqualibus motibus indi
uiſibilibus profecto cōſtabit. ceu
ſi A B C magnitudo ex indiuiſi-
bilibus conſtat A & B atqꝫ C: mo
tus quoqꝫ D E F quo mobile P ſu
per A B C dimenſione eſt motū/
vnāquāqꝫ ſui partē D inquā & E
atqꝫ F/ indiuiſibilem habet. Qz ſi 6
præſente motu neceſſe eſt quip-
piam moueri/ & ſi quippiam mo
uetur neceſſe eſt motū p̄ſentē eſſe:
moueri etiā ipſū ex idiuiſibilibus
ſane cōſtabit. Igiť P motū eſt p̄ A
quidē motu D: per B vero motu
E/ & per C partem motu ſimiliter
F. At vero fieri non poteſt/ vt id 7
quod ad locum ex loco mouetur
ſimul moueatur: atqꝫ ſit motū ad
eū locū ad quē mouebatur cū mo
uebatur. Si enim quiſpiam The-
bas petit: impoſſibile eſt Thebas
eū petere ſimul & petijſſe. At per
A partem parte vacantem/ cui D
motus aderat: P mobile moueba-
tur. Quare ſi antea quidē trāſibat/
poſtea vero tranſiuit: motus D di
uiſibilis erit. cum enim trāſibat:
neqꝫ quieſcebat/ neqꝫ tranſierat /
ſed in medio nimirum erat. Sin
vero ſimul tranſit atqꝫ tranſiuit:
id ſane quod proficiſcitur / cum
proficiſcitur eo profectum ac mo
tū eſt quo proficiſcitur atqꝫ mo-
uetur. Qz ſi per totam quidem A
B C magnitudinem P mouetur:

Argyropylus

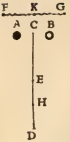
motuſq; quo per illã mouetur eſt
D E F/per partẽ autẽ A parte va-
cantẽ nõ mouetur ſed motum eſt:
motus profecto non ex motibus/
ſed ex momẽtis cõſtabit/ et motũ
quippiã erit quod nõ antea mo-
uebatur. A nãq; partẽ nõ trãſeun-
do tranſiuit. Quare erit quippiã
profectũ: nunq̃ antea proficiſcẽs.
9 Qz ſi omne quoduis moueri/ aut
quieſcere neceſſe eſt: P ſane in v-
naquaq; magnitudinis A B C
parte quieſcit. Quo fit: vt q̃ppiã
ſit qđ cõtinuo quieſcit ſimul atq;
mouetur. per totã enim magnitu
dinẽ A B C mouebatur: & in v-
naquaq; parte quieſcebat eiuſdẽ.
quare & in tota etiam quieſcebat.
Atq; ſi ĩdiuiſibiles partes D E F
motus ſint: fit vt præſente motu
P mobile quieſcat/ & nõ mouea
tur. Sin vero nõ ſint motus: fit vt
10 motus nõ ex motibus conſtet. Si-
militer etiã & tẽpus vt lõgitudo
ac motus indiuiſibile eſſe neceſſe
eſt: atq; ex ipſis nũc quæ indiui-
ſibilia ſunt cõſtare/ aut etiam di-
uiſibile eſſe ex diuiſibilibus ſve cõ-
ſtare. Nã & ſi õnis eſt diuiſibilis/
atq; minore in tẽpore minorẽ ma
gnitudinẽ tranſit/ id quod æqua
celeritate mouetur: & tempus erit
etiã diuiſibile. Qz ſi tẽpus eſt di-
uiſibile/ in quo quippiam per A
magnitudinẽ fertur: & A profecto
diuiſibilis erit. CAP. II.
11 CVm autẽ omnis ma-
gnitudo ſit in ma-
gnitudines diuiſibi-
lis (demõſtratum eſt
enim: continuum ex
indiuiduis cõſtare nõ poſſe. eſtq;
õnis magnitudo: cõtinuũ) neceſ-
ſe eſt id quod celerius mouetur/
maiorem in æquali/ æqualẽ in mi
nore/ & maiorẽ inſuper in mino-
re tẽpore magnitudinem trãſeat.
vt quidam id quod celerius mo-
uetur: diffiniunt. Sit enim A mo
bile: celerius B. cum igitur id ſit
celerius quod prius mutatur: quo
in tempore (ſitq; illud E F) muta-
tũ eſt A ipſũ ex C in D/ in eo mo
bile B nondum accedet ad D/ ſed
citra illud erit/ vt patet. Quare id
quod celerius mouetur: plus ma-
gnitudinis ĩ æquali tẽpore trãſit.

Tral.ve.ex græ.recog.

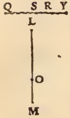
& motus quo mouetur eſt D E F/per ip
ſum autẽ A impers/ nichil mouetur ſed
motum eſt: erit vtiq; motus/non ex mo-
tibus/ ſed ex momentis/ & moueri ali-
quid non motum. A enim/tranſiuit non
trãſiẽs. Quare erit aliquid trãſiſſe nunq̃
trãſiens. Hoc enim trãſiuit: non trãſiẽs
hoc. Si igitur neceſſe eſt aut quieſcere/
aut moueri/ omne: quieſcit ſane in vno-
quoq; eorũ quæ ſunt A B C. Quare erit
aliquid: quod continue quieſcit ſimul &
mouetur. per totũ enim A B C moue-
batur: & quieſcebat ſecundum quamli-
bet partem/quare & per totum. Et ſi in-
diuiſibilia quidem D E F motus ſunt:
motu præſente/ continget vtiq; non mo
ueri/ſed quieſcere. ſin vero non ſunt mo-
tus: motum non ex motibus eſſe. Perin-
de autem neceſſe eſt atq; longitudo mo-
tuſq;: indiuiſibile eſſe tempus/ compo-
niq; ex ipſis nunc/ & his quidem/ indiui-
ſibilibus. ſi enim omnis diuiſibilis eſt/
in minori autem tempore æque velox
tranſibit minus: diuiſibile erit & tem-
pus. ſi autem tẽpus diuiſibile eſt/in quo
fertur aliquid per A: et A erit diuiſibile.
CAP. II.
QVoniam autem omnis 3
magnitudo in magnitu
dines diuiſibilis eſt (oſtẽ
ſum enim eſt q̃ impoſ-
ſibile eſt ex indiuiduis
aliquod cõtinuum eſſe.
magnitudo autẽ õnis: continua eſt) ne-
ceſſe eſt velocius in æquali tempore ma
ius/ & in minori æquale/ & in minori
plus trãſire. ſicut diffiniũt quidã ipſũ ve
locius. Sit eni ipſum in quo A: eo in quo
B/ velocius. quoniam igitur velocius eſt
id quod prius mutatur: in quo tempore
ipſũ A mutatũ eſt ab ipſo C in ipſũ D/
veluti ĩ tẽpore E G/ ĩ hoc ipſũ B nõdũ
erit iuxta ipſum D/ ſed citra erit. Quare
in ęquali tẽpore plus trãſit ipſũ velocius.

Tral.ve.ex græ.recog.

4 ¶At vero et in minori: plus illo. In quo
enim ipſum A fuit iuxta ipſum D: ip-
ſum B tardius exiſtens erit iuxta E. er-
go/ quoniam ipſum A iuxta ipſum D
fuit toto i tēpore F G: iuxta ipſū H erit
in minori / iſto. et ſit in tempore F K.
ipſum igitur C H / quod tranſiuit ip-
ſum A: maius eſt ipſo C E. tempus
autem quod eſt F K: minus eſt toto F
G. Quare in minori: tranſibit maius.
5 ¶Manifeſtum autem eſt ex his: & ꝙ ip-
ſum velocius in minore tempore tranſi-
bit æquale. Quoniam enim maiorem li-
neā in minori tranſit q̄ id quod tardius
eſt / ipſum autem ſecūdum ſeipſum ac-
ceptum in pluri tempore maiorē mino-
ri / vt eam quæ eſt L M ea quæ eſt L O:
maius vtiq; erit tempus Q R in quo L
M tranſit / q̄ tempus Q S / in quo lineam
L O. Quare ſi tempus Q R minus erit
tēpore Q Y in quo id quod tardius eſt /
tranſit lineam L O: & tempus Q S / mi-
nus eſt eo in quo Q Y. nā tēpore Q R
minus eſt. quod autem minore minus
eſt: & ipſum minus eſt. Quare: in mi-
nori / mouebitur per æquale. Amplius
autē / ſi ōne neceſſe quidē eſt / aut in ęqua-
li tēpore / aut in minori / aut in pluri mo-
ueri / & id quidem quod in pluri tardi-
us eſt / quod autem in æquali æque ve-
lox / velocius autem neq; æque velox eſt
neq; tardius: neq; vtiq; in æquali neq; in
pluri mouetur ipſum velocius. Relinqui-
tur igitur: in minori. Quare / neceſſe eſt
æqualem magnitudinem in minori tem
6 pore tranſire: id qđ velocius eſt. ¶Quo-
niam autem omnis quidem motus in tē
pore eſt / & in omni tempore poſſibile
eſt moueri / omne autem quod mouetur
poteſt & velocius moueri & tardius: in
omni tempore erit ipſum velocius moue
ri / & tardius. His autem exiſtētibus: ne-
ceſſe eſt & tempus continuum eſſe. Di-
co autem continuum: id quod eſt diui-

Argyropylus

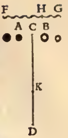
¶At vero: plus etiam magnitudi 12
nis minore in tēpore trāſiit. Nā in
minore tēpore E F quo mobile A
ad ipſum peruenit D: mobile B
tardius erit in ipſo G citra termi
nū D. Si igitur A toto tempore E
F ad ipſū perueniet D / erit in mi
nori tēpore citra D in ipſo H / qđ
eſſe poteſt inter G atq; D. ſitq; il-
lud tempus E K. At magnitudo
quidē C H: maior eſt magnitudi-
ne C G. tempus autem E K: mi-
nus eſt tempore toto E F. Quare
id quod celerius eſt: maiorem ma
gnitudinem minore in tempore
tranſit. ¶Ex his autē patet: id qđ 13
eſt celerius minore etiā in tēpore
magnitudinē æqualē trāſire. Nam
cū ipſum ad tardius quidē cōpa-
ratū maiorē in minore tēpore / per
ſe autē ſumptū maiore in tēpore
maiorē magnitudinē trāſeat: tem-
pus profecto E K in quo C H ma
gnitudinē trāſiit / maius erit eo tē-
pore quo C G magnitudinē trāſ-
iit. Sit igitur minus illud tēpus E
L. Quare ſi E K tēpus minus eſt
tēpore E F / in quo B tardius mo-
bile magnitudinē C G tranſit / et
E L profecto tēpus / E F tēpore mi
nus erit. eſt enī minus tēpore E K.
qđ vero eſt minus minore: minus
& ipſū eſt. Quare: minore in tēpo
re magnitudinē æqualē tranſibit.
Pręterea ſi omne qđ mouetur aut 14
in æquali aut in minore aut ī ma-
iore tēpore moueri neceſſe eſt / et
id quidē qđ in maiore mouetur
tardius eſt / id autē quod in ęquali
æque celere eſt / quod vero celeri-
us eſt neq; celere ęque neq; tardi-
us eſt: id ꝓfecto quod celerius eſt
neq; ī ęquali tēpore neq; in maio
re mouebiť. Reſtat igiť: tēpore ip-
ſū ī minore moueri. Quare id qđ
celerius eſt: tēpore in minore ma-
gnitudinē æqualem tranſire neceſ
ſe eſt. ¶Quoniam autem omnis 15
quidem motus in tempore eſt / &
omni in tempore motus fieri po-
teſt / omne autem quod mouetur
& celerius & tardius moueri po-
teſt: in omni profecto tempore ce
lerior tardiorq; motus fieri po-
teſt. Quæ cum ita ſint: tempus cō
tinuum eſſe neceſſe eſt. Dico au-
tem continuum: id quod eſt diui-

Argyropylus

ſibile in diuiſibilia ſemper . hoc
eni tali ſuppoſito : tempus conti-
16 nuum eſſe neceſſe eſt . Nam cum
demonſtratū ſit id quod celerius
mouetur/minore in tempore ſpa-
cium æquale tranſire: ſit celerius
quidem A/ tardius autem B/ atq;
B tranſeat C D magnitudinem
in tēpore E F. igitur A quod eſt
celerius magnitudinē eandem vt
patet in tempore minore trāſibit:
atq; ſit in E G tempore motū. Rur
ſus quoniā ipſum celerius totā C
D magnitudinē/ in E G tempore
pertrāſiuit: id quod eſt tardius mi
norē eodem in tēpore tranſit. ſitq;
illa C H. At quoniam B quod eſt
tardius/ in E G tempore magnitu
dinem C H pertranſiuit : A pro-
fecto quod eſt celerius/ eandem in
minore tempore tranſit . Quare
rurſus tempus E G diuidetur. Qꝛ
ſi diuidetur: magnitudo quoq; C
H ratione eadem vtiq; diuidetur.
Qꝛ ſi magnitudo diuidetur : &
tempus itidem diuidetur . et hoc
ſemper erit : ſi poſt celerius mo-
bile tardius / & poſt hoc celeri-
us ſumamus ac demonſtratis
vtamur . Nam celerius quidem
mobile/ tempus : tardius autem/
longitudinem diuidet . Quod ſi
ſemper quidem vere conuerſio
fit/ cum ſit vero conuerſio fit di-
uiſio ſemper: patet omne tempus
17 continuum eſſe . Patet etiam ſi-
mul : et magnitudinem omnem
continuam eſſe . eiſdem enim
æqualibuſve diuiſionibus : tam
tempus q̄ magnitudo diuiditur.
Inſuper et ex hiſce rationibus quę
dici ſolent : patet ſi ſit tempus
continuum/ & magnitudinem cō
tinuam eſſe / ſi quidem in di-
midio temporis dimidium ma-
gnitudinis / & ſimpliciter in mi
nore minorem tranſit . eędem
enim diuiſiones : temporis &
18 magnitudinis erunt. Atq; ſi al-
terum vtrūuis ipſorum ſit infini-
tum: & alterū eſt infinitū/ & per-
inde ſane vt alterum. Ceu ſi tem-
pus extremis ſit infinitū: & longi-
tudo extremis eſt infinita. ſi diui-
ſione: longitudo quoq; diuiſione.
ſi vtriſq; : et magnitudo vtriſq; .

Tral.ve.ex græ.recog.

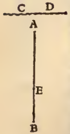
ſibile in ſemper diuiſibilia. Tali eni ſuppoſito continuo: neceſſe eſt continuum eſſe tempus. Quoniam enim oſtenſum eſt/ ꝙ velocius in minori tempore tranſibit æquale: ſit id quidem in quo A velocius/ id autem in quo B tardius/ & ſit motum id quod tardius eſt per magnitudinē in qua C D in tempore F G. manifeſtum eſt igitur/ ꝙ velocius in minori q̄ hoc mouebitur per eandem magnitudinem. et ſit motum in tempore F H. Rurſus autem quoniam id quod velocius eſt in tempore F H tranſiuit totam lineam C D: ipſum tardius in eodem tempore minorem trāſibit. Sit igitur in qua C K. Quoniam autem ipſum tardius quod eſt B/ in tempore F H ipſam C K tranſiuit: id quod velocius eſt / in minori tranſibit. Quare iterū diuidetur tempus F H. hoc autem diuiſo: & magnitudo C K diuidetur/ ſecundum eandē rationem. ſi vero magnitudo: & tempus. Et ſemper hoc erit: accipientibus poſt velocius tardius/ & poſt tardius velocius/ & eo quod demonſtratum eſt vtentibus. diuidet enim id quod eſt velocius: tempus. tardius autem: longitudinem. ſi igitur/ ſemper quidem verum eſt conuerti/ conuerſo autem ſemper fit diuiſio: manifeſtum eſt ꝙ omne tempus continuum eſt. Simul autem manifeſtum eſt: ꝙ & magnitudo omnis continua eſt. eiſdem enim & æqualibus diuiſionibus: et tēpus & magnitudo diuiditur. Amplius autem et ex conſuetis rationibus dici/ manifeſtum eſt: ꝙ ſi tēpus continuum eſt/ ꝙ & magnitudo/ ſiquidē in dimidio tēpore dimidiū trāſit/ et ſimpliciter in minori minus. eædem namq; diuiſiones erunt: temporis et magnitudinis. Et ſi alterutrū infinitū eſt : et alterū/ et vt alterū. vt ſi extremis quidem infinitū eſt tēpus: & lōgitudo extremis. ſi vero diuiſione: et diuiſione longitudo. ſi autem vtriſq; tēpus: vtriſq; & magnitudo.

Cap. 2 3 Zeno.

Tral.ve.ex græ.recog.

Qua propter Zenonis ratio falſum acci-
pit:non eſſe poſſibile infinita pertranſi-
re/ aut tangere infinita ſecundum vnum
quodqꝫ/ finito in tēpore.dupliciter enim
dicitur & lōgitudo & tempus/infinitum/
& omnino omne continuum:aut ſecun-
dum diuiſionē/aut extremis.Infinita igi-
tur ſecundū quātitatem:non cōtingit tā-
gere in tēpore finito. quæ vero ſunt infi-
nita ſecundum diuiſionem: cōtingit.ete-
nim:ipſum tēpus ſic infinitum eſt. Qua-
re in infinito & non finito:accidit trāſire
infinitum/& tāgere infinita/infinitis non
7 finitis. ℂNeqꝫ ergo infinitum/poteſt in
tempore finito tranſire: neqꝫ in infinito/
finitum.ſed ſi tempus quidem infinitum
ſit:& magnitudo erit infinita.& ſi magni
tudo:& tēpus. Sit enim magnitudo fini-
ta inquo A B:tempus autem infinitū in
quo C. Accipiatur igitur temporis ali-
quid finitum in quo C D :in hoc ergo
tranſibit aliquid magnitudinis . & ſit
quod tranſitum eſt in quo B E. hoc au-
tem:aut menſurabit id in quo A B/ aut
deficiet/ aut excedet. differt enim nichil.
ſi enim ſemper æqualem ei quæ eſt B E
magnitudinem/in æquali tempore tranſ-
ibit/hoc autem menſurat totum:finitum
erit omne tēpus/in quo trāſiuit.in æqua-
lia enim diuidetur : ſicut & magnitudo.
8 ℂAmplius autē/ſi nō omnem magnitu
dinē in infinito tēpore tranſibit/ſed con-
tingit aliquā & in finito tranſire/vt eam
quæ eſt B E:hæc autem menſurabit to-
tam/& æqualē in æquali tranſibit.quare
finitum erit & tempus.Qꝫ autem non in
infinito tranſibit eam quæ eſt B E:mani
feſtum eſt/ſi accipiatur altera ex parte fi-
nitum tēpus.ſi enim in minori/partē trāſ
ibit: hanc neceſſe eſt finitam eſſe/ altero
quidem termino exiſtēte. Eadem autem
demōſtratio eſt: etiam ſi longitudo qui-
dem infinita ſit/ tempus autem finitum.
9 ℂManifeſtū eſt igitur ex dictis:ꝙ neqꝫ

Argyropylus

Quapropter & Zenonis ratio fal- 19
ſum ſumit:fieri inq̄ non poſſe/ vt
finito in tēpore quicq̄ tranſeat in-
finita/aut infinita per ſingula tan
gat.Dupliciter enim lōgitudo/&
tēpus/& omnino omne continuū
dicitur infinitum: aut diuiſione/
aut extremis. Igitur infinita qui-
dē quātitate:tāgere finito in tēpo
re nō poteſt.infinita vero diuiſio-
ne: poteſt . Etenim:ipſum tēpus
hoc modo eſt infinitū . Quare fit
vt ifinito i tēpore & nō finito quip
piam trāſeat infinita: & infinitis
nō finitis infinita etiam tangat.
ℂImpoſſibile eſt ergo:aut infini-
tum finito in tēpore/aut finitū in
infinito trāſire. ſed ſi tēpus ſit infi
nitū:& magnitudo erit ſimiliter i-
finita.& ſi magnitudo:& tempus.
Deſignetur eni magnitudo quæ- 20
dā A B terminis definita: et tem-
pus infinitū mēte percipiař. ſitqꝫ
id:C.deinde accipiař pars aliqua
finita tēporis C: quæ quidē C D
finibus claudař.In hoc igitur cor
pus quod ſuper A B mouetur/ali-
quā partē magnitudinis trāſit:atqꝫ
ponatur A E iam partē pertrāſi-
uiſſe. Hæc autē pars:aut æque to-
tā A B magnitudinē menſurabit/
aut deficiet/ aut excedet.nichil enī
refert.nā ſi ſemper equalē magni-
tudinē A E parti/æquali in tēpore
mobile trāſit/ pars autē hæc ma-
gnitudinē totā metitur:tēpus to-
tū i quo magnitudinē totā trāſi-
bit finitū erit profecto.in parteis
enim æquales diuideř:vt magni-
tudo. ℂPræterea ſi nō omnē ma- 21
gnitudinē id quod moueř in infi-
nito tēpore trāſit/ ſed fieri poteſt
vt aliquā finito etiā i tēpore trāſ-
eat vt A E partē/ hęc autē totam
magnitudinē metieř/ deniqꝫ ęqua
lē in æquali tēpore trāſit:tēpus ip
ſum profecto finitū erit. Patet au
tē nō in tēpore infinito partē A E
trāſire:ſi tēpus altera ex parte fini
tū fuerit ſumptū.nā ſi in minore
partē hāc trāſit: tēpus finitū eſſe
neceſſe eſt/cū altera ex parte ſit tē-
poris finis. Eadē ſane fuerit demō
ſtratio & ſi longitudinē quidē infi
nitā finxerimus: tēpus autē ſum-
pſerimus cōtra/finitū. ℂPatet igi 22
tur ex hiſce quæ diximus : neqꝫ

Argyropylus

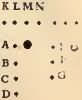
lineam/neq; ſupeꝛficiem/neq; om-
nino quicq; continuū indiuiduū
eſſe.non ſolū propter id quod nu-
per eſt dictū:ſed etiā quia fiet/ vt
23 indiuiduū diuidatur. Nam cum
omni in tēpore & id quod eſt ce-
lerius/& id quod eſt tardius mo-
ueatur/atq; id qđ eſt celerius plus
æquali in tēpore ſpacij trāſeat/fie-
riq; poſſit vt duplā ſeſquialteráq;
longitudinē trāſeat (eſſe nāq; po-
teſt:celeritatis hæc ratio) ſeſqui-
alterā magnitudinē eodem in tē-
pore tranſeat id quod celerius fer-
tur/ atq; diuidātur magnitudines
ambæ/ea quidem quā mobile ce-
lerius trāſit / quæ eſt A D/ in A B
C D/tres indiuiduas partes cōti-
nuorū/ea vero quā ipſum tardius
tranſit in E F G/duas & ipſas in-
diuiduas partes.Igitur & tēpus H
M:in tres ſane partes indiuiduas
diuidetur. In æquali nāq; tēpore:
magnitudinē tranſit æqualē. Di-
uidatur itaq;: in H K L M indi-
uiſibiles partes.Rurſus cū mobile
tardius magnitudinē E F G eo-
dem in tēpore tranſeat:diuidetur
& tēpus duas in partes æquales.
Quo fit vt indiuiduū diuidatur:&
id quod mouetur/non in indiui-
duo/ſed in maiore tēpore partem
indiuiduā trāſeat. Patet igiť:nul-
lam continui partē/parte carere.

CAP. III.

24 AT vero neceſſe eſt &
ipſum nūc/quod per
ſe primoq; non per
aliud dicitur: indi-
uiſibile eſſe/atq; om
ni in tēpore tale ineſſe. eſt enim
extremū trāſacti tēporis quiddā/
citra quod nichil futuri temporis
eſt:& inſuper cōſequentis / vltra
quod nichil trāſacti temporis eſt.
qđ quidē: vtrorūq; tēporū finē di
25 ximus eſſe. Hoc igitur ſi tale per
ſe idemq; demōſtrabimus eſſe:pa
26 tebit etiā & idiuiſibile eſſe. ¶Ne-
ceſſe eſt itaq; idem nūc ipſum eſſe:
qđ finis vtrorūq; temporū eſt.nā
ſi ſit aliud atq; aliud: deinceps al-
terū quidē ad alterū ſane nō erit/
propterea ꝙ cōtinuū nō ex indi-
uiſibilibus cōſtat. ſi vero ſit ſeor-
ſum vtrūq;:inter ea mediū tēpus
erit.Omne nāq; continuū tale eſt:

Tral.ve.ex græ.recog.

linea/neq; planū / neq; omnino cōtinuorum vllum erit indiuiduum.non ſolum propter id quod nunc dictum eſt: ſed & quia accidet diuidi indiuiduum.Quoniam enim in omni tempore velocius & tardius eſt/ velocius autē plus tranſit in æquali tēpore/ cōtingit autē & duplā & hemioliam tranſire longitudinem(erit enim : hæc ratio velocis) feratur igitur id quod velocius eſt per hemioliam in eodem tempore/& diuidantur magnitudines/eæ quidem quæ velocioris ſunt in quo A B/B C/C D in tres impartibiles/quæ vero ſunt tardioris in duas in quibus E F/F G.Itaq;:& tempus diuidetur in tria impartibilia. æqualē enim: in æquali tempore tranſibit. Diuidatur igitur tempus:in K L/L M/M N.Rurſus autem quoniam tardius delatum eſt per E F/F G:igitur & tempus diuidetur in duas partes. diuidetur ergo id quod impartibile eſt: & quod impers eſt non in impartibili tranſibit ſed in pluri.Manifeſtum eſt ergo:ꝙ nullū continuorum eſt impers.

CAP. III.

NEceſſe autē eſt/& ipſum 10
nūc quod nō ſecūdū alterū ſed per ſe/& primū dicitur: indiuiſibile eſſe/ & in omni tempore tale ineſſe. Eſt enim vltimum quoddam præteriti cuius verſus hæc nichil futuri eſt:et rurſus futuri/cui⁹ verſus illa/ nichil eſt præteriti.quod vtiq; diximus:vtrorūq; eſſe terminū.hoc autem ſi demōſtretur ꝙ huiuſmodi eſt/per ſe & idē: ſimul manifeſtū erit & ꝙ indiuiſibile eſt. ¶Neceſſe eſt igitur idē eſſe/ipſum 11
nūc:quod vltimū vtrorūq; temporū eſt. ſi enim alterum eſt : conſequenter non erit alterum alteri/propterea ꝙ continuum non eſt ex impertibus.ſi autem ſeorſum eſt vtrūq;:inter ea erit tempus.Omne enim continuum huiuſmodi eſt: vt

Tral.ve.cx græ.recog.

aliquid ſit vniuocũ inter fines. At vero
ſi tempus medium eſt: diuiſibile erit. om
ne enim tempus: oſtenſum eſt / ꝙ diui-
ſibile ſit. Quare: diuiſibile erit ipſũ nũc.
Si autem diuiſibile eſt ipſum nunc: erit
aliquid preteriti in fururo / et futuri in prę
terito. ſecũdũ quod enim diuidetur: hoc
terminabit præteritũ & futurũ tempus.
Simul autem / nec per ſe erit ipſum nunc:
ſed per alterum. diuiſio enim: non eſt ip-
ſius quod per ſe eſt. Ad hæc autẽ / ipſius
nunc / hoc quidem preteritum erit / illud
autem futurũ: et non ſemper idem prete-
ritum aut futurum. neqꝫ igitur ipſum
nunc: idem. Multipliciter enim: diuiſibile
eſt tempus. Quare ſi impoſſibile eſt hæc
ineſſe ipſi nũc: neceſſe eſt idem eſſe quod
in vtroqꝫ eſt / nunc. At vero ſi idem eſt:
manifeſtum eſt ꝙ & indiuiſibile eſt. ſi
enim diuiſibile eſt: rurſus accident eadẽ /
quæ et prius. Qꝛ igitur ſit aliquid in tem
pore indiuiſibile / quod dicimus eſſe ip-
ſum nunc: manifeſtum eſt / ex ijs quæ di-
12 cta ſunt. ¶ Qꝛ autem nichil in ipſo nunc
mouetur: ex his manifeſtum eſt. Si enim
eſt: cõtingit & velocius moueri in ipſo et
tardius. Sit igitur ipſum nũc / in quo N.
moueatur autem in ipſo id quod velo-
cius eſt: per lineam A B. ergo quod tar-
dius eſt in eodem per minorẽ ea quę eſt
A B / mouebitur / vt per A C. Quoniam
autem tardius in toto ipſo nũc motũ eſt
per A C: velocius in minori / q̃ hoc mo-
uebitur. quare diuidetur: ipſum nũc. ſed
erat indiuiſibile. Nõ ergo eſt moueri: in
13 ipſo nũc. ¶ At vero: neqꝫ q̄eſcere. Q ui-
eſcere enim dicebamus id: quod aptum
eſt natura moueri / & non mouetur quã-
do aptũ natura eſt / & vbi / et quo pacto.
Quare quoniam in ipſo nunc nichil ap-
tum eſt natura moueri: manifeſtum eſt /
ꝙ neqꝫ quieſcere. Amplius ſi idem nũc
in vtriſqꝫ temporibus eſt / contingit autẽ
in hoc quidem moueri / in illo autẽ qui-

Argyropylus

vt inter fines aliquid ſit vniuocũ.
At ſi tẽpus ſit illud: diuiſibile erit
vt patet. demonſtratum eſt enim:
omne tẽpus diuiſibile eſſe. Qua-
re fit vt nunc ipſum diuiſibile ſit.
Qꝛ ſi ſit diuiſibile: erit aliquid
præteriti in futuro / & futuri etiã
in trãſacto. Id enim in quo diuide
tur: præteritũ tẽpus & conſequẽs
terminabit. Præterea / nec ipſum 27
nũc: per ſe / ſed per aliud erit. diui
ſio enim: non eſt ipſius quod eſt
per ſe. Et inſuper ipſius nũc aliud
tranſactũ / aliud cõſequens erit: &
nõ ſemper idem aut præteritum
aut futurũ. neqꝫ nũc idem. Multis
eſt enim diuiſionibus diuiſibile:
tempus. Qꝛ ſi hæc ipſi nunc in- 28
eſſe nõ poſſũt: ipſum profecto nũc
quod eſt vtroqꝫ in tẽpore / idem eſ-
ſe neceſſe eſt. At vero ſi ſit idẽ: pa
tet & indiuiſibile eſſe. Nã ſi diui-
ſibile ſit: ea rurſus euenięt quæ an-
tea accidebãt. Eſſe igiť in tẽpore 29
indiuiſibile quid / qđ ipſum nunc
dicimꝰ eſſe: ex hiſce quæ diximus
perſpicuũ iam euaſit. ¶ Atqui ni
chil in ipſo nunc moueri: ex hiſce
patebit quę deiceps dicemus. Nã
ſi quippiã in ipſo moueri poſſit:
fiet vt celerius in ipſo ac tardius
moueatur. Sit itaqꝫ nũc ipſum D:
atqꝫ in ipſo celerius mobile longi
tudinẽ tranſeat / A B litteris deſi-
gnatum. Igitur mobile tardius: mi
norem in eodem longitudinẽ per-
tranſibit. deſignetur & ipſa: & ſit
A C. Quoniã autẽ mobile tardi-
us in toto nunc ipſo / longitudinẽ
A C pertranſiuit: celerius mobile
per eandem in minore ſane mo-
uebitur. Quare: ipſum nunc diui-
detur. at erat indiuiſibile. Fieri er-
go non poteſt: vt quicq̃ in ipſo
nunc moueatur. ¶ At vero: nec in 30
eodẽ quicq̃ quieſcere poteſt. quie-
ſcere enĩ id dicebamus: quod eſt
aptum vt moueatur / & non mo-
uetur tunc cum aptum eſt moue-
ri / et vbi / & quemadmodum mo-
ueri eſt aptum. Quare cum in ip-
ſo nunc nichil ſit aptum moueri:
patet nichil etiã in eodẽ quieſcere
aptũ eſſe. Præterea ſi nũc ipſum in 31
vtriſqꝫ tẽporibus idem eſt / fieriqꝫ
poteſt vt in horum temporum al-
tero toto quippiam moueatur / in

Argyropylus

altero toto quieſcat/ atq; id quod
toto in tẽpore mouetur in quouis
ipſius mouebitur / in quo ipſum
moueri poteſt/& id quod quieſcit
ſimili modo quieſcet : fiet profe-
cto vt idem moueatur ſimul atq;
quieſcat .ipſum enim nunc: vlti-
32 mum vtrorũq; temporũ eſt . In-
ſuper id quieſcere dicimus: quod
ſimiliter ſeſe habet & ipſum / et
partes/ nũc atq; prius. at in ipſo
nunc non eſt prius: vt patet. quare
non fit: vt in ipſo quicq̃ quieſcat.
Quæ cũ ita ſint : neceſſe eſt & id
quod mouetur & id quod quieſcit/
in tẽpore moueatur/atq; quieſcat.
¶ Omne autẽ quod mutatur: di-
uiſibile eſſe neceſſe eſt. Nam cũ e
quodam in quoddã ſit omnis mu
tatio : cum eſt quidem in eo in qđ
eſt mutatũ/ non vlterius vt patet
mutatur. cũ vero eſt in eo ex quo
eſt mutatio:& ipſum/& õnes par-
tes/nondũ mutatur. qđ enim eodẽ
modo ſe habet & ipſum & partes:
id nõ mutatur. Neceſſe eſt igitur:
ipſum partim in hoc/partim in al
tero eſſe. neq; enim in vtroq; :
neq; in neutro eſſe poteſt. Dico au
tem in quod mutatur primũ mu-
tatione: vt fuſcũ/cum ex albo mu
tatur/non nigrũ. non enim quod
mutatur: in vtrouis extremorum
eſſe neceſſe eſt. Patet igitur: omne
quod mutatur diuiſibile eſſe.

CAP. IIII.

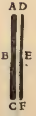
33 MOtus autem duo-
bus eſt diuiſibilis
modis: vno quidem
modo tempore/alte-
ro vero ratione par-
tium eius quod ſub-
it motum. Veluti ſi A C totum
mouetur:& A B/ & B C ſane mo-
uebitur. Atq; ſit partis quidem A
B/ motus D E: partis vero B C/
motus E F. Totum igitur motum
D F: ipſius A C mobilis motum
eſſe / neceſſe eſt. etenim hoc ipſo
motu mouebitur: quippe cum v-
traq; pars vtroq; moueatur mo-
tu/& nichil alieno motu ſed pro-
prio moueatur. Quare totus mo-

Tral. ve. ex græ. recog.

eſcere toto/ id autem quod in toto moue
tur tempore/ in quouis mouebitur eorũ
quæ huius ſunt ſecundum ꝙ aptum eſt
natura moueri/et quieſcẽs ſimiliter qui-
eſcet: accidet idem ſimul quieſcere et mo
ueri. idem enim vltimum temporũ vtro-
rumq;: ipſum nũc eſt. Amplius autem/
quieſcere quidem dicimus id: quod ſimi-
liter ſe habet et ipſum et partes/ nunc &
prius. in ipſo autem nunc: non eſt prius.
quare neq; quieſcere. Neceſſe eſt ergo/
& moueri id quod mouetur/in tempore:
& quieſcere id quod quieſcit . ¶ Quod 14
autem mutatur/omne: diuiſibile eſſe ne-
ceſſe eſt. Quoniam enim ex quodam in
quoddam omnis mutatio eſt: & cũ qui-
dem eſt in hoc in quod mutatum eſt/
non amplius mutatur. cum autem eſt in
eo ex quo mutatur : et ipſum/ et partes
non mutãtur. quod enim ſimiliter ſe ha
bet/& ipſum/et partes: id non mutatur.
neceſſe eſt igitur/ hoc quidẽ aliquid eius
quod mutatur/in hoc eſſe: aliud vero in
altero. Neq; enim in vtriſq;: neq; in neu
tro totum eſſe poſſibile eſt. dico autẽ in
quod mutatur primũ ſecũdũ mutationẽ:
vt ex albo fuſcũ/nõ nigrũ. non enim ne-
ceſſe eſt id qđ mutatur: in vtrouis eſſe ex-
tremorũ. Manifeſtũ igitur eſt: ꝙ omne id
qđ mutatur/erit diuiſibile.

CAP. IIII.

MOtus autem eſt diuiſibi- 15
lis: dupliciter . vno quidẽ
modo/tempore: alio vero
ſecundum motus partiũ
eius quod mouetur. Vt ſi
ipſum A C mouetur to
tum:& A B mouebitur/& B C. Sit igi-
tur ipſius quidem A B/motus D E: ip-
ſius autem B C/ E F motus/ partium.
neceſſe eſt igitur totum in quo D F: ip-
ſius A C eſſe motum. mouebitur enim
ſecũdum hũc: quippe cũ vtraq; partium
moueatur ſecũdum vtrũq;. Nichil enim:
mouetur ſecũdum alterius motũ. Qua-

Tral.vc.ex græ.recog.

re totus motus:totius eſt magnitudinis
motus. Amplius autem/ ſi omnis qui-
dem motus alicuius eſt/ totus autē mo-
tus in quo D F: neq; partium eſt alte-
rius(partis enim vterq; eſt)neq; vllius
alius)cuius enim totus/ totius:& partes
partiũ ſunt. partes autem motus D F:
ſunt partiũ A B C/& non aliorum.plu-
rium enim:non eſt vnus motus)& totus
vtiq; erit magnitudinis A B C. Ampli
us autē ſi eſt quidem totius motus alius
vt in quo H I:remouebũtur ab eo vtra-
rumq; partium motus.hi autem:æqua-
les erũt motibus D E/E F. vnus enim:
vnius eſt motus.Quare ſi totus quidem
diuidetur/ qui eſt H I/ in partiũ motus:
æqualis erit H I/motui D F.Si vero ſu
pereſt aliquid/vt K I: hic nullius erit mo
tus.neq; enim totius/ neq; partium:pro-
pterea ꝙ vnius vnus eſt.neq; alterius vl-
lius.cõtinuus enim motus:eſt continuo-
rum quorũdam. Similiter autē eſt: & ſi
excedit ſecundum diuiſionem.Quare ſi
hoc impoſſibile eſt:neceſſe eſt eundē eſſe
et æqualem.Hæc igitur diuiſio/ſecũdum
partiũ motus eſt: & neceſſe eſt cuiuſuis
partibilis/ipſã eſſe.Alia autē:eſt ſecundũ
tempus. Nam cũ omnis motus in tem-
pore ſit/tēpus autem omne diuiſibile ſit/
in minori autē minor motus ſit: neceſſe
eſt omnē motũ diuidi ſecũdum tempus.
Quoniam autem omne quod mouetur
in aliquo mouetur/& tempore quodam/
& omnis eius quod mouetur/eſt motus:
neceſſe eſt eaſdem eſſe diuiſiones & tem-
poris/& motus/& ipſius moueri/& eius
quod mouetur/& eius in quo motus eſt.

Verũ nõ omniũ ſimiliter:in quibus mo-
tus eſt.ſed quãtitatis quidem/ſecundũ ſe:
qualitatis autē/ſecundũ accidēs.Accipia
tur eni tēpus in quo mouetur/in quo A:
et motus/in quo B.Si igitur ſecũdũ totũ
motũ/in toto tempore eſt motũ:in dimi-
dio/ſecũdũ minorē.& rurſus hoc diuiſo:

Argyropylus

tus: totius eſt magnitudinis mo-
tus. Præterea ſi motus quidē om- 34
nis alicuius eſt motus / totus au-
tem D F motus/ neq; A B neq; B
C eſt partis (pars enim partis eſt
motus)neq; cuiquã tribuitur alij
(cuius nãq; totius tot9 eſt motus:
eius & partiũ partes ſunt. partes
autem D E F: partium A B C/&
non aliorum ſunt motus. plurium
enim:vnus motus eſſe nõ poteſt)
totus profecto motus D F/ totius
A C magnitudinis motus erit.
Inſuper ſi totius A C magnitudi- 35
nis alius quidam ſit motus ceu G
K : auferentur ab ipſo vtrarumq;
partiũ motus/ qui quidem æqua-
les erũt motibus D E et E F. vnus
enim:vnius eſt motus. quare ſi to
tus G K motus/ in motus partiũ
diuidetur: motus G K motui D
F erit æqualis. Sin vero reſtabit
aliquid vt H K: hic nullius erit
motus/ vt patet. neq; enim totius
neq; partium: quia motus vni-
us eſt vnus . at neq; cuiq̃ alij tri-
buetur. continuus enim motus:
continuorum quorumdam eſt mo
tus. Eadem erit profecto ratio:&
ſi D E F exceſſerunt in diuiſione
motus G K. Quare ſi hoc eſſe non
poteſt: eundem atq; æqualem eſſe
neceſſe eſt. Hæc igitur diuiſio ra-
tione partium eius eſt quod mo-
uetur:atq; cuiuſlibet partibilis ip
ſam eſſe neceſſe eſt. Alia autem 36
eſt: temporis ratione. Nam cum
omnis motus in tempore ſit/ &
omne tempus ſit diuiſibile/ mi-
nor autem in minori tempore fi-
at:omnis motus vti tempus diui-
datur neceſſe eſt. Cum autem om- 37
ne quod mouetur/in aliquo mo-
ueatur/& tempore aliquo/ mobi-
liſq; totius ſit motus: eaſdem eſſe
diuiſiones & temporis/ & motus/
& ipſius moueri/& eius quod mo
uetur/& etiam eius in quo eſt mo
tus/neceſſe eſt. Verum non omni-
um ſimiliter: in quibus eſt motus.
ſed quantitatis quidem per ſe :
qualitatis vero per accidens. Ac-
cipiatur enim tēpus in quo quip
piam mouetur/& ſit A:& motus
ſit B. Si igitur in toto tēpore motũ
eſt: in illius dimidio/motu mino-
re eſt motum, quo rurſus diuiſo:

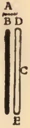
minore motu rurſus eſt motũ/ &
ſic ſemper motus diuidetur vt tẽ-
pus. ¶Simili modo ſi motus eſt
diuiſibilis:& tempus eſt diuiſibi-
le.Si enim toto motu toto in tem
pore motum eſt:dimidio in dimi
dio/& minore rurſus in minore eſt
38 motum.Ipſum quoq; moueri mo-
do diuidetur eodem.Sit enim ip-
ſum moueri:C.in dimidio igitur
motus minus erit toto/& in dimi
dio rurſus dimidij/& ita ſẽper di-
uidetur. Licet etiã ipſum moueri
quod eſt partis vtriuſq; motus D
E/& E F deſignando:totum toti-
us dicere eſſe.nam ſi ſit aliud plu-
ra motus eiuſdem erunt moueri/
ſicut & motũ in motus partiũ pri
us oſtendimus diuiſibilem eſſe.
Accommodatum enim ipſum mo
ueri parti vtriq; motus:cõtinuum
39 totũ erit. ſimiliter & lõgitudo &
omne id õnino i quo fit mutatio:
diuiſibile demõſtrabit᷑.At ſi quæ-
dam per accidẽs diuiſibilia ſunt/
propterea ꝙ id quod mutatur eſt
diuiſibile(nam ſi vnũ diuidatur:
omnia diuidentur)ſimiliter ſeſe
habebunt hæc omnia infinitionis
etiam atq; oppoſiti ratione.Ab eo
autẽ maxime quod mutatur:hoc
eſt ſequutum/ omnia inquã diui-
di infinitaq; eſſe. continuo enim
ei quod mutatur:diuiſibilitas ac
infinitio ineſt.Diuiſibilitas igitur
prius eſt demõſtrata:infinitio au-
tem in ſequentibus innoteſcet.

CAP. V.

40 CVm autem omne qđ
mutatur e quodã in
quoddam mutetur:
ipſum mutatum cũ
primo mutatũ eſt
in eo eſſe in quo eſt mutatũ/neceſ-
ſe eſt.id eni qđ mutatur:exit ab eo
ex quo mutatur/ aut ipſum relin-
quit. Atq;/aut idẽ eſt mutari atq;
relinquere:aut ſequitur relinque-
re quidem mutari/ reliquiſſe au-
tem eſſe mutatum .nam ad v-
trũq; ſimiliter ſe habet vtrumq;.
41 Cum igitur vna mutationum ſit
ea cuius termini contradictori-
am ſubeunt oppoſitionem: patet
cum mutatum eſt quippiam in id
quod eſt/ex eo quod haud eſt/id

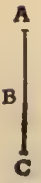
ſecundũ minorẽ hoc/& ſemper ſic. ¶Si- 16
militer autẽ & ſi motus diuiſibilis ſit: &
tẽpus diuiſibile.Si eni toto in toto:dimi-
dio in dimidio.Et rurſus minore:in mi-
nore.Eodẽ autẽ modo: & ipſum moueri
diuidetur.Sit enim in quo C: ipſum mo
ueri.ſecundum igitur dimidium motum/
minus erit toto : et rurſus ſecundum di-
midij dimidiũ.& ſic ſemper. Eſt autẽ &
cũ quis deſignauerit/ ipſũ ſecũdũ vtrũq;
motuum moueri vt ſecundũ D C & C
E dicere: ꝙ totum erit ſecũdum totum.
ſi enim aliud:plura erunt moueri ſecun-
dum eũdem motum/ſicut determinaui-
mus & motum diuiſibilem in partium
motus/eſſe.accepto enim ipſo moueri ſe-
cundum vtrũq;:continuum erit totum.
ſimiliter autem demonſtrabitur & lon-
gitudo diuiſibilis:& omnino omne illud
in quo eſt mutatio.Verum quædã/ſecũ-
dum accidens:quoniã id quod mutatur/
eſt diuiſibile. vno eni diuiſo:omnia diui
dentur.et finita eſſe aut infinita:ſimiliter
ſe habebit in omnibus. ſequutũ eſt autẽ
maxime hoc/diuidi omnia & infinita eſ-
ſe:ab eo quod mutatur.ſtatim enim ineſt
ei quod mutatur:diuiſibile/& infinitum.
diuiſibile igitur/ oſtenſum eſt prius:infi-
nitum autẽ/ in ſequentibus erit manife-
ſtum. CAP. V.

QVoniã autẽ omne quod 17
mutatur ex quodam in
quoddã mutatur:neceſſe
eſt id quod mutatum eſt/
quando primum muta-
tum eſt/ eſſe in quo mutatum eſt. quod
enim mutatur:ab eo ex quo mutatur di-
ſcedit/ aut relinquit ipſum . et aut idem
eſt mutari & relinquere : aut relinquere
ſequitur mutari/ reliquiſſe autem muta-
tum eſſe.ſimiliter enim: vtrũq; ſe habet
ad vtrũq;.Quoniam ergo vna mutatio-
num/ſecundũ contradictionem eſt:quã-
do mutatum eſt ex eo quod nõ eſt in id

Tral.ve.ex græ.recog.

quod eſt/ dereliquit id quod non eſt.erit
igitur:in eo quod eſt.Omne eni: neceſſe
eſt aut eſſe aut non eſſe.manifeſtū igitur
eſt: ꝙ in mutatione ſecundum contra-
dictionem/ quod mutatū eſt/erit in quo
mutatum eſt.ſi autem in hac:& in alijs.
ſimiliter enim in vna: et in alijs. Ampli
us/ et per ſe vnamquamq; accipientibus
manifeſtum eſt/neceſſe eſt id quidē quod
eſt mutatum ex quo mutatum eſt / eſſe
alicubi/aut in aliquo.Quoniam enim ex
quo mutatum eſt reliquit/& neceſſe eſt
eſſe alicubi: aut in hoc/ aut in alio erit.ſi
igitur in alio/vt in ipſo C:quod in ipſum
B mutatū eſt/ rurſus ex ipſo mutatur in
ipſum B.nō enim erat cōtiguum ipſi B.
mutatio enim: cōtinua eſt.Quare quod
mutatū eſt:quādo mutatū eſt / mutatur
in quod mutatū eſt.hoc autē:eſt impoſſi
bile.neceſſe eſt ergo quod mutatū eſt:eſ-
18 ſe in hoc/in quod mutatum eſt. ¶Mani-
feſtū igitur eſt:ꝙ et id quod factū eſt/cū
factū eſt erit.et id quod corruptū eſt:cū
corruptū eſt/non erit. Nam et vniuerſa-
liter dictū eſt de ōni mutatione:et maxi-
me eſt manifeſtū in ea quæ eſt ſecundū
cōtradictionem. Q, igitur id quod mu-
tatū eſt cum mutatū eſt primū/in illo eſt:
19 manifeſtum eſt. ¶In quo autem primo
nunc/primum mutatum eſt id quod mu
tatum eſt:neceſſe eſt impartibile eſſe.di-
co autem primum:quod non propterea
ꝙ alterum aliquid ipſius primum ſit/hu
iuſmodi eſt. Sit igitur diuiſibile ipſum
A C:& diuidatur ſecūdū B.Si igitur in
A B mutatum eſt/aut rurſus in B C:nō
vtiq; in primo quod eſt A C / mutatum
erit. ſi autem in vtroq; mutabatur(ne-
ceſſe eſt eni:aut mutatū eſſe/aut mutari
in vtroq;) et in toto vtiq; mutabatur. at
erat mutatū.Eadē ratio autē eſt:& ſi in
hoc quidē mutatur/in hoc autē mutatū
eſt.erit enim aliquid: primo prius.qua-
re nō erit vtiq; diuiſibile/illud primū: in

Argyropylus

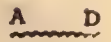
iam ipſum qđ haud eſt reliquiſſe.
quo fit:vt ſit in eo quod eſt.Omne
nāq; quoduis:aut eſſe/aut non eſ-
ſe neceſſe eſt. Patet igitur ipſum 42
mutatum ea mutatione cuius ter-
mini contradictoriam ſubeūt op-
poſitionem:in eo eſſe in quod eſt
mutatū. Quod ſi in hoc ita eſt:&
in cæteris ita erit. ſimiliter enim
in vna & in cæteris: hoc ſeſe ha-
bet. Præterea ſi quæq; ſumatur/
hoc etiam in vniuerſis eſſe pate-
bit:ſi ipſum mutatum alicubi aut
in aliquo eſſe neceſſe eſt. Quoni-
am enim id e quo eſt mutatum
reliquit / atq; ipſum alicubi eſſe
neceſſe eſt: aut in hoc erit/aut in
alio.At ſi in alio vt in C:id pro-
fecto quod in ipſum B eſt muta-
tum/ rurſus in B mutatur ex C.
ipſum namq; C:non erat ipſi co-
hærens B. mutatio enim conti-
nua eſt.quo fit: vt ipſum mutatū
cum eſt mutatum/ ad id mutetur
in quod eſt mutatum. quod fieri
nequit. Id ergo quod eſt mutatū:
in eo eſſe in quod eſt mutatū/ne-
ceſſe eſt. ¶Patet igitur & ipſum 43
factum/ tum eſſe cum factum eſt:
& ipſum corruptum/ tum non eſſe
cum eſt corruptum. Hoc enim &
ſi de omni mutatione eſt dictum:
maxime tamen in ea dilucidum
eſt/cuius termini contradictori-
am ſubeunt oppoſitionem. Patet
igitur ipſum mutatum:in eo eſſe
in quod eſt mutatum/ cum mu-
tatum eſt primo. ¶Id autem in 44
quo primo quippiam eſt muta-
tum: indiuiduum eſſe neceſſe eſt.
atq; id dico primum:quod non
ex eo eſt tale/quia aliquid ipſius
eſt tale. Sit enim diuiſibile lit-
teris A C deſignatum: atq; diui-
ſum/ in B. Si igitur in A B/ aut
rurſus in B C eſt mutatum:non
in ipſo primo A C eſt mutatum.
ſin in vtroq; mutatur (in vtroq;
enim:aut mutatum eſſe/ aut mu-
tari neceſſe eſt)& in toto ſane mu
tatur. at mutatum eſſe ſuppone-
batur.Eadem eſt ratio: & ſi in al-
tero mutatur/in altero eſt muta-
tum. erit enim quid : prius pri-
mo.quare non erit id diuiſibile in

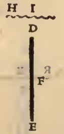
Argyropylus

45 quo eſt mutatū. ¶Patet igiť tā
corruptū q̄ generatū/ i ĩdiuiduo
corruptū eſſe ac generatū. Bifa-
riā autē dicitur:id in quo primo
quippiā eſt mutatū. Vno modo
in quo primo finita mutatio eſt.
tunc enim: vere dicere licet il-
lud eſſe mutatum. Altero: in quo
46 primo mutari cœpit. Id igiť qđ
in fine mutationis dicitur pri-
mū: eſt/ vereq̧ dicitur eſſe. nā &
fit vt finiať tandē mutatio. & eſt
exitus finiſve mutationis: quē
iā & oſtēdimus indiuiſibilē eſſe/
propterea qđ vltimum eſt. ¶At
qđ in principio mutationis di-
citur primū: id ōnino nō eſt. nō
eſt enim mutationis principiū:
nec id in quo primo tēporis mu
tabať. Sit eni primum: A D. hoc
igitur: indiuiſibile quidē nō eſt.
accidet enim: vt ſint hærentia ip
ſa nūc. Preterea ſi in F A tēpore
toto quieſcit (ponať enim in illo
quieſcere) & i A quoq̧ quieſcit.
quare ſi ipſū A D partib9 vacet:
ſimul qeſcet atq̧ erit mutatū. in
A nāq̧ qeſcit: in D vero mutatū
47 eſt. Cū autē non ſit partibus va
cans: diuiſibile neceſſe eſt eſſe/
atq̧ in quauis eius parte muta-
tum eſſe. Etenim A D diuiſo: ſi
in neutra quidem parte muta-
tum eſt/ neq̧ in toto ſane muta-
tum eſt. ſin in ambabus muta-
tur: in toto quoq̧ mutatur. ꝙ ſi
in altera eſt mutatum: non in to
to primo mutatū eſt. Quare ne-
ceſſe eſt: in quacunq̧ eſſe muta-
tum. Patet igitur: non eſſe id in
quo primo mutatū eſt. quippe:
cum diuiſiones ſint infinitæ.
48 At vero: nec ipſius mutari quicq̄
erit primum quod eſt mutatum.
Sit enim ipſius D F: mutatū pri
mum D G. nam omne quod mu
tatur: demonſtratum eſt diuiſibi
le eſſe. tempus autem in quo D
B mutatum eſt: ſit H K. Si igitur
in illo toto ipſum D G eſt mu-
tatū: in dimidio minus fuit mu-
tatum/ & prius ipſo D G. & hoc
rurſus aliud prius/ & ſic ſemper.
Quare nichil erit eius quod mu-
tatur: quod primum eſt mutatū.
49 ¶Patet igitur ex hiſce quæ di-
ximus: neq̧ eius quod mutatur/

Tral. ve. ex græ. recog.

quo mutatum eſt. ¶Manifeſtum eſt igi 20
turꝙ & id quod corruptum eſt/ & quod
genitū eſt: in impartibili illud quidē cor-
ruptum/ hoc autem genitū. Dicitur au-
tē id/ in quo primo mutatum eſt: dupli-
citer. Aliud quidem: in quo primo perfe
cta eſt mutatio. tūc enim: verū eſt dicere
ꝙ mutatū eſt. Aliud vero: in quo primo
cœpit mutari. Quod igitur circa finem
mutationis primum dicitur: exiſtit/ &
eſt. cōtingit eni perfici mutationē. et eſt
mutationis finis: qui iā & oſtēſus eſt idi
uiſibilis eſſe/ ꝓpterea ꝙ finis eſt. ¶Qđ 21
autem ſecundū principiū eſt: omnino nō
eſt. non enim eſt principiū mutationis:
neq̧ id tēporis i quo primo mutabatur.
Sit enim primum: in quo A D. hoc igi-
tur: indiuiſibile quidem non eſt. accidet
enim: contigua eſſe ipſa nunc. Amplius
ſi in C A tempore toto quieſcit (pona-
tur enim: quieſcens) & in A quieſcet.
Quare ſi ĩpartibile eſt A D: ſimul quie-
ſcet/ & mutatū erit. nā in A/ quieſcit: in
D autem mutatū eſt. Quoniam autem
non eſt impers: neceſſe eſt diuiſibile eſſe/
& in quauis partiū huius/ mutatū eſſe.
diuiſo enim ipſo A D/ ſi in neutra qui-
dē mutatū eſt: neq̧ in ipſo toto. ſi vero in
ambabus mutatur: & in toto. ſi autē in
altera mutatum eſt: non in toto primo.
quare neceſſe: i quauis mutatū eſſe. Ma-
nifeſtū igitur eſt: ꝙ nō eſt/ in quo primo
mutatū eſt. infinitæ eni: diuiſiones ſunt.
Neq̧ igitur: eius qđ mutatū eſt aliquid:
primū eſt/ qđ mutatū ſit. Sit enim D F:
primū mutatū ipſius D E. omne enim
qđ mutatur: diuiſibile eſſe demonſtratū
eſt. Tēpus autē i quo ipſū D F mutatū
eſt: ſit in quo H I. ſi ergo in toto/ ipſū D
F mutatū eſt: i dimidio minus erit id qđ
mutatū eſt/ & prius ipſo D F. & rurſus
hoc aliud/ et illo aliud: et ſemp ſic. Quare
eius qđ mutať: nichil erit primū qđ mu
tatū eſt. ¶Q; igiť neq̧ eius qđ mutať/ 22

Tral.ve.ex græ.recog.

neq; i quo mutatur tēpore primū q̄cq̄ ſit: manifeſtū eſt ex ijs quæ dicta ſunt. illud autē quod mutatur/aut id ſecūdū qđ mutatur: non amplius ſimiliter ſe habebit. tria nāq; ſūt quę eſſe dicūtur in mutatione:& qđ mutatur/et in quo/& ſecūdū qđ mutatř. vt homo/& tēpus/et albū. homo igitur & tempus: diuiſibilia ſunt. de albo autē: alia ratio eſt. verū: ſecundū accidēs quidē ōnia diuiſibilia ſunt. cui enim accidit qualitas/aut albedo: illud diuiſibile eſt. quoniā neq; in ijs erit primū quæ quidem ſecundum ſe dicuntur diuiſibilia/& non ſecundū accidēs: vt in magnitudinibus. Sit eni in quo A B/ magnitudo:& moueatur ex B in C primum. igitur/ſi indiuiſibile quidē erit B C: impers imperti erit cōtiguum. ſi vero diuiſibile: erit aliquid/ipſo C prius in quod mutatū eſt/ & illo rurſus aliud/ & ſemper ſic/ propterea ꝙ nunq̄ deficit diuiſio. Quare non erit primum: in quod mutatum eſt. Similiter autem eſt: & in quantitatis mutatione. etenim hæc: in continuo eſt. Manifeſtū igitur eſt/ꝙ in ſolo motu qui ſecundum qualitatem eſt: contingit indiuiſibile per ſe/eſſe.

CAP. VI.

23 QVoniā autē omne quod mutatur/in tēpore mutatur/ dicitur autē i tēpore mutari & vt in primo/et vt ſecundū alterum/vt in anno/ quia in die mutatur: in quo primo tempore mutatur id qđ mutatur/in quauis huius parte mutari neceſſe eſt. manifeſtum eſt igitur: et ex diffinitione. primū eni: ſic dicebamus. Sed & ex his: manifeſtum eſt. Sit enim in quo primo mouetur id qđ mouetur/ in quo Y R:& diuidatur ſecundū K. omne eni tēpus: diuiſibile eſt. In tēpore autē Y K: aut mouetur/aut nō mouetur. et rurſus in tēpore K R: ſimiliter. Si igitur in neutro mouetur: quieſcet vtiq; in toto.

Argyropylus

neq; temporis in quo mutatur: primum aliquid eſſe. ipſum autem quo mutatur: non eodem modo ſeſe habebit. tria namq; eſſe dicuntur in ipſa mutatione: id quod mutatur/ & id in quo/ atq; id quo mutatur. vt homo/ tempus/ atq; albedo. Homo igitur ac tempus: diuiſibilia ſunt. ſed de albedine: eſt alia ratio. attamen: per accidens omnia diuiſibilia ſunt. Cui namq; albedo vel qualitas accidit: id eſt diuiſibile. nam neq; in his erit primum: quæ per ſe & non per accidens dicuntur diuiſibilia/ quales ſūt magnitudines ipſæ. Sit enim mobile A B: motum ex B in C primum. igitur ſi indiuiſibile ſit ipſum B C: parte vacās erit hærens parte vacanti. ſin diuiſibile: erit aliquid ipſo C prius in quod eſt mutatum/ & illo rurſus aliud prius/ & ſic ſemper. nunq̄ enim: diuiſio deficit. Quare: non erit quicq̄ primum in quod eſt mutatum. Similiter res ſeſe habet:& in quantitatis mutatione. nam & hæc: in continuo eſt. Patet igiř in ſolo qualitatis motu: per ſe indiuiſibile eſſe poſſe.

CAP. VI.

CVm autem omne quod mutatur in tempore mutetur/ mutari vero in tēpore dicatur & vt in primo & vt per aliud/ quo pacto in anno mutari dicitur/ quia mutař i die: id ſane quod mutatur in quacūq; eius tēporis parte mutari/ i quo primo mutatur/ neceſſe eſt. Id ita eſſe: patet quidem & ex diffinitione ipſius primi. ſic enim: ipſum antea diffiniebamus. Patebit autem:& ex 50
hiſce quæ deiceps dicemus. Sit enim tempus A B: in quo quippiam primo mouetur. atq; cum omne tempus ſit diuiſibile: diuidatur in C. In tempore igitur A C: mouetur/ aut non mouetur. & eodem modo rurſus: in ipſo C B. Si igitur neutra in parte mouetur: in toto ſane quieſcit. 51

impoſſibile eſt enim moueri: ſi
nulla ĩ parte eius moueatur. ſin
in altera tantum mouetur: nõ in
A B tẽpore primo mouet̃. per ali
ud enim: in ipſo mouetur. ergo
quacunq; in parte temporis mo
52 ueatur: neceſſe eſt. ¶ Hoc autem
demonſtrato: patet omne quod
mouetur/ prius neceſſario motũ
eſſe. Nam ſi in A B tempore pri
mo/ per F G ſpaciũ quippiã mo
tum eſt: id quod æqua celeritate
mouetur ſimulq; incœpit/ per di
midiũ in dimidio temporis erit
motum. Q2 ſi id tempore in eo-
dem motum eſt per magnitudi-
nem aliquam: & alterum per eã-
dem neceſſe eſt eſſe motum. qua
re motũ eſt: id (vti diximus) qđ
53 mouetur. Pręterea ſi in A B toto
vel quouis omnino tẽpore pro-
pterea motum dicimus quippi-
am eſſe/ ꝙ ipſius vltimum nunc
accipimus (id eſt enim quod ter
minat: atq; inter ipſa nunc ſem
per eſt tempus) in cæteris etiam
ſane ſimili modo motum eſſe di
cetur. dimidij autem extremũ:
eſt ipſa diuiſio. quare & in dimi
dio motũum erit: & in quacunq;
omnino parte. ſemper enim per
diuiſionem: cõtinuo tempus ab
ipſis nunc terminatum euadit.
¶ Q2 ſi omne tempus eſt diuiſi
bile/ & id quod eſt inter nũc ip-
ſa tempus eſt/ vti diximus: om-
ne profecto quod mutatur/ infi
54 nities eſt mutatum. Præterea ſi
id quod continue mutatur/ & nõ
eſt corruptũ/ neq; ceſſauit a mo-
tu/ aut mutari aut eſſe mutatũ
in quocunq; neceſſe eſt/ vt mute
tur autem in ipſo nunc fieri ne-
quit: in quocunq; ſane temporis
puncto mutatũ ſit ipſum neceſ-
ſe eſt. ¶ Quare ſi temporis pun
cta ſint infinita: õne nimirũ qđ
55 mutat̃/ ĩfinities eſt mutatũ. ¶ Nõ
ſolũ autẽ id qđ mutat̃ neceſſe eſt
eſſe mutatũ: ſed etiã ipſũ muta-
tũ prius mutetur neceſſe eſt. õne
nãq; quod ex quopiã in quippiã
eſt mutatũ: in tẽpore eſt mutatũ.
Sit enĩ: in ipſo nũc ex A muta-
tũ ĩ B. in eodẽ igit̃ nũc ĩ quo eſt
ĩ A: mutatũ nõ eſt. nã & ĩ A & ĩ B
ſimul erit. Ipſũ nãq; mutatũ/ non

moueri enĩ/ id quod in nulla partiũ hu-
ius mouetur: impoſſibile eſt. ſi vero in al
tera ſola mouetur: nõ vtiq; in primo mo
uetur quod eſt Y R. ſecundũ enĩ alterũ:
motus eſt. neceſſe eſt igitur: in quouis ip
ſius Y R/ motũ eſſe. ¶ Hoc autẽ oſtẽſo: 24
manifeſtũ eſt/ ꝙ õne quod mouetur/ ne-
ceſſe eſt motũ eſſe prius. Si enim in Y R
tẽpore primo/ magnitudo K L mota eſt:
in dimidio/ qđ æque velociter mouetur
& ſimul icœpit/ per dimidiũ erit motũ.
Si autem ęque velox in eodem tempore
motũ ſit aliquid: & alterũ neceſſe eſt per
eandẽ motũ eſſe magnitudinem. quare
motum erit: id quod mouetur. Amplius
autẽ ſi in toto tẽpore Y R/ motũ eſſe di-
cimus/ aut omnino aut in quouis tẽpore
ex eo quia accępimus vltimũ ipſius nũc/
(hoc enĩ eſt id quod terminat: & mediũ
ipſorũ nũc/ tẽpus eſt) & in alijs vtiq; ſimi
liter dicetur motũ eſſe. dimidij autẽ vlti-
mũ: diuiſio eſt. quare & in dimidio mo-
tũ erit: et õnino in quauis partiũ. ſemper
enĩ ſimul cũ ipſa diuiſione: tẽpus eſt ter-
minatũ ab ipſis nunc. ¶ Si igitur oẽ qui- 25
dẽ tẽpus diuiſibile eſt/ quod autẽ eſt in-
ter ipſa nunc tẽpus eſt: õne quod muta-
tur/ ĩfinities mutatũ erit. Amplius autẽ
ſi id quod cõtinue mutatur/ & neq; cor-
ruptũ eſt neq; ceſſauit a mutatione/ aut
mutari/ aut mutatũ eſſe/ neceſſe eſt ĩ quo-
uis/ in ipſo autẽ nũc nõ ęſt mutari: neceſ
ſe eſt mutatũ eſſe ſecũdũ vnũqđq; ipſo-
rũ nũc. ¶ Quare ſi ipſa nũc infinita ſũt: 26
õne quod mutatur/ infinite erit mutatũ.
¶ Non ſolum autem id quod mutatur 27
neceſſe eſt mutatũ eſſe: ſed etiã mutatũ
neceſſe eſt mutari prius. omne enĩ quod
ex quodã in quiddã mutatũ eſt: in tem-
pore mutatũ eſt. Sit enim: in ipſo nunc/
ex A in B mutatum. ergo in eodẽ quidẽ
nũc in quo eſt/ in ipſo A: nõ mutatũ eſt.
ſimul enim: erit in ipſo A & in ipſo B.
quod enim mutatum eſt/ quãdo mutatũ

Tral.ve.ex græ.recog.

eſt ꝙ non eſt in hoc: oſtenſum eſt pri-
us. ſi vero in alio eſt: in medio eſt tem-
pus. non enim contigua ſunt: ipſa nunc.
28 ¶ Quoniam igitur in tempore muta-
tum eſt/tempus autem omne diuiſibile:
in dimidio aliud erit mutatum/ & rur-
ſus in illius dimidio aliud/ & ſemper
ſic. quare mutaretur vtiq; prius. Am-
plius autē in magnitudine manifeſtius
eſt quod dictū eſt: propterea ꝙ cōtinuū
eſt magnitudo/ in qua mutatur id quod
mutatur. Sit enim mutatū ex C in D.
Ergo ſi indiuiſibile quidem eſt ipſum
C D: id quod impers eſt/imperti erit cō
tiguum. Quoniam autem hoc impoſſi-
bile eſt: neceſſe eſt magnitudinem eſſe id
quod eſt inter/& in infinita eſſe diuiſibi-
le. Quare: in illa mutatur prius. neceſſe
eſt ergo omne quod mutatum eſt: mu-
tari prius. eadem enim demōſtratio eſt:
& in non continuis. vt & in contrarijs: et
in contradictione. Accipiemus enim tē-
pus/in quo mutatum eſt: & rurſus eadē
dicemus. Quare neceſſe eſt id quod mu-
tatum eſt/mutari: & quod mutatur/mu
tatum eſſe. & eſt/ipſo quidē mutari/ mu-
tatum eſſe prius: ipſo autem mutatum
eſſe/mutari: & nunq̄ accipietur primum.
cauſa autem huius eſt: non eſſe impers
imperti contiguum. in infinitum enim/
diuiſio fit: vt in ijs quæ augentur & di-
29 minuuntur lineis. ¶ Manifeſtum eſt igi-
tur ꝙ et id quod factum eſt/neceſſe eſt fi
eri prius: & quod fit/ factum eſſe/ quæ-
cunq; diuiſibilia & continua ſunt. non
tamen ſemper id quod fit: ſed aliud
aliquando/vt illius aliquid/ ſicuti funda-
mētum domus. ſimiliter autem: & in eo
quod corrumpitur/& eo quod corruptū
eſt. ſtatim enim ineſt/ei quod fit/& quod
corrumpitur/ cum ſit cōtinuum: infinitū
quoddā. & non eſt: aut fieri nō factū ali
quid/ aut factū eſſe qđ nō fit aliqd. ſimi-
liter autē: & in ipſo corrūpi/& in corru-

Argyropylus

eſſe in hoc ipſo cum eſt mutatū:
antea demonſtrauimus. Quod ſi
in alio ſit mutatū: inter illa pro-
fecto medium tempus erit. non
ſunt enim hærentia: ipſa tempo
ris puncta. ¶ Cum igitur in tē- 56
pore ſit mutatum/ tempus autē
ōne ſit diuiſibile: in dimidio ſa-
ne mutatum eſt/ & in dimidij
dimidio rurſus/ & ſic ſemper.
Quare antea mutabatur. Præ- 57
terea id quod dictum eſt in ma-
gnitudine: magis eſt manifeſtū.
propterea ꝙ magnitudo con-
tinuum eſt: in qua mutatur id
quod mutař. Sit eni ex C: quip-
piam mutatum in D. ſi igitur
C D indiuiſibile ſit: partibus va
canti/ partibus profecto vacans
hærebit. Qz ſi id fieri nequeat:
medium ipſum magnitudinem
eſſe neceſſe eſt/ diuiſibileq; eſſe ĩ
ifinita. Quare: prius in illa mu-
tatur. omne ergo mutatum: pri-
us mutari neceſſe eſt. Eadem eſt 58
enim & in hiſce quę nō cōtinua
ſunt: demonſtratio. vt in contra
rijs: & in hiſce quæ contradicto-
riam ſubeunt oppoſitionem. Su
memus enim id tempus in quo
eſt mutatum: & eadem rurſus di
cemus. Quare mutetur ipſū mu
tatum/ et mutatum ſit id quod
mutatur: neceſſe eſt. Atq; muta-
ri prius eſt ipſo mutatū eſſe: et
mutatū eſſe ipſo mutari/ac nūq̄
primum ſumetur. cauſa autē hu-
ius eſt: partibus vacans non eſ-
ſe vacāti partibus hærēs. in infi
nitum enim/ ipſa diuiſio profi-
ciſcitur: vt in creſcētibus ac de-
creſcentibus intueri lineis licet.
¶ Quæ cū ita ſint: patet neceſ- 59
ſe eſſe & id quod eſt factū fieri
prius/& id qđ fit antea factū eſ-
ſe/modo diuiſibilia atq; cōtinua
ſint. nō tamē ſemper qđ fit/factū
eſt prius: ſed interdū aliud/ ceu
illius aliquid/ vt in ædibus fun
damētū. ſimiliter fit: & in eo qđ
corrūpitur/& corrupto. ineſt eni
ei quod fit/ & ei quod corrum-
pitur: infinitio quędam. quippe
cū cōtinuū ſit vtrūq;. et impoſſi
bile eſt aut fieri nō factū aliqd:
aut factū eſſe nō fiēs aliqd. ſimi-
liter: & ĩ ipſo corrūpi/atq; corru

ptum eſſe.ſemper enim corruptum eſſe: antecedit corrũpi. & corrũpi: corruptum eſſe. Patet igitur/ ꝙ id quod eſt factum/prius neceſſe eſt fi eri:& id quod fit/ ãtea factũ eſſe.eſt eni õnis magnitudo/õneq; tẽp9:di uiſibile ſemper. Quare in quocũq; ſit:nõ erit in illo vt primo.

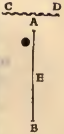
CAP. VII.

60 CVm autẽ omne quod mouetur in tempore moueat̃/in maioreq; maiorem magnitudinẽ tranſeat:fieri profecto nõ poteſt/ vt magnitudinem infinito in tempore tranſeat quicq̃ finitam/ modo non per ipſam eãdem ſemper/ nec per aliquam eius partem/ſed per totam toto in tempore moueat̃. Patet igitur/ ſi quippiam æqua moueatur celeritate:neceſſe eſſe finitam magnitudinem illud finito in tempore pertranſire. ſũpta nãq; parte quæ mẽſurauerit totã/ in tot æqualibus temporibus quot ſunt magnitudinis partes: totã illã profecto magnitudinẽ pertrãſibit. Quare cũ harũ quæq; finita ſit quãtitate/ & omnes numero ſint finitæ:tẽpus etiã ipſum profecto finitũ erit. tãtũ eni toties erit; quantũ eſt tẽpus partis toties repetitũ/quot ſunt magnitudinis partes.
61 Nichil autẽ intereſt:& ſi nõ ęqua celeritate moueť. Sit eni ſpaciũ quodã A B finitũ/qđ infinito in tẽpore pertranſiuit:tẽpus autẽ infinitũ C D. Si igitur per priorem aliam alia partem motum eſſe neceſſe eſt: patet in priore tẽporis parte poſteriori ve aliã aliãve ptrãſiuiſſe. ſemper eni maiore in tẽpore: per aliã motũ erit. Idq; nõ minus fiet: ſiue æqua ſiue nõ æqua celeritate mutetur/& ſiue intẽdatur motus/ſiue remittat̃/ſiue in eodẽ pſiſtat. Accipiatur itaq; pars aliqua ſpacij q̃ metiet̃ A B longitudinẽ totã:atq; A F litteris deſignetur. Hãc igiť:aliqua in parte tranſiuit tẽporis infiniti. quippe cũ ĩpoſſibile ſit: eã in infinito tẽpore tranſiiſſe. totum enim ſpacium: in infinito pertranſit. Et rurſus/ſi aliam ſumpſero tantam/ q̃ta eſt ipſa A F:neceſſe eſt et hanc eadẽ ratione finito in tẽpore trãſiiſſe.& ſic:vſq; ad vltimã proficiſcar.

ptũ eſſe.ſemper eni eſt ipſo corrũpi:corruptũ eſſe prius.ipſo autẽ corruptũ eſſe:corrũpi.Manifeſtũ eſt igitur/ꝙ et id quod factũ eſt/ neceſſe eſt fieri prius: & quod fit/ factũ eſſe.omnis enim magnitudo/& omne tẽpus: ſemper diuiſibilia ſunt. Quare in quocunq; ſit:non erit vtiq; vt primo.

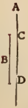
CAP. VII.

QVoniam autem omne id quod mouetur in tempore mouetur/& in pluri maior magnitudo:in infinito tempore impoſſibile eſt per finitam moueri non eandem ſemper/ & illius aliquid quod mouetur/ ſed in toto/ totam. Qꝫ igitur ſi quid moueatur æque velociter / neceſſe eſt finitum in finito moueri: manifeſtum eſt. accepta enim parte quæ menſurabit totam lineam:in tot æqualibus tẽporibus quot partes ſunt per totã motũ eſt.Quare/ quoniã hæ finitæ ſunt/& quãtitate vnaquæq;/& numero omnes;& tẽpus vtiq; erit finitũ. toties enim erit tantum:quantũ partis tẽpus multiplicatum ſecundũ multitudinẽ partiũ.ſed et ſi non æque velociter: refert nichil. Sit enim in qua A & B/ſpaciũ finitũ/per qđ motũ ſit in infinito tẽpore:& tẽpus infinitũ/in quo C D. Si igitur neceſſe eſt prius per alterum altero motum eſſe: hoc manifeſtum eſt ꝙ tẽporis in priori & poſteriori/per alterũ eſt motũ.ſemper eni in pluri: per alterum erit motum.ſiue æque velociter/ſiue non æque velociter mutetur/ſiue intendatur motus/ ſiue remittatur/ ſiue maneat: nichilo minus. Accipiatur igitur ſpacij A B/ aliquid qđ ſit A E: quod mẽſurabit A B. Hæc itaq; pars: infiniti in quodã abſoluta eſt tẽpore.in infinito eni non eſt poſſibile. totum enim: in infinito. Et rurſus/ alteram ſi cepero tantam quanta eſt A E: neceſſe eſt in finito tempore, totũ eni:in infinito.& ſic accipiẽdo.

Tral.ve.ex græ.recog.

Quoniam autē infiniti quidē nulla pars
eſt quæ menſuret (impoſſibile enim eſt in-
finitū eſſe ex finitis æqualibus & inæqua-
libus: propterea ꝙ mēſurabūtur quæ fini-
ta ſūt multitudine & magnitudine a quo-
dā vno/ſiue æqualia ſint ſiue īæqualia. de-
finita autem magnitudine: nichilo minus.
ſpaciū autē finitū: quantis A E menſura-
31 tur) in finito tēpore A B mouebitur. ¶ Si
militer autē: et in quiete. Quare/ neq; fie-
ri neq; corrumpi poſſibile eſt ſemper: ali-
32 quid vnū & idem. ¶ Eadē autē ratio eſt:
& ꝙ neq; in finito tēpore per infinitū poſ
ſibile eſt moueri/aut quieſcere/ſiue regula-
riter moueatur/ſiue irregulariter. accepta
eni quadā parte/quę metietur totū tēpus:
in hac quantitatē aliquā pertrāſibit ipſius
magnitudinis/et nō totā. in toto eni: totā.
& rurſus in æquali: aliā. & in vnoquoq; ſi
militer: ſiue æqualis ſit/ ſiue inæqualis ei
quæ eſt a principio. refert autem nichil:
dummodo ſit/finitū quoddam/vnaquęq;.
manifeſtum enim eſt/ꝙ conſumpto tem-
pore infinitum non conſumitur: finita di-
uiſione/ & quantitate & numero ablatio-
ne facta. Quare non tranſibit in tempo-
re finito: infinitū. nichilq; refert magnitu-
dinē: verſus alterā/aut verſus vtramq; par
tem/eſſe infinitam. eadem enim erit ratio.
33 ¶ His autem demonſtratis: manifeſtum
eſt/ ꝙ neq; finitam magnitudinem infi-
nitum contingit tranſire in finito tempo-
re/propter eādem cauſam. In parte enim
temporis: finitā trāſibit. & in vnaquaq;
ſimiliter. quare in toto: finitam. Quoniam
autē finitum non tranſibit infinitā in fini-
to tempore: manifeſtum eſt/ ꝙ neq; infi-
nitum/ finitam. ſi enim infinitum/ finitā:
neceſſe eſt & finitam/tranſire infinitum.
nichil enim refert: vtrumuis eſſe id quod
mouetur. vtroq; enim modo: finitum
tranſibit infinitum. Cum enim mouea-
tur infinitum/in quo eſt A: erit aliquid
ipſius ſecundum B finitum/ vt C D.

Argyropylus

Cum igitur infiniti quidē nulla ſit
pars quæ metietur ipſum/ vt patet
(fieri eni non poteſt: vt infinitū ex
finitis æqualibus & ięqualibus cō
ſtet. propterea ꝙ ea q̄ multitudine
magnitudineq; ſunt definita ſiue
ęqualia ſiue inęqualia ſint: menſu-
rari tādē aliquo vno poſſunt. ſpa-
ciū autem finitū: quantitate partis
A F mēſuretur) finito ꝑfecto in tē-
pore tale etiā mobile per magnitu
dinē A B finitā/ moueť. ¶ Simili-
ter: & de quiete dicendū eſt. quare
fieri nō poteſt: vt idē vnūq; gene-
retur ſemper vel corrūpatur. ¶ Ea- 62
dē ſane ratione probabiť: fieri etiā
non poſſe vt finito in tēpore quicq̄
aut infinitā magnitudinem tranſe-
at ſiue vniformiter ſiue difformiter
moueatur/ aut quiete infinita quie
ſcat. ſūpta nāq; tēporis aliqua par-
te quæ totū metietur tēpus: in il-
la partē aliquā magnitudinis/ non
totā magnitudinē trāſit. totā enim
toto in tēpore trāſit: & rurſus ī alia
parte æquali partē aliā magnitudi
nis trāſit. & in vnaquaq; ſimili mo
do: ſiue æquales ſint primę parti/ ſi
ue etiā īæquales. nichil eni refert:
modo ſit quæq; finita. patet enim
exhauſto tēpore/ infinitā magnitu
dinē exhauſtā nō fore: ſi ablatio fi-
at magnitudine numeroq; finita.
Quare: nō infinitā magnitudinē fi
nito in tēpore trāſit. atq; nichil in-
tereſt altera ex parte tantū/an ex v-
vtraq;: infinita ſit magnitudo. ea-
dē eni ſemper accōmodabiť ratio.
¶ His demōſtratis: patet neq; fieri 63
poſſe vt magnitudo finita finito ī
tēpore trāſeat magnitudinē infini-
tā/ cauſā ob eandē. In parte nāq; tē
poris: finitā partē trāſit. & in vna-
quaq;: ſimili modo. Quo fit: vt toto
in tempore finitā tranſeat magni-
tudinem. At vero cum magnitudo 64
finita nō trāſeat finito in tempore
magnitudinē infinitam: patet neq;
magnitudinē infinitam longitudi-
nē finitā tranſire. nā ſi infinita ma-
gnitudo finitā pertranſeat: & fini-
tā infinitā tranſire neceſſe eſt. ni-
chil enim intereſt: vtra ſit ea quæ
motu cietur. vtroq; nanq; modo:
infinitā tranſit finita. Nā cū A ma-
gnitudo infinita/ moueť: erit aliqua
pars eius finita in B/ ceu D C.

Argyropylus

& alia atq; alia rurſus/& ſic ſem-
per. Quare fiet vt ſimul infinita
per finitã: & finita per infinitam
ſit mota.nec enim fortaſſe fieri po
teſt vt aliter infinita per finitam
ſit mota:q̄ hoc pacto vt finita trãſ
eat infinitam/ vel latione pergen
do per ipſam/vel metiendo. qua-
re cum hoc ſit impoſſibile; infi-
nita ſane finitam pertranſire non
65 poteſt. At vero nec infinita infi-
nitam finito in tempore tranſit.
nam ſi tranſit: & infinitam finita
ſane tranſibit. Ineſt enim in infi-
nita:finita. Præterea & tempore
ſumpto: eadem demõſtratio erit.
66 ¶Cum igitur nec infinitam fini-
ta/nec infinita finitã/ nec etiã in-
finitam infinita finito in tempore
tranſeat:patet neq; motum infini
tum in tempore fore finito. quid
enim intereſt:motus/ an magni-
tudo ſit infinitum? nam ſi vtrum-
uis fuerit infinitũ:& alterum infi-
nitum eſſe neceſſe eſt. omnis eni
latio:eſt in loco.

CAP. VIII.

67 CVm autem id omne
moueatur aut quie-
ſcat qđ aptũ eſt mo
ueri/ quando & vbi
& quemadmodum
aptum eſt:ipſum profecto ſtãs cũ
ſtat/moueri neceſſe eſt. nam ſi nõ
mouetur:quieſcit. At fieri nõ po-
teſt: vt ad quietem proficiſcatur
68 id quod quieſcit. ¶ Quo demon
ſtrato:patet neceſſe eſſe & in tem-
pore ſtare. omne nãq; quod mo-
uetur: in tempore ſane mouetur.
ipſum autem ſtans: moueri oſten
dimus. Quare neceſſe eſt:in tem-
69 pore ſtare. Præterea ipſum celeri-
us atq; tardius:in tempore dici-
mus eſſe. At fit: vt tardius atq; ce
70 lerius ſtetur. ¶At vero id qđ ſtat:
ſtet quacunq; in parte temporis
eius in quo primo ſtatur/ neceſ-
ſe eſt. Tempore namq; diuiſo ſi
neutra i parte ſtat:neq; toto pro-
fecto in tempore ſtat. Quo fit: vt
non ſtet idipſum quod ſtat. ſin in
altera: non in toto ſtat primo,
in hoc enim per aliud ſtat:vt de
eo quod mouetur/antea diximus.

Tral.ve.ex græ.recog.

& rurſus aliud & aliud: & ſemper ſic.
Quare ſimiliter accidet infinitum motũ
eſſe per finitum:& finitum tranſiſſe infi-
nitũ.neq; eni fortaſſis poſſibile eſt aliter
infinitũ moueri per finitum:q̄ q̄ finitum
tranſeat infinitum / aut latione vtendo/
aut mouendo. quare/ quoniam hoc im-
poſſibile eſt:non tranſibit infinitum/fini-
tum. At vero neq; infinitum:in finito tẽ
pore tranſibit infinitum. ſi enim infini-
tum:& finitum.ineſt enim infinito: & fi-
nitum. Amplius autem & tempore acce
pto:eadẽ erit demõſtratio. ¶Quoniã au 34
tẽ neq; finitũ infinitũ tranſibit/neq; infi-
nitum finitũ/neq; infinitũ in finito tẽpo-
re mouetur: manifeſtum eſt/ q̄ neq; mo-
tus erit infinitus in finito tempore. quid
enim refert:motũ aut magnitudinẽ/infi-
nitum facere? neceſſe enim eſt vtrũuis et
alterũ: eſſe infinitũ. omnis enim loci mu
tatio:in loco eſt.

CAP. VIII.

QVoniam autem omne 35
aut mouetur aut quie-
ſcit quod aptum natura
eſt/ quando aptum eſt/
& vbi & quo pacto: ne-
ceſſe eſt omne quod ſtat
cũ ſtat/ moueri. ſi eni non mouetur:qui-
eſcit. ſed nõ cõtingit: vt ad quietẽ tẽdat
quieſcẽs. ¶Hoc autẽ demõſtrato:mani 36
feſtum eſt/ q̄ & in tempore ſtare neceſſe
eſt. quod enim mouetur:in tempore mo
uetur. quod autem ſtat:oſtenſum eſt mo
ueri. quare neceſſe eſt: in tempore ſtare.
Amplius autem ſi velocius quidem &
tardius in tempore dicimus : ſtare eſt
velocius & tardius. ¶In quo autem tẽ- 37
pore primo id quod ſtat/ſtat: in quouis
huius neceſſe eſt ſtare. Diuiſo enim tem
pore ſi in neutra quidẽ partiũ ſtat:neq;
in toto. quare nõ vtiq; ſtat id quod ſtat.
ſin vero in altero:nõ vtiq; in primo toto
ſtat. ſecundum enim vtrũq; in hoc ſtat:
ſicut dictũ eſt/& in eo qđ mouet̃/ prius.

Tral.ve.ex græ.recog.

38 ¶ Vt autem id quod mouetur non eſt
in quo primo mouetur: ſic neq; in quo
ſtat id quod ſtat.neq; eni ipſius moueri
neq; ipſius ſtare:aliquid eſt primum.Sit
eni in quo primo ſtat: in quo A B. hoc
igitur:impers quidem nõ contingit eſſe.
motus enim: non eſt in imperti/propter
ea ꝙ motum eſt aliquid ipſius.quod au-
tem ſtat: demonſtratum eſt moueri. At
vero/ſi diuiſibile eſt: in quauis partiũ ip-
ſius ſtat.hoc enim oſtenſum eſt prius: ꝙ
in quo ſtat primo/ in quauis parte illius
ſtat.Quoniã ergo tempus eſt in quo pri
mo ſtat/& non impartibile eſt/omne au-
tem tempus in infinita diuiſibile: nõ erit
39 in quo primo ſtat. ¶Neq; igitur:quie-
ſcẽs quãdo primũ quieuit eſt. in imper-
ti enim non quieuit: propterea ꝙ nõ eſt
motus in impartibili.In quo autẽ eſt ip
ſum quieſcere:& ipſũ moueri. Tunc eni
dicimus quieſcere:quãdo & in quo aptũ
natura eſt moueri/non mouetur id quod
aptum natura eſt. Amplius autẽ & tũc
dicimus quieſcere:cum ſimiliter ſe habet
nunc & prius/tanq̃ non vno quodam di
40 iudicãtes/ſed duobus minimis. ¶Qua-
re non erit in quo quieſcit:impers. ſi ve-
ro partibile eſt: tempus vtiq; erit/ & in
quauis ipſius partium quieſcet.eodẽ eni-
modo demonſtrabitur: quo & in priori-
41 bus.¶Quare nichil:primũ erit.hæc au-
tem cauſa eſt:quia quieſcit quidẽ/ & mo
uetur omne/in tempore. tempus autem
non eſt primũ:neq; magnitudo/neq; om
nino vllum continuũ.omne enim:in infi-
42 nita partibile eſt.¶Quoniã autem om-
ne quod mouetur in tempore mouetur/
& ex quodam in quoddam mutatur:
in quo tempore mouetur ſecundum ſe/
& non quia in illius aliquo/ impoſſibi-
le eſt tunc ſecũdum aliquid eſſe primum
quod mouetur.quieſcere enim: eſt in eo-
dem eſſe/ tẽpore aliquo & ipſum & par-
tiũ vnãquãq;. ſic eni dicimus quieſcere:

Argyropylus

¶Vt autem non eſt quicq̃ in quo
primo mouetur id quod motu ci-
etur:ſic neq; quicq̃ eſt in quo ſtat
id primo quod dicimus ſtare.
Neq; enim ipſius moueri/neq; ip 71
ſius ſtare:quicq̃ eſt primũ.Sit eni
id qđ primo ſtat: A B literis de-
ſignatum.hoc igitur:vacare par-
tibus impoſſibile eſt. non eſt eni
in eo motus/quod partib9 vacat:
propterea ꝙ id quod moueť/mo-
tum eſſe neceſſe eſt. Id vero quod
ſtat:moueri iam demõſtrauimus.
Q; ſi diuiſibile eſt:i quacũq; par-
te ipſius ſtat.hoc enim prius oſtẽ
dimus:in quo inquã primo quip
piam ſtat/in eius hoc parte qua-
cunq; ſtare. Cũ igitur tempus ſit
id in quo primo ſtat & non in-
diuiduum/ omne vero tempus in
infinitũ ſit diuiſibile:nõ eſt profe
cto id i quo primo ſtatur. ¶Neq; 72
igitur id eſt:in quo primo quie-
ſcens ipſum quieuit. in eo namq;
non quieuit: quod partibus va-
cat.quia nõ eſt in indiuiduo:mo
tus.in quo vero quieſcit quippi-
am:in eo etiam & mouetur. Tũc
enim quieſcere quippiã dicimus:
quando & in quo eſt aptum vt
moueatur/non mouetur. Præter- 73
ea tunc quieſcere quippiam di-
cimus: cum ſimiliter nunc ſeſe ha
bet & prius non vno quodã/ ſed
duobus hoc minimis diiudican-
tes. ¶Quare id in quo qeſcit:par
tibus non vacabit. ꝙ ſi partibile
eſt: tẽpus erit profecto/atq; i qua-
uis ipſius parte quieſcet.ſic enim
hoc oſtẽdeť:vt & in prioribus eſt
demõſtratũ. ¶ Quare nichil erit
& i hoc:primũ.eſt autẽ huius:hęc
cauſa/ omne inquã quieſcere atq;
moueri in tẽpore.tẽpus vero nul-
lũ eſſe primũ/neq; magnitudinẽ/
neq; omnino continuũ:cũ omne
ſit diuiſibile in infinitum/vt pa-
tuit. ¶Cũ autẽ õne quod moue- 74
tur in tẽpore moueať/atq; ex quo-
piam in quippiã mutetur: impoſ
ſibile eſt eo in tempore quo per ſe
quippiã mouetur/& nõ in aliquo
illius/ipſum in aliquo primo eſſe.
quieſcere namq; quippiam:eſt in
aliquo eodem & ipſum & partẽ
ipſius quamq; tempore quodã eſ-
ſe. ſic enim quieſcere dicimus:

cum in alio nunc atq; alio vere
dicere licet/ipſum in eodem par-
teſq; ipſius eſſe. Q: ſi id eſt quie-
ſcere: non fit profecto vt id quod
mutatur/ in aliquo ſit totum ipſo
tempore primo. eſt enim diuiſibi
le: tẽpus omne. Quare alia in par-
te ipſius atq; alia vere dicere li-
cebit: in eodem & ipſam & quãq;
partem ipſius eſſe. Quod ſi non ſit
hoc pacto in aliquo / ſed vno in
temporis puncto: non erit in ali-
quo profecto tempore vllo/ ſed in
temporis tantũmodo fine. In ipſo
vero nunc/ eſt quidem ſemper in
aliquo: non tamen quieſcit. in ip-
ſo nãq; nunc: neq; moueri quicq̃/
neq; quieſcere poteſt. ſed verum
quidem eſt: in ipſo nunc non mo-
ueri/ atq; in aliquo eſſe. In tempo-
re autem vt quieſcens: eſſe non
poteſt. eueniret enim: vt id quod
fertur/ quieſcat.

CAP. VIIII.

75 ZEno vero: praue ra-
tiocinatur. Dicit eni
ſi ſemper omne qui-
eſcit aut mouetur
cum eſt in ſibi ęqua-
li: id autem quod fertur eſt in ſibi
æquali ſpacio in ipſo nunc ſem-
per: immobilem eam eſſe ſagit-
76 tam quę fertur. Hoc autem: eſt fal
ſum. tempus enim: non ex ipſis
nunc indiuiſibilibus conſtat/ quẽ-
admodum nec vlla alia magni-
77 tudo. Quatuor autem Zeno-
nis de motu ſunt rationes: quæ
difficultatem ſoluentibus afferũt.
At prima quidem eſt ea: qua mo-
tus ex eo tollitur/ quia prius ad
medium q̃ ad finem id quod fer-
tur peruenire oportet. de qua di-
78 ſtinximus antea. Secunda vero
eſt ea quæ nuncupatur Achilles:
qua motus rurſus ex eo tollitur/
quia nunq̃ id quod celerrime cur-
rit id conſequetur quod tardius
currit. Id enim quod perſequitur:
eo perueniat ãte neceſſe eſt/ vnde
id quod fugit fugã arripuit. Qua-
re tardius ipſum/ ſemper aliquo
79 ſpacio pręcedat: neceſſe eſt. Eſt au
tem & huius rationis eadem vis
quæ in partes æquales ſectionis:
ſed hoc differt / ꝙ magnitudi-
nem quæ accipitur nõ in dimidia

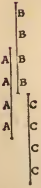
quando in alio et alio nunc/ verum ſit
dicere/ ꝙ in eodẽ et ipſum et partes ſunt.
Si autem hoc eſt quieſcere: non contingit
id quod mutatur ſecundum aliquid eſſe
totum ſecundum primum tempus. tem-
pus enim omne: diuiſibile eſt. Quare in
alia & alia ipſius parte/ verum erit dice-
re: ꝙ in eodem ſit & ipſum et partes. ſi ve
ro non ſic eſt/ ſed in vno ſolo nunc/ eſt: nõ
erit tempore vllo ſecundum aliquid / ſed
ſecundum terminum temporis. in ipſo
autem nunc/ eſt quidem ſemper ſecundũ
aliquid manens: non tamen quieſcit. neq;
enim moueri neq; quieſcere eſt in ipſo
nũc: ſed non moueri quidem verũ eſt in
ipſo nunc/ et eſſe ſecundũ aliquid. in tem
pore autem nõ contingit eſſe: ſecundum
quod quieſcit. accideret enim id quod fer
tur: quieſcere. CAP. VIIII.

ZEno autem: male ratio- 43 Zeno
cinatur. Si enim ſemper
(inquit) quieſcit õne aut
mouetur cũ eſt ſecundũ
æquale/ eſt autẽ ſẽper id
qđ fertur in ipſo nũc ſecũ
dũ æquale: immobilẽ eã eſſe ſagittã quæ
fertur. Hoc autẽ: falſum eſt. nõ eni cõpo-
nitur tẽpus ex ipſis nũc indiuiſibilibus:
ſicut nec alia magnitudo vlla. Quatuor
autem ſunt rationes de motu/ Zenonis:
ingerentes difficultatem ſoluẽtibus. Pri- 1
ma quidem eſt ea quæ de ipſo non mo-
ueri eſt: propterea ꝙ prius ad medi-
um oportet peruenire id quod fertur/
q̃ ad finem. de qua diuiſimus in priori-
bus rationibus. Secunda autẽ: ea quę vo- 2
catur Achilles. Eſt autem hæc: ꝙ tardi-
us nũq̃ appræhendetur currens a velo-
ciſſimo. ante enim neceſſe eſt eat perſe-
quens: vnde mouit fugiens. Quare ſem-
per aliquo id quod tardius eſt/ antecede
re: neceſſe eſt. Eſt autem et hæc ratio/ ea-
dem illi quæ in duo æqualia fit ſectioni:
differt autem in diuidendo non in duo

9
10

Tral.ve.ex græ.recog.

acceptam magnitudinē. Non attingi igi
tur tardius: accidit ex ratione. Fit autem
propter idem: cū bipartitione. in vtriſq;
enim accidit: non peruenire/ ad terminū
diuiſa quodammodo magnitudine. Sed
additur in hac: ꝙ neq; velociſſimum tra-
gice dictum/ in perſequendo tardius.
quare neceſſe eſt: et ſolutionē eſſe eandē.
Putare autem/ ꝙ præcedēs non attingi-
tur: falſum eſt. cū enim præcedit/ nō attin
gitur: ſed tamē attingetꝛ/ ſi oporteat trāſ-
ire finitum. hæ igitur ſunt: rationes duę.
3 Tertia autem/ quæ nunc dicta eſt: ꝙ ſa-
gitta quę fertur ſtat. Accidit autem: pro-
pterea ꝙ ſumit tempus componi ex ip-
ſis nunc. nō dato enim hoc: non erit col-
4 lectio. Quarta autē/ ea quæ de ijs eſt/ quæ
in ſtadio mouentur e contrario/ equali-
bus magnitudinibus iuxta equales: his
quidem a fine ſtadij/ illis vero a medio/
æquali velocitate. in quo accidere putat:
æquale eſſe tempus dimidiū duplo. Eſt
autem deceptio in eo: ꝙ hoc quidem iu-
xta quod mouetur/ illud autem iuxta id
quod quieſcit per equalem magnitudi-
nem cenſet/ æquali velocitate/ æquali tē-
pore/ ferri. hoc autem: falſum eſt. Vt ſint
ſtātes æquales magnitudines: in quibus
A A A A. aliæ autem: in quibus ipſa B
B B B incipientes a medio ipſorum A/
ęquales ſecūdū numerū his et magnitudi
nē. Alię autē: in quibus ipſa C C C C/
ab vltimo ęquales his numero et magni-
tudine/ & æque veloces ipſis B. Accidit
igiꝛ primū B/ ſimul in vltimo eſſe: et pri-
mū C eorū quæ iuxta ſeinuicē mouen-
tur. Accidit igitur ipſum C iuxta om-
nia ipſa B trāſiſſe. Ipſa autē B: iuxta di
midiū ipſorū A. Quare et dimidiū eſſe
tēpus. æquali enī vtrūq; eſt iuxta vnū-
quodq;. Simul autem accidit ipſa B iu-
xta omnia C tranſiſſe. Simul enim erit
primum C: et primum B in contrarijs
vltimis/ æquali tempore motum iuxta

Argyropylus

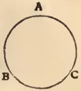
diuidit. Accidit igitur vt tardius
ipſum non attingatur: ex ratione
nimirum ipſa. Fit autem ob diui-
ſionem: qua quidem & antecedēs
vtitur ratio. In vtriſq; enim fit vt
non perueniatur ad finem: magni
tudine ſubeunte/ etſi non eodem
modo/ diuiſionem. Sed in hac ad-
ditur tanq̄ tragice decantatum:
neq; celerrimū vnq̄ tardiſſimum
attingere perſequendo. quare ſo-
lutionē vtriuſq; eandem eſſe: ne-
ceſſe eſt. Id vero quod cēſet nunq̄
id attingi quod antecedit: falſum
eſt profecto. nam cum antecedit:
non attingitur. attamen attingi-
tur tandem: ſi dabit magnitudi-
nem finitā id quod mouetur trāſ-
ire. Hæ ſunt igitur: duæ rationes
Zenonis. Tertia vero eſt ea/ quæ 80
quieſcere dicit ſagittam cum fer-
tur: de qua paulo ante diximus.
Accidit autē id: ex eo quia tēpus
ſumitur ex ſuis punctis conſtare.
qđ ſi non dederis: ratio continuo
expirabit. Quarta eſt ea: quę de ijs 81
eſt æqualibus molibus quæ pro-
pter æquales alias moles æquali
celeritate parti e calce ſtadij par-
tim e medio cōtra mouenꝛ. vbi fieri
putat: vt duplo tēpori dimidiū ſit
æquale. Rationis autē fallacia: in 82
exiſtimatione illa cōſiſtit. ea nāq;
quorum alterū fertur propter quie
ſcens/ alterum propter id quod
mouetur: æqualem magnitudinē
celeritate æquali trāſire in æquali
tempore cenſet. hoc autem: falſum
eſt. Sint quieſcentes quidem æ-
quales moles A A A A. ſuper has
autem moueantur B B B B: inci-
piēdo a medio ipſarū moliū A/ nu
mero & magnitudine æquales. C
C C C vero his æquales modo eo-
dē/ & æque celeres ſup ipſas B in-
cipiēdo a prima quæ eſt in medio
ipſarū A: motu cōtrario moueanꝛ.
Accidit igitur primam B atq; C
molē: ſimul in ipſis extremis/ & C
qdē vniuerſas B moles/ B vero di-
midiū ipſarū A pertrāſiuiſſe. Qua
re fit: vt ſit dimidiū tēpus. vtraq;
enī æquali in tēpore: moliū vnā-
quāq; trāſiuit. et inſuper accidit B
per ōnes moles C/ trāſiuiſſe. Prima
namq; C & B moles: in cōtrarijs
ſunt extremis/ tanto in tēpore per

Argyropylus

vnamquãqꝫ B moliũ mota/quanto quamqꝫ molium A tranſiuit/ vt dicit/ propterea ꝙ vtraqꝫ æquali in tẽpore per A moles eſt mota. Ratio igit: hæc eſt. fit autẽ:ob id
83 quod diximus falſũ. At vero neqꝫ in ea mutatione cuius termini cõtradictoriã ſubeũt oppoſitionem: impoſſibile quicq̃ nobis eueniet. veluti quippiã ſi e non albo in album mutatur/ atqꝫ in neutro eſt: neqꝫ albũ/neqꝫ non albũ eſſe. non enim ſi non totum in vtrouis ſit: non dicetur album/aut non albũ eſſe. album enim dicimus aut non album: non quia totum ſed quia plurimis partibus ſit / aut maxime præcipuis tale. non eſt autem idem: non eſſe in hoc/& nõ eſſe in hoc totum. Similiter res ſeſe habet & in eo quod eſt & in eo quod haud eſt: atqꝫ in cæteris quæ contradictoriam ſubeunt oppoſitionem. etenim in oppoſitorũ quidem altero neceſſario erit: totum
84 autem/in neutro ſemper erit. In circulo rurſus ac ſphæra/ & in iis omnino quæ in ſeipſis mouẽtur: non eueniet ipſa quieſcere. In eodem enim loco tempore quodam vt inquiunt:& ipſa & partes ſunt. Quo fit: vt quieſcant ſimul ac mo
85 ueantur. Primo namqꝫ: partes nõ ſunt eodem in loco tempore vllo. Deinde: totum etiam in aliũ ſemper locum mutatur. non eſt enim eadem circũferentia: quæ ab A & B & C ſumitur/ cæterorumqꝫ quolibet puncto/niſi vt muſicus homo & homo/ quia id accidit. Quare in aliã alia ſemper mutatur: & nunq̃ quieſcet. idẽ eſt modus: & in ſphæra/ atqꝫ in cæteris quæ in
86 ſeipſis mouent. Demõſtratis autẽ his/dicimus id quod partibus vacat moueri non poſſe niſi per accidens: veluti ſi corpus vel magnitudo in qua eſt/moueatur. quemadmodum ſi id quod eſt in nauigio/latione nauigij: vel totius motu/ pars moueatur.

Tral. ve. ex græ. recog.

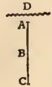
vnumquodqꝫ ipſorum B / quanto circa vnũquodqꝫ ipſorũ A/ vt inquit/ propterea ꝙ vtrunqꝫ æquali tempore iuxta ipſa A ſunt. Ratio igitur: hæc eſt. accidit autem: ob id quod dictum eſt falſum. At vero ſecundum eam quæ in cõtradictione eſt mutationem: nichil nobis erit impoſſibile. Vt ſi ex non albo in album mutatur et in neutro eſt: ſic vtiqꝫ neqꝫ album eſt/neqꝫ non album. non enim/ ſi non totũ in vtrouis ſit: nõ dicetur album aut non album. albũ enim dicimus aut non albũ: non quia totum ſit huiuſmodi ſed quia plurimæ aut maxime pręcipuæ partes. non idem autem eſt: & non eſſe in hoc/et non eſſe in hoc totum. Similiter autẽ/& in eo quod eſt/et in eo quod non eſt: et in alijs quæ ſecundum contradictionem ſunt/ erit. non enim ex neceſſitate: in altero oppoſitorum. in neutro autem: totum ſemper. Rurſus in circulo & in ſphęra: et omnino ijs quæ in ſeipſis mouentur/ quoniam accidet ipſa quieſcere. in eodem enim loco/ ſecundum tempus quoddam erunt: & ipſa/& partes. quare: quieſcent ſimul/et mouebuntur. Primo nãqꝫ: partes non ſunt in eodẽ vllo tẽpore. Deinde: et totum ſemper mutatur in alterũ. non enim eadem eſt ea quæ ab ipſo A ſumitur circũferẽtia/et ea quæ ab ipſo B/et quæ ab ipſo C/& aliorum vnoquoqꝫ ſignorũ. niſi vt muſicus homo et homo: quia accidit. Quare mutatur ſẽper altera in alterã: et nũq̃ quieſcet. Eodẽ autẽ modo: et in ſphęra/et ijs quę in ſe ipſis mouent̃. Demõſtratis aũt his: dicimusqꝫ id qđ ipers eſt/ nõ cõtingit moueri/niſi ſecũdũ accidens/ vt corpore moto/ aut magnitudine in qua eſt. ſicuti ſi id qđ in naui eſt: moueatur nauis motu. aut pars: totius motu moueatur.

Tral.ve.ex græ.recog.

CAP. X.

44 IMpers autē dico id:quod
eſt ſecundum quantitatē
indiuiſibile. etenim par-
tium motus / alteri ſunt:
et ſecundum ipſas partes
et ſecundum totius motum. viderit au-
tem aliquis/et in ſphęra maxime: differē
tiam.non enim eadem velocitas erit: &
partium quæ ſunt iuxta centrum/et quæ
extra/& totius / tanq̄ non vno exiſtente
motu.vt igitur diximus/ſic quidem con-
tigit moueri id quod impers eſt:vt is qui
in naui ſedet naui currente.per ſe enim
non contingit.Mutetur enim ex A B in
B C:ſiue ex magnitudine in magnitudi
nem/ſiue ex ſpecie in ſpeciem/ſiue ſecun-
dum contradictionem. Tempus autem
ſit/in quo primo mutatur:in quo D. Er
go neceſſe eſt ipſum eo quo mutatur tem
pore: aut in A B eſſe/ aut in B C .aut
aliud quidē quid huius/in hoc:aliud au-
tem quid/in altero.omne enim quod mu
tatur:ſic ſe habebat.in vtroq; igitur:non
erit aliquid ipſius . partibile enim erit.
At vero : neq; in B C . mutatum enim
erit. ſupponitur autem mutari . Relin-
quitur igitur: ipſum in A B eſſe/eo quo
mutatur tēpore. quieſcet ergo. in eodem
enim eſſe tempore quodā: quieſcere eſt.
Quare non cōtingit:id quod impers eſt/
moueri aut ōnino mutari.vnice eni hoc
pacto eſſet ipſius/motus:ſi tempus eſſet
ex ipſis nunc.ſemper enim in ipſo nunc/
motum eſſet & mutatum: vt mouea-
tur quidem nunq̄/motum autem ſit ſem
per. hoc autem ꝙ impoſſibile ſit:demon
ſtratum eſt & prius . neq; enim ex ipſis
nūc eſt tempus: neque linea ex punctis/
neq; motus ex momētis eſt .nichil enim
aliud facit hoc dicens: q̄ motum ex im-
pertibus . ſicut ſi tempus ex ipſis nunc:
aut magnitudinem ex punctis. Amplius
autem/et ex his manifeſtum eſt:ꝙ neq;

Argyropylus

CAP. X.

VAcare autem id par
tibus dico:quod eſt
indiuiſibile quanti-
tate. partium enim
motus:& inter ſeſe
differunt/& a totius etiam motu.
atq; in ſphęra maxime differentiā
ipſam:quiſpiam intuebitur. non
enim eadem erit celeritas:earum
partium quæ propinquæ ſunt cen
tro/& earum quæ ſunt ab eo diſtā
tes/ totiuſq; ſphęræ.quo patet:nō
vnum omnium eſſe motum. vt igi
tur diximus/ſic ipſum quod par-
tibus vacat moueri poteſt: vt iſ-
ce qui ſedet in currente naui mo
uetur . per ſe autem:moueri non
poteſt. Mutetur enim ex A B in 87
B C ſiue in magnitudinem ex ma
gnitudine/ſiue in formam ex for-
ma/ſiue ex termino in oppoſitum
cōtradictorie terminum. Tempus
autem in quo primo mutatur:ſit
D. Igitur ipſum eo in tēpore quo
mutatur: aut in A B/aut in B C/
aut partim in hoc partim in al-
tero eſſe neceſſe eſt.omne namq;
quod mutatur: ſic ſe habebat. At
aliquid ipſius:in vtroq; non erit.
fuerit enim partibile. Neq; erit in
B C.erit enim mutatum. ſuppo-
nitur vero mutari. Reſtat igitur:
ipſum in A B eſſe eo tempore quo
mutatur. quieſcet ergo. quod enī
eſt in eodem tempore quodam :
id quieſcere dicebamus. Quare nō 88
fit: vt id quod vacat partibus mo
ueatur/aut omnino mutetur. hoc
tantum pacto motus ipſius eſſet:
ſi tempus ſuis ex punctis conſta-
ret. ſemper enim in ipſo nūc mo-
tum eſſet atq; mutatū: vt mouea-
tur quidem nunq̄/ſemper vero ſit
motum. at hoc eſſe non poſſe: pri-
us eſt demonſtratum. neq; enim
tempus ex nunc ipſis : neq; linea
ex punctis/neq; motus ex ſuis mo
mentis conſtat. Nam nichil ali-
ud aſſerit qui id dicit: q̄ motum
ex hiſce quæ partibus vacant
conſtare . perinde atque ſi tem-
pus ex nunc ipſis aſſereret : aut
magnitudinem ex punctis con-
ſtare . Præterea neque punctum/ 89
neque indiuiſibile quicquā mo-
ueri:ex his etiam patet. fieri nāq;

non poteſt: vt id quod motu cie-
tur / maius ſeipſo tranſeat prius
q̄ aut per æquale / aut minus ſe
moueatur. Quod ſi ita ſit: patet &
punctum ſeipſo minus/aut ęqua-
le prius tranſire. At cum indiui-
ſibile ſit: fieri nō poteſt/ vt per mi-
nus antea moueatur. per æquale
ergo ſibi: mouebitur. Quo fit: vt
ex punctis linea conſtet. punctū
enim trāſeundo ſibi ſemper æqua
le: totam quam tranſit lineam
metietur. Quod ſi id eſſe non po-
teſt: fieri quoq; nequit vt indi-
90 uiſibile moueatur. Inſuper ſi om-
ne quod motu cietur/ in tempo-
re & nichil in ipſo nunc mo-
ueatur/ omneq; tempus ſit diuiſi-
bile: erit vtiq; tempus eo tēpore
minus/in quo tranſit id quod mo-
uetur æquale ſpaciū ſibi. Id enim
in quo mouetur: tempus erit pla-
ne. propterea ꝙ omne quod mo-
uetur: in tēpore motu cietur. Tem
pus autem omne/ diuiſibile eſſe:
prius eſt demonſtratum. Si igitur
punctū mouetur: erit aliquod tem
pus eo tēpore minus/ i quo motū
eſt ipſum per æquale ſpacium ſi-
bi. At eſſe non poteſt. In minore
namq; tranſeat minus: neceſſe eſt.
Quo continuo fit: vt indiuiſibile
in ſe minus ſit diuiſibile/ quēad-
modū & tēpus in tempus. Enim-
uero vnice id quod partibus va-
cat atq; indiuiſibile moueretur:
ſi fieri poſſet vt in ipſo nunc indi
uiduo quippiā moueatur. eiuſdē
enim eſt rationis: in ipſo nunc mo
ueri/ & indiuiſibile quid moueri.
91 ❡Mutatio autē: nulla eſt īfinita. e
quopiā enim in quippiā eſt om-
nis: & ea quæ in cōtradictorijs/ &
ea quæ in cōtrarijs eſt. Quare mu-
tationū quidem earū quæ in con-
tradictorijs ſunt: affirmatio atq;
negatio finis eſt. generationis
quidem/ id quod eſt: corruptionis
autem/ id quod non eſt. mutatio-
num vero quæ inter cōtraria ſunt:
ipſa contraria ſunt extrema. hæc
enim: vltima ſūt mutationis. qua-
re & alterationis omnis (alteratio
namq;: ex contrarijs eſt quibuſdā)
ſimiliter & accretionis decretio-
niſve. nā accretionis quidē id eſt

punctum/ neq; aliud indiuiſibile vllum
cōtingit moueri. omne enim quod moue-
tur: impoſſibile eſt prius per maius mo-
ueri ſeipſo/ q̄ aut per æquale/ aut minus.
ſi autem hoc: manifeſtū eſt/ ꝙ et punctū
per minus/ aut æquale mouebit primū.
Quoniam autem indiuiſibile eſt: impoſſi
bile eſt minus moueri prius. per æquale
ergo: ſibiipſi. quare: erit linea ex pūctis.
ſemper enim cum per æquale mouetur:
ōnem lineam/ punctū mēſurabit. ſi autē
hoc ipoſſibile eſt: et moueri īdiuiſibile ī-
poſſibile eſt. Amplius autē/ ſi ōne in tē-
pore mouetur/ in ipſo autē nūc nichil/ au
tē omne diuiſibile tēpus eſt: erit aliquod
tēpus minus quouis eorū quæ mouetur/
in quo mouetur per tantum quātum
ipſum eſt. Hoc igitur/ erit tēpus in quo
mouetur: propterea ꝙ omne/ in tēpore
mouetur. tempus autem omne/ diuiſibi-
le eſſe: demonſtratum eſt prius. Si ergo
punctum mouetur: aliquod erit tempus
minus/ in quo ipſum motum eſt. ſed im-
poſſibile eſt. in minori eni: per minus ne-
ceſſe eſt moueri. quare erit diuiſibile: id
qđ indiuiſibile eſt in minus/ ſicuti et tem
pus in tempus. Vnico enim modo mo-
ueretur/ id quod impers eſt/ & indiuiſibi
le: ſi eſſet in ipſo nunc impartibili moue
ri poſſibile. eiuſdem enim rationis eſt:
in ipſo nunc moueri/ & indiuiſibile
quid moueri. ❡Mutatio autē: nulla eſt 45
infinita. omnis eni eſt ex quodā in quid-
dam: et ea quæ eſt in contradictione/ &
quæ eſt in cōtrarijs. Quare earum quæ
ſecundū contradictionē ſunt: affirmatio
et negatio terminus eſt. vt generationis
quidem/ id quod eſt: corruptionis vero/ id
quod non eſt. earum autem quæ ſunt in
cōtrarijs: ipſa cōtraria. hęc enim: ſunt ex-
trema mutationis. quare et alterationis
omnis (ex contrarijs enim: quibuſdā eſt
alteratio) ſimiliter autē et augmētationis
& diminutionis. augmentationis enim

Tral.ve.ex græ.recog.

terminus : eſt qui ſecundum naturam
propriam eſt perfectæ magnitudinis .
diminutionis vero: huius remotio. Loci
autem mutatio:ſic quidem non erit fini-
ta.nõ enim omnis:in contrarijs eſt. Sed
quoniam impoſſibile eſt diuiſum eſſe ſic
ex eo quia nõ cõtingit eſſe diuiſum(mul
tipliciter enĩ dicit̃:impoſſibile)diuidi nõ
contingit id qđ ſic impoſſibile eſt diuidi.
nec oĩo quod impoſſibile eſt fieri fieri:
neq; qđ mutari impoſſibile eſt/ cõtinget
vtiq; mutari ĩ id ĩ qđ poſſibile eſt muta-
ri. Si ergo id quod fert̃/ mutetur in ali-
quid : & poſſibile erit mutari . Quare
nõ eſt infinitus motus:neq; feret̃ infini-
to motu. impoſſibile enim eſt: trãſire il-
lum . Qꝫ igitur ſic non eſt infinita mu-
tatio vt non finiatur terminis: manife-
ſtum eſt.Sed ſi eſſe poſſit ſic/ vt tempore
ſit infinita/ vna & eadem exiſtens:conſi-
derandum eſt . nam vna quidem ſi non
fiat:nichil fortaſſis prohibet.vt ſi poſt lo
ci mutationem alteratio ſit: & poſt alte-
rationem augmentatio/ & rurſus gene-
ratio.ſic enim/ ſemper quidem erit tem-
pore motus : ſed non vnus / propterea
ꝙ non eſt vnus ex omnibus. Vt autem
fiat vnus / non contingit infinitum eſſe
tempore:præter vnum.hic autem:eſt cir
cularis latio.

Argyropylus

extremum: quod eſt magnitudi-
nis perfectæ/quæ accommodatur
naturæ finis. decretionis vero:ca
ſus ab hoc ipſo/remotiove. Latio 92
autem:hoc quidem modo nõ erit
finita.non enim omnis:eſt in cõ-
trarijs.Sed quoniã quod hoc pa-
cto eſt impoſſibile diuiſum fore
vt non cõtingat ipſum fore diui-
ſum/ id vt diuidatur non poteſt
(multipliciter enim:impoſſibile
dicitur)atq; quod ita eſt impoſſi-
bile ſecari non poſſit/ et omnino
quod factum fore non poteſt / id
fieri non contingit:& id profecto
quod mutatum forenon poteſt/in
id mutari nequit in quod muta-
tum fore non poteſt. Si igitur id 93
quod fertur/in quippiam mute-
tur: & in illud ſane fore mutatum
poteſt.Quare motus non eſt infi-
nitus: neq; quicq̃ per infinitũ fe-
retur.fieri enim nõ poteſt:vt illud
vnq̃ pertrãſeat . Patet igitur/hoc
pacto nullam infinitam eſſe muta
tionem: vt non ſit finibus termi-
nata.Verum conſiderandum eſt ſi 94
ſic eſſe poſſit: vt vna eadẽq;/tem-
pore ſit infinita . nam ſi non fiat
vna:nichil forſitan prohibet. ve-
luti ſi alteratio fiat poſt lationem/
& accretio poſt alterationẽ:& ge-
neratio rurſus poſt illã. ſic enim
ſemper quidem erit tempore mo-
tus : ſed non vnus/ quia non eſt
vnus ex vniuerſis. Vt autẽ vnus
infinitus tempore fiat:preter vnũ
non poteſt. hic autẽ:eſt ipſa con-
uerſio.

¶Trallationis veteris de Phy-
ſico auditu Ariſtotelis/
ex græco recogni-
tæ : ſexti libri
finis.

¶Sexti Phyſicorum Ariſtote-
lis interprete Ioan-
ne Argyropy-
lo/libri fi-
nis.

Argyropylus

❡Septimus Phyſicorum Ariſto-
telis ad Petrum Medicem: in-
terprete Ioanne Argyropylo By-
zantio.

1 OMne quod moue-
tur: ab
aliquo
mouea
tur ne-
ceſſe eſt.
Si igi-
tur in ſe
nō habeat principium motus: ab
alio patet ipſum moueri. Si in ſe
habeat: accipiatur ipſum A B/ qđ
quidem moueatur non ex eo quia
quid ſui cietur. Primum igitur/ A
B putare a ſe moueri quia & to-
tum ab externo nullo mouetur: ſi-
mile eſt atq; ſi quis cum ipſum D
G mouet ipſum G F/ ſimulq; cum
eo mouetur/ ipſum D G F a ſeip-
ſo moueri putaret. quia non per-
ſpicit vtrum ab vtro moueatur: v-
trum D G a G F/ an G F ab ipſo
2 D G. Deinde quod a ſeipſo mo-
uetur: id nunq̄ ex eo moueri deſi-
net/ quia aliquid aliud ſtetit mo-
uerí q; ceſſauit. Igitur ſi quid ex eo
moueri deſinit quia quippiā ali-
ud ſtetit: id ab alio moueatur ne-
ceſſe eſt. hoc enim patefacto: om-
ne quod mouetur/ ab aliquo mo-
ueatur neceſſe eſt. cum enim ip-
ſum A B moueri ſit ſumptum: di-
uiſibile erit profecto. omne nāq;
quod mouetur: diuiſibile eſt. Sit
igitur diuiſum: in C. Igitur B C
quieſcente: & ipſum A B/ quieſcat
neceſſe eſt. Quod ſi non quieſcat:
mēte ſumatur moueri. B C igitur
quieſcente: A C mouetur. non er-
go per ſe mouetur: ipſum A B. at
per ſe primo moueri: ſupponeba-
tur. Patet igitur B C quieſcente: &
A B quieſcere/ ac tunc ceſſare mo-
ueri. At ſi quid ex eo moueri deſi-
nit / quia quieſcit aliud : ab alio
plane mouetur. Patet; igitur om-
ne quod mouetur/ ab aliquo motu
cieri. omne enim quod mouetur:

Tral. ve. ex græ. recog.

❡Trallatio vetus ſeptimi de Phyſico
auditu Ariſtotelis ex græco recognita:
ad R.P.D. Guillermum Briconnetum
Epiſcopum Meldenſem.

OMne quod mo- 1
uetur: neceſſe eſt
ab aliquo moue
ri. ſi igitur in ſe
ipſo non habet
principium mo
tus: manifeſtum
eſt ꝙ ab altero
mouetur. ſi au-
tē in ſeipſo: accipiatur in quo A B/ quod
moueatur non ex eo quia partium hu-
ius aliqua mouetur. Primum igitur opi-
nari A B a ſeipſo moueri propterea ꝙ
totum mouetur/ et a nullo externorum:
ſimile eſt ac ſi quis ipſo D E mouente
ipſum E F et illo moto/ opinetur D E F
a ſeipſo moueri. propterea ꝙ non íntue
tur vtrū ab vtro moueatur: vtrū D E ab
E F/ an E F ab ipſo D E. Amplius id
qđ a ſeipſo mouetur: nunq̄ ceſſabit mo
ueri/ ꝓpterea ꝙ aliqd aliud ſtetit qđ mo
uebatur. Neceſſe eſt ergo ſi quid deſinat
moueri eo ꝙ aliud aliquid ſtetit: hoc ab
altero moueri. hoc autē cū manifeſtū fa-
ctū ſit: neceſſe eſt oē quod mouetur/ mo-
ueri ab aliquo. Quoniā enim acceptū eſt
A B moueri: diuiſibile erit. omne eni qđ
mouetur: diuiſibile eſt. diuidať igiť: in C.
neceſſe eſt igitur B C quieſcēte: quieſcere
et A B. ſi enim nō: accipiatur moueri. B
C igitur quieſcente: mouebitur vtiq; A
C. non ergo mouetur per ſe A B. ſed
ſupponebatur: per ſeipſum moueri pri
mum. Manifeſtū eſt igitur ꝙ C B quie-
ſcente: quieſcet et B A / & tunc deſinet
moueri. ſed ſi quid ex eo quia aliud qui-
eſcit ſtat & ceſſat moueri: hoc ab altero
mouetur. manifeſtum eſt igitur: ꝙ omne
quod mouetur : ab aliquo mouetur. di-

CAP. I.

Tral.ve.ex græ.recog.

uiſibile enim eſt: omne quod mouetur.
2 & parte quieſcēte: quieſcet totū. ¶Quo-
niam autē omne quod mouetur/ab ali-
quo mouetur: neceſſe eſt & omne quod
mouetur in loco/moueri ab alio. et id igi-
tur quod mouet: ab altero/quoniā & ip-
ſum mouetur. & rurſus hoc: ab altero. nō
autem in infinitū abibit: ſed ſtabit alicu-
bi/& erit aliquid quod primo cauſa erit
motus. Si enim nō/ſed in infinitum pro-
cedat: ſit A quidem id quod ab ipſo B
mouetur/B vero ab ipſo C/C autem ab
ipſo D. atq; hoc igitur modo in infinitū
procedat. Quoniā ergo ſimul & ipſum
mouens mouetur: manifeſtū eſt/q; ſimul
mouebitur & A & B. cum enim mo-
uetur ipſum B: mouebitur et A. & cum
mouetur B: et ipſum C. & cū C: ipſum
D. erit igitur ſimul: et motus ipſius A et
ipſius B et reliquorum cuiuſq;. et accipe-
re igitur vnumquodq; ipſorum: poteri-
mus. etenim ſi vnūquodq; ab vnoquoq;
mouetur: non minus vnus numero eſt
cuiuſq; motus/et non infinitus extremis.
quoniā quod mouetur omne: ex quodā
in quiddam mouetur. Aut enim numero
accidit eundem eſſe motum: aut genere/
aut ſpecie. numero igitur dico eundem
motum: qui ex eodem in idem numero/
in eodem tēpore numero/ſit. vt ex hoc al
bo/quod eſt vnum numero: in hoc nigrū/
ſecundū hoc tempus/quod eſt vnum nu-
mero. ſi enim ſecundū aliud: non ampli-
us vn⁹ erit numero/ſed ſpecie. Genere au
tem idem eſt motus: qui in codē prædi-
camento/ſubſtantiæ vel alterius gene-
ris eſt. Specie autē: qui eſt ex eodē ſpecie
in idem ſpecie. vt ex albo in nigrum: aut
ex bono in malum. hec autem: dicta ſunt
et in prioribus. Accipiatur igitur motus
ipſius A: & ſit in quo E. & ipſius B: in
quo F. & ipſius C et D: i quo G et H. et
tēpus i quo moueat A: ſit K. Determina
to autē motu ipſius A: determinatū erit

Argyropylus

eſt vt patuit/diuiſibile: parteq;
quieſcente/& totū ipſum quieſcet.
¶Cum autem omne quod moue- 3
tur/ab aliquo moueat: neceſſe eſt
& id qđ in loco mouetur/ab alio
moueatur. & id igit quod mouet:
ab alio moueatur neceſſe eſt/cum
moueatur & ipſum. & hoc: ab alio
rurſus. At nō in infinitū hoc pro-
ficiſcitur: ſed ſtabit tandem alicu-
bi/atq; erit quippiā quod primo
cauſa erit vt omnia moueantur.
Q; ſi non ſit ita/ſed ſit in infinitū 4
profectio: moueatur A quidem a
B/ipſum autem B moueatur a C/
& C rurſus a D. & hoc: in infinitū
hoc modo proficiſcatur. Cum igi-
tur ſimul moueatur & id quod mo
uet: ſimul A & B mouebuntur. nā
cum B mouetur: mouebit & ipſum
A. & itē cū B mouet: ipſum C ſa-
ne mouebit. & ſimiliter cū C mo-
uetur: mouebitur ipſum D. motus
igit ipſius A/ ſimul erit cū motu
ipſius B/& cæterorum cuiuſq;. &
vnumquodq; igitur ipſorū/& mo
tum cuiuſq; poterimus ſumere. nā
etſi a ſingulis ſingula ſimul mo-
uentur: non minus tamen vniuſ-
cuiuſq; motus vnus eſt numero/&
non infinitus extremis/cū omne
quod mouetur e quodā ad quod-
dā proficiſcatur. Fit enim: vt aut 5
numero/aut genere/aut ſpecie ſit
idem motus. numero igitur eum
motū dico eundē eſſe: qui in eodē
numero tēpore/ex eodem in idem
numero ſit. vt iſce qui hac ex al-
bedine quæ eſt vna numero: hanc
in nigredinē/hoc in tēpore quod
ſit vnū numero/ ſit. nam ſi in alio
atq; alio fiat: vnus ſpecie nō nume
ro motus erit. Genere autē idem
eſt motus: qui eodem in prædica-
mento/ aut ſubſtantia/aut in alio
genere ſit. Specie vero eſt vnus:
quo ex eodē ſpecie ad idem ſpe-
cie pergitur. vt motus qui ex albo
in nigrum: aut in malum e bo-
no. hæc autem: & in ſuperiori-
bus dicta ſunt. Accipiatur igi- 6
tur motus ipſius A: & ſit E. & mo
tus ipſius B: & ſit F. & motus itē
ipſius C atq; D: & ſint G atq; H.
Sumatur præterea tēpus in quo
A mouetur: & ſit K. atq; cū defini-
tus ſit motus ipſius A: definitū erit

& K tempus/ & non infinitum.
At A & B & cæterorum vnum-
quodq;:eodem in tempore mo-
uebatur. Accidit igitur/ vt mot9
E F G H infinitus: in K defini-
to tempore fiat.eo eni in tēpore
quo A mouebatur: & ea omnia
infinita quæ poſt ipſum A collo
cata deinceps ſunt/ mouebātur.
Quare:tempore in eodem mouē
tur. etenim motus ipſius A: aut
ęqualis erit motui ipſius B/ aut
maior.nichil autem refert. acci-
dit enim ōnino:vt infinitus mo
tus tempore fiat finito. hoc au-
7 tem/fieri nequit. Hoc igitur pa
ćto:quod propoſuimus videbi-
tur demonſtrari. non tamen de-
monſtratur: quia nullum abſur-
dum emergit. fieri enim poteſt
vt finito in tēpore motus ſit infi-
nitus:non tamē idem/ ſed alius
atq; alius/ ſi multa ſint ea/quæ
mouentur ac infinita.quod & in
hiſce quę nunc ſumpſimus:acci
8 dit. At ſi id quod primo mouet
in loco/ motuq; corpori accom-
modato/ tangere neceſſe eſt id
quod mouet aut continuum eſ-
ſe/vt i vuiuerſis fieri cernimus:
totum ipſum/vnum ex omnibus
aut continuum erit.Id igitur q̄d
fieri poteſt/eſſe ſumatur:& ſit ma
gnitudo quidem aut cōtinuum
ipſum A B C D. motus autem
huius: ſit E F G H. nichil autē
intereſt: infinitū ſit an finitum.
ſimiliter enim finito in tempore
K:aut infinitum aut finitum in-
finito mouebitur motu . horum
autem vtrumq; eſt impoſſibile.
9 Stabit igitur tandem(vt patet)
idipſum/& nō in infinitum pro-
ficiſcetur: ab alio inquam ſem-
per moueri/ ſed erit quippiā q̄d
primū motu ciebitur. nichil au-
tem interſit:aliquo ſuppoſito id
oſtendi. Eo namq; poſito quod
eſſe poteſt : nullum abſurdū ac-
cidere oportebat.

CAP. II.

ID autem quod pri
mum mouet/nō vt
id gratia cuius cæ-
tera ſunt vel fiunt/
ſed vt id vnde eſt
principiū motus: ſimul cum eo

& tēpus/& non infinitū/quod eſt K. ſed
in eodem tēpore: mouebatur A & B &
reliquorū vnūquodq;. Accidit ergo mo-
tū E F G H infinitū exiſtentē: in tēpo-
re finito moueri/ quod eſt K. in quo eni
A mouebatur:& quæ poſt A conſequē
ter ſunt omnia/mouebantur infinita ex-
iſtentia. Quare: in eodem mouentur.ete-
nim/aut ęqualis erit motus ipſius A/mo
tui ipſius B:aut maior . refert autem ni-
chil.prorſus enim infinito motui: in tem
pore finito accidit moueri. hoc autē im-
poſſibile eſt.Sic igitur videbitur demon-
ſtrari:id quod ab initio diximus.non ta-
mē demōſtratur:propterea ꝙ nullū incō
ueniens accidit. contingit enim in tēpo-
re finito:infinitū motū eſſe.non autē eū-
dem: ſed alterū & alterū/multis motis/
& infinitis. quod quidē:accidit & in ijs
quæ nūc diximus.Sed ſi id q̄d mouetur
primo/ ſecundū locū & corporali motu/
neceſſe eſt tāgere/ aut cōtinuū eſſe mouē
ti/vt videmus in omnibus hoc continge-
re:erit ex omnibus/ vnū i ipſum totum
aut continuū.Hoc igitur poſſibile accipi-
atur:& ſit magnitudo quidē aut cōtinuū
in quo A B C D. Huius autē motus: E
F G H .refert autem nichil : finita ſit
an infinita. ſimiliter enim in tempore fi-
nito K : mouebitur aut finita aut infini-
ta. horum autem vtrumq; : impoſſibile
eſt. Manifeſtum eſt igitur:ꝙ ſtabit ali-
quando/ & non in infinitū abibit quod
ſemper ab altero/ ſed erit aliquid quod
primum mouebitur. Nichil autem refe-
rat:ſuppoſito quodam/ hoc demōſtrari.
Eo enim quod eſſe poteſt/poſito: nullū
inconueniens oportebat accidere.

CAP. II.

PRimum autem mouens/ 3
non vt id cuius cauſa/ſed
vnde principium motus
eſt: ſimul cū eo eſt quod
mouetur.ſimul autē dico:

Cap. 2

Tral.ve.ex græ.recog.

quia nichil inter ipſa eſt. hoc enim cõmune eſt: in omni quod mouetur/ et quod mouet. Quoniam autem tres ſunt motus is ſcilicet qui ſecũdum locum/ & qui ſecundũ qualitatem/ & qui ſecũdũ quantitatem: neceſſe eſt et ea quæ mouentur/ tria eſſe. Qui igitur eſt ſecũdũ locum: loci mutatio. qui vero ſecundum qualitatem: alteratio. qui vero ſecundum quantitatem: augmentatio & diminutio. Primum igitur: de loci mutatione dicamus. hæc enim: primus motuum eſt. Omne igitur quod fertur: aut ipſum a ſeipſo mouetur/ aut ab altero. Si igitur a ſeipſo: manifeſtum eſt / ꝙ cum in ipſo mouens ſit/ ſimul erit mouẽs & quod mouetur/ atq; nichil inter ipſa erit. Quod autem ab alio mouetur: quadrifariã mouetur. motus eñi ab altero: quatuor ſũt/ pulſio/ tractio/ vectio/ vertigo. etenim: alios õnes ad hos reduci/ accidit. Pulſionũ igitur: alia quidẽ eſt impulſio/ alia vero expulſio. Impulſio igitur eſt: cũ mouẽs ab eo qđ mouetur nõ relinquitur. Expulſio vero: quãdo expellẽs relinquit. Vectio autẽ: in tribus erit motibus. nã quod vehit: non ſecundum ſe mouetur/ ſed ſecũdum accidens. ex eo eñi mouetur: quia in eo quod mouetur eſt/ aut ſupra id quod mouetur. Id autem quod vehit: mouetur aut pulſum/ aut tractum/ aut vertigine actum. manifeſtum eſt igitur: ꝙ vectio in tribus erit motibus. Tractio autem: aut cũ ad ſeipſum/ aut ad alterum/ velocior eſt motus trahẽtis/ non ſeparatus a motu eius qđ trahitur. eteñi ad ſeipſum eſt tractio: & ad alterũ. Et reliquæ etiã tractiones eædem ſpecie: ad has reducẽtur. vt inſpiratio/ et expiratio/ et ſputatio/ et quæcũq; corporũ emiſſiuę aut receptiuę ſunt/ et diuulſio & texio. horũ eñi aliud quidẽ/ cõgregatio eſt: aliud vero/ diſgregatio. et omnis igitur motus ſecundum locum: congregatio et diſgregatio eſt.

Argyropylus

eſt quod mouetur. Atq; ſimul dico: qnia nichil eſt inter ipſa. hoc enim: omnibus mouentibus communiter competit/ & ſubeuntibus motum. Cum au- 10
tem tres ſint motus/ is inquam qui ad locum/ is qui ad qualitatem/ & is qui ad qnantitatẽ accommodatur/ quorum primus eſt latio/ ſecundus alteratio/ tertins accretio atq; decretio: & ea ſane quæ mouentur/ tria eſſe neceſſe eſt. Atq; primo: de latione dicamns. hæc enim: primns motuum eſt. Omne itaq; quod fertur: aut a ſeipſo monetur: aut ab alio. Si igitur a ſeipſo mouetur: patet cum in ipſo ſit id quod mouet/ ſimul eſſe & id quod mouet et id quod mouet/ et nichil inter ipſa medium eſſe. Sin ab alio mouetur: quatuor modis mouetur. motus enim qui ab alio afferuntur: quatuor ſunt/ pulſio/ tractio/ volutio/ vectio. etenim fit: vt omnes alij ad hos reducantur. Pulſio igitur: alia eſt impulſio/ alia expulſio. Atq; impulſio quidem eſt: cũ id quod mouet/ non deſerit id quod mouetur. Expulſio vero: cum deſerit. Vectio autẽ: in tribus eſt motibus. non enim per ſe/ ſed per accidens mouetur: quod vehitur. ex eo namq; mouetur: quia eſt in eo/ vel ſuper id/ quod mouetur. at id quod vehit: aut pellitur/ aut trahitur/ aut voluitur. Patet igitur vectionem: tribus in motibns eſſe. Tractio vero eſt: cum motus trahentis aut ad ſe aut ad aliud celerior eius eſt motu qnod trahitur/ neq; ſeiungitur ab eodẽ. etenim: & ad ſeipſum eſt tractio/ et ad aliud. Ad has & cæteræ tractiones eędem ſpecie reducentur: vt inſpiratio et ſpiratio/ et ſputatio/ & eæ quibus aut emittuntur corpora/ ant accipiuntur. quarum aliæ ſunt congregationes: aliæ ſegregationes. Et omnis igitur ad locum accommodata motio: congregatio eſt nimirum et ſegregatio.

Argyropylus

Volutio vero: ex tractione pulſi-
oneq; componitur. mouens eni:
partim pellit/ partim trahit id
quod motu hoc agitatur. Perſpi
cuum igitur eſt: ſi pellēs ac tra-
hens eſt cū eo quod pellitur atq;
trahitur/ nichil eſſe inter ea quo-
rum alterum mouetur/ alterū mo
uet. hoc: & ex diffinitionibus pa
tet. nam pulſio quidē eſt: aut ex
ſe/ aut ex alio in aliud motus. tra
ctio autem: ex alio vel ad ſe vel
ad aliud. Inſuper cōpulſio atq;
diſpulſio. Proiectio vero eſt: cū
motus celerior fit naturali motu
corporis eius quod fertur/ pulſi-
one vehementiore nimirum fa-
cta. quod quidem eouſq; fertur:
quouſq; motus is vehementior
ſit illo motu. Quæ cum ita ſint:
patet eſſe ſimul id quod moue-
tur & id quod mouet/ & nichil
11 inter ipſa medium eſſe. At vero:
nec inter alterans & id quod al
teratur/ medium quicq̄ cadit. qđ
quidem ita eſſe: per inductionē
patere poteſt. In vniuerſis enim
fit: vt id quod vltimum alterat/
& id quod primū alteratur/ ſint
ſimul. Omne enim quale ex eo
alteratur: quia ſenſibile eſt. Sen-
ſibilia vero ſunt ea: quibus in-
ter ſeſe corpora differunt. vt gra
uitas/ leuitas/ durities/ molliti-
es/ ſonus/ huius vacuitas/ albe-
do/ nigredo/ dulcedo/ amaritu-
do/ humiditas/ ſiccitas/ dēſitas/
raritas/ & ea q̄ īter hęc ſūt. ſimili
ter & cætera quæ ſenſui ſubijci-
untur: caliditas inquam & fri-
giditas/ & læuitas & aſperitas.
Hæc enim: affectus ſunt quali-
tatis ſubiectæ. Et his inter ſe dif
ferunt ſenſibilia corpora/ aut ho
rum gradibus. atq; quia aliquid
horum patiuntur: alterari dici-
mus tam animata corpora q̄ in-
animata & animantium partes
quæ animæ ſunt expertes. cale-
fiunt enim aut frigefiūt/ aut dul
cia fiunt aut amara: aut aliquo
alio prædictorum afficiuntur.
12 Ipſi quoq; ſenſus: alterantur. pa-
tiuntur enim. nam ipſorum a-
ctio: motus eſt/ per corpus pa-
tiēte aliquid ſenſu. atq; quibus

Tral. ve. ex græ. recog.

Vertigo autē: componitur ex tractione & pulſione. id enim quod mouet/ pellit hoc: trahit autē illud. Manifeſtum igitur eſt/ ꝙ ſi ſimul pellēs & trahens eſt cū eo qđ pelliť & trahitur: nichil eſt mediū inter id quod mouet & id quod mouetur. Hoc autem: manifeſtum eſt ex dictis. nam pulſio: aut a ſeipſo/ aut ab alio ad aliud motus eſt. Tractio autem: ab alio ad ſeipſum/ aut ad aliud. Ad hæc autē: compulſio et depulſio. Proiectio autem: quando velocior motus fit eo qui eſt ſecundū naturā eius quod fertur vehemētiore facta pulſione. & eouſq; facta accidit ferri: quouſq; vehementior ſit motus eius quod fertur. Manifeſtum eſt igitur: quoniā id quod mouetur/ & mouēs ſimul ſunt/ & nichil inter ipſa mediū eſt. At vero: neq; inter alteratum & alterāſ/ quippiam medium eſt. hoc autem manifeſtum eſt: ex inductione. In omnibus enim: ſimul eſſe accidit alterās vltimum/ & primum quod alteratur. Quale enim alteratur: ex eo quia ſenſibile eſt. Senſibilia autem ſunt: quibus differūt corpora a ſeinuicem. vt grauitas/ leuitas/ durities/ mollities/ ſonus/ ſilentium/ albedo/ nigredo/ dulcedo/ amaritudo/ humiditas/ ſiccitas/ dēſitas/ raritas/ & horum media. ſimiliter autem et alia: quæ ſub ſenſibus ſunt. quorum eſt: & calor/ & frigus/ & lęuitas/ & aſperitas. Hæc enim: ſunt paſſiones ſubiectæ qualitatis. His enim: differunt ſenſibilia corpora/ aut ſecundū horum aliquid magis & minus. & quia patiuntur aliquid horum (nā quia calefiūt aut frigefiunt/ aut dulceſcunt/ aut amaricātur: aut ſecundum aliquid aliud prædictorum) ſimiliter et animata corpora/ & inanimata/ et animatorum partes quæcūq; ſūt inanimatæ. atq; etiam ipſi ſenſus: alterātur. patiuntur enim. actus enim ipſorum: motus eſt/ per corpus patiente aliquid ſenſu. ſecundum quæ

Tral.ve.ex græ.recog.

igitur inanimata alterantur: & animata
ſecundum hæc omnia alterātur: ſecundū
autem quæ animata alterātur: ſecūdum
ea non alterantur inanimata. ſecundum
enim ſenſus: nō alterātur. & latet inani-
mata: cū alterātur. Nichil autē prohibet
& latere animata/cū alterātur: quādo nō
ſecūdū ſenſ9 accidit ipſis alteratio. Si igi-
tur ſenſibiles quidē paſſiones ſūt/per has
autē alteratio eſt: hoc iā manifeſtū eſt/ꝙ
patiēs & paſſio ſunt ſimul/ & inter hæc
medium nichil eſt. huic enim aer eſt con
tinuus: aeri autem coniungitur corpus. et
ſuperficies quidem ad lumen: lumen au-
tem ad viſum. ſimiliter autē & auditus
& odoratus: ad mouens ipſos primum.
eodē autē modo: ſimul & guſtus & ſa-
por eſt. Similiter autē: & in ianimatis &
inſenſibilibus. & id qđ augetur etiā et au
gēs. Appoſitio eni quædā eſt: augmēta-
tio. quare ſimul ſunt: et quod augetur et
augens. Et diminutio quoqꝫ. diminutio-
nis autē cauſa eſt: ablatio quedā. Mani-
feſtū eſt igiť: ꝙ inter mouēs vltimū et qđ
mouetur primū/nichil eſt in medio cōſi
ſtēs eius quod mouet et eius quod mo-
uetur. CAP. III.

4 Quod autē ea quæ alterā-
tur ōnia a ſenſibilibus al-
terantur/& ſolum horum
alteratio eſt/quæ ſecun-
dum ſe dicuntur pati ab
his: ex his cōſiderabimus.
aliorū enim maxime vtiqꝫ quis exiſtima-
bit: in figuris & formis & habitibus/ &
in horū remotionibus & acceptionibus
alterationem eſſe. videtur enim eſſe/ al-
teratio: non autem in his. ſed fiunt/ cū
quædam alterantur: hæc. nam denſata
aut rarefacta/aut calefacta aut frigefacta:
materia. alteratio autē non eſt. id eni ex
quo forma ſtatuę eſt: nō dicimus formā.
neqꝫ id ex quo figura pyramidis ē/aut le
ctiː ſed denominātes hoc qđē ęneū/ illud

Argyropylus

alterātur inanimata: his vniuer-
ſis animantia etiam alterantur.
At quibus animantia alteran-
tur: hiſce nō alterātur inanima-
ta. per ſenſus enī nō alterantur:
neqꝫ ſentiūt inanimata cū alte-
rantur. Nichil tamē prohibet vt
& animātia cū alterātur non ſen
tiant: quando non per ſenſus ip
ſis accidit alteratio. Si igitur af
fectus quidē ſenſibiles ſunt/ per
hos autē fit alteratio: patet iam
ſimul eſſe patiēs ipſum atqꝫ affe
ctum/& nichil inter ipſa mediū
eſſe. nam huic quidem aer conti
nuus eſt: aeri vero coniungitur
corpus. & ſuperficies quidem lu
mini: viſui vero lumen cohæret.
ſimiliter & auditus ac odora-
tus primo mouenti coniūgitur.
ſapor etiam ſimul eſt modo eo-
dem: & guſtus. Simili modo fit: 13
& in hiſce quę ſunt expertia ani
mæ atqꝫ ſenſus. Id etiam qđ au-
getur & id quod auget: eodē mo
do ſe habent. Accretio namqꝫ:
quędā additio eſt. quare ſimul
ſunt: quod auget & quod auge-
tur. Et in diminutione eodē mo
do. cauſa nāqꝫ decretionis: abla-
tio quędam eſt. Patet igitur: ni-
chil eſſe mediū inter id quod vl
timum mouet/& id quod primo
mouetur. CAP. III.

Deinceps autē vni- 14
uerſa quæ alteran
tur a ſenſibilibus
alterari/ & eorum
alterationem eſſe
duntaxat quæ per
ſe ab hiſce pati dicūtur: per hęc
contemplētur oportet. Maxime 15
namqꝫ quiſpiam in figuris/ for-
mis atqꝫ habitibus & horū de-
tectionibus acquiſitionibuſve: al
terationem eſſe exiſtimabit. Vi-
detur enim in his alteratio eſſe:
verū nō eſt. ſed cū quędā alterā-
tur: hæc fiūt. cū dēſatur inquam
aut rarefit/aut calefit aut frigefit:
materies ipſa. ſed alteratio non
eſt. Non eni ſtatuæ formā nomi-
ne dicimus eius ex quo forma
eſt orta/ nec eius etiā ex quo eſt
pyramidis aut lecticæ figura py
ramidem aut lecticam: ſed de-
nominantes aliud ęneum/aliud

Argyropylus

terreum/aliud ligneum appella-
mus. At id quod alteratur: dici-
mus. ipſum enim æs: humidum eſ
ſe dicimus/aut calidum/ aut du-
rum. Et non ſolum hoc pacto: ſed
etiam ipſum humidum atq; ca-
lidũ eſſe dicimus æs/ affectus no-
mine materiam nũcupantes. Cũ
igitur id quidem ex quo eſt for-
ma & figura/ & id quod eſt ortũ
figurarum nomine non dicatur/
id vero quod alteratur nomine di
catur affectuum: patet alteratio-
16 nẽ in ſolis ſenſibilibus eſſe. Præ-
terea: abſurdum eſt & alio modo
dicere. dicere namq; hominẽ al-
teratum eſſe/ vel domum ſumpto
fine/ ridiculum eſt: ſi perfectio-
nem domus/ aut parietes/ aut te-
gulam alterationẽ eſſe dixerimus.
& ſi cum parietibus domus clau-
ditur aut tegitur: ipſã dixerimus
17 alterari. ℂ Patet autẽ: alterationẽ
in hiiſce non eſſe quę generantur.
atqui: nec in habitibus alteratio
eſt. habitus enim: virtutes ac vi-
cia ſunt. Virtus autẽ omnis & vi-
tium: ad aliquid eſt. quemadmo-
dum ſanitas: temperatio quędam
eſt calidorum ac humidorum/ aut
internorum aut ad continens. Si-
militer & pulchritudo & robur:
ad aliquid ſunt. ſunt enim diſpo-
ſitiones quædam eius quod pręſ-
tantiſſimum eſt: ad id quod opti
mum. atq; id præſtantiſſimum di
co: quod conſeruat/ ac circa ipſam
naturam diſponit. Cũ igitur vir-
tutes quidem ac vicia ſint ex hiſ-
ce quæ ſunt ad aliquid/ hæc au-
tem generationes nõ ſint/ nec ip-
ſorum ſit generatio nec alteratio
omnino: patet circa habitus/ alte-
18 rationes non eſſe. At vero neq; cir
ca virtutes animi viciaq;: altera-
tiones eſſe videntur. virtus nãq;:
perfectio quędam eſt. vnũquodq;
enim maxime tum eſt perfectum:
cum propriam virtutem eſt con-
ſecutum/ & maxime ſecundum na
turam. ſicut circulus tum maxime
ſecundũ naturã eſt: quãdo maxi-
me circulus eſt. Vitiũ vero: corru
ptio eſt horũ/ atq; remotio. Fit igi
tur cũ aliquid alteratur/ virtutis

Tral ve. ex græ. recog.

vero terreũ/aliud autem ligneum. quod
autem alteratur: dicimus. æs enim: hu-
midum eſſe dicimus/aut calidum/aut du
rũ. & non ſolũ ſic/ ſed & ipſum humidũ
& calidũ/ ęs: ęquiuoce dicentes cũ paſſi-
one materiam. Quoniam igitur ex quo
quidem forma/ & figura/ & quod fa-
ctum eſt æquiuoce non dicitur cum figu
ris quæ ex illo ſunt/ quod autem alte-
ratur/ cũ paſſionibus æquiuoce dicitur:
manifeſtum eſt ꝙ in ſolis ſenſibilibus al-
teratio eſt. Amplius: & aliter inconueni-
ens eſt. dicere enim hominem alteratum
eſſe/ aut domum quæ accępit finem: ri-
diculum eſt/ ſi perfectionem domus pa-
rietem aut tegulã dixerimus alteratio-
nem eſſe/ & cum parietibus clauditur do
mus aut tegula tegitur/ alterari domum:
ℂ Manifeſtum autem eſt/ ꝙ alteratio: nõ 5
eſt in ijs quę fiũt. neq; eni: in habitibus.
habitus enim: virtutes & vicia ſunt. vir-
tus autem omnis/ & vicium: eorum ſunt
quæ ad aliquid ſunt. ſicut ſanitas qui-
dẽ calidorũ & frigidorũ commẽſuratio
quędam eſt: aut eorum quæ ſunt intra/
aut ad cõtinens. Similiter autem & pul-
chritudo/ & robur: eorum ſunt quę ad a-
liquid ſunt. diſpoſitiones enim quędam
eius quod pręſtantiſſimũ eſt ad optimũ/
ſũt. dico autẽ pręſtãtiſſimũ: q̃d cõſeruat/
& diſponit circa naturã. Quoniam ergo
virtutes quidem & vicia ſunt ad aliquid/
hęc autem neq; generationes ſunt/ neq;
ipſorum eſt generatio/ neq; omnino al-
teratio: manifeſtum eſt ꝙ nõ eſt omnino
ipſa alteratio circa habitus. Neq; igi-
tur: circa animæ virtutes & vicia. virtus
eni: perfectio quędã eſt. vnũquodq; eni
tunc maxime perfectum eſt/ cum adeptũ
eſt propriã virtutẽ: & maxime ſecundũ
numerum. vt circulus tunc maxime ſe-
cũdũ naturã eſt: cũ maxime circulus eſt.
vitiũ autẽ: corruptio horum/ & remo-
tio eſt. Fit igitur cum alteratur quip-

Tral.ve.cx græ.recog.

piam: & acceptio virtutis / & vicij abie∗
ctio. alteratio tamen:horum neutrũ eſt.
Q; autẽ alteretur aliquid: manifeſtum
eſt. virtus enim:aut impaſſibilitas quæ∗
dam eſt/aut paſſiuum ſic.vicium autem:
paſſiuum/aut contraria paſſio virtuti.Et
intotum:moralem virtutem in volupta∗
tibus & triſtitijs eſſe / accidit . aut enim
ſecundum actum / voluptas eſt : aut per
memoriam/aut per ſpem.Si igitur ſecun
dũ actum:ſenſus/cauſa eſt. ſi autem per
memoriã/aut per ſpem:ab ipſo eſt.Aut
enim ſimilia paſſi ſumus ijs qui remini∗
ſcũtur voluptatis: aut ſimilia patiemur/
6 ſperantibus.¶At vero:neq; in intellecti
ua parte animæ/eſt alteratio. ſciẽs enim:
maxime ad aliquid dicitur.Hoc autẽ ma
nifeſtum eſt.ſecundũ nullam enim potẽ∗
tiã motis/fit in nobis ſcientia: ſed cũ ex∗
titerit quiddam . ex ea enim quæ eſt ſe∗
cundum partem experientia: vniuerſalẽ
accipimus ſcientiam.Neq; igitur actus:
generatio eſt. niſi quis & reſpectionẽ &
tactũ:generationes dicat. tale enim eſt:
actus.Quæ autem eſt a principio acce∗
ptio ſcientiæ: nec eſt generatio/ nec alte∗
ratio.Nam quia quieta eſt/ reſidetq; ani
ma:ſciens fit/ & prudens. Vt igitur neq;
cum dormiens excitatus eſt aliquis/ aut
ebrius eſſe deſijt/ aut ægrotans reualuit/
factus eſt ſciens/ q̃uis prius non poterat
vti/& ſecundum ſcientiam agere/ſed ab∗
eunte perturbatione & ad conſtitutionẽ
veniente mente inerat potentia ad ſcien
tiæ vſũ: ſic vtiq; huiuſmodi aliquid fit/
id qđ eſt a principio in ſciẽtiæ exiſtẽtia.
perturbationis eni:quies quædã eſt & re
ſidentia.Neq; igitur pueri poſſunt quid
diſcere/ neq; iudicare ſenſibus: ſimiliter
atq; ſeniores. multa enĩ perturbatio cir∗
ca ipſos fit: & motus. Sedantur autẽ &
deſinũt perturbari:aliquãdo quidẽ a na∗
tura/aliquãdo vero ab alijs.In vtriſq; au
tẽ his alterari aliquid accidit:ſicuti cũ ex∗

Argyropylus

acceptio/viciiq; detectio: neutrũ
tamẽ horũ eſt alteratio. Alterari
autẽ aliqd:inde patet. nã virtus
qdẽ:aut affectuũ eſt vacuitas/aut
eorũdẽ mediocritas q̃dã. viciũ au
tẽ: aut eſt oĩs affectuũ concitatio/
aut eſt ꝑturbatio virtuti cõtraria.
Atq; oĩno fit:vt virtus morũ ĩ vo
luptatibus doloribuſve conſiſtat.
voluptas enim:aut cum agimus/
aut cũ recordamur/aut cũ ſpera∗
mus effici ſolet.Atq; ſi cũ agimus
prouenit:ſenſus eſt cauſa. ſi cũ re
cordamur aut ſperamus: ab ipſo
rurſus efficitur. afficimur eni vo∗
luptate: aut recordantes ea quæ
nos delectarũt/aut ſperãtes eueni
re ea quæ nos afficiẽt voluptate.
¶Atqui neq; ad partẽ intellecti∗ 20
uã animę:alteratio accõmodatur.
ſciẽs enim:maxime ad aliquid di
citur.Hoc autẽ ita eſſe:perſpicuũ
inde fieri poteſt. per nullã namq;
potentiã motis fit in nobis ſcien
tia:ſed prius aliquo orto. experiẽ
tia nãq; particulariũ:ſciẽtiã vni∗
uerſalem/cõſequimur.At neq; ip∗
ſa operatio generatio eſt: niſi vi∗
ſionẽ tactũve/ generationes quiſ∗
piam dixerit. tale eſt enim: ipſa
operatio. Acceptio autẽ a princi∗
pio ſciẽtię:nõ eſt generatio/nec al
teratio. ex eo nãq; quia ꝑturbati∗
ones ſedãtur/atq; trãquilla fit ani
ma:ſciẽs quiſpiã atq; prudẽs eua
dit . Quẽadmodũ igiť cũ experre
ctus eſt quiſpiã dormiẽs/aut cum
ab ebrietate ſeſe recepit/ aut cum
a morbo cõualuit/nõ factus eſt tũc
ſciens/q̃q̃ antea nõ vti ſciẽtia po∗
terat operariq; per eã/ſed extincta
ꝑturbatione mẽteq; iã inde ad trã
quillitatẽ redacta aptus ac idone∗
us ad ſciẽtiæ vſum euaſit:ſic etiã
cũ a pĩcipio oritur in nobis ſciẽ∗
tia ſimile quid ſane fieri ſolet. fit
eni: perturbationis ſedatio/quies
atq; trãquillitas quædã. Accedit
eodẽ:& id qđ in pueris natura fie
ri ſolet.nõ eni diſcere pueri: neq;
ꝑinde ſenſibus atq; ij qui ſunt ꝓ∗
uecti magis ętate diſcernere poſ∗
ſũt.eſt enĩ:vehemẽs in eis turba∗
tio atq; motus. ſedãtur autẽ non∗
nunq̃ a natura/nonnunq̃ ab alijs:
deſinũtq; turbari. atq; ĩ vtriſq; fit
vt aliquid altereť:perinde atq; cũ

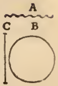
aliquis expertectus/ factuſq; ſobri
us/aptus ad operationem euadit.
¶Patet igitur alterationē in ſen-
ſibilibus & in parte animæ ſenſi-
tiua: & nullis in alijs/ niſi per ac-
cidens/eſſe. CAP. IIII.

21 DVbitabit autem quiſ-
piam:ſi ſit omnis mo-
tus omni motui cōpa
rabilis/necne. ¶Nam
ſi ſit/atq; id celeritatis
ſit æquę quod in tempore æqua-
li ſpacium tranſit æquale: erit ali
qua circumferentia æqualis lineę
rectæ/& maior etiam atq; minor.
Præterea alicui lationi alteratio
erit æqualis.cum in æquali tem-
pore aliud fuerit alteratum/aliud
latum. affectus ergo: longitudini
erit æqualis.at eſſe non poteſt.At
enim cum in æquali tēpore quip
piam per æquale mouetur:tum il
lud æque celere eſt. affectus vero
nullus: longitudini eſt æqualis.
quare non erit alteratio lationi
æqualis:nec minor.Quo fit:vt nō
omnis motus ſit comparandus.
22 Sed in circulo rectaq; linea:quo-
nam accidet modo? nam abſurdū
eſt:ſi non ſit/ vt hoc ſimiliter ſu-
per circulo/ & hoc ſuper recta li-
nea moueatur.ſed continuo cele-
rius alterū/aut tardius moueri ne
ceſſe eſt:quaſi hoc ſit decliue/illud
23 accliue. Præterea nichil refert ad
rationem:ſi quiſpiam neceſſitatē
dixerit eſſe/celerius continuo aut
tardius moueri. erit enim circūfe
rētia maior & minor linea recta:
quare & æqualis. nam ſi in eodē
A tempore/hoc quidem B/illud
vero C lineam pertranſiuit:maior
erit B linea profecto/ipſa linea C.
hoc enim pacto:celerius mobile
diffiniebatur.Et ſi in minore igi-
tur æqualē trāſierit:celerius erit.
quare:pars quædam erit tempo-
ris A/ in qua celerius mobile par
tem aliquam tranſit ipſius circūfe
rentiæ B/ toto in tempore/mobi-
li tardiore tranſeunte totam line-
24 am C. At vero ſi comparabilia
ſint: accidit id quod nuper eſt di
ctum: lineam inquam rectam æ-
qualem circumferentiæ eſſe. at cō
parabilia non ſunt. nec igitur
motus ipſi: comparabiles ſunt.

citatur/& ſit vigilans ad actum. ¶Ma 7
nifeſtum eſt igitur: ꝙ alteratio in ſenſi-
bilibus eſt/ & in ſenſibili parte animæ.
in alio autem nullo: niſi ſecundum ac-
cidens.

CAP. IIII.

DVbitabit autem aliquis/ 8
vtrū omnis motus omni
comparabilis eſt:an non?
¶ Si igitur omnis cōpa- 9
rabilis eſt/ & ęque velox
eſt quod in æquali tēpore
per æquale mouetur: erit circularis quę-
dā ęqualis rectę/et maior etiā & minor.
Amplius alteratio & loci mutatio quæ-
dam/æqualis erit:cum in æquali tempo-
re aliud alteratum ſit/ aliud vero latum.
erit ergo paſſio/æqualis longitudini. ſed
impoſſibile eſt. At ergo cum in æquali tē
pore per æquale mouetur / tunc æque
velox eſt/ æqualis autem non eſt paſſio
omnis/longitudini.quare non eſt altera-
tio: loci mutationi/ æqualis aut minor.
Quare non omnis: comparabilis eſt. In
circulo autē/& recta:quomodo accidet?
Inconueniens enim eſt:niſi ſit circulari-
ter ſimiliter hoc moueri / & hoc ſuper re
ctā.ſed cōfeſtim neceſſe eſt:aut velocius/
aut tardius.vt ſi hoc decliue ſit:hoc autē
accliue. Amplius/ nichil differt in ratio-
ne:ſi quis dicat neceſſarium eſſe cōfeſtim
velocius/ aut tardius moueri.erit enī ma
ior & minor:circularis/recta.quare et æ-
qualis.ſi enim in A tempore: hoc quidē
lineam B tranſijt/ illud vero lineam C:
maior erit linea B/ linea C. ſic enī quod
velocius eſt: dicebatur. ergo ſi & in mi-
nori æquale: velocius eſt. quare erit a-
liqua pars ipſius A:in qua B circuli par
tem æqualem tranſibit. & illud: in to-
to A lineā C. At vero ſi ſunt compara
bilia:accidit/ id quod nuper eſt dictum/
eſſe æqualē rectam/circulo. ſed compa-
rabilia nō ſunt.neq; igitur: ipſi motus.

Tral.ve.ex græ.recog.

10 ℭSed quæcunqꝫ nõ ſunt æquiuoca:om-
nia comparabilia ſunt.veluti cur compa-
rabile non eſt:vtrum acutius ſit ſtilus an
vinũ/aut nete? Quia enĩ æquiuoca ſunt:
non comparantur.ſed nete ipſi paranete
comparabilis eſt:quoniã idem ſignificat
acutum in vtriſqꝫ.ergo non idem velox:
hic & ibi.multo autem adhuc minus:in
alteratione/et loci mutatione.An primũ
quidem hoc/non verum eſt:ꝙ ſi non ſint
ęquiuoca/comparabilia ſunt.Multum e-
nim idem ſignificat in aqua et aere:et cõ
parabilia non ſunt.ſi autem non / duplũ
quidem/idem(duo enim ad vnum)& nõ
cõparabilia ſunt.An et in his eadẽ ratio?
etenim multum:æquiuocum eſt.ſed quo-
rundam et rationes æquiuocæ ſunt.vt ſi
dicat aliquis:ꝙ multum eſt tantũ & ad-
huc aliud tantum. & æquale æquiuocũ:
et ſi vnum quidem forte fuerit confeſtim
æquiuocũ. ſi autem hoc:& duo. quoniã/
propter quid alia comparabilia ſunt/alia
vero nõ:ſi vna quidẽ eſt natura ? an quia
ſunt in alio primo ſuſceptiuo? Equus igi
tur et canis/comparabilia ſunt:vtrum al
bius.In quo enim primo:idem eſt ſuper-
ficies.et magnitudo ſimiliter. aqua autẽ
& vox: non. in alio namqꝫ. An manife-
ſtum eſt/ꝙ erit ſic quidem:omnia vnum
facere? In alio autem dicere vnũquodqꝫ
eſſe:et erit idem æquale/& dulce et albũ/
ſed in alio? Amplius ſuſceptiuũ nõ quod-
uis eſt:ſed vnũ vnius primũ.Sed nõ ſolũ
oportet cõparabilia nõ ęquiuoca eſſe:ſed
et nõ habere differentiã/neqꝫ qđ/neqꝫ in
quo.dico autẽ: vt color habet diuiſionẽ.
Non ergo eſt cõparabile/ſecundũ hoc:vt
vtrũ coloratũ ſit magis/album q̃ nigrũ.
hęc enĩ cõparantur nõ ſecundũ aliquẽ co
lorem / ſed quatenus color eſt: ſed ſecun-
11 dum albedinẽ.ℭSic et circa motũ:æque
velox quod in ęquali tẽpore mouet̃ per
ęquale/tãtũ lõgitudinis/in hoc.Si aũt ali-
ud quidem alteratũ eſt/ aliud vero latũ:

Argyropylus

ℭSed vt videtur ea cuncta com-
parabilia ſunt: quæ non ęquiuoca
ſunt. veluti cur comparabilia nõ
ſunt:ſtilus & vinum/aut vltima fi
diũ/vtrum acutius ſit? Quia nãqꝫ
æquiuoca ſunt:ideo cõferenda nõ
ſũt.ſed vltima fidiũ & penultima
comparabiles ſunt: quia acutum
idem ſignificat in vtriſqꝫ.Non igi
tur idẽ eſt celere hic & ibi:& mul-
to etiã minus in alteratione ac la-
tione.An id verum non eſt:ſi non 25
æquiuoca ſint/comparabilia eſſe?
multũ enĩ/idem in aere atqꝫ aqua
ſignificat: comparabilia tamẽ nõ
ſunt. Qꝫ ſi hoc non ſit/at duplum
eſt vnum(eſt enim id quod ratio-
nem duorum habet ad vnum)non
tamen comparabilia ſunt. An et 26
in his eadem eſt ratio? nam & ip
ſum multum:æquiuocum eſt.Sed
ſunt quorum et rationes æquiuo-
cæ ſunt:ceu ſi quiſpiam dicat mul
tum id eſſe quod eſt tantum ac vl
tra.et æquale ęquiuocum:etſi for-
te fuerit & ipſum cõtinuo vnum.
quod ſi hoc eſt æquiuocũ: et ipſa
etiã duo æquiuoca ſunt. Nam cur 27
alia cõparabilia/alia nõ cõparabi
lia ſũt/ſi natura eſt vna:an quia in
alio primo ſũt ſuſceptiuo? Equus
igitur & canis comparabilia ſunt:
vtrum ipſorum albius ſit.eſt enim
ipſa ſuperficies idem:in qua pri-
mo eſt ipſa albedo. et de magni-
tudine modo eodem . at vox &
aqua:cõparanda non ſunt.in alio
nãqꝫ:eſt ſuſceptiuo.An hoc pacto 28
omnia quiſpiã faciet vnũ:vnum-
quodqꝫ autẽ in alio dicet eſſe/atqꝫ
erit idem æquale & dulce & albũ/
ſed in alio ſuſceptiuo? Pręterea ſu 29
ſceptiuũ non eſt quoduis:ſed vnũ
vnius primum. At vero non ſolũ
ea quę cõparantur non ęquiuoca
eſſe:ſed etiã nec id qđ ineſt/nec id
in quo ineſt/differentiã habere o-
portet. dico autẽ hoc modo:color
habet diuiſionẽ. Non igitur hoc
ipſo fit cõparatio/veluti vtrũ ma-
gis ſit coloratũ non aliquo colore/
ſed colore vt color eſt:ſed albedi-
ne fit. ℭSic igitur & circa motũ:
id eſt æque celere/quod in æquali
tẽpore per æquale eſt motũ/tantũ
inquã longitudinis huius.Sed ſi 30
aliquid fuerit alteratũ/aliud latũ:

Argyropylus

eritne æqualis hæc alteratio lati-
oni atq; eiuſdē celeritatis?at ab-
ſurdum eſt ſane:& cauſa eſt/ ſpe-
cies motum habere. Quare ſi ea
quæ in æquali tēpore per æqualē
longitudinem lata ſunt/ æqualis
celeritatis ſint:recta linea circūfe-
rentię erit æqualis. Vtrum igitur
huius eſt cauſa:vtrū lationem/an
lineā genus eſſe?tēpus enim:ſem
per eſt idem/ac indiuiduum ſpe-
cie. An ſimul illa ſpecie diffe-
runt?etenim latio ſpecies habet:
ſi id ſuper quo fit motus/ ſpecies
habet. Præterea ſi id per quod
fit motus / ſpecie differat : latio
quoq; erit diuerſa. Veluti ſi pedes
ſint/ambulatio eſt:ſi alæ/ volatio.
An nō hoc? ſed figuris alia eſt la
tio?Quare quę in æquali tempo-
re magnitudinem eandem tranſe
unt: ea celeritatis æqualis ſunt.
eandem autem:non differentem
ſpecie.quæ ſi eſt:& motus non di
31 uerſus ſpecie erit. Quare conſide
randum eſt:quænam ſit differen-
tia motus. Atq; hic ſermo: ſignifi
cat genus ipſum non eſſe quid v-
nū/ ſed ob hoc multa latere. ęqui-
uocationum autem:aliæ nimium
diſtant/ aliæ ſimilitudinem quan
dam habēt aliæ ſunt propinquæ
aut genere/aut ſimilitudine rati-
onis. Quapropter & ſi ęquiuoca-
tiones ſunt:nō eſſe tamē videntur.
Quādo igitur diuerſa eſt ſpecies:
vtrū cū idē in alio/an cū aliud in
alio eſt?& quęnā eſt diffinitio/aut
quonā diiudicabimus idē album
vel dulce aut aliud eſſe: ex eo ne
quia in alio diuerſū apparet/ an
32 ex eo quia ōnino nō idem eſt?At
vero: quonam modo alterationes
æque celeres ſint?Si igitur ſanari
eſt alterari/ fit autē vt alius celeri-
us/alius tardius ſanetur/ & aliqui
ſimul: ſūt alterationes ꝑfecto ce-
leritatis æqualis. in tempore nāq;
ęquali: ſunt alterati. Sed quid eſt:
id qđ ad alterationē accōmoda-
tur/ nō enī dicitur hic ęquale: ſed
vt æqualitas in quātitate/ ſic ſimi
litudo dicit̄ hic. Verū ſit cū ęqua-
litate tēporis idē:in quo celeritas
alterationis ęqua cōſiſtit. Vtrū igi-
tur eo in quo eſt affect⁹:an ipſo af
fectu cōparare alterationes opor-

Tral.ve.ex græ.recog.

æqualiſne erit hæc alteratio/ & æque ve-
lox loci mutationi ? ſed incōueniens eſt.
cauſa autem:quia motus habet ſpecies.
Quare ſi quæ in æquali tēpore lata ſunt
per æqualem longitudinem/ æque velo-
cia:erit æqualis recta & circularis. Vtrū
ergo cauſa ſit: qa loci mutatio genus ſit/
an quia linea genus?tēpus enim:ſemper
idē/impartibile ſpecie. An ſimul illa ſpe
cie differūt?etenim loci mutatio/ ſpecies
habet:ſi illud ſuper quod mouetur/ſpeci
es habeat. Amplius autem:ſi per quod.
vt ſi pedes/ambulatio: ſi alę/volatio. An
non? ſed figuris loci mutatio alia eſt?
Quare quæ in æquali tempore mouen-
tur per eandem magnitudinem : æque
velocia ſunt (eandem autem: indifferen
tem ſpecie) & motu indifferente ſpe-
cie. quare hoc conſiderandum eſt: quæ
ſit differentia motus. Et ſignificat ſer-
mo iſte : ꝙ genus non vnum quid eſt/
ſed ob hoc latent multa. ſuntq; æquiuo
cationum: aliæ autem quidem multum
diſtantes / aliæ habentes quandam ſi-
militudinem / aliæ vero propinquæ aut
genere/aut ſimilitudine rationis. Qua-
propter non videntur æquiuocationes
eſſe : cum ſint . Quando igitur altera
eſt ſpecies:ſi idem in alio/aut ſi aliud in
alio? et quænam diffinitio/aut quo diſ-
cernemus/ ꝙ idem eſt albū & dulce/ aut
aliud:ex eo ne quia i alio videt̄ alterū/an
quia omnino non idem? De alteratio-
ne autem:quomodo eſt æque velox alte
ri altera? Si itaq; eſt ſanari alterari/ eſt
autē hunc quidē velociter/ illum autem
tarde ſanari/ & ſimul quoſdam : quare
erit alteratio æque velox. In æquali e-
nim tempore:alteratū eſt. Sed quid alte-
ratū eſt?æquale enim hic nō dicitur:ſed
vt in quantitate æqualitas/ita hic ſimi-
litudo. Sed ſit idem quod mutatur in ę-
quali tempore: æque velox. Vtrum er-
go eo in quo paſſio: an paſſione opor-

Tral.ve.ex græ.recog.

tet cōparare: hic igitur ꝙ ſanitas eadē ſit/
eſt accipere: aut ꝙ neqꝫ magis neqꝫ mi-
nus/ſed ſimiliter exiſtit. Si autē altera paſ
ſio ſit/vt alteratur id quod dealbat: et id
qđ ſanat: his nichil ineſt idē/neqꝫ æqua-
le/neqꝫ ſimile/vt iam hæc ſpecies faciunt
alterationis. et nō eſt vna: vt neqꝫ loci mu
tatio. quare conſiderandum eſt quot ſūt
ſpecies alterationis: et quot loci mutati-
onis. Si igitur que mouentur ſpecie diffe
runt/ quorum ſunt motus ſecundum ſe
et non ſecundum accidens: et motus ipſi
ſpecie different. ſi autem genere: gene-
re. ſi vero numero: numero. Sed vtrum
oportet ad paſſionem reſpicere/ſi eadem
ſit aut ſimilis/ ſi æque veloces ſint alte-
rationes/ an ad id quod alteratur: vt ſi
huius quidem tale dealbatum ſit/ huius
autem tantū/an ad vtrūqꝫ? Et eadē qui-
dem aut alia/paſſione: ſi paſſio eadē ſit.
ęqualis autē aut inęqualis: ſi illud ſit ine-
quale? Et in generatione autē et corru-
ptione/ idem conſiderādum eſt: quomo-
do æque velox generatio eſt/ſi in æqua-
li tempore generetur idem et indiuiſibile
vt homo/ ſed non animal. velocior autē:
ſi in æquali/ aliud. non enim habemus a
liquod duorū in quibus ipſa diuerſitas:
vt diſſimilitudo. Et ſi eſt numerus ſubſtā
tia: maior et minor numerus eiuſdē ſpe-
ciei eſt. ſed eſt innominatū quod cōmune
eſt: et vtrūqꝫ vt maior paſſio/aut excedēs
magis/quantum autem maius.

CAP. V.

12 Q Voniā autem mouens/
mouet ſemper aliquid:
et in aliquo/et vſqꝫ ad ali
quid (dico autem in ali-
quo: quia in tempore.
vſqꝫ ad aliquid autem:
quia per quātam aliquam longitudinē.
ſemper eni ſimul mouet et mouit. qua-
re quantū aliquid erit: per quod motū
eſt/et in quanto)ſi igitur A eſt mouens

Argyropylus

teat? atqꝫ hic quidem eandem
ſanitatem eſſe/ quæ neqꝫ magis
neqꝫ minus/ſed ſimiliter ineſt: ſu-
mere licet. Sed ſi affectus alius ſit/
vt ſi hoc dealbetur, illud ſanetur:
his nichil eſt idem vel æquale/
vel ſimile/ vt hæc alterationis ſpe-
cies faciunt. nec vna eſt alteratio:
ſicut nec ibi latio. quare ſumen-
dum eſt/quot alterationis: & quot
item lationis ſpecies ſunt. ſi igi-
tur ea quæ mouentur ſpecie diffe-
runt quorum motus per ſe ſunt/&
non per accidens: & motus ſane
different. ſi genere: genere. ſi nu-
mero: numero. At ſi alterationes 33
ſint ęque celeres: vtrum ad affectū
ſi ſit idem vel ſimilis/ an ad id
quod alterat reſpicere oporteat?
veluti ſi huius quidem tātum/hu
ius autē tantū ſit dealbatū: an ad
vtrūqꝫ? at eadē eſt aut alia: ſi idem
aut alius ſit affectus. æqualis vero
aut inæqualis: ſi æquale aut inæ-
quale ſit illud. In generatione etiā 34
& corruptione idem cōſiderandū
eſt: quonā modo eſt æque celeris
atqꝫ celerior generatio. An æque
celeris eſt: ſi in ęquali tempore ge
neretur idem ac indiuiduum? vt
homo: ſed non animal. celerior
autem ſi in æquali diuerſum. non
enim habemus: quænam ſint ea
duo/ in quibus eſt ipſa diuerſitas.
quemadmodum habemus ea: in
quibus eſt ipſa diſſimilitudo. Qꝫ
ſi ſubſtantia numerus eſt: plus erit
& minus numeri ſpeciei eiuſdem.
Sed ipſum commune nomine ca
ret: atqꝫ vtrunqꝫ quale eſt. in quali-
tate quidem: plus affectus aut ex-
cedens magis. in quantitate au-
tem: maius.

CAP. V.

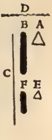
C Vm autem omne qđ 35
mouet/& aliquid ſe-
per moueat & i ali-
quo & vſqꝫ ad ali-
quod (atqꝫ in aliquo
dico: quia in tempore. vſqꝫ ad ali
quid: quia per quantitatem ali-
quam mouet. ſemper enim: ſimul
mouet ac mouit. quare quātitas
quædā erit: per quam eſt motum
atqꝫ in quanto) hæc inquā cum ita
ſint: ſi A quidē ſit id quod mouet/

Argyropylus

B vero id quod mouetur:& C ſit
longitudo per quam/& D tem-
pus in quo eſt motum.In tempo
re nimirũ ęquali:potentia ęqua-
lis A/dimidium ipſius B/per du
plũ mouebit ipſius C.per ipſum
autem C: in dimidio tempo-
ris D.ſic enim erit rationis ſimi-
36 litudo.Et ſi potentia eadem hoc
in hoc tempore per tantum ſpa-
cium moueat: per ipſius etiam
dimidium idem in dimidio ſa-
ne mouebit. Et dimidium po-
tentiæ:dimidiũ per æquale ſpa-
cium in tẽpore mouebit æquali.
ipſius enim potentię A:ſit dimi-
dium F.& ipſius B:ſit dimidiũ
G.Vires igitur ad põdera ſimi-
liter ſeſe habent:vt patet.Qua-
re:per æquale/in tempore moue
37 bit ęquali.At ſi F moueat ipſum
G/ in tempore D/ per longi-
tudinem C: non neceſſario ſit vt
F in æquali tempore duplũ ipſi-
us G moueat per dimidiũ ſpa-
cij C.Si igitur A per C ſpacium
totum in D tẽpore/B mouebit:
dimidium ipſius A quod eſt F/
non mouebit idem B totũ/in D
tempore/aut in eius aliqua par-
te per aliquam C ſpacij partem/
quæ rationem eandem ad totum
habebit C/ quã F pars vel quæ-
uis alia ad totam A potentiam
habet.omnino enim ſi forte fue-
rit:nullam partem mouebit. non
enim ſi totę vires quippiam per
tantũ mouerunt ſpaciũ:dimidi-
um ipſarum per quantũuis ſpa-
cij quouis in tempore idem mo
uebit. nam vnus eã trahet pro-
fecto nauim/ quam centum tra-
xere:ſi vires eorum tam in ipſo-
rum numerum/ ꝙ̃ in ſpacij diui-
dãtur partes/ꝙ nauim omnes ſi-
mul traxere. Quapropter Zeno-
nis ratio nõ eſt vera: qua cõclu-
dit quãuis partẽ milij facere ſo-
nũ. nichil eni prohibet:vt nullo
in tẽpore eũ moueat aerẽ quẽ to
tus modius mouit cũ cecidiſſet.
neqꝫ pars ſi per ſe fuerit/id mo-
uebit:quod vna cũ toto mouere
poteſt.neqꝫ eſt eni pars vlla:niſi
38 potẽtia in toto.Si vero duo quę-
dam ſeorſum per tantum ſpaciũ
tãto in tẽpore duo ſeorſũ põdera

Tral.ve.ex græ.récog.

B autem id quod mouetur/per quã autem motum eſt/longitudo C/ in quanto autem tẽpus/in quo D.In æquali igitur tempore: æqualis potentia ipſi A: dimidium ipſius B per duplam ipſius C mouebit. per lineam autẽ C:in dimidio ipſius D.ſic enim erit analogia.Et ſi eadem potentia idem in hoc tempore per tantam mouet: et per dimidiam in dimidio mouebit.& dimidia virtus: per dimidiũ mouebit in æquali tẽpore/per æquale. vt ipſius A potentiæ ſit dimidia potentia E/et ipſius B/ipſum F dimidium.Similiter igitur ſe habet/et ſecũdum analogiã:virtus ad grauitatẽ.Quare per æquale:et in æquali tẽpore mouebũt.Et ſi E/ipſum F mouet/in ipſo D per lineam C: non neceſſarium eſt in æquali tempore id in quo E/ duplum ipſius F mouere per dimidiam ipſius C. Si igitur A ipſum B mouebit in ipſo D/ per tantã quãta eſt linea C: dimidiũ ipſius A in quo E/ipſum B non mouebit in tẽpore in quo D/neqꝫ in aliquo ipſius D/ per aliquid lineæ C/ſecundum ꝙ analogũ eſt ad totã C/vt A eſt ad E. omnino enim/ ſi contigerit:nõ mouebit aliquid. ſi enim tota virtus per totam mouit: dimidia non mouebit: neqꝫ per quantãuis/ neqꝫ in quãtouis.vnus enim mouebit nauem:ſi nauem quidem trahentiũ diuidatur virtus in numerum et in lõgitudinẽ per quam omnes mouerũt.Propter hoc
Zenonis ratio non eſt vera: ꝙ ſonet milij quæuis pars.nichil enim prohibet nõ mouere eum aerem/ in vllo tempore quem mouit dũ caderet totus modius. neqꝫ itaqꝫ pars/ tantum quãtum mouebit cum toto: ſi ſit per ſe/ hoc mouet. neqꝫ enim vlla eſt: niſi potentia in toto. Si vero duo/et vtrumqꝫ horum vtrumqꝫ mouet per tantũ in tanto: et compoſitæ potentiæ cõpoſitum ex ponderibus per æqualem mouebunt longitudinem/et in

Zeno

Tral.ve.ex græ.recog.

æquali tempore.analogũ enim eſt. Nũ igitẽ ſic eſt:et in alteratione et in augmẽtatione:aliquid enim eſt augens:aliquid autem et id quod augetur. in quanto autem tempore/ et quantum: aliud quidẽ auget/aliud autẽ augetur. Et alterans et id qđ alteratur:ſimiliter.et aliquid et quãtum ſecundum ipſum magis et minus alterata ſunt: et in quãto tẽpore.in duplo duplũ:et duplum in duplo. dimidiũ autem in dimidio tempore:aut in dimidio dimidium/ aut in æquali duplum. Si vero alterans aut augens/ tantum in tanto aut auget aut alterat: non neceſſe eſt & dimidium in dimidio/& in dimidio dimidium. Sed ſi contigerit:nichil alterabit aut augmentabit/ ſicuti et in pondere.

Argyropylus

mouẽt:& cõpoſita p longitudinẽ æqualem æqualive in tempore compoſitum ex ponderibus vtriſq; mouebunt. eſt enim:in eis eadem ratio. Suntne igitur eadem:& in alteratione atq; accretione/ eſt enim aliquid id quod auget/ & etiam quod augetur: atq; in tempore tanto/& tantum aliud auget/ aliud augetur. Et id quod alterat/ & quod alteratur: ſimiliter eſt aliquid.& tantum intenſione remiſſioneve eſt alteratum: & in tempore tanto. in duplo duplum: & duplum in duplo. dimidium autem in dimidio temporis:aut in dimidio dimidium / aut in æquali duplum. Si vero id quod alterat aut auget/ tantum in tanto auget aut alterat:non neceſſe eſt & dimidium in dimidio/ & in dimidio dimidium alterare vel augere. Sed nichil/ſi forte fuerit: alterabit vel augebit/ quẽadmodum & in pondere. 39

¶Trallationis veteris de Phyſico auditu Ariſtotelis/ ex græco recognitæ:ſeptimi libri finis.

¶Septimi Phyſicorum Ariſtotelis interprete Ioanne Argyropylo/libri finis.

Argyropylus

¶Octauus Phyſicorum Ariſto-
telis ad Petrum Medicem: in-
terprete Ioanne Argyropylo By-
zantio.

1 AT ortus
ne aliquã
do eſt mo
tus ãteaq;
non erat/
rurſuſq;
adeo cor-
rumpitur
vt nichil
penitus
moueatur: an neq; factus eſt neq;
corrũpitur/ ſed ſemper erat & ſem
per erit? Atq; hoc hiſce quæ ſunt
immortale ac iceſſabile ineſt: qua-
ſi ſit vita quædã ijs vniuerſis quæ
natura conſtant. Motum igitur
omnes inquiunt eſſe: qui de na-
tura aliquid dicunt. tum quia
mundum faciunt: tum quia con-
templatio ipſis omnis eſt de ge-
neratione corruptioneve/ quã im-
poſſibile eſt eſſe ſi non ſit motus.
¶Verũ qui mundos infinitos eſ-
ſe/ & alios ipſorum fieri/ alios cor-
rumpi dicunt: hi motum inqui-
unt ſemper eſſe. ſint enim gene-
rationes & corruptiones ipſorum
cũ motu: neceſſe eſt. qui vero mũ-
dũ aut vnũ & ſemper eundẽ eſ-
ſe dicunt / aut vnum quidem ſed
non ſemper: hi de motu quoq; ſi-
2 militer opinantur. Si igitur con-
tingit aliquãdo nichil moueri: du
pliciter id accidere neceſſe eſt. Aut
enim: vt Anazagoras cẽſet. Dicit
enim cum omnia ſimul eſſent atq;
quieſcerent tempore infinito: mẽ
tem mouiſſe ac ſegregaſſe. Aut
vt Empedocles dicit: interdũ res
moueri/ interdum quieſcere. mo
ueri quidem: cum aut vnum ex
multis concordia/ aut ex vno mul
ta diſcordia facit. quieſcere vero:
in hiſce temporibus quæ inter
hæc media cadunt. dicit enim
hoc modo. Nam quo de multis
naſci conſueuerit vnum/ Atque
iterum ex vno generato plura re-
naſci: Hoc fiunt/ fixumq; ſibi non
permanet æuum. At quo mutan-

Tral. ve. ex græ. recog.

¶ Trallatio vetus octaui de Phyſico
auditu Ariſtotelis/ ex græco recognita:
ad R.P.D. Guillermum Briconnetum
Epiſcopum Meldenſem.

VTrum autẽ fa- 1 CAP. I.
ctus eſt aliquan
do motus / cum
non eſſet prius/
et corrumpitur
rurſus adeo vt
moueat̃ nichil:
an neq; factus
eſt / neq; corrũ-
pit̃/ ſed ſemper erat et ſẽper erit? Et hoc
immortale / et ſine quiete ijs ineſt quæ
ſunt: veluti vita quædã quæ ineſt natura
ſubſiſtẽtibus omnibus. Eſſe igitur motũ
omnes affirmãt de natura aliquid dicen
tes: propterea ꝙ mundũ faciũt/ et de ge-
neratione et corruptione eſt contempla-
tio omnibus ipſis/ quam impoſſibile eſt
eſſe niſi ſit motus. ¶Sed quotquot qui- 2
dẽ infinitos mũdos & eſſe dicũt/ & quoſ-
dam quidem fieri quoſdã autem corrũ-
pi mundos: ſemper dicunt eſſe motum.
neceſſarium enim eſt generationes et cor
ruptiones ipſorum: eſſe cum motu. Qui-
cunq; autem vnum/ aut nõ eſſe ſemper:
etiam de motu ſupponunt/ ſecundum ra
tionem. Si igitur contingit aliquando ni-
chil moueri: dupliciter neceſſe eſt hoc ac-
cidere. Aut enim: vt Anaxagoras di- Anaxagoras
cit. Inquit enim ille/ ſimul omnibus ex-
iſtentibus/ et quieſcentibus infinito tem-
pore: intellectũ/ feciſſe motum et diſgre
gaſſe. Aut vt Empedocles: in parte mo- Empedocles
ueri/ et ruſus quieſcere. moueri quidem:
cũ amicitia ex multis facit vnũ / aut lis
multa ex vno. quieſcere vero in interme-
dijs temporibus: ſic dicens. Quatenus
vnũ quidem ex pluribus cõſueuit naſci/
Et rurſus vno generato plura perfici-
untur: Eatenus quidem et fiũt/ et non eſt
ipſis firmũ ęuũ. Quatenus vero permutã

Tral.ve.ex græ.recog.

tur oĩno neqꝫ ſimul deſinũt:eatenus ſem
per ſunt immobilẽ ſecundũ circulũ.Hoc
enim/ quatenus permutãt: hinc illuc di-
cere ipſum opinandum eſt. Conſideran
dum igitur de hoc: quomodo ſe habet.
operæpreciũ enim eſt non ſolũ ad eam
quæ de natura eſt conſiderationem aſpi-
cere veritatem:ſed et ad ſciẽtiam quæ de
3 principio primo eſt. ¶Incipiamus autẽ
primũ:ex definitis a nobis prius ĩ phyſi-
cis.Dicimus itaqꝫ motum eſſe: entelechi
am mobilis ſecundum quod eſt mobile.
Neceſſe eſt ergo:exiſtere res quæ poſſunt
moueri ſecundum vuumquẽqꝫ motum.
et ſine etiam motus diffinitione: omnis
vtiqꝫ confitebitur neceſſarium eſſe mo-
ueri id quod poteſt moueri ſecundũ vnũ
quemqꝫ motum.vt alterari quidem/alte-
rabile:ferri autem/ſecundum locum mu-
tabile.quare prius oportet combuſtibile
eſſe/q̄ cõburatur:et combuſtiuũ prius q̄
: cõburat.ergo et hęc/neceſſariũ eſt aut fa-
cta aliquando eſſe cum non eſſent : aut
perpetua eſſe.Si igitur factũ eſt mobiliũ
ac motiuorum vnumquodqꝫ: neceſſariũ
eſt prius q̄ accepta/aliam eſſe factã mu-
tationem/et motum ſecundum quem fa
ctum id quod poteſt eſſe motum/aut mo
uiſſe.Si autẽ quæ ſunt/ante erãt ſemper/
motu non exiſtente:irrationabile quidẽ
videtur/etiam ijs qui a ſeipſis ſciunt . At
vero magis/vltra progreſſis: hoc neceſſa-
rium eſt accidere. Si enim/alijs quidem
mobilibus exiſtentibus/alijs autem mo-
tiuis/aliquando quidem erit quid primũ
mouens/ aliquid autem quod mouetur/
aliquãdo autem nichil/ſed quieſcit: opor
tet hoc mutari prius. erat enim aliquid
cauſa quietis . quies enim: priuatio mo-
tus eſt.Quare:ante primã mutationem/
erit mutatio prior . Alia enim mouent/
ſingulariter: alia autem ſecundum con-
trarios motus.vt ignis quidem calefacit:
frigefacit autẽ/non.ſcientia autẽ:videtur

Argyropylus

tur nunq̄ ceſſante recurſu : Hoc ..
ſic perpetuo ſtabilem verſantur ..
in orbem.Cum enim dicit/at quo
mutantur nunq̄ ceſſante recurſu:
id Empedoclem arbitrandum eſt
intelligere/ hinc inquam illuc/&
illinc huc fieri motum. Conſide- 3
randum eſt igitur de hoc:quonã
modo ſe habet . eſt enim operæ-
precium hanc perſpicere verita-
tem: & non ſolum ad naturalem
contemplationem/ſed ad eam do-
ctrinam quæ circa principiũ pri-
mum verſatur/ vehementer con-
ducit . ¶Ex ijs autẽ ordiemur: 4
quæ prius a nobis in libris natu-
ralis ſcientiæ ſunt definita. Dici-
mus itaqꝫ motum:ipſius mobilis
hoc/actũ eſſe/quo mobile eſt.Ne
ceſſe eſt ergo:res eas eſſe quæ vno
quoqꝫ motu moueri poſſunt.& ſi-
ne definitione etiam motus/qui-
uis profecto fatebitur neceſſarium
eſſe id moueri quod ſingulis mo-
tibus moueri poteſt. ceu alterari
quidem/id quod eſt alterabile:fer-
ri autem/id quod loco mutabile
eſt.Quare/ſit antea combuſtibile
q̄ comburatur/ & combuſtiuũ an-
tea q̄ comburat:oportet .Igitur & 5
hæc ipſa neceſſe eſt:aut ſi non erãt
aliquando facta eſſe/aut perpetua
eſſe.Si igitur vnumquodqꝫ mobi- 6
lium ac motiuorum eſt factum :
neceſſe eſt ante motum acceptũ/
aliam mutationem motumqꝫ fu-
iſſe / quo quidem ortum id eſt
quod aut moueri aut mouere po-
teſt. Sin ſemper erant/ motus ta- 7
men non erat:abſurdum & ex ſeſe
quidem ſi animaduertatur vide-
tur.Magis tamẽ ſi proficiſcamur/
vlterius:hoc neceſſe eſt euenire.
Nam ſi quædam ſunt mobilia /
quædam motiua/ & interdum eſt
actu quid primum mouens / &
aliquid quod mouetur/ interdum
nichil ſed quieſcit:hoc prius mu-
tetur oportet. erat enim aliquid:
cauſa profecto quietis.quies enim
eſt priuatio motus.Quare:ãte pri
mam mutationem/mutatio prior
erit.Nam quædã vnice:quædam 8
& motibus contrarijs mouent .
ignis namqꝫ calefacit:ſed non fri-
gefacit. at ſciẽtia vna contrariorũ

Argyropylus

eſſe videtur. illic etiam: ſimile
quid eſſe videtur. nam frigi-
dum verſum quodammodo atqꝫ
abiens/calefacit:ſicut & iſte qui
peccat ſua ſponte/cum contra
ſciētia vtitur. Verū ea quæ age-
re aut mouere/& ea quæ pati aut
moueri poſſunt: nō omnino hoc
poſſunt/ſed ſi ſic ſe habēt atqꝫ ad
propinqua ſibi euadunt. Quare
cum id fuerit aliud mouet/aliud
mouetur: & cum id euenerit/vt
aliud ſit mobile aliud motiuum.
9 Si igitur nō ſemper mouebatur:
non ita ſeſe habebant vt alte-
rum mouere/ alterū moueri poſ-
ſit/vt patet. ſed alterū ipſorum
mutari oportebat. In ijs enim
quæ ſunt ad aliquid:id accide-
re neceſſe eſt. veluti ſi duplū non
erat/ & nunc duplum euaſit: ſi
non vtrunqꝫ/alterum ſaltem mu-
tatum eſſe/ neceſſe eſt. Erit ergo
quædam mutatio:prior prima.
10 Inſuper quonā modo prius atqꝫ
poſterius erit/ſi non ſit tempus:
aut tempus/ſi nō ſit motus? Qꝫ
ſi tempus numerus motus/aut
quidam ſit motus:ſi tempus eſt
ſemper/& motum perpetuum eſ-
ſe neceſſe eſt. At de tempore: vni
uerſi præter vnum conſentire
videntur. omnes enim tempus
inquiunt ingenitum eſſe. atqꝫ
per hoc Democritus impoſſibile
eſſe demōſtrat: omnia eſſe facta.
tempus enim dicit: non eſſe or-
tum. Plato vero ſolus: ipſum or-
tum eſſe ait. etenim vna cum cœ-
lo dicit ipſum ortum fuiſſe: cœ-
11 lumqꝫ factum aſſerit eſſe. Qꝫ ſi
impoſſibile quidem eſt tempus
eſſe/ac intelligere ſine nunc ipſo/
nunc autem ipſum medium eſt
quoddā principij ſimul finiſve
ſubiens rationem/principij qui-
dem futuri/ finis vero tranſacti:
tempus ſit ſemper profecto ne-
ceſſe eſt. vltimum namqꝫ tempo
ris eius quod ſumptum extre-
mum eſt: in aliquo ipſorum nunc
erit. nichil enim in tempore/
præter nunc ipſum: accipi po-
teſt. Quare cum ipſum nunc
principium ſit atque finis: citra
ipſum ac vltra tēpus ſit ſemper

Tral ve. ex græ. recog.

contrariorum eſſe vna. Videtur igitur et
illic: eſſe aliquid eiuſmodi. frigidum enī
calefacit/verſum quodam modo et abſce-
dens: ſicut et peccat voluntarius/ ſciens/
quando ecōtrario vtitur ſcientia. At ve-
ro quæcunqꝫ poſſunt facere aut pati/aut
mouere aut moueri: ea moueri non peni-
tus poſſunt/ſed ſi ſic ſe habeāt/ et appro-
pinquēt ſibi inuicem. Quare cū propin-
qua fuerint et ita fuerit vt ſit hoc qui-
dē motiuū/illud autē mobile: aliud qui-
dem mouet/ aliud autē mouet̃. Si igitur
non ſemper mouebatur: manifeſtū eſt/
ꝙ non ſic ſe habebāt/ vt poſſet hoc qui-
dem mouere/illud autem moueri/ ſed o-
portebat mutari alterū ipſorū. neceſſe
enim eſt in ijs quæ ſunt ad aliquid: hoc
accidere. vt ſi non erat duplum/nūc du-
plū eſt: mutari ſi nō vtrūqꝫ/alterum. erit
ergo/quædam mutatio: prior prima. Ad
hæc autem / prius et poſterius quonam
modo erūt/tēpote non exiſtente: aut tē-
pus/non exiſtente motu? Si vero tempus
eſt ipſius motus numerus/aut motus qui
dam: ſi quidem tempus ſemper eſt/ neceſ
ſe eſt et motum perpetuum eſſe. At vero
de ipſo quidem tempore: præter vnum
concordes eſſe videntur omnes. inge-
nitum enim: eſſe dicunt. et propter hoc
Democritus monſtrat: ꝙ impoſſibile eſt Democritꝰ
omnia eſſe facta. tempus enim: ingeni-
tum eſſe. Plato vero: ipſum generat ſo- Plato
lus. ſimul enim ipſum cum cœlo/factum
eſſe: cœlum autem / factum eſſe ait. Si
igitur impoſſibile eſt et eſſe et intellige-
re tempus ſine ipſo nunc/nunc autem eſt
medium quoddam/et principium et finē
habens ſimul/ſed principium quidem fu
turi temporis/finem vero preteriti: neceſ
ſe eſt ſemper eſſe tempus. vltimum enim
finiti accepti temporis: in aliquo ipſorum
nunc/erit. nichil enim eſt accipere in tem
pore: pręter nunc. Quare/quoniam eſt et
principium et finis ipſum nunc: neceſſe

Cap
1
2

Tral.ve.ex græ.recog.

eſt ipſius vtraq; ex parte/ſemper eſſe tē-
4 pus. ¶ At vero ſi tempus: manifeſtū eſt
q̄ neceſſe eſt et motū eſſe. ſiquidem tem-
pus: paſſio quædā motus eſt. Eadem au-
tem eſt ratio: et de eo qđ eſt/ incorrupti-
bilem eſſe motum. Vt in eo quod eſt/fa-
ctum eſſe motum/ accidit quandam eſſe
priorem mutationem prima: ſic hic po-
ſteriorem vltima. non enim ſimul deſi-
nit moueri et eſſe mobile: vt cōburi et
eſſe combuſtibile. cōtingit enim: combu-
ſtibile eſſe/ qđ nō cōburitur. Nec: motiuū
et mouēs. et ipſū autē corruptibile: opor
tebit corruptū eſſe cū corrūpitur. et hu
ius corruptiuū: rurſus poſteri9. corruptio
enim: mutatio quędā eſt. CAP. II.

5 SI igitur hæc/ impoſſibilia
ſunt: manifeſtum eſt/ q̄ eſt
perpetuus motus/ & non
aliquando quidem eſt/ ali-
quando autem non. Ete-
nim ſic dicere: figmento
magis aſſimilať. ſimiliter autē et dicere/
q̄ aptū natura ſic eſt: et hoc oportere pu
tare principiū eſſe. Quod quidem vide
Empedocles tur Empedocles dixiſſe: q̄ vincere et mo-
uere in parte amicitiā et litē/ ineſt rebus
ipſis ex neceſſitate. quieſcere vero: in me-
dio tēpore. Fortaſſis autē et vnū princi-
Anaxagoras piū faciētes/ vt et Anaxagoras: ſic vtiq;
dixerit. At vero nichil inordinatū eſt: eo-
rū q̄ natura/ et ſecundū naturā fiūt. natu
ra enī: cauſa ordinis eſt omnibus. infinitū
autē: ad infinitū nullā rationē habet. or-
do autē omnis: ratio eſt. Infinito autē tē
pore quieſcere/ poſtea motū eſſe aliquā-
do/ huius autē nullam eſſe differentiam
quare nunc potius q̄ prius/ neq; rurſus
aliquē ordinē habere: nō āplius naturæ
eſt opus. aut enī ſimpliciter ſe habere o-
portet id qđ natura eſt: et nō aliquando
quidē ſic/ aliquando vero aliter (vt ignis
ſurſū natura fertur: & nō aliquādo qui-
dem/ aliquādo vero non) aut rationē ha-

Argyropylus

neceſſe eſt. ¶ At ſi tēpus ſemper
eſſe neceſſe eſt: patet & motum
neceſſario ſemper eſſe. quippe
cum tempus: affectus ſit qui-
dam ipſius motus/ vt patuit.
Eadem erit ratio: & qua motum 12
corrumpi non poſſe probabitur.
Nam vt ſi motus ortus eſſe di-
catur/ fit vt prima mutatione
ſit aliqua prior: ſic hic fiet vt vl-
tima mutatione poſterior aliqua
ſit. non enim moueri deſinet/ &
eſſe mobile ſimul: ceu cōburi &
cōbuſtibile eſſe. eſſe nāq; combu-
ſtibile poteſt: & non comburi.
Nec itidem: deſinet ſimul moti-
uum & mouēs eſſe. et ipſum au-
tem corruptibile: corruptum fo-
re oportebit cum corrumpitur.
& poſt hoc: rurſus id qđ huius
eſt corruptiuum. corruptio nāq;:
mutatio quædam eſt.

CAP. II.

QVod ſi hæc fieri nō 13
poſſunt: patet mo-
tum perpetuum eſ-
ſe/ & nō aliquādo
eſſe/ aliquando nō
eſſe. etenim ita dicere: potius ſi-
mile eſt figmento. Et item dice- 14
re ſic eſſe aptum: atq; hoc opor-
tere principium eſſe/ putare. Qđ
quidem Empedocles dixiſſe vi-
detur: rebus inq̄ cōpetere neceſſa
rio/ vt nunc concordia/ nūc diſ-
cordia vincat ac eas moueat/ in
medio vero tēpore quieſcāt. For 15
taſſe etiā & qui principiū vnum
faciunt vt Anaxagoras: hoc di-
xerint modo. At vero nichil
eorum quæ natura ſecundumq;
naturam fiunt: ordine vacat. na-
tura namq;: vniuerſis eſt ordinis
cauſa. at infinitum: nullam ra-
tionem habet ad infinitum. om-
nis vero ordo: ratio eſt. Infinito
autem quieſcere tempore/ dein-
de aliquando moueri/ huiuſq;
differentiā nullam cur nunc ma-
gis q̄ prius/ nec vllum ordinem
eſſe: nō eſt profecto ipſius opus
naturæ. nam id quod natura fit:
aut ſimpliciter ſeſe habet (vt
ignis ſurſum natura fertur: &
non interdum ſurſum/ interdum
non ſurſum) aut rationem ha-

bet: ſi nõ ſimpliciter ſe habet eo-
dẽqꝫ modo. Quocirca præſtabilı9
eſt/rẽ ita ſeſe habere vt Empedo
cles et ſi quis alius ita dixit: inter
dũ inquam quieſcere/ interdũ mo
ueri. tale eni: ordinẽ iam quendã
habere videtur. Verũ & eum qui
ita dicit: non ſolum id dicere/ ſed
ipſius cauſam etiã afferre/ & non
ponere neqꝫ cenſere vllam ſine ra
tione ſentẽtiam/ ſed aut inducti-
onem aut demõſtrationem affer-
re oportet. ipſa eni quæ ſunt ſup-
poſita: nõ ſane cauſæ ſũt. neqꝫ hoc
erat concordiæ vel diſcordiæ eſ-
ſe: ſed illius qdẽ cõgregare/ huius
aũt diſgregare officiũ eſt. Qꝫ ſi i-
ſuper aſſignauerit ipſum interdũ:
dicẽdũ eſt & in quibus ſic fit. ceu
eſſe apud nos aliquid quod cõgre
gat homines/ amicitiã inquam: et
eſſe etiã aliquid quod inimicos ſe-
iungit/ inimicitiam inquam. hoc
enim: & in ipſo toto eſſe ſuppo-
nit. in quibuſdã eni: ſic eſſe vide-
tur. Per æqualia vero ita fieri tẽ-
pora: alicuius idiget rationis. Om
nino autẽ hoc principiũ ſufficiẽs
eſſe putare/ ſemper inquã eſſe ſic
aut fieri: non recte ſeſe habet. ad
quod/ Democrit9 cauſas natura-
les reducit: ſic inquiẽs et prius fie
bat. Ipſius autẽ ſemper: nõ quære-
re principiũ cẽſet. in qbuſdã hoc
recte dicẽs: in õnibus autẽ nõ re-
cte. eteni triãgulus: ſuos angulos
duobus rectis ſemper æquales ha
bet. Attamẽ æternitatis huius eſt
alia cauſa. principiorũ tamẽ quæ
qdẽ ſũt ꝑpetua: nõ eſt alia cauſa.
Tot igit̃ a nobis ſint dicta: qbus
iam patet nullũ vnqꝫ fuiſſe vel fo-
re tẽpus/ quando non erat aut nõ
16 erit tẽpus. Ea vero quæ ſunt hiſ-
ce cõtraria: nõ eſt difficile ſoluere.
❡Nam ex hiſce videbitur poſſe
maxime motũ eſſe ortũ: & antea
nunqꝫ fuiſſe. Primo: qa nulla mu-
tatio perpetua eſt. õis nãqꝫ muta-
tio: ſuapte natura e quopiã ad qp-
piã eſt. quare mutationis õnis fi-
nis ſint ea cõtraria inter quæ fit:
& nichil in infinitũ moueatur/ ne
17 ceſſe eſt. Deinde videmus/ id poſ
ſe moueri: quod neqꝫ moueť/ neqꝫ
motũ in ſe vllũ habet. qd intueri
licet in expertibus animæ: quorũ

bere quod non ſimpliciter. Quare melius
eſt/ vt Empedocles & ſi quis alius dixit/ Empedocles.
ſic ſe habere: in parte vniuerſum quieſce-
re/ ac rurſus moueri. ordinem eni iã quẽ-
dã habet: qđ tale eſt. Sed & hoc dicẽtem
oportet nõ affirmare ſolũ: ſed & cauſam
ipſius dicere/ & non ponere neqꝫ cẽſere vl-
lam ſententiam irrationabilẽ/ ſed aut in-
ductionem aut demõſtrationem afferre.
hęc eni quę ſuppoſita ſunt: cauſę nõ ſunt.
Neqꝫ hoc erat/ litis vel amicitiæ eſſe: ſed
huius quidẽ aggregare/ illius vero diſgre-
gare. Si vero inſuper determineť ipſum in
parte: dicẽdũ eſt in quibus ſic. vt ꝙ eſt ali-
quid qđ congregat homines ſcilicet ami-
citia: & fugiũt inimici abinuicẽ. hoc enim:
ſupponitur: & in toto eſſe. videtur enim
in quibuſdam: ſic eſſe. Hoc autem & per
æqualia tempora: indiget & aliqua ratio-
ne. Omnino autẽ exiſtimare principiũ eſ-
ſe hoc ſufficiens/ ꝙ ſemper aut eſt ſic/ aut
fit: non recte eſt opinari. ad quod De- Democrit9
mocritus reducit de natura cauſas: ꝙ ſic
& prius fiebat. ipſius autẽ ſemper: nõ vult
principiũ quærere. dicẽs in quibuſdã re-
cte: in omnibus autẽ nõ recte. Eteni trian
gulus habet duobus rectis ſemper angu-
los æquales: ſed tamẽ eſt quædã perpetu-
itatis huius altera cauſa. principiorum ta
mẽ quæ perpetua ſũt: nõ eſt altera cauſa.
Qꝫ igit̃ nullũ tẽpus aut erat aut erit quan
do motus aut nõ erat aut non erit: tot di
cta ſint. cõtraria autẽ his: non difficile eſt
ſoluere. ❡Videbitur autem ex hiſce/ con- 6
ſiderantibus: contingere maxime/ mo-
tũ eſſe aliquando/ cum non eſſet omnino.
Primo igitur: quia nulla ꝑpetua mutatio
eſt. mutatio eni õnis: apta natura eſt eſſe
ex quodã in qđdã. quare neceſſe eſt: õnis
mutationis terminũ eſſe cõtraria in qui-
bus fit. in infinitum autẽ: moueri nichil.
Amplius videmus/ ꝙ poſſibile eſt id mo
ueri: quod neqꝫ mouetur/ neqꝫ habet in ſe-
ipſo vllũ motũ. vt in inanimatis quorum

Tral. ve. ex græ. recog.

neq; pars vlla neq; totum mouetur/ ſed
quieſcens mouetur aliquando. Oporte-
bat autem aut ſemper moueri/ aut nunq̄:
ſi nō ſit cum nō eſſet. multo autem magis
quod tale eſt/ in animatis eſſe: manife-
ſtū eſt. cum enim in nobis nullus inſit mo
tus aliquando/ ſed quieſcamus: mouemur
tamē aliquādo/ & ſit aliquādo ī nobis ex
nobiſipſis principium motus/ etſi nichil
extrinſecus moueat. hoc enim in inanima-
tis ſimiliter nō videmus: ſed ſemper mo-
uet ipſa aliquid aliud eorum quæ ſunt
extra. Animal autem ipſum: dicimus ſe-
ipſū mouere. Quare/ ſi quieſcit aliquādo
penitus: in immobili motus vtiq; fiet a ſe-
ipſo/ & nō ab externo. Si autē in animali
hoc poſſibile eſt fieri: quid prohibet idem
hoc accidere/ & in vniuerſo? ſi enim in par
uo mūdo ſit: & in magno. et ſi in mūdo: et
in infinito. ſi cōtingit quidē: moueri infini
7 tū totū & quieſcere. ¶ Horū igitur id qđ
primū dictum eſt/ non eundem ſemper &
vnum numero eſſe motum/ qui ad oppo-
ſita ſit: recte dicitur. hoc enim fortaſſis ne
ceſſariū eſt: ſi non ſemper vnum & eundē
numero eſſe poſſibile eſt/ vnius & eiuſdem
motū. Dico autē: vt vtrū vnius chordæ v-
nus & idē ſonus ſit/ an ſemper alius/ ipſa
ſimiliter ſe habēte & mota. At tamē qua-
litercūq; tandē ſe habeat: nichil prohibet
vnū & eundē eſſe aliquē/ quo cōtinuus eſt
atq; perpetuus. manifeſtū autē erit magis:
ex iis quæ poſterius. moueri autē id qđ
8 non mouetur/ nullum eſt inconueniens: ſi
aliquando quidē ſit id quod mouet extrin
ſecus/ aliquando autem non. Hoc tamen
quomodo vtiq; erit: inquirendum eſt. di-
co autem: vt idem ab eodem motiuo ex-
iſtente/ aliquando quidem moueatur ali-
quando autem non. nichil enim aliud du-
bitat hoc dicēs: q̄ propter quid nō ſemper
eorum quæ ſunt/ alia quidem quieſcunt/
alia vero mouētur. Maxime autem vide-
bitur tertiū habere dubitationē/ ꝓpterea

Argyropylus

neq; pars vlla neq; totum mouet/
ſed quieſcentia aliquando mo-
uentur. At oportebat aut ſemper
aut nunq̄ moueri: ſi nō oritur pri
mo motus/ ſed ſemper erat. mul-
to autem magis: hoc in ipſis ani
mantibus patet. nullus enim in-
terdum in nobis eſt motus/ ſed
quieſcimus: & tamen aliquando
mouemur/ & ſit in nobis a nobiſ-
ipſis principium motus/ etiam ſi
nichil prorſus extrinſecus moue-
rit. hoc enim expertibus animæ
fieri ſimiliter non videmus: ſed
ſemper aliquid aliud eorum quæ
ſunt extra ipſa/ nimirum mouet.
Animal autem ipſum: dicimus
ſeipſū mouere. Quare/ ſi aliquan-
do omnino quieſcat: fiet in ipſo
ſane immobili motus a ſeipſo/ &
nō ab vllo externo. Qꝫ ſi id in a-
nimali fieri poteſt: quid prohibet
vt in vniuerſo etiam idem fiat/ nā
ſi in paruo ſit mundo: & in ma-
gno etiā fiet. et ſi in iſto: & in in-
finito etiā fiet. ſi modo fieri poſ-
ſit: vt infinitum totum moueatur
atq; quieſcat. ¶ Horum igitur/ id 18
quod primo eſt dictum/ eum in-
quam non eūdem ſemper vnūq;
numero motum eſſe/ quo ad op-
poſita itur: recte admodū dicitur.
hoc enim fortaſſe neceſſariū eſt:
ſi fieri nequeat vt ſemper is vnus
idemq; ſit motus/ qui vnius eiuſ-
demq; mobilis eſt. Dico autem v-
trum vnus idemq; ſit ſonus vni-
us chordæ quæ ſimiliter ſeſe ha-
bet atq; mouetur: an alius atq; a-
lius ſemper? Verumtamen vtro-
uis modo id ſeſe habeat: nichil
obſtat/ vt hoc motus aliquis idē
ſit/ quo continuus atq; perpetuus
eſt. atq; hoc/ per ea quæ poſteri-
us dicentur: magis patebit. Mo- 19
ueri autem quippiam quod pri-
us non mouebatur/ non eſt abſur-
dum: ſi nunc adſit/ nunc non ad-
ſit id externū quod illud mouet.
Hoc tamen quærendum eſt: quo-
nam ſit pacto/ idem inquā ab eo-
dem motiuo nunc moueri nūc nō
moueri. nichil enim aliud dubi-
tat qui id dicit: q̄ cur non ſemper
aliæ rerum quieſcunt/ aliæ mo-
uentur. Maxime vero tertium il- 20
lud dubitationē habere videbit/

Argyropylus

propterea ꝙ fit motus nullo alio
ꝓcedēte:id inq̄ ipſū qđ ī animan-
tibus fieri ſolet.Nā animal prius
qeſcēs/poſtea mouet̄ ac āmbulat: a
nullo/vt videt̄/externo motu ipreſ
ſo.hoc autē: eſt falſū.cernim⁹ enī
ſemper aliqd eorū quę natura in-
ſūt in animali:moueri.huius autē
motus cauſa non aīal eſt:ſed ipſū
fortaſſe cōtinens.At animal ipſū
ſeipſum mouere dicimus: nō om
ni motu/ſed eo qui ad locū accō-
modatur. nichil igitur prohibet/
quin potius fortaſſe neceſſarium
eſt:complures a continenti in cor
pore fieri motiones/& harū non-
nullis mentem vel appetitū mo-
ueri.hęc vero:totum iam animal
ipſum mouere. quale accidit cir-
ca ſomnos.Nā tametſi nullus tūc
ſenſitiuus ī animalibus ineſt mo
tus:ieſt tamē aliquis mot⁹/& aīa-
lia rurſus expgiſcūtur.at enī hęc:
ꝑ ea q̄ ſequunt̄ patebūt.CAP.III.
21 PRincipiū autē conſi
derationis id erit/
quod fuit& dubita-
tionis: cutnam ali-
qua eorū quæ ſunt/
īterdū mouētur/interdū quieſcūt.
Neceſſe eſt itaq̄: aut vniuerſa ſē-
per quieſcere/aut vniuerſa ſemp
moueri/vt vult Heraclit⁹/aut q̄dā
moueri/quædā quieſcere.Et horū
rurſus aut ea quæ mouentur/ſem-
per moueri: & ea quæ quieſcunt/
ſemper quieſcere.aut vniuerſa eſ-
ſe apta ſimul vt moueātur atq̄ q-
eſcāt:aut id eſſe qđ reſtat atq̄ ter-
tiū eſt. eorū inq̄ quæ ſūt:alia ſem
per īmobilia eſſe/alia ſemper mo
ueri/ alia vtrūq̄/ moueri inq̄ atq̄
quieſcere poſſe.qđ quidē:a nobis
dicēdū eſt.hoc enim eorū omniū
quæ dubitant̄/ſolutionē habet: &
huiuſce noſtræ tractationis eſt fi-
22 nis. ℭVniuerſa itaq̄ cēſere quie-
ſcere/& huius quærere rationē/ip
ſum poſthabēdo ſenſū: imbecilli-
tas eſt profecto mētis ac hebetu-
do.& de toto quodam/ ſed nō de
parte quadā:eſt cōtrouerſia. Neq̄
ſolū eſt aduerſ⁹ Philoſophū natu
ralē/ſed aduerſus etiam oēs ſcien-
tias (vt ſimpliciter dicā) opinio-
neſq̄ ōnes:propterea ꝙ ōnes mo
tu vtunt̄. Pręterea/vt īficiationes

Tral.ve.ex græ.recog.

ꝙ fit cum non eſſet prius/motus:id vide-
licet quod accidit in animatis.quieſcēs enī
prius/ poſtea vadit:mouente exteriorum
nullo/vt videtur.hoc autē:falſum eſt.cōſpi
cimus enī ſemper aliquid eorū quæ cōge-
nita ſunt: moueri in animali. huius autē
motus:ipſum animal cauſa nō eſt/ſed cō-
tinēs forſitan. Ipſū autē dicimus ſeipſum
mouere:nō ſecundū omnē motū/ſed ſecū-
dū motū ſecūdū locū. Nichil igitur pro-
hibet/ magis autē fortaſſis neceſſariū eſt:
in corpore multos fieri motus a cōtinēte.
horū autē qbuſdā:intellectū/aut appetitū
mouere.illo autē: totū iā animal mouere/
quale accidit circa ſomnos. ſenſibili enim
nullo inexiſtēte motu/inexiſtēte tamē ali-
quo:rurſus excitātur animalia.ſed manife
ſtū erit et de his:ex ſequētibus.CAP.III
PRincipium autem conſide 8
rationis id erit/quod & di
ctæ dubitationis: quare
quædā eorū quæ ſunt/ ali-
quando quidē mouentur/
aliquādo autē rurſus qui-
eſcunt. Neceſſe eſt autē:aut ōnia quieſce-
re ſemper/aut omnia ſemper moueri aut
alia quidem moueri/ alia autem quieſce-
re.Et rurſus horum aut ea quæ mouētur/
moueri ſemper:quæ vero quieſcunt/quie-
ſcere.aut ōnia apta nata eſſe ſimiliter mo
ueri & quieſcere:aut reliquū eſt adhuc &
tertium.cōtingit enim eorū quæ ſunt: alia
quidem ſemper inmobilia eſſe/ alia ve-
ro ſemper moueri/ alia autem vtraq̄ par-
ticipare.quod quidē: a nobis dicendū eſt.
Hoc enim habet ſolutionē omniū dubi-
tatorum: & finis nobis eſt huius negocij.
ℭDicere igitur omnia quieſcere/& huius 9
rationem quærere/ dimiſſo ſenſu: infirmi-
tas quædā eſt ītellectus.et de toto aliquo/
ſed nō de parte:ābiguitas eſt. neq̄ ſolū cō
tra Phyſicū/ſed cōtra ōnes ſcientias(vt ita
dicam)& omnes opiniones: propterea ꝙ
motu vtuntur omnes. Amplius autem/

Tral. ve. ex græ. recog.

de principijs inſtantiæ/ vt in ijs quæ cir-
ca Mathemata ſunt rationibus nichil
ſunt ad Mathematicum / ſimiliter autem
& in alijs: ſic neq; de eo quod nūc dictum
eſt/ ad Phyſicū. ſuppoſitio enim eſt: ꝙ na-
10 tura/ principium motus eſt. ¶ Fere au-
tem & omnia dicere moueri/ falſum qui
dē eſt: minus autem hoc pręter ſciētiā. po
ſita enim eſt natura in phyſicis: principi-
um motus et quietis. ſimiliter autem phy
ſicum eſt: motus. & dicunt quidam mo-
ueri / eorum quæ ſunt / non aliqua qui-
dem/ alia vero non: ſed omnia & ſemper/
ſed latere hoc noſtrum ſenſum. Ad quos
quamuis non determinent quo motu di-
cant/ an vniuerſis: non eſt difficile occur-
rere. neq; enim augeri/ neq; minui poſſibi
le eſt continue: ſed eſt et medium. Eſt au-
tē ſimilis ratio illi quæ eſt de eo quod eſt
guttā cōterere: & enaſcētia/ lapides diſcin-
dere. non enim ſi tantum expulit aut re-
mouit gutta: & dimidiū in dimidio tēpo
re prius. ſed vt nauis tractio: ita & guttæ
tot/ tantū mouent. pars autē illarū: in nul-
lo tempore tantū. diuiditur enim quod re-
motum eſt/ in plura: ſed nichil eorū motū
eſt ſeorſū/ ſed ſimul. Manifeſtū eſt igit/ ꝙ
nō eſt neceſſariū ſemper aliquid abire q a
diuiditur ipſa diminutio in infinita: ſed to
tū aliquādo abire. Similiter autē: & in al-
teratione qualibet. nō eni ſi partibile eſt in
infinitū id quod alteratur/ ob id & altera-
tio: ſed ſimul vniuerſa fit ſępe/ ſicut cōgela
tio. Amplius cū ægrotauerit aliquis: neceſ
ſe eſt tēpus fieri in quo ſanabitur/ & nō in
termino tēporis mutari. neceſſe eſt autē in
ſanitatē mutari: & in aliud nichil. Quare
dicere continue alterari: valde manifeſti s
eſt aduerſari. in cōtrariū eni: alteratio eſt.
Atq; lapis: neq; durior fit / neq; mollior.
Et de ipſo ferri/ mirabile eſt: ſi latuit la-
pis deorſum ferri/ aut manere in terra.
Amplius autem/ terra & aliorum vnum-
quodq;: ex neceſſitate manent quidem in

Argyropylus

principiorū in rationibus mathe
maticis nō ad ipſū Mathematicū
pertinēt/ i cæteriſq; ſimili modo:
ſic neq; idipſū refellere quod nūc
eſt dictū/ ad naturalē Philoſophū
attinet. eſt eni apud ipſū hęc ſup-
poſitio: naturā pricipiū mu9 eſſe
¶ Aſſerere autē cūcta moueri/ eſt
quidē fere falſū: at minus ſciētiæ
naturalis fines egredit. quanq̄ eni
i naturalib9 poſita eſt natura mo
t9 pricipiū & qetis: tamē motus
naturale magis eſſe videt. Atq; i- 23
quiūt quidā/ nō eorū quę ſūt alia
moueri/ alia nō moueri: ſed vni-
uerſa ſempq; moueri/ nō tamē vi-
deri/ ſed latere id noſtrū ſenſum.
quibus/ et ſi nō diſtinguūt quonā
motu/ an ōnibus dicāt: nō eſt diffi
cile occurrere/ falſamq; hāc ſentē-
tiā eſſe oſtēdere. fieri enim nō po-
teſt/ vt incremēta cōtinue vel de-
cremēta ſuſcipiātur: ſed eſt et me-
diū ipſum. Eſt autē hæc ſentētia
perſimilis ei q̄ eſt de cōſūptione
lapidis a gutta: & de diuiſione ſa
xorū/ cū a plātis quæ inde pullu-
lāt/ diſcindunt. nō eni ſi tantū pe-
pulit plāta/ aut abſtulit gutta: & di
midiū in dimidio tēporis pepu-
lit aut abſtulit prius. ſed vt in na-
uis fit tractu: ſic et tantū & tot gut
tæ mouēt. pars autē ipſarū: nullo
in tēpore tātū mouet. atq; diuidit
quidē id qd̄ eſt ablatū: plures in
partes. attamē illarū nulla ſeorſū
eſt mota: ſed totū ſimul eſt motū.
Patet igit nō neceſſariū eſſe ſemp
aliqd abire/ qa diuidit in infinita
decretio: ſed totū iterdū abire. Si-
militer et i quauis alteratiōe: dicē
dū eſt. nō eni ſi id qd̄ alterat in ifi
nitū eſt diuiſibile/ ideo et altera-
tio fit ſimul p ptes: ſed pſępe fit ſi
mul/ vt cōgelatio. Pręterea cū qſ-
piā ægrotauerit: neceſſe eſt tēp9 i
quo ſanabit fieri/ & nō in tēporis
fine mutari. atq; ad ſanitatē/ et ad
nichil aliud mutet: neceſſe ē. Qua-
re alterari cōtinue dicere: reb9 eſt
perſpicuis admodū aduerſari. alte
ratio eni: ad cōtrariū eſt trāſitio.
lapis etiā: neq; durior fit/ neq; mol
lior. atq; de latiōe/ mirabile ē pſe
cto: ſi lapis latuit deorſū ferri/ aut
i terra manere. Pręterea/ terra cę 24
teraq; ſingula corpora: neceſſario

ſuis in locis manẽt: ex his autẽ
violẽter mouẽtur. Qꝛ ſi q̃dã ipſo-
rum ſunt ſuis in locis: neq; loco
õnia moueri neceſſe eſt. Ex his
igitur atq; ſimilibus alijs credi-
derit quiſpiam fieri nõ poſſe: vt
aut omnia ſemper moueantur/
aut omnia ſemper quieſcant.
❡At vero neq; fieri poteſt vt a-
lia ſemper moueantur/alia ſem-
per quieſcant: et nichil interdũ
moueatur/interdũ quieſcat. Atq;
dicendum eſt: vt antea dicta eſſe
non poſſunt/ ſic & hæc eſſe non
poſſe. videmus enim dictas mu
tationes: fieri in eiſdem. Et inſu
per is qui contendit: rebus pro-
fecto manifeſtiſſimis aduerſaẗ.
neq; enim accretio/ neq; violen
tus motus erit ꝓfecto: ſi nõ præ-
ter naturam mouebitur / prius
quieſcens. Præterea: generatio
nem hæc ſententia/ corruptio-
nẽve tollit. Pene autem & ipſum
moueri: fieri quoddã vniuerſis
& corrumpi/ videtur. ad quod
enim quippiam mutatur: id fit/
aut in hoc. ex quo vero mutaẗ:
in id corrumpitur / aut hinc.
25 ❡Quare perſpicuum eſt: rerum
eſſe nonnullas quæ mouẽtur in-
terdum/atq; quieſcũt. omnia au
tem interdum moueri/iterdum
quieſcere cenſere: hoc iam ad o-
lim dictas rationes eſt adiungẽ-
dũ. Principium autẽ idem rur-
ſus qđ prius fecimus: poſt hæc
eſt ſumendum quæ modo deter
26 minauimus. Aut enim vniuer-
ſa quieſcunt/aut vniuerſa mouẽ
tur: aut quędam quieſcunt/quę-
dã mouẽtur. Et ſi quædã eorum
quę ſunt quieſcũt/quædã mouẽ-
tur: aut cũcta nũc quieſcãt nunc
moueantur/aut alia ſemper qui-
eſcãt alia ſemper moueãtur/alia
interdum moueantur interdum
quieſcant neceſſe eſt. Impoſſibi-
le igitur eſſe cũcta quieſcere: di-
ctũ qdẽ & prius eſt. Dicamꝰ au
tẽ et nũc idipſũ: atq; probemus.
nã etſi vere res ita ſe habet /
vt quidam inquiũt/ id quod eſt
infinitum eſſe atq; ĩmobile: non
tamen ſenſu ſic eſſe videtur/ ſed
eorũ quę ſũt cõplura mouenẗ. Si

proprijs locis: mouentur autem violente
ex his. Si igitur quædã ipſorum ſunt in
proprijs locis: neceſſe eſt neq; ſecundũ lo-
cũ/õnia moueri. Qꝛ igitur nõ impoſſibile
ſit/aut ſemper omnia moueri/ aut ſemper
omnia quieſcere: ex his & alijs ſimilibus
crediderit vtiq; aliquis. ❡At vero neq; a- 11
lia quidẽ contingit ſemper quieſcere/ alia
vero ſemper moueri: aliquando autẽ ni-
chil quieſcere/ aliquãdo vero moueri. Di
cẽdũ eſt autẽ: ꝙ ĩpoſſibile ſit/ queãdmodũ
& ĩ dictis prius/& in his. videmus eni ĩ eiſ
dẽ: fieri dictas mutationes. Et adhæc: q a
aduerſatur manifeſtis/qui cõtendit. Neq;
enim augmẽtatio/neq; violentus erit mo-
tus: ſi non mouebitur præter naturã/ qui-
eſcens prius. Generationem igitur aufert
et corruptionẽ: hic ſermo. Fere autem et
ipſum moueri: fieri quippiam & corrum-
pi videtur omnibus. in quod enim muta-
tur: fit hoc/ aut in hoc. ex quo autẽ muta-
tur: corrumpitur hoc/ aut hinc. ❡Quare 12
manifeſtum eſt: ꝙ alia quidem mouentur/
alia vero quieſcũt. cẽſere autem omnia ali
quando quidem quieſcere aliquãdo vero
moueri: hoc iam coniũgendũ eſt ad olim
dictas rationes. Principium autẽ rurſus
idem faciendum eſt a nunc determinatis:
a quo quidem icœpimus prius. aut enim
omnia quieſcunt/aut õnia mouentur: aut
eorũ quæ ſunt/ hæc quidem quieſcũt/ hæc
autẽ mouẽtur. Et ſi eorũ quę ſũt/alia qui-
dem quieſcunt alia vero mouẽtur: neceſſe
eſt aut õnia aliquãdo quidẽ quieſcere ali-
quando vero moueri/aut ipſorum quædã
quidẽ ſemper quieſcere alia vero ſemper
moueri/ alia autẽ aliquando quidẽ quie-
ſcere aliquãdo vero moueri. Qꝛ igitur nõ
poſſibile ſit omnia quieſcere: dictũ quidẽ
eſt & prius. Dicamus autẽ: & nũc. etſi eni
ſecundũ veritatẽ ſic ſe habet/ ſicut quidã
dicũt/ eſſe id qđ eſt infinitũ et ĩmobile: at
tamẽ nõ videtur aliquid ſecundũ ſenſum/
ſed mouentur multa eorum quæ ſunt. Si

Tral.ve.ex græ.recog.

igitur ſit opinio falſa/aut õnino opinio:& motus eſt/ etiã ſi phãtaſia ſit/ et ſi aliquãdo quidem ſic videatur eſſe/ aliquãdo autem aliter. phantaſia enim & opinio:motus quidam eſſe videntur. Sed de hoc quidem cõſiderare/& quęrere rationem eorũ quæ melius habemus q̃ ſi ratione indigeremus: male iudicare eſt id qđ melius eſt & peius/ & credibile et non credibile/ & principium et non principium. Similiter autẽ:impoſſibile eſt et omnia moueri/ aut alia quidem ſemper moueri/alia vero ſemper quieſcere. Ad õnia enim hæc:ſufficiẽs eſt vna fides. videmus enĩ quędã: aliquãdo quidẽ moueri/aliquãdo quidẽ quieſcere. Quare manifeſtũ eſt/ ꝙ impoſſibile ſit ſimiliter:omnia quieſcere/et omnia moueri continue/eo ꝙ alia quidem ſemper mouentur/alia vero quieſcunt ſemper. Reliquum eſt igitur cõſiderandũ: vtrũ omnia ſint huiuſmodi vt moueantur & quieſcãt/
ε: an aliqua quidem ſic/aliqua vero ſemper quieſcãt/aliqua autẽ ſemper moueanť. hoc enĩ:demõſtrandũ eſt a nobis. CAP. IIII

13 Mouẽtium igitur & eorum quæ mouentur: alia quidẽ per accidens mouent & mouẽtur/ alia autẽ per ſeipſa. Per accidẽs quidẽ: vt quæcũqꝫ/ ex eo quia ſunt in mouentibus aut iis quæ mouentur/ & quæ per partẽ. Per ſeipſa autem:quęcunqꝫ nõ ex eo quia ſint in mouente aut in eo qđ mouetur/neqꝫ ex eo quia pars aliqua ipſorum mouet aut
14 moueť. ¶ Eorũ autẽ quæ per ſe:alia qui-
15 dem a ſeipſis/alia vero ab alio. ¶ Et alia quidem/natura:alia vero/violentia & pręter naturã. quod enim ipſum a ſemetipſo mouetur: natura mouetur. vt vnumqdqꝫ animaliũ. mouetur enim animal: ipſum a ſeipſo. quorũcunqꝫ autẽ motus principium in ſeipſis eſt: hæc natura dicimus moueri. Quapropter/animal quidem totum: natura ipſũ ſeipſum mouet. corpus tamẽ

Argyropylus

igitur ſit opinio falſa/ vel omnino opinio:& motus etiã eſt/et ſi imaginatio etiam ſit/ & ſi interdum ſic de quibuſdã/interdũ aliter videatur. imaginatio eni & opinio:motus quidam eſſe vidẽtur. Sed de his qoidẽ conſiderare/et eorũ quærere rationẽ quæ melios habemus q̃ ſi rationis indigeremus: hominis eſt profecto/ male id quod eſt melius & id quod eſt deterios/id quod eſt credibile & id quod nõ eſt credibile/principiũ deniqꝫ & nõ principiũ diſcernentis. Similiter autẽ eſt impoſſibile:et omnia moueri/ aut alia moueri ſemper/ alia quieſcere ſemp. Ad hæc eni omnia: vna eſt ſufficiens fides. Videmos enim quædam interdum moueri:interdum qoieſcere. Quare patet/ipoſſibile eſſe ſimiliter:cuncta quieſcere/ & omnia cõtinue moueri/ac alia moueri ſemper/alia quieſcere ſem-
per. Reſtat igitur contemplan- 27
dum eſſe: vtrum vniuerſa talia ſint vt moueantur atqꝫ qoieſcãt/ an alia quidem talia ſint/alia vero ſemp quieſcãt/et alia cõtinue moueãtur. Hoc enim:iã a nobis eſt demonſtrandom. CAP. IIII.

Eorũ igitur quę mouent & quæ mouentur: alia p accidẽs/ alia per ſe mouent atqꝫ mouentur. Per accidẽs quidem:ea quæ ſunt in hiſce quæ mouẽt aut mouẽtur/ & quæ per partẽ. Per ſe autẽ: ea quæ mouẽt aut mouẽtur/ nõ ex eo quia ſunt in hiſce quę mouẽt aut mouentur/ neqꝫ rurſus ex eo quia pars aliqua ſua mouet aut mouetur. ¶ Eorum autẽ quę per ſe mouentur: quædam a ſeipſis/ q̃dã ab alio motu ciẽtur. ¶ Atqꝫ alia/natura: alia/ violentia præterqꝫ naturã mouẽtur. id eni qđ a ſeipſo moueť: natura ſane mouetur. vt animaliũ vnũquodqꝫ. animal enim:a ſeipſo motu cietur. Ea vero/natura moueri dicimos: quorum principium motus in ipſis ineſt. Qoamobrem/ totum quidem animal : natura ſeipſum mouet. corpus tamen:

Argyropylus

& natura/& præter naturã moue
ri poteſt. intereſt enim/tali an ta
li moueatur motu:& ex quo ma
gis elemẽto cõſtet. Eorum autẽ
quæ mouẽtur ab alio:quædã na
tura/quædam præter naturã mo
uentur. præter naturã:terra ſur-
ſum/ignis deorſum. Partes inſu
per animaliũ:ſæpenumero præ-
ter naturam mouentur/ ob poſi-
28 tiones motuſq; modos. Atq; ma
xime quidem perſpicitur:id qđ
mouetur ab aliquo motu cieri
in hiſce quæ præter naturã mo-
uẽtur/propterea ꝙ ab alio moue
ri patet. Poſt ea vero quæ præ-
ter naturam mouentur:perſpici-
tur in hiſce quæ natura quidem
mouentur/a ſe autem ipſis mo-
tu cientur/ in animalibꝰ inquã.
non eſt enim obſcurũ/ ſi animal
ab aliquo moueatur: ſed quonã
pacto diſtinguere oportet id qđ
mouet ipſius/& id quod moue-
tur. ¶Nam vt in nauigijs/& in
hiſce quæ non natura conſtant:
ſic & in animalibus quod mo-
uet & quod mouetur diuiſum eſ
ſe videtur. atq; hoc pacto:totũ
ipſũ animal ſeipſũ motu ciere.
Maxime vero dubitatur reliquũ
dictæ diuiſionis vltimo mẽbrũ.
eorum enim quę motu ciẽtur ab
alio:quædã præter naturam mo
ueri diximus/quædã natura mo
ueri. hæc autem ſint: quæ dubi-
tationẽ afferũt a quonã mouen-
tur/ceu leuia grauiaq;. hæc enĩ:
ad oppoſita quidẽ loca vi pulſa
mouentur. ad propria vero/le-
uia quidem ad ſupera/grauia ve
ro ad infera ſuapte natura ferũ-
29 tur. A quonã autẽ mouẽt/ nam
impoſſibile eſt:a ſeipſis ipſa mo
ueri. eſt enĩ hoc officiũ:vitæ ac
animãtiũ propriũ. Cõſiſtere etiã
a ſeipſis poſſent. nã ſi quippiã
ſibi cauſa ſit ambulandi:eſt etiã
cauſa ſibi non ãbulãdi. Quare/ſi
collocatũ eſſet i igne moueri ſur
ſũ:eſſet ĩ ipſo ſitũ deorſũ etiã fer
ri. metas quoq; rationis egredit:
& vno motu dũtaxat a ſeipſis mo
30 ueri/ ſi ipſa ſeipſa moueãt. Prę-
terea qui fieri poteſt:ut cõtinuũ
qd/ copulatũue ſeipſũ moueat?

Tral. ve. ex græ. recog.

contingit: & natura/ & præter natu-
ram moueri. Differt enim/& quali mo-
tu moueatur: & ex æquali elemento
conſtet. Et eorum quæ ab alio mouen-
tur: alia quidem mouẽtur natura/alia ve
ro præter naturam. præter naturã qui-
dẽ. vt terrea/ ſurſum: & ignis/ deorſum.
Amplius autem/ partes animalium:ſæ-
pe mouẽtur præter naturã/iuxta poſiti-
ones & mutationis modos. Et maxime/
moueri ab eo qđ mouetur in ijs quę prę-
ter naturam mouentur: eſt manifeſtum/
propterea ꝙ manifeſtum eſt ab alio mo
ueri. Poſt ea autem quæ ſunt præter na-
turam:eorum quæ ſunt ſecundum natu-
rã/ipſa quæ a ſeipſis/ vt animalia. nõ enĩ
hoc eſt imanifeſtũ/an ab aliquo mouent:
ſed quomodo oportet accipere id ipſius
qđ mouet et id qđ mouetur. ¶Videtur 16
enĩ vt in nauibus/& in ijs quę nõ natura
cõſtant:ſic & in animalibus eſſe diuiſum
id quod mouet & id quod mouetur/ et
ſic totũ ipſum/ſeipſũ mouere. Maxime
autẽ dubitatur:reliquũ dictæ vltimæ di-
uiſionis. eorũ enĩ quæ ab alio mouẽtur:
hæc quidẽ præter naturã poſuimus mo-
ueri/ alia autẽ relinquũtur opponi/ quia
natura. Hęc autẽ ſunt: quę dubitationẽ
afferũt/a quo moueãt. vt leuia/et grauia
hæc enim:ad oppoſita quidẽ loca violẽ-
tia mouentur. ad propria autẽ: leue qui-
dẽ ſurſum/ graue autẽ deorſum natura.
A quo autẽ/non adhuc manifeſtum: vt
cũ mouẽtur præter naturã. etenim ipſa
a ſeipſis/dicere:impoſſibile eſt. vitale enĩ
hoc:et animatorum eſt proprium. Et ſi-
ſtere poſſent: ſeipſa. dico autẽ: vt ſi am-
bulãdi cauſa ſit ſibi/et nõ ãbulãdi. Qua-
re/ſi in ipſo igne eſt/ ſurſum ferri:manife
ſtum ꝙ in ipſo & deorſum. irrationa-
bile autem eſt illud: vero motu moueri
ſolum a ſeipſis / ſi ipſa ſeipſa mouent.
Amplius quomodo contingit:continuũ
aliquod/ et cõſitũ ipſum ſeipſũ mouere?

Tral. ve. ex græ. recog.

Quatenus enim vnum & cõtinuum/ nõ
tactu: eatenus impaſſibile eſt. ſed quate-
nus ſeparatum eſt: eatenus hoc quidem
aptum natura eſt facere/ illud vero pati.
neq; ergo horum vllum: ipſum/ ſeipſum
mouet (conſita eni ſunt) neq; aliud con-
tinuum vllum. ſed neceſſe eſt diuidi mo-
uens in vnoquoq;: ab eo quod mouetur.
vt in inanimatis videmus: cum aliquod
animatorũ/ mouet illa. ſed accidit: & hęc
17 ab aliquo ſemper moueri. ¶ Fiet autem
vtiq; manifeſtum : diuidentibus cauſas.
eſt autem/ & in mouẽtibus: accipere quæ
dicta ſunt. alia enim præter naturã ipſo-
rum: motiua ſunt. vt vectis: non natu-
ra/ ponderis motiuus eſt. Alia vero: na-
tura. vt actu calidum: motiuum eſt/ cali-
di potentia . Similiter autem: & in aliis
huiuſmodi. & mobile autem ſimiliter na
tura: quod eſt potentia quale/ aut quan-
tum/ aut vbi/ cum habeat principium ta
le in ſeipſo/ & non ſecundũ accidens. erit
enim idem: & quantum/ & quale/ ſed al-
terum alteri accidit/ & non ſecundum ſe
ineſt. Ignis itaq; & terra : mouentur ab
alio. violentia quidem: cum præter natu-
ram. natura autem: cum ad ſuos ipſorũ
actus/ potentia exiſtunt. Quoniam au-
tem quod potentia eſt/ multipliciter dici-
tur: hæc cauſa eſt/ vt non ſit manifeſtum
a quo hæc moueãtur. vt ignis/ ſurſum: &
terra/ deorſum. Eſt autem potẽtia aliter
ſciens: qui diſcit/ & qui habet iam & non
contemplatur. ſemper autem/ cum ſimul
actiuum & paſſiuum ſint: fit aliquando
actu/ quod eſt potentia/ vt ipſum diſcẽs.
et ex ẽo quod potẽtia eſt: alterum fit po-
tentia. qui enim habet ſcientiam/ non au
tẽ contemplatur: potentia eſt ſciens quo-
dã modo/ ſed nõ vt & antea q̃ diſceret.
cũ autẽ ſic ſe habet: ſi aliquid non pro-
hibeat/ operatur & contẽplatur/ aut erit
in contradictione et ignorãtia. Similiter
autem hæc ſe habent: et in phyſicis. fri-

Argyropylus

Nam quo quippiam vnum atq;
continuum eſt/ nõ tactu: hoc paſ
ſionis eſt expers. quo vero ſepa
ratũ eſt: eo nimirũ aliud agere/
aliud pati eſt aptum. Neq; ergo
quicq̃ ipſorum: ſeipſum mouet
(quippe cũ copulatum ſit) neq;
aliud continuũ vllũ. ſed in vno-
quoq; diuiſum ſit/ quod mouet
& quod mouetur: neceſſe eſt. qđ
intueri licet in expertibus ani-
mæ: cũ quippiã animantiũ ip-
ſa mouet. Verum fit: vt hæc etiã 31
ſemper ab aliquo moueantur.
¶ Quod quidẽ patebit: ſi cauſas
diuidamus. atq; licet: & ĩ mouẽ-
tibus ea quę dicta ſunt/ ſumere.
Alia namq;: pręter naturam mo
tiua ſunt. vt eſt vectis: motiuus
ponderis/ non natura. Alia ſunt
motiua natura. vt calidum actu:
motiuum eſt eius quod eſt po-
tentia calidum. Similiter: & in
huiuſcemodi cæteris. Mobile e-
tiam id eſt natura: quod eſt potẽ
tia quale vel quantum vel vbi/
cum in ſeipſo tale principium
& non per accidens/ habet. erit
enim idem: & quantum & qua-
le. ſed accidit alterum alteri: &
non per ſe competit. Ignis igi-
tur atq; terra: mouentur ab ali-
quo. vi quidem/ cum pręter na-
turam: natura vero/ cum ſub po-
tentia/ ſuos ad actus mouentur.
Quoniã autem eſſe potẽtia mul- 32
tipliciter dicitur: hæc eſt ſane cau-
ſa vt nõ ſit perſpicuũ a quonam
talia moueantur. vt ignis/ ſurſũ:
& terra/ deorſum. Diuerſo autem
modo potentia ſciens eſt qui di-
ſcit: et qui iam ſcientiam habet/
et non contemplatur. Cum autẽ
actiuum atq; paſſiuũ ſint ſimul:
euadit interdum id quod eſt po
tentia/ actu tale. vt id quod di-
ſcit. et ex eo quod eſt potentia:
fit aliud potentia rurſus. qui
namq; ſcientiam habet/ et non
contemplatur: eſt potentia quo-
dammodo ſciens/ ſed nõ vt erat
antea q̃ didiciſſet. Atq; cum ita
ſeſe habet: niſi quid prohibeat/
operatur ac contemplatur / vel
ĩ cõtradictione ignorationeq; e-
rit. Simili modo ſeſe habẽt hęc:
et in ipſis naturalibꝰ rebus. fri-

gidum enim: eſt potentia calidum. cum autem eſt mutatum: iam eſt ignis atq; comburit/ niſi quid prohibeat atq; ipediat. Similiter res ſeſe habet: & circa graue & leue. ex graui nãq;: fit ipſũ leue. vt aer: ex aqua. hoc enim erat primo potentia: & iam eſt leue. atq; continuo operabitur: ſi non aliquid obſtet. actus autẽ leuis: eſt alicubi eſſe/ atq; in ſupero loco. prohibetur vero: cum eſt in loco cõtrario. Et hoc ſimiliter ſeſe habet: & in quanto & quali. Quæritur igitur: propter quid leuia grauiaq; ad ſua loca mouentur? Eſt autem cauſa: ipſa apta eſſe aliquo moueri. atq; hoc eſt ipſius grauis leuiſq;: eſſe infero loco ſuperoq; diſtinctum. leue vero graueq; potentia: pluribus eſt modis/ vt diximus. nam cũ eſt aqua: leue potentia quodammodo eſt. & cum eſt aer: adhuc potentia eſt. fieri enim poteſt: vt ob impedimentum non ſit ſupero in loco. ſed ſi id quod impedit/ fuerit ſublatum: operatur/ ſemperq; ſuperius fit. Similiter & quale ipſum: ad actu tale mutatur. continuo namq; contemplatur & iſce qui ſcientiã habet: niſi quid obſtet. Et ipſum etiã quantũ extẽditur: ſi nichil ſit qđ impediat. Qui vero id quod ſuſtinet prohibetq;/ dimouit: partim mouet/ partim nõ mouet. vt qui columnam diuellit: aut ab vtre qui eſt in aqua/ lapidem premẽtem dimouit. per accidens enim mouet. quemadmodum & pila reflexa: non a pariete/ ſed ab eo qui proiecit/ eſt mota. Nichil igitur horum (vt patuit) ſeipſum mouet: ſed motus quidem habet principium/ non mouendi tamen
33 atq; agendi/ ſed patiendi. Qz ſi omnia quæ mouentur/ aut natura aut præter naturã & violẽtia motu ciẽtur/ & ea quę vi pręterq; naturã mouẽtur ab aliquo cuncta atque ab alio mouentur/ vt patet/ et ea rurſus quę natura mouentꝰ ab aliquo motu cientur/ ſiue a ſeipſis moueantur vt animalia/ ſiue nõ a ſeipſis vt leuia grauiaq;. nã aut ab eo mouentur

gidum enim: potentia calidum eſt. cum autem fuerit mutatum: iam ignis eſt. vrit autem: niſi quid prohibeat/ et impediat. ſimiliter autem ſe habet: et circa graue et leue. leue eni: fit ex graui. vt ex aqua aer. hoc enim potẽtia primũ: et iam leue eſt. et operabit̃ confeſtim: niſi quid prohibeat. actus autẽ ipſius leuis: eſt alicubi eſſe/ et ſurſum. prohibetur autem: cum in contrario loco eſt. et hoc ſimiliter ſeſe habet: & in quãto/ et i quali. Attamẽ quæritur hoc: quare ad ſuum locum mouentur leuia et grauia? Cauſa autẽ eſt/ quia apta natura ſunt aliquo. et hoc ineſt ipſi graui et leui: eſſe. hoc quidem ipſo ſurſum/ illud autem ipſo deorſum/ determinatum. Potentia autem eſt et leue et graue multipliciter: ſicut dictum eſt. cum enim eſt aqua: potentia quodammodo eſt leue. et cum aer eſt: adhuc potentia. contingit enim impeditum: non ſurſum eſſe. ſed ſi auferatur impedimentum: agit/ et ſemper ſuperius fit. ſimiliter autem: et quale/ vt actu ſit/ mutatur. ilico enim contemplatur ſciens: niſi aliquid prohibeat. Et ipſum quantum extenditur: niſi quid prohibeat. Qui autem id quod ſuſtinet et prohibet mouit: eſt vt moueat/ eſt vero vt nõ. vt qui colũnam diuulſit: aut qui lapidem remouit a vaſe in aqua. ſecundum accidẽs enim mouet. ſicut reflexa ſphęra: nõ a pariete mota eſt/ ſed a proijciente. Qz igitur nichil horum/ ipſum mouet ſeipſum: manifeſtũ eſt/ ſed motus habet principium/ non mouendi neq; faciendi/ ſed patiẽdi. Si igitur omnia quæ mouentur aut natura mouentur aut præter naturam et violentia/ et quæ vi & præter naturam omnia a quodam/ & ab alio/ eorum autem quæ natura rurſus/ et quæ a ſeipſis mouentur/ ab aliquo mouentur/ et quæ non a ſeipſis/ vt grauia et leuia (aut enim ab eo

Tral.ve.ex græ.recog.

qui generauit/ et fecit leue aut graue: aut
ab eo quod impedientia et prohibentia
ſoluit) omnia vtiq; quæ mouētur/ab ali-
quo mouebuntur.

CAP. V

18 HOc autem: dupliciter.
Aut enim non per ſeipſū
mouens/ ſed per alterum
quod mouet. mouens: aut
per ſeipſum. Et hoc: aut
primum poſt vltimum/
aut per plura. vt baculus mouet lapidē/
& mouetur a manu mota ab homi-
ne. hic autem: non amplius/ex eo quia
19 ab alio moueatur. ¶ Vtraq; igitur mo-
uere dicimus/et primum et vltimum mo
uentium: ſed magis primum. illud enim:
mouet vltimum. ſed non hoc: primū. Et
ſine primo quidem: vltimum non moue-
bit. illud autem: ſine hoc. vt baculus non
20 mouebit: non mouente homine. ¶ Si er-
go neceſſe eſt omne quod mouetur et ab
aliquo moueri/ et aut ab eo quod moue-
tur ab alio/aut non/et ſi ab alio quidem
quod mouetur; neceſſe eſt aliquid eſſe
primum mouens/ quod non ab alio. Si
autem huiuſmodi eſt primum: non ne-
ceſſe eſt eſſe alterū. impoſſibile enim eſt:
in infinitū abire mouens et ipſum quod
mouetur ab alio. infinitorum enim: ni-
21 chil eſt primū. ¶ Si ergo omne quidem
quod mouetur ab aliquo mouetur/ pri-
mum autē mouēs mouetur quidem/non
autem ab alio: neceſſe eſt ipſum a ſeipſo
moueri. Amplius autem: et ſic ipſam hāc
rationem eſt aggredi. omne enim mo-
uens: & aliquid mouet/ et aliquo. Aut
enim ſeipſo mouet/ ipſum mouens: aut
alio. vt homo: ſeipſo/aut baculo. et ven-
tus deiecit: aut ipſe/ aut lapis/ quē impu-
lit. Impoſſibile eſt autem mouere: ſine
eo quod ſeipſo mouet/id quo mouet. ſed
ſi ipſum ſeipſo mouet: non neceſſe eſt ali-
ud eſſe quo mouet. ſi vero ſit alterum

Argyropylus

quod generauit ac leue fecit vel
graue: aut ab eo quod ea quæ
prohibēt obſtātq; dimouit) vni-
uerſa quæ motu cient/ab aliquo
profecto mouentur. CAP. V.

ID autem quod mo 34
uet: eſt duplex. Aut
enim non per ſei-
pſū mouet/ ſed per
aliud quod quidē
id motu ciet qd mouet: aut per
ſe mouet. Et hoc: aut primū poſt
vltimū/ aut per plura media mo
uet. vt baculus mouet lapidem/
& mouetur a manu quę quidem
ab homine motu cietur. at is nō
vlteriꝰ ex eo mouet: quia ab alio
ipſe motu cietur. ¶ Vtrūq; igiť
mouere dicimus/& vltimum mo
uentium & etiam primum: ſed
magis primum. hoc enim: vlti-
mum mouet. ſed vltimum: pri-
mum non mouet. & ſine primo
quidē: vltimū nō mouebit. ſine
vero hoc: primū mouere poteſt.
baculus enim: ſi homo nō moue-
at/non mouebit. ¶ Si igitur om 35
ne quod mouetur ab aliquo mo-
ueri neceſſe eſt/& aut ab eo quod
mouetur ab alio/aut ab eo quod
non mouetur ab alio/& ſi ab eo
mouetur quod ab alio motu cie-
tur: mouens aliquod eſſe primū
quod non ab alio moueatur ne-
ceſſe eſt. Sin vero tale eſt pri-
mum: nō neceſſe eſt alterū eſſe. fi-
eri enim non poteſt: vt in infini-
tum proficiſcatur id quod mo-
uet atq; mouetur ab alio. quip-
pe cum infinitorum nichil ſit pri
mū. ¶ Si igitur (vt diximus) om
ne quidem quod mouetur ab ali-
quo motu cietur/id vero quod
primū mouet mouetur quidem/
at non ab alio: ipſum profecto
primum a ſeipſo moueatur ne-
ceſſe eſt. Præterea: hoc etiā ratio- 36
nem hanc eandem tranſigere li-
cet. Omne namq; quod mouet:
& aliquid/ & aliquo ſane mouet.
aut eni ſeipſo/aut alio: mouet. vt
homo: aut ſeipſo/aut baculo mo
uet. & aut ipſe vētus deiecit: aut
lapis quem pepulit ventus. Fieri
vero nō poteſt: vt id quo motus
affert/moueat abſq; eo qd mouet
ſeipſo. Sed ſi id qdē ſit qd motū

Argyropylus

affert ſeipſo: nõ neceſſe eſt aliud
eſſe/quo mot⁹ afferť.Sin vero ſit
aliud quo motus affertur:eſt ali-
quid profecto qđ quidem nõ ali-
quo ſed ſeipſo mouebit/ vel ĩ in-
finitum abibitur.Si igitur mouet
quippiam atq; mouetur:ſtetur &
non in infinitum pergatur / ne-
ceſſe eſt. nam ſi baculus moueat
quia moueť a manu: manus ip-
ſa profecto baculo motũ affert.ꝙ
ſi manũ etiam quippiã aliud mo
ueat:& illud identidẽ manu mo-
uet. ⸿Cũ igiť id qđ motũ affert
aliud aliquo mouet:tũ id ſit pri-
us qđ ſeipſo mouet/ neceſſe eſt.
ꝙ ſi hoc motu qdẽ cietur/ab alio
autẽ non moueť:neceſſe eſt ipſũ
ꝓfecto ſeipſũ motu ciere.Quare
hac etiam ratione:aut ab eo ſta-
tim quod ſeipſũ mouet id quod
mouetur motu cietur/aut ad hoc
36 ipſum tãdem acceditur. Inſuper
ſi ſic etiam conſiderabimus:eadẽ
accident vniuerſa. nam ſi omne
quod mouetur / ab eo mouetur
quod motu cietur:aut hoc ipſis
rebus per accidens competit/ vt
quippiam moueat quidem mo-
tum & ipſum ſuſcipiens/non ta-
men quia mouetur/ aut non per
accidens/ſed per ſe ineſt.Si igi-
tur per accidens competit:non
neceſſe eſt moueri quod motu cie
tur. Qz ſi id ſit: patet poſſe ali-
quando nichil eorum quæ ſunt
moueri. non enim eſt neceſſari-
um id quod accidit : ſed poteſt
nõ eſſe.Si igitur id eſſe poſueri-
mus qđ eſſe poteſt:nullũ accidet
impoſſibile/ ſed forſitã falſum.At
non eſſe motũ:eſt impoſſibile.id
enim iam demonſtratũ eſt:motũ
37 inq̃ neceſſario ſẽper eſſe. Atq; id
ipſũ:cũ ratione etiã accidit.Tria
nãq; neceſſe eſt eſſe:id qđ moue-
tur/id qđ mouet/& id inſup quo
mouens mouet. Id igitur quod
mouetur:moueri quidem neceſ-
ſe eſt.at nõ neceſſe eſt:motu cie-
re.Id autẽ quo motus affertur:&
mouere neceſſe eſt & moueri. cũ
enĩ ſit ſimul cũ eo qđ motu cie-
tur:vna cũ ipſo mutatur. qđ in-
tueri licet:in hiſce quæ loco mo
uent. nã aliquo in tẽpore tangãt
ea q̃ mouenť:neceſſe eſt.at id qđ

Tral.ve.ex græ.recog.

id quo mouet:eſt aliquid quod mouebit/
non quodã/ſed ſeipſo/ aut in infinitum
abibit.Si vero aliquid quod moueť/mo
uet:neceſſe eſt ſtare et non in infinitũ ire.
ſi enĩ baculus mouet/ex eo quia mouetur
a manu: manus mouet baculũ.ſi autem
& hanc aliud mouet: et hunc aliud ali-
quid mouẽs eſt. ⸿Cũ itaq; aliquo mo- 22
ueat ſemper alterũ:neceſſe eſt prius ip-
ſum eſſe ſeipſo mouẽs.Si igitur mouetur
quidem hoc/non autem eſt aliud mouẽs
ipſũ:neceſſe eſt ipſũ/ſeipſo mouere.qua-
re & ſecundum hanc rationem/aut mox
id quod mouetur ab eo quod ipſum ſe-
ipſo mouet mouebitur:aut venit aliquã-
do ad aliquid tale.Poſt ea autem quę di
cta ſunt/ſic conſiderantibus:accidẽt hæc
eadem. ſi enim ab eo quod mouetur/
mouetur omne quod mouetur: aut hoc
rebus ipſis ineſt ſecundum accidens(vt
moueat quidem id quod mouetur/ non
tamen propterea ꝙ mouet ipſum ſem-
per)aut non/ſed per ſe.Primum igitur:ſi
ſecundum accidens/ non eſt neceſſe mo-
ueri id quod mouetur.Si autem hoc eſt:
manifeſtum eſt/ ꝙ contingit aliquando
nichil moueri eorum quæ ſunt.nõ enim
neceſſarium eſt accidens: ſed contingit
non eſſe. ſi ergo ponamus poſſibile eſſe:
nullum impoſſibile accidet/ falſum autẽ
fortaſſis.ſed motum non eſſe:impoſſibi-
le eſt.oſtenſum enim eſt prius/hoc: ꝙ ne
ceſſe eſt motũ ſemper eſſe. Et rationabi-
liter hoc accidit.tria enim/neceſſe eſt eſſe:
qđ mouetur/et mouens/et id quo mouet.
Id igitur quod mouetur neceſſe eſt qui-
dem moueri:mouere autem/non neceſſe
eſt. id autem quo mouet:et mouere &
moueri.Pariter enĩ mutatur hoc: ſimul
et ſecũdum idem cum eo quod mouetur
exiſtens. manifeſtũ autem eſt: in mouẽ-
tibus ſecundum locum.tangant enim ſe-
inuicem: neceſſe eſt / ſic vſq; ad aliquid.
mouens autẽ ſic vt ſit non id quo mouet/

Tral.ve.ex græ.recog.

immobile. Quoniam autem videmus vltimum/quod moueri quidem poteſt/motionis autem principium non habet/ & quod mouetur quidem/ ab alio autē/ſed non a ſeipſo: rationabile eſt (vt ne neceſſarium dicamus) et tertiū eſſe quod mouet quidem cum ſit immobile. Quapropter & Anaxagoras recte dicit/intellectum impaſſibilē inquiens & immiſtū eſſe: quoniam motus principiū/ipſum facit eſſe. ſic enim vtiq; ſolum mouebit/cū ſit immobilis: & vincet cum ſit immiſtus. At vero/ ſi non ſecundum accidens ſed ex neceſſitate moueť mouens/ſi autē non moueatur nō vtiq; mouebit: neceſſe eſt mouēs quatenus mouetur/aut ſic moueri vt ſecundum eandem ſpeciem motus/aut ſecundum alteram. Dico autem/ quale eſt aut calefaciens & ipſum calefieri/& ſanans ſanari/& ferens ferri: aut ſanans ferri/ferēs autem augeri. Sed manifeſtū eſt: ꝙ impoſſibile eſt. oportet igitur vſq; ad indiuidua diuidentem: dicere. vt ſi quid docet geometrice operari: hoc doceri geometrice operari ſecūdum idem. aut ſi proiicit: proiici ſecundum eundem modū proiectionis. Aut nō ſic q dē: ſed ſecūdum aliud ex alio genere. vt qđ fert quidem/augeri: quod aūt hoc auget/alterari ab alio. quod autem hoc alterat: ſecundum alium quendam moueri motum. ſed neceſſe eſt ſtare. finiti enim ſunt: motus ipſi. Rurſus autē reflectere/et alterās dicere ferri: idem facere eſt/ac ſi mox dicat ferens ferri/et doceri docens. manifeſtū enim eſt ꝙ et a ſuperiore mouente mouetur: id quod mouetur omne/et magis a primo mouentiū. At vero/hoc quidem impoſſibile eſt. docens enim accidit diſcere: quorū hoc quidē non habere illud aūt habere ſciētiā neceſſariū eſt. Amplius autē/his magis irrationabile eſt: ꝙ accidit omne motiuū eſſe mobile/ſi omne quod mouetur ab eo qđ mouetur/mo-

Anaxagoras

Argyropylus

ita mouet vt ei9 nō ſubeat rationē quo motus affertur: immobile nimirū eſt. Cum igitur ſit & vltimum ipſum vt cernimus quod motu quidem cieri poteſt/principium autem motus nō habet/ & id itē quod mouetur quidem ſed ab alio non a ſeipſo cietur: rationi conſentaneum eſt (ne neceſſarium dicam) & ipſum tertium eſſe quod mouet quidem/immobile autē eſt. Quapropter & Anaxagoras recte dicit/mentem inquiens paſſione vacare & nō mixtam eſſe: quippe cum motus ipſam principium faciat. hoc enim pacto ſolū mouebit/ nullū ſuſcipiēs motum: & vincet/ miſtione penitus vacans. At vero 35
ſi non per accidēs/ſed neceſſario moueť id quod motū alijs affert/ atq; adeo vt non moueat ſi non moueatur: neceſſe eſt ipſum vt motum ſubit/ aut eadem ſpecie motus aut alia moueať. ceu aut ſi calefaciat calefiat/& ſi ſanet ſanetur/& ſi ferat feratur: aut ſi ſanet feratur / & ſi ferat accreſcat. At primū (vt patet) fieri nequit. nam dicere hæc oportet: vſq; ad indiuidua deſcendendo. ceu ſi quid Geometriā doceat/ id eandem Geometriā doceri: & ſi proijciat/eodem proiectionis proijci modo. Nec etiam ſic: vt motus alio genere moueatur. ceu vt id quidem quod fert/incremēta ſuſcipiát: id autem quod hoc auget/ab alio alteretur. & id qđ illud alterat: alio motu quodā itidem moueatur. nā ſtetur neceſſe eſt. motus enim: finiti ſunt. Qui vero redire dicit/idq; quod alterat ferri: perinde facit atq; ſi ſtatim id ferri dicat quod fert/& id doceri qđ docet. patet eni omne quod motu cietur: & a ſuperiore moueri mouente/atq; magis ab eo quod cætera antecedit. At id fieri nequit. accidit eni vt id diſcat quod docet: quorū alterum habere ſcientiā/alterū non habere neceſſe eſt. Hoc præterea magis ꝙ̃ dicta/rationis fines egreditur: omne inꝗ̃ motiuū mobile eſſe. quod accidit i ſi omne quod mouetur ab eo moueť quod mo-

tu cietur. erit enim mobile per-
inde atq; ſi quiſpiam dicat om-
ne ſanatiuum ac ſanans ſanabi-
le / & ædificatiuum ædificabile
eſſe / aut ſtatim / aut per plura.
ceu ſi moueri quidem ab alio
motiuum omne: ſed non eo mo
tu quo mouet propinquum ſibi/
ſed diuerſo moueri dicat. vt ſa-
natiuum: diſcere/ non ſanari. At
id: aſcendens perueniet tandem
ad eandẽ ſpeciem motus/ vt an-
tea diximus. Horum igitur alte-
rum eſt impoſſibile: alterũ figmẽ
tum. abſurdum eſt enim: altera-
tiuum/ accreſcens neceſſario eſſe.

39 Nõ ergo neceſſe eſt id quod mo-
uetur: ab eo ſemper moueri quod
ab alio motu cietur. Erit igitur:
exitus huiuſce tãdem proceſſio-
nis. Quare qđ primo mouetur:
aut a quieſcente mouebitur/ aut
ipſum ſeipſum motu ciebit. At
vero ſi conſiderare etiam opor-
teat vtrum ſit cauſa motus atq;
principium/ vtrum id quod mo-
tu ſeipſum ciet/ an id quod ab
alio agitatur: illud omnes vtiq;
ponẽt. qđ enim per ſe cauſa eſt:
id ſemper prior eſt eo cauſa qđ
per aliud rationem cauſæ ſubit.

40 Quæ cum ita ſint: conſiderandũ
eſt alio principio ſumpto/ ſi quid
ſeipſum moueat/ quonam modo
ſe motu ciet. Omne itaq; quod
mouetur: in ſemper diuiſibilia di
uiſibile eſſe neceſſe eſt. demon-
ſtratum eſt enim prius in hiſce
quæ de natura vniuerſaliter di-
cebamus: omne quod per ſe mo-
uetur/ continuum eſſe. Fieri igi-
tur nequit vt id quod motu ſe-
ipſum ciet: ſe totum penitus mo
ueat. vnum enim ac indiuidu-
um ſpecie: feretur totum / fe-
retq; latione eadem / & altera-
bitur & alterabit. quare doce-
bit atq; docebitur ſimul & ſanabit
atq; ſanabitur eadẽ vtiq; ſanita-
te. Præterea definitũ eſt antea/ id
moueri qđ mobile eſt: hoc autẽ
eſt potẽtia cũ mouetur / nõ actu.
ſed quod eſt potẽtia: proficiſce-
tur nimirũ ad actũ. Motus autẽ:
actus eſt mobilis imperfectus. At
id quod mouet: actu iã eſt/ vt pa-
tet. calefacit enī id quod eſt ca-

ueatur. erit enim: mobile. vt ſi aliquis di-
cat/ ꝙ omne ſanatiuũ: et ſanans et ſana-
bile erit. & ædificatiuum: ædificabile/ aut
ſtatĩ aut per plura. dico autẽ/ vt ſi mobile
quidem ab alio eſt omne motiuũ: ſed nõ
ſecũdum eundem motũ mobile quo mo
uet propinquum/ ſed ſecũdum alterum.
vt ſanatiuũ/ diſcibile. ſed hoc/ aſcendẽdo
perueniet aliquando ad eandem ſpeciẽ:
vt diximus prius. Alterũ igitur horũ/ im-
poſſibile eſt: alterum autem/ figmentum.
inconueniens enim eſt alteratiuum: au-
gmentabile ex neceſſitate eſſe. non er-
go neceſſe eſt: ſemper moueri quod mo-
uetur ab alio/ eoq; moto. ſtabitur ergo.
Quare aut a quieſcente mouebitur id
quod mouetur primũ: aut ipſũ ſeipſum
mouebit. At vero ſi oportet etiam conſi-
derare/ vtrum cauſa motionis ſit & prin-
cipium/ ipſum ſeipſum mouẽs/ an id qđ
ab alio mouetur: illud õnis vtiq; ponet.
id enim quod per ſe eſt cauſa: ſemper pri
us eſt eo etiam ipſo quod ſecundũ alterũ
eſt. Quare hoc conſiderandum eſt/ ſum-
pto alio principio: ſi quid mouet ſeipſum
quo modo mouet/ & ſecundum quem
modum. neceſſe igitur eſt omne quod
mouetur: eſſe diuiſibile/ in ſemper diuiſi-
bilia. hoc enim oſtenſum eſt prius in ijs
quę vniuerſaliter de natura: ꝙ omne qđ
per ſe mouetur/ continuũ eſt. impoſſibile
igitur eſt: ipſum mouẽs ſeipſum/ penitus
mouere ipſum ſeipſum. Feretur enim
totum & feret ſecundũ eandem loci mu-
tationẽ: vnũ exiſtens & indiuiduũ ſpe-
cie. & alterabitur/ & alterabit. quare do-
cebit vtiq; & docebitur ſimul: & ſanabit
& ſanabitur ſecundũ eandem ſanitatem.
Amplius autem determinatũ eſt: ꝙ mo
uetur/ id qđ mobile eſt. hoc autem eſt po
tentia cum mouetur: non actu. Quod
autẽ potẽtia eſt: ad actum pergit. Eſt au-
tem motus: actus mobilis imperfectus.
mouẽs autẽ: iam actu eſt. vt calefacit/ ca-

Tral.v e.ex græ.recog.

lidum:et omnino id quod habet ſpeciem/
generat. Quare ſimul/ idem & ſecundũ
idem:calidum erit/& non calidum. ſimi-
liter autem:& aliorum vnũquodq; eorũ
quæ neceſſe eſt mouens habere vniuocũ.
Eius ergo quod ſeipſum mouet:hoc qui-
dem mouet/illud autẽ mouetur. Qꝛ au-
tem non eſt ipſum ſeipſum mouens ſic/
vt vtrũq; ab vtroq; moueatur:ex his ma
nifeſtum eſt.neq; enim erit primum mo
uens vllum:ſi vtrumq;/ vtrũq; mouebit.
quod enim prius : magis cauſa eſt mo-
uendi q̃ ſequens/& mouebit magis.Du
pliciter eni mouere eſt: aliud quidem id
ipſum quod ab alio mouetur/aliud autẽ
ſeipſo. Proximius autem eſt/quod lõgi-
us eſt ab eo quod mouetur/principio:q̃
quod in medio eſt.Amplius non neceſſe
eſt mouens moueri:niſi a ſeipſo. ſecun-
dum accidẽs ergo:contra mouet alterũ.
At ſumpſi: contingere non mouere.erit
ergo aliud quidem quod mouetur:aliud
autem mouens immobile.Amplius non
neceſſe eſt mouẽs contra moueri:ſed aut
immobile aliquid mouere neceſſe eſt/aut
ipſum a ſeipſo moueri/ſi neceſſe quidem
eſt ſemper motum eſſe.Amplius ſecun-
dum quem mouet motum:etiam vtiq;
mouebitur.quare calefaciens:calefit. At
vero neq; ipſius primo ſeipſum mouen-
tis/aut vna pars aut plures mouebũt/ipſa
ſeipſam vnaquæq;.totum enim ſi moue-
tur ipſum a ſeipſo:aut ab aliquo eorum
quæ ſunt ipſius mouebitur/aut totum a
toto.Si igitur quia mouetur aliqua pars/
ipſa a ſeipſa:hæc vtiq; erit illud primum
ipſum ſeipſum mouens. ſeparata enim/
hæc quidem: mouebit ipſa ſeipſam. to-
tum autem:non amplius.Si vero totum
a toto mouetur: ſecundum accidens hæ
23 mouebunt ipſæ ſeipſas.¶Quare ſi non
neceſſario: accipiantur non moueri a ſe-
ipſis.Ipſius igitur totius / aliud mouebit
cum immobile ſit:aliud autẽ mouebitur.

Argyropylus

lidum actu/ & omnino generat
id quod formã iam habet.Qua-
re ſimul idem eodemq; calidum
erit atq; non calidum:& vnum-
quodq; cæterorum ſimiliter quæ
terminos habeant eiuſdem no-
minis rationiſq; neceſſe eſt.Eius
ergo qđ motu cietur interno &
ſuo:aliud mouet/aliud mouetur.
Eſſe autẽ iɱoſſibile ſeipſũ quicq̃ 41
hoc pacto mouere / vt ab vtroq;
moueatˀ vtrũq;:ex hiſce ſane pa-
tebit. nam ſi vtrumq; mouebit
vtrũq;:nichil erit profecto quod
moueat primũ.id enim qđ prius
mouet:cauſa magis eſt vt moue-
atur id qđ motu cietur / q̃ id qđ
illi cohæret.Duplex eſt enim id
quod motu ciet: vt diximus.qđ-
dam enim mouet/ab alio ſuſci-
piens motum : quoddam ſeipſo
mouet.Atq; id quod longius ab
eo diſtat quod motu cietur: pro-
pinquũ eſt magis principio mo
tus/q̃ id quod in medio colloca-
tur. Præterea/quod mouet:non
neceſſario mouetur/niſi a ſe mo
ueatur.per accidens ergo:mouet
alterum cõtra.At accepi iam:poſ
ſe ipſum nõ mouere. aliud ergo
mouebitur:aliud mouebit imobi
le. Præterea non eſt neceſſarium
id quod mouet contra moueri:
ſed neceſſe eſt aut imobile quip-
piam moueat/aut quod a ſeipſo
motu cietur/ſi motũ eſſe ſemper
neceſſe eſt. Præterea:moueretur
etiam eo motu profecto quo mo
uet.quare: calefit id qđ calefacit.
At vero neq; aut vna pars eius 42
quod primo ſeipſum mouet:aut
plures ſeipſas mouebũt.totũ enĩ
ipſum ſi a ſeipſo mouetur:aut ab
aliqua ſui parte/aut a toto totum
mouebitˀ.Si igitur quia pars ali-
qua mouetur a ſeipſa/totũ ipſum
ſeipſum mouet: illa pars erit id
plane quod primũ ſeipſũ mouet.
ſeparata nãq;: ſeipſã illa moue-
bit. totũ autẽ:nõ ſeipſum moue-
bit.Sin vero totũ a toto mouetˀ:
per accidẽs ipſę partes ſeipſas ſa
ne mouebũt. ¶Quare ſi ſeipſas
nõ neceſſario mouẽt:ſumãtur nõ
a ſeipſis moueri. ipſius ergo to-
tius/non quædam pars mouebit
immobilis:quædam mouebitur.

hoc eni pacto dũtaxat : aliquid
ſeipſum mouere poteſt. Præter-
ea ſi totum ſeipſum mouet:aliud
ipſius mouebit/aliud ſane moue
bitur.Ipſum igitur A B:a ſeipſo/
43 & ab ipſo mouebitur A.Cum au
tem eorum quidem quæ mouẽt
quoddã ab alio moueaꝛ quoddã
immobile ſit/eorũ vero quę mo-
uentur aliud moueat aliud non
moueat quicq̃:id quod ſeipſum
mouet ex eo ſane quod mouet
& non mouetur / & ex eo quod
mouetur & non neceſſario mo-
uet/ ſed interdum mouet inter-
dum non mouet/ conſtare neceſ-
ſe eſt.Nam ſit A quidem mouẽs
immobile: B vero id quod ab A
mouetur/& mouet etiam C.hoc
autem moueatur quidem:ſed nõ
moueat quicq̃. nã & ſi ſit vt per
plura quoq; perueniaꝛ ad ipſum
C:per vnum tamẽ ſolũ nũc acce-
datur.Totũ igitur A B C:ſeipſũ
mouet.ſed ſi auferã C:ipſum qui
dem A B ſeipſum motu ciebit.
quippe cũ A moueat/B moueaꝛ:
vt patet.At C non ſeipſum mo-
tu ciebit:neq; omnino mouebi-
tur.At vero nec ipſum B C:ſine
A ſeipſum mouebit. nam ex eo
B mouet/quia ab alio motu cie-
tur:& non ex eo quia mouetur a
ſe/parte ſua mouente.Ipſum igi-
tur A B ſolum:ſeipſum mouet.
Quæ cũ ita ſint:id õne qđ ſeipſũ
mouet / habeat neceſſe eſt & id
quod mouet & eſt immobile/ &
id quod motu cietur non autem
neceſſario mouet/ quæ quidem
aut ſeſe mutuo tangũt / aut alte-
rum alterum tangit. Qꝛ ſi id
quod mouet / continuum ſit (nã
id quod motu cietur: neceſſario
continuum eſt) patet totum ſe-
ipſum motu ciere / non ex eo
quia aliquid ipſius eſt tale vt
ipſum ſeipſum moueat/ſed quia
totum ſeipſum mouet. moue-
tur autem/ & etiam mouet: ex
eo ſane quia ipſius eſt aliquid/
& id quod mouet & id quod
mouetur.non enim totum mo-
uet/neq; totum mouetur:ſed mo
uet quidem A/mouetur autem
tantummodo B.ipſum vero C:
non neceſſario mouetur a B.

ſolũ enim ſic poſſibile eſt:aliquid per ſe-
ipſum motiuũ eſſe.Amplius ſi linea tota
ipſa ſeipſã mouet:hoc quidem mouebit
ipſius/illud autẽ mouebiꝛ.Linea igitur A
B:et a ſeipſa mouebiꝛ/et ab A.Quoniã
autẽ mouet aliud quidẽ qđ mouetur ab
alio/ aliud autẽ ĩmobile exiſtẽs/et moueꝛ
hoc quidẽ mouẽs/illud autem nichil mo-
uẽs: ipſũ ſeipſũ mouẽs neceſſe eſt ex im-
mobili eſſe mouẽte tamẽ/et adhuc ex eo
qđ mouetur non mouet autẽ ex neceſ-
ſitate/ſed qualitercunq; euenit.Sit enim
A mouens quidem / & immobile : B
vero id quod et mouetur ab A / et mo-
uet id in quo C.hoc autem:motum qui-
dem ab ipſo B/ mouens autem nichil.
ſi enim et per plura veniat aliquando in
C:ſit per vnum ſolũ.Totũ ergo A B C:
ipſum ſeipſũ mouet. ſed ſi aufero ipſum
C:ipſum quidẽ A B mouebit ſeipſum.
ipſum enim A eſt mouens : B vero id
quod mouetur.ipſum autem C:nõ mo-
uebit ſeipſum/neq; penitus mouebitur.
At vero neque linea B C:mouebit ipſa
ſeipſam ſine ipſo A. nam B : mouet ex
eo quia mouetur ab alio/ non quia a ſe-
ipſo/parte aliqua.Ipſum igitur A B ſo-
lum: ſeipſum mouet . Neceſſe eſt igitur
ipſum ſeipſum mouens: habere mouens
immobile tamẽ/et id quod mouetur ni-
chil autem mouet ex neceſſitate/tangen-
tia autem/aut vtraq; ſeinuicem aut alte-
rum alterum .Si igitur continuum eſt id
quod mouet (quod enim mouetur:con-
tinuum eſſe neceſſarium eſt)manifeſtum
eſt ꝙ totum ipſum ſeipſum mouet/ non
eo ꝙ ipſius aliquid huiuſmodi ſit vt
ipſum ſeipſum moueat/ſed totum mouet
ipſum ſeipſum & mouens & motum/
eo ꝙ ipſius aliquid eſt ipſum mouens/&
id quod mouetur.non enim totũ mouet/
neq; totũ mouetur: ſed mouet quidem
ipſum A/mouetur autẽ ipſum B ſolum.
ipſum autem C:ab ipſo B/nõ amplius.

Tral. ve. ex græ. recog.

impoſſibile enim eſt. Dubitationē autē
habet: ſi auferat aliquis aut ab ipſo A ſi
continuū eſt id quod mouet quidem ſed
immobile eſt / aut ab ipſo B quod mo-
uet: an reliquū vtiq; ipſius A mouebit /
aut reliquū ipſius B mouebit? ſi eni hoc:
non vtiq; erit quæ primo mouetur a ſe-
ipſa linea A B. remota eni linea ab A B:
adhuc mouebit ſeipſam / reliqua A B.
An potentia quidem vtrūq; nichil pro-
hibet / aut alterum id ſcilicet quod moue-
tur diuiſibile eſſe: actu autem indiuiſibi
le? ſi autem diuidatur: non vlterius eſſe
eandē habēs potentiā? quare nichil pro-
hibet in iis quę diuidi poſſūt: potētia pri
mo ineſſe. Manifeſtū eſt igiť ex his: ꝙ eſt
primū mouēs / immobile. ſiue enim confe
ſtim id quod mouetur ab aliquo autem
mouetur ſtet ad immobile primū / ſiue ad
id qđ mouetur quidē ipſum autē ſeipſū
mouēs eſt et ſiſtens: vtroq; modo accidit
vtiq; id quod primū mouet in omnibus
eſſe motis / immobile. CAP. VI.

24 QVoniam autem oportet
motum ſemper eſſe / et nō
intermitti: neceſſarium eſt
eſſe aliquid perpetuū qđ
primum mouet ſiue vnū
ſit ſiue plura: et primū mouēs immobile
eſſe. Vnūquodq; igitur immobiliū qui-
dem non autem mouentiū / perpetuum
eſſe: nichil ad præſentē ſermonē. Qꝛ au-
tem neceſſariū eſt eſſe aliquid quod ſem-
per immobile quidē ipſum ſit omni ex-
tranea mutatione & ſimpliciter & ſecū-
dum accidens: motiuū autē alterius: ma-
nifeſtum eſt conſiderātibus ſic. Sit autē /
ſi quis velit: in quibuſdam contingens / vt
ſit aliquando & nō ſit ſine generatione
& corruptione. fortaſſis enim neceſſariū
eſt / ſi quid impers aliquādo quidem eſt /
aliquādo autē nō eſt: ſine mutatione ali-
quando quidē eſſe / aliquādo autē non eſ-
ſe omne tale. & principiorum immobi-

Argyropylus

eſt enim hoc impoſſibile. Exi- 44
ſtit autem dubitatio hoc loco
quædam: ſi quiſpiam aut ipſius
A ſi continuum ſit id quod mo-
uet quidem ſed nō mouetur / aut
ipſius B quod mouetur aliquam
auferat partem / mouebit ne reli-
quū ipſius A / aut reliquū ipſius
A motu ciebitur? nā ſi mouebit
aut ſi mouebiť: non erit A B pro-
fecto id quod a ſeipſo primo mo
uetur. ablata eni ab eo parte: reli
quū A B ſeipſū adhuc mouebit.
An nichil prohibet vtrūq; / aut al
terū id inq̃ quod mouetur: diui-
ſibile quidē eſſe potentia / indiui
ſibile aūt actu? ſi vero diuiſū fue
rit: nō vlterius potētiā eandē ha
bere? quare nichil obſtat: vt in
ipſis diuiſibilibus aliquid inſit
potentia primo tale. Patet igi-
tur ex hiſce quæ diximus: eſſe id
quod primo mouet / imobile. nā
ſiue ſtatim ad ipſum primum i-
mobile / ſiue ad id quod mouetur
quidem ipſum vero ſeipſum mo
uet ſiſtitq; gradum cum libet / fi-
at ex eo quod mouetur ab aliquo
vero mouetur acceſſio: vtroq;
modo nimirū accidit id qđ pri-
mo mouet / in ōnibus iis eſſe quę
mouētur / imobile. CAP. VI.

CVm autem ſemper 45
eſſe motū oporteat /
& nullas eius inter-
capedines fieri: eſſe
quippiā primo mo
uens perpetuū immobileq; / aut
vnum aut plura neceſſe eſt. Vnū- 46
quodq; igitur eorum quæ im-
mobilia ſunt atq; mouent / perpe
tuum eſſe: non ad præſentem ſer
monem pertinet. Eſſe autem ali-
quid neceſſario qđ ſemper om-
nis quidem ſit mutationis tam
abſolute q̃ per accidens expers /
aliud autem moueat: perſpicuū /
ſi hoc pacto conſiderabimus / fiet
Atq; ſit ita ſi cui placeat: i aliqui
bus fieri poſſe vt aliquādo ſint
aliquādo nō ſint / ſine generatiōe
corruptioneve. fortaſſe nāq; ne-
ceſſariū eſt: ſi quid partib9 vacās
aliquādo eſt aliquādo nō eſt: oē
tale ſine mutatione eſſe atq; nō
eſſe. Et hoc inſuper cōcedať: fie-
ri poſſe vt principiorū immobi-

Argyropylus

lium motiuorum quædã aliquan
do ſint/ aliquando non ſint. ſed
impoſſibile eſt hanc omnia con-
ditionem ſubire. nam aliquã hiſ-
ce cauſam eſſe patet: quæ ipſa ſe-
ipſa mouent/ vt aliquãdo ſint a-
liquando non ſint. etenim id qui-
dẽ quod ſeipſum mouet/ magni-
tudinem habeat omnem neceſſe
eſt/ ſi nichil partibus vacans mo-
uetur. id autem quod mouet: nul
la neceſſitate eſt tale. Vt igitur
alia generentur/ alia corrumpan-
tur/ idq; continue ſit: nichil eo-
rũ eſt cauſa quæ immobilia qui-
dem ſunt/ tamẽ non ſemper ſunt.
Neque rurſus: eorum quæ ſem-
per quidem hæc mouent/ alia ve-
ro alia mouent. perpetui eni atq;
continui: nec vnum ipſorũ eſt cau
ſa/ nec vniuerſa. nã ſic ſeſe qui-
dem habere: perpetuum ac neceſ
ſario eſt. vniuerſa autem ſunt in-
47 finita: & nõ ſimul omnia ſunt. Pa-
tet igitur etſi infinities nonnulla
principia immobilia mouẽtia &
multa eorum quæ ſeipſa mouent:
partim corrũpuntur partim inſu
per generantur/ atq; hoc quidem
hoc aliud autem hoc mouet. at ni
chilominus aliqd eſſe qđ hæc om
nia continet. idq; præter vnũqđq;
iſtorũ aliud quid eſſe: quod quidẽ
eſt cauſa vt alia ſint/ alia nõ ſint/
& mutationis continuæ. atq; hoc
quidem hiſce: hæc autem cæteris
48 motus cauſam eſſe. ¶ Si igiť mo-
tus perpetuus eſt: perpetuum erit
& mouens primum ſi vnum ſit.
ꝙ ſi ſint plura: plura quoq; per-
petua erunt. Vnum autẽ potius q̄
plura putandum eſt eſſe: & finita
q̄ infinita. ſemper enim finita po
tius q̄ infinita ſumẽda ſunt: ſi mo
do eadem fiant. in ijs enim quæ
ſunt natura: finitum ſit potius/ et
id quod melius eſt oportet/ ſi mo
do eſſe poſſit. ſufficiens autem eſt
& vnum: quod cum primum im-
mobilium ſit perpetuumve/ cæ-
49 teris erit principium motus. Ex
hoc etiam patet: aliquid eſſe ne-
ceſſario vnum perpetuũve quod
primo mouet. demonſtratum eſt
enim: ſemper neceſſario motum
eſſe. ꝙ ſi neceſſe eſt ſemper eſ-
ſe: neceſſe eſt & continuum eſſe.

Tral. ve. ex græ. recog.

lium quidem motiuorum autem quædã aliquando quidem eſſe aliquando autem non eſſe: cõtingat & hoc. ſed nequaq̄ omnia quidẽ poſſibile eſt. manifeſtum enim eſt: ꝙ cauſa quædam ijs quæ ipſa ſeipſa mouent/ ineſt vt aliquando quidem ſint aliquando autem non ſint. ipſum enim ſeipſũ mouẽs õne/ neceſſe eſt magnitudinẽ habere: ſi nichil mouetur impers. id autẽ quod mouet: nulla neceſſitate eſt ex dictis. Vt igiť alia quidẽ generẽtur/ alia vero corrũpãtur/ & hoc ſit cõtinue: nulla cauſa eſt/ ĩmobiliũ quidẽ/ nõ ſemper autẽ exiſtẽtiũ. Neq; rurſus: eorũ quæ ſemper quidẽ hæc mouent/ horum autem alia. ipſius enim qđ ſemper eſt/ & cõtinui: neq; vnũquodq; ipſorũ cauſa eſt/ neq; omnia. nã ſic ſe habere: perpetuum & ex neceſſitate eſt. omnia autẽ/ infinita: et nõ ſimul omnia ſunt. Manifeſtum eſt igitur ꝙ q̄uis decies milies aliqua principia immobilium quidẽ mouentium autẽ/ et multa eorũ quæ ipſa ſeipſa mouẽt corrũpantur/ alia vero inſuper generenť/ et hoc quidẽ ĩmobile exiſtẽs hoc mouet/ alterũ autẽ/ hoc: at nichilo minus aliquid eſſe qđ cõtinet. et hoc præter vnũqđq; eſſe id qđ eſt: cauſa vt alia quidẽ ſint alia vero non/ et continuę mutationis. et hoc quidem/ his: hæc autem alijs/ cauſa motus ſint. ¶ Si igitur perpetuus motus eſt: ꝑpetuũ erit et mouẽs primũ ſi vnũ eſt. ſin vero plura: plura ꝑpetua. Vnũ autẽ magis q̄ multa: et finita q̄ infinita oportet exiſtimare. eiſdẽ enĩ accidentibus: ſemper finita magis accipere oportet. in ijs enĩ quæ natura ſunt: oportet finitũ/ & id quod melius eſt/ ſi cõtingat/ eſſe magis. ſufficiens autẽ eſt/ etiã ſi vnum: quod cum primum immobilium perpetuum ſit/ erit alijs principium motus. Manifeſtũ autẽ eſt ex his: ꝙ neceſſe eſt eſſe aliquid vnum/ et perpetuum primum mouens. oſtẽſum eſt enim: ꝙ neceſſe eſt/ ſemper motũ eſſe. ſi vero ſemper: neceſſe eſt et continuũ eſſe.

Tral.ve.ex gre.recog.

eteni qđ ſemper eſt: cōtinuū eſt.quod au-
tem conſequenter eſt:non eſt continuum.
At vero ſi continuus eſt:vnus eſt.vnus au
tem:ſi & ab vno mouente/& vnius ſit qđ
mouetur.ſi enim quiddam aliud & aliud
mouebit:non continuus totus motus/ ſed
cōſequenter erit. Ex his igitur crediderit
aliquis eſſe quid primū immobile: et rur-
ſus cum reſpexerit ad principia mouētiū.
Eſſe igiť quædā entiū quæ aliquādo qui-
dē mouētur/ aliquādo vero quieſcūt: ma-
nifeſtū eſt. Et ꝑ hoc fuit manifeſtū: ꝙ neq;
oia mouentur neq; oia quieſcūt/ neq; alia
quidē ſemper quieſcunt alia vero ſemper
mouētur.Quæ nāq; ad ambo prona ſunt
& potentiam habent vt aliquando quidē
moueantur/ aliquādo vero quieſcant:de-
monſtrāt de ipſis.Quoniā autem huiuſce
modi/ omnibus ſunt manifeſta/ volumus
autē demonſtrare & duorū vtramq; natu
ram/ ꝙ ſūt alia quidē ſemper immobilia/
alia autē quæ ſemper mouētur/ proceden
tes autem ad hoc & ponētes omne quod
mouetur ab aliquo moueri/& hoc eſſe aut
immobile aut quod mouetur/ & quod
mouetur aut a ſeipſo aut ab alio ſemper:
proceſſimus vt accipiamus ꝙ eorum quę
mouentur eſt principium. eorum quidem
quæ mouentur:id qđ ipſum ſeipſum mo-
uet.oīm autē:id qđ imobile eſt. Videmus
autem & manifeſte eſſe eiuſcemodi: quæ
mouēt ipſa ſeipſa/vt animatorū et anima-
lium genus. Hæc igitur et opinionē præ-
bebant : ne forte contingat motum fieri/
cū non eſſet omnino. propterea: ꝙ nos in
his videmus hoc contingere. immobilia
enim cum ſint aliquando: mouentur rur-
ſus vt videtur . Hoc autem oportet ac-
cipere: ꝙ ſecundum vnum motum ipſa
mouent/ & ꝙ ſecundum hunc non pro-
prie. non enim ex ipſis eſt cauſa: ſed in-
ſunt alij motus naturales animalibus/ ſe-
cūdū quos nō mouētur per ſeipſa. vt au-
gmētatio/diminutio/reſpiratio:qbus mo-

Argyropylus

ſemper enim eſſe:continuum eſt.
deinceps autem eſſe: non conti-
nuum eſt. At ſi cōtinuus eſt: vnus
nimirum eſt. vnus autem motus:
a mouente proficiſcitur vno/& v-
nius mobilis eſt . nā ſi aliud atq;
aliud mouebit: totus ipſe motus
non continuus/ſed deinceps erit.
Ex his ergo: quiſpiam eſſe pri-
mum quid immobile credet. Et 50
rurſus:ſi ad eorum principia quæ
mouēt reſpexerit. Eſſe igiť quæ-
dam eorum quæ ſunt / quæ a-
liquando mouentur / aliquando
quieſcunt: luce clarius extat. Atq;
per hoc ipſum iam patuit: nec
vniuerſa moueri nec vniuerſa
quieſcere / nec alia ſemper qui-
eſcere alia ſemper moueri . ea
namque quæ potentiam habent
vt interdum moueantur inter-
terdū quieſcant: veras haſce ſen-
tentias eſſe demonſtraut. Cum au
tem talia cunctis ſint manifeſta;
oſtendere volumus & vtramq; du
orum naturā/ eſſe inquam & quæ
ſemper ſunt imobilia & quæ ſem-
per mouentur . Atq; ad idipſum
proficiſcentes poſito hoc/ omne
quod mouetur ab aliquo moueri/
idq; aut immobile eſſe aut moue-
ri vel a ſeipſo vel ab alio ſemper;
ad hoc ſumendum tandem pro-
ceſſimus/eorum inquam quæ mo
uentur principiū eſſe ſubeuntium
quidem motum/ id quod ipſum
ſeipſum mouet / omnium autem
id quod immobile eſt. Cernimus
autem atq; admodū clare: res eſ-
ſe tales quæ quidem ſeipſas mo-
uent/ quale eſt animātium ac ani
malium genus. Hæc igitur & opi
nionem nobis præbebant:ne for-
taſſe contingat motum omnino
nō eſſe deinde oriri/quia in ipſis
id accidere cernimus. nam prius
immobilia ſunt/ vt videtur: de-
inde mouentur. Hoc autem nos 51
ſumamus oportet : vno inquam
hæc ſeipſa motu ciere/ atq; illo
non proprie.quippe cum non in
ipſis eius ſit cauſa: ſed inſūt aīa-
libus naturales alij motus quib9
ipſa non per ſeipſa mouentur. vt
accretio/ decretio/reſpiratio:qbus
vt patet aīalū vnumquodq; mo-

ueꝛ:cũ qeſcit.et nõ moueꝛ eo mo-
tu:quo ipſum ſeipſũ ciet. Atqꝫ ho
rũ cauſa eſt: cõtinẽs ipſũ/ & eorũ
multa q̃ corpus ĩgrediũtur.vt nõ-
nullorũ ipſũ alimentũ. cũ enĩ di-
gerit dormiũt:cũ diſgregaꝛ/ exp-
giſcũtur & ſeipſa mouẽt/ac ipſum
primũ pricipiũ eſt externũ. Iccir-
co nõ ſemp continue a ſeipſis mo
uẽtur. aliud eſt enim id qđ mouet
ipſũ ſubiẽs motũ atqꝫ mutationẽ:
ad vnũqđqꝫ eorũ quæ ſeipſa mo-
tu ciẽt. In vniuerſis aũt his/id qđ
primo mouet/& id quod eſt cauſa
vt ipſa ſeipſa moueãt:a ſeipſo mo
ueꝛ/per accidẽs tamẽ.corpus enĩ:
mutat locum/ vt patet.quare & id
qđ in corpore eſt:& motione ve-
52 ctis/ ſeipſũ mouet. Ex quibus cre-
di poteſt impoſſibile eſſe/ ſi quid
ĩmobile quidẽ eſt / mouet autẽ &
ipſũ ſubiẽs ꝑ accidẽs motũ:id cõ-
tinuo motu mouere.quare ſi neceſ
ſe eſt cõtinue motũ eſſe: ſit aliqd
oportet primũ mouẽs immobile/
neqꝫ ꝑ accidẽs ſubiens motũ/ ſi o-
portet in hiſce quę ſũt inceſſabilẽ
quẽdã eſſe motũ et ĩmortalẽ vt di
ximus/atqꝫ ipſũ qđ eſt i ſeipſo ac
ĩn eodẽ ꝑſiſtere.manẽte nãqꝫ prin
cipio:& vniuerſũ ipſũ maneat ne
ceſſe eſt. quippe cũ ad principiũ
ĩpſũ cõtinuũ ſit. Nõ eſt aũt idẽ:ꝑ
accidens a ſeipſo moueri/ atqꝫ ab
alio. hoc enĩ: nonnullis etiã quæ
ſunt in cœlo principijs ineſt quę
lationibus pluribꝰ ferũtur. alterũ
autẽ:corruptibilibus ſolũ cõpetit.
53 ⸿At vero ſi ſit qppiã ſemper ta-
le/mouens quidẽ aliquid/ ĩmobile
aũt ſemper manẽs atqꝫ perpetuũ:
& id ſane quod ab ipſo primũ mo
ueꝛ/perpetuũ eſſe neceſſe eſt. Hoc
autẽ vel ex eo patere poteſt: quia
ſecus nõ eſſet cæteris in rebus ge
neratio corruptio ve atqꝫ mutatio/
niſi quippiã moueret ſubiẽs mo-
tũ.id enĩ quod ĩmobile eſt: eodẽ
ac vno motu ꝑfecto modoqꝫ ſemꝑ
eodẽ mouebit/ cũ nullo pacto mu
tetur ipſum ad id quod motu cie-
tur. At id quod moueꝛ ab eo quod
motu quidẽ cieꝛ/moueꝛ autẽ iam
ab eo quod eſt immobile:quoniã
aliter ad res atqꝫ aliter ſeſe habet
nõ eiuſdem erit cauſa motus. ſed
quoniã contrarijs in locis eſt/ atqꝫ

uetur animaliũ vnumquodqꝫ cũ quieſcit:
& nõ mouetur ſecundũ eũ motũ qui eſt a
ſeipſo. Horum autem cauſa eſt:continens/
& multa ingredientiũ. vt quorundã alimẽ
tũ. nã dũ cõcoquitur/ dormiũt: dũ autem
diſgregatur/excitãtur & mouẽt ſeipſa/cum
primũ principium ab externo ſit. Quapro
pter:nõ ſemper mouẽtur cõtinue a ſeipſis.
aliud enĩ eſt mouẽs ipſũ quod mouetur et
mutatur:ad vnũquodqꝫ mouẽtiũ ſeipſa. In
õnibus autẽ his mouetur primũ mouẽs:et
cauſa eſt vt ipſũ ſeipſũ moueat a ſeipſo/ſe-
cũdũ accidẽs tamẽ.mutat enĩ locũ:corpus.
quare & quod in corpore exiſtit/ & vectis
motione:mouet ſeipſũ. Ex quibus crede-
re licet/ꝙ ſi quid eſt ĩmobiliũ quidẽ/ mouẽ
tiũ autẽ/& ipſorũ quæ mouẽtur ſecũdũ ac
cidẽs:impoſſibile eſt cõtinuo motu moue-
re. Quare ſi neceſſe eſt quidẽ cõtinue eſſe
motũ:eſſe quid oportet primũ mouẽs ĩmo
bile/& nõ ſcđm accidẽs/ſi futurũ eſt(vt di-
ximus)in ijs quę ſũt vt ſit inceſſabilis qui-
dã & ĩmortalis motus/& manere ens ipſũ
in ſeipſo & in eodẽ.principio enĩ manẽte:
neceſſe & õne manere cõtinuũ exiſtẽs ad
principiũ. Nõ eſt autẽ idẽ: moueri ſecũdũ
accidẽs a ſeipſo/& ab altero. moueri enim
ab alio: & eorũ quæ ſunt in cœlo quibuſ-
dã principijs ineſt quæ ſecũdũ plures ferũ
tur lationes.alterũ autẽ: corruptibilibus ſo
lũ. ⸿At vero ſi aliquid eſt ſemper huiuſ- 26
modi/ mouẽs quidẽ/immobile autẽ et ipſũ
perpetuũ:neceſſe eſt et ipſum primũ quod
ab hoc mouetur/perpetuũ eſſe. Eſt autem
hoc manifeſtũ quidẽ:& ex eo ꝙ non aliter
eſſet generatio et corruptio/ et mutatio in
alijs/ niſi aliquid moueat id quod moue-
tur.ĩmobile enĩ:eodẽ & vno motu ſemper
mouebit eodẽ modo/ tanq̃ nichil ipſũ mu
tetur ad id qđ mouetur. Quod autẽ moue
tur ab eo q dẽ qđ moueꝛ/ab ĩmobili autẽ
moueꝛ iã:propterea ꝙ aliter ac aliter ſe ha
bet ad res ipſas/nõ eiuſdẽ motus erit cau
ſa.ſed ꝓpterea ꝙ in cõtrarijs eſt locis/aut

Tral.ve.ex græ.recog.

ſpeciebus:cōtrarie præſtabit vt moueatur
vnūquodqꝫ aliorū/& aliquādo quidē qui-
eſcat/aliquādo autem moueatur. Manife-
ſtum igitur factum eſt ex dictis/ & quod
in principio dubitabamus: curnam nō om
nia aut mouentur aut quieſcunt/ aut alia
quidem mouentur ſemper alia vero quie-
ſcunt/ſed quædam aliquando quidem ali-
quādo autem non. Huius enim cauſa:ma
nifeſta nunc eſt/ ꝙ alia quidem ab immo-
bili ſempiterno mouētur. quapropter ſem
per mutantur. alia vero: ab eo quod moue
tur/& mutatur. quare: & ipſa neceſſarium
eſt mutari. Immobile autem/vt dictum eſt/
tanq̄ ſimpliciter/et eodē modo/& in eodē
permanēs: ſecundū vnū et ſimplicem mo-
uebit motum.

CAP.VII.

17 AT vero & alio facto princi-
pio: magis erit de his mani-
feſtum. cōſiderandum enim
eſt: vtrū aliquē motū contin-
gat eſſe cōtinuū an non/et ſi
contingit quis eſt hic/& quis
primus eſt motuū. Manifeſtū eni eſt ꝙ ſi
neceſſariū quidē eſt ſemper motū eſſe/pri-
mus autē hic & cōtinuus eſt: ꝙ primū mo
uens mouet ſecūdū hūc motū/ quē neceſſa
riū eſt vnū & eundē eſſe & cōtinuū & pri-
18 mū. ¶ Tribus autē exiſtentibus motibus/
alio quidē ſecūdū magnitudinē/ & alio ſe-
cundū paſſionem/& alio ſecundum locum
quē vocamus loci mutationē: hūc neceſſari-
um eſt eſſe primū. impoſſibile enim eſt au-
gmentationē eſſe: alteratione nō præexiſtē
te. quod eni augmētatur: eſt quidē vt ſimili
augeatur/eſt autem vt diſſimili. contrariū
eni: alimētū dicitur eſſe cōtrario. Adiūgi-
tur autē omne: factū ſimile ſimili. Neceſſe
igitur eſt alterationē: eſſe eā quæ in cōtra/
riū eſt mutationē. At vero ſi alteratur: opor
tebit eſſe alterās/ & agēs ex potētia calido
actu calidū. Manifeſtū eſt igitur: ꝙ mouēs
nō ſimiliter ſe habet/ſed aliquādo q̄dē ꝓpin
quiꝰ eſt/aliquādo aūt lōgius/ab eo qđ alte-

Argyropylus

formis: contrario modo quāqꝫ cæ
terarum rerū motu diſponet. atqꝫ
interdum quieſcentem: interdum
ſubeūtem motum/ prębebit. Per-
ſpicuū igitur iam euaſit ex hiſce
quæ diximus/ & id quod initio
dubitabamus: curnam non vni-
uerſa aut quieſcunt aut mouen-
tur/ aut alia ſemper mouentur a-
lia ſemper quieſcunt/ ſed quædā
interdum mouentur interdū qui-
eſcunt. Huius enim cauſa: vltro
ſeſe offerre videtur. quædā enim:
ab immobili ſempiterno mouen-
tur. quocirca ſemper mouentur.
quædam: ab eo quod mouetur
atqꝫ mutatur. quare & ipſa mu-
tentur: neceſſe eſt. Id autem quod
eſt immobile/ cum ſimpliciter eo-
demqꝫ modo ac in eodem ſem-
per permaneat: vno motu ſimpli-
ciqꝫ mouebit.

CAP. VII.

ATqui ſi principium 54
etiam aliud conſide-
rationis fecerimus:
de hiſce magis pate
bit. eſt enim conſide
randum: ſi poſſit aliquis conti-
nuus motus eſſe necne/ & ſi poſ-
ſit quiſnam hic ſit/ & quiſnam
motuum primus ſit. etenim ſi mo
tum quidem ſemper eſſe neceſſe
eſt/primus autē hic atqꝫ continu-
us eſt: patet id quod primum mo
uet hoc ſane motu mouere/ quē
vnū & eūdē et cōtinuū ac primū
eſſe neceſſe eſt. Cū itaqꝫ tres ſint 55
motus in magnitudine/ i affectu/
atqꝫ in loco quē quidē lationem
cōſueuimus appellare: hunc pri-
mum motuū eſſe neceſſe eſt. fieri
namqꝫ non poteſt/ vt accretio ſit:
niſi alteratio antecedat. etenim id
quod incrementa ſuſcipit: tū ſimi
li tum diſſimili creſcit. Contrariū
namqꝫ: contrarij nutrimentum di
citur eſſe. Additur autem alimen-
tum omne: cum ſit ſimile ſimili.
Sit igitur alteratio neceſſe eſt: ea
mutatio qua ad contraria pro-
ficiſcitur. At vero ſi alteratur: ſit
id oportet quod alterat/ & ex po-
tentia calido calidum actu facit.
Patet autem id quod mouet non
ſeſe habere ſimili modo: ſed iter-
dū eſſe propinquius ei quod alte-

Argyropylus

ratur/interdũ remotius ab eodem.
At hæc:abſq; latione nequeunt eſ-
ſe.Si igitur ſemper motum eſſe ne
ceſſe eſt:& latio ſit ſemper motuum
prima neceſſe eſt. ꝙ ſi lationis a-
lia prior/alia poſterior eſt : prior
nimirum omnes antecedat neceſ-
ſe eſt. Præterea/ denſitas raritaſq;:
principium omnium affectuum
eſt. etenim graue ac leue/ molle &
durum/ calidum deniq; frigidũq;:
denſitates quædam ac raritates eſ
ſe videntur. Denſitas autem rari-
taſq;: congregatio eſt ac ſegrega-
tio/ quibus vt (inquiunt) ſubſtan-
tiæ generantur ac corrumpuntur.
at ea quæ congregantur ac ſegre-
gantur: loco mutentur neceſſe eſt.
At vero magnitudo: etiam eius lo
co mutetur quod accreſcit atq; de-
56 creſcit.Inſuper/& hinc (ſi animad-
uertamus) lationem/primum mo-
tum eſſe patebit. primum enim ip-
ſum: vt in alijs/ſic & in motu mul
tipliciter dici poteſt. Dicitur au-
tem prius:& id quo ſublato cætera
tolluntur/ipſum autem alijs ſubla-
tis eſt. Et id: quod tempore præce-
dit. Et id deniq;: quod ſubſtantia
præſtat. Quare ſi neceſſe eſt conti-
nue motum eſſe/ erit autem conti-
nue aut iſce qui continuus eſt aut
iſce qui eſt deinceps/magis autem
erit iſce qui eſt continuus / præ-
ſtatq; continuum eſſe/atq; id quod
præſtat in natura ſemper eſſe pu-
tamus modo poſſit eſſe/poteſt au-
tem continuus eſſe vt poſterius de-
monſtrabitur/ nunc autem ſuppo-
natur/atq; hic nullus alius eſſe po
teſt niſi latio tantum: latio profe-
cto motus ſit primus neceſſe eſt.
Nulla namq; neceſſitas eſt: vt id
quod fertur/ accreſcat vel alteretur
vel generetur vel corrumpatur. At
harum mutationum nulla eſſe po-
teſt:ſi cõtinuus iſce motus quo mo
57 uet primum mouẽs/auferatur. Pr
terea primum tempore eſſe: neceſ-
ſe eſt. hic enim ſolus:corporibus
ęternis accommodatur. At in vno-
quoq; quidẽ eorum quæ generan-
tur:lationem motuum vltimam eſ-
ſe/neceſſe eſt.poſt ortum enim:alte
ratione primũ/ accretioneve dein
de/iã perfectum latione mouetur.

Tral.ve.ex græ.recog.

ratur/eſt.Hæc autẽ: ſine loci mutatione
nõ contingit eſſe.Si ergo neceſſe eſt ſem-
per motum eſſe: neceſſe eſt & loci mu-
tationem eſſe ſemper primã motuum.
et ſi loci mutationis alia quidem pri-
or / alia vero poſterior eſt:primam.Am
plius autẽ/omniũ paſſionũ principiũ eſt:
denſitas & raritas.eteni graue & leue/et
molle & durũ/& calidũ & frigidũ:denſi-
tates vidẽtur eſſe & raritates quędã.Dẽ
ſitas autẽ & raritas:cõgregatio & diſgre
gatio/ſecũdũ quas generatio et corruptio
ſubſtãtiarũ dicitur.quæ autẽ cõgregãtur
et diſgregãtur:neceſſe eſt et ſecũdũ locũ
mutari.At vero et eius qđ augmẽtatꝰ &
diminuitur:mutatꝰ ſecundũ locũ magni-
tudo.Amplius et hinc cõſiderãtibus erit
manifeſtũ: ꝙ loci mutatio prima eſt. pri
mũ eni:vt et i alijs/ſic et in motu dicetur
vtique multifariam . Dicitur enim pri-
us:et quo nõ exiſtente nõ erũt alia/ illud
vero ſine reliquis. Et qđ tẽpore. Et qđ
ſecũdũ ſubſtãtiã.Quare quoniã motum
quidẽ neceſſariũ eſt eſſe cõtinue/erit au-
tẽ continue aut qui cõtinuus eſt aut qui
cõſequẽter/ magis autẽ qui cõtinuus eſt/
et melius eſt cõtinuũ q̃ cõſequẽter eſſe/
quod autem melius eſt ſemper arbitra-
mur in natura eſſe ſi poſſibile eſt/poſſibi
le autẽ eſt cõtinuũ eſſe/demõſtrabitꝰ autẽ
poſterius nunc autẽ hoc ſupponatur/&
hũc nullum poſſe eſſe niſi lationẽ:neceſ-
ſe eſt lationem eſſe primam. Nulla enim
neceſſitas eſt:aut augmẽtari aut alterari/
id qđ fertur.neq; igitur generari aut cor-
rũpi.horũ autẽ/nullũ eſſe cõtingit:ſi cõ-
tinuus nõ ſit ſecundũ quẽ mouet primũ
mouẽs.Adhuc:tẽpore primã.perpetuis
eni ſolũ:cõpetit moueri ſcđm hũc. Sed ĩ
vnoquoq; eorũ qdẽ quæ habẽt genera-
tionẽ:loci mutationẽ neceſſe eſt poſtre-
mũ eſſe motuũ.poſt eni generationẽ:pri
mum alteratio eſt/ & augmentatio. ſed
loci mutatio: iã perfectorum motus eſt.

Cap.
7

Tral.ve.ex græ.recog.

Sed alterum neceſſe eſt moueri ſecun-
dum loci mutationem prius/quod & ge-
nerationis cauſa erit ijs quæ fiunt/nõ ge-
neratum:vt id quod genuit/ eo quod ge-
neratum eſt. Videbitur autem genera-
tio vtiq; eſſe prima motuũ:propterea ꝙ
factam eſſe oportet rem primũ.hoc au-
tem in vno quidẽ quouis eorum quæ fi-
unt/ſic ſe habet: ſed alterum quid neceſ-
ſe eſt prius moueri/ex ijs quæ fiũt/quod
& ipſum non fit/ et hoc alterum prius.
Quoniam autem generationem impoſ-
ſibile eſt eſſe primam (omnia enim quæ
mouẽtur:eſſent corruptibilia) manifeſtũ
eſt ꝙ neq; eorũ qui cõſequẽter ſunt/mo-
tuũ vllus prior eſt.Dico aũt cõſequẽter:
augmẽtationẽ/ poſtea alterationẽ & di-
minutionẽ/& corruptionẽ.oẽs enĩ: poſte
riores ſunt generatione. Quare ſi neq;
generatio prior loci mutatione eſt: neq;
aliarum vlla mutationum.Omnino au-
tẽ videtur id quod fit/eſſe imperfectum:
& ad principium ire. Quo fit vt quod
generatione poſterius eſt: natura prius
ſit.vltimo autem/loci mutatio: ineſt om-
nibus ijs quæ ſunt in generatione.Qua-
propter viuentiũ alia quidẽ õnino immo
bilia ſunt: propter indigentiam inſtru-
menti.vt plãtæ/& multa genera anima-
lium.alijs autem cum perficiuntur:ineſt.
Quare ſi magis ĩeſt loci mutatio/ijs quæ
magis nacta ſunt naturam:& motus hic
primus aliorum erit ſecundum ſubſtan-
tiã/et propter hæc/ & quia minime mo-
tuũ id quod mouetur dum fertur a ſub-
ſtãtia diſcedit.ſecundũ enim ſolum: ni-
chil mutatur ab eſſe. vt cũ quid alterat̃/
qualitas : cum vero augetur & diminu-
itur/ quãtitas. Maxime autẽ manifeſtũ
eſt ꝙ mouẽs ipſũ ſeipſũ:maxime ſecũdũ
hũc mouet proprie qui ſcd̃m locũ eſt.et
etiã dicimus hoc eſſe eorũ quæ mouent̃
& mouẽt principium: & primũ ijs quæ
mouent̃/id ſcilicet qđ ipſũ ſeipſũ mouet.

Argyropylus

Verum aliud prius neceſſe eſt eſſe
ſubiens lationẽ/ quod & generati-
onis hiſce quæ fiũt cauſa erit/ non
ipſum ſubiens generationem/vt id
quod genuit rẽ generatã ꝑcedat.
Nã generatio motuum ob hoc pri
ma eſſe videbitur: quia res ſit orta
prius/oportet. At hoc ĩ vna quidẽ
quauis re generãda ita ſeſe habere
videt̃/aliquid tamẽ aliud ante mo
ueatur neceſſe eſt:quod quidem ex
his eſt quæ oriũtur & occidũt non
ſubiens generationẽ/& hoc itẽ ali-
ud prius. Quoniã autẽ impoſſibile
eſt generationẽ eſſe primã(eſſent e-
nim oĩa quæ mouent̃:caduca)patet
nec vllũ motuũ qui ſunt deinceps:
priorẽ eſſe. Dico autẽ motus dein-
ceps:accretionẽ deinde alterationẽ
& decretionẽ atq; corruptionẽ. om
nes hi motus poſteriores ſunt ge-
neratione. Quare ſi generatio pri-
or latione non eſt: neq; cæterarum
profecto mutationum eandem vlla
pręcedit.Omnino autẽ id quod ge 58
neratur:imperfectũ eſſe videtur/ &
ad principium proficiſci. Quo fit
vt id natura ſit prius:quod genera
tione poſterius eſt.at vniuerſis hiſ
ce quæ generantur:vltimo latio cõ
petit.Quocirca quędam viuẽtium
omnino/ quia inſtrumẽtis vacant/
immobilia ſunt:vt plãtę & anima-
liũ genera multa.quædã cũ perfi-
ciũtur:hoc(vt patet)motu cientur.
Quare ſi magis ineſt ijs latio/quæ
magis naturã ſunt cõſecuta:motus
hic quoq; cæteris motibus ſubſtan
tia prior erit.Atq; hoc ita ſe habet: 59
nõ ſolũ ob ea quæ dicta ſũt/ ſed ob
hãc etiã rationẽ.quia id quod hoc
motu ciet̃:minime dũ fertur/ſubſtã
tiã ſuã amittit.ſola nãq; latione:ni
chil in hiſce quę inſũt ſibi/mutat̃.
vt cũ quippiã alteratur/& cũ incre
mẽta decremẽtave ſuſcipit:in qua-
litate fit (vt patet)atq; in quanti-
tate mutatio. Maxime vero patet 60
ex eo: quia id quod interno mo-
tu ſeipſum ciet/eo ſe maxime mo-
tu proprie mouet qui ad locũ ac-
cõmodatur. Atq; hoc dicimus eo-
rum quæ mouentur ac mouẽt prin
cipium eſſe: & primũ eorum quæ
mouentur / id inquam quod ſe-
ipſum interno motu ſuoq; ciet.

Argyropylus

61 Patet igit̃ ex hiſce quæ diximus:
lationẽ motuũ eſſe primũ. Nũc au
tẽ demonſtrandũ eſt: quænã ſit la
tio prima. atq; ſimul eadẽ via pa
tebit/& id qđ nũc & antea ſuppo
ſuimus: cõtinuũ inquã motũ atq;
62 perpetuũ aliquẽ eſſe poſſe. ❡Nul
lũ itaq; cæterorũ motuũ cõtinuũ
eſſe poſſe: ex hiſce ſane patebit.
omnes enim motus atq; mutatio-
nes/ex oppoſitis ſunt ad oppoſi-
ta migrationes: vt patet. nã gene
rationis quidẽ atq; corruptionis:
id qđ eſt & id qđ nõ eſt/terminos
eſſe cõſtat. alterationis vero: cõtra
rias qualitates atq; affectus. accre
tionis item decretioniſve: aut ma
gnitudinẽ paruitatẽq;/aut perfe-
ctionẽ magnitudinis imperfecti-
onẽve. Cõtrarij vero ſunt motus:
quibus ad cõtrarios fines itur. id
autẽ qđ nõ ſemper hoc motu cie-
tur (modo ſit prius) quieſcat priꝰ
neceſſe eſt. id igit̃ qđ mutat̃: vt pa
tet/ in cõtrario profecto quieſcet.
Similiter: & ĩ ipſis mutationibus
fit. corruptioni namq; generatio:
ſimplici ſimplex/& cuidã/ quędã
opponitur. Quare ſi fieri non po-
teſt vt ſimul oppoſitis mutationi-
bus quicq̃ mutetur: nõ erit muta-
tio profecto cõtinua/ſed iter ipſas
mediũ tẽpus erit. nichil enĩ inter-
eſt/cõtrariæ ſint an non cõtrarię/
mutationes eæ quarum termini
cõtradictoriã oppoſitionẽ ſuſci-
piũt: ſi modo ſimul eidẽ adeſſe nõ
poſſint. hoc enim: non eſt rationi
cõducẽs. nec ſi nõ neceſſe eſt in cõ
tradictione quieſcere/nec eſt mu
tatio quieti contrarium (forſitan
enim id quod haud eſt: non quie-
ſcit. corruptio vero: ad id quod
haud eſt/vt patet: mutatio eſt) ſed
ſi ſolum inter ipſas ſit tempus. ſic
enim: continua non erit ſane mu
tatio. neq; enim in prioribus con
trarietas conducebat: ſed idipſũ/
ſimul inquam ineſſe non poſſe.
Atq; non conturbemur oportet: ſi
contrariũ ſit pluribus idẽ. vt mo-
tus: quieti/et ei motui quo ad cõ
trariũ itur. ſed hoc tantum ſuma-
mꝰ: tũ motui/tũ q̃eti motũ oppo
ni. vt ęquale ac mediocre: ei qđ
excedit/& ei qđ excedit̃/aduerſat̃.

Tral. ve. ex græ. recog.

Qꝛ igitur loci mutatio primus motuũ
ſit: manifeſtum eſt ex his. Quæ autẽ lo-
ci mutatio prima ſit: nunc demonſtran-
dum eſt. ſimul autem & quod nunc &
quod prius ſuppoſitum eſt/ ꝙ contingit
quẽdam motum cõtinuum eſſe & perpe
tuũ: manifeſtũ erit eadẽ methodo. ❡Qꝛ 29
igitur aliorũ motuũ cõtinuũ nullũ cõtin-
git eſſe: ex his manifeſtũ eſt. omnes enĩ:
ex oppoſitis ad oppoſita ſunt & motus
& mutationes. vt generationi & corru-
ptioni: ens & nõ ens termini ſunt. altera-
tioni autẽ: contrarię paſſiones. augmẽta-
tioni vero & diminutioni: aut magnitu-
do et paruitas/aut perfectio magnitudi-
nis & imperfectio. Cõtrarij autem ſunt:
qui ſunt in contraria. id autem quod nõ
ſemper mouetur hac motione / exiſtit
autem prius: neceſſe eſt prius quieſcere.
manifeſtum eſt igitur: ꝙ quieſcet in con-
trario id quod mutatur. Similiter autẽ:
& in mutationibus. opponũtur enim ge
neratio & corruptio ſimpliciter: et ſingu-
laris ſingulari. Quare ſi ĩpoſſibile eſt ſi-
mul mutari ſecundum oppoſitas: nõ erit
continua mutatio/ſed inter ipſas medi-
um erit tempus. nichil enim differt con-
trarias aut non contrarias eſſe: quæ ſe-
cundum contradictionem ſunt mutatio
nes/ ſi modo impoſſibile ſit ſimul eidem
adeſſe. hoc enĩ: ratiõi nichil vtile eſt. nec
ſi nõ neceſſe eſt quieſcere in contradicti-
one/ neq; eſt mutatio quieti contrarium
(non enĩ fortaſſis quieſcit: qđ nõ eſt. cor-
ruptio autẽ: eſt in nõ ens) ſed ſi ſolũ me-
diũ ſit tẽpus. ſic enĩ: nõ eſt mutatio/cõti-
nua. neq; enĩ in prioribus cõtrarietas/vti
lis erat: ſed nõ cõtigere ſimul eſſe. Nõ o-
portet autẽ turbari: ꝙ idẽ pluribus erit
contrarium. vt motus: et ſtatui/ et motui
qui eſt in cõtrariũ. ſed ſolũ hoc accipere:
quod opponitur quodãmodo et motui
et quieti/motus contrarius. vt æquale &
mediocre: excedẽti/et ei quod exceditur.

Tral. ve. ex græ. recog.

& ꝙ nō cōtingit ſimul oppoſitos eſſe: aut motus aut mutationes. Amplius autem & in generatione & corruptione/ etiā penitus abſurdum eſſe videbitur: ſi factū cōfeſtim neceſſe eſt corrūpi/ & nullo tēpore ꝑmanere. Quare ex his: vtiqꝫ fides alijs fiet. phyſicum enim eſt: ſimiliter ſe habere in omnibus.

CAP. VIII.

QVod autem cōtingit eſſe quendam infinitum vnū exiſtentem/ & continuū/ & hic eſt circularis: nūc dicamus. Omne eni qđ fertur: mouetur aut circulari/ aut recto/ aut mixto. quare ſi neqꝫ illorum alter continuus eſt: neqꝫ illū qui ex vtriſqꝫ compoſitus eſt/ eſſe eſt poſſibile. ꝙ autem id quod fertur recto & finito/ non feratur continue: manifeſtum eſt. reflectitur enim. reflexum autem recto: cōtrarijs mouetur motibus. cōtrarius enim ſecundum locum eſt: is qui eſt ſurſum/ ei qui eſt deorſū. & qui eſt in ante: ei qui eſt i retro. et qui eſt ad ſiniſtra: ei qui eſt ad dextra. loci enim contrarietates: hæ ſunt. Quis autem eſt vnus/ & continuus motus: prius definitum eſt/ ꝙ is qui eſt vnius/ & in vno tempore/ & in non differenti ſcđū ſpeciem. tria enī ſunt: & quod mouetur/ vt homo/ aut deus. & quando: vt tempus. et tertiū: id in quo. hoc autem eſt: locus/ aut paſſio/ aut ſpecies/ aut magnitudo. contraria autē/ differunt ſpecie: & non vnū ſunt. Loci autē ſunt: dictæ differētiæ. Signū autē eſt ꝙ motus contrarius eſt qui eſt ab A ad B ei qui eſt ab ipſo B ad A: quia ſtant/ et ſiſtunt ſeinuicem ſi ſimul fiāt. & in circulo ſimiliter. vt qui eſt ab A ad B: ei qui eſt ab A ad C. ſiſtunt enim ſi continui ſint/ & non fiat reflexio: propterea ꝙ cōtraria mutuo ſe corrūpunt et impediūt. ſed nō is qui eſt in latus: ei qui eſt ſurſū.

Argyropylus

& inſuper fieri nō poſſe: vt mot⁹ oppoſiti mutationeſqꝫ ſimul eidē i oſint. Præterea in generatiōe cor 63 ruptioneve penitus abſurdū eſſe videbitur: ſi corrūpi cōtinuo generatū/ nulloqꝫ in tēpore permanere neceſſe eſt. Quare de cęteris ex his: idē profecto credet. eſt eni naturale: io vniuerſis mutationibus ſimiliter ſe habere.

CAP. VIII.

NVocautem dicamus 64 motum infinitū aliquem eſſe poſſe/ qoi quidē vous ſit & cōtinuos: atqꝫ hūc eſſe cōuerſionē. Omne nāqꝫ qđ fertur: aut verſatur/ aut recta pergit/ aut mixto motu cietur. quare ſi mot⁹ rectus nō ſit cōtinu⁹: nec iſce ꝑfecto q ex vtriſqꝫ cōponit/ cōtinu⁹ eſſe poteſt. Patet autē: id qđ recto motu finitoqꝫ fertur/ cootinue nō moueri. reflectitur enim. ſed quod recto motu reflectitur: id cōtrarijs motibus ꝑfecto cietur. loco nāqꝫ/ cōtrarius eſt motus quo deorſum itur: motui quo pergitur ſurſum. et iſce quo retrorſō itur: ei quo cōtraria loca petunt. & is itē quo dextrorſū itur: ei quo pergit ſiniſtrorſū. hęc enim: ſūt loci cōtrarietates/ vt patet. Quis eſt autē vn⁹ atqꝫ cōtinuus motus: prius eſt definitum. eſt enim iſce: qui vnius eſt mobilis/ in vnoqꝫ fit tempore/ atqꝫ nullam ſpecie differentiā habet. tria nāqꝫ ſunt. id quod mouetur: vt homo vel deus. & quando: vt tēpus. & tertiū: id in quo. hoc autē eſt: aut affectus/ aot forma/ aot locus/ aut etiam magnitudo. Contratia vero: ſpecie differunt/ & non vnū ſont. atqꝫ ea quę diximos: ſunt differentiæ loci. Indicat aotē motum quo ex A pergitur ad ipſum B/ contrarium eſſe ei qoo itur ex B in A: id qood ipſis accidit. ſeſe enim mutuo ſiſtunt: ſi ſimul fiant. Et in circulo: ſimili modo. Is enio quo itur ex A per B: cōtrarius eſt ei/ quo itur ex A per C. ſeſe enī mutuo ſiſtūt/ ſi cōtinoi ſint/ & nō reflexio fiat: quia contraria motuo ſe corrumpunt/ ſibiqꝫ ſiunt impedimento. At is quo itur io latus: non eſt contrarius ei quo pergit ſurſum.

Agyropylus

65 Maxime autē patet ex eo/motū
qui ſuper linea recta fit/continu-
um eſſe non poſſe: quia id quod
reflectitur cōſiſtat/nō ſolum ſi ſu-
per linea recta ſed etiam ſi ſuper
circulo feratur / neceſſe eſt. non
enī idem eſt: ſuper circulo ferri/
atq; verſari. Fieri namq; poteſt
vt interdum proſequatur motū:
interdum ad id profectum vnde
moueri cœpit/redeat ac reflecta-
tur. Eſſe vero neceſſarium ſtare
non modo ſenſu/ ſed ratione eti-
am credere profecto cōpellimur.
eſt autem principium: hoc. Cum
enim ſint tria/principium inquā/
medium/ atq; finis : medium v-
trūq; eſt ad vtrumq;. & numero
quidem eſt vnum: ratione autē
duo. Pręterea aliud eſt eſſe poten
tia: aliud actu. Quare quoduis
rectæ lineæ punctum quod inter
extrema eſt collocatum/ poten-
tia quidem eſt medium/actu ve-
ro non eſt: ſi non id quod fertur
eam diuiſerit/ conſtiteritq;/atq;
incœperit rurſus moueri. Hoc
autem pacto: mediū ipſum/ prin
cipium fit & finis. principium
quidem poſterioris: finis autem
primæ. Dico autem: ſi id quod
fertur atq; ſit D/ in ipſo conſtite-
rit B/ & rurſus feratur ad C. ſed
cum continue fertur/nec affuiſſe
nec abfuiſſe in puncto B poteſt:
ſed eſſe ſolum in ipſo nunc. in tē
pore vero nullo: niſi in eo toto
cuius nunc ipſum diuiſio eſt. Qꝛ
ſi affuiſſe quiſpiam & abfuiſſe
poſuerit: ſemper ipſum D ſtabit
cum fertur. impoſſibile eſt enim
ipſum D in B affuiſſe ſimul ac
abfuiſſe. ergo in alio temporis
atq; alio puncto. Tempus igi-
tur id erit: quod eſt inter puncta
tēporis illa. Quare D quieſcet in
B: & in cęteris identidē punctis.
quippe cū ſit eadē in omnibus
ratio. Cū autē D qđ fertur vtetur
B medio/ pricipio/ atq; fine: cō-
ſiſtat ipſum neceſſe eſt. propter-
ea ꝙ illud duo perinde facit: atq;
ſi illud ita mēte perceperit. Sed
ab A quidē pūcto vt a pricipio:
abfuit. in C vero fuit: cū moueri
66 deſierit ſteteritq;. Quapropter &
ad dubitationē hoc eſt dicendū:

Tral. ve. ex græ. recog.

Maxime autem manifeſtū eſt: ꝙ impoſſibile eſt eum motum eſſe continuum qui ſuper recta fit linea. quia reflexum/ neceſſarium eſt ſtare: non ſolum ſuper recta: ſed etiam ſi ſecundum circulum feratur. non enim idem eſt: circulo ferri / & ſecundū circulū. eſt enim aliquando quidem vt id cōtinuet/ qđ mouetur: aliquādo autem vt in idem profectū vnde moueri cœpit/ reflectat̄ iterum. Qꝛ autē neceſſe eſt ſtare: fides eſt non ſolum in ſenſu/ ſed et in ratione. Principium autem: hoc eſt. tribus enim exiſtentibus principio/ medio/ et fine: medium ad vtrumq;/ ambo eſt. et numero quidem vnum: ratione vero duo. Amplius autem aliud eſt eſſe potentia: et eſſe actu. Quare rectæ quodlibet ſignum eorum quæ inter extrema ſunt/ potentia quidem eſt medium/ actu autem non eſt / niſi diuiſerit hanc/ et ſuperſtans iterum cœperit moueri. ſic autem: medium ipſum principium fit/ et finis. principium quidem/ poſterioris: finis autem/ prioris. Dico autē: vt ſi A quod fertur ſtet in B / et iterum feratur in C. cum autem continue feratur: neq; adeſſe neq; abeſſe poteſt A in B ſigno/ ſed ſolum eſſe in ipſo nunc/ in tempore autem nullo / niſi cuius ipſum nunc diuiſio eſt/ in toto A B C. Si autem affuiſſe ponat aliquis & abfuiſſe: ſemper ſtabit A quod fertur. impoſſibile enī eſt: ſimul et affuiſſe A in B et abfuiſſe. in alio ergo et alio ſigno tēporis. tempus igitur erit: quod in medio eſt. quare: quieſcet A in B. Similiter autē: et in aliis ſignis. eadē enim ratio eſt: & in omnibus. Cū autē vtatur ipſum A qđ fertur/ ipſo B medio/ et fine/ et principio: neceſſe eſt ſtare / propterea ꝙ duo facit/ ſimiliter atque ſi cogitauerit. ſed ab A quidem ſigno: abfuit principio. in C autem affuit: cum finierit et ſteterit. Quapropter: & ad dubitationē/ hoc eſt dicendū.

Tral.ve.ex græ.recog.

ſi enim ſit linea E lineæ F æqualis/et A
feratur continue ab extremo ad C/ſimul
aũt ſit A in B ſigno/et D ferat̃ ab extre
mo ipſius F ad G regulariter et veloci-
tate eadẽ ipſi A: ipſũ D ante veniet ad
ipſũ G/q̃ ipſũ A ad C.prius eni ſe mo-
uens et diſcedẽs: prius venire neceſſe eſt.
Nõ ergo ſimul affuit A in B: et abſuit ab
eodem.quapropter poſterius fit.ſi enim
ſimul: non poſterius erit/ſed neceſſe erit
ſtare.Non ergo ponendum eſt: cum A
affuit in B / ipſum D moueri ſimul ab
extremo ipſius F.ſi eni affuerit A in B:
erit & abſuiſſe/et nõ ſimul.ſed erat in ſe-
ctione temporis: et non in tempore.Hic
igitur eſt impoſſibile ſic dicere in con-
tinuo. ſed in eo quod reflectitur: neceſſe
eſt ſic dicere.Si enim G feratur ad ipſũ
D/& iterum reflectẽs deorſum feratur:
extremo D fine & principio vtetur vno
ſigno vt duobus.Quapropter ſtet/neceſ-
ſe eſt:& nõ ſimul affuit in ipſo D/ et ab-
ijt ab ipſo D.ibi enim ſimul eſſet/& non
eſſet: in eodem nunc. At vero quę olim
illata fuit ſolutio : non dicenda eſt. non
enim contingit dicere: ꝙ eſt in D/ipſum
G/ in ſectione / neq; autem affuit/ neq;
abſuit.neceſſe enim eſt ad finem venire:
qui actu eſt/non potentia.quod igitur in
medio eſt: potentia eſt. hoc autem actu/
& finis quidem/a deorſum: principiũ au
tem/de ſurſum. Et motuũ ergo ſimiliter.
neceſſe eſt ergo ſtare : qđ reflectitur ſu-
per recta.non igitur contingit: continuũ
motum eſſe perpetuum ſuper recta. Eo-
dem autem modo occurrẽdum eſt:& ijs
qui interrogãt Zenonis rationem/& vo-
lunt ſi ſemper dimidiũ tranſire oportet/
hæc autẽ infinita ſunt/infinita autẽ trãſ-
ire impoſſibile eſt.Aut/vt eandem hanc
rationem quidam aliter interrogant: vo-
lentes ſimul cum quid mouetur/ dimidi-
um prius numerare cum adeſt ſecundũ
vnũquodq; dimidiũ.quare cũ pertrãſie-

Zeno

Argyropylus

habet enim hic locus: hanc dubi
tationem. Nã ſi ſint duæ lineæ
rectæ A B C et D E/quarũ D E
ſit æqualis B C/& F mobile ex A
cõtinue moueatur ad C/atq; cũ
eſt in B puncto G mobile ex D
ad E vniformiter eademq; cele-
ritate feratur: G prius accedet ad
E/q̃ F ad terminũ perueniet C.
quod enim prius receſſit ac abi-
it: id prius accedat neceſſe eſt.
nõ ergo F mobile: ſimul in B pũ
cto fuit atq; abſuit ab eodẽ. iccir
co & poſterius accedit ad C.nã
ſi fuit ac abſuit ſimul: non po-
ſterius ad terminum perueniet
C/ſed ſtet i illo neceſſe eſt. Nõ eſt
igitur ponẽdũ: cũ F fuit in B/ ſi-
mul G ipſum ex D moueri.nã ſi
F in pũcto fuerit B: abſuerit etiã
ab eodẽ atq; nõ ſimul. at in di-
uiſione tẽporis: in illo/& nõ in tẽ
pore erat.Igitur hic quidẽ in cõ-
tinua magnitudine impoſſibile
eſt: hoc dicere modo. in eo vero
qđ redit atq; reflectit̃: hoc ſolue-
re pacto neceſſe eſt. Nã ſi A fera-
tur e B in C/ruſuſq; rediẽs e C
in B moueat̃: ipſo C tã extremo
& principio vtit̃ nimirũ & fine/
vno inq̃ pũcto vt duob⁹. Quo-
circa cõſiſtat ipſum neceſſe eſt:&
nõ ſimul acceſſit ad C/& receſſit
a C .alioqui : ibi ſimul erit atq;
nõ erit in eodẽ tẽporis puncto.
At vero nõ eſt dicẽda ea ſolutio: 67
quã antea diximus. dici nãq; nõ
poteſt: A mobile in diuiſione tẽ-
poris i ipſo C eſſe/& nec affuiſſe
nec abſuiſſe.ad finẽ eni accedat
neceſſe eſt: qui quidẽ eſt actu nõ
potentia finis.eteni id qdem qđ
eſt in medio: potẽtia eſt. atq; hoc
eſt actu/atq; finis eſt/cũ pgit̃ ſur
ſũ: pricipiũ vero/cũ itur deorſũ.
Et ipſorũ ergo motuũ ſil'i modo.
ſtet igit̃ id qđ redit ſup linea re-
cta neceſſe eſt. q̃ cũ ita ſint: cõti-
nu⁹ ſup linea recta ppetu⁹ mot⁹
eſſe nõ põt. Eodẽ aũt mõ et ijs
ẽ obuiãdũ: q Zenonis rõnẽ iter-
rogãt/cẽſẽtq; ſi ſẽp dimidiũ trãſ
ire oporteat / dimidia vero ſint
infinita et ĩfinitorũ tranſitio eſſe
nõ poſſit/ motũ nõ eſſe/ neq; poſ
ſe quicq̃ moueri. Aut vt quidam
hãc eãdẽ interrogãt rationẽ: cẽſẽ

Argyropylus

tes mobile cum mouetur dimidia
ſingula ſuper quę fert enumerare.
Quo fit: vt ab eo cum totũ trãſie-
rit ſpaciũ/enumerat9 ſit numerus
infinitus. hoc autẽ:omniũ ſenten-
68 tia fieri nequit. In primis igitur
de motu ſermonibus/ex eo ratio-
nẽ hanc ſoluebamus: quia tẽpus
infinita in ſeipſo habet. nõ eſt eni
abſurdũ: ſi infinito in tẽpore trãſ-
eat quiſpiã infinita. Infinitio au-
tẽ:ineſt tã i lõgitudine/q̃ in tẽpo-
re ſimili modo. Sed hæc ſolutio:
ad interrogantẽ quidem ſufficiẽ-
ter ſe habet. interrogabatur enĩ:
ſi fieri poſſit vt finito in tempore
quippiã trãſeat aut enumeret infi
nita. Ad rem autem ipſam verita
temq;: profecto nõ ſatiſfacit. nam
ſi quiſpiam omiſſa lõgitudine di-
ctaq; interrogatione/ſi fit inq̃ vt
finito in tẽpore pertranſeat quip-
piam infinita/hæc de ipſo inter-
roget tẽpore (habet enim tẽpus:
infinitas diuiſiones)nõ erit ſuffi-
ciens hæc ſane ſolutio. Sed ea di-
cẽda eſt veritas:quam paulo an-
te diximus. nam ſi quiſpiam line
am diuidat in duo dimidia:is v-
no puncto vtitur vt duobus. faci-
et enim ipſum:principium atq; fi
nem. Sic autem facit:et qui nume
rat/& qui in dimidia diuidit. quo
ſic diuidẽte:neq; linea eſt cõtinua/
neq; mot9. cõtinuus eni motus:cõ
tinui eſt. in cõtinuo aũt:inſũt qui-
dẽ dimidia infinita ſed non actu
ſed potẽtia ſunt/ vt patet. Si vero
q̃ſpiã dimidia faciat actu:nõ cõti
nua faciet/ſed modũ ipſorum po-
net. quod quidem in eo accidere
patet:qui dimidia numerat. Vnũ
nãq; pũctũ vti duo numerare:ipſũ
neceſſe eſt. alterius enim dimidij
principiũ/alterius finis erit:ſi nõ
vt vnũ ipſum continuã lineã/ſed
vt dimidia numeret duo. Quare
ad interrogantẽ ſi fieri poteſt vt in
tẽpore aut i lõgitudine pertrãſeat
quiſpiã ifinita: partim poſſe/partĩ
fieri nõ poſſe/dicamus oportet. Si
eni infinita ſint actu:fieri nequit.
ſin vero potẽtia:fieri poteſt. Qui
nãq; mouet cõtinue:p accidẽs ſane
nõ ſimpliciter ifinita trãſiuit. acci
dit eni lineę:vt dimidia ſint infini-
ta. ſubſtãtia vero ipſius: diuerſa

Tral.ve.ex græ.recog.

rit totam:infinitũ accidit numeraſſe nu-
merum. hoc autem in cõfeſſo eſt:impoſ
ſibile eſſe. In primis ergo de motu ſermo-
nibus/ſoluebamus:quia tẽpus iſinita ha-
bet in ſeipſo. nichil eni abſurdũ eſt:ſi in
infinito tẽpore/infinita tranſit aliquis. ſi-
militer autem infinitum:& in longitudi-
ne eſt/& in tempore. Sed hæc ſolutio:ad
interrogantem quidem ſe habet ſuffici-
enter. interrogabatur enĩ:ſi in finito con-
tingit infinita trãſire/aut numerare. Ad
rem autem ipſam/atq; veritatẽ:non ſuffi
cienter. ſi enim aliquis dimittens magni-
tudinem/& interrogationem ſi in finito
tempore cõtingit infinita tranſire/ inter-
roget de ipſo tempore hæc(habet enim
tempus/infinitas diuiſiones) non ampli-
us ſufficiẽs erit hęc ſolutio. ſed verũ illud
dicendum eſt:quod quidem diximus in
nuper dictis ſermonibus. Si enim aliquis
continuã diuiſerit in duo dimidia: hic v-
no ſigno tanq̃ duobus vtitur. facit enim
ipſum:et principiũ et finem. ſic autẽ facit:
et qui numerat/et qui in dimidia diuidit.
Sic autem diuidente:neq; erit cõtinua li-
nea/neq; motus. continuus enim motus:
continui eſt. in continuo autẽ:inſunt qui-
dem infinita dimidia/ſed nõ actu ſed po
tentia. Si vero faciat actu:non faciet con
tinuũ/ſed ſtabit. quod quidẽ in numerã
te dimidia:manifeſtum eſt/q accidit. vnũ
enim ſignum : neceſſe eſt ipſi numerare
duo. alterius enim dimidij principium/
alterius autem finis erit : ſi non vnam
numeret continuam/ ſed duo dimidia.
Quare dicendum eſt ad interrogan-
tem ſi contingit infinita tranſire/ aut in
tempore / aut in longitudine: q eſt qui-
dem ſic/ eſt autem non ſic. actu enim ſi
ſint:non contingit. potentia autẽ:contin
git. qui eni cõtinue mouetur:ſecundũ ac-
cidens infinita tranſiuit /ſimpliciter au-
tem non . accidit enim lineæ:infinita di-
midia eſſe. ſubſtantia autem ipſa: altera

Tral. v e. ex gre. recog.

eſt/& eſſe. Manifeſtũ autem eſt/& ꝙ ni-
ſi aliquis faciat tẽporis ſignũ(quod pri-
us & poſterius diuidit)ſeper poſterioris
ad ipſam rem: erit ſimul idem/ens et nõ
ens/et quãdo factum erit non erit. ſignũ
igitur vtriſq; cõmune eſt/et priori et po-
ſteriori: et idem et vnũ numero/ ratione
autẽ non idem. huius enim/ finis eſt: al-
terius autẽ/principiũ. ad ipſam aũt rem:
ſemper poſterioris paſſionis eſt. Sit tem-
pus: in quo A C B. res: in quo D. hęc in
A quidem tempore/alba: in B vero/non
alba. in C ergo: alba et non alba. in quo-
libet enim ipſius A/verũ eſt dicere/albã/
ſi toto hoc tempore erat alba: & in B
non albã. C autem: in vtriſq;. non ergo
dandum eſt/ in toto: ſed præter vlti-
mum nunc in quo C. hoc autem iam
poſterius. et ſi fiebat non albũ/ et ſi cor-
rumpebatur album in toto A: factum
eſt aut corruptum in C. quare album
aut non album/ primum in illo verum
eſt dicere: aut cum eſt factum nõ erit/ &
cum corruptum eſt/erit. aut ſimul album
et non albũ/ens et nõ ens eſſe: neceſſe eſt.
Si vero quod fuerit prius non ens/neceſ-
ſe eſt fieri ens/et cum fit non eſt: non eſt
poſſibile in impartibilia tempora diuidi
tempus. ſi enim in A tempore/ fiebat D
album/factum eſt autem ſimul et eſt in al
tero impartibili tempore ſed contiguo
in B/ſi in A fiebat nõ erat/ in B vero eſt:
generationem oportet eſſe quandã me-
diam. Quare: et tempus erat in quo fie-
bat. non enim eadem ratio erit: et ijs qui
non impartibilia dicunt. ſed ipſius tem-
poris in quo fiebat/ factum eſt et eſt/in
vltimo ſigno cui nullum eſt contiguũ aut
conſequenter. impartibilia autem tem-
pora: conſequenter ſunt. manifeſtum
autem eſt ſi in A toto tempore fiebat:
ꝙ non eſt maius tẽpus in quo factum
eſt/et fiebat/ q̃ id in quo toto ſolum fie-
bat. Quibus igitur aliquis tãquam pro-

A C B
O ◐ ●
D D D

Argyropylus

eſt/atq; eſſe. Atqui perſpicuũ etiã 69
eſt/ſi quiſpiã temporis punctum
qd̃ prius poſteriuſq; diuidit/non
poſteriori tẽpori/reſpectu rei tri-
buat ſemper: idem eſſe ſimul atq;
non eſſe/& cum eſt ortũ non eſſe.
punctũ igiẽ tẽporis/vtriſq; cõmu
ne eſt priori inq̃ poſteriori q;: & v-
num ac idẽ eſt numero/ratiõe ve-
ro nõ idẽ. alterius eni/finis: alteri-
us/principium eſt. at reſpectu rei:
poſterioris eſt ſemper affectus. Sit
tẽpus quidẽ A C B. Res autẽ D:
q̃ quidẽ in A C tẽpore ſit alba/ in
C B vero nõ alba. in ipſo ergo C:
alba eſt ſimul/atq; nõ alba. In quo-
uis nãq; tẽporis A C puncto/licet
ipſum D vere dicere album eſſe: ſi
toto tẽpore illo eſt albũ/ & in quo-
libet etiã ipſius B C nõ albũ eſſe.
C vero eſt in vtriſq;. nõ eſt igitur
dandũ in omni tẽporis A C pun-
cto/ D albũ eſſe: ſed in quouis prę-
ter vltimũ C. hoc autẽ iam ipſum
poſterius eſt. & ſi nõ albũ fiebat/&
ſi albũ corrũpebatur in A C toto:
factũ eſt ſane aut corruptũ in C.
quare albũ aut nõ albũ eſſe/primũ
in illo vere dicere licet: vel cũ eſt
ortũ nõ eſt/ & cũ corruptũ eſt erit.
aut albũ aut non albũ/& ens om-
nino atq; nõ ens ſimul eſſe: neceſ-
ſe eſt. Qꝛ ſi id generetẽ neceſſe eſt
qd̃ prius non eſt/ & cũ generatur
non eſt: fieri profecto nõ poteſt/ vt
tẽpus in indiuidua tẽpora diui-
datur. Nã ſi in A tẽpore/D ipſum
albũ fiebat/factũ eſt autẽ ſimul &
eſt in alio idiuiduo tẽpore B hæ-
rẽte tẽpori A/ ſi in A quidẽ fiebat
& non erat/ eſt autem in ipſo tem
pore B: generationem aliquam ni
mirum mediã eſſe oportet. Qua-
re: & tẽpus id erat in quo fiebat.
non enim eadem & ijs erit ra-
tio: qui non ex indiuiduis inqui-
unt tempus conſtare. ſed factum
eſt in temporis ipſius in quo fie-
bat vltimo puncto: cui quidem
nichil hęret/ neq; deinceps eſt. in-
diuidua vero tempora: ſunt dein-
ceps. Quæ cum ita ſint: patet ſi in
A toto tempore/D fiebat/non eſſe
maius id tempus in quo factũ eſt
atq; fiebat/ eo tẽpore quo toto ſo-
lũ fiebat. Hæ igitur taleſve quæ- 70
dã ſũt rationes: ex quibus vt pro-

priјs quiſpiā credet motū rectum perpetuo continuū eſſe non poſſe. Hoc idē inſup ita ſeſe habere videbit̃: & ſi differēdi modo idipſū cōſiderabim⁹. Oē itaqꝫ qđ cōtinue mouet̃: modo nichil ꝓhibeat/ ad id & ātea ferebat̃/ad qđ per motū acceſſit.ceu ſi peruenit ad B/ferebat̃ ad B:& non ſolū cū erat prope/ſed ſtatim etiā vt incœpit motu cieri. cur enī nūc magis: q̄ prius/& hoc ad cæteros accōmodabitur motus. At id qđ ex A fertur ad B: veniet rurſus ad A cōtinuo motu. Cū igitur ex A mouetur ad B: tum fertur etiā ad A/eo motu quo pergit ex ipſo B. Quo fit: vt cōtrarijs ſimul motibus moueat̃ (recti nāqꝫ motus: cōtrarij ſunt)& inſuper vt ex eo mutet̃ ī quo ipſū non eſt. Qꝫ ſi hoc fieri nequeat: in ipſo B ſtetur neceſſe eſt. nō igitur hic vnus eſt motus. qui nāqꝫ motus intercipitur ſtatu: is vnus profecto non eſt/ vt luce clarius extat.

71 Præterea: ex hiſce magis vniuerſaliter de omni motu perſpicuum idem erit. nā ſi omne quod mouetur: aliquo motu dictorum motuum omnino mouetur. & quod quieſcit: ex his aliqua quiete quieſcit quæ opponuntur. nullus enī alius in ratione rerū præter aſſignatos: eſt motus. id autē qđ non ſemper hoc motu mouetur / eorum motuum inquam qui ſpecie differunt & non motus totius cuiuſpiam parte: neceſſe eſt oppoſita quieſcat quiete. eſt enim quies: priuatio motus. Si igitur hæc ita ſe habent / & motus quidem recti contrarij ſunt/fieri vero nequit vt ſimul quicquam motibus contrarijs moueatur: id profecto ex A fertur ad B/non ex B quoqꝫ ſimul feretur ad A. Atque cum non ſimul motibus vtriſqꝫ feratur/moueatur autē dicto motu ex A pergendo ad B: prius in ipſo B quieſcat neceſſe eſt. hic enim eſt ea quies: quę opponitur ei motui quo itur ex B ad A. Patet igit̃ ex hiſce quæ diximus: motum nullum rectum continuum eſſe poſſe.

72 Inſuper hoc etiam modo: ratio magis erit accommodata. ſimul enim corruptum eſt nō album: &

prijs credet rationibus: hæc & huiuſmodi quędam ſunt. Rationaliter autem conſiderantibus: & ex his videbitur alicui idem hoc accidere. Omne enim quod cōtinue mouetur: ſi a nullo prohibeatur/ in quod quidem venit ſecundum loci mutationem/ in hoc & prius ferebatur. vt ſi ad B venit: ferebatur ad B. et non cū prope erat: ſed mox vt cœpit moueri. cur enim magis nunc: q̄ prius? ſimiliter autem: et in alijs. Quod autē ab A ad C fertur: rurſus veniet ad A continue motum. Cum ergo ab A ad C ferebatur: tūc et ad A fertur/eo qui a C eſt motu. Quare ſimul contrarijs. contrarij enim ſunt: qui ſecūdum rectam fiūt. Simul autē et ex hoc mutatur: in quo non eſt. ſi igitur hoc impoſſibile eſt: neceſſe eſt ſtetur in C. non eſt ergo: vnus motus. qui enim ſtatu intercipitur: nō eſt vnus. Amplius autem: et ex his manifeſtū eſt vniuerſaliter magis de omni motu. ſi enī omne quod mouetur/ moueat̃ aliquo dictorū motuū/& quieſcat aliqua oppoſitarum quietū (non enim erat alius præter iſtos) quod autem non ſemper mouetur ſecundum hunc motum/dico autem quicūqꝫ ſunt diuerſi ſpecie/& non ſi qua pars eſt totius: neceſſe eſt prius quieſcere ſecūdum oppoſitam quietē. quies enī: priuatio motus eſt. Si igitur cōtrarij quidem motus ſunt/qui ſecundum rectam fiunt/ſimul autem non contingit moueri contrarijs motibus: quod ab A ad C fertur/non vtiqꝫ feretur ſimul & ab ipſo C ad A. Quoniam autem non ſimul fertur/ mouebitur autem ſecundum hunc motum: neceſſe eſt prius quieſcat apud C. hæc enī eſt: oppoſita quies/ei qui eſt a C motui. Manifeſtū igitur eſt ex ijs q̄ dicta ſunt: ꝙ nō eſt cōtinuus motus. Amplius autem & hæc ratio: magis propria eſt ijs quæ dicta ſunt. ſimul enim corruptum eſt non album: & factum eſt al-

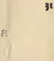

Tral.ve.ex græ.recog.

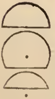
bum. Si igitur continua alteratio eſt ad album/et ex albo/ et non manet aliquo tempore:ſimul corruptũ eſt non album/ & factum eſt non albũ. trium enim: erit idem tempus.

CAP. VIIII.

31 Amplius non ſi continuũ eſt tempus:et motus/ſed conſequenter. quomodo enim erit vltimũ idẽ contrariorum: vt albationis et denigrationis? Qui autem ſuper circularẽ fit:erit vnus et continuus. nichil enim: impoſſibile contingit.quod enim ex A mouetur:ſimul mouebitur ad A / ſecundum idem

A

propoſitum.ad quod enim veniet:et mouetur ad hoc / ſed non ſimul mouebitur cõtrarijs neq; oppoſitis. non enim omnis qui eſt ex hoc: ei qui eſt ad hoc/contrarius eſt/ aut oppoſitus. Sed contrarius quidem eſt:qui ſuper recta fit. huic enim eſt cõtrarius:ſecundũ locum.vt qui ſecũdum diametrũ fit.diſtat enim:plurimũ.Oppoſitus autẽ eſt:qui eſt ſecundũ eãdẽ lõgitudinẽ.Quare nichil prohibet: cõtinue moueri/et nullo tẽpore deficere. Circularis enim motus eſt:qui ab eodẽ in idem. rectus autem:qui ab codem in aliud. Et qui in circulo quidem fit: nunq̃ in eiſdem eſt. qui vero ſecundum rectã: ſæpe in eiſdem. Eo igitur qui ſemper in alio & alio fit: contingit moueri continue.eo vero qui in eiſdem ſępe:nõ contingit.neceſſe enĩ eſſet:ſimul moueri oppoſitis. Quare neq; in ſemicirculo/neq; in alia circũferentia vlla:contingit moueri continue. ſæpe enim neceſſe eſt:ſecũdũ eadẽ moueri/et cõtrarijs mutari mutationibus.non enĩ copulatur principio: finis. qui autem circuli eſt/ copulatur:et ſolus eſt perfectus. Manifeſtum autem eſt et ex hac diuiſione: ꝙ non alios contingit motus eſſe continuos. in omnibus

Argyropylus

ortũ eſt albũ.Si igiẽ alteratio qua itur ad albũ atq; ex albo/continua ſit/& nullo in tempore maneat:ſimul profecto corruptum eſt nõ album/& factũ eſt album atq; nõ album.horũ enim trium: idem tempus erit/vt patet. CAP. VIIII.

PRæterea non ſi tempus continuum eſt: & motus continuus eſt/ſed deiceps.quo namq; pacto cõtrariorum motuum/vt dealbationis ac denigratiõis:idem fuerit finis? patet igitur motum rectum:continuum perpetuo eſſe non poſſe.

73 Motus autẽ iſce qui ſuper circularẽ lineã fit: vnus atq; cõtinuus erit. nullũ enim impoſſibile accidit.etenim id quod ex A mouetur:ſimul ad ipſum mouebitur A: eadem nimirum appetitione. ad quod enim perueniet:ad id & mouetur/ſed non ſimul cõtrarijs ciebiẽ motibus/ neq; oppoſitis ſane. non enim omnis motus quo pergitur ad hoc:cõtrarius ei quo itur ex hoc/aut oppoſitus eſt.Sed cõtrarius quidẽ eſt:rectus.huic enim motus loco accõmodatus:contrarius eſt. vt is qui per diametrum fit. termini enim:plurimũ diſtãt. Oppoſitus autẽ eſt:qui per eandẽ fit longitudinẽ. Quare nichil vetat: vt talis motus continuus ſit/ nullaſq; prorſus itercapedines habeat. Etenim cõuerſio quidẽ/a ſeipſo in ſeipſũ:rectus aũt motus/a ſeipſo in aliud tranſitio eſt. Et iſce quidẽ motus q̃ fit in circulo:nunq̃ fit in eiſdẽ.rectus autẽ: ſæpe fit in eiſdẽ.Is igitur motus qui ſemꝑ in alio atq; alio fit:cõtinue fieri poteſt. at iſce cõtinue fieri non poteſt:qui ſæpe fit in eiſdẽ. motibus enĩ oppoſitis:id qđ mouetur ſimul moueaẽ neceſſe eſt. Quare fieri nõ poteſt: vt aut ĩ ſemicirculo quicq̃ aut ĩ alia vlla circũferẽtia cõtinue moueaẽ. ſępe enĩ in eiſdẽ moueaẽ/ & cõtrarijs mutationibꝰ muteẽ:neceſſe eſt. nõ enĩ cõiũgũtur hic:principiũ atq; finis. circuli autẽ:cõiũgũtur/ & hic eſt ſolus motus pfectus. Ex hac autẽ diuiſione patet 74 fieri nõ poſſe:quo cæterorũ motuũ quiſq̃ continuus ſit.accidit enim

in vniuerſis: vt per eadem quiſq;
fiat. vt in alteratione/per medium
ipſum: & in motu qui quantitati
accommodatur/per magnitudi-
nes medias. & in generatiōe cor-
ruptioneve: ſimiliter. nichil enim
intereſt/pauca quiſpiam an plu-
ra faciat ea media in quibus eſt
ipſa mutatio: & addat quid an au
ferat. fit enim vtroque modo: vt
per eadem ſæpe motus efficiatur.
Ex his igitur patet: nec eos natu-
rales bene ſenſiſſe/qui res vniuer-
ſas ſenſibiles inquiūt ſemper mo
ueri. nam motuum iam dictorum
aliquo moueant/maximeq; ſecū-
dum illos alterentur: neceſſe eſt.
fluere enim inquiūt eas ſemper:
decrementaq; ſuſcipere. Præterea
generationē atq; corruptionē: alte
rationē eſſe dicūt. Ratio vero no-
ſtra nūc dixit: nullo qcq̄ oino mo-
tu præter cōuerſionē cōtinue mo-
ueri poſſe. Quare: nec alteratione/
nec accretione decretioneve. Hęc
igit̃ ſatis ſint dicta: ad demōſtran-
dum nullam infinitam eſſe muta-
tionem aut cōtinuam/præter ipſā
57 ſolam cōuerſionem. ¶ Ipſam au-
tem conuerſionem/lationum om-
nium eſſe primam: perſpicuum
inde fieri poteſt. omnis enim la-
tio: aut circularis eſt/aut recta/aut
mixta/ſicut & antea diximus. At
hac quidem illas priores eſſe ne-
ceſſe eſt. ex illis enim: conſtat vt
patet. Recta vero: circularis eſt pri
or. eſt eni: ſimplex perfectaq; ma-
gis. Fieri igitur non poteſt: vt ſu-
per infinita linea recta quicq̄ fe-
ratur. non eſt enim id in ratione
rerum: quod hoc pacto dicitur in-
finitum. at neq; ſi eſſet: moueretur
quicq̄ omnino. non enim id fit
quod impoſſibile eſt. Impoſſibile
autem eſt/vt patet: tranſire quip-
piam infinitum. Ea vero latio
quæ ſuper finita recta linea fit: ſi
reflectatur/compoſita erit profe-
cto/duoq; motus. ſi nō reflectatur:
impfecta ac corruptibilis. At im-
perfecto perfectū & incorruptibile
corruptibili: natura prius eſſe & ra
tione atq; tēpore cōſtat. Hiſce prę-
terea motus qui perpetuus eſſe
poteſt: prior eſt eo qui perpetuus
eſſe nequit. at conuerſio quidem:

enim accidit: ſecundū eadē moueri ſæpe.
vt in alteratione/per media: et in eo qui
eſt quantitatis/per medias magnitudi-
nes. et in generatione et corruptiōe: ſimi-
liter. nichil enī differt: ea pauca vel mul-
ta facere/in quibus eſt mutatio/aut me-
dium addere quippiā/vel auferre. vtroq;
enim modo accidit: per eadē moueri ſę-
pe. Manifeſtū eſt igit̃ ex his/ ꝙ neq; qui
de natura differunt bene dicunt/qui om
nia ſenſibilia moueri ſemper dicunt. mo
ueri enim neceſſe eſt: aliquo illorum mo-
tuum/ & maxime ſecuudum illos eſt al-
terari. fluere enim dicūt ſemper: atq; di-
minui. Amplius autem & generatio-
nem et corruptionem: alterationē eſſe di-
cunt. Ratio autem nunc dixit vniuerſali-
ter de omni motu: ꝙ nullo motu con-
tingit moueri continue/ præter q̄ cir-
culari. Quare: neq; ſecundum altera-
tionem/ neq; ſecundum augmentatio-
nem. Q; igitur neq; infinita ſit mutatio
vlla/neq; cōtinua pręter circularē lationē
tot a nobis dicta ſint. ¶ Q; autē latio- 32
num/ circularis prima ſit: manifeſtū eſt.
omnis enim latio/ ſicut et prius dixim9:
aut circularis eſt/ aut ſuper recta/aut mi-
ſta. Hac autem neceſſe eſt: priores eſſe
illas. ex illis enim: conſtat. Recta autem:
circularis. ſimplex enim: & perfecta eſt
magis. in infinitū enim non eſt: ſecundū
rectam ferri. quod enim ſic eſt infinitū:
non eſt. ſed neq; ſi eſſet: moueretur vtiq;
aliquid. non enim id fit: quod impoſſibi-
le eſt. tranſire autem infinitā: impoſſibile
eſt. Ea aūt latio que ſuper finita recta fit:
ſi reflectatur quidem cōpoſita eſt/et duo
motus. ſi vero non reflectat̃: iperfecta eſt
et corruptibilis. Prius autem et natura/
et ratione/ et tempore/ quod perfectum
quidē eſt/imperfecto eſt: corruptibili au-
tem/incorruptibile. Amplius/motus pri-
or eſt quem cōtingit perpetuum eſſe: eo
quem non contingit. circularem igitur:

cerũt.principia enim ipſius hiſ-
ce tribuunt:quæ motu iſtiuſmo-
di cient. ſegregatio namq; con-
gregatiove:motus in loco ſunt.
hoc autem modo concordia atq;
diſcordia mouent. altera namq;
ipſarum ſegregat:altera congre-
gat. Anaxagoras quoq; mentem
quę mouit prius ſecernere dicit.
Eadem & ij ſentiũt:qui nullam
aliam talem cauſam ponunt/ ſed
ob vacuum inquiunt res moue-
ri. Et hi namq; naturam eo mo-
tu qui loco accommodatur: mo
ueri dicunt. motus enim qui fit
ob vacuum:latio nimirum eſt/
& vt in loco motus/ vt patet. Cæ
terorum autem motuum nullum
ipſis ineſſe primis/ ſed in hiſce
duntaxat quæ conſtant ex illis:
putant. accreſcere enim hæc de-
creſcereq; ac alterari:congrega-
tionem ſegregationemq; ſubeun
tibus indiuiduis corporibus di
cunt. Eadem & ij cenſent:qui dẽ
ſitate raritateve generationẽ cor
ruptionemve conficiunt. cõgre-
gatione namq; ſegregationeve:
hæc vniuerſa diſponunt. Acce-
dit ad hæc eorum quoq; ſenten-
tia: qui cauſam motus animam
faciunt. id enim quod ſeipſum
mouet:eorum quæ mouentur pri
cipium eſſe dicunt. Animal autẽ
omneq; animãs:motu ad locum
acccõmodato ſeipſum mouet. Id
præterea ſolum proprie moueri
dicimus: quod eo motu cietur
qui ad locum accommodatur.
Q2 ſi quippiam quieſcat quidẽ
eodem in loco/ incrementa vero
vel decrementa ſuſcipiat/ vel al-
teretur: id aliqua ex parte & nõ
abſolute moueri dicere conſue-
uimus. Motum igitur omni in
tempore ſemper fuiſſe ſemperq;
fore/ & quid eſt principium per-
petui motus/ quis præterea pri-
mus eſt motus/ & quis ſolus per-
petuus eſſe poteſt/ & id inſuper
quod primum mouet immobile
eſſe: ſatis iam hiſce quæ dicta
ſunt explicauimus.

motum. diſgregatio enim & congre-
gatio: motus ſecundum locum ſunt.
ſic enim mouent: amicitia et lis. ipſa-
rũ enim/ hæc diſgregat: illa autem/ con
gregat. Atq; intellectum primũ mo- Anaxagoras
uẽtẽ dicit Anaxagoras: diſgregare. Si
militer autem: & quicunq; talem qui-
dem nullam cauſam dicunt/ ſed pro-
pter vacuum moueri dicũt. etenim hi
eo qui ſecundum locum eſt motu: na-
turã moueri dicunt. motus enim qui
propter vacuum fit: loci mutatio eſt/
& vt in loco. Aliorum autem nullum
ineſſe primis: ſed ijs quæ ſunt ex his/
putant. augmentari enim & diminui/
& alterari/ cũ congregantur & diſgre-
gãtur impartibilia corpora: dicũt. Eo-
dem autem modo: & quicunq; per dẽ
ſitatem aut raritatem conficiunt ge-
nerationem aut corruptionem. con-
gregatione enĩ & diſgregatione: hæc
diſponũt. Amplius autem & præter
hos: qui animam cauſam motus fa-
ciunt. ipſum enim ſeipſum mouens:
principium eſſe dicunt/ eorum quæ
mouentur. mouet autem animal ſe-
ipſum/ & omne animatum: eo qui
ſecundum locum eſt/ motu. Et pro-
prie autem moueri dicimus ſolum:
quod mouetur eo qui ſecundum lo-
cũ eſt motu. Si autẽ quieſcat quidem
in eodem/ augmentetur autem aut di
minuatur aut alteretur quodammo-
do moueri/ ſimpliciter autem moue-
ri/ non dicimus. Q2 igitur ſemper et
motus erat & erit omni tempore/ &
quodnam ſit principium perpetui mo
tus/ adhæc autem quis motus primus/
& quẽ motum perpetuum contingit
ſolum eſſe/ & ꝙ primum mouens im-
mobile ſit: dictum eſt.

Tral.ve.ex græ.recog.

CAP. X.

33 QVod autem hoc ne-
ceſſe eſt impers eſſe/
& nullã habere ma-
gnitudinem:nunc di
camus / primum de
prioribus ipſo defi-
nientes. Horum autem vnum qui-
dem: eſt ꝙ impoſſibile eſt vllum fini-
tum mouere infinito tempore. tria
enĩ ſunt:quod mouetur/ & mouẽs/ &
tertium in quo/ſcilicet tẽpus.Hæc au-
tem aut omnia infinita ſunt/ aut om
nia finita: aut aliqua/ vt duo/ aut v-
num. Sit igitur A mouens:quod au-
tem mouetur B. tempus infinitum:
in quo C. Ipſum D igitur: moueat
aliquam partem ipſius B/ quæ ſit in
quo E. Non igitur: in æquali ipſi C.
in maiore enim: maius. Quare non
eſt infinitũ tẽpus illud: quod eſt ipſi-
us F. Sic itaqꝫ ipſi D addẽdo:conſu-
mam ipſum A. & ipſi E: ipſum B.
tempus autem: non conſumam ſem-
per remouẽs æquale. infinitum enim
eſt. Quare totum A/ totum B mo-
uebit:in tempore finito ipſius C. Non
ergo poſſibile eſt: a finito/ moueri ali-
quid ſecũdum infinitum motum. Qꝛ
igitur non contingit finitum/ infinito
tempore mouere:manifeſtum eſt. Qꝛ
autem omnino non contingit in ma-
gnitudine finita/infinitam eſſe poten-
tiam:ex his manifeſtum eſt. Sit enim
maior potentia ſemper:quæ æquale in
minori tempore facit. vt quæ calefa-
cit/ aut dulcefacit: aut proijcit & om-
nino mouet. Neceſſe eſt ergo & a fini-
to quidem/ infinitam autem haben-
te potentiam:pati aliquid patiens/ &
plus q̃ ab alio. maior enĩ eſt:ĩfinita po
tentia. At vero:tẽpus quidẽ nõ cõtin
git eſſe vllũ. Sit enim in quo A tẽpus/

Argyropylus

CAP. X.

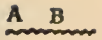
NVnc autem parti- 78
bus hoc vacare/ma
gnitudinemqꝫ nul-
lam prorſus habere
neceſſarium eſſe: di
camus ac demõſtremus oportet/
prius hiſce definitis quæ hanc
ſententiam antecedũt. Atqꝫ ho-
rum vnum eſt hoc: fieri inquam
non poſſe quo finitum quicq̃ tẽ-
pore moueat infinito. Tria nãqꝫ
eſſe in omni motu conſtat: id qđ
mouetur/ id quod mouet/ & terti
um ipſum tempus. Atqꝫ aut hæc
omnia infinita ſunt / aut finita:
aut horum aliqua/ vt duo aut eti
am vnum. Sit igitur A quidem
mouens/ B autem id quod mo-
uetur: & tempus infinitum ſit C.
Pars itaqꝫ ipſius A quæ quidem
ſit D/ moueat partem aliquam
ipſius B: ſitqꝫ illa pars E. atqꝫ pa
tet: non toto C tempore ipſam
mouere. in maiore nãqꝫ: maius
nimirum mouet. Quare fit vt tẽ
pus illud infinitum non ſit. deſi-
gnetur: atqꝫ ſit F. Hoc igitur pa-
cto addens ipſi D/ atqꝫ E parti
partem: totum A tandem/ & B ſi-
militer totum conſumam. tem-
pus autem nunq̃: æqualẽ F par-
ti ſemper auferens partem. quip
pe cum ſit/ vt eſt ſuppoſitum: in-
finitum. Quare totum A mouẽs
totum B: ipſum finito in tempo-
re C mouebit. Fieri ergo non po
teſt: vt a finito quicquã infinito
in tẽpore moueatur. Perſpicuũ
igitur eſt: fieri non poſſe quo fini
tum quicq̃ tẽpore moueat infini
to. Fieri vero nõ poſſe vt finita ĩ 79
magnitudine vires ſint infinitę:
ex hiſce ſane fuerit notũ. Sint enĩ
maiores eę ſemꝑ vires q̃ æquale
minore in tempore faciũt ceu ca
lefaciũt/aut dulcedine afficiunt/
aut ꝓijciũt oĩnoqꝫ mouẽt. qđ cũ
ita ſit: ab eo quoqꝫ profecto qđ ĩ-
finitũ qdẽ eſt/ ĩfinitas autẽ vires
habet/ patiẽs ꝙppiã patiať & ma
gis q̃ ab alio patiatur neceſſe eſt.
ĩfinitæ nãqꝫ vires: viribus ſũt ma
iores finitis. At nullũ eſſe tẽpus
oĩno poteſt: quo vires illæ moue
rẽt. nã ſi ſit A tẽpus quo vires ĩfi
nitæ calefecerunt vel pepulerũt:

Argyropylus

A B vero:ſit tempus id in quo fi-
nitæ quædam vires mouerunt.
hiſce viribus ſi maiores finitas
vires ſemper addidero:ad eas tā
dem vires perueniam quæ mo-
uere in A tempore poſſunt. fini-
to namq; cuiuis ſi finitum ſem-
per addidero:omni quouis illud
definito faciā maius. & ſi abſtu-
lero:minus identidem faciā. Er-
go tempore in eodem aut ęqua-
li:finitę ac infinitæ vires moue-
būt. hoc autem:eſt impoſſibile.
fieri ergo non poteſt:vt magni-
tudo finita vires habeat infini-
80 tas. Neq; igitur fieri poteſt:vt i-
finita in magnitudine finitę ſint
vires. atq; q̃q̃ fit vt minore in
magnitudine plus virium inſiti
multo tamē maiores ſunt in ma
iore. Sit itaq; magnitudo infini
ta:A B. itaq; pars eiꝰ C B:vires
aliquas habet quibus D mouit
aliquo in tēpore qđ E F literis
deſignetur. Si igit̃ ipſius C B du
plā cœpero magnitudinem(hac
enī nūc ratione vtamur) illa tē-
poris ī dimidio qđ eſt E G/ idē
D profecto mouebit. Qz ſi hoc
pacto ſumpſero partes:A B qui-
dē magnitudinē nunq̃ tranſibo.
tēpore vero dato:ſemper accipi-
am minus. Erūt ergo vires ipſi-
us A B magnitudinis:infinitæ.
oēs enī finitas exuperant vires.
Oim autē finitarū viriū:tēpus e-
tiā finitum eſſe neceſſe eſt. nam
ſi aliquo in tempore moueāt tā-
tæ: maiores minore in tempore
quidem at definito/mouebūt cō
uerſione cōtraria rationis. Sunt
autē infinitæ vires:perinde atq;
multitudo magnitudoq; infini-
ta eſt ea quæ multitudinē omnē
magnitudinēq; exuperat defini-
81 tā. Licet autē:hoc idē ſic etiā de
mōſtrare. accipiemus enim ma-
gnitudinis finitæ cuiuſpiā potē
tiā aliquā generis eiuſdē/ poten
tię q̄ ī magnitudine eſt īfinita:q̄
finitā potētiā īfinitæ magnitudi
nis metietur. Ex ijs igit̃ q̄ dicta
ſunt:patet fieri nō poſſe vt finita
ī magnitudine vires ſint īfinitę/
82 aut ī īfinita finitæ. ¶Sed de ijs
quæ ferūtur:bene ſeſe habet ali-
quā primo dubitationē afferre.

Tral.ve.ex græ.recog.

in quo īfinita vis calefecit/ aut pepulit.
A B autē:in quo finita quędā. ad hāc/
maiorem ſemper accipiendo finitam:
peruenīā aliquādo ad id quod eſt in A
tempore mouiſſe. ad finitū enim ſem-
per addens: excedam omne determi-
natum. & auferens: deficere faciam
ſimiliter. In æquali ergo tempore mo-
uebunt: finita ac infinita. hoc autem:
eſt impoſſibile. nullum itaq; finitum:
contingit infinitam potentiam habe-
re. Neq; igitur in infinito: finitam.
attamen contingit in minori magni-
tudine maiorem potentiam eſſe. ſed
adhuc in maiori maiorem. Sit igitur
id in quo A B: infinitum. pars igitur
B C habet potentiā aliquā:quę in ali-
quo tēpore mouit D/in tēpore ſcilicet
in quo E F. Si igitur ipſius B C duplū
accipiam:in dimidio mouebit tempo-
re ipſius E F. ſit enim hæc propor-
tio. Quare:i F H mouebit. ergo ſic ac-
cipiēdo ſemper: ipſū A B nunq̃ tranſ-
ibo. tempore autem dato: ſemper mi-
nus accipiam. Infinita ergo: potentia
erit. omnem enim finitam potentiam:
excedit. Omnis autem finitæ potētiæ:
neceſſe eſt finitum eſſe & tempus. ſi enī
in quodam/tanta:maior in minori qui-
dem/ſed determinato mouebit tempo-
re ſecundum conuerſionem proporti-
onis. Infinita autē omnis potētia eſt:vt
& multitudo & magnitudo quæ exce-
dit omnem finitā. Eſt autē:et ſic demō
ſtrare hoc. accipiemus enim quandā po
tētiam/eandem genere ei quæ eſt in in-
finita magnitudine / in magnitudine
finita exiſtētē:quę mēſurabit eā quæ in
infinita eſt/finitam potentiam. Qz igi-
tur non infinitam contingit eſſe poten-
tiam in finita magnitudine/ neq; fini-
tam in infinita:ex his palam eſt. ¶De 34
ijs autem quæ feruntur: bene ſe habet
dubitare quādam dubitationē primū.

Tral.ve.ex græ.recog.

Si enim omne quod mouetur/ mouetur ab aliquo: quæcunq; non ipſa ſe ipſa mouent/quomodo mouent aliqua continue/ non tãgente eo quod mouit/ vt proiecta? Si autem ſimul mouet & aliud quid/ is qui mouit/ vt aerem qui cum mouetur mouet: ſimiliter impoſſibile eſt primo non tangente neq; mouente moueri/ ſed ſimul omnia & moueri et quieſcere: cũ id quod primũ mouet ceſſauerit. et ſi facit quẽadmodũ lapis: veluti ſi mouet id qđ mouit. Neceſſe autẽ eſt hoc quidem dicere/ q̃ primum mouens facit vt poſſit mouere aut aer hic/ aut aqua/ aut aliud quid huiuſmodi quod aptum natura eſt mouere & moueri ſed non ſimul ceſſat mouere & moueri / ſed moueri quidem ſimul cum mouens ceſſauerit mouere /mouens autem adhuc eſt .quapropter mouetur quid alij contiguum. & in hoc: eadem ratio eſt. Ceſſat autẽ:cũ in ipſo cõtiguo minor fuerit virtus q̃ vt moueat. tandem autem ceſſat:cũ nõ amplius fecerit prius mouẽs/ ſed motum patiens ſolum.hæc autem neceſſe eſt ſimul ceſſare: hoc quidem mouere/ hoc autem moueri/ & totam motionẽ.Hic igitur in ijs quę poſſunt aliquando quidem moueri/ aliquando quidẽ quieſcere/fit motus:& non continuus/ſed videtur.aut eni exiſtẽtium cõſequenter eſt:aut ſe tangentium.non enim vnum mouens eſt: ſed contigua adinuicem ſunt. Quapropter & in aere / et in aqua fit: huiuſmodi motus/ quem dicunt quidam antiperiſtaſin eſſe.Impoſſibile autem eſt aliter dubitata ſoluere: niſi dicto modo. Antiperiſtaſis autem:ſimul omnia moueri facit et mouere. quare et ceſſant. Nunc autem videtur vnum aliquid : continue moueri a quouis.non enim:ab eodem.Quoniam autem in ijs quæ ſunt/

Argyropylus

Nam ſi omne quod mouetur ab aliquo moueatur: quo pacto eorum quæ ſeipſa mouent cõtinue nonnulla mouẽtur eo qđ mouerat non tãgente/ vt corporum ea quæ proijciuotur/Q; ſi iſce qui mouit & aliquid aliud ſimul mouet/ vt aerẽ qui quidem mouet ſubiens motũ: ſimili modo profecto fieri nequit/ vt illa moueantur ipſo primo nõ tangente neq; mouente/ ſed ſimul omnia moueantur/ rurſuſque moueri tum deſinant cũ id quod primo mouet deſinit mouere/ neceſſe eſt. & ſi perinde facit vt magnes: veluti ſi mouet quod mouit. At enim hoc dicatur neceſſe eſt: id quod primum mouit facere vt mouere etiam poſſit aut aer aut aqua aut aliquid tale quod quidem eſt aptum mouere motũq; ſubire/ ſed nõ ſimul deſinit mouere atq; moueri/ ſed deſinit q̇dẽ moueri cũ is qui mouet moueri deſinit/eſt autem adhuc mouens. quapropter mouetur alij herẽs.et in hoc;eadem ratio eſt. Deſinit autem: cum mouẽdi potentia minor ſit in eo quod hæret. penitus autem deſinit; cum antecedens non vlterius mouẽs fecerit/ ſed motum ſubiens ſolum. hæc autem ſimul deſinere/alterum mouere/alterum moueri/ totumq; motũ: neceſſe eſt. Is igitur motus:in hiſce fit quæ nõnũq̃ moueri nõnunq̃ quieſcere poſſunt/& non eſt continuus ſed apparet. nam aut deinceps collocatorum/aut tangẽtium eſt. non eſt enim vnum mouẽs: ſed plura quorum aliud alij hæret. Quocirca talis motus in aere fit & in aqua: quem quidam antiperiſtaſin eſſe dicunt. Impoſſibile autem eſt alio modo ſoluere ea quæ dubitata ſunt:q̃ dicto modo.Ipſa autem antiperiſtaſis:cuncta ſimul mouere moueriq; facit.quare & deſinunt ſimul.Nũc autem: vnũ quid cõtinue ab aliquo moueri videtur. non enim:ab eodem mouetur. Quoniam autẽ in hiſce quæ ſũt 83

Argyropylus

cõtinuum eſſe motum neceſſe eſt.
hic vero: eſt vnus. atq; vnum mo
tum magnitudinis cuiuſpiam eſ-
ſe neceſſe eſt (nõ eni id mouetur:
quod magnitudinis eſt expers) &
vni⁹ eſſe atq; ab vno. alioqui con
continuus non erit: ſed hærens
alius alij atq; diuiſus. Id qđ mo-
uet ſi vnum eſt: aut ſubiens mo-
tum mouet/aut immobile eſt. Si
igit̃ mouetur: ſimul ſequatur ipſũ
atq; mutetur/& inſuper ab aliquo
moueatur oportet. Quare ſtabit̃:
atq; ad id accedetur quod mouet
& eſt immobile. hoc enim non ſi-
mul mutari neceſſe eſt: ſed poterit
ſemper mouere. nã hoc pacto mo
uere: ſine labore profecto eſt. et
hic motus: aut ſolus aut maxime
eſt vniformis. id enim quod mo-
uet: nullam ſubit mutationem. Id
etiã quod ab illo mouetur: vt mo
tus ſit ſimilis/non ſubeat mutati-
84 onem oportet. ℂ Atqui illud: aut
in medio/aut in orbe eſſe neceſſe
eſt. hæc enim: principia ſunt. at
ea quæ propinquiſſima ſunt mo-
uenti: ſumma cum celeritate mo-
85 uentur. Talis autem eſt: ipſius to
tius mot⁹. illic igitur eſt: id quod
mouet. Exiſtit autem dubitatio: ſi
fieri poſſit vt quippiam motum
ſubiens continue moueat/ ſed nõ
vt id quod iterum iterumq; pellit
ex eo continue mouet quia mo-
tus deinceps ſunt. aut enim ipſũ
pellere vel trahere vel vtrũq; face
re oportet: aut aliud aliudq; ſuc-
cedens perinde ſit atque in hiſce
quæ proijciuntur vt antea dixi-
mus/ſi cũ facile diuiſibilis ſit vel
aqua vel aer aliud ſemper mouet
ſubiens motum. At neutro modo
motus vnus eſſe poteſt: ſed plu-
res hærentes erunt. Solus igitur
is eſt cõtinuus motus: quo id qđ
eſt immobile mouet. ſemper eni
ſimiliter ſeſe habens: & ad quod
mouetur ſimiliter & continue ſe-
86 ſe habebit. His hoc pacto de-
terminatis: patet impoſſibile eſſe
primum mouens atq; immobile
magnitudinem vllam habere.
nam ſi habet: aut finitam/aut in-
finitam ipſam eſſe neceſſe eſt.

Tral. ve. ex græ. recog.

neceſſe eſt ſemper motum eſſe continu-
um. hic autem: vnus eſt. neceſſe autẽ eſt
vnũ: & magnitudinis alicuius eſſe (non
eni mouetur: quod magnitudine caret)
et vnius/ & ab vno. non eni eſſet cõtinu-
us: ſed contiguus alter alteri/ & diuiſus.
Mouens igitur/ ſi vnum eſt: aut ſubiens
motũ mouet/ aut immobile exiſtens. Si
igitur motum ſubiẽs: cõſequi oportebit
& mutari ipſũ/ſimul autẽ moueri ab ali
quo. Quare ſtabitur: & perueniet̃ ad id
qđ eſt moueri ab immobili. hoc enim nõ
neceſſe eſt ſimul mutari: ſed ſemper pote
rit aliquid mouere. nam ſine labore eſt/
ſic mouere: & regularis hic motus. aut ſo
lus aut maxime. non enim habet muta-
tionem vllã: id quod mouet. oportet au-
tem id quod mouetur ab illo: nõ habere
mutationem/vt ſimilis ſit motus. ℂ Ne- 35
ceſſe eſt autẽ: aut in medio/aut in circulo
eſſe. hęc eni: principia ſunt. ſed celerrime
mouentur: quæ proxima ſunt mouenti.
Huiuſmodi autem eſt: ipſius totius/ mo
tus. illic ergo eſt: ipſũ mouẽs. Habet au-
tẽ dubitationẽ/ ſi cõtigat aliquid qđ mo
uetur/ mouere continue: ſed non vt id
quod pellit iterum & iterum & eo cõſe-
quenter ſint/ continue. aut enim ipſum
oportet pellere/aut trahere/vel vtrumq;:
aut alterũ aliquid excipiens aliud ab alio
ſicut dudum dictũ eſt in ijs quæ proijciũ
tur/ſi cum diuiſibilis ſit aer aut aqua mo
uet/ ſed vt qui ſemper mouetur. vtroq;
autem modo non poſſibile eſt vnum eſ
ſe: ſed cõtiguum. Solus itaq; is continu-
us eſt: quo ipſum immobile mouet. ſem-
per enim ſimiliter ſe habens: & ad id qđ
mouetur ſimiliter ſe habebit & cõtinue.
Determinatis autem his: manifeſtũ eſt
ꝙ impoſſibile eſt primũ mouens & im-
mobile/habere aliquã magnitudinem. ſi
enim magnitudinem habet: neceſſe eſt
aut finitã ipſã eſſe aut ĩfinitã. Q; igitur
infinitã nõ contingat magnitudinẽ eſſe:

Tral.ve.ex græ.recog.

oſtēſum eſt prius in Phyſicis. Q͂ꝛ autem finitam/ impoſſibile eſt habere infinitā potentiam/ & ꝙ impoſſibile eſt a finita moueri aliquid finito tempore: demonſtratum eſt nunc. primum autē mouens: perpetuo mouet motu & infinito tempore. Manifeſtum itaq; eſt: ꝙ indiuiſibile eſt & impers & nullam habēs magnitudinem.

Argyropylus

at demonſtratum eſt prius in naturalibus: fieri non poſſe vt magnitudo ſit infinita. Et nūc demōſtrauimus finitam magnitudinē infinitas vires habere non poſſe: & impoſſibile inſuper eſſe infinito in tempore quicq̃ a magnitudine finita moueri. Primum autē mouens: æterno motu/ infinitoq; tempore mouet. Patet igitur: ipſū indiuiſibile eſſe vacareq; partibus ac magnitudinem nullā prorſus habere.

¶ Trallationis veteris de Phyſico auditu Ariſtotelis/ ex græco recognitæ: octaui libri finis.

¶ Octaui Phyſicorum Ariſtotelis interprete Ioanne Argyropylo/ libri finis.

Et proinde octo librorū de naturali auſcultatione Ariſtotelis ex veteri trallatione/ fideliter ad exemplaria græca nuper recognitæ/ ad ſingulos quoſq; adiecta interpretatione Argyropyli identidem diligenter recognita.

Argyropylus

Primus de cœlo Ariſtotelis ad R.P.D.Ioannem Archiepiſcopũ Strigonienſem. Interprete Ioanne Argyropylo Byzantio.

1 SCiētia naturalis:fere plurima circa corpora/ magnitudies atq; horũ affectus motuſve / & iſuper cir
ca principia quæ ſunt ſubſtantiæ
talis/ verſari videtur. eorũ enim
quę natura ſunt: alia ſunt corpo-
ra magnitudineſve/ alia corpora
ac magnitudinē habent/alia prin
2 cipia habētium ſunt. Cōtinuũ
igiť eſt: quod in diuiſibilia ſem-
per diuiſibile eſt.Corp9 autē eſt:
quod eſt diuiſibile ōni ex parte.
At magnitudinis ea quidem quę
ad vnum eſt diuiſibilis: linea eſt.
ea vero quæ ad duo: ſuperficies.
at ea quæ ad tria: eſt corp9. atq;
præter has nulla alia prorſus eſt
magnitudo: propterea ꝙ ipſa tria
omnia ſunt/& ter ipſum omni ex
parte. Nā vt Pythagorici etiā
inquiũt: ipſũ ōne ac ōnia tribus
ſunt definita. finis enim/ mediũ
atq; pricipium: ipſius omnis nu-
merum habēt.hęc autem:trinita-
tis.Quapropter hoc a natura nu-
mero ſumpto perinde atq; qua-
dam illius lege:& in deorum ſa-
crificijs celebrandis vti ſolemus.
aſſignamus inſuper & appellati-
ones:hoc modo.duo eni ambo di
cim9/& duos ambos atq; vtroſq;:
non omnes.at de tribus:hanc ap-
pellationem dicimus primo. hæc
autē ita dicimus:quia ſequimur
vti diximus/ipſam ſic proficiſcē-
3 tem naturam.Quare cum omnia/
omne/ atq; perfectum iter ſeſe nō
differant forma/niſi materia tan-
tum & hiſce de quibus dicuntur:
corpus profecto magnitudinum
ſolum perfectum erit. ſolum e-
nim: iſtis tribus eſt definitum.
hoc autem: eſt omne. atq; cum ſit
tribus ex partibus diuiſibile: ōni

Tral.ve.ex græ.recog.

Trallatio vetus primi de cœlo Ariſtotelis ex græco recognita / ad R. in CHRISTO P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

QVæ de natura 1
eſt/ ſcientia : fe-
re plurima vide
tur/& circa cor-
pora & magni-
tudines/& horũ
paſſiones atq;
mot9/adhuc au
tem circa princi
pia/ quæ talis ſubſtātiæ ſunt.natura eni
conſtantium: hæc quidē ſunt corpora et
magnitudines:hæc autē corpus habēt et
magnitudinē/ hæc vero pricipia eorũ q̄
habēt/ſũt. Cōtinuũ igitur eſt:quod di
uiſibile eſt in ſemper diuiſibilia.Corpus 2
vero: qđ oiquaq; diuiſibile eſt. Magni-
tudinũ autē ea quidē quæ ad vnũ: linea.
quę autē ad duo:planũ.quę vero ad tria/
corpus.et pręter has nō eſt alia magnitu
do:propterea ꝙ ipſa tria/omnia ſunt/&
ipſum ter oiquaq;. Queādmodũ eni 3
aiunt Pythagorei/ ipſũ omne & omnia:
tribus determinata ſunt. finis enim/ &
mediũ/& pricipiũ:numerũ habēt eũ qui
ipſius ōnis eſt.hæc autē:eũ qui trinitatis
eſt. Quapropter a natura accipiētes tā-
q̄ leges/illi9:& ad ſacrificia deorũ hoc vti
mur numero.aſſignamus autē & appella
tiones: ad hunc modũ. duo enim ambo
quidē dicimus/ et duos ambos: oēs au-
tem non dicimus.ſed de tribus:hanc ap-
pellationem dicimus primum. hæc autē
(quemadmodum dictum eſt)ſequimur:
propterea ꝙ natura ipſa ſicīducit. Qua-
propter/quoniā omnia & omne et perfe
ctum ſecundũ ſpeciē nō differunt abinui
cē/ niſi in ipſa materia & in quibus dicū
tur:corpus vtiq; ſolũ erit e magnitudini-
bus perfectũ.ſolũ enim: terminatum eſt
tribus.hoc autē:eſt omne.tripliciter autē

Pythagorei.

Tral.ve.ex græ.recog.

cũ ſit diuiſibile: õniquaq; diuiſibile eſt.
aliorum autem: hoc quidem ad vnum/
hoc autem ad duo. vt enim numerum
adepta ſunt: ſic & diuiſionem/ & conti-
nuitatem. hoc enim: ad vnum cõtinuum
eſt. hoc autem: ad duo. hoc vero: omni-
quaq; tale. Quęcunq; igitur magnitudi-
nes diuiſibiles ſunt: et continuę hæ ſunt.
Si autẽ & continuę õnes diuiſibiles ſint:
nõdum manifeſtum eſt ex ijs quæ nũc.
ſed illud quidẽ manifeſtũ eſt: ꝙ nõ eſt in
aliud genus trãſitio/ quemadmodum ex
longitudine in ſuperficiem. in corpus au
tem: ex ſuperficie. non enim adhuc talis:
perfecta erit/ magnitudo. neceſſe enĩ eſt
fieri egreſſum: ſecũdum defectionem. nõ
eſt autem poſſibile: perfectum deficere.
4 omniquaq; enim: eſt. ¶ Vnũquodq; igi-
tur corporum quę in partis ſpecie ſunt:
ſecundũ rationem tale eſt. omnes enim
habet dimenſiones: ſed ad propinquum
tactu terminatum eſt. Quapropter mo-
do quodã multa: corporũ vnũqđq; eſt.
Ipſũ autẽ õne cuius hæ partes ſũt: perfe-
ctum neceſſe eſt eſſe. & quemadmodum
nomẽ ipſum ſignificat: õniquaq;/ & non
hac quidem/ hac autem nõ. De ipſius igi
tur vniuerſi natura/ ſiue ĩfinita ſit ſecũdũ
magnitudinẽ/ ſiue finita ſit ſecundũ totã
molẽ: poſterius cõſiderãdũ eſt. CAP. II

5 DE ijs autem quæ ſecundũ
ſpeciẽ ipſius partes ſunt:
nunc dicamus/ hoc facto
principio. oĩa enĩ phyſi-
ca corpora & magnitudi-
nes: ſecũdũ ſe mobiles ſecundũ locũ eſſe
dicimus. naturã enĩ: motus pricipiũ ipſis
eſſe dicimus. Omnis autẽ motus qui ſe-
cundũ locum fit quem vocamus lationẽ:
aut rectus/ aut circularis/ aut ex his mi-
ſtus eſt. ſimplices enim: hi duo ſoli. cauſa
autem eſt: quoniã & magnitudines iſtæ
ſimplices ſolum ſunt/ recta et circularis.
Circularis igitur eſt: qui circa medium

Argyropylus

ex parte atq; oĩno eſt diuiſibile.
cæterarum autem magnitudinũ:
altera ad vnum/ altera ad duo eſt
diuiſibilis. nam vt numerum ſub-
eunt: ſic & diuiſionis continua-
tioniſve participes ſunt. alia enĩ
ad vnũ cõtinua eſt: alia ad duo/
alia omni ex parte atq; omnino
eſt talis. Quæ igitur magnitudi- 4
num ſunt diuiſibiles: ex conti-
nuę quoq; ſunt. At ſi omnes quoq;
continuæ diuiſibiles ſint: nondũ
ex hiſce quæ nunc diximus/ pa-
tet. verum illud emerſit: in aliud
inquam genus e corpore migra-
tionem non eſſe. vt ex longitudi-
ne in ſuperficiem: & ex ſuperfi-
cie fit in corpus. non enim talis
profecto magnitudo: pfecta erit.
fiat enĩ egreſſio ratione defectio-
nis: neceſſe eſt. At perfectum: defe
ctionem habere negant. eſt enim
õni ex parte. ¶ Eorum igitur cor-
porum quæ partis ſubeunt for-
mam: tale eſt vnumquodque per
rationem. omnes enim: habent
dimẽſiones. attamen id ad quod
eſt propinquum: tactu eſt defini-
tum. Idcirco corporum vnum-
quodque multa quodammodo
eſt. Ipſum autem omne ac vni-
uerſum cuius hęc ſunt partes: per-
fectum eſſe neceſſe eſt. & omni ex
parte atque omnino vt nomen
ipſum ſignificat/ et non partim eſ
ſe/ partim non eſſe. De ipſius igi-
tur vniuerſi natura ſiue ſit magni
tudine infinita/ ſiue tota mole fi-
nita: poſterius cõſideremus opor-
tet. CAP. II.

NVnc de partib9 ipſi- 5
us per ſpeciem dicẽ-
dũ eſſe videtur: hinc
exordio ſumpto. om
nia nãq; corpora na-
turalia magnitudineſve: mobiles
per ſe loco dicimus eſſe. naturam
enim: principium ipſis inſitũ eſ-
ſe motus aſſerimus. Omnis autẽ
motus ad locum accommodatus/
quem lationem conſueuimus ap-
pellare: aut rectus eſt/ aut circu-
laris/ aut ex hiſce miſtus. ſimpli-
ces enim ij duo ſunt ſoli: propter-
ea ꝙ & magnitudines hæ ſolum
ſimplices ſunt/ recta & circularis:
Circularis igiẽ is eſt: qui circa me-

Argyropylus

dium ſit.Rectus autē: quo ſurſum
itur atq; deorſum. Atq; eo ſurſum
ire dico: quo e medio pergitur.
eo vero deorſum: quo ad mediū
6 proficiſcitur.Quare lationum ſim
plicium/aliam e medio/aliam ad
medium/aliam circa medium eſ-
ſe neceſſe eſt. Atq; hoc cū ratio-
ne:ea quæ initio dicta ſunt/ſecu-
tum eſſe videtur. nam & corpus
tribus confectum eſt:& ipſius eti-
7 am motus.Cum autem corporū/
alia ſimplicia ſint/alia ex hiſce cō
poſita(atq; ea ſimplicia dico:quæ
motus ſecundum naturam princi
pium habent/vt ignem/terrā/ho-
rumq; ſpecies/& ea quæ ſunt hiſ-
ce propinqua)motiones etiā ali-
as ſimplices/alias quodammodo
miſtas eſſe neceſſe eſt/ſimplicium
quidem ſimplices/compoſitorum
aūt miſtas/moueriq; cōpoſita nu-
tu eiuſce ſimplicis qd in his ipſis
8 dominatur ac ſuperat. ¶Si igi-
tur ſimplex in ratione rerū eſt mo
tus/conuerſio autē motus eſt ſim-
plex/atq; corporis ſimplicis ſim-
plex eſt motus/& ſimplex motus
corporis ſimplicis eſt (nam ſi cō-
poſiti ſit:per id illi ſimplex quod
ſuperat competit)ſimplex quippi
am eſſe corpus in ratione rerum
profecto neceſſe eſt/quod quidem
ſit aptum circulari motu ſuapte
9 natura ferri.Etenim fieri poteſt:
vt vi quippiam eo moueatur mo
tu/q ad aliud et aliud corpꝰ accō
modaṫ.at vt eo moueaṫ ſcd̄m natu
ram/ fieri nequit: ſi vniuſcuiuſq;
corporis ſimplicis vnus ſit motus
ei cōpetens ſecundum naturam.
10 Si hiſce præterea motus qui præ-
ter naturam eſt ei qui ſecundū na
rā eſt aduerſatur/vnūq; vni cōtra-
riū eſt: cū cōuerſio ſit motio ſim-
plex/ſi nō ſecundū naturā ei cor-
pori qd fertur ineſt/præter naturā
inſit eidē neceſſe eſt.Si igiṫ ignis
ſit qd aduerſaṫ/ aut quippiā aliud
tale:naturalis ipſius motus cōuer
ſioni contrarius erit. At vnū vni
cōtrariū eſt:atq; motus ijs quibus
infera ſuperaq; loca petūtur inter
11 ſeſe contrarij ſunt.Sin vero quip-
piā aliud corpus adſit quod præ-
ter naturā in orbem fertur:erit ali-
us quiſpiam motus ipſius ſecun-

Tral.ve.ex græ.recog.

ſit.Rectus autē:qui ſurſum/& deorſum.
Dico autem/ſurſum quidē:eū qui a me-
dio.deorſum vero:eum qui ad medium.
Quare neceſſe eſt/omnē eſſe ſimplicem
lationem:hanc quidem a medio/hāc ve-
ro ad medium/ hāc autem circa mediū.
Et videtur ſequi ſecundum rationē:hoc:
ea quę a principio. eteni et corpus/per-
fectū eſt in tribus:& motus ipſius.Quo-
niam autem corporum/ hæc quidem ſūt
ſimplicia/ hæc autem compoſita ex his
(dico autem ſimplicia quidem: quæcūq;
motus principium habent ſecundū natu
ram.pu'a ignem & terram:& horū ſpe-
cies/& cognata his)neceſſe eſt & motus
eſſe/hos quidem ſimplices/ hos autē mi-
ſtos quodāmodo. ſimpliciū quidē/ ſim-
plices: miſtos autem/ compoſitorū. mo-
ueri autem:ſecundū prædominans.¶Si 6
igitur eſt ſimplex motus/ſimplex autem
eſt circularis motus/ & ſimplicis corpo-
ris ſimplex eſt motus/& ſimplex motus
ſimplicis corporis (etenim ſi compoſiti
ſit:ſecundū prædominās erit)neceſſariū
eſt eſſe aliquod corpus ſimplex/quod na
tum eſt ferri circulari motu/ ſecūdū ſuā
ipſius naturā.violentia enim cōtingit:il-
lo qui alterius et alrerius eſt.ſecūdū natu
ram autē impoſſibile:ſi vnus quidem ſit
vniuſcuiuſq; ſimpliciū motus is qui ſe-
cūdum naturā. Amplius ſi motus præ-
ter naturam contrarius eſt ei qui ſecun-
dum naturā eſt/& vnum vni contrariū:
neceſſe eſt cum ſimplex circularis ſit/ ſi
non erit ſecundum naturam lati corpo-
ris/pręter naturam ipſius eſſe . Si igitur
ignis/aut aliud quippiam talium eſt cir-
culariter latū:contraria quæ ſecundū na
turam ipſius eſt latio erit circulari.ſed v-
num:vni cōtrariū eſt.Quæ autē ſurſum
et deorſum:inuicem contrarię ſunt.Si ve
ro alterū eſt corpus quod circulariter fe-
ratur præter naturam:erit ipſius aliquis
alius motus ſecundum naturam. Sed

perireq; videntur. Quare ſi ignis
ſit id quod verſatur/vt quidam in-
quiūt: non minus hæc motio pręter naturam eſt ipſi/q̄ ea qua in-
fera loca petuntur. ignis enim eū
eſſe motum videmus: quo recta
16 pergitur e medio ſurſum. Qua-
propter ex his oībus quiſpiam ra
tionibus corpus quippiam aliud
eſſe crediderit præter ea corpora
quæ hic & circa nos ſunt ſepara-
tum: tanto pręſtabiliorem habens
naturam/quāto plus ab iſtis cor-
poribus diſtat. CAP. III.
17 CVm eorum quæ di-
cta ſunt alia ſuppo-
ſita ſint/alia demon-
ſtrata: patet non om
ne corpus leuitatem
aut grauitatem habere. Atq; ſup-
ponatur quidnam ſit id quod le-
ue/& quid id quod graue nuncu-
pamus / oportet: quoad ſatis eſt
ad vſum præſentem/exactius au-
tem rurſus dicemus cum ſubſtan-
tiam ipſorum conſiderandam ag-
grediemur. Graue igitur id ſit: qđ
aptum eſt ad mediū ferri. Leue: id
qđ aptū eſt e medio ferri. Grauiſ-
ſimum: id quod ſub his omnibus
collocatur quæ deorſum ferun-
tur. Leuiſſimū: id quod ſuper om
nia collocatur quæ ſurſum per-
gunt. Omne autem quod fertur
ſurſum/aut deorſum: aut leuitatē
aut grauitatē habeat aut vtrūq;/
at nō ad idem/neceſſe eſt. Ad alia
namq; grauia ſunt leuiaq;: vt aer
18 ad aquā/ & aqua ad terram. Cor-
pus igitur id quod verſatur: im-
poſſibile eſt grauitatem aut leui-
tatem habere. fieri enim non po-
teſt: vt ipſum aut ſecundum na-
turam aut præter naturam ad me-
dium aut e medio moueatur. la-
tio enim recta: non competit ipſi
natura. nā vniuſcuiuſq; corporis
ſimplicis : vna eſſe latio dicebať.
Quare: erit idem qđ ignis aut cæ-
terorū quippiā corporū quę recto
motu cientur. ꝙ ſi pręter naturam
ferať: ſi ea latio qua deorſum itur
ſit præter naturā/ea ſane qua ſur-
ſum pergitur ipſi competit ſecun-
dum naturam. ſi pręter naturā ſit
iſta: ſecundū naturam illa cōpetet
ſane. poſuimus enim ſi cōtrario-

ſunt. Quare ſi eſt ignis id quod circun-
fertur / quemadmodum aiunt quidam :
non minus ipſi motus iſte præter natu-
ram eſt/q̄ qui deorſum. ignis eni motum
eum videmus eſſe: qui a medio ſecūdum
rectā. Quapropter ex omnibus his/ali-
quis ratiocinando crediderit: ꝙ eſt ali-
quod præter corpora quæ hic et circa nos
ſunt/alterū ſeparatū/tāto honorabiliorē
habens naturam/quanto quidem plus
diſtat ab iis quæ hic ſunt. CAP. III.
QVoniā autē eorū quæ di- 7
cta ſunt/hęc quidē ſuppo-
nūtur/hæc autem oſtenſa
ſunt: manifeſtū eſt ꝙ neq;
leuitatem/neq; grauitatē
habet corpus omne. Oportet autem
ſupponere: quid dicimus graue/et leue.
nūc quidem ſufficiēter quoad in præſen-
tia eſt opus: diligentius autem rurſus/cū
conſiderabimus de ſubſtantia ipſorum.
Graue igitur ſit: quod ferri natum eſt ad
medium. Leue aūt: quod a medio. Gra-
uiſſimum aūt: qđ omnibus ſubſtat quæ
deorſum feruntur. Leuiſſimū vero: quod
oībus ſupereminet quæ ſurſum feruntur.
Neceſſe eſt autem omne quod fertur
aut deorſum/aut ſurſum: aut leuitatē ha-
bere aut grauitatē/aut ambo/nō autē ad
idem. ad inuicē enim ſunt grauia et leuia:
vt aer ad aquā/& ad terrā aqua. Corpus
igitur quod circulariter fertur: impoſſibi-
le eſt habere grauitatē aut leuitatē. neq;
enim ſecundū naturā neq; pręter naturā
contingit ipſum moueri/aut ad medium
aut a medio. Nā ſecundū naturā non in-
eſt ipſi: quæ ſuper recta ſit latio. vna enī
eſt: vniuſcuiuſq; ſimplicium. Quare erit
idem alicui eorū: quæ ſic feruntur. pręter
naturā aūt lato aliquo/ſi qui deorſum ſit
præter naturam eſt: qui ſurſum ſit/erit
ſecundum naturam. ſi vero qui ſurſum/
præter naturam : qui deorſum / ſecun-
dum naturam. poſuimus enim cōtrario-

Cap. 3

Tral.ve.ex græ.recog.

rũ cui alter pręter naturã eſt/alterũ eſſe ſecũdum naturam. Quoniam autem ad idem fertur totum et pars ſecundum naturã/vt tota terra & parua gleba: accidit primo quidem ipſum neq; leuitatẽ habere vllã/neq; grauitatẽ. aut enĩ ad mediũ/ aut a medio poſſet ferri: ſecũdũ ſuã ipſius naturã. Deinde: ꝙ impoſſibile ſit moueri eo qui ſecundũ locũ ſit motu aut ſurſum aut deorſum detractũ. neq; enim ſecundum naturã contingit moueri motu alio neq; pręter naturã: aut ipſũ/aut particularũ vllã. eadẽ enim ratio eſt: de toto et parte. Similiter autem rationabile eſt exiſtimare de ipſo: et ꝙ ingenitum & incorruptibile & inaugmentabile et inalterabile ſit. propterea quod ſit quidẽ omne id qđ generatꝛ: et ex contrario/et ſubiecto quodã. et qđ corrũpitur ſimiliter: et ſubiecto quodam/et a contrario/et in contrarium/queãdmodum in primis dictũ eſt ſermonibus. contrariorum autem: et lationes contrariæ ſunt. Si igitur huic nichil contrarium contingit eſſe/ex eo quia lationi circulari non ſit aliquis contrarius motus: recte videtur natura/id quod futurum erat ingenitum & incorruptibile/ exemiſſe a cõtrarijs. in cõtrarijs enim: eſt generatio atq; corruptio. At vero & id omne qđ augmentatꝛ: augetur a cõgeneꝗ adueniẽte et reſoluto in materiã. huic autem non eſt: ex quo factum ſit. ſi autem eſt et inaugmentabile & incorruptibile: eiuſdem intelligẽtiæ eſt exiſtimare et inalterabile eſſe. eſt enĩ alteratio: motus ſecundum qualitatem. qualitatis autem habitus quidem et diſpoſitiones: nõ ſine mutationibus fiunt quę ſecundũ paſſiones fiunt/ vt ſanitas & morbus. Secundum autẽ paſſionem quæcũq; naturaliũ corporũ transmutãtur: habere videmus oĩa & augmẽtationem & diminutionẽ. vt & animaliũ corpora/ & partes ipſorum/& plantarum. ſimiliter autem: &

Argyropylus

motuum alter eſt cuipiam præter
naturam; alterum eidem cõpete-
re ſecundum naturam. Cum au- 19
tem ad idem totum & pars ſecun-
dum naturam feratur/ veluti tota
terra paruaq; gleba: primo qui-
dem ſit vt neq; grauitatem neq;
leuitatem habeat vllam. nam aut
ad mediũ/aut e medio: ſane ferri
ſuapte natura poſſet. Deinde fie-
ri nequit: vt ipſum moueatur mo
tu ad locum accommodato: aut
ſurſum aut deorſum ſubiens de-
tractionem. neq; enim ſecundum
naturam/ neq; præter naturã alio
motu moueri poteſt: aut ipſum/
aut pars vlla. eadem enim eſt ra-
tio: de toto & parte. Simili modo 20
rationi cõſentaneũ eſt; & ingene-
rabile atq; incorruptibile ipſum
eſſe exiſtimare/& neq; incremen-
ta decrementaq; ſuſcipere/neq; al
terationib9 ſubijci poſſe. propter-
ea ꝙ omne quod generatur: ex cõ-
trario & ex ſubiecto ſit quodam. &
idẽ itidem quod corrumpitur: ſub-
iecta materia & a contrario & ad
contrarium ſane corrumpitur/ vt
primis ĩ ſermonibus diximus. cõ-
trariarum vero rerum: & lationes
cõtrariæ ſunt. Si igitur nichil huic
contrarium eſſe poteſt/ propterea
ꝙ & conuerſioni nullus eſt contra
rius motus: natura recte id a con-
trarijs excepiſſe videtꝛ quod in-
generabile atq; ĩcorruptibile eſt.
generatio namq; corruptioq;: in
ipſis contrarijs eſt. At vero & id 21
quod accreſcit: a propinquo quo-
dam accedente/ ſubeunteq; reſo-
lutionem in materiam augetur.
hoc autem: non habet id ex quo
eſt ortum. Qꝛ ſi neq; accreſce-
re neque corrumpi poteſt: eiuſ-
dem eſt profecto ſententiæ & al-
terationibus ipſum ſubijci non
poſſe putare. alteratio enim: mo-
tio eſt in qualitate. Qualitatis au-
tem habitus quidẽ & diſpoſitio:
non ſine mutationibus in paſſio-
nibus fiũt/ vt ſanitas atque mor-
bus. Quæ vero naturalium cor-
porum in paſſionibus mutantur:
ea vniuerſa incrementa ſuſcipere
decremẽtaq; videm9. vt animaliũ
corpora parteſq; ipſorũ: atq; plã
tarũ etiã & elemẽtorũ ſimili mo-

Argyropylus

22 do. Quare ſi corpus quod verſati
neq; incrementa neq; decremen-
ta ſuſcipere poteſt: expers ipſum
& alterationum eſſe/conſentane-
um eſt rationi. Patet igit̃ ex hiſce
quæ dicta ſunt/ id quod primum
eſt corporum perpetuum eſſe/ &
neq; accreſcere neq; decreſcere/
neq; ſeneſcere/ neq; alterationi-
bus neq; paſſionibus ſubijci: ſi
quiſpiam hiſce quæ ſunt ſuppo-
ſita credit. Videtur autem & ra-
tio teſtis ijs eſſe quæ apparent:
& ea quæ apparẽt teſtes eſſe eti-
am rationi. omnes enim homi-
nes de dijs exiſtimationẽ habẽt:
& vniuerſi qui deos eſſe putant/
tam Græci q̃ Barbari ipſum ſu-
premum locum dijs tribuerunt/
propterea ꝙ immortale ad im-
mortale eſt accõmodatum. alio
namq; modo: eſt impoſſibile. Si
igitur quippiam eſt diuinum/
quemadmodum & eſt: ea ſane
quæ de prima corporũ ſubſtan-
tia dicta ſunt/ bene recteq; ſunt
dicta. Emergit autem hoc & per
ſenſum: reſpectu fidei humanæ
ſufficienter. in toto namq; præte
rito tempore per traditam ſuc-
ceſſione memoriã poſteris: non
mutatum vllo pacto fuiſſe vide-
tur aut in toto vltimo cœlo aut
in ſuarum partium vlla. Videtur
autem & ipſum nomen vſq; ad
hoc tẽpus ab antiquis hæc opi-
natis: quæ & nos dicimus ſuc-
ceſſione traditum eſſe. nõ enim
ſemel neq; bis: ſed infinities eaſ-
dem opiniones ad nos accede-
re putare oportet. Quapropter
quia primum corpus diuerſum
quiddam eſt a terra/igne/aere/
atq; aqua: ætherem ſuperum lo-
cum appellauerũt/a ſemper cur-
rendo perpetuo tempore poſita
appellatione. Anaxagoras vero:
hoc nomine abutit̃ nõ recte. pro
23 igne enim: ætherẽ dicit. Patet au
tẽ ex dictis: & cur impoſſibile eſt
numero plura eſſe ea quæ ſimpli
cia corpora dicuntur. ſimplicis
eni corporis motũ: ſimplicẽ eſſe
neceſſe eſt. ſolos autem motus
hoſce ſimplices dicimus eſſe: cir-
cularem & rectum. & huius du-
as partes: vnam qua a medio al-

Tral.ve.ex græ.recog.

elementorum. Quare ſi circulare corpus
neq; augmentationem habere contin-
git/neq; diminutionem: rationabile eſt
& inalterabile eſſe. Q2 igitur primum
corporũ/ſempiternũ eſt et neq; augmen 1
tationem habens neq; diminutionem/
ſed inſeneſcibile/& inalterabile/& impaſ-
ſibile eſt: ſi quis ſuppoſitis credit/ma-
nifeſtũ ex dictis eſt. Videtur autẽ & ra-
tio/ijs quæ apparent atteſtari: & ea quæ
apparent/rationi. omnes enim homines
de dijs habent exiſtimationẽ: & omnes
eum qui ſurſum eſt locũ deo tribuũt/ &
Barbari & Græci quicũq; putant eſſe
deos/tanq̃ videlicet imortali imortale co-
aptatũ ſit. impoſſibile eni: aliter. Si igitur
eſt aliquid diuinũ/queãdmodum et eſt: et
nunc dicta de prima ſubſtãtia corporũ/
dicta ſunt bene. Accidit autẽ & hoc: per
ſenſum ſufficienter/quo ad humanã di-
xiſſe fidem. in omni enim præterito tem
pore ſecundũ traditã inuicem memoriã:
nichil videtur tranſmutatũ/ neq; ſecun-
dum totum vltimũ cœlum/neq; ſecundũ
partem ipſius propriam vllam. Videtur
autẽ & ipſum nomen ab antiquis tradi-
tum eſſe vſq; ad tẽpus præſens: hoc mo-
do exiſtimantibus quo & nos dicimus.
neq; enim ſemel/ neq; bis/ſed infinities:
oportet putare eaſdẽ peruenire opinio-
nes ad nos. Quapropter tãq̃ altero quo-
dam exiſtẽte primo corpore præter ter-
ram & ignem & aerem & aquã: æthera
appellauerũt ſupremũ locum/a currẽdo
ſemper ſẽpiterno tẽpore ponẽtes ipſi de-
nominationẽ. Anaxagoras autẽ: abuti- Anaxagoras
tur nomine hoc/nõ bene. nominat enim
æthera: pro igne. Manifeſtũ eſt autẽ ex
dictis: & cur maiorẽ impoſſibile ſit eſſe
numerũ dictorũ corporũ ſimpliciũ. ſim-
plicis enim corporis: neceſſe eſt motum
ſimplicẽ eſſe. ſolos autẽ hos eſſe dicimus
ſimplices: eum qui circularis eſt/et eũ qui
ſuper recta ſit. & huius duas partes: hãc

quidem a medio / hanc vero ad medi-
um.

CAP. IIII.

9 QVod autem non eſt cir-
culari lationi contraria
alia latio: ex multis vtiq;
quiſpiam accipiat fidē.
Primū quidem: ꝙ circu-
lari rectam opponi ma-
xime ponimus. Concauū enim et conue-
xum: non ſolum adinuicē opponi viden-
tur / ſed & recto / cōbinata adeptaq; cō-
poſitionem. Quare ſi contrarius aliquis
eſt: eum qui ſuper recta fit / maxime ne-
ceſſarium eſt contrarium eſſe circulari
motui. qui autē ſuper recta fiūt: adinui
cem opponūtur / propter loca. ſurſum eni
& deorſum: & loci eſt differētia / & con-
10 trarietas. ⁋ Deinde ſi quis exiſtimet eā-
dem eſſe rationē / quæ & in recta & in cir

culari eſt (eam enim quæ ab A ad B fit /
lationē: cōtrariam eſſe ei quæ a B ad A)
eā quæ ſuper recta fit dicit. hæc enim: fi-
nita eſt. circulares autē: infinitæ vtiq; e-
11 runt circa eadem ſigna. ⁋ Similiter autē

& quæ in ſemicirculo vno fit: vt quæ a
C ad D / & quæ a D ad C. eadem enim
eſt: ei quæ ſuper diametro eſt. ſemper enī
vnūquodq;: diſtare ſecundū rectā poni-
12 mus. ⁋ Similiter autē & ſi quis circulum

faciens: eam quæ ſuper altero ſemicircu-
lo eſt / lationē contrariā ponat ei quæ in
altero. vt in toto circulo / eam quæ ab E
ad F / ſemicirculi G: ei quæ ab F ad E / in
ſemicirculo H. Si autem & iſtæ ſunt con
trariæ: at non profecto eæ quæ ſuper to
to circulo fiunt lationes / inuicem propter
hoc cōtrariæ ſunt. At vero neq; ea quæ

ab A ad B eſt / circulatis latio: contraria
eſt ei quæ ab A ad C. ex eodē eni in idē:
motus eſt. cōtraria aūt latio: determina-
ta eſt ex cōtrario in contrariū eſſe. Si aūt
circularis / circulari eſſet cōtraria: fruſtra
vtiq; eſſet altera. in idem enim. Præterea
neceſſe eſt quod circulariter fertur vnde-

teram / qua ad medium pergitur.

CAP. IIII.

NOn eſſe autē aliam 24
lationē conuerſioni
cōtrariam: ex com-
pluribus quiſpiam
ſumere fidē poteſt.
Primo quidem: ex eo quia cir-
cunflexæ lineæ rectam opponi
maxime ponimus. Concauum 25
enim & curuum: nonſolum inter
ſeſe oppoſita eſſe videntur / ſed
etiā recto / cōiuncta ſimulq; ſum-
pta Quare ſi qua eſt contraria la
tio: eum motum maxime qui fit
ſuper linea recta conuerſioni cō
trarium eſſe neceſſe eſt. At ij qui 26
ſuper linea recta fiunt: inter ſeſe
oppoſiti ſunt ob loca. ſupra enim
et infra: differentia loci atq; con-
trarietas eſt. ⁋ Deinde ſi quiſpi- 27
am eandem etiam rationem et
in recta linea & in circunflexa.
(lationē enim ab A ad B: ei con
trariam eſſe dicit qua a B ad A
pergitur) is eam lationem dicit
quę ſuper linea recta fit. hęc eni:
finita eſt. circunflexæ autem: cir-
ca eadem puncta infinitæ eſſe
poſſunt. ⁋ Similiter & in ſemi- 28
circulo vno: velut a C ad D /
& a D ad C. eſt enim illa: quæ ſu
per diametro fit. ſemper enim v-
numquodq;: per lineam rectam
diſtare ponim9. ⁋ Similiter res 29
ſeſe habet: & ſi quiſpiam circulo
facto lationem eam quæ ſuper al
tero fit ſemicirculo / ei contrari-
am poſuerit lationi quę ſuper al
tero fit. veluti toto in circulo eā
qua ab E ad F itur ſuper G ſe-
micirculum: ei qua ab F ad E
pergitur in ſemicirculo H. Qz ſi
& hæ ſunt contrariæ: at non eæ
ſunt ob hoc inter ſeſe contrariæ
lationes quæ ſuper toto circulo
fiunt. At vero neque ea latio cir 30
cularis qua B ab A petitur: ei cō-
traria eſt qua ab A ad C profici-
ſcitur. ad idem eni: hæc ex eodē
cōtraria eſt motio. cōtraria vero
latio: cōtrarijs eſt locis definita.
a cōtrario eni ad contrariū itur.
Qz ſi circularis motio circulari 31
eſſet cōtraria: fruſtra altera eſſet.
ad idem eni fit ꝑfectio ꝑ vtraſq;.
Præterea id quod verſa͂r: a quo-

Argyropylus

cunq; ſigno inceperit/ad omnia
ſimiliter accedere contraria lo-
ca neceſſe eſt. Sunt autẽ loci con-
trarietates: ſupra & infra / ante
& retro / dextrum & ſiniſtrum.
Lationis vero cõtrarietates: per
32 locorũ ſunt cõtrarietates. Si igiẽ
æqualia eſſent: motus ipſorũ nõ
eſſet. Si alterum ſuperaret: alter
profecto nõ eſſet. Quare ſi vtraq;
eſſent: fruſtra ſane corpus alte-
rum eſſet/ſuum non ſubiens mo
tum. fruſtra enim calceum eum
dicimus eſſe: cuius vſus non eſt.
At deus & natura: nichil prorſus
faciunt fruſtra. CAP. V.

33 VErũ vbi hæc ſatis
emerſerunt: de reli-
quis conſideremus
oportet. Atq; primo
conſiderandũ eſt:
vtrum ſit corpus quippiam in-
finitum/ vt complures antiquo-
rum putarunt: an idipſum vnum
quid ſit eorum quæ fieri neque-
unt. hoc enim an illo modo res
ſeſe habeat: non parum/ſed totũ
ad veritatis contemplationem
vtiq; refert. etenim hoc fere con-
trarietatum omnium hiſce quæ
de natura tota aliquid dixerunt:
principium & fuit & fieri ſane
poteſt. ſiquidem & paruus exi-
tus a veritate: fit hiiſce qui exor-
bitauerunt/ſi longe progredian-
tur/ decies milies maior. veluti
ſi quiſpiam magnitudinem ali-
quam minimam dixerit eſſe. hic
enim minima magnitudine in-
troducta: maximas rerũ mathe-
maticarũ vtiq; dimouebit. Atq;
huius cauſa eſt: principiũ vi ma
ius q̃ magnitudine eſſe. Idcirco
quod in principio paruum eſt:
id in fine valde magnum emer-
git. Infinitũ aũt: & principij vim
et quantitatis maximam habet.
Quare nõ eſt abſurdũ neq; egre-
ditur rationẽ: admirabilẽ differẽ-
tiam eſſe ex infiniti poſitione/ſi
quiſpiam ſumpſerit infinitũ cor-
pus in ratione rerum quippiam
eſſe. Quãobrem a principio repe
tentes: de ipſo dicamus oportet.
34 ¶ Omne itaq; corpus: aut ſim-
plex/ aut compoſitũ eſſe neceſſe
eſt. Quare & infinitum ipſum:

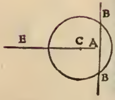
Tral. ve. ex græ. recog.

cunq; incipit: ad omnia ſimiliter perueni
re contraria loca. Sunt autem loci cõtra-
rietates: ſurſum et deorſum/ante et retro/
dextrum et ſiniſtrum. Lationis autem
contrarietates: ſecundum locorum ſunt
contrarietates. ſi enim æquales eſſent: nõ
vtiq; eſſet motus ipſarum. Si autẽ alter
motus dominaretur: alter vtiq; nõ eſſet.
Quare ſi ambo eſſent: fruſtra vtiq; alterũ
eſſet corpus/non motum ſuo motu. Fru
ſtra enim calceamentum hoc dicimus: cu
ius non eſt calceatio. Deus autem/& na
tura: nichil fruſtra faciunt. CAP. V.

SEd quoniam manifeſtum 13
eſt de his: et iã de reliquis
cõſiderãdũ eſt. Et primũ
vtrũ ſit quoddã corpus in-
finitum/queãdmodũ plu-
rimi antiquorum Philo-
ſophorum putauerunt: an hoc ſit vnum
quid impoſſibilium. ſic enim aut illo mo
do ſe habere: non parum ſed totum re-
fert ac omnino/ ad eam quæ de veritate
eſt ſpeculationem. fere enim omnium
principium contrarietatum: ijs qui ali-
quid de natura definierunt/& fuit/& e-
rit vtiq;. ſiquidem modica tranſgreſſio a
veritate diſcedentibus: fit lõge/decies mi
lies maior. vt ſi quis: minimam quandã
eſſe dicat magnitudinẽ. hic eni minimũ
introducens: maxima vtiq; auferet ma-
thematicorũ. Huius autẽ cauſa eſt: quia
principium virtute maius eſt q̃ magni-
tudine. Quapropter/quod in principio
modicum eſt: in fine fit perq̃ magnum.
Infinitum autem: et principij et quãtita-
tis virtutem habet maximam. Quare ni
chil abſurdũ eſt neq; irrationabile: admi
rabilem eſſe differentiam ex eo ꝙ ſum-
ptũ ſit ꝙ eſt aliqđ corpus infinitũ. Qua-
propter de ipſo dicendum eſt: a principio
reſumentibus. ¶ Neceſſe eſt igitur omne
corpus: aut ſimplicium aut compoſitorũ
eſſe. Quare et infinitũ: aut ſimplex erit

Tral. ve. ex græ. recog.

aut compoſitum. At vero/ et ꝙ finitis
ſimplicibus neceſſe eſt finitum eſſe com-
poſitum: manifeſtum eſt. quod enim ex
finitis et multitudine et magnitudine cō
ponitur: finitum eſt & multitudine et
magnitudine. tantum enim erit: quanta
ſunt ex quibus eſt compoſitum. Reſtat
igitur videre: vtrum contingat aliquod
ſimplicium infinitum eſſe magnitudine/
an hoc ſit impoſſibile. hoc autē prius tra
ctato de primo corporum: ſic conſidere-
16 mus et de reliquis. ¶ Q; igitur neceſſe
ſit omne corpus qđ circulariter fertur/ fi-
nitum eſſe: ex his manifeſtū eſt. ſi enim
infinitū ſit corpus quod circulariter fer-
tur: infinitæ erunt quæ a medio eijciun-
tur. infinitorū autē diſtātia: infinita eſt.
diſtantiā autē dico linearū: extra quam
nullā eſt ſumere magnitudinem tangē-
tem lineas. hanc ergo: neceſſe eſt infinitā
eſſe. finitarum enim: ſemper erit finita.
Amplius autē: ſemper eſt/ data maiorē
accipere. Quare quemadmodum nume-
rum dicimus infinitum quia maximus
non eſt: eadem ratio & de diſtātia. Si igi
tur infinitum non eſt pertranſire/ infini-
to autem exiſtēte neceſſe eſt diſtantiam
infinitam eſſe: non vtiq; continget cœ-
lum moueri circulariter. cœlum autem
videmus circulariter ferri. et ratione etiā
determinauimus: ꝙ alicuius eſt/ circula-
ris motus. Amplius a finito tempore ſi
abſtuleris finitum tēpus: neceſſe eſt et re
liquum eſſe finitum/ et habere principiū.
ſi tempus autē inceſſus habet principi-
um: eſt principium etiam motus. quare
& magnitudinis ſuper qua inceſſit. ſi-
militer autem hoc/ & in alijs. Sit itaq;
linea in qua A C E: infinita ad alte-
ram partem/ qua eſt E. Alia autem in
qua B B: ad vtramq; partem infinita. ſi
itaq; deſcribat circulum linea A C E/
a centro C: feretur circulariter linea A
C E ſecās aliquando lineam B B/ tem-

Argyropylus

aut ſimplex aut compoſitū erit.
Atqui patet ſi ſimplicia ſint fini-
ta: compoſitū neceſſario finitum
eſſe. quod enim ex multitudine
finitis ac magnitudine conſtat:
id & multitudine & magnitudi-
ne eſt finitum. tātum enim erit:
quāta ſunt ea ex quibus cōponi-
tur atq; conſtat. Reſtat igitur vi- 35
dere vtrum ſimpliciū quippiam
corporum infinitū magnitudine
eſſe poſſit: an hoc fieri nequeat.
Atq; prius hoc de primo corpo-
re viſo ac pertractato: de reliquis
deinceps cōſideremus. ¶ Corpus
igitur quod verſatur: neceſſario
omne finitum eſſe ex hiſce pate-
re poteſt. nam ſi corpus quod
verſatur eſt infinitum: infinitæ
profecto erunt & rectæ lineæ
quæ e medio protrahuntur. infi-
nitarum autem: interuallum infi
nitum etiam eſt. Atq; interuallū
linearum id dico: extra quod nul
la magnitudo tangens lineas ſu
mi poteſt. hoc igitur: infinitum
eſſe neceſſe eſt. finitarum enim:
interuallum ſemper finitum erit.
Fieri præterea poteſt: vt eo māi-
ius ſemper ſumatur quod da-
tum eſt. Quare eadem ratio eſt
& de ſpacio: quemadmodum nu
merum ex eo dicimus infinitū/
quia maximus non eſt. Si igitur
fieri nequit vt in infinito trāſitus
fiat/ atq; ſi cœlum ſit infinitum/
interuallum etiam infinitum eſ-
ſe neceſſe eſt: fieri profecto non
poteſt vt ipſum cœlum verſetur.
at verſari cœlum videmus: ratio-
neq; iam definiuimus cōuerſio-
nē corporis motionē cuiuſpiam
eſſe. Præterea ſi a finito tempore 36
finitū tempus abſtuleris: & reli-
quū finitū eſſe pricipiūq; habe-
re neceſſe eſt. ſi tēpus autē ambu-
lationis principiū habet. & mo-
tionis etiā principiū eſt. quare
principiū & magnitudinis eius
erit: ſuper qua ambulatio fuit. ea-
dē eſt & in cæteris ratio. Sit itaq;
A B C linea: altera ex parte in-
finita qua ipſum eſt C. & rurſus
alia infinita vtraq; ex parte: D E.
ſi igiť ab A cētro/ circulū linea A
B C deſcribat/ lineā ſecās D E: in
orbē aliquādo lata finito in tem-

Argyropylus

pore erit. totũ enim tẽpus quo
verſatum eſt cœlum: finitũ eſt.
& id ergo tempus finitum eſt:
quod eſt ablatum/ in quo ſecãs
linea ferebatur. Erit igitur prin
cipium quoddam: quo primum
A B C linea/ D E lineam ſecuit.
at eſſe non poteſt. Non ergo fi-
eri poteſt: vt īfinitum verſetur.
quare neq̧ mundus: ſi infinitus
37 eſſet. Præterea ex his etiam pa-
tet fieri non poſſe: vt infinitum
motu ſit agitatum. Sit enim li-
nea A quæ propter B lineam
feratur: finita inquam propter
finitam. Simul igitur A line-
am a B/ & B ab A abſolutam fo
re: neceſſe eſt. quantum enim
alterius altera occupabit: tantũ
illius & altera occupabit. Si igi
tur ambę in contrarium moue-
antur: citius abſoluentur. ſin al
tera prope manentem alteram
moueatur: tardius/ ſi modo ea-
dem quod prope illam moue-
38 tur celeritate feratur. Verum il-
lud eſt manifeſtum: fieri nõ poſ
ſe vt finito in tempore quicquã
tranſeat infinitum. tranſibit er-
go: in tempore infinito. hoc e-
nim eſt demonſtratum prius: in
hiſce quæ de motu ſunt pertra-
ctata. Nichil autem intereſt: fi-
nita prope infinitam feratur/ an
infinita prope finitam. nam cũ
hæc prope illam mouetur: & il-
la per hanc tranſire videtur. Si-
militer: & ſi moueatur & ſi non
moueatur. verũ ſi moueanť am
bæ: citius abſoluẽtur. q̄q̄ nichil
prohibet eam interdũ quę pro-
pe quieſcentem mouetur/ citius
q̄ eam quę fertur cõtra tranſire:
ſi quiſpiã eas quidẽ quæ cõtra
mouentur/ vtraſq̧ ferri tarde po
ſuerit/ eã vero quæ prope qui-
eſcentẽ mouetur/ multo celerius
illis ferri. Nullũ igitur rationi
prorſus ĩpedimentũ afferetur: ſi
prope quieſcentẽ altera mouea-
tur. cum fieri poſſit vt A ſi pro-
pe B lineam moueatur motio-
nem & ipſam etiam ſubeũtem:
tardius trãſeat/ vti diximus. Si
igiť id infinitũ eſt tẽpus quo fi-
nita ſubiẽs motum abſoluitur:

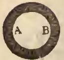
Tral. ve. ex græ. recog.

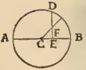
pote finito. totũ enim tempus in quo
circulariter latum eſt cœlum: finitum
eſt. & ablatũ igitur: quo ſecans fereba-
tur. erit igitur aliquod principium: quo
primum linea A C E lineam B B ſe-
cuit. ſed impoſſibile eſt. Non eſt igitur
circulariter verti: infinitum. quare
neq̧ mundum: ſi eſſet infinitus. Am-
plius autem/ & ex his manifeſtum eſt:
ꝙ infinitum/ impoſſibile ſit moueri. Sit
enim linea A quæ feratur iuxta line-
am B: finita iuxta finitam. Neceſſe eſt
igitur ſimul & lineam A/ a linea B ab-
ſolui: & lineam B/ a linea A. quan-
tum enim altera acceperit alterius: &
altera illius tantũ. Si igitur ambæ mo-
ueantur in contrarium: velocius vtiq̧
abſoluentur. ſi autem iuxta manentem
feratur: tardius/ eadem celeritate moto
eoquod iuxta fertur. Sed illud quidem
manifeſtum eſt: ꝙ impoſſibile ſit infi-
nitam pertranſire/ in tempore finito.
in infinito ergo. oſtẽſum enim eſt hoc
prius: in ijs quæ de motu. Refert au-
tem nichil: aut finitam ferri iuxta infi-
nitam/ aut infinitam iuxta illam. cum
enim hæc mutatur iuxta illam: & illa
mutatur iuxta hanc. Similiter: mota &
non mota. verum ſi moueantur am-
bæ: citius abſoluentur. q̄uis aliquan-
do nichil prohibeat eam quæ moue-
tur iuxta quieſcentem/ velocius pertrã-
ſire q̄ eam quæ cõtra mouetur: ſi quis
fecerit eas quæ contra mouentur/ am-
bas ferri lente/ eam autem quæ iuxta
quieſcentem/ multo illis ferri velocius.
Nullum eſt igitur ad rationem im-
pedimentum: ꝙ iuxta quieſcentem.
quandoquidem motam contingit line-
am A iuxta motam lineam B: tardius
tranſire. Si igitur infinitum eſt tempus
quo finita quæ mouetur/ abſoluitur:

Tral.ve.ex græ.recog.

& id in quo infinita per finitam mo‑
ta eſt/ neceſſe eſt infinitum eſſe. Impoſ‑
ſibile eſt igitur: infinitum moueri om‑
nino. ſi enim etiā per minimā moueа‑
tur: neceſſe eſt vt infinitū fiat tempus.
At vero cœlū circūit/et vertitur totū cir
culariter: in tempore finito. Quare: cir‑
cumit circuli totam quæ intus eſt/vt A
B/finitam. Impoſſibile eſt igitur id infi
nitum eſſe: quod circulariter fertur. In‑
ſuper quemadmodum lineam/cuius fi‑
nis eſt/impoſſibile eſt eſſe infinitam/ſed
ſi ad longitudinem: & ſuperficiem ſi‑
militer qua finis eſt nō cōtingit. Cū au
tem fuerit finita: nuſqaum vt quadran‑
gulum infinitum/aut circulū/aut ſphæ‑
ram: quemadmodum neq; pedale infi‑
nitum. Si igitur neq; ſphæra neq; qua‑
drangulum neq; circulus eſt infinitus/
non exiſtente autem circulo neq; vtiq;
circularis latio erit/ſimiliter autem non
infinito exiſtente neq; vtiq; erit infini‑
ta: ſi circulus infinitus non ſit/non vtiq;
mouebitur circulariter infinitum cor‑
pus. Amplius autem ſi C centrum ſit/
linea autem A B infinita/ & linea E
ad rectum infinita/ & linea C D quæ
moueatur: nunq̄ abſoluetur a linea E/
ſed ſemper ſe habebit quemadmodum
linea C E. ſecat enim qua eſt F. Non
igitur circulariter fertur: infinita. Præ‑
terea ſi infinitū ſit cœlum/moueatur au
tem circulariter: in tempore finito infi‑
nitum erit pertranſiens. Sit enim cœ‑
lum quidem quod manet/ infinitum:
quod autem in hoc mouetur/ æquale.
quare ſi tranſijt circulariter/ infinitum
cum ſit: infinitum æquale ſibi pertran‑
ſiuit in tempore finito. ſed hoc: erat
impoſſibile. Eſt autem conuerſim di‑
cere: q̄ ſi finitum eſt tempus in quo
reuolutum eſt/ et magnitudinem eam
quam pertranſiuit/ neceſſe eſt eſſe fini‑

Argyropylus

& id ſane quo infinita finitam
tranſiuit/ infinitum eſſe pari ra‑
tione neceſſe eſt. Vt infinitum
ergo ſit motū: minime fieri po‑
teſt. nam tempus fiat infinitum
neceſſe eſt: etiam ſi per mini‑
mum fuerit motum. At cœlum
tempore finito verſatur: totūq;
fertur in orbem. Quare totam
eam tranſit circumferentiā quæ
eſt intus: ceu A B finitam. Im‑
poſſibile eſt ergo id infinitum
eſſe: quod ſubit conuerſionem. 39
Præterea vt eſſe non poteſt li‑
nea infinita ex ea parte qua fi‑
nis eſt/ niſi ad longitudinem fi‑
ne careret: ſic et ſuperficies in‑
finita eſſe non poteſt ea ex par‑
te qua finis eſt. cum vero fue‑
rit terminata: nulla ex parte eſt
infinita. quadratum enim aut
circulum aut ſphæram infini‑
tam eſſe non dixeris: quemad‑
modum neque lineam bipeda‑
lem. Si igitur neq; ſphæra neq;
circulus neq; quadratum eſt in‑
finitū/ atq; ſi circulus nō eſt cō‑
uerſio nō erit/ & ſi infinitus nō
eſt infinita non erit: ſi ipſe cir‑
culus infinitus non eſt/ verſari
profecto corpus infinitum non
poteſt. Præterea ſi C ſit cētrum/ 40
A B vero ſit infinita / & E ſit
recta ad rectos angulos infini‑
ta/ & inſuper infinita ſit C D
ſubiens motum: nunq̄ ipſa C D
ab E linea abſoluetur/ ſed ſem‑
per perinde atq; A B linea/ ſe‑
ſe habebit. ſecat enim: in ipſo
E puncto. nō ergo infinita ver‑
ſatur. Inſuper ſi cœlum eſt infi‑ 41
nitum atq; verſatur: infinitum
profecto finito tempore per‑
tranſibit. ſit enim cœlum qui‑
dem quod manet/ infinitum: id
autem quod in hoc mouetur/ æ‑
quale. Quare ſi verſatum fuerit
cum ſit infinitum: æquale ſibi
infinitum tempore finito tranſ
ibit. at hoc eſſe: impoſſibile dice
batur. Atqui dicere cōtra etiam 42
licet: cum finitum ſit id tempus
in quo eſt verſatū: magnitudinē
quoq; finitā eſſe neceſſe eſt eam
quam conuerſione tranſiuit. At

æquale ſibi: conuerſione tranſi-
uit. et ipſum ergo cœlum: fini-
43 tum eſt. Corpus igitur id quod
verſatur/exitu non vacare nec i-
finitum eſſe/ ſed finē habere: ex
hiſce iam quæ diximus/ patuit.

CAP. VI.

AT vero neq; id qđ
44 e medio/neq; id qđ
ad medium fertur:
infinitionē ſubibit.
lationes enim eas
quibus ſurſum itur
atq; deorſū: contrarias eſſe con-
ſtat. contrarijs autem: contraria
loca petūtur. Atq; contrariorū ſi
alterum definitum eſt: et alterum
definitum erit. medium vero: eſt
definitum. Nam ſi vndeuis deor
ſum feratur id quod ſub omni-
bus collocatur: fieri non poteſt
vt vltra medium ipſum progre-
diatur. Cum igitur medium ſit
definitum: & ſuperum locū defi-
nitum eſſe neceſſe eſt. Qꝛ ſi lo-
ca ſunt definita atq; finita: & cor
45 pora ſane erunt finita. Præterea
ſi ſuperus ac Iferus locus eſt de-
finitus: & id quod eſt inter hæc/
definitum eſſe neceſſe eſt. nam ſi
definitum non eſt: motus infini-
tus erit profecto. hoc autem im-
poſſibile eſſe; antea demōſtraui-
mus. ergo mediū ipſum: eſt de-
finitum. Quare & id corpus de-
finitum eſt ſane: quod in hoc eſt/
aut fore poteſt. At id corpus qđ
ſurſum et deorſum fertur: in hoc
fore poteſt. aliud enim e medio/
aliud ad medium: ferri ſuapte na
49 tura poteſt. Ex his igitur patet:
corpus infinitum in ratione re-
rum eſſe non poſſe. Et inſuper ſi
pondus non ſit infinitum: neq;
quicq̄ horum corporum infini-
tum eſſe profecto poteſt. infiniti
namq; corporis pondus: infini-
tum eſſe neceſſe eſt. Eadē fuerit
ratio: et de corpore leui. nam
ſi eſt grauitas infinita: eſt & leui-
tas infinita/ ſi id eſt infinitū qđ
47 ſuper omnia eminet. Quod qui-
dem ex hiſce patere poteſt. Sit
enim finitum: atq; ſumatur infi-

tam. æquale autem ſibi: pertrāſiuit. fini-
tum igitur: et ipſum eſt. Qꝛ igitur id qđ
circulariter mouetur non eſt intermina-
tum neq; infinitum/ ſed habet finem:
manifeſtum eſt.

CAP. VI.

AT vero neq; id quod ad 8
medium / neq; quod a
medio fertur: infinitum
erit. contrariæ eni ſunt
lationes: quæ ſurſum/
& quæ deorſum. con-
trariæ autem: ad contraria loca. Con-
trariorum autem ſi alterum determina
tum eſt: & alterum determinatum erit.
medium autem: determinatum eſt. Si
enim vndecunq; feratur deorſum / id
quod ſubſiat non contingit tranſire vl-
tra medium. Determinato ergo medio:
& eum qui ſurſum eſt locum/ neceſſe eſt
determinatum eſſe. Si vero loca defini-
ta ſunt & terminata: & corpora erunt
terminata. Amplius ſi ſurſum & deor-
ſum definita ſunt: & medium neceſſe eſt
eſſe definitum. ſi enim non eſt definitū:
infinitus vtiq; erit motus. hoc autē ꝙ
impoſſibile ſit: oſtenſum eſt prius. deter
minatū ergo eſt: mediū. Quare & cor-
pus: quod in hoc aut eſt/ aut fore poteſt.
At vero quod ſurſum & deorſum fer-
tur/ corpus: poteſt in hoc fore. natum
eſt enim/ hoc quidem a medio moueri:
hoc vero ad medium. Ex his itaq; ma-
nifeſtū eſt: ꝙ nō cōtingit corpus eſſe infi
nitum. Et ad hæc/ ſi grauitas non eſt in-
finita: neq; vtiq; horum corporum vl-
lum/ erit infinitum. neceſſe enim eſt in-
finiti corporis: infinitam eſſe et graui-
tatē. Eadem autem ratio erit: et de leui-
tate. ſi eni eſt infinita grauitas: eſt et leui
tas/ ſi infinitū ſit qđ ſupfert. Patet autē

Tral.ve.ex græ.recog.

ex his. Sit enim finita & ſumatur infinitum quidem corpus in quo A B:grauitas autem ipſius/ in quo C.auferatur igitur ab infinito: finita magnitudo in in qua B D. & grauitas eius: ſit in quo E.Ipſũ igit̃ E: ipſo C minus erit.minoris enĩ grauitas:minor eſt.mẽſuret itaq̃ minor quotieſlibet.et vt grauitas minor ad maiorem: ita B D ad B F fiat. contingit enim auferri ab infinito:quantum vis. ſi ergo proportionaliter ſe habent magnitudines ad grauitates/minor aũt grauitas minoris eſt magnitudinis: & maior vtiq̃ erit maioris.æqualis ergo erit:finiti/et infiniti grauitas. Amplius ſi maioris corporis maior eſt grauitas:ipſius G B maior erit grauitas/ q̃ ipſius F B.Quare finiti grauitas:q̃ infiniti maior erit. Et inæqualium etiam magnitudinum: eadem grauitas erit. inæquale enim finito eſt:infinitum.nichil autem refert/ grauitates commenſurabiles ſint/ an incommenſurabiles.etenim ſi incommẽſurabilia ſint: eadem erit ratio. Vt ſi E/tertio menſurans: excedat C grauitatem. magnitudinibus enim B D tribus totis ſumptis: maior erit earũ grauitas/ q̃ ea in qua C. quare: idem erit impoſſibile. Amplius autẽ: contingit et cõmenſurabiles ſumere.nichil enim refert:incipere a grauitate/an a magnitudine. Vt ſi ſumatur commenſurabilis grauitas ipſi C/ea in quo E:& ab infinito auferatur id quod habet grauitatẽ in quo E/ vt B D.deinde vt grauitas ad grauitatem/ B D: ita ad aliam fiat magnitudinem/ vt ad B F. contingit enim infinita exiſtente magnitudine: quantumuis auferri. his enim ſumptis: cõmenſurabiles erũt. & magnitudines & grauitates inuicem. Nichil igitur referet ad demonſtrationẽ magnitudo: ſimilis ſit grauitatis an diſſimilis. ſemper enim erit æqualis graui-

Argyropylus

nitũ quidẽ corpus A B:pondus
autẽ ipſius C. ab infinito igitur
magnitudo finita auferat̃ B D:
atq; pondus ipſius ſit E. ipſum
igitur E põdus:minus erit ipſo
pondere C.minoris enĩ magni-
tudinis:põdus minus nimirum
eſt. Minus itaq; põdus:mai9 mẽ
ſuret numero aliquo repetitum.
atq; vt minus ſeſe habet ad ma-
ius: ita B D ſeſe habeat ad B F
magnitudinẽ. fieri enim poteſt:
vt quantauis ab infinita aufera-
tur. Si igitur magnitudines ſimi
litudinem rationũ ſubeũt cũ põ
deribus/& minus pondus mino
ris eſt magnitudinis:maius etiã
magnitudinis erit maioris. æ-
quale ergo finiti pondus erit:ac
ĩfiniti. Si maioris præterea cor-
poris maius eſt pondus:ipſius B
D põdus maius erit põdere cor-
poris ipſius B F.quare finiti põ
dus:maius erit põdere ĩfiniti.in-
ęqualiũ etiã magnitudinũ:idem
fuerit põdus. finitũ enĩ ac ĩfini-
tũ: inæqualia eſſe cõſtat. Nichil 48
autẽ intereſt:cõmẽſurabilia ipſa
põdera/an incõmẽſurabilia ſint.
etenĩ eadẽ erit ratio: ſi incõmen
ſurabilia ſint. Veluti ſi E põdus
menſurãs C pondus:ter repetitũ
exuperet. nã ſi tres totæ magni-
tudines B D ſumãt̃: põdus ipſa-
rũ mai9 erit põdere C. quare idẽ
eueniet ĩpoſſibile. Pręterea fieri 49
poteſt: vt cõmẽſurabilia ipſa ſu-
mant̃.nichil enĩ intereſt: a põde
re an a magnitudine initiũ fiat.
Veluti ſi E põdus cõmenſurabile
ſumat̃ ipſi põderi C:atq; ab ini-
tio ea magnitudo auferatur quę
habet ipſum E põdus/ceu B D.
deinde allata fuerit alia magni-
tudo ceu B F: ad quam ita B D
magnitudo ſe habet vt põdus ſe
habet ad põdus. fieri enĩ poteſt:
vt ſi magnitudo A B ſit infinita
quantauis ab ea magnitudo au-
feratur. His enĩ ſumptis: tã ma
gnitudines q̃ põdera ĩter ſeſe ſa
ne cõmenſurabilia erũt. At vero 50
nichil ad demõſtrationẽ etiã re-
fert:ſimilis ipſa magnitudo pon
deris an diſſimilis ſit. ſemper enĩ
ęqualis corpora põderis/magni-

tudinis ipſius B D pōderi quot-
quotuis ab infinito ſumere aut
auferēdo aut addēdo licet. quare
patet ex his quę diximus: corpo
ris infiniti pōdus finitū nō eſſe.
erit igitur infinitum. Qꝛ ſi hoc
eſſe nō poteſt: nec infinitū quicq̄
in ratione rerū corpus etiam eſſe
51 poteſt. Atqui pōdus infinitū qd
in ratione rerū eſſe non poſſe: ex
hiiſce patere poteſt. Si enim tan
tū pondus per tantū ſpaciū hoc
in tempore motu cietur: tantū &
īſuper in minore ſane mouebit.
Atq; tempora rationē eā quā ha
bēt pōdera: cōtra ſane habebūt.
veluti ſi dimidiū pōdus hoc ī tē
pore mouetur: duplum in dimi-
52 dio huiuſce mouetur. Præterea
pōdus finitū omne: finitū ſpaciū
finito quodā in tempore tranſit.
Quæ cū ita ſint: ſi quippiam pō-
dus ſit infinitū / moueatur ipſum
& nō moueatur neceſſe eſt. moue
atur enim neceſſe eſt: quo tātum
eſt quantū finitū. & inſuper non
moueatur rurſus neceſſe eſt: quo
exceſſuum quidē ratione ipſum
moueri oportet. contraq; maius
in minore moueri. Ratio vero in-
finiti: nulla eſt ad finitū. tēporis
autē minoris: eſt ad maius tēpus
finitū / ſed ī minore ſemper. inini
53 mū autē nō eſt. Neq; ſi eſſet: vti-
litas vlla eſſet. ſumptū eni fuiſſet
quippiā finitū maius in eadē ra
tione: in qua reſpectu temporis
infinitum ad minus eſſet. Quare
æquali in tempore: per ſpacium
æquale finitum ac infinitū vtiq;
moueretur. at fieri nō poteſt. At
neceſſe eſt / ſi infinitū quantouis
finito tamē tēpore moueatur: a-
liud etiā pōdus finitum in hoc
eodē per ſpaciū finitum quoddā
54 moueri. Impoſſibile eſt ergo pō-
dus infinitū eſſe: & ſimiliter leui
tatē. Et corpora ergo infinitum
pondus habētia / leuitatemve: in
ratione rerum eſſe non poſſunt.
Patet igitur corpus infinitū nō
eſſe: & ſi hoc modo contempla-
tio de ipſo fiat per rationes par
ticulares & ſi vniuerſaliter cōſi-
dereť / nō ſolū per rationes eas q̄
in ſermonibus de pricipijs a no

tatis corpora ipſi B D / ab infinito quan-
tauis aut auferendo aut addendo. Quare
manifeſtum eſt ex dictis: ꝙ non erit infi-
niti corporis finita grauitas. infinita igi-
tur. ſi ergo hoc impoſſibile eſt: & infinitū
aliquod eſſe corpus / īpoſſibile eſt. At ve-
ro / ꝙ infinitam quandam eſſe grauita-
tem impoſſibile ſit: ex his manifeſtum
eſt. Si enim tanta grauitas per tantum in
hoc tempore mouetur: tanta & adhuc / in
minori. et eā analogiam quam grauitates
habent: tempora econtrario habebunt. vt
ſi dimidia grauitas in hoc: dupla in dimi
dio huius. Præterea / finita grauitas: om-
nem finitam lineam tranſibit in quodam
tempore finito. Neceſſe eſt igitur ex his: ſi
qua eſt infinita grauitas / moueri quidem
quatenus tanta eſt / quanta finita / & am-
plius. non moueri autem: quatenus pro-
portione quidem ſecundum exceſſus o-
portet moueri. cōtrarie autem maiorē in
minori. Ratio autem nulla eſt infiniti: ad
finitum. minoris autem temporis ad ma-
ius finitum: ſed ſemper in minori. mini-
mum autem: non eſt. neq; ſi eſſet: vtilitas
vlla vtique eſſet. Alia enim quæpiam
finita maior ſumpta fuiſſet in eadem ra-
tione in qua infinita ad alteram eſſet.
Quare in æquali tēpore: per æquale vtiq;
moueretur infinita / finitæ. ſed impoſſibile
eſt. At vero neceſſe eſt ſi in quantouis tē-
pore finito autem / mouetur infinita: & a-
lia in eodem finitam grauitatem moueri
per quoddam finitum. impoſſibile eſt igi-
tur: infinitam eſſe grauitatem / ſimiliter au
tem & leuitatem. Et corpora ergo in-
finitam habentia grauitatem / et leuita-
tem: eſſe / eſt impoſſibile. Qꝛ igitur non
eſt infinitum corpus: palam eſt & per ea
quæ particularia ſunt ſpeculātibus hoc
modo / & vniuerſaliter conſiderantibus /
non ſolum ſecundum rationes quæ in
ijs quæ circa principia dictæ ſunt a no-

Tral. ve. ex græ. recog.

bis. Determinatū eſt eni et ibi vniuerſa-
liter prius de infinito: quomodo eſt/ et
quomodo nō eſt. ſed & nunc: alio modo.
19 ¶ Poſt hæc autem cōſiderandū eſt etiā: ſi
infinitū quidē corpus non ſit vniuerſum
ipſum/ verūenīuero tantū quidē ſit/ vt plu
res ſint cœli. forte eni vtiq; quis hoc dubi
tabit: ꝙ queādmodū q circa nos mūdus
eſt cōſtitutus eſt/ ita nichil ꝓhibeat & ali-
os eſſe/ plures quidem vno/ non tamē infi
nitos. Primū autē: dicamus vniuerſaliter
de īfinito. Neceſſe eſt itaq; corpus omne:
aut infinitū eſſe/ aut finitū. & ſi infinitū:
aut diſſimilare omne/ aut ſimilare. Et ſi diſ
ſimilare: aut ex finitis ſpeciebus/ aut ex in-
finitis. Qꝫ igitur nō poſſibile eſt ex infini-
tis: manifeſtū eſt/ ſi quis nobis ſinat mane-
re primas ſuppoſitiones. finitis enim pri-
mis motibus exiſtētibus: neceſſe eſt & ſpe
cies ſimpliciū corporū eſſe finitas. ſimplex
enim eſt: ſimplicis corporis motus. ſimpli-
ces autē: finiti motus ſūt. neceſſe autē ſem
per eſt: motū habere/ omne corpus phy-
ſicum. At vero ſi ex finitis erit infinitum:
neceſſe eſt & partiū vnāquāq; eſſe infini-
tam. dico autē: vt aquam/ aut ignem. Sed
impoſſibile eſt. oſtenſum eſt enim: ꝙ neq;
grauitas neq; leuitas eſt infinita. Ampli-
us neceſſarium eſt: infinita/ magnitudine
eſſe & loca ipſarum. quare: & motus/ infi-
nitos omnium eſſe. hoc autem eſt impoſ-
ſibile: ſi ponamus veras eſſe primas ſup-
poſitiones/ & neq; quod deorſum fertur
in infinitum poſſe ferri/ neq; quod ſurſū
ſecundum eandem rationem. impoſſibile
enim eſt id fieri: quod non contingit eſ-
ſe factum. ſimiliter in quali/ & quanto/ &
vbi. Dico autem ſi impoſſibile eſt factum
eſſe album/ aut cubitale/ aut in Aegy-
pto eſſe: et fieri aliquid horum impoſſibi
le eſt. Impoſſibile eſt igitur & ferri illuc:
quo nullum quod fertur peruenire po-
teſt. Præterea etſi diſcretæ ſunt: nichi-

Argyropylus

bis ſunt dictæ. Determinatum
eſt enim & illo in loco de infini-
to vniuerſaliter prius: quomodo
eſt/ & quomodo non eſt. ſed etiā
nūc: alio modo. ¶ Poſt hęc autē 55
cōſiderandū eſt: ſi infinitū quidē
vniuerſum corpus nō ſit/ tantum
tamen ſit vt plures ſint cœli. For
ſitan enim hoc quiſpiā dubitaue
rit: nichil obſtare vt hic qui nos
circūdat mūdus eſt cōſtitutus/ ſic
& plures alios eſſe cœlos/ plures
quidē vno/ nō tamē īfinitos. Pri 56
us autē: vniuerſaliter de infinito
dicamus. Omne itaq; corp9: aut
finitum aut infinitum eſſe neceſ-
ſe eſt. et ſi infinitum eſt: aut ſimi
lium/ aut diſſimilium partiū eſ-
ſe. et ſi diſſimilium partium eſt:
aut ex finitis ſpecie/ aut ex infi-
nitis cōſtare. Patet igitur ex infi 57
nitis conſtare non poſſe: ſi quiſ-
piam nobis primas ſuppoſitio-
nes manere ſinat. nam ſi primi
motus finiti ſint: ſpecies quoq;
ſimplicium corporū finitas eſſe
neceſſe eſt. Eteni ſimplicis qui-
dē corporis motio: ſimplex eſt.
ſimplices autem motiones: fini-
tę ſūt. atq; oē naturale corp9: mo
tionē habere neceſſe eſt. At vero
ſi infinitū ex finitis erit: & quāq;
partiū īfinitā eſſe neceſſe eſt. di-
co autē: aquā vel ignē. At hoc eſ
ſe nō poteſt. demōſtratū eſt eni:
neq; pōdus neq; leuitatē in rati-
one rerū infinitā eſſe. Pręterea lo 58
ca quoq; ipſarū: magnitudine īfi
nita eſſe neceſſe eſt. quare: & mo
tus omniū infinitos eſſe. hoc au-
tē eſſe nequit: ſi primas ſuppoſi-
tiones poſuerimus veras eſſe/ &
neq; id qđ deorſū neq; id qđ ſur
ſum fertur in īfinitū moueri poſ-
ſit. impoſſibile eſt enim fieri id:
quod ortum ſubire nō poteſt/ tā
in qualitate q̄ in quātitate/ q̄ etiā
in vbi. Dico autem hoc pacto. ſi
impoſſibile eſt album quippi-
am fore/ aut pedale/ aut in Aegy
pto: & fieri quicquā horum im-
poſſibile eſt. Impoſſibile eſt igi-
tur & illuc etiam quicquam fer-
ri: quo nullum corpus peruenire
poteſt ſubiens lationem. Præ- 59
terea etſi ſeiuncta ſunt: non mi-

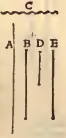
nus tamen iſce qui eſt ex om-
nibus ignis/ iſinitus eſſe poteſt.
60 At corpus eſt: id quod omni ex
parte dimenſionem habet. Qua-
re qui fieri poteſt: vt plura qui-
dem ſint diſſimilia/ vnűquodqꝫ
autem ipſorum ſit infinitum/ om-
ni enim ex parte: quodqꝫ infini-
61 tum eſſe oportet. At vero neqꝫ ſi-
milium partium: infinitum eſſe
poteſt. primo enim: non eſt ali-
us præter hos/ motus. horum igi
tur: vnum habebit. Q2 ſi hoc cõ
cedetur: eueniet ſane grauitatem
aut leuitatem infinitam in rati-
one rerum eſſe. Atqui impoſſibi-
le eſt: id quod verſatur/ infinitũ
eſſe. fieri enim nõ poteſt: vt in-
finitum ipſum vertetur. nichil
enim intereſt: hoc/ an cœlum in-
finitũ eſſe dicatur. hoc autẽ de-
mõſtratum eſt: impoſſibile eſſe.
62 At vero fieri omnino nõ poteſt:
vt infinitum ſubeat motum. aut
enim ſecũdum naturam/ aut vi:
motu ciebitur. Atqꝫ ſi vi mouea-
tur: eſt ipſius profecto & ſecũdũ
naturam motus. Quare & locus
proprius alius erit: ad quẽ ipſũ
ſuapte natura feretur. at hoc:
impoſſibile eſſe conſtat.

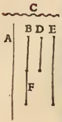
CAP. VII.

63 OMnino autem fieri
non poſſe vt infini
tum a finito patia-
tur/ aut i quippiã
finitum agat: ex hic
ce patere poteſt. Sit enim infini-
tũ quidem A/ finitum autem B:
& tempus in quo finitum mouit
ac infinitum eſt motũ/ C. Si igi-
tur ipſum A calefactum eſt aut
pulſum a B/ aut aliud quippi-
am paſſum in tempore C: ſit D
ipſo B minus/ atqꝫ minus æqua-
li in tempore moueat minus. Sit
autem E: ab ipſo D alteratum.
Quod igitur D eſt ad B: id ipſũ
E ad finitum aliquod erit/ puta
64 F. Atqꝫ alterare ponatur: æquale
quidem æquali in tempore æ-
quale/ minus autem in æqua-
li minus/ & maius etiã maius/
atqꝫ tantũ ſane quãtũ ratio flagi
tabit quã habet mai9 ad minus.

lominus continget: qui ex omnibus eſt
ignem/ infinitũ eſſe. Sed corpus eſt: quod
vndiqꝫ dimẽſionẽ habet. Quare quomo-
do poſſibile eſt: plura quidẽ eſſe diſſimi-
lia/ vnumquodqꝫ autem eorum infinitũ
eſſe? omni enim ex parte: vnumquodqꝫ
infinitum eſſe oportet. At vero neqꝫ infi
nitũ omne: ſimilare contingit eſſe. primũ
enim: non eſt alius præter iſtos motus.
habebit igitur: vnum horũ. Si autẽ hoc:
accidet aut grauitatem infinitam eſſe/ aut
leuitatem infinitam. At vero non poteſt
corpus/ quod circulariter fertur: eſſe infi-
nitum. impoſſibile enim eſt: infinitum fer
ri circulariter. nichil enim refert hoc di-
cere: aut dicere cœlũ infinitum eſſe. hoc
autem oſtẽſum eſt: ꝙ ſit impoſſibile. At
vero: neqꝫ omnino contingit infinitum
moueri. aut enim ſecũdum naturã moue
bitur: aut violentia. Et ſi violẽtia: eſt ipſi
& qui ſecundum naturam eſt. Quare &
locus alius proprius: in quem feratur.
hoc autem: impoſſibile eſt. CAP. VII.

QVod autem omnino im- 10
poſſibile ſit infinitum a fi
nito pati aliquid/ aut fini-
tum facere: ex his mani-
feſtum eſt. Sit enim infi-
nitum: in quo A. finitum
autem: in quo B. tempus autem/ in quo
mouit aliquid/ aut motum eſt: in quo C.
Si itaqꝫ ab ipſo B/ ipſum A calefactũ eſt/
aut pulſum/ aut aliquid aliud paſſum/
aut etiam quoduis motum eſt in tem-
pore in quo C: ſit D ipſo B minus/ &
minus in æquali tempore minus moue-
at. ſit autem id in quo E/ ab ipſo D al-
teratum. Quod itaqꝫ eſt D ad B: hoc e-
rit E ad finitum aliquod. Sit itaqꝫ quod
æquale quidem eſt: in æquali tempore/
æquale alterans. quod autem minus eſt:
in æquali/ minus. quod autem maius:
maius. tantũ autẽ: quantũ proportiona-
le erit/ id quidẽ qđ maius eſt ad minus.

Tral.ve.ex græ.recog.

Nō igitur infinitum: ab vllo finito mo-
uebitur in vllo tempore. minus enim a-
liud in æquali tempore a minori moue-
bitur/ ad quod id quod proportionale
eſt/finitū erit.infinitum enim:ad finitum
ī nulla proportione eſt. At vero neq; in-
finitum:vllo in tempore mouebit finitū.
Sit enim in quo A infinitū: B vero fini-
tū.tempus:in quo C.igitur D in C:mi-
nus ipſo B mouebit. Sit F. Quod itaq;
eſt B & F totum/ ad F: ipſum E eādem
proportionem ſit habēs ad D. mouebit
igitur E:ipſum B F in C. finitum igitur
& infinitum:in æquali tēpore alterabūt.
Sed ipoſſibile eſt. in minori enim quod
maius eſt ſupponebatur:ſed ſumptū tē-
pus idē ſemper faciet.quare:nō erit tēpus
vllum in quo mouebit. At vero:in infini-
to quidem nō eſt mouiſſe/neq; motū eſ-
ſe.finem enim: non habet. actio autem
21 & paſſio:habent. ℂNeq; infinitum igi-
tur:ab infinito cōtingit aliquid pati. Sit
enim A infinitum/ & B: tempus autem
in quo paſſum eſt B ab A/ in quo C D.
Pars igitur infiniti/in quo E:quia totum
B paſſum eſt/nō in tempore æquali/ idē.
ſupponatur enim in minori tēpore mo-
ueri quod minus eſt.ſit E motum ab A:
in tēpore D. quod itaq; eſt D ad C D:
hoc eſt ipſum E ad aliquid ipſius B fini
tum.hoc igitur neceſſe eſt ab A motum
eſſe: in tempore C D. ab eodem enim
ſupponatur in maiori & minori tempo-
re maius et minus pati:quæ proportio-
naliter tēpori diuiſa ſunt.In nullo igitur
tēpore finito:poſſibile eſt infinitū ab in-
finito motū eſſe.in infinito ergo.ſed infi
nitum quidem tempus:nō habet finem.
22 quod autem motum eſt:habet. ℂSi igi-
tur omne corpus ſenſibile habet virtutē
actiuam/aut paſſiuā/aut ambas: impoſ-
ſibile eſt corpus infinitum/ſenſibile eſſe.
At vero et quęcunq; quidem corpora in
loco ſunt:omnia ſenſibilia exiſtunt. Nō

Argyropylus

A nullo ergo finito: vllo in tem-
pore mouebitur infinitum. mi-
nus enim aliud æquali in tem-
pore a minore mouebitur: ad
quod id quod rationem ſubit/fi-
nitum nimirum erit. infinitum
enim: ad finitum nullam ratio-
nem ſubire poteſt. At vero neq;
infinitum: vllo in tempore fini- 65
tum mouebit. Sit enim infinitū
quidem A/ finitum vero B: tem-
pus autem C. Igitur D in C tem
pore: minus B ipſo mouebit.
Sit illud F. atq; quam rationem
B totum habet ad F: eam habe-
at E ad D. ergo E: mouebit ipſū
B F ī tēpore C. finitū ergo & īfi-
nitū ęquali in tēpore alterabūt.
At fieri non poteſt. ſupponebat
enim maius/minore in tēpore al
terare: atq; tēpus ſumptum idē
faciet ſemper. quare nullū erit
tēpus: in quo mouebit. At vero
fieri non poteſt: vt tempore infi
nito moueat/aut etiam mouea-
tur. finem enim: non habet. actio
autē atq; paſſio: habēt. ℂAtqui 66
neq; fieri poteſt: vt infinitum ab
īfinito aliquid patiatur. Sit enī
tam A q̄ B infinitum. C D au
tem tempus in quo paſſum eſt
B ab A. pars igitur infinitę quæ
eſt E: quoniam totum B fuit paſ
ſum/ non æquali tempore paſ-
ſa eſt idem. ſupponatur enim
minus: tempore minore moue-
ri. ſit E motum ab A: in tempo-
re D F. quod igitur eſt ipſum F
D ad C D: id eſt ipſum E ad
quippiam finitum ipſius B. hoc
igitur ab A: in C D tempore mo
tum eſſe neceſſe eſt. ſupponatur
enim ab eodem in maiore tem-
pore atq; minore maiꝰ minuſve
pati: quæ quidē diuiſa ſunt per
temporis rationem. Nullo ergo 67
tempore finito: infinitum ab in-
finito moueri poteſt. in infinito
ergo. ſed infinitum quidem tem
pus: finem non habet. id autem
quod eſt motum: habet. ℂ Si 68
igit̄ omne ſenſibile corpus acti-
uam aut paſſiuam aut vtramq;
potentiā habet: īpoſſibile eſt cor-
pus infinitū/ ſenſibile eſſe. At ve 69
ro quæ corpora etiam ſunt in lo
co: omnia ſenſibilia ſunt. Non

ergo corpus vllum:extra cœlum
infinitum erit. At neq; etiam fi-
nitum. Nullum ergo corpus om-
nino:eſt extra cœlum. nam ſi in-
telligibile ſit: erit ſane in loco.
extra enim & intus: locum ſigni
ficat. quare ſenſibile corpus erit.
ſenſibile autem nullum: eſt non
70 in loco. Licet etiam & rationes
afferre:ad artificē differendi ma-
gis accommodatas. Neq; enim
verſari poteſt infinitum ſi ſit ſi-
milium partium: quippe cum
non ſit medium infiniti. id ve-
ro quod verſatur: circa medium
moueatur. Neque recta moueri.
oportebit enim alium tātum in-
finitum eſſe locū/ad quem ſua-
pte natura mouebitur: & alium
item tātum ad quem præter na-
71 turam feretur. Præterea ſiue na-
tura motum habeat recte pergē-
di/ſiue vi moueatur: vtroq; pro-
fecto modo mouentes vires infi-
nitas eſſe oportet. Vires enim in-
finitæ ſunt infiniti: & infiniti vi-
res ſunt infinitæ. Quare & id qđ
mouet: infinitum eſſe neceſſe eſt.
Eſt autem in hiſce quæ de motu
ſunt dicta/ ratio quædā: qua de-
monſtratur nichil finitorum po-
tentiam infinitam / neq; quicq̄
infinitorum finitam habere. Si
igitur id quod ſecundum natu-
ram mouetur & præter naturam
moueri poteſt: erūt infinita duo/
id inquam quod ſic mouet/& id
72 quod mouetur. Præterea: quid eſt
id quod infinitum mouet? nam
ſi ipſum ſeipſum mouet: anima-
tum erit profecto. hoc autē: quo
nam pacto infinitum animal eſ-
ſe poteſt? Sin aliud quippiā eſt:
duo erunt infinita profecto / id
inquam quod mouet/& id quod
mouetur / forma potentiaq; di-
73 uerſa. Si vniuerſum autem non
ſit continuum/ſed vt Democri-
tus dicit ac Leucippus corpora
vacuo ſint diſtincta: vnum om-
nium eſſe motū neceſſe eſt. ſunt
eni figuris diſtincta. naturā autē
ipſorū vnā inquiūt eſſe: perinde
atq; ſi quodq;/ ſeparatū aurū eſ-
ſet. horū autē/vti dicimus: eundē
eſſe motum neceſſe eſt. quo nāq;
vna glęba fert: eo & vniuerſa ter-

eſt igitur vllum corpus infinitū:extra cœ
lum. At vero neq; vſq; ad aliquid. Nul-
lum igitur omnino corpus:extra cœlum
eſt. ſi enim intelligibile ſit: erit in loco.
extra enim & intra: locum ſignificant.
quare erit ſenſibile. ſenſibile autē nullū:
eſt non in loco. Rationabilius autem eſt:
aggredi et ſic. Neq; enim circulariter poſ-
ſibile eſt moueri: infinitū ſimilare exiſtēs.
medium enim infiniti non eſt. quod ve-
ro circulariter: circa mediū mouetur. At
vero neq; ſuper recta poſſibile eſt ferri:
infinitū. oportebit enim alterū eſſe tan-
tum locū infinitū/in quem feretur ſecun-
dum naturam: et alium tantum/in quem
pręter naturam. Amplius ſiue natura ha
beat motum eūdi in rectum/ſiue violen-
tia moueatur: vtroq; modo oportebit in-
finitam eſſe mouentem potentiam. Et
enim infinita/infiniti eſt: et infiniti/infini
ta vis. quare erit: & mouens infinitū. Ra
tio autem eſt in ijs quæ de motu/q; nichil
finitorum/ virtutē habet infinitam: neq;
infinitorum quicq̄ virtutem habet fini-
tam. Si igitur id quod ſecūdū naturā/&
pręter naturā contingit moueri: erūt duo
infinita/et quod mouet ſic/et quod mo-
uetur. Amplius: quid eſt id quod infini-
tum mouet? ſi enim ipſum ſeipſum mo-
ueat: animatum erit. hoc autem: quomo-
do impoſſibile eſt infinitum eſſe animal?
Si autē aliud quid eſt mouens: duo erūt
infinita/et mouens et quod mouetur/dif
ferentia ſecundum formā et potentiam.
Si autem vniuerſum non ſit continuum/
ſed queādmodum dicit Democritus & Democritꝰ
Leucippus diſterminata ſunt vacuo: ne- Leucippus
ceſſariū eſt omniū vnū eſſe motū. diſter-
minata enim ſunt figuris. naturam au-
tem eſſe dicunt ipſorum vnam: quemad-
modum ſi aurum eſſet vnumquodq;/ ſe-
gregatum. horum autem/ quemadmo-
dum dicimus: neceſſariū eſt eundem eſſe
motum. quo enim vna glæba: et tota ter-

Tral. ve. ex græ. recog.

ra fertur. atq; totus ignis/& ſcintilla in eundem locum. Quare neq; leue ſimpliciter vllum erit corporũ: ſi omnia habẽt grauitatẽ. ſi autem leuitatẽ: graue nullum erit. Præterea ſi grauitatẽ habet aut leuitatem: erit aut vltimum quid vniuerſi/ aut mediũ. hoc autẽ eſt impoſſibile: cum infinitũ ſit. omnino autem vbi nõ eſt mediũ aut vltimũ: neq; hoc quidem eſt ſurſum/hoc autẽ deorſum. nulluſq; lationis locus erit corporibus. hoc autem non exiſtẽte: motus non erit. neceſſe enim eſt moueri: aut ſecundũ naturã/ aut præter naturã. hæc autẽ: determinata ſunt locis et proprijs et alienis. Præterea ſi vbi pręter naturam aliquid manet/ aut fertur/ neceſſe eſt cuiuſdã alterius eſſe hũc locũ ſecundũ naturã (hoc autem credibile eſt: ex inductione) neceſſe ſane eſt non omnia grauitatẽ habere aut leuitatẽ/ ſed hęc quidem/ hæc vero non. Qz igitur infinitum non ſit corpus ipſius vniuerſi: ex his manifeſtum eſt.

CAP. VIII.

23 Cur autẽ neq; plures eſſe cœlos poſſibile eſt: dicamus. hoc enim diximus conſiderandũ eſſe: ſiquis non putat vniuerſaliter oſtẽſum eſſe de corporibus/ q̃ impoſſibile eſt extra mundũ hũc eſſe quoduis ipſorũ/ ſed ſolum de indefinite poſitis dictam eſſe rationẽ. Omnia enim: & manẽt & mouentur/ violẽtia & ſecundũ naturã. ſecundum naturã quidẽ: in quo manẽt nõ violẽtia & ferũtur/ & in quẽ ferũtur & manent. in quo autẽ violentia: & feruntur violentia. & in quẽ violentia feruntur: violentia & manent. Amplius ſi violẽtia hæc latio fit: contraria ſecundum naturam. Ad medium autem quod hic eſt ſi violẽtia feratur terra illinc: hinc fereẽ illuc ſecundũ naturã. Et ſi manet hic: motus qui illinc fit/ non violẽtia fit/ & feretur huc ſecundũ naturam.

Argyropylus

ra mouetur. & totus ignis atque ſcintilla: eundem ad locum ferũtur. Quare ſi cuncta pondus habent: nullum corpus leue ſimpliciter erit. ſi cũcta ſunt leuia: nullum erit particeps grauitatis.
Præterea ſi pondus habent vel 74
leuitatem: aut vltimum quid vniuerſi/ aut mediũ erit. hoc autem eſſe nequit: quippe cum ſit infinitum. omnino autem vbi medium non eſt aut vltimum: neq; hoc quidem eſt ſupra/ hoc autem infra. et nullus lationis locus: corporibus erit. At hic ſi non ſit: motus non erit. moueantur enim: aut ſecundum naturam aut præter naturam/ neceſſe eſt. hęc autem: definita ſunt proprijs alieniſq; locis. Præterea ſi vbi 75
præter naturam manet quippiam aut quo fertur/ illum alij locũ cuipiam cõpetere natura neceſſe eſt/ quod quidem ex inductione patere poteſt: non oĩa ſane pondus aut leuitatẽ habere/ ſed quędã habere/ quædam non habere neceſſe eſt. Vniuerſi igiẽ corpus infinitum non eſſe: ex iis quæ diximus patet.

CAP. VIII.

Nunc autẽ dicamus: 76
cur & plures eſſe cœli non poſſunt. hoc enim conſiderandũ diximus eſſe: ſi quiſpiam demonſtratum eſſe de corporibus vniuerſaliter non putet/ extra mũdum hunc nichil ipſorum eſſe poſſe/ ſed ſermonem dictum eſſe duntaxat exiſtimet de hiſce corporibus quæ indefinite ponuntur. Omnia itaq; corpora: & vi & natura & manent & etiam mouentur. atq; quo in loco non vi manent ad eum ſecundum naturam feruntur: & ad quem non vi ferũtur/ in eo manent natura. quo vero in loco vi manẽt: ad eũ & vi ſane ferũtur. & ad quem vi feruntur: in eo vi quoq; manent. Præterea ſi hæc latio vi fit: cõtraria competit ſe-
cundum naturam. Atq; ſi ad hoc 77
medium illinc vi terra feretur: hinc illuc ſecũdum naturam feretur. Et ſi hic terra non vi manet: & huc natura ſane feretur.

Argyropylus

Vnum enim eum motum qui ſe-
cundum naturam competit: eſſe
78 cōſtat. ¶Præterea mundos vni-
uerſos ex eiſdem corporibus cō-
ſtare/ cum ſint eiuſdē naturæ: ne-
ceſſe eſt. corporum etiam vnum-
quodq; potētiam eādem habere
neceſſe eſt: vt terrā/ ignem/ & ea
quæ inter hæc collocantur. Nam
ſi hæc ſolo cōueniunt nomine/ &
non forma eadem ea quæ illic &
& hic ſunt dicuntur: vniuerſum
quoq; nomine profecto tantum
mūdus dicetur. Patet igitur ipſo-
rū aliud e medio: aliud ad medi-
um aptū eſſe ſuapte natura ferri/
ſi ignis omnis eiuſdē eſt formæ/
& vnūquodq; etiam cæterorum/
quēadmodum & eæ partes ignis
que hoc in mundo ſunt. Hæc au-
tem ita ſeſe habere neceſſario: ex
ſuppoſitionibꝰ hiſce patet/ quas
de motibus prius attulimus. Nā
& motiones finitæ ſunt: & vnū-
quodq; elementorum per vnum
79 quēq; motuū dicitur. Quare ſi mo-
tiones eædē ſunt: & elemēta ſint
eadem vbiq; neceſſe eſt. ¶Partes
igitur terræ quæ in alio mundo
ſunt: ad hoc medium aptæ ſunt
ferri. Et ignis etiam qui eſt ibi:
ad hoc vltimum ferri ſuapte na-
tura poteſt. At impoſſibile eſt. ſi
enim hoc eueniat: ſurſum quidē
terram ſuo in mundo/ ignem au-
tem ad medium ferri neceſſe eſt.
Simili modo & terram quæ eſt
hic/ e medio ſecundum naturam
ferri/ medium illius mundi petē-
tem neceſſe eſt: propterea ꝙ mū-
di inter ſeſe talem habēt poſitio-
80 nem. Aut enim ponendum non
eſt eandem corporum naturam
ſimplicium in cœlis pluribus eſ-
ſe: aut ſi eandem eſſe ponamus/
ipſum medium vnum/ & vltimū
itidem vnum faciamus neceſ-
ſe eſt. ꝙ ſi hoc abſurdum eueni-
at: vno plures eſſe mundos im-
81 poſſibile eſt. ¶Cenſere autem
aliā ſimpliciū eſſe naturā/ ſi minꝰ
aut plus a proprijs locis diſtent:
metas egredit rationis. quid enī
refert: tāta lōgitudine/ an tāta di-
ſtēt? Differēt enī tāto ratione ma-
gis: quanto plus diſtant. formam
autem eandem habent. At vero

Tral. ve. ex græ. recog.

Vnus enim eſt: motus ſecūdum naturā.
¶Præterea neceſſe eſt omnes mūdos ex 24
eiſdem eſſe corporibus: ſimiliter autem
exiſtentes ſecundum naturā. At vero &
corporum vnūquodq;: neceſſariū eſt ean-
dem habere potentiā. vt dico ignem &
terrā: & quę inter hæc media ſunt. Si enī
æquiuoca hæc ſunt/ & nō ſecundū eandē
ſpeciē dicuntur ea quæ illic & quæ apud
nos ſunt: & ipſum vniuerſum æquiuoce
dicetur mundus. Palam eſt igitur ꝙ hoc
quidem a medio ferri natū eſt: hoc autē
ad medium ipſorū/ ſi omnis ignis eiuſdē
ſpeciei cū igni eſt/ & aliorū vnūquodq;/
quēadmodum et quę in hoc ſunt/ partes
ignis. Q; autē neceſſe ſit ſic ſe habere: ex
ijs quæ circa motus dictæ ſunt ſuppoſi-
tionibus/ manifeſtū eſt. Nam & motus
finiti ſunt: & vnumquodq; elementorū
dicitur ſecundū vnumquenq; motuum.
Quare ſi & motus ijdem ſunt: & elemē-
ta neceſſe eſt eſſe vbiq; eadem. ¶Natæ 25
ſunt igitur ferri/ & ad hoc quidem medi-
um terræ partes: quæ in alio mundo
ſunt. & ad hoc quidem extremū: qui ibi
eſt/ ignis. Sed impoſſibile eſt. ſi enim hoc
accidat: neceſſe eſt ferri/ ſurſum quidem
terram in proprio mūdo/ ignem autē ad
medium. ſimiliter autem & eam quæ hic
eſt terram/ a medio ferri ſecundū natu-
ram/ dum ad mediū quod illic eſt fertur:
propterea ꝙ mundi ſic poſiti ſunt adin-
uicem. Aut enim nō ponendū eſt eādem
eſſe naturam ſimpliciū corporū in pluri-
bus cœlis: aut dicētes ſic/ mediū vnum et
extremum facere neceſſe eſt. hoc autem
cum ſit abſurdū: impoſſibile eſt mundos
vno plures eſſe. ¶Exiſtimare autē aliam 26
eſſe naturā ſimplicium corporū/ ſi diſtēt
minus aut plus a proprijs locis: irrationa-
bile eſt. quid enim refert: tanta dicere
lōgitudine diſtare/ an tanta? Different
enim ſecundum rationem eo magis: quo
plus. ſpecies autem: eadem eſt. At vero

Tral. ve. ex græ. recog.

neceſſe eſt aliquem eſſe motũ ipſorũ. ꝙ enim mouẽtur: manifeſtũ eſt. Vtrum igitur vi omnibus moueri/ & contrarijs dicemus? Sed quod non natũ eſt omnino moueri: impoſſibile eſt hoc vi moueri. Si igitur eſt aliquis motus ipſorũ ſecũdum naturam: neceſſe eſt eorũ quæ eiuſdem ſunt ſpeciei & ſingulorũ ad vnum numero locũ exiſtere motũ/ vt ad hoc aliquod medium/ & ad hoc aliquod extremũ. Si autem ad ſpecie eadem/ plura autẽ/ quia & ſingula plura quidem ſunt ſpecie autẽ vnũquodq; indifferens eſt: non huic quidem partium/ huic autẽ non/ tale erit/ ſed ſimiliter omnibus. ſimiliter enim omnes/ ſecundũ ſpeciem indifferẽtes ſunt adinuicem: numero autem altera eſt quæcũq; a quacũq;. dico autem hoc/ quoniam ſi partes quæ hic ſunt et quę in altero mũdo/ adinuicem ſimiliter ſe habẽt: & ſumpta hinc / nichil differenter ſe habet ad aliquã earũ partiũ quę in aliquo alio mũdo ſunt/ & quæ in hoc ipſo/ ſed ſimiliter. differunt enim nichil adinuicem. Quare neceſſariũ eſt: aut dimouere has ſuppoſitiones/ aut mediũ vnum eſſe/ et extremũ. hoc autẽ exiſtente: neceſſe eſt & cœlum vnum ſolũ eſſe/ & nõ plures/ his eiſdẽ argumẽtis & eiſdẽ neceſſitatibus. Q̃ꝫ autẽ ſit aliqd quo nata eſt terra ferri & ignis: palam eſt & ex alijs. omnino enim quod mouetur: ex quodam in quiddã tranſmutatur. & hæc/ ex quo & in quod: ſpecie differunt. omnis enim mutatio: finita eſt. vt quod ſanat̃: ex morbo in ſanitatẽ. & quod augmentatur: ex paruitate in magnitudinẽ. et quod fert̃ igitur: eteni hoc: fit alicunde aliquo. oportet igitur ſpecie differre: ex quo/ & in quod natum eſt ferri (quemadmodum id quod ſanatur) non quo contigerit/ neq; quo vult mouens. & ignis ergo & terra: non in infinitũ ferũtur/ ſed ad oppoſita. opponũtur autẽ ſecũdum locũ: ſurſum & deorſum.

Argyropylus

motum ipſorũ aliquem eſſe neceſſe eſt. patet enim ipſa moueri.
Omnibuſne igitur motibus vi moueri: cõtrarijſq; dicem⁹? at qđ omnino moueri aptũ non eſt: id vt vi moueat̃ fieri nequit. Si igitur eſt quiſpiã motus ipſorum ſecundũ naturam: & eorũ ſane quę ſunt eiuſdem formæ & ſingulorũ ad vnũ numero locũ/ ad hoc inq̃ medium & ad hoc vltimũ/ motionem eſſe neceſſe eſt. Si vero ad 83
eadem ſpecie/ plura autẽ numero
motus ipſorũ ſit/ propterea ꝙ &
ſingula plura quidem ſunt/ ſpecie vero non differunt: non huic
quidem partiũ tale/ huic autẽ nõ
tale/ ſed ſimiliter omnibus idem
accõmodabitur. eadẽ enim omnes inter ſeſe ſpecie conſtat eſſe:
numero vero quamuis a quauis
differre. Hoc autẽ ideo dico: quia 84
partes quæ hic ſũt/ & partes quæ
in altero mũdo ſunt inter ſeſe ſimiliter habent/ & ea quæ hinc eſt
ſumpta nullam differentiam ad
earum partiũ vllam habet quæ
in alio & in eodẽ ſunt mũdo/ ſed
eodẽ ſe habet ad omnes. quippe
cum inter ſeſe non differãt forma.
Quare aut haſce ſuppoſitiones 85
mouere: aut mediũ vnum & vltimum vnũ eſſe neceſſe eſt. Qđ ſi
ſit: & cœlũ his eiſdẽ ꝓfecto ſignis
eiſdemq; neceſſitatibus vnũ ſolum & non plures eſſe neceſſe eſt.
Eſſe autem quippiam quo ferri 86
terra eſt apta ac ignis: ex ceteris
etiã patet. omnino eni id quod
mouetur: ex quopiã in quippiam
mutatur. atq; hæc/ ex quo in quã
& in quod/ ſpecie differũt. omnis
autem mutatio: finita eſt ſane. Id
enim qđ ſanatur/ ex morbo it ad
ſanitatẽ: & id qđ accreſcit/ e quãtitate parua ad magnã accedit. &
id ergo quod fertur legem eandẽ
ſubit. etenim hoc/ ex loco in locũ
eundo fit. Id ergo ex quo/ & id ad
quod aptũ eſt ferri: ſpecie differre
oportet. quẽadmodũ id quod ſanatur/ non quouis ſine vllo diſcrimine pergit: neq; quo vult iſce
qui mouet. Et ignis ergo/ & terra:
nõ in infinitũ/ ſed in oppoſita ſane ferunt̃. ſupra aũt & infra/ ſũt ea
quæ in loco ſubeũt oppoſitionẽ.

Argyropylus

87 Quibus efficitur: vt hæc lationis
ſunt fines. nã & cõuerſio: oppoſita
quodãmodo habet ea quę p dia-
metrũ diſtãt. toti vero: non eſt cõ
trarium quicq̃. Quare & ex hiſce
motio: quodãmodo i oppoſita fit
atq; finita. ¶ Sit igiť quiſpiã exi-
tus & nõ ſine fine ferãtur: neceſſe
88 eſt. Non ferri autẽ hæc in infini-
tum: ſignũ etiã hoc eſſe videtur.
terra nãq; & ignis quo propin-
quiora ſunt locis ſuis / illa quidẽ
medio / ignis vero ſupero loco: eo
celerius porro ferũtur. Qz ſi infi-
nitus eſſet ſuperus locus: infinita
nimirũ & celeritas eſſet. et ſi ce-
leritas infinita eſſet: et grauitas
etiã et leuitas infinita eſſet. Nã
vt id quod inferius pergeret / cele
ritate differẽs / grauitate celere eſ-
ſet: ſic ſi infinita eſſet huius ac-
cretio / & incremẽtũ ſane celeri-
89 tatis infinitũ etiam eſſet. At vero
neq; ab alio / neq; vi (vt quidã in-
quiũt) extruſũ: ſurſũ alterũ ipſo-
rũ / deorſum alterũ fertur. tardius
eni maior ignis ſurſum: & maior
terra deorſũ vtiq; moueretť. nunc
autẽ contrariũ fit. ignis eni ma-
ior: & terra etiam maior celerius
ſemp ꝓpriũ locũ petit. Neq; por-
ro celerius prope finẽ pergerẽt: ſi
vi extruſiõeq; mouerẽtur. omnia
nãq; quæ ita mouẽtur: cũ lõgius
ab eo qđ vim attulit diſtãt / tardi-
us ſane ferũtur. atq; vnde vi pul
ſa ſũt: illuc nõ vi ſed ſuopte nutu
90 feruntť. Quare fides ex hiſce: ſumi
de hiſce qbus de loquimur ſatis
poteſt. Pręterea / per rationes etiã
q̃ ex prima Philoſophia adduci
poſſũt / & ex ipſa cõuerſione quã
quidẽ hic ſimiliter & in cæteris
mũdis ꝑpetuã eſſe neceſſe eſt: hoc
idem demõſtrari ꝑfecto poteſt.
fuerit inſup manifeſtũ cœlũ neceſ
ſario vnũ eſſe: & ſi hoc cõſiderabi
91 mus modo. Nã cũ tria ſint elemẽ
ta corporea: tria nimirũ & loca
elemẽtorũ erũt. Atq; vnus quidẽ
locus: corporis eius erit qđ ſub
oĩbus collocať / qui quidem circa
mediũ eſt. Alius aũt: eius qđ orbe
ferť / qui qdem vltimus eſt. Et ter-
tius: eius qđ eſt mediũ corp9 / qui
qdem inter hęc loca medius eſt.
in hoc eni id eſſe corpus neceſſe

Tral. ve. ex græ. recog.

Quare iſta ſunt termini lationis: quãdo-
quidẽ & motus circularis habet quodã-
modo oppoſita ea quę ſecũdũ diametrũ.
vniuerſę aũt: nõ eſt cõtrariũ quicq̃. Qua-
re & his: aliquo modo motus ad oppo-
ſita fit & finita. ¶ Neceſſe eſt igiť eſſe ali 27
quem finem: & non in infinitũ ferri. Si-
gnum autẽ eſt nõ in infinitũ ferri: & ter-
ram quidem quanto propinquior fuerit
medio / velocius ferri. ignem autẽ: quan-
to ei quod eſt ſurſum. ſi autem infini-
tum eſſet: infinita vtiq; eſſet & velocitas.
Si vero velocitas: & grauitas / & leuitas.
vt enim quod inferius tendit velocitate
diuerſum / grauitate vtiq; eſt velox: ſic
ſi infinita eſſet huius additio / & velocita-
tis additio infinita vtiq; eſſet. At vero
neq; ab alio hoc quidem ipſorũ ſurſum
fertur / hoc autem deorſum: neq; vi (quẽ-
admodũ quidã aiunt) per extruſionẽ. tar
dius eni moueretur maior ignis / ſurſum:
& maior terra / deorſum. nunc autẽ con-
tra: ſemper maior ignis velocius fertur /
& maior terra in ſuum locum. Neq;
velocius vtiq; prope finẽ ferrẽtur: ſi vi / &
extruſione mouerentur. omnia enim ab
eo qđ vim attulit / lõgius exiſtẽtia: tardi-
us ferũtur. & vnde vi: illuc ferũtur nõ vi.
Quare: ex his / ſpeculantibus eſt accipere
fidem de ijs quæ diximus / ſufficienter.
Præterea autem et per eas quę ex prima
Philoſophia ſunt rationes / oſtendetur
vtiq;: & ex eo qui circulariter fit motu /
quem neceſſarium eſt ſempiternum ſi-
militer hic eſſe / & in alijs mundis. Ma-
nifeſtum autem etiam ſic fiet conſide-
rantibus: ꝙ neceſſe eſt vnum eſſe cœ-
lum. tribus enim exiſtentibus corporeis
elementis: tria erunt & loca elemento-
rum. Vnus quidem / ſubſiſtentis corpo-
ris: qui circa medium eſt. Alter autem /
eius quod circulariter fertur: qui quidem
eſt extremus. Tertius / qui inter hæc me-
dius eſt: qui medij eſt corporis. neceſſe

Tral.ve.ex græ.recog.

eſt enim in hoc eſſe:id quod ſuperfertur. ſi enim non in hoc:extra erit.ſed impoſſibile eſt extra.hoc eni/ſine grauitate: hoc autem/ habens grauitatẽ. Magis autem deorſum eſt/cuiuſuis corporis grauitatẽ habentis locus :ſi qui in medio eſt/ipſius grauis locus eſt.At vero:neq; præter naturã.alij enim:erit ſecundũ naturam. aliud autẽ:non eſt.neceſſe eſt igitur:vt in medio ſit.huius autẽ ipſius/quæ ſint differẽtiæ:poſterius dicemus.De corporeis igitur elementis & quæ ſint/ & quot/ & quis vnuſcuiuſq; locus/inſuper autẽ omnino quot ſecundũ multitudinẽ ſint ipſa loca: manifeſtum eſt nobis ex dictis.

CAP. VIIII.

28 Quod autẽ non ſolũ vnus eſt/ſed et impoſſibile eſſe plures/inſuper autem q; ſempiternus/cum incorruptibilis ſit et ingenit9: dicamus/primũ dubitatione facta de ipſo.videbitur vtiq; ſic cõſiderantibus impoſſibile:vnũ & ſolũ eſſe ipſum.in oibus eni & quæ natura/et quę ab arte facta ſunt et cõſtãt:aliud eſt ipſa per ſeipſã forma/& miſta cũ materia. vt ſphęrę:alia ſpecies/& aurea et ęrea ſphęra.et rurſus circuli alia forma:& æreus et ligneus circulus.Nã quod quid erat eſſe ſphæræ aut circulo dicentes: non dicemus in ratione aurũ aut æs/tanq̃ nõ exiſtant hæc de ſubſtantia. ſi vero æreã aut aureã:dicemus/etiã ſi non poſſumus intelligere aut ſumere aliud aliquid præter ſingulare.quãdoq; enim nichil prohibet hoc accidere:vt ſi ſolus vnus ſumaꝛ circulus.nichilo eni minus aliud erit eſſe:circulo/et huic circulo.& illud quidẽ/ ſpecies: hoc autẽ/ſpecies in materia et eorũ quæ ſingularia ſũt.Quoniã igiꝛ cœlũ eſt ſenſibile:ſingulariũ vtiq; erit.ſenſibile eni oẽ: in materia exiſtit.ſi autẽ ſingulariũ:aliud erit eſſe huic cœlo & cœlo/ ſimpliciter.

Argyropylus

eſt:quod eminet leuitate. nam ſi in hoc non eſt:extra collocabitur ſane.at fieri non poteſt.aliud enĩ pondere caret:aliud pondus habet.Locus autem eius corporis quod pondus habet/inferior eſt: ſi iſce qui eſt in medio/ grauis eſt corporis locus.At neq; præter naturam in hoc eſt loco.competet enim alij:ſecũdum naturam, at nullum eſt aliud corpus in ratione rerũ:vt patuit.In ipſo ergo medio qui eſt iter dicta loca:hoc eſſe neceſſe eſt. huius autẽ ipſius quænã ſint differẽtię:poſteri9 explicabimus.De corporeis igitur elemẽtis quænã & quot ſũt/& q9 cuiuſq; locus/& quot inſuper ſunt multitudine ipſa loca:ex ijs quæ diximus patuit.

CAP. VIIII.

Dicamus autẽ deinceps oportet/mundũ nõ ſolũ vnũ eſſe ſed etiã plures eſſe nõ poſſe/& inſuper perpetuum eſſe cum neq; corruptionẽ neq; generationem ſubire poſſit:primo dubitatione de ipſo allata.nam ſi hoc pacto cõſiderauerimus:impoſſibile eſſe videbitur vnũ ipſum ac ſolũ eſſe. vniuerſis enim rebus quę aut a natura aut ab arte ſunt factæ:aliud eſt ipſa per ſeipſam forma/& quę eſt cum materia miſta. ceu ſphæræ forma alia eſt / & aurea atq; ęnea ſphæra. & circuli rurſus alia eſt ipſa forma: & æneus circulus ligneuſve. ſphærę nãq; quidditatẽ aut circuli aſſignãtes:nõ aurũ nõ æs in ratione dicem9/quippe cũ hæc ſubſtãtię hiſce nõ ſint.Si vero æneã aut aureã ſphærã: dicemus/etiã ſi p̃ter ſingulare quicq̃ aliud intelligere aut ſumere non poſſumus.iuterdũ eni vt hoc accidat/nichil obſtat:veluti ſi ſolus vnus circulus fuerit ſũptus. non minus enĩ aliud eſſe circuli & huius circuli erit.& illud q̃dem forma:hoc autẽ i materia forma erit ac ſingulare.Cũ igiꝛ cœlũ ſenſibile ſit:ſingulare erit ꝑfecto.ſenſibile eni omne:in materia eſt.ſi ſingulare autem eſt: aliud eſſe huiuſce cœli & cœli ſimpliciter erit. 92

Argyropylus

Eſt ergo aliud:hoc cœlũ/& ſim-
pliciter cœlum. atq; hoc eſt vt
ſpecies atq; forma:illud vt cum
materia miſtum.Quorum autem
forma quædam & ſpecies eſt:eo-
rũ aut ſunt aut eſſe plura ſingu-
lariter poſſunt.nam ſi ſint vt qui-
dam inquiunt/formæ: hoc acci-
dere ſane neceſſe eſt. Sin nichil
ſit talium ſeparatum:non minus
idem euenire neceſſe eſt.in om-
nibus enim hiſce quorum ſubſtã
tia in materia eſt:plura eſſe & in-
finita ea quæ ſunt eiuſdem ſpe-
ciei videmus. Quare aut plures
ſunt cœli:aut plures eſſe profecto
poſſunt.Ex his igitur quiſpiam
exiſtimauerit: & eſſe plures cœ-
93 los/& etiam eſſe poſſe. Conſide-
randum autem rurſus eſt:quidnã
horum dicitur recte/& quid non
recte.Aliam igitur eſſe formæ ra-
tionẽ eam quæ ſine materia eſt/
aliã eam quę in materia eſt:recte
profecto dicitur/ atq; verum eſſe
ponatur. nulla tamẽ ob idipſum
mũdos aut plures eſſe aut plures
eſſe poſſe neceſſitas eſt:ſi hic vni-
uerſa ex materia cõſtat/vt & cõ-
94 ſtare videtur.Hoc aũt modo:for-
ſitan id quod dicitur magis pa-
tebit. ſi enim ſimitas concauitas
eſt in naſo aut i carne/caroq; ma
teries eſt ſimitatis: ſi omnibus
ex carnibus vna fieret caro/atq;
in hac ſimitas eſſet orta/ nul-
lum aliud ſimum aut eſſet aut fo
re omnino poſſet.Simili quoq;
modo ſi materies in homine ca-
ro eſt atq; oſſa:ſi vniuerſa ex car-
ne atq; oſſibus fieret homo/atq;
illa diſſolui non poſſent/alius ho
mo profecto eſſe non poſſet.Eadẽ
fuerit & in cæteris ratio.omnino
enim quorum ſubſtantia in ſub-
iecta materia quadam eſt:eorum
nichil oriri poteſt/ ſi non aliqua
95 materia ſit.Cœlũ autẽ/eſt quidem
ſingulare:& ex materia conſtat.
ſed ſi non ex ipſius materiei par-
te ſed ex vniuerſa materia cõſtat:
eſſe quidem ipſius cœli atq; hu-
iuſce cœli/ aliud eſt. non tamen
aut aliud erit/aut plures fieri poſ
ſunt:propterea ꝙ vniuerſam hoc
materiam eſt complexum.Reſtat
ergo hoc demonſtrare : ex vni-

Tral.ve.ex græ.recog.

Aliud igitur eſt: hoc cœlũ/ & cœlũ ſim-
pliciter.& hoc quidem/vt ſpecies & for-
ma:illud autẽ vt cũ materia miſtũ.Quo-
rũ autẽ eſt forma quædã & ſpecies:eorũ
aut ſunt aut eſſe poſſũt plura ſingularia.
ſiue enim ſint ſpecies/ queadmodũ dicũt
quidam:neceſſe eſt hoc accidere.ſiue eti-
am ſeparatum nichil talium ſit:non mi-
nus.in omnibus enim ſic videmus:quo-
rumcũq; ſubſtãtia in materia eſt/ plura
& infinita eſſe ea quę eiuſdẽ ſunt ſpeciei.
Quare aut ſunt plures cœli:aut cõtingit
plures eſſe. Ex his igit ſuſpicabitur vtiq;
aliquis: & eſſe/ & contingere plures eſſe
cœlos.conſiderandũ autẽ eſt rurſus:quid
horũ dicitur bene/et quid non bene.Ali-
am igitur eſſe formæ rationem eam quæ
ſine materia eſt et eam quæ in materia
eſt: bene dicitur/ſitq; hoc verum. ſed ni-
chilo minus nulla neceſſitas eſt: propter
hoc plures eſſe mundos. neq; contingit
eſſe plures:ſi iſte ex tota eſt materia/quẽ-
admodum eſt.Sic autẽ: magis forte/erit
quod dicitur manifeſtũ. ſi enim ſimitas
curuitas eſt in naſo aut carne/& caro eſt
materia ſimitatis : ſi ex omnibus carni-
bus vna fiat caro/et exiſtat i hac ſimitas/
nichil vtiq; aliud aut eſſet ſimum/ aut cõ
tingeret fieri.Similiter autem et ſi carnes
& oſſa materia ſunt hominis: ſi ex om-
ni carne et oſſibus non potentibus diſ-
ſolui homo fieret/non vtiq; contingeret
alium eſſe hominem.ſimiliter autem: &
in alijs.omnino enim quorumcunq; ſub-
ſtantia eſt in ſubiecta quadam materia:
horum nichil cõtingit fieri non exiſtente
aliqua materia.cœlũ aũt:eſt quidem eo-
rũ quę ſingularia ſunt/et eorũ quę ex ma
teria.ſed ſi non ex parte ipſius cõſtat/ſed
ex vniuerſa:eſſe q̃dem ipſiꝰ cœli & huius
cœli aliud eſt/non tamen aut erit aliud/
aut vtiq; cõtinget fieri plures/ꝓpterea ꝙ
hoc materiã cõprę̃hẽdit vniuerſam.Hoc
igitur ipſum reſtat oſtendere : ꝙ ex vni-

Tral.ve.ex græ.recog.

uerſo naturali et ſenſibili cõſtat corpore.
29 ¶Dicamus autem primũ/quid dicimus
eſſe cœlum / & quotupliciter : vt ma-
gis nobis manifeſtum fiat/ quod quæri-
tur. Vno igit̃ modo cœlũ dicimus: ſub-
ſtantiam extremæ vniuerſi circunlatio-
nis. aut corpus naturale:quod in extre-
ma eſt circũlatione vniuerſi.cõſueuimus
enim maxime:extremum & ſurſum vo-
care cœlum in quo et diuinũ omne collo-
catũ eſſe dicimus. Rurſus autẽ alio mo-
do:corpus continuum extremæ circunla
tioni ipſius vniuerſi/in quo luna / & ſol/&
quædam aſtrorũ ſunt.etenim:hęc in cœ-
lo eſſe dicimus. Præterea aliter dicimus
cœlũ:contentũ corpus ab extrema circũ
latione. totum enim et vniuerſum :con-
30 ſueuimus dicere cœlũ.¶Tripliciter igi-
tur cũ dicatur cœlũ:totũ ab extrema con
tentũ circũlatione neceſſe eſt ex omni cõ
ſtare naturali et ſenſibili corpore.propter
ea ꝙ neq; vllum eſt extra cœlũ corpus:
neq; cõtingit eſſe. Si enim eſt extra extre
mam circunlationem corpus phyſicum:
neceſſe eſt ipſum aut ſimplicium eſſe cor-
porum aut compoſitorum/& aut ſecun-
dum naturam/ aut præter naturam ſeſe
habere. Simplicium igitur nullum vtiq;
erit.quod enim circulariter fertur: oſten-
ſum eſt ꝙ non poteſt permutare ſuum-
ipſius locum. At vero neq; id quod a
medio / eſſe poteſt : neq; quod ſubſtat.
ſecũdum enim naturam:non vtiq; erunt.
alia enim ipſorum ſunt : propria loca.
Præter autem naturam ſi ſunt : alij cui-
dam erit ſecũdum naturam qui extra eſt/
locus. eum enim qui huic præter natu-
ram eſt:neceſſarium eſt alij eſſe ſecundũ
naturam.ſed non eſt aliud corpus præ-
31 ter hæc.¶Non ergo eſt poſſibile:vllum
ſimpliciũ corporũ extra cœlũ eſſe.ſi au-
tem non ſimplicium:neq; miſtorum.ne-
ceſſe eſt enim & ſimplicia eſſe:miſto exi-
ſtente. At vero:neq; eſſe eſt poſſibile.aut

Argyropylus

uerſo inq̃ ipſum naturali corpore
ſenſibiliq; conſtare. ¶Dicamus 96
autem primũ quidnam cœlũ eſſe
dicimus / atq; quot modis: quo
magis id nobis manifeſtũ quod
quæritur/fiat. Vno igitur modo
cœlum dicimus:ſubſtantiam vl-
timæ vniuerſi conuerſionis.aut
id naturale corpus: quod eſt in
vltima vniuerſi conuerſione.vl-
timum enim ſuperumq; corpus:
cœlum maxime cõſueuimus ap-
pellare/in quo & vniuerſũ diui-
nũ dicimus eſſe.Alio modo cœlũ
id corpus dicimus:qđ eſt proxi-
mũ vltimæ vniuerſi cõuerſioni/
in quo luna & ſol & nõnullæ ſtel
larũ ſũt collocatæ,hęc eni:in cœ-
lo dicimus eſſe.Inſuper alio mo-
do dicitur cœlũ: id corpus qđ a
cõuerſione vltima cõtinetur.totũ
enim ac vniuerſum: cœlũ dicere
cõſueuimus.¶Cũ igit̃ cœlũ tri- 97
bus modis dicatur:totũ id quod
ab extrema cõuerſione cõtinet̃/ex
vniuerſali ſenſibiliq; corpore cõ
ſtare neceſſe eſt/propterea ꝙ ex-
tra cœlum neq; eſt quicq̃ corpus/
neq; eſſe omnino poteſt.Nam ſi
extra vltimã conuerſionẽ corpus
ſit naturale: ipſum aut ſimpliciũ
quippiã corporum aut cõpoſito-
rum eſſe/& aut ſecundũ naturam
aut præter naturã ſeſe habere ne-
ceſſe eſt.Simpliciũ igit̃ corporũ
quicq̃ omnino non erit.demon-
ſtratũ eſt enim:id quod orbe fer-
tur/mutare ſuum locum nõ poſſe.
At neq; id eſſe poteſt/quod e me-
dio fertur: neq; etiam id qđ ſub
omnibus collocat̃.etenim natura
quidem ibi non erũt.alia namq;
ſunt ipſorum propria loca.Si ve-
ro præter naturam ſunt:alij cui-
piam corporum exterus ille lo-
cus competet ſecundum naturã.
qui namq; huic præter naturam
tribuit̃:is alij cõpetat ſcđm natu-
rã neceſſe eſt.at nullũ aliud ꝓter
hęc:l ratiõe rerũ ſimplex eſt cor-
pus.¶Impoſſibile eſt ergo:corpo
rũ extra cœlũ quicq̃ ſimpliciũ eſſe.
Q; ſi corpꝰ nequeat vllũ eſſe:neq;
quicq̃ miſtorũ etiã eſſe poteſt.ſint
eni & ſimplicia:ſi ſit miſtũ neceſ-
ſe ẽ.At vero:neq; fore etiã põt.aut 98

Argyropylus

enim prӕter naturam:aut ſecun-
dum naturam/& aut ſimplex aut
miſtum identidem erit. Quare
eadem ratio ſane redibit. ni-
chil enim refert:ſi ſit/an fore poſ
ſit conſiderare. Patet igitur ex di
ctis: nec eſſe nec fore poſſe vlli-
us extra cœlum corporis molē.
vniuerſus enim mundus:ex ſua
tota materia conſtat. materia
nāq; ipſius:naturale eſt atq; ſen
ſibile corpus. Quare neq; nunc
plures ſunt cœli/neq; fuere/neq;
etiam fore poſſunt: ſed vnicum
eſt hoc cœlum atq; perfectum.
99 ¶Patet inſuper:neq; locū extra
cœlum eſſe/neq; vacuum/neq; tē
pus. In omni nāq; loco: corpus
eſſe profecto poteſt. Vacuum au-
tem id eſſe dicunt: in quo cor-
pus non eſt/ſed eſſe poteſt. Tem
pus vero: motus numerū eſſe cō
ſtat. & motus:ſine naturali corpo
100 re nullus eſt. At demonſtratū eſt:
extra cœlum nec eſſe corpus/nec
etiam eſſe poſſe. Patet ergo:neq;
locum extra cœlum eſſe/neq; va
cuū/neq; tēp9. ¶Quocirca neq;
apta ſunt ea quӕ illic ſunt eſſe
in loco/neque tempus ſeneſcere
ipſa facit/neq; vllius eorum eſt
vlla mutatio quӕ ſuper extima
ſunt diſpoſita latione: ſed nullis
alterationibus / nullis paſſioni-
bus prorſus ſubiecta/ optimam
in vniuerſa ſempiternitate vi-
tam & ſufficiētiſſimam habent.
diuine namq;:nomen hoc pro-
nūciatum eſt ab antiquis. finis
enim qui vitӕ vniuſcuiuſq; con
tinet tēpus/ cuius nichil eſt ex-
tra ſecundum naturam:ſempiter
nitas vniuſcuiuſq; eſt nuncupa-
tus. per eandem etiam rationem
finis vniuerſi cœli/ac finis hiſ-
ce qui tempus totum infinitūq;
cōtinet:ſempiternitas eſt/ a ſem
per eſſendo appellatione ſum-
pta/immortalis ſane atque diui
na / vnde & cӕteris/alijs exa-
ctius/ alijs offuſcatius/ipſum eſ
ſe viuereque dependet. etenim
vt in externis circa diuina ſen-
tentijs perſӕpe rationibus/ diui-
num omne neceſſario mutatio-
ne vacare videtur:primum ipſū
ac ſummum ita ſe habens/ teſtis

Tral. ve. ex grӕ. recog.

eni prӕter naturā erit: aut ſecūdū naturā/
& aut ſimplex/aut miſtum. Quare rurſus
eadē veniet ratio. nichil enim refert conſi-
derare:ſi eſt/an fore poteſt. Manifeſtū eſt
igitur ex dictis:ꝙ neq; eſt extra/ neq; fo-
re contingit vllius corporis molē. ex tota
enim eſt propria materia:totus mundus.
materia enim ipſi eſt: naturale corpus &
ſenſibile. Quare neq; nūc ſunt plures cœ-
li/neq; fuerunt/neq; contingit fore plures:
ſed vnum/& ſolum/& perfectum/ eſt hoc
cœlum. ¶Simul autem manifeſtum eſt:ꝙ 32
neq; locus/ neq; vacuum/neq; tempus eſt
extra cœlum. In omni eni loco:corpus eſ-
ſe poſſibile eſt. Vacuum autem eſſe dicūt:
in quo nō eſt corpus/ poſſibile autem eſt
eſſe. Tempus autem:eſt numerus motus.
motus autem:ſine phyſico corpore nō eſt.
extra autem cœlum ꝙ neq; eſt/ neq; con-
tingit eſſe corpus:oſtēſum eſt. Manifeſtū
igitur eſt: ꝙ neq; locus/neq; vacuum/neq;
tempus eſt extrinſecus. ¶Quapropter 33
neq; quӕ illic ſunt nata ſunt in loco eſſe/
neq; tempus ipſa facit ſeneſcere/ neq; eſt
vlla tranſmutatio vllius eorū eſt quӕ ſu-
per extima diſpoſita ſunt latione: ſed in-
alterabilia & impaſſibilia/ optimam ha-
bentia vitam & per ſe ſufficientiſſimam/
perſeuerant toto ęuo. etenim hoc nomen:
diuine enunciatum eſt ab antiquis. finis
enim qui continet vitӕ vniuſcuiuſq; tem-
pus/ cuius nichil eſt extra ſecundum na-
turam: ӕuum vniuſcuiuſq; vocatum eſt.
ſecundum eandem autem rationem: &
totius cœli finis/ & finis omne tempus ac
infinitatem continens: ӕuum eſt/ab eo ꝙ
ſit ſemper ſumpta denominatione/ īmor-
tale et diuinum/ vnde & alijs pendet/ his
quidem exactius. his autem obſcurius/ eſ-
ſe & viuere. etenim quemadmodū in en-
cyclijs philoſophiӕ diſputationibus circa
diuina:ſӕpe declaratur rationibus/ ꝙ diui
nū ipſū intrāſmutabile eſſe neceſſe eſt om
ne:primū ac ſummū eſt. qđ ſic ſe habēs: at-

Tral.ve.ex græ.recog.

teſtatur iis quæ dicta ſunt. neq; enim a-
liud melius eſt: quod moueat. illud enim:
eſſet vtiq; diuinius. neq; habet prauita-
tem vllam: neq; indigens ſuorum bonorũ
vllo eſt. Et iceſſabili vtiq; motu mouetur:
rationabiliter. omnia enim quæ mouen-
tur/quieſcunt: cum venerint in proprium
locum. eius autem corporis quod circula-
riter mouetur: idem eſt locus vnde incœ-
pit/ & in quo finit.

CAP. X.

34 HIs autẽ determinatis dica-
mus poſt hęc: vtrum ſit in-
generabilis an generabilis/
& incorruptibilis an corru
ptibilis: narratis prius alio-
rũ opinionibus. contrariorũ enim demon
ſtrationes: dubitationes de cõtrariis ſunt.
ſimul autẽ & magis vtiq; credibilia/ erũt
dicẽda: iis qui ante audierint dubitatorũ
ſermonũ iuſtificationes. nam videri indi-
cta cauſa condemnare: minus vtiq; nobis
inerit. etenim oportet eos/ arbitros eſſe/ nõ
aduerſarios: qui veritatem ſunt indicatu-
35 ri ſufficienter. ❡ Genitũ igitur omnes eſ-
ſe dicunt: ſed genitũ/ hi quidem ſempiter-
num/ alii autem corruptibilẽ/ queadmodũ
quodcũq; aliud eorũ quæ natura conſtãt.
Quidã autẽ viciſſim/ quãdoq; quidem ſic
quandoq; autẽ aliter ſe habere patientem
corruptionem/ & hoc ſemper perſeuerare
ſic: quemadmodũ Empedocles Agrigen-
36 tinus/ & Heraclitus Epheſius. ❡ Genitũ
igitur eſſe/ ſempiternũ tamẽ eſſe/ dicere: im
poſſibiliũ eſt. ſola enim hæc ponẽda ſunt
rationabiliter: quęcunq; in multis/ aut om
nibus videmus eſſe. de hoc autem: accidit
cõtrariũ. oĩa eni quæ generantur: & corrũ
pi vidẽtur. Amplius autẽ quod non habet
principiũ ſic ſe habẽdi/ ſed nõ poteſt aliter
habere prius p oẽ ęuũ: ĩpoſſibile eſt et trãſ
mutari. erit enim aliqua cauſa: quæ ſi pri-
us eſſet/ poſſibile vtiq; eſſet aliter habere/
quod impoſſibile eſt aliter ſeſe habere.

Empedocles. Heraclit9.

Argyropylus

eſt dictis. Neq; eni aliud pſtabi-
lius eſt: quod quidẽ moueret. il-
lud eni porro diuinius eſſet. neq;
prauitatis cuiuſq; eſt particeps:
neq; bonorum ſuorũ cuiuſq; indi
get. Et iceſſabili igitur motu: nõ
abſq; ratione mouetur. vniuerſa
enim ceſſant deſinuntq; moue-
ri: cum venerint ſuum in lo-
cũ. eius autem corporis qđ ver-
ſatur: idem eſt locus in quo in-
cœpit/ & in quo finit.

CAP. X.

HIſce determinatis 101
cõſideremus dein
ceps oportet: vtrũ
mundus ingene-
rabilis ſit an gene
rabilis/ & incorruptibilis an cor-
ruptibilis/ prius cæterorũ opini-
onibus recitatis. demonſtratio-
nes enim cõtrariorũ: dubitatio-
nes de contrariis ſunt. Inſuper et
dicenda magis credẽtur: ſi ſenten
tiarũ earũ quæ in cõtrouerſiã ve
niunt/ iura prius fuerint audita.
abſentes eni: condemnari minus
vtiq; videbũtur. etenim eos qui
ſatis iudicauerint veritatem: nõ
aduerſarios/ ſed arbitros eſſe o-
portet. ❡ Omnes itaq; factũ qui- 102
dẽ aſſerũt eſſe: ſed factũ quidam
perpetuũ/ quidã caducũ perinde
vt quoduis aliud eorũ quæ natu
ra conſtant/ inquiunt eſſe. Qui-
dam viciſſim interdum hoc/ in-
terdũ alio modo ſeſe habere ſub-
euntem corruptionem/ idq; ſem
per hoc fieri modo dicũt: vt A-
grigentinus Empedocles/ vt E-
pheſius Heraclitus dicit. ❡ Igit
factũ quidem eſſe/ perpetuum ta
men eſſe aſſerere: ex iis eſt pfecto
quæ nequeũt eſſe. ea namq; ſola
ponẽda ſunt: quæ in multis aut
i oibus eſſe videmus. De hoc au
tẽ: cõtrariũ accidit. vniuerſa enĩ
quæ fiunt: & corruptionẽ ſubire
videntur. Præterea quod nõ ha- 103
bet principium hoc habẽdi mo
do/ ſed aliter habere prius vni-
uerſa æternitate non poteſt: id &
mutari profecto nequit. erit enĩ
aliqua cauſa: quæ quidẽ ſi prius
eſſet/ aliter id ſeſe habere poſſet/
qđ aliter ſeſe habere nõ poteſt.

Argyropylus

Qꝛ ſi mundus ex aliter prius ha-
bẽtibus cõſtat:ſi ſemper ſic ſe ha
bẽtibus & nõ potẽtibus aliter ſe
habere/factus ipſe profecto non
eſt.ſi vero eſt factus: & illa aliter
ſeſe habere poſſe/& nõ ſemper ita
ſeſe habere/neceſſe eſt. Quare &
cõſtituta diſſoluẽtur: & diſſolutæ
ãte cõſtiterũt.atqꝫ hoc infinities:
aut ſic ſe habuit/aut poterat ſic ha
bere. quod ſi ita eſt: non vacabit
ſane corruptiõe/ neqꝫ ſi olim ali-
ter ſeſe habebat/neqꝫ ſi aliter ſeſe
104 habere poſſit. Subſidium autem
quod quidam eorum qui dicunt
mundum incorruptibilem quidẽ
eſſe/attamen factum eſſe/ſibi ipſis
enituntur ferre: verum non eſſe vi
detur.Inquiunt enim & ſe perin-
de vt geometræ qui deſignatio-
nes deſcribũt:de generatione mũ
di dixiſſe/nõ quia aliquando mũ
dus eſt ortus/ ſed gratia doctrinæ
quia diſcentes magis cognoſcũt/
ſi vt deſignationẽ viderint factũ.
105 Hoc autẽ:nõ idẽ eſt/vti dicimus.
nã in deſignationũ quidem effe-
ctione:oibus poſitis eſſe ſimul ac-
cidit idẽ. In horũ autẽ demõſtra-
tionibus:non idẽ/ſed impoſſibile
ſane accidit.Ea namqꝫ quæ prius
poſteriuſve ſumũtur: ſubcõtraria
106 ſũt. ex Iordinatis enim olim: in-
quiunt ordinata fuiſſe.vt autẽ idẽ
ordinatũ ſit ſimul atqꝫ inordina-
tum/fieri nequit:ſed generationẽ
eſſe quæ ſeparat tempuſve/neceſ-
ſe eſt. in deſignationibus vero:ni
chil eſt tẽpore ſeparatũ. Eſſe igiẗ
ĩpoſſibile ꝑpetuũ ipſũ ſimul ac fa
ctũ eſſe:ex his quæ diximꝰ patet.
107 ¶Cõſtituere vero mũdũ viciſſim
atqꝫ diſſoluere:nil aliud eſſe videẗ
q̃ ipſũ ſempiternũ q̃dẽ/formã aũt
mutantẽ/extruere.ꝑinde atqꝫ ſi qs
interdũ corrũpi/interdũ eſſe puta
ret quẽpiã: qui vir ex puero/& ex
viro fieret puer.eſt enĩ perſpicuũ:
ſi elementa inter ſeſe cõueniũt/nõ
quẽuis ſed eundem ordinem ean
dẽqꝫ fieri conſtitutionem. præſer
tim ſecundum eos qui hanc ſen-
tentiam dicũt:qui quidẽ vtriuſqꝫ
diſpoſitionis cõtrariũ ipſum cau
ſam inquiunt eſſe. Quare ſi totum
quidẽ corpus continuum perma
nẽs/interdum hoc/ interdum illo

Tral.ve.ex græ.recog.

Sí autẽ prius ex aliter habẽtibus cõſtitu-
tus eſt mũdus:ſi quidem ſemper ſic habẽ
tibus & ĩpoſſibilibus aliter habere/nõ v-
tiqꝫ factus eſt.ſi autẽ factus eſt:neceſſe eſt
ſcilicet & illa poſſibilia eſſe aliter habere/
& nõ ſemꝑ ſic ſe habere. Quare & cõſti-
tuta/diſſoluẽtur:et diſſoluta/prius cõſtitu
ta fuerũt.& hoc ĩfinities:aut ſic habebat/
aut poterat.ſi aũt hoc:nõ vtiqꝫ erit ĩcorru
ptibilis/ neqꝫ ſi aliter habebat aliquãdo:
neqꝫ ſi poſſibile ſit aliter habere. Auxiliũ
autẽ/qđ quidã eorũ conãtur afferre ſibi-
ipſis/qui dicũt incorruptibilẽ q̃dẽ eſſe/ſed
factũ: nõ eſt verũ.ſimiliter eni dicunt ijs
qui deſignationes deſcribunt : & ſeipſos
dixiſſe de generatione/ non tanq̃ gene-
rato aliquãdo/ſed doctrinæ gratia/ tanq̃
q magis cognoſcãt ſi velut deſignationẽ
viderit factũ.Hoc aũt ẽ/queadmodũ di
cimꝰ:nõ idẽ.ĩ effectiõe eni deſignationũ:
poſitis oibus eſſe ſimul/idẽ accidit.in ho
rũ autẽ demõſtrationibus:nõ idẽ/ ſed im
poſſibile.quæ eni accipiũtur prius & po
ſterius: ſubcontraria ſunt. ex inordinatis
enim aliquãdo:ordinata facta eſſe dicũt.
ſimul autẽ idem inordinatũ eſſe & ordi-
natũ:ĩpoſſibile eſt:ſed neceſſe eſt:genera-
tionẽ eſſe ſeparantẽ/& tẽpus. in deſigna-
tionibus autẽ: nichil tẽpore ſegregatum
eſt.Qꝛ igitur eſt impoſſibile ſimul ſem-
piternũ eſſe ipſum/& factũ eſſe:manife-
ſtũ eſt. ¶Viciſſim autẽ cõſtituere atqꝫ diſ 37
ſoluere:nichil aliud facere eſt/q̃ extruere
ipſũ ſempiternũ quidẽ/ ſed trãſmutantẽ
formã.queadmodũ/ſiquis ex puero virũ
factũ/& ex viro puerũ:quandoqꝫ quidẽ
corrũpi/quãdoqꝫ autẽ eſſe/putet. palam
enim eſt ꝙ & in ſeinuicẽ elemẽtis cõue-
niẽtibus:non quiuis ordo ſit et conſtitu-
tio/ſed idẽ.præſertim et ſecundũ eos qui
hũc ſermonẽ dixerunt:qui diſpoſitionis
vtriuſqꝫ cauſam faciunt ipſũ contrariũ.
Quare ſi totũ corpus cõtinuum exiſtẽs
quandoqꝫ quidẽ ſic/ quandoqꝫ autẽ illo

Tral.ve.ex græ.recog.

modo diſponitur/et perornatur. vniuerſi
autē conſtitutio mundus eſt & cœlū: nō
vtiq; mundus fiet ac corrūpetur/ſed diſ-
poſitiones ipſius. Omnino autē factum
corrumpi/& non reuerti: vno quidē exi-
ſtēte/impoſſibile eſt. priuſq̄ enim fieret:
ſemꝑ exiſtebat/quæ ante ipſū erat cōſti
tutio: quam non factam/non poſſibile eſ
ſe dicimus/trāſmutari. infinitis autē ex-
iſtentibus mundis: contingit magis. At
vero & hoc vtrum impoſſibile ſit an poſ
ſibile: erit manifeſtum ex ijs quæ poſte-
rius. Sunt autem quidā quibus fieri poſ-
ſe videtur: et ingenitum quippiā exiſtens
corrumpi/& genitum īcorruptibile per-
Timæus. durare. vt in Timæo. ibi enim ait: cœ-
lū factū quidē eſſe/ nō tamen eſſe corru-
ptibile/ſed fore quidē reliquo ſemper tē-
pore. ad quos: naturaliter q̄dē/de cœlo ſo
lū dictū ē. vniuerſaliter aūt de oī ſpeculā
tib9: erit et de hoc manifeſtū. CAP. XI

38 PRimū autem diuidēdū
eſt: quomodo ingenerabi
lia et generabilia dicim9/
et corruptibilia et incor-
ruptibilia. Multipliciter
enim cū dicantur/et ſi ni-
chil refert ad rationē: neceſſe eſt ītellectū
īdeterminatē ſe habere/ſi quis eo q̄d mul
tipliciter diuiditur/tanq̄ indiuiſibili vta
tur. immanifeſtū enim eſt: ſecūdū quam
39 naturā ipſi accidit/quod dictū eſt. ¶ Di
citur autē ingenitū/ vno quidem modo:
ſi ſit aliquid nunc/quod prius non erat/ſi
ne generatione et mutatione/ quēadmo-
dū quidā tangi & moueri dicunt. nō eni
generari dicunt: id quod tāgitur/neq; id
quod mouetur. Altero autem: ſi quid q̄d
poteſt fieri aut factū eſſe/ non eſt. ſimili-
ter enim et hoc/ īgenitū: ꝙ cōtingit fieri.
Alio autē: ſi quid oīno impoſſibile eſt fa
ctū eſſe/ vt quādoq; quidē ſit/ quandoq;
autē nō. Impoſſibile autē: dicitur duplici-
ter. aut eni ſimpliciter/ quia nō verū eſt

Argyropylus

diſponitur modo ac perornatur/
conſtitutio vero totius/mundus
eſt atq; cœlum: non vtique mun-
dus/ ſed diſpoſitiones ipſius fi-
unt ac corrumpūtur. Hoc autem/ 108
ortum inquam mundum omnino
corruptum iri & non redire: ſi ſit
quidem vnus/impoſſibile eſt. Nā
antea q̄ ortus eſſet: cōſtitutio præ-
cedens ipſum/ ſemper nimirum
erat. quam quidem haud factam:
mutari non poſſe dicimus. ſin ve-
ro ſint infiniti: magis fieri poteſt.
At vero hoc etiā ſi fieri poſſit nec
ne: perſpicuum ex hiſce quæ po-
ſterius dicentur/ euadet. Sunt enī 109
quibus fieri poſſe videtur: vt & in
generabile quippiam corrumpa-
tur/ & ortum vacet corruptione.
vt in Timęo aſſeritur. illic enim
Timęus/ cœlum eſſe quidem or-
tum: non tamē eſſe caducum/ ſed
reliquo ſemper fore tempore di-
cit. ad quos: naturaliter quidē de
cœlo ſolum eſt dictum. Si vero de
omnibus vniuerſaliter conſidera-
uerimus: de hoc quoq; fuerit ma-
nifeſtum.

CAP. XI.

PRimū autem diſtin 110
guam9 oportet: quo
modo generabilia et
& ingenerabilia &
corruptibilia et in-
corruptibilia dici-
mus. Nā cū multipliciter dican-
tur: et ſi nichil ad rationē refert/
mentem indefinite ſeſe habere ne
ceſſe eſt/ſi quiſpiam vt indiuiſibi
li eo vtatur: quod multis diuidit
modis. nō eſt enim manifeſtum:
per quā ipſorum naturam id acci
dit q̄d eſt dictum. ¶ Dicitur itaq; 111
īgenerabile vno modo: ſi ſit quip
piam nunc quod antea nō erat ſi
ne generatione mutationeve. vt
ipſum tangi quidā inquiunt atq;
moueri. dicunt enim: nō poſſe tā-
gens generari/ neq; ſubiens mo-
tum. Alio modo: ſi fieri vel ortum
eſſe quippiam poſſit/ et nō ſit. nā
et hoc ingenerabile dicitur: quia
ortum ſubire poteſt. Alio modo: ſi
quippiā omnino factum eſſe im-
poſſibile ſit/ vt īterdū ſit īterdū nō
ſit. Impoſſibile autē: dupliciter di
citur. aut enim/ quia non verū eſt

dicere ortum eſſe poſſe: aut quia
non facile/nec cito/nec bene oriri
112 poteſt. Eodem modo & generabi
le vno dicitur modo: ſi ſit quippi
am poſterius quod prius nõ erat/
ſiue per generationẽ ſiue ſine ge-
neratione. Alio modo: ſi poſſibile
ſit ſiue veritate ſiue facilitate poſ
ſibile ipſum ſit definitũ. Alio mo-
do: ſi generatio ſit ipſius ex eo qđ
nõ eſt ad id quod eſt/ ſiue iam ſit/
per generationem autem ſit/ ſiue
& nondum ſit/ eſſe autem poſſit.
113 Corruptibile etiam & incorrupti-
bile: ſimiliter dicitur. Nã ſi quip
piam prius erat/ poſtea vero non
eſt/ aut eſt quidem/ nõ eſſe autem
poteſt/ ſiue per corruptionem mu
tationẽve ſiue ſine corruptione:
corruptibile illud dicim9 eſſe. In-
terdum & id quod per corruptio-
nem non eſſe poteſt: corruptibile
eſſe dicimus. Et inſuper alio mo-
do: id quod facile corrumpitur/
quod quidem quiſpiã facile cor-
114 ruptibile dixerit. De incorrupti-
bili: eadem eſt etiam ratio. Aut e-
nim id quod ſine corruptione in-
terdum eſt interdum non eſt: in-
corruptibile dicim9. quo pacto ta
ctus incorruptibiles eſſe dicũtur:
propterea ꝙ prius erant/ & po-
ſtea nõ ſunt ſine corruptione. Aut
id quod quidem eſt: non eſſe au-
tem non poteſt. aut non eſt futu-
rum vnquam: nunc autem eſt. tu
enim es nunc: & tactus eſt etiam
nunc. corruptibiles tamen eſtis:
quia erit aliquando tempus/ quã-
do nec te eſſe/ nec hæc tangere ve
re dicetur. Id vero maxime ꝓprie
incorruptibile dicitur: quod qui-
dem eſt/ non poteſt autem ſic cor-
ruptum eſſe vt nũc quidem ſit/ po
ſtea vero non ſit aut non eſſe poſ
ſit. Aut & id quod nondum corru
ptum eſt: nõ eſſe autem poſterius
115 poteſt. Dicitur etiam incorrupti-
bile: & id quod non facile corrum
pitur. Si igitur hæc ita ſint: conſi
derandum eſt quomodo poſſibile
& impoſſibile dicimus. Nã & qđ
propriiſſime incorruptibile dici-
tur: ex eo dicitur ſane quia corrũ-
pi non poteſt/ neq; quandoq; eſſe
quãdoq; non eſſe. Et ingenerabi-
le id propriiſſime dicitur: quod

dicere ꝙ factum vtiq; erit: aut quia non
facile/ neq; cito/ aut bene. Eodẽ autẽ mo-
do: & genitum. Vno quidem: ſi quod nõ
erat prius/ poſterius ſit ſiue genitum/ ſiue
abſq; generatione quandoque quidem
non ſit/ rurſus autem ſit. Altero autem:
ſi poſſibile ſit/ ſiue veritate definito poſſi
bili/ ſiue facilitate. Alio autẽ: ſi generatio
ipſius ſit ex eo quod non eſt/ in id quod
eſt/ ſiue iã exiſtente/ ſed per generationẽ
exiſtẽte/ ſiue etiã nondum exiſtente/ verũ
contingẽte. Et corruptibile autẽ & incor
ruptibile: ſimiliter. Aut enim quod prius
aliquid eſt/ poſterius autẽ nõ eſt/ aut con-
tingit non eſſe: corruptibile eſſe dicimus/
ſiue corruptionẽ ſubiens aliquãdo & mu
tationem/ ſiue non. eſt autem quando et
quod per corruptionem cõtingit nõ eſſe/
corruptibile eſſe dicimus. Et adhuc ali-
ter: quod facile corrũpitur/ quod dixerit
aliquis vtiq; facile corruptibile. Et de
incorruptibili: eadem ratio. Aut enim:
quod ſine corruptione quandoq; quidẽ
eſt/ quandoq; autem non eſt. vt tactus
ipſos: quia cũ prius ſine corruptione ſint/
poſterius non ſunt. Aut exiſtẽs quidem:
impoſſibile autem eſt non eſſe. aut etiam
non futurum aliquando: nũc autem exi-
ſtens. tu enim es & tactus/ nunc: ſed ta-
men corruptibiles. quia erit aliquando:
quãdo neq; te eſſe verũ erit dicere/ neq;
hæc tãgere. Maxime autem proprie: qđ
quidem eſt/ ſed impoſſibile eſt corru-
ptũ eſſe ſic/ vt nunc exiſtens poſterius nõ
ſit/ aut cõtingat nõ eſſe. Aut & id quod
nondũ corruptũ eſt: cõtingit autẽ poſte-
rius non eſſe. Dicitur autẽ incorruptibi-
le: & quod non facile corrumpitur. Itaq;
ſi hæc ſic ſe habent: cõſiderãdũ eſt quo-
modo dicimus poſſibile & impoſſibile.
Propriiſſime enim dictum incorruptibi-
le eſt: eo ꝙ non poſſit corrumpi/ neq; ali-
quãdo quidẽ eſſe/ aliquãdo autẽ nõ. dicitꝰ
autẽ & ingenitũ: qđ impoſſibile eſt/ & qđ

Tral.ve.ex græ.recog.

nō potēs eſt fieri ſic/vt prius quidē nō ſit
poſterius autē ſit.vt diametrū commēſu-
40 rabilē.¶Si igitur aliquid poteſt mouere
per ſtadia centū/aut leuare pondus: ſem
per ad plurimū dicimus/vt talēta leuare
cētū/aut per ſtadia ābulare centum.q̄uis
et partes quæ infra ſunt poſſit:ſi & exceſ
ſum.tanq̄ oporteat definiri potentiā ad
finē exceſſus. neceſſe eſt igitur id quod
ſecundū exceſſum tot poteſt: & quæ in-
fra ſunt poſſe.vt ſi talēta centum leuare:
& duo.& ſi per ſtadia cētum: & per duo
poſſe ambulare.Potentia autē:ipſius ex-
ceſſus eſt.& vtiq; ſi quid nō poteſt tātū/
ſecūdū exceſſū nobis dicētibus: & plura
nō poteſt. vt nō potēs per mille ābulare
ſtadia: manifeſtū eſt ꝙ neq; per mille et
vnū.Nichil aūt nos turbet.determinetur
enim ſecundum exceſſus finem: id quod
proprie poſſe dicitur.Forſitan eni inſta-
bit vtiq; quis:ꝙ nō neceſſe ſit/ quod di-
ctū eſt.Vidēs eni ſtadiū:nō vtiq;/quæ i-
fra ſunt/videbit magnitudines.ſed cōtra/
potius potēs videre pūctū/aut paruum
audire ſonum:et maiorum habebit ſen-
ſum. Sed nichil refert ad rationē. deter-
minetur enim aut in potentia/aut in re:
exceſſus.id eni quod dicitur: manifeſtū
eſt. viſus enim qui minoris eſt/ excedit:
velocitas autem/quæ eſt maioris.

CAPVT XII.

41 Determinatis autē his: di-
cere oportet id quod dein
ceps eſt.Si itaq; ſunt quę-
dam poſſibilia & eſſe &
non:neceſſe eſt tempus ali
quod plurimum ipſius eſ-
ſe & ipſius non eſſe determinatum eſſe.
Dico autē quo poſſibile eſt rem eſſe/ &
quo poſſibile eſt non eſſe:ſecundū quod-
cunq; prædicamentū. vt hominem: aut
album/ aut tricubitum/ aut aliud quod-
cunq; taliū. ſi enim nō erit q̄tū quoddā/
ſed ſemper propoſito maius/& quo non

Argyropylus

ſic generari non poteſt/ vt prius
quidem non ſit poſterius vero ſit.
qualis eſt diameter commenſura-
bilis lateri.Si igitur quippiā per 116
decem milia paſſuum moueri po
teſt/aut pondus leuare:id qđ ma-
ximum poteſt/dicere ſemper ſole
mus.veluti centum leuare libras/
aut per decem milia paſſuum am
bulare: quāq̄ et partes quæ citra
ſunt poteſt/ ſi & exceſſum poteſt.
quo patet ad finē atq; exceſſum:
definiri potentiam oportere . Id
igitur quod poteſt tot per exceſ-
ſum:& ea quæ ſunt citra/neceſſe
eſt.ceu ſi centum libras leuare po
teſt:& duas poſſe.& ſi per decem
milia paſſuum ambulare poteſt:
& per duo ambulare poſſe. Poten
tia vero:ipſius exceſſionis eſt.et ſi
quippiam tantum non poteſt/eo
per exuperationem dicto: et plu-
ra non poteſt. qui namq; centum
paſſus tranſire non poteſt:is et cē
tum et vnū non poteſt.Nichil au 117
tē nos cōturbet.id eni qđ proprie
poteſt:per finē exceſſionis ſit defi
nitū.forſitan eni quiſpiā dicet:id
quod dictū eſt nō neceſſario ita eſ
ſe.qui nāq; magnitudinē decē paſ
ſuū videt:is nō et magnitudines
eas quæ ſunt citra videbit.ſed cō
tra/potius qui punctū videre po-
teſt/ aut paruū audire ſonū: is et
maiorū ſenſum habebit. Verū ni-
chil ad rationem refert.ipſa enim
exuperatio: aut in potētia/ aut in
re ipſa ſit definita.Id enim quod
dicitur:patet. nam viſus quidem
iſce qui eſt minoris/ excedit:ce-
leritas autem ea quæ eſt maioris.

CAPVT XII.

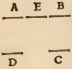
His autem determina 118
tis:dicēda ſunt ea q̄
deinceps ſequūtur.
Si igitur aliqua ſint
quæ eſſe & non eſſe
poſſunt:quoddam tempus maxi-
mum & eſſendi & nō eſſendi/defi
nitū eſſe neceſſe eſt. Atq; dico rē
eſſe poſſe & nō eſſe poſſe:in vno-
quoque prædicamento.vt homi-
nem:aut album/ aut tricubitum/
aut aliquid aliud tale.nam ſi non
erit definitum quiddam/ſed ſem
per propoſito maius/ & quo non

eſt minus: idem erit profecto poſſi
bile eſſe tempore infinito/& non
eſſe alio tempore īfinito. At hoc:
119 eſſe nequit. ¶ Principium autem
hinc ſumatur. Impoſſibile eni et
falſum: non idem ſignificant. Eſt
autem impoſſibile & poſſibile/
& falſum ac verum: ex ſuppoſiti-
one. veluti triangulum impoſ-
ſibile eſt ſuos tres ãgulos duobus
rectis æquales habere: ſi hæc ſint
& diameter commenſurabilis eſt.
ſunt autē: ſimpliciter & poſſibilia
& impoſſibilia/& vera & falſa. Nō
eſt igitur idē: falſum aliquid eſſe
ſimpliciter/& ſimpliciter impoſſi-
bile. te namq; dicere ſtare: falſum
eſt quidem/ ſed non impoſſibile.
ſimiliter et eũ qui citharã quidē
pulſat/ non autē cantat: cantare di
cere falſum eſt/ ſed non impoſſibi
le eſt. ſimul autem ſtare atq; ſede-
re & diametrũ commenſurabilem
eſſe: non ſolum eſt falſum/ ſed eti-
am impoſſibile. ¶ Non igitur idē
eſt: ſupponere falſum ac impoſſi-
bile. Impoſſibile autem: ex impoſ
ſibili accidit. ¶ Sedēdi itaq; quip
piam ſtandiq;/ ſimul potētiam ha
bet: quia quãdo habet illam/ et al
teram habet. at non vt ſimul ſtet
atq; ſedeat: ſed in alio tempore.
120 Si vero quippiam plurium potē-
tiam habeat tempore infinito: nō
eſt hoc in alio atq; alio tempore/
ſed ſimul. Quare ſi quippiã quod
eſt tempore infinito/ eſt corrupti-
bile: illud vt non ſit potētiam ha-
bet. Si igitur eſt tempore infini-
to: ſit id quod poteſt. ſimul ergo
erit atq; non erit actu. Falſum igi
tur accidit: quia falſum ſuppoſi-
tum eſt. ſed ſi impoſſibile non eſ-
ſet: non id vtiq; accidit quod et
impoſſibile eſſet. ¶ Omne ergo
quod ſemp eſt: incorruptibile ſim
121 pliciter eſt. Similiter et ingeni-
tum eſt. nã ſi generabile eſt: erit
poſſibile aliquo in tempore non
eſſe. corruptibile eni id eſt: quod
prius quidem erat nunc vero nō
eſt/ aut quod nunc quidē eſt po-
teſt autem aliquãdo poſterius nō
eſſe. Generabile vero: id quod pri
us non eſſe poteſt. At nō eſt tēpus
aut infinitũ aut finitum: in quo id
quod ſemper eſt/ non eſſe poteſt.

eſt minus: infinito erit tēpore idē poſſi-
bile eſſe/& non eſſe alio infinito. ſed hoc:
īpoſſibile. ¶ Principiũ autē ſit: hinc. Nã 42
impoſſibile et falſum: nō idem ſignificat.
eſt autē impoſſibile et poſſibile/ et falſum
& verũ: ex ſuppoſitione quidē. Dico au-
tē/ vt triangulũ ipoſſibile eſt duos rectos
habere: ſi hæc. & diameter cōmenſurabi-
lis eſt: ſi hæc. ſunt autē: ſimpliciter & poſ
ſibilia & īpoſſibilia: & falſa & vera. Nō
igitur idem eſt: & falſum aliquid eſſe ſim
pliciter/ et impoſſibile ſimpliciter. te enī
non ſtantē dicere ſtare: falſum quidem
eſt/ non autem impoſſibile. ſimiliter au-
tem & citharizantem non autem cantan
tem/ cantare dicere: falſum quidem eſt/
ſed non impoſſibile. ſimul autem ſtare
et ſedere et diametrũ cōmenſurabilem eſ
ſe: non ſolũ falſum eſt/ ſed et impoſſibile.
¶ Nō igitur idem eſt ſupponi falſum: et 43
impoſſibile. accidit autē impoſſibile: ex
impoſſibili. ¶ Sedendi igitur et ſtandi/ ſi- 44
mul habet potētiã: quia quãdo habet il
lã/ et alterã. ſed nō ſic vt ſimul ſedeat et
ſtet: ſed in alio tēpore. ſi itaq; aliquid infi
nito tempore/ pluriũ habet potentiã: nō
eſt in alio tēpore/ ſed hoc ſimul. Quare
ſi quid infinito tēpore exiſtēs/ corruptibi
le eſt: potētiã habebit vtiq; vt nō ſit. Si
itaq; infinito tēpore eſt: ſit id/ quod po-
teſt/ ſcilicet nō eſſe. ſimul igit̄: et erit et nō
erit ſecundũ actum. falſum igitur accidet
vtiq;: quia falſũ poſitũ eſt. ſed ſi nō ipoſ-
ſibile eſſet: nō vtiq; et īpoſſibile eſſet/ id
qđ accidit. ¶ Oē igitur quod ſemper eſt: 45
ſimpliciter icorruptibile eſt. Similiter au-
tem et ingenitum. ſi enim genitum: erit
poſſibile tempore aliquo non eſſe. cor-
ruptibile eni id eſt: quod prius quidem
erat/ nunc autē nō eſt/ aut qđ contingit
aliquãdo poſterius non eſſe. Genitũ au
tē eſt: quod cōtingit prius non eſſe. Sed
in quo id quod ſemper eſt/ poſſibile ſit
vt nō ſit: nullũ eſt tēp9 aut finitũ aut īfini

Tral.ve.ex græ.recog.

tũ.eteni finito tẽpore poteſt eſſe:ſi et infi
nito. Non igitur contingit vnũ & idem:
et ſemper poſſe eſſe/& non eſſe.at vero
neq; negationem:ceu inquã/non ſemper
eſſe. Impoſſibile eſt ergo:& ſemper qui-
dẽ aliquid eſſe/atq; corruptibile eſſe. Si-
militer autem: neq; genitum. duorũ eni
terminorum ſi impoſſibile ſit poſteriorẽ
ſine priore exiſtere/ hũc autẽ ſit impoſſi-
46 bile exiſtere: & poſteriorem. ¶ Quare ſi
quod ſemper eſt/non contingit aliquan-
do non eſſe: impoſſibile eſt & genitum
eſſe. Quoniam autem negatio eius qui-
dẽ quod ſemper poteſt eſſe eſt quod nõ
ſemper poteſt eſſe/ qđ autem ſemper po
teſt non eſſe/contrariũ eſt / cuius negatio
eſt qđ nõ ſẽper poteſt nõ eſſe: neceſſe eſt
negationes amborum/eidem ineſſe/et eſ-
ſe medium eius quod ſemper eſt/& eius
quod ſemper non eſt/ id quod poſſibile
eſt eſſe et non eſſe. vtriuſq; enim nega-
tio/ quandoq; exiſtet: ſi non ſemper ſit.
Quare ſi et qđ nõ ſemꝑ nõ eſt/ erit quã-
doq; et non erit:& quod non ſemper po
teſt eſſe videlicet/ ſed quandoq; eſt ita vt
et non ſit. Idem igitur: erit poſſibile eſ-
ſe/et non.& hoc:eſt amborum medium.
Ratio autẽ vniuerſalis: hæc eſt. Sint eni
A & B:nulli eidẽ poſſibilia ineſſe. Om-
ni autem:A aut C/& B aut D inſint.ne
ceſſe eſt itaq;: cui neq; A ineſt neq; B/
omni ineſſe C D. ſit itaq; E: medium
inter A B. cõtrariorum enim/ quod neu
trũ eſt:medium eſt.huic itaq;:neceſſe eſt
ambo ineſſe/ et D et C. omni enim: aut
A aut C ineſt.quare et ipſi E.Quoniam
igitur A impoſſibile:ipſum C inerit. Ea-
dem autẽ ratio:et in ipſo D.Neq; igitur
quod ſemper eſt/neq; qđ ſemper nõ eſt:
genitũ aut corruptibile eſt. Manifeſtum
autẽ eſt/ꝙ et ſi genitum aut corruptibile
eſt:non ſempiternum eſſe.ſimul eni: erit
poſſibile ſemper eſſe/et poſſibile nõ ſem-
per eſſe.hoc autẽ ꝙ impoſſibile ſit:oſtẽ-

A ſemper ens
B ſemper nõ ens
C nõ ſemper ens
D nõ ſẽꝑ nõ ens
E corruptibile.

Argyropylus

etenim finito tempore eſſe poteſt:
quippe cum eſſe et tempore in-
finito poſſit. Non ergo contingit
idem ac vnum:& ſemper eſſe &
ſemper non eſſe poſſe.at neq; nõ
ſemper eſſe:quod patet eſſe ne-
gationem.Impoſſibile eſt ergo:&
ſemper quippiam eſſe/ et corru-
ptibile eſſe. Pari modo: nec ge-
nerabile.nam ſi duo ſint termi-
ni/ poſteriorq; ſine priore ineſſe
non poſſit:ſi ille competere non
poteſt/ et poſterior etiã cõperere
nequit. ¶ Quare ſi id qđ eſt ſem-
per/non eſſe aliquando non po-
teſt: impoſſibile eſt et generabi-
le eſſe. Cum autem negatio qui- 122
dem eius quod ſemper eſſe po-
teſt/ſit id quod non ſemper eſſe
poteſt/cõtrarium autem id quod
non ſemper eſſe poteſt/ & nega-
tio eſt id quod nõ ſemper nõ eſſe
poteſt:negationes amborum com
petere eidẽ neceſſe eſt/et eſſe me-
dium eius quod ſemper eſt &
eins quod ſemper nõ eſt/id quod
eſſe & non eſſe poteſt. vtriuſque
namq; negatio quandoq; compe
tet: ſi non ſemper ſit.Quare ſi id
quod non ſemper non eſt / erit
quandoq; atq; non erit: et id qđ
non ſemper eſſe poteſt/ſed quan-
doq; eſt vt & non ſit / erit ſane
atq; non erit . Idem ergo poſſi-
bile erit eſſe atq; non eſſe: & hoc
eſt medium vtrorumq;. Ratio au 123
tem vniuerſalis:hæc eſt. Nã A &
B:nulli eidẽ ineſſe poſſunt.A ve-
ro aut C/& B aut D:cuilibet iſint.
Cui igitur neq; A neq; B ineſt:ei
C B cuilibet inſint neceſſe eſt. ſit
autem id quod inter A & B me-
dium eſt:E.id enim quod neutrũ
contrariorum eſt: eorundem me-
dium eſſe conſtat.Ambo igitur/C
inquam & D: huic inſint neceſſe
eſt.nam aut A:aut C cuilibet ieſt.
quare & ipſi E. Cum igitur A im
poſſibile ſit eſſe: inerit ipſum C.
eadẽ eſt & in ipſo D ratio. Neq; 124
igitur id quod ſemper eſt/neq; id
quod ſemper non eſt:generabile
aut corruptibile eſt. Patet autem
et ſi generabile aut corruptibile
ſit:non perpetuum eſſe.ſimul e-
nim:poterit ſemper eſſe et nõ ſem
per eſſe. hoc autem prius demõ-

Argyropylus

125 ſtratum eſt impoſſibile eſſe. ¶Si
igitur ingenerabile quippiā eſt
atq; eſt ens: id ne ſempiternum
eſſe neceſſe eſt/& pari modo: ſi
incorruptibile eſt/dico autē in-
generabile & incorruptibile: ea
quæ proprie dicuntur. Ingenera-
bile quidem: id quod nunc eſt/&
prius non erat verū dicere haud
eſſe. Incorruptibile vero: quod
nunc eſt/& poſterius verum non
erit dicere haud eſſe. ¶An ſi hęc
mutuo ſe ſequūtur/ atq; ingene-
rabile eſt icorruptibile/& incor-
ruptibile ingenerabile: ipſum eti-
am perpetuum vtrunq; ſequatur
neceſſe eſt/et ſi eſt quippiam in-
generabile/& ſi eſt quippiam in-
corruptibile: ſit continuo ſempi
126 ternū neceſſe eſt. ¶Hoc ita eſſe:
& ex diffinitione ipſorum patet.
etenim ſi corruptibile eſt: gene-
rabile eſſe neceſſe eſt. aut enim
ingenerabile: aut generabile eſt.
At ſi ingenerabile eſt: incorrupti-
bile eſſe ſupponitur. & ſi genera-
bile eſt: & corruptibile eſſe neceſ-
ſe eſt. Aut enim corruptibile: aut
incorruptibile eſt. At ſi incorru-
ptibile eſt: ingenerabile eſſe ſane
ſupponebatur. Sin vero mutuo
ſe non ſequuntur incorruptibile
atq; ingenerabile: non neceſſe eſt
aut ipſū ingenerabile aut incor-
127 ruptibile/perpetuū eſſe. ¶Sequi
autē hæc ſeſe mutuo neceſſario:
ex his emergere poteſt. gene-
rabile enim & corruptibile: mu-
tuo ſe ſequuntur. Manifeſtum eſt
autem & hoc: ex antea dictis. eſt
enim id medium inter id quod
ſemper eſt/& id quod ſemper nō
eſt: quod neutrū ſequitur. hoc au-
tē: eſt generabile ipſum ac corru-
ptibile. vtrūq; enim: definito tē-
pore quodā & eſſe & nō eſſe po-
128 teſt. Si igiť quippiā aut generabi
le aut corruptibile ſit: id mediū
eſſe neceſſe eſt. Sit enī id qdē qđ
ſemp eſt/ A: id autē qđ ſemp nō
eſt/ B. C vero ſit generabile: & D
ſit corruptibile. C igitur: inter A
& B/ mediū eſſe neceſſe eſt. illorū
enī ad neutrū vltimū tempus eſt:
in quo A ipſum non erat/aut B
ipſum erat. Generabili autē: aut
actu aut potentia neceſſe eſt eſſe,

Tral. ve. ex græ. recog.

ſum eſt prius. ¶Nonne igitur ſi et inge- 47
nitum eſt/ atq; ens: hoc neceſſe eſt ſem-
piternum eſſe? ſimiliter autem: & ſi in-
corruptibile ſit/atq; ens? Dico autem in-
genitum & incorruptibile: ea quæ pro-
prie dicūtur. Ingenitū quidem: quod eſt
nunc/ & prius no erat verum dicere non
eſſe. Incorruptibile autem: quod nūc ex-
iſtēs/poſterius non verū erit dicere non
eſſe. ¶An ſi hæc quidem inuicem ſeſe 48
ſequūtur/ & qđ ingenitū incorruptibile
eſt/et quod icorruptibile eſt ingenitū: ne-
ceſſe eſt et ſempiternum/vtrūq; ſequi? et
ſi quid ingenitum/ſempiternū: & ſi quid
incorruptibile/ſempiternū. ¶Manifeſtū 49
eſt autē: & ex definitione ipſorū. etenim
neceſſe eſt: ſi corruptibile ſit/genitū eſſe.
aut enim ingenitū: aut genitū eſt. ſi enim
ingenitum eſt: et incorruptibile eſſe ſup-
ponitur. Et ſi genitū autem: corruptibi
le eſſe neceſſe eſt. aut enim corruptibile:
aut incorruptibile eſt. ſed ſi incorruptibi
le: ingenitū eſſe ſupponebatur. Sin vero
non inuicem ſe ſequuntur incorrupti-
bile & ingenitū: non neceſſe eſt/aut inge
nitū aut incorruptibile/ſempiternū eſſe.
¶Qꝛ autem neceſſe eſt ſequi: ex his ma 50
nifeſtū eſt. genitū enim et corruptibile:
ſequūtur ſeinuicē. Palam autē eſt et hoc:
ex prioribus. nā inter id qđ ſemper eſt/
et qđ ſemper non eſt: eſt mediū id quod
neutrum ſequitur. hoc autē eſt: genitum
et corruptibile. poſſibile enim eſt et eſſe
et non eſſe vtrunq;: determinato tēpore.
dico autem vtrunq;: et eſſe / & non eſ-
ſe/ quanto quodam tempore. Si ergo
eſt quid genitū aut corruptibile: neceſ-
ſe eſt hoc mediū eſſe. Sit enī A quod ſem
per eſt: B autē quod ſemper non eſt. C
vero genitū: D autē corruptibile. neceſ-
ceſſe eſt itaq; C: mediū eſſe iter A et B.
horū enim ad neutrū terminū tēpus eſt:
in quo aut A non erat/aut B erat. genito
autē eſt neceſſe: aut actu aut potētia eſſe.

A ſemp ens
B genitum
C corrupti.
D ſēp nō ēs

A ſemp ens
B genitum
C corrupti.
D ſēp nō ēs

E ingenitū
F genitū
G icorrup.
H corrup.

Tral.ve.ex græ.recog.

ipſis autē A B:neutro modo. Quanto
igitur quodā/et determinato tēpore: ip-
ſum C et erit et rurſus nō erit. Similiter
autē et in ipſo D corruptibili. Genitum
igitur et corruptibile:vtrūq; eſt.ſequūtur
igitur ſeinuicē:genitū et corruptibile. Sit
itaq; in quo E ingenitū:id autē in quo F
genitū:id vero ī quo G icorruptibile/id
aūt in quo H corruptibile. Ipſa igitur F
H/ꝙ ſequūť ſe inuicē:oſtēſum eſt. Quā-
do itaq; ſic poſita ſūt vt hęc/velut F qdē
& H conſequētia/ E vero & F nullum
idē/ quodlibet aūt horū alterū/ſimiliter
aūt et ipſa G H:neceſſe eſt & ipſa E G
ſequi ſeinuicem. Sit enim E/non ſequēs
G. ipſum igitur F: ſequetur. quodli-
bet enim:aut E aut F. At vero & H:id
quod F. Ipſum igitur G ſequetur H.
ſed ſupponebatur impoſſibile eſſe. Ea-
dem autem ratio eſt:ꝙ G ſequatur E.
ſed ſic ſe habet ingenitum in quo E ad
genitum in quo F: vt & incorruptibi-
le in quo G/ ad corruptibile in quo H.
51 ¶Dicere autē nichil prohibere genera-
tum quippiam eſſe incorruptibile/ et in-
genitū exiſtens corrūpi/ſemel exiſtente/
huic quidē generatione huic autē corru-
ptione:perimere eſt datorū aliquid. Aut
enim infinito/aut quanto quodā deter-
minato tempore:poſſunt omnia aut age
re aut pati/aut eſſe aut non eſſe.et infini-
to: propterea ꝙ determinatū eſt aliquo
modo infinitū tēpus/quo nō eſt maius.
Qđ autē aliquo pacto eſt infinitū:neq;
infinitum eſt/neq; determinatū. Pręter-
ea cur potius in hoc ſigno id quod ſem-
per erat prius corruptū eſt:aut id quod
non erat infinitum/generatum eſt:ſi enī
nichil potius/īfinita autē ſint ſigna:palā
eſt ꝙ infinito tēpore erat aliquid genera-
bile & corruptibile.poteſt igitur nō eſſe
īfinito tēpore.ſimul enī:habebit potētiā
vt nō ſit et ſit.ipſū quidē prius ſi corrupti
bile: ipſum autē poſterius/ ſi generabile.

Argyropylus

ipſis vero A B:neutro modo. Tē-
pore igitur quodam ac definito:
C ipſum & erit & rurſus non erit.
Similiter eſt dicendū & de ipſo
corruptibili D. Generabile ergo
corruptibileve: vtrūq; eſt. gene-
rabile ergo corruptibileve: mu-
tuo ſe ſequūtur. Sit itaq; ingene- 129
rabile E/generabile F:incorupti-
bile G/& corruptibile H. Eſt igi-
tur demonſtratum:F atq; H ſeſe
mutuo ſequi. Quando autem ſic
aliqua vt hæc iacēt velut F qui-
dem & H ſeſe mutuo ſequūtur/
E vero & F nulli eidem compe-
tunt/ ſed alterum omni cōpetit/
& ſimili modo ipſa G atq; H:tūc
& E G mutuo ſe ſequātur neceſ-
ſe eſt. E namq;:ipſum G non ſe-
quatur. ergo F ipſum ſequetur:
quippe cum cuilibet ipſum E aut
F competat. At H etiam id ſeque
tur:quod ſequitur ipſum F. ergo
H ſequetur G ipſum. at impoſſi-
bile eſſe ſupponebatur. Eadem ra
tione & G ſequi ipſum E:demō-
ſtrabitur. At ſic ſe habet ingene-
rabile E ad generabile F: & in-
corruptibile G ad corruptibile
H. ¶Dicere aūt nichil prohibe- 130
re generatum quippiam incorru-
ptibile eſſe, & ingenerabile quip
piam corruptum eſſe ſemel illo
generato hoc corrupto:tollere eſt
aliquid eorū quæ data ſunt. Aut
enim infinito aut quodam defi-
nito tempore: omnia aut agere
aut pati/aut eſſe aut non eſſe poſ-
ſunt.& infinito:propterea ꝙ tem
pus infinitum aliquo modo eſt
definitum/quo non eſt maius. Id
vero quod aliqua ex parte eſt in-
finitum: neq; infinitum eſt/neq;
etiam definitū. Præterea cur ma- 131
gis hoc in ſigno corruptum eſt
id quod antea ſemper erat:aut
generatum eſt id quod prius nō
erat tempore infinito/nam ſi nō
magis in hoc ꝗ in alio/& ipſa ſi-
gna ſunt infinita:erat quippiam
vt patet generabile & corrupti-
bile tempore infinito. ergo non
eſſe tempore infinito poteſt. ſi-
mul enim:vt non ſit & ſit poten-
tiam ſane habebit. ipſum qui-
dē prius/ſi corruptibile eſt:ipſum
autē poſterius/ ſi generabile eſt.

Argyropylus

Quare ſi poſuerimus eſſe quæ
poſſunt: oppoſita ſimul erunt.
132 Atq; hoc inſuper: in omni ſi-
gno ſimiliter erit. Quare vt nõ
ſit & ſit tempore infinito: po-
tentiam ſane habebit. At de-
monſtratum eſt: hoc impoſſibi-
le eſſe. Præterea ſi actum poten
tia antecedit: vniuerſo tempo-
re erit / & quod ingenerabile e-
rat atq; non ens / fieri potens
tempore infinito. Simul igitur
non erat / & vt ſit potentiam
habebat: & vt tunc ſit & poſtea
133 tempore infinito. Patet autem
& alio modo impoſſibile eſſe:
quippiam corruptibile non ali-
quando corrũpi. ſemper enim
ſimul: & corruptibile & incorru-
ptibile erit actu. Quare ſimul
erit poſſibile: ſemper eſſe & non
ſemper eſſe. Corruptibile ergo
aliquando corrumpitur. & ſi ge
nerabile eſt: ortum eſt. poſſibi-
le enim eſt ortum eſſe: & non
134 ſemper eſſe. Poſſumus autem
& hoc contemplari modo / im-
poſſibile eſſe / aut ſi ortum ali-
quando quippiam eſt incorru-
ptibile eſſe: aut ſi ingenerabile
eſt & antea ſemper erat / corru-
ptionem ſubire. nichil enim ca
ſu: aut incorruptibile / aut inge-
135 nerabile eſſe poteſt. Quod enim
caſu eſt atq; fortuna: eſt præ-
ter id quod ſemper aut plæ-
rumq; / aut eſt aut fit. Quod ve-
ro infinito tempore aut ſimpli-
citer aut ab aliquo tempore eſt:
id aut ſemper aut plærumq; eſt
136 ens. Talia igitur interdum eſſe /
interdum non eſſe natura: neceſ
ſe eſt. talium autem eadem po-
tẽtia eſt cõtradictiõis: & vt ſint
& non ſint cauſa materies eſt.
quare: oppoſita ſimul eſſe actu
137 neceſſe eſt. At vero neq; verum
eſt dicere nunc / tranſacto in an-
no eſſe: neq; tranſacto in anno /
nunc eſſe. Impoſſibile eſt ergo
ſi aliquando non eſt: poſterius
perpetuum eſſe. habebit enim
poſterius: & potentiam non eſ-
138 ſendi. Verum non vt tunc non
ſit quando eſt (eſt enim ens
actu) ſed in anno præterito / tem-

Tral. ve. ex græ. recog.

Quare ſi poſuerimus eſſe quæ poſſunt: oppoſita ſimul erunt. Amplius autẽ & hoc ſimiliter: in omni ſigno exiſtet. Quare: infinito tempore exiſtẽdi & non exiſtendi habebit potentiã. ſed oſtenſum eſt: ꝙ impoſſibile eſt hoc. Amplius ſi prius potentia exiſtit actu: omni exiſtet tempore et quod ingenerabile eſt / et non ens infinito tempore / fieri autem poteſt. Simul igitur non erat & exiſtẽdi potentiã habebat: & tunc exiſtẽdi & poſterius infinito tempore. Manifeſtũ eſt autem et aliter: ꝙ impoſſibile ſit / quod corruptibile eſt non corrumpi aliquando. ſemper enim erit ſimul: & corruptibile & incorruptibile actu. Quare ſimul erit poſſibile: & ſemper eſſe / & non / ſemper. Corrumpitur igitur aliquãdo corruptibile. & ſi generabile / eſt: factum eſt. poſſibile enim eſt factum eſſe: & non ſemper eſſe. Eſt autem & ſic conſiderare / ꝙ impoſſibile eſt aut factum aliquando quippiã incorruptibile perdurare: aut quod ingenerabile eſt & ſemper prius exiſtẽs / corrumpi. nichil enim a caſu: aut incorruptibile / aut ingenerabile eſſe poteſt. quod enim a caſu eſt atq; a fortuna: eſt prçter id qđ ſẽper & qđ vt plurimũ / aut eſt aut fit. Quod aũt in finito tẽpore aut ſimpliciter / aut ab aliquo tẽpore eſt: aut ſẽper aut vt plurimũ exiſtẽs eſt. Neceſſe eſt igitur natura talia: quãdoq; quidem eſſe / quandoq; autẽ non. talium autẽ: eadem potentia eſt contradictionis. & materia: cauſa eſt vt ſint / & non ſint. quare neceſſe eſt ſimul exiſtere actu: oppoſita. At vero / neq; verum eſt dicere nunc / ꝙ eſt in priore anno: neq; in priore anno ꝙ nunc eſt. Impoſſibile ergo eſt id quod non eſt aliquando: poſterius ſempiternum eſſe. habebit enim poſterius: & eã quæ eſt non exiſtendi potẽtiam. Verum non eam vt tunc non ſit quãdo eſt (exiſtit enim actu ens) ſed in anno priore &

Ttal.ve.ex græ.recog.

præterito tẽpore. Sit itaq; id cuius habet potentiam: exiſtens actu. Erit igitur verum dicere nunc: ꝙ non eſt in priore anno. Sed impoſſibile eſt. nulla eni eſt potentia ipſius fuiſſe: ſed ipſius eſſe/aut futurum eſſe. Similiter autem & ſi prius ſempiternũ exiſtẽs: poſterius nõ eſt. habebit enim: potentiam eius quod actu non eſt. Quare ſi poſuerimus quod poſſibile eſt: verum erit dicere nunc/ ꝙ hoc eſt in priore anno/ & vniuerſaliter in præterito tẽpore. Et naturaliter autem & non vniuerſaliter cõſiderantibus/ impoſſibile eſt: aut quod ſempiternum erat prius/ corrumpi poſterius/ aut quod prius non erat/ poſterius ſempiternum eſſe. corruptibilia enim omnia: & generabilia & alterabilia ſunt. alterantur autem contrarijs. & ex quibus conſtant quæ natura ſunt: etiam ab eiſdem ipſis corrumpuntur.

Argyropylus

poreq; tranſacto. Sit igitur id actu: cuius potentiam habet. Verum igitur erit: ſi tranſacto in anno non eſſe dicatur. At impoſſibile eſt. nulla namq; potentia eſt reſpectu ipſius fuiſſet ſed eſſe/ vel fore. Similiter & ſi 139
prius ſempiternum erat: & poſterius non eſt. habebit enim: potentiam eius quod actu non eſt. Quare ſi poſuerimus id qđ poteſt: vere dicetur nunc hoc eſſe tranſacto in anno/ in temporeq; omnino exacto. Natu- 140
raliter etiã & non vniuerſaliter ſi conſideremus: impoſſibile ſane videbitur/ aut corrumpi poſterius quod perpetuum prius erat/ aut poſterius ſempiternum eſſe quod prius non erat. corruptibilia eni: & generabilia & alterabilia ſunt/ vniuerſa. alterantur autem contrarijs. & ex quibus conſtant ea quæ ſunt natura: ab ijs ipſis & corrumpuntur.

¶Trallationis veteris de Cœlo Ariſtotelis/ ex græco recognitæ: primi libri finis.

¶Primi de Cœlo Ariſtotelis interprete Ioãne Argyropylo libri finis

Argyropylus

¶Secundus de Cœlo Ariſtotelis ad R.P.D. Ioānem Archiepiſcopū Strigonienſem: interprete Ioanne Argyropylo Byzantio.

1 COelū igitur vniuerſū neqꝫ ortū eſſe neqꝫ corrūpi poſſe vt quidā
inquiunt/ ſed vnum eſſe ac ſempiternum/principiū quidem &
exitum æternitatis vniuerſæ nō
habens/ infinitum autem habēs
& continens in ſeipſo tempus:&
ex ijſce quę dicta ſunt/& per opi
nionem eorum qui aliter dicunt
ipſumqꝫ generant/fidem ſumere
licet.nam ſi ſic quidem ſeſe habe
re poteſt/ eo autem modo quem
illi dicunt non poteſt: magnum
& hoc vtiqꝫ momentum ad faci-
endam fidem de immortalitate
2 æternitateqꝫ ipſius habet. Quare
bene ſeſe habet:quemqꝫ ſibi per-
ſuadere veteres & maiorum ma-
xime noſtrorum ſententias ve-
ras eſſe/quæ quidem aſſerunt eſ-
ſe quippiam eorum immortale
atque diuinum quæ motum qui-
dem ſubeunt/ talem tamen vt
nullus ipſius ſit finis/ ſed poti-
us ipſe cæterorum ſit finis. et
finem enim ex his eſſe conſtat:
quæ continēt. & hic cum ſit per-
fectus: imperfectos continet/ &
eos qui finem habent atque ceſ-
ſationem. ipſe namque neque
principium/neque exitum vllum
habet: ſed inceſſabilis eſt tem-
pore infinito.cæterorum autem:
aut eſt principij cauſa/aut ſuſci-
pit exitum ceſſationemve. At-
que ſuperum locum cœlumque
veteres quidem dijs tribuerunt:
propterea ꝙ ſolum eſt immor-
3 tale. Præſens autem oratio:teſtis
eſt incorruptibile ac ingenera-
bile eſſe/vacareque præterea om-
ni difficultate mortali. Et inſu-

Tral.ve.ex græ.recog.

¶Trallatio vetus ſecūdi de Cœlo Ariſtotelis ex græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

QVod igitur neqꝫ factum ſit vniuerſum cœlum/ neqꝫ contingat ipſum corrūpi/ queādmodum quidam dicūt/ ſed ſit vnum et ſempiternum/ principium quidem & finem non habēs vniuerſi æui/ habens autem & continēs in ſeipſo infinitum tempus: & ex dictis licet accipere fidem/ & per opinionem eam quæ ab aliter dicētibus & generantibus ipſum effluxit. ſi enim ſic quidem ſeſe habere contingat/ eo autem modo quo illi dicunt non contingat: magnum vtiqꝫ habebit & hoc/ momentum ad fidē de immortalite ipſius & ſempiternitate. Quare bene ſe habet quemqꝫ ſibi perſuadere/antiquos & maxime patrum noſtrorū veros eſſe ſermones: ꝙ eſt imortale aliquid ac diuinum eorum quę motum quidem habēt/talem tamen habēt vt nullus ſit finis ipſius/ ſed potius iſte aliorum finis ſit. nam & finis continētium eſt. & hæc circularis latio perfecta exiſtens: continet imperfectas/& habentes finem ac quietem. ipſa quidem/neqꝫ principium vllum habet/neqꝫ finem: ſed inceſſabilis eſt infinito tempore. aliorum autem: horum quidem principij cauſa eſt/horum autē ſuſcipiens quietē. Cœlum autē/ & qui ſurſum eſt locum: antiqui quidem dijs attribuerunt/vtpote quod ſolū eſt immortale. Pręſens autē teſtificatur ratio: ꝙ ingenerabile ſit & incorruptibile. Amplius autē: impaſſibile omnis mortalis difficultatis eſt. Ampli-

Cap.
1
2

Tral.ve.ex græ.recog.

us autẽ/ ſine labore: propterea ꝙ nulla
indiget violẽta neceſſitate/quę prohibẽs
detineat ipſum aptũ natura aliter ferri.
omne enim tale/laborioſum eſt:quo ma
gis ſempiternum fuerit/& diſpoſitionis
optimæ expers. Quapropter neqꝫ ſecũ-
dũ antiquorũ fabulã arbitrandũ eſt ſeſe
Atlas habere:qui dicũt Atlante quodã/ipſi o-
pus eſſe/ad ſalutẽ. vidẽtur enim & qui
hũc cõſtituerunt ſermonẽ:eandẽ habere
opinionẽ quam poſteri. nam quaſi gra
uitatẽ haberẽt/terreaqꝫ eſſẽt omnia quæ
ſurſum ſunt/corpora:ſubſtituerũt ipſi fa
buloſe/ neceſſitatẽ animatã. Neqꝫ itaqꝫ
hoc modo exiſtimãdũ eſt/neqꝫ ob verti-
ginẽ celerioris lationis proprio motu ex-
iſtẽtẽ:adhuc cõſeruari tãto tẽpore/quẽad
Empedocles modũ Empedocles inquit. At vero nec
ab anima cogẽte:rationabile eſt/manere
ſempiternũ.neqꝫ enim poſſibile eſt:talẽ
eſſe vitam animæ ſine triſtitia/& beatã.
neceſſe enim eſt motum cum violẽtia
exiſtẽtẽ/ſi quidẽ mouet/cũ ferri aptũ na
tura ſit primũ corpus aliter et mouet cõ-
tinue:negocioſum eſſe & omni carẽtem
ocio mente concepto. ſi neqꝫ vt animæ
mortaliũ animaliũ requies ineſt ea quæ
circa ſomnum fit corporis remiſſio: ſed
Ixio neceſſe eſt Ixionis cuiuſdam fatum deti
nere ipſam/ ſempiternum & indomitũ.
Si itaqꝫ(quẽadmodum diximus)cõtin-
git dicto ſe habere modo de prima la-
tione:non ſolum de ipſius ſempiternita-
te ſic exiſtimare melius/ ſed & ſolũ vtiqꝫ
habebimus. ſic conſentanee diuinationi
ei quæ de dijs eſt/enũciare cõcordes ſer-
mones.ſed de talibus quidẽ ſermonibus:
ſatis ſint quæ nũc dicta ſunt. CAP.II.

2 QVoniam autem quidã
ſunt qui dicũt eſſe quip
piã cœli dextrũ/& ſini-
ſtrũ/quẽadmodũ vocati
Pythagorei Pythagorei (illorũ eni:
hic ſermo eſt)cõſiderã-

Argyropylus

per eſſe ſine labore:propterea ꝙ
nullius indiget vim inferentis
neceſſitatis/ quæ quidem prohi-
bens detineret ipſum aptum alio
modo ferri. omne namqꝫ tale/la-
borioſum eſt:quo magis perpe-
tuum eſt & optimæ diſpoſitionis
expers. Iccirco neqꝫ putandum 4
eſt ipſum ita ſeſe habere vt vete-
rum fabula dicit:qui quidem ſa-
lutem ipſius Atlante quodam in-
quiunt indigere. Et ij namqꝫ qui
hanc ſententiam attulerũt:idem
quod poſteri videntur exiſtimaſ-
ſe.nã quaſi pondus haberent ſu-
pera corpora omnia/terreaqꝫ eſ-
ſent: neceſſitatem animæ parti-
cipem ipſi fabuloſe ſuppoſuere.
Neqꝫ igitur hoc modo/ neqꝫ ob
cõuerſionem/propterea ꝙ latio-
nem habet motu ſuopte celerio-
rem/ vt Empedocles dicit: con- 5
ſeruari putandũ eſt adhuc ipſum
tempore tanto atqꝫ incolumem
eſſe. At vero/nec ab anima cogẽ-
te ſempiternũ manere:cõſentane
um eſt rationi . neqꝫ enim talis
ipſius animæ vita: ſine dolore/
beataqꝫ eſſe poteſt. et motũ enim
qui eſt cum vi / ſi mouet cor -
pus primum aliter aptum ferri/
continueqꝫ mouet: negocioſum
atqꝫ ab omni voluptate mentis
ſemotum eſſe neceſſe eſt. ſi neqꝫ
vt animæ mortalium animaliũ
requies ineſt ea quæ circa ſom-
num fit corporis relaxatio : ſed
Ixionis fatũ cuiuſdã ipſam perpe
tuũ inſuperabileqꝫ detinere neceſ
ſe eſt. Si igitur(vti diximus)res
dicto modo de prima latione ſe-
ſe habere poteſt:non ſolum con-
cinnius eſt ita de æternitate ipſi-
us exiſtimare/ſed etiam hoc mo-
do dũtaxat conſentaneius ei va-
ticinationi quam de dijs habe-
mus/ ſententias poſſumus certo
proferre.ſed de his hactenus.

CAP. II.

CVm autem ſint qui 6
dextrum ipſius cœ-
li quippiam & le-
uum inquiunt eſſe/
vt ij qui Pythago-
rici nuncupantur (eſt enim hæc
illorum ſententia) conſideran-

Argyropylus

dum eſt vtrum res ſic ſeſe ha-
beat vt illi dicunt: an alio poti-
us modo / ſi hæc principia cor-
pori ipſius vniuerſi ſunt adiun-
genda? cõtinuo namq; ſi dextrũ
ineſt ei leuumq; : priora princi-
pia prius in ipſo exiſtimandum
eſt eſſe. Determinatum igitur de
his eſt in ijs quæ de animalium
motibus ſunt tractata: propterea
ꝙ hæc propria ſunt illorũ natu-
ræ atq; accommodata. manifeſte
namq; animalibus ineſſe viden-
tur quibuſdam omnes iſtiuſmo-
di partes (dextrum inquam atq;
ſiniſtrum) quibuſdam nonnullæ:
plantis vero ſupera atq; infera
8 ſolum. Q2 ſi cœlo talium quippi-
am eſt adiungendum: & id ipſi
competere quod primum (vti di
ximus) in animalibus ineſt / con-
ſentaneũ eſt rationi. vnũquodq;
enim trium (dico autẽ trium: ſu-
perum inferumque / ipſum ante
atq; oppoſitũ / & dextrum leuũq;)
vt principium quoddam eſſe vi-
detur. has enim omnes dimen-
ſiones: perfectis corporibus ineſ-
ſe conſonum eſt rationi. atque ſu
perum quidem lõgitudinis / dex-
trum autem latitudinis: ipſum
vero ante altitudinis principi-
um eſt. Inſuper alio modo: motu-
um ratione. hæc enim principia
dico: vnde motus ijs incipiunt
quæ hæc habent. Eſt autem ab
ipſo quidem ſupero / accretio: a
dextris autẽ / ea motio quæ loco
accõmodatur. ab ijſce vero quæ
ante ſunt: ea motio quæ fit ſenſu.
atq; id ante dico: in quo ſunt ſen
9 ſus. Quapropter & non omni in
corpore quærendum eſt ſuperum
atq; inferum / & dextrum leuũq; /
atque ante & retro: ſed in hiſce
quæ cum animata ſint / motus in
ſeipſis principium habẽt. in nul-
lo enim eorum quæ vacant ani-
ma: id cernimus vnde eſt princi-
piũ motus. quædã enim omnino
non mouentur: quædam mouen-
tur quidem / ſed omni ex parte ſi-
mili modo. veluti ignis / ſurſũ ſo
lũ: & terra / ad mediũ. Sed in his
10 ſuperũ & interũ / dextrũ leuũq; di
cimus: ad noſipſos referẽtes. Nã
aut reſpectu noſtri dextri leuiq; /

Tral. ve. ex græ. recog.

dum eſt vtrũ hoc ſeſe habeat modo vt illi
dicũt / an potius aliter / ſi oportet hęc prin
cipia corpori ipſius vniuerſi adiungere?
cõfeſtim enim primũ / ſi dextrũ exiſtit et
ſiniſtrũ: adhuc prius exiſtimandum eſt
priora exiſtere principia in ipſo. Deter-
minatũ eſt igitur de his: in ijs quæ circa
animalium motus / propterea ꝙ propria
illorũ naturæ ſunt. manifeſte enim ani-
malibus ineſſe videtur / his quidem om-
nes tales partes (dico autẽ: vt & dextrũ
& ſiniſtrũ) his autem aliquę: plãtis autẽ
ſurſum & deorſum ſolum. Si autẽ opor
tet accõmodare cœlo aliquid talium / &
quod primũ (queadmodum diximus)
in animalibus ineſt: rationabile eſt exiſte
re in ipſo. nam cũ tria ſint: vnũquodq;
veluti principiũ quoddã eſt. dico autem
tria: ſurſum et deorſum / & ante et oppo
ſitũ / & dextrũ & ſiniſtrum. has enim di
ſtãtias omnes: rationabile eſt ineſſe cor-
poribus perfectis. Eſt autẽ ſurſum qui-
dẽ: lõgitudinis principiũ. dextrũ autem:
latitudinis. ante vero: profũditatis. Am
plius autem aliter: ſecundũ motus. prin-
cipia enim hæc dico: vnde ijs quæ hæc
habent / motus primũ incipiunt. eſt autẽ
ab ipſo quidem ſurſum: augmẽtatio. a
dextris autem: qui ſecundum locum fit.
ab ijs vero quæ ante ſunt: qui ſecundum
ſenſum. ante enim dico: in quo ſenſus
ſunt. Quapropter & non in omni cor-
pore ſurſum & deorſum / & dextrum
& ſiniſtrũ / & ante & poſt quęrendũ eſt:
ſed in ijs quæ cũ animata ſint / motus pri
cipiũ in ſeipſis habent. in nullo eñi ina-
nimatorũ videmus: vnde eſt principiũ
motus. aliqua enim / omnino non mouẽ-
tur: aliqua vero mouentur quidẽ / ſed nõ
ab omni parte ſimiliter. vt ignis / ſurſum
ſolum: et terra / ad mediũ. ſed in his qui-
dem dicimus ſurſum et deorſum / et de-
xtrũ et ſiniſtrum: ad nos referentes. Aut
enim ſecundũ noſtra dextra / queadmo-

Tral.ve.ex græ.recog.

dũ diuinatores:aut ſecũdũ ſimilitudinẽ
ad noſtra/queẽadmodũ ea quæ ſunt ſta-
tuæ/aut quæ cõtrario modo ſe habẽt po
ſitione.Dextrũ enim:id quod eſt ſecun-
dum noſtrũ ſiniſtrũ.Siniſtrum vero:cõ-
trariũ.Et poſt:quod ſecundũ noſtrũ an-
te.In his aũt ipſis:nullã videmus diffe-
rentiã.ſi eni ecõtrario vertãtur: cõtraria
dicimus dextra & ſiniſtra/ſurſum & de-
orſum/ante & poſt. Quapropter & Py-
Pythagorei thagoreos vtiq̧ quis damnabit: ꝙ duo
ſola hæc principia dicebant/dextrum &
ſiniſtrũ. illa autem quatuor omiſerunt:
quæ non minus principalia ſunt.nichi-
lo enim minorẽ differentiã habent quæ
ſurſum ſunt ad ea quæ deorſum/& quæ
ante ad ea poſt: q̃ dextra ad ſiniſtra in
omnibus animalibus.hæc enim poten-
tia differunt ſolum:illa autem et figuris.
& ſurſum et deorſum:omnibus anima-
tis ineſt ſimiliter et animalibus et plãtis.
dextrũ autem & ſiniſtrũ:nõ ineſt in plã
tis.Præterea autẽ vt lõgitudo latitudine
prior eſt/ſi ſurſũ magnitudinis pricipiũ
eſt/dextrũ autẽ latitudinis/ prioris autẽ
pricipiũ pri⁹ eſt:ſic prius vtiq̧ erit ſurſũ
dextro ſecũdũ generationẽ. quãdoqui-
dẽ multifariã dicit̃ prius. Ad hæc autẽ/
ſi ſurſũ quidẽ eſt vnde eſt motus/dextrũ
autẽ a quo/ante autẽ ad quod:etiã ſic v-
tiq̧ quandã potentiã principij habebit
ſurſũ ad alias ſpecies.Et quia igit̃ omi-
ſerũt maxime pręcipua pricipia:iuſtũ eſt
ipſos increpare/& quia hęc in oibus ſimi
3 liter putabãt ieſſe. ¶Nobis aũt quoniã
determinatũ eſt prius/ ꝙ in habentibus
pricipiũ motus tales potẽtiæ inſũt/cœlũ
aũt animatũ eſt/et habet motus princi-
piũ:manifeſtũ eſt ꝙ habet ſurſum et de-
orſum/& dextrũ et ſiniſtrũ.Nõ eni opor
tet dubitare ex eo quia rotũda ſit figura
ipſius vniuerſi:quomodo erit huius/hoc
quidem dextrũ/hoc autẽ ſiniſtrũ/ſimili-
bus exiſtẽtibus partibus oibus/& motis

Argyropylus

vt augures dicunt:aut ſimilitu-
dine noſtri / vt ea quæ ſunt ſta-
tuæ/aut ea quæ contrario modo
ſeſe habent poſitione. Etenim
dextrum quidem id dicimus;
quod opponitur noſtro ſiniſtro.
leuum autem:contrarium. & re-
tro ac ante:ſimili modo. In his
autem ipſis:nullam differenti-
am cernimus.Si contra namque
vertantur; contraria dextra le-
uaq̧/ſupera ac infera/& ante re-
troq̧ ſane dicemus. Quapropter 11
& Pythagoricos quiſpiã mira-
bitur ſola hæc duo principia di-
xiſſe: dextrũ tñ̃ atq̧ ſiniſtrum.
cæteras autem quatuor diffe-
rentias omiſiſſe: non minus ra-
tionem principij ſubeuntes.
non enim miuorem ad infera
ſupera / & ad ea quæ ſunt retro
ea quæ ſunt ante: q̃ ad leua de-
xtra vniuerſis in animalibus dif-
ferentiam habent. hæc enim vi
ſolum: illa figura etiam diffe-
runt. Et ſuperum quidem ac in- 12
ferum:omnibus animantibus in-
eſt/tam animalibus q̃ etiam plã-
tis.Dextrum autẽ leuumq̧: plã-
tis non ineſt. Præterea vt longi-
tudo latitudinem antecedit: ſic
prius erit generatione ſuperum
dextro / cum multipliciter prius
dicatur/ſi longitudinis quidem
ſuperum/latitudinis vero dextrũ
principium eſt/atq̧ prioris prin-
cipium antecedit.Inſuper/ſi ſu-
perum quidem eſt id vnde eſt
motio/dextrum autem a quo/&
ante ad quod: hoc quoq̧ modo
vim quandam principij ſuperũ
ad cæteras ſpecies habet. Incre-
pandi ſunt igitur Pythagorici:
& quia maxime propria princi-
pia omiſerunt/& quia in vniuer-
ſis hęc ſimiliter ineſſe putabant.
¶Cum aũt a nobis ſit antea defi-
nitũ tales potẽtias ijs ineſſe quę
principiũ motus habent/et cœlũ 13
ſit animatum atq̧ principium
habeat motus:patet ipſi ſuperũ
inferumq̧/ & dextrum atq̧ leuũ
ineſſe. non enim dubitare opor-
tet ob vniuerſi rotundam figu-
rã:quonã pacto aliud ipſius de-
xtrũ/aliud leuũ erit/ſi partes ſint
ſimiles vniuerſæ/ꝑpetuoq̧ motu

cieantur/ſed intelligere perinde
oportet/atq; ſi quiſpiam in hiſ-
ce quæ dextri ad leuum/ figuris
quoq; differentiam habent / cir
cumpoſuerit ſphæram. habebũt
enim potentiam differentem. at
ob figuræ ſimilitudinem: habere
non videbuntur. Eodem modo
de principio quoque motus in-
telligamus oportet. etenim etſi
nunq̃ moueri cœlũ incepit: prin
cipium tamẽ habeat ipſum ne-
ceſſe eſt vnde incepiſſet ſi inci-
peret moueri. & rurſus ciebitur
14 motu: ſi ſtabit. ¶ Dico autem lõ
gitudinem ipſius quidem eã eſ-
ſe/ quæ eſt inter polos diſtanti-
am: & polorum alterum ſuperã/
alterum inferam partem. differẽ
tiam enim in ſolis his ſemiſpę-
riorum cernimus: ex eo quia po-
li non mouẽtur. & inſuper in mũ
do non ipſum ſuperum atq; in-
ferum: ſed ea quæ ſunt præter po
los/ latera dicere conſueuimus.
Quo patet: hanc ipſius cœli lon
gitudinẽ eſſe. id eſt enim latus:
quod eſt præter ſuperum infe-
rumq;. ¶ Polorũ autẽ is quidem
qui apud nos videtur: pars infe
ra eſt. is autem qui nobis mani-
feſtus non eſt: partis rationem ſu
15 perę ſubit. Dextrũ enĩ vniuſcu-
iuſq; id eſſe dicimus: vnde prici-
piũ ad locũ accõmodatę motio-
nis emerget. Cõuerſionis vero cę
li pricipiũ id eſt: vnde oriunť ſtel
læ. quare hoc erit dextrũ. id ve-
ro vbi fiũt occaſus: leuũ. Si igiť a
dextris icipit & circũferť ad de-
xtra: polũ eũ qui non videtur ſu
perũ eſſe neceſſe eſt. ſi enĩ erit is
qui videť: motus ad partes erit
16 ſiniſtras. qđ quidẽ nõ dicim9. Pa
tet igiť: eũ polũ qui non videť a
nobis/cœli partẽ ſuperam eſſe. &
eos qdẽ qui illic habitãt/ĩ ſemi-
ſpęrio ſupo eſſe atq; ĩ dextris: nos
autẽ ĩ ifero ac ſiniſtris/cõtra atq;
Pythagorici dicũt. illi enĩ nos ſu
pra faciũt dextraq; in parte: illos
ĩfra atq; ĩ leuis. cõtrariũ autẽ ac-
cidit. ¶ Verũ ſcdę cõuerſiõis ve-
luti vagarũ ſtellarũ/ nos quidẽ ĩ
ſuperis dextriſq; ſumus: illi vero
in iferis ſũt atq; ſiniſtris. eſt enĩ
hiſce principiũ motionis cõtra.

omni tempore/ſed intelligere/quẽadmo-
dũ ſi quis in quibus habeat dextrum ad
ſiniſtrũ differẽtiã etiã figuris/ deinde cir-
cũponat ſphærã. habebit enĩ potentiam
differentẽ. videbitur autẽ minime: pro-
pter ſimilitudinẽ figurę. Eodẽ autẽ mo-
do: & de principio motus. etenim etſi
nunq̃ incepit: principiũ tamen habeat ne
ceſſariũ eſt vnde incepiſſet/ſi inciperet qđ
mouetur/moueri. atq; ſi ſteterit: mouebi
tur vtiq; iterũ. ¶ Dico autẽ longitudinẽ 4
quidem ipſius: eã quæ ſecũdũ polos eſt
diſtantiã. & polorũ/hunc quidẽ ſurſum:
hunc autẽ/ deorſum. differẽtiã enĩ in his
ſolis hemiſphęriorũ videmus: propterea
ꝙ nõ mouẽtur poli. Simul autẽ & cõſue
uimus dicere latera in mundo: nõ qđ ſur
ſũ eſt & deorſũ/ ſed qđ eſt præter polos
tanq̃ hoc lõgitudo ſit. id enĩ ad latus eſt:
qđ eſt p̃ter ſurſũ & deorſũ. ¶ Polorũ au 5
tẽ is qdẽ qui ſupra nos apparet: ea q̃ de-
orſũ exiſtit/pars eſt. qui vero nobis ima-
nifeſtus eſt: q̃ ſurſũ. dextrũ enĩ vniuſcu-
iuſq; dicimus: vnde pricipiũ eſt eius qui
ſecũdũ locũ fit motus. Circũlationis aũt
cœli pricipiũ eſt: vnde aſtrorũ ortus ſũt.
quare hoc: vtiq; erit dextrũ. vbi autẽ oc-
caſus: ſiniſtrũ. Si igitur et a dextris inci-
pit & ad dextra circumfertur: neceſſe eſt
ſurſũ eſſe/eũ qui nõ apparet polũ. ſi enĩ
is erit qui manifeſtus eſt: ad ſiniſtra erit
motus/qđ quidẽ nõ dicimus. Manifeſtũ
eſt igiť ꝙ imanifeſtus polus/ eſt ſurſũ: et
qui illic habitãt/in eo ſũt qđ ſurſũ eſt he
miſphęrio/& apud dextra. nos autẽ ĩ eo
qđ deorſũ eſt: & apud ſiniſtra/ ecõtrario
q̃ vt Pythagorei dicũt. illi enĩ nos et ſur-
ſum faciũt/& in dextra parte: illos vero/ Pythagorei
qui illic ſunt / deorſum & in ſiniſtra. ac-
cidit autem contrariũ. ¶ Verum ſecun- 6
dæ circũlationis veluti planetarum/ nos
quidẽ in ijs quæ ſurſũ/ & in dextris ſu-
mus: illi autẽ in ijs quę deorſũ/& in ſini-
ſtris. ecõtrario enĩ: his pricipiũ mot9 eſt,

Tral.ve.ex græ.recog.

propterea ꝙ cõtrariȩ ſunt lationes. Qua
re accidit nos quidẽ eſſe apud principiũ:
illos autẽ apud finẽ. De partibus igitur
ſecundum diſtantias/et ſecũdum locum
definitis: tot dicta ſint. CAP. III.

7 QVoniam autem non eſt
contrarius circularis mo
tus circulari: cõſiderandũ
eſt cur nã plures ſunt la-
tiones/ quanq̃ de longe
tentantibus facere quæ-
ſtionem. longe autem non adeo loco: ſed
multo magis eo ꝙ eorum quæ accidunt
ipſis deadmodũ paucis habemus ſenſũ.
attamen dicamus. cauſa autem de ipſis:
hinc ſumenda eſt. Eorum vnumquodq;
quorũ eſt opus: eſt gratia operis. dei au-
tẽ operatio: immortalitas eſt. hoc autẽ:
eſt vita ſempiterna. itaq; neceſſe eſt: mo-
tum ſempiternum deo ineſſe. Quoniam
autem cœlũ tale eſt (corpus enim quod-
dam diuinũ eſt) ob hoc habet circulare
corpus/ quod natura circulariter moue-
tur ſemper. Cur igitur: non totum cœli
corpus tale eſt? quia neceſſe eſt manere
aliquid corporis lati circulariter: id in-
quam quod in medio exiſtit. illius au-
tem nullam poſſibile eſt manere partẽ:
neq; omnino/neq; in medio. etenim mo
tus ipſius ſecundum naturã: eſſet ad me-
diũ. Natura autẽ: circulariter mouet̃. nõ
enĩ: eſſet ſempiternus/ motus. nã nichil
præter naturã: ſempiternũ eſt. poſterius
autem eſt: quod præter naturã exiſtit eo
qđ ſecũdum naturam. & exceſſus quidã
eſt in generatione quod prȩter naturam
eſt: eius quod ſecũdũ naturã. Neceſſe eſt
igitur: terram eſſe. hæc enim: quieſcit in
medio. nunc igitur ſupponatur hoc: po-
ſterius autẽ demonſtrabitur de ipſo. At
vero ſi terram: neceſſe eſt et ignem eſ-
ſe. Contrariorũ enim/ ſi alterum natura
eſt: neceſſe et alterum eſſe natura ſi ſit
contrarium/ et eſſe quãdã ipſius naturã.

Argyropylus

propterea ꝙ lationes contrariæ
ſunt. Quare fit vt nos in princi-
pio ſimus: illi in fine ſint collo-
cati. De partibus igit̃ per dimen
ſiones/ locove definitis: tot a no
bis ſint dicta.

CAP. III.

CVm autẽ conuerſio 17
conuerſioni non ſit
contraria; conſide-
randum cur plures
ſunt lationes/ quãq̃
eminus facere inquiſitionem co
namur. eminuſq; non adeo loco:
ſed multo magis hoc ipſo quod
accidentium ipſis cœlis perpau-
corum ſenſum habemus. dica-
mus tamen/ atq; de ipſis cauſam
hinc ſumamus: oportet. Eorum
quodq; quorum eſt opus: operis
ipſius eſſe gratia/ conſtat. dei ve
ro operatio: imortalitas eſt. hoc
autem: eſt perpetua vita. Quare
deo perpetuum ineſſe motum: ne
ceſſe eſt. Cum autem celum ſit ta
le (eſt enim: corpus quoddã diui
num) ideo corpus rotundum ha-
bet/ quod ſuapte natura ſemper
cõuertitur. Cur igitur: totum cor
pus cœli tale non eſt? quia cor-
poris eius quod verſatur aliquid/
id inquã quod eſt in medio: ma-
nere neceſſe eſt. Huius autẽ ma-
nere nulla pars: aut omnino/ aut
in medio poteſt. Naturalis enim 18
ipſius motus: ad ipſum medium
eſſet. At ipſũ ſuapte natura ver-
ſatur. motus enim ſempiternus
nõ eſſet: quippe cum nichil prȩ-
ter naturam ſit ſempiternum. Id
enim quod eſt præter naturam:
poſterius eſt eo qđ eſt ſecũdũ na
turam. atq; id quod eſt prȩter na
turam: exceſſus quidã eſt in ipſa
generatione/ eius quod eſt ſecun
dum naturã. Sit igitur terra: ne-
ceſſe eſt. hȩc enim: in medio ſa-
ne quieſcit. atq; nunc quidẽ hoc
ſupponatur: poſterius autem de
ipſo dicetur. At ſi terram eſſe ne-
ceſſe eſt: ignem etiam eſſe neceſ-
ſe eſt. Cõtrariorum enim ſi alte-
rum eſt natura: & alterum eſſe na
tura neceſſe eſt ſi ſit contrarium/
atq; aliquam ipſius eſſe naturã.

Eſt enim eadem cōtrariorū mate-
ries: & affirmatio priuatione eſt
prior/ veluti calidū frigido. Qui-
es vero ac graue: per leuitatis mo-
19 tuſve priuationem dicuntur. At-
qui ſi terra eſt atq; ignis: ea quoq;
corpora eſſe quæ ſūt inter ipſa/ne
ceſſe eſt. elementorum enim v-
numquodq;: contrarietatē ad qdq;
nimirum habet. atq; hoc etiā nūc
ſupponatur: poſterius autē eſt de-
monſtrandum. Hæc cum ſint: pa-
tet neceſſario generationem eſſe/
propterea quod nichil ipſorū per-
petuum eſſe poteſt. agunt enim
inter ſeſe contraria ipſa: mutuoq;
a ſeſe patiūtur ac corrumpuntur.
20 Non eſt præterea conſentaneum
rationi: mobile quippiam perpe-
tuum eſſe/ cuius motus ſecundum
naturam perpetuus eſſe non po-
teſt. at horum eſt motus. Ex his
igitur patet: neceſſario generatio-
nem eſſe. Q2 ſi generationem eſſe
neceſſe eſt: & aliam lationem aut
vnam aut plures eſſe neceſſe eſt.
nam vt ſeſe habet totius motio
cœli: ſic elementa corporum in-
ter ſeſe reſpectu generationis ha-
bere neceſſe eſt. et hoc etiam: in
ſequentibus dilucidius declarabi-
21 tur. Nunc tantum patet: quam ob
cauſam plura ſunt corpora quæ
verſantur. generationem enim eſ-
ſe neceſſe eſt. et generationem: ſi
& ignem eſſe neceſſe eſt. & hunc
cæteraq;: ſi & terram. & hanc/ pro-
pterea quod aliquid conſiſtat ma
neatque ſemper neceſſe eſt: ſi mo-
ueri quippiam ſemper oportet.

CAP. IIII.

22 Figuram autem cœ-
lum rotundam ha-
bere neceſſe eſt. Hęc
enim: eſt accommo-
datiſſima ſubſtantię
ipſius/ & natura eti-
am prima. Dicamus autem v-
niuerſaliter: quænam & in pla-
nis et in ſolidis figura ſit prima.
Omnis itaq; figura plana: aut a re-
ctis lineis/ aut a circunferentia
continetur. & illa quidem a plu-
ribus: hæc ab vna linea ſolum.

Eadem enim eſt materia/ contrariorum:
& priuatione/ prior affirmatio. dico au-
tem: veluti calidum/ frigido. Quies autē
& grauitas: dicuntur per priuationē leui-
tatis & motus. At vero ſi eſt ignis & ter
ra: neceſſe eſt & ea quę inter ipſa ſūt/ eſſe
corpora. cōtrarietatem enim habet vnū-
quodq; elementorum: ad vnumquodq;.
ſupponatur autem/ & hoc nunc: poſteri-
us autem tentandum erit oſtendere. His
autem exiſtentibus: manifeſtum eſt q ne
ceſſe eſt generationem eſſe/ eo q ipſorū
nichil poſſibile eſt eſſe ſempiternum. pa-
tiuntur enim & agunt contraria a ſe in-
uicem: & corruptiua inuicem ſunt. Inſu-
per autem non eſt rationabile quippi-
am mobile eſſe ſempiternum: cuius non
contingit eſſe ſecundum naturam/ mo-
tum ſempiternum. horū autem: eſt mo-
tus. Q2 igitur neceſſariū ſit eſſe genera-
tionē: ex his manifeſtū eſt. ſi vero gene-
rationē: neceſſe eſt & aliā eſſe lationem/
aut vnam/ aut plures. ſecundum enim eā
quæ totius eſt: ſimiliter neceſſarium eſt
ſeſe habere et elementa corporum ad ſe
inuicē. dicetur autem & de hoc/ planius:
in ſequētibus. Nunc autem tantum ma-
nifeſtum eſt: propter quam cauſam plu-
ra ſunt circularia corpora/ quia neceſſe ſit
generationem eſſe. generationem autē:
ſi & ignem. hunc autem & alia: ſi et ter-
ram. hanc autem/ quia neceſſe eſt mane-
re aliquid ſemper: ſi moueri aliquid ſem
per oportet.

CAP. IIII.

Figuram autem ſphæricā: 8
neceſſe eſt habere cœlū:
Hæc enim eſt: & maxime
propria ſubſtātię/ & natu
ra/ prima. Dicamus autē
primū vniuerſaliter de figuris: quæ pri-
ma ſit & in planis & in ſolidis. Omnis
itaq; figura plana: aut rectilinea eſt/ aut
circularis. & rectilinea quidē: a pluribus
continetur lineis. circularis autē: ab vna.

Tral.ve.ex græ.recog.

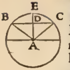
Quoniam igitur prius natura in vno-
quoq; genere eſt vnum multis/ & ſim-
plex compoſito: prima vtiq; erit plana-
rum figurarum circulus. Amplius au-
tem/ ſi perfectũ id eſt extra quod nichil
eorum quæ ipſius ſunt poſſibile eſt acci-
pere quemadmodum determinatum eſt
prius/et/rectæ quidem appoſitio ſemper
eſt/ circulari autem nunq̃ : manifeſtum
eſt q perfecta vtiq; erit ea/quæ continet
circulum. Quare ſi perfectum prius eſt
imperfecto : & ob hæc: prima vtiq; erit
figurarum/ circulus. Similiter autem &
ſphæra:ſolidarum. ſola enim hæc conti-
netur vna ſuperficie:rectilineæ autẽ plu-
ribus. vt enim ſe habet circulus in pla-
nis:ſic ſphæra in ſolidis. Amplius autem
& diuidentes in plana/& ex planis cor-
pora generantes: teſtes fuiſſe his viden-
tur. ſolam enim ſolidarum ſphæram/nõ
diuidunt:tanq̃ non habentem plures ſu
perficies q̃ vnam. diuiſio enim in pla-
na/non vt ſecans quis in partes diuidet
totum/ hoc efficitur modo: ſed vt in di-
uerſa ſpecie. Q; igitur ſolidarum figura-
rum prima ſit ſphæra:palam eſt. Eſt au
tem & ſecundum numerum/ordinem aſ
ſignantibus/ſic ponentibus rationabiliſ-
ſimum: circulum quidem ſecũdum vnũ/
triangulum autem ſecundum dualitatẽ/
quoniam duo recti ſunt. Si autem ſecun
dum triangulum/vnum:circulus non erit
figura. Quoniam autem prima quidem
figura primi eſt corporis/primum autem
corpus qđ in extrema circũlatione:ſphæ
ricũ id vtiq; erit qđ circulari fertur lati-
one. Et qđ igitur cõtinuũ illi eſt. ſphęrico
eni:cõtinuũ eſt ſphęricũ. Similiter aũt:et
quæ ad mediũ horũ ſunt. quæ eni a ſphę
rico cõtinentur & tangunt:tota ſphærica
neceſſe eſt eſſe. quæ autem infra planetas
ſunt:tangunt eam quæ ſupra eſt ſphęrã.
quare ſphęrica vtiq; erit: omnis. omnia
enim tangunt:& continua ſunt ſphęris

Argyropylus

Cũ vnum igitur in vnoquoq; ge-
nere prius ſit multis natura/com-
poſitoq; ſimplex: figurarum pla-
narum profecto circulus erit pri-
ma. Præterea ſi perfectum id eſt 23
extra quod nichil eorum quæ ſũt
ipſius accipi poteſt/quemadmo-
dum prius eſt definitum/& lineæ
quidẽ rectæ ſemper additio fieri
poteſt/lineæ vero circulari nũq̃:
patet perfectam eã lineã eſſe quæ
ipſum circulum continet. Qua-
re ſi perfectum prius eſt imperfe-
cto: ob hæc & circulus prima e-
rit figura. Eodem & ſphæra mo-
do: ſolidarũ figurarum prima e-
rit figura. ſola namq;: ab vna ſu-
perficie cõtinetur. rectarũ vero li-
nearũ figurę:a pluribus cõtinenť.
vt eni in planis circulus ſeſe ha-
bet:ſic in ſolidis ſphæra. Qui pręs 24
terea ſolida diuidũt in plana/atq;
ex planis corpora generãt:his te-
ſtes fuiſſe videtur. ſolam enim fi-
gurarum ſolidarum ſphæram nõ
diuidunt:vt non plures ſuperfici-
es q̃ vnam habentem. diuiſio enî
in plana non perinde efficitur/ vt
quiſpiã diuidẽs in partes diuidet
totũ: ſed vt in ſpecie diuerſa. Pa-
tet igitur:ſphęram figurarum eſſe
ſolidarum primam. Eſt i ſuper ma 25
xime conſonũ rationi/ ſi ordo per
numerum etiam aſſignetur : hoc
ipſam modo diſponere/ vnitatem
quidem circulo/ dualitatem autẽ
triangulo tribuendo/cum duobus
æquales ſuos angulos habeat re-
ctis. Si vero vnitas triangulo tri-
buatur:circulus non erit ſane figu
ra. Cũ autẽ prima figura primi ſit 26
corporis/primum vero corpus id
ſit quod eſt vltima in cõuerſione:
rotundum id erit ſane quod fer-
tur cõuerſione. & id ergo quod il-
li hęret. quod enim hęret rotũdo:
id rotundum etiam eſt. Similiter
& ea quæ in medio collocantur.
ea namq; quæ a rotundo corpo-
re continentur ac tangunt:rotun-
da eſſe cuncta neceſſe eſt. At quæ
ſunt ſub vagarum ſphæra:ſupe-
ram ſphęram tangũt. quare ipſũ
vniuerſum rotundũ erit. omnia
namq;: tangunt/hærẽtq; ſphęris.

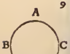
27 Præterea cum videatur ac ſup-
ponatur vniuerſum ipſum ver-
ſari/demonſtratumq; ſit extra cō
uerſionem extimam neq; locum
neq; vacuum eſſe: rotundum ip-
ſum eſſe ob hæc etiam ipſa ne-
ceſſe eſt. Nam ſi rectarum linea-
rum erit figura: eueniet & locum
eſſe & corpus & vacuū extima.
nā cum rectarum linearum figu-
ra verſatur/nunq̃ eundē occupa-
bit locum: ſed vbi prius erat cor
pus nunc non erit/& vbi nūc nō
eſt rurſus ob angulorum tranſiti-
onem erit. Eadem euenient: & ſi
quiſpiam aliquam figuram aliā
ipſi tribuerit/non habentē eas li
neas quæ ex medio progrediun-
tur æquales/veluti lentis figuræ
ſimilē aut oui. in omnibus enī:
eueniet & locum eſſe & vacuum
extra cœlum/propterea quod to
tum non eundem occupat locū.
28 Pręterea ſi cœli latio quidē men
ſura eſt motuum propterea ꝙ ſo
la cōtinuus eſt & vniformis ſem
piternuſq; mot9/in vnoquoq; au
tē genere mēſura id eſt quod eſt
minimū/minimus vero mot9 is
eſt celerrimus: patet cœli motū
29 omniū motuū celerrimū eſſe. At
eorū quę ab eodē ad idē pergūt:
minima ipſius circuli linea eſt.
per minimā autē: eſt motus celer
rimus. Quare ſi cœlū cōuertitur
celerrimeq; mouetur: rotundum
30 ipſum eſſe neceſſe eſt. Sumere e-
tiam quiſpiam et ex hiſce cor-
poribus quæ circa medium col-
locantur: hāc fidem poteſt. Si e-
nim aqua quidem eſt circa ter-
ram/ aer autem circa aquam/&
ignis circa aerem collocatur: et
ſupera corpora per rationem eā-
dem ita ſe habent. etenim con-
tinua quidem non ſunt: tan-
gunt autem hęc. aquæ vero ſu-
perficies: rotunda eſt ſane. atque
quod rotundum tangit/circaque
rotundum eſt ſitum: et ipſum ta-
le eſſe neceſſe eſt. Patet hac etiā
31 ratione: cœlum rotūdum eſſe. At
vero ſuperficiem aquæ talem eſ-
ſe patebit: ſi ſuppoſitionē ſūpſe-
rim9/ aquā ſuapte natura ſemp
ad magis cōcauū locū cōfluere.

Amplius quoniam videtur & ſupponitur circulariter circumferri ipſum vniuerſum/demonſtratum eſt autē ꝙ extra vltimā circūlationē/neq; vacuum eſt neq; locus: neceſſe eſt & ꝓpter hæc ſphæricū eſſe ipſum. Nam ſi erit rectilineū: accidet et locum eſſe extra/ & corpus/ & vacuū. nā rectilineum qđ circulariter vertitur/ nunq̃ eandē occupabit regionem: ſed vbi prius erat corpus nunc non erit/& vbi nunc nō eſt iterū erit/propter permutationem angulorum. Similiter autem: & ſi qua alia figura fiat/ non æquales habens eas quæ ex medio lineas/ vt lenticularis aut oualis. in omnibus enim: accidet & locum/ & vacuum eſſe extra lationem/propterea ꝙ non eandem regionem totum occupat. Amplius autem/ſi motuum quidem menſura eſt cœli latio/ quia ſola continua eſt/ & regularis/& ſempiterna/i vnoquoq; autem menſura eſt/quod minimum exiſtit/ minus autem eſt motus velociſſimus: manifeſtum eſt ꝙ velociſſimus vtiq; erit omnium motuum cœli motus. At vero eorū quæ a ſeipſo ad ſeipſum ſunt: minima eſt circuli linea. ſecundum autem minimā: velociſſimus motus eſt. Quare ſi cœlū circulariter fertur/& velociſſime moueť: ſphęricum ipſum neceſſe eſt eſſe. Sumet autem vtiq; quis/ et ex his quæ circa medium collocata ſunt/corporibus: hāc fidem. Si enim aqua quidem eſt circa terrā/ aer vero circa aquā/ignis autē circa aerē: & ſuperiora corpora ſecūdū eandē rationem. cōtinua enī quidem non ſunt: tangunt autem hæc. ſuperficies autem aquæ: ſphærica eſt. quod autem ſphærico continuum eſt/ aut mouetur circa ſphæricum: et ipſum tale neceſſarium eſt eſſe. Quare & propter hoc: manifeſtum fuerit ꝙ ſphæricum eſt cœlum. At vero ꝙ aquæ ſuperficies talis ſit: manifeſtum eſt ſuppoſitione ſumpta/ ꝙ apta natura eſt ſemper confluere aqua ad magis concauum. ma-

Tral.ve.ex græ.recog.

5 gis autem cõcauũ eſt: quod centro pro-
pinquius eſt. Ducant̃ igitur ex cẽtro linea
A B/& linea A C.et ꝑducat̃ ĩ qua B C.
Ducta igit̃ ad baſim linea ĩqua A D: mi-
nor eſt eis q̃ ex centro. magis cõcauus igit̃
locus eſt. quare influet aqua: donec vtiq̧
ęquetur. Aequalis autẽ eſt ijs quę ex cen-
tro: linea A E. Quare neceſſe eſt: apud eas
quę ex centro/eſſe aquam. tunc enim: qui-
eſcet. Linea autem quę eas quę ex centro/
tangit: circularis eſt. ſphęrica igitur aquę
ſuperficies eſt: in qua B E C. Qꝫ igit̃ ſphę
ricus ſit mũdus/ palã eſt ex his: & ꝙ cũ di
ligẽtia adeo recte tornatus ſit vt nichil aut
manufactũ ſeſe habeat ſimiliter/aut aliud
q̄ppiã eorũ q̃ apud nos/ in oculis exiſtũt.
nichil enĩ eorũ ex quibus cõſtitutionẽ acce
pit ſic poteſt regularitatem ſuſcipere/et di-
ligentiã: vt circulariter moti corporis natu
ra. manifeſtũ enĩ eſt/ꝙ ꝓportionabiliter ſe
habet: queẽadmodũ aqua ad terrã et elemẽ
torũ ea quę plus ſemper diſtãt. CAP. V.

9 QVoniã autẽ eſt dupliciter
in circulo moueri/ vt ab A/
alio quidem ad B/alio au-
tem ad C: ꝙ nõ ſint con-
trarij hi/prius dictũ eſt. ſed
ſi nichil vt cõtingit/aut a ca
ſu ĩ ſempiternis eſſe poteſt/cœlũ vero ſem
piternũ eſt/& circularis latio: ꝓpter quã
quidẽ cauſam ad altera fertur/ſed nõ ad al
tera? neceſſe enim eſt: & hoc aut principi-
um eſſe/aut eſſe ipſius principium. Forte
igitur de quibuſdam enunciare aliquid tẽ-
tare/& de õnibus/& prætermittere nichil:
videbitur vtiq̧ eſſe ſignum aut multæ a-
mentiæ/aut multę promptitudinis. nõ ta-
mẽ iuſtũ eſt/oẽs ſimiliter increpare: ſed vi-
dere oportet cauſam dicendi quænam ſit.
Pręterea quo pacto ſe habeat in credẽdo:
vtrũ humano modo/an validi⁹? Certiores
igitur neceſſitates quando quis fuerit aſſe
cutus: tũc gratiã habere oportet inueniẽti-
bus. nunc autẽ id q̄d videtur: dicendũ eſt.

Argyropylus

& eũ locũ magis cõcauũ eſſe: qui
eſt ꝓpĩquior cẽtro. Ducãtur igit̃
ex A cẽtro: rectę lineę A B & A C.
& ex B ĩ C linea ꝓducat̃ B C: ad
quã ab A ꝑpẽdicularis ducat̃ A
D/& ꝓtrahatur ĩ E. Patet itaq̧ li
neã A D: minorẽ eſſe lineis A B
& A C. ergo hic loc⁹: magis cõca
uus eſt. quare affluet aqua: quo-
uſq̧ fuerit ĩ æqualitatẽ redacta.
At A E: æqualis eſt hiſce q̃ a cẽ-
tro ſũt ductæ. quare aquã ipſã in
hiſce eſſe quę ſũt ex cẽtro ductę:
neceſſe eſt. tunc enim quieſcit. At
ea quæ tangit eas quæ ſũt ex cẽ-
tro ductæ: circũferẽtia eſt. Rotun
da eſt ergo ſuperficies aquę: quæ
quidẽ eſt B E C. Patet igitur ex 32
hiſce quæ dicta ſunt: mundũ eſſe
rotũdum/ atq̧ adeo exacte vt ni
chil eorũ quæ manu cõficiũtur/
nec aliud quicq̃ eorũ quæ apud
nos oculis cernũtur/ ſit tã exacte
rotũdũ. nichil enĩ eorũ ex quib⁹
cõſtat adeo vniformitatem/exa-
ctãve rotũditatẽ ſuſcipere poteſt:
vt ipſius corporis obeũtis natu-
ra. manifeſtum eſt enĩ rationẽ eã
ſubire: quã aqua ſubit ad terrã/et
ea quæ plus ſemper remota ſunt
atq̧ diſtant. CAP. V.

CVm autẽ in circulo 33
duo motus fieri poſ
ſint/vt ab A/ vn⁹ ad
B/alter ad C: nõ eſ-
ſe quidẽ hos cõtra-
rios/ prius eſt dictũ. Sed ſi nichil
in æternis eſſe fortuito aut a ca-
ſu poteſt/ cœlũ vero perpetuum
eſt atq̧ ipſa conuerſio: quam ob
cauſam ad altera & non ad alte-
ra fertur? Nã et hoc principiũ eſ
ſe/aut ipſius principium eſſe: ne
ceſſe eſt. De nõnullis igit̃ atq̧ de 34
oib⁹ eniti q̄ppiã dicere nichilq̧
prætermittere: aut inſignis ſtul-
titię forſitan/aut valde parati a-
nimi videbit̃ eſſe. nõ tamẽ oẽs ſi
militer ſũt increpãdi: ſed dicẽdi
cauſã quænã ſit videre oportet.
et quo præterea modo ſe habet ĩ
credẽdo: vtrũ humanę/an ita vt
aſſerat atq̧ ꝑſiſtat? Cũ igit̃ quiſ-
piã exactiores neceſſitates fuerit
nactus: tũc hiſce qui inueniunt/
gratias agere oportet. nunc au-
tẽ: id quod videtur/ dicẽdũ eſt.

natura ſemper id facit quod eſt
optimum eorũ quæ fieri poſſũt/
vt autem lationum rectarum ea
præſtabilior eſt qua locus ſuper9
petitur (eſt enim diuinior locus
ſuperus: infero)ſic et ea qua itur
verſus anteriora præſtabilior eſt
ea qua itur retrorſum. ſiquidem
ita ſeſe habent & dextrum atq́ ſi
niſtrũ: vt prius eſt dictum. Atq́
dubitatio dicta: declarat pri9 po
ſteriuſve cœlum habere. hæc eni
cauſa: dubitationẽ ſoluit. nam ſi
ſeſe habet vt poteſt optime: hęc
erit profecto cauſa eius quod di
ximus. eſt enim optimum ſane/
ſimplici ac īceſſabili motu cieri:
atq́ hoc ad id quod pręſtabilius
eſt.

CAP. VI.

35 POſt hęc motũ ipſi-
us vniformẽ & non
difformẽ eſſe: demõ
ſtrem9 oportet. atq́
hoc dico: de primo
cœlo/ de lationeq́ prima. in ijs
enim quę ſunt ſub illo: plures la
tiones in vnum iã cõuenere. nã
ſi difformiter mouebitur: patet
intenſionem lationis ſtatum/ re-
miſſionẽq́ fore. Omnis enim dif
formis latio: remiſſionem/ inten
ſionem/ ac ſtatũ habet. Status au
tem eſt: aut vnde mobile fertur/
aut ibi quo fertur/ aut in medio.
veluti forſitan hiſce quidem quę
natura ferũtur: in eo ad quod mo
uentur. In ijs autem quæ præter
naturam ferũtur: in eo vnde mo-
uentur. hiſce vero quæ proijciũ-
tur: ĩ medio. At cõuerſionis: neq́
vnde/ neq́ quo/ neq́ mediũ eſt.
Neq́ enim ipſius pricipiũ: neq́
finis/ neq́ medium eſt abſolute.
nã & tempore eſt ſempiterna: &
& lõgitudine coacta/ nec frange
tur. Quare ſi lationis cœli ſtatus
non eſt: neq́ difformitas erit. dif
formitas enim: ob remiſſionẽ in-
36 tenſionẽve fieri ſolent. Præterea
ſi omne quod mouetur ab aliquo
moueatur: difformitas motionis
aut ob id quod mouet/ aut ob id
quod mouetur/ aut ob vtrũq́ fi-
at neceſſe eſt. nã & ſi id qđ mo-
uet nõ eiſdem viribus moueat/
et ſi id quod mouetur alteretur/

Si enim natura ſemper facit eorũ quæ fie
ri poſſunt quod optimũ eſt/ eſt autẽ quẽ-
admodũ earũ quæ ſuper recta fiũt latio-
nũ/ ea quę ad eũ qui ſurſum eſt locũ/ hono
rabilior (diuinior eni eſt locus/ qui ſurſum
eſt: eo qui deorſum) eodem modo & quæ
ad ante fit ea quę ad poſt. ſiquidẽ ſic ſe ha
bent & dextrũ & ſiniſtrum: queẽadmodũ
dictũ eſt prius. Atteſtatur etiã dicta dubi
tatio: ꝙ habet prius & poſterius. hæc eni
cauſa: ſoluit dubitationẽ. ſi eni ſe habet q̃
poteſt optime: hęc vtiq́ erit cauſa eius qđ
dictũ eſt. optimũ enim eſt moueri ſimplici
motu & inceſſabili: & hoc ad id quod ho-
norabilius eſt.

CAP. VI.

DE motu autẽ ipſius ꝙ regu 10
laris ſit et non irregularis:
deinceps/ poſt ea quæ dicta
ſũt/ erit percurrẽdũ. dico au
tẽ hoc: de primo cœlo/ & de
prima latione. in ijs eni quæ ſubter ſunt:
plures iã lationes cõuenerũt ĩ vnũ. Si eni
irregulariter mouebitur: manifeſtũ eſt ꝙ
intenſio erit/ & ſtatus/ & remiſſio lationis.
Omnis eni irregularis latio: & remiſſionẽ
habet/ & intenſionẽ/ et ſtatũ. Status autẽ
eſt: aut vnde fertur/ aut quo/ aut in medio.
vt forte ijs quidẽ quæ ſecundũ naturã mo
uẽtur: quo ferũtur. ijs autẽ qui præter na-
turã/ vnde. proiectis autẽ: in medio. Circu
laris autem lationis: non eſt aut vnde/ aut
quo/ aut mediũ. neq́ eni pricipiũ/ neq́ fi-
nis/ neq́ mediũ: eſt ipſius ſimpliciter. tẽpo
pore eni: ſempiterna eſt/ & longitudine ſi-
mul ducta/ et minime iterſecta. Quare ſi
non eſt lationis ipſius ſtatus: neq́ irregu-
laritas erit. irregularitas enim fit: propter
intenſionem et remiſſionem. Prętereа au
tem/ quoniam omne quod mouetur ab a-
liquo mouetur: neceſſe eſt motus irregu-
laritatem fieri/ aut propter ipſum mouẽs/
aut propter id quod mouet/ aut propter
ambo. ſiue enim ipſum mouẽs nõ eadem
virtute moueat/ ſiue id qđ mouet alteret/

Tral.ve.ex græ.recog.

7 & nõ permaneat idẽ/ſiue ambo mutẽtur: nichil prohibet irregulariter moueri id qđ mouetur.nichil autẽ horũ: poſſibile eſt circa cœlũ fieri.Nã id quod mouetur:oſtẽſũ eſt ꝙ primũ eſt & ſimplex/ & ingenitũ & incorruptibile/& oĩno immutabile.ipſum autem mouens: multo magis rationabile eſt eſſe tale.primũ enim primi/& ſimplex ſimplicis / & incorruptibile & ingenitum icorruptibilis & igeniti: motiuũ eſt.Quoniam igitur id quod mouetur non mutatur cũ ſit corpus:nec id quod mouet mutabitur/incorporeum exiſtẽs.Quare:& lationem impoſſibile eſt irregularẽ eſſe. etenim ſi ſit irregulariter: aut tota mutatur/ & quandoq̧ quidem fit velocior quandoq̧ autẽ tardior rurſus/ aut partes ipſius. Partes igitur ꝙ non ſunt irregulares: manifeſtum eſt.iam enim facta fuiſſet diſtantia aſtrorum in infinito tempore:hoc quidem velocius moto/ hoc autem tardius.non videtur autem vllum: diſtantijs aliter ſeſe habere.At vero:neq̧ totam contingit mutari.remiſſio enim vniuſcuiuſq̧: fit propter impotentiã. impotentia autẽ: præter naturam eſt.etenim omnes impotentiæ quæ in animalibus inſunt: præter naturã ſunt/vt ſenectus et decrementũ.tota enim fortaſſe animalium conſtitutio:ex talibus conſtat/quæ differunt proprijs locis.nulla enim partium: ſuam habet regionem.Si igitur in primis id non eſt quod præter naturam eſt(ſimplicia enim ſunt et immiſta/ et in propria regione:et nichil eſt ipſis contrarium) neq̧ vtiq̧ impotentia erit.Quare:neq̧ remiſſio/ neq̧ intẽſio. ſi enim intenſio fuerit:et remiſſio.Præterea autẽ et irrationabile eſt: infinito tẽpore impotens eſſe id quod mouet/et rurſus alio infinito potens. nichil enim:eſſe videtur infinito tempore præter naturam: impotentia autem præter naturam eſt. neq̧ æquali tempore præter naturã et ſecundum naturam:neq̧ omnino potens et

Argyropylus

nec idem permaneat/& ſi vtrũq̧ mutetur: nichil prohibet id qđ mouetur difformi motu cieri.Nichil autẽ horũ:circa cœlũ euenire poteſt. id enĩ quod mouetur: & primum & ſimplex & ingenerabile atq̧ incorruptibile/& omnino immutabile demõſtratum eſt eſſe.id etiam quod mouet: lõge magis tale eſſe cõſentaneum eſt rationi. primi nãq̧ primũ & ſimplicis ſimplex/& ĩcorruptibilis ingenerabiliſve incorruptibile ĩgenerabileve: motiuũ eſt. Cũ igiť id qđ mouetꝰ nõ muteť etſi eſt corpꝰ:nec id quod mouet mutari poteſt corpore vacãs.Quare: 37
impoſſibile eſt lationẽ eſſe difformẽ.etenĩ ſi ſit difformis:aut ipſa tota mutať/& interdũ celerior interdũ tardior fit/aut ipſius partes.Patet igiť: partes difformes nõ eſſe.iam enĩ diſtantia ſtellarũ in tẽpore infinito fuiſſet: ſi alia tardius/alia celerius moueretur. At nulla:ĩ diſtãtijs aliter ſeſe habere videť. At neq̧ tota mutari poteſt. remiſſio nãq̧ cuiuſq̧: ob imbecillitatẽ fieri ſolet. imbecillitas vero:res eſt profecto præter naturã. etenĩ omnes imbecillitates quæ in aĩalibus inſunt: præter naturam eſſe videntur/vt ſenectus & decrementũ. tota nãq̧ fortaſſe cõſtitutio aĩaliũ:ex talibus cõſtat/quæ proprijs differũt locis. nulla enim partiũ:eſt ſuo in loco.Si igiť in hiſce quę prima ſũt/nõ eſt id quod præter naturã ineſt (ſimplicia namq̧ ſunt & nõ miſta/et ſuis in locis ſunt: atq̧ nichil prorſus eſt cõtrarium ipſis) neq̧ profecto imbecillitas erit ĩ ipſis. Quare:neq̧ remiſſio neq̧ intenſio.nam ſi intenſio fuerit:& remiſſio etiam erit. Præ- 38
terea cãcellos etiã egreditur rationis: id qđ mouet/ viribus carere tempore infinito / & rurſus alio tẽpore infinito vires habere. nichil enim tẽpore infinito: præter naturã eſſe videtur. et imbecillitas res eſt vt patet/præter naturam.nec æquali in tempore præter naturã & ſecundũ naturam eſt:nec omnino potẽs ac

Argyropylus

ſbecille. ſi vero motus remittat̃:
infinito in tẽpore remittatur ne-
ceſſe eſt. At vero neq; fieri poteſt
vt ſemper intendatur: aut rurſus
remittatur. erit enim iſinitus in-
determinatuſq;: ipſe motus. om-
nẽ aũt: ex quopiã in quippiã eſſe
39 dicim9/definitũ ve. Præterea hoc
idem emerget: ſi quiſpiam ſum-
pſerit tempus quoddam mini-
mum eſſe/ in minore quo cœlum
moueri non poteſt (vt enim neq;
ambulare quiſpiam/ neq; pulſa-
re citharam quouis in tempore
poteſt/ ſed vniuſcuiuſq; actionis
definitũ eſt minimum corpus in
nõ exuperãdo: ſic neq; cœlũ mo-
ueri quouis in tempore poteſt) ſi
igitur hoc verum eſt: non erit ſa
ne lationis ſemper intenſio. ꝗ
ſi non erit intenſio: neq; remiſſio
erit. ſimiliter enim ambo erunt
ac alterũ: ſi eadem celeritate aut
maiore intenditur/ atq; tempore
40 infinito. Reſtat igitur dicere: mo
tui celeritatẽ viciſſim ac tardita-
tem ineſſe. hoc autem ratione
penitus vacat: & figmento eſt ſi-
mile. Inſuper & rationi magis cõ
ſentaneum eſt/ nos idipſum ſi ita
ſit non latere. ea nãq; quæ iuxta
ſe ponũtur: facili9 ſane ſenſu per-
cipiuntur. Vnicum igitur cœlum
eſſe/ & hoc ingenerabile ac ſem-
piternũ/ & vniformi ſemper mo-
tu cieri: per ea ſatis quæ iam di-
ximus/ patuit. CAP. VII.

41 DE ijs autẽ quæ ſtel-
læ vacantur: dein-
ceps dicendum eſſe
videtur ex quibus
conſtãt/ quaſq; figu
ras habẽt/ & quæ ſunt motiones
ipſarum. Conſonũ eſt itaq; ma-
xime rationi & ea quę dicta ſunt
comitatur: vnamquãq; ſtellarũ ex
hoc aſſerere eſſe corpore in quo
lationem habet/ cum quippiam
eſſe dicamus quod aptũ eſt ſua-
pte natura ferri conuerſione. vt
enim qui dicunt igneas eſſe/ ideo
dicunt quia ſuperũ corpus ignẽ
inquiunt eſſe/ quippe cum cõſo-
nũ ſit rationi ex ijs vnamquãq;
cõſtare in quibus eſt quæq;: ſic &
nos hac in ſententia noſtra dici-
42 mus. ¶ Caliditas autẽ ab ipſis

Tral. ve. ex græ. recog.

ĩpotẽs. neceſſe aũt eſt: ſi remittat̃ motus/
infinito remitti tẽpore. At vero neq; in-
tendi ſemper/ aut rurſus remitti: poſſibi-
le eſt. infinitus enim vtiq; erit & indeter-
minatus: ipſe motus. omnẽ autẽ: ex ali-
quo in aliquid eſſe diximus & determi-
natũ. Amplius autẽ/ ſi quis accipiat eſſe
aliquod tẽpus minimũ/ quo non contin-
git in minori moueri cœlũ (vt enĩ neq;
ambulare neq; citharizare in quouis tẽ-
pore poſſibile eſt/ ſed eſt vniuſcuiuſq;
actionis determinatũ minimũ tempus
in non excedendo: ſic neq; moueri cœlũ
in quouis tempore poſſibile eſt) ſi igi-
tur hoc verum ſit/ non erit vtiq; ſemper
intenſio lationis. ſi autem nõ erit inten-
ſio: neq; remiſſio. ſimiliter enĩ ambo &
alterũ: ſi eadem intẽditur velocitate aut
maiori/ & infinito tempore. Reliquũ eſt
itaq; dicere: viciſſim ineſſe motui/ veloci-
us ipſum et tardius. hoc aũt penitus ir-
rationabile eſt: et figmẽto ſimile. Ampli-
us autẽ & nõ latere in his: rationabilius
eſt. ſenſibiliora enim ſunt: iuxta ſeinuicẽ
poſita. Q: igitur vnum & ſolũ eſt cœlũ/
& hoc ingenitum/ & ſempiternũ/ & in-
ſuper motum regulariter: hactenus no-
bis dictum ſit. CAP. VII.

DE vocatis autem aſtris: 11
conſequens vtiq; erit di-
cere/ & ex quibus cõſtant
et in quibus figuris/ et qui
nã ſunt ipſorum motus.
Rationabiliſſimum itaq;
fuerit/ et ea quæ a nobis dicta ſunt con-
ſequens: vnũquodq; aſtrorũ ex hoc fa-
cere corpore/ in quo exiſtit lationem ha
bens/ quoniã diximus aliquid eſſe quod
circulariter ferri natura natũ eſt. vt enim
ignea dicentes eſſe/ ob hoc dicunt quia
id quod ſurſum eſt corpus/ ignẽ eſſe di-
cũt/ vt pote cũ rationabile ſit vnũquodq;
conſtare ex ijs in quibus vnũquodq; eſt:
ſic et nos dicimus. ¶ Calor autẽ ab ipſis 12

Tral.ve.ex græ.recog.

et lumē generatur:attrito aere ab illorū
latione. Nam natura aptus eſt motus:
ignire & ligna & lapides & ferrum.Ra
tionabili⁹ igiť eſt:id qđ eſt igni propin-
quius.propinquius autē eſt:aer.veluti:et
in ijs quæ ferūtur/ſagittis. Hæ enim &
ipſæ ſic igniūtur/ vt plumbei mucrones
colliqueſcāt: & quoniā hæ igniūtur ne-
ceſſe eſt & eū qui in circuitu ipſarū eſt/
aerē hoc idem pati. Hæ igitur ipſæ inca
leſcūt:quia in aere ferūtur/qui ob plagā/
motu fit ignis.eorū autē quæ ſurſū ſunt
vnūquodq; in ſphęra fertur:vt ipſa qui-
dem non igniantur.aerē aūt/cū ſub cor-
poris circulariter moti ſphęra exiſtat:ne-
ceſſe eſt cū illa ferť/ icaleſcere/& hac ma-
xime qua ſol extat infixus.Quapropter
approximāte ipſo/et oriēte/& ſuper nos
exiſtēte:generatur calor.Q; igitur neq;
ignea ſint/neq; in igne ferātur:hęc nobis
dicta ſint de ipſis. CAP. VIII.
13 QVoniā autem videntur
& aſtra tranſferri.& to-
tum cœlum : neceſſariū
eſt/ aut quieſcentibus v-
triſq; fieri mutationem/
aut motis/ aut altero q-
dē quieſcēte/altero aūt moto. Vtraq; igi-
tur quieſcere:īpoſſibile eſt:quieſcēte qui-
dē terra.neq; eni fierēt: q̄ videnť. ſuppo-
nať aūt: terrā quieſcere. Reliquū eſt:aut
vtraq; moueri/aut hoc q dē moueri/hoc
aūt quieſcere. Si igiť ambo mouebūť:ir-
rationabile eſt eaſdē velocitates aſtrorū
& circulorū eſſe.vnūquodq; enim:æque
velox erit atq; circulus/in quo fertur.vi-
dentur enim: vna cum circulis tranſfer-
ri rurſus in idem . Accidit igitur ſimul
& aſtuum pertranſiuiſſe circulū: & circu
lum latū eſſe ſua latione ſuamq; pertrāſ-
iuiſſe circūferentiā. Nō eſt aūt rationabi
le:eandē rationē habere velocitates aſtro
rum/& magnitudines circulorū.circulos
enim/nichil abſurdum eſt:ſed neceſſari-

Argyropylus

lumēq; ideo fit:quia aer ab illarū
motione fricatur. Motus enim:
& ligna & lapides & ferrū igni-
re ſolet. Magis igitur conſenta-
neum eſt rationi:id quod eſt pro-
pinquius igni. propinquius ve-
ro eſt aer.quale fit & in hiſce ſa-
gittis quæ feruntur . Hæ namq;
adeo igniuntur:vt ipſum plum-
bum quod eſt in ipſis / lique-
ſcat. Atque cum in ipſis hoc fi-
at : circundans etiam ipſas aer
hoc idem patiatur neceſſe eſt.
Hæ igitur ideo caleſiunt:quia in
aere feruntur / qui quidem ob
ictum/ motione fit ignis.ſupero-
rum autem corporum vnum-
quodq; fertur in ſphæra: vt ipſa
quidem non igniantur / ſed aer
cum ſub obeuntis corporis ſphæ
ra ſit/ob illius motum neceſſario
caleſiat / & maxime hac in qua
ſol eſt infixus. Quocirca cū pro-
pius accedit/ac oritur / & ſuper
nos eſt:fit & calor. Hæc igitur a
nobis ſint dicta de ipſis: quibus
patet neq; igneas ipſas eſſe/neq;
in igne ferri. CAP. VIII.
CVm autem & ſtel- 43
læ tranſferri vide-
antur & totum cœ-
lum/ vtriſq; quieſcē
tib⁹ aut vtriſq; ſub-
euntibus motum / aut altero
quieſcente altero ſubeunte mo-
tum:hinc fieri mutationem ne-
ceſſe eſt. Ambo igitur quieſcere
terra quieſcente:impoſſibile eſt.
non enim fierent quæ videntur.
at ſupponatur terram quieſcere.
Reſtat igitur ambo moueri: aut 44
alterum quieſcere/alterum mo-
tu cieri. Si igitur ambo moue-
buntur : ratione profecto vacat
eaſdem ſtellarum aut circulorum
eſſe celeritates. vnaquæq; enim:
æque celeris erit atq; circulus
in quo fertur , ſimul enim cum
circulis:in idem redire videtur:
Accidit igitur ſimul ſtellam cir-
culum tranſiuiſſe: & circulum la-
tionem ſuam egiſſe/ſuāq; circū-
ferentiam tranſijſſe. Non eſt autē
conſentaneū rationi:cæleritates
ſtellarū & magnitudines circulo-
rū eandē rationē habere. circulos
eni/nō eſt abſurdū:ſed neceſſari-

Argyropylus

um:celeritates habere rationem
ſubeũtes eandẽ/quã & magnitu-
dines ſubeũt.ſtellarũ autem earũ
quãq; quæ ſunt in iſtis:nullo mo-
do conſentaneũ eſt rationi. nã ſi
neceſſario ea celerior erit quę per
maiorẽ circulũ ferť:patet ꝙ ſi cir-
culos ſuos ſtellæ mutabũt/alia ce
lerior alia tardior erit.hoc autem
modo motionem propriam non
habere:ſed ab ipſis orbibus ferri
45 videntur. Sin caſu accidit:neqꝫ
hoc pacto conſonum eſt rationi/
vt in omnibus ſimul & circulus
ſit maior/& latio ſtellæ quæ eſt in
ipſo celerior. vnam enim vel du-
as hoc modo ſeſe habere : non
eſt abſurdum. vniuerſas vero ſi-
mili modo ſeſe habere:figmento
eſt ſimile.& inſuper/in hiſce quę
ſunt natura: non eſt id quod fit
caſu.neqꝫ id quod vbiqꝫ & in om
nibus eſt:proficiſcitur a fortuna.
46 At vero ſi orbes quieſcant/ſtellæ
autem moueantur:eadem abſur-
da & ſimiliter erunt. eueniet enĩ
celerius eas moueri q̃ ſunt extra:
& celeritates per orbium magni-
tudines eſſe.Cũ igiť neqꝫ vtraqꝫ
neqꝫ ſtellã ſolum moueri conſen-
taneũ ſit rationi:reſtat orbes qui-
dem moueri/ſtellas vero quieſce-
re & infixas in ipſis orbibus fer-
ri. hoc enim modo dũtaxat: ni-
chil accidit quod rationis fines
egrediatur.Et velocitatem enim
orbis maioris celeriorẽ eſſe:con-
ſentaneum eſt rationi/circa idem
centrũ in orbibus ſtellis infixis.
Vt enĩ in cæteris maius corpus
celerius latione propria fertur:ſic
& in orbibus ipſis.pars enĩ orbis
maioris:maior eſt hiſce partibus
quæ auferũtur ab eo plano quod
47 per centrũ extẽditur.Quare:con-
grue æquali tẽpore maior orbis
circũferetur.& cœlũ accidet non
diuelli:& ꝓpter hoc ipſũ/& quia
demõſtratũ eſt totũ ipſũ cõtinuũ
48 eſſe.Præterea cũ ſtellæ ſint rotũ-
dæ quẽadmodũ & cæteri dicunt/
& nos etiam vt noſtris conſonũ
ſentẽtijs dicimus ex illo corpore
ipſas generãtes/rotundiqꝫ ipſius
duę ſint ꝑ ſe motiones volutio &
cõuerſio:ſi ſtellæ ꝑ ſe mouerẽť/ha
rũ altera motiõe mouerẽť.at neu-

Tral.ve.ex græ.recog.

um eſt proportionabiliter ſe habere velo-
citates:ad magnitudines.aſtrorũ autẽ eo-
rũ vnũquodqꝫ quæ in his ſunt : nequaq̃
rationabile exiſtit. Siue enim ex neceſſi-
tate illud quod maiori circulo fertur ve-
locius erit : palam eſt ꝙ ſi transferantur
aſtra in ſuos inuicem circulos/ hoc qui-
dem erit velocius/ hoc autem tardius. ſic
autem non habebunt vtiqꝫ proprium mo
tum:ſed ferentur a circulis.Si vero a caſu
accidit: neqꝫ ſic rationabile eſt/ vt in om-
nibus ſimul & circulus ſit maior/ & la-
tio velocior eius aſtri quod in ipſo eſt.
vnum enim aut duo/ hoc modo ſeſe ha-
bere:nichil abſurdum eſt. omnia autẽ ſi-
militer:figmento ſimile eſt.ſimul autẽ/&
non eſt in ijs quæ ſunt natura:id quod fit
vt accidit.neqꝫ id quod vbiqꝫ & in oibus
eſt:fit a fortuna. At vero rurſus ſi circu-
li manẽt/ipſa autẽ aſtra mouẽtur:eadem
& ſimiliter erũt abſurda.accidet enim ve-
locius moueri quæ ſunt extra:& velocita-
tes eſſe ſecundũ magnitudines circulorũ.
Quoniã igitur neqꝫ vtraqꝫ moueri ratio-
nabile eſt/ neqꝫ aſtrũ ſolũ:reliquũ eſt cir-
culos quidem moueri/aſtra autẽ quieſce-
re & infixa circulis ferri.ſolum enĩ ſic:nul-
lum abſurdũ accidet. celeriorẽ enim eſſe
maioris circuli velocitatẽ rationabile eſt:
circa idem centrum infixis. Vt enim in a-
lijs maius corpus velocius fertur propria
latione:ſic et in circularibus. maius enim
eſt eorũ quæ auferuntur ab ijs quæ ex cẽ
tro:maioris circuli ſegmẽtum.Quare:ra-
tionabiliter in æquali tẽpore maior circũ-
feretur circulus.et non diuelli cœlũ:et pro
pter hoc accidet/et quia oſtenſum eſt totũ
ipſum cõtinuũ eſſe.Præterea quoniã ſphę
rica ſunt aſtra quẽadmodũ & alij dicũt et
nobis cõſentaneum dicere ex illo quidem
corpore generantibus / corporis autem
ſphærici duo motus ſunt per ſe/volutatio
& vertigo: ſi mouerentur aſtra per ſei-
pſa/altero vtiqꝫ horũ mouerẽtur.ſed neu-

Tral.ve.ex græ.recog.

tro videtur. Si eni vertigine ageretur vtiqꝫ
maneret in eodē/ & non mutaret locum.
quod & videtur:& omnes dicūt. Ampli⸗
us autem: omnia quidem rationabile eſt
eodē motu moueri.ſolus autem aſtrorum
ſol:hoc facere videtur/oriens & occidens.
& iſte non per ſe: ſed ob elongationē no⸗
ſtri viſus. Viſus enim porrectus longe/
nutat propter infirmitatē: quæ forte cau
ſa eſt vt ſcintillare videantur ſtellæ fixæ/
planetæ autem non ſcintillare. planetæ
enim: prope ſunt. Quare viſus potēs exi⸗
ſtēs:ad ipſos peruenit. ad manentes autē:
tremit propter longitudinē porrectus lon
ge valde. Tremor autem ipſius:facit aſtri
videri eſſe motum.nichil enim refert:mo⸗
ueatur viſus/ an id quod videtur. At ve⸗
ro ꝙ non voluantur aſtra: manifeſtū eſt.
quod enim voluitur:verti neceſſe eſt. lu⸗
næ autem ſemper id patens eſt:quod vo⸗
catur facies. Quare/quoniam ea quidem
quæ per ſeipſa mouētur/proprijs moueri
motibus rationabile eſt/his autē nō vidē⸗
tur moueri:palam eſt ꝙ non mouebūtur
per ſeipſa. Ad hæc: irrationabile eſt nul⸗
lum organū ipſis præbuiſſe naturam ad
motum(nichil enim/vt cōtingit:facit na⸗
tura) neqꝫ curā quidem animaliū habu⸗
iſſe/quæ autem tam precioſa ſunt/deſpe⸗
xiſſe.ſed videtur tanq̄ ex induſtria abſtu⸗
liſſe omnia/per quæ contingebat progre⸗
di per ſeipſa:et q̄plurimū ſemouiſſe ab ijs
quæ organa ad motum habent. Quapro⸗
pter & rationabiliter vtiqꝫ videbit̄:& to⸗
tum cœlū ſphæricū eſſe/ & aſtrorū vnū⸗
quodqꝫ.ad eū enim qui in eodē fit motū:
ſphæra figurarū maxime vtilis eſt.ſic eni
vtiqꝫ velociſſime mouebitur: & maxime
occupabit eundem locum.ad eum autem
qui in ante fit:ineptiſſima. nequaq̄ enim
ſimilis eſt: per ſeipſa motiuis.nichil enim
depreſſum habet/neqꝫ eminēs/vt rectili⸗
neum: ſed plurimum a figura corporum
quæ progrediuntur / diſtat. Quoniam

Argyropylus

tra moueri videntur. Si verſaren
tur enim:eodem in loco ſane ma
nerent locūve non mutarent. vi⸗
dētur aūt locū mutare:ac omnes
dicūt. Pręterea:omnes quidē cō⸗
ſentaneum eſt rationi eodem mo
tu cieri. Sol autem ſtellarū ſolus:
hoc facere videtur cū oritur atqꝫ
occidit. & hic non per ſe:ſed ob
noſtri ſenſus remotionem. Viſus
enim longe ſeſe extēdens: verſa⸗
tur ob imbecillitatē:quę quidem
fortaſſe cauſa eſt vt & ſtellę q̄dem
fixæ micare/ vagātes autē nō mi
care videātur. vagę namqꝫ ſtellę:
ſūt ꝓpe. Quare viſus: ſui cōpos
ad ipſas accedit. ad fixas autē lō
ge valde ſeſe extendēs: ob longi⸗
tudinē tremit. Tremor autē ipſi⸗
us: facit vt hęc motio ſtellę ipſius
eſſe videatur. nichil eni intereſt:
viſus an id q̄d cernit̄ moueatur.
At vero: nec volui ſtellas pſpicuū 49
eſſe videtur. id enim quod volui⸗
tur: verſetur neceſſe eſt. at id hunę
q̄d facies nūcupatur: ſemper vi⸗
det̄. Quare/cū conſonū ſit rationi
ſtellas hiſce motib9 qui ad ipſas
ſunt accōmodati moueri/ſi per ſe
moueātur/ his autē moueri nō vi
deātur: patet ipſas per ſe nō mo⸗
ueri. Inſuper nullū ipſis inſtrumē 50
tum ad motū tribuiſſe naturā: me⸗
tas egreditur rationis. nichil eni
caſu natura facit. neqꝫ animalia
quidē ipſi curæ fuere: adeo vero
præſtabiles res deſpexit. ſed vni⸗
uerſa videt̄ tanq̄ de induſtria ab⸗
ſtuliſſe quibus per ſe procedere
ipſa poſſent: atqꝫ ab hiſce quæ
inſtrumenta ad motum habent
q̄plurimum ſemouiſſe. Quapro⸗ 51
pter & totum cœlum rotundum
cum ratione: & vnaquæqꝫ ſtella⸗
rum eſſe videbitur. ſphæra eni:
figurarū maxime vtilis eſt ad eū
motum qui eodem in loco ſit. ſic
eni & celerrime moueri: & eun⸗
dē maxime locū occupare poteſt.
ad motū autē eū quo ad ea per⸗
gitur loca quæ ſūt ante: maxime
inutilis eſt. eſt eni minime ſimi⸗
lis hiſce: quæ per ſeipſa mouētur.
nichil eni dependēs/ nichil emi⸗
nēs habet/ vt rectarū linearū figu
ra: ſed plurimū a corporib9 hiſce
q̄ ꝓgrediūt̄ figura ſemota eſt. Cū

Argyropylus

Cum igitur cœlū quidem in ſe-
ipſo moueri oporteat/ ſtellas au-
tem non per ipſas procedere : cū
ratione nimirum ſit vtrūq; figurę
rotundæ ſit. ſic enim:alterū qui-
dem motu ciebitur/ alterum ve-
ro quieſcet. CAP. VIIII.

52 EX his autem patet
id quod dictū eſt a
quibuſdam/horum
inquā latione con-
centum fieri ſonis
emergentibus inde ratione rata
diſtinctis : lepide quidem eſſe
dictum atq; concinne/ non tamē
eſſe verum/nec ita rem ſe habere.
Sunt enim quibus neceſſariū eſſe
videtur ſonum fieri tantorū cor-
porū latione: quippe cum & eo-
rum corporum motu quæ apud
nos ſunt/neq; molē habentium
æqualem / neq; talem motionis
celeritatem qualis eſt ſolis & lu-
nę/ſonus efficiatur. Et inſuper cū
tot multitudine tantaq; magni-
tudine ſtellæ tanta celeritate mo-
tus ferātur:impoſſibile eſt ſonum
non fieri grādem. Hæc autē ſup-
ponentes & celeritates inſuper
cōcentuū rationes ex interuallis
habere: varios æqualiter ſonos/
ſtellarū conuerſione fieri dicunt.
Quoniā vero ratiōis fines egre-
di videbatur/ nos hūc ſonitū nō
audire: cauſam huius inquiunt
eſſe/continuo ſonum hunc eſſe cū
orimur/ vt non ſit ad ſilentium
contrariū manifeſtus. vocis enim
ſilētij ve perceptionē: viciſſitudi-
ne fieri dicūt. Quare vt hiſce qui
mulcent ferrum ob conſuetudinē
nichil intereſſe videtur : ſic &
hominibus idem accidere aiūt.
Hoc vt dictum prius eſt / con-
cinne quidem muſiceq; dicūt:im
poſſibile eſt autē ita ſeſe habere.
53 Non enim ſolum hoc eſt abſur-
dū/nichil inq̄ nos audire/qđ qui
dem ſoluere aggrediētes dictam
cauſam afferunt:ſed etiā illud ſi-
ne ſenſu nichil omnino pati. exu
perātes enim ſoni:& inanimato-
rū corporū moles offendūt. To-
nitrui nāq; ſonus:lapides & robu
buſtiſſima corpora ſcindit. Qz ſi
tot feruntur corpora/atq; ad eam
magnitudinem quæ fertur/mul-

Tral.ve.ex græ.recog.

igitur oportet cœlum quidem moueri eo
qui in ipſo eſt motu/alia autem aſtra nō
progredi per ſeipſa : rationabiliter vtiq;
vtrūq; erit ſphæricum. ſic enim maxime:
hoc quidem mouebitur/hoc autem quie-
ſcet. CAP. VIIII.

MAnifeſtum eſt autem ex 14
his/q; & dicere fieri his la
tis harmoniā/tanq̄ conſo-
nis factis ſonis : ſcite qui-
dē ac egregie ab ijs qui di
xerunt dictū eſt/ non ta-
men ſic ſeſe veritas habet. Videtur au-
tem quibuſdam neceſſarium eſſe tantis
latis corporibus fieri ſonum : quoniam
& ijs quæ ſunt apud nos/neq; moles ha-
bentibus ęquales neq; tali velocitate qua-
lis eſt ſolis & lunæ/latis. Amplius autem
tot aſtris multitudine/ tantiſq; magnitu-
dine/latis velocitate/tali latione: immen-
ſum quēdam magnitudine ſonum nō fie-
ri eſt impoſſibile. ſupponētes autem hæc/
& velocitates ex ſpacijs habere conſonā-
tiarum rationes: vocem fieri dicunt har-
monicam/latis circulariter aſtris. Quoniā
autem irrationabile videbatur nos vocē
hanc non audire: cauſam huius dicūt eſſe/
genitis cōfeſtim adeſſe ſonum/ vt non ſit
manifeſtus ad contrariū ſilentium. inuicē
enim: vocis & ſilentij eſſe diiudicationē:
Quare quēadmodū fabris ferrarijs pro-
pter cōſuetudinē nichil videtur intereſſe:
& hominibus idem accidere. hoc autem/
quēadmodum dictum eſt prius/ cōcinne
dicunt & muſice:impoſſibile eſt autē hoc
ſeſe habere modo. Non enim ſolum hoc/
nichil audire/abſurdum eſt/de quo ſolue-
re conantes cauſam illam afferunt : ſed
& illud/nichil pati ſine ſenſu. excedentes
enim ſoni: deſtruunt etiā inanimatorum
corporum moles. vt ſonus tonitrui: lapi-
des / & corporum validiſſima diſſipat.
Tot autem latis / & ſono pertranſeunte
ad eam magnitudinem quæ fertur / mul-

Tral. ve. ex græ. recog.

tiplicẽ magnitudinem: neceſſarium eſt &
peruenire huc/& ingẽs eſſe robur violen-
tiæ. Sed rationabiliter neq; audimus /
neq; pati videtur corpora violentã vllam
paſſionem: quia nullus fit ſonitus. Simul
autem erit & cauſa horũ manifeſta/ & te-
ſtimonium dictorũ nobis ſermonum: ꝙ
ſint veri. Id autem quod dubitatũ eſt/fe-
Pythagorei citq; Pythagoreos dicere fieri cõſonantiã
illis latis: nobis erit indicium. quæcunq;
enim per ſeipſa ferũtur: faciunt ſonum &
plagam. quęcũq; autem in eo quod fer-
tur infixa ſunt/aut inſunt vt in naui par-
tes: nõ eſt poſſibile ſonare. neq; ipſam na-
uim: ſi feratur in fluuio. q̃uis eiſdem rati-
onibus vtiq; licebit dicere/ꝙ abſurdũ eſt:
ſi tantę nauis malus latus/et puppis non
facit ſonum multũ/ aut rurſus ipſa nauis
mota. Quod autem in eo fertur quod nõ
fertur/facit ſonum: in eo autẽ quod fertur
continue & non facit plagam/impoſſibile
eſt ſonare. Quare hic dicendũ eſt/ꝙ ſi fer-
rentur corpora horum/ſiue in aeris mul-
titudine fuſa per vniuerſũ/ſiue ignis/quẽ-
admodum omnes dicunt: neceſſariũ eſſe
vt facerent ingentem magnitudine ſonũ.
hoc autem facto: & huc peruenire/ ac de-
ſtruere. Quare quoniã non videtur hoc
accidere: neq; animata/neq; violentã fere-
tur latione vllum ipſorum/veluti id quod
futurũ erat prouidẽte natura/ ꝙ non hoc
modo ſeſe habẽte motu/ nichil vtiq; eſſet
eorum quę ſunt circa hic exiſtentẽ locum/
ſimiliter ſe habẽs. Qꝫ igitur ſphærica ſint
aſtra/& ꝙ non moueantur per ſeipſa: di-
ctum eſt.

CAP. X.

15 DE ordine autem ipſorum/
quoquidem modo ſingu-
la diſponuntur vt quædã
ſint priora/quædam vero
poſteriora / & quomodo
ſpacijs ſe habẽt ad ſe inui-
cẽ: ex iis q̃ circa Aſtrologiã/cõſideret. dicit
enim: ſufficienter. Accidit autẽ ſecundum

Argyropylus

tiplicem ſonitus magnitudinem
trãſit: huc profecto perueniat ipſe
ſonus/ac ipſius violentiæ ma-
gnæ ſint admodum vires neceſſe
eſt. Sed non ſine ratione neque 54
nos audimus/neq; corpora pati
quicq̃ violentũ vidẽtur: propter-
ea ꝙ nullum ſtellę motione ſonũ
efficiunt/atq; ſimul iſtorum cau-
ſa patet & teſtis eſt hiſce quæ a
nobis ſunt dicta/veraq; eſſe de-
clarat. Id enim quod dubitatum
eſt/Pythagoricoſve cõpulit hanc
ſententiam ferre/ſtellarum inquã
latione concentum fieri; indici-
um efficitur nobis. Quæ namq;
per ſe ferũtur: ea ſonitum ictũve
faciunt. quæ vero in eo quod fer-
tur infixa ſunt/aut inſunt/ vt in
nauigio partes: ea ſonum elicere
nequeunt/ neq; ipſum nauigium
ſi in fluuio feratur. Et tamen ea- 55
dem dicere licebit abſurdum eſ-
ſe: ſi tantæ nauis malus motio-
ne puppiſve/aut ipſum nauigiũ
vehementem non faciat ſonum.
Quod vero fertur in eo quod nõ
fertur/ id facit ſonum: ſi quod eſt
in eo qđ fertur ictumve nõ facit/
id efficere ſonum impoſſibile eſt.
Quare dicendum eſt hic/ ſi ſtel- 56
larum corpora per aerem fuſum
per vniuerſum/aut ignẽ(vt om-
nes aiunt) ferantur: neceſſario ve-
hementem fieri ſonum/ atq; huc
peruenire & hęc offendere corpo
ra. Sed cũ fieri nõ videatur: neq;
animãtis motu neq; violẽto vlla
ſtellarũ ferri poſſet/quaſi futuris
ipſa prouidente natura. ꝙ ſi hoc
modo non ſeſe habet motus ſtel-
larum: nichil prorſus eorum eſſet
quę hoc in loco ſunt/quod ſimili
modo ſeſe haberet. Stellas igitur
eſſe rotũdas/& per ſeipſas nõ mo
ueri: ſatis iam diximus.

CAP. X.

DE ordine vero ipſa- 57
rum quomodo quę-
que diſpoſita eſt vt
quædam ſint prio-
res/quædam poſte-
riores/ & quomodo ſeſe habent
interuallis: ex hiſce quæ in A-
ſtrologia dicuntur contemple-
mur oportet. dicitur enim ibi:
ſufficienter. Accidit autem per 58

Argyropylus

rationem ſingularum fieri moti-
ones ipſis nimirum interuallis:
vt aliæ ſint celeriores / aliæ tar-
diores. Nam cū ſupponatur extri-
mam quidem cœli lationem ſim-
plicem atq; celerrimam eſſe/ cæ-
teras vero tardiores ac plures
(quæq; namq; ſtella: motu fertur
contrario atq; cœlum/ ſuo in or-
be) conſentaneum iam eſt ratio-
ni eam quidem quæ propinquiſ-
ſima eſt ſimplici primæq; conuer
ſioni/ plurimo in tempore ſuum
orbem tranſire eam vero quæ re-
motiſſima eſt in minimo. cæte-
rarum autē ſemper eam quæ eſt
propinquior/ in maiore: eā vero
quæ eſt remotior/ in minore. pro-
pinquiſſima namq; maxime ſu-
peratur: remotiſſima vero mini-
me omnium/ ob remotionem. At
media: per diſtantiæ iam ratio-
nem/ vt Mathematici quoq; de-
monſtrant. CAP. XI.

59 AT qui figurā vniuſ-
cuiuſq; ſtellarū ro-
tundam: maxime
non abſq; ratione
quiſpiam eſſe exi-
ſtimabit. nam cum demonſtratū
ſit ſtellas haud aptas eſſe per ſe
moueri/ naturaq; nichil abſq; ra-
tione fruſtraq; faciat: patet eam
figuram/ ipſam immobilibus tri-
buiſſe quæ minime eſt motiua.
talis autem eſt rotūda: propter-
ea ꝙ inſtrumentū nullū habet ad
motum. Quare patet: ſtellarū mo
lē rotundā eſſe. Pręterea: ſimiliter
ſeſe habēt omnes ac vna. At luna
per ea quæ circa viſum accidūt:
rotunda eſſe oſtēditur. non enim
accreſcens atq; decreſcēs: pluries
quidē altera ex parte curua alte-
ra cōcaua fieret/ aut vtraq; ex par
te curua/ ſemel autē duas in par
tes æquales bipartita videretur.
Et rurſus per Aſtrologiā. nō enim
ſol cū deficit: cōcauus ea ex parte
qua deficit/ videret. Quare ſi ſtel-
la vna eſt talis: patet & cæteras
oēs rotūdas eſſe. CAP. XII.

60 CVm aūt duæ ſint du
bitatiōes de quibus
quiuis nō immerito
dubitauerit: enita-
mur id dicere quod

Tral. ve. ex græ. recog.

rationē fieri vniuſcuiuſq; motus ipſis ſpa
cijs: vt alij quidem ſint velociores/ alij autē
tardiores. Quoniā eni ſupponitur/ extre-
mam cœli circulationē & ſimplicē eſſe &
velociſſimā/ eas autem quę aliorum ſunt/
& tardiores & plures (vnumquodque
enim contra fertur cœlo: in ſuoipſius cir-
culo) rationabile iam eſt propinquiſſi-
mū quidem ſimplici & primæ circulatio-
ni in plurimo tempore pertranſire ſuum
ipſius circulū/ longiſſime autē diſtans in
minimo. aliorū autē ſemper propinquius
in maiori: longius autem diſtans in mino
ri. propinquiſſimū enim maxime ſupera-
tur: quod autem longiſſime abeſt/ omniū
minime/ propter diſtantiam. Media autē:
ſecundum rationē iam diſtantiæ/ vt etiam
oſtendunt Mathematici. CAP. XI.

FIguram autem vniuſcu- 16
iuſq; aſtrorum ſphæricā
eſſe: maxime vtiq; quis ra
tionabiliter exiſtimabit.
Quoniā enim oſtēſum eſt/
ꝙ neq; natura ſunt apta moueri per ſei-
pſa/ natura autē nichil abſq; ratione/ fru-
ſtraq; facit: palā eſt ꝙ & figurā talē dedit
immobilibus quæ minime eſt motiua. mi
nime autē motiua eſt ſphæra: propterea
ꝙ nullū habet organū ad motum. Qua-
re patet: ꝙ ſphærica vtiq; erūt mole. Am
plius autē: ſimiliter quidē omnia/ ac vnū.
Luna autē: oſtēditur/ per ea ꝙ̄ circa viſum/
ꝙ ſpærica ſit. nō eni vtiq; fieret accreſcēs
et decreſcēs: plurimū quidem menoeides
aut amphicyrtos ſemel aūt dichotomos.
Et rurſus: per Aſtrologica. Quia nō vtiq;
eſſet: ſolis eclypſes/ lunulę ſpeciē præ ſe fe-
rentes. Quare ſi vnū eſt tale: palā eſt ꝙ et
alia vtiq; erūt ſphærica. CAP. XII.

DVabus autem exiſtenti- 17
bus dubitationibus de
quibus merito quilibet du
bitauerit: tentandum eſt
id dicere quod videtur/

Tral.ve.ex græ.recog.

veneratione dignam eſſe/magis q̄ temeri
tate/ reputātes promptitudinem illam ſi
quis propter Philoſophiæ ſitim/etiā par-
uas in ijs ſufficiētias amet de quibus ma-
ximas habemus dubitationes. Amplius
autē/cū multa ſint huiuſmodi:non minus
exiſtit mirabile/propter quā cauſam non
ſemper ea quæ plus diſtāt a prima latio-
ne moueantur pluribus motibus/ſed me-
dia plurimis. Rationabile enim eſſe vide-
bitur:primo corpore vna latione lato/pro-
pinquiſſimum pauciſſimis moueri mo-
tibus / veluti duobus . contiguum autem
tribus:aut aliquo alio tali ordine. Nūc au
tem:accidit contrarium. paucioribus eni
ſol & luna mouentur motibus:q̄ errantiū
aſtrorū nonnulla/q̄uis longius a medio/et
propinquius primo corpori ſint q̄ ipſa.
Manifeſtū autem hoc:de quibuſdam etiā
viſu factum eſt. Lunam enim vidimus di
chotomon quidem exiſtentem/ſubintraſ-
ſe ex aſtris illud quod eſt Martis: quod
occultatū quidem fuit ſecundū nigrū illi-
us/exiuit autem ſecundū clarum & luci-
dum. Similiter autem & de alijs dicunt
aſtris/qui dudum ea obſeruauerunt a plu
Aegyptij Babylonij rimis annis Aegyptij et Babylonij:a qui-
bus multam fidem habemus de vno-
quoq; aſtrorum. Atq; hoc merito dubi-
tauerit vtiq; aliquis/ & propter quā cau-
ſam in prima quidem latione tanta ſit a-
ſtrorū multitudo/vt ex ijs quæ numerari
nequeunt/eſſe videatur totus ordo: in ali-
is autē vnum ſeorſum ſingulare/duo autē
aut plura non videātur in eadem infixa
latione. De his igitur quęrere quidem be
ne ſe habet & ad eam quæ ad plura ſe dif
fundit intelligētiā/q̄uis paruas habeamus
cauſas/tātaq; elōgatione diſtemus ab ijs
quę circa ipſa accidūt:ſi tamen ex talibus
contēplemur/nichil vtiq; irrationabile vi-
debit̃ id eſſe qđ nūc dubitatur. ſed nos de
ipſis vt corporibꝰ ſolū et vnitatibꝰ ordinē
quidem habētibus/ inanimatis autē:om-

Argyropylus

nobis videtur. atq; hunc omni-
um veneratione potius dignum
q̄ temerarium arbitrari oportet
ſi quiſpiam ob Philoſophiæ ſi-
tim exiguas etiam in huſce re-
bus facultates amet/de quibus
maximas dubitationes habe-
mus. Eſt autē in talibus quę mul
ta ſunt non minus admirabile:
quam ob cauſam non ſemper hę
ſtellæ quæ plus a prima latione
diſtāt pluribus motibus/ſed me-
diæ plurimis mouentur. Conſen-
taneum enim rationi videbitur:
primo corpore vnam lationem
ſubeunte/propinquiſſimum mi-
nimis motibus moueri/ceu du-
obus. id autem quod hæret illi
tribus:aut aliquo alio ordine ta-
li. Nunc vero cōtrarium accidit.
paucioribus enim ſol & luna mo
uentur:q̄ ſtellarum nonnullæ va-
garum/ quæ tamen lōgius a me-
dio diſtant/& propinquiores pri
mo corpori ſunt. Manifeſtum au
tem hoc:de nonnullis etiam ipſo
viſu fuit. lunam enim vidimus
dimidia parte lucidam/ Martis
ſtellam ſubijſſe: quæ celata qui-
dem fuit in parte obſcura/egreſ-
ſa autem per lucidam partem.
Similiter de cęteris ſtellis Aegy-
ptij & Babylonij dicunt:qui plu
rimis iam annis ante hæc obſer-
uauerunt/ & a quibus multa fi-
de digna de ſingulis ſtellis acci-
pimus. Hoc etiam non iniuria 61
quiſpiam dubitauerit: quam ob
cauſam etiam in prima quidem
conuerſione tanta eſt multitudo
ſtellarum vt vniuerſus ordo ſub-
ire nō poſſe numerum videatur.
In cæteris autem vna ſeorſum
eſt ſtella. duæ vero aut plures:eo-
dem in orbe non videntur eſſe
infixæ. De his igitur bene ſeſe ha
bet & maiorem quærere cogniti-
onem/& ſi paruæ occaſiones ha-
bentur tātaq; eſt eorum remotio
quæ accidunt circa ipſa:ſi tamen
ex talibus contemplemur/ non
egredi metas rationis videbitur
id quod nunc dubitatur. ſed nos
de ipſis vt de corporibus ac vni-
tatibus ordinem quidem ha-
bentibus/inanimatis autem:pe-

nitus cogitamus. oportet autem
ipſa viuẽtia eſſe exiſtimare:atq;
actionem habere.ſic enim id qđ
accidit:non videbitur a ratione
exorbitare. Nã et quidem quod
optime ſeſe habet:ineſſe ipſũ bo
num ſine actione videtur.ei vero
qđ illi eſt propinquiſſimũ:p par
62 uã ac vnã. At hiſce quæ ſunt re-
motiſſima: per plures/quẽadmo
dum & in corporibus fieri ſolet.
aliud enim bene ſeſe habet nul-
lũ exercitium ſubiens:aliud leui
deãbulatione facta. aliud: & cur
ſu indiget & luctatione ac pulue
re. Alij rurſ⁹ neq; quouis exercẽ-
ti modo:hoc nunq̃ inerit bonũ/
63 ſed aliud quippiã cõſequet. Re-
cte autẽ agere/aut multa aut ſæ-
pe:difficile eſt.veluti talos Coẽ
ſes mille proijcere:ĩpoſſibile eſt.
ſed vnũ vel duos:facilius eſt.Et
rurſus cum hoc quidẽ illius gra-
tia/illud autem ob aliud/& illud
item ob aliud eſt faciẽdũ:in vno
quidẽ duobuſve facilius quiſpiã
finẽ attinget. ac quo per plura
procedit:eo illũ difficilius aſſe-
quetur.Quapropter & ſtellarum
actionẽ talẽ exiſtimare oportet:
qualis animaliũ eſt ac plãtarũ.
eteni hic hominis actiones: plu
rimæ ſunt. multa eni bona cõſe-
qui poteſt. quare multa agit: &
64 aliorũ nimirũ gratia. Ei vero qđ
q̃optime ſeſe habet:nõ eſt opus
actione.eſt enim id:gratia cuius
cætera agũt. Actio vero ſemp in
duobus cõſiſtit:quãdo & id gr̃a
cui⁹ agit̃ eſt/& id qđ hui⁹ gr̃a a-
git. At cęterorũ aĩaliũ:pauciores
ſũt. Et plãtarũ:parua q̃dã eſt/ ac
vna fortaſſe.aut eni vnũ q̃dẽ eſt
qđ cõſequi poſſunt quẽadmodũ
& homo:aut & ipſa multa/õnia
antecedũt ad ipſũ optimũ cõſe-
quẽdũ. Aliud igit̃ habet optimũ
ipſũ/& particeps eſt ipſius: ali-
ud p pauca prope accedit/aliud
per multa. aliud nõ aggreditur:
ſed ſatis eſt prope ad ipſum vlti-
mũ puenire. veluti ſi ſanitas eſt
finis:aliud ſemper eſt ſanũ/aliud
macie affectũ/ aliud curſu facto
in maciẽ deductum/aliud & alio
quopiã acto ipſi⁹ gratia curſus.
Quare:plures ipſi⁹ ſũt motiões.

nino cogitamus. oportet autem acſi par-
ticiparent actione & vita: exiſtimare. ſic
enim nichil/id eſſe videbitur præter ratio-
nem: quod accidit. Videtur autem/ opti-
me quidem ſe habenti: ineſſe ipſum bo-
num ſine actione.propinquiſſimo autem:
per paucam ac vnam.ijs autem quæ lon-
giſſime abſunt : per plures. quemadmo-
dũ in corpore.hoc quidem:neq; exercitio
vtens/ bene habet. hoc vero: ſi modicum
deãbulauerit. huic autẽ:& lucta eſt opus/
et curſu/ & pugna. Rurſus autẽ alij neq;
quãtũlibet laborãti:hoc quidẽ adhuc ine-
rit bonũ/ſed aliud aliquid. Eſt autẽ diffici
le:aut multa/aut ſæpe recte agere. veluti
multos aſtragalos Coos iactare / difficile
eſt:ſed vnũ aut duos/facile. Et rurſus quã
do hoc quidẽ opus fuerit huius gratia fa-
cere/hoc aũt alterius/ & hoc alterius:ĩ vno
quidẽ aut duobus facile eſt adipiſci.quã-
to autẽ vtiq; per plura:difficilius.Quapro
pter oportet putare et aſtrorũ actionẽ eſſe
talẽ: qualis animaliũ eſt ac plãtarũ. eteni
hic hominis actiones:plurimæ ſũt. multa
eni bona poteſt adipiſci:ita vt multa agat
& aliorum gratia. Ei autẽ quod q̃ optime
ſeſe habet: nichil actione eſt opus. eſt eni
ipſum:id cuius gratia. Actio vero ſemper
eſt in duobus: cum & cuius gratia ſit/ et
quod huius gratia. aliorum autem ani-
malium : pauciores . plantarum autem :
parua quædam/ac vna fortaſſe. aut enim
vnũ aliquid eſt quod aſſequitur/ quemad
modum & homo: aut etiam ipſa multa/
oia pręuia ſunt ad optimum ipſum. Hoc
igitur:habet/et particeps eſt optimi.illud
autẽ:peruenit prope per pauca/ aliud ve-
ro per multa. aliud autem ne aggreditur
quidẽ:ſed ſatis eſt ad id qđ eſt prope vlti
mum/peruenire. vt ſi ſanitas eſt finis:hoc
quidẽ ſemper ſanũ eſt/ aliud vero attenu-
atũ/ aliud autẽ cũ cucurrit et attenuatum
eſt/ aliud autem etiã alio quopiam facto
currẽdi gratia. Quare: plures ſũt motus:

Tral.ve.ex græ.recog.

Aliud autem non poteſt ad ſanitatẽ per-
uenire:ſed ad hoc ſolũ vt currat/ aut atte-
nuetur.& horum alterũ:finis eſt ipſis.ma
xime enim eſt optimũ omnibus:illum ſor
tiri finem.Si autem nõ ſemper:melius eſt/
quanto propinquius fuerit optimo.Et ob
hoc terra quidem:omnino non mouetur.
propinqua vero: paucis motibus. non enĩ
perueniunt: ad ipſum vltimum/ ſed quo-
vſq; diuiniſſimum illud principium ſorti-
tiri poſſunt.Primum autẽ cœlum: ſtatim
ſortitur per vnum motũ. quæ autem ſunt
in medio primi ac vltimorum: perueniũt
quidem/ſed per plures perueniũt motus.
18 ¶De dubitatione autẽ/ ꝙ in prima qui-
dem quę vna eſt latione/aſtrorum magna
multitudo conſiſtat/aliorum autem ſingu
latim vnũquodq; acceperit proprios mo-
tus:ob vnum quidem vtiq; quis primum
rationabiliter exiſtimauerit hoc eſſe.Intel
ligere enim oportet: vitæ & principij vni-
uſcuiuſq; multum eſſe exceſſum primi ad
alia.Erit autem vtiq; hic/ accidens:ſecũdũ
rationem. prima enim vna exiſtens: mul-
ta mouet corporum diuinorũ. multæ au-
tem exiſtẽtes:vnum/ſolum vnaquæq;. er-
rantiũ enim vnũquodq;: pluribus fertur
lationibus. Sic igitur exæquat natura/ &
ordinem quendam facit:vni quidem lati-
oni multa tribuẽdo corpora/vni vero cor-
pori multas lationes.Et inſuper ob hoc/v-
nũ habent corpus aliæ lationes: quia mul
ta corpora mouẽt eę quæ ſunt ãte vltimã/
et eam quæ vnum aſtrum habet. in mul-
tis enim ſphæris:vltima ſphæra fertur in-
nexa . vnaquæq; autem ſphæra : corpus
exiſtit.Illius igitur: commune erit opus.
hęc enim eſt:propria quæq; per naturam
latio.hæc autem: velut adiacet.omnis au
tem finiti corporis ad finitum: potentia
eſt. Sed de aſtris quidẽ circulari motu la-
tis:dictum eſt qualianam ſecundũ ſubſtã
tiam ſint/& ſecundum figuram/et de lati-
one et ordine ipſorum.

Argyropylus

Eſt & id quod ad ſanitatem ipſã 65
accedere nequit: ſed ad curſum
ſolum aut ad maciem.atq; horũ
alterum:eſt ipſi finis.Nam maxi 66
me quidem eſt optimum omni-
bus:illum conſequi finem. Qꝫ ſi
hoc non fiat: ſemper melius eſt
quãto optimo propinquius eſt.
Et idcirco terra quidem non mo
uetur omnino: propinqua vero
paucis motibus mouentur. nõ
enim ad vltimum ipſum perue-
niunt:ſed quouſq; conſequi di-
uiniſſimũ ipſum principiũ poſ-
ſunt.Primũ autem cœlum: con-
tinuo per vnum motum illud aſ
ſequitur. at ea quæ ſunt in me-
dio primi ac vltimorum:perue-
niunt quidem/ per plures tamen
motiones ꝑueniũt.¶Illud autẽ/ 67
in prima quidẽ latione magnã
copiã eſſe ſtellarũ/ ceterarũ vero
ſtellarũ quãq; ſeorſum proprias
motiones habere: ob vnũ qui-
dem primum quiſpiã cũ ratio-
ne eſſe putabit. Primæ namq; vi 68
tę & principij cuiuſq; primi:ma
gnam ad cætera intelligere exceſ
ſionẽ eſſe oportet. Hoc autẽ acci- 69
dere:per rationẽ videtur.prima
namq; vna quidem eſt:multa au
tem diuinorũ corporum mouet.
cæteræ vero multę quidem ſunt:
vnum tamen quæq; tantummo-
do mouet. vagarum enim ſtel-
larum quæque:pluribus lationi-
bus fertur. Hoc igitur pacto na-
tura ipſa in ęqualitatem hæc re-
digit/ atq; ordinem quendam fa
cit:vni quidẽ lationi multa cor-
pora/ vni corpori lationes cõplu
res reddens. Et inſuper ob hoc/ 70
.vnum cæteræ ſphæræ corpus
habent/quod multa corpora mo
uent:& quæ ſunt ante vltimam/
& quę vnã poſſident ſtellam. In
multis eni ſphęris: vltima ſphæ
ra ligata fertur. ſphæra autem
quæq;: corpus eſt. Illius igitur:
ipſum opus cõmune erit. eteni
cuiuſq; ꝓpria natura latio. Ipſa 71
aũt:quaſi adiacet,ad finitũ vero:
finiti corporis ois potentia eſt.
Sed de ſtellis ꝗdẽ quę cõuerſio-
ne feruntͣ/qualeinã ſubſtãtia ſint
atq; figura/& de loco ipſarũ atq;
ordine:ſatis iam diximus.

Argyropylus

CAP.XIII.

72 REſtat autem de ter
ra dicere: vbinã ia
ceat/& vtrũ ex hiſ
ce ſit quę quieſcũt/
an ex his quæ mo
uẽtur/ & de ipſius quoq; figura.
De ſitu itaq; ipſius/ non ean-
dem omnes opinionem habẽt:
ſed plurimi quidẽ in medio ia-
cere dicunt/ qui totũ cœlum in-
finitũ inquiunt eſſe. Ij vero qui
Italiæ partem habitant Pytha-
goriciq; vocantur: cõtrarium aſ-
ſerunt. nam in medio quidem
ignem eſſe aiunt: terram autem
vnam eſſe ſtellarum ferriq; circa
medium/atq; hoc pacto noctem
ac diem efficere. Aliam autem
huic contrariam terram confici-
unt/quam terram aduerſam vo-
cant: non ad ea quæ videntur
rationes cauſaſq; quærentes/ ſed
ad quaſdã ſuas rationes opini-
oneſve ea quę videntur trahẽtes
73 atq; ornare conãtes. Compluri-
bus etiam alijs non ex his quæ
apparent/ſed ex rationibus po-
tius ſumentibus fidem: locũ red
dere terrę medium non oporte-
re videri poteſt. præſtabiliſſi-
mum enim corpus/ locum occu
pare præſtabiliſſimum oportere
putant: atq; ignem quidem prę-
ſtabiliorẽ terra. finem autẽ: me-
dijs ipſis præſtabiliſſimum eſſe.
Quare ex his ratiocinantes: non
ipſã i medio ſphæræ iacere/ ſed
potius ignẽ putãt. Præterea Py
thagorici & quia maxime con-
ſeruari oportet id quod eſt ma-
xime præcipuum vniuerſi/me-
diũ vero eſt tale: ideo eſſe ignẽ
qui locũ hũc occupat/cuſtodiã
74 Iouis appellãt. Quaſi medium
ſimpliciter diceret:& mediũ ma
gnitudinis & rei medium eſſet
atq; naturæ. Enimuero vt in ani
malibus non idem eſt animalis
atq; corporis medium: ſic eſt ma
gis & circa ipſum totum cœlum
exiſtimãdũ. Igitur propter hãc
cauſam non oportet ipſos cir-
ca vniuerſum turbari/ neq; cuſto
diam ad centrum adducere: ſed
illud quærere/mediũ ipſũ qua-
le quid eſt/et vbi eſt aptum eſſe.

Tral.ve.ex græ.recog.

CAP.XIII.

REliquum autem eſt de ter 19
ra dicere: & vbi poſita ſit/
& vtrum de ijs ſit quę qui-
eſcunt/an ex ijs quæ mouẽ
tur/& de figura ipſius. De
poſitione igitur: nõ eandẽ
omnes habent opinionẽ. ſed cum plurimi
qui totũ cœlũ finitũ eſſe aiũt/ i medio iace
re dicant: cõtra qui circa Italiam icolũt vo
cãturq; Pythagorei/ dicũt. in medio eni:
ignem eſſe inquiunt. terram autem aſtro-
rũ vnũ exiſtentẽ/circulariter latã circa me-
diũ: noctẽ & diẽ facere. Amplius autẽ op-
poſitam aliam huic cõficiunt terrã: quam
antichthona nomine vocant. non ad appa
rentia/rationes & cauſas quærẽtes: ſed ad
quaſdam opiniones & rationes ſuas ap-
parentia attrahẽtes/ & tentantes adorna-
re. Multis autẽ & alijs videbitur: nõ opor
tere/terræ medij regionem aſſignare/ fidẽ
non ex ijs quæ apparent cõſiderantibus/
ſed potius ex rationibus. honorabiliſſimo
enim/ putant conuenire: honorabiliſſimã
cõpetere regionẽ. eſſe autẽ/ ignem quidem
terra honorabiliorem: terminum autem/
medijs ipſis. extremum autem & medi-
um: terminũ eſſe. Quare ex his ratiocinã-
tes: ipſam non putant in medio ſphæræ ia
cere/ſed magis ignem. Amplius autẽ Py-
thagorei quidẽ/ propterea ꝙ maxime cõ-
uenit id ſeruari qđ eſt pricipaliſſimũ ipſi-
us vniuerſi/mediũ aũt eſſe tale (quẽ Iouis
carcerem nominant) hanc habere regio-
nem/ignem. Tãquam medium ſimplici-
ter diceretur: & magnitudinis medium/
& rei medium eſſet atq; naturæ. quãuis/
quemadmodum in animalibus non idem
eſt animalis & corporis medium: ſic exi-
ſtimandum eſt magis & circa totũ cœlũ.
Propter hãc igitͤ cauſã/nichil eos oportet
turbari circa vniuerſũ/ neq; adducere car
cerẽ ad cẽtrũ: ſed illud quęrere/mediũ ipſũ
quale quid eſt/& vbi natura aptũ eſt eſſe.

Pythagorei

Pythagorei

Tral.ve.ex græ.recog.

illud enim medium: principium eſt & ho-
norabile.loci autem medium: aſſimilatur
extremo magis q̃ principio. quod enim
determinatum eſt: medium eſt.quod ve-
ro determinat:finis eſt. Honorabilius au-
tem eſt continens & finis: q̃ finitum. hoc
enim/ materia eſt: illud autem/ſubſtantia
conſtitutionis eſt. De loco igitur terræ:
hanc habẽt quidam opinionem. ſimiliter
autem: & de quiete & motu. Non enim
eodem modo omnes exiſtimant:ſed qui-
cunq; quidem/non in medio iacere aiunt
ipſam/moueri circulariter circa mediũ.nõ
ſolũ autem hanc:ſed & antichthona/quẽ-
admodũ diximus prius. Quibuſdã autẽ
videtur:& plura corpora talia poſſe ferri
circa mediũ/ nobis immanifeſta propter
obiectum terræ.Quapropter & lunæ ecli-
pſes plures q̃ ſolis/ fieri inquiunt. eorum
enim quæ feruntur vnũquodq;:occultare
ipſam/ſed nõ ſolam terram. quoniam enĩ
terra non eſt cẽtrum/ſed diſtat per totum
ipſius hemiſphęriũ: nichil prohibere pu-
tant ea quæ apparẽt/accidere ſimiliter nõ
habitantibus nobis in cẽtro/ſicut ſi in me-
dio etiam eſſet terra.nichil enim neq; nũc
efficere inſigne: per dimidium diſtanti-
bus diametri. Quidam autem: & iacen-
tem in centro dicunt ipſam volui & mo-
ueri circa ſemper ſtatum polum/ quemad
Timæus modum in Timæo ſcriptum eſt.Similiter
autẽ: & de figura ambigitur. Alijs enim
terra eſſe videtur ſphærica: alijs vero lata/
& figura tympano ſimilis. faciunt autem
indiciũ(quia occidẽs & oriens ſol:rectã &
non circularẽ occultationẽ ſub ipſa terra
facere videt̃. tanq̃ oporteat ſi ſit ſphęrica:
circularẽ fieri abſciſſionẽ)non attẽdẽtes &
diſtantiã ſolis ad terrã/& circũferẽtiæ ma
gnitudinẽ/quomodo in apparentibus par
uis circulis/recta apparet a longe.Propter
hãc igit̃ apparẽtiã/nichil ipſos nõ credere
oportet:non rotũdã molẽ eſſe terræ. Sed
adhuc addũt/atq; dicunt: propter quietẽ

Argyropylus

illud enim medium:principium
eſt ac precioſum.mediũ vero lo-
ci:ſimile eſt magis extremo q̃
principio.medium enim: termi
natur. terminus autem:eſt ipſe
finis.Precioſius autem eſt id qđ
continet & finis:q̃ id quod fini-
tur. hoc eni materies: illud ſub-
ſtantia conſtitutionis eſt.De lo- 75
co igitur terræ hanc habent qui-
dam opinionem: ſimiliter & de
quiete motuve. nõ enim eodem
modo omnes exiſtimãt: ſed qui
in medio ipſam non eſſe putãt/
circa mediũ moueri dicunt.atq;
non ſolum hanc;ſed etiã aduer-
ſam terram/vti prius eſt dictũ.
Quibuſdam etiam & plura talia
corpora circa medium ferri poſ-
ſe videtur/ nobis imanifeſta ob
terræ obiectionem. Quocirca:&
lunæ defectiones plures q̃ ſolis
fieri dicunt. vnumquodq; enim
eorũ quæ feruntur: obijcere ſe
ſe lunæ inquiunt non ſolum ter
ram. Nã cum terra centrum nõ
ſit/ ſed per ipſius totum ſemiſpę
rium diſtet:nichil prohibere pu
tant ea accidere quæ videntur
ſimiliter non habitantibus no-
bis in centro/ſicut ſi in medio e-
tiam eſſet terra. nichil eni neq;
nunc oſtendit: per dimidiam di
ametrũ diſtãtibus nobis.Quidã
autem: in centro ipſam iacẽtem
volui/& circa ipſum polum per
vniuerſum extenſum moueri di
cũt/vt in Timęo eſt ſcriptũ.Si- 76
mili modo:de figura quoq; ipſi9
contẽdit̃. Quibuſdã eni rotũda
eſſe videtur:quibuſdã vero lata/
vt tympanum/qui hoc idicium
faciunt(cum occidit enim atq;
oritur ſol: per rectam lineam/
ſed non per curuam celari vide-
tur.quippe cũ oporteret/ ſi eſſet
rotunda terra: diuiſionẽ fieri cur
uam) non animaduertentes di-
ſtantiam ſolis ad terram & cir-
cunferentiæ magnitudinẽ/ quo-
modo in hiſce circulis qui par-
ui eminus videntur/ linea recta
apparet.Propter igitur hãc ap-
parẽtiam: nõ oportet ipſos ter-
ræ molem credere rotundã non
eſſe. Addũt iſuper atq; inquiũt:

Argyropylus

figuram hanc neceſſario ipſam
propter quietē habere. Eteni mo
di qui de motione quieteve ſūt
77 dicti. complures ſunt. Omnes igi
tur: de hoc dubitaſſe neceſſarium
eſt. forſitan enim mētis eſt vacan
tis ratione non admirari curnā
parua quædā pars terræ ſi eleua
ta dimittatur/ fertur quieſcereq̄
non ſolet/ maiorq; ſemper celeri
us fertur: vniuerſa autem terra ſi
quiſpiā ipſam ſublimem eleua
tamq̄ dimittat ferri non poteſt/
nūc vero tantū pōdus quieſcit.
At vero ſi quiſpiā etiam partes
ipſius cum ferūtur/ anteq̄ cadāt/
auferat terrā: deorſū ſane ferētur
78 ſi nichil obſtiterit. Quare dubi
tare quidē: omnibus ob Philoſo
phiam euenit. Operam autē eos
non dediſſe vt ſolutiones nō ma
gis abſurdę q̄ dubitatio videan
tur: mirum cuipiam ſane vide
bitur. Quidam enim ob hoc infi
nitam inferam terræ partem in
quiunt eſſe: in infinitū ipſam ra
dicatam eſſe dicentes. vt Xeno
phanes Colophoni9 dixit: nemo
leſtias habeant cauſas quæritan
tes. Quocirca & Empedocles ſic
increpauit. Si infinita eſt profun
ditas terræ copioſuſq̄ æther: quę
per multa iam ora linguaſq̄ di
cta fruſtra ſunt effuſa hominum
eorum qui perparum ipſius vni
uerſi viderūt? Quidam: ſuper a
quam iacere dicunt. hanc enim:
ſententiam vetuſtiſſimam acce
pimus/ quam Thalem Mileſium
dixiſſe ferunt: terram inquā ideo
quieſcere/ perinde atq̄ lignū aut
79 quippiā tale natat. Etenim ni
chil horū ſuper aerē manere eſt
aptū ſed ſuper aquam: quaſi nō
eadem ſit de terra ratio/ atq̄ a
qua quę terram vehit. neq̄ enim
aqua ſublimis manere eſt apta:
ſed ſuper aliq͂d ſemper eſt. Præ
terea vt aer leuior eſt aqua: ſic &
aqua leuior eſt terra. Quare: quo
nā modo id quod eſt leuius in
ferius eo quod grauius eſt na
tura iacere putant? Præterea ſi
tota eſt apta ſuper aquam ma
nere: patet & quamque partem
ipſius identidem aptam eſſe.

Tral.ve.ex græ.recog.

eſſe neceſſariū ipſam/ figurā hanc habere.
eteni de motu & quiete dicti modi: mul
ti ſunt. Dubitaſſe igitur omnibus conti
giſſe: neceſſariū eſt. forſitan enī mētis fu
erit irrationabilioris/ non admirari quo
nā modo parua q͂dē terrę particula ſi ele
uata dimittat̄/ fertur & manere nō vult/
& maior ſemper velocius: totā autem ter
ram ſi quis dimittat cum eleuauerit/ non
vtiq̄ feratur/ nunc vero quieſcit tanta gra
uitas. At vero ſi quis etiam latis parti
culis ipſius anteq̄ cadant ſubtrahat ter
ram: ferentur deorſum nullo obſiſtente.
Quare dubitare quidē: omnibus vt phi
loſopharētur/ merito cauſa fuit. Circa au
tem huius ſolutiones: ꝙ non magis abſur
dę videātur eſſe dubitatione ipſa/ mirabi
tur vtiq̄ aliquis. ij enim ob hæc/ infinitā
inferiorem terræ partem eſſe aiunt: in in
finitum ipſam radicatam eſſe dicentes:
quemadmodum Xenophanes Colopho
Xenophanes
nius/ ne negocia habeant quærentes cau
ſam. Quapropter & Empedocles: ſic in
Empedocles
crepauit dicens.
Immēſūne patēt trę ima/ ac largior ęther: ‹‹
Vt fruſtra lingua multorū dicta/ fuere ‹‹
Ore effuſa/ hoīm de toto pauca vidētū? ‹‹
Alij autem: in aqua iacere. hunc enim an
tiquiſſimum accepimus ſermonem quē
dixiſſe aiunt Thalem Mileſium. tanquā
Thales Mileſius
ex eo quia natans ſit/ ipſa maneat: quem
admodum lignum/ vel aliquid tale aliud.
etenim horum ſuper aerem quidem ni
chil natura aptum eſt manere/ ſed ſuper
aquam: tanquam non eadem ſit ratio de
terra/ & aqua vehente terram. neq̄ enim
aqua nata eſt manere ſubleuata: ſed ſu
per aliquid eſt. Amplius autem quemad
modū aer aqua leuior eſt: ſic & aqua/ ter
ra. Quare: quonā mō poſſibile eſt id q͂d
leuius eſt deorſum magis iacere eo quod
grauius eſt ſecundū naturam? Præterea:
ſi tota nata eſt manere ſup aquā: manife
ſtū eſt ꝙ et particularū ipſius vnaquęq̄.

Tral.ve.ex græ.recog.

nunc autē non videtur hoc fieri: ſed quę-
libet particula fertur in fundum/ & velo-
cius maior. Verum videntur vſq; ad ali-
quid/quærere: ſed non quouſq; dubitari
poſſibile eſt.omnibus enim nobis hoc cō
ſuetum eſt:nō ad rē/quæſtionē facere ſed
ad cōtraria dicentē. etenim ipſe in ſeipſo
quærit:quoad nō amplius habeat ipſe ſi-
biipſi cōtradicere.Quapropter bene quę-
ſiturum: per proprias in genere inſtanti-
as/ad inſtandū idoneū eſſe oportet.Hoc
autē eſt: ex eo ꝙ omnes cōtemplatus ſit
differentias. Anaximenes autē & Ana-
xagoras & Democritus:latitudinem/cau
ſam manēdi ipſam/eſſe dicunt. non enim
diuidere/ſed eū qui ſubtus eſt aerē obtu-
rare: quod corpora quę latitudinē habēt
vidētur facere. hæc eni & ad ventos cum
difficultate mobilia ſeſe habent: propter
reluctātiā.Hoc igitur ipſū facere latitudi
ne terrā ad ſuppoſitū aerem:hūc autē nō
habentē quo trāſferatur locū ſufficientē/
totū ſimul deorſū quieſcere/queadmodū
in clepſydris aqua.Qꝫ autē poſſit multā
grauitatē ferre compræhenſus & manēs
aer:indicia multa dicunt.Primum igitur/
ſi non lata figura terræ ſit: propter hoc
quidem non quieſcet.quāuis quietis/non
latitudo cauſa ſit ex ijs quæ dicunt: ſed
magnitudo magis. propter enim coar-
ctationem:non habēs tranſitum aer ma-
net ob multitudinem. multus autem eſt
aer:propterea ꝙ a magnitudine multa ter
rę cōpręhendit.Quare hoc erit:et ſi ſphę
rica quidē eſt terra/ tāta autē ſecundū ma
gnitudinē.manet eni:ſcđm illorū rationē.
Oīno autē ad eos qui ſic dicūt de motu:
nō eſt de parte dubitatio/ſed de toto quo
dā ac vniuerſo.a pricipio eni determinan
dū eſt:vtrū ſit aliquis corporibus natura
mot9/an null9.et vtrū natura q̄dē nō eſt:
violētia autē eſt.Quoniā autē de ijs deter
minatū eſt pri9/q̄cūq; ꝑ ca quę aderat fa-
cultate poteramus:vtēdū eſt vt exiſtētib9.

Anaximenes
Anaxagoras
Democrit9

Argyropylus

nunc autē hoc fieri nō videtur:
ſed quæuis pars in fundum/& ce
leri9 maior fertur. At eni vſq; ad 80
quēdā terminum quęrere viden
tur: ſed nō quouſq; dubitationis
inquiſitio fieri poteſt. eſt eni no
bis hæc oibus cōſuetudo: nō ad
rē ipſam quęſtionē facere/ſed ad
eū qui cōtraria dicit.etenl in ſe-
ipſo eouſq; quærit: vltra qđ ipſe
cōtra ſeipſū dicere nequit.Qua-
propter bene quęſiturum:aptum
idoneūq; eſſe ad iferēdas generi
accōmodatas iſiciationes/opor-
tet.eſt autē talis:q vniuerſas dif
ferētias eſt cōtēplatus.Anaxime 81
nes autē & Anaxagoras & De-
mocritus: latitudinē cauſam ma
nendi ipſam inquiunt eſſe. non
enim diuidere: ſed operire aerē
dicunt inferum.quod quidem:la
titudinem habentia corpora fa-
cere videntur. hæc enim & a vē-
tis cum difficultate moueri poſ-
ſunt:propter adhæſionem. Hoc
idē igitur latitudine terram in-
quiunt ad aerē facere: hunc autē
non habentē locum ad quem mi
grabit ſufficientem/ ſimul infra
quieſcere / perinde atq; aqua in
hiſce vaſis quæ ſurripiūt aquā.
Poſſe vero aerem pōdus magnū
ſi compræhendatur inferre:con-
pluribus ſignis oſtēdunt. Primū
igitur/ſi non lata figura ſit terræ:
propter hoc non quieſcet. Quie- 82
tis tamen non latitudo ſola eſt
cauſa ex hiſce quæ dicunt: ſed
magnitudo magis. propter eni
anguſtiam aere tranſitum nō ha
bente:manet ob multitudinem.
Aer autem eſt copioſus: ex eo
quia a magnitudine compræhē-
dit magna terrę.Quare hoc ipſū
eſt: etſi rotunda quidē eſt terra/
tāta aūt mole.ſentētia eni illorū:
manebit.Oīno autē ad eos q di- 83
cūt ita de motu:non de partibus
eſt cōtētio/ ſed de aliquo toto ac
vniuerſo.a pricipio eni eſt deter
minatū: vtrū ſit quiſpiā mot9 na
tura corporibus cōpetēs/an nul-
lus ſit.& vtrū naturalis q̄dē nul-
lus ſit ꝑſus: violētus aūt ſit. Atq;
cū de his ipſis prius ſint definita
q̄ ꝓ facultate p̄ſenti potuim9:his
vti veris/ vtamur nunc oportet.

Argyropylus

Nam ſi nullus natura motus cō-
petit: neq; violentus vllus erit
profecto. ſi vero neuter eſt: nichil
omnino mouebitur. prius enim
eſt definitum/ neceſſario hæc e-
84 uenire. et inſuper neq; quicquā
quieſcere poteſt. nam vt & mo-
tus natura alius competit alius
eſt violētus: ſic & quies. At ſi mo
tus quiſpiam eſt ſecundum natu
ram: non violenta latio ſolū nec
85 quies erit. Quare ſi terra nūc vi
quieſcit: violenta quoq; latione
ob conuerſionē ad mediū ipſum
acceſſit. omnes eni hāc cauſā di
cūt: ex hiſce quæ in humidis fe-
runt & circa aerē accidūt. In his
eni: maiora ſemp grauioraq; ad
ipſū cōuerſionis mediū pergūt.
Idcirco & terrā oēs qui cœlū or-
tū aſſerūt eſſe: ad ipſum acceſſiſ-
ſe mediū aiūt. Quia vero manet
cauſam quærūt: & dicūt partim
hoc modo/ latitudinē inquam ac
magnitudinē cauſā ipſius eſſe.
partim vt Empedocles cēſet cœ
lū cōuerſione ſua celeriore q̄ eſt
terræ motio/ lationē ipſius prohi
bere: vt fit in aqua quæ in cya-
this eſt. hæc eni cū cyathus or-
be fertur/ & ſi ſæpe cyathus adeo
vertitur vt ſupra fundum/ infra
labra fiāt: nō fertur tamē deorſū
apta deorſū ferri/ propter eādem
86 cauſam ſane. At ſi neq; cōuerſio
neq; latitudo prohibeat: quorſū
inde queſo aere cedēte ac abeun
te feretur? ad mediū enim vi la-
ta eſt: viq; etiam in ipſo manet.
lationem vero ipſius eſſe quan-
dā ſcđm naturā: neceſſe eſt. Hęc
igit eſtne ea qua ſurſū itur/ an ea
qua itur deorſū: an alia quædā?
aliquā enim eſſe: neceſſe eſt. Q;
ſi non magis eſt ea qua ſupera
loca petuntur q̄ ea qua itur deor-
ſum/ aer vero ſuperior lationem
eam non prohibet qua pergitur
ſurſum: neq; is ſane qui eſt ſub
terra eandem prohibere qua itur
deorſum/ poteſt. eaſdē enim cau-
ſas: eiſdem eorumdem eſſe neceſ
87 ſe eſt. Præterea: illud etiam ad
Empedoclem quiſpiam dixerit.
quando enim elementa diſcor-
diæ expertia erant: quænam cau
ſa terræ quietis erat? non enim

Tral.ve.ex græ.recog.

Si enim nullus natura motus ſit ipſorum:
neq; violentus erit. ſi autem neq; natura/
neq; violētia eſt: nichil oino mouebitur. nā
& de his ꝙ neceſſariū ſit accidere/ determi
natum eſt prius. & inſuper/ ꝙ neq; qui-
eſcere contingit. vt enim motus exiſtit aut
violentia aut natura: ſic & quies. At vero/
ſi eſt motus aliquis ſecundū naturam: nō
vtiq; violenta erit latio ſolum/ neq; quies.
Quare ſi violentia nunc terra quieſcit: &
ſimul venit ad medium lata/ propter ver-
tiginem. hanc enim cauſam omnes di-
cunt: ex ijs quæ in liquidis feruntur/ & cir
ca aerem accidunt. in his enim: ſemper fe-
runtur maiora grauioraq; ad medium cō
uerſionis. Quapropter & terram omnes
quotquot cœlum generant: ad medium
conueniſſe dicunt. quia autē manet/ quæ-
runt cauſam: & dicunt quidam hoc mo-
do/ ꝙ latitudo & magnitudo ipſius cau-
ſa eſt. Alij autem quemadmodum Em-
pedocles/ cœli lationem circulariter circū-
currentem & velocius latam: terræ latio-
nem prohibere/ quemadmodū aqua quæ
in cyathis eſt. etenim hæc/ circulariter cya
tho lato/ cum plerumq; ſub ære ipſo exi-
ſtat: tamen non fertur deorſum nata de-
orſum ferri/ propter eandem cauſam. At
neq; vertigine prohibente/ neq; latitudi-
ne/ ſed aere qui ſubijt: quonā feretur? nā
ſi mouetur violentia ad medium: & ma-
net violentia. ſecundum naturā autē: neceſ
ſariū eſt eſſe aliquā ipſius lationē. Hęc igi
tur: vtrū ſurſum an deorſum/ an vbi eſt?
eſſe enim quandā: eſt neceſſarium. Si au-
tem nichilo magis deorſum q̄ ſurſum/ aer
autem qui ſurſum eſt/ non prohibeat eam
quæ ſurſum fit lationē: neq; vtiq; qui ſub
terra eſt/ prohibebit eā quæ deorſum. eaſ-
dem enim: eorūdem neceſſariū eſt eſſe cau
ſas/ eiſdem. Amplius autem: ad Empedo-
clē illud etiam quiſpiam dixerit. quando
enim elemēta ſtabāt ſeparatim per litem:
quæ cauſa ipſi terræ quietis erat? nō enim

Empedocles

Tral.ve.ex græ.recog.

& tũc: vertiginē in cauſa eſſe dicet. Abſur
dũ autē eſt & nõ intelligere: ꝙ prius qui-
dē propter vertiginē ferebãtur partes ter-
ræ ad mediũ. Nunc autē: propter quã cau
ſam omnia grauitatē habentia/ferũtur ad
ipſam? non enim vertigo: appropinquat
ad nos. Præterea propter quam cauſam
& ignis ſurſum fertur? non enim: pro-
pter vertiginem. ſi autem hic/ferri aliquo
natus eſt: manifeſtũ eſt ꝙ & terrã exiſti-
mãdum eſt. At vero: neqꝫ vertigine graue
et leue determinatũ eſt. ſed prius exiſtēti-
bus grauibus et leuibus: illa quidē ad me-
diũ veniũt/hæc vero ſupereminent ꝑpter
motũ. Erat igit̃ et anteq̃ fieret vertigo: hoc
quidem graue/illud vero leue. quæ/quonã
determinata ſunt: & quo pacto ſunt apta
natura ferri/aut quo? infinito eni exiſtēte:
impoſſibile eſt eſſe ſurſum & deorſum. de
terminata autem ſunt his: graue & leue.
Plurimi igitur: circa cauſas has immorã-
tur. Sũt autem quidam: qui propter ſimi-
litudinem dicunt ipſam manere/vt ex an-
tiquis Anaximander. nichilo enim ma-
gis/ſurſum q̃ deorſum aut ad latera id fer
ri conuenit: quod in medio collocatũ eſt/
& ſimiliter ad extrema ſeſe habet. ſimul
autem impoſſibile eſt: ad cõtraria fieri mo
tum. quare ex neceſſitate: manet. Hoc aũt
lepide quidem: nõ vere tamen dicitur. Se-
cundum enim hanc rationem: neceſſariũ
eſt omne/ quodcunqꝫ ponatur in medio/
manere. Quare: & ignis quieſcet. quod
enim dictum eſt: non eſt proprium terræ.
At vero: non eſt neceſſarium. nõ enim ſo
lum videtur manere in medio: ſed & ferri
ad medium. quo enim quæuis fertur par-
ticula ipſius: eo totam etiam ferri eſt neceſ
ſarium. quo autem fertur aliquid ſecun-
dum naturam: & ibi manere ſecundũ na-
turã. Nõ igitur: propterea ꝙ ſimiliter ſeſe
habet ad extrema. hoc enim: omnibus eſt
commune. ferri autē ad medium: propriũ
terræ. Abſurdũ autē eſt & hoc quidē quę-

Anaximander

Argyropylus

tũc: cõuerſionē cauſam eſſe dicet.
Abſurdũ eſt etiã nõ intelligere:
prius quidem terræ partes ob cõ
uerſionem ad medium eſſe latas.
nunc autem quã ob cauſam vni-
uerſa quæ pondus habent/ad
ipſam ferũtur/non enim conuer
ſio: nobis propiqua eſt. Preterea: 88
quam ob cauſam ignis etiam ſur
ſum fertur/nõ eni ob cõuerſionē.
ꝙ ſi hic aptus eſt aliquem ad lo-
cum ferri: patet putandum eſſe
terram etiam identidem aptam
eſſe definitum quendam petere
locum. At vero neqꝫ conuerſione 89
graue leueqꝫ eſt definitũ: ſed eo-
rum quæ prius erant grauia le-
uiaqꝫ/ alia in ipſum medium ve
niunt/alia ſuper cætera collocan-
tur ob motũ. Erat ergo & anteq̃
cõuerſio fieret: aliud graue/& a-
liud leue. quæ quidem quonam
erant diſtincta: & quomodo aut
quorſum apta erant ferri/nam ſi
infinitum eſt: ſuperus locus infe-
ruſqꝫ eſſe non poteſt. graue autē
atqꝫ leue: hiſce ſunt definita. Plu- 90
rimi igitur: circa cauſas haſce ver
ſantur. Sunt aũt qui manere ipſã
ob ſimilitudinem dicunt: vt ex
veteribus Anaximãder dicebat.
Id enim inquiũt quod eſt in me-
dio collocatum/& æque ad extre-
ma ſe habet: nõ ad ſupera magis
q̃ ad infera/aut verſus latera ferri
oportere/ & ſimul ad contraria
moueri nõ poſſe. Quare: neceſſa-
rio illud manere dicunt. Hoc au- 91
tem elegãter quidem: nõ vere ta-
men eſt dictũ. Hac enim ſenten-
tia: omne quod i medio ponetur/
maneat in ipſo neceſſe eſt. Quare
ignis quieſcet. id enim quod di-
ctum eſt: proprium terræ non eſt.
At vero neqꝫ neceſſarium eſt. nõ 92
enim ſolũ in medio manere vi-
det: ſed ad mediũ etiã ferri. quo
enim quæuis ipſius pars fertur:
eo totam etiam ferri neceſſe eſt.
quo vero fertur ſecundum natu-
ram: ibi ſecundũ naturã etiã ma
net. Nõ ergo ſimiliter qa ſe habet
ad extrema: ideo manet. hoc eſt
eni vniuerſis cõmune. ferri aũt ad
mediũ: ꝓprium ipſius eſt terræ.
Abſurdũ eſt etiã hoc quidē quæ- 93

Argyropylus

rere/ curnã terra manet ĩ medio:
illud autẽ non quærere/cur ignis
in extremo quieſcit. Nam ſi & iſ
li locus extremus natura compe
tit: patet & terræ locum aliquem
natura cõpetere neceſſariũ eſſe.
Qꝫ ſi hic locus natura terræ non
cõpetit ſed ob ſimilitudinis ne-
ceſſitatem in ipſo manet (vt ea
ſententia aſſerit quæ de capillo
affertur: cũ vehementer quidẽ ſi-
militer autẽ intenditur vtraqꝫ ex
parte. dicit eni: illũ nõ ruptũ fo-
re. Et itẽ ea quæ de ſitiente vehe
mẽter eſurienteqꝫ dicuntur: cum
ęque ab his quę eduñt atqꝫ bibũ
tur diſtat. quieſcat enim: neceſſe
eſt) quærendũ eſt ipſis de ignis
vltimis in locis quiete. Mirabile
autẽ eſt/ & de quiete quidẽ ipſo-
rũ quærere: de latione vero non
quærere/ quã ob cauſam alterũ
ſurſum/ alterũ deorſum ad ipſũ
medium (ſi nichil impediat) fer-
94 tur. At vero neqꝫ verũ eſt quod
dicitur: per accidẽs tamẽ hoc ve
rũ eſt/ neceſſarium eſſe id omne
in medio manere cui non magis
huc competit q̃ illuc moueri. ſed
propter hãc ſententiã non mane
bit: ſed mouebiť/ nõ tamẽ totũ ſed
95 diuulſum. Eadẽ enim & ad ignẽ
accõmodabitur ratio. ſi enim po
ſitus ĩ medio fuerit: maneat per-
inde atqꝫ terra neceſſe eſt. ſimili-
ter enim ad extremum quoduis
punctorũ ſeſe habebit: attamen a
medio ipſo mouebitur/ quemad
modũ et ferri (niſi quippiã pro-
hibeat) ad extremũ ipſũ videť.
verũ: nõ totus ad vnũ punctũ fe-
retur. hoc eni ſolũ ex ratione quę
de ſimilitudine fit: cuenire neceſ
ſe eſt. ſed pars ad extremi partẽ:
eiuſdẽ nimirum rationis. veluti
quarta pars: ad quartã cõtinẽtis
ipſius partẽ. nullũ eni corpus: eſt
punctũ. Vt autẽ ex magno mino
rẽ in locũ mutari poteſt/ ſi condẽ
ſeť: ſic & in magnũ ex minore/ ſi
rarefiat. Quare et terra hoc a me-
dio moueretur modo/ per ipſius
ſimilitudinis rationem: ſi nõ na-
tura locus hic competeret terræ.
96 Quæ igitur de figura/ de loco/ de
quiete/ de motu ipſius exiſtimã-
tur: tot fere eſſe videtur.

Tral. ve. ex græ. recog.

rere/ curnam terra manet in medio: non
quærere autẽ/ cur ignis in extremo. Nã ſi
& illi natura locus extremus eſt: manife-
ſtum eſt/ ꝙ neceſſarium eſt eſſe quendã &
terræ natura locũ. Si autẽ non huic eſt/ hic
locus/ ſed propter ſimilitudinis neceſſitatẽ
manet (quemadmodum de capillo eſt ſer-
mo valide quidẽ/ ſed ſimiliter vndiqꝫ ex-
tenſo: ꝙ non diſrumpetur. & de eſurien-
te ac ſitiente vehemẽter quidem/ ſimiliter
autem: & ab eſculẽtis & poculẽtis æquali-
ter diſtante. etenim hunc quieſcere neceſ-
ſarium eſt) quærendum eſt ipſis/ de ignis
quiete in extremis. Mirabile autem eſt: et
de quiete quidem quærere/ de latione ve-
ro ipſorũ nõ quærere/ propter quã cauſã/
hoc quidẽ ſurſum fertur/ hoc autem deor-
ſum ad ipſum mediũ nullo impediẽte. At
vero neqꝫ verũ eſt/ quod dicitur: ſecũdum
accidẽs tamẽ hoc verum eſt/ ꝙ neceſſariũ
eſt manere in medio omne/ cui nichil ma-
gis huc q̃ illuc moueri cõuenit. Sed pro-
pter hanc rationem: non manet/ ſed moue
bitur. non tamẽ totũ: ſed diſcerptum. Ea-
dem enim cõgruet ratio: & in igne. neceſſe
eni eſt ſi ponatur: quieſcere ſimiliter atqꝫ
terrã. ſimiliter eni ſeſe habebit: ad ſignorũ
extremorum quodcũqꝫ. attamẽ feretur a
medio: queadmodũ & videtur ferri (niſi
quid prohibeat) ad extremum. verum: nõ
totum ad vnum ſignum. hoc enim neceſſa
rium eſt ſolũ accidere: ex ratione quę de ſi
militudine fit. ſed proportionalis particu-
la: ad proportionalem extremi partem. di
co autẽ veluti quarta pars: ad quartã cõti
nentis ipſius partẽ. nullum enim corpo-
rum: punctum eſt. Vt autem & ex magno
venire in minorẽ locũ poteſt condenſatũ:
ſic et ex paruo in maiorem/ rarius factum.
Quare et terra hoc modo mouereť a me-
dio: propter ſimilitudinis rationẽ/ ſi nõ na
tura terræ locus iſte eſſet. Quæcunqꝫ igiť
ſunt et de figura ipſius exiſtimata/ et de lo
co/ & quiete/ et motu: fere hæc ſunt.

Tral. ve. ex græ. recog.

CAP. XIIII.

20 NOs autē dicamus primū: vtrum habeat motum/an maneat? Nam (vti diximus) alij quidem ipſam/ vnum aſtrorū eſſe faciunt: alij autem in medio ponētes/ volui & moueri dicunt circa medium polū. Q2 autem impoſſibile ſit: manifeſtū eſt ſumpto principio. ꝙ ſi fertur ſiue in medio exiſtens ſiue extra medium: neceſſarium eſt ipſam violentia moueri hoc motu. non eni/ ipſius terræ: eſt motus. etenim particularū vnaquęq: hanc haberet lationem. nūc autē: ſuper recta/ omnes ferūtur ad mediū. Quapropter cū violenta ſit/ et præter naturam: non poſſibile eſt ſempiternā eſſe. mundi autē ordo: ſempiternus eſt. Præterea omnia quæ ferūtur latione circulari: ſubdeficere videntur/ ac moueri pluribus vna latione/ præter primā. Quare & terrā neceſſariū eſt/ ſiue circa mediū ſiue in medio poſita ferat: duabus moueri lationibus. Si autē hoc acciderit: neceſſarium eſt fieri mutationes ac conuerſiones fixorum aſtrorū. hoc autē non videtur fieri: ſed ſemper eadem apud eadē loca ipſius/ & oriuntur & occidūt. Præterea autē latio partium & ipſius totius ſecundū naturā: ad mediū eſt vniuerſi. ob hoc enim: etiam exiſtit poſita nūc in centro. Dubitabit autē aliquis: cū idem ſit amborū medium ad vtrū ferantur ea quæ grauitatem habēt/ & partes terræ/ ſecundū naturam? vtrū/ quia vniuerſi eſt mediū: an quia eſt terræ? Neceſſe eſt itaq: ad id qđ eſt vniuerſi. etenim leuia/ & ignis quæ in cōtrarium grauitatibus terræ ferūtur: ad extremum loci cōtinentis mediū ferūtur. Accidit autē idem mediū eſſe: terrę et vniuerſi. ferūtur eni: & ad terræ mediū/ ſed ſecūdū accidens/ quatenus mediū habet in ipſo vniuerſi medio. Q2 autē ferātur et ad terrę mediū: ſignū eſt. ꝙ lata pōdera ad hāc:

Argyropylus

CAP. XIIII.

NOs autem primo di
camus: vtrum habe-
at motum / an ma-
neat? Nam (vti di-
ximus) quidā ipſam
vnam ſtellarum inquiunt eſſe:
quidam in medio poſitam vol-
ui/ moueriq; circa polum dicunt.
Eſſe autem hoc impoſſibile: patet
hinc principio ſumpto. Si fertur:
ſiue in medio ſit/ ſiue extra medi
um/ neceſſarium eſt ipſam hoc
motu vi ferri. non enim ipſius
terrę. etenim vnaquęq; partium:
hanc lationem haberet. nunc au-
tem: ad medium vniuerſæ recta
feruntur. Quocirca cum violenta
ſit præterq; naturam: impoſſibile
eſt perpetuā ipſam eſſe. ordo au-
tem mundi: perpetuus eſt. Præ- 97
terea cūcta quę cōuerſione ferun
tur: poſtrelinqui videntur/ pluri-
buſq; lationibus vna præter pri-
mā ſphærā moueri. Ergo & ter-
ram/ ſiue circa medium/ ſiue in
medio ſit collocata: duabus latio-
nibus moueri neceſſe eſt. Q2 ſi ſit:
mutationes fieri fixarum ſtellarū
regreſſioneſq; neceſſe eſt. hoc au-
tem ferri nō videtur: ſed eædem
eiſdem in locis ipſius ſemper ori-
untur atq; occidunt ſtellæ. Præ- 98
terea latio partium ipſius toti-
us ſecundum naturam: ad ipſum
eſt mediū vniuerſi. ob hoc enim:
& in ipſo centro nunc iacet. Du- 99
bitauerit autem quiſpiam: cum
idem ſit medium vtrorumq;/ ad
vtrum ea quæ pondus habent/
parteſque terræ ſecundum natu-
ram feruntur. vtrum quia eſt me-
dium vniuerſi: an quia eſt terræ?
Ad medium igitur vniuerſi fe-
rantur: neceſſe eſt. etenim leuia
atq; ignis ad contrarium ponde-
ribus terræ pergentia locum: ad
vltimum eius loci qui continet
medium ipſum/ feruntur. Accidit 100
autem: idem terræ medium eſſe
ac vniuerſi. feruntur eni pondera:
& ad medium terræ/ ſed per acci
dens/ ea ratione qua terra mediū
ſuū habet in ipſo medio vniuerſi.
Ferri aūt grauia & ad ipſum me-
dium terræ: hoc indiciū eſt. pon-
dera enim quę ad hanc feruntur:

non æque diſtantia / ſed ad ſi-
miles angulos feruntur. Quare:
ad vnum medium vniuerſi ter-
101 ræq; feruntur. ⁋Patet igitur ne-
ceſſario terram in medio eſſe/
atq; immobilem eſſe:& ob eas
quas diximus cauſas / & quia
pondera quæ ſurſum iaciuntur
in idem rurſus per rubricam fe-
runtur/ etſi in infinitum vis illa
proijciat. Neq; igitur terrã mo-
ueri/neq; extra medium collo-
catã eſſe: per hæc dilucidũ fuit.
102 Inſuper:cauſa quietis ex ijs quę
dicta ſunt/patet. nam ſi apta eſt
ad medium vndiq; natura ferri
ſicut videtur/ & ignis ad extre-
mum e medio ſimili modo: fie-
ri non poteſt vt vlla pars ipſi-
us e medio feratur/ vi non illa-
ta. Vna eſt enim vnius latio/&
ſimplicis ſimplex:ſed non con-
trariæ. At ea qua e medio per-
gitur:cõtraria eſt ei qua ad me-
dium itur. Si igitur fieri non po
teſt vt vlla pars ipſius e medio
feratur: patet magis fieri nõ poſ-
ſe vt ex eodem tota feratur. quo
enim pars apta eſt moueri: eo-
dem & totũ aptũ eſt ferri. Qua-
re ſi impoſſibile eſt ipſã moue-
ri/niſi a ſuperioribus viribus:in
ipſo medio ipſã manere neceſſe
103 eſt. Teſtes ſunt hiſce:& ea quæ
a Mathematicis circa Aſtrolo-
giã dicuntur. eueniunt enim ea
quæ apparẽt/cũ figuræ mutan-
tur quibus ordo ſtellarũ eſt defi-
nitus:propterea ꝙ in medio ter-
ra eſt collocata. De loco igit̃ &
quiete motu ve terræ quomodo
ſeſe habent:tot a nobis ſint di-
104 cta. ⁋Figuram autem rotun-
dam: ipſam habere neceſſe eſt.
vnaquæq; enim partiũ:pondus
ad ipſum medium habet.& mi-
nor ſi a maiori pellatur/ egredi
non poteſt:ſed premitur potius/
ac alia alij cedit/ donec ad me-
diũ ipſum perueniat. Intelligere
autem oportet id quod dicitur
perinde fieri: atque ſi terra fie-
ret eo modo quo Naturalium
etiam quidam ipſam inquiunt
ortam eſſe. Verum illi quidem
violentiam/ lationis ad infera

non parallela ferũtur/ſed ad ſimiles an-
gulos. Quare:ad vnum mediũ & illud
quod terræ eſt/feruntur. ⁋Manifeſtum 21
eſt igitur ꝙ neceſſe eſt in medio terram
eſſe & immobilẽ:& propter dictas cau-
ſas/& quia pondera quæ ſurſum violen
tia proijciuntur/ad perpendiculum rur-
ſus feruntur in idem/etiã ſi in infinitum
vis illa proijciat. Q̃ꝫ igitur neq; mouea-
tur/neq; extra medium iaceat: manife-
ſtũ eſt ex his. Ad hæc autem: manifeſta
eſt ex dictis cauſa quietis. ſi enim natu-
ra nata eſt ferri vndiq; ad medium quē-
admodũ videtur/et ignis rurſus a medio
ad extremum: impoſſibile eſt latam eſſe
quãcunq; ipſius particulã a medio/non
vim paſſam. vna enim latio vnius eſt/&
ſimplex ſimplicis : ſed non contrariæ.
quæ autem a medio fit: ei quæ ad me-
dium/ eſt contraria. Si igitur quãcunq;
partẽ impoſſibile ſit latam eſſe a medio:
manifeſtum eſt / ꝙ & totam adhuc im-
poſſibilius. ad quod enim pars nata eſt
ferri: et totum illuc natũ eſt. Quare ſi im-
poſſibile ſit moueri niſi a potiore virtu-
te: neceſſariũ vtiq; erit eã manere in ipſo
medio. Atteſtantur autẽ his:& ea quæ
a Mathematicis dicta ſunt circa Aſtro-
logiam. ea enim quæ apparent/ accidũt
tranſlatis figuris quibus determinatus
eſt aſtrorũ ordo: tanq̃ in medio poſita ter
ra. De loco igitur et quiete ac motu quo
modo ſeſe habẽt : tot dicta ſint de ipſa.
⁋Ipſam autẽ:figuram habere ſphæri- 22
cam neceſſariũ eſt. vnaquæq; enim par-
ticularum: grauitatem habet ad mediũ
vſq;.& minor a maiori pulſa/non poteſt
intumeſcere: ſed cõprimi magis/& cede-
re altera alteri/ donec veniat ad medi-
um. Oportet autem intelligere id quod
dicitur: perinde atq; ſi facta eſſet eo mo-
do quo & Phyſiologorũ aliqui factam
eſſe dicunt. Verum illi quidem: violenti-
am/cauſam ponũt eius quę deorſum fit/

Tral.ve.ex græ.recog.

lationis. Melius autem eſt ponere veritatem/ & dicere:hoc accidere propterea ꝙ naturam habet id quod grauitatẽ habet vt ad medium feratur. In potentia igitur exiſtente miſtura: diſgregata ferebantur ſimiliter vndiqꝫ ad medium. Siue igitur ſimiliter ab extremis diuiſæ partes conueniant ad medium/ ſiue aliter ſeſe habentes: facient idem. Qꝫ igitur ſimiliter vndiqꝫ ab extremis latorũ ad medium/neceſſarium ſit ſimilem fieri omni ex parte molem: manifeſtum eſt. æquali enim omni ex parte appoſito: æqualiter eſt neceſſe diſtare a medio extremũ.hæc autẽ figura: ſphæra eſt. Nichil autem referet ad rationem:etiam ſi non vndiqꝫ ſimiliter conueniant ad medium partes ipſius. maior enim ſemper minorem quę ante ſe eſt/ propellere neceſſarium eſt ad medium vſqꝫ momentum habentibus ambobus/ & grauiori impellente vſqꝫ ad hoc/ minus pondus. quod enim vtiqꝫ quis dubitauerit: eandem habet cum his ſolutionem. nam ſi terra exiſtẽte in medio & ſphærica/multiplex grauitas addatur ad alterum hemiſphæriũ: non idem erit ipſius totius & terræ mediũ. Quare aut nõ manebit in medio:aut ſi/quieſcet quidẽ etiam nõ habẽs medium quo & nunc moueri eſt nata. Quod igitur dubitatur: hoc eſt. videre autem:non eſt difficile modicum inſiſtentes/& diuidentes/quomodo cenſemus quantãuis magnitudinẽ grauitatem habentem ad medium ipſum ferri. manifeſtum enim eſt / ꝙ non quovſqꝫ tangat centri extremum: ſed oportet præualere quod eſt maius/ donec vtiqꝫ ſuo ipſius medio/medium ipſum accepe rit. huc vſqꝫ enim: momentum habet. Nichil igitur refert hoc dicere:in glæba & parte quauis/aut in tota terra.non eni propter paruitatem aut magnitudinem dictum eſt id quod accidit: ſed de omni

Argyropylus

terræ cauſam eſſe dicunt. Præ-
ſtat autẽ veritatem ponere/atqꝫ
hoc ideo accidere dicere:quia
naturã habet id quod pondus
habet ad ipſum medium fer-
ri. Cum igitur potẽtia conge-
ries eſſet: ea quæ ſegregabãtur
vndiqꝫ ſimiliter ad ipſum me-
dium/ferebantur. Siue igitur
ſimiliter ab extremis partes di-
uiſæ ad medium ſunt congre-
gate/ſiue alio modo ſeſe haben
tes:idem facient ſane. Patet igi 105
tur:id quod vndiqꝫ ab extre-
mis ſimiliter ad medium fer-
tur/ ſimili neceſſario omni ex
parte fieri mole. ſi enim omni
ex parte ęque fiat additio:ęque
extremum a medio diſtare ne-
ceſſe eſt. hæc autem figura:ro-
tunda eſt. Nichil autem ad ra-
tionem refert:& ſi partes ipſius
non vndiqꝫ ſimiliter ad medi-
um ipſum concurrant. maior
enim ſemper minorem quæ an
te ſe eſt:impellat neceſſe eſt/ v-
triſqꝫ momentum ad medium
vſqꝫ habentibus / & grauiore
minus pondus ad hoc impel-
lente. Id enim quod quiſpi- 106
am dubitauerit / eandem ha-
bet ſolutionem. Si enim multi-
plex pondus additum alteri ſe-
miſpærio fuerit terræ medi-
um occupantis/atqꝫ rotundam
habentis figuram : non idem
ipſius totius terræqꝫ medium
erit. Quare aut non manebit in
medio: aut ſi manebit/quieſcet
& non habens medium quo &
nũc moueri eſt apta. Quod igi 107
tur dubitatur:id eſt. videre au-
tem non eſt difficile: ſi parum
conſiderauerimus ac diſtinxeri
mus quomodo cenſemus quã-
tamuis magnitudinem põdus
habentẽ ad ipſum mediũ ferri.
Patet eni nõ quovſqꝫ extremũ
tangat ipſum centrum:ſed ma-
ior pars vicat oportet quovſqꝫ
ſuo medio ipſum mediũ cõprę-
hendat. hucvſqꝫ eni:habet mo-
mentũ. Nichil igiẽ intereſt/hoc
de glæba & quauis parte/an de
tota terra dicaẽ.non eni ob par-
uitatẽ aut magnitudinẽ id qđ
accidit dictum eſt:ſed de omni

Argyropylus

eo quod ad medium habet momentum. Quare ſiue tota ſiue per partes aliquo ex loco ferebatur terra: eo vſq; ferri ipſam neceſſe eſt. Et hac igitur ratione figuram ipſius rotundam eſſe neceſſe eſt:& quia omnia grauia ſimiles ad angulos / ſed non diſtantia æque feruntur. Hoc autem:aptū eſt ad id quod natura rotundum eſt. Aut igitur eſt rotunda : aut natura/ rotūda. vnumquodq; autem tale dicere oportet:quale eſſe natura ſolet/ & quod eſt/ ſed non id quod violentia & præ-
109 ter naturam eſt. Præterea:& per ea que ſenſu vidētur. lunę namq; defectiones: non diuiſiones tales haberent. etenim nunc quidem in hiſce figuris quæ per mēſem efficiuntur: diuiſiones ſuſcipit omnes. Recta enim fit: & vtraq; ex parte curua/& concaua. in defectionibus vero : ſemper curuam habet lineam quæ diſtinguit. Quare/cum obiectu terræ deficiat:terræ ſane circūferen
110 tia/figuræ cauſa eſt. Pręterea per ea quæ videntur de ſtellis:patet non ſolum rotūdam eſſe/ ſed etiam mole magnam non eſſe. Si parua enim migratio meridiem verſus ac vrſam fiat : alius manifeſte fit hiſce qui terminat orbis/ vt ſtellæ quæ ſunt ſuper caput mutationem habeant magnam / & non eædem videantur meridiem verſus migrantes atq; vrſam. nonnullæ namq; ſtellarum in Aegypto videntur/ ac circa Cyprum : in locis autem verſus vrſas non vidētur. Et ſtellarum eæ quæ ſemper in locis verſus vrſam videntur : illis in locis occidunt. Quare perſpicuum eſt ex hiſce:terrā non ſolum rotundam eſſe / ſed etiam magnæ molis non eſſe rotundæ. non enim ſic cito mutationē faceret: migratione adeo breui fa-
111 cta. Quapropter ij qui locū eum qui circa columnas Herculeas eſt/ coniunctum eſſe ei loco qui eſt circa Indicam regionem exiſtimant/ atque hoc modo vnum mare eſſe aſſerūt:nō vidētur in-

Tral. ve. ex græ. recog.

momentum habente ad mediū. Quare ſiue tota alicunde ferebatur/ ſiue ſecundum partē:neceſſariū eſt eovſq; ferri. Et ſecundum hanc itaq; ratione neceſſariū eſt figuram ipſius ſphæricā eſſe:& quia omnia grauia ad ſimiles angulos/ſed nō parallela ferunt. hoc aūt:aptū eſt ad id qđ natura ſphæricū eſt. Aut igitur eſt ſphærica : aut natura ſphærica. oportet aūt vnūquodq; tale dicere eſſe:quale qđ natura ſolet eſſe/& qđ eſt/ſed non quod vi ac præter naturam. Præterea autē:& per ea quæ apparent ſecundum ſenſum. neq; enim lunæ eclipſes: tales haberent deciſiones. nūc enim in ijs quæ ſecundū menſem fiunt figurationibus : omnes accipit diuiſiōes. etenim:recta fit/& amphicyrtos/ & cōcaua. circa autē eclipſes: ſemper curuā habet definientē lineam. Quare / quoniam eclipſin patitur propter terræ obiectionem:terræ circūferentia ſphærica exiſtens/ figuræ cauſa erit. Præterea : per aſtrorum apparentiam non ſolum manifeſtum eſt ꝙ rotunda/ ſed & magnitudine nō magna ſit. Paruo enim facto nobis tranſitu ad meridiem et arcton:manifeſte alter fit horizon circulus/ ita vt aſtra quæ ſunt ſuper caput magnā habeant mutationē/& non eadem appareāt & ad arcton & meridiem tranſeuntibus. quędā enim in Aegypto quidem ſtellæ videntur / & circa Cyprum:in ijs autē quæ ad arcton vergunt regionibus/non videntur. & aſtrorum ea quę ſemper in ijs quę ad arcton vergunt/apparent:in illis locis occidunt. Quare non ſolū ex his manifeſtū eſt rotundā eſſe figuram terræ:ſed & ſphærę non magnę. non enim tam celeriter inſigne quippiā faceret:trāſlatis nobis adeo parum. Quapropter exiſtimantes eum qui circa Herculeas columnas eſt/ locum coniungi ei qui circa Indicū/& hoc modo mare vnum eſſe: nō admodū in-

Tral. ve. ex græ. recog.

credibilia exiſtimare videtur. Dicunt autē coniectātes etiā ex elephātibus: ꝙ circa vtraq; loca extrema exiſtētia genus eſt ipſorū, tanq̄ extremis (quia ſibinuicē cōiūgumtur) hoc paſſis. At Mathematicorū qui circūferētiæ magnitudinem ratiocinari tentant: ad quadraginta eſſe dicunt ſtadiorum myriadas. ex quibus: cōiectantibus non ſolum ſphæricam eſſe terræ molē neceſſariū eſt, ſed et non magnam, ad aliorum aſtrorum magnitudinem.

¶ Trallationis veteris de Cœlo Ariſtotelis, ex græco recognitæ: ſecūdi libri finis.

¶ Trallatio vetus tertij de Cœlo Ariſtotelis ex græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

1 DE primo igitur cœlo & partibus, inſuper autem de aſtris in ipſo latis, & ex quibus conſtāt & qualia natura ſunt, ad hæc autem & ꝙ ingenita ſunt & incorruptibilia: percurrimus prius.
2 ¶ Quoniā autem eorū quæ natura dicuntur, hæc quidem ſunt ſubſtantiæ, illa vero opera & paſſiones harum (dico autē ſubſtātias quidem: ſimplicia corpora, vt ignem & terrā, & quæ ſunt eiuſdem cum his ordinis, & quæcunq; ex his, veluti & totum cœlum & partes eius, & rurſus animalia & plantas & partes horum. Paſſiones autē &

Argyropylus

credibilia valde exiſtimare. Dicunt autem hoc ex barris etiam coniectātes: genus ipſorum circa extrema vtraq; loca eſſe, propterea ꝙ ipſa extrema, ita ſunt ob coniunctionem affecta. Mathematicorū etiam qui magni- 112
tudinem orbis terræ metiri conantur: quadringentis terrā cingi ſtadiorum milibus dicunt. ex quibus ſi cōiectura ſumatur: molem ipſius terræ non ſolum rotūdam eſſe, ſed etiam ad cæterarū ſtellarum magnitudinē, magnā non eſſe neceſſe eſt.

¶ Secūdi de Cœlo Ariſtotelis interprete Ioāne Argyropylo libri: finis.

¶ Tertius de Cœlo Ariſtotelis ad R.P.D. Ioānem Archiepiſcopū Strigonieſem: interprete Ioanne Argyropylo Byzantio.

DE primo igitū cœlo ac partibus, & de ſtellis quæ in ipſo ferūtur, ex quibus conſtant, & qualia ſunt natura, & inſuper ingenita ac incorruptibilia eſſe: prius iam pertractauimus. 1
¶ Cum autem eorum quæ natura dicuntur eſſe, alia ſint ſubſtantiæ, alia harum opera affectuſve (atque ſubſtantias quidem dico: ſimplicia corpora, ignem terram & quæ eiuſdem ſunt ſeriei, & item ea quæ ex his conſtant veluti totum cœlum ipſiuſque partes, & animalia plantaſve & horum partes. Affectus autem ope-

Argyropylus

rave/ motiones horum cuiuſq;/
cæterorũq; quorum hæc elemen-
ta vt ſua ſunt cauſæ/ & alteratio-
nes item/mutuaſve migratiões)
patet plurimam de natura ſci-
entiam de corporibus eſſe. om-
nes enim ſubſtantiæ naturales:
aut corpora ſunt / aut cum cor-
poribus ac magnitudinibus fi-
unt. Hoc autem patet:& ex diſ-
finitione qua emerſere quæ ſunt
natura/& ex ſingulorũ etiã contẽ
platione. De primo igitur ele-
mentorum & qualequid eſt na-
tura/ & incorruptibile ac inge-
nerabile eſſe: ſatis iam diximus.
Reſtat autem : dicere de duo-
bus. ꝙ ſi de hiſce dicamus: fiet
& de generatione ſimul corru-
2 ptioneve conſideratio. Genera-
tio enim: aut omnino non eſt/
aut in hiſce duntaxat eſt elemen
tis/atq; in hiſce quæ ex his con-
ſtant. Hoc autem ipſum primum
eſt contemplandum : vtrum ſit
an non ſit. ¶Ij igitur qui pri-
us de veritate philoſophati ſunt:
tam in hiſce ſermonibus quos
nunc nos dicimus/ q̃ inter ſeſe
diſcordes fuere. Quidam enim
ipſorum: generationem e medio
corruptionẽve tollunt. nichil enĩ
eorũ quæ ſunt: generari aut cor-
rumpi/ſed ſolum ita nobis vide-
ri dicunt. vt Meliſſus atq; Par-
menides: quos/ & ſi bene cætera
dicunt/non naturaliter tamen di
cere oportet putare. Eſſe namq;
rerum aliquas ingenitas omni-
noq; immobiles: ad aliam ma-
gis atq; priorem q̃ ad natura-
lem conſiderationem ſpectat. Il-
li vero quia nichil aliud præter
ſubſtantiam ſenſibilium eſſe ex-
iſtimabant/& quaſdam primi ta
les naturas intellexerunt : ſi co-
gnitio aliqua aut prudentia erit/
ad hæc illinc accõmodatas ſen-
3 tẽtias traduxerũt. Alij vero: quaſi
de induſtria contrariã his habue
runt opinionem. Sunt enim qui
nullas rerum ingenerabiles eſſe/
ſed omnes fieri dicunt. gene-
ratas autem: partim permanere/
partim corrũpi. Eſt autẽ ſenten-
tiæ talis maxime quidem Heſio-

Tral. ve. ex græ. recog.

opera/& motus horũ vniuſcuiuſq;/& a-
liorum quorũ cauſæ ſunt hæc elementa
ſecundum virtutẽ ſuam/inſuper autẽ al-
terationes & inuicem trãſitiones)mani-
feſtum eſt ꝙ plurimã accidit de natura
hiſtoriã de corporibus eſſe. omnes enim
naturales ſubſtãtiæ: aut corpora/aut cũ
corporibus generãtur ac magnitudini-
bus. Hoc autẽ manifeſtũ eſt:& ex eo ꝙ
determinatum eſt quæ ſint natura / &
ex ſingulorũ cõtemplatione. De primo
igitur elemẽtorũ: dictũ eſt/& quale quid
eſt ſecundum naturã/& ꝙ incorruptibi-
le ac ingenitum. Reliquũ eſt autem: de
duobus dicere. ſimul autẽ accidet de his
dicentibus: & de generatione & corru-
ptione conſiderare. generatio enim: aut
omnino nõ eſt/aut ſolũ in his eſt elemẽ-
tis/& ijs quæ ex his ſunt. Hoc autem
ipſum/ primũ forte eſt cõtemplandum:
vtrum ſit/an nõ ſit. ¶Ij igitur qui prius 3
philoſophati ſunt de veritate : & in ijs
quos nunc nos dicimus ſermonibus/et
inuicẽ diſcrepãtes fuere. Quidã eni ipſo-
rum: auferebãt omnino generationẽ &
corruptionẽ. nichil enim eorũ quæ ſunt:
aut generari aiunt aut corrũpi / ſed ſolũ
videri nobis. vt qui circa Meliſſum atq; Meliſſus
Parmenidẽ: quos/et ſi alia dicũt bene/nõ Parme-
tamẽ oportet putare phyſice dicere. Eſ- nides
ſe enim entiũ quędã ingenita/et omni-
no immobilia: magis eſt alterius atq; pri
oris q̃ phyſicæ conſiderationis. Illi vero
quia nichil quidẽ aliud præter ſenſibiliũ
ſubſtãtiã exiſtimauerunt eſſe/tales autẽ
quaſdã naturas intellexerũt primi: ſi ali-
qua cognitio aut prudẽtia erit/ſic trãſtu
lerũt ad hec illinc rationes. Quidã autẽ
alij: quaſi de induſtria contrariã his ha
buerũt opinionẽ. Sũt eni quidã: qui aiũt
nullã rerũ ingenitã eſſe/ſed omnes gene-
rari. generatas vero: has quidem incor-
ruptibiles permanere/ alias autẽ rurſus
corrũpi. Maxime quidẽ qui circa Heſio- Heſiodus

Tral.ve.ex græ.recog.

dum.deinde vero:& aliorũ ij qui primi
de natura diſſeruerunt. Alij autem/om-
nia alia aiunt generari & fluere: eſſe ve-
ro fixe nichil.vnum autem quoddam ſo
lum perſiſtere:ex quo hæc omnia trãſfi-
gurari nata ſunt. quod quidem videtur
velle dicere: & alij multi/ & Heraclitus
Heraclitus 4 Epheſius. ¶Sunt autẽ quidam: qui &
omne corpus generabile faciũt/cõponẽ-
tes ex ſuperficiebus/ac diſſoluẽtes in ſu-
perficies.de alijs igitᷣ alterius erit ſermo.
Ijs vero qui hoc modo dicũt/& oĩa cor-
pora cõſtituũt ex ſuperficiebus:quçcũq̃
quidem alia accidit dicere cõtraria ipſis
Mathematicis/promptũ eſt videre. At-
tamen iuſtũ erat: aut non amouere/ aut
ipſa credibiliorib⁹ rationibus q̃ ſuppoſi
tiones ſint/amouere.Deinde manifeſtũ
eſt ꝙ eiuſdẽ rationis eſt: ſolida quidem
ex ſuperficiebus cõponi/ſuperficies autẽ
ex lineis/ has autem ex punctis. ſic au-
tem his ſeſe habentibus: non eſt neceſſe
lineæ partem/lineam eſſe.De his autem
cõſideratum eſt prius/in ijs quæ de mo-
tu/ſermonibus:ꝙ longitudines non ſunt
indiuiſibiles. Quæcũq̃ vero de natura-
libus corporibus impoſſibilia accidit di-
cere/facientibus indiuiſibiles lineas:pau
lulum nunc quoq̃ conſideremus. Quæ
enim impoſſibilia in illis accidunt:et na-
turalia / ſequuntur . quæ vero hæc: in
illis non omnia . propterea ꝙ hæc qui-
dem ablatione/ Mathematica:Phyſica
vero/ appoſitione dicũtur.Multa autem
ſunt/quæ indiuiſibilibus ineſſe non poſ-
ſunt :naturalibus autem neceſſariũ eſt.
veluti:ſi quid eſt indiuiſile.in indiuiſibi-
li enĩ:diuiſibile eſſe impoſſibile eſt. Paſ-
ſiones autẽ omnes:diuiſibiles dupliciter
ſunt.aut enĩ ſecũdũ ſpeciẽ: aut ſecundũ
accidens.Secundũ ſpeciẽ quidem:veluti
coloris/albũ & nigrũ.Secundũ accidens
autem:ſi id cui ineſt/diuiſibile ſit.Quare
paſſionũ quçcũq̃ ſimplices ſunt:omnes

Argyropylus

dus . deinde cæterorum : ij qui
primi de natura dixerunt. Qui-
dam autem cætera quidem om-
nia fieri fluereq̃ dicunt : ac ni-
chil prorſus ſtabile eſſe . vnum
autem quid ſolum permanere:
ex quo hæc vniuerſa traſfigura-
ri ſunt apta. quod quidem: cæ-
teriq̃ complures/& Heraclitus
Epheſius dicere velle videtur.
¶ Sunt & qui corpus omne
generabile faciunt:componen-
tes ipſum ex planis/ac diſſoluẽ-
tes in plana . de cæteris igitur:
alius erit ſermo.Hiſce vero qui 4
hoc dicunt modo/omniaq̃ cor-
pora ex planis conſtituunt:quot
accidit contra ſcientias dicere
mathematicas/ perfacile eſt vi-
dere . Erat tamen æquum : aut
non dimouere ipſas/ aut credi-
bilioribus rationibus q̃ ſuppo-
ſitiones ſunt/ dimouere . Dein- 5
de patet:eiuſdem eſſe ſententiæ
ſolida quidem ex planis/ ex li-
neis autem plana/& has ex pun
ctis componi.quæ ſi ita ſint: nõ
neceſſe eſt partem lineæ / line-
am eſſe.Sed de hiſce:prius in ſer
monibus de motu conſideraui-
mus.demonſtrauimus enim:in-
diuiſibiles nullas longitudines
eſſe . Quæ vero de naturalibus 6
corporibus impoſſibilia accidit
hiſce dicere qui lineas indiui-
ſibiles faciunt : parumper nunc
etiam contemplemur.Ea namq̃
impoſſibilia quæ in illis acci-
dunt: & in naturalibus ſane ſe-
quuntur.At non omnia quæ in
his ſequuntur: in illis accident/
propterea ꝙ Mathematica qui-
dem abſtractione dicuntur/ na-
turalia vero additione.Complu- 7
ra autem ſunt: quæ indiuiſibili-
bus competere non poſſunt/ na-
turalibus autem neceſſario com-
petunt. ceu ſi quippiam indiui-
ſibile eſſe dixerimus.in indiuiſi-
bili enim:diuiſibile eſſe non po-
teſt. Affectus autem omnes di-
uiſibiles dupliciter ſunt:aut ſpe-
cie/ aut per accidẽs.Specie qui-
dem:vt coloris/album & nigrũ.
Per accidens autem:ſi id in quo
eſt/diuiſibile ſit.Quare qui ſunt
affectuũ ſimplices:oẽs hoc modo

ſunt diuiſibiles.Quapropter im⸗
poſſibile ipſum in talibus eſt cō
8 ſiderādū. Si igit̃ ipoſſibile eſt v⸗
traq; parte ponderis nichil habē
te totū habere pōdus/ ſenſibilia
vero corpora aut oīa aut aliqua
pōdus habent/ceu terra & aqua/
vt & ipſi etiā dixerint: ſi punctū
nichil pōderis habet/ patet neq;
lineas ipſas habere. Q2 ſi hæ nō
habent: neq; plana etiam habēt.
quare: neq; corpus vllū/ ipſū ha
9 bet. At vero punctū pōdus habe
re nō poſſe:patet.graue nāq; om⸗
ne grauius etiā:& leue leuius ali
quo eſſe poteſt.Grauius autē aut
leuius: fortaſſe nō neceſſe eſt gra
ue vel leue eſſe.quēadmodum &
magnū quidem eſt maius:maius
autem nō oē/magnū eſſe neceſſe
eſt.cōplura eni ſunt:quæ abſolu⸗
te quidē ſunt parua/quibuſdā au
tē alijs ſunt maiora.Si igitur qđ
cū graue ſit/ grauius eſt/ id pōde
re maius eſſe neceſſe eſt:& omne
graue diuiſibile ſane erit. pun⸗
ctū autē: indiuiſibile ſupponūt eſ
10 ſe.Præterea ſi graue quidē eſt dē
ſum/leue autē rarū/& denſū hoc
a raro differt q; æquali in mole
plura ipſi inſunt:ſi punctū ſit gra
ue ac leue/& dēſum nimirū & ra
rū erit. At dēſū quidē/ eſt diuiſi⸗
11 bile:pūctū autē/diuidi neqt. Q2
ſi oē graue/molle aut durū eſſe
neceſſe eſt:īpoſſibile aliqđ ex his
iferri facile poteſt. Eſt eni id mol
le:qđ in ſeipſū cedit.durū autē:
12 id quod non cedit. At quod ce⸗
dit:diuiſibile eſſe conſtat.At ve⸗
ro neq; ex hiſce quæ ponderis
expertia ſunt:pōdus erit. in quot
enim hoc/ atque in qualibus ac⸗
cidet: aut quonam modo defi⸗
nient/ſi haud fingere volunt/ Et
ſi omne maius pōdere/ pondus
pōdere maius eſt:& vnūquodq;
13 ſane partibus vacantium pon⸗
dus habebit. Nam ſi pūcta qua⸗
tuor pondus habent/quod vero
ex pluribus conſtat q̄ hoc/ graui
grauius eſt/ atq; qđ graui gra⸗
uius eſt graue eſſe neceſſe eſt/per⸗
inde vt albū eſt quod albo albi⸗
us eſt; id ſane qđ maius eſt vno
pūcto/ grauius erit æquali abla⸗
to. Quare:& vnum punctum pō

ſunt diuiſibiles hoc modo.Quapropter/im
poſſibile ipſum in talibus eſt conſiderādū.
Si itaq; impoſſibilium eſt/vtroq; nullā ha⸗
bente grauitatem ambo habere grauitatē/
ſenſibilia autē corpora/aut ōnia/aut aliqua
grauitatem habent/ veluti terra & aqua/ vt
& ipſi dixerint:ſi punctū nullā habet gra⸗
uitatem/ manifeſtum eſt q; neque lineæ.
Si autem non hæ:neque ſuperficies. quare
neq; corporum vllum. At vero q; pūctum
non poſſibile ſit grauitatem habere:eſt ma
nifeſtum.graue enim omne & grauius: le⸗
ue vero leuius contingit aliquo eſſe. gra⸗
uius autem aut leuius:forte non neceſſe eſt
graue aut leue eſſe.quēadmodū & magnū
quidē/eſt maius:maius autē/non oīno ma⸗
gnū.multa eni ſunt:quę cū ſint parua ſim⸗
pliciter/maiora quibuſdā alijs ſunt.Si itaq;
id qđ cum graue ſit grauius eſt/ neceſſe eſt
grauitate maius eſſe:& graue omne diuiſi⸗
bile vtiq; erit.punctum autem:indiuiſibile
ſupponitur eſſe.Præterea ſi graue quidem/
dēſum quid/leue autē rarum quid eſt/ den⸗
ſū autē hoc a raro differt q; in æquali mol⸗
le plura inſunt.Si igitur eſt punctū graue
& leue/erit & denſum et rarū. ſed denſum
quidem:eſt diuiſibile.punctum autem: in⸗
diuiſibile.Si vero omne graue/aut molle eſ
ſe aut durum eſt neceſſe:facile eſt ex his im
poſſibile aliquod colligere.Nam molle eſt:
quod in ſeipſum cędit. durū vero: qđ nō
cædit. quod autem cędit:diuiſibile eſt. At
vero neq; ex ijs quæ grauitatē non habēt:
erit grauitas. in quot eni accidet hoc/ & in
qualibus: quomodo determinabūt nō volē
tes fingere? Et ſi oīs grauitas grauitate ma
ior/grauitate eſt:accidet & vnūqđq; imper
tiū grauitatē habere.Si eni quatuor pūcta
grauitatē habēt/qđ autē ex pluribus cōſtat
q̄ hoc/eo qđ eſt graue grauius exiſtit/qđ au
tē graui grauius eſt graue ſit eſt neceſſe/quē
admodum & quod albo albius eſt/album:
quod maius vno pūcto/grauius erit abla⸗
to æquali. Quare: et vnū pūctum grauita⸗

Tral.ve.ex græ.recog.

tem habebit. Præterea ſi ſuperficies ſolum
ſecundum lineam contingit cõponi: abſur-
dum eſt. quemadmodũ enim & linea ad li
neã vtroq; modo cõponitur & ſecũdũ lon
gitudinẽ & ſecundũ latitudinẽ: oportet &
ſuperficiẽ cũ ſuperficie eodem modo. linea
autẽ: poteſt cũ linea cõponi ſecũdũ lineã ſu
perpoſitã/nõ ſolũ appoſitã. At vero ſi et ſe-
cũdũ latitudinẽ cõtingit cõponi: erit aliqđ
corpus/quod neq; eſt elementũ/neq; ex ele
mẽtis/compoſitũ ex ſic cõpoſitis ſuperficie-
bus. Præterea ſi ſuperficierum multitudine
Timæus grauiora ſunt corpora/queãdmodũ in Ti-
męo determinatũ eſt: manifeſtũ eſt ꝙ habe
bit & linea et punctũ grauitatẽ. proportio-
nabiliter eni inuicẽ ſe habent: queãdmodũ
et prius diximus. Sin vero nõ hoc differũt
modo/ ſed ex eo qa terra quidẽ grauis eſt/
ignis vero leuis: erit & ſupficierũ hæc qui-
dẽ leuis hæc vero grauis. & linearum itaq;
& punctorum: ſimiliter. nam terræ ſuper-
ficies: erit grauior/q̃. quę ignis. Omnino au
tẽ accidit nullã vnq̃ eſſe magnitudinẽ/ aut
poſſe tolli: ſi ſimiliter ſe habet pũctũ quidẽ
ad lineã/linea vero ad ſuperficiem/hoc au-
tẽ ad corpus. omnia enim ſi in ſe inuicẽ reſol
uãtur: in prima reſoluẽtur. Quare cõtinget
vtiq; pũcta ſolũ eſſe: corpus autẽ nullũ. ad
hęc autẽ & ſi tẽpus ſimiliter ſeſe habeat: au
feretur vtiq; aliquãdo/ aut cõtinget aufer-
ri. ipſum eni nunc: indiuiſibile eſt/veluti pũ-
ctũ lineæ. Idẽ autẽ accidit: & ijs qui ex nu-
meris cõponũt cœlũ. quidã eni naturã ex
Pythagorei numeris cõſtituũt: queãdmodũ & Pytha-
goreorũ quidam. nã phyſica corpora: vi-
dentur grauitatem habere ac leuitatẽ. vni-
tates autem: neq; corpus facere poſſunt cõ-
poſitæ/neq; grauitatẽ habere. CAP. II.

5 Qvod autem neceſſarium ſit
motum aliquẽ ſimplicibus
corporibus omnibus natu-
ra ineſſe: ex his eſt manife-
ſtum. quoniam enim mo-
ueri videntur: vi moueri ſane eſt neceſſari-

Argyropylus

dus habebit. Præterea ſi plana
ſolum vt lineæ componi poſſũt:
abſurdum eſſe videtur. nam vt
& linea ad lineam vtroq; modo
& per longitudinem & latitudi-
nem componitur: ſic & cum pla
no compoui planum oportet. li-
nea vero componi cũ linea po-
teſt: ſi ſuperponatur/ non ſolum
ſi apponatur. At ſi per latitudi-
nẽ etiã cõponi poſſunt: erit quip
piam corpus quod neq; eſt ele-
mentum neq; ex elementis/ſi ex
hoc pacto planis compoſitis cõ-
ponatur. Præterea ſi planorum 14
multitudine corpora ſunt gra-
uiora/vt in Timęo eſt definitũ:
patet & lineam & punctũ põdus
habere. ſubeũt eni inter ſeſe ra-
tionis ſimilitudinem: vt prius
etiam diximus. Sin vero nõ hoc
differunt modo/ ſed ex eo quia
terra quidem eſt graue/ignis au
tem leue: erit & planorum aliud
graue aliud leue/& linearum ſi-
militer & punctorũ. etenim ter-
ræ planum: grauius erit q̃ ignis
planũ. Omnino autem accidit/
aut nullam vnq̃ magnitudinem
eſſe aut tolli poſſe: ſi ſimiliter ſe
habet punctũ quidem ad lineã/
linea vero ad planum/& hoc ad
corpus. omnia enim ſi reſoluan
tur: in ipſa reſoluentur nimirum
prima. Quare fieri poteſt: vt ſo-
la ſint puncta/corpus autem nul
lũ. Inſuper ſi tempus etiã ſimi- 15
liter ſeſe habet: tolletur aliquã-
do/ vel tolli poteſt. ipſũ eni nũc:
indiuiduum eſt/perinde atq; li-
neæ punctum. Idem & ijs acci- 16
dit: qui ex numeris cœlum com
ponunt. quidam enim ex nume
ris naturam conſtituunt: vt Py-
thagoricorum nonnulli. Corpo- 17
ra nãq; naturalia: põdus habere
leuitatẽq; vidẽtur. vnitates aũt:
neq; corpus facere cõpoſitę/neq;
põdus habere poſſunt. CAP. II.

Eſſe autem neceſſa- 18
riũ corporibus ſim
plicibus natura mo
tum aliquem vni-
uerſis cõpetere: ex
hiſce dilucidum fi-
et. nam cum moueri videantur:
vi nimirum ipſa moueri neceſ-

ſe eſt:ſi proprium motũ non ha-
bẽt.idẽ vero eſt:vi moueri/& prę
ter naturã.At ſi pręter naturã eſt
quiſpiã motus: & ſecundũ natu-
rã eſſe neceſſe eſt præter quẽ ille
eſt.Et ſi multi ſunt ijq pręter na
turã ſunt:vnum eum eſſe qui eſt
ſecundũ naturã neceſſe eſt. vnũ-
quodqꝫ enĩ ſecundũ quidẽ natu-
rã ſimpliciter ſe habet: præter au
tem naturã multos habet motus.
19 Præterea ex quiete:hoc idẽ pa-
tet. eteni aut vi aut ſecundũ na-
turã quieſcãt:neceſſe eſt. vi autẽ
ibi manẽt:quo & vi ferũtur.& ſe
cundũ naturã itidẽ ibi manent:
quo & ſecundũ naturã feruntur.
Cũ igitur aliquid ĩ medio mane
re videatur:ſi ſecundũ naturã/pa
tet & lationem qua huc fertur/ſe-
cundũ naturã ipſi competere. ſin
vi:quid eſt quod prohibet ferri?
Si enĩ id qđ prohibet ferri quie-
ſcit: eadẽ verba ſane voluemus.
aut enim id quod primum quie-
ſcit/ſecundũ naturã quieſcit:aut
in infinitũ abibitur.qđ quidẽ:eſt
impoſſibile.Sin mouetur/vt Em
pedocles terrã quieſcere dicit cõ-
uerſione: aliquẽ in locũ ſane mo
uerer/ cũ impoſſibile ſit in infini
tũ ferri. nullũ enim impoſſibile
fit.impoſſibile autẽ eſt infinitum
trãſire.Quare ſtet alicubi qđ fert/
& illic nõ vi maneat/ſed ſcđm na
turã:neceſſe eſt.Qꝛ ſi eſt ſcđm na
turã quies: & motꝰ erit ſcđm na
turã ea latio qua ad hũc itur lo-
20 cũ.Quapropter & Leucippus di
cat oportet atqꝫ Democritꝰ/ qui
prima corpora ſemper in vacuo
infinitove moueri dicunt:quonã
motu mouẽtur/& quis eſt ipſorũ
ſcđm naturã motus.Nã ſi elemẽ
torũ aliud ab alio vi mouetur: et
ſecũdũ naturã etiã aliquẽ vniuſ-
cuiuſqꝫ motũ eſſe neceſſe eſt/ prę
ter quẽ eſt iſte qui violentus eſt.
& id qđ primũ mouet:nõ vi ſed
ſecundũ naturã mouere oportet.
in ĩfinitũ enim abibit: ſi nõ erit
quicq̃ primũ mouẽs ſecundũ na-
turã/ſed ſemꝑ ipſũ prius vi ſub-
21 iens motũ mouebit. ¶Hoc idẽ
accidat neceſſe eſt:& ſi vt in Ti-
męo ẽ ſcriptũ/ elemẽta iordinate
mouebant ãtea q̃ mũdꝰ ortꝰ eſſet.

um/ ſi proprium non habent. violentia
autem/ & præter naturam:idem. At ve-
ro ſi præter naturam eſt aliquis motus:
neceſſe eſt eſſe et ſecundum naturã/præ-
ter quẽ ille eſt. Et ſi multi præter naturã:
vnum qui ſecundum naturam. ſecũdum
naturam enim ſimpliciter: præter naturã
vero multos habet vnũquodqꝫ. Amplius
autem et ex quiete: manifeſtum eſt. eteni
quieſcere neceſſarium eſt:aut vi aut ſecun-
dum naturam.vi autem ibi manet:quo et
fertur vi.& ſecundum naturam:quo ſecũ-
dum naturã. Quoniam igitur videtur ali-
quid manere in medio: ſi quidem ſecun-
dum naturam/ manifeſtum eſt ꝙ & latio
quæ huc fit/ſecundum naturam ipſi ineſt.
ſi autẽ vi:quid ferri prohibet? Si eni quie-
ſcit:eundẽ reuoluemus ſermonem. neceſſe
eni eſt:aut ſecũdũ naturã eſſe primũ quie-
ſcẽs/aut in infinitũ abire.qđ quidẽ:eſt im-
poſſibile.Si vero mouetur id qđ prohibet
ferri/queãdmodũ Empedocles inquit ter- Empedocles
rã ob vertiginẽ quieſcere:aliquo ſane ferre
tur/ cũ in infinitũ ſit impoſſibile.nullũ enĩ
fit ĩpoſſibile. infinitũ autẽ trãſire:ĩpoſſibi
le eſt.Quare neceſſe eſt vt ſtet alicubi/ qđ
fertur:& ibi non vi maneat/ ſed ſecũdũ na
turã.Si autẽ eſt ſecundũ naturã quies: eſt
et motus ſecũdũ naturã/ea quę ad hũc lo
cũ fit/ latio. Quapropter & Leucippo & Leucippꝰ
Democrito dicẽtibus ſemper moueri pri- Democritꝰ
ma corpora in vacuo & in infinito:dicẽdũ
erat quo motu/& quis ſecundũ naturam
ipſorũ motus. Si eni elemẽtorũ aliud ab
alio moueť violẽtia:et ſecundũ naturã ne
ceſſe eſt aliquẽ vniuſcuiuſqꝫ motũ eſſe/ p̄-
ter quẽ is eſt q eſt violẽtus.& oportet pri-
mũ mouentẽ:nõ vi mouere/ſed ſecũdũ na
turã.in infinitũ eni abibit:ſi nõ erit qꝑpiã
ſecũdũ naturã mouẽs primũ/ſed ſemꝑ qđ
prius vi moueť/mouebit. ¶Hoc autẽ idẽ
accidere neceſſariũ eſt: et ſi/ queãdmodũ
in Timęo ſcriptum eſt/anteq̃ factus eſſet Timęus
mũdus mouebãtur elementa inordinate.

Tral.ve.ex græ.recog.

neceſſe enim eſt:aut violẽtum eſſe motum/
aut ſecundum naturam. Si autem ſecun-
dum naturam mouebãtur:neceſſe eſt mũ-
dum eſſe/ſi quis velit inſiſtendo contem-
plari. Tunc enim primum mouens neceſ-
ſe eſt mouere/ipſum ſubiens motũ ſecun-
dum naturam:& quæ mouentur non vio-
lentia/ in proprijs quieſcẽtia locis/eũ face-
re quem nũc habent ordinem.ea quidem
quæ grauitatem habent/ad medium:quæ
autem leuitatem/a medio.hanc autẽ:mũ-
dus habet diſpoſitionem. Præterea autẽ/
tantum inſuper percontabitur aliquis: v-
trum poſſibile erat an non poſſibile/ quæ
mouentur inordinate etiam miſceri tali-
bus miſtionibus aliqua/ex quibus conſtãt
ea quæ ſecundũ naturã cõſtituuntur cor-
pora(dico autẽ:veluti oſſa & carnes)quẽ-
admodũ Empedocles inquit fieri in ami-
citia. dicit enim. Multa quidem ſine col-
lo/tum capita emerſerũt.Is autem qui in-
finita in infinito ea quæ mouẽtur faciunt:
ſi vnum quidem eſt id quod mouet/neceſ
ſe eſt vna latione ferri. quare:non inordi-
nate mouebuntur. Si autẽ infinita ſint ea
quæ mouent:& lationes infinitas eſſe eſt
neceſſe.Si eni finitæ ſint:ordo aliquis erit.
non enim:ex eo quia nõ ferũtur in idem/
inordinatio accidit.neq; enim nunc/in idẽ
feruntur omnia:ſed quæ eiuſdẽ ſunt gene
ris ſolũ.Præterea inordinatio nichil eſt a-
liud:q̃ qđ præter naturã.ordo eni:eſt pro-
pria ſenſibiliũ natura.At vero & hoc ab-
ſurdũ eſt ac impoſſibile:quod infinitũ eſt
inordinatũ habere motũ.eſt eni natura il-
la rerum:quam habent plures/& pluri tẽ-
pore.Accidit igitur ipſis/contrarium/ inor
dinationem quidem eſſe ſecundum natu-
ram:ordinem vero & mundũ/ præter na-
turam.q̃q̃ nichil/vt contingit/fit:eorũ quę
7 ſecundum naturam. ¶Videtur autẽ: hoc
ipſũ Anaxagoras recte accepiſſe.ex imo-
8 bilibus eni:inchoat/mũdũ facere. ¶Tẽtãt
aũt et alij cõgregãtes:aliquo modo rurſus

Empedo-
cles

Anaxago-
ras

Argyropylus

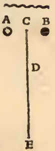
motum enim:aut violẽtum aut
ſecundum naturam eſſe neceſſe
eſt.Q2 ſi ſecundum naturam mo
uebantur: mundum eſſe neceſſe
eſt/ſi quiſpiam velit cum diligẽ
tia contemplari.Primum namq;
mouens mouere neceſſe eſt/ipſũ
ſecundum naturam ſubiens mo-
tum: et ea quæ mouentur nõ vi
in ſuis quieſcentia locis/eũ quẽ
nunc habent ordinem facere. ea
quidem quæ pondus habent/ad
medium:ea vero quæ leuitatem
habent/a medio ſuopte pergẽtia
nutu.hunc autem ordinem:mun
dus habet.Præterea tãtum quiſ- 22
piam interrogauerit:fieri ne po-
terat an non poterat/ vt inordi-
nate ſubeuntia motum talibus
etiã miſtionibus aliqua miſceã-
tur/ex quibus ea corpora cõſtãt
quæ ſecundũ naturam conſtituũ
tur/oſſa inquam & caro & iſtiuſ
modi cætera/ quemadmodũ Em
pedocles in concordia fieri di-
cit. ait enim.Complura capita ſi
ne collo ſunt orta. Apud autem 23
eos qui infinita in ifinito ea quę
mouentur faciũt: ſi vnum eſt id
qđ mouet / vno moueãtur motu
neceſſe eſt.quare:nõ ſine ordine
mouebunt.Sin vero ea quæ mo
uẽt ſunt infinita:& lationes ifini
tas eſſe neceſſe ẽ.Nã ſi finitę ſint:
ordo quidã erit.non eni quia in
idẽ nõ ferunt:iordinatio accidit.
neq; eni nũc in idẽ vniuerſa ferũ
tur:ſed ea tantũ quæ eiuſdẽ ge-
neris ſũt.Pręterea/iordinate qp- 24
piã fieri nil aliud eſt:q̃ fieri p̃ter
naturã.ordo eni proprius: ſenſi-
biliũ natura nimirũ eſt. At vero
& hoc abſurdũ eſt ac impoſſibi-
le:infinitum inquã/ iordinatum
motum habere.eſt eni ea natura
rerũ:quã plures/ & pluri tempo
re habẽt.Cõtrariũ igitur ipſis ac
cidit:inordinationẽ quidem eſ-
ſe ſecundũ naturam/ ordinẽ ve-
ro mundumve præter naturam.
attamẽ nichil eorũ quæ ſunt ſe-
cundum naturã:fit forte fortuna.
¶Videtur autẽ Anaxagoras:hoc 25
ipſũ bene accepiſſe. ex immobi-
libus eni:incipit cõficere mũdũ.
¶Enituntur autẽ et cæteri con-
gregantes: aliquo modo rurſus

Argyropylus

mouere ac ſegregare. Ex diſtãti-
bus autem ac ſubeuntibus mo-
tum: generationem facere nõ eſt
conſonũ rationi. ¶ Quapropter:
& Empedocles omittit eum mo-
tum qui eſt in concordia. non
enim cœlum conſtituere potuiſ-
ſet: ex ſeparatis quidem extruẽs/
ob concordiam autem faciẽs cõ-
gregationem. ex ſegregatis enĩ
elementis: mundus eſt conſtitu-
tus. Quare ex vno fiat/& congre
26 gato: neceſſe eſt. Naturalem igi
tur motum vniuſcuiuſq; corpo-
rum eſſe/ quo non vi mouentur
neq; pter naturã: ex hiſce quæ di
xim9 patuit. ¶ Eſſe autẽ neceſſa
rium ponderis nonnulla corpo-
ra momentum ac leuitatis habe-
re: ex his dilucidum fiet. dici-
mus enim: neceſſarium eſſe mo-
ueri. Si vero id quod mouetur/
momentum natura non habet:
fieri non poteſt vt aut e medio/
aut ad mediũ moueatur. Sit enĩ
A quidem pondere carens/ B ve
ro habeat pondus: atq; tranſeat
A quidem C D ſpacium/ B vero
æquali in tẽpore ſpacium C E.
per maius enim ſpacium: id qđ
pondus habet/ feretur. Si igi-
tur corpus quod habet pondus/
ea ratione qua diuiſum eſt C E
ſpacium/ diuidatur (poteſt enim
ad partium ſuarum aliquam ſic
ſe habere vt C E ſe habet ad C
D) ſi totum per totum C E fer-
tur/ pars eodem tempore per C
D feratur neceſſe eſt. Quare id
quod pondere vacat/ & id quod
eſt ponderis particeps: per æ-
quale ſpacium tempore eodem
ferentur/ quod impoſſibile eſt.
Eadem & in leuitate ratio: fie-
27 ri poteſt. Præterea ſi quippiam
corpus & ponderis expers & le
uitatis/ motum ſubibit: vi moue
atur neceſſe eſt. Si vero vi mo-
ueatur: infinitum efficit motum.
Nam cum potentia quædam ſit
ea quæ mouet/ id autem quod
eſt minus ac leuius plus ab ea-
dem potentia moueatur: ſit mo-
tum A quidem pondere carens/
per C E ſpacium/ B vero pon-
dus/ æquali in tempore per C D.

Tral. ve. ex græ. recog.

mouere ac ſegregare. Ex diſtantibus au-
tem & motis: non eſt rationabile facere
generationem. ¶ Quapropter & Empe- 9 Empedo-cles
docles prætermittit eum qui eſt in amici-
tia. neq; enim potuiſſet conſtituere cœ-
lum: ex ſeparatis quidem conſtruens/ con-
gregationem autem faciens per amiciti-
am. ex ſegregatis enim elementis: mun-
dus eſt conſtitutus. Quare neceſſarium
eſt: vt fiat ex vno/ & cõgregato. Q; igitur
ſit naturalis quidam motus vniuſcuiuſq;
corporũ/ quo non vi mouentur/ neq; præ-
ter naturam: ex his eſt manifeſtum. ¶ Q; 10
autem ſit neceſſariũ quædam habere mo
mentum grauitatis & leuitatis: ex his pa-
tet. moueri enim: dicimus eſſe neceſſariũ.
Si autem id quod mouetur/ non habebit
natura momentũ: impoſſibile erit moue-
ri aut ad medium/ aut a medio. Sit enim
hoc quidem in quo A non graue: illud ve
ro in quo B grauitatẽ habens. feratur au-
tem non graue: per lineam C D. ipſum ve
ro B: in æquali tempore per lineam C E.
per maius enim feretur: id quod grauita-
tem habet. Si itaq; diuidatur corpus ha-
bens grauitatem/ vt linea C E ad lineam
C D (poteſt enim ſic ſeſe habere: ad ali-
quam earum quæ in ipſo ſunt/ partium)
ſi totum fertur per totam lineam C E:
partem neceſſe eſt in eodem tempore per
lineam C D ferri. Quare per æquale fe-
retur: non graue & grauitatem habens:
quod quidem eſt impoſſibile. Eadem au-
tem eſt ratio: & in leuitate. Præterea autẽ
ſi erit aliquod corpus quod mouetur neq;
leuitatem neq; grauitatem habens: neceſſe
eſt vi moueri. quod autem vi mouetur:
infinitum facit motum. Cum enim poten
tia quædam ſit ea quæ mouet/ quod au-
tem minus eſt ac leuius ab eadẽ potẽtia
plus moueatur: ſit motum hoc quidem
in quo A non graue/ per lineam C E/
illud vero in quo B grauitatem habens/
in æquali tempore per lineam C D.

Tral.ve.ex græ.recog.

Diuiſo igitur eo qđ grauitatē habet cor-
pore/ vt linea C E ad lineā C D: accidet
id quod aufertur a corpore grauitatē ha-
bente/per lineam C E ferri in æquali tem
pore.quoniā totū:ferebat per lineā C D.
Nā velocitas minoris/ſeſe habebit ad eā
quæ eſt maioris: vt maius corpus/ ad mi-
nus.Per æquale igitur: non graue feretur
corpus et grauitatē habēs/in eodē tēpore.
hoc autem: eſt impoſſibile. Quare/ quo-
niā omni propoſito/per maius mouebitur
interuallū/quod graue nō eſt:per infinitū
vtiq; mouebit. Manifeſtū eſt igitur: ꝙ eſt
neceſſe corpus omne definitum/ grauita-
11 tē habere aut leuitatē. ¶Quoniā autē na
tura quidē eſt qđ in ipſo eſt motus prin-
cipiū/potētia autē quod in alio eſt quate-
nus aliud eſt/omnis autē motus alius qui-
dē ſecūdū naturā/alius autē violētus:eum
quidē qui eſt ſecundū naturā/ veluti lapi-
di eū qui deorſum fit: velociorē faciet id
quod ſecundū potentiā.eū autē qui præ-
ter naturā: oino ipſa.ad ambo autē: tanq̄
inſtrumēto/vtitur aere.natus eſt eni hic:et
leuis eſſe et grauis. Eā igit quæ ſurſū eſt/
faciet lationē quatenus leuis eſt:cū pulſus
fuerit ac ſūpſerit pricipiū ab ipſa potētia.
Eā vero quæ deorſū rurſus:quatenus gra
uis eſt. veluti eni imprimēs: tradit vtriq;.
12 ¶Quapropter & non ſequente eo quod
mouit:fertur quod vi motum eſt. ſi enim
non tale aliquod corpus eſſet: non vtiq;
eſſet qui vi fit/ motus. & eum autem qui
ſecundum naturam vniuſcuiuſq; eſt/ mo-
tum: promouet eodem modo. Q̄ʒ igitur
omne/aut leue aut graue ſit/ & quomodo
præter naturam ſeſe habeant motus: ex
his manifeſtum eſt. Q̄ʒ autem neq; omni-
um ſit generatio/neq; ſimpliciter nullius:
patet ex dictis. impoſſibile enim eſt vni-
uerſi corporis eſſe generationem:ſi non &
vacuum eſſe aliquod ſeparatum poſſibi-
le ſit. In quo enim erit loco/ quod gene-
ratur/ſi factum ſit: in hoc prius vacuum

Argyropylus

Si igit diuiſum fuerit id quod
pondus habet/ea ratione quam
C E ad C D habet: fiet vt id qđ
auferetur ab eo quod pōdus ha-
bet/æquali in tempore per C E
feratur.quoniam totum:per C D
mouebatur.celeritas enim mino
ris ad celeritatē maioris ita ſe
ſe habebit: vt maius corpus ſe
habet ad minus. Per æquale er-
go ſpacium:& id quod pondere
vacat/& id qđ eſt ponderis par-
ticeps tēpore eodē feretur. quod
quidē:fieri nequit.Quare ſi om-
ni quouis propoſito per maius
ſpacium id mouebitur quod pō
dere caret:per ifinitum vtiq; fer-
ri poteſt. Patet igitur:omne de-
finitū corpus/pōdus aut leuitatē
habere. ¶Cum autē natura qui- 28
dem id ſit principium motus qđ
eſt in ipſo/ potētia autem id qđ
eſt in alio vt aliud eſt/atq; motus
alius ſit ſecundū naturam alius
violentus: naturalem quidē mo-
tum celeriorē faciet id quod po-
tentia mouet/ vt eum quo lapis
deorſum fertur. eum autem qui
eſt præter naturam: omnino po-
tētia ipſa. ad vtrunq; autē: vti-
tur aere ipſo vt inſtrumento. eſt
eni hic aptus: & leuis eſſe & gra
uis. Lationē igitur eā qua ſurſū
ctur/ faciet vti leuis:cū pulſ9 fue
rit/principiūq; ſumpſerit a potē
tia ipſa. lationē autē eā qua de-
ſcēditur:faciet vti grauis. potētia
eni:quaſi vim ipreſſam tradit v-
triq;. ¶Quapropter & nō ſequē
te eo qđ mouit:id fert qđ pręter
naturā eſt motū.ſi eni nō tale qd
corpus eſſet: violētus motus ſa-
ne nō eſſet.motui quoq; ſecundū
naturā cuiuſq;:modo eodē cōdu
cit/ſuo ad mobilis terga concur-
ſu.Omne igitur corpus leue eſſe
aut graue/ & quomodo ſeſe ha-
bent in hiſce motus pręter natu
rā:ex hiſce quæ diximus/patet.
Eſt aūt manifeſtū ex dictis:neq; 29
omniū/neq; nulli9 ſimpliciter ge
nerationē corporis eſſe. impoſſi-
bile eſt eni/ vniuerſi corporis ge
nerationē eſſe:ſi uō & vacuū eſ-
ſe quid ſeparatū poteſt. Quo eni
i loco id qđ generat erit cū fue-
rit ortū:in hoc prius vacuū eſſe

ſi nullum ſit corpus neceſſe eſt.
aliud eni ex alio/ corpus fieri po
teſt/velut ex aere ignis: ſed om-
nino ex nulla alia antecedente
magnitudine fieri ĩpoſſibile eſt.
maxime enim ex potentia cor-
pore:corpus actu fieri poteſt.ſed
ſi id quod eſt potentia corpus/
non eſt prius aliud corpus actu:
ſeparatum vacuum erit.

CAP. III.

30 REſtat autẽ dicere:
quorum eſt corpo-
rum generatio/ &
quam ob cauſã eſt.
Cum igitur in om-
nibus cognitio ſit per prima/ pri
ma vero eorum quæ inſunt ſint
elementa: prius quænam & cur
ſunt talium corporum elemẽta/
deinde quot & qualia ſunt/ con-
31 ſiderandum eſſe videtur. Hoc au
tem dilucidum fuerit:ſi ſuppoſu-
erimus quænam ſit ipſius elemẽ
ti natura. Sit igitur id corporũ
elementum:in quod cætera cor-
pora diuiduntur in quibus ineſt
potẽtia aut actu. hoc enim vtro
modo ſe habet:adhuc ambigit̃.
ipſum autem: eſt in forma diuer
ſa indiuiſibile. tale quid enim
omnes ipſum elementum: & in
32 omnibus dicere volunt. Q: ſi id
quod eſt dictum/eſt elementum:
talia quædam corporum eſſe ne-
ceſſe eſt. in carne enim ac ligno
& ſimilibus:ineſt ignis potẽtia/
33 atq; terra. Manifeſte:enim ex il-
lis hæc ſegregantur. In igne au-
tem:caro aut lignum non ineſt
neq; potentia neq; actu. ſi enim
eſſet: ſegregaret̃. Similiter neq;
ſi vnum quid ſolum ſit tale:in il
lo eſt. neq; enim/ ſi caro aut os
aut quoduis cæterorum erit:ineſ
ſe potentia continuo eſt dicen-
dum/ ſed antea quiſnam ſit ge-
nerationis modus eſt contem-
34 plãdum. Anaxagoras autem:de
elementis contrario modo atq;
Empedocles dicit. hic eni ignẽ
et terram cæteraq; eiuſdẽ ſeriei
corpora:elemẽta corporũ eſſe ac
oia ex hiſce cõſtare/ dicit. Anaxa
goras vero:cõtrarium aſſerit. ea
enim quæ ſunt ſimilium partiũ:

eſſe eſt neceſſarium /corpore nullo exiſten
te.aliud enim ex alio/corpus fieri:eſt poſ-
ſibile. vt ex aere: ignem. omnino autem
ex nulla alia præexiſtente magnitudine:
eſt impoſſibile.maxime enim ex quodam
corpore potentia exiſtente: actu fiet cor-
pus. ſed ſi id quod potentia eſt corpus/
nullum eſt aliud corpus actu prius: vacu-
um ſeparatum erit.

CAP.III.

RELiquum autem eſt dicere: 13
& quorum eſt corporũ ge-
neratio/ & propter quid
eſt. Quoniam igitur in om
nibus cognitio eſt per pri-
ma / prima autem eorum
quæ ſunt/ elementa ſunt: conſiderandum
eſt quænam ſint talium corporum elemẽ
ta & propter quid ſint/ deinde poſt hæc
& quot & qualia. Hoc autem erit manife
ſtum: ſupponẽtibus quænam ſit elementi
natura. Sit itaq; elemẽtum: illud corporũ
in quod alia corpora diuidũtur/ quod in-
eſt potentia aut actu. Hoc enim vtro mo
do:adhuc ambiguum eſt. ipſum autẽ: eſt
indiuiſibile in diuerſa ſpecie. tale quid enĩ
elementum:omnes/& in omnibus volunt
dicere. Si itaq; qđ dictũ eſt elemẽtũ ſit: ne
ceſſe eſt eſſe aliqua talia corporũ. in carne
eni/& ligno:et vnoquoq; taliũ:ieſt potẽtia
ignis ac terra. manifeſta autem ſunt hæc:
ex illis ſegregata. in igne autẽ:caro aut li-
gnum non ineſt/ neq; ſecundum potentiã
neq; ſecundum actum. ſegregaretur enim
vtiq;. Similiter autem/ neq; ſi vnum ali-
quod ſolum ſit tale:in illo eſt. neq; enim/
ſi erit caro/aut os/aut aliorum quodcũq;:
ſtatim dicendum eſt ineſſe potentia/ ſed
prius eſt conſiderandum quiſnam ſit ge-
nerationis modus. Anaxagoras autẽ:cõ
trario q̃ Empedocles modo dicit de elemẽ
tis. hic eni ignẽ et terrã et ea quę eiuſdẽ cũ
his ſũt ſeriei/elemẽta inquit eſſe corporũ/
et componi oia ex his. Anaxagoras vero:
cõtrariũ. ea eni quę ſũt ſimilaria:elemẽta.

Anaxagoras
Empedocles

Tral.ve.ex græ.recog.

dico autem: veluti carnem/ et os/ et vnũ-
quodq; talium. aerem autem & ignem:
miſturã horum/ & aliorum ſeminum om
nium.eſſe enim vtrũq; ipſorũ:ex inuiſibi-
libus ſimilaribus oĩbus congregatis.Qua-
propter: & fieri eſſe omnia ex his. ignem
enim & ætherem: appellat idem. Quo-
niam autem omnis naturalis corporis eſt
motus proprius/motuum autem alij qui-
dem ſimplices ſunt/ alij autẽ miſti/ & mi-
ſti quidem miſtorum/ ſimplices autem
ſimplicium ſunt: manifeſtum eſt q erunt
quædam corpora ſimplicia.ſunt enim: &
motus ſimplices. Quare patet: & q ſint
elementa/& propter quid ſint.

CAP.IIII.

14 VTrũ autẽ finita ſint an in-
finita/ et ſi finita quot nu-
mero:conſequens erit con-
ſiderare. Primum igitur q
non ſint infinita/ quemad-
modum putant quidam:
eſt contẽplandũ.Et primũ eos qui omnia
quæ ſimilaria ſunt/elementa faciũt:quem
admodũ Anaxagoras. nullus enim eorũ
qui ſic cenſent:recte accipit elemẽtũ. vide-
mus eni multa etiã miſtorũ corporũ: in
ſimilaria diuidi. dico autem: vt carnẽ/ &
os/& lignũ/& lapidẽ.Quare/ ſi compoſi-
tũ nõ eſt elementũ:nõ omne quod ſimila-
re eſt/erit elementũ/ ſed indiuiſibile in di-
uerſa ſpecie/quemadmodũ dictum eſt pri
us.Prætereaneq; ſic ſumentes elemẽtum:
neceſſe eſt facere infinita. omnia enim hęc
reddẽtur/etiã finitis exiſtẽtibus:ſi quis ſu
mat.idem enim faciet/& ſi duo aut tria ſo
lum ſint talia:quemadmodum conatur &
Empedocles. Quoniã eni & vt ipſis acci-
dit nõ omnia facere ex ſimilaribus (faciẽ
eni nõ ex faciebus:neq; aliud quicq̃ eorũ
quæ ſecundũ naturã figurata ſunt)mani-
feſtum eſt/q longe melius eſt finita facere
principia/& hæc q̃ minima/ ſi eadem qui-
dẽ omnia demonſtranda ſint/ quemad-

Anaxagoras

Empedocles

Argyropylus

ligna inquã carnẽ & os & quæq;
talium:elementa eſſe dicit. aerẽ
autem & ignem: horum ac cæte
rorum omniũ ſeminũ miſtum eſ
ſe. vtrumq; enim ipſorum:ex v-
niuerſis inuiſibilibus ſimiliũ par
tium cõgregatis eſſe dicit.Qua-
propter: & omnia ex his eſſe cẽ-
ſet. ignem enim & ætherem:idẽ
appellat.Cum autem omnis na- 35
turalis corporis ſit proprius mo
tus/ motus autem partim ſimpli
ces ſint/ partim miſti/& miſtorũ
ſint miſti/ ſimplicium ſimplices:
patet corpora ſimplicia quędam
eſſe. ſunt enim: & ſimplices mo-
tus. Quare & elemẽta eſſe/ et cur
elemẽta ſunt:conſtat.

CAP. IIII.

COnſequẽs autẽ eſt: 36
vtrum ſint finita an
infinita/ et ſi finita
ſint quẽ numerum
ſubeãt/ conſiderare
ac contemplari. Primum igitur
infinita non eſſe/ vt quidam arbi
trantur:contemplandũ eſſe vide-
tur. Et primum eos qui vniuerſa 37
quæ ſunt ſimilium partium ele-
mẽta faciunt/ vt Anaxagoras:in
medium afferamus. nemo enim
eorum qui ita cenſent:recte acci
pit elementum. videmus enim
et multa miſtorum corporum vt
carnẽ/ oſſa/lapidem/lignum: in
ſimiles diuidi partes. Quare ſi
compoſitum non eſt elemẽtum:
non omne quod eſt ſimiliũ par-
tium eſt elemẽtum/ ſed id quod
in diuerſa ſpecie diuidi nequit/
vt antea diximus. Præterea neq;
ſic elementum ſumentes:facere
infinita neceſſe eſt. omnia enim
eadem etſi quiſpiam ſumpſerit
finita: reddentur. Idem enim fa-
ciet/ et ſi duo vel tria talia ſo-
lum ſint: vt et Empedocles face-
re conatur. Cum eni ipſis et hoc
pacto non omnia ex ſimiles par
tes habentibus facere accidit (fa
ciem enim non ex faciebus faci
unt:nec aliud quicq̃ eorum quæ
ſecundũ naturã ſunt figurata)pa
tet lõge melius eſſe principia fa-
cere finita/ et hęc q̃ minima/ ſi ea-
dẽ oĩa demõſtrari poſſint/ queãd

Argyropylus

modum & Mathematici cen-
ſent. ſemper enim: aut forma/aut
quantitate/ finita principia ſu-
munt. Præterea ſi corpus a cor-
pore diuerſum proprijs differen
tijs dicitur/ corporum autē dif-
ferentiæ ſint finitæ (ipſis enim
ſenſibilibus differunt: atq; hæc
ſunt finita/quod quidem demō-
ſtretur oportet) patet & elemēta
neceſſario eſſe finita. ¶At vero
neq; vt alij quidā dicūt/vt Leu-
cippus ac Abderites Democri-
tus: ea quæ accidunt conſenta-
nea ſunt rationi. primas enim
magnitudines multitudine qui-
dem infinitas/magnitudine au-
tem indiuiſibiles eſſe dicunt: &
neq; ex vna multa fieri/ neq; ex
multis vnum/ſed harum cōple-
xione mutationeve omnia ge-
nerari. Et hi namq; quodammo-
do numeros vniuerſa quæ ſunt/
atq; ex numeris faciunt. etſi enī
non dilucide dicunt: hoc tamen
dicere volunt. Et inſuper cum fi
guris corpora differant / figuræ
vero ſint infinitæ: infinita & ipſa
ſimplicia corpora eſſe dicunt.
Quænam autem eſt vniuſcu-
iuſq; elementi figura/nichil diſ-
finierunt: ſed igni ſolum rotun-
dam tribuere figurā. Aerem ve-
ro/aquam ac cætera/magnitudi
ne paruitateq; diuiſere: quia na-
tura ipſorum eſt vt omnium ſe-
38 men elementorum. Primum igi
tur idem & ipſos error comita-
ri videtur: non finita ipſa prin-
cipia ſumere/cum omnia eadem
ipſis dicere liceret. Deinde ſi
corporum differentiæ non ſint
infinitæ: patet elementa infini-
ta non eſſe. Præterea indiuidua
corpora eſſe dicentes/mathema-
ticis ſcientijs aduerſentur/com-
pluraq; eorum quæ ſub opinio-
nem omnium cadunt & eorum
quæ ſenſu videntur: e medio tol-
lant neceſſe eſt / de quibus an-
tea diximus in hiſce quæ de tem
39 pore motuve ſunt dicta. Et in-
ſuper: contraria ipſos dicere ſi-
biipſis neceſſe eſt. impoſſibile
eſt enim: ſi elementa ſint indi-
uidua / aerem/ aquam ac ter-

Tral.ve.ex græ.recog.

modū cēſent & qui in mathematicis ver-
ſantur. ſemper enim finita ſumūt princi
pia: aut ſpecie/ aut quātitate. Præterea
ſi corpus a corpore alterū dicitur ſecūdū
proprias differētias/corporū autem dif-
ferentiæ ſunt finitæ(differūt enim: ipſis
ſenſibilibus. hæc autem: finita ſunt. opor
tet autē: hoc oſtēdi)manifeſtū eſt ꝙ ne-
ceſſe eſt & elemēta finita eſſe. ¶At vero 15
neq; vt alij quidam dicunt/vt et Leucip-
pus et Democritus Abderites: rationabi
lia ſunt quæ accidunt. primas enim ma-
gnitudines: multitudine quidem infini-
tas/ magnitudine autem indiuiſibiles eſ-
ſe dicūt. & neq; ex vna/multa fieri: neq;
ex multis/vnum. ſed harum cōplexione
ac amplexu omnia generari. Nam quo-
dam modo & iſti: omnia entia faciūt nu
meros & ex numeris. etſi enim non ma-
nifeſte declarāt: hoc tamen volunt dice-
re. Ad hæc etiam/ quoniā differunt cor-
pora figuris/infinitæ autem ſunt figuræ:
infinita & ipſa ſimplicia corpora aiunt
eſſe. qualis autē & quænam ſit/elemen-
torum cuiuſq; figura: nichil inſuper de-
terminauerunt. ſed ſolum igni ſphæram
aſſignauerūt: aerem autē et aquā & alia/
magnitudine et paruitate diuiſerūt/quia
ſit ipſorū natura veluti omniſeminariū
elemētorū omniū. Primū igitur idem eſt
& his error: non finita ſumere principia/
cū cuncta hæc dicere liceret. Præterea
vero ſi non ſint infinitæ elemētorū diffe-
rētię: patet ꝙ non erūt elemēta/infinita.
Ad hæc aūt neceſſe eſt ij repugnēt ma-
thematicis ſcientijs/qui indiuiſibilia cor-
pora dicūt: & multa opinione hominū
receptorū & apparentiū ſecundū ſenſū/
perimāt/de quibus dictum eſt prius in
ijs quæ de tēpore ac motu diximus. Si-
mul autem: & cōtraria dicere ipſos ſibi
ipſis/ neceſſe eſt. impoſſibile enī eſt: ſi in-
diuiſibilia ſint elementa / magnitudine
paruitateq; differre aerē & aquā & ter-

Leucippus
Democrit⁹

4 Tral.ve.ex græ.recog.

5 ram.non enim eſt poſſibile: ex ſeinuicem
fieri. deficient eni ſemper: maxima cor-
pora ſegregata. aiunt autē: ſic fieri aquã/
& aerem/ & terram/ ex ſeinuicem. Præ-
terea/neq; ſecūdum horum opinionem/
videbūtur infinita fieri ipſa elementa: ſi
corpora quidem differūt figuris/ figuræ
autē omnes componūtur ex pyramidi-
bus. rectilinea quidē/ex rectilineis: ſphæ
ra vero/ ex octo partibus. neceſſe enim
eſt: aliqua eſſe pricipia figurarū. Q uare
ſiue vnū/ſiue duo/ſiue plura ſint: & ſim-
plicia corpora tot erunt multitudine.
Præterea/ ſi vnicuiq; quidem elemento-
rum eſt aliquis proprius motus/ & qui
ſimplicis eſt corporis ſimplex eſt/ non
ſunt autē ſimplices motus infiniti/ quia
neq; ſimplices lationes plures ſunt dua-
bus/neq; loca infinita ſunt: neq; vtiq; ſic
erunt infinita ipſa elemēta.

CAP. V.

16 Voniã autē neceſſe eſt
finita eſſe: reſtat cōſide-
rare/vtrum plura erunt/
an vnū. Quidam enim:
vnum ſolū ſupponūt. &
horū: hi quidem aquã/
illi vero aerem/ alij autē ignem/ nōnulli
aqua quidē ſubtilius aere vero denſius.
quod: cum ſit infinitū/omnes cœlos cōti-
17 nere aiunt. ❡Quicūq; igitur vnū hoc fa
ciūt/aerē/aut aquã/aut aqua quidē ſubti
lius aere autē denſius/deinde ex hoc/ra-
ritate & dēſitate alia generant: latet eos
ſeipſos aliud quippiam prius ipſo ele-
mento facere. eſt enim ex elementis ge-
neratio/ cōpoſitio: vt aiunt. quæ autē eſt
in ipſa elementa: reſolutio. Q uare ne-
ceſſe eſt id prius eſſe natura: quod eſt
ſubtilium magis partiū. Quoniã igitur
aiūt omnium corporū ignem ſubtiliſſi-
mum eſſe: primū vtiq; erit natura ignis.
refert autē: nichil. neceſſe enim eſt: vnū
aliquod aliorum eſſe primū/& non me-

Argyropylus

ram magnitudine paruitateque
differre. eſt enim impoſſibile: ex
ſeſe mutuo generari. corpora
namque maxima: ſi ſegregen-
tur/ ſemper deficient. at hoc pa-
cto: terram/ aquam/& aerem vi-
ciſſim ex ſeſe fieri dicunt. Præ- 40
terea neq; horum ſententia/ infi-
nita ipſa elementa fieri vide-
buntur: ſi corpora quidem figu-
ris differunt/ figuræ vero om-
nes ex pyramidibus cōſtant. re-
ctarū quidem linearum/ ex hiſce
quæ ſunt rectarū linearū: ſphæ-
ra autem/ ex partibus octo. ſint
enim aliqua principia figura-
rum: neceſſe eſt. Quare ſiue ſit
vnū/ ſiue duo/ ſiue plura: & ſim-
plicia corpora multitudinē tan-
tam ſubibunt. Pręterea ſi cuiuſq; 41
quidem corporis motus eſt pro-
prius quidam/ ſimplicíſq; cor-
poris motus eſt ſimplex/ſimpli-
ces autem motus infiniti non
ſunt/ propterea q neq; ſimpli-
ces lationes plures q̄ duæ ſunt/
neq; loca ſunt infinita: neq; hoc
pacto ſane ipſa elementa infini-
ta erunt.

CAP. V.

Voniam autem fi- 42
nita eſſe neceſſe eſt:
conſiderare reſtat/
vtrum plura ſint an
vnum. Quidã eni:
vnū ſolum eſſe ſupponūt. & ho-
rum: alij aquam/alij aerem/ alij
ignem/alij aqua quidem ſubti-
lius aere vero dēſius. quod qui-
dem: cœlos vniuerſos cum ſit in-
finitum/inquiūt cōtinere. ❡Qui
igitur hoc vnum aquam/aut ae-
rem faciunt/ aut aqua quidem
ſubtilius aere vero denſius/ de-
inde ex hoc raritate cætera den-
ſitateq; generant ii ſane igno-
rant aliquid aliud elemento ſe
facere prius. generatio enim: ex
elementis compoſitio eſt/vt di-
cunt. ad elementa vero profe-
ctio: diſſolutio. Quare id quod
eſt ſubtilium magis partium: na
tura prius eſſe neceſſe eſt. Cū igi
tur omnium corporum ignem
ſubtiliſſimum eſſe dicant: ignis
natura corporum primum erit.
nichil autem refert. vnum enim
quippiam cæterorum/& nō me-

dium ipſum:primum eſſe ne-
ceſſe eſt . Præterea raritate ac-
denſitate cætera generare/& ſub-
tilitate atq; groſſitie:nichil dif-
fert.ſubtile enim/rarum:groſſum
autem/denſum eſſe volunt.Sub-
tilitate rurſus atq; groſſitie : &
magnitudine ac paruitate idem
eſt. Subtile eſt enim/quod par-
uarum: groſſum/ quod magna-
rum partium eſt.Quod enim ad
multum extenditur : id ſubtile
eſt . tale autem id eſt ; quod ex
paruis partibus conſtat. Quare
accidit:ipſos magnitudine ac
paruitate ſubſtãtias diuidere cæ
terorum. Accidet autem ita defi
nientibus: vniuerſa ad aliquid
dicere.Atq; abſolute non erit ali
ud ignis/ aliud aqua/aliud aer:
ſed idem eſt ad hoc ignis/ ad
aliquid aliud aer . Quod qui-
dem & ijs accidit qui plura qui-
dem elemẽta eſſe aiunt:magni-
tudine autem & paruitate dif-
ferre dicunt . nam cum vnum-
quodq; quantitate ſit definitum:
aliqua ratio nimirũ inter ipſas
magnitudines erit . Quare eo-
rum quæ hanc rationem habent
aliud aerem/aliud ignem/aliud
terram/aliud aquam eſſe neceſſe
eſt:propterea ꝙ in maioribus ra
44 tiones minorum inſunt. ¶Qui
vero ignem elementum ipſum
ſupponunt/hoc quidem euadũt:
alia vero ipſis accidere abſur-
da/neceſſe eſt.Quidã enim ipſo-
rum/igni figuram adiungunt: vt
ij qui pyramidem faciunt.Quo-
rum quidam ſimplicius dicunt:
pyramidem quidem dicentes id
eſſe/quod maxime figurarũ in-
cidere poteſt/ignem autem cor-
45 porum. Quidam probabilius :
corpora quidem vniuerſa ex eo
compoſita eſſe quod eſt omni-
um maxime ſubtilium partium/
ſolidas vero figuras ex pyrami-
dibus conſtare dicentes. Quare
cum corporum quidem ignis ſit
ſubtiliſſimũ/figurarum vero py-
ramis maximeparuarum eſt par
tium atq; prima / primaq; figu-
ra primi ſit corporis: ignis pro-
46 fecto pyramis erit. Quidam de
figura quidem nichil dicunt :

dium. Præterea autẽ:raritate quidem a
denſitate alia generare nichil refert/ an
ſubtilitate et groſſitie.ſubtile enim/rarũ:
craſſum vero volũt eſſe dẽſum . Rurſus
vero ſubtilitate & craſſitie: idem eſt qđ
& magnitudine & paruitate.ſubtile enĩ
eſt/ qđ paruarũ eſt partiũ: craſſum ve-
ro/ quod magnarũ partium. Quod enĩ
extẽſum eſt ad multũ:ſubtile eſt.tale au
tem eſt:quod ex paruis partibus cõſtat.
Quare ipſis accidit:magnitudine & par
uitate diuidere aliorũ ſubſtantiã.Sic au
tem determinãtibus: omnia accidet di-
cere ad aliquid. Et non erit ſimpliciter
hoc quidem ignis/hoc vero aqua/hoc au
tem aer:ſed idem ad hoc quidem ignis/
ad aliud vero quippiam / aer . Quod
quidem & ijs accidit qui plura quidem
ipſa elementa dicunt:magnitudine vero
ac paruitate differre aiunt.nam cũ quã-
titate determinatum ſit vnũquodq;:erit
aliqua ratio magnitudinum ad ſeinui-
cem.Quare eorũ quæ hanc habẽt ratio-
nem ad ſeinuicẽ: neceſſe eſt hoc quidem
aerem eſſe/hoc vero ignẽ/hoc autẽ ter-
ram/hoc aquã/ propterea ꝙ maioribus
rationes minorũ inſunt. ¶Quicũq; au- 18
tem ignẽ ſupponunt elementũ ipſum:
hoc quidem effugiũt/alia vero ipſis irra-
tionabilia accidere/eſt neceſſariũ.Quidã
enim ipſorum: figurã coaptãt igni/vt ij
qui pyramidẽ faciũt. Et horũ alij qui-
dem ſimplicius dicũt:ꝙ figurarũ quidẽ
maxime inciſiua eſt /corporum autem
ignis. Alij vero perſuaſibilius dicunt :
ꝙ corpora quidem omnia componun
tur ex eo quod eſt ſubtilium maxime
partium / figuræ vero ſolidæ ex pyra-
midibus.Quare/quoniã corporum qui-
dẽ ignis ſubtiliſſimũ eſt/ figurarũ vero
pyramis maxime paruarũ eſt partium
ac prima /prima autẽ figura primi cor-
poris eſt : pyramis vtiq; erit ipſe ignis.
Alij autem/ de figura nichil enunciant:

Cap.
5
6

Tral. ve. ex græ. recog.

ſubtiliſſimarū autē partium ſolū faciunt.
deinde ex hoc cōpoſito: aiunt fieri alia/
quēdamodū ſi ex cōflata auri arena. V-
triſq; aūt: eadē accidūt difficilia. ſi enī in-
diuiſibile primū corpus faciunt: rurſus
veniēt prius dictæ rationes ad hanc ſup-
poſitionē. Præterea non cōtingit hoc di-
cere: naturaliter volentibus conſiderare.
ſi enim omne corpus/corpori cōparabi-
le ſit ſecundū quātitatem / habent autē
ſic proportionaliter magnitudines/et ſi-
milium partiū ad ſeinuicē & elemēto-
rum/velut omnes aquę ad omnem aerē/
& elemēti ad elementū/ſimiliter autē &
in alijs/aer autē maior eſt aqua/& om-
nino id quod eſt ſubtiliorū partium/eo
quod eſt craſſiorū: manifeſtum eſt ꝙ &
elementū aquæ minus erit q̃ aeris. Si igi
tur minor magnitudo ineſt maiori: diui-
ſibile vtiq; erit aeris elemētum. ſimiliter
autē & ipſius ignis: & omnino ſubtilio-
rū. Si vero diuiſibile ſit ijs quidem qui fi
gurant ignem: accidet ignis partem non
eſſe ignē/propterea ꝙ non cōponitur py
ramis ex pyramidibus. Pręterea aūt nō
omne corpus eſſe: aut elemētum/aut ex
elemētis. pars enim ignis: neq; ignis eſt/
neq; alterū elementū vllum. Ijs vero qui
magnitudine determināt: prius aliquid
elemēto elemētum eſſe/& hoc in infini-
tū abire/ſi omne corpus diuiſibile ſit/&
quod minimarū eſt partiū/elementum.
Præterea/ & his etiam accidit dicere: ꝙ
idem ad hoc quidem ignis eſt/ ad aliud
vero aer/ & rurſus terra & aqua. Cōmu
ne autē ijs omnibus peccatū eſt qui vnū
elemētum ſupponūt: vnum ſolū motum
facere naturalē/& omniū eūdem. vide-
mus enim omne naturale corpus: motus
habere pricipiū. Si igitur omnia corpora
vnum quid ſunt: omniū vtiq; erit vnus
motus. & eodē neceſſariū eſt: quāto qui-
dē maiora fiūt/moueri magis quēadmo-
dū & ignis/ quāto quidem vtiq; maior

Argyropylus

ſubtiliſſimarum autem partium
ſolum elemētum ipſum faciunt.
deinde ex hoc compoſitionem
ſubeūte: cætera fieri dicunt: per-
inde vt auri arenæ conflātur. V-
triſq; autē: hęc difficilia accidūt.
nam ſi primū corpus indiuiduū
faciūt: illæ ratiocinationes quas
antea diximus/ad hāc eandē ma
teriā vt patet/redibunt. Pręterea 47
ſi naturaliter contemplari vo-
lunt: hoc dicere nequeunt. nam
ſi omne corpus ad corpus quā-
titate comparabile eſt / magni-
tudines autem ſimilitudinē ſub-
eunt rationis/& ſimilium parti-
um inter ſe & elementorum/ ve-
lut vniuerſę aquę ad aerem vni-
uerſum/ & elementi ad elemen-
tum / & in cæteris eodem mo-
do & aer maior eſt aqua/ & om-
nino id quod ſubtiliorū eſt par-
tium eo quod groſſiorum: patet
& elementum aquæ minus q̃ ae-
ris eſſe. Si igitur magnitudo mi-
nor ineſt maiori: elementum ſa-
ne aeris diuiſibile erit/ & ignis
identidem ipſius/& eorum om-
nino quæ ſubtiliorum partium
ſunt. Sin diuiſibile faciūt ij qui- 48
dem qui igni figuram tribuunt:
eueniet partem ignis ignem nō
eſſe / propterea ꝙ pyramis non
ex pyramidibus cōſtat. Et item:
non omne corpus elementum
eſſe/ aut ex elementis conſtare.
pars enī ignis: nec ignis eſt/nec
aliud elementū vllum. Hiſce ve- 49
ro qui magnitudine definiūt: pri
us quid elemēto elementū eſſe/
atq; hoc in infinitum abire/ ſi
omne corpus diuiſibile eſt / &
quod paruarum magis eſt parti-
um eſt elementum. Præterea &
his etiam accidit: idem ad hoc
ignem eſſe dicere/ad aliud aerē/
& aquā rurſus ac terrā. Cōmune 50
aūt peccatū vniuerſis eſt qui ele
mentū vnū ſupponūt: vnū natu-
ralē ſolum/omniūq; eundē facere
motū. oē nāq; naturale corp9: pri
cipiū habere mot9 videmus. Si
igitur omnia corpora vnū quid
ſunt: vnus omnium motus erit.
& hoc eo magis quodq; moue-
ri neceſſe eſt: quo maius fit/ quē
admodum & ignis quo maior

fit: eo ſua latione celerius fertur.
accidit autē: multa deorſum ce-
lerius ferri. Quare propter hæc
ipſa/ & inſuper cum definitum
ſit prius naturales plures eſſe
motus: patet vnum elementum
52 eſſe non poſſe. ¶Cum autem
neqꝫ infinita ſint/neqꝫ vnum ſit
elementum: plura eſſe profecto/
atqꝫ finita eſſe neceſſe eſt.

CAP. VI.

COnſiderandum eſt
autem primo: vtrū
ſempiterna ſint/an
generentur & cor-
rumpātur. quo de-
monſtrato: & quot & qualia ſunt
patebit. Sempiterna igitur eſſe:
impoſſibile eſt. & ignem enim
& aquam & vnumquodqꝫ ſimpli
cium corporum: diſſolui vide-
mus. diſſolutionem vero: aut in-
finitam eſſe/aut ſtare neceſſe eſt.
Si igitur infinita eſt: & diſſolu-
tionis tempus infinitum erit/&
tempus rurſus compoſitionis.
vnaquæqꝫ enim partium: in alio
tempore diſſoluitur atqꝫ compo-
nitur. Quare fiet vt extra tem-
pus infinitum: tempus ſit aliud
infinitum. quandoquidem & cō
poſitionis tempus eſt infinitū:
& prius hoc diſſolutionis tēpus
vt extra infinitū ſit infinitum. qđ
quidem: impoſſibile eſt. Sin ſta-
bit alicubi diſſolutio: aut id cor-
pus in quo diſſolutio ſtabit indi
uiduū erit/ aut diuiſibile quidē
erit/non tamē vnquam diuide-
tur/ vt Empedocles velle videt.
Indiuiduum igitur non erit: pro-
pter rationes antea dictas. At
neqꝫ diuiſibile quidem erit: nūq̄
autem diſſoluetur. minus enim
corpus: facilius q̄ maius corrum-
pi poteſt. Si igitur & maius hac
corruptione corrūpitur vt in mi
nora diſſoluatur: corpus minus
id pati magis conſentaneum eſt
rationi. Ignem aūt: duobus mo-
dis corrumpi videmus. nam &
a contrario corrumpitur/cum ex-
tinguitur: & ipſe a ſeipſo marce-
ſcens. hoc autem patitur minor
a maiore: & eo celerius quo mi-
nor eſt. Quare corporum ele-
menta corruptibilia & gene-

fit: fertur velocius ſurſum ſuaipſius lati-
one. accidit autē: multa deorſum ferri ve-
locius. Quare & propter hęc/& pręterea
quoniā determinatū eſt prius ꝙ plures
ſunt naturales motus: manifeſtum eſt ꝙ
impoſſibile eſt vnū eſſe elementū. ¶Cū 19
autem neqꝫ infinita ſint neqꝫ vnum: ne-
ceſſe eſt plura eſſe atqꝫ finita. CAP. VI.
COnſiderandū autem eſt 20
primū: vtrum ſempiter-
na ſint/an generata cor-
rūpātur. hoc enim oſten
ſo: manifeſtum erit &
quot/et qualia ſint. Sēpi-
terna igitur eſſe: eſt impoſſibile. videmus
enim & ignē/ & aquam/& vnūquodqꝫ
ſimpliciū corporū: diſſolui. neceſſe eſt au
tem: aut infinitā eſſe/aut ſtare/diſſolutio-
nē. Si igitur īfinita ſit: erit & tempus diſ-
ſolutionis infinitū/& rurſus compoſitio-
nis. vnaquæqꝫ enim partiū: in alio tem-
pore diſſoluitur et cōponitur. Quare ac-
cidet extra infinitū tēpus: aliud eſſe infi-
nitū/cum tēpus cōpoſitionis infinitū ſit/
et inſuper prius hoc diſſolutionis tēpus/
ita vt extra infinitū fiat infinitū. quod
quidem: eſt impoſſibile. Si aūt ſtabit ali
cubi diſſolutio: aut indiuiſibile erit cor-
pus in quo ſtat/aut diuiſibile quidem/nō
tamē vnq̄ diuidet/ quēadmodū videtur
Empedocles velle dicere. Indiuiſibile igi
tur non erit: propter prius dictas ratio-
nes. verum neqꝫ diuiſibile quidem erit:
nunq̄ autē diſſoluendū. minus enim cor-
pus: faciliꝰ corruptibile eſt maiore. Si igi-
tur & maius corrumpitur ſecundū hāc
corruptionem/vt diſſoluatur in minora:
adhuc quod minus eſt hoc pati magis
eſt rationabile. Duobus aūt modis: vide
mus corrūpi ignem. nam & a contrario
corrūpitur extictus: et ipſe a ſeipſo mar-
ceſcens. hoc autē patitur minor a maio-
re: & eo velocius quo vtiqꝫ fuerit minor.
Quare neceſſe eſt corruptibilia & gene-

Empedo-
cles

Tral.ve.ex græ.recog.

rabilia eſſe corporum elemēta. Q uoniā
autē generabilia ſunt: aut ex non corpo-
re/ aut ex corpore erit generatio. et ſi ex
corpore: aut ex alio/ aut ex ſeinuicē. Qui
igitur ex incorporeo generat ſermo: ge-
neratū facit vacuū. Omne eni quod fit/
in aliquo fit: & aut incorporeū erit id in
quo eſt generatio/ aut habebit corpus.
Et ſi habebit corpus: duo ſimul erūt cor-
pora in eodem/ id quod fit & id qđ prę-
exiſtit. Si autē incorporeū: neceſſe eſt va
cuū eſſe ſeparatū. hoc autē ꝙ impoſſibi-
21 le ſit: oſtenſū eſt et prius. ¶ At vero neqꝫ
ex corpore aliquo contingit fieri elemen
ta. accidet enim: aliud corpus elementis
prius eſſe. hoc autē: ſi grauitatem habe-
bit aut leuitatē/ elemētorū erit aliquod.
nullum autē cum habeat momentū: im-
mobile erit/ & mathematicū. tale autem
cum ſit: nō erit in loco. in quo enim quie-
ſcit: in hoc & moueri poteſt. & ſi vi/ præ-
ter naturā: ſi autem non vi/ ſecundū na-
turam. Si igitur erit in loco/ & alicubi:
erit aliquod elemētorum. Si autem non
erit in loco: nichil ex ipſo erit. qđ eni fit/
& ex quo fit: neceſſe eſt ſimul eſſe. Quo-
niam autem neqꝫ ex incorporeo fieri eſt
poſſibile/ neqꝫ ex alio corpore: ex ſeinui-
cem fieri relinquitur. CAP. VII.

22 R Vrſus igitur eſt conſide-
randū: quiſnam genera-
tionis ex ſeinuicem mo-
dus ſit. vtrum vt Empe-
docles dicit & Democri-
tus. an vt iį qui in ſuper-
ficies reſoluūt/ an alius præter hos ali-
quis modus eſt. Qui igitur circa Empe-
doclē et Democritū: ignorāt ipſi ſeipſos
non generationē ex ſeinuicem facere/ ſed
apparentē generationē. nā vnūquodqꝫ
quod ineſt ſegregari inquiunt/ tanq̄ ex
vaſe ſit generatio/ ſed nō ex quadam ma
teria: neqꝫ generari mutato aliquo. De-
inde & ſi ſic: non minus ſunt abſur-

Empedocles Democrit9

Argyropylus

rabilia eſſe neceſſe eſt. Cum au- 53
tem generabilia ſint: aut ex in-
corporeo/ aut e corporeo ipſorū
generatio erit. et ſi ex corpore: aut
ex alio/ aut ex ſeſe viciſſim ipſo-
rū generatio erit. Is igiť qui ipſa 54
dicit ex incorporeo generari: va
cuū facit. Nam omne quod fit/ in
aliquo fit: & id in quo eſt genera
tio/ aut incorporeū erit/ aut habe
bit corpus. Et ſi habebit corpus:
duo corpora ſimul in eodē erūt/
id inquam quod fit & id quod
præcedit. Sin incorporeū erit: va
cuum eſſe definitum neceſſe eſt.
hoc autem impoſſibile eſſe: an-
tea demonſtrauimus. ¶ At neqꝫ 55
ex corpore quodam elementa fie
ri poſſunt. eueniet eni: aliud cor-
pus elementis prius eſſe. atque
hoc/ ſi pondus aut leuitatem ha-
bet: vnum quid erit elemento-
rum. Si nullum habet momentū:
immobile ac mathematicū erit.
ſi tale autem eſt: in loco non erit.
quo enim in loco quieſcit: in eū
& moueri poteſt. & ſi vi quidem/
præter naturam: ſi vero non vi/
ſecundum naturam. Si igitur in
loco atqꝫ alicubi erit: elemento-
rum quippiam erit. ſin vero non
erit in loco: neqꝫ quicq̄ ex ipſo
erit. id enim quod fit/ & id ex
quo fit: ſimul eſſe neceſſe eſt. Cum
autem neqꝫ ex incorporeo/ neqꝫ
ex alio corpore fieri poſſint: ex
ſeſe mutuo fieri reſtat.

CAP. VII.

R Vrſus igitur con- 56
ſiderandū eſt quiſ-
nam ſit mutuæ ge-
nerationis ipſorū
modus: vtrum vt
Empedocles dicit atqꝫ Democri
tus/ an vt iį qui in plana diſſol-
uunt/ an alius quiſpiam ſit præ-
ter hos modus. Empedoclem igi
tur & Democritum præterit: nō
generationem ſe mutuam/ ſed
apparentem facere generatio-
nem. Ineſſe enim quæque ac ſe-
gregari dicunt/ quaſi e vaſe ſit
ipſa generatio/ ſed non e ma-
teria quadam: neqꝫ generari per
mutationem. Deinde ſi hoc eti- 57
am modo ſit generatio: non mi-
nus ea quæ eueniunt ſunt abſur-

Argyropylus

da. eadem enim magnitudo ſi
denſetur:grauior fieri non vide-
tur. At hoc dicant ij qui aquam
ineſſe in aere/ & inde ſegregari
dicunt:neceſſe eſt. cũ enim aqua
58 ex aere eſt orta: grauior eſt. Præ-
terea corporum miſtorum alte-
rum ſeparatum: non neceſſe eſt
locum ſemper occupare maio-
rem. At cum oritur aer ex aqua:
maiorem aer occupat locum. qđ
enim ſubtiliorum eſt partium:
id maiorem occupat locum. Pa-
tet autem hoc:& in ipſa migra-
tione. euaporante enim humi-
do ſpirituq; turgẽte: ea vaſa quę
moles continent ob anguſtiam
rumpi videntur. Quare ſi vacu-
um omnino non eſt/nec exten-
duntur corpora/vt ij qui hæc di-
cunt inquiunt: eſſe impoſſibile
patet. Sin vacuum eſt & exten-
ſio: vacat hoc porro ratione/id
inquam quod ſeparatur maio-
rem ſemper locum neceſſario oc-
59 cupare. Generationem etiam mu
tuam deficere tãdem neceſſe eſt:
ſi finita in magnitudine/infini-
ta finita non inſint. cum enim
ex terra fit aqua: ex terra aliquid
aufertur/ſi generatio eſt ſegrega-
tio. & iterum: cum e reliqua ſimi
li modo oritur aqua. Si igiť hoc
ſemper erit: eueniet in corpore
finito ieſſe infinita. Cũ autẽ hoc
impoſſibile ſit: non ſemper ex ſe
ſe mutuo generabuntur. Dictum
eſt igitur: elementorum migrati-
one in ſeſe mutuam ſegregati-
60 onem non eſſe. ¶ Reſtat autem/
ipſa mutationem ſubeuntia in
ſeſe mutuo generari. atq; hoc du
pliciter. Aut enim tranſfigura-
tione: vt ex eadem cera pila fit
teſſerave. aut diſſolutione in pla
na: vt quidam aiunt. At ſi tranſ-
figuratione generãtur: fit vt ipſa
corpora neceſſario indiuidua eſ-
ſe dicantur. ſi enim diuiſibilia
ſint: ignis pars ignis non erit/
neque terræ pars terra. propter
ea ꝙ pyramidis pars/ pyramis
61 nõ eſt: neq; teſſeræ/ teſſera. ¶ Sin
diſſolutione planorum: primo
quidem abſurdum eſt/ non om-
nia ex ſeſe mutuo generare. quod
quidem ipſos dicere: neceſſe eſt.

Tral. ve. ex græ. recog.

da quæ accidunt. eadem enim magnitu-
do: non videtur per conſtrictionem fieri
grauior. neceſſe autem eſt hoc dicant: qui
aiũt aquã quæ ineſt ſegregari ex aere. cũ
eni aqua ex aere facta eſt: grauior eſt. Pre-
terea miſtorum corporum alterum ſe-
paratum: non neceſſe eſt maiorem locum
obtinere. cum autẽ ex aqua aer fit: maio-
rem occupat locũ. quod enim ſubtiliorũ
eſt partium: in maiori loco fit. Manifeſtũ
eſt autem hoc quidem: & in ipſa trãſitio-
ne. euaporante enim humido ac intume-
ſcente: rumpuntur vaſa quæ moles conti-
nent/propter loci anguſtiã. Quare ſi om-
nino nõ eſt vacuum/neq; extẽduntur cor-
pora/ quẽadmodum aiunt hoc dicentes:
manifeſtũ eſt ꝙ eſt impoſſibile. Si autem
eſt vacuum & extẽſio: irrationabile eſt/ex
neceſſitate ſemper ampliorẽ locum id oc-
cupare quod ſeparatur. At neceſſe eſt &
deficere eam quæ ex ſeinuicem eſt/genera
tionẽ: ſi in magnitudine finita non inſunt
infinitæ magnitudines finitæ. cum enim
ex terra/aqua fit: ablatũ eſt aliquid ipſius
terræ/ſi ſegregatione fiat generatio. et rur-
ſus: cum ex reliqua ſimiliter. Si igitur ſem
per hoc erit: accidet in finito/infinita ineſ-
ſe. Quoniã autem hoc impoſſibile eſt: nõ
vtiq; ſemper fient ex ſeinuicẽ. Qꝫ igitur
non erit ſegregatione/in ſeinuicẽ trãſitio:
dictum eſt. ¶ Relinquitur aũt: in ſeinuicẽ 23
tranſmutata fieri. hoc autem: dupliciter.
Aut enim trãſfiguratione/quẽadmodum
eadem cera fiet ſphæra & cubus: aut diſ-
ſolutione in ſuperficies/ quemadmodum
quidam aiunt. Si igitur trãſfiguratione fi-
unt: accidit ex neceſſitate indiuiſibilia di-
cere corpora. diuiſibilibus enim exiſtenti-
bus: nõ erit ignis pars ignis/neq; terrę ter
ra. propterea ꝙ neq; pyramidis pars om
nino pyramis eſt: neq; cubi/ cubus. ¶ Si 24
autẽ ſuperficiei diſſolutione: primũ quidẽ
abſurdũ eſt/nõ omnia generare ex ſeſe in-
uicẽ. quod quidem ipſos dicere: eſt neceſſe.

quo modo diuiſa: non erunt ea
quæ reſtant pyramis aut pila.
Quare aut pars ignis non ignis
eſt/ſed erit quid elemento prius/
propterea ꝙ omne corpus ele-
mentum eſt aut ex elementis cō
ſtat: aut non omne corpus diui-
ſibile eſt.

CAP. VIII.

66 Omnino autem eniti
ſimplicibus corpo-
ribus figuras tribu-
ere: metas egredit̄
rationis. Primo q̄-
dem: quia accidet non repleri to
tum. In planis autem tres figurę
complere locum videntur: trian-
gulus/ quadratum/ & ſex angu-
lorum figura. in ſolidis autem
duæ ſolæ: pyramis atqꝫ teſſera.
Plures autem hiſce ſumātur ne-
ceſſe eſt: quia plura faciunt ele-
67 menta. Deinde corpora ſimpli-
cia vniuerſa: figuram ſuſcipere
in loco continenti videntur/ &
maxime aqua & aer. Permanere
igitur elemēti figuram: impoſſi-
bile eſt. non enim totum: tange-
ret omni ex parte id quod conti
net ipſum. At ſi in aliam verte-
tur figuram: non vlterius erit a-
qua / ſi ipſa differebat figura.
Quare patet: figuras horum de-
finitas non eſſe. Sed natura hoc
ipſum nobis declarare videtur:
quod & conſentaneum eſt ratio-
ni. Nā vt et in cæteris informe
ſubiectū ipſum eſſe oportet(ma-
xime enim hoc pacto id quod
ōnia ſuſcipit/ formari figuraſqꝫ
ſuſcipere poteſt: vt in Timæo
eſt ſcriptum) ſic & elementa vt
materiam compoſitorum eſſe pu
tare oportet. Quapropter & mu-
tari in ſe mutuo poſſunt: cū per
affectus ipſorum differentię ſe-
68 parantur. Inſuper: quonā modo
generari caro & os/ aut quoduis
compoſitorum corporū poteſt?
Neqꝫ enim ex elementis ipſis:
quia non fit ex compoſitione cō
tinuum/ neqꝫ ex planis compo-
ſitionem ſubeuntibus. ipſa eni
elementa/ compoſitione generā-
tur: & non ea quę ex elementis
cōſtāt. Quare ſi quiſpiā exacte ta
les ſentētias cōſiderare voluerit/

quo pacto: quod relinquitur ſphęra/ aut
pyramis non erit. Quare aut pars ignis/
ignis non eſt/ ſed erit quid prius elemēto/
propterea ꝙ omne aut elementum eſt /
aut ex elementis : aut non omne corpus
diuiſibile eſt.

CAP. VIII.

Omnino autem tentare ſim- 25
plicia corpora figurare: irra
tionabile eſt. Primo quidē:
quia accidet non repleri to
tum. Nam in planis/ tres
figuræ videntur implere lo-
cum: trigonum/ & tetragonum/ & hexago
num. in ſolidis vero/ duę ſolum: pyramis
& cubus. Neceſſe autem eſt plures his ſu
mere: propterea ꝙ plura faciunt elemen-
ta. Deinde omnia quidem ſimplicia cor-
pora : figuram accipere a continente lo-
co videntur. maxime autem: aqua & aer.
Permanere igitur elementi figuram : eſt
impoſſibile. non enim totum: tangeret om
ni ex parte id quod continet. At vero ſi
transformetur: non amplius erit aqua /
ſi figura differebat. Quare manifeſtum
eſt/ ꝙ non ſunt determinatæ figuræ ipſo-
rum: ſed videtur natura hoc ipſum decla-
rare nobis/ quod & ſecundum rationem
eſt. quemadmodum enim & in alijs: ſine
ſpecie & forma oportet ſubiectum ipſum
eſſe(maxime enim ſic poterit trāſformari/
quemadmodum in Timæo ſcriptum eſt: Timæus
id quod omnia ſuſcipit) ſic & elementa o-
portet putare/ vt materiam eſſe compoſi-
tis. Quapropter & poſſunt trāſmutari in
ſeinuicem: ſeparatis iſs quę ſecundum paſ-
ſiones differentijs. Adhæc autem: quo pa
cto contingit fieri carnem & os aut quod-
cunqꝫ cōtinuorum corporum? neqꝫ eni ex
ipſis elemētis poſſibile eſt: propterea ꝙ nō
fit cōtinuū ex cōpoſitione/ neqꝫ ex ſuperfi
ciebus cōpoſitis. elemēta eni: generātur cō
poſitione/ & non ea quę ex elemētis con-
ſtāt. Quare ſi quis exacte loqui voluerit/

Tral.ve.ex græ.recog.

& non in tranſitu/ rationes ſuſcipere ele-
menti:ipſas videbit/generationem auferre
26 ex entibus. ¶ At vero & ad paſſiones/ &
virtutes/& motus:figuræ nõ ſunt cõgruæ
corporibus/ad quæ maxime reſpiciẽtes ſic
diſtribuerũt.veluti/quoniã ignis facile mo
bilis eſt/ & calefactiuus/ & exuſtiuus: alij
quidem fecerunt ipſum ſphæram/ alij au-
tem pyramidem. hæcenim facillime qui-
dem mouentur: propterea ꝙ minima tan
gunt/minimeꝗ ſtabilia ſunt. maxime ve-
ro calefactiua ſunt/ & maxime exuſtiua:
quia illa quidem tota eſt angulus / hæc
autem acutiſſimi anguli. Exurunt autem
& calefaciunt/ vt aiunt:angulis.Primum
igitur: circa motum vtriꝗ peccauerunt.
nam & ſi ſunt figurarum hę facillime mo
biles:nõ tamẽ ipſius ignis motu/facile mo
biles ſũt. motus eni ignis ſurſum fit:& ſe-
cundũ rectã.Hæ autem facile mobiles cir
culariter ſũt:eo motu qui volutatio appel
latur.Deinde ſi eſt terra cubus propterea
ꝙ ſtabilis eſt ac manet/manet autẽ non v-
biuis ſed in ſuoipſius loco/ ex alieno vero
fertur non prohibita/ & ignis etiam & a-
lia ſimiliter:patet ꝙ & ignis & vnũqđꝗ
elementorum in alieno quidem loco ſphæ
ra eſt aut pyramis/in proprio vero cubus.
Amplius autem/ ſi calefacit & vrit ignis
propter angulos:omnia elementa erũt ca-
lefactiua/magis autẽ forſitan alterum alte
ro . omnia enim habent angulos : veluti
Democrit9 octaedron & dodecaedron . Democrito
autẽ etiã ſphęra tanꝗ angulus quidã exi-
ſtens:vrit.Quare different: ipſo magis &
minus.hoc autem ꝙ ſit falſum: manifeſtũ
eſt. Simul autem accidet: et mathemati-
ca corpora vrere et calefacere (habent e-
nim et illa: angulos. et inſunt in ipſis/ in-
diuiſibilia/& ſphæræ/& pyramides) prę-
ſertim ſi ſint indiuiſibiles magnitudines
ſicuti dicunt. Nam ſi hæc quidem vrunt/
illa vero non: dicenda eſt differentia/ ſed
non ſimpliciter ſic dicendũ eſt/ vti dicũt.

Argyropylus

& non ſine exacta diſcuſſione ꝓ-
bare ac acceptare : generationẽ
ex hiſce quæ ſunt/ haſce tollere
ꝓfecto videbit. ¶ At vero & ad 69
affectus & potentias atꝗ motus/
figuræ non ſunt accommodatæ
corporibus/ in quæ maxime re-
ſpiciẽtes hoc pacto figuras ipſas
diſtribuere. veluti cũ ignis faci-
le ſit mobilis & calefaciat ac v-
rat:quidam ſphæram/ quidã py
ramidem ipſum fecerunt.hæc e-
nim facillime quidem mouẽtur:
propterea ꝙ minima tangũt/mi
nimeꝗ ſtabilia ſunt. maxime ve
ro calefaciunt/maximeꝗ vrunt:
ꝙ alterum totũ angulus eſt/ alte
rũ acutiſſimũ angulũ habet. an-
gulis autem: calefaciũt(vt aiũt)
ac vrunt. Primum igitur:vtriꝗ 70
de motu peccarunt. nam tameſi
figurarum hæ facillime mobiles
ſunt:non tamen ignis motu/fa-
cile mobiles ſunt. motus enim
ignis:ad ſupera fit atꝗ recta.hæ
vero: facile ea motione mobiles
ſunt quæ volutio nuncupatur.
Deinde ſi terra ideo teſſera eſt 71
quia ſtabilis eſt atꝗ manet/ non
autem vbiuis ſed ſuo in loco ma
net/ex alieno vero fert̃ niſi pro-
hibeatur/& ignis etiam & cæte-
ra ſimili modo: patet & ignem
& elementorum quodꝗ in alie-
no quidem loco ſphæram aut py
ramidem quidem eſſe/in proprio
vero cubum.Præterea ſi ignis ob 72
angulos calefacit ac vrit:vniuer
ſa elementa calefaciunt ſane/ ali
ud tamen alio forſitan magis.v-
niuerſa enim angulos habent:vt
id quod octo/& id quod duode-
cim ſedium eſt. Democriti vero
ſentẽtia ſphęra etiã vrit:qa ꝗdã
angul9 eſt. Quare:maiore diffe-
rẽt minoreꝗ gradu.hoc autẽ:fal
ſũ eſſe patet.Simul etiã accidet:
& mathematica corpora calefa-
cere vrereꝗ(et illa nãꝗ angulos
habẽt:& i ipſis idiuidua & ſphę
ræ et cubi & pyramides inſunt)
præſertim ſi ſint indiuiduæ ma-
gnitudines/vti dicũt.nã ſi illa ꝗ-
dẽ vrũt/illa vero nõ vrũt:differẽ
tia eſt dicenda/ſed nõ ſic ſimpli-
citer dicendum eſt vti dicunt .

Argyropylus

73 Præterea ſi id quod vritur igni-
tur/ignis autem aut ſphæra aut
pyramis eſt:ea quæ comburũtur
pyramidem fieri aut ſpharã ne-
ceſſe eſt, Incidere igitur atq; di-
uidere:ſit accidens per rationem
figuræ. pyramidẽ vero neceſſa-
rio pyramidas facere/ vel ſphęrã
ſphęras ia metis penitus egredit̃
rationis.ſimileq; eſt atq; ſi q̃ſpiã
gladium in gladios id quod di-
uidit diuidere cẽſeat:aut ſerram
74 in ſerras.Pręterea ad diuidendũ
ſolũ igni figuram reddere: ridi-
culũ eſſe videtur.ignis enim:cõ-
gregare magis fineſq; in vnum
redigere/q̃ ſegregare videtur.ſe-
gregat eni ea quæ nõ eiuſdẽ ge-
neris ſunt:cõgregat autẽ ea quæ
ſub eodẽ genere collocãtur.Et cõ
gregatio qdẽ per ſe eſt.fines enĩ
in vnũ cogere atq; vnire: ignis
ipſius eſt. Segregatio vero:p ac
cidẽs.cõgregãs eni id quod ſub
eodẽ eſt genere:id qđ alienũ eſt
excipit.Quare aut ad vtrũq;/aut
potius ad congregandum: figu-
75 ram igni reddere oportebat. In-
ſuper cum calidum frigidumq;
potentia ſint cõtraria:reddere fri
gido figuram aliquam impoſſi-
bile eſt/ ꝓpterea ꝙ reddere qui-
dẽ cõtraria figuram oportet. ni-
chil autem contrarinm eſt figu-
ræ. Quapropter & omnes omit
tunt hoc.& tamen aut omnia ſi
guris:aut nichil definire oporte
76 bat. Nonnulli autem de potentia
ipſius dicere conati:ſibiipſis con
traria dicũt.frigidũ eni id inqui
unt eſſe:quod magnarum parti-
um eſt/ propterea ꝙ premit & p
meatus non tranſit. Patet igitur:
& calidum id eſſe quod trãſit.ta-
le autem id erit: quod partium
ſubtiliũ eſt. Quare fit: vt parui-
tate magnitudineq; frigidũ dif-
ferat calidumq;/ ſed non figuris.
Præterea ſi pyramides ſint inæ
quales:magnæ non ignis erunt/
neq; figura erit vrendi cauſa/ſed
contrariũ. Non differre igit̃ ele-
mẽta figuris:ex ijs quæ diximus
77 patuit.Cũ autẽ ꝓprijſſimę diffe-
rẽtiæ corporum per affectus ſint
& operationes atque potentias
(cuiuſq; enim corporis naturalis

Tral.ve.ex græ.recog.

Præterea/ ſi id quod vrit̃ ignitur/ ignis au-
tem ſphæra eſt aut pyramis:neceſſe eſt id
qđ vrit̃/fieri ſphæras aut pyramidas.Inci
dere igitur & diuidere ſic: ſit ſecũdũ rati-
onem accidens figuræ. Ex neceſſitate au-
tem pyramidẽ facere pyramidas/aut ſphę
ram ſphæras:penitus eſt irrationabile. &
ſimile eſt: atq; ſi quis cenſeat gladium in
gladios diuidi/ aut ſerram in ſerras. Præ-
terea autẽ/ridiculũ eſt:ad diuidẽdũ ſolũ/aſ
ſignare figurã igni.videt̃ eni magis:cõgre-
gare & cõterminare/q̃ ſegregare. ſegregat
eni:ea quæ nõ ſũt eiuſdẽ generis.cõgregat
autẽ:ea q̃ ſũt eiuſdẽ generis. Et cõgregatio
quidẽ:per ſe eſt.cõterminare eni & vnire:
ipſius ignis eſt.ſegregatio autẽ:p accidẽs.
congregans enim id quod eiuſdem eſt ge-
neris: ſeparat alienum.Quare:aut ad am-
bo oportebat aſſignare/aut magis ad con
gregandum.Adhæc autem/ quoniam ca-
lidum & frigidum contraria ſunt poten-
tia:aſſignare frigido figuram aliquam eſt
impoſſibile/ex eo quia oportet quidẽ con-
trarium id eſſe quod aſſignatur.nichil au-
tẽ:eſt contrarium figuræ. Quapropter:&
omnes omittunt.& tamen decebat omnia
determinare figuris:aut nichil.Quidã au-
tem de potentia ipſius tentantes dicere:
contraria dicunt ipſi ſibiipſis. aiunt enim
frigidum id eſſe/quod magnarum eſt par-
tium:propterea ꝙ conſtringit & non trãſ
it per poros. Manifeſtum eſt igitur: ꝙ &
calidum vtique erit tranſiens. tale autem
id eſt:quod ſubtilium eſt partium. Qua-
re accidit: paruitate et magnitudine dif-
ferre calidum & frigidum/ ſed non figu-
ris. Præterea/ſi inæquales ſunt pyrami-
des: magnæ vtiq; non ignis erunt. neq;
erit figura/ cauſa vrendi: ſed contrarium.
Qꝫ igitur nõ figuris differãt elemẽta:ma-
nifeſtum eſt ex dictis. Quoniã autẽ pro-
priiſſimæ differẽtiæ corporũ ſunt quę ſecũ
dũ paſſiones & opa/ & potẽtias ſumũtur
(vniuſcuiuſq; enim eorũ quæ natura con-

Tral.ve.ex græ.recog.

ſtãt:& opera & paſſiones & potentias eſſe dicimus) erit de his dicendũ/vt cũ conſiderauerimus hæc/ vniuſcuiuſq; ad vnũquodq; differentias ſumamus.

¶Trallationis veteris de Cœlo Ariſtotelis/ex græco recognitæ: tertij libri finis.

¶Trallatio vetus quarti de Cœlo Ariſtotelis/ ex græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

1 DE graui autẽ & leui quid vtrũq; eſt/ & q̃nam eſt natura ipſorum/conſiderãdũ eſt: & propter quam cauſam has potentias habent. Eſt enim de ipſis contemplatio: ſermonibus de motu propria. graue enim et leue/ quia moueri aliquo modo phyſice poteſt: dicimus. Actionibus autem ipſorum/ nomina poſita nõ ſunt: niſi quis putet momẽtũ ipſum eſſe tale. Quia vero phyſicum eſt negociũ de motu/hæc autem habent in ſeipſis veluti ſuſcitamenta quædam motus: omnes quidem vtuntur potentijs ipſorum nõ tamẽ determinauerũt/ præter paucos. Viſis igiẽ primũ ijs quę ab alijs dicta ſũt/& diſquiſitis ijs quæcunq; ad conſiderationem hanc diuidere neceſſarium ſit: ſic & quod
2 videtur nobis/ dicamus de ipſis. ¶Dicitur itaq;/hoc quidẽ ſimpliciter graue & leue: illud vero ad alterum. Eorũ enim quæ grauitatem habẽt/ dicimus aliud quidem eſſe leuius: aliud vero grauius. vt ligno: æs. De ijs igiẽ q̃ ſimpliciter dicunẽ/nichil

Argyropylus

opera affectus potentiaſq; dicimus eſſe) primum de his eſt dicendum/ vt poſt horum contemplationem cuiuſq; differẽtias ad vnumquodq; ſumamus.

¶Tertij de Cœlo Ariſtotelis interprete Ioãne Argyropylo/libri: finis.

¶Quartus de Cœlo Ariſtotelis ad R.P.D. Ioãnem Archiepiſcopũ Strigoniẽſem: interprete Ioanne Argyropylo Byzantio.

DE graui autẽ atq; leui q̃d ẽ vtrũq;/ et quænam eſt natura ipſorũ cõſiderem⁹ oportet:& propter quã cauſam haſce potẽtias habẽt. cõtẽplatio enim de ipſis: ſermonibus 1
eſt accõmodata de motu. Graue 2
enim & leue ex eo dicimus: quia aliquo modo naturaliter moueri poteſt. Operationibus autẽ ipſorũ nomina poſita nõ ſũt: niſi q̃ſpiã putet tale eſſe ipſũ momẽtũ. Quia vero naturalis tractatio eſt de motu/ hæc autẽ motus quaſi fomẽta quædã in ſeipſis habent: ideo vniuerſi quidem potentijs ipſorũ vtũtur/ nõ tamẽ niſi pauci definiuere. Viſis igiẽ hiſce primũ quæ ab alijs dicta ſunt/ allatis etiã dubitationibus quæ ad hanc cõſiderationẽ ſunt neceſſariæ: id deinde dicamus quod nobis de ipſis videẽ. ¶Grauia le- 3
uiaq;: partim ſimpliciter/partim ad aliud dicuntur. Eorum enim quę põdus habẽt: aliud leuius/aliud grauius dicimus eſſe. vt æs: grauius dicimus ligno. De his igiẽ q̃ abſolute dicuntur/nichil a

veteribus dictum eſt:ſed de hiſ-
ce quæ ad aliud dicuntur.nō enī
dicunt quid eſt ipſum graue/ &
quid eſt ipſum leue: ſed quid eſt
ipſum grauius/& quid ipſum le
uius in hiſce quæ pōdus habēt.
4 ❡Id autem quod dicimus: ma-
gis dilucidū hoc pacto fiet.quę-
dam enim a medio ſemper:quę-
dam ad mediū ſemper apta ſunt
ferri. Horum autem id quidem
quod a medio fertur/ ſurſum: id
autem quod ad medium fertur/
deorſum dicimus ferri. Abſurdū
eſt enim in cœlo non exiſtimare
aliquid ſupra/aliquid infra eſſe:
quemadmodum quidam cēſent.
non enim eſſe aliud ſuperum/ a-
liud inferum dicunt: ſi omni ex
parte ſimile eſt/& vndiqꝫ quiſqꝫ
gradiens aduerſis ipſe ſibi pe-
dibus erit.Nos autem ipſum v-
niuerſi extremum/ſupra dicem9:
quod quidem & poſitione eſt ſu
5 pra/& ipſa natura primum. Cū
autem ipſius cœli quid extre-
mū & medium ſit:patet & ſupra
eſſe/ ac infra.quemadmodum &
multi dicunt: verum non ſatis.
Huius autem cauſa eſt: cœlum
ipſos non omni ex parte ſimile
eſſe/ ſed vnum tantum id ſemi-
ſpęrium eſſe quod ſupra nos eſt/
putare.Qꝫ ſi ſumpſerunt cœlum
omni ex parte tale/ & mediū ad
vniuerſum ſimiliter ſe habere: il
lud quidem ſuperum/ mediū au
6 tem inferū eſſe dicēt. ❡Id igitur
abſolute dicimus leue:quod ſur-
ſum ad extremūqꝫ fertur.Id gra-
ue:quod ſimpliciter deorſū/ atqꝫ
ad mediū fertur.Ad aliud autem
leue ac leuius id eſſe dicimus:qđ
aliquo natura deorſū celeri9 ferť/
vtriſqꝫ pōdus habentibus ęqua-
lemqꝫ molem. CAP.II.

7 EOrū igitur qui pri-
us ad horū conſide
rationē venerūt:plu
rimi pene de leui-
bus hoc pacto gra-
uibuſqꝫ ſolis dixere:quorum alte
rum/ vtriſqꝫ pondus habētibus/
altero leuius eſt. De hoc autē pa
cto graui leuiqꝫ facta cōſiderati-
one: de ſimpliciter etiā leui gra-
uiqꝫ determiatū a ſe fuiſſe putāt.

dictū eſt a prioribus:ſed de ijs quę ad alte
rū. nō eni dicūt quid eſt graue/& quid le-
ue:ſed quid grauius & leuius in habenti-
bus grauitatē. ❡Magis autem erit mani- 3
feſtū/quod dicimus:ſic.nā hęc quidē ſem-
per nata ſunt a medio ferri:illa vero ſem-
per ad mediū.horū autem/id quidē quod
a medio fertur/ſurſum dico ferri:deorſum
vero id quod ad mediū.Abſurdum enim
eſt:nō arbitrari in cœlo aliquid eſſe quod
quidē ſurſum ſit/aliud autē deorſum/quē-
admodum quidā cenſent.non enim eſſe/
aliud quidē ſurſum/aliud vero deorſū di-
cunt:ſi omni ex parte ſimile eſt/ & vndiqꝫ
oppoſitis pedibus ambulabit vnuſquiſqꝫ
ipſe ſibi.nos autem ipſum vniuerſi extre-
mū:ſurſum dicimus/ quod & ſecundū po
ſitionē eſt ſurſum/& natura primū.Quo-
niā autē aliquid ipſius cœli extremū eſt et
medium: patet ꝙ erit & ſurſum & deor-
ſum.quemadmodū & multi aiunt:verum
non ſufficiēter.Huius autē cauſa eſt:quia
putāt non eſſe ſimile vndiqꝫ cœlū/ſed vnū
eſſe ſolum quod ſupra nos eſt/hemiſphę-
riū.quoniā exiſtimātes & circulariter eſſe
tale/& mediū ſimiliter ſeſe habere ad vni-
uerſum: hoc quidē ſurſum dicēt eſſe/ me-
diū autē deorſum. ❡Simpliciter igitur le- 4
ue dicimus:quod ſurſum fertur/ et ad ex-
tremū. Graue autē: quod ſimpliciter de-
orſum/& ad medium.Ad aliud autem/ le
ue & leuius: quod duobus habentibus
grauitatē atqꝫ molē æqualem/deorſum al
tero alterum/natura velocius fertur.
CAP.II.

EOrū itaqꝫ qui prius vene- 5
runt ad eam quæ de his eſt
conſideratione:plurimi fere
de hoc modo grauibus &
leuibus dixerunt ſolis/quo-
rum ambobus habentibus
grauitatem/alterum eſt leuius. ſic autem
cum pertractauerint: putant determina-
tum eſſe & de ſimpliciter leui & graui.

Tral.ve.ex græ.recog.

ratio autem: ipſis non congruit. Manife-
ſtum autem erit hoc magis:iis qui vlteri-
us proceſſerint. Dicūt enim grauius & le-
uius nōnulli quidem: queadmodū in Ti-
mæo exiſtit ſcriptū. Grauius quidē: quod
ex pluribus eiſdē conſtat. Leuius autē: qđ
ex paucioribus. quemadmodū plūbo plū-
bū maius/grauius eſt:& æs/ære. Similiter
autem: & aliorum eiuſdem ſpeciei vnum
quodq;. Nam in exceſſu æqualium parti-
um:grauius vnumquodq; exiſtit. eodem
autē modo:& ligno/plumbū aiūt. ex qui-
buſdā enim eiſdē eſſe oia corpora/ & vna
materia: ſed nō videri. Sic autē determina
tis:nō eſt dictū de ſimpliciter leui & gra-
ui. nūc enī:ignis quidē ſemper leuis eſt/&
ſurſū fertur. terra autē & terrea ōnia: deor
ſum & ad mediū. Quare/ nō propter pau
citatē triāgulorū ex quibus cōſtare aiunt
vnūquodq; ipſorū: ignis ſurſum ferri natus
eſt. nā maior minus vtiq; ferretur:& gra-
uior eſſet/ex pluribus cū ſit triāgulis. Nūc
autē:videtur cōtrariū. quāto enī fuerit ma
ior:leuior eſt/& ſurſum fertur velocius. &
de ſurſum etiā/ paucus citius deorſum fe-
retur ignis:multus autem/tardius. Adhęc
autē/quoniā quod pauciora quidē habet
ea quæ ſunt eiuſdē generis leuius eſſe di-
cūt/qđ autē plura grauius/ aerē autem &
ignē & aquā ex eiſdē eſſe triāgulis ſed dif
ferre paucitate ac multitudine/ quapro-
pter hoc quidē ipſorū eſſe leuius/ hoc au-
tem grauius: erit aliqua multitudo aeris
quæ grauior aqua erit. Accidit autem:to-
tum contrarium. nam & ſemper maior
aer ſurſum fertur magis: et oino quęlibet
pars aeris/ſurſum ex aqua fertur. Non-
nulli igiť: hoc modo de leui & graui de-
6 terminauerunt. ¶Aliis autem non ſatis
viſum eſt ſic diſtinguere:ſed quamuis an-
tiquiores eſſent ea quæ nunc eſt ætate/no
uo magis modo de iis quæ nunc ſunt di-
cta/itellexerūt. Videtur enī corporū quę-
dā/mole quidē minora:exiſtētia autē gra-

Timæus

Argyropylus

ſermo tamen:ad ipſa non accom
modatur. Hoc autem perſpicuū 8
magis erit: ſi vlterius progredi-
amur. Quidam enim: de leuiore
grauioreq; ſic dicūt/vt in Timęo
eſt ſcriptum. Grauius quidem id
eſſe:quod ex eiſdem pluribus cō
ſtat. Leuius autē:id quod ex eiſ-
dem paucioribus conſtat. quem-
admodum plūbo plumbū/ & æs
ære maius:grauius eſt. Similiter
& vnumquodq; cæterorum ſimi
lium forma. in exceſſione enim
æqualium partium:quodq; gra-
uius eſt. Eodem modo:lignum
& plumbum dicunt. ex quibuſdā
enim eiſdem omnia corpora/&
vna materia eſſe aiunt:ſed nō vi
deri. Sic autem definitis:non di
ctū eſt de ſimpliciter leui ac gra-
ui. Nunc enim ignis quidē:ſem- 9
per eſt leuis ſurſumq; fertur. ter-
ra vero ac terrea cuncta:deorſum
atq; ad mediū ipſum. Quare nō
ob triangulorū paucitatē ex qui-
bus quodq; ipſorum conſtare di
cūt:ignis aptus eſt ſurſum ferri.
maior enim minus vtiq; moue-
retur:& grauior eſſet/cū pluribus
ex triangulis conſtet. Nunc autē:
contrarium ſane videtur. quo e-
nī maior eſt:eo leuior eſt/ & ſur-
ſum celerius fertur. De ſupero e-
tiam loco deorſum paruus ignis
celerius/& tardius magnus:fere
tur. Inſuper/cum id quod pauci- 10
ora habet ea quæ ſunt generis
eiuſdem leuius eſſe/ id vero qđ
habet plura grauius eſſe dicant/
aerem autem & ignem ac aquā
ex eiſdem aſſerant triangulis eſ
ſe ſed paucitate multitudineq;
differre/ quapropter aliud ipſo-
rum leuius aliud grauius eſſe:a-
liqua ſane multitudo aeris erit
quæ grauior erit aqua. At totum
cōtrariū accidit. ſemp enī maior
aer/magis ſurſū ferť:& oino pars
quæuis aeris ſurſū ex aqua ferť.
Quidā igitur:ita de graui leuiq;
definierūt. ¶Quibuſdā aūt nō ſa 11
tis viſū eſt hoc pacto diuidere:
ſed q̄uis ætate vetuſtiores eſſēt/
de hiſce tamē quę nūc ſūt dicta/
modo magis nouo intellexerūt.
Nōnulla nāq; corpora mole qdē
minora/ ſed grauiora: eſſe videť.

Argyropylus

Patet igitur non ſatis eſſe: ex æ-
qualibus ipſis primis ea quæ
ſunt ponderis æqualis dicere cō
ſtare. eſſent enim æqualia:mole.
12 Maius autem ipſorum/grauius
eſſe:abſurdum quidem eſt hiſce
dicere qui prima ipſa ac indiui-
dua ex quibus ea corporum con
ſtant quæ pondus habent/plana
inquiunt eſſe. ij autem qui ſoli-
da eſſe dicunt:magis dicere poſ-
ſunt. Compoſitorum vero quoni
am ſingula non hoc modo ſeſe
habere videntur/ſed multa gra-
uiora minora mole eſſe videmꝰ/
quēadmodū æs/lana: aliā quidā
cauſam & putant eſſe & aiunt.
13 Vacuū eni cōpræhenſum leuare
corpora dicunt: & interdum ma
iora facere leuiora/ cū plus ha-
beant vt inquiūt vacui. propter
ea & molem habere maiorē ex
æqualibus ſolidis pſæpe/aut ex
minoribus compoſita:dicunt. Et
omnino/cuilibet leuiori plus in-
14 eſſe vacui:cauſam aiunt eſſe. Di
cūt igitꝰ hoc modo de ipſis. Sed
addant neceſſe eſt qui hoc pacto
definiūt:ſi ſit quippiā leuius/nō
ſolū vacui plus/ſed & ſolidi mi-
nus habere. Si enim talē rationē
excedet:leuius ſane non erit. ob
id enim ipſum & ignem inqui-
unt leuiſſimū eſſe:quia vacui plu
rimū habet. Eueniet igitur ma-
gnum aurum plus habēs vacui/
igni paruo leuius eſſe:niſi & ſo-
lidū ipſum habuerit multiplex.
15 Quare:hoc eſt dicendum. Quidā
igitꝰ eorū qui nō inquiūt vacuū
eſſe:nichil de leui grauiq; deter-
minarūt/ vt Anaxagoras & Em
pedocles. Qui vero determinarūt
quidē/nō dicunt autem vacuum
eſſe:nichil dixere cur alia corpo-
rū/leuia alia grauia ſūt/& alia ſur
ſum/alia deorſū ſemper ferūtur.
Nullā præterea de hoc mentionē
fecerūt:nōnulla inquā corporum
maiorem habentia molem/ leui-
ora minoribus eſſe. neq; patet ex
hiſce quę dicta ſunt:quonā pacto
fiet vt ipſi cōſentanea dicant ijs
16 quæ apparēt. Eos etiā qui leui-
tatis ignis cauſā/vacui multitu-
dinē inquiūt eſſe:eoſdē obnoxi-
os difficultatibus eſſe neceſſe eſt.

Tral. ve. ex græ. recog.

uiora. Patet igitur ꝙ non ſatis eſt dicere: ex æqualibus ipſis primis ea cōponi quæ æque grauia ſūt. æqualia eni eſſent: mole. Prima autē et diuiſibilia/ijs quidē qui plana dicūt eſſe ex quibus cōſtant grauitatē habētia corpora abſurdū eſt dicere/ijs vero q ſolida magis contingit dicere:ipſorū maius eſſe grauius/ cōpoſitorum autem/ quoniā nō videtur hoc vnūquodq; ſeſe habere modo/ ſed multa grauiora videmus minora mole eſſe/quēadmodum lana/æs: aliā eſſe cauſā et putāt q dā/et dicūt. vacuū enim compræhenſum corpora leuia reddere aiunt:& facere interdum maiora/ leuiora. plus enim:habere vacui. ob hoc enī & mole eſſe maiora: compoſita ſæpe ex æqualibus ſolidis/aut minoribus. Omnino autem & omnis leuioris cauſam eſſe: plus ineſſe vacui. dicunt igitur:hoc modo. Neceſſe autem eſt addere/ ſic determinantibus:non ſolum vacui habere plus ſi leuius ſit/ſed & ſolidi minus. Si enim excedet talem proportionem: nō erit leuius. ob hoc enim & ignem eſſe aiunt leuiorē: quia plurimum habet vacui. Accidet igitur multū aurum plus habens vacui:modico igne eſſe leuius/niſi & ſolidū habebit multiplex. quare: hoc eſt dicendum. Quidam igitur eorum qui non dicunt eſſe vacuum: nichil determinauerunt de leui & graui/vt Anaxagoras & Empedocles. Qui vero determinauerunt quidem/non autem dicunt eſſe vacuū nichil dixerūt cur corporū hæc quidem ſimpliciter leuia ſunt/illa vero grauia. et feruntur hęc quidē ſemper ſurſum: illa autem deorſum. Præterea vero de eo ꝙ corporum quædam maiore mole exiſtentia leuiora minoribus ſunt: nichil meminerunt. neq; manifeſtum eſt/ quo pacto ex ijs quæ ſunt dicta:conſentanea apparentibus/dicere ipſis accidet. Neceſſarium autem eſt & eos qui de ignis leuitate/ multum vacui habere/ cauſam dicunt eſſe:fere in eiſdem hęrere difficultatibus.

Anaxagoras Empedocles

Cap.
2
3

Tral.ve.ex græ.recog.

minus enim habebit ſolidi alijs corpori-
bus:& vacui plus. Attamen erit quædam
ignis multitudo:in qua ſolidum ac plenū
excedit ſolida contenta in aliqua modica
multitudine terræ. Si autē dixerint & va-
cui:quonā pacto definient ipſum ſimpli-
citer graue? aut enim ex eo quia plus ſo-
lidi habet:aut quia minus vacui. Si igitur
hoc dicent:erit quædam multitudo terræ
adeo pauca/ in qua ſolidi erit minus q̄ in
magna multitudine ignis. Similiter autē
& ſi vacuo definierint:erit aliquid qđ ſem
per deorſum fertur/ leuius leui ſimpliciter
& lato ſemper ſurſum. hoc autem:eſt im-
poſſibile. ſimpliciter enim leue: ſemper le-
uius ijs eſt quæ grauitatem habent/ ac fe-
runtur deorſum. Leuius autem/ non ſem-
per leue eſt:propterea ꝙ dicitur in haben
tibus grauitatē/alterū altero leuius. vt a-
qua:terra. At vero neq; hoc/vacuū ſcilicet
ꝓportionabiliter ſe habere ad plenū:ſuffi
ciēs eſt ad ſoluēdam nūc dictā dubitatio-
nem. accidet enī & hoc modo dicentibus:
ſimiliter impoſſibile. Nam in maiore igni
atq; in minore:eandem habebit rationem
ſolidum ad vacuum. fertur autem veloci-
us ſurſum maior ignis / minore: & deor-
ſum rurſus ſimiliter maius aurū/ & plum
bum. ſimiliter autem: & aliorum vnum-
quodq; habentiū grauitatem. Nō oporte
bat autē hoc accidere:ſi hoc/definitum eſt
graue ac leue. Abſurdum autem eſt/et ſi
propter vacuum quidem ſurſum ferūtur:
vacuum autem ipſum/non. At vero ſi va-
cuū quidem ſurſum natum eſt ferri/ deor-
ſum autē plenū/ & propter hoc alijs cauſæ
ſūt lationis vtriuſq;:nichil de cōpoſitis o-
portebat cōſiderare propter quid corporū
quædā leuia ſunt/quædā vero grauia/ ſed
de his ipſis dicere propter quid aliud qui-
dē leue eſt/aliud autē habet grauitatē. Prę
terea/ quę cauſa eſt vt nō diſtent plenum
& vacuū. Irrationabile autē eſt:& regionē
vacuo facere/tanq̄ ipſū regio q̄dā non ſit.

Argyropylus

minus eni cęteris corporibus ſo-
lidi:& vacui plus habebit. Atta-
mē erit ignis aliqua multitudo:
in qua ſolidum & plenū ea quæ
continentur in aliqua parua ter-
ra/ſolida exuperabit. Qꝫ ſi & va
cui dixerint:quonam modo defi
nient ipſum ſimpliciter graue?
aut enim hoc ꝙ plurima ſolido-
rum habet:aut hoc ꝙ vacui mi-
nus habet. Si igiẗ hoc dicēt mo
do:erit quædam terra adeo par-
ua/ vt in illa minus ſit ſolidorū
q̄ magno in igne. Similiter ſi va
cuo etiam diffiniant:erit quippi
am eorum quæ ſemper deorſum
feruntur leuius eo qđ ſimpliciter
eſt leue ſemperq; fertur ad ſupe-
ra loca. quod quidem:eſt impoſſi
bile. id enim quod abſolute eſt le
ue: leuius eſt ſemper hiſce quæ
pondus habēt ac deorſum ferun
tur. Id autem quod eſt leuius:nō
ſemper eſt leue. ꝓpterea ꝙ et in
hiſce quæ pondus habent: aliud
alio leuius dicitur eſſe. vt aqua:
terra. At vero neq; hoc/ vacuum
inquam rationem ad plenum ha
bere:ſufficiens ad ſoluendam du
bitationem eſſe videtur. Accidet
enim et hūc modum dicētibus:
ipſum idētidem impoſſibile. In
maiore eni igne atq; minore:eā-
dem ſolidum ad vacuum ratio-
nem habebit. At maior ignis/mi
nore ſurſū celerius fertur: et ma-
ius aurum plumbumq;/ celerius
deorſum mouetur/et cæterorum
quodq; ſimili modo quæ pōdus
habent. At hoc accidere profecto
non oportebat: ſi hoc pacto gra
ue leueq; eſt definitum. Abſurdū 18
autē eſt:et ſi ob vacuum quidem
ſurſum ferantur:vacuū autē ipſū
nō ſurſum feratur. At vero ſi va
cuū quidē aptum eſt ſurſum fer-
ri/plenum vero deorſum/atq; ob
hoc vtriuſque lationis ſunt cæ-
teris cauſæ:nichil de compoſi-
tis conſiderare oportebat cur a-
lia corporū grauia/alia leuia ſūt
ſed de ipſis dicere cur leue alte-
rū eſt/alterū pōdus habet. Et in-
ſuper:quænam eſt cauſa vt ple-
num vacuūq; nō diſtēt. Vacat au 19
tē ratione:et locū vacuo facere/
quaſi ipſum locus quidā non ſit.

Qꝛ ſi vacuum mouetur:eſſe quē-
dam ipſius locum e quo/ & ad
quem mutatur/neceſſe eſt. Et in-
ſuper:quidnam ipſius motus eſt
cauſa? Nō eſt eni vacuū ipſum.
non enim ſolum ipſum:ſed ſoli-
20 dum etiam mouetur. ¶Simili-
ter abſurda accidunt: & ſi quiſ-
piam aliter definit/magnitudi-
ne paruitateq; faciens grauiora
leuioraq; / & alio quouis extru-
ens modo / vniuerſis modo ea-
dem materies aſſignetur/aut plu
res quidem ſubcōtrariæ tamen.
Nam ſi vna ſit: non erit graue
ſimpliciter atq; leue/quemadmo
dum ijs accidit qui ex triangu-
lis conſtituūt elementa. Sin con
trariæ ſint/ vt ij qui vacuum ple-
numq; dicunt: dici non poteſt
quam ob cauſam ea quæ ſunt in-
ter ſimpliciter grauia leuiaque/
grauiora leuioraque ſunt inter
ſeſe & ſimplicibus etiam ipſis.
21 Magnitudine autem paruitateq;
definire:figmento quidem ma-
gis q̄ priora eſt ſimile. Sed quia
differentiā elemētorū qđq; face-
re poteſt: ſecurius ad anteriores
dubitationes ſe habet. Ei vero
qui naturam vnam eorum facit
quæ magnitudine differūt:idem
accidere quæ hiſce accidunt qui
materiam faciunt vnam/neceſſe
eſt. & neq; leue quicq̄ ſimplici-
ter eſſe/neq; ferri ſurſum:ſed aut
poſterius ferri/aut extrudi. & mul
ta parua/ paucis magnis gra-
uiora eſſe. Qꝛ ſi hoc erit: acci-
det magnum aerem magnumq;
ignem/aqua terraq; parua gra-
uiorem eſſe. quod quidem fieri
nequit. Ea igitur quæ ab alijs
ſunt dicta:hæc ſunt/atq; hoc mo
do dicuntur.

CAP. III.

22 NOs autem primum
id definiamus opor
tet / quo de maxi-
me quidam dubi-
tant: cur alia cor-
porum ſurſum/alia deorſum ſem
per / alia ſurſum deorſumq; ſe-
cundum naturam feruntur. De-
inde de graui leuiq; atq; affecti-
bus hiſce qui circa ipſa accidūt:

Neceſſariū autē eſt:ſi mouetur vacuū/eſſe
ipſius quēdam locum ex quo mutatur/et
in quem. Ad hæc autē:quenā motus cau
ſa eſt? Non enim: eſt vacuum ipſum. non
enim ipſum mouetur ſolū:ſed & ipſum ſo
lidum. ¶Similiter autem accidit:& ſi ali- 8
quis aliter definiat magnitudine et parui-
tate/faciens grauiora & leuiora alia alijs/
& alio quocunq; modo conficiens: ſolū
autem eandē materiam omnibus reddēs/
aut plures quidem/ ſubcontrarias tamen.
vna enim exiſtente: non erit ipſum ſim-
pliciter graue ac leue/ quēadmodū ex tri-
angulis/cōſtituentibus. cōtrarias vero/quē
admodum qui vacuum & plenum: non
erit propter quam cauſam ea quæ ſunt
media inter ſimpliciter leuia et grauia/ gra
uiora & leuiora inter ſe/et ijs quæ ſimpli-
citer/ſint. Magnitudine autē & paruitate
definire: ficto quidem aſſimilatur magis
q̄ quæ prius. Quia autē contingit ſecun-
dū vnumquodq; facere differentiā quatu
or elementorum:tutius ſe habet ad prio-
res dubitationes. Ei vero qui vnam fa-
cit naturā eorum quæ magnitudine diffe
rūt:neceſſariū eſt idem accidere quod vnā
facientibus materiam. & neq; ſimpliciter
eſſe aliquid leue/neq; ferri ſurſum:ſed aut
poſterius latum aut extruſum. & multa
parua:paucis magnis eſſe grauiora. Si au
tem hoc erit:accidet multū aerem/& mul-
tum ignem aqua eſſe grauiorem/& terra
pauca. hoc autē: impoſſibile eſt. Quæ igi-
tur ab alijs ſunt dicta: hæc ſunt/& hoc di-
cuntur modo. CAP. III.

NOs autem primū dicamus 9
determinātes id de quo ma
xime dubitant quidā: pro
pter quid/corporū quædā
ſurſum/quædā vero deor-
ſum feruntur ſemper ſecū-
dum naturam/quædam autem & ſurſum
& deorſum. Poſt hæc autem de graui &
leui/& accidētibus circa hæc paſſionibus:

Tral.ve.ex græ.recog.

propter quam cauſam quæq; ſiunt. De
hoc igitur: q̃ in ſuumipſius locum fertur
vnũquodq; : ſimiliter eſt exiſtimandum/
queadmodum & circa alias generationes/
mutationeſq;. Cũ enim ſint tres motus/.
vnus quidem ſecundũ magnitudinẽ/alter
vero ſecundum ſpeciẽ/tertius autem ſecun
dum locum: in vnoquoq; horum mutatio-
nem videmus fieri ex contrarijs in cõtra-
ria et media/& nõ in quoduis eſſe cuiuſuis
mutationẽ. Similiter autẽ/ neq; motiuum
cuiuſuis quoduis: ſed vt alterabile & au-
gmentabile diuerſum eſt/ ſic & alteratiuũ
& augmentatiuũ. Eodem itaq; modo exi-
ſtimandum eſt: & quod eſt ſecundũ locũ
motiuum et mobile/non cuiuſuis quoduis
eſſe. Si igitur ad ipſum ſurſum & deor-
ſum/ motiuum quidem eſt ipſum graue-
factiuum ac leuefactiuum/mobile autẽ ſit
quod potẽtia graue eſt atq; leue: in ſuum
locum ferri vnumquodq; / ad ſuam ſpe-
10 ciem eſt ferri. ¶ Et ſic magis vtiq; quis ex-
iſtimabit/id q̃d dicebant antiqui: q̃ ſimile
fertur ad ſimile. hoc enim: non accidit om-
nino. non enim ſi quis tranſponat terram
vbi nunc eſt luna: feretur partiũ vnaquæq;
ad ipſam/ſed ad eum locũ vbi et nunc ex-
iſtit. Omnino igitur ſimilibus & non diffe
rentibus: ab eodem motu neceſſe eſt hoc
accidere. Quare quo nata eſt vna aliqua
ferri particula: & totum. Quoniã autẽ lo-
cus eſt cõtinentis ipſius/finis/omnia autem
quæ mouẽtur ſurſum & deorſum & extre
mũ & mediũ continet/ hoc autem modo
quodam fit ſpecies contenti: in ſuũ locum
ferri/ad ſimile ferri eſt. quæ enim deinceps
ſunt: ſimilia ſunt inuicem. vt aqua/aeri: &
hic/igni. E cõuerſo aũt eſt dicere in medijs:
in extremis autem non. vt aerem quidem
aquæ: aquã autem/terræ. ſemper enim q̃d
ſuperius eſt ad id quod eſt ſub ipſo: vt ſpe
cies ad materiã/ſic ſe habent ad ſeinuicẽ.
Quærere vero ꝓpter quid ferẽ ignis ſurſũ/
et terra deorſum: idem eſt/et ꝓpter quid ſa-

Argyropylus

quam ob cauſam fiunt dicamus.
De hoc itaq;/ferri inquam vnũ- 33
quodq; ſuum in locum perinde
atq; de cæteris generationibus
exiſtimandum eſſe videtur. Nam
cum tres ſint motus/alius in ma
gnitudine/alius in forma/ alius
in loco: in horum quoq; mutati-
onem e contrarijs in contraria
atq; in media fieri/& non in q̃d-
uis cuiuſuis mutationem eſſe vi-
demus. Simili modo neq; moti-
uũ cuiuſuis quoduis: ſed vt alte-
rabile ac accreſcibile ſunt diuer-
ſa/ſic & alteratiuum ac accreſci-
tiuũ. Eodem modo & loco mo-
tiuum nõ quoduis cuiuſuis mo-
bilis: exiſtimãdum eſt eſſe. Ad ſu
perũ igitur locum ac inferũ mo-
tiua quidem ſunt: id quod pon-
deris/& id quod leuitatis eſt affe
ctiuum, mobile autẽ: id quod po
tentia graue eſt atq; leue. Ferri
vero quodq; ſuum in locum: ni-
chil aliud eſt/q̃ in ſuã formã fer-
ri. ¶ Atq; hoc pacto magis quiſ
piã exiſtimauerit id quod anti-
qui dicebant: ſimile inq̃ in ſimile
ferri. hoc enim: nõ omnino acci-
dit. non enim ſi quiſpiã terram
eo in loco poſuerit vbi nunc eſt
luna: quæq; partiũ ad ipſam fer-
retur/ſed eum in locũ vbi etiam
nunc eſt collocata. Omnino igi-
tur ſimilibus & differentiã non
ſubeũtibus: hoc accidat eodẽ mo
tu neceſſe eſt. Quare quo pars v-
na quædã apta eſt ferri: eo & totũ
aptũ eſt ferri. Cũ autẽ locus ipſi- 34
us continentis ſit finis/extremũ
autẽ atq; mediũ omnia quæ ſur-
ſum mouẽtur deorſũq; cõtineat/
atq; hoc forma eius quodãmodo
ſit q̃d continetur: ſuũ in locũ fer-
ri nil aliud eſt q̃ in ſimile ferri.
Ea eni quę deinceps ſunt colloca
ta: ſimilia ſunt. aqua nãq;/aeri: &
hic/igni ſimilis eſt. Contra vero
dici in medijs quidem poteſt: in
extremis vero non poteſt. velut
aerem aquæ/& aquam terræ. ſem
per enim id quod ſuperius eſt/
ad id quod ſub ipſo collocatur ſic
ſe habet: vt ad materiam forma.
Quęrere vero cur ignis ad ſupe- 35
ra loca / & terra ad infera fer-
tur: idem quod hoc eſt / cur ſa-

nabile / ſi mouetur atqꝫ mutatur
ea ratione qua eſt ſanabile/in ſa-
nitatem/& nõ ad albedinem ve-
nit. Similiter:& cætera alterabi-
lia cuncta. At vero & accreſcibi-
le cum hoc mutatur quo eſt ac-
creſcibile: non in ſanitatem/ſed
in exceſſionẽ magnitudinis ve-
nit. Similiter & horum vnum-
quodqꝫ:aliud in qualitate/aliud
in quantitate mutatur. & in lo-
co/leuia quidem ad ſupera:gra-
uia vero ad infera loca/profici-
ſcuntur. excipitur tamen hoc.
hæc enim/graue inquam ac le-
ue:in ſeipſis mutationis princi-
pium habere vidẽtur. illa vero:
non in ſeipſis ſed foris/ceu ſana
bile ac accreſcibile. quãquam &
hæc interdum ex ſeipſis mutan-
tur: & paruo facto in externis
motu alterum in ſanitatem/alte-
rum in incrementum accedit. Et
cum idem ſit ſanabile ægritudi-
niſqꝫ ſuſceptiuum: ſi ea ratione
qua ſanabile eſt moueatur/in ſa-
nitatẽ pergit. ſin hoc quo ægro-
tabile eſt: in ægritudinem fertur.
Magis tamen graue leueqꝫ in ſe-
ipſis principium habere viden-
tur: propterea ꝙ horum materia
propinquiſſima ſubſtãtiæ eſt. Si-
gnum cuius eſt: lationem abſolu
torum eſſe/ & vltimam motuum
generatione. Quare motus hic:
26 ſubſtantia primus erit. Cum igi-
tur aer ex aqua fit/atqꝫ e graui le
ue: in ſuperũ locum venit. ſimul
autem eſt leue/& non vlterius fit:
ſed illic eſt. Patet igitur/cum po-
tentia fit ad actum proficiſcens:
venire illuc & ad tantũ & ad ta-
le vbi eſt actus & quanti & qua-
lis. Eadem eſt cauſa:& vt terra ac
ignis iam actu ad ſua loca nullo
impediente moueantur. etenim
alimentũ cum prohibẽs/& ſana-
bile cum detinens ſublatũ fue-
rit/cõtinuo fertur:& mouet eti-
am & id quod initio fecit/& id
quod ſubtraxit/ aut id vnde re-
ſiluit/ vt primis in ſermonibus
dictũ eſt/in quibꝰ definiebamus
nichil horũ ipſum ſeipſum mo-
uere. Dictum eſt igitur quam ob
cauſam ferĩ qdqꝫ eorũ quę ferũ-
tur:& quid eſt ſuũ in locũ ferri.

nabile / ſi moueatur & mutetur quatenus
eſt ſanabile/in ſanitatem venit/ ſed non in
albedinem. ſimiliter autem:& omnia alia
alterabilia. At vero et augmẽtabile cũ mu
tatur quatenus eſt augmẽtabile:nõ in ſani
tatẽ venit/ ſed in magnitudinis exceſſum.
Similiter aũt et horũ vnũquodqꝫ: hoc qui-
dẽ in qualitate/hoc autẽ in quantitate mu
tatur. & in loco/leuia quidẽ ſurſum: grauia
autẽ deorſum. niſi ꝙ hæc quidẽ in ſeipſis
vidẽtur habere principiũ mutationis (dico
autẽ: graue & leue) illa autẽ nõ/ſed extrin-
ſecus/vt ſanabile ac augmentabile. quãuis
quãdoqꝫ & hæc ex ſe ipſis mutẽtur: et par
uo facto in ijs q̃ extra ſũt motu/alterũ qui-
dẽ in ſanitatẽ venit/alterũ vero in augmẽ-
tũ. Et quoniã idem eſt ſanabile & ægritu
dinis ſuſceptiuũ: ſi moueatur quatenus eſt
ſanabile/in ſanitatẽ fertur/ ſi aũt quatenus
ęgrotabile eſt/i ægritudinẽ. Magis aũt his
graue et leue in ſeipſis habere vidẽtur prin
cipiũ: propterea ꝙ ꝑxime ſubſtantiã horũ
materia ſit. ſignũ autẽ eſt: ꝙ latio abſolũ-
torũ eſt/et generatiõe eſt motionũ vltima.
Quare primus vtiqꝫ erit et ſecundũ ſubſtã
tiam: hic motus. Cũ igitur fit ex aqua aer/
& ex graui leue: venit ad ipſum ſurſum.
ſimul autem eſt leue/& nõ amplius fit: ſed
ibi eſt. Manifeſtũ eſt itaqꝫ ꝙ potentia ens
in actum veniens: proficiſcitur illuc & ad
tantum & tale vbi eſt actus & quanti &
qualis & vbi. Eadem autem cauſa eſt: vt ea
quæ iam exiſtunt atqꝫ ſunt terra & ignis
moueantur in ſua loca/nullo impediente.
etenim nutrimentum cũ prohibens/& ſa-
nabile cum detinens non fuerit: fertur con
feſtim & mouet etiam & id quod a prin-
cipio fecit/ & id quod ſubtraxit/aut vnde
reſiliuit/ quẽadmodum dictum eſt in pri-
mis ſermonibus in quibus determinaui-
mus ꝙ nichil horum ſeipſum mouet. Ob
quam igitur cauſam fertur eorum quæ fe-
runtur vnumquodqꝫ/& ferri in ſuum lo-
cum quid ſit: dictum eſt.

Tral.ve.ex græ.recog.

CAP. IIII.

11 Differētias autem/& ea quæ accidūt circa ipſa:nunc dicamus.Primum igitur definitum ſit / quēadmodum videt̃ omnibus/graue quidē ſimpliciter/id eſſe:quod omnibus ſubſidet.Leue autē:quod omnibus ſupereminet.ſimpliciter autē dico: & ad genus reſpiciens/& ea in quibus ambo non inſunt.vt ipſius quidem ignis/quæuis magnitudo ſurſum ferri videtur:niſi quippiā aliud forte ſit ꝓhibēs.terrę vero:deorſum.Eodem autē modo:& velocius quod maius eſt.Aliter aūt graue & leue:quibus vtraqꝫ inſunt.etenim:ſupereminēt quibuſdā & ſubſtāt/quēadmodum aer & aqua.ſimpliciter enim : neutrum horum leue eſt aut graue . nam terra : ambo leuiora ſunt. ſupereminet enim ipſi:quæuis ipſorum particula.Igni autem:grauiora.ſubſtat eni:ipſorū quātauis vtiqꝫ fuerit particula.ad ſeipſa vero: ſimpliciter vnū ꝗdem graue eſt/alterū aūt leue.aer enim quātuſcūqꝫ ſit:ſupereminet aquę.aqua autē/quātacūqꝫ ſit:aeri ſubſtat.Quoniā aūt & aliorū hæc quidem habēt grauitatē/ hæc autē leuitatē:manifeſtū eſt ꝙ horū quidem omniū cauſa eſt/quæ in compoſitis eſt differētia.ſecundū eni ꝙ ſortita ſunt illa/hoc quidē plus/illud aūt minus:erūt corporū alia leuia/alia vero grauia.Quare:de illis dicendū eſt. alia eni:ſequētur prima.quod quidē dicebamus oportere facere/ & eos qui ob plenū graue eſſe dicūt:& eos qui ob vacuū/leue.Accidit itaqꝫ:nō vbiqꝫ/eadē grauia eſſe videri et leuia/propter primorū differentiā.dico autē vt in aere quidē/grauius erit talēti vnius lignū:plūbo vnius mnę.in aqua aūt:leuius.cauſa aūt eſt:quia oīa grauitatē habēt præter ignē/et leuitatē pręter terrā.Terrā igitur et quæ terræ habēt plurimū:vbiqꝫ grauitatē habere eſt neceſſarium.aquā autem vbiqꝫ: præterꝗ̄ in terra.

Argyropylus

CAP. IIII.

Differentias autem/ 27
& ea quæ accidunt
circa ipſa:nunc di-
camus oportet.Pri-
mum igitur ſit de-
finitum vt vniuerſis videtur:
graue quidem ſimpliciter id eſſe
quod omnibus ſubſtat.Leue au-
tem:id quod ſuper omnia natat.
ſimpliciter autem dico in ipſum
genus reſpiciēs:& i ea in quibus
ambo nō inſunt. ignis eni quæ-
uis magnitudo: niſi forte quip-
piam aliud prohibeat ferri ſur-
ſum videtur.& terræ etiam quæ-
uis magnitudo:deorſum eodem
modo.& celerius id fertur:quod
maius eſt.Alio vero modo gra- 28
uia leuiaqꝫ:ſūt ea quibus vtrūqꝫ
ineſt. etenim natāt ſuper aliqua
& ſubſtant:vt aer & aqua.abſolu-
te namqꝫ: neutrum horum leue
eſt/aut graue . terra enim:ambo
ſunt leuiora. quæuis enim pars
ipſorum:ſubſidet igni.ad ſeipſa
vero:ſimpliciter aliud eſt graue/
aliud eſt leue. aer enim quanta-
uis magnitudine:ſemper eſt ſu-
per aquam. aqua autē quātauis
quantitate:ſubſidet aeri ſemper.
Quoniam autem & cæterorum 29
alia pondus habent/alia leuita-
tem:patet eam differentiam quę
in ſimplicibus eſt/horum omni-
um cauſam eſſe. Ex eo namque
quia aliud plus/ aliud minus il-
lorum ſunt aſſecuta:alia corpo-
rum leuia/alia grauia erūt.Qua-
re: de illis dicendum eſt. cætera
enim:illa prima ſequūtur. quod
& eos oportere facere dicimus:
qui ob plenum graue eſſe dicūt/
& ob vacuum leue. Accidit igi-
tur : eadem non vbiqꝫ grauia
leuiaque ob differentiam pri-
morum videri.lignum enim cen-
tum librarum:plumbo vnius li-
bræ in aere grauius/in aqua le-
uius erit.Cauſa autem eſt:om-
nia præter ignem pondus / &
leuitatem præter terram/habe-
re . Terra igitur / & quæ terræ
plurimum habent:vbiqꝫ grauita-
tem habere neceſſe eſt / aquam
autem vbique præterꝗ̄ in terra.

& aerem ſimiliter: prreterq̃ in a-
30 qua ac terra. Suo enim in loco
grauitatem habent omnia:præ-
ter ignem. Signum cuius eſt: v-
trem inflatum plus ponderis q̃
vacuum habere. Quare ſi quid
plus aeris habet q̃ terræ & aquę:
id in aqua quidem alio leuius/
in aere vero grauius eſſe poteſt.
nam nõ natat quidem ſuper ae-
rem: natat autem ſuper aquam.
31 ¶Eſſe autem quippiam ſimpli-
citer graue/atq; ſimpliciter leue:
ex hiſce perſpicuum eſt. Atq; le-
ue ſimpliciter id dico/quod ſem
per ſurſum aptum eſt niſi prohi-
beatur:& graue id quod ſemper
deorſum aptũ eſt ferri. ſunt enĩ
aliqua talia:& non omnia pon-
dus habent/ vt quidam putant.
32 Nam & alijs quibuſdam graue
eſſe videtur: ſemperq; ad mediũ
ferri. Eſt autem & leue ſimili mo
do. videmus enim/vti dictũ eſt
prius/ terrea ipſa ſub omnibus
eſſe collocata:atq; ad mediũ fer-
ri. At vero:mediũ ipſũ eſt defini
tũ. Si igitur eſt quippiã qđ ſuper
oia eminet/ vt ignis in ipſo aere
ſurſum ferri videtur aere quie-
ſcente:patet hũc ad ipſum extre
mum ferri. quare:nichil ipſe põ-
deris habere poteſt. ſub alio enĩ
collocaret̃. At ſi hoc eſſet:aliquid
aliud eſſet profecto/qđ ad ipſum
extremũ moueretur/ quodq; ſu-
per omnia quæ ferũtur colloca-
retur. Nũc autem:nichil eſſe vi-
detur. Ignis igitur nullũ pondus
habet:neq; etiã terra leuitatẽ vl-
lã habet. ſiquidẽ ſubſidet vniuer
ſis:idq; qđ ſubſidet ad ipſum me
diũ fertur. ¶At vero mediũ eſſe
33 ad qđ latio fit eorũ quæ pondus
habẽt/& ex quo leuia ſurſum fe-
runt̃: ex multis patet. Primo qdẽ:
ex eo quia nichil ferri in infini-
tũ poteſt. vt enĩ nichil eſt impoſ
ſibile:ſic neq; fit impoſſibile. La
tio vero: e quopiã in quippiã ge
neratio eſt. Deinde ignis quidẽ
ſurſũ:terra vero & quicquid põ-
dus habet deorſum/ſimiles ad
angulos fertur. Quare: ad me-
dium ipſum feratur neceſſe eſt.
Vtrum autem ad terræ mediũ/
an vniuerſi feratur / cum idem

aerem vero: præterq̃ in aqua & terra. in
ſua enim regione:omnia grauitatẽ habẽt/
præter ignem/etiam aer ipſe. ſignũ autem
eſt:quia trahit plus ĩflatus vter/q̃ vacuus.
Quare ſi aliquid/plus habet aeris q̃ terræ
& aquæ:in aqua quidem contingit leuius
eſſe/in aere vero grauius. aeri enim non ſu
pereminet:aquæ vero ſupereminet. ¶Q 12
autẽ eſt aliquid ſimpliciter graue & ſim-
pliciter leue:ex his eſt manifeſtũ. Dico au
tem ſimpliciter leue/quod ſemper ſurſum:
& graue/ quod ſemper deorſum natum
eſt ferri/non prohibitũ. talia enim ſunt ali-
qua:& non/queadmodum putant quidã/
omnia grauitatem habent. graue enim eſſe
videtur quibuſdam etiam alijs:& ſemper
ferri ad mediũ. Eſt autẽ ſimiliter:& leue.
videmus enim / quemadmodum dictum
eſt prius/ ꝙ terrea omnibus ſubſtant/ &
feruntur ad medium. at vero determina-
tum eſt: medium ipſum. Si igitur eſt ali-
quid quod omnibus ſupereminet/ queãd-
modũ videtur ignis etiam in ipſo aere ſur-
ſum ferri/ aer autẽ quieſcere: patet ꝙ hic
fertur ad extremũ ipſum. Quare non eſt
poſſibile:ipſum grauitatẽ vllã habere. ſub-
ſtaret enim: alij. Si autem hoc: eſſet vtiq;
aliquid aliud/quod ferretur ad extremum
ipſum / quod omnibus quæ feruntur ſu-
pereminere. nunc autem:nullum videtur.
Ignis igit̃ nullã habet grauitatẽ:neq; terra
leuitatẽ vllã/ ſi ſubſtat quidem omnibus/
& quod ſubſtat fertur ad mediũ. ¶At ve- 13
ro ꝙ mediũ ſit ad quod latio fit habẽtibus
grauitatẽ/ & a quo leuibus:manifeſtũ eſt
ex multis. Primum quidem : quia in in-
finitum ferri contingit nichil. quemadmo-
dum enim non eſt vllũ impoſſibile:ſic neq;
fit. Latio aũt:generatio eſt alicũde aliquo.
Deinde ad ſimiles videtur angulos/ ignis
quidẽ ſurſum ferri:terra autẽ deorſum/&
oẽ qđ grauitatẽ habet. Quare neceſſe eſt:
ferri ad mediũ. hoc aũt vtrũ accidit ad ipſũ
terræ mediũ/an ad vniuerſi/ quoniã idem

Tral.ve.ex græ.recog.

4
5 eſt:alius ſermo eſt.quoniã autem id quod
omnibus ſubſtat/ fertur ad mediũ: neceſſe
eſt id quod omnibus ſupereminet/ferri ad
extremũ regionis in qua faciunt motum.
contrariũ enim eſt mediũ:extremo. quod
autem ſubſtat:ei quod ſupereminet.Qua-
propter et rationabiliter graue et leue:duo
ſunt.etenim loca duo ſunt:medium & ex-
tremum. Eſt itaq; quippiá & inter hæc
medium: quod ad vtrũq; ipſorum dicitur
alterum . eſt enim vt extremũ & medium
amborum : quod intermediũ eſt.ob hoc
eſt aliquid etiã aliud graue & leue:vt aqua
& aer. Dicimus autẽ id quidem quod cõ-
tinet/ſpeciei eſſe:quod autẽ continetur/ma
teriæ.eſt autẽ in omnibus generibus: hæc
differentia.etenim in qualitate & in quan-
titate:eſt hoc quidem vt ſpecies magis/hoc
autẽ vt materia.& in ijs quæ ſecũdũ locũ:
ſimiliter. ſurſũ quidẽ determinati eſt: de-
orſum vero materię.Quare & in ipſa ma
teria quæ eſt ipſius grauis & leuis/ quate-
nus quidem tale eſt potẽtia/eſt ipſius gra-
uis materia: quatenus vero tale/ leuis. &
eſt quidem/ eadem:eſſe autem/ non idem.
queadmodũ & ęgrotabile & ſanabile.eſſe
autẽ nõ idem.

CAP. V.

14 Q Vod igitur talem habet
materiam/leue eſt & ſem-
per ſurſum: quod vero cõ
trariam/ graue & ſemper
deorſum.quæ autẽ diuer-
ſas quidem ab ijs/haben-
bentes autem ſeſe ſic adinuicẽ/vt hæ:ſim-
pliciter & ſurſũ & deorſum ferũtur. Qua-
propter aer & aqua:habent & leuitatẽ &
grauitatem/vtraq;.& aqua quidem: præ-
ter terram/ omnibus ſubſtat . aer autem:
præter ignẽ/omnibus ſupereminet. Quo-
niam autẽ eſt vnum ſolũ quod omnibus
ſupereminet/& vnũ ſolum quod omnibus
ſubſtat:neceſſe eſt duo alia eſſe quę et ſub-
ſtant alicui/& alicui ſupereminent.Qua-

Argyropylus

medium ſit ipſorum:alia ratio
eſt. Cum autem id quod omni- 34
bus ſubſtat ad medium ipſum
feratur:id quod ſuper omnia na
tat ad vltimũ capedinis in qua
ſit motus/ feratur neceſſe eſt.ſunt
enim contraria: medium & ex-
tremum/ & ſubſtare atq; natare.
Quapropter & cum ratione duo
ſunt: graue & leue.& loca enim
ſunt duo:medium ipſum atq; ex-
tremum. Eſt igitur quid & id
quod eſt inter hæc: qđ ad vtrũq;
ipſorum alterũ dicitur. id enim
quod eſt inter:extremum aliquo
modo & medium eſt amborum.
quocirca eſt quid & aliud graue
& leue:ceu aer & aqua. Dicimus 35
autem id quidem quod cõtinet/
formæ eſſe : id autem quod con-
tinetur/materiei. Atq; hæc diffe-
rẽtia: vniuerſis in generibus eſt.
in qualitate enim & quantitate:
eſt aliud vt forma magis/aliud
vt materies.& in loco ſimili mo-
do. ſuperum enim/ eſt definiti:
inferum/materiei . Quare & in
ipſa materia quæ eſt ipſius gra-
uis & leuis/ quo quidem tale eſt
potentia/eo grauis materies eſt:
quo vero tale eſt/eo leuis materi
es eſt.atq; eadem quidem eſt:eſſe
autem nou idem eſt.quemadmo
dum & ægrotabile ac ſanabile.
idem eſt.eſſe vero non idem eſt.

CAP. V.

I D igitur quod ta- 36
lem materiam ha-
bet:leue eſt/ſempq;
ſurſum fertur.id ve
ro quod contrariã
habet:graue eſt/ſempq; deorſum
fertur. At ea quæ diuerſas quidẽ
ab his habent ſic vero inter ſeſe
habentes vt hę ſe habent:ſimpli
citer et ſurſum et deorſum ferun-
tur. Quapropter:aer et aqua leui
tatem habẽt et põdus.atq; aqua
quidem vniuerſis:terra excepta/
ſubſtat. aer autem:ſuper omnia
eminet/igne excepto. Cum au- 37
tem vnum ſit ſolum quod ſuper
omnia natat/ & vnũ item quod
ſubſidet: vniuerſis duo alia eſſe
neceſſe eſt/quæ & cuipiã ſubſtãt/
& ſuper aliquid collocant. Qua-

Argyropylus

re:& materias quot hęc ſunt/tot
eſſe neceſſe eſt/quatuor inquam.
adeo vero quatuor: vt vna qui-
dem ſit omnium cõmunis/præ-
ſertim ſi ex ſeſe mutuo fiant/eſſe
38 vero diuerſum ſit. Nichil enim
vetat vt inter cõtraria vnum ſit
atq; plura: quẽadmodum in co-
loribus. multis enim modis di-
citur: id quod eſt inter/ac medi-
39 um ipſum. Vnumquodq; igitur
eorum quæ pondus habent leui
tatemq; : pondus habet ſuo in
loco/leuitatem autem nõ habet/
niſi in hiſce ſuper quæ natat.
Quapropter ſi ſubtrahatur: deor-
ſum in id fertur quod deinceps
eſt collocatum. aer quidem/in lo
cum aquę: aqua vero/in locũ ter
ræ. Surſum autẽ in locũ ignis/ſi
ignis ipſe tollatur/aer non fere-
tur: niſi vi/ſicut & ipſa aqua tra-
hitur/ cũ ipſũ planũ fuerit vnũ.
atq; celeriꝰ quiſpiã traxerit aquã
ſurſũ: q̃ ſit ea latio qua fert̃ ipſa
deorſum. Neq; aqua ſimiliter in
aeris locum fertur: niſi vti nunc
diximus. Terra autẽ hoc nõ pa-
titur: quia planũ non eſt vnum.
Quapropter aqua quidẽ in vas
ignitũ trahit̃: terra vero nõ trahi-
tur. Vt autẽ terra non fertur ſur-
ſum/ſic nec ignis deorſũ fertur:
ſi ſubtrahat̃ aer. nichil eni pon-
deris habet: neq; ſuo in loco/quẽ
admodũ neq; terra vllius eſt par
ticeps leuitatis. Ferunt̃ autẽ duo
deorſũ: ſi infera ſubtrahant̃. quia
aliud eſt abſolute graue/qđ qui-
dẽ oibus ſubſidet: aliud ad aliqd
graue/ quod quidem ſuum in lo-
cũ aut in eorũ ſuper quæ natat
propter materiei ſimilitudinẽ/ fer
40 tur. Eſſe autẽ neceſſariũ æquales
facere differentias ipſis : patet.
¶Nã ſi vna ſit omniũ materies/
aut vacuũ/aut plenũ/aut magni-
tudo/aut trianguli: aut vniuerſa
ſurſum/aut vniuerſa deorſum fe-
rentur/altera vero latio non erit.
Quare nichil erit ſimpliciter le-
ue: ſi cũcta inclinãtur magis de-
orſum ex eo quia aut ex maiori-
bus ſunt corporibus/aut ex pluri
bus/aut quia ſunt plena. hoc aũt
et videmus & demonſtratũ eſt/
ſimiliter inq̃ deorſum ſemper/&

Tral.ve.ex græ.recog.

re neceſſe eſt/et materias tot eſſe/quot hæc
ſunt/ quatuor ſcilicet. ſic autem quatuor:
vt vna quidem omnium ſit communis/
præſertim ſi fiunt ex ſe inuicem/ſed eſſe al
terũ eſt. nichil enĩ prohibet: vt inter cõtra-
ria ſit et vnum et plura/quemadmodum
in coloribus. multis enim modis dicitur:
qđ eſt inter/& mediũ ipſum. In ſua igitur
regione vnũquodq; eorũ quæ grauitatẽ
habẽt ac leuitatem: grauitatẽ habet (terra
autem in omnibus habet grauitatẽ) leui-
tatem autẽ non habet/niſi in ijs quibus ſu
pereminet. Quapropter ſi ſubtrahat̃ qui-
dem: fertur in id quod deinceps eſt deor-
ſum. aer quidem/in regionem aquæ: aqua
autẽ in eam quæ eſt terræ. ſurſum autẽ in
eam quæ ignis eſt ablato igni/non feretur
aer: niſi vi/quẽadmodũ & aqua trahit̃ cũ
fuerit ſuperficies vna. & velocius traxerit
quis ſurſum q̃ ſit latio qua fertur aqua de-
orſum. neq; aqua: in eã quæ aeris/niſi vti
nunc dictũ eſt. Terra autẽ hoc nõ patitur:
quoniã nõ eſt vna ſuperficies. Quapropter
aqua quidem in vas ignitũ trahitur: terra
autẽ/ non. Quẽadmodum autẽ neq; terra
ſurſum: ſic neq; ignis deorſum fert̃/ſublato
aere. nullã enim habet grauitatẽ in ſua re
gione: quẽadmodum neq; terra leuitatẽ.
Feruntur autẽ deorſum duo: ſubtractis.
quoniã hoc quidem ſimpliciter graue eſt/
quod omnibus ſubſtat: hoc aũt ad aliquid
graue exiſtẽs in ſuam regionẽ/aut eorum
quibus ſupereminet ꝓpter materiæ ſimili-
tudinẽ. Qꝛ autẽ ſit neceſſariũ facere æqua-
les differentias ipſis: eſt manifeſtum. ¶Si 15
enim vna eſt materia omniũ/vt aut vacuũ/
aut plenũ/aut magnitudo/aut triãguli: aut
omnia ſurſum/aut omnia deorſum ferẽtur.
altera autem latio: non amplius erit. Qua-
re/leue nichil erit ſimpliciter : ſi omnia in-
clinantur magis/ eo ꝙ ex maioribus ſunt
corporibus/aut ex pluribus/aut quia ſunt
plena. hoc autem & videmus/ & oſten-
ſum eſt: ꝙ ſimiliter & deorſum ſemper/&

Tral.ve.ex græ.recog.

vbiq; feruntur/& ſurſum.Si vero vacuum
ſit/ aut aliquid tale quod ſemper ſurſum:
non erit quod ſemper deorſum . & inter-
mediorum itaq;: quædam erunt deorſum
citius q̄ terra.in multo enim aere: triangu
li plures/aut ſolidi/aut parui erunt.non vi-
detur autem vlla particula aeris: deorſum
ferri.Similiter aũt & in leui:ſi illud faciat
aliquis ſuperabundare materia. Si autem
duæ ſint:intermedia quomodo erunt faci-
entia quæ faciũt aer & aqua:/veluti:ſi quis
dixerit eſſe vacuum et plenũ.Ignem igitur
vacuũ: quapropter & ſurſum. terram ve-
ro/plenũ:quapropter et deorſum.aerẽ au-
tẽ/plus ignis habere:aquã autẽ/terræ .erit
enim quædã aqua:quę plus ignis habebit
pauco aere.et aer multus:plus terrę pauca
aqua.Quare oportebit aeris quandã mul
titudinẽ velocius ferri deorſũ q̄ aqua pau
ca.hoc autẽ:videtur nullo modo vnq̄.Ne-
ceſſe eſt igitur queãdmodum & ignem ſur
ſum/quia hoc habet puta vacuũ/alia autẽ
non/& terrã deorſum/ quia plenũ habet:
et aerem in ſuam regionem/ et ſuperius q̄
aqua ſit quia hoc quippiã habet.& aqua
deorſum:quia tale.Si aũt ſint vnũ aliquid
ambo aut duo/ambo aũt inſint hęc vtriq;:
erit aliqua multitudo vtriuſq; qua excedet
et aqua aerem paucũ ipſo ſurſum / & aer
aquam ipſo deorſum/queãdmodum ſępe
dictum eſt. CAP. VI.

16 Iguræ autẽ non ſunt cauſæ
vt ferantur ſimpliciter aut
deorſum aut ſurſum:ſed vt
velocius aut tardius.ppter
quas autẽ cauſas:nõ eſt dif
17 ficile videre. ¶Dubitatur enim nunc cur
lata ferramẽta & plumbũ/innatant ſuper
aquam:alia autem minora & minus gra-
uia ſi rotũda ſint aut longa vt acus/deorſũ
ferũtur/et cur aliqua propter paruitatẽ na
tant in aere/vt auri arena & alia terrea &
pulverulẽta.De his igitur omnibus puta-
tare quidem cauſam eſſe quemadmodum

Argyropylus

vbiq; ac ſurſum corpora ferri.Si
vero vacuũ ſit/aut quippiã tale
quod ſurſum ſemper feratur:nõ
erit id qd̃ ſemper deorſum ferł.&
mediorũ aliqua celerius deorſũ
q̄ terra ferẽtur. magno enim in
aere/triãguli plures erũt/aut ſo-
lida/aut plana. at nulla pars ae-
ris:deorſũ ferri videł. Similiter
et in leui:ſi illud fecerit qſpiã ex- 41
cedere materia.Sin vero duę ſint
materiæ / veluti ſi qſpiã dixerit
eſſe vacuũ atq;plenũ:ipſa media/
aer inq̄ et aqua quonã pacto fa-
cient ea quę faciunt/Ignẽ igitur
vacuũ eſſe dicunt:quapropter &
ſurſu m fertur. terrã autẽ plenũ:
quocirca deorſum fertur .aerẽ au
tem/ plus ignis habere:et aquã/
plus terræ.erit itaq; quedã aqua
quę plus ignis habebit q̄ paruus
aer:& aer magnus plus terræ/ q̄
parua aq ua.Quare: magnã ali-
quam aeris partem/aqua parua
deorſum ferri celerius oportebit.
hoc autem:nuſq̄ vnq̄ fieri vide-
tur. Vt igitur & ignẽ ideo ſurſũ
ferri neceſſe eſt/ quia hoc habet
vacuũ inquã/ cætera vero non/
& terrã ideo deorſum ferri/quia
plenũ habet: ſic & aerẽ ideo ſuũ
in locũ ferri/ac ſuper aquã collo-
cari neceſſe eſt/quia hoc habet.&
aquã ideo deorſum ferri ac ſub
ipſo aere collocari:quia hoc ha-
bet.Si vero aut vnũ quid ambo
ſint aut duo/ambo vero inſint v-
triq;:erit aliq̄ multitudo vtriuſq;
qua quidem aerẽ aqua paruum
excedet ſupero/& aer aquam in-
fero/ queãdmodum ſæpe eſt di-
ctum. CAP. VI.

Iguræ autẽ cauſæ 42
nõ ſunt vt aut ſur-
ſum aut deorſũ ab
ſolute feranł:ſed vt
celerius tardiuſq;
ferãtur.propter quas aũt cauſas:
nõ eſt difficile videre. ¶Dubitał
enĩ nũc/cur latũ ferrũ plũbũq; ſu
per aquã natat:alia vero minora
minuſq; grauia ſi rotũda ſint aut
longa vt acus deorſum ferũł/&
nõnulla ob paruitatem/ vt arena
auri aliaq; terrea pulueri ſq; ſimi
lia ſuper aerẽ natãt.Cauſam igi-
tur omniũ horum eſſe putare vti

Argyropylus

Democritus cenſet:non recte ſe ha
bet.Ille eni dicit ea calida quæ ſur
ſum ex aqua feruntur/grauium ea
quæ lata ſunt ſuſtinere:anguſta ve
ro delabi.pauca enim ea eſſe: quæ
43 ipſa offendūt. In aere autē magis
etiā idipſū fieri oportebat/vt obij-
cit ille ipſe:obiectione vero allata/
molliter ſoluit. Dicit enim: non in
vnum/motionē eorū corporū fieri
44 quæ ſurſum feruntur. Cum autem
cōtinuorum alia facile /alia minus
facile diuidi poſſint/et diuiſiua mo
do eodem / alia magis / alia mi-
nus: has eſſe cauſas eſt putandū.
Id igitur facile diuiſibile eſt: quod
facile terminos ſuſcipere poteſt. &
45 id magis:quod magis.Aer autem:
magis eſt tale q̄ aqua: & aqua ma
gis q̄ terra.minus etiam/ quoq; in
genere/corpus:magis facile diuidi-
tur faciliuſq; diſrūpitur. Ea igitur
quæ latitudinē habent/quia multū
cōprehendunt/ideo ſupra manēt:
propterea ꝙ non facile illud diſrū
pitur. Ea vero quæ cōtrario modo
ſeſe habent figuris/quia parum cō
prehendunt ideo deorſum ferūtur:
propterea ꝙ facile illud diuidūt. &
in aere multo magis: quo facilius
q̄ aqua diuiditur.Cum autē & pon
dus aliquas habeat vires quibus
deorſum fertur/ & continua ſimili
modo vt non diſrumpantur: hæc
inter ſeſe conferre oportet.Si vires
enim ponderis/ eas vires quæ in
continuo ſunt ad diſruptionem di
uiſionemq;/exuperent: vim inferet
ipſum graue/celeriuſq; deorſum fe
retur. ſin imbecilliores ſint: ſupra
manebit atq; natabit. De graui igi
tur atq; leui/ & de hiſce quæ circa
ipſa accidunt: a nobis hoc modo
ſit definitum.

¶Quarti de coelo Ariſtotelis interprete Ioāne Argyropylo/libri finis.

Tral.ve.ex græ.recog.

Democritus:non recte ſe habet. Ille enim inquit ea calida quæ ſurſum feruntur ex aqua/ſurſum pellere ex habentibus grauitatē ea quę lata ſunt:ſtricta vero decidere. pauca enim eſſe:quę repugnēt ipſis. Oportebat autem in aere adhuc magis hoc facere/quemadmodum inſtat & ille ipſe: ſed cum inſtitit/ſoluit molliter.ait enim non in vnū/ impetū facere σοῦν: vocās σοῦμ motū eorū quę ſurſum ferūtur/corporum.Quoniam autē continuorū hæc quidem ſunt facile diuiſibilia/hæc autē minus/& diuiſiua etiā eodem modo alia quidem magis/alia autem minus:has eſſe cauſas putandū eſt. Facile igitur diuiſibile:eſt quod bene terminabile exiſtit.& magis:quod magis.aer autem:magis q̄ aqua talis eſt.aqua autem: q̄ terra.& minus itaq; in vnoquoq; genere: magis facile diuiſibile eſt/& diſtrahitur facilius.Quæ igitur habēt latitudinem quia multum compræhendunt/ ſupra manent: propterea ꝙ non facile diſtrahitur qđ maius eſt.Quæ vero contrario modo ſeſe habent figuris:quia pauca compræhendunt/ feruntur deorſum/propterea ꝙ diuidūt facile.& in aere multo magis:q̄to magis facile diuiſibilis eſt q̄ aqua.Quoniā autē & grauitas habet quandam virtutem/ ſecundum quā fertur deorſum/ & cōtinua vt nō diſtrahātur:hæc oportet ad ſe inuicem cōparare.ſi enim excedat virtus grauitatis/eā quę eſt in cōtinuo ad diſtractionem & diuiſionem:per vim feretur deorſum velocius.ſi autē debilior ſit:ſupernatabit.De graui igitur & leui & ijs quæ circa hæc accidunt: determinatum ſit nobis hoc modo.

¶Tralationis veteris de coelo Ariſtotelis/ex græco recognitæ:quarti libri finis.

Democrit⁹

Tral.ve.ex græ.recog.

℄ Tralatio vetus primi de generatione & corruptione Ariſtotelis ex græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

1 DE generatione autẽ & corruptiõe/ natura generatorũ & corruptorũ: vniuerſaliter de oib9 & cauſas diuidendũ & rationes eorum determinandũ. amplius/ de alteratione et augmẽtatione: quid vtrũq;. & vtrũ exiſtimandũ ſit eandẽ eſſe naturã generationis & alterationis: an ſemotã/ vt determinata
2 ſũt et noĩbus. ℄ Antiquorũ igitur: hi quidẽ vocatã ſimplicem generationẽ eſſe inquiũt alterationẽ/ hi vero aliud generationẽ & alterationẽ. Quicũq; eni vnũ aliqđ dicunt eſſe omne/ & oĩa ex vno generant: his quidẽ vtiq; neceſſe eſt generationẽ alterationẽ dicere/ & qđ pricipaliter fit alte-
3 rari. ℄ Quicũq; autẽ plures materias vna ponũt/ vt Empedocles & Anaxagoras & Leucippus: his aliud. Sed tamen Anaxagoras: propriã vocẽ ignorauit. Dicit enim ꝙ fieri et deſtrui: idẽ exiſtit quod alterari. multa autẽ eſſe dicit elemẽta: queadmodũ & alij. Empedocles enim: corporea quidẽ/ quatuor. oĩa autẽ cũ mouẽtibus: ſex numero. Anaxagoras autẽ & Leucippus & Democritus: infinita. Hic enim homœomera elemẽta ponit/ vt os/ carnẽ/ medullã & alia quorum vniuſcuiuſq; ſynonyma pars eſt. Democritus autẽ & Leucippus: ex corporibus ĩdiuiſibilibus/ alia cõponi inquiũt. hæc autẽ: infinita & multitudine & formis eſſe. illa autẽ ab illis differre/ his: ex quibus ſũt/ et poſitione et ordine horũ. Contrarie aũt vidẽtur dicere ij qui circa Anaxagorã: eis qui circa Empedoclem. Hi enim: inquiunt ignem & aquam & aerem & terrã

Empedocles
Anaxagoras
Leucippus

Democrit9

Vatablus

℄ De generatione & corruptione Ariſtotelis ad R. P. D. Guillermũ Briconnetũ Epiſcopũ Meldenſem liber prior: Franciſco Vatablo interprete

DE ortu aũt ac iteritu eorũ quæ natura gignũtur intereuntq;: vniuerſim de õnibus tũ cauſas tũ ratiões eorum diſtinguẽdo/ dicamus oportet. præterea: quid accretio/ quidq; alteratio ſit. & eandẽne alterationis atq; generationis eſſe naturã exiſtimare liceat: an diuerſã/ perinde vt ipſis quoq; nominibus diſcretæ ſunt. 1
℄ Priſcorum igitur: quidam generationẽ ſimplicem abſolutamq; alterationẽ eſſe inquiũt. Quidam: a generatiõe alterationẽ aliud eſſe. Nam qui vniuerſum ipſum aiunt vnũ quippiã eſſe/ & omnia ex vno oriri cenſent: ij generationẽ alterationẽ eſſe/ & qd proprie generatur id alterari dicãt eſt neceſſe. ℄ Atq; plures q̃ vnam eſſe materias aſtruunt/ vti Empedocles/ Anaxagoras & Leucippus: illas differre dicant oportet. q̄q̃ Anaxagoras: ſuam profecto vocem ignorauit. quippe cũ: oriri ac interire/ idem eſſe quod alterari dicat. at multa eſſe rerũ elementa perinde atq; alij: aſſerit. Nã Empedocles corporea quidem elementa/ quatuor: omnia vero vna cum hiſce quæ motu ciendi vim habent/ numero ſex ait eſſe. Anaxagoras vero & Leucippus & Democritus: infinita. Etenim Anaxagoras: ea facit elemẽta rerũ quę ſimilaria ſunt. vt os/ carnẽ/ medullã/ cæteraq; quorũ cuiuſq; pars eandẽ cũ toto ſortita eſt appellationẽ. Democritus autẽ & Leucippus: ex indiuiſibilibus corporibus quę & multitudine & formis infinita ſunt/ cætera componi dicunt. atq; hæc inter ſeſe differre per illa: nimirum ſitu ac ordine eorũ ex q̃bus cõſtãt. Porro: Anaxagoras et Empedocles cõtrario dicere modo videntur. Ille enim: terram/ aquã/ aerẽ/ & ignẽ/

Vatablus

elementa quatuor/ eaq; ſimplicia
magis q̃ carnē/ os & id genus ſi-
milaria. Hic vero hæc quidē/ſim-
plicia elemētaq;:illa vero/terrā in-
quā/ aquā/aereq; & ignē/cōpoſita.
vtpote quibus gignēdis: illa p̄ſtēt
ſemina. ℂIgiť/ qui ex vno omnia
cōficiunt: generationē & corrupti-
onē eſſe dicāt alterationē/eſt neceſ
ſe. nā ſubiectū ipſū: ſemp idē atq;
vnū manere dicāt oportet. qđ autē
tale eſt: id dicimus alterari. ℂQui
vero plura genera ſtatuūt: a genera
tiōe alterationē differre cēſeāt ne-
ceſſū ē. cū. n. ea coeūt aut diſſoluūť:
generatio corruptiove fit. Quocir-
ca: & Empedocles ad hunc canit
modū. Nullius eſt natura/ ſed ipſa.
Miſtio/ miſtorūq; prius/ diuulſio ſo-
lum. Patet igitur ſermonem eorum
ſuppoſitioni eſſe accōmodatū/ cū
hoc pacto dicūt: ac eos ad hūc dice
re modū. At neceſſariū & illis quoq;
eſt/ vt alterationē dicant a genera-
tione quippiā eſſe diuerſū: fieri ta-
mē haudquaq̃ poteſt/ iuxta ea quę
ab eis dicuntur. Qꝫ autē hoc recte
dicamus: facile eſt perſpicere. nam
quieſcēte ſubſtantia/ vt in ea muta
tionem in magnitudine quæ voca
tur accretio & decretio: ita & altera
tionē fieri videmus. Verū eni fieri
nequit: vt alteratio fiat per ea quę
dicūt qui plura vno principia faci-
unt. Siquidē affectꝰ ipſi iuxta quos
id accidere dicimus: differētiæ ſunt
elemētorū. qđ genus ſūt: caliditas
frigiditas/ albedo nigredo/ ariditas
humiditas/ mollicies durities/ et cę
teræ alię. vti & Empedocles ait:
Albētē penitꝰ ſolē/ calidūq; videri/
Aſt imbrem inter cuncta nigrū ſi-
mul atq; rigentem.
ſimiliter: & de reliquis quoq; defi-
nit pronūciatq;. Quare ſi fieri ne-
queat vt ex igni oriatur aqua/ aut
ex aqua terra: neq; profecto e albo
quicq̃ nigrū fiet/ aut e molli durū.
eadē: et de cæteris quoq; ratio eſt.
hoc autē: eſt alteratio. Anne etiam
p̄ſpicuū eſt: oportere ſemper cōtra-
rijs ipſis vnā ſubijcere materiā: ſiue
loco/ ſiue accretione decretiōeve/ ſi
ue alteratiōe mutatio fiat/ Pręterea
ſimiliter & hoc alterationē eſſe eſt
neceſſe. Etenī ſi alteratio ſit: & ſub-
iectū eſt elemētum vnū/ & omniū

Tral. ve. ex græ. recog.

elemēta quatuor/ et ſimplicia eſſe magis q̃
carnem & os & talia ſimilium partiū. Hi
autem/ hæc quidē ſimplicia & elementa eſ
ſe: terrā autē/ aquā & ignē & aerem cōpo-
ſita. oīſeminariū eni: eſſe horū. ℂIis igitur 4
qui ex vno oīa/ cōſtituūt: neceſſe eſt dicere
generationē & corruptionē/ alterationem.
ſemper eni ſubiectū: manere vnū & idē. ta
le autē: alterari dicimus. ℂIis autē qui ge- 5
nera multa faciūt: differre a generatione al
terationē. cōuenietibus eni & diſſolutis: ge
neratio cōtigit & corruptio. Ideo dicit Em Empedocles.
pedocles hoc modo: ꝙ nullius natura eſt:
ſed ſolū miſtio & ſegregatio miſtorū. Qꝫ
igitur proprius ſit ſermo eorū ſuppoſitio-
ni ita loqui: manifeſtū eſt/ & ꝙ dicunt hoc
modo. Neceſſe autē eſt: & his dicere gene-
rationē eſſe aliqđ p̄ter alterationē. īpoſſibi
le tamē eſt: ſcđm ea q̃ ab eis dicūtur. Hoc
autē/ ꝙ dicimus recte: facile eſt videre. quē-
admodū eni videmus quieſcēte ſubſtantia
in ea trāſmutationē fieri ſecūdū magnitu-
dinē/ quæ vocať augmētatio & diminutio:
ſic & alterationē. ſed tamē ex quibus dicūt/
plura pricipia faciētes vno: īpoſſibile eſt al
terari. paſſiones eni ſecundū quas hoc di-
cimus cōtingere: differētiæ elemētorū ſunt.
dico autē: vt calidū & frigidū/ album & ni-
grū/ ſiccū humidum/ molle durū/ & aliorū
vnūquodq;. vt inquit Empedocles: ſolē al-
bū videre & calidū/ imbrem autē in oībus
nigrū et frigidū. Similiter autē determinat:
& de reliquis. Quapropter ſi non ſit poſſi
bile ex igne fieri aquā/ neq; ex aqua terrā:
neq; ex albo nigrum erit aliquid/ neq; ex
molli durū. Eadē autem ratio: & de alijs.
Hoc autē: erat alteratio. An & manifeſtū
eſt ꝙ ſemper vnā cōtrarijs ſupponēdū ma
teriā: ſiue trāſmutetur ſcđm locū/ ſiue ſcđm
augmentationē & diminutionem/ ſiue ſecū
dū alterationē/ Amplius autem/ ſimiliter
eſt neceſſe eſſe hoc: etiā alterationē. ſi enī al
teratio eſt: & ſubiectū vnū elemētū/ & vna
omnium materia habentiū adinuicē trāſ-

Cap. 1

Tral. ve. ex græ. recog.

2 mutationẽ. et ſi ſubiectũ vnũ ẽ: alteratio ẽ.
Empedocles Empedocles igitur: ipſe videt cõtraria dice
re & ad apparẽtia & ad ſeipſũ. Simul eni
nõ dicit alterũ ex altero fieri elemẽtorum
vllũ: ſed alia oĩa ex his. ſimul autẽ in vnũ
cũ iunxit naturã omnẽ/ præter litẽ: ex vno
fieri rurſus vnũquodq;. Quapropter ex v-
no aliquo vt patet: differẽtijs quibuſdã di-
uerſorũ & paſſionibus/ factũ eſt hoc qui-
dẽ aqua/ illud autem ignis. quẽadmodũ di
cit ſolẽ albũ & calidũ: terrã autẽ graue &
durũ. Ablatis igitur his differentijs (ſunt
enim dimobiles genitæq;) manifeſtum eſt
ꝙ neceſſe eſt fieri & terrã ex aqua/ & aquã
ex terra. ſimiliter autẽ: & aliorũ vnũqđq;.
& nõ tũc ſolũ: ſed & nũc/ trãſmutata paſ-
ſionibus. Sũt enim ex quibus dicit Empe-
docles poſſibiles aduenire/ & ſeparari rur-
ſus: ꝑſertim aduerſantibus adinuicẽ adhuc
lite & amicitia. ideoq;: & tũc ex vno gñata
ſũt. nõ eni ignis et terra et aqua exiſtẽtia
adhuc vnũ: erat oẽ. Incertũ autẽ: et vtrũ pri
cipiũ ei ponendũ vnũ an multa. dico autẽ
ignẽ & terrã & coordinata horũ. ſcđm eni
ꝙ vt materia ſupponitur/ ex quo trãſmuta
ta per motũ fiũt ignis et terra et aqua: vnũ/
eſt elemẽtũ. ſcđm autẽ ꝙ hoc quidẽ ex cõ-
poſitione fit cõuenientibus illis/ illa autẽ ex
diſſolutione: magis elementa quatuor illa/
& priora natura.

CAP. II.

6 VNiuerſaliter itaq; de gene-
ratione & corruptione ſim
plici dicendũ eſt: vtrum eſt
aut nõ eſt/ & quomodo eſt/
& de alijs ſimplicibus moti
bus/ puta de augmentatio-
Plato 1 ne & alteratione. Plato igit̃ ſolũ de genera
tione ſcrutatus eſt & corruptione: quomo
do exiſtant in rebus/ & de generatione nõ
omni/ ſed de ea quæ eſt elemẽtorum. quo-
modo autẽ carnes fiãt/ aut oſſa/ aut aliorũ
quid taliũ: nichil. Amplius: neq; de alte-
ratione/ neq; de augmẽtatione quomodo
exiſtãt in rebus. Vniuerſaliter autem præ-

Vatablus

quæ in ſe ſe viciſſim mutantur v-
na eſt materia. & ſi ſubiectũ vnum
ſit: alteratio eſſe ſolet. Empedocles 2
igitur: & hiſce quæ apparẽt/ & ipſe
ſibi contraria dicere videtur. Nam
& elementorum nullum ex alio fie
ri/ ſed ex eis cętera oia/ et cum vni-
uerſam naturã in vnũ coegit pręter
diſcordiã/ ex illo vno rurſ9 quodq;
fieri: aſſerit. Quare ex vno quodã:
vt patet/ eorũ quæ differẽtijs qbuſ-
dã ac affectibus diſtiнcta ſeparataq;
ſunt/ aliud aqua/ aliud ignis factũ
eſt. quẽadmodũ ſolẽ ait albũ & ca-
lidũ: terrã vero grauẽ atq; durã. De
tractis igit̃ hiſce differẽtijs (detrahi
eni poſſũt. nã genitę ſũt) tũ ex aqua
terrã/ tũ ex terra aquã neceſſario fi-
eri cõſtat. Eodẽ pacto: & cæterorũ
quodq;. nec tũ ſolũ: verũ etiã nũc/
ſi modo mutẽtur iuxta affectus. Nã
de numero eorũ ſunt/ quę adeſſe et
abeſſe rurſus poſſe dixit: præſertim
adhuc inter ſeſe pugnãtibus diſcor
dia & cõcordia. Quocirca: & tũc ex
vno orta ſunt ac genita. nõ enim
vniuerſum ipſũ: ignis/ aer/ aqua/
& terra cũ adhuc vnũ eſſent/ erat.
Sed & id quoq; nequaq̃ liquet: v- 3
trũ ſcilicet ille ipſum vnum/ princi
piũ ſtatuere debeat/ an ipſa multa/
ignem inquam & terram & quę cũ
hiſce eiuſdem ſunt ſeriei. Nã quo
ipſum vnum/ vt materia/ ſubijci-
tur/ ex quo mutatione quæ motio-
nis opera fit/ terra & ignis fiũt: ele
mentũ eſt. At quo/ hoc quidẽ ex cõ
poſitione fit/ coeuntibus iquã illis:
hoc/ elemẽti appellatione dignio-
ta ſũt naturaq; priora.

CAP. II.

OMnino itaq; de gene- 4
ratione et corruptione
ſimplici abſolutaq; v-
trum ſit necne/ & quo
pacto ſit/ et de cæte-
ris abſolutis motibus/ verbi cau-
ſa de accretione & alteratione: di-
cendum eſt. Plato igitur de genera
tione ac corruptione quomodo re-
bus ipſis cõpetant/ cõſiderauit ſo-
lum: nec id quidem de oi/ ſed elemẽ
torũ. quomodo vero carnes/ aut oſ
ſa/ aut quopiã aliud tale gignat̃: ne
quaq̃. Inſup nec de alteratiõe nec de
accretiõe: quonã pacto reb9 ipſis cõ
tingãt. Ad ſũmã: de nulla mutatiõe

Vatablus

niſi ſupficie tenus/quicq̃ vllus defi
niuit: pręterq̃ Democritus cui om
nia fuiſſe curæ videtur/ſed in hoc
nēpe qua via ac ratione fiāt/ iā di
ſcrepat. Nam nec de accretione:
quiſq̃ quicq̃ definiuit/ ſicuti dixi-
mus/quod non vel quiuis dicat.
Dixerūt enim:res ipſas acceſſu rei
ſimilis augeri. id autem quonam
pacto fiat: nihil præterea dixere.
Nec de mistione: nec de aliorum
prope dixerim vllo/verbi cauſa de
actione & paſſione / quonam mo-
do aliud agat / aliud patiatur in
actione naturali. Democritus autē
& Leucippus: figuras concinnant
ex quibus alterationem faciūt atq
generationem. cōgregatione qui-
dem & ſegregatione/ generationē
atq corruptionem: ordine vero &
poſitu/alterationem. Cæterū quo-
niam quæ apparēt/ea vera eſſe pu
tabant/ cōtraria autem & infinita
ſunt quę apparent: infinitas fecere
figuras/ita vt per cōpoſiti trāſmu
tationes idē cōtrariū videatur alij
atq alij/ tranſmuteturq inſerta re
puſilla/& omnino permutato vno
quopiā diuerſum quid appareat.
quandoquidē tragœdia & comœ-
6 dia: eiſdē fiūt literis. ¶ At cū gene
ratio & corruptio diuerſū quid eſſe
oībus fere videātur/& ea q̄ ſūt con
gregatione atq ſegregatione oriri
ac occidere/ & demutatione affe-
ctuū alterari: de his cōtēplēt q hoc
iſtituti habent oportet. Hæc autē:
& multas et quæ rationis fines nō
egrediuntur/ dubitationes habent.
Nam ſi generatio cōgregatio ſit:
multa ex eorū numero q̄ fieri ne-
q̄unt/ euenire ſolēt. Sūt aūt rurſus
aliæ ratiōes quę vrgēt quæq haud
facile ſolui poſſunt: q̄ fieri nō po-
teſt vt quicq̃ aliter ſeſe habeat ſi gē
neratio cōgregatio nō ſit/aut q̄ oī-
no generatio nō ē aut eadē altera-
tio eſt. Atq id/ q̄q̄ difficile: entē
7 dū eſt ſoluere. Principiū autē horū
oīm eſt/ vtrū ea quę ſūt/generent
hoc pacto/accreſcāt/altereturq/ &
hiſce cōtrarias ſubeāt mutationes/
magnitudinibus primis nullā diui
ſionē admittētib9: an nulla ſit ma
gnitudo idiuiſibilis? hoc enī: itereſt
q̄plurimū. Et rurſū/ſi magnitudies
ſint iſectiles: vtrū hæ corpora ſint

Tral. ve. ex græ. recog.

ter ea quæ ſuperficie tenus: de nullo ali-
quis inſtituit/præter Democritum. hic au- Democrit9
tem videtur quidem de omnibus curaſſe:
iā vero in quomodo differt. De augmen-
tatione enim nullus quidem determina-
uit (vt dicimus) quod non & quiuis di-
cat: q̄ adueniente ſimili augmentantur:
quomodo autem hoc: non vltra. Neq de
miſtione: neq de aliorum/ vt ita dicam/
vllo. vt de ipſo agere aut ipſo pati: quomo
do hoc quidem agit illud vero patitur ſe-
cundum naturales operationes. Democri Democrit9
tus autem & Leucippus facietes figuras: Leucippus
alterationem & generationem ex his faci
unt. ſegregatione quidem & congregatio-
ne/generationē & corruptionē: ordine au-
tem & poſitione/ alterationem. Quoni-
am autem exiſtimabant verum eſſe in ap
parendo/contraria autem & infinita ſunt
ea quæ apparēt: figuras infinitas fecerūt/
ita vt mutationibus ipſius cōpoſiti idē cō
trariū videatur alij & alij/& tranſmutetur
paruo immiſto/& vniuerſaliter aliud ap-
pareat vno tranſmutato. ex eiſdem enim:
comœdia fit & tragœdia/literis. ¶ Quo- 7
niā autē videtur fere oibus eſſe aliud gene
ratio & alteratio/et generari q dē & corrū
pi quæ cōgregātur & diſgregātur alterari
autē mutatis paſſionibus: de his iſtituētes
ſpeculari oportet. Dubitationes autē ha-
bēt hæc: & multas & rationabiles. Nā ſi
generatio eſt congregatio: multa accidūt
impoſſibilia. Sūt autē rurſus rationes alię
cogētes/nec faciles vt diſſoluantur: q̄ non
cōtingit aliter ſe habere ſi generatio non
ſit cōgregatio/ aut oino nō eſt generatio/
aut ſi eſt/alteratio eſt. an/etſi hoc diſſoluē-
re ſit difficile: tentandū? Principiū autem
horū oīm eſt/vtrū ſic & generētur & alte-
rētur & augmētētur ea quæ ſunt & his cō
traria patiant/primis magnitudinibus ex
iſtētibus idiuiſibilib9: an nulla ſit magnitu
do idiuiſibilis? differt enī hoc: plurimū. Et
ruſ9/ſi magnitudines ſint ipartibiles: vtrū

Tral.ve.ex græ.recog.

(vt Democritus et Leucippus) corpora hę
8 ſint/an (vt in Timæo) plana? ¶ Hoc igi-
tur ipſū/vt et in alijs diximus/ irrationa-
bile eſt: vſq; ad plana diſſoluere. Quapro
pter magis rationabile fuerit: corpora eſ-
ſe indiuiſibilia. Sed et hæc: multā habent
irrationabilitatē. attamen et hos alterati-
onem et generationem cōtingit facere/ vt
dictum eſt: conuerſione et contactu trāſ-
mutantes idem / et figurarum differen-
tijs. quod quidē: facit Democritus. Qua-
propter: et colorem non dicit eſſe. conuer
ſione enim: colorari. Eo autem qui in pla-
na diuidunt: non amplius. nichil enim fit/
præter ſolida: cōpoſitis. paſſionem enim
non poſſunt generare aliquam: ex ipſis.
Cauſa autem quare minus poſſint confeſ
ſa videre: inexperientia eſt. Quapropter
quicunq; magis inſudauerunt in natura-
libus: magis poſſunt ſupponere talia prin
cipia quibus multa poſſunt cōplicare. qui
autem ex multis ſermonibus eorum qui
exiſtunt indocti ſunt: ad pauca reſpici-
entes facilius enunciant. Videbit autem
quis et ex his: quantū differūt qui phy-
ſice et qui logice conſiderant. De eo enī
quod eſt indiuiſibiles eſſe magnitudines/
hi quidem inquiunt: ꝙ autotrigonum
multæ erit. Democritus autem: videbitur
vtiq; proprijs ac phyſicis rationibus per-
ſuaderi. Manifeſtum autem erit quod
9 dicimus: procedentibus. ¶ Habet ete-
nim dubitationem: ſi quis ponat cor-
pus quoddam eſſe/ et magnitudinē om-
nino diuiſibilem. et hoc poſſibile. Quid
enim erit: quod diuiſionem effugiat?
Si enim omnino diuiſibile eſt/et hoc poſ-
ſibile ſit: ſiue ſimul ſit hoc omnino diui-
ſum (etſi non ſimul diuidatur) ſiue hoc
fiat/ non erit vtiq; impoſſibile. Quapro-
pter et ſecundū ipſum medium: ſimili-
ter. et omnino autem/ ſi omni ex parte
natura eſt diuiſibile: quamuis ſit diui-
ſum / nullum erit impoſſibile factum.

Vatablus

vt Democrito placet atq; Leucip-
po/an plana vt i Timęo ſcribitur?
¶ Hoc igitur ipſum/fieri inquā diſ
ſolutionē ad plana vſq;: cancellos
egreditur rationis. id qđ: alio quoq;
loco iā diximꝰ. Idcirco magis cōſē
taneū rationi fuerit: corpora nō poſ
ſe diuidi. Verū & hęc quoq;: perab-
ſurda ſunt. ſed tamen hiſce altera-
tionē generationēq; vti dictū eſt/
facere/ cōuerſione & attactu atq; fi
gurarū varietate permutādo idē:
contingit. quod ſane: Democritus
facit. Quocirca: non eſſe colorem aſ
ſerit. nam res ipſas per cōuerſio-
nē colore tingi: cēſet. At illis/ qui in
plana diuiſionē faciūt: minime. Ni
hil enim: planis cōpoſitis/ prǽterq̄
ſolida/ fit. quādo: nulla ex eis qua-
litas affectuſve gigni poteſt. Sed
cur parum valeāt quæ cōſentanea
ſunt perſpicere: cauſam habet ipſa
experientiæ vacuitas. Quam ob rē
quotquot diutius circa rerum na-
turalium ſpeculationē verſati ſunt:
ij eiuſmodi principia quæ inter ſe
cohæreant cōſentiantq; q̄ plurimū/
ſupponere magis poſſunt. At qui
e multis rationibus quænam veræ
ſint haudquaq̄ expendere conſue-
uerunt: paucis inſpectis facile pro-
nunciant. Porro ex hiſce perpen- 5
dere etiam quis poteſt: q̄ inter eos
interſit qui naturaliter quiq; via ra
tionali quampiam exercent con-
ſiderationem. Nam de eo quod eſt
magnitudines eſſe īdiuiſibiles/ nō-
nulli quidem inquiunt: ꝙ ipſe ide-
aliſq; triāgulus/ plures erit. At De-
mocritus: rationibus proprijs na-
turæq; accommodatis perſuaſus eſ
ſe profecto videbitur. Quod autem
dicimus: in progreſſu euadet aper-
tum. ¶ Nam res ipſa dubitationē
habet: ſi quis corpus aliquod ma-
gnitudinemq; omnino atq; omni
ex parte diuiſibilē eſſe ſtatuat/ atq;
fieri poſſe vt penitus diuidat. Quid
enim erit: qđ effugiat diuiſionem?
Nā ſi oī ex parte atq; oīno ſit diuiſi
bile/ et ita diuidi queat: ſiue ſimul e-
rit hoc oī ex parte diuiſum (et ſi nō
ſimul diuidatur) ſiue id fiat / nihil
accidet ipoſſibile. Igitur & ſcđm me
diū: haud ſecus. Et in ſūma: ſi oī ex
parte ac oīno diuidi aptū ſit/ ſi diui
datur nullum emerget impoſſibile.

quãdo ne vllũ quidẽ oriaꝛ ĩpoſſibile ſi ĩ decies millies dena millia diuiſũ ſit. q̃uis forte nemo vnq̃ diuidet. Itaq; cũ corpus ipſũ/oĩno tale ſit: diuidatur. quid ergo erit reliquũ? magnitudo? Id enĩ fieri nõ poteſt. eſſet enĩ qppiã: haud diuiſũ. at: erat oĩ ex parte oĩnoq; diuiſibile. At vero ſi nec corp⁹ nec magnitudo relinquatur/diuiſio tamẽ ſit: aut corpus ex pũctis cõſtabit & ea ex quib⁹ cõponiꝛ magnitudine carebũt/ aut nihil oĩno erit. Quare/ ſiue factũ ex nihilo/ ſiue cõpoſitũ ſit: profecto totũ ipſũ nihil p̃terq̃ apparẽs/erit. Similiter ſi ex pũctis cõſtari dicatur: q̃tũ nõ erit. Nã cũ vna in magnitudine ſeſe tangũt et magnitudo vna ꝑpetuaq; eſt/ atq; illa ſimul ſunt: nihilo maius totũ ipſũ reddũt. quoniã ſi totũ in duo aut plura diuidatur: nihilo ipſũ minus q̃ prius euadit. Qua de re puncta etiã ſi oĩa coagmẽtata ſint/nullã efficiũt magnitudinẽ. Verũ enimuero ſi quid tale iter diuidẽdũ corpus/ fiat quale eſt ramẽtũ illud qđ excidit dũ quippiã ſerra ſecatur/ atq; hoc pacto corpus aliqđ e magnitudine abſcedat: idẽ ſermo recidit/quomodo inq̃ diuiſibile illud ſit. Q; ſi id qđ abſcedere ſolet corpus nõ ſit ſed forma quædã affectuſ ve ſeparabilis ſitq; magnitudo ipſa/ pũcta vel tactus ſic affecti: magnitudinẽ ex nõ magnitudinibus cõſtare ĩcõgruũ atq; abhorrẽs eſt. Adhæc pũcta ipſa ſiue a motu vacẽt ſiue eũdẽ ſubeãt: vbinã erũt? vnus enim ſemper duorũ quorundam tactus eſt: tanquã re quapiã alia præter tactũ punctumq; atq; diuiſionẽ exiſtente. Si quis ergo quoduis aut q̃tumlibet corpus/eſſe omni ex parte atq; oĩno diuiſibile ponat: hæc accidunt vniuerſa. Præterea ſi lignũ aut quippiã aliud/ iam diuiſum rurſum cõponas: iterum æquabile pariter atq; vnũ euadit. Igitur ad hunc modũ res ſeſe habet/vt patet: etiam ſi illud quolibet in puncto incidas. Potentia ergo: omni ex parte ac oĩno diuiditur. Quid igitur: præter diuiſionem erit? Nam ſi eſt affectio quædam: at quoniam pacto diſſoluitur in hæc ſitq; ex his/

quoniam neq; ſi in decem millia/ decies millies diuiſa fuerint: vllum eſt impoſſibile. Atqui forſitan: nullus vtiq; diuidet. Quoniam ergo omnino tale eſt corpus: diuidatur. quid igitur erit reliquum? magnitudo? Non enim: eſt poſſibile. nam erit quippiam: non diuiſum. erat autem: omnino diuiſibile. At vero/ſi nullum erit corpus neq; magnitudo/ diuiſio autem erit: aut ex punctis erit & ſine magnitudine ea erunt ex quibus componitur/ aut nichil prorſus. Quare & ſi generabitur ex nichilo & ſi erit compoſitũ: & ipſum vtiq; vniuerſum / nichil/ ſed apparens tantum. Similiter autem & ſi ex punctis: non erit quantum. quando enim tangebant ſe in vna magnitudine/ & vna erat magnitudo & ſimul erant: nichil faciebant maius ipſũ totum. diuiſo enim in duo vel plura: neq; maius neq; minus eſt ipſum totum q̃ prius. Quare ſi etiam omnes ſimul ponãtur: nullam facient magnitudinem. Sed & ſi quid/veluti raſura diuiſo corpore fiat/ & ſic ex magnitudine corpus quoddam abſcedat: idem ſermo/ illud quomodo diuiſibile? Si vero nõ ſit corpus/ſed ſpecies aliqua ſeparabilis/aut paſſio qđ receſſit/et eſt magnitudo ipſa/ puncti/vel tactus hoc paſſi: inconueniens eſt ex non magnitudinibus magnitudinem eſſe. Amplius autem: vbi erunt & immobiles aut moti puncti? tactus enim ſemper vnus: duorum quorundam/ tanquam exiſtente aliquo præter tactum/ & diuiſionem/ & punctum. Si itaq; quis ponat quoduis/ aut quantumuis corpus, omnino diuiſibile: hæc omnia accidunt. Amplius ſi poſtq̃ ego diuiſi lignum/ componam / aut aliquid aliud: rurſus æquale & vnum erit. Igitur ſic ſe habet vt patet: etiam ſi incidero lignum ſecundum quodcunq; ſignũ. omnino igitur diuiſum eſt: potẽtia. quid ergo erit: præter diuiſionẽ? Si enĩ et eſt aliqua paſſio: at quomodo in hæc diſſoluuntur aut generãtur ex his/

Cap. 2 3

Tral.ve.ex græ.recog.

aut quomodo ſeparantur hæc? Quapropter ſi eſt impoſſibile ex tactibus aut punctis eſſe magnitudinem: neceſſe eſt corpora indiuiſibilia eſſe atq; magnitudines. At vero & hæc ponentibus: non minus accidit impoſſibile. Conſideratum autē eſt de his in alijs: ſed hæc ſoluere tentandum eſt. Quapropter: rurſus a principio dubitationem dicere oportet. Omne igitur corpus ſenſibile/ eſſe diuiſibile ſecundum quodcunq; ſignum/ & indiuiſibile: non eſt abſurdum. hoc enim/ potentia: illud vero/ actu exiſtit. Eſſe autem ſimul omnino diuiſibile potentia: impoſſibile videbitur eſſe. Si enim eſt poſſibile & fiat: non tamen vt ſit ſimul ambo actu indiuiſibile et diuiſum/ ſed diuiſum ſecūdū quoduis ſignum. Nichil igitur: erit reliquum. & in incorporeū/ corruptum erit ipſum corpus: & generabitur vtiq; rurſus aut ex pūctis/ aut omnino ex nichilo. & hoc: quomodo erit poſſibile? At vero ꝙ diuidatur in ſeparabiles & ſemper in minores magnitudines/ & in remotas & ſeparatas: manifeſtū eſt. Neq; itaq; ſecundum partem diuidenti erit infinita in minutas partes ſectio: neq; ſimul poſſibile eſt eſſe diuiſum ſecundum omne ſignum (nō enim poſſibile eſt) ſed vſq; ad aliquid. Neceſſe eſt igitur īſecabiles ineſſe magnitudines inuiſibiles: et præſertī ſi erit generatio & corruptio/ hæc quidem ſegregatione/ illa vero cōgregatione. Sermo igitur qui cogere videtur eſſe magnitudines inſecabiles: hic eſt. Q̄r autem latet paralogizans/ & qua latet: dicamus. Quoniā enim non eſt punctus pūcto contiguus: eſſe omnino indiuiſibile/ eſt quidem vt ineſt magnitudinibus/ eſt autem vt nō. Videtur autē quando hoc ponitur: & vbiq; & omni in parte punctum eſſe: quare neceſſe eſſe: diuidi magnitudinem in puncta. vbique enim: eſſe punctus. quare: aut ex tactibus aut ex punctis eſſe. Hoc autem ꝙ ineſt in omni parte/ eſt: quia vnus vbiq; eſt/

Vatablus

aut qualiter hæc ſeparari queūt? Itaq; ſi fieri nequeat vt magnitudines ex punctis aut tactibus cōſtēt: indiuiſibilia ſint corpora magnitudineſq; neceſſe eſt. At vero & iis quoq; qui hæc aſtruūt: nō minus accidit īpoſſibile. de quibus q̄q̄ alias fuit a nobis cōſideratum: tamē ea ipſa ſoluere eniti
oportet. Quam ob rem: iterum 9
ab initio dicenda dubitatio eſt. Igitur ōne corpus ſenſibile/ quōuis ī pūcto eſſe diuiſibile atq; indiuiſibile: nihil eſt abſurdū. potentia ſiquidem/ diuiſibile exiſtit: actu/ indiuiſibile. At vt ſimul ſit omni ex parte potentia diuiſibile: fieri non poſſe videatur. Nam ſi fieri poſſit & fiat: haud quaq̄ ad hūc fiet modum vt ſimul ambo ſit actu/ indiuiſibile inquam atq; diuiſum/ ſed quolibet in pūcto diuiſum. Nihil igitur: erit reliquum. atq; corpus ipſum: corruptione abibit in incorporeum. & rurſū: aut ex punctis/ aut proſus ex nihilo fiet. At id: qui fieri poteſt? At vero ꝙ in ſeparabiles & ſubinde minores atq; iter ſe diſtātes ſeparataſq; magnitudines diuidatur corpus: certū eſt. Itaq; nec per partes diuidenti ſectio quæ in mutula fit: infinita occurret. nec inſuper continget vt omni in ſigno (nō eni eſt poſſibile) ſed quadā tenus diuidatur. Indiuiduas igitur ineſſe magnitudines quę oculi actē fugiāt: neceſſe eſt. et p̄ſertim: ſi generatio cōgregatione/ & corruptio ſegregatione fieri debeat. Quæ igitur ratio magnitudines eſſe indiuiſibiles neceſſario colligere videbat̄: hęc eſt. Sed q̄ cāculo peruerſa ratiocinatione vtatur & quatenus lateat: exponamus oportet. Nam quia punctū puncto non hæret: magnitudines partim ſūt/ et partim nō ſunt omni ex parte diuiſibiles. Sed cū hoc/ poſitū aſſertūq; eſt: punctum vbiuis ac omni in parte videtur eſſe. ita vt in pūcta diuidi magnitudinē ſit neceſſe. quippe cū oī in parte pūctū ſit. quo fit: vt ea vel tactibus vel pūctis conſtet. At oī in parte diuiſibilis eſt: quia vbi vbi vnū eſt/

& oia vt ſingulū quodqꝫ. Vno au
tē plura nō ſunt. nō eni: ſūt de=
inceps. Quare: nō oi in parte di
uiſibilis eſt. Nā ſi per mediū diui
ſibilis ſit: & ꝑ pūctū adhęrēs erit
diuiſibilis. At id: haud quaq̄ fit.
ſiquidē: nec ſignum ſigno / nec
punctū puncto hæret. Hoc autē
eſt: diuiſio & compoſitio. Quare
tā congregatio q̄ ſegregatio eſt:
ſed nō ex inſectilibus & in inſe=
ctilia (complura enim inde emer
gunt abſurda) nec hoc pacto vt
oi ex parte fiat diuiſio (id eni eue
niret: ſi pūctū pūcto hęreret) ſed
ſegregatio ī parua & minora / &
10 cōgregatio ex minoribus fit. At
ſimplex perfectaqꝫ gñatio / cōgre
gatione & ſegregatione defini=
ta non eſt: quemadmodū nōnul
lis placet / qui & eā quæ in conti
nuo fit mutationē / alterationem
eſſe aſſerūt. Verum id ipſum eſt:
in quo prorſus errāt. nō enim ge
neratio ſimplex atqꝫ corruptio /
congregatione ſegregationeve
fit: ſed cū ex hoc in hoc mutatio
fit. Alij vero: omnē eiuſmodi mu
tationē / alterationē eſſe putant.
At in hoc: diſcrimē ſubit. nā hęc
ratione: illa materia / in ſubiecto
exiſtit. Igitur cum in hiſce fuerit
mutatio / generatio erit vel corru
ptio. cū in affectibus & ijs quæ
per accidēs alicui cōpetūt: alte=
ratio. Sed quę cōgregātur / ęgre:
quæ vero ſegregātur facile corru
ptiōi reddūtur obnoxia. Nā ſi a=
qua ī minores aquę particulas ſit
diſcerpta: ī aerē ocyus mutari ſo
let. ſi vero collecta ſit: ſegnius.
quod in hiſce quę poſterius dicē
tur: apertiꝰ fiet. Nūc vero ſit ha
ctenus definitū: fieri nō poſſe. vt
generatio ſit eiuſmodi cōgrega=
tio qualem nonnulli eſſe aſſerūt.

CAP. III.

11 HIs autē determina=
tis pertractatiſqꝫ: pri
mo contēplari opor
tet vtrū ſimpliciter
quippiā / an proprie
nihil generetur cor=
rūpaturve / ſemper autē ex quo=
dam quiddam fiat. vt ex ægro
ſanum / et ex ſano ægrum: aut
puſillum ė magno / & magnum

et omnes vt vnuſquiſqꝫ. plures autē vno nō
ſunt. conſequenter enim: non ſunt. Quare:
non omni in parte. ſi enim ſecundum me=
diū eſt diuiſibilis: & ſecundum contiguum
punctum erit diuiſibilis. Hoc autem non.
non enim eſt contiguum ſignum ſigno: aut
punctum puncto. Hoc autem: eſt diuiſio /
aut compoſitio. Quare eſt & congregatio
& ſegregatio: ſed neqꝫ in impartibilia &
ex impartibilibus (multa enim ſunt impoſ
ſibilia) neqꝫ ita / vt omni in parte diuiſio fi=
at (ſi enim eſſet contiguus punctus pun=
cto: hoc vtiqꝫ eſſet) ſed in parua & minora
eſt ſegregatio / & congregatio ex minori=
bus. Sed nō ſimplex & ꝑfecta generatio /
cōgregatione & ſegregatione determinata
eſt: vt quidam inquiunt. eā vero quę in cō=
tinuo eſt / mutationē: alterationē. Sed hoc:
eſt / in quo errāt ſcd̄m oia. eſt eni generatio:
ſimplex & corruptio non congregatione et
ſegregatione: ſed cū mutatur ex hoc ī hoc.
Alij autem putant alterationem eſſe: om=
nem talem mutationem. Hoc autē differt.
nam in ſubiecto / hoc quidem eſt ſecundū
rationem: illud autem ſecūdum materiam.
Quando igitur in his fuerit mutatio: gene=
ratio erit aut corruptio. quando autem in
paſſionibus / & ſecundum accidēs: altera=
tio. Quæ autē ſegregantur & cōgregātur:
leuiter et difficulter corruptibilia ſūt. Si eni
in minores aquas aqua diuiſa ſit: citius aer
generatur. ſi autem cōgregata ſit: tardius.
magis autē erit manifeſtū: in ſequentibus.
Nūc autē tātū determinatū ſit: ꝙ īpoſſibi
le eſt generationem eſſe congregationem /
qualem quidam inquiunt. CAP. III.

DEterminatis autem his pri= 10
mo ſpeculari oportet / vtrū
generetur quippiam ſimpli
citer & corrūpatur: an pro=
prie quidem nichil / ſemper
autem ex aliquo / & quid.
Dico autē vt ex laborāte / ſanū: & laborās /
ex ſano. aut paruū / ex magno: & magnū /

Tral.ve.ex græ.recog.

ex paruo.& omnia alia:hoc modo.Si enĩ ſimpliciter erit generatio: ſimpliciter vtiq̃ fiet ex non ente. Quare verum erit dicere: ꝙ ineſt quibuſdam ipſum non ens.quædam enim generatio/ ex non ente aliquo: vt ex non albo/aut ex non bono. Simplex autem:ex ſimpliciter non ente.ipſum autẽ ſimpliciter:aut primum ſignificat/ſecundũ vnumquodq̃ prædicamẽtorũ ipſius entis/ aut vniuerſale & omnia compræhendens. Si igitur primum: ſubſtantiæ erit generatio ex non ſubſtantia. cui enim non ineſt ſubſtãtia:manifeſtum eſt ꝙ neq̃ aliorum vllum prædicamentorum. vt neq̃ quale/ neq̃ quantũ/ neq̃ ipſum vbi. ſeparabiles enim eſſent paſſiones: a ſubſtantijs. ſi autem:non ens omnino negatio erit vniuerſaliter omniũ.quare:ex nichilo neceſſe eſt. id generari quod generatur. De his igitur in alijs dubitatũ eſt atq̃ determinatũ ſermonibus ãplius:breuiter autẽ & nunc dicendum eſt/ꝙ aliquo quidẽ modo ex nõ ente ſimpliciter generatur/modo autem alio ex ente ſemper. ipſum enim potentia ens/ actu autem non ens:neceſſe eſt præexiſtere/dictum vtroq̃ modo. Quod autẽ et his determinatis/mirabilẽ habet dubitationẽ/ruſus repetẽdũ:quomodo eſt ſimplex generatio/ ſiue ex potentia ente/ ſiue etiã quomodo aliter. Dubitabit enĩ aliqs/ an ſit ſubſtãtiæ generatio et huius:ſed nõ qualis/ aut quanti/ aut ipſius vbi. Eodem autẽ modo:et de corruptione. ſi enĩ quid generatur:manifeſtum eſt ꝙ erit potentia ſubſtantia aliqua/actu autem non/ex qua generatio erit:et in quã neceſſe eſt id trãſmutari quod corrũpitur. Vtrũ igitur ierit quid huic aliorũ actu?dico autem vt nunquid erit quantum/ aut quale/ aut vbi id quod potentia ſolum / eſt hoc et ens/ ſimpliciter autem non hoc neq̃ ens? ſi enim nichil / ſed omnia potentia: et ſeparabile accidet id eſſe quod ſic eſt non ens/ et inſuper (quod maxime timentes erant: qui

Vatablus

e puſillo.& reliqua oĩa:ad hũc modũ.Nã ſi generatio ſimpliciter ſit: quippiã profecto e nõ ente ſimpliciter abſoluteq̃ fiet. Quare verum erit dicere: quibuſdã nõ ens cõpetere.quippe cum: generatio quædã e quodã nõ ente/ceu e nõ albo vel non bono fiat. At ſimplex generatio:e nõ ente ſimpliciter/ fit. Porro ſimpliciter abſoluteq̃ non ens:aut id quod ex omnibus entis prædicamentis primũ eſt/ aut quod eſt vniuerſale & cuncta ambit cõtinetq̃/ſignificat. Igĩt ſi primũ:e nõ ſubſtãtia/erit ſubſtantiæ generatio. At cui ſubſtantia non cõpetit:nec ei cæterorũ prædicamẽtorũ vllũ/veluti qualitatẽ/q̃ntitatẽ/aut vbi/cõpetere poſſe palã eſt. nã alioquí:affectus ipſi a ſubſtantia ſeparari poſſẽt. Q̃ ſi ita res habeat:oĩno ipſũ non ens vniuerſaliter oĩm erit abnegatio. Quare id quod generatur: ex nihilo gignatꝰ erit neceſſe. Sed de hiſce in alijs libris latius addubitatũ ſimul atq̃ definitũ fuit: verum cõpẽdioſe in præſentia quoq̃ dicamus oportet/ e nõ ente ſimpliciter aliquo modo fieri generationẽ/ & alio/ ex ente ſemper. nãq̃ ens potẽtia/ ſed actu non ens: pręexiſtat eſt neceſſe, q̃d ſane: vt patet/ vtroq̃ dicitꝰ modo. Determinatis autem hiſce: id rurſum exacte diſquiramus oportet 12 quod mirã habet ambiguitatem: quonam inq̃ pacto generatio ſimplex ſit/ ſiue ex ente potentia/ ſiue etiã alio quouis modo fiat. Dubitauerit nãq̃ quiſpiã: vtrũ ſubſtãtię ac rei huiuſce/ ſed nõ qualitatis/ q̃titatis/ aut vbi/ generatio ſit. eodẽ modo & de corruptione. Nã ſi q̃d oriatur: quandã potẽtia/ non actu ſubſtãtiã eſſe/ dilucidũ eſt ex qua ſi at generatio/ & in quã id mutari neceſſe ſit q̃d corruptionẽ ſubit. Vtrũ igitur ex cęteris quæ actu ſũt: quippiã huic cõpetet/ vtrũ inq̃ id q̃d potẽtia dũtaxat hoc aliq̃d atq̃ ens eſt/ ſimpliciter aũt neq̃ hoc aliq̃d neq̃ ens: q̃titas erit/ aut qualitas/ aut vbi? nã ſi actu nihil ſit/ ſed oĩa potẽtia: eueniet & id q̃d ita ẽ nõ ens/ eſſe ſeparabile/ & inſup (id q̃d ſemper maxime ſũt veriti: qui

Vatablus

primi in Philoſophia verſati ſunt)
nihilo præexiſtente quippiam gi-
gni. Qꝫ ſi verum non ſit/hoc qui-
dem ſubſtantiam & hoc aliquid eſ
ſe/ſed e cæteris prædicamentis ali
quid: continget (vt iam diximus)
affectus ipſos a ſubſtãtijs poſſe ſe-
13 parari. ¶De hiſce igitur quoad fi-
eri poteſt:& quęnã ſit cauſa cur ge
neratio tã q̃ ſimpliciter q̃ quę ſecdm
partẽ fit ſemp ſit/differẽdũ eſt. Sed
cum vna quidẽ cauſa ſit vnde mo
tus eſſe principium dicimus/altera
vero ipſa materies: de tali cauſa di
camus oportet. Nam de illa quidẽ
prius eſt dictũ/ cum de motu age-
remus: eſſe inquã aliud quod om-
ni tempore perdurat immobile/ &
aliud quod i motu ſemper eſt. Sed
de principio illo quod mutationi
non eſt obnoxium: primæ Philoſo
phiæ eſt determinare ac pertracta-
re. At de eo qđ cætera iccirco mo-
uet quia continue moueatur: quid-
nam eorum quæ ſingularia vocan
tur eiuſmodi cauſa ſit/poſterius e-
rit aſſignandum. Nũc autem eam
quæ velut in materiæ ſpecie ſi-
ta eſt cauſam/ per quam generatio
& corruptio nunquam natura defi
ciũt: dicamus oportet. Nam ſimul
forſitã & hoc emerget/ & id quo de
nuper dubitauimus: quonam in-
quam pacto de generatione & cor-
ruptione ſimplici dicere cõueniat.
Inuehit autem & id quoqꝫ magnũ
abunde dubium: quænam cauſa
ſit vt generatio generationi ſem-
per cohæreat & alteram altera ſub-
inde ſequatur/ſi quidem quod cor-
ruptionen ſubit ad id proficiſcitur
quod nequaq̃ in ratione rerum exi
ſtit. qđ autẽ in ratione rerũ minime
exiſtit: nihil eſt. Nam qđ haud eſt:
neqꝫ ſubſtantia eſt/ neqꝫ qualitas/
neqꝫ q̃titas/neqꝫ vbi. Igitur ſi ſemp
quippiã eorũ quæ ſũt in ratione re
rũ abeat: cur nõ dudũ vniuerſũ ip-
ſum cõſumptũ fuit atqꝫ inane eua
ſit/ cũ id ex quo fit genitorũ qdqꝫ fi
nitũ ſit/ nõ enim propterea ꝙ id ex
quo quid fit infinitum ſit: non defi
cit: id enim: eſſe nequit. nihil enim
actu infinitum eſt: ſed potentia tã-
tum/nempe diuiſione ipſa. Quare
hãc ſolã cauſam eſſe oportebat cur
nunq̃ deficiat: quia ſemper quippiã

Tral. ve. ex græ. recog.

primi philoſophati ſunt) ex nullo gene-
rari præexiſtente. Si autem hoc quidem
eſſe hoc aliquid aut ſubſtantiam / non
exiſtit / ſed aliorum quippiam prædica-
mentorum: erunt quemadmodum dixi-
mus/ ſeparabiles paſſiones a ſubſtantijs.
¶Et de his igitur quantum fieri poteſt/ 13
tractandũ eſt: & quæ cauſa ſit vt genera-
tio ſemper ſit/ & quæ ſimpliciter & quæ
ſecundum partem. Cum autem ſit cauſa/
vna quidem vnde principium motus eſ-
ſe dicimus/vna autem materia: talẽ cau-
ſam dicere oportet. de illa enim dictum
eſt prius in de motu ſermonibus: ꝙ eſt
hoc quidem immobile per omne tem-
pus/illud vero quod mouetur ſemper. ho-
rum autem/de immobili quidem princi-
pio diſtinguere: prioris eſt Philoſophiæ.
De eo autem quod propterea ꝙ cõtinue
mouetur alia mouet: poſterius aſſignan-
dum eſt/quid talis eorum quæ ſingularia
dicuntur/cauſa eſt. Nunc autem eam quę
vt in materiæ ſpetie ponitur cauſam/dica
mus: ob quã ſemper generatio & corru-
ptio nõ deficiũt ſcđm naturã. ſimul enim
forſitan hoc fiet manifeſtũ/ & de eo qđ
nunc dubitatum eſt: quonam pacto opor
teat dicere de ſimplici generatione & cor
ruptione. Habet autẽ dubitationem ſuf-
ficientem/& quæ cauſa ſit vt connecta-
tur generatio: ſi quod corrumpitur ad nõ
ens abit/non ens autẽ nichil eſt. neqꝫ enĩ
quippiam eſt aut quale aut quantum aut
vbi: ipſum non ens. Si igitur ſemper ali-
quid eorum quæ ſunt abit: cur non con-
ſumptum eſt iamdudum / & inane ip-
ſum vniuerſum/ ſi quidem finitum eſt id
ex quo fit eorum quæ generantur vnũ-
quodqꝫ: non enim propterea ꝙ infini-
tum id ſit ex quo generatur: non defi-
cit. Hoc enĩ: eſt impoſſibile. actu enĩ nul-
lum eſt infinitum: potentia autẽ/in diuiſi-
onem. Quare oportebat hãc eſſe ſolã cau
ſam/non deficiendi: quoniam generatur

Tral. ve. ex græ. recog.

quiddam ſemper minus. nũc autẽ: hoc nõ
videmus. Quocirca propterea ꝙ huius
corruptio alterius eſt generatio/& huius
generatio alterius eſt corruptio: inquietã
neceſſe eſt trãſmutationẽ eſſe. De eo igitꝰ
qđ eſt generationẽ et corruptionẽ ſimili-
11 ter ſemper eſſe circa vnũqđqꝫ entiũ: hanc
exiſtimãdum eſt ſufficientẽ omnibus cau
12 ſam. ❡ Propter quid autem hæc quidem
ſimpliciter dicuntur generari & corrum-
pi/illa autem non ſimpliciter: rurſus tra-
ctandum/ ſi idem eſt generatio quidem
huius/corruptio autẽ huius: & corruptio
quidem huius/generatio autẽ huius. quęrit
enim: aliquam rationem. Dicimus enĩ
ꝙ corrumpitur nunc ſimpliciter/& nõ ſo-
lum hoc. & hęc quidem/eſt generatio ſim
pliciter: hæc autem corruptio. hoc autem:
generatur quidem aliquid/non autẽ ſim-
pliciter generatur. dicimus enim diſcẽtẽ:
fieri quidem ſcientem/fieri autem ſimpli-
citer/ non. Quemadmodum igitur deter-
minauimus ſæpe/dicentes ꝙ hoc quidem
ſignificat hoc aliquid/hoc autem nõ: pro-
pter hoc cõtingit quod quæritur. Differt
autem: in quod trãſmutetur id quod trãſ-
mutatur. puta forte quæ in ignem eſt via/
generatio ſimplex / corruptio autẽ alicu-
ius eſt/ puta terræ. terræ autem genera-
tio: aliqua generatio/generatio autem nõ
ſimpliciter/ corruptio autem ſimpliciter/
Parmenides. puta ignis. ſicut Parmenides dicit: duo/ip
ſum ens & nõ ens inquiẽs ignẽ & terrã.
Hęc autẽ/aut alia talia ſupponere: nichil
differt. modũ enĩ quærimus: ſed nõ ſubie
ctũ. In nõ ens igitur ſimpliciter/eſt corru-
ptio ſimplex: in ſimpliciter autẽ ens/gene-
ratio ſimplex. Quibus igitur determinata
ſũt: ſiue igni & terra/ ſiue alijs quibuſdã:
horũ erit hoc quidẽ ens/hoc autẽ nõ ens.
Vno igitꝰ modo differt in hoc: ſimpliciter
generari & corrũpi/a nõ ſimpliciter. Alio
autẽ modo/materia: qualiſcũqꝫ qđã vtiqꝫ
ſit. Cuius enĩ magis differẽtię hoc aliquid

Vatablus

fiat minus. nunc autem: hoc fieri
minime cernimus. Ergo propterea
ꝙ interitus huius/ alterius eſt or-
tus/& contra ortus huius/ alterius
interitus: neceſſario accidit vt mu-
tatio irrequieta ſit & ſubſiſtere ne-
queat. Cur igitur generatio & corru
ptio ſimiliter/ſemꝑ ſit circa vnum-
qđqꝫ eorũ quæ ſunt: hãc apud oẽs
cauſã ſatis eſſe putandũ eſt. ❡ Sed
quã ob rẽ alia ſimpliciter/alia non
ſimpliciter oriri ac interire dican-
tur/rurſum conſideremus oportet:
ſi quidẽ idem eſt generatio huius
& illius corruptio/ atqꝫ huius cor-
ruptio & illius generatio. Id enim:
quandam poſtulat rationem. Di-
cimus enim: quippiam ſimpliciter
nũc & nõ ſolũ hocce/corrũpi. atqꝫ
hęc gñatio/generatio ſimpliciter: et
hæc corruptio/corruptio ſimplici-
ter eſt. Fit autem & hocce quidem
aliquid: non autem ſimpliciter. ete
nim eũ qui diſcit: ſcientem fieri di
cimus/non autem ſimpliciter fieri.
Quia igitur quædã (id qđ definiẽ-
do ſæpe diximus) hoc aliquid ſi-
gnificãt/quædam non: hac ſane de
cauſa quod in quæſtione verſatur
euenit. Refert enim haud parũ: in
quod mutetur id quod mutationẽ
ſubit. verbi cauſa/quæ ad ignẽ fit
tranſitio: ea forſitan generatio ſim-
plex eſt/& alicuius ceu terræ corru-
ptio. At terræ generatio/ generatio
quædam eſt: cæterũ generatio ſim-
pliciter non eſt/ſed corruptio ſim-
pliciter/puta ignis: ſicuti Parmeni
des aſſerit: qui duo/ens inquam &
non ens/ignẽ & terrã eſſe dicit. Ve-
rũ hęc/an alia eiuſmodi ſupponã-
tur: intereſt nihil. quandoquidem:
modum quærimus/nõ ſubiectum.
Quæ igitur ad non ens ſimpliciter
fit migratio: corruptio ſimplex eſt.
Quæ vero ad ens ſimpliciter: ſim-
plex generatio. Quibus igitur illæ/
ſiue igni & terra/ ſiue quibuſdam
alijs definitæ ſunt: horum profe-
cto alterum ens/ alterum non ens
erit. Vno igitur modo ſimpliciter
quippiam generari ac corrumpi/ et
nõ ſimpliciter: hoc iter ſe differũt.
Altero: materiæ qualitate cõditio-
neve. Cuius enim differentiæ poti-
us hoc aliquid ſignificant: ea ma-
gis ſubſtãtia eſt. Contra/cuius diſ-

ferentiæ priuationē magis ſignifi-
cant: ea magis non ens eſt. Vt ca-
lor/ p̄dicamētū qddā et ſpecies eſt:
frigiditas/priuatio. his autē differē
tijs: ignis & terra differunt. At ple-
riſq; videtur: illa potius ſenſibili et
iſēſibili differre. Nā cū ad ſenſibilē
materiā mutatio fit: tū gigni quip
piam aiunt. cū ad eā quę ſub ſen-
ſum non cadit: corrūpi. Quādoqui
dē: ens & nō ens ſentiēdo & nō ſen
tiendo definiunt. quemadmodum
quod ſcibile eſt/ ens eſſe aſſerunt.
quod ſciri non ſolet/ non ens. quip
pe cum ſenſus ipſe: ſciētię vim ob-
tineat. Igitur hi vt res ipſas viuere
quia ſentiāt aut ſentire poſſint: ita
eaſdē eſſe quia ſub ſenſum cadant
arbitrātur/ veritatē modo quodam
ſectātes/ ſed hoc falſi dicētes. Itaq;
generari quippiā ſimpliciter atq;
corrumpi: iuxta opinionē alio atq;
veritatē accidit modo. Nā ſpiritus
& aer: ſenſu quidē/ minus ſunt. &
proinde illi: quæ ſimpliciter corrū-
puntur/ mutatione ad illa tenden-
te corrumpi dicunt. atq; generari:
cum in rem tangibilē/ terrāq; mu-
tantur. Reuera vero: hoc aliquid et
ſpecies magis ſūt q̄ ipſa terra. Cur
igit̄ ſit aut non ſit ſimplex genera-
tio quę eadē alicuius corruptio eſt/
& corruptio ſimplex quæ itidē ge-
neratio alicuius eſt: cauſam dixi-
mus. Nā id: ob materiæ diſcrimen
euenit. nempe/ aut ꝙ ea ſubſtantia
ſit vel non ſit: aut ꝙ hæc magis/ il-
la minus. & non/ quia materia ex
qua mutatio venit & ad quā profi
ciſcitur: alia magis/ alia minus ſen
ſu percipi queat. Dicuntur autem
quædā ſimpliciter/ quædā ſolū ali-
quid fieri: nō ob mutuam genera-
tionem/ ſed iuxta eū quem nuper
diximus modū. Nam hoc tantum
nuper definitum determinatumq;
fuit: curnam cum omnis generatio
ſit alterius corruptio/ & omnis cor
ruptio cuiuſpiam alius generatio/
tam oriri q̄ interire non ſimiliter tri
buamus hiſce quæ in ſeſe viciſſim
mutari ſolēt. At quod poſtremo lo-
co fuit dictū/ hoc idem minime in
quæſtionem reuocat: ſed quam ob
rem quod diſcit/ nō ſimpliciter fie-
ri ſed fieri ſciens/ quod vero naſci-
tur fieri dicatur. Hæc autem i prædi

ſignificāt: magis ſubſtātia eſt. cuius autē
priuationem: non ens. puta: calidum prę-
dicamentū aliquod & ſpecies/ frigiditas
autem priuatio. differūt autem ignis &
terra: his differētijs. Videtur autem mul-
tis: magis ſenſato & non ſenſato differre.
quando eni in ſenſatā tranſmutatur ma
teriā: generari inquiūt. quādo autē in nō
manifeſtā: corrūpi. Ens eni et nō ens: in
ſentire et non ſentire determinant. quēad
modū ſcibile quidē ens: ignotū autem nō
ens. ſenſus eni: ſciētiæ habet virtutē. Quē-
admodū igit̄ illi i ſētire vel poſſe/ viuere: ſic
et eſſe exiſtimāt ita et res/ modo quodā
proſequētes veritatē/ id autē dicētes nō ve
rū. Cōtingit itaq;: ſecundum opinionem
& ſecundum veritatem aliter & genera-
ri ſimpliciter & corrumpi. ſpiritus enim
& aer: ſecūdū ſenſum quidē/ minus ſunt.
ideo & quæ corrūpuntur ſimpliciter: in
hæc trāſmutatione corrūpi dicūtur. gene
rari autē: quādo in tāgibile & in terram
trāſmutātur. ſecundū veritatē autē: magis
hoc aliquid & ſpecies hęc ſunt/ q̄ terra. Eſ
ſe igit̄ ſimplicē generationē corruptionē
exiſtentē alicuius/ corruptionē autē ſimpli
cē generationē exiſtētē alicuius: dicta eſt
cauſa: propter eni materiā differre: aut eo
ꝙ ſubſtātia eſt aut nō/ aut ꝙ hæc magis
hæc vero nō. an ꝙ hæc quidē magis ſen-
ſata eſt materia ex qua & in quā/ hęc ve-
ro minus eſt. Dicunt̄ autē hęc quidē ſim-
pliciter generari/ hęc autē aliquid ſolum:
nō ex adinuicē generatione/ ſed ſcd̄m quē
diximus nūc modū. nūc eni tantū deter-
minatū eſt: quare omni generatione exi-
ſtēte corruptione alterius/ & oi corrupti-
one exiſtēte alicuius alterius generatio-
ne non ſimiliter attribuimus generari &
corrūpi ijs quæ adinuicē trāſmutant̄. qd̄
autē poſt dicitur/ nō quærit hoc: ſed qua-
re diſcens quidem/ non dicitur ſimplici-
ter generari/ ſed generari ſciens/ planta
autem generari. Hæc autem: determina-

Vatablus

igitur ſubiectũ quippiam ſit/& af
fectio atq; qualitas quæ de ſubie-
cto nata eſt dici ab eodem diuer-
ſa ſit/ſitq; vtriuſq; horũ mutatio:
alteratio ſane eſt quando ſenſibile
ſubiectum permanens/in ſuis mu
tatur affectibus/qui aut contrarij/
aut inter contrarios medij ſunt. ſi
cuti corpus idẽ pmanens: viciſſim
modo ſanũ/modo ægrum eſt. atq;
æs/q̃q̃ idem: alias teres atq; rotun
dum eſt/alias anguli ſpeciẽ præ ſe
fert. At cũ totũ mutatur/nec ſẽſibi-
le quicq̃ vt ſubiectũ idẽ permanet/
ſed perĩde euenit vt cũ ex toto ſe-
mine ſãguis/aut ex tota aqua aer/
aut ex aere toto aqua fit: iã qd eſt
tale/generatio huius eſt & illi9 cor
24 ruptio. Et maxime: ſi ex inſenſibi-
li ad id quod aut tactu aut ſenſi-
bus vniuerſis ſenſibile eſt/mutatio
fiat/aut cõtra. vt cũ ex aere gigni-
tur aqua: aut eadem in aerẽ corrũ-
pitur. etenim aer: propemodũ in-
ſenſibilis eſt. Cæterũ in hiſce ſi qua
e contrarietate affectio eadem re-
maneat in eo qd ortũ eſt quæ pri-
us in eo quod interijt erat/ ceu ſi/
cũ ex aere fit aqua aeris perſpicui-
tas aut frigus/in aqua remaneat:
affectionum alterutram eius eſſe in
quod mutatio fiat minime opor-
tet. Sin minus: erit alteratio. Verbi
cauſa muſicus homo corrumpi-
tur: & homo non muſicus gigni-
tur. homo vero/ idem perſeuerat.
Si ergo muſica/atq; muſicæ vacu-
itas non eſſet affectio per ſe homi-
nis: generatio profecto foret alte-
rius/& alterius corruptio. Quapro
pter hæc hominis quidẽ affectio-
nes ſunt: hominis vero muſici ho
miniſq; non muſici/generatio atq;
corruptio. Nũc autẽ id: eius qd p-
manet/ affectus eſt. Proinde circa
ea q̃ eiuſmodi ſunt: alteratio exi-
ſtit. Cũ igitur cõtrarietatis mutatio
in q̃titate eſt: accretio eſt atq; decre
tio. cũ in loco: latio. cum in affectu
atq; qualitate: alteratio. At cum id
non remanet in quo affectuũ alter
aut oino accidẽs exiſtit: tũ gñatio
vnius eſt & alius corruptio. Porro
ſubiectũ ortus et interit9 ſuſceptiuũ:
maxime quidẽ ac pprie materies
eſt. quodã aũt modo: & id quoq; qd
cæteris alijs mutationibus ſubijci

Tral. ve. ex græ. recog.

igitur eſt aliqd ſubiectũ/ & aliud paſſio/ quæ de ſubiecto nata eſt dici/ & eſt tranſmutatio vtriuſq; horum: alteratio quidẽ eſt/quãdo manente ſubiecto ſenſibili exiſtente tranſmutatur in eius paſſionibus aut contrarijs aut medijs. vt corpus ſanũ eſt: & rurſus laborat manens idem. & æs: quandoq; rotundum/quandoq; autẽ angulare/idem exiſtens. Quando autem totũ trãſmutatur nõ manẽte aliquo ſenſibili/ vt ſubiecto eodẽ/ ſed quaſi ex ſemine toto ſãguis/aut ex aqua aer/aut ex aere omni aqua: generatio iam hoc tale/huius autẽ corruptio. maxime autẽ: ſi trãſmutatio fiat ex iſenſibili in ſenſibile aut tactu aut omnibus ſenſibus. puta: quando aqua generatur/ aut corrumpitur in aerem. aer enĩ: valde inſenſibilis eſt. In his autẽ ſi aliqua manet paſſio eadẽ cõtrarietatis in generato & corrupto/ puta quando ex aere aqua/ ſi ambo tranſparentia aut frigida: non oportet huius alteram paſſionem eſſe in quod tranſmutatur. Si autem non: erit alteratio. verbĩ gratia: muſicus homo corruptus eſt: homo autem non muſicus generatus eſt. homo autem: manet idem. Si igitur huius paſſio non eſſet ſecũdum ſe muſica & immuſica: huius quidẽ eſſet generatio/huius autẽ corruptio. Ideo hominis quidẽ hæc eſt paſſio: hominis autẽ muſici & hominis immuſici generatio & corruptio. nũc autẽ paſſio hæc: manentis. ideo: eſt alteratio ſecundum talia. Quãdo igitur ſecũdũ quantũ eſt trãſmutatio cõtrarietatis: augmentatio eſt & diminutio. quando autẽ ſecũdũ locũ: latio. quando vero ſecundũ paſſionẽ & quale: alteratio. quando autẽ nichil manet cuius altera paſſio eſt & accidens: vniuerſaliter generatio/huius autem corruptio. Eſt autem materia: maxime proprie ſubiectum generationis & corruptionis ſuſceptibile. modo autẽ aliquo: & quod alijs trãſmutationibus. quoniam omnia ſubiecta: ſuſce-

Cap.
4
5

Tral. ve. ex græ. recog.

ptiua ſunt cõtrarietatum aliquarum. De
generatione igitur ſiue eſt ſiue non/& quo
modo eſt:& de alteratione: determinatũ
ſit hoc modo.

CAP. V.

18 DE augmentatione autẽ re-
liquum eſt dicere: & quid
differt a generatione & al
teratione:& quomodo au
gmentatur vnũquodq; qđ
augmentatur/ & diminui-
tur quodcunq; diminuitur. Scrutandum
itaq; primo:vtrum ſolũ in ipſo circa quod
eorũ adinuicẽ differẽtia eſt. verbi gratia:
ꝙ ex hoc in hoc tranſmutatio/ vt ex po-
tentia ſubſtantia in actu ſubſtantiam/ ge
neratio eſt. quæ autem circa magnitudi-
nem:augmentatio & diminutio. quæ au-
tem circa paſſiones: alteratio. vtraq; au-
tem: ex potentia exiſtentibus in actum
tranſmutatio dictarum eſt. An etiam:mo
dus differt trãſmutationis: videtur enim
quod alteratur: non ex neceſſitate tranſ-
mutari ſecundum locum/neq; quod gene
ratur. quod autem augmentatur & dimi-
nuitur:alio autem modo ab eo quod fer-
tur. quod enim fertur:vniuerſum mutat lo
cum. quod autem augmentatur: quemad
modum quod deducitur. hoc enim manẽ
te:particulæ tranſmutantur ſecundum lo-
cum/ non quemadmodum quæ ſphæræ.
hæ enim:in æquali loco toto manẽte/trãſ
mutantur. quæ autem eius quod auge-
tur: ſemper in ampliorem locum. in mino
rem autẽ:quæ eius quod diminuitur. Q2
igitur differt nõ ſolum in ipſo circa quod/
ſed & ſic/tranſmutatio eius quod genera-
tur/. & alteratur/& augmentatur: manife
19 ſtum eſt. ¶ Circa quod autem eſt tranſ-
mutatio augmentationis & diminutionis
(circa magnitudinem autem videtur eſ-
ſe) augeri & diminui qualiter accipien-
dum eſt:vtrum ex potentia quidem ma-
gnitudine & corpore/ actu autem incor-
poreo & ſine magnitudine generari cor-

Vatablus

ſolet. propterea ꝙ ſubiecta omnia:
quarundam contrarietatum ſuſce-
ptiua ſunt. De generatione igitur
ac corruptione ſi eſt necne/& quo
pacto eſt/ item de alteratione: hoc
modo ſit definitũ atq; determina-
tum.

CAP. V.

REſtat de accretione 25
dicamus: quonam a
generatione & altera-
tione differat/ & quo
pacto vnũquodq; eo
rũ quæ ſuſcipiũt incrementum au
geatur/& quoduis eorum quæ de-
creſcũt diminuatur. Primo itaq; cõ
ſiderare oportet: vtrũ mutua earũ
inter ſe differentia in eo ſolũ ſita
ſit circa quod verſari ſolent. verbi
gratia vtrum eo ſolum inter ſe diſ-
ſideant/ꝙ ea mutatio quæ ex hoc
in hoc tendit/puta ex ſubſtãtia po
tentia in ſubſtantiam actu genera
tio ſit/ quæ vero circa magnitudi-
nem verſatur accretio & decretio/
quæ autem circa affectum altera-
tio/ atque earum quæ poſteriore
loco dictæ ſunt vtraq; etiam ex hiſ
ce quæ potentia ſunt ad ea quę ſũt
actu mutatio ſit: an etiam muta-
tionis modus differat/ Nam nec
id quod alterationem ſubit/nec id
quod generatur: neceſſario mutari
loco cernitur. quod autem accre-
ſcit/aut decreſcit: cernitur. at alio q̃
quod fertur modo. quod enim fer-
tur: tota mole locum mutat. quod
autẽ accreſcit: perinde atq; quod
diſtendi produciq; ſolet. hoc enim
manente: partes alio/nõ ſicuti glo
bi partes/migrant ſuumq; deſerũt
locum. nam globi partes toto ma-
nente æquabili in loco: locũ ex lo-
co mutant. at partes eorũ quæ au-
gentur/ ſemper in ampliorem lo-
cum vergere ſolent: & eorum quæ
decreſcũt/ in minorem. Generati- 26
onem igitur alterationemq; & ac-
cretionem non ſolum obiecto ſed
ipſo item mutationis modo differ
re: pſpicuũ eſt. ¶ At id circa qđ ac 27
cretio decretiove verſari ſolet (ver
ſari autẽ videtur: circa magnitudi
nẽ) vtro modo accretionem decre-
tionemve ſubire exiſtimãdum eſt:
vtrum mq̃ ex potentia quidẽ ma-
gnitudine ac corpore/ ſed actu nec
corpore nec magnitudine corpus

Vatablus

fieri an non/putandum eſt? atq;
cum hoc bifariam dici contin-
gat: vtro modo ſit accretio? v-
trū ex ſeparata ipſa per ſe mate
ria: an exiſtēte in alio corpore?
An neutro modo fieri queat? nā
ſi ſeparata ſit: aut nullum occu-
pabit locū/ veluti punctus qui-
dam/ aut vacuū vel corpus nō
ſenſibile/ erit. Horum autem/ al
terum non contingit: alterum
neceſſe eſt/ in aliquo eſſe. quod
enim ex eo oritur: id ſemper a-
licubi erit. quare & illud: aut per
28 ſe/ aut per accidens. At vero ſi
ſit in aliquo/ & ita quidem ſeiū-
ctum ſit vt nihil illius aut per ſe
aut per accidens ſit: multa pro-
fecto vel quæ fieri nequeāt eue-
nient. Dico autem vt ſi ex aqua
fiat aer: idem nō erit/ aqua mu-
tationem ſubeunte/ ſed quia in
aqua vt in vaſe materies eius
eſt. Nihil enim vetat: infinitas
eſſe materias. quare & actu fie-
ri. Adde q;: nec ita aer ex aqua
oriri videtur/ vt permanente a-
29 qua/ aer inde egrediatur. ¶Sa-
nius igitur fuerit: inſeparabilem
omnibus materiam tribuere. vt-
pote quæ vna numero eadēq;
ſit: ratione non vna. At vero:
nec puncta nec lineas/ corporis
materiā ponere iiſdem de cau-
ſis oportet. ſed cuius vltima ſūt
hæc: id materies eſt/ quę nec ſi-
ne affectu vnquam/ nec ſine for
30 ma eſſe poteſt. Gignitur igitur
abſolute: aliud ex alio. id quod
alio quoq; loco iam definitum
eſt. Atq; ab aliquo actu exiſten-
te: quod eiuſdem ſit aut gene-
ris aut ſpeciei. vt ignis ab igni:
aut ab homine homo. Aut ab
actu. durum enim: a non du-
31 ro fit. Cum autem & corporeæ
ſubſtantiæ materies ſit corpo-
ris iam talis (nullum enim eſt:
commune corpus) eadem & a
magnitudine & ab affectu/ ra-
tione quidē/ non itē loco ſepara
bilis eſt/ niſi & ipſi quoq; affe-
ctus ſeparabiles ſint. Patet igit
ex his q̄ addubitauimus: accre
tionē nō eſſe mutationē e potē-
tia qdē magnitudine/ actu ve-
ro nullā habēte magnitudinē.

Tral. ve. ex græ. recog.

pus & magnitudinē? Et cū hoc duplici-
ter contingat dici: qualiter augmētatio
fit? vtrum ex ipſa ſeparata ſecundum ſe
materia: an exiſtente in alio corpore?
An impoſſibile vtrumq;? ſeparata enī
exiſtens: aut nullum poſſidebit locum
velut punctus aliquis/ aut vacuum erit
& corpus nō ſenſibile. Horū autē: hoc
quidē nō contingit/ hoc autē neceſſe eſt
in aliquo eſſe. ſemper enim alicubi erit:
quod generatur ex eo. Quapropter & il
lud: aut ſecundū ſe/ aut ſecundū accidēs.
Sed ſi in aliquo exiſtit/ ſi quidē ſeparatū
ita ſit vt nō illius ſecundū ſe aut ſecūdū
accidēs aliquid ſit: cōtingēt multa & im
poſſibilia. Dico autē verbi gratia: ſi ge-
nerabitur aer ex aqua/ nō aqua erit trāſ
mutata/ ſed propterea q; vt in vaſe aqua
ineſt materia eius. Infinitas enim: nichil
prohibet materias eſſe. quapropter: &
generari actu. Amplius: neq; ſic videtur
generari aer ex aqua/ vt exiēs ea manēte.
¶Melius ergo eſt facere oībus inſepara 20
tā eſſe materiā: vt exiſtētē vnā & eādem
numero/ ratiōe aūt nō vnā. At vero neq;
pūctos neq; lineas: ponēdū corporis ma
teriā/ propter eaſdē cauſas. illud autē cu
ius hæc vltima: materia erat/ quā neq;
ſine paſſione poſſibile eſt eſſe/ neq; ſine
forma. Generatur igitur ſimpliciter al-
terū ex altero: queādmodum & in alijs
determinatū eſt. & ab aliquo autē actu
exiſtēte: aut eiuſdē generis aut eiuſdem
ſpeciei. vt ignis ab igne: aut homo ab ho
mine. aut ab actu. durū eni: a non duro
generatur. Quoniā autē eſt & ſubſtātiæ
corporeæ materia corporis talis (corpus
eni cōmune: nullū) eadē & paſſionis &
magnitudinis eſt/ ratione quidē ſepara-
ta/ loco autē nō ſeparata/ niſi & paſſio-
nes ſint ſeparabiles. Manifeſtū autē ex
quæſitis: q; non eſt augmentatio/ tranſ-
mutatio ex potentia magnitudine/ actu
autem nullam habente magnitudinem.

Cap. 5

Tral.ve.ex græ.recog.

ſeparatū enim eſſet: qđ cōmune. hoc autem ꝙ impoſſibile ſit: dictum eſt prius in alijs. Amplius autem: talis tranſmutatio/non augmentationis propria/ſed generationis. Augmentatio enim: eſt inexiſtentis magnitudinis additamētum. diminutio autem: minoramētum. Ideo oportet habere aliquā magnitudinē: id quod augetur. Quapropter non ex materia ſine magnitudine: oportet eſſe augmētationem in actum magnitudinis. generatio enim erit magis corporis: nō augmentatio. Accipiendum itaꝗ magis/quaſi tangentes quęſtionem a principio: quali exiſtente ipſo augmentari & diminui/cauſas quærimus. Videtur itaꝗ: eius quod augetur quæcūꝗ pars aucta eſſe. Similiter autē & in diminutione: minor generata eſſe. Amplius autē/adueniēte aliquo augmētari: & recedēte diminui. Neceſſe autē: aut incorporeo augmētari/aut corporeo. Si igitur incorporeo: erit ſeparatū qđ cōe. īpoſſibile autē eſt: a magnitudine materiā eſſe ſeparabilē. ſicuti dictū eſt prius. Si autem corporeo: duo corpora in eodē loco erūt/et quod augetur/& quod auget. eſt autem & hoc: impoſſibile. Sed neꝗ ſic cōtingit dicere fieri augmentationē et diminutionem: vt cū ex aqua aer. tunc enim: maior tumor eſt generatus. Non enim augmētatio hoc: ſed generatio quidē eius in quod tranſmutatur erit/corruptio autē cōtrarij/augmētatio aūt neutrius. Sed aut nullius: aut ſi quid cōmune amborū exiſtit/eius qđ generatur/& eius qđ corrūpit̄. verbi gratia: ſi corpus. Aqua aūt nō aucta eſt/neꝗ aer: ſed hoc qdē deperijt/hoc autem generatū eſt. corpus autē eſt: ſi quid auctū eſt. ſed & hoc: impoſſibile. Oportet enī ſaluare: ratione inexiſtentia ei quod augetur & diminuitur. Hęc aūt ſūt tria: quorū vnū eſt/quācūꝗ partē maiorē eſſe eius quæ augetur ma-

Vatablus

quandoquidem quod commune eſt: ſeparabile eſſet. hoc autē eſſe non poſſe: dictum iam eſt. Præterea talis mutatio: accretionis propria non eſt/ſed generationis. Nā accretio: magnitudinis quæ in quopiam ineſt/augmentatio eſt. Decretio vero: eiuſdem diminutio. Quamobrē id quod accreſcit: magnitudinē quandam habeat oportet. Proinde nequaquam conuenit: accretionem/ e materia quæ magnitudinis ſit expers/ ad actum magnitudinis eſſe. potius enim eſſet generatio corporis: nō accretio. Potius itaꝗ ſumamus oportet quaſi tractātes ab iitio quęſtionē/qualis/accretio decretiove/cuius cauſas q̄rimus/exiſtat. 32
Igitur eius quod accrementum ſuſcipit: pars quæuis augeri videtur. Atꝗ pari modo in decretione: minor euadere. Præterea accedente quopiam accreſcere: & abeunte decreſcere. Itaꝗ aut incorporeo/aut corpore augeri illud: neceſſe eſt. Si igitur incorporeo: quod commune eſt/ſeparabile erit. At a magnitudine materiā eſſe ſeparabilem: quēadmodum prius eſt dictum/impoſſibile eſt. Sin vero corpore: duo corpora/ id inquam quod augetur/& quod auget/in eodē erunt loco. quod etiam fieri nequit. At vero nec accretionē de- 33
cretionēve perinde fieri atꝗ cū ex aqua fit aer (tunc enī moles: fieri maior aſſolet) dicere contingit. nō enī id: accretio/ſed eius quidē in quod mutatio fit generatio / contrarij vero corruptio erit. neutrius autē: accretio. Immo aut nullius/aut ſi qd vtriſꝗ ei inquam quod oritur & ei qđ īterit cōmune eſt/veluti corpus/eius erit. Et nec aqua nec aer accreſcit: verū illa interit/hic oritur. ſed corpus: ſi quid augeatur. At hoc quoꝗ fieri neqt. Nā ea ſeruare oportet: quæ ei quod accreſcit decreſcitve/ratione cōpetunt. Hæc autem: tria ſunt. quorū primū eſt: magnitudinis quę accreſcit/partē quālibet ma

Vatablus

ſorem effici. verbi gratia/ ſi ca=
ro: carnis. Alterum : accedente
quopiam. Tertium: ſeruato pa=
riter atq; manente eo quod accre
tionem ſubit. Nã cũ quippiã ſim
pliciter abſoluteque gignitur aut
interit: non permanet. At cum al
teratur/ aut accreſcit decreſcitve:
quod alteratur aut incrementa
ſuſcipit/ id permanet. verum illic
affectio: hic magnitudo/ eadẽ nõ
manet. Qz ſi mutatio illa quã di=
ximus/ eſſet accretio: contingeret
profecto quippiã nulla re accedẽ
te permanenteve accreſcere/ nul=
laq; abeũte decreſcere/ & id non
manere quod ſuſcipit accretionẽ.
At hoc: ſeruare oportet. qppe cũ:
accretio talis eſſe ſupponatur.
34 ¶Sed quęret aliquis/ quid eſt qđ
accreſcit: verũ id cui nõnihil ad=
ditur? verbi cauſa ſi quid crus au
geat: crus ne maius euadit/ quod
autẽ incrementũ pręſtat/ ipſum
inq̃ alimẽtum/ minime? Sed cur
nõ ambo incremẽta ſuſcipiunt?
Nam tã quod additur q̃ cui addi
tio fit/ maius reddi aſſolet: haud
ſecus atq; cũ aquę vinũ miſcue=
ris. pari enim ratione utrũq; ma
ius eſt. An quia huius ſubſtantia
maneat: illius vero/ puta cibi
haudquaq̃? Quãdo & illic quoq;
qđ euincit ac ſuperat in ipſa mi
ſtione augeri dicitur: ceu vinum.
Nam vniuerſa miſtura: vini non
aquæ functionem exercet. In al=
teratione quoq; ſimiliter / ſi ca=
ro & ſubſtãtia ipſa maneat/ eorũ
vero affectuũ qui per ſe cõpetũt
quiſpiã inſit qui prius nõ inerat:
hoc ſane alteratũ eſt. Id autẽ quo
alteratũ eſt: iterdũ nihil patitur/
interdũ & illud quoq; pati ſolet.
Verũ qđ alterat/ atq; motus prin
cipiũ: in eo eſt qđ alteratur/ & eo
qđ accreſcit. quod eni mouet in
hiſce eſt. Quãdoq dẽ & qđ ingeri
ſolet/ fieri aliquãdo maiꝰ poteſt:
et corpus qđ eo fruitur. vt ſi qđ i=
geritur: ſpiritus fiat. Verũ cũ hoc
patitur: corrumpi ſolet/ nec in eo
eſt id qđ mouendi vim obtinet.
35 ¶Cũ aũt de hiſce ſit abũde ad=
dubitatũ: dubitationis ſolutionẽ
inuenire enitamur oportet/ illud
ſeruãtes/ pmanẽte inq̃ eo qđ au=

Tral. ve. ex græ. recog.

gnitudinis. verbi gratia: ſi caro/ carnis.
Et adueniente aliquo. Et tertium : vt
ſaluetur quod augetur & maneat. Cum
enim generatur aliquid ſimpliciter/ aut
corrumpitur: non manet. Cum autem
alteratur/ aut augetur aut minuitur: ma
net idem quod augetur/ aut alteratur.
ſed tum quidem paſſio/ tum autem ma
gnitudo : eadem non manet. Si itaque
erit prædicta / augmentatio : continget
nullo adueniente neq; manente auge=
ri/ & nullo recedẽte diminui/ et non ma
nere quod augeť. ſed hoc ſaluare opor=
tet. ſupponitur enim augmentatio: ta=
lis. ¶ Quæret autem aliquis quid ſit 21
quod augetur: vtrum cui apponitur a=
liquid? verbi gratia: ſi quid crus auge=
at hoc maius/ quod autem auget cibus/
nõ? Quare igitur: nõ ambo aucta ſunt?
maius enim / quod apponitur / & cui:
quemadmodum quando miſces aquæ
vinũ. ſimiliter enim: plus vtrumq;. An
quoniam huius quidem manet ſubſtan
tia: huius autem non/ verbi gratia cibi?
Quoniam & ibi dominãs dicitur in mi
ſtione: vt quoniam vinum. facit enĩ vini
opus/ ſed non aquæ: vniuerſa miſtura.
Similiter & in alteratione/ ſi manet ca=
ro exiſtẽs & quod aliquid eſt/ paſſio au
tẽ aliqua exiſtit earũ quæ ſecundum ſe/
quę prius nõ exiſtebat: alteratũ eſt hoc.
Quo autem alteratum eſt : hoc quan=
doq; quidem nichil paſſum eſt/ quan=
doq; autem & illud. Sed alterans &
principium motus: in eo quod augmen
tatur & alteratur. In his enim: mo=
uens. quoniam & ingrediens generare=
tur vtiq; maius: & accipiens id corpus.
verbi gratia/ ſi ingrediens fiat vtiq; ſpi
ritus: ſed corrumpitur hoc patiens / &
mouens non in hoc. ¶ Quoniam au= 22
tem quæſitũ eſt de his ſufficiẽter: opor=
tet & ſolutionẽ quæſtionis tentare in=
uenire/ ſaluantes manẽte eo quod au=

Cap. 5

Tral. ve. ex græ. recog.

getur/ & adueniente aliquo augeri/rece
dente autem minui. Adhuc autē:quod-
cunq; ſignū ſenſibile aut maius aut mi-
nus factū eſſe/& non vacuū eſſe corpus/
neq; duas magnitudines in eodem neq;
incorporeo augeri. Suſcipiendū autem
cauſam determinantes prius vnū quidē
ꝙ anomœomera augentur/cū homœo-
mera augentur. cōponitur enim ex his:
vnumquodq;. Deinde ꝙ caro & os &
vnaquæq; taliū partiū eſt duplex: quē-
admodū & aliarū in materia ſpeciē ha-
bentiū. etenim materia dicitur & ſpeci-
23 es:caro aut os. ❡Quācūq; igitur partē
augmētari & adueniente aliquo ſecun-
dū ſpeciē quidē eſt poſſibile. ſecūdū ma
teriā autem:nō eſt. Oportet autē intelli
gere: queadmodū ſi qs mēſurabit eadē
mēſura aquā. ſemper enim aliud & ali-
ud:id qđ generat. Sic vtiq; augmētatur
materia carnis/& non cuicūq; partiū ali
quid aduenit/ ſed hoc quidem defluit/
hoc autē aduenit. formæ autē & ſpeciei:
cuicūq; particulæ. In anomœomeris au
tē:hoc magis manifeſtum. verbi gratia
manu:ꝙ proportionaliter aucta eſt. ma
teria enim altera exiſtens: eſt manife-
ſta magis hic q̄ in carne & homœo-
meris. Ideo & mortui magis videbitur
eſſe adhuc caro & os: q̄ manus & bra-
chiū. Quapropter eſt quidē vt quæcūq;
pars carnis aucta ſit:eſt autē vt nō. ſecū
dū ſpeciē eni cuicunq; aduenit: ſecundū
24 materiā vero nō. ❡Maius autē totū ge
neratᷓ eſt:adueniente aliquo quidē qđ
vocatur cibus et cōtrariū/trāſmutato au
tem in eandem ſpeciem. verbi gratia:
ſi ſicco adueniet humidum. cum autem
aduenerit: trāſmutabitur et generabitur
25 ſiccū. ❡Eſt eni vt ſimile ſimili augmēte
26 tur:eſt autē vt diſſimili. ❡Quæret autē
aliquis:quale oportet eſſe id quo augeᷓ.
Manifeſtū igitur:ꝙ potentia illud. ver-
bi gratia/ſi caro: potētia carnē/ actu au-

Vatablus

geᷓ/atq; adueniēte aliquo fieri ac
cretionē/ & abeūte decretionē. et
inſuper: quoduis ſenſibile ſignū
maius minuſve reddi. & neq; cor
pus eſſe inane/neq; eodem in lo
co duas eſſe magnitudines/neq;
incorporea re quicq̄ augeri. Su-
mēda autem erit cauſa vno qui-
dē prius a nobis definito: diſſimi
laria inq̄ augeri cum ſimilaria ac
creſcunt. ex his eni: quodq; cōpo
nitur. Deide carnē/& os/& id ge
nus partiū quāq; perinde atq; cæ
terarum quę formā habēt in ma-
teria: duplicē eſſe. nam materies
atq; forma: caro dicitur aut os.
❡Partē igiᷓ quālibet augeri & ac
cedēte aliquo ſecūdū formā qui-
dē: eſt poſſibile. at ſecūdū mate-
riam: haudquaq̄. Intelligere au- 36
tem perinde oportet: atq; ſi quis
aquam menſura eadem metia-
tur. quod enim fit: aliud atq; ali-
ud ſemp̄ eſt. Ad hūc itaq; modū
& carnis materies augetur: et nō
cuiuis parti eius qppiā additur/
ſed alia dilabitur/alia accedit. At
cuiuis figuræ ac formæ parti: fit
acceſſio. Id autē: magis conſtat 37
in hiſce quæ diſſimiliū ſunt par-
tium / vt in manu ꝙ iuxta pro-
portionis rationē aucta ſit. quā-
doquidē materies cū diuerſa eſt:
facilius dignoſcitur hic q̄ i carne
& hiſce quę ſimiliū ſūt partium.
Iccirco & cum mortuum eſt quip
piā: magis adhuc caro & os q̄ ma
nus & brachiū eſſe videtur. Qua-
re: partim augetur carnis q̄libet
particula/partim nō augetur. Nā
ſcđm formā quidem: cuiuis parti
quippiā adiungitur. ſcđm mate-
riā vero: haudquaq̄. ❡Totum ta 38
mē maius euadit: accedēte quo-
piam quod nutrimentum atq; cō
trariū nominatur/ & in eādē for
mam tranſeūte. vt ſi humidū ſic-
co accedat: & cū iā acceſſerit: mu
tationē ſubeat fiatq; ſiccū. ❡Nā
partim ſimile ſimili partim diſſi-
mile diſſimili accreſcit. ❡Dubita 39
uerit autē quiſpiam: quale id eſſe
oporteat quo quid augetur. Palā
itaq; eſt: hoc/potentia illud quod
augetur eſſe oportere. vt ſi caro ac
cretionē ſubeat: id quo illa accre-
ſcit potētia carnem eſſe/actu au-

Vatablus

tem aliud.quod ſane vbi corrum
pitur:caro fieri ſolet. Non igitur
ipſũ:per ſe/ ſolũq; eſt (nã alioq;
generatio eſſet/non accretio) ſed
id quod augetur cum eo eſt.Qua
liter igitur hoc affecto/illud auge
ri ſolet:an miſto haud ſecus atq;
ſi quis vino aquam infundat/ &
idẽ id quod ammiſtum eſt effice
re vinũ poſſit? An ſicut ignis ta-
ctum cremabile adurit: ſic & id
cui augendi facultas delegata eſt
in eo exiſtẽs quod accreſcit/q̃dq;
actu caro eſt/ quod acceſſit e po-
tentia carne/ actu carnem facere
conſueuit? Illo igitur ſimul exi-
ſtẽte:idipſum accidit. quoniam
ſi ſeorſum eſſet: generatio ſane
foret. Nam ignem ad hũc facere
modum contingit:videlicet inie
ctis in eum qui iam eſt/ lignis.
verum ita quidem: accretio eſt.
At cum ligna ipſa incenduntur:
40 generatio. ¶Quantitas autẽ vni
uerſalis nulla fit:ſicuti nec ani-
mal quod nec homo ſit/nec ſin-
gularium aliquod.ſed vt hic vni
uerſale:ſic & illic quãtitas. Caro
igitur & os et neruus & ſimulares
partes: accedente quidem quãto
aliquo/ ſed nõ carne quanta au-
41 geſcunt. Quo igitur potentia ſi-
mul vtrumq; exiſtit/videlicet ca
ro quanta : hoc quidem auget.
nam carnem quantam fieri opor
tet. Quo vero ſolum caro : hoc
alit. hoc enĩ nutritio & accretio:
ratiõe differũt. ¶Quocirca q̃diu
ſaluũ manet animal etiã ſi decre
tionẽ ſubeat/alitur: ſed nõ ſemꝑ
accreſcit. Atq; nutritio idẽ quod
accretio exiſtit:ratio tamẽ eſt di-
uerſa.Quo enim id q̃d adiũgitur
atq; additur potẽtia caro q̃ta eſt:
hoc carnẽ augere poteſt. quo ve
ro caro potẽtia ſolũ:hoc nutrire.
Hoc autem: forma ſine materia
eſt.vt tibia:potẽtia quędã in ma
teria eſt. ſimiliter:& q̃duis aliud
42 inſtrumẽtũ.Q̃ ſi materies aliqua
accedat quę potẽtia ſit tibia/ et po
tẽtia q̃titatẽ habeat:hæ tibiæ ma
iores euadẽt.Sin vero nihil ꝓter-
ea agere poſſit/ ſed res ꝑinde ha-
beat vt cũ vino ſubide plus aquę
imiſceẽ q̃ tãdẽ vinũ aqueũ reddit
facitq; aquã: tũ q̃titatis decretio

Tral.ve.ex græ. recog.

tem aliud. Corrupto autẽ hoc:caro ge-
nerata eſt.Non igitur ipſum: ſecũdum
ſe. generatio enim eſſet: non augmenta
tio.ſed q̃d augetur:in hoc. Quid igitur
patiẽs ab hoc auctum eſt: an miſtum/
quemadmodũ ſi quis vino ſuperinfun-
dat aquam/ hoc autẽ poſſit vinum face
re quod miſtum? Et queadmodũ ignis
tangẽs vrẽda vrit:ita in eo q̃d augetur/
& exiſtente actu carne/ quod ineſt au-
gmentatiuum/ adueniente potẽtia carne
fecit actu carnẽ? Ergo:ſimul exiſtente.ſi
enĩ ſeorſũ: generatio. Eſt enĩ ita ignẽ fa
cere:ad exiſtentẽ/adiungentẽ ligna.ſed
ſic quidẽ:augmentatio eſt. Quãdo autẽ
ipſa ligna incenduntur: generatio eſt.
¶Q̃tum autẽ vniuerſale quidẽ nõ ge- 27
neratur: queadmodũ nec animal quod
nec homo nec aliquid eſt ſingulariũ.ſed
vt hic/vniuerſale:ita & illic/q̃tum. Caro
autẽ/aut os/aut manus et horũ homœo
mera:adueniente quidẽ aliquo q̃to/ ſed
nõ carne q̃ta. Secundũ id igitur ꝙ potẽ
tia vtrũq; eſt/verbi gratia/q̃ta caro:ſic au
get.etenĩ:q̃tam oportet generari & car-
nẽ.ſecundũ autẽ ꝙ ſolũ caro eſt: nutrit.
etenĩ ſic differũt:cibus et augmẽtatio ra
tione. ¶Ideo nutritur q̃dẽ quouſq; ſal 28
uatur/ & q̃d diminuitur: augmentatur
autẽ non ſemper.& nutrimẽtũ:augmẽ-
tationi idẽ quidẽ eſt/ eſſe autẽ aliud. Se-
cũdũ enĩ ꝙ eſt id quod aduenit poten-
tia quanta caro:augmẽtatiuũ carnis eſt.
ſecundũ autẽ ꝙ ſolũ potẽtia caro:nutri-
mentũ. Hoc autem: eſt ſpecies ſine ma
teria. vt fiſtula:potentia aliqua in ma-
teria eſt.ſimiliter: & aliud quodcũq; or-
ganum. Si autem aliqua aduenerit ma
teria exiſtens potẽtia fiſtula/ habens &
quantum potẽtia:hæ erunt maiores fi-
ſtulæ.Si autem amplius facere non po-
teſt/ſed vt aqua vino ſemper ãplius mi-
ſta in fine aquaticum facit & aquam:
tunc diminutionem facit quanti/ ſpe-

Cap. 5 6

Tral. ve. ex græ. recog.

cies autem manet.

CAP. VI.

29 QVoniã autẽ oportet primum de materia & de vocatis elementis dicere/ſiue ſint ſiue non/ & vtrum ſempiternum ſit vnumquodq;/aut generetur aliquo modo/& ſi generetur/ vtrũ ex ſeinuicẽ generentur omnia eodẽ modo/aut aliquod primum eorum vnũ ſit: neceſſe eſt prius vtiq; dicere de quibus indeterminate dicitur nunc. Omnes eni qui elemẽta generant/ & qui ea quæ ex elementis: ſegregatione vtuntur & congregatione/& ipſo facere & pati. Eſt autem cõgregatio: miſtio. Quomodo autem miſceri dicimus: nõ eſt determinatum manifeſte. Sed neq; alterari poſſibile eſt/neq; ſegregari/neq; cõgregari: nullo faciente neq; patiente. Etenim plura elementa facientes generãt/faciendo et patiendo abinuicẽ: quis ex vno neceſſe ſit dicere factionẽ. Et hoc recte dicit Diogenes: ꝙ ſi nõ eſſent ex vno omnia/nõ eſſet facere & pati abinuicẽ. verbi gratia calidum infrigidari:& hoc calefieri rurſus. nõ enĩ trãſmutantur caliditas & frigiditas in ſeinuicẽ: ſed manifeſtũ eſt ꝙ ſubiectũ. Quapropter in quibus facere eſt & pati: neceſſe eſt horũ vnã eſſe ſubiectã naturã. Omnia igitur talia eſſe dicere/nõ verũ eſt: ſed in quibus/ ipſũ abinuicẽ eſt. ¶Sed ſi de ipſo facere & pati & de miſtione videndũ ſit: neceſſe eſt & de tactu. Neq; enĩ facere hęc et pati poſſunt proprie: quæ non eſt poſſibile ſeinuicẽ tãgere. neq; non tangentia ſeinuicẽ aliqualiter: cõtingit miſceri primũ. Quapropter de tribus his determinãdũ eſt: quid tactus/& quid miſtio/et q̃d factio. Principiũ autẽ accipiamus hoc. neceſſe enim: entiũ quibus eſt miſtio/ eſſe hæc adinuicẽ tactiua. & ſi aliquid facit/ hoc autem patitur principaliter: & his ſi=

Diogenes.

Vatablus

fit/forma aũt remanet.

CAP. VI.

CVm autem de materia & hiſce quæ nuncupãtur elemẽta primo dicere oporteat an ſint necne/ & vtrum vnumquodq; eorũ ſempiternum ſit an ortum ſubeat aliquo pacto / & ſi generentur vtrum ex ſeſe mutuo generentur eodem modo omnia an inter ipſa vnũ aliquod primũ ſit: prius vtiq; de hiſce diſſeramus neceſſe eſt de quibus nunc dicitur indefinite. Omnes enim/tã qui elemẽta ipſa/q̃ qui ea quę cõſtãt ex elemẽtis generant: ſegregatione & cõgregatione/atq; actione & paſſione vtuntur. Eſt autẽ cõgregatio: miſtio. Sed quonã pacto oppiã miſceri dicatur: plane ac dilucide haud quaq̃ ẽ definitũ. At vero nec alterari quicq̃ nec ſegregari cõgregarive: nullo patiẽte aut agẽte poteſt. Etenim qui plura faciũt elemẽta: actione & paſſione mutua/ generationẽ fieri cẽſent. q̃q̃: ex vno facta omnia dicãt neceſſe eſt. Atq; hoc recte quidem dicit Diogenes: niſi ex vno eſſent omnia/ nõ poſſe vicaſſim agere & pati / ceu calidũ frigefieri & idẽ rurſum calefieri. non enim calor & frigus/in ſeſe mutuo tranſeũt: ſed ipſũ/ vt patet/ ſubiectũ mutationẽ ſuſcipit. Quare: horũ quib⁹ actio cõpetit vnã eſſe ſubiectam materiã neceſſe ẽ. Dicere igit̃ vniuerſa eſſe eiuſmodi/ nõ eſt verũ: ſed ea quib⁹ mutuo a ſeſe pati & agere inſitum eſt. ¶At vero ſi de actione paſſioneve & de miſtione contemplandũ ſit: & de tactu ſpeculemur eſt neceſſe. Nã neq; agere & pati ea poſſunt proprie q̃ ſe mutuo tãgere nequeũt: neq; fieri poteſt vt miſceantur quæ non quodam modo ſeſe tangunt prius. Quare de hiſce tribus/ videlicet quid tactus/quid miſtio/& deniq; quid actio: determinandũ videtur. Hinc autẽ: ſumatur initiũ. Nã ex entibus ea quibus miſtio cõpetit eſſe apta vt ſeſe mutuo tãgãt: eſt neceſſe. atq; ſi quid agat & aliud patiatur proprie: ſimili itidem modo atq; illa afficiẽtur. 43

Quocirca: de tactu prius dicen-
44 dū eſt. ¶Fere igitur vt & cætera
queꝗ alia noia pluribus dicūtur
modis/ & partim vniuoce/ par-
tim altera ab alteris prioribuſꝗ:
ſic & de tactu quoꝗ res ſeſe ha-
bet. Sed tamen quod proprie di-
citur: ad ea accōmodari ſolet quę
ſitum habent. Situs autem: hiſce
quibus & locus cōpetit. etenim:
peride vt Mathematici/ de tactu
& loco reddamus oportet/ ſiue
eorum quodꝗ ſeparatum ſit/ ſiue
alio modo habeat. Si ergo tange
re ſit queadmodū antea eſt defi-
nitū/ extrema ſimul eſſe: ea profe
cto ſe mutuo tangēt quę cum diſ
cretas magnitudines ſitumꝗ ha
beant/ extrema ſimul habēt. Por-
ro cum ſitus omnibus quibus &
locus competat/ atꝗ ſupra & in-
fra & id genus oppoſita/ prima
loci differentia ſint: omnia ſane
quæ ſeſe mutuo tangunt/ pōdus
leuitatemve/ aut vtraꝗ aut alte-
rū habebūt. quę autē talia ſunt:
actiua ſunt & paſſiua. Vnde con
ſtat ea ſuapte natura mutuo ſeſe
tangere: quorum cū viciſſim mo
bilia ſint atꝗ motiua / diſcretis
ſeparatiſꝗ magnitudinibus/ ex-
45 trema ſunt ſimul. Cæterum cum
id quod mouet nequaquā ſimi-
liter id moueat quod motū ſubit/
ſed neceſſe ſit vt idē/ aliud moueat
motū & ipſū/ aliud immobile p-
ſiſtens: haud aliter de ipſo quoꝗ
agente dicendum eſſe in aperto
eſt. Nam id quod mouet/ agere
quippiam: & contra quod agit/
mouere dicunt. Verum differen-
tiam ſubeunt: & proinde ea di-
ſtinguamus oportet. Nō enim fi
eri poteſt vt quoduis mouens a-
gat: ſi patiēti agēs opponamus.
patiens autem: ſit cui motus ſecū
dum affectū cōpetit. affectus ve-
ro: ſecūdū quē ſolū alteratio fit.
vt albedo & calor. ſed mouere:
latius ꝗ̄ agere patet. Illud igitur
palam eſt: ea inquā quæ mouent
partim mobilia tangere/ partim
minime. Verum ea tangere vni-
uerſaliter diffiniūtur: quæ ſitū ha
bēt & quorū alterū motiuū eſt/ al
terum mobile/ idꝗ viciſſim/ qui-
bus agere atque pati competit.

militer. Ideo: primum dicendum eſt de
tactu. ¶Fere igitur vt & aliorū nomi- 31
num vnūquodꝗ dicitur multifariā/ &
hæc quidē homonyme/ hæc autē altera
ab alteris & prioribus: ſic ſeſe habet &
de tactu. Sed tamē pricipaliter dictum:
inexiſtit habētibus poſitionē. poſitio au
tē: quibus & locus. etenī Mathematicis
ſimiliter reddendū eſt tactū & locum: ſi
ue eſt ſeparatum vnūquodꝗ eorū/ ſiue
alio modo. Si igitur eſt/ vt determinatū
eſt prius/ tangere/ vltima habere ſimul:
hæc vtiꝗ tangēt ſeinuicē quæcūꝗ de-
terminatas magnitudines/ & poſitionē
habentia/ ſimul habēt vltima. Quoniā
autem poſitio quidem quibus & locus
inexiſtit/ differentia autē loci ſurſum et
deorſum & talia oppoſitorum: omnia
ſeinuicem tangentia grauitatē vtiꝗ ha-
bebūt aut leuitatē/ aut ambo aut alterū.
talia autē: paſſibilia & actiua. Quapro-
pter manifeſtum eſt: ꝙ hæc tangere na-
ta ſunt ſeinuicem/ quorum diuiſis ma-
gnitudinibus ſimul vltima ſunt/ exiſten-
tibus motiuis & mobilibus adinuicem.
Quoniā autem mouēs nō ſimiliter mo
uet quod mouetur/ ſed hoc quidē neceſ-
ſe eſt motum & ipſum mouere/ hoc au-
tē immobile exiſtēs: manifeſtū eſt ꝙ in
faciēte dicemus ſimiliter. Etenī mouens
facere aliquid inquiūt: & faciēs mouere.
ſed tamē differūt: & oportet determina
re. Non enim poſſibile eſt mouēs oē fa-
cere: ſi facere opponamus patienti. hoc
autem: quibus motus paſſio. paſſio au-
tē: eſt ſecundum ꝙ alteratur ſolū/ verbi
gratia calidū & album. ſed mouere: in
plus eſt ipſo facere. Illud igitur manife-
ſtū eſt: ꝙ eſt quidē vt motiua/ mobilia
tāgāt/ eſt autē vt nō. Sed determinatio
ipſius tāgere vniuerſaliter quidē eſt: po
ſitionē habētiū/ & huius quidē motiui/
huius autē mobilis/ adiuicē autē motiui
et mobilis ī quibus exiſtit facere et pati.

Cap. 6 7

Tral. ve. ex græ. recog.

Eſt igitur vt plurimum: tactum id quod
tangit tangens. Etenim mouent: mo-
ta omnia fere quæ in conſpectu noſtro
ſunt. quibus, neceſſe etiam videtur: ta-
ctum tangere quod tangit. Eſt autem/
vt inquimus aliquando: mouens tange-
re ſolum id quod mouetur. quod autem
tangitur: non tangere quod tangit. ſed
quia mouent mota homogenea: neceſ-
ſe videtur eſſe/ quod tangitur tangere.
Quapropter ſi quid mouet immobile
exiſtens: illud quidem tanget quod mo-
uetur/ illud autem non. Inquimus enim
aliquando triſtantē tangere nos: ſed nos
nō eū. De tactu igitur q̃ in naturalibus:
determinatū ſit hoc modo. CAP. VII.
32 De ipſo autē facere et pati:
dicendū deinceps. Suſce-
pimus enim a prioribus:
ſubcontrarios adinuicem
ſermones. Multi enim cō
corditer hoc dicunt: ꝙ ſi-
mile quidem a ſimili omne impaſſibile
eſt/ propterea ꝙ non magis actiuū q̃ paſ
ſiuum ſit alterum altero. omnia enim:
ſimiliter exiſtunt hæc ſimilibus. Diſſimi
lia autem & differentia: facere & pati ad
inuicem nata ſunt. etenim quādo minor
ignis a maiori corrumpitur: propter con
trarietatem hoc inquiunt pati. Contra-
Democrit⁹ rium enim eſſe multum: pauco. Demo-
critus autem: vltra alios ſingulariter di-
xit ſolus. inquit enim idem & ſimile eſſe
faciens & patiēs. non enim contingere: al
tera & differentia pati abinuicem. Sed
ſi altera exiſtentia faciunt aliquid adin-
uicem: non ſecundum ꝙ altera/ ſed ſecū-
dū ꝙ idem aliquid inexiſtit/ ſic accidere
hoc eis. Quæ igitur dicuntur: hæc ſunt.
Videntur autē hoc modo dicentes: ſub-
contrarios ſermones dicere. Cauſa autē
cōtradictionis eſt: quoniā cum oporte-
at aliquod totum inſpicere/ partem ali-
33 quam dicunt ambo. ¶ Simile enī & om

Vatablus.

Magna igitur ex parte: id quod
tangitur/ id tangit a quo tāgi ſo
let. Etenim omnia fere quæ apud
nos ſunt cum mouentur/ mouēt:
per quæ eſſe neceſſe videtur vt id
quod tāgitur/ id tangat a quo tā-
gi ſolet. Interdū autē dicim⁹ mo
uēs/ ſolū tāgere id quod motu ci
etur: & contra quod tangitur/ id
non tangere a quo tangitur. Ve-
rum quia quæ eiuſdem ſunt ge-
neris cum motum ſubeunt mo-
uent: vt quod tangitur tāgat ne-
ceſſarium eſſe videtur. Quare ſi
quid motus expers moueat: id
profecto tanget mobile/ nihil au-
tē illud. Interdum enim dicimus
eum qui nos moleſtia afficit: tan
gere nos/ non nos illum. De tactu
igitur rerum naturalium: hoc pa
cto determinatum ſit.

CAP. VII.

Deinceps de actione 46
& paſſione dicendū
eſt: cū de hiſce ſentē
tias iter ſeſe ſubcō-
trarias a maioribus
noſtris acceperimus. Plurimi enī
vno ore hoc aſtruunt/ a ſimili in-
quā ſimile nullū pati: quia neu-
trum altero potius actiuū ſit/ aut
paſſiuum. quippe cum eadē om
nia: ſimilibus ſimiliter inſunt. At
quæ diſſimilia differentiaq; ſunt:
vt mutuo agant patiāturq; aptiſ
ſima eſſe aſſerūt. Nā cum minor
ignis a maiori corrumpitur: ob
contrarietatem illum id ipſū pa
ti inquiunt. dicunt enim: mul-
tum/ pauco eſſe contrarium. De- 47
mocritus vero: ſolus præ cæteris
peculiariter dixit. Nam agens &
patiens: idem ac ſimile eſſe aſſe-
rit. non enim fieri poſſe arbitra-
tur: vt differentia atq; diuerſa a
ſeſe viciſſim patiantur. Sed & ſi
quæ diuerſa ſunt quippiam in ſe-
ſe mutuo agāt: hoc illis euenire/
non quo diuerſa ſunt/ ſed quo idē
quippiam habent. Quæ igitur di
cūtur: talia ſunt. Qui autem hoc 48
pacto dicūt: ſubcōtraria dicere vi
dentur. Contradictionis vero cau
ſa: eſt hæc. Nam cum totū quip
piam contemplari oporteat: de
parte quadam loquuntur vtriq;.
¶ Nam quod ſimile eſt/ & om-

Vatablus

ni ex parte nullam prorſus habet
differentiam: nihil a ſimili pati/
rationi conſentaneum eſt. Cur e-
nim: potius alterum altero erit
paſſiuum? Item ſi fieri queat vt
quippiam patiatur a ſimili: il-
lud quoq; a ſeſe pati poterit. At-
qui his ad hūc modū ſeſe habē-
tibus: nihil aut incorruptibile aut
mutationis expers fuerit/ ſi qui-
dē ſimile quatenus ſimile exiſtit
actiuū ſit. Nā corpus oē: ſeſe iter-
49 no ꝓprioq; motu mouebit. ¶Et
qđ ꝓrſus diuerſū & nullatenꝰ idē
eſt: ſimiliter. Nam neq; albedo a
linea/ neq; linea ab albedine quic-
q̄ patietur: niſi forte per accidēs.
ceu: ſi lineā eſſe albā/aut nigram
acciderit. Nō enim ea q̄ neq; cō-
traria ſūt/neq; ex cōtrarijs cōſtāt:
ſeſe extrudūt propellūtq; a natu-
50 ra. ¶At cū nō quoduis agere ac
pati natū ſit/ſed quæ aut contra-
ria ſunt/aut habent cōtrarietatē:
tam agens q̄ patiens genere qui-
dē ſimile ac idem/ſed ſpecie diſ-
ſimile atq; contrarium eſſe eſt ne-
ceſſe. Nā corpus a corpore/ & ſa-
por a ſapore/& color a colore/ &
in ſūma quod eiuſdē eſt generis
ab eo quod eiuſdem itidem gene-
51 ris eſt: pati aptū eſt. Cuius cauſa
eſt: ꝙ contraria in eodem genere
ſunt omnia. Contraria vero in-
ter ſeſe viciſſim agunt patiun-
turq;. Quare & agens & patiens
partim eadem ſint/partim diuer-
ſa atq; inter ſeſe diſſimilia: ne-
ceſſe eſt. Cum autem agens & pa-
tiens genere quidem eadem ſi-
miliaq; ſint / ſpecie autem diſſi-
milia / contraria vero ſint eiuſ-
modi: tum contraria tum quę in-
ter ea media ſunt / inter ſe mu-
tuo actiua & paſſiua eſſe conſtat.
Etenim omnino generatio atq;
corruptio: in hiſce conſiſtunt.
Quamobrem & ignem calfacere
& frigidum frigefacere/ & omni-
no actiuum id quod patitur ſibi
ſimile reddere: iam rationi con-
ſentaneum exiſtit. nam agens et
patiens contraria ſunt. & genera-
tio: in contrariū tendit. ¶Quare
neceſſe eſt: vt patiēs in id muteł
qđ agēdi vim obtinet. hoc eni pa-
52 cto: i cōtrariū erit gn̄atio. ¶Itaq;

Tral. ve. ex græ. recog.

niſariā & omnino indifferens: rationabi-
le eſt non pati a ſimili aliquid. Cur enim
magis alterum erit actiuum: q̄ alterum?
Atq; ſi a ſimili pati aliquid poſſibile eſt:
& ipſum a ſeipſo. q̄uis his ita exiſtenti-
bus nichil vtiq; erit aut incorruptibile
aut immobile: ſi ſimile ſecundum ꝙ ſi-
mile/actiuum. ipſum enim ſeipſum: mo-
uebit omne. ¶Et omnifariam alterū/ & 34
nullatenus idem: ſimiliter. neq; enim pa-
tietur albedo a linea/ aut linea ab albe-
dine: prærterq̄ ſecundum accidens. puta:
ſi accidat albam vel nigram eſſe lineam.
Nō enim extrudūt ſeipſa a natura: quę-
cunq; neq; contraria/neq; ex contrarijs
ſunt. ¶Sed quoniā nō quodcunq; natū 35
eſt pati & facere/ ſed quæcunq; aut con-
traria ſunt/aut contrarietatem habēt: ne-
ceſſe eſt & patiens & faciens genere qui-
dem ſimile eſſe & idem/ ſpecie autē diſ-
ſimile & contrarium. natū enim eſt cor-
pus quidem a corpore/ſapor autem a ſa-
pore/color vero a colore: pati. vniuerſa-
liter autem: homogeneum ab homoge-
neo. Huius autem cauſa eſt: ꝙ contraria
in eodem genere ſunt omnia. Faciūt au-
tem & patiuntur contraria: abinuicem.
Quapropter neceſſe eſt/ aliquo quidem
modo eadem eſſe & faciens & patiens:
aliquo autem modo altera/ & diſſimilia
adinuicem. Quoniam autem faciens &
patiens genere quidem eadē ſunt & ſi-
milia/ſpecie vero diſſimilia/talia autē cō-
traria ſunt: manifeſtum eſt ꝙ actiua &
paſſiua ſibiinuicem ſunt cōtraria & me-
dia. Etenim vniuerſaliter generatio &
corruptio: in his. Ideo & rationabile
iam ignem calefacere/& frigidum infri-
gidare: & vniuerſaliter faciens aſſimila-
re ſibiipſi patiens. faciens enim & pati-
ens: contraria ſunt. & generatio: in con-
trarium. ¶Quapropter neceſſe eſt: pa- 36
tiens in faciens tranſmutari. ſic enim erit
in contrarium generatio. ¶ Et ſecun- 37

Tral. ve. ex græ. recog.

dū rationem autem/ non eadem dicen-
tes: ambos tamen eſt tangere naturam.
Dicimus enim pati quandoqꝫ quidem
ſubiectum/ verbi gratia/ ſanari hominē
& calefieri & infrigidari & alia eodem
modo: quandoqꝫ autem calefieri quidē
frigidum/ ſanari autem laborans. ambo
autem: ſunt vera. Eodem modo: & de
faciente. quandoqꝫ enim hominem/ cale
facere inquimus: quandoqꝫ autem/ cali-
dū. eſt enim vt materia patiatur: eſt au-
tem vt cōtrarium. Ad illud igitur reſpi
cientes: idē oportere habere exiſtimaue
rūt faciēs & patiēs. ad alterū autē: cōtra
58 riū. ¶ Eodē modo ſuſcipiendū eſt de ip
ſo facere & pati: quo & de ipſo moueri
et mouere. Dupliciter enī dicitur: & mo
uens. in quo enim eſt pricipium motus:
videtur hoc mouere (principium enim:
prima cauſarum eſt) et rurſus: vltimum
ad id quod mouetur & generationē. Si-
militer autē: & de faciente. etenim me-
dicum ſanare dicimus: & vinum. Primū
igitur mouens: nichil prohibet in mo-
tu quidem immobile eſſe. in quibuſdā
autem: & neceſſarium. vltimū autē: ſem
59 per mouere/ motum. ¶ In actione autē
primum quidem impaſſibile eſt: vltimū
autem & ipſum patiens eſt. Quæcunqꝫ
enim non habent eandem materiam: fa
ciunt/ impaſſibilia exiſtentia. verbi gra-
tia medicina. ipſa enim faciens ſanitatē:
nichil patitur a ſanato. cibus autem fa-
ciens & ipſe patitur. aut enim cale-
fit/ aut īfrigidatur/ aut aliud quid pati-
tur: ſimul faciens. Eſt autem medicina
quidem vt principium: cibus autem vl-
timū eſt/ & tāgens. Quæcūqꝫ igitur actī
uorum/ non in materia habēt formam:
hæc quidem impaſſibilia ſunt. quæcūqꝫ
autem in materia: paſſiua. Materiā enī
omnes dicimus ſimiliter eandem/ vt ita
dicā/ eſſe cuilibet oppoſitorū: vt genus
exiſtens. Potens autem calidū eſſe: præ-

Vatablus

tametſi verbo tenus eadem non
dicunt: vtroſqꝫ tamē naturā ipſā
attingere cōtingit. Dicimus enī
interdū: ſubiectum ipſū pati vt
hominē ſanari & calefieri ac fri-
gefieri & cætera ad hunc modū.
interdum vero: frigidum calefie-
ri/ & ęgrum ſanari. atqꝫ vtraqꝫ: ve
ra ſunt. Eodem modo: & de agē
te dici ſolet. nam interdū homi-
nem/ interdum calidum: calface-
re dicimus. Partim enim materi
es ipſa patitur: partim contrariū.
Igitur qui ad illā reſpexerunt: a-
gens & patiens quippiam idem
habere oportere putarunt. qui ad
alterum: contra. ¶ Cæterū haud 53
aliam eſſe rationem de ipſo age-
re ac pati q̄ de ipſo mouere ac
moueri: exiſtimandum eſt. Ete-
nim ipſum quoqꝫ mouens: bifa-
riam dicitur. Nam & id in quo
motus principium ineſt: mouere
videtur. quippe cum pricipium
prima cauſarū ſit. & rurſum quod
vltimum eſt/ ad id quod moue-
tur & generationem. Simili mo-
do: de ipſo agente eſt dicendum.
Nam & medicum & vinum: ſa-
nare dicimus. Nihil igitur vetat
in motu quominus primum mo-
uens/ immobile ſit. immo in nō-
nullis: etiam neceſſariū exiſtit. at
vltimū ſemp ſubeūdo motū mo-
ueat: neceſſe eſt. ¶ In actione au
tem: ipſum quidem primum ni-
hil patitur / vltimum vero pati-
tur. Quæ enim eandē materiam
non habent: ea citra paſſionem
agunt. ceu medendi ars. hæc enī
ſanitatē efficit: & nihil ab eo pa-
titur qd̄ ſanari ſolet. At cibus dū
agit: ipſe quoqꝫ quippiam pati-
tur. aut enim calefit aut frigefit
aut aliud quippiam patitur: & ſi-
mul agit. Eſt autem medēdi ars/
veluti principium: cibus vero/ vl
timum ac tangēs. Quæcunqꝫ igi- 54
tur actiua/ in materia formam nō
habent: ea pati nequeunt. quæ-
cunqꝫ habēt: queunt. Nos enim
ſimiliter prope dixeri omnes: op
poſitorum vtriuſuis eandem eſſe
materiam ſicuti genus vnum di
cimus. Atqꝫ quod calidum eſſe
poteſt: id propius admoto præ-

ſenteq; calefactiuo incaleſcat ne-
ceſſe eſt. Iccirco/ſicuti diximus:
ex iis quæ agendi vim habent/
quædam pati nõ ſolẽt / quædam
pati ſolẽt. Atq; quo modo in mo
tione res ſe.e habet: ſic & in acti-
one. Nam vt illic quod primo
mouet/motus expers eſt: ita &
hic quod primo agit / pati ne-
55 quit. ℂNam cauſa vt vnde pri-
cipium motus exiſtit: actiua eſt.
Cuius autem gratia cætera fiũt:
actiua non eſt. Quapropter ſa-
nitas ipſa: non eſt actiua/niſi per
tralationem. Etenim cum ea/ali-
quo quidem agente/adeſt: pati-
ens fit quippiam. Sed cum habi
tus ipſi adſunt: nihil pręterea fit/
ſed iam eſt. formæ autem atque
fines: habitus quidam ſunt. At
materies: vt materies / paſſiua
eſt. ℂIgitur ignis: in materia ca-
lorem habet. Qz ſi calor ſepara-
bile quippiam eſſet: is nimirum
pateretur nihil. Sed fortaſſe fieri
nequit: vt is ſeparabilis ſit. Qz ſi
ſint nõnulla eiuſmodi: i eis pro-
fecto verũ fuerit/quod dicimus.
Quid igitur ſit agere ac pati/ &
quibus competat/& qua de cau-
ſa/ & quemadmodũ: hoc pacto
ſit definitum.

CAP. VIII.

56 QVo autem pacto id
euenire queat: dica-
mꝰ rurſũ. Quibuſdã
igitur pati q̃dq; vi-
detur/ vltimo princi
paliſſimoque agẽte
per quoſdam meatus ſeſe intru-
dente: atq; nos hoc pacto & vi-
dere & audire cæteriſq; aliis ſen-
ſibus ſẽtire aiũt. Tum etiam per
aerem & aquam & ea quæ per-
ſpecta atq; trãſlucida ſũt res ip-
ſas videri: ꝓpterea ꝙ meatus ha
beant inuiſibiles quidem ob par
uitatem / ſed tamen frequentes
& ſerie quadam ac ordine diſ-
poſitos. & magis: quæ magis ꝑ-
ſpicua dilucidaq; ſunt. Quidam
igitur quemadmodum & Empe
docles / hoc pacto in nonnullis
definierũt/non ſolum in agenti-
bus patientibuſq;: ſed & ea mi-
ſceri aiũt quorum pori atq; mea-
tus commenſiles inter ſeſe ſunt.

ſente calefaciente & approximante: ne-
ceſſe eſt calefieri. Ideo quẽadmodum di
ctum eſt: factiuorum/hæc quidẽ impaſſi
bilia/ hæc autẽ paſſibilia. Et quẽadmo
dum in motione: eodem modo res ſeſe
habet & in factione. illic enim primi-
tus mouens/immobile eſt: & in factiuis
primitus faciens/impaſſibile eſt. ℂEſt 40
enim factiua: cauſa vt vnde principium
motus. cuius autem gratia: non factiua.
Ideo ſanitas non eſt factiua: niſi ſecun-
dum metaphoram. etenim hoc quidem
faciẽte quãdo exiſtit: generatur aliquid
patiens. habitibus autem præſentibus:
nõ amplius generatur aliquid ſed eſt iã.
ſpecies autem & fines: habitus quidam
ſunt. Materia autem: ſecundum ꝙ mate
ria/paſſiuũ. ℂIgnis igitur: habet in ma 41
teria caliditatem. Si autem aliqua erit
ſeparata caliditas: hęc nõ patietur. Hãc
igitur: forſitan impoſſibile eſt ſeparatã
eſſe. Si autem ſunt quædam talia: in illis
vtiq; erit quod dicitur/ verum. Quid igi-
tur ſit facere & pati/ & quibus inſit/ &
quare/ & quomodo: determinatum ſit
hoc modo.

CAP. VIII.

QVomodo autem contin- 42
gat hoc accidere: rurſus
dicamus. His igitur vide
tur: pati vnũquodq; per
quoſdam poros/ingredi-
ente faciẽte vltimo & pri
cipaliſſimo/& hoc modo videre & audi
re nos inquiunt/ & ſecundum alios ſen-
ſus ſentire omnes. Amplius videri per
aerem & aquam & per tranſparentia:
quia poros habẽt inuiſibiles quidẽ pro-
pter paruitatem/ſpiſſos autem & ſecun
dum ordinem. & magis habent: tranſpa
rentia magis. Hi igitur in quibuſdã de-
terminauerunt ita/quẽadmodũ & Em-
pedocles/non ſolum in patientibus & fa
cientibus: ſed & miſceri ea inquiũt quo-
rum pori adinuicẽ ſunt cõmẽſurabiles.

Empedocles.

Cap. 8

Tral.ve.ex græ.recog.

Leucippus Democrit⁹

Cōpēdioſe autem maxime & de omni-
bus vno ſermone determinauerūt Leu
cippus & Democritus:principiū facien-
tes ſecūdū naturā quod eſt.Quidā eni
antiquorum opinati ſunt:ex neceſſitate
ens vnū eſſe & immobile.vacuū enī eſ-
ſe nō ens:moueri autē non poſſe nō ex-
iſtente vacuo ſeparato.neq; rurſus mul
ta eſſe:non exiſtēte ſegregāte.Hoc autē
nichil differre/ſi quis exiſtimet nō conti
nuū eſſe omne/ ſed tangere diuiſim: ab
eo qđ eſt dicere fore multa & nō vnū eſ
ſe/et vacuū.Si eni vbiq; diuiſibile:nichil
eſſe vnū. quapropter neq; multa:ſed va
cuū omne.Si autē tū diuiſibile quidē/tū
autē nō: fictitiū aliquid hoc vtiq; vide-
ri. quouſq; enim & propter quid ipſi-
us totius hoc quidē ita ſe haberet & ple
nū eſſet:hoc autē diuiſū.·.Amplius:ſic di
cere neceſſarium eſſe non eſſe motio-
nē.Ex his igitur ſermonibus tranſcēdē-
tes ſenſum & deſpicientes eū/ac ſi con-
ueniat rationem ſequi:ipſum omne eſſe
vnū/& immobile/& infinitū quoddā di
cunt. finem enim: finire vtiq; ad vacuū.
Hi ergo: ita & propter has cauſas enū
ciauerūt de veritate.Amplius autem in
ſermone quidē/ videtur hoc contingere:
in rebus autē dementiæ ſimile eſt opina
ri ita. nullus enim dementiū egreditur
intantum:vt ignem/vnum eſſe exiſtimet
& glaciem.ſed ſolum bona & apparen-
tia propter aſſuetudinem:hæc quibuſ-
dam propter dementiam nichil videtur
Leucipp⁹ 43 differre. ¶Leucippus autem exiſtima-
uit habere ſermones:qui ad ſenſum cō-
feſſa dicentes/non deſtruent neq; gene-
rationē neq; corruptionē/neq; motū &
multitudinem entium.Confeſſa autem
dicēs:ea quidē apparētibus. Conſtruen
tibus autē vnū/vt nō exiſtētē motionē
ſi non ſit vacuum:vacuūq; nō ens/& en
tis nichil non ens inquit eſſe. principa-
liter enim ens: plenum eſſe ens.Sed eſſe

Vatablus

Vna autē ratione ac via maxime 57
de ōmibus definiere Leucippus
& Democritus: principium faciē
tes quod quidem ſecundū natu-
ram eſt. Nonnullis enim ex ve-
teribus/id quod eſt/neceſſario eſ-
ſe vnū atq; immobile: viſum eſt.
vacuum enim ipſum : non eſſe.
Nihil aūt moueri poſſe: ſi vacuū
ſeparatū in ratione rerū nō ſit.
Nec rurſus eſſe multa: ſi ipſū nō
ſit id qđ ea diſtiguit.Cęterū puta 58
re vniuerſū ipſum non eſſe conti
nuū/ ſed ea quibus conſtat diui-
ſim ſeſe tangere:idē profecto eſ-
ſe atq; ipſum multa & non vnū
eſſe & vacuū dicere. Nam ſi om-
ni ex parte diuiſibile ſit: nullum
vnum eſſe. quare nec multa. ſed
vacuū: vniuerſum. Sin vero par
tim diuiſibile ſit/ partim non di-
uiſibile: hoc figmento cuidam eſ
ſe perſimile.Nā quatenus/ quāq;
ob cauſam pars alia vniuerſi hoc
pacto ſeſe haberet/ plenaq; eſſet:
alia diuiſa? Præterea: ſic eſſe ne-
ceſſariū motū non eſſe.Ob haſce
igitur rationes nonnulli ſenſum
prætereuntes deſpiciētesq;/quaſi
rationē ſequi ducem oporteat: v-
niuerſum ipſum/vnū & immobi
le & infinitū eſſe aſſerūt.Nā alios
qui (inquiūt) finis ad vacuū fini-
ret.Quidā igitur ad hūc modum
& ob cauſas haſce: de ipſa veri-
tate dixerūt.Sed cū in rationibus 59
hæc videātur euenire/ in ipſis ve
ro rebus minime:hoc pacto ſen-
tire/inſanię pſimile exiſtit. nemo
eni ex huſce quos iſania male ha
bet:a mente eo vſq; diſcedit/ vt
ignē & glaciē/vnū eſſe putet. ſed
ſolū q̄ bona honeſtaq; ſunt/& q̄
per cōſuetudinem talia eſſe appa
rēt: ea quibuſdā ob inſaniā nihil
differre vidētur. ¶Leucippus ve 60
ro rationes habere arbitratus eſt:
quæ ſenſui conſentanea dicentes
nec generationē/ nec corruptio-
nē/nec motū/ nec entiū pluralita
tem e medio tollant.Cōſentanee
autē huſce quæ apparēt: hęc qui-
dē locut⁹.Illis vero qui ipſū vnū
conficiūt quia ſine vacuo non ſit
mot⁹:& vacuū eſſe nō ens/ & en⁹
qđ eſt nihil nō ens eſſe ait.qđ enī
ꝓprie eſt: plenum eſſe.Sed quod

Vatablus

eſt eiuſmodi:non vnum eſſe/ ſed
numero infinita/ & inuiſibilia ob
molis paruitatem. Atque hæc:
in vacuo ferri. vacuum enim eſ-
ſe. Item cum coaleſcũt coeuntq́;/
generationem: cum diſſoluũtur/
corruptionem efficere. Atq́; agere
& pati: quatenus ſeſe tangunt.
nam eatenus: non vnum eſſe.
Et generare: cum componuntur
61 complicanturque. Et ex eo quod
vere vnum eſt: non gigni mul-
titudinem. nec ex hiſce quę vere
multa ſunt: vnum. ſed hoc eſſe
impoſſibile. ❡Sed quemadmo-
dum Empedocles & quidam alij
aiunt per meatus pati: ſic omnẽ
alterationem paſſionemq́; hoc fi
eri modo. cum per vacuum/fiat
diſſolutio & corruptio: ſimiliter
autem & accretio/ intro ſubeun-
62 tibus ſolidis. Fere autem perinde
dicat Empedocles atq́; Leucip-
pus ait/eſt neceſſe: eſſe inquã ſo-
lida quædam cæterum indiuiſi-
bilia/ niſi meatus omni ex par-
te cõtinui ſint. quod ſane fieri ne
quit. Nam ſolidum: nihil aliud
præter poros/ ſed totum vacuũ/
eſſet. Quę igitur ſeſe tangunt in-
diuiſibilia eſſe/ & quæ inter hæc
media ſunt vacua/ quos ille po-
ros meatuſq́; appellat: eſt neceſ-
ſe. Ad hunc modum: Leucippus
de actione & paſſione dicit. Mo-
di igitur quibus alia agunt/ alia
patiuntur: hi fere dicuntur. & de
hiſce quidẽ/ & quo pacto dicant:
perſpicuum eſt. Et ad poſitiones
quibus ipſi vtuntur: fere conſen-
tanee accidere videtur. cæteris
autẽ minus. verbi gratia Empe-
docli qualiter generatio / corru-
ptio/ & alteratio fiant: nequaq̃ li-
quet. Nã his: prima corpora in-
diuiſibilia ſunt/figura tãtum in-
ter ſe diſcrepantia/ex quibus pri
mis entia cõponuntur/ & in quæ
vltima diſſolui ſolent. Empedo-
cli vero: cætera quidem vt patet
vſq́; ad elementa ipſa / genera-
tionem habent atque corruptio-
nẽ. At horum ipſorum aceruata
congeſtaq́; magnitudo quo pa-
cto oriatur ac intereat: neq́; per-
ſpicuum eſt / neque fieri poteſt
vt ipſe dicat/ niſi & ipſius ignis

Tral.ve.ex græ.recog.

tale/ non vnum: ſed infinita multitudi-
ne & inuiſibilia propter paruitatem tu
moris. Hæc autẽ: in vacuo ferri. vacuũ
enim: eſſe. Et cõſtantia quidem: genera
tionẽ facere. diſſoluta autem: corrupti-
onem. Facere autẽ & pati: ſecundum ꝙ
exiſtunt tangentia. ſecundum enim id:
non vnum eſſe. Et cõpoſita & complica
ta: generare. Ex vno autem ſecũdum ve
ritatẽ nõ vtiq́; generari multitudinem.
neq́; ex vere multis: vnum. ſed eſſe hoc
impoſſibile. ❡Sed vt Empedocles & a- 44 Empedocles
liorum aliqui inquiunt pati per poros:
ita & omnẽ alterationem & omne pati
hoc modo generari. per vacuũ: facta diſ
ſolutione & corruptione. ſimiliter autẽ
et augmẽtatione: ſubintrãtibus ſolidis.
Fere autem & Empedoclem neceſſe eſt
dicere: vt Leucippus inquit. eſſe enĩ quę- Leucippus
dam ſolida & indiuiſibilia: ſi non vbiq́;
pori continui ſunt. hoc autẽ: impoſſibile
eſt. nichil enĩ aliud ſolidũ erit pręter po
ros: ſed omne vacuum. Neceſſe eſt igi-
tur: tangentia quidem eſſe indiuiſibilia/
media autem eorum vacua/quos ille di
cit poros. Ita autem & Leucippus dicit:
de ipſo facere & pati. Modi igitur ſecun
dum quos hæc quidem faciunt/hæc au-
tem patiuntur: fere hi dicũtur. et de his
quidem/ & quomodo dicunt: manifeſtũ
eſt. Et ad eorũ poſitiões quibus vtũtur/
fere confeſſe videtur contingere: alijs au
tẽ/minus. verbi gratia/Empedocli quo
modo erit generatio & corruptio & al-
teratio: nõ eſt manifeſtũ. His enim ſunt
indiuiſibilia: prima corporũ/formis dif-
ferẽtia ſolum/ex quibus primis compo-
nuntur/ & in quæ vltima diſſoluuntur.
Empedocli autem: alia quidem manife
ſtũ eſt ꝙ vſq́; ad elementa habent gene
rationẽ & corruptionẽ. Ipſorũ vero ho-
rum quomodo generatur & corrũpitur
coaceruata q̃titas: nec manifeſtũ eſt/nec
cõtingit dicere ei/nõ dicẽti et ipſius ignis

Tral. ve. ex græ. recog.

Timæus
Plato
Leucippus

elementum eſſe. ſimiliter autem & alio-
rum omniū: vt in Timęo ſcripſit Plato.
45 ¶ Intantū enim differt vt nō eodē mo-
do Leucippo dicat: ꝙ hic quidē ſolida/
ille autem planities/ dicit indiuiſibilia.
& hic quidem/ infinitis terminari figu-
ris indiuiſibiliū ſolidorū vnumquodq;:
ille autem/ terminatis. quoniam indiuiſi
bilia vtriq; dicunt: & terminata figuris.
Ex his itaq;: generationes & ſegregati-
ones. Leucippo enim/ duo modi erunt:
& per vacuum & tactū. hoc quidem: di-
uiſibile eſt vnumquodq;. Platoni autē:
ſecundum ſolum tactū. vacuū enim: nō
eſſe inquit. Et de indiuiſibilibus quidē
planitiebus: diximus ī prioribus ſermo-
nibus. de indiuiſibilibus autem ſolidis
quod amplius dicere accidit: relinqua-
46 tur nunc. ¶ Vt autem parum digrediē-
tes dicamus: neceſſariū eſt & impaſſibi-
le vnūquodq; dicere indiuiſibilium (nō
enī poſſibile eſt pati: niſi per vacuum) &
nullius actiuū paſſionis. neq; enim du-
rum neq; frigidū: poſſibile eſt eſſe. Qu-
uis hoc inconueniens ſit: ſolum dare cir
culari figuræ calidum. neceſſe enim eſt:
& contrarium/ frigidum/ alij alicui ada-
ptare figurarum. Inconueniens autē eſt:
ſi hæc quidem exiſtunt/ dico autem cali
ditas & frigiditas/ grauitas autē & duri-
tia/ & leuitas & mollities/ non exiſtunt.
Democrit9 Sed tamē grauius: ſecūdū exceſſum/ di-
cit eſſe Democritus vnūquodq; indiuiſi
biliū. quapropter: & calidius. Talia autē
exiſtētia: nō pati abiuicē/ ipoſſibile ē. ver
bi gratia: a multū excedēte calido leuiter
calidū. Sed tamē ſi durū ē: & molle. mol
le autē: patiēdo aliquid dicitur. qđ enim
cedit: molle. Sed tamē icōueniēs eſt: ſi
nichil exiſtit/ niſi ſolū figura. & ſi exiſtit:
vnū autē ſolū. verbi gratia: hoc quidē du
rū/ hoc autē calidū. nec eni vna aliqua eſ-
ſet: natura eorū. Similiter autē ipoſſibile
eſt: & ſi multa vni. īdiuiſibile eni exiſtēs:

Vatablus

elementum eſſe dixerit. ſimiliter
& aliorum omnium: vti Plato in
Timęo ſcripſit. ¶ Tantum enim 63
abeſt vt eo quo Leucippus mo-
do dicat: ꝙ hic ſolida/ ille plana
eſſe indiuiſibilia/ & hic infinitis fi
guris/ ille finitis/ indiuiſibile qdq;
definiri aſſerit. quādoquidē: indi-
uiſibilia vtriq; & figuris definita
dicunt. Ex his itaq; generationes
& ſegregationes fiunt. Nā Leu-
cippo quidē duo modi eſſe poſ-
ſunt: & per vacuū/ & per tactum.
hac enim ratione: diuiſibile qdq;
exiſtit. Platoni vero: dūtaxat per
tactum. nam vacuū non eſſe in-
quit. Et de planis qdē indiuiſibili-
bus: in hiſce quę prius dicta ſunt
diximus. de ſolidis vero indē in-
diuiſibilibus quod præterea con-
ſiderari poteſt: in præſentia omit
tatur. ¶ Vt autē paululum digre 64
dientes dicamus: quodq; eorum
quæ indiuiſibilia ſunt/ impatibi-
le eſſe (non enim fieri poteſt vt
quicq̄ patiatur: niſi per vacuum)
nullamq; paſſionem efficere (nā
vacuum: neq; durum neq; frigi-
dū eſſe poteſt) neceſſe eſt. Atqui 65
hoc abſurdum eſt: ſolum inquā
rotundæ figurę calorem tribuere.
neceſſe enim eſt: & contrariū/ fri-
gus ſcilicet/ alicui alij competere
figurę. Abſurdū etiam eſt: ſi hęc
quidem/ caliditas inquam & fri-
giditas inſint/ pōdus autem ac le
uitas & duritia molliteſq; non
inſint. Atqui Democritus: indiui 66
ſibilium quodq; per exceſſionem
grauius eſſe aſſerit. quare: vt pa-
tet/ & calidius. At fieri nō poteſt:
vt quę talia ſūt/ mutuo a ſeſe nō
patiantur. ceu a calore admodū
exuperante: id quod lente cali-
dum eſt. At vero ſi durū: & mol- 67
le. Molle autem dicitur: quia pati
quippiam ſoleat. quod enim ce-
dit: molle eſt. At vero & abſurdū 68
quoq; fuerit: ſi nihil niſi figura ſo
lum inſit. Item: ſi quid inſit/ ſed
vnum ſolum. vt ſi hoc durum
ſit: illud calidum. neq; enim eo-
rum natura: vna aliqua eſſe po-
teſt. Pari modo impoſſibile fue-
rit: et ſi plura vni inſint. nam
cum ſit indiuiſibile: in eodem aſ-

fectus habebit. Quare ſi patitur
quatenus frigeſit: eatenus nimi-
rum & aliud quippiam aget aut
etiam patietur. Ad hunc autem
modum: de cęteris quoq; paſſio-
69 nibus eſt dicendum. Siquidē hoc
ipſum eodem modo accidit: tam
ijs qui ſolida/q̄ qui plana eſſe in-
diuiſibilia dicunt. Nam ſi vacuū
in hiſce quæ īdiuiſibilia ſunt/ nō
inſit: neq; rariora/neq; denſiora
70 fieri poſſunt. Adhæc illud quoq;
pręter rationem exiſtit: parua in-
quā eſſe indiuiſibilia/ magna ve
ro minime. Nūc enim haud ſine
ratione: quæ maiuſcula ſunt faci
lius q̄ quæ parua/ frangi ſolent.
hæc enī/magna ſcilicet/facile diſ
ſoluūtur: quippe quæ in multa ī-
pingāt. Sed quæ prorſus indiui-
ſibilia exiſtunt: cur paruis potius
71 q̄ magnis competunt? Inſuper v-
trum illorum omnium ſolidorum
vna ſit natura: an inter ſe diffe-
rant / perinde atque ſi mole alia
ignea/ alia terrea eſſent? Nam ſi
vna ſit omnium natura: quidnā
id eſt quod ea diſtinxit ſepara-
uitq;? Aut cur cum ſeſe tangunt/
non in vnum coaleſcunt: haud
ſecus q̄ aqua cum aquam tan-
git? nihil enim: poſterius a priori
differt. Sin vero diuerſa: qualia-
nam hęc ſūt? Atq; perſpicuū eſt:
ea/ potius q̄ figuras ipſas poni o-
portere principia/ cauſaſq; eorū
72 quæ eueniunt. Præterea ſi na-
tura differant: & agent & patien
73 tur / cum mutuo ſeſe tangent.
Præterea: quidnam eſt id quod
mouet? Nam ſi aliud ſit: affe-
74 ctioni erunt obnoxia. Sin vero
quodq; ſeſe moueat: aut erit diui
ſibile ita vt altera parte moueat/
altera moueatur/ aut in eodē ine
runt contraria / & materies non
modo numero vna ſed & poten
75 tia/ erit. ℭ Qui igitur per mea-
tuum motionem paſſiones acci-
dere inquiunt: ſi oppletis quoq;
meatibus id euenire dicant/ me-
atus ſuperuacanei ſunt. Nā ſi paſ
ſio ad hunc fiat modum: vniuer
ſum ipſū etiā ſi foramina nō ha-
beat ſed continuum ſit / eodem
76 pati modo poteſt. Inſuper: qui fi-
eri poteſt vt trāſpiciatur vti aiūt?

in eodē habebit paſſiones. Quapropter et ſi patiatur ſecūdū ꝙ īfrigidatur: ſcđm id et aliqd aliud faciet aut patietur. Eodē autē modo: & de paſſionibus alijs. hoc enī/ & ſolida & planities dicentibus indiuiſibiles: contingit eodē modo. neq; enim rariora/ neq; denſiora eſt poſſibile generari: vacuo nō exiſtēte in īdiuiſibilibus. Amplius autem inconueniens eſt: & parua quidem indiuiſibilia eſſe/ magna autē non. Nunc enim: rationabiliter maiora magis confringuntur q̄ parua. hæc enī: diſſoluūtur facilius paruis. verbi gratia: magna. offendunt enim multa. Indiuiſibilia autē vniuerſaliter: quare magis q̄ magnis/ īexiſtūt paruis? Amplius autem/ vtrum vna omniū ſit natura illorū ſolidorū: an differūt altera ab alteris? quemadmodū ſi hæc quidē eſſent ignea: hæc autē terrea ſecundum tumorē. Si enim vna natura eſt omniū: quid eſt diuidēs? aut quare nō fiūt tāgētia/ vnū: quēadmodū aqua/ aquā quādo tangit? nichil enī differt: poſterior aqua a priori. Si autē alia: qualia hæc ſūt? Et manifeſtū eſt: ꝙ hæc/ ponendū eſt principia & cauſas contingentiū magis q̄ figuras. Amplius autē differētia natura: & faciēt & patiētur/ approximantia ad īuicem. Amplius autem: quid eſt quod mouet? ſi enim aliud: paſſiuū. ſi autem ipſum ſeipſum vnumquodq;: aut diuiſibile erit/ ſecundū aliud quidē mouens/ ſecūdū aliud autē motum. aut ſecundū idem contraria inerunt: & non ſolum materia erit numero vna/ ſed & poten-
tia. ℭ Quicunq; igitur per pororum 47
motionem inquiunt paſſiones contingere: ſi quidem & plenis poris / ſuperfluunt pori. Si enim patitur ſic omne: & ſi non poros habens/ ſed ipſum continuum exiſtens / patietur eodem modo. Amplius autem: quomodo contingit de inſpiciendo accidere vt dicunt?

Tral. ve. ex græ. recog.

neqꝫ enim ſecundũ tactus cõtingit trãſi
re per tranſparentia: neqꝫ per poros/ ſi
plenus ſit vnuſquiſqꝫ. Quid eni differ-
ret: ab eo qđ eſt nõ poros habere? omne
eni: ſic eſſet plenũ. Sed & ſi vacua qui-
dẽ hęc ſint/ neceſſe autẽ ſit corpora in ſe
habere: idem continget rurſum. Si autẽ
tãta ſint ſecundũ magnitudinẽ/ vt nõ ſu
ſcipiant corpus aliquod: ridiculum eſt
paruũ quidẽ exiſtimare vacuũ eſſe/ ma-
gnũ autẽ nõ eſſe/ neqꝫ quãtũcunqꝫ/ aut
vacuum aliquid aliud exiſtimare dice-
re/ niſi regionem corporis. Quapropter
manifeſtum eſt: ꝙ omni corpori ſecũdũ
tumorẽ ęquale erit vacuũ. Vniuerſaliter
autẽ: poros facere/ ſuperfluũ. Si enim ni-
chil facit ſecundũ tactũ: neqꝫ per poros
tranſiens faciet. Si autẽ tangendo/ & po
ris non exiſtẽtibus: hæc quidẽ patiẽtur/
hæc autẽ facient/ adinuicẽ hoc modo na
torũ. Qꝛ ergo ita dicere poros/ vt quidã
exiſtimãt/ aut mendaciũ/ aut inane eſt:
manifeſtũ eſt ex his. Diuiſibilibus autẽ
omnino corporibus exiſtentibus/ poros
facere: ridiculũ eſt. ſecũdũ eni ꝙ diuiſi-
bilia ſunt: poſſunt ſeparari. CAP. IX.
48 QVo autem modo inſit
generare entibus & face
re & pati: dicamus/ ac-
cipientes principiũ dictũ
ſæpe. Si eni eſt hoc qui-
dẽ poteſtate/ hoc autem
actu tale/ natũ autẽ eſt non tũ quidẽ pa
ti/ tũ autẽ nõ pati/ ſed vbiqꝫ ſecundũ ꝙ
eſt tale/ magis autẽ & minus ſecũdũ ꝙ
tale magis eſt & minus: ſic vtiqꝫ poros
aliquis dicet magis ineſſe/ vt in me-
tallicis extenduntur paſſiui venæ con-
tinuæ. Cõtinuum igitur vnũquodqꝫ/ et
vnũ exiſtẽs: impaſſibile eſt. Similiter au
tẽ/ & nõ appropinquãtia/ neqꝫ ſibiipſis
neqꝫ alijs: q̃ facere nata ſũt et pati. Di-
co autẽ vt nõ ſolũ tangẽs calefacit ignis:
ſed & ſi longe ſit. aerẽ eni ignis/ aer autẽ

Vatablus

Nã neqꝫ ſecundũ tactus ꝑ perſpi
cua trãſitio fieri poteſt: neqꝫ per
meatus ſi ſinguli pleni ſint. Quid
enim meatus habere an nõ: refe
ret/ totum enim: ſimiliter erit ple
nũ. At vero ſi & hæc quidem va-
cua ſint/ ſed corpora in ſe neceſſa
rio habeant: idem rurſum acci-
det. Qꝛ ſi magnitudine tantilla
ſint vt nullum corpus admittere
queãt: putare qđ paruũ eſt vacu-
um eſſe/ quod magnum non va-
cuum/ ne quantulumcũqꝫ quidẽ/
aut dicere ſeſe putare vacuum eſ
ſe quippiam aliud præter corpo-
ris locum/ ridiculum eſt. Quare/
vt patet: vacuum omni corpori/
mole æquabile erit. In ſumma:
meatus facere/ ſuperuacaneum.
Nam ſi per tactum agat nihil:
neqꝫ per meatus ſeſe inſinuando
aget. Sin vero quippiam ex eo
agat quia tãgit: etiam ſi meatus
nulli ſint/ eorum quæ inter ſe age
re ac pati nata ſunt alia agent/
alia patiẽtur. Perinde igitur me-
atus aſtruere vt quidã exiſtimãt:
aut falſum eſſe/ aut certe vanũ/
ex hiſce conſtat. Porro cũ corpo
ra omni ex parte diuiſibilia ſint:
meatus facere ridiculum exiſtit.
nam quo diuiſibilia ſunt: hoc ſe-
parari queunt.

CAP. IX.

QVonam autem mo 77
do ea quæ ſunt ge-
nerent agãtqꝫ ac pa
tiãtur: ſũpto initio
ſępe iã dicto/ decla
remus oportet. Si
eni aliud potẽtia aliud actu tale
eſt/ atqꝫ natũ eſt nõ partim pati/
parti nõ pati/ ſed vniuerſim qua
tenus eſt tale/ magis autẽ & mi-
nus quatenus magis & minus ta
le eſt: ſic profecto melius quiſpi-
am meatus ineſſe dicet/ ſicuti in
metallicis venæ quædam rei af-
fectui obnoxiæ porrigi ſolent. Cõ 78
tinuum igitur quodqꝫ & vnũ ex-
iſtens: affectionis expers eſt. Si-
militer: & ea quæ tametſi agere
& pati nata ſunt/ tamẽ neqꝫ ſeſe
tangunt/ neqꝫ alia. Intelligi vo-
lo: vt ignis non modo cum tan-
git/ ſed etiam ſi procul ſit/ calfa-
cit. Nam ignis aerem/ aer corpus

Vatablus

excalfacit: cui vt agat patiaturq́
79 eſt inſitũ. ¶At fieri non poſſe vt
quicq̃ parte altera patiatur/ alte-
ra non patiatur: qui idipſum ini-
tio definiere/ dicant oportet. Si
enim magnitudo non oĩno om-
niq́ ex parte ſit diuiſibilis/ ſed cor
pus aut latitudo idiuiſibilis ſit: nõ
erit profecto quicq̃ omni ex parte
patibile/ ſed ne continuum qui-
dẽ. Qđ ſi hoc falſum eſt/ & omne
corpus eſt diuiſibile: diuiſumne
ſit ſed tangat/ an diuiſibile nihil
refert. Nam ſi per tactus ſegrega-
ri poſſit/ perinde vt quidam affir
mant: etiam ſi nõdũ ſit diuiſum/
poterit tamẽ eſſe diuiſũ. nullũ e-
nim: emergit ĩpoſſibile. ¶Omni-
no autẽ gñationẽ ad hũc fieri mo
dũ/ nẽpe diſciſſis corporibus: can
cellos egreditur rationis. Etenim
ſermo iſte: alterationem e medio
80 tollit. At idem corpus/ quãq̃ con-
tinuum: alias liquidum/ alias con
cretum videmus/ non diuiſione
aut compoſitione hoc paſſum/
neq́ conuerſione aut attactu/ ſi-
cuti Democritus aſſerit. Nã neq́
tranſpoſitione neq́ naturæ denu
tatione: ex liquido concretũ eua-
dere ſolet. Neq́ nunc dura con-
cretaq́ idiuiſibilia mole ſunt: ſed
ex ęquo quoduis/ nunc liquidum
interdum vero durum ac concre-
81 tum exiſtit. ¶Præterea: fieri non
poteſt vt accretio decretiove ſit.
non enim quoduis fiet maius: ſi
accretio adiectio ſit/ & non totũ
mutetur vel admiſto aliquo vel
ipſo per ſe mutato. Qđ igitur ge
nerare ac agere/ & generari ac pa
ti inter ſeſe mutuo ſit/ & quonã
pacto id fieri queat/ & quonã qui-
dam fieri dicãt/ non tamen fieri
poſſit: hoc modo ſit definitum.

CAP. X.

82 REſtat vt de miſti-
one contemplemur
iuxta eundem doctri
næ modum. nam ex
hiſce quæ initio pro
poſuimus: hoc erat tertium. Con
ſiderandum autem eſt: quid mi-
ſtio/ quid miſtile/ quibus entibus
& quo pacto competat. & inſuper

Tral. ve. ex græ. recog.

corpus calefacit/ natus & facere & pa-
ti. ¶ Exiſtimare autem tum pati/ tum 49
autem non: determinantes in principio
hoc dicendum. Si enim non vbiq́ diuiſi-
bilis ſit magnitudo/ ſed eſt corpus indiui
ſibile/ aut latitudo: nõ vtiq́ erit vbiq́ paſ
ſibile/ ſed neq́ continuum vllũ. Si autem
hoc mendacium/ & omne corpus diuiſi-
bile: nichil refert diuidi quidem tangere
autem/ aut vtiq́ diuiſibile eſſe. Si enim ſe
gregari poteſt ſecundum tactus/ vt a-
iunt quidã: & ſi nondũ eſt diuiſum/ poſ-
ſibile erit diuiſum eſſe. fit enim nullũ: im-
poſſibile. ¶ Vniuerſaliter autem: hoc ge- 50
nerari modo ſciſſis corporibus/ inconue-
niens eſt. deſtruit enim hic ſermo: alte-
rationẽ. Videmus enim idem corpus cõ
tinuum exiſtens: quandoq́ quidẽ humi-
dũ/ quãdoq́ autẽ coagulatũ/ nõ diuiſio-
ne & cõpoſitione hoc patiẽs/ nec cõuer-
ſione & tactu/ ſicut ait Democritus. neq́ Democrit9
enĩ trãſductũ/ neq́ trãſpoſitũ/ neq́ tranſ
mutatũ ſecũdũ naturã: coagulatũ ex hu
mido generatũ eſt. neq́ nũc ſunt dura et
coagulata/ indiuiſibilia tumoribus: ſed ſi
militer omne/ humidũ/ quãdoq́ autem
durũ & coagulatũ eſt. ¶Amplius autẽ: 51
neq́ augmẽtationẽ poſſibile eſſe et dimi
nutionẽ. nõ enĩ qđcũq́ erit factũ maius:
ſi quidẽ erit appoſitio/ & nõ õne trãſmu
tatũ/ aut miſto aliquo/ aut ſecũdũ ſe trãſ
mutato. Qđ igitur eſt generare & fa-
cere/ & generari & pati adinuicem/ &
quomodo contingit/ & quomodo inqui-
unt quidã/ non contingit autẽ: determi-
natũ ſit hoc modo. CAP. X.
REliquum autẽ eſt videre 52
de miſtione: ſecundũ eun
dẽ modum methodi. hoc
enim: erat tertiũ propoſi-
torum a principio. Scru-
tandum autem eſt: quid
eſt miſtio/ & quid miſcibile/ & quibus
exiſtit entiũ/ et quomodo. Amplius autẽ

Cap. 10

Tral. ve. ex græ. recog.

vtrum eſt miſtio: an hoc/ mendaciũ? Im
poſſibile enim eſt aliquid alterum alteri
miſceri: ſicut dicũt quidã. Exiſtẽtibus e-
nim adhuc miſtis/ & nõ alteratis: nõ ma
gis nunc miſta eſſe inquiunt q̃ prius/ ſed
conſimiliter ſe habere. altero autem cor-
rupto: non miſta eſſe. ſed hoc quidem eſ
ſe: hoc autem non eſſe. miſtionem autẽ:
ſimiliter habentium eſſe. Eodẽ autẽ mo-
do: & ſi ambobus conuenientibus/ corru
ptũ eſt miſtorum vtrumq;. non enim eſ
53 ſe miſta: nullatenus exiſtentia. ¶ Hic igi
tur ſermo videtur quærere: quid differt
miſtio a generatione & corruptione/ &
quid miſcibile a generabili & corruptibi
li. Manifeſtũ enim eſt ꝙ oportet differ-
re: ſi eſt miſtio. quapropter his exiſtẽti-
bus manifeſtis: quæſita ſoluentur vtiq;.
At vero nec materiam/ igni miſceri dici-
mus: nec miſceri cum ardet/ aut ipſam
ſuis particulis aut igni. ſed ignem quidẽ
generari: hanc autem corrumpi. Secun-
dum autem eundem modum: nec cor-
pori cibum/ nec figuram ceræ miſtam fi
gurare tumorẽ. neq; corpus & albũ: neq;
totaliter paſſiones & habitus poſſibile
eſt miſta eſſe rebus. ſaluata enim: viden-
tur. Sed tamen neq; album & diſcipli-
nam contingit miſceri: nec aliud non ſe-
parabiliũ aliquod. Sed hoc dicũt non be
ne: qui omnia quãdoq; ſimul eſſe dicũt/
& miſta eſſe. non enĩ omne omni miſci-
bile eſt: ſed oportet exiſtere ſeparabile v-
trũq; miſtorũ. paſſionũ autẽ nulla: ſepa-
54 rabilis. ¶ Quoniã autẽ ſũt entiũ hæc qui
dẽ potẽtia/ hæc autẽ actu: cõtingit miſta/
eſſe aliqualiter & nõ eſſe/ actu quidẽ exi-
ſtente alio generato ex ipſis/ potentia
autẽ quid vtriuſq; eorũ quæ erãt anteq̃
miſcerẽtur/ & non ꝑdita. hoc autẽ: ſermo
quæſiuit prius. Videntur enĩ quæ miſcẽ-
tur: prius ex ſeparatis cõueniẽtia/ & poſſi
bilia ſeparari rurſus. Neq; manẽt igitur
actu/ vt corpus & albũ: neq; corrũpũtur/

Vatablus

vtrum ſit miſtio: an id falſum ſit?
Nam fieri non poteſt/ vt quid al
terum alteri miſceatur: ſicuti qui-
dã aiunt. Etenim cũ ea quæ miſta
ſunt/ adhuc ſint/ nec alterationem
ſubierint: non magis nũc q̃ prius
eſſe miſta/ ſed ſimiliter ſeſe habe-
re dicunt. Porro ſi alterum ſit cor
ruptũ: nõ eſſe miſta/ ſed alterũ eſ
ſe/ alterũ nõ eſſe. miſtionẽ autẽ: eo
rũ eſſe q̃ ſimiliter ſeſe habẽt. Eodẽ
autẽ modo: & ſi poſtea q̃ in vnũ
ãbo venerĩt/ vtrũq; eorũ quæ mi-
ſcentur/ corruptũ ſit. non enim ea
eſſe miſta: quę omnino in ratione
rerũ nõ ſũt. ¶ Hęc igitur ratio po 83
ſtulare videtur vt quo miſtio a ge
neratione & corruptione/ & quo
miſtile a generabili & corruptibi-
li differat: definiamus. Perſpicuũ
enĩ eſt: miſtionẽ/ ſi quidẽ ſit/ ab il
lis differre oportere. Quo fit vt hiſ
ce cognitis: quæ addubitata fue-
rũt/ ſolui queãt. At vero neq; ma-
teriã igni miſtã eſſe/ neq; miſceri
dũ cõburitur aut ipſam ſuis par-
tibus aut igni: ſed ignẽ gigni/ et
materiã corrũpi/ dicimus. Eodem
autẽ modo/ neq; corpori alimẽtũ:
neq; figurã q̃ ceræ molẽ afformat
ceræ miſceri dicimus. Nec corpo-
ri albedinẽ/ nec omnino affectus
habituſq; rebus ipſis miſceri poſ-
ſibile eſt: quippe cũ ipſi ſalui cer
nantur. At vero nec albedinem &
ſciẽtiã/ nec aliud quicq̃ inſepara-
bile: miſceri contingit. Quinimo
nec id probe dicũt: qui omnia ali
quando & ſimul eſſe & miſceri in-
quiunt. non enim omnibus om-
nia miſceri queunt: ſed eorũ quæ
miſcẽtur vtrumq; ſeparabile quid
eſſe oportet. affectuum autem nul
lus: ſeparabilis exiſtit. ¶ Cũ autẽ 54
eorum quę ſũt/ alia actu ſint/ alia
potẽtia: quæ miſta ſunt/ eſſe quo-
dãmodo & nõ eſſe contingit/ actu
quidem aliud exiſtẽte eo quod ex
eis factum eſt/ potentia vero quip
piam vtriuſq; eorum quæ erant
antequã miſcerentur/ & non eſſe
perdita. id quod: ratio prius ad-
dubitabat. Nam quæ miſcentur:
& prius ex ſeparatis coiſſe/ & poſ
ſe rurſum ſeparari videmus. Igi-
tur neq; permanẽt actu/ vti cor-
pus & albedo: neq; corrũpuntur/

Vatablus

aut ambo aut alterum. nã eorũ
virtus atq; potẽtia:ſalua manet.
85 Iccirco: hæc omittantur. ℭDu
bitationem autem hiſce conti-
nuam/ediſſeramus oportet: v-
trũ miſtio quippiã ad ſenſũ ſit/
verbi gratia cũ ea quæ miſcen-
tur ita in parua diuiſa fuerint et
hoc pacto iuxta ſeſe poſita vt
nullum ſenſu dignoſcatur/ tunc
ne miſta ſunt an non/ſed fit vt
eorum quæ miſta ſunt/particu-
la quælibet iuxta quãlibet ſit/ Il
lo igitur modo miſta eſſe dicun-
tur: vt ordeacea grana frumẽta-
ceis/cum quodlibet iuxta quod
86 libet poſitũ eſt. At ſi omne cor-
pus ſit diuiſibile: ſi corpus cor-
pori miſtum ſimilare ſit/partem
quãlibet ſecus quãlibet eſſe opor
tebit. Atq; cũ fieri neq̃at vt i par
tes minimas diuiſio fiat/ & cõ-
poſitio non idẽ ſit qđ miſtio ſed
aliud: non oportere dicere quæ
miſcẽtur eſſe miſta ſecundũ par
tes exiguas quæ ſuã adhuc reti
neãt naturã/ perſpicuũ eſt. cõpo
ſitio eni eſſet/ nõ temperatura /
aut miſtio: nec pars eandẽ cũ to
to haberet rationẽ. Dicim⁹ aũt/
ſi quid miſceri debeat: qđ miſtũ
eſt/ſimilũ eſſe partiũ. & queãd-
modum aquę pars/aqua eſt: ita
et temperati temperatum. Q: ſi
miſtio ſit compoſitio ſecundum
partes exiguas: nihil horũ acci
det/ſed ſolũ eſſe miſta ad ſenſũ.
atq; idẽ: huic quidẽ ſi acute non
videat eſſe miſtũ/ Lynceo vero
nõ eſſe miſtũ videbitur. Neq; di
uiſione/adeo vt quæuis particu
la iuxta quãuis poſita ſit: miſtio
fit. nã fieri nõ poteſt: vt corpora
ſic diuidantur. Aut igitur nõ eſt
miſtio: aut hoc rurſum eſt dicẽ
dum/quo pacto inq̃ fieri poſſit.
ℭSũt itaq; (vti diximus) eorũ q̃
ſut: quædã actiua/quędã quę ab
87 hiſce pati ſolẽt. Quædã igitur cõ
uertunt ſeſe iter ſe mutuo acti-
ua & paſſiua: quorũ videlicet ea
dẽ eſt materies. Quędã vero a-
gũt & nõ patiũt: nimirũ q̃bus ma
teries eadẽ nõ eſt. Horũ igit: nõ
eſt miſtio. Quare nec medẽdi ſci
entia ſanitatẽ/ nec ſanitas ean-
dem: miſta corporibus efficiũt.

Tral. ve. ex græ. recog.

neque alterum neq; ambo. ſaluatur e-
nim: virtus eorum. Ideo: hæc quidem
relinquantur. ℭCõtinuam autem his 55
quæſtionem dicendum: vtrumne mi-
ſtio ad ſenſum ſit/vt quando ita in par
ua diuiduntur quæ miſcentur / & po-
nuntur hoc modo adinuicem/ vt non
manifeſtum vnumquodq; ſit ſenſui/tũc
miſta ſunt/an non ſunt/ſed eſt vt quæ-
cunq; ſecus quamcunq; ſit particulã mi
ſtorum? Dicitur igitur illo modo/ ver-
bi gratia ordeũ miſtum eſſe frumẽto:
quãdo qđcũq; ſecus qđcunq; ponetur.
Si autem eſt omne corpus diuiſibile: ſi
eſt corpus corpori miſcibile / homœo-
merũ/quãcunq; vtiq; oportebit partẽ fi
eri ſecus quãcũq;. Quoniã autẽ nõ eſt in
minima diuidi/nec cõpoſitio idẽ quod
miſtio/ſed aliud: manifeſtum eſt ꝙ neq;
ſecundũ parua ſaluata oportet quæ mi-
ſcẽtur dicere miſta eſſe. cõpoſitio enim
erit/et nõ craſis nec miſtio: neq; habebit
eandẽ rationẽ cũ toto pars. Dicimus au
tem oportere: ſi miſtũ eſt aliquid/miſtũ
homœomerũ eſſe. et queãdmodũ aquę
pars/aqua: ita & tẽperati. Si autẽ ſecun
dũ parua cõpoſitio/ eſſet miſtio: nichil
cõtingeret horum/ſed ſolũ quidẽ miſta
ad ſenſum. & idẽ/ huic quidẽ miſtum/ſi
non videt quis acute: Lynceo autem nõ Lynceus
miſtũ videbitur. Neq; diuiſione: vt quę-
cunq; pars ſecus quamcunq; ſit. impoſ-
ſibile enim: ita diuidi. Aut igitur non e-
rit miſtio: aut dicendum hoc/quomodo
contingit fieri/ rurſus. ℭ Sunt itaq; vt 56
diximus: entium hæc quidem actiua/
hæc autem ab his paſſiua. Hæc igi-
tur conuertuntur/ quorum eadem ma-
teria eſt: & actiua adinuicem & paſ-
ſiua abinuicem. hæc autem faciunt/im-
paſſibilia exiſtentia: quorum non eſt
eadem materia. Horum igitur: non eſt
miſtio. Ideo neq; medicina facit ſanita-
tem: neq; ſanitas miſta corporibus.

Cap. 10

Tral. ve. ex græ. recog.

57 ¶ Actiuorum autem & paſſiuorũ quæ-
cunq; ſunt facile diuiſibilia: multa qui-
dem paucis/et magna paruis compoſita/
non faciunt miſtionem ſed augmenta-
tionem dominantis. tranſmutatur enim
alterũ: in dominans. Ideo gutta vini: de-
cies mille amphoris aquę non miſcetur.
ſoluitur enim ſpecies: & tranſmutatur in
58 omnẽ aquã. ¶ Quando autẽ potẽtijs ad-
æquantur aliqualiter: tunc tranſmutatur
vtrumq; in dominãs ex ſui ipſius natu-
ra. non generatur autẽ alterũ: ſed mediũ
cõmune. Manifeſtũ eſt igitur ꝙ hæc mi-
ſcibilia ſunt: quæcunq; facientiũ/contra-
rietatem habent. hæc enim: ſunt abinui-
cẽ paſſiua. Et parua autem ſecus parua
poſita: miſcentur magis. facilius enim in
ſeinuicem & citius tranſeũt. multũ autẽ/
59 & a multo: tardius hoc operatur. ¶ Ideo
& bene determinabilia diuiſibiliũ & paſ
ſiuorum: miſcibilia ſunt. diuidũtur enim
in parua hæc: facilius. hoc eni: erat bene
determinabilis eſſe. Verbi gratia. humi-
da: miſcibilia maxime corporũ. bene de-
terminabile enim: maxime humidũ diui
ſibiliũ/ſi nõ viſcoſum ſit. Hęc eni: ãplio-
rem vtiq; & maiorem tumorem faciũt.
Quando autẽ alterũ ſolũ paſſiuum erit/
aut vehemẽter/hoc autem valde parum:
aut nichil amplius erit miſtũ ex ambo-
bus/aut parũ. quod quidẽ: contingit cir-
ca ſtannũ & æs. Quædã enim: balbuti-
unt adinuicem & ancipitia ſunt. vidẽtur
enĩ aliqualiter & miſta remiſſe: & vt al-
terum quidem ſuſceptibile/alterũ autem
ſpecies. quod in his cõtingit. Stannũ eni
vt paſſio aliqua exiſtens ſine materia/æ-
ris: pene euaneſcit/ miſtum omne colo-
rans ſolum. Idem autem hoc: contingit
& in alijs. Manifeſtũ eſt igitur ex ijs quę
dicta ſunt: & ꝙ eſt miſtio/ & quid eſt/
& quare eſt/ & quæ miſcibilia entium.
quoniam ſunt quædam talia: qualia ſunt
abinuicẽ paſſibilia/ & bene determina-

Vatablus

¶ Eorũ vero actiuorũ & paſſiuo 88
rũ q̃ facile diuiſibilia ſũt: multa
qdẽ paucis & magna paruis cõ-
poſita miſtionẽ non faciunt/ ſed
accretionẽ eiuſce qđ euincit. Nã
alterũ: i id qđ euincit verti ſolet.
vt gutta vini: decies millenis aq̃
mẽſuris nõ miſcetur. eteni forma
vini perit: atq; vinũ i totã aquã
vertit. ¶ Cũ vero potẽtias habẽt 89
quodãmodo æquales: tũ vtrũq;
e ſua quidẽ mutatur natura in
id qđ vincit ac ſuperat/ nõ tamẽ
fit alterum/ ſed inter vtrũq; me-
dium atq; commune. Patet igi-
tur ea eſſe miſtilia: quęcũq; ex
agẽtibus cõtrarietatẽ habẽt. hęc
enim: inter ſe paſſiua ſunt. Par-
ua autem dum paruis admouẽ
tur: propẽſius miſceri ſolẽt. quip
pe cum: ea facilius celeriuſq; ie-
ſe trãſmeent. At multum: tardi-
us hoc idem efficit patiturq; a
multo. ¶ Iccirco ex hiſce quæ di
uidi poſſunt patiq; ſolẽt: quæ fa
cile terminos ſuſcipiunt/ ea mi-
ſtilia ſunt. quippe quæ: facile in
parua dirimãtur. hæc enim: eſt
eius quod facile terminatur/ ra-
tio. Verbi gratia. q̃ liquida ſunt:
inter corpora maxime miſtilia
ſũt/ cũ liquidũ maxime oim di-
uiſibiliũ facile terminari poſſit/
modo nõ ſit viſcoſũ atq; tenax.
Hæc eni: molẽ reddunt ãpliorẽ
atq; maiorẽ. Cũ autẽ alterũ dũ-
taxat paſſiuum fuerit/ aut alterũ
vehemẽter & alterũ admodũ re
miſſe: vel nihilo vel certe paulo
maius euadet quod ex vtriuſq;
miſtura conſurgit. quod: in ſtan
no & ęre accidit. Nõnulla eni en 90
tia: inter ſe minus diſcreta ſunt/
ambigũtq;. vidẽtur enim quo-
dammodo & remiſſe miſceri: &
quaſi alterũ ſuſceptiuũ/ alterum
forma eſſe. qđ quidẽ: & in hiſce
accidit. Nã ſtãnũ quaſi affectio
quędã ſine materia/ æris: pene
euaneſcit/ miſturę toti colore ſo
lum indito. quod idẽ: & in alijs
quoq; vſu venit. Patet igitur ex
his quæ diximus: miſtionẽ eſſe/
& quid ea ſit/ & quã ob cauſam/
& quænam entia miſtilia ſint.
quandoquidem nõnulla ſunt e-
iuſmodi: quæ & pati inter ſe &

facile terminari diuidique poſ-
ſunt. Hæc enim cum miſta ſunt
non eſſe corrupta/ nec vltra ea-
dem ſimpliciter eſſe/ nec eorum
miſtionem eſſe compoſitionem/
nec ad ſenſum: neceſſe eſt. Sed
miſtile quidem eſt: quando cũ
facile definiri queat paſſiuũ eſt
& actiuũ/& ei quod eſt eiuſmo-
di/miſtile. nã miſtile: ad cogno-
mine dici ſolet. Miſtio vero: eſt
miſtilium alteratorum vnio.

¶ Prioris libri de generatione & corruptione Ariſtotelis Frãciſco Vatablo interprete: finis.

¶ De generatione & corruptione Ariſtotelis ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopũ Meldenſem liber ſecũdus: Franciſco Vatablo interprete.

1 DE miſtione igit & tactu et actione & paſſione/ quo pacto hiſce competant
quæ natura mutationẽ ſubeũt/
& inſuper de ortu & occaſu ſim
plici abſolutoq; qualiter fiat/cu-
ius ſit/& quã ob cauſam/tũ etiã
de alteratione quid ſit alterari/&
quam quodq; eorum habeat dif
ferentiam: dictum eſt. Reſtat: vt
circa ea quæ elementa corporũ
appellãtur/ contemplemur. Nã
generatio & corruptio: ſubſtan-
tijs omnibus quæ natura con-
ſtãt/ haud ſine ſenſibilibus cor-
2 poribus/competũt. ¶ Quorum
ſubiectã materiam quidam v-
nam eſſe aiunt: eam aerem/aut
ignẽ/aut quippiã inter hęc me-
diũ qd & corpus ſit et ſeparabile
ponẽtes. Quidã: numero plures

bilia/& bene diuiſibilia. Hæc enim: neq;
corrupta eſſe neceſſariũ eſt quando mi-
ſta/ neq; adhuc ſimpliciter eadẽ eſſe quę
prius/ neq; cõpoſitionẽ eſſe miſtionem
eorũ/neq; ad ſenſum. Sed miſcibile qui-
dẽ eſt: quando bene determinabile exi-
ſtẽs paſſiuũ fuerit & actiuũ/et tali miſci-
bile. ad homonymũ enĩ: miſcibile. Mi-
ſtio autẽ: eſt miſcibiliũ alteratorũ vnio.

¶ Tralationis veteris de generatione & corruptione Ariſtotelis/ex græco recognitæ: primi libri finis.

¶ Tralatio vetus ſecũdi de generatione & corruptione Ariſtotelis ex græco recognita: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

DE miſtione igitur/ et tactu/ et de ipſo facere et pati: dictum eſt quomodo exiſtũt in rebus trãſmutatis ſecũdũ naturã. Amplius autẽ & de generatione & cor 1
ruptione ſimplici: quomodo eſt/& cuius/
et propter quã cauſã. Similiter autẽ & de
alteratione/dictũ eſt quid alterari: et quã
habet differẽtiã eorũ vnũqdq;. Reliquũ
autẽ eſt: cõſiderare circa vocata elemen-
ta corporũ. generatio enim et corruptio:
oĩbus natura cõſiſtẽtibus ſubſtãtijs/ nõ
ſine ſẽſibilibus corporibus ineſt. ¶ Ho- 2
rũ autẽ ſubiectã materiã/hi quidẽ inqui-
unt eſſe vnã: puta aerẽ ponẽtes/ aut ignẽ/
aut aliqd mediũ horũ/corpus exiſtens et
ſeparabile. Hi autẽ: plures ſcd̃m numerũ

Cap.
1
2

Tral. ve. ex græ. recog.

vna. hi quidem ignem & terram. hi autẽ
& hęc: & aerem/ tertium. hi autẽ & hęc:
Empedocles & aquã/ quartũ vt Empedocles. ex qui-
bus cõgregatis & ſegregatis aut altera-
tis: contingere generationẽ et corruptio-
nẽ rebus. Qz igitur prima/ principia et
elementa bene habet dicere/ ſit confeſſũ:
ex quibus tranſmutatis aut ſecundũ cõ
gregationem et ſegregationem/ aut ſecũ-
dum aliam tranſmutationem contingit
3 generationẽ eſſe et corruptionẽ. ❡ Sed
facientes quidem vnam materiam extra
prædicta / hanc autem ſeparabilem &
corpoream: peccant. Impoſſibile enim
eſt: ſine contrarietate eſſe corpus hoc ſen
ſibile. aut enim leue aut graue/ aut cali-
dum aut frigidum neceſſe eſt eſſe infini-
tum hoc: quod quidam dicunt eſſe prin-
Timæus 4 cipium. ❡ Vt autem in Timæo ſcriptũ
eſt: nullam habet determinationem. Nõ
enim dixit manifeſte: pandeches ſi ſe-
paratur ab elementis. nec vtitur vllo/ di-
cens eſſe ſubiectum aliquod vocatis ele-
mentis/ prius. vt aurum: operibus aure-
is. certe et hoc: non bene dicitur/ hoc mo
do dictum. Sed quorum quidem alte-
ratio eſt/ ita: quorum autem generatio
et corruptio/ impoſſibile illud enunciari
ex quo generatum eſt. Sed tamen in-
quit: longe veriſſimũ eſſe/ aurum dicere
vnumquodqꝫ eſſe. Sed elementis exiſten
tibus ſolidis: vſqꝫ ad planities facit diſ-
ſolutionem. Impoſſibile autẽ eſt: & ma-
teriam primam/ planities eſſe. Nos au-
tem dicimus eſſe aliquam materiam v-
nam corporum ſenſibilium/ ſed hanc nõ
ſeparabilem/ ſed ſemper cum contrarie-
tate: ex qua generantur vocata elemen-
ta. determinatum eſt autem de his: cer-
5 tius in alijs. ❡ Sed tamẽ quoniã & hoc
modo ſunt ex materia corpora prima:
determinãdũ eſt et de his/ pricipiũ qui-
dẽ et primũ exiſtimãtes eſſe materiã in-
ſeparabilẽ quidẽ/ ſubiectã autẽ cõtrarijs.

Vatablus

vna. alij enim ignem & terram/
alij & hęc & tertium aerem/ a-
lij & aquam inter hæc quartam
vti Empedocles: ex quibus con
cretionẽ ſecretionemve aut alte
rationem ſubeũtibus/ ortũ atqꝫ
occaſum rebus ipſis contiuge-
re dicunt. Qz igitur prima ipſa/ 3
pricipia elemẽtaqꝫ probe dican
tur: ſit in cõfeſſo. ex quibus ſi aut
congregatione ſegregationeve
aut alia mutatione trãſmutẽtur:
generationẽ fieri contingat atqꝫ
corruptionẽ. ❡ Sed qui vnã vl-
tra ea quæ ſunt dicta/ materiam
faciunt/ eamqꝫ corpoream atqꝫ
ſeparabilem: errãt. Nam fieri nõ
poteſt: vt corpus hoc cum ſenſi-
bile ſit/ ſine cõtrarietate exiſtat.
Etenim infinitũ hoc/ quod nõ-
nulli principium eſſe dicunt: aut
leue aut graue/ aut calidum aut
frigidũ ſit/ neceſſe eſt. ❡ Quod 4
autem in Timæo eſt ſcriptũ: ni-
hil habet certi definitiqꝫ. Nã nec
ille plane dixit an id quod om-
nia ſuſcipit ab ipſis ſeparetur e-
lementis: nec vllo vti ſolet/ cũ
tamen prius dixerit illud voca-
tis elementis/ vt aurum aureis
operibus/ eſſe ſubiectum. q̃q̃ id
non recte dicitur: ſi hoc dicatur
modo. Sed quorũ eſt alteratio:
ea ita ſeſe habent. quorum ve-
ro generatio atqꝫ corruptio: ea
ex nomine eorum ex quibus fi-
unt/ appellari impoſſibile eſt. At
qui longe veriſſimum eſſe in-
quit: dicere quodqꝫ aurum eſſe.
Verum cum ſolida ipſa elemen- 5
ta ſint: ad plana vſqꝫ reſolutionẽ
facit. At primam materiam eſſe
plana ipſa: de numero eorum
eſt quæ fieri nequeunt. Nos au- 6
tem ſenſibilium corporum quã-
dam eſſe materiã dicimus: ſed
eam ſeparari non poſſe/ ſed ſem
per eſſe cũ contrarietate/ ex qua
elementa vocata fiunt. de qui-
bus: alibi exactius eſt definitum
atqꝫ pertractatũ. ❡ Verũ enim
vero cũ ad hũc modũ ex mate-
ria corpora prima conſtent: de
hiſce quoqꝫ determinemus opor
tet/ ſupponentes materiam inſe
parabilẽ quidẽ ſed cõtrarijs ſub-
iectã/ principiũ atqꝫ primũ eſſe.

Vatablus

nõ enim calor frigori/nec frigus
calori:ſed quod ſubijcitur/vtriꝗ
materia exiſtit. Quare primo/
quod potentia ſenſibile corpus
exiſtit:principium eſt. Deinde:
contrarietates ipſæ/ceu calor &
frigus. Poſtremo: ignis & aqua
& quę ſunt eiuſmodi. hęc enim:
in ſeſe tranſmutari ſolẽt. nec res
perinde habet: vt Empedocles
et cæteri aſſerunt. non enĩ: eſſet
alteratio. At contrarietates ipſę:
tranſmutari in ſe non ſolẽt. Ve-
rũ nihilo minus & vt corporis
ſunt/qualia & quot principia
ſint:dicamus oportet. Nam cæ-
teri ſuppoſitis vtuntur: nec cur
talia ſint/ aut tot numero dicũt.

CAP. II.

7 CVm igitur corpo-
ris ſenſibilis hoc eſt
tangibilis princi-
pia diſquiramus/
ſenſibile autem ſit
quod tactu ſẽſum
facit:conſtat non omnes corpo-
ris contrarietates/ ſpecies & pri
cipia facere/ ſed eas ſolum quæ
ſub tactum cadunt. Nam con-
trarietate/eaꝗ tãgibili differũt.
Quocirca nec albor nec nigror/
nec dulcedo nec amaritudo/nec
item cæterarum quicꝗ̃ contrari-
etatum:elementum facit. Atqui
viſus:tactu prior eſt. quare & qđ
ei obijcitur: prius erit. Verũ nõ
eſt corporis tangibilis affectio
quatenus tangibile exiſtit/ ſed
per aliud:quãꝗ̃ natura prius eſt.
8 ¶Porro ipſorũ tangibiliũ qua-
leinã ſint primæ differentiæ &
contrarietates: diſtinguamus o-
portet. Sũt autem tãgibiles con
trarietates/hæ:calidũ frigidum/
ſiccũ humidũ/graue leue/ durũ
molle/viſcoſum aridũ/ſcabrum
glabrum/craſſum tenue. Ex qui-
bus: graue & leue/ neꝗ actiua
ſunt neꝗ paſſiua. non enim ꝗ
alterum/ quippiam agat patia-
turve ab altero: dicunť. ¶At ele
menta ipſa inter ſe mutuo acti-
ua ſint & paſſiua:oportet. Nam
miſcẽtur:& in ſeſe viciſſim mutã
tur. Calidũ autẽ frigidũꝗ & hu-
midũ ac ſiccũ:illa qdẽ ꝗ actiua
ſint/hęc vero ꝗ paſſiua/ dicũtur.

Tral. ve. ex græ. recog.

neꝗ enĩ calidũ materia eſt frigido/ neꝗ
hoc calido:ſed ſubiectũ amborũ. Qua-
propter primo quidẽ/potẽtia corpus ſen
ſibile:principiũ eſt. ſecũdo autẽ:cõtrarie-
tates. dico autẽ: verbi gratia caliditas &
frigiditas. tertio autẽ:iã ignis & aqua &
talia. Hæc enĩ trãſmutãtur adinuicẽ: &
nõ vt Empedocles/ & alij dicunt. neꝗ Empedocles
enim:eſſet alteratio. Cõtrarietates autẽ:
nõ trãſmutãtur. ſed non minus & vt cor
poris: qualia & quot dicendũ principia.
alij enĩ ſupponẽtes vtuntur:& nõ dicunt
quare aut talia/aut tot.

CAP. II.

QVoniã igitur quærimus 6
ſenſibilis corporis princi
pia/hoc autẽ eſt tangibi
le/tãgibile autẽ cuius eſt
ſenſus tactus:manifeſtũ
eſt ꝗ nõ omnes cõtrari-
etates corporis ſpecies & principia faci-
unt/ſed ſolũ quæ ſecundũ tactũ. ſecundũ
cõtrarietatẽ enĩ differũt: & ſecundũ tãgi
bilẽ cõtrarietatẽ. Ideo neꝗ albedo & ni-
gredo/neꝗ dulcedo & amaritudo/ſimili-
ter autẽ neꝗ aliarũ ſenſibiliũ cõtrarieta-
tũ aliqua: facit elemẽtũ. ꝗ̃uis prior:viſus
eſt/tactu. quapropter & ſubiectũ: prius.
ſed nõ eſt corporis tãgibilis paſſio/ſecun-
dum ꝗ tangibile eſt: ſed ſecundũ aliud/
etſi fuerit natura prius. ¶Ipſorũ autem 7
tangibilium: diuidendũ eſt quæ primæ
differentiæ & contrarietates. Sunt au-
tem contrarietates ſecundũ tactum/hæ:
calidum/frigidum/humidum ſiccũ/gra-
ue/leue/ durum/molle/ lubricum/ aridũ/
aſperum/læue/ groſſum/ſubtile. Horum
autẽ:graue quidẽ & leue/neꝗ actiua ſũt
neꝗ paſſiua. nõ enim faciendo aliquid
aliud/ neꝗ patiendo ab alio: dicuntur.
¶Oportet autẽ:actiua & paſſiua abin- 8
uicem/eſſe elementa. miſcentur enim: &
trãſmutantur in ſeinuicẽ. Calidũ autẽ et
frigidũ/ & ſiccũ & humidũ: hæc qdẽ ꝗa
actiua ſũt/hęc autẽ quia paſſiua/ dicunť.

Tral. ve. ex græ. recog.

Cap. 2 3 Calidũ eni eſt:quod cõgregat homogenea.ſegregare eni/qđ inquiũt facere ignẽ: cõgregare eſt ea quæ eiuſdẽ tribus ſunt. cõtingit enim tollere alienigena. Frigidũ autem: quod coniungit & congregat ſimiliter & ſyngenea & quę non eiuſdem tribus. Humidum autem:indeterminatum proprio termino/bene terminabile exiſtens. Siccum autem: bene terminabile proprio termino/difficulter autem terminabile alterius. Subtile autem & groſſum/& lubricum & aridum/& durum & molle/& aliæ differentiæ: ex his ſunt. Quoniam enim repletiuum eſt humidum quia non eſt terminatum quidẽ/bene determinabile autem exiſtens/ & quia ſequitur tangens/ſubtile autem repletiuum/ſubtilium enim partium/ & quod paruarum partium repletiuum/totum enim totum tangit/ ſubtile autem maxime tale eſt:manifeſtum eſt ꝙ ſubtile quidem erit humidi/groſſum autem ſicci. Rurſum autem:lubricũ quidem humidi(lubricum enim:humidum aliquid paſſum eſt/velut oleum)aridum autem ſicci. Aridum enim eſt: quod perfecte ſiccum/adeo vt & coagulatum ſit propter defectionem propriæ humiditatis. Amplius: molle quidem humidi. molle enim:quod cedit in ſeipſum/& nõ obſiſtit qđ quidem facit humidum. et ideo non eſt humidum/molle: ſed molle/humidi. durũ autem:ſicci. Durum enim eſt:quod coagulatum eſt. coagulatũ autem: ſiccum eſt. Dicuntur autem ſiccum & humidum: multifariam. opponitur autem ſicco: & humidum & vdũ. & rurſus humido: & ſiccum & coagulatum. omnia autem hæc: ſunt ſicci & humidi primorum dictorum. Quoniam enim vdo opponitur ſiccum/& humidum quidem eſt quod habet alienigenã humiditatem ſuperficietenus/perfuſum autẽ quod in profundo/ſiccũ autẽ

Vatablus

Calidum enim eſt:quod ea congregat quæ eiuſdem ſunt generis. Nã ſegregare (id quod ignẽ facere aiunt) eſt cognata & quæ eiuſdẽ ſunt generis congregare. accidit eni: vt aliena eximat. Frigidum vero: quod ex æquo cogit ac congregat tam quę eiuſdem ſunt generis/ q̃ quæ diuerſi.
Humidum autem:quod cum 9
facile terminos ſuſcipiat/ proprio nõ definitur. Siccum vero: qđ proprio termino belle definitur/ alieno ægre.
Tenue autẽ & 10
craſſum/viſcoſum & aridũ/ durum & molle/& cæteræ differentiæ: ex hiſce ſunt. Nã cum quod repletiuum exiſtit/ad humidum ex eo pertineat quia non ſit definitum ſed prõpte terminari poſſit & ſequatur id quod ipſum tãgit/ tenue autem ſit repletiuum (nam paruarum eſt partium. & quod eſt eiuſmodi:repletiuũ eſt. totum enim: totum tãgit. tenue autẽ:maxime eſt tale) tenue ſub humido/ & craſſum ſub ſicco fore cõſtat.
Rurſum: viſcoſũ ab hu 11
mido cõprę̃hẽdetur. nam viſcoſum:humidum cum quadam affectione exiſtit/velut oleum.
A- 12
ridum autem: a ſicco. Aridũ enĩ eſt: quod perfecte ſiccũ eſt adeo vt ob humiditatis defectũ etiã concreuerit.
Inſuper molle/ hu- 13
midum comitari ſolet:& durũ/ ſiccum. Molle enim eſt:quod in ſeſe refugit ceditq̃/& nõ reſiſtit/ id quod humidum facere aſſolet. Quamobrem & humidum molle non eſt:ſed molle ſub humido/ & durum ſub ſicco collocatur. Durum ſiquidẽ eſt: quod concretum ſeu congelatum eſt. Quod autem eſt concretum:ſiccum eſt.
Porro ſiccum & humi- 14
dum:multis dicuntur modis. nã & humidũ & madens: ſicco aduerſantur. & rurſus ſiccum & cõcretum:humido. Hæc autẽ omnia:ad humidum & ſiccum quę prima dicta ſunt/attinent. Nam cum madenti ſiccum aduerſetur/& madens ſit quod ſuperficietenus extrariam admiſit humiditatem/ & humectum quod introrſus/ ſiccum autẽ id quod

hac vacat: madēs ſub humido/
& ei oppoſitum ſiccum/ſub pri-
15 mo ſicco fore cōſtat. Rurſum hu
midum & concretum: eodē mo-
do. Humidū eni eſt: qđ in peni-
tiore parte propriā habet humi-
ditatem. Concretum vero: quod
hac priuatum eſt. Et proinde ex
hiſce: alterum humidi/ alterum
ſicci erit. Conſtat igitur: cæteras
omneis differentias ad quatuor
primas/ & has non amplius in
pauciores reduci. neq; enim ca-
lidū: id eſt quod humidum/ aut
quod ſiccum eſt. neq; humidū:
quod calidū/aut quod frigidum
eſt. neq; frigidum & ſiccum ſub-
alterna ſunt: neq; ſub calido &
humido ſtruūtur. Quare: quatu-
or eſſe has neceſſe eſt. CAP. III.
16 CVm autem elemen
ta ſint quatuor/ &
eorū quæ ſunt qua
tuor ſex ſint copu
læ/ cōtraria autem
ſimul copulari non poſſint (cali-
dum enim & frigidum/& rurſū
ſiccum & humidum idem eſſe/
eſt impoſſibile) cōſtat ꝙ elemen
torū copulę quatuor erunt. nēpe
calidū & ſiccū/ calidū et humi-
dū/rurſū frigidū & ſiccū/frigidū
& humidū. atq; hæc/corpora ea
q̄ ſimplicia vidētur eſſe/ignē in-
quam/aerem/ aquam & terram
ſecūdū rationem comitari ac ſe-
qui ſolēt. Nā ignis: calidus ſic-
cuſq; eſt. Aer vero: frigidus & hu
midus. nā aer: velut vapor eſt.
Aqua: frigida humidaq;. Terra:
frigida atq; ſicca. Vnde fit vt dif-
ferētiæ illę nō iniuria primis cor
poribus diſtribuātur: & iuxta ra-
tionem eorum numerus cōſtet.
17 Omnes eni & qui ſimplicia cor-
pora elementa faciunt: alij vnū/
alij duo/alij tria/alij quatuor eſ
ſe volunt. Qui igitur tātum vnū
eſſe dicūt/ deinde dēſitate & ra
ritate cętera generant: hiſce duo
principia facere/rarum inquam
& denſum/aut calidum & frigi-
dum accidit. hæc enim: opificis
munus obeunt: vnum autē ſub-
ijci ſolet / ſicuti materies. Qui
vero continuo duo/vt Parmeni
des ignem & terrā/faciunt: quæ

priuatur hac: palā eſt ꝙ vdū quidem erit
humidi/oppoſitum autē ſiccū primi ſicci.
Rurſus autē: humidū et coagulatū/ſimili
ter. humidū eni eſt: qđ habet propriā hu
miditatē in profundo. coagulatū autem:
priuatur hac. Quapropter & horum/erit
hoc quidē ſicci: hoc autē humidi. Manife
ſtū eſt igitur ꝙ oēs aliæ differētiæ: redu-
cuntur ad primas quatuor. hæ autē: nō
amplius in minores. neq; eni calidū eſt:
quod ſiccū/vel quod humidum. neq; hu
midū: quod calidū/ aut quod frigidum.
nec frigidum & ſiccum ſub inuicem: nec
ſub calido & humido ſūt. Quapropter
neceſſe eſt: quatuor eſſe has. CAP. III.
QVoniam autem quatuor 9
elementa ſunt/ eorum au
tem quatuor ſex cōiuga-
tiones / contraria autem
nō nata ſunt coniungi (ca
lidum enim & frigidū eſ-
ſe idem/& rurſus humidū & ſiccū: impoſ
ſibile eſt) manifeſtū eſt ꝙ quatuor erūt
elemētorū cōiugationes/calidū & ſiccū/
calidū & humidu/ & rurſus frigidum &
humidū/& frigidū & ſiccū. Et ſequūtur
ſecundū rationē ſimplicia apparētia cor
pora & ignem & aerē & aquā & terram
(ignis eni: calidus & ſiccus eſt. aer autē:
calidꝰ et humidus. velut euaporatio eni:
aer. aqua autē: frigida eſt & humida. ter-
ra autē: frigida & ſicca) vt rationabiliter
diſtribuantur differentiæ primis corpo-
ribus/ & multitudo eorum ſit ſecundū ra
tionē. Oēs enim qui ſimplicia corpora/e-
lemēta faciūt: hi quidē vnū/hi autē duo/
hi autē tria/hi autē quatuor faciūt. Qui-
cūq; igit̄ vnū ſolū dicūt eſſe/ deide dēſita
te & raritate alia generant: his contingit
duo facere pricipia/ & rarū & dēſum/aut
calidū & frigidū. hæc enim: actiua. vnū
autē ſupponitur: quēadmodū materia.
Qui autē mox duo faciunt/vt Parmeni- Parmenides
des ignē & terrā: media/ miſturas faciūt

Cap. 3 4

Tral. ve. ex græ. recog.

horũ/puta aerẽ & aquã. Similiter autem
& qui tria dicunt/ quẽadmodũ Plato in
diuiſionibus. mediũ eni: miſturam facit.
Et fere eadem dicũt: & qui duo/ & qui
tria dicũt. præterq̃ q̀ hi quidẽ in duo di
uidũt mediũ: hi autẽ vnũ ſolũ faciunt.
Quidam autẽ & mox quatuor dicũt: vt
Empedocles. cõgregat autem & hæc: in
10 duo. igni eni: oĩa alia opponit. ¶Nõ eſt
eſt autẽ ignis & aer & vnũquodq; præ-
dictorum: ſimplex/ ſed miſtũ. Simplicia
autem/talia quidem ſunt: non tamen ea-
dẽ. verbi gratia quod ſimile igni eſt/igne-
um non ignis: & quod aeri/aereũ. ſimili-
ter autẽ: & in alijs. Ignis autẽ/ eſt ſuper-
abundantia caliditatis: quemadmodum
& glacies/ frigiditatis. Congelatio enim
& arſio/ſuperabundãtiæ quædam ſunt:
hæc quidem frigiditatis/hæc autem cali
ditatis. Si igitur glacies eſt congelatio
humidi & frigidi: & ignis erit arſio ca-
lidi & ſicci. Ideo nichil ex glacie gene-
ratur: neq; ex igne. Exiſtentibus autem
quatuor ſimplicibus corporibus: primo-
rũ vtriuſq; eſt vnumquodq;. Ignis enim
& aer: eius qui ad terminum fertur.
terra autem & aqua: eius qui ad me-
diũ. Et extrema quidẽ & ſyncera: ignis
& terra. media autem & miſta magis:
aqua & aer. Et vtraq; vtriſq; contraria.
igni enim/ contrariũ aqua: aeri autẽ/ter-
ra. hæc enim: ex contrarijs paſſionibus
cõſtituta ſunt. Sed tamẽ ſimpliciter qua-
tuor exiſtentia: vnius vnumquodq; eſt.
terra enim ſicci magis eſt q̃ frigidi: aqua
autem frigidi magis q̃ humidi. aer au-
tem humidi magis q̃ calidi: ignis autem
calidi magis q̃ ſicci.

CAP. IIII.

11 QVoniam autem determi-
natum eſt prius/q̀ ſimpli-
cibus corporibus ex ſein-
uicem generatio eſt/ ſimul
autem & ſecundum ſen-

Plato

Empedocles.

Vatablus

inter hæc media ſunt ceu ae-
rem & aquam/horum miſturas
eſſe aſtruunt. Eodẽ modo & qui 19
eſſe tria inquiunt: quẽadmodũ
Plato in diuiſionibus. medium
ſiquidem: miſturam cõgeriemq;
facit. Atq; eadem fere dicunt:
qui duo/ & qui tria faciũt. verũ
illi medium in duo ſecant: hi ve
ro vnum faciunt medium. Por-
ro nonnulli ſtatim quatuor eſſe
aiunt: vt Empedocles. Cogit au
tẽ & hic illa/in duo. nã igni: cę-
tera omnia cõtraponit. ¶Ignis 20
autẽ & aer & vnumquodq; eo-
rum quæ dicta ſunt: haudquaq̃
ſimplex eſt/ſed miſtum. Quę ve
ro ſunt ſimplicia: talia quidem
ſunt/non tamẽ eadem. vt quod
igni ſimile eſt/igneũ non ignis:
& quod aeri/aereũ non aer exi-
ſtit. ſimili modo: & de cæteris
quoq; dicendum eſt. Ignis etiã/ 21
caloris eſt exceſſus: perinde vt
glacies/frigoris. Nam congela-
tio & feruor/exceſſiones quædã
ſunt: illa quidem frigoris /hic
vero caloris. Igitur ſi glacies/hu
midi & frigidi congelatio ſit: &
ignis/ calidi & ſicci feruor erit.
Quamobrem: nec ex glacie gi-
gni quicquam/ nec ex igni po-
teſt. Cum autem ſimplicia cor- 22
pora ſint quatuor: e duobus v-
trumq; vtriuſque locorum eſt.
Ignis enĩ & aer: eius qui ad ſu-
perficiem terminumq; vergit.
terra vero & aqua: eius qui ad
medium. Atq; ignis & terra ex-
trema quidem ſunt & ſyncerio-
ra: aqua vero & aer/ media &
miſta magis. Et vtraq; etiam:
vtriſq; cõtraria ſunt. Nam igni/
aqua: aeri vero/ terra aduerſat.
hæc enim: contrarijs affectibus
conſtant. Verumenimuero cum 23
ſimpliciter quatuor ſint: quodq;
vnius eſt. Terra ſiquidẽ: ſicci po
tius eſt q̃ frigidi. Aqua vero: fri
gidi magis q̃ humidi. Aer: hu-
midi magis q̃ calidi. Ignis: cali-
di magis q̃ ſicci.

CAP. IIII.

CVm autẽ prius ſit 24
definitũ ſimplicia
corpora mutuã ſub
ire generationẽ/ et
ea inſup gigni ad

ſenſū videātur(nā alioqui nō eſ
ſet alteratio. quippe cū ea:in re
rū tangibiliū affectibus ſita ſit)
quiſnā mutuæ generationis ſit
modus/& vtrū quduis ex quouis
gigni poſſit/ an aliqua & aliqua
nō/dicēdū videtur. Q̄ꝛ igitur v-
niuerſa in ſeinuicem tranſmu-
tari nata ſint:palam eſt.Nā ge-
neratio:in contrarium/& e con-
trario fit.Omnia autem elemen
ta: inter ſe contrarietatem ex eo
habent/ quia differentiæ ipſæ cō
trariæ ſunt. Nam alijs/ceu igni
& aquæ: ambæ ſunt contrariæ.
ille eni calidus ſiccuſq́ eſt: hęc
vero humida & frigida. Alijs ve
ro/ vt aeri & aquæ: altera ſolū.
nam ille quidem humidus ca-
liduſq́ eſt: hæc vero frigida &
humida. ¶Quare in vniuerſū q
dem patet : quoduis e quouis
gigni natum eſſe.Iam vero quo
pacto ex omnibus omnia fient:
ſingulatim percipere haudquaq̄
25 eſt difficile. ¶Differēt tamē. nā
celerius & tardius:item facilius
difficiliuſq́ alia alijs tranſmu-
tationē ſubeūt. Quæ eni ſymbo
lum inter ſe habēt:horum cele-
ris eſt migratio. quæ vero non
habent: tarda/ ꝙ facilius ſit v-
num q̄ multa mutari. verbi cau-
ſa. ex igni fiet aer : altero mu-
tationem ſubeunte. nam ille
quidem/ calidus ſiccuſque eſt:
hic vero / calidus & humidus.
quare ſi ſiccitas vincatur ab hu
miditate: orietur aer. Rurſū ex
aere aqua fiet : ſi calorem fri-
gus euincat. ſiquidem aer hu-
midus caliduſq́ eſt : aqua ve-
ro frigida & humida. quare mu
tato calore : fiet aqua. Eodem
modo:ex aqua quoq́ fiet terra/
& ex terra ignis.nam vtraq́ ad
vtraque:ſymbola habent. aqua
enim/humida frigidaq́ eſt: ter-
ra vero / frigida & ſicca. quare
ſi humiditas vincatur: emerget
terra. Et rurſum cum ignis ca-
lidus ſit & ſiccus/ terra vero fri-
gida & ſicca: ſi frigiditas inter-
eat/ignis e terra fiet. Quare pa-
tet:circularē generationē ſimpli
cibus cōpetere corporibus. Atq́
hic mutationis modus prōptiſ-

ſum vidētur generata(nō eni eſſet:altera-
tio.ſcd'm eni ipſius tactus paſſiones:alte-
ratio eſt)dicēdū eſt quis modus adinuicē
trāſmutationis/& vtrū omne ex omni ge
nerari poſſibile ſit/ an hæc quidem poſſi-
bile/hæc autē impoſſibile. Q̄ꝛ igitur om-
nia nata ſint adinuicē trāſmutari: mani-
feſtū eſt. Generatio enim:in contraria/&
ex contrarijs.elemēta autē omnia: habēt
cōtrarietatē adinuicem/quia differentiæ
ſunt contrarię. His enī ambæ cōtrarię:vt
igni & aquæ.hoc enim ſiccū & calidum:
hoc autē frigidū & humidū. His autē:
altera ſolum. verbi gratia: aeri & aquæ.
hoc enim/calidū & humidū eſt:hoc autē/
frigidum & humidū. ¶Quapropter vni 12
uerſaliter quidem manifeſtum eſt: ꝙ om-
ne ex omni generari natum eſt. Iam au-
tē ſecundū vnūquodq́ nō difficile eſt vi-
dere: quomodo quidem omnia ex omni-
bus erunt. ¶ Differt autē: ipſo citius & 13
tardius/et facilius & difficilius. Quęcūq́
eni habēt ſymbolū adinuicē: velox horū
trāſmutatio eſt.quæcunq́ autē nō habēt:
tarda.quia facilius eſt:vnū q̄ multa trāſ-
mutari. verbi gratia:ex igne quidem erit
aer/altero trāſmutato.hoc enim erat/ca-
lidū & ſiccū:hoc autē/calidū & humidū.
quapropter ſi vincatur ſiccum ab humi-
do: aer erit. Rurſus autē ex aere/ aqua e-
rit: ſi vincatur calidū a frigido. hoc enī
erat calidū & humidū: hoc autē frigidū
& humidū. quapropter tranſmutato ca-
lido:aqua erit. Eodē modo ex aqua/ ter-
ra:& ex terra/ ignis. habent enim ambo
ad ambo: ſymbola. aqua eni humidū &
frigidū: terra autē frigidū & ſiccū. qua-
propter: victo humido terra erit. Et rur-
ſus quoniam ignis quidem calidus & ſic-
cus eſt/terra autem frigida & ſicca:ſi cor-
rūpetur frigidū/ignis erit ex terra. Qua-
propter manifeſtum eſt: ꝙ circularis erit
generatio in ſimplicibus corporibus. &
tacillimus hic modus tranſmutationis:

Tral. ve. ex græ. recog.

quia ſymbolum exiſtit in ijs quæ dein-
14 ceps. ℂ Ex igne autem aquam/ & ex ae-
re terram/ & rurſus ex aqua & terra aerē
& ignem contingit quidem generari: dif-
ficilius autem/ quia plurium eſt trāſmuta
tio. neceſſe eni eſt ſi erit ex aqua ignis:
corrumpi & frigidum & humidū. Et rur
ſus ſi ex terra aer: corrumpi & frigidum
& ſiccum. Similiter autem ſi ex igne &
aere/ aqua & terra: neceſſe eſt ambo
tranſmutari. Hæc igitur: tardior genera-
tio eſt. Si autem vniuſcuiuſq; alterū cor-
rumpetur: facilis quidem erit/ non autem
in ſeinuicem tranſmutatio. ſed ex igne
quidem & aqua: erit terra & aer. ex aere
vero & terra: ignis & aqua. Quando eni
aquæ corrumpetur frigidum/ ignis autē
ſiccū: aer erit. relinquitur eni huius qui-
dem/ calidum: huius autem/ humidum.
Quando autem ignis quidem calidum/
aquæ autem humidum: terra. quia relin
quitur huius quidem ſiccum: huius autē
frigidum. Similiter autē et ex aere & ter
ra: ignis & aqua. quando enim aeris cor
rumpetur calidum/ terræ autem ſiccum:
aqua erit. relinquitur enim huius quidē
humidum: huius vero frigidum. Quādo
autem aeris humidum/ terræ autem fri-
gidū: ignis. quia relinquitur/ huius qui-
dem calidum: huius autem ſiccum. quæ
quidem: erant ignis. Confeſſa autem et
ſenſui: ignis generatio. maxime eni: ignis/
flamma. hæc autē: fumus ardens. fumus
15 autē: ex aere & terra. ℂ In ijs autē quę
cōſequenter ſunt: nō contingit corrupto
in vtroq; altero/ elemētorū fieri tranſmu
tationē in vllū corporū/ quia relinquūtur
in ambobus aut eadē aut contraria. ex
neutro autem: cōtingit generari corpus.
verbi gratia/ ſi ignis quidē corrūpatur
ſiccū/ aeris autem humidū: relinquitur
in ambobus calidum. Si autē ex vtroq;
calidum: relinquuntur contraria/ ſiccum
& humidum. Similiter autē: & in alijs.

Vatablus

ſimus eſt: propterea quod quæ
deinceps ſunt/ ſymbolum ha-
bēt. ℂ Aqua autē ex igni/ & ter- 26
ra ex aere/ & rurſum ex aqua
ignis/ & aer ex terra gigni quidē
poſſunt: ſed difficilius/ ꝗ plurīū
mutatio fit. Nam ſi ex aqua o-
riatur ignis: frigiditatem & hu-
miditatē corrumpi prius eſt ne-
ceſſe. Et rurſum frigiditatē & ſic
citatem: ſi ex terra fiat aer. Eodē
modo & ſi ex igni & aere/ aqua
& terra fiāt: vtraſq; mutari qua-
litates eſt neceſſe. Hæc igitur ge 27
neratio: tardior eſt. Sin vero v-
triuſq; altera qualitatum intere-
at: horū migratio facilius qui-
dem/ ſed non in ſeſe mutuo/ fi-
et. ſed ex igni quidem & aqua/
terra & aer: ex aere vero & ter-
ra/ ignis & aqua ortum ſubibūt.
Cum enim aquæ frigiditas fue-
rit corrupta/ & ignis ſiccitas: fi-
et aer. nam huius quidem cali-
ditas: illius vero ſimiliter humi-
ditas relinquitur. At cum calor
ignis/ & aquę humiditas iterie-
rint: terra/ propterea ꝗ huius fri
giditas & illius ſiccitas rema-
nent. Eodem modo ex aere ter-
raq;: ignis & aqua. nā cum ae-
ris calor & terræ ſiccitas interi-
tum ſubierint: fiet aqua. quādo-
quidem illius humiditas: huius
frigiditas relinquitur. Cum vero
aeris quidem humiditas/ terræ
vero frigiditas: ignis. quia illius
caliditas remanet: huius ſicci-
tas. quæ nimirū igni cōpetunt.
Ignē autē gigni: etiā ſenſus ipſe 28
approbat. maxime enim flam-
ma: ignis eſt. hæc autem: eſt fu
mus ardens. fumus vero: ex ae-
re atq; terra fit. ℂ Porro in hiſce 29
quæ ſunt deinceps/ ſi in vtroq;
qualitas altera corrupta ſit: haud
quaq̄ elementorum migratio in
vllum corpus fieri poteſt/ eo ꝗ
in vtriſq; aut eadē aut cōtraria
relinquantur/ ex quibus nullum
profecto corpus oriri poteſt. vt
ſi ſiccitas ignis/ & aeris humidi-
tas ſit corrupta: calor in vtriſq;
remanet. Si vero ab vtroq; ca-
lor abierit: contraria/ ſiccum in-
quam & humidum/ relinquun-
tur. Similiter autē: & in cęteris.

Vatablus

Nam in omnibus quæ ſunt eiuſ
modi : qualitatum altera eadē /
altera contraria ineſt. ¶Vnde ſi
mul perſpicuum euadit: quæ ex
vno in vnū mutātur/ vno corru
pto/ quę ex duobus in vnū/ cor-
ruptis pluribus gigni. Qꝫ igitur
ex omnibus omnia gignantur/
et quonā pacto in ſeſe vicilſim
commigrent: dictum eſt.

CAP.V.

31 At tamen adhuc &
hic quoq;: de eis cō
templemur. Si enī
aqua & aer & id ge
nus/ naturaliū cor-
porū materies ſint
ſicuti nonnullis quoq; placet :
aut vnū/ aut duo/ aut plura/ eſ-
ſe hæc neceſſe eſt. Itaq; vt vnū
ſcilicet aer vel aqua vel ignis vel
terra/ ōnia ſit/ fieri nequit : ſi trāſ
mutatio in contraria ſit/ atq; id
tranſmutetur. Nam ſi aer ſit: ſi
remanet/ alteratio erit & non ge
neratio. Inſuper nec ita videtur:
vt ſimul aer & ignis aut quod-
uis aliud ſit. Eſſet enim aduer-
ſantia quædam differentiaq;: cu
ius partem alteram/ ceu calorē/
ignis haberet. At vero: nec ignis
aer calidus erit . nam quod eſt
eiuſmodi: alteratio eſt/ & non ge
neratio. Adhæc ſi ex igni aer o-
riatur: calore in contrarium mu
tato fiet. hoc ergo inerit aeri: e-
ritq; aer frigidum quid. Quare
fieri non poteſt: vt ignis/ aer ca
lidus ſit. ſimul enim: idem cali-
dum eſſet atq; frigidū. ¶Erit er-
go aliud quid præter vtrumq;/
idem: & alia quædam commu-
nis materies. Eadem autem &
de omnibus ratio eſt: non eſſe
inquam inter hęc vnum ex quo
32 vniuerſa ſint . ¶Sed neq; aliud
quippiā præter hæc: veluti me-
dium quoddam aeris & aquæ/
aut aeris & ignis / aere quidem
& igni craſſius/ ſed cæteris ſub-
tilius. Nam illud : aer & ignis
cum contrarietate eſſet . ſed e
contrarijs alterum: priuatio eſt.
Quare fieri non poteſt vt illud
vnq̄ per ſe ſit: quēadmodū qui-
dam aiunt infinitum & id quod
compræhēdit atq; continet. Si-

Tral.ve.ex græ. recog.

In omnibus enī ijs quæ per cōſequenti-
am exiſtunt: hoc quidē idem/ hoc autem
cōtrariū. ¶Quapropter ſimul manifeſtū 16
eſt/ ꝙ quæ ex vno in vnū trāſeunt: vno
corrupto generantur. quæ autē ex duo-
bus in vnū: pluribus. Qꝫ ergo oīa ex om
ni generantur/ & quomodo inuicē gene-
rantur: dictum eſt.

CAP.V.

Sed tamen adhuc : & ſic 17
inſpiciemus de eis. Si enī
eſt naturalium corporum
materia vt videtur q̄buſ-
dā/ aqua & aer & quæ ta
lia ſūt: neceſſe eſt/ aut vnū
eſſe/ aut duo hæc/ aut plura. Vnum itaq;
omnia eſſe/ nō eſt poſſibile/ verbi gratia
aerē omnia/ aut aquā/ aut ignem/ aut ter-
ram: ſi trāſmutatio eſt in cōtraria/ & hoc
tranſmutatur in contrariū . Si enim erit
aer: ſi quidem permanet/ alteratio erit &
nō generatio. Simul autem neq; ita vide
tur: vt aqua ſit ſimul & aer/ aut aliud qđ-
cunq;. Erit igitur aliqua contrarietas &
differentia : cuius habebit aliquid alte-
ram particulam. verbi gratia ignis / ca-
liditatem. Sed tamen: nec ignis eſt aer
calidus. alteratio enim tale: & non vide
tur. Similiter autem rurſus: ſi erit aer ex
igne/ calido in cōtrariū trāſmutato erit.
exiſtet igitur aeri/ hoc: & aer erit frigidū
aliquid. Quapropter: īpoſſibile eſt ignē/
aerē calidū eſſe. ſimul enim idem: frigi-
dū & calidū erit. ¶Aliud aliquid igitur 18
præter ambo/ idē erit: & aliqua alia ma
teria cōmunis. eadē autē eſt ratio de om
nibus: ꝙ nō eſt vnū horū/ ex quo omnia.
¶Sed tamen neq; aliud aliquid præter 19
hæc: velut mediū aliquod aeris & aquæ/
vel aeris et ignis/ his autem groſſius/ il-
lis autē ſubtilius. erit enim illud : aer &
ignis cum contrarietate. ſed priuatio: al-
terū cōtrariorum. Quapropter non con-
tingit illud: ſolum eſſe vnquam/ vt inqui-
unt quidā infinitū & cōpræhēdens. Si-

Cap. 5

Tral. ve. ex græ. recog.

militer igitur et quodcū〈q〉 horū: aut qui-
dem nichil. Si igitur nullum eſt ſenſibile
prius his: hæc vti〈q〉 erūt omnia. Neceſ-
ſe eſt igitur: aut ſemper manentia & im-
mutabilia inuicem aut trāſmutabilia / et
aut omnia aut hæc quidem hæc autem
non / vt in Timæo Plato ſcripſit. Q〈uonia〉 igi-
tur tranſmutari inuicē neceſſe eſt: demō
ſtratū eſt prius. Et q〈uod〉 non ſimiliter cito
aliud ex alio dictū eſt prius: quoniā ha-
bentia quidem ſymbolum citius generā
tur ex ſeinuicem / non habentia autē tar-
dius. Si igitur contrarietas vna eſt ſecun-
dum quam tranſmutantur: neceſſe eſt
duo eſſe. materia enim: mediū eſt / inſen
ſibilis & inſeparabilis exiſtēs. Quoniam
autem plura vidētur eſſe: duæ vti〈q〉 erūt
quę minimę. Duabus autē exiſtētibus:
nō poſſibile eſt tria eſſe / ſed quatuor / quē-
admodum videtur. tot enim cōiugatio-
nes erunt. ſex enim exiſtētibus: duas im
poſſibile eſt generari / quia cōtrariæ ſunt
adinuicem. De his igitur: dictum eſt pri
us. Q〈uonia〉 autem / cum tranſmutentur ad
inuicem / impoſſibile ſit principium ali-
quod eſſe horū / aut in extremo / aut me-
dio: ex his manifeſtum. In extremis igi-
tur non erit: quoniam ignis aut terra /
eſſent omnia. et eadē eſt ratio: ac ſi dica
mus ex igne aut terra eſſe ōnia. Ampli-
us autē ne〈q〉 mediū: vt videtur quibuſ-
dam / aer quidem & in ignē tranſmutari
& in aquam / aqua autem in aerem &
in terram / vltima autem non amplius
20 in ſeinuicem. ¶ Oportet enim ſtare: et
non in infinitum ire hoc in rectitudi-
ne ad vtra〈q〉. infinitæ enim contrarie-
tates: in vno erunt. Sit terra T / aqua
L / aer A / ignis I. Si ergo A tranſmu-
tatur in I & L: contrarietas erit eo-
rum quæ A / I. ſint hæc: albedo & ni-
gredo. Rurſus / quia in L & A: erit alia.
non enim idem: L & I. ſint autem ſic-
citas & humiditas: S quidem ſiccitas /

Timæus Plato

Vatablus

militer ergo horū quoduis: aut
certe nullum. Si igitur nullū ſen 33
ſibile hiſce prius ſit: hæc profe-
cto erunt prima. Aut igitur ea
ſemper manere & in ſeſe vicıſ-
ſim tranſmutari non poſſe aut
poſſe / & aut omnia aut aliqua
& aliqua non / quemadmodum
in Timæo Plato prodidit: eſt ne
ceſſe. Q〈uonia〉 igitur neceſſe ſit ea in- 34
uicem in ſe mutari: demonſtra-
tum eſt prius. Q〈uod〉 vero non æ-
que celeriter aliud ex alio naſca
tur / q〈uod〉 quæ communem nacta
ſunt qualitatem celerius ex ſe-
ſe mutuo oriantur / quę vero nō
ſunt nacta tardius: dictum iam
eſt. Ergo ſi vna ſit aduerſantia
per quam mutationem ſubeant:
duo ſint neceſſe eſt. nam inſen
ſibilis inſeparabiliſ〈que〉 materies:
medium eſt. Porro cum plura eſ
ſe videantur: duæ ad minimum
contrarietates erunt. Sed cum
duæ ſint: eſſe tria non poſſunt /
ſed quatuor / vt patet. tot enim
ſunt: coniugationes. Nam cum
ſint ſex: duæ ex eis / fieri non
poſſunt. propterea q〈uia〉: inter ſeſe
contrariæ ſunt. Sed de hiſce: di-
ximus prius. Cum autem mu- 35
tuo in ſeſe tranſmutentur: fieri
non poſſe vt principium quod-
dam ſit eorum vel in extremo
vel in medio / ex hiſce palā fiet.
In extremis igitur non erit prin-
cipium: quia ignis aut terra eſ-
ſent omnia. idem〈que〉 ſermo eſt:
at〈que〉 ſi ex igni aut terra conſtare
oia dicamus. Pręterea ne〈que〉 me-
diū / principiū erit: ſicuti quidā
aerem quidem & in ignem & in
aquam / aquam vero & in aerem
& in terram / vltima autem non
amplius in ſeſe viciſſim trāſmu
tari putāt. ¶ Nam ſtet hoc / nec
in infinitum recta vtra〈que〉 ex par-
te abeat: oportet. in vno enim:
cōtrarietates eſſent infinitæ. Sit:
T terra / L lympha ſeu aqua / A
aer / I ignis. Ita〈que〉 ſi A in I & L
mutetur: vna erit contrarietas /
nempe ipſorum A / I. ſint hæc:
albor & nigror. Rurſū ſi I in L
et A mutetur: erit altera. nō enī:
L & I idem ſunt. ſint autē ſicci-
tas & humiditas: S q〈ui〉dē ſiccitas /

Vatablus

H vero humiditas. Igitur ſi albor maneat: humida & alba erit aqua. ſin minus: nigra. quādoquidem: in cōtraria mutatio eſt. Aquam igitur: aut albā eſſe/ aut nigrā neceſſe eſt. Sit primū. Pari ergo ratione: S inerit I. Tranſmutabitur igitur & ipſe ignis: in aquam. contraria enim ſunt. nā ignis primo niger erat & deide ſiccus: aqua vero humida & poſtea alba. Liquet itaqꝫ omnia in ſeſe viciſſim trāſmutari: atqꝫ etiam in hiſce/ ipſi terræ reliqua duo ſymbola/ nigrorem inquā & humiditatem/ cōpetere. hęc enim: necdum copulata fuere.

36 Sed ꝙ fieri nequeat in infinitū abitio (quod quidem cum eſſemus demonſtraturi: in hoc ante incidimus) ex hiſce emerget. Si enim rurſum I id eſt ignis in aliud ceu in M tranſmutetur/ nec regreſſio fiat: aduerſantia quædā ab hiſce quas diximus alia/ I & M inerit. nam M: nulli ipſorū T L A I eſſe idem ſupponitur. Sit itaqꝫ K/ ipſi I: & O/ ipſi M. K itaqꝫ: omnibus T L A I inerit. nam ea: in ſeſe mutuo tranſmutari ſolent. Sed hoc quidem: nondū ſit oſtenſum. illud tamē in aperto eſt/ ꝙ ſi M in aliud rurſum tranſmutetur: alia in M et in I contrarietas inerit. atqꝫ ita ſemper primis cum ſequentibus aliqua inerit aduerſantia. Quare ſi infinita ſint: infinitæ quoqꝫ erunt in vno cōtrarietates. Qꝛ ſi hoc ſit: nec finiri quicquam nec oriri poterit. Nam ſi aliud ex alio fiet: tot & adhuc plures tranſire contrarietates oportebit. Quare in nōnulla trāſmutatio fiet nunquam/ videlicet ſi intermedia infinita ſint. quod profecto neceſſario accidet: ſi infinita ſint elemēta. Pręterea/ neqꝫ ex aere in ignem trāſmutatio fiet: ſi infinitæ ſint contrarietates. Fient etiam omnia: vnum. nam omnes ſuperiorum contrarietates / hiſce ineſſe quæ infra I ſunt collocata/ & contra: neceſſe eſt. Quare: omnia vnum erunt.

CAP. VI.

Tral. ve. ex græ. recog.

H autē humiditas. Quapropter ſi quidē manet album: exiſtet aqua humida et alba. ſin autem: nigra erit aqua. in cōtraria enim: trāſmutatio. Neceſſe eſt igitur: aut nigram/ aut albā eſſe aquā. Sit itaqꝫ: primū. ſimiliter igitur et I: S exiſtet/ ſiccitas. Erit igitur igni: trāſmutatio in aquā. cōtraria enim: exiſtit. ignis enim: primū quidem nigrū erat/ deinde autem ſiccū. aqua autem humida: deinde vero alba. Palam itaqꝫ eſt: ꝙ omnibus ex ſeinuicē erit tranſmutatio. & in his: ꝙ T terræ exiſtunt & reliqua duo ſymbola nigrum & humidum. hæc enim: nondum coniuncta ſunt. Qꝛ autem in infinitum non poſſibile eſt ire (quod futuri oſtendere: ad hoc prius venimus) manifeſtū eſt ex his. Si enim rurſus I ignis in aliud tranſmutatur/ et non reuoluitur/ verbi gratia in M: contrarietas quædā in I & M alia exiſtet præter prædictas. nulli enim idē ſupponitur T L A I: ipſum M. Sit ergo ipſi I/ K: & O ipſi M. K ergo: omnibus exiſtet T L A I. tranſmutantur enim in ſeinuicem. Sed hoc quidem: ſit nondum demonſtratum. ſed illud manifeſtum: ꝙ ſi rurſus M in aliud/ alia erit contrarietas & ipſi M & I. ſimiliter autem; ſemper cum adiecto contrarietas aliqua exiſtet ijs quæ ante. Quapropter ſi infinita ſint: & cōtrarietates īfinitæ vni exiſtent. ſi autē hoc: nō erit neqꝫ diffiniri aliquid/ neqꝫ generari. oportebit enim ſi erit aliud ex alio: tot trāſire cōtrarietates et āplius plures. Quapropter in quædā quidē: nunq̄ erit tranſmutatio/ verbi gratia/ ſi infinita media ſint. neceſſe eſt autē: ſi infinita ſint elementa. Amplius autē: neqꝫ ex aere ī ignē trāſmutatio fiet/ ſi infinitæ contrarietates ſunt. Fiūt autem et omnia: vnum. neceſſe eni: omnes exiſtere in inferioribus quidem I quæ ſuperiorū. his autē: quæ inferiorū. Quapropter: omnia vnum erunt.

CAP. VI.

Cap. 6

Tral. ve. ex græ. recog.

21 ADmirabitur autem aliquis
dicentes plura vno elemē-
ta corporum vt non tranſ-
mutentur inuicē/ſicut Em
pedocles inquit:quomodo
contingit eis dicere compa
rabilia elementa . Sed tamen : dicit ſic.
Hæc enim: æqualia omnia. Si ergo ſe-
cundum quātum : neceſſe eſt idem ali-
quid eſſe inexiſtens in omnibus compa-
rabilibus/ quo mēſurantur. verbi gratia/
ſi ex aquæ pugillo:erūt pugilli aeris de-
cem. idem aliquid igitur erant ambo: ſi
menſurantur eodem . Si autem non ſic
ſecundū quantum comparabilia/vt quā-
tum ex quanto/ſed quantum poſſūt/ ver
bi gratia/ ſi pugillus aquæ æqualiter po
teſt infrigidare vt decem aeris/ & ſic ſe-
cundum quantum non ſecundū ꝙ quā-
tum comparabilia/ſed ſecundum ꝙ poſ
ſunt aliquid: erit ergo & non quāti mē
ſura comparare ſecundum potentias ſed
ſecundum proportionem. verbi gratia:vt
hoc calidum/hoc album. Hoc autem vt
hoc: ſignificat in quali quidem ſimile/in
quanto autem æquale. Inconueniens igi
tur videtur:ſi corpora immutabilia exi-
ſtentia / non proportione comparabilia
ſint / ſed menſura potentiarum/ & eius
quod eſt eſſe æquale calidum aut ſimi-
le ignis tantum & aeris multiplex. Idē
enim plus: quia homogeneū/ talem ha-
22 bebit rationem . ¶ Sed neq; augmenta-
tio vtiq; erit ſecundum Empedoclem:
niſi ſecundum additionem . igne enim:
augetur ignis. Auget autem puluis pro-
prium genus: æthera autem æther. hæc
autem : adijciuntur. Videntur autem nō
23 ſic augeri: quæ augētur. ¶ Multo autē
difficilius eſt eidem:tradere de generati-
one ſecundum naturam . Quæ autem
generantur ſecūdum naturam:aut ſem-
per/aut multum . Ea autem quæ non
ſemper & multum: ab euentu & fortu-

Empedocles

Vatablus

MIrabitur porro ali- 37
quis eos qui elemē
ta corporum vno
plura eſſe dicūt ita
vt in ſe non tranſ-
mutētur/ſicuti Em
pedocles inquit: quo pacto ipſi
elementa eſſe comparabilia di-
cere queant. Atqui ille:ad hunc
modum ait. Nam æqualia ſunt
hęc/ Omnia. Si igitur ſecūdum
quantitatem: idem quid omni-
bus ieſſe cōparabilibus quo mē-
ſurētur eſt neceſſe. vt ſi ex aquæ
ſeſtario vno: aeris decem fiant.
ergo idem quid vtraq; ſūt:ſi mē
ſurantur eodē. Sin vero nō hoc
pacto ſecundum quātitatem vt
e quanto quantum ſed quātum
poſſint / velut ſi aquæ ſeſtarius
æque frigefacere atq; aeris decē
poſſit/ atq; ita ſecundum quan-
titatem non quatenus quantitas
eſt ſed quatenus poſſunt aliquid
comparabilia ſunt : fiet ſane vt
etiam nō q̄titatis menſura ſecū-
dū potentias atq; vires/ſed pro-
portione comparētur. verbi cau
ſa: vt hoc calidum/hoc album.
Sed vt hoc:in qualitate quidem
ſimilitudinem ſignificat/in quā-
titate vero æqualitatem. Vide-
tur itaq; eſſe abſurdū :ſi corpora
illa quæ tranſmutari nequeunt
proportione comparabilia non
ſint/ſed potentiarum menſura/
& eo ꝙ tantum ignis / æquale
vel ſimile calidum ſit atque ae-
ris multo plus . Idem namque
cum maius eſt:ex eo quia vni-
us eſt generis/hāc habebit rati-
onē. ¶ At vero:neq; accretio fu 38
erit ſecundum Empedoclē:prę-
ter q̄ quæ additione fit. nā igni
ignem augeri cenſet. inquit eni.
Auget terra quidem proprium
genus/ætheraque æther. Hæc
autem : adijciuntur apponun-
turq;. At ea quæ incrementa ſu
ſcipiunt: non ad hunc modum
augeri videntur. ¶ Longe autē 39
difficilius fuerit eidē: de gn̄atio-
ne quæ natura fit/rationem aſſi
gnaſſe. Nam omnia quę natura
gignūtur:aut ſemper ſic aut plę
rūq; fiūt. Quæ vero nō ſemper
aut plęrūq; fiunt:a caſu & fortu-

Vatablus

na fieri aſſolent. Quænam igi-
tur cauſa eſt: vt ex homine ho-
mo aut ſemper aut plerumque
& e tritico triticum ſed non o-
liua/ oriatur? An ſi ita compo-
natur os? non enim vtcumque
quemadmodum inquit ille/ſed
ratione quadam coeuntibus fit
aliquid. Quænam igitur horum
cauſa eſt? nõ enim ignis vel ter-
40 ra: cauſa exiſtit. At vero: neq; cõ
cordia aut diſcordia. etenim hæc
ſegregationis/illa vero cõgrega-
tionis ſolum: cauſa eſt. Hoc au
tẽ eſt/cuiuſque eſſentia: ſed non
Miſtio/miſtorumq; prius diuul-
ſio ſolum/ quemadmodum in-
quit ille. In hiſce namq;: fortuna
nominari ſolet/non ratio. fieri e-
ni poteſt: vt aliqua vt contingit
ac temere miſceantur. Itaq; ſic ſe
ſe habere: eorum quę natura cõ-
ſtant/ cauſa exiſtit. atq; cuiuſq;
natura hæc eſt: de qua nihil me
minit. Nihil ergo de natura di-
cit. At vero hoc: ipſum bonum
exiſtit. Porro: ille ſolam miſtio-
nem collaudat. Atqui diſcordia
haudquaq̃ ſecernit elemẽta ip-
ſa/ quæ natura deo priora ſunt:
ſed concordia. dii autem: & hæc
41 quoq; ſunt. ¶Præterea: de mo-
tu ſimpliciter dicit. nõ enim ſa-
tis eſt: dicere cõcordiã et diſcor
diã mouere/ niſi hęc cõcordiæ ra
tio ſit/motu inq̃ tali ciere/& diſ-
cordię tali. Igitur aut definiuiſſe
aut ſuppoſuiſſe/ aut exacte vel
molliter vel alio quolibet modo
42 demõſtraſſe: oportebat. Inſuper
cum vi & præter naturam moue
ri corpora videantur: per natu-
ram quoq; mouentur. vt ignis:
ad ſuperum quidem locũ nõ vi/
ſed ad inferum vi/fertur. Vi autẽ
& natura: contraria ſunt. Contin
git autem: vi moueri. ergo & na
tura quoq; motu cieri contingit.
Concordia igitur: illo motu mo-
uet/ aut non mouet. Nam ter-
ram deorſum ferri: cõcordię cõ-
trarium eſt/& ſegregationi ſimi
le exiſtit. potiuſq; diſcordia: na-
turalis motus cauſa eſt/ q̃ cõcor-
dia. Vnde fit: vt omnino cõcor
dia potius pręter naturã exiſtat.

Tral. ve. ex græ. recog.

na. Quænam igitur cauſa exiſtit ex ho-
mine hominem aut ſemper fieri aut fre-
quenter/ ex frumento frumentum/ ſed
non oliuam? An ſi ita componatur os?
non enim vt contingit conuenientibus
aliquid generatur/ quemadmodum ille
inquit: ſed ratione aliqua. Quę igitur ho
rũ cauſa? non eni ignis/aut terra. Sed ta
men neque amicitia/ neque lis. congre-
gationis enim ſolum/ illa: hęc autem ſe-
gregationis/ cauſa. hoc autem: eſt ſub-
ſtantia vniuſcuiuſq;/ ſed non ſolum mi-
ſtio & ſeparatio miſtorum/quemadmo-
dum ille inquit. fortuna enim: in his
nominatur/ ſed non ratio. eſt enim: mi-
ſceri vt contingit. Natura igitur exiſten-
tium/ cauſa eſt ita habere: & vniuſcu-
iuſque natura hæc eſt/de qua nichil di-
cit. Nichil igitur de natura dicit. ſed ta-
men & bonum hoc eſt: & optimũ. Hic
autem: miſtionem ſolum laudat. Ete-
nim & elementa ſegregat nõ lis/ſed ami
citia: quæ natura priora ſunt deo. dij au
tem: & hæc. ¶Amplius autem: de mo- 41
tu dicit ſimpliciter. non enim ſufficit di-
cere ꝙ amicitia & lis mouent: ſi non hoc
ſit amicitiæ eſſe ꝙ motu tali/ liti autẽ ꝙ
tali. Oportebat igitur: aut determinare/
aut ſupponere/aut demõſtrare aut certe
aut molliter aut aliqualiter aliter. Am-
plius autẽ/ quoniã videtur & vi & præ-
ter naturam moueri corpora: & ſecun-
dum naturam. verbi gratia: ignis ſupe-
rius quidem non vi/ inferius autem vi.
vi autem: ei quod ſecundum naturam/
contrarium eſt. Eſt autem: vi moueri.
eſt igitur: & ſecundum naturam moueri.
Hoc igitur amicitia mouet: aut non.
contrarium enim eſt terrã inferius: & ſe
gregationi aſſimilatur. et magis lis: cau-
ſa eſt eius qui ſecundum naturam mo-
tus/ q̃ amicitia. Quapropter: & vniuer-
ſaliter pręter naturã amicitia erit magis.

Cap.
6
7

Tral.ve.ex græ.recog.

Simpliciter autem niſi amicitia aut lis
mouet: eorum corporum nullus motus
eſt/neq; mora. Sed incōueniens eſt. Am-
plius autē: & videtur mota. Segregauit
enim:lis. ductus eſt autē ſuperius æther/
non a lite: ſed quādoq; quidem inquit vt
a fortuna. Sic enim fuit currens tūc: fre-
quēter autē aliter. Quādoq; autē: inquit
natum eſſe ignē ſuperius agi. Aether au
tem: ingrediebatur terræ profundas ra-
dices. Simul autem: & mundum ſimili-
ter habere inquit in lite nunc/& prius in
amicitia. Quid igitur eſt id quod mouet
primum: & cauſa motus? non enim ami
citia & lis: ſed cuiuſdam motus hæc cau
ſę ſunt. ſi autem ſūt: illud principium eſt.
25 ¶ Incōueniēs autē eſt: & ſi anima ex ele-
mētis aut vnū aliquod eorum. alteratio-
nes eni animæ: quomodo erūt/verbi gra
tia muſicū eſſe/& rurſus ſine muſica/aut
memoria aut obliuio? Palā ſiquidē eſt ꝙ
ſi ignis anima ſit: paſſiones inerūt ei quę-
cunq; igni ſecundum ꝙ ignis. Si autem
miſtum: corporales. harum autē nulla:
corporalis eſt. Sed de his: alterius opus
eſt contemplationis.

CAP. VII.

26 De elementis autē ex qui-
bus corpora cōſtituta ſūt
quibus quidē videtur eſſe
aliquid cōmune/aut trāſ-
mutari i ſeinuicem: neceſ-
ſe eſt ſi alterum horū/ &
alterum contingere. Quicunq; autē non
faciunt ex inuicem generationem/neque
ex vnoquoq;/niſi ſicuti ex pariete late-
res: inconueniēs. quomodo enim ex illis
erūt: carnes & oſſa & aliorū quodcūq;?
Habet autem quod dicitur quæſtionem
& ex alterutris generantibus: quomodo
generatur ex eis aliud aliquid præter
hoc. dico autem/verbi gratia/ ex igne eſt
aqua: et ex hac generatur ignis. eſt enim
aliquid commune: ſubiectum. ſed vti-
que & caro ex eis generatur: & medul-

Vatablus

Simpliciter autem/niſi cōcordia
aut lis moueat: ipſorum corpo-
rū nullus motus ſtatuſve eſt. At
hoc: abſurdum eſt. Adhæc: vide 43
mus corpora motu cieri. Nā diſ-
cordia ſegregauit. Aether autē: ī
ſublime ſubuectus non a diſcor-
dia fuit. Sed interdū: illū velut a
fortuna ſublatū aſſerit. ſic dicēs.
Nā plęrūq; aliter: ſed tū ſic forte
cucurrit. Interdū: ignem ſurſum
ferri aptiſſimū eſſe. inquit enim.
Aſt æther: longis ſub humū radi
cibus ibat. Et iſuper: ipſū quoq;
mundum ſimiliter nunc tempo-
re diſcordię/vt prius tēpore con
cordiæ habere dicit. Quid igi-
tur: mouēs primum/motioniſq;
cauſa exiſtit? non enim diſcordia
& concordia. verum: hæc alicu-
ius motus cauſæ ſunt. Qꝫ ſi ſint:
illa principium erit. ¶ Porro ab- 44
ſurdum eſt: animam ex elemen-
tis cōſtare/ aut elementorū vnū
aliquod eſſe. Quomodo enim a-
nimæ alterationes/ceu muſicum
eſſe & rurſum nō muſicum/ aut
memoria aut obliuio: erūt? Per-
ſpicuū eni eſt ꝙ ſi anima ignis
ſit: eædem illi quæ igni vt ignis
eſt/affectiones competent. Si ve
ro ex elementorum miſtura con
ſtet: corporeæ. At harum: nulla
corporea exiſtit. Verum de hiſ-
ce cōſiderare: alterius contēpla-
tionis eſt officium.

CAP. VII.

De ipſis autē elemē-
tis ex quibus corpo
ra cōſtāt/ iis quidē
qui cōmune quid
eſſe/ aut ea inter ſe
tranſmutari putant: ſi ex hiſce al
terum/& alterū quoq; contingat
eſt neceſſe. Qui vero generatio-
nē mutuā nō faciūt/ nec e ſingu
lis ſingula/ſed velut e muro late
res gigni volūt: abſurdū quid di
cūt. Nā qui carnes/& oſſa/ & cæ
terorū quoduis: ex illis erūt? Qđ
autē dicitur dubitationē habet/
etiā apud eos q generationē mu
tuā aſtruūt: quonā pacto ex ipſis
diuerſū qd ab eis oriatur. Verbi
cauſa: ex igni aqua fit/et ex aqua
ignis. nā ſubiectū: cōmune qd
exiſtit. ſed & caro atq; medul-

Vatablus

la ex eis fiũt. at hęc: quomodo?
Eteni illis ꝗ perinde vt Empe-
docles dicũt: qſnã erit modus?
Nã cõpoſitionẽ eſſe/quomodo e
lateribus atq; lapidibus fit mu-
rus: neceſſe eſt. et hæc miſtura ac
cõgeries: ex cõſeruatis quidem/
ſed ſecũdũ exiguas portiones iu
xta ſeſe cõpoſitis erit elementis.
Ad hũc itaq; modũ: caro & cæ-
46 terorũ quodq; fiet. Accidit autẽ
vt non ex qualibet carnis parte
ignis & aqua gignãtur (ſicuti ex
cera: ex hac parte pila/ex aliqua
alia meta fieri poteſt) ſed ex v-
traq; vtrumq; fieri queat. Hæc
itaq; hoc gignũtur modo ex car-
ne: ex quauis parte vtrumq;. At
hiſce ꝗ illo modo dicũt/ ex qua-
uis vtrũq; gigni non poteſt: ſed
perinde fit vt e muro lapis & la
ter/ex alio loco ac parte vtrũq;.
47 Pari modo & hiſce qui ipſorum
materiã vnam faciũt dubitatio
quędã obrepit: qualiter ex ambo
bus/ calido inquã & frigido/aut
igni & terra/ quippiã erit. Nam
ſi caro ex ambobus ſit/& neutrũ
illorũ nec rurſus ſeruatorũ cõpo
ſitio: quid reſtat id eſſe præterq̃
materiam/quod ex illis conſtat?
Nam corruptio alterius: aut alte
rum facit/ aut materiam. Igitur
poſtq̃ calidum & frigidum intẽ-
ſionem remiſſionemq; ſuſcipiũt:
cum ſimpliciter alterum actu fu
erit/tunc alterum erit potentia.
Cum vero non prorſus ſed frigi
dum vt calidum/& calidum vt
frigidũ fuerit/ propterea ꝙ quæ
miſcentur ſuas exuperantias vi-
ciſſim corrumpũt: tunc neq; ma
teria erit/ neq; illorum contrari-
orum vtrumque/ſed intermedi-
um/ actu ſimpliciter erit. Porro
quo potentia magis calidum eſt
q̃ frigidum/aut contra: hoc du-
plo/aut triplo/aut alio id genus
modo magis calidum potentia
quam frigidum exiſtit. Alia ita-
que miſta: ex contrarijs erũt/aut
elementis. et elementa: ex illis
quodam modo potentia exiſten
tibus/non tamen ſic vt materia/
ſed dicto modo. Atque hoc qui-
dem pacto miſtio/illo vero ma-
teria: id quod gignitur/exiſtit.

Tral. ve. ex græ. recog.

la. hæc autem: quomodo generantur? Il-
lis enim qui dicunt vt Empedocles: quis Empedocles
erit modus? neceſſe enim eſt compoſitio-
nem eſſe: ſicut ex lapidibus & lateribus
paries eſt. miſturaq; hęc: ex ſaluatis vtiq;
elementis erit/ſecundũ parua autẽ adin-
uicẽ cõpoſitis. Sic itaq; caro: & aliorũ v-
nũquodq;. Contingit itaq; non ex qua-
cunq; parte carnis generari ignẽ & aquã/
quẽadmodum ex cera generabitur vtiq;/
ex hac quidẽ parte ſphæra/pyramis au-
tẽ ex alia aliqua: ſed cõtingebat ex alter-
utro alterutrũ generari. Hęc igitur hoc
generantur modo ex carne: ex quolibet/
ambo. Eis autẽ qui illo modo dicũt non
cõtingunt: ſed vt ex pariete lapis & late-
res/alterutrũ ex alio loco & parte. Simi-
liter autẽ & faciẽtibus vnã eorũ materiã/
habet aliquã quæſtionem: quomodo erit
aliquid ex ambobus. verbi gratia/ex cali
do & frigido: aut ex igni & aqua. ſi enim
eſt caro ex ambobus/et neutrũ eorũ/neq;
rurſus cõpoſitio ſaluatorũ: quid relinqui-
tur niſi materiã eſſe quod ex illis eſt? al-
terius eni corruptio: aut alterũ facit/ aut
materiã. Quapropter quoniam eſt & ma
gis & minus calidũ & frigidum: quando
quidẽ ſimpliciter eſt alterũ actu/ potẽtia
alterũ erit. quãdo autẽ nõ omnino/ſed vt
quidẽ calidum frigidũ/vt autẽ frigidũ ca
lidũ / quia quæ miſcẽtur corrũpũt excel-
lẽtias adinuicẽ: tũc neq; materia erit/neq;
illorum cõtrariorũ alterutrũ actu ſimpli-
citer/ſed mediũ. Secũdũ vero ꝙ eſt potẽ-
tia magis calidum q̃ frigidum / vel con-
tra: ſecundum hanc rationem dupliciter
calidum potentia quam frigidum/vel tri
pliciter / vel ſecundum alium talem mo-
dum. Erunt itaque miſta alia ex contra-
rijs/ aut ex elementis. & elementa: ex illis
potentia aliqualiter exiſtẽtibus/ nõ ita ve
ro vt materia / ſed ſecundum prædictum
modum. & erit ita quidem miſtio/ illo
vero modo materia: quod generatur.

Cap.

Tral. ve. ex græ. recog.

7 Amplius autẽ: patiuntur cõtraria ſecun-
8 dũ eam quæ in primis determinationẽ.
9 eſt enim actu calidũ/ potentia frigidũ: &
actu frigidũ/ potẽtia calidũ. quapropter
ſi nõ coæquentur: tranſmutantur in ſein-
uicẽ. ſimiliter autẽ: & in alijs cõtrarijs. Et
primo quidẽ elemẽta ita trãſmutãtur: ex
his autẽ carnes & oſſa & quæ talia/ cali-
do quidem facto frigido/ frigido autem
calido/ quando ad mediũ veniũt. hic eni
neutrũ. mediũ autẽ: multa & nõ indiuiſi-
bile. Similiter autẽ & ſiccũ & humidũ &
alia talia: ſecundũ medietatẽ faciunt car
nẽ et os et alia huiuſmodi. CAP. VIII.
27 Omnia autẽ miſta corpo-
ra quæcunq; circa mediũ
locũ ſunt: ex omnibus cõ
poſita ſunt ſimplicibus.
Terra eni ineſt omnibus:
quia vnũquodq; eſt maxi
me & multũ in proprio loco terræ. Aqua
autem: quia oportet terminari quodcũq;
cõpoſitũ. ſola autẽ eſt ſimpliciũ bene ter-
minabilis: aqua. Amplius autẽ & terra ſi
ne humido non poteſt cõmorari: ſed hoc
eſt quod cõtinet. ſi enim auferatur ex ip
ſa omnino humidũ: decidet vtiq;. Terra
igitur & aqua: propter has inſunt cau-
ſas. Aer autem & ignis: quoniam con-
traria ſunt terræ & aquæ. terra enim
aeri/ aqua vero igni contraria eſt: vt cõ-
tingit ſubſtantiam ſubſtantiæ contrari-
am eſſe. Quoniã igitur generationes ex
contrarijs ſunt/ inſunt autem altera ex-
trema contrariorum: neceſſe eſt & altera
ineſſe. Quapropter in omni compoſito:
omnia ſimplicia inerũt. Teſtificari autẽ
videtur: & nutrimentum vniuſcuiuſq;.
omnia enim: nutriuntur eiſdem ex qui-
bus ſunt. omnia enim: ex multis nutri-
untur. etenim quæcunq; videntur vno ſo
lo nutriri/ vt aqua plantæ: multis nutri-
untur. miſta eſt enim aquæ: terra. Ideo
ruſtici: tentant irrigare miſcentes. Quo-

Vatablus

Præterea: & ipſa contraria pati
ſolẽt/ quẽadmodum ante prefi-
nitũ eſt. Eteni actu calidũ/ potẽ-
tia frigidũ eſt: & actu frigidum/
potẽtia calidũ. Quare niſi ad æ-
qualitatẽ redacta ſint: i ſe mutuo
trãſmutãtur. Simili modo: & in
cæteris contrarijs. Atque primo
quidẽ elementa ipſa ita trãſmu-
tantur: deinde ex hiſce carnes et
oſſa & eiuſmodi fiunt/ cũ illa ca
lido quidẽ in frigidum & frigido
in calidũ trãſeũte/ ad mediocri-
tatẽ venerit. hic eni: neutrũ eſt.
mediocritas autẽ: multiplex eſt/
& nequaq̃ indiuiſibilis. Simili-
ter humidũ & ſiccũ & talia: car-
nẽ oſſaq; & cętera id genus me-
diocritate efficiunt. CAP. VIII.
Omnia autem miſta 48
corpora quæ circa
locum qui medio
vniuerſi tribuitur/
collocata ſunt: ex
ſimplicibus conſtant omnibus.
Nã terra quidẽ ideo cũctis ineſt:
q; vnũquodq; maxime & vt plu
rimũ in proprio terræ loco exi-
ſtit. Aqua vero/ q; cõpoſita finiri
oporteat: & illa e ſimplicibus ſo
la/ belle terminari queat. Præ-
terea q; & terra ſine humiditate
cõſiſtere non poſſit: ſed humidi-
tas id ſit qđ cõtinẽdi vim ac co-
ercendi habeat. nã ſi humiditas
a terra prorſus eximatur: ea de-
fluet profecto. Terra igitur & a-
qua: has ob cauſas inſunt. Item
aer & ignis: q; terræ & aquæ con
traria ſint. Nã aeri terra/ & aqua
igni cõtraria eſt: q̃tum ſubſtãtiã
ſubſtãtiæ cõtrariã eſſe contingit.
Cũ igitur generationes e cõtra-
rijs ſint/ & cõtrariorũ extremũ al
terum inſit: alterum quoq; in-
eſſe eſt neceſſe. Quare in omni
compoſito: ſimplicia omnia in-
erũt. Sed & id: cuiuſq; rei nutri- 49
catio comprobare videtur. om-
nia enim: eiſdem alũtur quibus
conſtãt. omnia ſiquidem: pluri-
bus aluntur. Nam quæcunq; v-
no ſolo ali maxime vidẽtur/ vt
plantæ aqua: pluribus aluntur.
terra enim: aquæ ammiſta eſt.
Quamobrem ipſi quoq; agrico-
læ: miſcentes irrigare conantur.

Vatablus

Cum autē alimentū ad materiā
pertineat/ quod autem nutritio-
nem ſuſcipit cū materia coniun
ctū forma ſit atq; ſpecies: ratio-
ni conſentaneū fuerit/ ex omni-
bus ſimplicibus corporibus quæ
mutua generatione oriuntur ſo-
lum ignē nutriri/quēadmodū &
priores aiunt. quippe qui ſolus
ac maxime formæ ſit:propterea
q; ſuapte natura ad terminū fer
tur vniuerſi. In ſuū autē locum
quodq; ferri:natū eſt. forma ve-
ro ſpeciesq; omniū: in ipſis con
ſiſtit terminis. Qz igitur corpo-
ra omnia ex ſimplicibus omni-
bus cōſtent:dictū eſt.

CAP.IX.

50 Cum autē nonnulla
generabilia corru-
ptibiliaq; ſint/& ge
neratio i eo qui cir
ca mūdi mediū eſt
loco ſit:de omni generatione ſi-
militer & quot & quæ ſint eius
principia dicendū eſt.ſic eni fa-
cilius ſingularia contēplabimur:
cū de vniuerſalibus prius ſūpſe-
rimus. ¶ Sūt igitur tot nume-
ro:& genere eadem quæ in ęter
nis primiſq;.Nam alterū vt ma
teria:alterum vt forma exiſtit.o-
portet autem:& tertium inſuper
adeſſe. Nam duo haudquaq̄ ſa-
tis ſunt ad generandū:ſicuti nec
in ipſis primis. Igitur quod eſſe
& non eſſe poteſt: generabilibus
cauſa vt materies exiſtit .Nam
quædā neceſſario ſunt/ceu æter-
na:quædam neceſſario nō ſunt.
Quorū/illa quidē nō eſſe/hęc ve
ro eſſe eſt ipoſſibile:eo q; fieri nō
poſſit vt neceſſariū aliter ſeſe ha
beat. Nōnulla:& eſſe poſſunt &
nō eſſe,de quorū numero:gene-
rabile exiſtit/ atq; corruptibile.
hoc eni:īterdū eſt/iterdū nō eſt.
Quare neceſſe eſt: vt generatio
atq; corruptio circa id ſit qd̄ eſſe
& non eſſe poteſt. Quocirca &
hoc: cauſa vt materies genera-
bilibus exiſtit . At forma ſpeci-
esq;: vt cuius gratia.hæc autē:
eſt ſubſtantiæ cuiuſque ratio .
Oportet autem & tertium quo-
q; adeſſe: quod omnes quidem
ſomniant / nemo tamen dicit.

Tral.ve.ex græ.recog.

niā autem eſt nutrimentū quidem mate-
riæ/quod autē nutritur coniunctū mate-
riæ/forma & ſpecies:rationabile eſt ſolū
ſimpliciū corporū nutriri ignem omniū
ex ſeinuicem generatorū/quēadmodum
& priores dicūt.ſolus enim eſt & maxi-
me ſpeciei/ ignis: quia natus eſt ferri ad
terminū. vnūquodq; eni: natū eſt ad ſuā
ipſius ferri regionē.forma autē & ſpecies
omniū:in terminis.Qz igitur omnia cor-
pora ex omnibus conſtituta ſunt ſimpli-
cibus:dictum eſt.

CAP.IX.

Quia vero ſunt quædam 28
generabilia & corruptibi
lia / & generatio exiſtit
in eo qui eſt circa medi-
um loco: dicēdum eſt de
ōni generatione/ ſimiliter
quot & quæ eius principia . facilius e-
nim ſic ſingularia inſpiciemus:quādo de
vniuerſalibus accipiemus prius. ¶ Sunt 29
igitur et numero æqualia:& genere eadē
principia quę & in ſempiternis & in pri
mis.hoc enim/vt materia eſt:hoc autē/vt
forma. oportet autē: & tertiū adhuc ex-
iſtere.nō eni ſufficientia ſūt ad generan-
dum/duo:quemadmodū neq; in primis.
Vt materia igitur : generabilibus quod
poſſibile eſſe & non eſſe/ cauſa eſt. Hæc
eni ex neceſſitate ſunt:vt æterna.hęc au-
tem:nō ſunt ex neceſſitate.Horū autem/
hæc quidē impoſſibile eſt nō eſſe:hæc au
tē impoſſibile eſſe/quia non contingit cir
ca neceſſariū/aliter ſe habere.Quædā ve
ro:eſſe & nō eſſe poſſibile eſt.quod eſt:ge
nerabile & corruptibile.quādoq; eni eſt
hoc:quandoq; autē non eſt.Quapropter
neceſſarium eſt: generationē & corrupti-
onē eſſe circa poſſibile eſſe & nō.Ideoq;
vt materia quidē:hoc eſt cauſa generabi-
libus.vt autē cuius gratia:forma & ſpeci
es.hęc autē:eſt ratio vniuſcuiuſq; ſubſtā-
tiæ.Oportet autē adeſſe & tertiū:qd̄ om
nes quidem ſomniant/ dicit autē nullus.

Cap. 9 10

Phædon Socrates

Tral. ve. ex græ. recog.

30 ¶Sed hi quidẽ ſufficientẽ exiſtimauerũt
cauſã eſſe ad generandũ: ſpecierũ naturã/
queẽadmodũ in Phædone Socrates. eteni
ille increpãs alios vt nichil dicentes: ſup-
ponit ꝙ ſunt entiũ/ hæc quidẽ ſpecies/ hęc
autẽ participatiua ſpecierũ. & ꝙ eſſe qui-
dem vnũquodq́ʒ dicitur ſecundũ ſpeciẽ: ge
nerari autẽ ſecundũ ſuſceptionẽ/ & corrũ-
pi ſecũdũ abiectionẽ. Quapropter ſi hęc
vera ſunt: ſpecies exiſtimat ex neceſſitate
cauſas eſſe & generationis & corruptio-
31 nis. ¶Hi autem: ipſam materiam. ab hac
enim: eſſe motũ. Neutri autẽ: dicũt bene.
Si enim ſunt cauſæ ſpecies: quare nõ ſem
per generant continue/ ſed quandoq́ʒ qui-
dem quandoq́ʒ autẽ non/ exiſtentibus &
ſpeciebus ſemper & participatiuis. Am-
plius autem: in quibuſdam videmus aliã
cauſam eſſe. ſanitatem enim medicus fa-
cit & doctrinam doctor: exiſtente & ſani-
tate ipſa & doctrina & participatiuis.
ſimiliter autem: & in alijs ſecundum po-
tentiã operatis. Si autẽ materiã quis in-
quiet generare propter motum: naturali-
us vtiq́ʒ dicet ita dicentibus. alterans eni
& tranſformãs: magis cauſa eſt generati-
onis. & in omnibus aſſueti ſumus hoc di-
cere efficiens: ſimiliter & in ijs quæ natu-
ra/ & in ijs quæ ab arte ſunt/ quod vtiq́ʒ
mouens eſt. Sed tamen: neq́ʒ hi iuſte di-
cunt. materiæ enim eſt: pati & moueri.
mouere autem & facere: alterius poten-
tię. Manifeſtũ autẽ: & i ijs quę arte & na-
tura generãtur. nõ eni ipſa facit aqua ani-
mal ex ſeipſa: neq́ʒ lignũ lectum/ ſed ars.
Quocirca & hi dicũt non recte/ propter
hoc: & quoniã derelinquũt principaliorẽ
cauſã. auferunt eni: q̃d quid eſt eſſe/ et for-
mã. Amplius autẽ & potẽtias attribuũt
corporibus: propter quas & generãt val-
de organice/ auferẽtes eã quæ ſecũdũ ſpe
32 ciẽ cauſam. ¶Quoniam enim natum eſt
(vt inquiunt) calidum quidem ſegregare/
frigidum autem congregare/ & aliorum

Vatablus

¶Sed alij ſpecierum naturam
cauſam eſſe ſufficientẽ ad gene-
randũ arbitrati ſunt: quemadmo
dum in Phędone Socrates. Nã
vbi ille cæteros increpuit/ tan-
q̃ nihil locutos: eorum quæ ſunt
quædam ſpecies eſſe/ quædam
quæ ſpecies participent/ & eorũ
quodq́ʒ per ſpeciem eſſe dici/ ſu-
ſceptione vero oriri & abiectio-
ne interire ſupponit. Quare ſi hęc
vera ſunt: ſpecies/ cauſas eſſe ge
nerationis & corruptionis neceſ
ſario putat. ¶Alij/ ipſam ma-
teriam: nimirũ a qua ſit motus.
At neutri: recte dicunt. nã ſi ſpe-
cies cauſæ ſunt: cur nõ ſemper
gignunt continẽter/ ſed quãdoq́ʒ
& quãdoq́ʒ non/ cũ ſemper tum
ſpecies tum quæ eas participãt
in ratione rerũ ſint/ Præterea: in
nõnullis aliã quandã eſſe cauſã
ſpectamus. Nã medicus in cor-
pore ſanitatẽ efficit/ & ſcientiã
ſciẽs: exiſtẽte & ipſa ſanitate/ &
ſciẽtia/ & hiſce q̃ eas participãt.
Eodẽ modo: & in cęteris q̃ facul
tate quadã fiũt. Qꝛ ſi q materiã 52
ipſã ob motũ generare dicãt: na
turalius ꝑfecto dixerint q̃ qui ita
dicũt. Eteni quod alterat quodq́ʒ
tranſfigurationem facit: cauſę vt
quippiam oriatur rationem ſibi
vendicat magis. Et in oĩbus ex
æquo tam hiſce quæ natura con
ſtant q̃ quæ ab arte proficiſcun-
tur: hoc agens dicere conſueui-
mus/ quod mouẽdi vim obtinet.
Verũ enimuero: & hi quoq́ʒ non
recte dicunt. Pati namq́ʒ & mo-
ueri: materiæ eſt. agere vero &
mouere: alterius potentiæ. pa-
lam autẽ eſt: cum in ijs quę ar-
te/ tum ijs quæ natura fiunt. nã
neq́ʒ aqua ex ſe animal facit/ ſed
natuta: neq́ʒ lignũ lecticam/ ſed
ars. Quare & iſti ob id/ & quia 53
potiorẽ omittũt cauſã: haud re-
cte dicũt. quidditatẽ eni formãq́ʒ:
exterminant. Præterea potenti-
as atq́ʒ vireis corporibꝰ tribuũt:
per quas admodũ iſtrumẽtaliter
generant/ eam quæ a ſpecie ſu-
mitur cauſam auferentes. ¶Et
enim quoniam/ vt aiunt/ cali-
dum ſegregare/ & frigidum con
gregare natum eſt/ & cęterorum

quodq;/aliud agere/aliud pati:
ex his & per hęc gigni & corrũ-
pi cætera omnia dicunt. At ipſe
quoq; ignis: moueri ac pati vi-
54 detur. Præterea perinde faciunt:
ac ſi quis ſerræ & inſtrumentorũ
cuiq;/eorũ quæ generantur cau-
ſam tribuat. Nam cum quis ſer-
ra ſecat/diuidi quippiam: & cũ
corradit/læue fieri neceſſe eſt. &
in cæteris ſimili modo. Quare ſi
q̃maxime agit mouetq; ignis:
quomodo tamen moueat nõ vl-
tra cõtemplantur/nempe ꝙ de-
terius q̃ ipſa inſtrumenta. Sed
& prius a nobis vniuerſaliter de
cauſis dictum eſt: & nũc de ma-
teria & forma pertractatum atq;
determinatum. CAP. X.

PRæterea cũ demõ-
ſtratum ſit motum
eum eſſe perpetuũ
qui lationi accom-
modatur: his exiſtẽ-
tibus & generationẽ quoq; cõti-
nẽter eſſe neceſſe eſt. Latio nãq;
continue generationẽ ideo faci-
et: quia admouet & abmouet id
quod gignẽdi vim obtinet. Inſu
per & priora eſſe dicta recte/lati-
onẽ inquam mutationũ primã
eſſe/ & non generationẽ: diluci-
dum eſt. Nam multo magis cõ-
ſonum eſt rationi: id quod eſt ei
quod non eſt vt naſcatur cauſã
eſſe/q̃ id quod nõ eſt ei quod eſt
vt ſit. Sed qđ lationẽ ſubit/eſt:
quod vero oritur/ non eſt. Idcir-
co et latio: generatione prior eſt.
55 ¶Cũ autẽ ſupponatur & demõ
ſtratũ ſit continuã rebus ipſis ge
nerationẽ corruptionemq; com-
petere/& lationem generationis
cauſam eſſe dicamus: patet ꝙ
ſi vnica latio foret/fieri non poſ
ſet vt ambæ fierẽt/ propterea ꝙ
contrariæ ſunt. Nam idẽ eodẽq;
modo ſemper habens: idem fa-
cere natũ eſt. Quare: aut genera
tio ſẽper eſſet/aut corruptio. Mul
tos autẽ eſſe motus contrarioſq;
aut latione aut inæqualitate: cõ
uenit. cõtrariorũ eni: cõtrarię ſũt
cauſæ. Quocirca et prima latio/
ortus ac interitus cauſa nõ eſt: ſed
obliqui circuli latio. ea nãq; et cõ
tinua eſt/et duobus motibus fit.

vnunquodq;/ hoc quidem facere/hoc au
tem pati: ex his dicũt & per hæc omnia
alia generari & corrũpi. videtur autem
& ignis ipſe motus: pati. Amplius vero/
ſimile aliquid faciunt: vt ſi quis ſerræ &
vnicuiq; inſtrumentorum attribuat cau-
ſam eorum quæ generãtur. neceſſe eni
eſt ſerrante diuidi: & incidente coæqua-
ri. & in alijs ſimiliter. Quocirca ſi quidẽ
maxime facit & mouet ignis: ſed quo-
modo mouet nõ vident/quoniã deterius
q̃ organa. Nobis aũt & vniuerſaliter pri
us dictũ eſt de cauſis: & nũc determina-
tum eſt de materia & forma. CAP. X.

AMplius autem quoniam 33
ſecũdũ lationem motus
demonſtratum eſt ꝙ eſt
perpetuus: neceſſe eſt his
exiſtentibus & genera-
tionẽ eſſe cõtinue. Latio
enim faciet generationẽ actualiter: quia
adducit & abducit generans. Simul au-
tem manifeſtũ eſt/ꝙ & priora bene dicta
ſũt: primã trãſmutationũ lationẽ/ſed nõ
generationẽ dicere. multũ enim rationa-
bilius: ens nõ enti generationis cauſam
eſſe/q̃ non ens enti eſſe. qđ fertur igitur/
eſt: quod generatur autẽ/nõ eſt. propter
qđ & latio: prior eſt generatione. ¶Quo 34
niã autẽ ſuppoſitũ eſt & demonſtratum
cõtinuam eſſe rebus generationẽ & cor-
ruptionẽ/dicimus autẽ lationẽ cauſã eſſe
generationis: manifeſtũ eſt ꝙ vna exiſtẽ
te latione nõ contingit fieri ambo/quia
cõtraria ſunt. Idem eni & ſimiliter ſe ha
bẽs ſemper: idẽ natũ eſt facere. Quocir-
ca: generatio erit ſemper aut corruptio.
Oportet autem: multos eſſe & contra-
rios motus/aut latione aut inæqualita-
te. contrariorum enim: contraria cauſa.
Ideoq; nõ prima latio/ cauſa generatio-
nis & corruptionis eſt: ſed quæ circa ob-
liquum circulum. in hac enim: & conti-
nuũ ineſt / & moueri duobus motibus.

Cap. 10

Tral. ve. ex græ. recog.

Neceſſe enim ſi erit ſemper continua ge
neratio & corruptio: ſemper aliquid mo
ueri/ vt non deficiant trãſmutationes hę.
duobus autẽ: vt non ſolũ contingat alte
rum. Cõtinuitatis igitur/ totius latio cau
ſa eſt: præſentiæ vero & abſentiæ/ incli-
natio. contingit enim: quandoq; fieri lon
35 ge/ quandoq; vero prope. ❡ Inæquali ve
ro diſtãtia exiſtente: inæqualis erit mo-
tus. Quocirca ſi in adueniendo et in pro-
pe eſſe generat: & in recedendo & longe
fieri idipſum corrumpit. Et ſi in ſæpe ad-
ueniendo generat: & in ſæpe recedendo
corrũpit. contrariorũ enim: contraria eſt
cauſa. Et in æquali tẽpore: corruptio et
36 generatio/ quæ ſecũdũ naturam. ❡ Ideo
& tempus & vita vniuſcuiuſq;: numerũ
habent/ et hoc determinãtur. omniũ eni
eſt ordo. Et omne tẽpus & vita: menſu-
rantur periodo. ſed tamen non eadem
omnia: ſed hæc quidẽ minori/ hæc autẽ
maiori. his enim annus/ his autem ma-
ior/ alijs autem minor periodus: eſt men
ſura. Apparent autem & ſecundum ſen
ſum: cõfeſſa his quæ a nobis dicta ſunt.
videmus enim: ꝙ adueniente quidẽ ſole
generatio eſt/ recedẽte autem diminutio/
& in æquali tempore vtrumq;. Aequa-
le enim: tẽpus generationis & corruptio-
nis quæ ſecundum naturam. Sed cõtin-
git ſæpe in minori corrumpi: propter ad
inuicem confuſionem. inæquali enim exi
ſtente materia & non vbiq; eadem: ne-
ceſſe eſt generationes inæquales eſſe/ &
has quidem citiores/ has autem tardio-
res. Quocirca accidit propter horum ge-
nerationem: alijs fieri corruptionẽ. Sem-
per vero (vt dictũ eſt) cõtinua erit genera
tio & corruptio: & nũq̃ deficiet propter
quam diximus cauſam. hoc autẽ: ratio-
nabiliter cõtingit. Quoniã enĩ in oĩbus ĩ-
quimus qđ melius eſt deſiderare naturã
ſemper/ melius autẽ eſſe q̃ nõ eſſe/ eſſe au
tẽ quot modis dicimus in alijs dictũ eſt/

Vatablus

Nã ſi generatio corruptio ve fu-
tura ſit ſemper continua: ſemper
quippiã qdẽ moueri neceſſe eſt/
vt ne mutationes iſtæ deficiant.
ſed duobus: vt ne altera dunta-
xat eueniat. Continuitatis igi-
tur cauſa eſt: latio vniuerſi. acceſ
ſus vero & receſſus: ipſa decliui-
tas. accidit enĩ: vt interdũ pro-
cul/ interdũ prope exiſtat. ❡ Atq; 56
cum interuallum ſit inæquale:
motus erit inæqualis. Quare ſi
ex eo generat quia accedit & pro
pe eſt: & quia abſcedit & procul
exiſtit/ hoc idem corrũpit. Atq;
ſi quia ſæpenumero accedit/ ge-
nerat: & quia plęrumq; recedit/
corrumpit. contrariorum enim:
cauſæ ſunt cõtrariæ. Et genera-
tio atq; corruptio ſecundum na-
turam: æquali in tempore fiunt.
❡ Quocirca & cuiuſque tem-
pus & vita: numerum habẽt/ nu
meroq; præfiniũtur. omnium e-
nim: ordo eſt. Et omne tem-
pus ac vita: circuitu mẽſuratur.
verum non eodem omnis: ſed
alia minori/ alia maiori menſu-
ratur. alij ſiquidem annus/ alij
maior/ alij minor circuitus: mẽ-
ſura eſt. Apparẽt autẽ & ad ſen 57
ſũ: hiſce quæ dicimus cõſenta-
nea. Accedente namq; ſole ge-
nerationẽ fieri/ & recedente cor-
ruptionem/ & in tempore æqua
li vtrumq;: videmus. Nam cor-
ruptionis & generationis natu-
ralis tempus: æquabile exiſtit.
Sed plęrũq; accidit vt in mino-
ri corruptio fiat: ob mutuam in-
uicem conſpirationem. Si enim
materies inæqualis ſit/ nec om-
ni ex parte eadem: generationes
quoq; inæquales/ & quaſdam ce
leriores/ quaſdam tardiores eſſe
neceſſe eſt. Vnde fit vt ob horũ
generationem: alia corrumpi ac
cidat. Semper autem/ ſicuti di-
ctum eſt/ generatio & corruptio
cõtinẽtes erunt/ nec vnq̃ defici-
ent: ob eam quam diximus cau
ſã. Idq;: ratione optima euenit.
Nã cũ in omnibus quod pręſta- 58
bilius eſt natura ſẽper expetere
dicatur/ pręſtabilius autem ſit eſ
ſe q̃ non eſſe/ & quot modis eſ-
ſe dicamus alibi dictum ſit/ hoc

Vatablus

vero in oibus ineſſe ipoſſibile ſit
ꝓpterea q̄, lōge ab ipſo pricipio
diſtent: reliquo modo deus ipſe
vniuerſū cōpleuit/cōtinua facta
gn̄atione. Nam ita maxime: ip-
ſū eſſe continēter erit. propterea
ꝙ illud/ſemper inquam genera
tionē fieri: ad ſubſtātiā proxime
accedit. Cuius rei/ vt ſępe dixi-
mus/cauſa: circularis latio eſt. ſo
la eni: continens eſt. Quocirca &
cætera alia quę i ſeſe ſecūdū af-
fectus atq; vireis tranſmutari ſo
lent/ ceu corpora ſimplicia: cir-
cularem imitantur lationem. nā
cum ex aqua gignitur aer & ex
aere ignis/ & rurſum ex igni aer
& ex aere aqua: in orbem ire ge
nerationem ideo dicimus/ quia
rurſum eodem redit reciproca-
turq;. Quare & recta horum la-
tio/circularem imitata lationē:
59 continens exiſtit. Adhæc ex hi ſ-
ce colliquet id quod nōnulli ad-
dubitant: cur cum corporū q̄dq;
ad ſuum feratur locum/ in tem-
pore infinito corpora diducta
ſeparataque non fuerunt. Nam
mutua in ſeſe migratio: huiuſ-
ce rei cauſa exiſtit. Si enim in
ſuo quodq; loco manſiſſet/nec a
vicino fuiſſet tranſmutatū: iā iā
ſeparata forēt atq; diſcreta. Trāſ
mutantur igitur: ob lationē quæ
duplex eſt. & quia trāſmutatio-
nē ſubeunt: fieri nō poteſt vt ex
ipſis vllū aliquo i loco ſtato ma
neat. Q̄ꝫ igitur generatio ſit atq;
corruptio/ & quā ob cauſam/ &
quid generabile & corruptibile:
ex hiſce quæ diximus manifeſtū
60 eſt. Cū autē ſit neceſſe quippiā
eſſe mouēs ſi futurū eſt vt ſit mo
tus/ quēadmodū antea dictū eſt
in alijs/& ſi motus ſemp ſit ſem
per eſſe quippiā mouēs/& ſi cō
tinuus vnū idēq; & immobile et
ab alteratione generationeve i-
mune/& ſi plures ſint motus cir
culares plura quidē ſed oia hęc
quodāmō ſub vno eſſe pricipio
neceſſe ſit/& cū tēpus ſit cōtinuū
motū eſſe continuū ſi quidē fieri
nequit vt ſit tēpus ſine motu: tē
pus profecto cōtinui cuiuſpiam
61 numerus erit. Eius igitur qui in
gyrum fit: ſicuti in hiſce quæ in-

Tral. ve. ex græ. recog.

hoc autē in oibus ipoſſibile exiſtere pro-
pterea ꝙ longe a pricipio diſtāt: reliquo
modo compleuit omne deus/cōtinuā fa-
ciēs generationem. ita enim maxime cō-
tinuabitur eſſe: quia proxime eſt ſubſtan
tiæ/ fieri ſemper generationē. Huius au-
tem cauſa/vt dictum eſt ſæpe: circularis
latio. ſola enim: cōtinua. Ideo & alia quę-
cunq; tranſmutantur ad inuicem ſecun-
dum paſſiones & potētias/verbi gratia/
ſimplicia corpora: imitantur circularē la-
tionem. quando enim ex aqua aer gene-
ratur/& ex aere ignis/ & rurſus ex igne
aqua: ſcd̄m circuitū dicimus circuire ge-
nerationē/quia rurſus reuertitur. Quocir
ca & recta latio aſſequens circularē: con-
tinua eſt. Simul autem manifeſtum eſt
ex his/quod quidam quærunt: quare v-
noquoq; corporum in propriam lato re-
gionem: in infinito tempore non diſtant
corpora. Cauſa enim huius eſt: adinui-
cem tranſitio. ſi enim vnumquodq; ma-
neret in ſua ipſius regione/ & non tranſ-
mutaretur ab eo quod prope: iam vtiq;
diſtarent. Tranſmutātur igitur: propter
lationem duplicē exiſtentem. quia trāſ-
mutantur autem: non contingit manere
vllum eorum in vlla regione ordinata.
Q̄ꝫ igitur eſt generatio & corruptio/&
propter quam cauſam/ & quid genera-
bile & corruptibile: manifeſtum eſt ex
his quæ dicta ſunt. Quoniam autem ne
ceſſe eſt eſſe aliquid mouens ſi motus e-
rit/vt dictum eſt prius in alijs/& ſi ſem-
per/ꝙ oportet aliquid ſemper eſſe/ & ſi
continue/vnum idem & immobile & in-
alterabile & ingenerabile/& ſi multi cir-
culares motus/multa quidem/ omnia au
tem aliqualiter eſſe hæc neceſſe ſub vno
principio/continuo autem exiſtente tem
pore/ neceſſe motum continuū eſſe/ſi im
poſſibile tempus ſine motu eſſe: cōtinui
igitur alicuius numerus tēpus. Circula-
ris ergo: quemadmodum in his quæ in

Cap. 10 11

Tral.ve.ex græ.recog.

principio determinatum eſt. Continuus
autem motus vtrum eſt/ quia quod mo
uetur cõtinuum eſt: an in quo mouetur/
velut locum dico/ aut paſſionem? Ma=
nifeſtum itaq; ꝙ eo ꝙ id quod mouetur.
quomodo enim cõtinua paſſio: niſi quia
res cui accidit/cõtinua eſt? Si autẽ & eo
ꝙ id in quo: ſoli loco/hoc exiſtit. magni=
tudinẽ enim aliquam: habet. huius autẽ
quod circulare eſt: ſolum/continuũ. quo=
circa: idem ſibi ipſi ſemper continuũ eſt.
Hoc igitur eſt quod facit continuũ mo=
tũ: circulare corpus quod fertur. motus
autem: tempus. CAP. XI.

37 Voniam autem in conti=
nue motis ſecundum ge=
nerationem aut alteratio=
nem aut vniuerſaliter trãſ
mutationẽ/ videmus dein
de exiſtens & generatum
hoc poſt hoc/ vt non deficiat: videndum
eſt vtrum eſt aliquid quod ex neceſſita=
te erit/ an nichil/ ſed omnia contingit nõ
fieri. Q꞉ enim quædam: manifeſtum eſt.
& mox: erit & futurum/ aliud propter
hoc. quod enim verum dicere ꝙ erit:
oportet hoc eſſe quandoque verum ꝙ
eſt. quod autem nunc verum eſt dicere
ꝙ futurum eſt: nichil prohibet non fi=
eri. futurus enim incedere quis: non ince
det. Vniuerſaliter autẽ: quoniã cõtingit
quædã entiũ eſſe & nõ eſſe: manifeſtũ eſt
ꝙ & quæ generãtur ita habebũt/ & nõ
38 ex neceſſitate hoc erit. ¶ Vtrũ igitur oia
ſint talia an nõ/ ſed quedã neceſſe eſt ſim
pliciter fieri: & eſt queadmodũ in eſſe
hæc quidẽ impoſſibilia nõ eſſe/ hec autem
poſſibilia/ ita & circa generationẽ? verbi
gratia/ conuerſiones neceſſe eſt fieri: &
nõ poſſibile eſt nõ cõtingere. Si igitur qđ
prius neceſſe eſt fieri ſi quod poſterius
erit/ verbi gratia/ ſi domus fundamẽtum/
ſi vero hoc lutum: nunquid ergo ſi fun=
damẽtũ factũ eſt neceſſe et domũ fieri/

Vatablus

itio diximus/ præfinitũ eſt. Sed
vtrũ motus ideo ſit cõtinuus qa
id quod motũ ſubit cõtinuũ ſit:
an quia id in quo ſit motus/ lo=
cus inquã aut affectus? Palã ſa=
ne eſt: motũ ideo continuũ eſſe/
quia id quod mouetur continuũ
eſt. Nam quo pacto continuus
eſt affectus: niſi quia res ea cui
accidit/ continua eſt? Si vero &
quia id in quo: hoc/ ſoli loco cõ
petit. quippe qui magnitudinẽ
quandã habeat. e magnitudini=
bus autẽ: ſola circularis cõtinua
eſt/ adeo vt ipſa ſibi ſemper cõti
nua ſit. Corpus igiť circulare qđ
ferri aſſolet: motũ facit cõtinuũ.
motus vero: tempus. CAP. XI.
Vm autem in hiſce 62
quæ per ortũ alte=
rationẽve aut õni=
no tranſmutationẽ
cõtinenter mouen=
tur/ hoc poſt hoc
deinceps eſſe ac oriri intantũ vt
non deficiant/ videamus: vtrum
quipptam ſit quod erit neceſſa=
rio an nihil/ ſed omnia non fore
contingat/ conſiderandum eſt.
Palã eni eſt: ꝙ nõnulla. Atq; cõ= 63
tinuo: fore & eſſe futurũ/ hac de
cauſa/ diuerſa ſũt. Nam de quo
verũ eſt dicere ipſum fore: de eo
tandẽ hoc/ ipſum inq̃ eſſe/ verũ
ſit oportet. de quo vero nũc ve=
rũ eſt dicere/ ipſum eſſe futurũ:
hoc non fore nihil vetat. Nã tã=
etſi futurũ eſt vt quiſpiã ambu=
let: tamẽ fieri poteſt vt nõ ambu
let. Omnino autẽ cũ ex entibus 64
nonnulla et eſſe & non eſſe con=
tigat: ꝙ & ea quæ gigni ſolẽt ita
ſeſe habebũt/ & non neceſſario
erunt/ apertum eſt. ¶ Vtrum igi 65
tur vniuerſa ſint eiuſmodi/ an
non/ ſed aliqua ſimpliciter fore
neceſſariũ ſit: & ſicut in ipſo eſſe
fit vt q̃dã non poſſint nõ eſſe/ q̃=
dã poſſint non eſſe/ ſic & in ipſa
quoq; generatiõe/ verbi gratia/
ſolſtitia fore neceſſe eſt: nec fieri
poteſt vt nõ cõtingãt. Si igitur 66
prius fore neceſſe eſt ſi poſte=
rius erit/ vt ſi domus fundamẽ=
tum/ ſi vero fundamẽtum lutũ:
nõne ergo ſi fundamentũ factũ
eſt domũ quoq; fore neceſſe eſt/

Vatablus

an non adhuc / niſi & eam fore
ſimpliciter neceſſe ſit ? ꝙ ſi hoc
ſit : facto fundamento / fore do-
mum neceſſe eſt . Nam ſic pri-
us ſeſe habet: ad poſterius. Qua
de cauſa ſi hoc erit: ante fore il
lud / eſt neceſſe. Si itaq; eſt neceſ-
ſe fore poſterius: prius quoq; ne
ceſſe eſt. et ſi prius: & poſterius.
Verũ non ob illud: ſed quia ne-
ceſſario futurũ ſupponebatur. In
quibus ergo poſterius eſſe ne-
ceſſe eſt / in hiſce recurrit: ſempq;
ſi prius eſt factum / poſterius fo-
67 re neceſſe eſt. Q2 ſi deorſum ver
ſus / in infinitum abeant: haud
quaq̃ ex poſterioribus hocce fo-
re ſimpliciter ſed ne ex ſuppoſi-
tione quidẽ / erit neceſſe. nã ſem
per aliud: ãte neceſſario erit. quo
circa & illud fore: neceſſariũ erit.
Quare ſi infiniti nõ ſit pricipiũ:
nec primũ quicq̃ erit ob qđ fo-
re erit neceſſariũ. At vero nec in
hiſce quidẽ quæ finẽ habẽt atq;
terminũ hoc vere dici cõtinget:
ſimpliciter inq̃ fore quippiã / ceu
domũ cũ factũ fuerit fundamen
tũ. Nã cũ fuerit factum: niſi ſem
per eã fieri ſit neceſſe / ſemper id
eſſe quod poteſt nõ eſſe / eueniet.
At generatione ſemper ſit eſt ne
ceſſe: ſi ipſius generatio neceſſa
rio ſit. nã neceſſario & ſemper: ſi
mul ſũt. qđ enim eſſe eſt neceſſe:
nõ poteſt non eſſe. Quare ſi quid
neceſſario eſt: ſẽpiternũ eſt . & ſi
ſempiternũ eſt: neceſſario eſt. Si
itaque huiuſce generatio neceſ-
ſario eſt: ſẽpiterna eſt. & ſi ſem-
piterna: neceſſario . ¶ Si igitur
generatio cuiuſpiam neceſſario
ſimpliciter ſit: in orbem eat eo-
demque reuertatur neceſſe eſt .
Nam generationem: aut termi-
num habere / aut non habe-
re / neceſſe eſt. Et ſi non habeat:
aut in rectum / aut in circulum.
Horum autẽ / ſi ſempiterna ſit /
in rectum minime poſſibile eſt:
quia nequaquam ſit principi-
um / neq; deorſum vt in futuris
accipimus / neque ſurſum vt in
hiſce quæ iam facta ſunt. At eſſe
principium / ſi finita non ſit / atq;
eam ſempiternã eſſe: neceſſe eſt.
Quocirca circularis ſit / ẽ neceſſe.

Tral. ve. ex græ. recog.

an nõ adhuc / ſi non & illud neceſſe ſit ge
nerari ſimpliciter ? ſi autẽ hoc: neceſſe &
fundamẽto generato / generari domũ. Sic
enim erat quod prius habens: ad poſte-
rius. Quare ſi illud erit: neceſſe illud prius
generari. Si igitur neceſſe generari quod
poſtea : & quod prius neceſſe. et ſi quod
prius: & qđ poſterius igitur neceſſe. ſed
nõ propter illud: ſed quoniã ſuppoſitũ eſt
ex neceſſitate futurũ. In quibus igitur qđ
poſtea neceſſe eſſe / in his conuertitur: &
ſemper priori generato / neceſſe eſt gene-
rari qđ poſtea. Si igitur in infinitũ tendat
ad iſerius: nõ erit neceſſe eorũ quæ poſtea
ſunt hoc generari ſimpliciter / ſed neq; ex
ſuppoſitione. ſemper enĩ alterũ: anterius
neceſſe eſſe. Ideo: & illud neceſſe generari.
Quocirca ſi nõ eſt principiũ infiniti: neq;
primũ erit aliquid propter quod neceſſe
erit generari. At vero neq; in finem ha-
bentibus hoc eſt dicere vere: ꝙ ſimplici-
ter neceſſe ſit generari . verbi gratia do-
mum: quãdo fundamentum generatur.
quando enim generatur / ſi non neceſſe
ſemper generari: accidet ſemper eſſe / con-
tingens non ſemper eſſe . ſed oportet ge-
neratione ſemper eſſe : ſi ex neceſſitate
eſt eius generatio. ex neceſſitate enim &
ſẽper: ſimul. qđ enĩ eſſe neceſſe eſt: nõ poſ
ſibile eſt nõ eſſe. Quocirca ſi eſt ex neceſſi
tate: ſempiternũ eſt. & ſi ſẽpiternũ eſt: ex
neceſſitate. Et ſi generatio igitur ex neceſ
ſitate ſit: perpetua generatio huius. & ſi
ſempiterna: ex neceſſitate. ¶ Si igitur ali 39
cuius ex neceſſitate ſimpliciter generatio
ſit: neceſſe circuire & reiterare. neceſſe enĩ
eſt: aut finẽ habere generationẽ aut nõ. et
ſi nõ: aut in rectũ aut circulariter. Horũ
autẽ / ſi erit ſempiterna / non in rectum poſ
ſibile eſt: quia nequaq̃ eſt principiũ. neq;
ſi iſerius / vt ad futura accipiamus: neq; ſu
perius / vt ad generata. Neceſſe autẽ eſt eſ
ſe principiũ / nõ finita exiſtẽte: & ſempiter
nã eſſe. Ideo neceſſe eſt: circulariter eſſe.

Tral. ve. ex græ. recog.

Conuerti igitur: neceſſe erit. verbi gra-
tia/ ſi hoc ex neceſſitate eſt: & quod prius
ergo. ſed ſi hoc: & quod poſterius neceſ-
ſe generari. Et hoc ſemper iã continue. ní
chil eni hoc differt dicere: ꝑ duo/ aut mul
ta. In circulari igitur motu & generatio-
ne eſt: quod ex neceſſitate ſimpliciter. &
ſi circulariter: neceſſe generari & gene-
rata eſſe. & ſi neceſſe eſt: horum genera-
tio circularis. Hæc itaque rationabiliter:
quoniam perpetuus eſt circularis mo-
tus/ & qui cœli. quoniam hæc ex neceſſi-
tate generantur & erunt: quæcunq; hu-
ius motus ſunt/ & quæcũq; propter hũc.
Si eni quod circulariter mouetur/ ſemper
aliquid mouet: neceſſe eſt & horũ circula
rẽ eſſe motũ. verbi gratia ſuperiori latio-
ne exiſtẽte circulari: ſol ſic. Quoniam au
tem ſic: horæ propter hoc circulariter ge-
nerantur & reiterãtur. His autem ita ge
40 neratis: iterũ quæ ab his. ℂQuare ergo
hæc quidẽ ita vidẽtur: verbi gratia/ aqua
& aer circulariter generantur. & ſi nubes
erit: oportet & pluere. & ſi pluet: oportet
& nubẽ eſſe. hoíes vero & animalia: nõ
reiterantur in ſeipſa/ vt rurſus generetur
idẽ. non eni neceſſe eſt ſi pater generatus
eſt/ te generari: ſed ſi tu/ illũ. In rectũ itaq;
41 videtur eſſe: hæc generatio. ℂPrincipium
autẽ intentionis rurſus hoc: vtrũ ſimiliter
oía reiterãtur/ an non/ ſed hæc quidẽ nu-
mero/ hæc autẽ ſpecie ſolũ. Quorũ igitur
incorruptibilis eſt ſubſtãtia mota: manife
ſtũ ꝙ & numero eadẽ erũt. motus enim:
ſequitur quod mouetur. Quorũ autẽ nõ/
ſed corruptibilis: neceſſe eſt ſpecie/ nume
ro autẽ non/ reiterari. Ideo/ aqua ex aere:
& aer ex aqua ſpecie idẽ/ non numero. Si
autẽ & eadẽ numero: ſed nõ quorũ ſub-
ſtantia generatur exiſtẽs talis/ qualis po-
teſt non eſſe.

ℂTralationis veteris de generatione et
corruptione Ariſtotelis/ ex græco
42 recognitæ ſecũdi libri: finis.

Vatablus

Igitur: regreſſũ fieri neceſſe erit.
vt ſi hoc neceſſario ſit: ergo & pri
us. at vero ſi hoc: & poſterius fo
re erit neceſſe. Atq; hoc ſẽper cõti
nue. nihil eni refert: per duo an
plura hoc dicamus. Igitur neceſ
ſario ſimpliciter: circulari motui
atq; generationi cõpetit. Et ſi i or
bẽ fiat generatio: fore qdq; & eſ
ſe factũ neceſſe ẽ. & ſi neceſſe ſit:
horum generatio circularis erit.
Hæc itaq; nõ ſine ratione acci- 65
dunt: poſteaq̃ motus ille circu-
laris atq; cœleſtis perpetuus eſt.
nam hæc neceſſario fiũt & erũt:
q̃cũq; huiuſce motiones ſunt/ &
quæcũq; propter hũc fiũt motũ.
Nã ſi id qđ in orbẽ mouetur/ ali
qua ſemper moueat: eorũ quoq;
motũ circularẽ eſſe neceſſe eſt. vt
ſi ſupera latio orbita ſit: ſol orbi-
ro mouetur. Quoniã aũt hoc pa
cto mouetur: hac ſane de cauſa
anni tẽpora in circulũ fiũt redo-
unt q;. Quę cũ ita fiãt: oía ꝓfecto
quæ ſub ipſis ſũt/ haud ſecus fi-
ent. ℂCumnã igitur quædam ita 69
fieri videntur/ nempe circulatim
oriri/ vt pluuia & aer (nã ſi nubes
erit/ pluat etiã oportet: & ſi plu-
et: nubem quoq; fore conuenit)
hoíes vero & aíalia in ſeſe non
redeũt remeãtq; ita vt idẽ rurſũ
oriatur/ non enim ſi pater ſit/ te
fore: ſed illũ ſi tu ſis/ neceſſe eſt.
hęc autẽ generatio: in rectũ ꝑfici
ſci videtur. ℂRurſũ autẽ hoc cõ
ſiderationis initiũ ſumatur: ſimi
li ne modo vniuerſa redeant an
nõ/ ſed quædã numero/ q̃dã ſpe
cie ſolũ/ Quorũ igitur ſubſtantia
motũ ſubiẽs incorruptilis eſt/ ea
oía/ vt patet/ etiã numero eadẽ
redire ſolẽt. nã motus: id comita
ri ſolet qđ motu cietur. Quorum
vero non/ ſed corruptilis: ſpecie/
nõ item numero/ reuerti neceſſe
eſt. Quocirca cũ ex aere aqua fit/
& ex aqua aer: aer ſpecie idẽ/ nõ
numero/ redit. Q; ſi & eadẽ nu-
mero aliqua redeãt: nõ tamẽ ea
quorũ ſubſtãtia ortũ ſubit/ eiuſce
modi exiſtẽs quæ nõ eſſe poſſit.

ℂSecũdi libri de generatione
& corruptione Ariſtotelis/
Franciſco Vatablo in-
terprete: finis.

Vatablus

¶ Meteorologicorum Ariſtote-
lis/ad R.P. D. Guillermum Bri
connetum Epiſcopum Melden-
ſem liber primus: Franciſco Va-
tablo interprete.

DE pri-
mis igi-
tur natu
ræ cau-
ſis ac oí
natura-
li motu/
& inſu-
per de
ſtellis ſu
pera in
latione pulchre riteque diſpo-
ſitis / necnon de corporeis ele-
mẽtis quot & quę ſint/& de mu
tua eorum tranſmutatione/item
de ortu ac interitu communi: di
ctũ eſt antea. Reſtat autẽ adhuc
quædã huiuſce diſciplinę portio
contemplanda: quã priores vni-
uerſi Meteorologiã/id eſt eorum
quæ fiunt in ſublimi ſcientiã/ap
pellitabãt. cuiuſmodi ſunt: quæ-
cunqȝ per primi elemẽti corporũ
naturã quidẽ ſed quæ tamen mi
nus ſibi conſtet/ in eo potiſſimũ
loco eueniunt qui in conuerſio-
nis ſtellarũ vicinia ſitus eſt. ver-
bi cauſa: de lacteo circulo/come-
tis/oſtentis conflagrantibus diſ-
currẽtibuſqȝ/ necnõ de hiſce quę
aeri & aquæ promiſcuas eſſe af-
fectiones affirmare poſſumus/et
inſuper de hiſce quæ terræ ſpe-
cies ac partes aut earundẽ affe-
ctus exiſtunt. ex quibus: vento-
rũ ac terræ motuum cauſas con
templabimur/& omniũ quæ dũ
ea mouentur cooriri ſolent. inter
quæ: alia addubitamus/ alia mo
do quodam attingimus. Super
hæc: de fulminũ caſu/ typhoni-
bus/ preſteribus/cæteriſqȝ circu-
laribus affectibus qui corporum
concretione eorundẽ obueniũt.
Quibus pertractatis: ſpeculabi-
mur ſi quid de animalibus ac
plãtis tã vniuerſim q̃ ſeorſim di
cere/ via & ratione qua cœptum
ẽ/ queamus. Fere eni his dictis:
res vniuerſa/ qua de agere ab i-
ſtio inſtituimus/ finem erit aſſe-

Tral. ve. ex græ. recog.

¶ Tralatio vetus primi Meteorologico-
rum Ariſtotelis ex græco recognita: ad
R.P. D. Guillermum Briconnetũ Epi-
ſcopum Meldenſem.

DE prímis ígitur 1 CAP. I.
cauſis naturæ /
& de omni mo-
tu naturali / ad-
huc autẽ de re-
cte diſpoſitis ſe-
cundum ſuperi-
orẽ lationem a-
ſtris & de ele-
mentis corpora-
libus/& quot & quę/& de ea quæ inuicẽ
fit permutatione / & de generatione &
corruptione cõmuni: dictũ eſt prius. Re
liqua autem pars huius methodi/eſt ad-
huc cõſideranda: quã omnes priores Me
teorologiã vocabant. Hæc autem ſunt:
quæcunqȝ accidunt ſecundum naturam
quidem/ inordinatiorẽ tamen/ primi ele-
menti corporum / circa locum maxime
propinquum lationi aſtrorum/vt & de la
cte & cometis/ & ignitis & motis phaſ-
matibus/& quæcũqȝ ponemus vtiqȝ ae-
ris eſſe cõmunes paſſiones & aquæ. Ad-
huc autẽ terræ quæcunqȝ ſpecies & par-
tes & paſſiones partiũ: ex quibus & de
ſpiritibus & terræ motibus conſiderabi-
mus vtiqȝ cauſas/& de omnibus quæ fi-
unt ſecundum motus horum. in quibus:
hæc quidem dubitamus/hæc autem at-
tingimus quodã modo. Adhuc autẽ: de
fulminum caſu/& typhonibus/& incen-
ſionibus: & alijs circularibus quæcunqȝ
propter coagulationẽ accidũt paſſiones
eorũdem corporum. Pertrãſeuntes autẽ
de his: ſpeculabimur/ſi quid poſſimus ſe-
cũdũ inductũ modum dicere de anima-
libus & plantis vniuerſaliter & ſingilla-
tim. Fere eni his dictis: finis vtiqȝ factus
erit / oís eius quæ a principio nobis ele-

Cap.
2
3

Tral.ve.ex græ.recog.

ctionis.Sic igitur incipiẽtes: dicamus de ipſis/primo.

CAP.II.

2 QVoniã eni determinatũ eſt prius a nobis/ vnum quidẽ principiũ corporũ ex quibus cõſtat circulariter latorũ corporũ natura/alia autem quatuor corpora propter quatuor principia/quorum duplicẽ eſſe dicimus motũ/hũc quidẽ a medio/hũc autẽ ad mediũ/quatuor autem exiſtentibus his igne & aere & aqua & terra/ omnibus quidẽ his ſupereminens eſſe ignẽ/ ſubſtans autẽ terram/ duo autẽ quæ ad ſeipſa his proportionaliter ſe habent (aer enim igni eſt propinquior q̃ alia:aqua autẽ/terrę)qui itaq; circa terrã eſt totus mundus ex his cõſtat corporibus/ de quo accidentes paſſiones dicimus eſſe ſumendũ. Eſt autẽ ex neceſſitate cõtinuus iſte ſuperioribus lationibus: vt õnis ipſius virtus inde gubernetur. Vnde enim motus principiũ omnibus ineſt:illã cauſam putandũ primam. Adhæc autẽ:hic quidẽ perpetuus eſt & finẽ motus nõ habẽs loco/ ſed ſemper in fine. Hæc autẽ corpora oia: finitis diſtãt locis abinuicẽ. Quare accidẽtiũ circa ipſum: ignem/& terram/& cõgenea his/vt in materiæ ſpecie eorũ quę fiũt/cauſas oportet putare.ſubiectũ eni & patiens:appellamus hoc modo. Quod autẽ ſic cauſa eſt vt vnde motus pricipiũ:eorũ quę ſemper mouẽtur cauſãdũ virtutẽ.

CAP.III.

3 REſumẽtes igitur eas quæ a principio poſitiones/ et dictas prius determinationes:dicamus et de lactis phantaſia/ & de cometis/ & alijs quæcunq; exiſtũt his cõgenea. Dicimus itaq; ignẽ & aerẽ & aquã & terrã fieri ex ſe inuicem : & vnũquodq; horũ in vnoquoq; exiſtere potentia/ſicut & aliorũ quibus vnũ aliquid

Vatablus

cuta.Sic ergo ſumpto initio: de ipſis prius dicamus.

CAP.II.

CVm eni antea definitum ſit a nobis/ vnum quidẽ principiũ de numero illorũ corporum eſſe ex quibus natura eorum conſtat/ quę in orbem commeant & alia corpora quatuor ob principia totidem eſſe/ quorum duplicẽ eſſe motũ/alterũ a medio/ alterũ ad mediũ dicimus/atq; cũ hęc ſint quatuor/nẽpe ignis/ aer/ aqua/ & terra/ quod ſuper hæc omnia inuehitur eſſe ignem/quod ſubſidet terram/duo etiam eſſe quæ perinde vt illa/ inter ſeſe habeant (nã aer/igni iter cætera proximus exiſtit : aqua / terræ) totus profecto mundus terræ vndiq; incumbens ex hiſce conſtat corporibus/circa quem quæ cõtingere ſolent affectiones ſumi oportere cenſemus. Eſt autẽ neceſſario mundus iſte ſupernis lationibus fere continuus:vt inde vis eius vniuerſa/regatur. Ea ſiquidẽ cauſa/prima putãda omnibus eſt:vnde motus principium exiſtit. Adhęc:quę perpetua eſt/nec motus finẽ ratione loci habet/ſed in fine ſẽper eſt. Quinetiã hæc omnia corpora : certis diſcreta ſunt ſpacijs. Quare ignẽ & terram & quæ hiſce cognata ſunt:eorum quæ in inferiore mũdo contingunt/vt in genere materiæ eorũ quæ fiunt/ cauſas exiſtimare addecet. quod eni ſubijcitur patiturq; : hoc nuncupare modo conſueuimus. Sed quod ita cauſa eſt vt vnde pricipium motus:ad eorum vim quæ aſſidue mouentur/referendum eſt.

CAP.III.

REpetitis igitur poſitionibus definitionibuſq; quas prius diximus: de lacteo circulo/cometis/& ceteris quę hiſce cognata ſũt/ediſſeramus. Dicimus itaq; ignẽ/ aerẽ/ aquã & terrã: ex ſeſe mutuo gigni. & eorum perinde qdq; in quoq; potẽtia ineſſe : vt et cęterorũ/quibus vnũ quippiã

Vatablus

idemq; ſubijcitur/ in quod vlti-
mũ reſolui ſolẽt. ❡Principio igi
tur addubitauerit quiſpiã de vo
cato aere: quam eius naturã in
mundo terræ circumfuſo ſume-
re oporteat/ & quẽ ſibi ille ven-
dicet ordinem ad reliqua/ quæ
elementa corporum nuncupan-
tur. Siquidẽ quanta ſit terræ mo
les ad ambiẽtes magnitudines:
haud quaquã obſcurum eſt. Iam
enim per ſyderalis ſcientiæ the-
oremata depræhenſum a nobis
eſt: terrã eſſe multo item ꝙ ſtel-
las quaſdam/ minorẽ. Aquæ ve-
ro naturam: nec cõgregatam in
vnum ſequeſtratãq; cernimus/
nec fieri poteſt vt ab eo qđ circa
terram ſitum eſt/ corpore ſepare-
tur/ ſcilicet a manifeſtis maris
partibus/ fluminibus/ & ſi qua
eſt altitudo profunda quæ nobis
manifeſta non ſit. Itaq; quod in-
ter terram ſtellaſq; in vltimo lo-
catas interpatet: vtrum vnum
quoddam eſſe natura corpus/ an
plura exiſtimãdũ eſt? Et ſi plura
ſint: quotnã ſũt/ & qua fini locis
diſterminata? ❡De primo igi-
tur elemento nobis prius dictũ
eſt: quibus ſit viribus/ & cur to-
tus ille qui circa lationes ſuper-
nas exiſtit mundus/ illo corpore
diſſertus eſt. Quę opinio nō mo
do noſtra eſt/ ſed priſca quædã
maiorumq; exiſtimatio eſſe vi-
detur. Nam quẽ vocamus ęthe-
ra: antiquam ſibi adoptauit ap-
pellationem/ quam Anaxagoras
idem quod ignis vocabulum ſi-
gnificare/ putaſſe mihi videtur.
quippe qui: & ſuperas mũdi par
tes igni plenas eſſe/ & vim quæ
inibi eſſet æthera vocare cẽſuit.
quod quidem: approbe fecit. Nã
corpus quod aſſidue currit: ſi-
mul & diuinum natura exiſti-
maſſe viſi ſunt/ & quod eſſet eiuſ
modi æthera nũcupare/ tanquã
nulli eorũ quæ hic viſuntur idẽ
foret/ definierũt. Non enim opor
tet opiniones mortalium eaſdẽ
ſemel/ aut iterum/ aut iuxta quẽ-
piã paruũ numerum redire dica
mus: ſed infinities. ❡Qui autẽ
id quod ambit/ & non corpora
ſolum quæ lationẽ ſubeunt/ eſſe

Tral. ve. ex græ. recog.

& idem ſubijcitur/ in quod etiam reſol-
uuntur vltimũ. ❡Primo igitur dubita- 4
bit vtiq; quis circa vocatum aerem: quã
oporteat accipere ipſius naturam in mũ
do ambiente terram/ & quomodo ſe ha-
bet ordine ad alia dicta elementa corpo
rum. Moles enim terræ quanta ſit ad
ambientes magnitudines: non immani-
feſtum. Iam enim viſum eſt per Aſtrolo
gica theoremata/ a nobis: ꝙ multo etiam
quibuſdam aſtris minor eſt. Aquæ au-
tem naturam conſtantem & ſeparatam:
neq; videmus/ neq; contingit ſegrega-
tam eſſe ab eo quod circa terram loca-
tum eſt corpore, vt a manifeſtis/ mari
& fluminibus: & ſi quod profundũ im-
manifeſtum nobis eſt. Medium itaq; in-
ter terram et vltima aſtra: vtrum vnum
aliquod putandum ſit ſecundum natu-
ram eſſe corpus aut plura? Et ſi plura:
quot/ et vſquequo determinata ſunt lo-
cis? ❡Nobis igitur dictum eſt prius 5
de primo elemento: quale ſecundũ vir-
tutem eſt/ et quare totus circa ſuperiores
lationes mũdus/ illo corpore plenus eſt.
Et hanc opinionem non ſolum nos ſu-
mus habentes: videtur autem antiqua
quædã exiſtimatio hæc et priorũ homi-
nũ. dictus enĩ æther antiquã accepit ap-
pellationem. quã Anaxagoras quidem Anaxagoras
igni idem putaſſe michi videtur ſigni-
ficare. ſuperiora enim plena igne eſſe:
& ille eam quę ibi potentiã ęthera voca-
re putauit/ hoc quidẽ recte putans. cor-
pus enĩ ſemper currens: ſimul & diuinũ
aliquid ſecundum naturam viſi ſunt ex-
iſtimare/ & determinauerunt nomina-
re æthera illud tale/ tanquam nulli eo-
rum quę ſunt apud nos/ exiſtens idem.
Non enim dicemus ſemel/ neque bis/
neque raro eaſdem opiniones reitera-
ri factas in hominibus: ſed infinities.
❡Quicunque autem ignem purum eſſe 6
aiunt id quod ambit/ & non ſolum lata

Cap. 3 4

Tral. ve. ex græ. recog.

corpora/ quod autem intermedium terræ & aſtrorum aerē: conſiderantes vtiq quæ nūc oſtēdūtur per mathematica ſufficienter/ forte vtiq deſiſterēt ab hac puerili opinione. valde enim ſimplex eſt: putare vnumquodq latorum eſſe paruum magnitudinibus/ quia videtur aſpiciētibus hinc nobis/ ſic. Dictū eſt igitur & prius in circa ſuperiorem locū theorematibus: dicamus autem eandem rationem & nunc. Si enim & diſtantiæ plenæ ſunt igne/ & corpora conſtāt ex igne: olim annichilatum vtiq eſſet vnūquodq aliorū elementorum. At vero: neq aere ſolo plena. multū enim vtiq excederet ęqualitatem communis analogię: ad coelemētaria corpora. Et etiā ſi duobus elementis plenus: qui intermedius terræ et cœli locus eſt. nulla enim (vt ita dicam) pars/ terræ moles eſt in qua contenta eſt & omnis aquæ multitudo: ad ambientem magnitudinē. Videmus autē nō in tanta magnitudine factū exceſſum moliū: cū ex aqua diſgregata aer fit/ aut ignis ex aere. Neceſſe autem eſt eandem rationem habere/ quam habet tantilla et parua ad factū ex ipſa aerem: & totam aquam ad totum. Differt autem nichil: neq ſi quis dicat quidem/ non fieri hæc ex ſeinuicem/ æqualia tamē virtute eſſe. ſecūdum enim hunc modum neceſſe eſt æqualitatem virtutis ineſſe magnitudinibus ipſorum: quemadmodum ſi facta ex ſeinuicem exiſterent. Q igitur neq aer/ neq ignis ſolum/ repleuit intermedium locum: manifeſtum eſt.

CAP. IIII.

5 Reliquum autē eſt perſcru
tātes dicere: quomodo or
dinata ſunt duo/ ad pri
mi corporis poſitionem.
dico autē aerem & ignē.
6 ¶ Et propter quam cau
ſā: caliditas a ſuperioribus aſtris fit his

Vatablus

purum ignem aiunt/ quod vero inter terram ſtellaſque intercedit/ aerem: ij/ ſi quę nunc Mathematicis rationibus abūde demonſtramus fuiſſent ſpeculati/ forſitan ab hac puerili opinione deſtitiſſēt. Eſt enim animi perq ſimplicis: putare ſingula quæ motu ciētur ideo puſilla eſſe magnitudine/ q nobis hinc aſpiciētibus appareant eiuſmodi. Ergo tāetſi vel ātea in de ſupero loco cōtemplationibus hac de re dictū ſit: eandē tamē rationem in præſentia quoq dicamus. Nam ſi & interualla ipſa forent oppleta igni/ & corpora ex eodem cōſtarēt: dudū cętera alia euanuiſſent perijſſentq elemēta. At vero: nec aere ſolo plena ſunt interualla. Nam tum aer: cōmunis rationis æqualitatē ad corpora eiuſdem ſeriei/ haud paruo exuperaret. Etiā ſi locus qui inter coelum terrāq interhiat: elemētis duobus ſit oppletus. quādoquidem terræ moles quæ totā etiam aquæ copiam complexa eſt: nullius (prope dixerim) particulæ rationem ſubit/ ad ambiētem magnitudinē. At molis exceſſum in tanta fieri magnitudine haud quāq videmus: vbi ex aqua ſecretionem ſubeunte aer cōfit/ aut ex aere ignis. Sed quā tantilla ac perexigua aquæ portio rationē habet ad aerem qui ex ea cooritur: eandem & tota aqua ad totum aerem habeat eſt neceſſe. Nihil autem intereſt: ſi quis ea non ex ſeſe viciſſim gigni/ æquas tamen vireis habere dicat. Nam hoc pacto: viriū æqualitatē/ magnitudinibus eorū competere perinde eſt neceſſe/ atq ſi ex ſeſe mutuo gignerentur. Patet igitur: neq aerem ſolum/ neq ignem/ interpatentem oppleuiſſe locum.

CAP. IIII.

Reliquum eſt autem allatis ante dubitationibus dicamus: quonam pacto elementa duo/ aer inquam ac ignis/ ad primi corporis poſitū ſita ſint. ¶ Et quā ob cauſā: calor a ſupernis ſtellis ad

loca quæ ſunt circa terram/proflu-
at. ℂDe aere igitur prius locuti/
ſicuti admonuimus: dicamus de-
inceps etiãnũ de hiſce rurſũ. Itaq;
ſi ex aere aqua cooritur / & ex a-
qua aer: quanam de cauſa nubes
ſupero in loco non conſiſtunt? Nã
eo magis interibi nubes conſiſte-
re addecebat: quo longius a terra
locus ille diſtat/& algidior eſt/ p-
pterea ꝙ neq; adeo prope ſtellas
exiſtat quibus calorifica vis ineſt/
neq; prope radios a terra refractos
qui/ꝙ feruore caloris conſtitutio-
nes ſegregent/ vapores in nubem
cogi prope terram vetãt. Etenim
nubiũ aſtrictiones ibidem fieri ſo-
lent : vbi iam radij propterea de-
ſinunt/ꝙ in vaſtum aerem effun
dantur diſperganturq;. Igitur/aut
non ex quouis aere aqua fieri aſ-
ſolet: aut ſi ex quouis ſimiliter fi-
at / qui circa terram eſt/ non mo-
do aer ſed veluti vapor exiſtit.
Proinde: in aquam rurſum cogi-
tur. At vero ſi vniuerſus aer tan-
tus exiſtens/ſit vapor: aeris natu-
ra & aquæ multum excedere vi-
debũtur/ſi ſupera interualla corpo
re quodã plena ſint/nec fieri poſ-
ſit vt igni/ propterea ꝙ aſſiccata
iam forent cætera omnia/ ſed re-
liquum ſit/ vt aere oppleta ſint/
& quod telluri vndiquaq; adia-
cet / aqua. nam vapor: non niſi
aquæ ſecretio exiſtit. Ad hunc igi
tur modum: de hiſce addubitatũ
ſit. ℂNos autem quæ ſimul & ad
mox dicenda / & ad nunc dicta
conducant definientes: dicamus.
Quod enim ſupero in loco conſi-
ſtit/ & ad lunæ globum vſq; por-
rigitur : corpus eſſe diuerſum ab
igni & aere/ dicimus. Verumeni-
uero in eo aliud magis/ aliud mi
nus purum eſſe ac ſyncerum: dif-
ferentiaſque ſortiri / & imprimis
qua deſinendo / ad aerem mun-
dumq; terræ circunquaq; incum-
bentẽ pertingit. ℂCum autẽ pri-
mũ elemẽtũ & corpora quę in eo
ſunt in orbem feruntur: ſemper id
quod ex infero mũdo ac corpore
illi cõtinuũ eſt/ vi motus diſgrega
tũ accẽditur atq; calorẽ efficit. Sic
autem mẽte cõcipiamus addecet:
hic itẽ ſũpto exordio. Nã corpus

quæ ſunt circa terram/ locis. ℂDe aere 7
igitur dicentes primo/ ſicut ſuppoſui-
mus: dicamus ſic & de his iterum. Si
itaq; ſit aqua ex aere/ & aer ex aqua:
propter quam quidem cauſam non cõ-
ſtant nubes in ſuperiori loco? conue-
niebat enim magis: quanto remotior a
terra locus & frigidior / quia neq; ita
prope aſtra calida exiſtentia eſt / neq;
prope radios a terra refractos qui pro-
hibent prope terram conſtare/ diſgregã
tes caliditate conſiſtentias. Fiunt enim
nubium congregationes: vbi deſinunt
iã radij/ propterea ꝙ ſparguntur in im
menſum. Aut igitur non ex omni aere
nata eſt aqua fieri : aut ſi ſimiliter ex
omni / qui circa terram eſt non ſolũ aer
eſt/ſed veluti vapor. Quapropter: rur-
ſus conſtat in aquam. At vero ſi tantus
exiſtens aer omnis/vapor eſt: videbitur
vtiq; multum excedere aeris natura &
aquæ/ſi quidẽ ſuperiores diſtantiæ ple
næ ſunt corpore aliquo/ & igne quidẽ
impoſſibile/quia exſiccarentur vtiq; a-
lia omnia/relinquitur autẽ aere/ & qđ
circa terram totã aqua. vapor enim: a-
quæ diſgregatio eſt. De his igitur: du-
bitatũ ſit hoc modo. ℂNos autẽ dica- 8
mus: ſimul & ad dicenda determinan-
tes/& ad nũc dicta. Quod enim eſt ſur
ſũ & vſq; ad lunã: dicimus eſſe corpus
alterũ & ab igne & aere. quinimo & in
ipſo/hoc quidẽ purius eſſe illud autem
minus ſyncerũ: & differẽtias habere/et
maxime qua deſinit ad aerẽ et ad eũ q
circa terrã mũdũ. ℂLato aũt primo ele 9
mẽto circulariter et corporibus quæ in
ipſo ſunt: id qđ propinquũ eſt ſẽper in-
ferioris mũdi & corporis motu diſgre-
gatũ accẽditur et facit caliditatẽ. Opor
tet autẽ itelligere ſic: et hic icipiẽtes. qđ
eni ſub ea quæ ſurſum eſt / circulatione

Cap. 3 4

Tral.ve.ex græ.recog.

corpus: velut materia quædã exiſtẽs/ & potentia calida & frigida & ſicca & humida/ & quæcunq; aliæ has ſequuntur paſſiones/ fit talis & eſt & a motu & imobilitate/ cuius cauſam & principium diximus prius. In medio igitur & circa medium eſt: grauiſſimum & frigidiſſimum ſegregatum/ terra & aqua. circa hæc autẽ:& attigua his/ & aer & quod propter conſuetudinem vocamus ignẽ/ non eſt autem ignis. exceſſus enim calidi/ & veluti feruor: eſt ignis. Sed oportet intelligere: dicti a nobis aeris id qđ eſt circa terram velut humidũ & calidũ eſſe/ propterea q̃ vaporizet & exhalationem habeat terræ/ quod autem ſuper hoc/ calidum iam & ſiccum. Eſt enim vaporis natura: humidum & calidũ. exhalationis autẽ: calidũ & ſiccũ. Et eſt vapor quidẽ: potẽtia velut aqua. exhalatio autem: potentia velut ignis.

10 ¶ Cur igitur in eo qui ſurſum eſt loco nõ cõſtent nubes: hãc exiſtimandũ eſt cauſã eſſe/ quia nõ eſt aer ſolũ/ ſed magis ignis. Nichil autẽ prohibet:& propter circularẽ lationẽ prohiberi nubes cõſtare ĩ ſuperiori loco. Fluere enĩ neceſſariũ eſt oẽm ĩ circuitu aerẽ: quicũq; nõ ĩtra peripheriã capiẽ definiẽtẽ vt & terra ſphærica ſit tota. videtur enĩ & nũc vẽtorum generatio ĩ ſtagnãtibus locis terræ:& nõ excedere vẽti altos mõtes. Fluit autẽ aer circulariter: quia ſimul trahitur cũ totius circulatione. ignis enĩ/ cũ eo qđ ſurſũ eſt elemẽto: cũ igne autẽ/ aer continuus eſt. Quare:& propter motũ/ prohibetur congregari in aquã. ſed ſẽper quæcũq; pars ipſius graueſcit: extruſo in ſuperiorẽ locũ calido/ deorſũ fertur. alia autẽ: in parte ſimul ſurſũ fertur cũ exhalato igne. et ſic cõtinue/ hoc quidẽ perſeuerat aere plenũ exiſtẽs: hoc autẽ igne. & ſẽper aliud et aliud fit: vnũqđq; ipſorũ. De eo igitur qđ eſt nõ fieri nubes/ neq; ĩ aquã cõgre=

Vatablus

quod ſuperæ conuerſioni ſubeſt: veluti materia quædam quæ potentia ſit calida/ frigida/ arida & humecta/ cæteraſq; alias omneis affectiones q̃ has comitãtur ſubeat/ fit ac eſt eiuſmodi/ ratione motus & immobilitatis/ cuius cauſã principiũq; diximus antea. Grauiſſimum igitur corpus atq; frigidiſſimum/ terra inquã & aqua: in medio & circa mediũ ſegregata exiſtũt. Circa quæ: illa quoq; ſunt quæ hiſce hærẽt/ aer ſcilicet atq; id qđ q̃uis ignẽ aſſueuimus appellare/ ignis tamen haudquaq̃ eſt. Siquidẽ ignis: caloris exuperãtia ac veluti feruor exiſtit. Verũ aduertere oportet: eius quod a nobis aer dicitur vocaturq;/ q̃ vaporẽ referat terręq; exhalationẽ habeat/ partem vnã quæ circa terrã eſt/ veluti calentẽ humidãq; eſſe/ alterã quæ ſuperior eſt/ calidã iã eſſe atq; aridã. Nã vaporis natura/ humecta calidaq; eſt: exhalationis/ calida & arida. Eſtq; vapor/ potentia vt aqua: exhalatio/ potẽtia vt ignis. ¶ Cur igitur nubes ſupero in loco non cõſiſtant/ hãc eſſe cauſã exiſtimãdũ eſt: inibi nõ aerẽ ſolũ/ ſed potius ignem eſſe. Nihil autẽ vetat: per lationẽ quoq; orbicularẽ prępediri nubes quo minus ſupero ĩ loco cõſiſtãt. Nã circũfũdẽs aer vniuerſus/ quicũq; nõ ĩtra eã capitur circũferẽtiã quæ efficit vt tellus tota rotunda ſit: fluat eſt neceſſe. videmus enĩ nũc quoq;: in ſtagnantibus terræ locis vẽtos cooriri/ qui etiã montes altiſſimos haudquaq̃ trãſcendũt. Diffluit autẽ in orbẽ prolabiturq; aer: q̃ eũ/ ipſius vniuerſi cõuerſio ſecũ trahat rapiatq;. Nam ignis/ ſupero elemento: aer autẽ/ igni continẽs eſt. Ex quo etiã fit vt motus inhibeat/ quo minus in aquã cõcreſcat aer. Verũ ſemper quæcunq; aeris particula pondus habere cœperit: extruſo ĩ ſuperũ locũ calido/ deorſũ ruit. & alia: in parte ſurſũ vna cũ exhalãte igni emicat. Ac ita cõtinue: aere aliud/ aliud igni oppletũ perſeuerat. & eorũ qđq;: aliud ſubinde atq; aliud euadit. Q2 igitur nec nubes ſupero ĩ loco fiãt/ nec ĩ aquã cõcretio/

Vatablus

item quonã pacto de loco inter ſtellas terramq; medio ſentire oporteat/& quonam ſit locus ille corpore diffarctus:tot dicta ſint. At de calore genito quẽ ſol præſtare ſolet: magis quidem per ſe & exacte conuenit in commẽtario de ſenſu dicere. Nam calor: affectio quędã ſenſus exiſtit. Sed quam ob cauſam oriatur calor/ cum corpora illa cœleſtia haudquaquã eiuſmodi ſuapte natura ſint: dicendũ nunc quoq;. Videmus itaq;: motum poſſe aerem ſegregare/atq; incẽdere intantũ vt ſæpius & quæ motu cientur/ liquefieri videãtur. Vt igitur tepor gignatur atq; calor: ſolis latio dũtaxat/ſatis eſt efficere. Nã & celerem eſſe lationem/ nec lõgius abeſſe: oportet. Stellarũ igitur latio: celeris eſt/ſed abiuncta procul. Lunæ vero: deorſũ quidem eſt/pigra tamen. At ſolari lationi: vtraq; hæc abunde competunt. Porro calorem vna cum ipſo ſole potiſſimum gigni: conſentaneum eſt rationi / ſumpta ab hiſce quæ hic fiũt/ ſimilitudine. Etenim cum quædam hic vi ferũtur: vicinus aer maxime/calidus effici ſolet. id quod: haud ſine ratione contingit. Nam ſolidæ rei motio: aerem imprimis ſegregate poteſt. Igitur/tum hãc ob cauſam caloris feruor ad hũc pertingere locum aſſolet: tum ꝙ ignis aerem complexus/motionis ratione crebriter ſegregetur diſſipeturq;/atq; vi deorſum feratur. Qz autẽ ſuperus locus nec calidus ſit/ nec ignitus: vel ſtellarũ diſcurſus ſufficienti ſunt indicio. illic enim non fiunt: ſed infero in loco, quamuis quæ validiore motu cientur: & ocyus et plenius igneſcere ſoleãt. Adhęc/ ſol ipſe qui calidus cum primis eſſe videtur: candidus apparet/ non igneus.

CAP. IIII.

HIs autem pertractatis: quam ob cauſã flammæ ardentes / & ſtellæ diſcurrentes/ & vocati a qui-

Tral. ve. ex græ. recog.

gatio & quomodo oporteat accipere de loco intermedio aſtrorũ & terræ/ & quomodo eſt corpore plenus/ tot dicta ſint. De facta autẽ caliditate quam exhibet ſol: magis quidem ſecundum ſe & diligenter in ijs quæ de ſenſu /conuenit dicere. Calidum enim: paſſio quædam ſenſus eſt. propter quam autẽ cauſam fit non talibus exiſtentibus illis ſecundum naturam: dicendum eſt & nunc. Videmus itaq; motum: ꝙ poteſt diſgregare aerem & ignire/ vt & lata liquefieri videantur ſæpe. Vt igitur fiat æſtus & calor: ſufficiens eſt efficere etiã ſolis latio tantũ. velocem etenim oportet: & non longe eſſe. Quæ igitur aſtrorum eſt: velox quidem/ longe autem. quæ autem lunæ: deorſum quidẽ/ tarda autem. quæ autem ſolis: ambo hæc habet ſufficienter. Fieri autem magis ſimul cum ſole ipſo caliditatem: rationabile eſt/ſumentes ſimile ex ijs quę apud nos fiunt. etenim hic violentia latis: vicinus aer maxime fit calidus. & hoc: rationabiliter accidit. maxime enĩ motus ſolidi: diſgregat ipſum. Et propter hãc igitur cauſam pertingit ad hũc locum caliditas: & quia ambiens ignis aerem/ ſpargitur motu frequenter/ & fertur violentia deorſum. Signum autẽ ſufficiẽs/ ꝙ qui ſurſũ eſt locus nõ ſit calidus/ neq; ignitus: eſt etiã diſcurſus aſtrorum. ibi enim non fiunt: deorſum autem. quãuis quæ magis mouentur & citius: igniantur citius. Adhæc autẽ ſol/ qui maxime eſſe videtur calidus: videtur albus/ ſed non igneus exiſtens.

CAP. IIII.

HIs autẽ determinatis: dicamus ꝓpter quã cauſã 16
flãmę accẽſę apparẽt circa cœlum/ & diſcurrẽtia ſydera / & vocati a qui-

Cap. 6 7

Tral.ve.ex græ.recog.

buſdam dali et æges. hæc enim omnia: ſunt idem/ et per eandem cauſam/ differunt autem ipſo magis et minus.

12 ¶ Principium autem horum & multorum aliorũ: hoc eſt. Calefacta enim terra a ſole/exhalationem neceſſarium eſt fieri non ſimplicem/ vt quidam putant/ ſed duplicem: hanc quidem magis vaporoſam/ hãc autem magis ſpirituoſam. eã quidem q̃ eius quod in terra & ſuper terram eſt humidi/vaporem: eã autem q̃ ipſius terræ exiſtentis ſiccæ fumoſam. & harum/ſpirituoſam quidem ſupereminere propter calidum: humidiorem autẽ ſubeſſe propter pondus. Et propterea hoc modo ordinatum eſt: quod in circuitu. primo enim ſub circulari latione eſt calidum & ſiccum: quod dicimus ignem. innominatum enim eſt: & cõmune in omni fumoſa diſgregatione. attamẽ quia maxime natum eſt tale corpus exuri: ſic neceſſarium eſt vti nominibus. Sub hac autem natura: aer. Oportet autem intelligere: veluti hypeccauma hoc/qđ nunc diximus ignem/extenſum eſſe circa vltimum ſphæræ quæ circa terram eſt/ vt modicum motum ſortiens exuratur ſæpe ſicut fumus. eſt enim flãma: ſpiritus ſicci ardor. Quacunque igitur maxime oportune ſe habeat talis conſiſtentia: quando a circulatione mota fuerit aliqualiter/exuritur. Differt igitur ſecũdum hypeccaumatis poſitionem/ aut multitudinem. Si enim latitudinem habeat & longitudinem hypeccauma: ſæpenumero videtur accenſa flamma veluti in area ardente ſtipula. Sin autem ſecundum longitudinem ſolummodo: vocati dali

Vatablus

buſdã torres/ & capræ circa cœlum viſantur: dicamus. hæc eni omnia: idem ſunt/atque eadem de cauſa/ intenſione tamen ac remiſſione diſparantur. ¶ Horum autem & aliorum complurium principium: eſt hoc. Incaleſcente namque a ſole terra/ halitum fieri non ſimplicem/ vti quidam putant/ ſed geminum: neceſſarium eſt. alterum/ vaporoſum magis: alterũ/magis ſpiritoſum. humidi quidem halitum quod in terra & ſuper terram exiſtit: vaporem. terræ vero præaridæ exiſtentis: anhelitum fumidum. e quibus: qui ſpiritoſus eſt/eum caloris beneficio inuehi. qui vero humentior: ſubſidere ob grauitatẽ. Et propterea id omne quod a lunari ambitu terræ circunfunditur vndiq;: eleganter hoc pacto digeſtũ eſt. Nam ſtatim ſub ipſa cœli conuerſione ſitum eſt: quod calidum aridumq; eſt/quem nũcupamus ignem. ſiquidem nomine vacat: & cuilibet fumidæ ſecretioni competit. attamen quia quod tale eſt/ ex omni corporum genere maxime ſuccendi ac conflagrare ſuapte natura poteſt: ideo ſic vti nominibus ẽ neceſſe. Sub hac vero natura: collocatus eſt aer. Noſſe autem oportet hãc veluti ſuccenſionem/ quam nunc ignem diximus: circa eius ſphæræ extremum quæ terram ambit/extenſum eſſe. quo fit: vt cũ exiguum forte fortuna motum nacta fuerit/ ſępe fumi modo in ardeſcat. Nã flãma: feruor eſt ſpiritus aridi. Talis igitur conſtitutio/ cum a circulari motu aliquo pacto agitata fuerit: qua potiſſimum parte ardori concipiẽdo idonea accõmodaq; eſt/ eatenus ſuccenditur. Succenſionis itaq; poſitu aut multitudine: diſcrimen obuenire ſolet. Nam ſi longitudinem latitudinemq; habeat ſuccẽſio: ſępius videtur flãma collucẽs/propemodũ ita vt ĩ aruis fit ſuccẽſis calamis. Sin autẽ longitudinẽ dũtaxat habeat: tum fiunt quos vocant torres/

Vatablus

necnõ capræ & vagæ vtcũq; ſtellæ.
Atq; ſi in lõgitudinẽ magis q̃ in
latitudinẽ ſuccẽſio porrigatur: cũ
quaſdã veluti ſcintillas diſpuere
videtur & interim ardet/ qđ qui-
dẽ ideo cõtingit quia minutatim
quidẽ ſed priore parte ignẽ obiter
excipit: id eſt quod capra nomi-
natur. cũ vero hac affectione ca-
ret: torris. Sin vero exhalationis
lõgitudo i multas ſimul & exigu
as parteis diſſeminata ſit/ & latitu
do atq; craſſitudo ſe cõſimiliter ha
beãt: tũ fiũt q̃ credũtur vulgo va
gari ſtellæ. Interdũ igit exhalatio/
motionis opera deflagrãs: ea ip-
ſa gignit. Interdũ: ab aere ob refri
geratione conſiſtẽte/ calidũ ſecer-
nitur extruditurq;. Vnde etiã fit:
vt eorum delatio proiectioni ma
gis/ q̃ incẽſioni aſſimiletur. Dubi
tauerit enim quiſpiã/ vtrũ ſtellarũ
excurſus haud aliter proueniãt q̃
lucernæ ſubdita exhalatio e flam
ma ſupera inferã lucernã redac-
cendit (mira enim eſt eiuſce rei ce
leritas ac iactui aſſimilis; nec per-
inde fieri videtur/ quaſi alius ac
alius ſubinde oriatur ignis) an
corporis cuiuſpiam eiuſdem pro-
iectiones exultant? Mihi ſane vi-
detur: eos propter vtrũq; fieri. Nã
& perinde fiunt: vt flãmæ arden-
tis lucernæ per fumũ in extinctã
irruptio lucernã efficitur. et non-
nulla: q̃ extrudãtur/ ideo proijci
ſolẽt/ ceu nuclei qui e digitis ela-
bũtur diſſiliũtq;. adeo: vt in terrã
mareq; deferri tũ noctu tũ inter-
diu cũ ſudũ fuerit/ videãtur. Sed
in partẽ elabũtur ifernã: propter-
ea q̃ dẽſatio propellens/ ea deor-
ſũ verſus excutiat. Proinde: ipſa
quoq; fulmina in præceps ferri ſo
lẽt. hæc eni omnia: ſecretio quæ
extruſionis ratione cõmittitur/ nõ
incẽſio/ gignere ſolet. quippe cũ
natura calidũ omne: inſitũ habe-
at vt ſurſum verſus feratur. Quę-
cũq; igitur ſuperiore in loco cõſi-
ſtunt: conflagrante fiunt exhala-
tione. At quæcũq; in inferiore: ſe-
cretione exhalationis proueniũt/
q̃ ea cũ ſit humidiuſcula frigeſiat
atq; coagmẽtetur. Nã hęc cũ coit
ſpiſſaturq;: deorſum vergendo id
propellit ac cõtorquet inierne/ qđ

Tral. ve. ex græ. recog.

& æges/ & ſydera. Et ſi quidem maius
ſit hypeccauma ſecundum longitudi-
nem q̃ ſecundum latitudinem/ quan-
do quidem quaſi exſcintillat/ ſimul au-
tem incenſum eſt (hoc autem fit: pro-
pterea q̃ ignitur ſecundũ modica qui-
dem/ ad principium autem) æx voca-
tur. quando autem ſine hac paſſione:
dalus. Si vero longitudines exhalatio-
nis ſecundum parua & multipliciter diſ
perſæ fuerint/ & ſimiliter ſecundum la-
titudinem & profunditatẽ: ſydera quæ
videntur volare fiunt. Aliquando igitur
a motu exhalatio exuſta/ generat ipſa:
aliquando autem ab aere propter fri-
gus conſiſtente extruditur & ſegrega-
tur calidum. Quapropter & latio ipſo-
rum: aſſimilatur magis proiectioni/ ſed
non exuſtioni. Dubitabit enim aliquis
vtrũ veluti quæ ſub lucernis poſita ex-
halatio/ a ſuperiori flamma accendit in-
feriorem lucernã (mirabilis enim & hu-
ius velocitas eſt: & ſimilis proiectio-
ni/ ſed non vt alio & alio facto igne)
an proiectiones eiuſdem corporis ſunt
diſcurſus? Videtur itaque: propter am
bo. etenim ſic: vt quæ a lucerna fit. &
quædam/ quia expelluntur/ proijciun-
tur/ veluti quæ ex digitis elabuntur: vt
& in terram & in mare videantur ca-
dere & noctu & per diem / ſerenitate
exiſtente. Deorſum autem iaciuntur:
quia coagulatio deorſum inclinat pro-
pellens. Quapropter & fulmina: deor-
ſum cadunt. omnium enim horum ge-
neratio: non exuſtio/ ſed ſegregatio ab
expulſione eſt. quoniã & ſecundũ natu
rã: calidũ ſurſum natũ eſt ferri omne.
Quæcũq; igitur magis in ſupremo loco
conſiſtũt: exuſta fiũt exhalatione. quæ-
cũq; autẽ demiſſius: ſegregata/ propter-
ea q̃ congregatur & frigeſit humidior
exhalatio. Hæc eni cõgregata & inſpiſ
ſata: deorſũ tendẽs propellit/ et deorſũ

Cap. 4
5

Tral.ve.ex græ.recog.

facit calidi proiectionem. Propter poſi-
tionem autē exhalationis: qualitercūq;
poſita habeat latitudinem & profun-
ditatem/ſic fertur aut ſurſum/aut deor-
ſum/aut ad latus. vt plurimū autē ad la-
tus: propterea ꝙ duabus feratur latio-
nibus/ violentia quidem deorſum/ natu-
ra autē ſurſum. omnia enim: ſecundum
diametrū ferūtur/talia. Quapropter: &
diſcurrentiū ſyderū plurima obliqua fit
latio. Omniū itaq; horum cauſa vt ma-
teria quidem/exhalatio: vt autem mo-
uens/ aliquādo quidē quæ ſurſum latio/
aliquando autē aeris cōcreti coagulatio.
13 ¶ Oia autē hæc: ſub luna fiūt. Signū au
tē eſt: apparens ipſorū velocitas/ ſimilis
exiſtēs ijs quę a nobis proijciūtur/ q̄ quia
ꝓpe nos ſūt/ multū vidētur velocitate prę
tergredi et aſtra et ſolē et lunā. CAP. V.
14 APparēt autem aliquando
noctu ſerenitate exiſtente
conſiſtentia multa phaſ-
mata in cœlo: veluti hia-
tus & bothyni & ſangui-
nei colores. Cauſa autem
15 & in his: eadem. ¶ Cū enim manifeſtus
eſt conſtans qui ſurſum aer vt ignitio fi-
at/& ignitio aliquando quidem talis fit
vt flamma videatur ardere/ aliquādo au
tem veluti dali ferantur & ſydera: nullū
inconueniens eſt ſi coloretur idem aer cō
ſtans/omnimodis coloribus. per ſpiſſius
enim trāſparens minus lumen/ & refra-
ctionē ſuſcipiēs aer: omnimodos colores
faciet. Maxime autē puniceū aut purpu
reū: quia hi maxime ex igneo & albo fi
unt permiſtis ſecūdū ſuperappoſitiones.
veluti orientia aſtra & occumbentia: ſi
fuerit cauma. & per fumū: punicea appa
rēt. Et refractione autē faciēt: cū ſpeculū
fuerit tale/vt non figurā ſed colorem ſu-
ſcipiat. Quare autē non multo tempore
maneant hęc: conſiſtētia cauſa eſt/ velox
exiſtēs. Hiatus autē: diſrupto lumine/ ex

Vatablus

caloris eſt particeps. Ratione ve
ro poſitus vtcūq; exhalatio ſuo
in ſitu forte fortuna latitudinem
habuerit atq; altitudinē: ita de-
mum aut ſurſum/aut deorſum/
aut ad latus commeat. Sed ma-
gna ex parte in obliquū: ꝙ dua-
bus cieatur lationibus. vi quidē/
īferne: natura autē/ ſuperne. cū-
cta eni eiuſmodi: per dimetiētē
lineam ferri ſolent. Quocirca &
diſcurrentiū ſtellarum delatio:
magna ex parte obliqua reddi-
tur. Omniū igitur horum cauſa
tanq̄ materia: eſt exhalatio. At
tanq̄ mouens: interdum ſupera
latio/interdum aeris concreſcen
tis coagulatio. ¶ Hęc autē oia:
infra lunam fiūt. Argumēto eſt:
ipſorum celeritas/eorum motui
perſimilis quæ a nobis iaciuntur
lacertiſq; noſtris contorquentur.
quę vidētur plane multo/ ſtellis/
luna/ ſole meare celerius: ꝙ non
procul a nobis diſtent. CAP. V.
POrro multa in cœ-
lo quandoq; phaſ-
mata viſaq; conſi-
ſtere cernuntur/nec
niſi nocte ſerena/
velut hiatus/foueæ/ colores ſan
guinei: quorū oim eadē quoq;
cauſa exiſtit. ¶ Nā cū palā ſupe-
rus aer adeo conſiſtat vt flagret/
& incēdiū quādoq; emergat eiuſ
modi vt flāmā ardere/quandoq;
vt quaſi torres aut ſtellas procur
rere arbitremur: nihil eſt abſur-
di/ ſi aer idem concreſcēs varios
præferat colores. Nā tā lumē mi
nus per dēſius trāſparēs corpus/
q̄ aer refractionē ſuſcipiēs: colo-
rum varias ac multiplices faciet
viſiones. Imprimis vero punicei
et purpurei: ꝙ hi potiſſimū mi-
ſtura ignei cādidiq;/altero alteri
ſuperindito/ tēperari ſoleant. In-
dicio ſunt ſtellæ quæ ſi oborien-
tes occidenteſq; per æſtū aut a-
lioqui per fumū ſpectentur: pu-
niceæ apparent. Idē quoq; refra
ctione efficiēt: cū ſpeculū fuerit
eiuſmodi vt nequaq̄ figurā/ ſed
colorē ſuſcipiat. Sed cur hęc par
uo tēporis ſpacio edurēt: cōſtitu
tio q̄ cito abſumitur/ i cauſa eſt.
Hiatus autē: lumine iterrupto/

cęrulei atrive coloris interuētu/ efficit vt aliqua videatur ineſſe ꝓfūditas. Atq; ex eiuſmodi/ etiam torres frequēter excidūt: nimirū vbi amplius cōcreuerit. Sed cū adhuc coit: hiatus viſionē ingerit. In ſūma atrū cādido permiſtū/ ceu flāma fumo: multas colorū varietates cōmittit. Interdiu igitur: ſol eos fieri prohibet. At noctu cæteri præter puniceum: quia cōcolores ſint viſum defugiūt. Igitur ſtellarū trāſcurrētiū/ eorū quæ incēdio fiūt/ & omniū inſuper oſtentorū quæ ſunt eiuſmodi vt repētinas ingerāt viſiones: has eſſe cauſas putare operępręcium eſt.

CAP. VI.

POrro de cometis & vocato lacte: ediſſeramus/ allatis prius ad ea q̄ ab alijs dicta ſūt/ dubitationibus. Anaxagoras igitur atq; Democritus: cometas eſſe aſſerūt/ ſtellarū errantiū coapparitionē/ cū quia propius acceſſerit/ ſeſe tāgere mutuo vidētur. ¶ At eorū nōnulli qui Italiā habitant Pythagorçiq; vocitantur: cometen/ e ſtellis errātibus vnā eſſe dicūt. verū/ nō niſi lōgo interpoſito tēpore comparere in cœlo: & parū ab ſole digredi. Id quod: etiā Mercurij ſtellæ obuenit. Nam qa nō admodū ab ſole recedit: ſępe/ cū ſe viſendā prçſtare deberet/ occultatur. Proide: nō niſi lōgo tēpore interiecto cerni ſolet. ¶ Hippocrates autē ille Chius & eius diſcipulus Aeſchylus nō ſecus q̄ hi dixere: verū nō a ſeſe habere comā/ ſed dū errat interdū eā ratione loci aſſumere/ dicūt. nimirū: cū ab humore quem ad ſe attrahit/ ſolē verſus aſpectus noſter refrāgitur. quia vero iter cætera ſydera tardiſſime a ſole relinquitur: nō niſi plurimo tēporis iteriecto/ ita demū apparere/ vt cū eodē ex loco/ toto ſuo circulo relictū ab ſole cernitur. ac ipſū ab ſole deſeri: & ad auſtrū/ & ad ſeptētrionē. In itermedio igitur tropicorū loco aquā ad ſeſe nō attrahere: q ea ibi ob ſolis lationē feruore caloris abſūpta ſit.

obſcuro & nigro facit vt videatur habere aliquam profunditatem. Sępe autem ex talibus & dali excidūt: cū cōcretū fuerit magis. concretū autē amplius: vorago videtur. Omnino autē in nigro albū: multas facit varietates/ veluti flamma in fumo. Die igitur ſol prohibet: nocte autē (excepto puniceo) alij propter ſimilē colorationem non apparent. De diſcurrentibus igitur aſtris/ & ignitis/ adhuc autē de alijs phaſmatibus talibus quæcunq; feſtinas faciūt phātaſias: has exiſtimare oportet cauſas.

CAP. VI.

DE cometis autem & vocato lacte dicamus: dubi 16
tantes ad dicta ab alijs/ primo. Anaxagoras igitur & Democritus aiunt eſſe cometas ſymphaſin errantium ſtellarum: cum propterea q prope veniunt/ videantur tangere ſeinuicē. ¶ Italicorum autē quidā & vocatorū 17
Pythagorçorum: vnum dicunt ipſum eſſe erranti ū ſyderum. ſed poſt multum tempus phantaſiam ipſius eſſe/ & exceſſum ad modicum: quod accidit & circa Mercurij ſtellam. Quia enim modicum diſgreditur: ſæpe nō apparet/ ita vt poſt tempus multum appareat. ¶ Similiter 18
autem & his: & qui circa Hippocratem Chium/ & diſcipulū eius Aeſchylum/ enunciauerunt. ſed comam nō ex ſeipſo aiunt habere: ſed errantem propter locum/ aliquando accipere/ refracto noſtro viſu ab humore attracto ab ipſo/ ad ſolem. Quia autem diſcedit tardiſſime tempore: apparere poſt tēpus plurimum aliorum aſtrorū/ vt cū ex eodem/ appareat derelictū per totum ſuum circulū. recedere autē ipſum: & ad arctū & ad auſtrū. In intermedio igitur loco tropicorum: non attrahere aquam ad ſeipſū/ quia exuſta eſt a ſolis latione.

Anaxagoras
Democritus

Pythagorçi

Hippocrates
Aeſchylus

Tral.ve.ex græ.recog.

Cap. 6

Ad auſtrum autem cum feratur: copiã quidem habere talis humiditatis. ſed quia parua eſt deciſio circuli quæ ſuper terrã/ quæ autem deorſũ multiplex: nõ poſſe viſum hominũ fractũ ferri ad ſolem/ neqꝫ tropico auſtrino appropinquante/ neqꝫ in æſtiuis verſionibus exiſtente ſole. Quapropter: in his quidẽ locis neqꝫ fieri cometam ipſum. Quando vero ad boream relictus extiterit/ accipere comam: quia magna eſt peripheria quę eſt ſupra horizontem. quæ autẽ eſt ſubtus/ pars circuli: parua. facile enĩ: viſum hominum pertingere tunc ad ſolem. Omnibus autem his: hæc quidem cõmuniter accidit dicere impoſſibilia/ hæc autem ſeparatim. Primo igitur: dicentibus ꝙ errãtium eſt vna ſtellarum/ cometa. Errãtes enim omnes: in circulo animalium relinquuntur. cometæ autem multi: viſi ſunt extra circulum. Deinde & plures vno: ſimul facti ſũt ſæpe. Adhæc autem ſi propter refractionẽ comam habent/ ſicut ait Hippocrates: oportebat aliquando apparere & ſine coma ſtellã hanc/ quoniã relinquitur quidem & ad alia loca/ comam autem habet non vbiqꝫ. nũc autem: nulla viſa eſt præter quinqꝫ ſtellas. Iſtæ autem: ſæpe ſimul omnes/ eleuatæ apparẽt ſuper horizontem. Et manifeſtis autem exiſtentibus ipſis omnibus/ & non apparentibus omnibus/ ſed quibuſdam exiſtentibus apud ſolem: nichilominus cometæ apparent facti ſæpe. At vero neqꝫ hoc verum: ꝙ in loco ad arctum fit cometes ſolũ/ ſimul & ſole exiſtente circa tropas æſtiuales. Magnus enim ille cometes factus circa eum qui in Achaia fuit terræ motum/ & circa fluctus aſcẽſum: ab occaſibus æquinoctialibus ortus fuit. Et ad auſtrũ: iã multi facti ſunt. Imperante autem Athenis Eucle Molonis filio: facta fuit comata ſtella menſe

Hippocrates

Achaia

Eucles

Vatablus

Cum vero ad auſtrũ accedit: talis humoris copia perfrui. Verum quia ſupera circuli portio parua eſt/ infera longe maior: nõ poſſe aſpectum hominis refractum/ ad ſolem peruenire/ ſiue is auſtrino tropico propinquus feratur/ ſiue in æſtiuo ſolſtitio exiſtat. Quocirca: nec in hiſce quidem locis cometen ipſum gigni. At cum ab ſole ad aquilonem digreſſus fuerit: comã accipere. quia circuli portio quæ ſupra horizontẽ eſt/ magna ſit: quæ vero ſubter/ exigua. tũc enim aſpectum hominis: ad ſolem facile pertingere. Hiſce autem omnibus euenit: quædam cõmuniter/ quædam ſeparatim impoſſibilia dicere. Primo igitur/ qui cometen e ſtellis errantibus vnam eſſe aſtruunt: impoſſibilia dicunt. Nam ſtellæ vagæ omnes: ab ſole in ſignifero relinquuntur. At cometæ nõ pauci: extra ſigniferũ viſi ſunt. Deinde: & plures vno ſæpe ſimul facti ſunt. Adhæc/ ſi ob refractionem comam haberẽt/ quemadmodum Hippocrates & Aeſchylus aiunt: aliquando ſydus hoc etiam citra vllos crines apparere oportuit. quandoquidẽ & ad alia loca ab ſole digreditur: ceſariẽ aũt nõ vbiqꝫ geſtat. Nũc autem: præter quinque illas ſtellas/ nulla in cœlo viſa eſt. Sed hæ frequenter ſimul omnes ſupra horizontem eleuatæ/ viſuntur. Nec minus cometæ/ cum omnes hæ quinque apparent/ quam cum non apparent/ ſed quædam ſolem ſubeunt: plerumqꝫ facti conſpiciuntur. At vero/ ne id quidem verũ eſt: cometen ſub ipſo ſeptentrione ſolum fieri. Inſuper: & ſole circa æſtiuum ſolſtitium exiſtente. Nam & magnus ille cometes qui haud ita multo ante factus eſt q̃ Achaia terræ motu quateretur/ & in eam maris inundatio introrũperet: ab occaſu æquinoctiali emicuit. Et in auſtrina cœli regione: multi iam facti ſũt. Porro magiſtratũ gerẽte Athenis Eucle Molonis filio/ mẽſe

Vatablus

Ianuario/ſole circa ſolſtitium hy-
bernũ exiſtẽte:in regione cœli ſub
ſeptentrionibus/ crinitũ ſydus ap
paruit.quamuis & ipſi affirment:
fieri non poſſe vt tanta refractio
fiat.Commune autem eſt hiſce &
illis qui cometen ſtellarum erran-
tium coniunctionem atque con-
tactum eſſe aſtruunt: primo qui-
dem/ e numero ſtellarũ cœlo ad-
hærẽtiũ nõnullas comã accipere.
Qua in re: non Aegyptijs modo
pręſtanda fides eſt (nam & illi id
aiunt) ſed & nos vidimus. Nam
ſtella quædam ex hiſce quæ in ca
niculæ coxa ſunt: comam habuit/
languidã tamen atq; obſcuram.
Qui eni eã intentis oculis aſpecta
bant: ſplẽdorẽ agnoſcebãt exigu-
um.qui vero ſenſim conſpectũ in
eã quaſi obiter iactabãt: maiuſcu
lũ.Adhæc/quotquot noſtra tẽpe-
ſtate viſi ſunt : ſine occaſu ſupra
horizontẽ euanuerunt/ paulatim
ita emarceſcentes atq; abſumpti
vt nec vnius ſtellę corpus/nec plu
riũ reliquerint.Nã & magnũ illud
ſydus/quo de ſupra mentionẽ fe-
cimus:tẽpore hyberno/ rigẽte ge
lu/atq; cœlo ſereno/ veſperi/ Ari-
ſtæo Prætore apparuit.Ac prima
quidẽ die viſũ nõ eſt : ꝙ ante ſo-
lis occaſum delituerit. poſtera au
tẽ:apparuit. nã q̃minima fieri po
teſt diſtãtia/ ſolẽ reliquit: & mox
occubuit. Lumen vero: ad terti-
am vſq; cœli partem/ inſtar ſal-
tus porrigebatur.vnde & viæ no
mẽ accepit.Porro: ad vſq; balteũ
cõſcẽdit Orionis/inibiq; diſſolutũ
fuit. Atqui Democritus: opinio-
nẽ ſuã aſtruere cõtẽdit.Nã poſt co
metarũ diſſolutionẽ ſydera quędã
fuiſſe conſpecta:aſſeuerat. At hoc
haudquaq̃ interdũ fieri/ĩterdũ nõ
fieri/ ſed ſemper:oportebat. Præ-
terea: ipſi quoq; Aegyptij ſtellas
errãtes/tã inter ſe q̃ cũ fixis coire
aiũt.Atq; ipſi: iã ſemel atq; iterũ
vidimus Iouis ſtellã in Geminis
exiſtẽtẽ/quandã ſubijſſe/ ac eã oc
cultaſſe.ſed cometen factũ: nequa
q̃.Inſuper:& ratione hoc ipſũ pa
tet. Nã ſtellę tãetſi maiores mino
reſve apparẽt: attamẽ p ſe indi-
uiduę videntur eſſe. Vt igitur ſi in-
diuiſibiles eſſent/ſuo cõtactu ma-

Traſ. ve. ex græ.recog.

gamelione/ſole exiſtente circa tropas hy
emales . Et quidẽ tantam refractionem
fieri : & ipſi impoſſibilium eſſe aiunt .
Commune autem his/& contactum di-
centibus: primo quidem/ ꝙ & non er-
rantium comam accipiunt quædam.&
hoc : non ſolum Aegyptijs credere o- Aegyptij
portet (etenim & illi aiũt) ſed & nos vi
dimus.Earum enim quę ſunt in femore
canis:ſtella quædam habuit comã/ de-
bilem tamen.Intendentibus enim in ip-
ſam: debile fiebat lumen. adijcientibus
autem ſenſim viſum:maius. Adhæc au
tem omnes qui noſtris temporibus viſi
ſunt:ſine occaſu diſparuerunt in loco ſu
per horizontem cõſumpti paulatim/ ita
vt neq; vnius ſtellæ derelinqueretur cor-
pus/ neq; plurium. quoniam & magna
ſtella de qua prius meminimus : appa-
ruit quidem hyeme in gelu & ſerenita-
te a veſpera/ Ariſtæo imperante. & pri Ariſtæus
ma quidem die non apparuit tanquam
præoccumbens ante ſolem:ſequenti au
tem apparuit quantum contingit. mini
mũ enim relicta fuit: & mox occubuit.
Lumen autem ſe extendit vſq; ad ter-
tiam partem cœli/veluti ſaltus. quapro-
pter:& vocata fuit via. Aſcendit autem
vſq; ad zonam Orionis: & ibi diſſoluta
fuit. Et quidẽ Democritus obtinere vo Democrit⁹
luit pro opinione ſua.ait enim:apparuiſ
ſe diſſolutis cometis / ſtellas quaſdam .
Hoc autem non oportebat aliquando
quidem fieri/aliquãdo autẽ nõ:ſed ſem-
per. Adhæc autẽ & Aegyptij aiunt:er-
rantiũ & ad ſeipſas & ad nõ errãtes fie
ri cõuentus. & ipſi vidimus iã bis ſtellã
Iouis in Geminis ſubeuntẽ quãdam et
diſparere facientem:ſed non cometã fa-
ctum. Præterea autẽ:& ex ratione mani
feſtũ. Stellæ enim & ſi maiores & mi-
nores appareant: attamen indiuiſibiles
per ſe eſſe videntur. Quemadmodũ igi-
tur & ſi eſſent indiuiſibiles / tangentes

Cap. 6 7

Tral. ve. ex græ. recog.

nullam vtiq; facerent magnitudinē maiorem: ſic & quoniam nō ſunt quidem/ videntur autem indiuiſibiles & conuenientes/ nichil videbūtur maiores ſecūdū magnitudinē exiſtere. Q̄ igitur dictæ de ipſis cauſæ falſæ exiſtunt: & ſi nō per plura / attamen & per hæc ſufficienter patet. CAP. VII.

19 QVoniam autem de immanifeſtis ſenſui putamus ſufficienter demōſtraſſe ſecundū rationē/ ſi ad poſſibile reduxerimus: ex ijs quæ nunc dicuntur exiſtimabit vtiq; aliquis ſic de

20 his maxime accidere. ¶ Supponitur enī nobis mundi eius qui circa terram/ quātum ſub circulari eſt latione: eſſe primā partem / exhalationem ſiccam & calidam. Ipſa autem/ & continui ſub ipſa aeris adhuc multum/ ſimul circunducitur circa terram: a latione & motu circulari. Lata autē & mota hoc modo/ quacūq; cōtigerit bene domabilis exiſtens: ſæpe ignitur. Quapropter: dicimus fieri et diſperſorū ſyderū diſcurſus. Cū igitur in talem cōdenſationē inciderit propter ſuperiorū motū pricipiū igneū/ neq; ſic multū valde vt cito & ad multum exurat/ neq; ſic debile vt extinguatur cito/ ſed maius & ad multum/ ſimul autē deſubtus accidat aſcendere bene diſpoſitam exhalationē: hoc fit ſtella comata/ qualitercunq; exhalatum extiterit figuratū. Si enim omniquaq; ſimiliter / cometes: ſi autem in lōgitudinem/ vocatur pogonias. Sicut autem talis latio/ ſtellæ latio videtur eſſe: ſic & manſio/ quaſi ſtellæ manſio videtur eſſe. Simile enī eſt id quod fit: velut ſi quis in palearum cumulum & multitudinem immiſerit titionē/ aut ignis principium iniecerit modicum. videtur enim ſimilis & ſyderum diſcurſus: huic. cito enim propter aptā

Vatablus

gnitudinē haudquaq̄ maiorē redderent: ſic etiā cum indiuiſibiles nō ſint ſed appareant/ ſuo coitu ac cōcurſu nihilo maiorē præferre molē videbuntur. Quas igitur de ipſis cauſas diximus: falſas eſſe/ etiā ſi nō per plura/ at per hęc/ abunde perſpicuū eſt. CAP. VII.

CVm autem de hiſce quę ſenſui peruia nō ſunt/ ſatis eſſe iuxta rationē demonſtratū putemus/ ſi ad id qđ fieri poſſit ea reduxerimus: ex hiſce q̄ in præſētia dicūtur/ exiſtimauerit quiſpiā de hiſce maxime ad hūc modū vſu venire. ¶ Supponimus enim mūdi terræ circūfuſi primā eā oēm partē q̄ orbiculari ſubeſt lationi: exhalationē eſſe calidā aridāq;. Eam autē/ & inſuper aeris quē ſuo in ſinu fouet ac ambit/ haud parū: circularis latio ac motus ſecū circa terrā raptat verſatq;. At interim dū illa fertur ac mouetur hoc pacto: qua forte fortuna fuerit bene temperata/ ſępe īcēditur. ob qđ: & illos ſparſorū ſyderū diſcurſus fieri dicimus. Cū igitur ob ſuperiorū corporū conuerſionem in eiuſmodi dēſitatem igneū inciderit principiū/ neq; tā vehemēter multū vt cōtinuo & diu exurere queat / neq; porro tā debile vt ſtatim extinguatur/ ſed validius & qđ diutius poſſit permanere/ ſimulq; cōtigat vt ſubuolet in eum locum probe tēperata exhalatio aptaq; vt īcēdatur: tū id/ ſydus crinitū fit/ quamcūq; figurā ſurrecta exhalatio cōtraxerit. Nā ſi vndiq; ſimilis fuerit: cometes (id eſt ſtella crinita & comarū modo in vertice/ hiſpida) nūcupatur. Sin autem oblonga: pogonias (quaſi dicas: barbata/ & cui inferiore ex parte in ſpeciem barbæ lōgę promittitur iuba) vocitatur. Vt autē huiuſmodi latio/ ſtellæ latio: ſic & ſtatio/ ſtellæ ſtatio videtur eſſe. Idem enim propemodū fit: ac ſi quiſpiā torrem aut paruum ignis principiū/ in palearum cumulū aceruūq; immiſerit atq; iniecerit. Nā & ſtellarū diſcurſus: huic rei perſimilis apparet. Cito nāq; ob ſuccens

Vatablus

fie materiæ accommodantiã: in
longitudinem ſequela quadam
ſerpit. Itaqꝫ ſi id edurarit/nec trãſ
eũdo emarcuerit/ qua potiſſimũ
parte ſuccenſio denſet: lationis
profecto initiũ/excurſionis fiet fi
nis. Tale eſt & crinitũ ſydus: vt
pote qđ/nõ aliter q̃ ſtellæ diſcur
ſus/ principiũ in ſe finẽqꝫ habe-
at. ❡Cũ igitur cõſtitutionis prin-
cipium in ipſo inferiore loco ex-
iſtit: per ſe cometes apparet. Cũ
autẽ ſub aliqua ſtella aut erran-
tiũ aut cœlo affixarũ/ motionis
opera conſtiterit exhalatio: tum
ex hiſce quæpiam/ fit cometes.
Nec eni coma: ipſis adhæret ſtel
lis. Sed/ ſicuti coronæ circa ſo-
lem ac lunam apparent/ ſydera
ipſa quãuis alio demigrent/ ſe-
quentes/ vbi aer adeo denſatus
eſt vt hæc affectio ſub ſolis iti-
nere fieri queat: ſic & aſtris ipſis
coma ceu corona exiſtit. Verũ co
rona: tali colore ob refractionem
inſignitur. At comæ: colorem
quẽ præferũt/ in ſeſe habent. Cũ
igitur iuxta ſtellã aliquam talis
cõcretio facta fuerit: cometes eo
dẽ quo ſtella motu ferri videatur
eſt neceſſe. Cũ vero per ſe conſti-
terit: tum ſubſidens & relicta vi
detur. Nam latio mundi qui cir-
ca terram eſt: agnoſcitur eiuſmo
di. Hoc autem maxime inſinuat
cometen non eſſe perinde vt co
ronam/ refractionem quandam
quæ in ſuccenſione pura ac ni-
tida ad ſydus ipſum/ aut quem
admodum Hippocrates affir-
mat/ ad ipſum ſolem fiat: ꝙ &
plerumqꝫ cometes per ſe/ & ſæ-
pius q̃ circa ſtellas quaſdam de-
finitas fieri ſoleat. Sed de area
hoc eſt corona: poſterius cauſã
dicemus. ❡Qꝫ autem ignea ſit
cometarũ cõſtitutio: hinc conie-
ctare licet. Nam ſi plures fiant:
flatus & ſqualores portendunt.
perſpicuũ enim eſt: eos ideo gi-
gni/ ꝙ eiuſmodi ſecretio redun-
det intantum vt neceſſario aer
aridior efficiatur/ & ſublatum hu
midum copia exhalationis fer-
uidæ adeo diſcutiatur ac diſſol-
uatur vt non facile conſiſtere ac
denſari in liquorem poſſit. Sed

Tral.ve.ex græ.recog.

diſpoſitionem hypeccaumatis: ſuccedit
in lõgitudinẽ. Si itaqꝫ hoc maneat/ & nõ
conſumatur pertranſiens/ qua maxime
denſatum eſt hypeccauma: fiet vtiqꝫ pri-
cipiũ lationis/ cõſummatio diſcurſionis.
Talis & comata eſt ſtella: vt diſcurſus
ſyderis/ habẽs in ſeipſo terminũ & prin-
cipiũ. ❡Quando igitur in ipſo inferiori 21
loco principiũ conſiſtentiæ fuerit: per ſe
apparet cometes. quãdo autẽ ſub aſtro-
rũ aliquo aut non errantiũ aut errantiũ/
a motu cõſtiterit exhalatio: tũc cometes
fit horum aliquis. Non enim apud ipſa
aſtra: coma fit. Sed quẽadmodũ halo cir
ca ſolem & lunam apparent/ aſſequen-
tes/ etiam tranſlatis aſtris/ cum ſic fuerit
condẽſatus aer/ vt paſſio hæc fiat ſub ſo
lis itinere: ſic & coma aſtris velut halos
eſt. Attamen halos quidem/ fit propter
refractionem/ talis ſecundum colorem:
ibi autem/ in ipſis exhalationibus color
apparens/ eſt. Quando igitur ſecundum
ſtellam facta fuerit talis concretio: eadẽ
neceſſe eſt apparere latione & moueri
cometam/ qua quidem fertur ſtella. Cũ
autẽ cõſtiterit per ſe: tunc tardantes vi-
dentur. talis enim eſt: latio mundi qui
circa terram. Hoc enim maxime inſinu-
at non eſſe refractionem quandam/ co-
metam/ vt halo/ in hypeccaumate pu-
ro/ ad ipſam ſtellam/ factam/ & non (vt
dicunt qui circa Hippocratem) ad ſo- Hippocrates
lem: quia & per ſe fit cometa ſæpe/ & fre
quentius q̃ circa aliquas determinatarũ
ſtellarum. De halo igitur: cauſam poſte-
rius dicemus. ❡De eo autẽ quod eſt eſ- 22
ſe igneam cõſiſtentiã ipſorũ/ argumentũ
oportet putare: ꝙ ſignificãt facti plures/
ſpiritus & ſiccitates. Palã enim eſt: ꝙ fi
unt propterea ꝙ multa eſt talis ſegrega
tio. quare ſicciorẽ neceſſariũ eſt eſſe ae-
rẽ: & diſgregari & diſſolui euaporãs hu-
midũ a multitudine calidę exhalationis/
ita vt non cõſiſtat facile in aquam. Ma-

Cap. 7 8

Tral.ve.ex græ.recog.

niſeſtius autem dicemus & de hac paſſione: quãdo & de ſpiritibus dicẽdi fuerit tẽpus. Quando igitur crebri & multi apparẽt: ſicut dicimus/ ſicci & ſpirituoſi fiunt anni notabiliter. Quando autẽ rariores et tenuiores magnitudine: ſimiliter quidem non fit tale. attamẽ frequẽter fit quidam exceſſus ſpiritus: aut ſecundũ tempus/ aut ſecundũ magnitudinẽ. Quoniã/ & quãdo qui in Aegos potamis eſt/ cecidit lapis ex aere: a ſpiritu eleuatus cecidit per diem. fuit autem & tunc: comata ſtella facta a veſpera. Et circa magnam ſtellam comatam: ſicca erat hyẽs & borealis. Et fluctus: propter contrarietatem ventorum factus fuit. In ſinu enim boreas obtinuit: extra autem auſter flabat magnus. Adhuc autem ſub principe Nicomacho factus fuit paucis diebus cometes circa æquinoctialem circulum/ non a veſpera faciens ortum: in quo qui circa Corinthum ſpiritus/ euenit. Eius autem quod eſt non fieri multos neq; ſæpe cometas/ & magis extra tropicos q̃ intra: cauſa eſt ſolis & aſtrorum motus/ non ſolum ſegregans calidum/ ſed & diſgregans quod conſiſtit. Maxime autem cauſa eſt: q; plurimum in lactis congregatur regionem.

Aegos potami

Nicomachus

Corinthus

CAP. VIII.

23 Qualiter autem & propter quam cauſam fit/ & quid eſt lac: dicamus iam. præ diſcutientes autem: & de hoc quæ ab alijs dicta ſunt primo. Vocatorum igitur Pythagoreorum: quidam aiũt viam eſſe hanc. hi quidem: excidentiũ cuiuſdam aſtrorum/ ſecundum dictam ſub Phaetõte lationẽ. hi autẽ: ſolẽ hoc circulo delatũ eſſe aliquãdo aiũt. Velut igitur exuſtũ eſſe hũc locũ: aut aliquã aliã

Pythagorei

Phaeton

Vatablus

de hac itẽ affectione dilucidius ſumus dicturi: cum loquendi de flatibus tempus affuerit. Cũ igitur crebri ac plures apparẽt: ſicuti dicimus/ aridus admodum & flatuoſus redditur annus. Cũ vero rariores & magnitudine non perinde inſigni conſpiciuntur: haudquaq̃ ex æquo tale quippiã fieri ſolet. verum enimuero exceſſus qdã flatuũ vel in duratione vel in magnitudine: magna ex parte cõmittitur. Quandoquidẽ & cũ lapis ille q apud Aegopotamos oſtẽditur/ ex aere cecidit: vento ſublatus excidit interdiu/ comete quoq; illis noctibus flagrante. Atq; circa id tẽporis quo magnũ illud crinitũ ſydus apparuit: ſicca fuit hyems & aquilonia. Nec non æſtus ille maris qui Achaiam inuaſit: ob flatuum contrarietatem factus eſt. Nam ſinum ipſum/ aquilo occuparat: & extra/ ingens ſpirabat auſter. Pręterea: Nicomacho Athenis imperante/ circa æquinoctialem circulum paucis diebus cometes apparuit/ exortu ſuo nequaq̃ veſperi facto: quo adhuc regnante vẽtum illũ qui circa Corinthũ debacchatus eſt/ factum eſſe accidit. Cur autẽ plures non fiant cometæ nec ſæpe/ curq; extra tropicos potius fiant q̃ intra: in cauſa eſt ſolis aſtrorumq; latio/ quæ non modo calidũ ſecernit/ verũ etiã id ſegregat qđ conſiſtit. Imprimis vero cauſa exiſtit: q; in lactei circuli regionem/ maxima exhalationũ copia cõgregatur.

CAP. VIII.

Iam vero qualiter et quã ob cauſam fiat lac/ necnõ quid ſit: dicẽdũ eſt. Sed prius q̃ ab alijs de hoc quoq; dicta fuere: percurramus. Quidã igitur ex ijs quos Pythagoreos vocitãt: viã eſſe hãc aiũt. Alij cuiuſdã aſtri de cœlo lapſi: iuxta cœli conflagrationem/ quã ſub Phaetonte ferunt accidiſſe. Alij ſolis: quem per hunc circulum aliquando ferri dicunt. Hunc igitur locum veluti cõbuſtũ/ aut quampiã aliã id genus

Vatablus

affectionem paſſum eſſe/ ab eorũ latione: volunt. At illud perabſurdum eſt: non animaduertere ſi ea foret cauſa ſigniferum quoq;/ & quidem potius q̃ lactis circulum/ haud aliter affectũ eſſe oportere. quippe cũ errones omnes/ & non ſol dũtaxat: in eo ferantur. Totus autem circulus: nobis eſt conſpicuus. ſemper enim eius ſemicirculus nocturno tẽpore apparet: ſed nihil id genus ſubijſſe videt/ niſi ſi qua ipſius particula lacteo circulo ſeſe applicuerit. ❡Anaxagoras vero atq; Democritus: lac/ eſſe quorundã ſyderũ lumẽ afferũt. ſolem enim dum ſub terra fertur: ex ſtellis quaſdam non aſpicere. Quæcunq; igitur ab ſole aſpiciuntur: earũ lumen non videri. inhiberi enim: a ſolis radijs. Quibuſcũq; autem tellus ipſa obſiſtit quo minus a ſole aſpiciãtur: harum proprium lumen eſſe lac aiunt. Sed ꝙ impoſſibile ſit: patet. Nã lac: aſſidue idem in eiſdem exiſtit aſtris. apparet eñi: maximus circulus. Quæ autẽ ſtellæ a ſole nõ aſpiciuntur: ſemper diuerſæ ſunt/ propterea ꝙ ſol haudquaq̃ in eodem maneat loco. Oportebat igitur: migrãte ſole/ transferri & ipſum lac. nunc vero: hoc fieri minime videtur. Adhęc/ ſi quemadmodum in cœleſtium rerum contemplationibus demonſtratum eſt / ita res ſeſe habeat/ & ſolis magnitudo maior ſit q̃ terræ/ & diſtãtia ſtellarum a terra multiplicato maior ſit q̃ ſolis ab eadem/ quemadmodum ſolis a terra q̃ lunæ maior eſt: alicubi non procul a terra turbo ille qui a ſole initium ſumit/ radios cõmittet cõiungetq;. nec terræ vmbra/ quam noctem appellitant: ad aſtra pertinget. ſed ſolem ſydera omnia circũſpicere/ & eorum nulli terram obſiſtere: neceſſe eſt. ❡Eſt autẽ præterea de lacte: tertia quædam opinio. Quidam enim: lac ipſum perinde atq; crinitum ſydus/ eſſe refractionem noſtri aſpectus ad ſolem/ dicunt. Sed & hoc: fieri nequit. Nam ſi & videns & ſpeculũ & totũ id quod cõſpectui obuiã eſt quieſcant: in eaſdem ſpeculi parte/ eadem viſionis

Tral.ve.ex græ.recog.

talem paſſionem paſſum eſſe a latione ipſorum. Inconueniens autem eſt non cointelligere: ꝙ ſi quidem hæc erat cauſa/ oportebat & zodiacum circulum ſic ſe habere/ & magis q̃ eum qui lactis. omnia enim in ipſo feruntur errantia: & nõ ſol ſolus. Manifeſtus autẽ eſt nobis: totus circulus. ſemper enim ipſius manifeſtus eſt ſemicirculus nocte: ſed nichil videtur tale paſſus/ niſi ſi qua copulatur pars ipſius ad lactis circulum.

❡Qui autẽ circa Anaxagoram & Democritũ: lumẽ eſſe lac aiũt aſtrorũ quorundã. ſolẽ enim ſub terra latũ: non reſpicere quædã aſtrorum. Quæcunq; igitur aſpiciuntur ab ipſo: horum quidem non apparere lumen. prohiberi enim: a ſolis radijs. Quibuſcũq; autem obſiſtit terra ita vt non aſpiciantur a ſole: horum proprium lumen aiunt eſſe lac. Manifeſtũ autẽ: ꝙ & hoc impoſſibile. Lac enim ſemper idem: in eiſdem eſt aſtris. apparet enĩ: maximus eſſe circulus. a ſole autẽ/ ſemper altera quæ nõ aſpiciũtur: quia nõ in eodẽ manet loco. Oportebat igitur: trãſlato ſole trãſferri & lac. nũc autẽ: nõ apparet hoc factũ. Adhæc autem ſi (queadmodũ oſtẽditur: in ijs quæ circa Aſtrologiã theorematibus) ſolis magnitudo maior eſt q̃ terræ/ & diſtãtia multo maior aſtrorũ ad terrã q̃ ſolis/ ſicut ſolis ad terram q̃ lunæ: non vtiq; longe alicubi a terra conus qui a ſole conijciet radios/ neq; vtiq; vmbra terræ quæ vocatur nox/ erit apud aſtra. ſed neceſſe ſolem omnia aſtra circunſpicere: & nulli ipſorũ terram obſiſtere.

❡Amplius autẽ: eſt tertia quædam opinio de ipſo. Dicunt enĩ quidã: lac eſſe refractionem noſtri viſus ad ſolẽ/ ſicut & ſtellam comatam. Impoſſibile autem eſt: & hoc. Si enim videns quieuerit/ & ſpeculum/ & quod videtur omne: in eodẽ ſigno ſpeculi eadẽ

Tral.ve.ex græ. recog.

apparebit vtiq; pars emphaſeos. Si au-
tē moueatur ſpeculū/ & quod videtur/
in eadē quidē diſtantia ad vidēs & qui-
eſcens/ ad inuicē autem neq; æque velo
citer neq; in eadē ſemper diſtantia: ipoſ
ſibile eādē emphaſin in eadē eſſe parte
26 ſpeculi. ⸿Quæ autē in lactis circulo fe
rūtur aſtra/& ſol ad quem fit refractio:
mouētur manētibus nobis / & ſimiliter
et æqualiter ad nos diſtātia/a ſeipſis au
tem nō æqualiter. aliquando enim me-
dijs noctibus Delphin oritur: aliquādo
vero diluculo. partes autem lactis: eædē
manent in vnoquoq;. Atqui non opor-
tebat: ſi erat emphaſis. ſed nō in eiſdē
adhuc eſſet hæc paſſio locis. Amplius
autem noctu in aqua & talibus ſpecu-
lis/ lac quidem illuceſcit aſpicientibus:
viſum autē refrāgi ad ſolem quomodo
eſt poſſibile? Q; igitur neq; via plane-
tarum vllius/neq; lumen eſt non reſpe-
ctorum aſtrorum/neq; refractio: ex his
manifeſtū eſt. Fere autē hæc ſolū ſunt:
quæ vſque nunc tradita ſunt ab alijs.
Nos autē dicamus: reſumētes ſuppoſi-
tū nobis principiū. Dictū enim eſt pri
us: ꝙ extremū dicti aeris potētiam ha
bet ignis / ita vt motu diſgregato aere
ſegregetur talis conſiſtentia/ qualem &
comatas ſtellas eſſe dicimus. Tale itaq;
oportet intelligere fieri quod in illis:
cum non ipſa per ſe facta fuerit ta-
lis ſegregatio / ſed ab aliquo aſtrorum
aut fixorum aut errantium. Tunc eni
tales vidētur cometæ: quia aſſequūtur
ipſorū lationem/ quēadmodū ſolē talis
cōcretio/a qua propter refractionē halo
apparere dicimus/ cū ſic fuerit diſpoſi-
tus aer. Quod itaq; ſecūdū vnū aſtrorū
accidit: hoc oportet accipere fieri circa
totū cœlum/ & ſuperiorē lationem om-
nē. Rationabile eni eſt / ſi quidē vnius
aſtri motus incēdit: & eū qui omniū eſt
facere tale aliquid & irritare/ & cū his

Vatablus

portio apparebit. Sin vero ſpecu
lum & res conſpecta in eadem ad
id quod videt ac quieſcit diſtan-
tia/ſed inter ſe nec æque celeriter
nec eodem ſemper interuallo mo
ueantur: fieri profecto non pote-
rit vt eadem viſio in eadem ſpe-
culi parte conſpiciatur. ⸿At ſtel-
læ quæ in lacteo circulo feruntur/
& ſol quem verſus refractio fit:
& ſimiliter & ex æquo a nobis di-
ſtantes/a ſeipſis autem minime/
manentibus nobis mouentur. In-
terdum ſiquidē media nocte/ in-
terdū diluculo: exoritur Delphin.
Lactis autē partes: eędē in vna-
quaq; manent. Atqui non opor-
teret: ſi lac emphaſis atque viſio
eſſet/ immo ne in eis quidem lo-
cis hęc foret affectio. Pręterea/ no
ctu in aqua & id genus ſpeculis:
lac/ſpectātibus apparet. Sed qui
fieri poteſt vt tum aſpectus in ad-
uerſum / ſolem verſus refranga-
tur? Patet igitur ex hiſce: lacteum
circulum neq; meātium vllius vi-
am/neq; ſtellarum quæ non vidē
tur iubar / neq; refractionem eſſe.
Hæc autem ſola: fere ſūt quæ ad
hoc vſq; æui ab alijs tradita ſunt.
Nos vero: reſumpto quod ſubie-
cimus principio/dicamus. Dictū
enim eſt prius: extremā aeris par
ticulam vim ignis habere/ vt aere
motus opera diſcreto/ conſtitutio
ſecernatur eiuſmodi/qualem cri-
nita item ſydera eſſe dicimus. O-
peræprecium autem eſt intelligā-
mus: tale quippiam fieri quod in
illis cum ipſa talis ſecretio haud-
quaq̃ per ſe/ ſed ſub aliqua ſtella
aut cœlo adfixa aut errante fue-
rit facta. Tum enim eiuſmodi co-
metæ cernuntur: propterea ꝙ ſtel
larum lationem ſequatur/perinde
atque ſolem talis ſecretio in qua
per refractionem/ coronam appa
rere dicimus/ vbi forte fortuna fu-
erit ita tēperatus aer. Quod autē
circa vnam ſtellam contingit: id
circa totum cœlum/ ſuperamq; la
tionem vniuerſam fieri accipia-
mus oportet. Nam ſi vnius ſtellæ
motus ſuccendere queat: non eti-
am fuerit abſurdum cūctarum la-
tionem/tale quid committere/ ac
ignem excitare/ præſertim in qua

cœli parte denſiſſimæ/ & plurimæ/ & maximæ ſunt ſtellæ. Igitur ſignifer: ob ſolis & erronũ lationẽ/ huiuſmodi cõſtitutionẽ tenuat ac diſſoluit. Proinde: plęriq; cometæ extra tropicos fiũt. Pręterea: neq; circa ſolẽ/ neq; circa lunã coma fieri ſolet. Nã ocyus eiuſmodi cõcretionẽ diſcernũt: q̃ vt cõſiſtere queat. Ipſe autẽ circulus in quo lac/ ſpectantibus apparet: & maximus eſt/ & ita ſitus vt poſitu tropicos haud parum excedat. Adhæc: locus ipſe maximis ſplendidiſſimiſq; ſtellis/ & inſuper hiſce quas ſparſas nuncupant/ oppletus eſt (quod & oculis cernere licet) adeo vt his de cauſis aſſidue ac ſemper tota hæc coaceruetur concretio. Cuius rei ſignũ eſt. Nã in huius circuli parte altera q̃ cãdorẽ duplicato maiorem præfert: maius lumẽ eſt. in hac eni maiores dẽſioreſq; ſtellę ſunt q̃ in altera: quaſi non alia vlla de cauſa iubar/ q̃ ob ſtellarum lationem/ fiat. Nã ſi hoc in circulo fiat in quo plurimæ ſunt ſtellæ/ & huius ipſius circuli magis ĩ ea parte quæ multis ac magnis ſtellis diffarcta apparet: hanc eſſe cauſam affectionis familiariſſimam exiſtimare par eſt. Sed tum circulum/ tum ſtellas quæ in eo ſunt: ex deſcriptione contemplemur.

adhuc ſcd̃m quẽ locũ creberrima & plurima et maxima exiſtũt aſtra. Circulus igitur animaliũ: propter ſolis lationẽ & planetarũ/ diſſoluit talẽ cõſiſtentiã. Quapropter multi quidẽ cometarũ: extra tropicos fiunt. Amplius autẽ: neq; circa ſolẽ/ neq; circa lunam fit coma. citius enim diſgregant: q̃ vt conſtet talis concretio. Iſte autem circulus in quo lac apparet aſpicientibus: & maximus eſt exiſtens/ et poſitu ſitus ſic/ vt multum tropicos excedat. Adhæc autẽ: locus plenus eſt aſtris maximis et fulgidiſſimis/ et adhuc ſporadicis vocatis (hoc autẽ eſt/ et oculis videre manifeſtũ) vt & propter hoc continue & ſemper hæc oĩs aggregetur concretio. Signũ autẽ eſt. Eteni ipſius circuli ãplius lumẽ eſt in altero ſemicirculo habẽte duplatũ. In hoc eni plura & crebriora ſunt aſtra q̃ in altero: tanq̃ nõ propter alterã aliquã cauſam facta claritate q̃ propter aſtrorũ lationẽ. Si eni & in hoc circulo fit ĩ quo plurima ponũtur aſtrorũ/ & ipſius circuli in eo qđ magis videtur ſpiſſũ eſſe & magnitudine & multitudine aſtrorũ: hãc par eſt exiſtimare conueniẽtiſſimam cauſam eſſe paſſionis. Conſideretur autem & circulus/ & quæ ſunt in ipſo aſtra: ex deſcriptione.

Cap. 8 9

Tral.ve.ex græ.recog.

Sporadica autem vocata / ſic quidem in ſphærã non erit ordinare: quia nullã habet aſſidue vnũquodq; poſitionẽ manifeſtam. ad cœlum autem reſpicientibus: eſt palam. in ſolo enim hoc circulorũ: intermedia plena talibus aſtris ſũt. in alijs autem: deficiunt manifeſte. Quare ſi quidem & cur appareant cometæ acceptamus cauſam tanquam dictam mediocriter: & de lacte eodem modo exiſtimãdũ eſt ſeſe habere. quod enim ibi circa vnum eſt paſſio/ coma: hoc idem circa circulum quendam accidit fieri. Et eſt lac (vt ita dicam) veluti definitũ: maximi propter ſegregationem coma circuli. Quapropter (quemadmodũ prius diximus) nõ multi/ neq; ſæpe fiunt cometæ: quia cõtinue ſegregata eſt & ſegregatur ſecundum vnamquãq; periodũ in hunc locũ ſemper talis cõſiſtẽtia. De factis igitur in eo qui eſt circa terram mundo cõtinuo ſuperioribus lationibus/ dictum eſt: & de diſcurſu aſtrorum / & ignita flamma/ adhuc autem de cometis/ & vocato lacte. fere enĩ ſunt tot paſſiones: apparentes circa hũc locum.

CAP.VIIII.

27 DE loco autẽ poſitione ſecũdo poſt hunc/ primo autem circa terrã: dicamus. Iſte enim locus communis eſt aquę/ & aeri/ & accidentibus circa/ quæ ſurſum/ generationem ipſius. ſumendum autem eſt: & horũ principia/ & cauſas omnium ſimiliter. Quod igitur eſt vt principale & mouens & primum principiorũ: circulus eſt in quo manifeſte ſolis latio diſgregans & congregãs ex eo quia prope fit aut longius/ cauſa generationis &
28 corruptionis eſt. ¶Manẽte autem terra: quod circa ipſam eſt humidũ / a radijs et ab alia quæ deſuper eſt caliditate / euaporans fertur ſurſum. Caliditate autẽ quæ duxit ipſum ſurſum relinquente / & hac

Vatablus

Quas autem ſparſas vocitant: nõ licet in pilam ad hunc intrudere modũ/ q; nullã vlla vnq̃ habeat poſitionẽ quæ oculo notari poſſit. id quod: in cœlum aſpectantibus dilucidum eſt. in hoc enim circulo ſolo: quæ inter latera iacent/ ſtellis plena ſũt eiuſmodi. in alijs vero circulis: ſtellis/ vt patet/ huiuſmodi vacant. Quare/ ſi cauſã cur cometæ appareant/ quaſi mediocriter dictã recipiamus: & de lacteo cãdore haud aliter habere ſentiendum eſt. Quæ enim ibi affectio circa vnã ſtellã exiſtit: hãc eandẽ circa circulum quempiam effici cõtingit. Eſtq; lac ipſum (vt ita dixerim) veluti definitũ: facta per ſecretionem maximi circuli coma. Et proinde (vt iam dictum eſt) non multi/ neq; ſæpe fiũt cometæ: q; talis conſtitutio in hũc ſemper locum / & continue excreta ſit & per ſingulas excernatur circuitiones. De hiſce igitur quæ in mundo terræ circunfuſo qui ſupernis adhæret lationibus fieri ſolent/ de ſtellarum diſcurſu/ flãma ardente/ & inſuper de crinitis ſyderibus ac vocato lacte: dictũ eſt. tot enim fere ſunt affectiones: quæ circa huncce locum apparent.

CAP.VIIII.

DE loco vero ab iſto poſitione ſecundo/ a terra vero primo (hic enĩ promiſcuus aquæ & aeris locus exiſtit) & hiſce quę in ſuperiore eius parte cõtingunt: agendum eſt. Oportet autem: & horum principia ſumamus/ & cauſas omnium ſimiliter. Principium igitur vt mouẽs præcipuumque & omnium primum: circulus ille eſt in quo manifeſte ſolis latio quæ ſegregat congregatq;/ eo q; terræ propius remotiuſve fiat/ generationis atq; corruptionis cauſa exiſtit. ¶Manente autem terra: humor qui circa eam eſt/ in vaporem a ſolis radijs & ab alio calore ſuperno cõuerſus/ ĩ ſublime tẽdit. Calore vero/ cuius opera ſurrigebatur vaporẽ deſerẽte/ atq; altero

In ſuperum locum diſperſo / altero etiam extincto ꝙ longius in aerem qui ſuper terram eſt euehatur: vapor frigore contracto/ ob caloris deſtitutionem atq; loci naturam rurſum conſiſtit / & ex aere fit aqua. quæ poſtea q̄ genita eſt: rurſum in terram defertur. ❡Eſt autem halitus / qui ex aqua ortum habet : vapor. Qui vero ex aere in aquā mutari ſolet: nubes. Nebula autē: nubis in aquam concretæ ſuperfluitas. Proinde : ſerenos dies potius q̄ pluuios/ portēdit. quippe quę: veluti nubes infœcunda & ſemine exhauſta exiſtat. Circulus autem iſte: ſolis circulum imitatur. ſimul enim ille ad latera : & iſte ſurſum & deorſū mouetur. Atq; conſideraſſe oportet hunc veluti fluuium aeris & aquæ promiſcuum : in orbem ſurſum ac deorſum fluere. Nam cum ſol prope terram fertur: vaporis fluuius in ſublime effluit. cum vero ſe dimouit: aquæ fluuius in terrā defluit. quod : citra vllam intercapedinem haud abſq; ordine fieri ſolet. Quare ſi priores Oceani nomine/ inuolucri cauſa vtebātur: hunc fortaſſis fluuium dixerint qui circa terram fluit. Humore autem ſemper in altum vi caloris ſcandente / & rurſus deorſum ad terrā ob refrigerationē ruente cōtingētibus affectibus & eorū qbuſdā differētijs : proprie nomina poſita ſunt. Nam cū minutatim deſcendit / ſtillæ : cum per partes maiuſculas / pluuia nuncupari ſolet.

CAP.X.

EX eo autē quod interdiu euaporat q̄tumcunq; attolli in ſublime nequiuerit ob caloris ipſū eleuantis/ad vaporē qui ſurrigitur/ paruitatem : cum rurſum deſcendit concepto per noctem frigore/ ros & pruina vocitatur. ❡Pruina quidē : cū vapor fuerit ante conglaciatus q̄ rurſum in aquā concreuerit. ❡Fit autē per hyemem : & potiſſimum frigidioribus in locis. ❡Ros vero: cū in aquam vapor fuerit denſatus/

quidem diſperſa ad ſuperiorem locum /
hac autē & extincta propterea ꝙ ſuſpen
ditur longius in aerē qui eſt ſuper terrā:
cōſtat iterū vapor īfrigidatus / & propter
derelictionē caloris & propter locū/& fit
aqua ex aere. facta autē: iterū fertur ad
terrā. ❡Eſt autē q̄ quidē ex aqua exha- 29
latio: vapor. q̄ autē ex aere in aquā: nu-
bes. Caligo autē: nebulæ decidentia eius
quæ in aquā/ concretionis. Quapropter:
ſignum magis eſt ſerenitatis / q̄ aquarū.
eſt enim caligo: veluti nebula ſterilis. Fit
autem circulus iſte: imitans ſolis circulū.
ſimul enim ille ad latera permutatur: &
iſte ſurſum & deorſum. Oportet autē in-
telligere : hunc veluti fluuiū fluere circu-
lariter ſurſum & deorſum/ cōmunē aeris
& aquæ. prope enim exiſtēte ſole: vapo-
ris ſurſum fluit fluuius. elongato autem:
aquæ deorſum. et hoc indeſinens vult fi-
eri: ſecundū ordinem. Quare ſi ęnigma-
tizabant Oceanum priores: forte vtique
hūc fluuium dicebāt circulariter fluentē
circa terrā. Eleuato autem humido ſem-
per propter calidi virtutem/ & iterum la
to deorſum propter infrigidationem/ ad
terram: proprie nomina paſſionibus im-
ponuntur / & quibuſdā differentijs ipſa-
rum. Cum enim ſecundum modica fera-
tur/ pſecades : cum autem ſecundum ma
iores partes/ pluuia vocatur.

Oceanus

CAP.X.

EX eo autē quod de die e- 30
uaporat/ quantū nō ſuſpē
ſum fuerit propter pauci-
tatē ſurſum ducentis ipſū
ignis ad eam quæ eleua-
tur aquā: iterum deorſum
latum cum infrigidatum fuerit nocte/vo
catur ros & pruina. ❡Pruina quidem: 31
quando vapor congelatur prius / q̄ in a-
quā concretus fuerit iterū. ❡Fit autē hy- 32
eme: & magis ī hyemalibus locis. ❡Ros 33
autē: cum cōcretus fuerit in aquā vapor/

Cap.
10
11
12

Tral. ve. ex græ. recog.

et neq; ſic fuerit æſtus vt exſiccetur ſur-
ſum ductũ/ neq; ſic frigus vt congeletur
vapor ipſe/ propterea ꝙ aut locus cali-
dior aut tempus ſit. Fit enim magis ros/
in temperie & in tẽperatis locis: pruina
autem/ ſicut dictum eſt/ econtrario. Palã
enim eſt: ꝙ vapor calidior eſt aqua. ha-
bet enim: eleuãtem adhuc ignem. quare
amplioris eſt frigiditatis: ipſum coagu-
34 lare. ¶Fiunt autem ambo: ſerenitate &
tranquillitate. neq; enim eleuabũtur nõ
exiſtente ſerenitate: neq; conſtare pote-
runt vtiq;/ vento flante. Signum autem
eſt: quod fiunt hæc quia non longe ſu-
ſpenditur vapor. in montibus enim: nõ
35 fit pruina. ¶Cauſa autem eſt/ vna qui-
dem hæc: ꝙ ſurſum ducitur ex ſummiſ-
ſis & humectis locis. Quare veluti onus
portans maius/ ſurſum ducens caliditas
q̃ ſecundum ſeipſam: non poteſt eleua-
re ipſum ad multũ locum altitudinis/ ſed
prope dimittit iterũ. Alia autẽ eſt: quia
diffluit maxime aer exiſtẽs in altis/ qui
diſſoluit conſiſtentiã talem. Fit autẽ ros
Pontus vbiq;/ auſtralibus/ nõ borealibus: præter
q̃ in Põto. ibi autem: e cõtrario. borea-
libus enim fit: auſtralibus autem nõ fit.
Cauſa autẽ: eſt ſimiliter ſicut ꝙ tempe
rie quidẽ fit/ hyeme autem non. auſter
enim temperiẽ facit: boreas autem hye-
mẽ. frigidus enim eſt. quare: ex hyeme
exhalationis extinguit caliditatẽ. In Põ-
to autẽ: auſter quidẽ/ nõ ſic facit tẽperiẽ
vt fiat vapor. boreas autẽ propter frigi-
ditatẽ antiperiſtaſin faciens: calidũ con-
gregat. quare plus: vaporat magis. Sępe
autẽ hoc: & in exterioribus locis eſt vi-
dere fieri. vaporant enim putei: boreali-
bus magis q̃ auſtralibus. ſed borealia
quidem: extingunt ante q̃ conſtet aliqua
multitudo. in auſtralibus autem: ſinitur
congregari exhalatio. Ipſa autem aqua:
non coagulatur hic/ quẽadmodũ in cir-
ca nubes loco. CAP.XI.

Vatablus

& nec tepor tantas vireis habue
rit vt quod ſublatũ ſit aſſiccare /
nec itidẽ frigus vt ipſum vapo-
rẽ gelare/ propter vel loci vel tẽ-
poris naturã calentiorẽ/ quiuerit.
Ros enim: per tẽperiem magis/
inq; tẽperatioribus locis naſci ſo
let. pruina/ vti dictũ eſt: cõtra. Cõ
ſtat eni: vaporẽ/ aqua eſſe calidio
rẽ. quippe qui: ſubleuantem ad-
huc ignẽ habeat. Quare pruinæ
concretio: ad frigiditatẽ pertinet
maiuſculã. ¶Fiũt autẽ ambo: nõ
niſi ſerena nocte/ & a vẽtis ſilen-
te. Nã neq; cũ ſudũ ſerenũq; non
fuerit/ attolletur quicq̃: neq; ſpirã
te vento conſiſtere poterit. Quæ
ideo fieri quia vapor non longe
a terra ſurrigatur/ indicio eſt: pru
inã in mõtibus non gigni. ¶Hu
ius rei: duæ ſunt cauſæ. Vna hęc
eſt: ꝙ e locis humilibus & aquo-
ſis in ſublime attollitur. Proinde
calor euehẽs/ quaſi qui põdus fe
rat maius q̃ ſuis congruat viri-
bus: in locũ admodũ altũ ſurrige
re illud nequit/ ſed haud procul
a terra rurſum dimittit. Altera: ꝙ
aer qui in locis æditioribus eſt /
maxime fluitat agitaturq;/ atq;
cõſtitutionẽ eiuſmodi diſſoluit ac
diſſipat. Fit autẽ vbiq; ros flante
auſtro/ non aquilone: præterq̃ in
Põto/ vbi cõtra vſu euenit. Nam
ſpirãte aquilone / ros fieri ſolet:
auſtro / non ſolet. Cauſa autem:
ſimiliter habet atq; illud/ ꝙ tẽpe
ratis/ nõ hybernis tẽporibus ros
gignitur. Eteni tẽperiẽ/ auſter im
portat: aquilo/ hyemem. algidus
enim eſt. quare: exhalationis ca-
lorẽ/ ſuo frigore extinguit. At in
Põto: nõ tãtã tẽperiẽ cõmittit au
ſter vt vapor cooriri queat. Sed
aquilo frigore ſuo circũobſiſtẽs /
calorem cõgregat: adeo vt calor
maior/ vehementius vaporẽ eli-
ciat. Quod etiã extra Pontũ fieri:
ſæpenumero cernere licet. Nam
putei: flante aquilone q̃ auſtro
largius vaporẽ euomũt. verũ: a-
quilonij flatus ante calorẽ præfo
cãt/ q̃ vt vlla vaporis copia cõſi-
ſtat. at auſtrini: exhalationẽ a-
ſtringi ſinũt. Porro: aqua nõ pin
de hic cõcreſcit/ atq; eo i loco qui
nubes cõplectitur. CAP.XI.

Vatablus

TRia ſiquidẽ corpora cõſiſtentia ob frigus/aqua/nix/grãdo: illinc venire ſolẽt. quorũ duo: pari ratione/ ac eiſdem de cauſis quibus ea quæ fiunt non procul a terra/ effici aſſolẽt/ intẽſione tamen ac remiſſione/ multitudine & paucitate diſcrepãt. Nix nãq; & pruina/ itẽ pluuia & ros: ſunt idẽ. verũ illud/ multũ: hoc/ paucũ exiſtit. Nã pluuia: fit ex multo vapore frigeſcẽte. Cuius cauſa eſt: tũ loci/tũ temporis amplitudo in quo & ex quo colligitur. Ros vero: paucum quid exiſtit. nam conſtitutio/ſingulorũ dierum: & locus/paruus exiſtit. qđ: & ortus celeritas/ & parua multitudo ſignificant. ℭCõſimiliter pruina & nix: ſeſe habent. Nam cũ nubes fuerit congelata/ nix: cũ vapor/ pruina emergit. Quocirca: vel tẽporis vel regionis frigidæ indiciũ exiſtit. nõ enim/niſi frigus dominaretur/ congelaſceret: cum multã adhuc retineat caliditatẽ. In nube nãq;/multus adhuc calor ineſt: qui ex eo ſupeſt igni/ qui a tellure humorẽ in vaporem conuerſum/ſuſtulit. At grando: illic quidẽ fit. in quo autẽ loco vapores non lõge a terra iuehũtur: hæc deficit. Nã (ſicuti diximus) vt illic nix/ ita hic pruina: item vt illic pluuia/ ita hic ros enaſci aſſolet. Sed vt illic grãdo: ita hic ſimile nullum e regione aſſignari poteſt. cuius cauſa: cum de grandine dixerimus/ erit perſpicua. CAP.XII.

SVmere autẽ ſimul oportet & quæ circa eius ortũ contingãt: & quæ haudquaquam ſeducãt/ quæque haud prẽter rationẽ eſſe videantur. Grando nãque: glacies eſt. concreſcit autem aqua: per hyemem. Ipſæ vero grandines: vere & autũno potiſſimũ fieri ſolent/ deinde & æſtate/ hyeme autem rarẽter/ & tum cum non admodum magnum fuerit frigus. Atq; in totũ grandines/in locis tẽperatioribus fiũt:

Tral. ve. ex græ. recog.

VNde enim tria veniũt cor- 36
pora/ cõſtãtia propter in-
frigidationẽ: aqua & nix
& grando. Horum autẽ/
duo quidem proportiona
liter & propter eaſdẽ cau-
ſas fiunt ijs quæ inferius: differentia ſe-
cundũ magis et minus/ & multitudine et
paucitate. Nix enĩ & pruina/ idẽ: & plu-
uia & ros. ſed illud quidẽ multũ: hoc au
tẽ paucũ eſt. Pluuia enĩ: ex multo vapore
fit infrigidato. Huius autẽ cauſa eſt: &
locus multus & tẽpus exiſtẽs in quo col-
ligitur & ex quo. Paucũ autẽ: ros. ephe-
mera enim eſt conſiſtentia: & locus par-
uus. manifeſtat autẽ generatio exiſtens
velox: & parua multitudo. ℭSimiliter 37
autẽ: & pruina & nix. Cũ enim cõgelata
eſt nubes: nix eſt. cum autẽ vapor: prui-
na. Quapropter: aut tẽporis / aut regio-
nis ſignum eſt frigidę. non enim vtiq; co
agularetur/ adhuc multa inexiſtente cali-
ditate: ſi non ſuperuinceret frigus. in nu-
be enim: adhuc ineſt multũ calidum reſi-
duũ ignis qui euaporare fecit ex terra hu
midũ. Grando autẽ: ibi quidẽ fit. in va-
porizãte autẽ ꝓpinquo terrę: hoc deficit.
quẽadmodũ enim diximus/ vt quidẽ ibi
nix/ hic fit pruina: vt autẽ ibi pluuia/ hic
ros. Vt autẽ ibi grãdo: hic nõ cõtra reſpõ
det ſimile. cauſa autem: cum dixerimus
de grandine/ erit manifeſta. CAP.XII.

OPortet autem accipere ſi- 38
mul & accidentia circa ge
nerationẽ ipſius: & quæ
nõ ſeducũt/ & quę videtur
eſſe rationabilia. Eſt enim
grando: glacies. coagula-
tur autem aqua: hyeme. Grandines au-
tem: fiunt vere quidem/ & autumno ma
xime. deinde & tempore fructuum. hye-
me autem: rarius. & quando minus fu-
erit frigus. Et vniuerſaliter fiunt gran-
dines quidem/ in temperatioribus locis:

Tral.ve.ex græ.recog.

niues autem/ in frigidioribus. Inconueniens autem eſt: & coagulari aquam in eo qui eſt ſurſum loco. neq; enim congelatam eſſe poſſibile eſt: anteq̃ facta ſit aqua. neq; aquã: vllo tempore poſſibile eſt manere eleuatã exiſtentẽ. At vero/ neq; ſicuti pſecades ſurſum quidẽ inſidẽt propter paruitatem/ immorãtes autẽ in aere (ſicuti & in aqua: terra & aurum/ propter paruitatẽ partiũ ſæpe ſupernatant) ſic in aere/ aqua. Coueniẽtibus autẽ multis paruis: magnę deorſum feruntur pſecades. hoc autẽ: nõ cõtingit fieri in grãdine. nõ eni copulãtur congelata: vti humida. Palã igitur: ꝙ ſurſum tãta aqua mãſiſſet. non eni vtiq; congelata fuiſſet tãta.

39 ❡His igitur videtur paſſionis cauſa eſſe huius & generationis: cũ propulſa fuerit nubes in ſuperiorẽ locũ magis exiſtẽtẽ frigidũ/ propterea ꝙ deſinunt ibi refractiones radiorũ a terra/ & veniẽs illuc/ aquã coagulatur. Quapropter & æſtate magis & in calidis regionibus fieri grandines: quoniã amplius/ calidũ ſurſum pellit a terra nubes. Accidit autem in valde altis minime fieri grãdinem: q̃uis oportebat/ queadmodũ & niuẽ videmus in altis maxime fieri. Adhuc autẽ ſæpe viſę ſunt nubes delatæ cum ſono multo ſecus ipſam terrã: vt terribile eſſet audiẽtibus & videntibus/ tanq̃ futuro aliquo maiori. aliquãdo autem & ſine ſono talibus viſis nubibus: grãdo fit multa/ & magnitudine incredibilis/ & figuris nõ rotũda. propterea ꝙ nõ multo tẽpore fit latio ipſius: tãq̃ prope terrã facta coagulatione/ ſed non ſicut illi aiunt. At vero/ neceſſariũ eſt ab ea quę maxime cauſa eſt coagulationis: maximas fieri grandines. glacies enim grãdo eſt: & hoc omni eſt manifeſtum. Magnę autẽ ſunt: quę figuris ſunt nõ rotũdę. hoc autẽ: ſignũ eſt ꝙ ſint cõgelatę ꝓpe terrã. Latæ eni de lõge: ꝓpterea ꝙ ferunt̃ lõge/ circũattritę/ fiũt & figura rotũ-

Vatablus

niues/ frigidiuſculis. Metas autẽ egreditur rationis & illud: aquã ſupero in loco cõgelari. Nã neq; fieri poteſt: vt aqua ante conglaciata ſit q̃ ortum ſubierit/ aut vt per vllũ tẽporis ſpaciũ in ſublimi ſuſpẽſa maneat. At vero neq; prout ſtillæ ob paruitatẽ ſuperne iſidẽt atq; in aere verſãtur/ perinde vt ipſi quoq; aquę/ ſępe terra & aurũ ob partiũ ſubtilitatẽ innatãt: ſic in aere pluuia iuehitur. Coeũtibus autẽ cõpluribus paruis: magnæ ſtillę decidũt. Quod: grãdini obuenire nequit. non enĩ cõcreta: liquidorũ more/ coaleſcere queũt. Qz igitur aqua tãta in alto manſiſſet: liquet. nam alioqui: haudquaq̃ tãta fuiſſet cõglaciata.

❡Sũt igitur quibus huiuſce affectus ac generationis cauſa/ hęc eſſe videatur: nubẽ cũ in ſuperiorẽ locũ/ q iccirco frigidior eſt ꝙ ſolariũ radiorũ a terra refractiones inibi deſinãt/ fuerit propulſa perueneritq; illuc/ in aquam denſari. Quocirca & æſtate inq; ęſtuantibus locis/ grandines gigni potius volũt: ꝙ tũ calor longius a terra nubes ſurſũ verſus propellat. Cõtingit autẽ: in locis admodũ ędītis/ grãdinẽ nequaq̃ fieri. quanq̃ illic fieri oportebat: vti & niuẽ in altis fieri locis maxime videmus. Prętcrea: ſępe viſę ſunt nubes circa terrã cũ ingẽti ſono ferri/ adeo vt id terrorem incuteret hiſce qui audiebãt videbãtq;/ quaſi maius quippiã eſſet futurũ. Interdũ autẽ & poſteaq̃ eiuſmodi nubes abſq; ſono apparuerũt: fit grãdo multa & magnitudine incredibili & figura nequaq̃ globoſa. propterea ꝙ eius delatio tẽpore paruo abſumatur: tanq̃ prope terrã facta cõcretione/ & nõ perinde vt illi aiũt. At vero neceſſariũ eſt: potiſſimã cõcretionis cauſam/ magnas efficere grãdines. ſiquidẽ grãdo: glacies eſt. id quod: cuiuis perſpicuũ exiſtit. Magnæ autẽ ſunt: quę nequaq̃ rotundam habent figuram. quod argumẽto eſt: grãdines nõ procul a terra concreuiſſe. Nam quæ eminus decidunt: circumfractæ/ ꝙ per longũ ferantur interuallum/ vt figura rotundæ ita

Vatablus

magnitudine minores euadere ſo-
lent. Patet igitur: cõcretionẽ non
ideo euenire/ ꝙ nubes in superio-
rẽ locum qui multo frigore riget/
ꝓpellãtur. ¶At cũ hic/ mutua ca-
lidi ac frigidi pugna/ ãtiperiſtaſin
fieri videamus (ob quod/ vt æſtu-
ante tempore ſubterranea loca/ fri-
gida ſunt: ita gelante/ calida)
hoc ipſum in ſupero quoque loco
fieri putandum eſt. Proinde/ fri-
gus tempore calidiuſculo/ intror-
ſum per antiperiſtaſin coactũ ob
circũdantẽ calorẽ: iterdũ celeriter
aquam e nube facit. Quocirca: &
multo maiores ſtillæ & aquæ im-
petuoſiores/ æſtuantibus diebus q̃
hyberno tẽpore fiunt. Impetuoſio-
res nãq; dicũtur: cum dẽſiores ex
alto ruũt. quod profecto euenire ſo-
let: ob cõcretionis celeritatẽ. Hoc
autẽ ipſum: cõtra fit q̃ Anaxago-
ras dicat. Is etenim: nubẽ/ cũ in fri-
gidũ aſcendit aerẽ/ hoc pati aſſe-
rit. Nos vero/ vbi deſcendit in cali-
dũ: & tũ maxime/ cũ ĩ maxime ca-
lidũ. Cũ autem frigus adhuc ma-
gis in ꝓfundũ coactũ fuerit ab ex-
teriore calore: quã fecerit aquã cõ-
glaciat magis/ emergitq; grando.
qđ accidit: vbi aquę in imũ lati-
onẽ/ cõgelatio anteuertit. Nã ſi a-
qua tanto in tẽpore deſcendat/ &
frigus cũ ſit vehemens in minori
conglaciauerit: nihil vetat aquam
cũ adhuc erat in ſublimi/ fuiſſe ge-
latam/ ſi gelatio breuiori q̃ delatio
tempore abſoluatur. Itẽ quo pro-
pius ac repente magis concretio
facta fuerit: eo & aquæ ipetuoſio-
res/ & ſtillæ atq; grãdines maiores
euadũt/ ꝙ per breuem ferantur lo-
cum. Grandeſq; ſtillæ/ non denſæ
cadunt: eadẽ de cauſa. ¶Minus
autem grando æſtate q̃ vere aut
autumno/ magis tamen q̃ hyeme
fieri ſolet: quod aer per æſtatẽ ſit
aridior/ verno tempore adhuc hu-
midus/ autumno iã humeſcat. Fi-
unt autem (quemadmodum dixi-
mus) grandines etiam circa æſta-
tis calcẽ: haud alia de cauſa. Non-
nihil autem facit ad concretionis
celeritatem: præcedẽs aquæ con-
calfactio. Quandoquidẽ quę prius
incaluit: ocyus refrigerari aſſolet.

Tral. ve. ex græ. recog.

dæ & magnitudine minores. Quod igitur
non ex eo ꝙ propellũtur in ſuperiorẽ lo-
cũ frigidum/ coagulatio accidit: palam.
¶Sed quoniã videmus ꝙ fit antiperi- 40
ſtaſis calido & frigido inuicẽ (quapro-
pter in æſtu/ frigida ſũt inferiora terrę:
& calida/ in gelu) oportet putare & hoc
in eo qui ſurſũ/ fieri loco. Quare in ca-
lidioribus tẽporibus antiperiſtaſin paſ-
ſum intus frigidũ/ propter eã quę in cir-
cuitu eſt caliditatẽ: aliquãdo quidẽ cito
aquã ex nube facit. Quapropter & gut-
tæ multo maiores in calidis fiũt diebus
q̃ in hyeme: et aquæ labroteræ. labrote-
ræ eni dicũtur: cũ magis ſubitę ac ſimul
totæ. magis ſubitę autẽ ac ſimul totę:
propter celeritatem coagulationis. Hoc
autẽ ipſũ: fit cõtra q̃ vt Anaxagoras di- Anaxagoras
cit. Hic eni: cũ in frigidũ aerẽ aſcẽderit/
ait hoc pati. Nos autẽ cũ in calidũ de-
ſcẽderit: & maxime/ cũ maxime. Cum
autẽ adhuc magis antiperiſtaſin paſſũ
eſt intus frigidũ ab exteriori calido: a-
quã faciẽs coagulauit magis/ et fit gran-
do. Accidit autẽ hoc: cũ citius fuerit co-
agulatio/ q̃ aquæ latio deorſũ. Si enim
fertur quidẽ in tãto autẽ tẽpore/ frigidi-
tas autẽ vehemẽs exiſtẽs in minori coa-
gulauit: nichil prohibet eleuatã cõgela-
ri/ ſi coagulatio in minori fiat tẽpore q̃
quæ deorſũ fit latio. Et q̃to vtiq; propi-
quius & magis ſubito fit coagulatio: &
aquæ labroteræ fiũt/ & guttæ & grãdi-
nes maiores/ propterea ꝙ breui ferãtur
loco. Et nõ crebrę/ guttę magnę cadũt:
propter eãdẽ cauſã. ¶Minus autẽ ęſta- 41
te fit q̃ vere et autũno: magis tamẽ q̃ hy-
eme. quia ſiccior eſt aer: ęſtate. in vere
autẽ: adhuc humidus. in autũno autẽ:
iã humectat. Fiũt autẽ aliquãdo (vti di-
ctũ eſt) et in maturatione fructuũ grãdi-
nes: propter eãdẽ cauſã. Cõfert autẽ ad-
huc ad celeritatẽ coagulationis: & ꝓcale-
factã fuiſſe aquã. citius eni: ĩfrigidatur.

Cap. 12 13

Tral.ve.ex græ.recog.

Quapropter multi cũ calidã ĩfrigidare cito voluerint: ad ſolẽ ponũt primo. Et qui circa Pontũ ſũt/cũ in glacie habitacula faciũt ad piſciũ venationes (venantur enĩ: intercidẽtes glaciẽ) aquã calidã calamis circunfundũt/propterea ꝙ citius coagulatur. vtuntur enĩ glacie quaſi plũbo: vt qeſcãt calami. Calida autẽ fit cito/cõſtãs aqua: ĩ regionibus & tẽporibus calidis. Fiũt autẽ et circa Arabiã et Aethiopiã æſtate aquæ & nõ hyeme/ & hæ vehemẽtes / & eadem die ſæpe: propter eãdẽ cauſã. cito enĩ infrigidãtur per antiperiſtaſin: quę fit propterea ꝙ calida eſt regio valde. De pluuia igitur & rore & niue & pruina et grandine ꝑpter quã cauſã fiũt/ & quæ natura ipſorũ ẽ: tot dicta ſint. CAP. XIII.

Pontus

Arabia

Aethiopia

42 DE vẽtis autem & omnibus ſpiritibus/adhuc autem & de fluuijs & mari: dicamus primo & de his dubitantes ad nos ipſos. Sicut enĩ & de alijs: ſic & de his nichil accepimus dictum tale/quod non & quilibet dicat vtiqȝ. Sunt autẽ quidã qui aiunt vocatum aerem/motum quidẽ & fluentẽ: vẽtum eſſe. conſiſtentẽ autẽ eundẽ hunc: iterum nubem & aquã. tanq̃ eadẽ natura exiſtente: aquæ & ſpiritus. & ventũ: eſſe motũ aeris. Quapropter & eorũ qui ſapiẽter volũt dicere/ quidã vnũ aiũt ventũ eſſe oẽs vẽtos: quia accidit & aerẽ motũ/ vnũ & eũdẽ eſſe/ omnẽ. videri autẽ differre/nichil differẽtẽ: propter loca vnde fuerit fluens ſemper. ſimiliter dicentes: queãdmodum vtiqȝ ſi quis putet & fluuios oẽs vnũ fluuiũ eſſe. Quare melius multi dicũt ſine inquiſitione: q̃ qui cũ iquiſitione ſic dicũt. Si enĩ ex vno pricipio oẽs fluerẽt/et ibi ſpiritus eodẽ modo: forte dicerẽt vtiqȝ aliqd/dicẽtes ſic. Si autẽ ſimiliter hic & ibi:

Vatablus

Quocirca multi cum calidam celerius refrigerare volũt: prius inſolãt. Itẽ accolæ Põti cũ ſupra glaciem domunculas extruunt quo piſciũ venatui incũbãt (venãtur enĩ: interſciſſa glacie) aquã calidam arundinibus circũfundũt/ꝙ celerius duretur in gelu. Nam glacie vt plũbo vtuntur: quo immotæ perſiſtãt arundines. Conſiſtens autem aqua: calida celeriter efficitur in feruidis regionibus tẽporibuſqȝ. Fiunt etiã circa Arabiã & Aethiopiã per æſtatẽ/& nõ per hyemem aquæ/ eæqȝ impetuoſæ ac eodem die ſæpe: eandẽ ob cauſam. Nam per Antiperiſtaſin/ quæ ob vehemẽtem regionis æſtum committitur: cito rigent. Sed de pluuia/ rore/niue/pruina/ grandine/ quã ob cauſam fiant / quænã item ſit eorum natura: tot a nobis dicta ſint.

CAP. XIII.

DE ventis autem flatibuſqȝ omnibus/& inſuper de fluuijs ac mari/allatis prius de hiſce aduerſus noſipſos dubitationibus: dicamus. Nã vt de cæteris alijs/ ſic & de hiſce: nihil eiuſcemodi a maioribus dictum accepimus / quod non vel quiuis dicere queat. Sũt autẽ qui aerẽ motũ ſubeũtẽ fluitantẽqȝ eſſe vẽtũ/& hũc eũdẽ conſiſtentẽ nubẽ rurſũ aquãqȝ/ tanq̃ eadẽ ſit flatus & aquæ natura/necnõ vẽtum motionem aeris: aſſerãt. Quocirca/& ex eorum numero qui docte loqui volũt/ quidã ventos omneis vnũ eſſe vẽtũ aiũt: quia omnẽ aerẽ qui motum ſubeat/eundẽ atqȝ vnũ eſſe cõtingit. Sed cũ nullã ſubeat differẽtiã/ videri tamẽ differre: propter loca vnde ſemper fluit. Perinde dicentes: ac ſi quis omnia quoqȝ flumina/vnũ eſſe flumẽ putet. Quocirca/plęriqȝ citra inquiſitionẽ melius dicunt: q̃ qui diſquiſitione adhibita ad hunc dicũt modũ. Nã ſi tã amnes q̃ flatus vniuerſi ab vno corriuarentur primordio: forſitan qui ita dicunt / quippiã dicerent. Sin vero hic & ibi ſimiliter res ha

Vatablus

beat: lepide quidẽ hoc dictũ eſſe/
nõ tamen vere/ perſpicuũ exiſtit.
Quandoquidẽ hoc: congruã ha-
bet conſiderationẽ/ nẽpe quid ſit
ventus/quo pacto naſcatur/ quid
ventũ moueat/vnde ſit vẽti exor-
diũ/& vtrum haud ſecus q̃ e vaſe
quodã effluere ventũ accipere o-
porteat/ idq; tãtiſper fieri dũ vas
ſit inanitũ quaſi ex vtre diſſiliret/
an pinde vt ipſi quoq; pictores vẽ
tos depigũt ex ſeipſis flatus initiũ
emittẽtes. ℂDe fluuiorũ aũt gene
ratione: haud diſſimilẽ qdã habẽt
opinionẽ. Etenim aquã ſolaribus
radijs leuatã in ſublime/ cũ pluta
rurſũ/aggregata cõgeſtaq; fuerit i
terræ viſceribus tanq̃ ex aluo prę-
grandi erũpere/& aut fluuios om
nes ex vna aut alium ex alia ſca
turire/ nec vllam gigni aquam/
ſed quæ hybernis menſibus in hu
iuſmodi conceptacula collecta fu-
erit/ hanc in amniũ euadere mul-
titudinẽ: arbitrãtur. et ob id: putãt
maiores ſẽper hyeme q̃ ęſtate pro-
fluere. Et quoſdam perennes eſſe:
quoſdã minime. Quorũ eni cõge
ſta aqua ob cõceptaculi magnitu-
dinẽ adeo multa exiſtit vt ſuffici-
at nec prius abſumatur q̃ tempore
hyberno rurſũ pluuia aqua ſuper-
ueniat: abſq; vlla itercapedine flu
ere dicũt. Cõtra qui minora habẽt
cõceptacula: hos ob aquæ pauci-
tatẽ ante aſſiccari/euacuato nimi-
rũ vaſe/ q̃ cœleſtis ſuperueniat a-
qua. Atqui liquet q ſi quis velit/ſi
cto ante cõſpectũ veluti ſuſcepta-
culo qd per ſingulos dies fluentẽ
cõtinẽter aquã capiat/aquæ mul-
titudinẽ cõtẽplari: tota quæ efflu
it i annum aqua recepta/ magni-
tudine molẽ terræ exuperabit/ aut
certe parũ deficiet. Attamẽ cõplu-
ra eiuſmodi in plęriſq; terræ parti-
bus euenire: cõſtat. Verũeniuero
abſurdũ fuerit: ſi quis nõ putet eã-
dem ob cauſã ex aere aquã etiã in
terræ viſceribus naſci/ ob quã ſu-
pra terrã fieri aſſolet. Quare ſi hic
aer ad vaporis naturã accedẽs/ob
frigus in aquã dẽſeſcit: idẽ hoc ab
ea quoq; q̃ in terra eſt frigiditate
euenire ac fieri/& nõ ſolũ aquã eã
quæ in illa ſeq̃ſtrata ſit fluere/ ſed
cõtinue fieri cẽſeam9 operęp̃ciũ ẽ.

Tral.ve.ex græ.recog.

palam q leue dictum hoc/ erit menda-
cium. Quoniam hoc quidem optimam
habet conſiderationem: quid eſt vẽtus/
& quomodo fit/ & quid eſt mouens/ &
vnde principium ipſorum/ & vtrũ quẽ-
admodum ex vaſe oporteat accipere
fluentem ventum/ & eouſq; fluere do-
nec vtiq; euacuatum ſit vas/ velut ex v-
tribus emiſſum/aut quemadmodũ pi-
ctores pingũt ex ſeipſis principiũ emit
tẽtes. ℂSimiliter autẽ & de generatio- 43
ne fluuiorũ: videtur qbuſdã ſe habere.
Eleuatã eni a ſole aquã/ iterũ plutã cõ
gregatã ſub terra/ fluere vt ex vẽtre ma
gno: aut omnes ex vno/aut aliũ ex a-
lio. & nõ fieri aquã vllã: ſed collectã ex
hyeme in talia ſuſceptacula/ hanc fieri
multitudinẽ fluuiorũ. Quapropter: &
maiores ſemper hyeme fluere q̃ ęſtate.
Et hos qdẽ eſſe perpetuos: hos autẽ nõ
perpetuos. Quorũ eni propter magni-
tudinẽ vẽtris/multa collecta aqua eſt vt
ſufficiat & non prius conſumatur q̃ ſu-
perueniat imber in hyeme iterũ: hos q-
dẽ ꝑpetuos eſſe ſine fine. Quibuſcunq;
autẽ minora ſuſceptacula ſunt: hi pro-
pter paucitatẽ aquę exſiccãtur anteq̃ ſu
perueniat aqua de cœlo/ euacuato va-
ſe. Quãuis manifeſtũ eſt q ſi quis velit/
faciẽs velut ſuſceptaculũ prę oculis/coti
dianæ aquæ fluentis cõtinue intelligere
multitudinẽ: excedet vtiq; magnitudi-
ne/terræ molẽ/vel nõ multũ deficiet/ſu
ſcepta oĩs fluẽs aqua per annũ. Sed pa-
lã: q accidũt quidem & multa talia in
multis locis terræ. Verũ incõueniẽs eſt
ſi quis non putet propter eandem cau-
ſam aquam ex aere fieri propter quã
quidẽ ſuper terrã/ & in terra. Quare ſi
& ibi propter frigiditatẽ conſtat vapo
rizãs aer/ in aquã: & ab ea quæ i terra
frigiditate idẽ hoc oportet putare acci-
dere & fieri. & nõ ſolũ ſegregatã aquã
in ipſa & hanc fluere: ſed fieri cõtinue.

Cap. 13

Tral. ve. ex græ. recog.

Amplius autem non fiente ſed exiſtente aqua quotidie: nõ tale eſſe principium fluuiorum/ veluti ſub terra ſtagna quædã ſegregata/ ſicut quidã dicunt. ſed ſimiliter ſicut & in eo qui eſt ſuper terram loco/ paruæ cõſiſtũt guttæ/ & iterum ipſæ cum alijs/ ac tandẽ cũ multitudine deſcẽdit pluta aqua: ſic & in terra ex paruis cõſtillari primo/ et eſſe velut ſcaturigines in vnũ terræ/ prin-
44 cipia fluuiorũ. ❡Manifeſtat autẽ: ipſũ opus. Qui enim aquæ ductus faciunt: humilibus & defoſſis deducunt/ quaſi vtiq; ſudãte terra ab excelſis. Quapropter & rheumata fluuiorũ: ex mõtibus vidẽtur fluentia. Et plurimi & maximi fluuij: fluunt ex maximis mõtibus. Similiter autẽ & fõtes plurimi: mõtibus & locis altis vicini ſunt. in cãpeſtribus autẽ: ſine fluuijs pauci fiũt õnino. Mõtana enim & alta loca/ velut ſpõgia/ ſuperſuſpẽſa: ſecũdũ modica quidem/ in multis autẽ locis producũt & cõſtillãt aquã. ſuſcipiunt enĩ: aduenientis aquæ magnã multitudinẽ (quid enim differt concauam & ſupinam: aut conuexam peripheriã eſſe & gibboſã: vtroq; enĩ modo: æqualẽ molem compræhendet corporis) & aſcendentẽ vaporẽ infrigidant/ & condenſant iterum in aquam. Quapropter: quẽadmodum diximus/ maximi fluuiorũ/ ex maximis vidẽtur fluentes mõtibus. Palam autẽ eſt hoc conſiderantibus terræ periodos. has enim inquirendo a ſingulis: ſic deſcripſerunt/ quoſcunq; nõ accidit ipſoſmet vidiſſe et dicere. In Aſia igitur: plurimi ex Parnaſo vocato monte videntur fluentes/ & maximi fluuij. Hic autẽ mõs: dicitur eſſe maximus omniũ qui ad orientẽ hyemalẽ. tranſcendenti enim iã hunc: apparet mare qđ extra eſt/ cuius terminus nõ palã his qui hinc. Ex hoc igitur fluũt & alij fluuij: & Bactrus &

ASIA

Paropaniſus

Bactrus

Vatablus

Pręterea: dato φ aqua cotidie ortũ nõ ſubeat ſed in ratione rerum ſit: haudquaq̃ tale eſſe fluuiorum exordiũ/ nimirũ ſtagna quædam ſub terra ſemota vt quidam aiũt/ oportet, ſed vt in eo quoq; qui eſt ſupra terrã loco/ exiguæ aſpergines coagmẽtãtur/ quæ rurſũ alijs coeũt/ & tãdẽ copioſus imber decidit: ſic etiã in terra grandiores guttas ex paruis factas ſtillare primũ/ necnõ fluuiorũ principia eſſe quaſdã veluti ſcaturigines aquarũ q̃ in vnã aliquã terræ partẽ cõcurrãt. ❡Quod: experiẽtia ipa declarat. Nã qui aquę ductus ſtruũt: ſcrobibus atq; cuniculis aquã deducere/ tanq̃ ab excelſis ſudante terra/ ſolẽt. Quocirca & amnium fluxus: e mõtibus cortiuari cernũtur. Atq; plurimi & maximi amnes: e maximis defluũt mõtibus. Pari modo & montibus locisque excelſis: vicini ſunt fõtes plurimi. in planis vero latiſq; campis: pauci admodũ ſine fluuijs fiunt. Mõtana ſiquidẽ & ædita loca tanquã ſpõgia quædã locis incũbẽtia humilibus: pauxillatim quidem/ ſed multis ex partibus effundunt ſtillãtq; aquã. Nã & magnã aquæ ex alto cadentis copiam intra ſe admittũt (quid enim itereſt: cõcauane ſit & ſupina/ an deuexa & prona montiũ circũferẽtia/ vtroq; enĩ pacto: æqualẽ corporis molẽ amplectetur) & vaporẽ egredientẽ in ſublime frigefaciũt/ rurſumq; in liquorem cogũt. Quocirca: amniũ maximi (ſicuti diximus) e maximis profluere montibus vidẽtur. quod/ hiſce qui terræ ambitus contẽplantur: perſpicuũ exiſtit. Etenĩ vniuerſi quos nõ cõtigit dicentes eoſdẽ & ſpectatores fuiſſe: ex hiſce quæ a ſingulis percontando acceperunt/ eos ad hunc deſcripſere modũ. In Aſia igitur: e mõte Paropaniſo plurimi maximiq; amnes defluere viſuntur. Cæterũ hic: cõmuni conſenſu/ omnium eorũ maximus eſt qui ad hybernũ vertuntur orientẽ. Nã eo iã ſuperato: exterũ mare cernitur/ cuius finem qui citra incolũt haudquaquã habent perſpectum. Ex hoc itaque: inter cæteros amneis/ Bactrus &

Vatablus

Choaſpes & Araxes defluūt/a quo
Tanais q pars eius eſt/in Męotin
lacū continuatur. Fluit etiam: & In-
dus ex eo monte/maximū ex om
nibus fluminibus aquarū agmen
euoluēs. Ex Caucaſo vero: & plæ
riq; alij tā numero q̄ mole exupe-
rantes defluūt/ & Phaſis. Cauca-
ſus autē: mons eſt/ eorū qui ad
æſtiuum ſolis exortū vergūt/mul-
titudine pariter atque celſitudine
maximus. Celſitudinis autē argu
mētū: inde colligi poteſt. Nā/ tū
ab eo loco quem Bathea (hoc eſt
Profunda) Pōti vocāt/tum ab hiſ
ce qui Męotici lacus oſtium naui-
gio ſubeūt: cernitur. Præterea: ſū-
mæ eius partes noctu/ mane inq̄
& veſperi/ ad tertiā vſq; partē ra-
dijs illuſtrantur ſolaribus. Multitu
dinis vero: quia cū multas ſedes
habeat in quibus & populos mul
tos inhabitare/ & lacus magnos
eſſe dicant/attamē eas omneis ad
ſummū vſq; cacumē cognitas eſ-
ſe aſſerūt. Porro ex Pyrenæo (hic
autem: mōs eſt Celticę regionis/
æquinoctialem occaſum ſpectās)
Iſter & Tarteſſ9 defluūt. hic/ extra
Herculis colūnas: ille/ totam in-
terfluens Europā in Pontū effun-
ditur Euxinū. Ex cæterorū autem
amniū numero: plurimi ad ſeptē-
trionē e mōtibus Hercynijs pro-
fluunt/qui tā altitudine q̄ multitu
dine maximi in hoc tractu haben
tur. Sub ipſo autē ſeptentrione vl
tra extremā Scythiā: mōtes Rhi-
phęi appellati/ſiti ſunt. de quorū
magnitudine: fabuloſa admodū
ſunt quę ferūtur. Plurimi igitur/&
cęterorum poſt Iſtrum fluuiorum
maximi: inde (vt aiunt) effluūt.
Simili autē modo in ipſa quoq;
Africa: alij/Aegon atq; Nyſes ex
Aethiopū mōtibus defluunt / alij
qui inter celebratos maximi ſunt/
amnis inquā Chremetes nomine
qui in exterum mare exoneratur
& Nili fluentū primū e mōte cui
Argenteo nomen eſt/ ortū habēt.
Ex hiſce autē qui Græciam allu-
unt: Achelous e Pindo / vnde &
Inachus/effluit. At Strymon/ Ne
ſtus / & Hebrus qui tres numero
omnes ſunt: e Scombro ducunt
originem. Multa item flumina: ex

Tral. ve. ex græ. recog.

Choaſpes & Araxes. Ab hoc autem
diuiditur Tanais/ pars exiſtens: in Mę
otidē paludem. Fluit autē & Indus ex
ipſo: omniū fluuiorū rheuma plurimū.
Ex Caucaſo autē: & alij fluūt multi &
ſecundū multitudinē & ſecūdū magni-
tudinē excedētes/ & Phaſis. Caucaſus
autē: maximus mōs eſt eorū qui ad o-
rientē æſtiualē/ & multitudine & alti-
tudine. Signa autē altitudinis quidem:
quia videtur & a vocatis Profundis/et
& a nauigantibus in ſtagnum. Adhuc
autem: illuſtrantur ſole ipſius ſummi-
tates vſq; ad tertiam partem / nocte et
ab aurora & iterum a veſpera. Multi-
tudinis autem: quia multa habens iu-
ga in quibus & gentes habitant mul-
tæ/ & ſtagna eſſe aiūt magna/ attamē
omnia iuga eſſe aiunt manifeſta vſq;
ad vltimum verticem. Ex Pyrenęo au-
tem (hic autem: eſt mons ad occiden-
tem æquinoctialem in Celtica) fluunt
Iſter & Tarteſſus. iſte q̄dē/ extra Co-
lumnas: Iſter autem/ per totam Eu-
ropam in Pōtum Euxinum. Aliorum
autem fluuiorum: plurimi ad arctum/
ex montibus Arcynijs. Hi autem: &
multitudine & altitudine maximi circa
locum hunc ſunt. Sub ipſa autē vrſa ſu
per vltimā Scythiā vocatæ Rhipæ: de
quarū magnitudine ſermones qui di-
cuntur valde ſunt fabuloſi. Fluunt igi-
tur plurimi & maximi poſt Iſtrum ali-
orum fluuiorum hinc: vt aiunt. Simili-
ter autem & circa Libyam: hi quidem
ex Aethiopicis mōtibus/ & Aegon &
Nyſes/ hi autē maximi diuulgatorū &
Chremetes vocatus q in exterius mare
fluit et Nili fluxus prim9 ex Argēteo
vocato mōte. Eorū aūt qui circa Hella
nicū locū: Achelous quidē ex Pindo/et
Inachus hinc. Strymon autem & Ne-
ſtus & Hebrus ōnes tres exiſtentes: ex
Scombro. Multi autem fluxus: & ex

Choaſpes
Araxes
Tanais
Indus
Caucaſus
Phaſis
EVROPA
Celtica
Pyrenæus mons
Iſter
Tarteſſus
Hercynij montes
Scythiæ Rhiphęi montes
AFRICA
Aethiopici montes
Aegon
Nyſes
Argenteus mons
Chremetes
Nilus
Græcia
Pindus
Achelous
Inachus
Scombrus
Strymon
Neſtus
Hebrus

Cap. 13

Rhodope

Tral. ve. ex græ. recog.

Rhodope ſunt. Similiter autem & aliós fluuios inueniet quis vtiq; fluentes: ſed teſtimonij gratia hos diximus. quoniam & quicunq; ipſorum fluūt ex paludibus: paludes ſub montibus poſitas eſſe accidit omnes fere/ aut ſub locis altis ex appoſitione. Q̄ꝫ igitur non oportet putare ſic fieri principia fluuiorum vt ex determinatis ventribus: manifeſtum. Neque enim vtiq; ſufficiens eſſet locus terræ/ vt ita dicam/ ſicuti neq; nubium: ſi exiſtentem oporteret fluere ſolum/ & nō hæc quidem deficeret/ hæc autem fieret/ ſed ſemper ab exiſtēte acciperetur. Et ſub montibus eſſe fontes: atteſtatur ꝙ quia confluit ad modicum & paulatim/ ex multis ſcaturiginibus diſtribuit locus. & fiunt ſic: fontes fluuiorū. Verū & talia eſſe loca habētia multitudinem aquæ veluti ſtagna/ nichil inconueniens eſt/ ſed nō tāta vt hoc accidat: nichil magis q̄ ſi quis putet manifeſtos eſſe fontes fluuiorū. fere enim: ex fontibus plurimi fluunt. Simile igitur eſt: illa & hos putare eſſe corpus aquæ omne. Q̄ꝫ autem ſint tales fauces & voragines terræ: manifeſtant abſorpti fluuij. Accidit autem hoc: in multis locis terræ/ vt Peloponeſi plurima talia circa Arcadiā ſunt.

Peloponeſus

Arcadia

Cauſa autem eſt: quia montoſa exiſtens non habet effluxus ex alueis in mare. repleta enim loca/ & non habentia effluxum: ipſis inueniunt tranſitum in profundum/ cogente deſuper adueniente aqua. Circa igitur Helladem: parua talia omnino ſunt facta.

Græcia

Caucaſus

Sed eſt ſub Caucaſo ſtagnū: quod vocant qui ibi/ mare. hoc enim multis fluuijs et magnis ingredientibus: non habens effluxum manifeſtū/ deriuat ſub terra/ iuxta Coraxos/ circa vocata Profunda Ponti. hæc autē ſunt: infinita quædā maris profūditas. nul-

Coraxi

Bathea Pō ti

Vatablus

Rhodope cooriūtur. Atq; ſimiliter cęteros quoq; amneis fluere quiſpiā depręhendat: verū teſtimonij gratia hoſce diximus. Quicunq; enī amnes e paludibus fluere videntur: ex eiuſmodi profecto reddūtur/ quas fere omneis ſub mōtibus/ aut locis quæ molliter aſſurgunt/ eſſe ſitas cōtingit. Q̄ꝫ igitur cenſendū non ſit fluuiorū primordia haud ſecus q̄ ex ſequeſtratis qbuſdā cauernis fieri: cōſtat. Nec enī terræ locus vt ita dixerim ſufficeret/ quemadmodū nec nubiū: ſi eā dūtaxat quæ eſt in ratione rerū fluere oporteret/ nec elaberetur vna quidem & altera turſum gigneretur/ ſed ſemper ex ea quę in rerū natura exiſtit/ promeretur. Itē illud ad montium radices fonteis eſſe: teſtatur locū aquam propterea diſtributim reddere/ ꝙ ea ad exiguū quid ac paulatim ex multis confluat guttulis. Qua etiā ratione: amniū fontes effici conſueuere. Verūenimuero & talia eſſe loca ceu ſtagna quæ aquarū multitudinem cōtineāt/ ſed nō tanta vt illud accidere queat: haud quaq̄ magis fuerit abſurdū/ q̄ ſi quis fluuiorū fonteis manifeſtos eſſe putet. fere enim: e fontibus plurimi effluūt. Cenſere igitur ſtagna & itidem fontes/ vniuerſum aquarum corpus eſſe: ſimile exiſtit. Q̄ꝫ autē terra taleis habeat hiatus atq; diſceſſiones: flumina ipſa quæ ſeſe condūt/ declarant. quod quidem: multis in locis terræ accidit. vt in Peloponeſo. plurima enim ſūt eiuſmodi: circa Arcadiā. Cauſa autem eſt. Nā quia montoſa eſt: ex alueis in mare effluxum nullū habet. oppleta namq; loca & effluxū minime habētia: amnibus trāſitū in imū inueniūt/ vim afferēte ea quæ ex alto aduenit aqua. In Græcia igitur: parua admodū talia fiunt. At ſub mōte Caucaſo ſtagnū exiſtit: quod accolæ mare vocitāt. id enī multis fluminibus ijſq; ingentibus receptis: manifeſtū non habens effluxū terrā ſubit/ ac demum iuxta Coraxos circa vocata Bathea Ponti/ acceptas euomit aquas. hæc autem ſunt: immēſa quædam altitudo maris. Nā

nemo vnquam: vadū demiſſo fu-
ne reperire quiuit. Hic itaq; longe
a continenti trecentis fere ſtadijs:
lōgo tractu / non tamen continuo
ſed tripartito/ potulenta redditur
aqua. Item amnis quidam haud
quaq̄ Rhodano minor: in agro Li
guſtico abſorbetur/ rurſūq; alio in
loco emergit. Rhodanus autem:
fluuius eſt qui non niſi nauigio
tranſmitti poteſt. CAP. XIIII.

Porro nō ſemper eas-
dē telluris loca / vel
aquoſa ſunt/ vel ari-
da: ſed mutationem
iuxta amnium ortū
ac defectū/ ſubeunt. Et ideo: q̄ cō-
tinēti vicina ſūt & quę mari/ pmu
tari ſolēt. nec ſēper hæc/ terra: illa/
mare omni permanēt tēpore. ſed
vbi terra erat/ illic mare naſcitur:
& vbi nunc mare eſt/ illic rurſum
terra erit. ordine tamen quodā ac
ambitu: fieri iſta exiſtimādū eſt.
Horum autē principium cauſaq;
exiſtit: ꝙ interiores quoq; telluris
partes/ perinde atq; animantium
plantarumq; corpora/ iuuētutem
atq; ſenectutem habeant. Verum
iſtis / hoc per partem ſubire / ne-
quaquam contingit: ſed ſimul to
tum iuueneſcat atque ſeneſcat ne-
ceſſe eſt. terræ: particulatim hoc
idem/ ob frigus atq; calorem acci
dit. Hæc igitur: accreſcere ſimul
atq; decreſcere propter ſolis calo-
rem conuerſionemq; aſſolent. Qua
etiā de cauſa: telluris quoq; par-
tes/ vireis ſibi vēdicant differētes.
Proinde: ad aliquod vſq; tempus
aquoſa permanere queunt/ dein-
de aſſiccantur atq; ſeneſcunt rur-
ſum. Alia porro loca: reuiuiſcunt/
& ſecundum partem aquoſa red-
di ſolent. Sed cum loca aridiora
ſunt: fontes deleantur neceſſe eſt.
quæ cum accidunt: amnes primū
e magnis puſillos fieri/ deinde tā-
dem inareſcere oportet. Quineti-
am cum amnes alio commigrāt/
& hinc quidem euaneſcunt / ſed
alijs in locis pari magnitudine e-
rumpunt: permutari mare neceſ-
ſario accidit. Vbi eni mare fluui-
orum auctu redundat: inibi/ cum
recedit/ aridam committat neceſ-
ſarium exiſtit. contra vbi mul-

lus enim vnq̄ qui tentauerit: potuit ter-
minū inuenire. Hic autē longe a terra
fere ad trecenta ſtadia: potabilē reddūt
aquā ad multū locū / non autē cōtinue
ſed in tres partes. Et circa Liguſticā: nō Liguria
minor Rhodano abſorbetur quidā flu Rhodanus
uius/ & iterū egreditur ſecūdū alium lo-
cum. Rhodanus autem: fluuius eſt na-
uibus tranſmeabilis. CAP. XIIII.

Non ſemper autē eadē lo- 14
ca terræ/ neq; aquoſa ſūt
neq; arida: ſed permutā-
tur ſecūdum fluuiorū ge
nerationes & defectus.
Quapropter: & quę ſunt
circa aridam permutātur / & quæ circa
mare. & non ſemper hæc quidem ter-
ra/ hæc autē mare perſeuerāt ōni tēpo-
re: ſed fit mare quidē vbi arida/ vbi autē
nunc mare hic iterum terra. ſecundum
quēdā tamē ordinē putare oportet hoc
fieri: & periodū. Principiū autē horum
& cauſa eſt: ꝙ & terræ interiora ſicuti
corpora plantarū & animaliū/ ſtatū ha
bent & ſenectutē. Sed iſtis quidē nō ſe-
cundū partē hæc accidit pati/ ſed ſimul
totū in ſtatu eſſe & decremētū pati ne-
ceſſariū eſt. terræ autem hoc fit ſecundū
partē: propter frigus & caliditatē. Hæc
igitur & creſcūt & minuuntur: propter
ſolem & circulationē. propter hæc autē:
& virtutē partes terrę accipiūt differētē.
Quare: ad tēpus aquoſa poſſūt ꝑmane-
re/ deinde exſiccātur & ſeneſcunt iterū.
Alia autē loca: viuificantur / & aquoſa
fiūt ſecundū partē. Neceſſe autē eſt: lo-
cis factis ſiccioribus/ fōtes exterminari.
his autem accidentibus: fluuios primo
quidē ex magnis paruos / deinde tandē
fieri ſiccos. Fluuijs autē trāſmutatis/ &
hinc quidē exterminatis/ in alijs autem
proportionaliter factis: ꝑmutari mare.
Vbi eni excreſcēs a fluuijs/ abūdauit: abſ
cedēs/ aridā facere neceſſariū eſt. vbi au-

Cap. 14.

Tral.ve.ex græ.recog.

tẽ fluxibus abundãs/ exſiccabatur: affu-
ſum/ iterũ hic ſtagnare. Sed propterea
ꝙ fit oĩs naturalis circa terrã generatio
per ſucceſſionẽ & in temporibus lõgiſſi-
mis ad noſtrã vitã: latent hæc facta. &
prius omniũ gentiũ interitus fiũt & cor
ruptiones: q̃ memoretur horũ permuta
tio a principio ad finẽ. Maximæ igitur
corruptiones fiũt & citiſſimæ in prælijs:
aliæ autem infirmitatibus/ hæ autẽ ſte-
rilitatibus. & in his: hę quidem magnę/
hę autem ſecundũ modicũ vt lateãt ta-
lium gentiũ etiã tranſmigrationes. pro-
pterea ꝙ hi quidem derelinquunt regi-
ones: hi autem permanent vſq; ad hoc/
donec vtiq; non amplius poſſit alere re
gio multitudinẽ vllã. A prima igĩt deſer
tione ad vltimã: par eſt fieri lõga tẽpo-
ra/ ita vt nullus meminerit/ ſed ſaluatis
adhuc permanentibus/ obliuionẽ factã
eſſe propter tẽporis multitudinem. Eo-
dẽ autẽ modo oportet putare: & inha-
bitationes latere/ quando primum fa-
ctę ſunt gentibus ſingulis in permutatis
& factis ſiccis ex paludoſis & aquoſis.
Eteni hic paulatim in multo fit tẽpore
additio: vt nõ ſit memoria qui primi/ &
quãdo/ & qualiter ſe habẽtibus locis/ ve
Aegyptus nerũt. vt accidit & circa Aegyptũ. Ete-
nĩ hic locus ſemper ſiccior videtur fieri:
& tota regio fluuij atterratio eſſe Nili.
Propterea autem ꝙ paulatim exſiccatis
paludibus/ propinqua inhabitata ſunt:
ex temporis longitudine ablatũ eſt pri-
Oſtia Nili cipiũ. Videtur igitur & ora omnia/ ex-
Canobicũ cepto vno canobico: manufacta/ & nõ
Thebæ fluuij exiſtẽtia. Et antiquitus/ Aegypt9:
Homerus Thebę vocatę. Inſinuat autẽ et Home-
rus: ſic recens exiſtẽs (vt ita dicã) ad ta
Memphis les permutationes. illius enim loci facit
mẽtionẽ: tanq̃ nõdũ Mẽphi exiſtente/
aut omnino/ aut non tanta. Hoc autẽ:
par eſt ſic accidere. Inferiora enĩ loca:
ſuperioribus poſterius habitata fuere.

Vatablus

ſis ſcatẽs fluxibus aſſiccatur: inibi
rurſum/ cum accedit/ ſtagnare.
At quia omnis quæ circa terram
fit generatio/ non niſi ſucceſſio-
ne & tempore reſpectu vitæ no-
ſtræ oppido q̃ longo/ fieri ſolet:
illa nobis haudquaq̃ aduertenti-
bus fiunt. Atq; prius gentes vni-
uerſæ intereunt pereuntque: q̃ ho
rum mutatio ab initio ad finem
vſq; memoria teneri queat. Maxi
mas itaq; celerrimaſq; clades prę-
lia aduehunt/ alias morbi/ nõnul-
las ſterilitates. & hæ: quaſdã ſta-
tim magnas/ quaſdam lentas a-
deo vt talium quoq; gentiũ trãſ-
migrationes nos lateãt. propter-
ea ꝙ alij regionẽ deſerunt: alij eo
vſq; ſuſtinẽt quoad nullã ampli-
us multitudinem alere regio que-
at. Inter primã igitur nouiſſimãq;
loci derelictionẽ: tẽpora interue-
niãt adeo lõga par eſt/ vt nemo
meminiſſe poſſit/ immo icolumi-
bus etiãnũ hiſce qui remãſerint/
lõgi tẽporis iniuria obliuio irrepſe
rit. Eodẽ autẽ modo latere quoq;
exiſtimandũ eſt: quãdo primũ ſin
guli populi quæ ꝑmutata eſſẽt/ &
arida e paluſtribus aquoſiſque fa-
cta/ inhabitare cœperint. Hic enĩ
incremẽtũ paulatim multo in tẽ-
pore fieri aſſolet: ita vt memoriã
diffugiat quinã primũ/ quo tem-
pore/ & qualiter habentibus locis
venerint. ſicut & circa Aegyptum
accidit. Etenim locus iſte totaq; re
gio quæ fluminis tãtũ inuectu na
ta eſt: ſemper aridior effici vide-
tur. At propterea ꝙ paulatim a-
reſcẽtibus paludibus vicina loca
incoli cœpere: tẽporis longitudo
initiũ obliterauit. Oĩa igitur Nili
oſtia/ præter vnũ Canobicũ: ma
nu inſtituta/ nõ ab amne facta/ vi
dẽtur. Quinetiã: antiquitus tota
Aegyptus/ vrbe quã Thebas vo-
cãt/ cõſtabat. id quod & Home-
rus declarat: qui non adeo mul-
to (vt ita dixerim) poſt eiuſmo-
di mutationes floruit. Nam loci il
lius mentionẽ facit: tanq̃ necdũ/
aut omnino/ aut certe tãta exiſtẽ-
te Memphi. Par eſt autem: id ad
hunc contingere modum. Siqui-
dem: humilia loca mortales po-
ſterius incolere cœperũt/ q̃ ædita.

Vatablus

Nam ea loca quæ cœno quod amnis ſubinde conuchit / viciniora ſũt: diutius paluſtria ſint neceſſe eſt / propterea ꝙ ſemper extrema plenius allui ſolẽt. at: id mutatur/ atq; rurſum in melius euadit. Nã quę inareſcũt loca: ad bene habendum properant. At q̃ prius erãt bene tẽperata: ſi inſuper aſſiccẽtur/ tũ deteriora fiũt. id quod: Græcię & circa Argiuorũ et Mycenæorũ regionẽ vſu euenit. Eteni Troianis tẽporibus Argiuorũ regio / ꝙ paluſtris eſſet/ pauculos alere poterat. contra Mycenæorum ager: pulchre habebat. ideoq; honoratior habebatur. Nũc autẽ: ediuerſo/ ob quã diximus cauſã. Nã hæc: ſterilis facta eſt/ atq; admodum inaruit. illius quæ tunc erant ſterilia/ ꝙ aquis eſſent obruta: nũc fertilia ſunt effecta. Quod igitur in illo loco qui paruus eſt accidit: hoc idem etiã circa loca magna/ regioneſq; integras accidere cenſeamus oportet. Sed qui pauca reſpiciũt: vniuerſi mutationem/ quaſi cœlũ ortũ ſit/ cauſam eſſe eiuſmodi affectuũ arbitrãtur. Quocirca & mare ipſum/ minus fieri quatenus ſiccet/ aiũt: ꝙ nũc plura loca q̃ prius/ ita ſeſe habere cernãtur. At hoc: partim verũ eſt/ partim nõ verũ. Multa eni ſunt: quæ prius erãt aquoſa/ nũc autẽ cõtinẽti addita ſũt. Sed & cõtra res agit. Nã ſi cõſiderare velint: mare/ terrã multis i locis occupaſſe cõperiẽt. Attamẽ: huiuſce rei cauſa/ ad mũdi generationẽ haudquaq̃ referẽda eſt. Ridiculũ eni foret: ob paruas breueſq; mutationes/ vniuerſũ mouẽri aſſerere. Porro terræ moles atq; magnitudo: ad totũ cœlum nihil profecto exiſtit. ℭ Verũ horũ oim cauſã exiſtimemus oportet/ ꝙ vt elapſis certis tẽporum ſpacijs/ iter anni tẽpora hyems: ita magno quodam circuitu/ hyems magna & imbriũ exceſſus fieri ſoleat. At hic: non ſemper eiſdẽ in locis efficitur/ ſed perinde vt vocatũ diluuiũ quod tempore Deucalionis accidit. Eteni hoc circa Græciam maxime / &

Tral. ve. ex græ. recog.

Paludoſa enim/ ad amplius tẽpus neceſſariũ eſt eſſe propinquiora atterrationi: propterea ꝙ ſtagnant in vltimis ſemper magis. permutatur autem hoc: et iterum apte habet. deſiccata enim loca: veniunt ad bene habendum. Quæ autem prius erant bene temperata: ſuperexſiccata aliquando fiunt deteriora. quod quidem: accidit Helladi & circa Argiuorum & Mycenæorum regionem. *Hellas* Troicorum enim tẽpore: Argia quidẽ quia paludoſa erat/ paucos poterat alere. *Argia* Mycenęa autem: bene habebat. quapropter: honoratior erat. *Mycenęa* Nũc autem cõtrariũ: propter dictam cauſam. hæc enim: inutilis facta eſt/ & ſicca prorſus. illius autem/ ea quæ tũc propterea ꝙ ſtagnabãt/ inutilia erãt: nunc vtilia facta ſunt. Sicut igitur/ in hoc loco accidit exiſtente paruo: idem oportet putare hoc accidere & circa magna loca/ & regiones totas. Qui igitur reſpiciunt ad modicum: cauſam putant taliũ eſſe paſſionum totius mutationem / tanq̃ generato cœlo. Quapropter & mare minus fieri aiunt/ tanq̃ exſiccatũ: quia plura loca apparent hoc paſſa nũc q̃ prius. Eſt autẽ horũ: hoc quidẽ verum/ hoc autẽ nõ verũ. plura enim ſunt: quę prius aquoſa/ nũc autẽ arida. Verũ & cõtrariũ. In multa eni loca / cõſiderãtes inuenient ſuperueniſſe mare: ſed huius cauſam/ non mũdi generationem putare oportet. Ridiculum enim eſt: propter paruas & momentaneas permutationes/ mutare ipſum totum. Terræ autem moles ac magnitudo: nichil omnino eſt ad totũ cœlũ.
46 ℭ Sed omnium horũ cauſam exiſtimare oportet/ quia fit per tempora finita/ vt in temporibus quæ ſecundum annum/ hyems: ſic periodo quadam magna/ magna hyems & exceſſus imbrium. Hic autem non ſemper ſecundum eadem loca: ſed quemadmodum vocatus ſub Deucalione cataclyſmus. *Deucalion* Etenim hic circa Hella-

Tral. ve. ex græ. recog.

nícum locum factus fuit maxime: & hu-
ius circa Helladem antiquam. hæc au-
tem eſt: circa Dodonen & Acheloum.
iſte enim: multis in locis rheuma permu-
tauit. habitabant enim Selli hic: & vo-
cati tunc quidem Græci/ nunc autē Hel-
47 lenes. ¶ Cū igitur factus fuerit talis ex-
ceſſus imbriū: putare oportet ad multū
tempus ſufficere. & ſicut nunc eius quod
eſt fluuiorum hos quidē eſſe perpetuos/
hos autem non/ hi quidem aiunt cau-
ſam eſſe magnitudinem/ ſub terra voragi
num: ita nos magnitudinem altorum lo-
corum/ & ſpiſſitudinem/ & frigiditatem
ipſorum. iſta enim: plurimam & ſu-
ſcipiunt aquam/ & operiunt/ & faciunt.
Quibuſcunque autem paruæ ſuſpenſæ
ſunt montium conſiſtentiæ aut ſpongi-
oſæ & lapidoſæ & argilloſæ: hæc præ-
deficere ſic putare oportet/ in quibus v-
tique facta fuerit talis humidi latio/ vt
perpetuæ ſiant humiditates locorū ma-
gis. tempore autem: hæc exſiccata fa-
cta ſunt magis. altera autem minus/ quę
aquoſa ſunt: donec veniat iterū deſcen-
ſus periodi eiuſdem. Quoniam autem
neceſſe eſt totius quidem fieri quandam
permutationem/ non tamen generatio-
nē et corruptionem: ſi quidē maneat to-
tum/ neceſſe eſt (quemadmodū nos di-
cimus) non eadem ſemper loca humida
eſſe mari & fluuijs/ & ſicca. Manifeſtat
autem: id quod fit. quos enim dicimus
antiquiſſimos eſſe hominum/ Aegypti-
os: horum regio tota facta videtur/ & eſ-
ſe fluuij opus. Et hoc ſecundum regio-
nem ipſam aſpicienti: manifeſtum eſt. Et
quæ circa rubrum mare: argumentum
ſufficiens. hoc enim: regum aliquis ten-
tauit perfodere. non enim paruas vti-
que haberet ipſis vtilitates: nauigabilis
totus locus factus. Dicitur autem pri-
mus Seſoſtris conatus fuiſſe antiquorū:
ſed inuenit mare exiſtens altius terra.

Hellas antiqua
Dodone
Achelous
Selli
Græci
Hellenes
Aegyptus
Rubrum mare
Seſoſtris

Vatablus

eā potiſſimū partē quā antiquā Hellada vocitāt: factum eſt. hęc autē: ea regio eſt quæ circa Dodonen & Acheloū exiſtit. hic ſiquidē: multis i locis defluxū mutauit. Habitabāt eteni inibi Selli: & qui tunc appellabātur Græci/ nūc autē Hellenes. ¶ Cū igitur talis imbriū exuperātia acciderit: ad longū tempus ſufficere cenſeamus oportet. Item/ quēadmodū amplitudinē cauernarū quæ ſub terra ſunt/ cauſam eſſe affirmant cur amniū alij perennes ſint/ alij haudquaquā: ita nos ipſi excelſorū locorum magnitudinem eorumq; denſitatē atq; frigus/ eiuſce rei cauſam eſſe dicimus. hæc eni: aquæ plurimum receptant/ tegunt/ gignunt. Quibuſcunq; autem fluuijs incumbentes montiū productiones/ puſillæ ſunt/ aut fungoſe/ aut lapidoſæ/ aut argilloſæ: hoſce hoc pacto ante deficere putemus oportet/ quā eos in quos humoris delatio fiat eiuſmodi vt magis queat reddere pennes locorū humiditates. hi eni: progreſſu temporis aſſiccari magis videntur. alteri/ nēpe qui aquis abūdāt: minus/ quouſq; circuitus eiuſdē conſtitutio redeat. Cū autē ſit neceſſe quandam eſſe mutationē vniuerſi/ non tamen ortū ac interitū: ſi quidem ipſum permaneat/ neceſſarium eſt (ſicut ipſi dicimus) non ſemper loca eadem mari aut amnibus humectari/ atque ſicceſcere. quod re ipſa quæ fieri aſſolet: liquido conſtat. Tota nāq; Aegyptiorum regio/ quos hominum antiquiſſimos eſſe dicimus: facta/ ac amnis opus eſſe videtur. Idq; regionem ipſam diſpicienti: palā eſt. ¶ Item quæ rubro mari cōtermina ſunt: id abūde indicāt. Nā quidā e regibus: ex eo nauigabilē alueū perducere i Nilū tētauit. is enim per totū qđ inter flumē & rubrū mare itereſt ductus: nō parua ipſis commoda adferret. quod primus veterū Seſoſtris aggreſſus fuiſſe memoratur: ſed excelſius mare rubrū cōperit ꝗ terram Aegypti.

Vatablus

Quamobrem ille prius/ & mox Darius fodere deſijt: vt ne immiſto mari corrumperetur aqua Nili. Patet igitur: hæc omnia/ vnū mare cōtinuū fuiſſe. Quocirca & Libya regio illuſtrata Ammonis oraculo: humilior videtur atq; depreſſior/ q̄ ſubſidentis loci ratio poſtulet. Perſpicuum enim eſt: ꝙ quia limū aut quippiam eiuſmodi aquarum vis intulit/ ſtagna facta ſunt/ & tellus arida. ꝙq; inibi relicta ſtagnāſq; aqua: ſucceſſu temporis aſſiccata/ iam prorſus euanuit. At vero & quæ ad Męoticū lacū pertingunt: amnium conuectu intātum excreuere/ vt naues multo minores nunc q̄ anno abhinc ſexageſimo/ quæſtus gratia ingrediantur. Quare ex hoc ratiocinari promptū eſt: ꝙ vt a prima ſtatim origine pleriq; lacus/ ita & hic quoque amnium opus ſit/ ꝙq; tandem vt totus aſſiccetur ſit neceſſe. Præterea Boſphorus aſſidue fluit: ꝙ ille limo oppleatur. Atq; quonam pacto hęc contingant: ipſis quoque oculis adhuc contueri licet. Nam poſtea q̄ fluxus citra Aſiā littus ſecerat: quod ab eo ad Aſiam interueniebat/ paruum initio ſtagnum efficiebatur/ mox inareſcebat. poſtea vero: littus aliud citra littus illud/ & citra ſtagnū ſtagnum emergebat/ idque ſemper ad hunc modū eueniebat ſimiliter. Hoc autem cum ſępenumero fiat: neceſſe fuerit vt procedente tempore tanquam flumen euadat/ quod tandem etiā exiccabitur. ¶ Patet igitur cū tēpus nunquam deficiat/ & vniuerſum ſempiternū ſit: nec amnem Tanain/ nec Nilum ſemper fluxiſſe/ ſed loca vnde profluunt fuiſſe olim arida. nam eorū opus/ terminū habet: tempus/ non habet. Id qđ: ſimiliter & de cæteris quoq; fluminibus dicere congruet. At vero ſi amnes ortum habeant atq; occaſum/ nec ſemper eadem terræ loca ſcateant aquis: ipſū quoq; mare ſimili modo mutari oportet. quod cum aſſidue alia deſerat/ alia in-

Tral. ve. ex græ. recog.

Quapropter & ille primo/ & Darius po- Darius
ſterius ceſſauit fodere: vt non corrum-
peretur fluxus fluuij/ commiſto mari.
Manifeſtum eſt igitur: ꝙ mare vnū hæc
omnia continuum erant. Quapropter &
quæ circa Libyam Ammoniam regio- Libya
nem: humiliora videntur & profundio-
ra præter rationem inferioris regionis.
Palam enim ꝙ atterratione facta: facta
ſunt ſtagna & arida. tempore autem fa-
cto: derelicta & ſtagnans aqua deſicca-
ta/ eſt iam annichilata. At vero & quæ
ſunt circa Męotidem paludem: creuerūt Mæotis
atterratione fluuiorum tantum/ vt multo
minores magnitudine naues nunc inna-
tent ad quęſtum/ q̄ anno ſexageſimo.
Quare ex hoc facile eſt proportionali-
ter accipere: ꝙ vt primo multa ſtagno-
rū/ ita & hoc/ opus eſt fluuiorum/ & tā-
dem neceſſe eſt totum fieri ſiccum. Ad-
huc autem Boſphorus ſemper quidē flu- Boſphorus
it: propterea ꝙ atterratur. Et eſt adhuc
hæc oculis videre: quo accidunt modo.
Quando enim ab Aſia interceptionem
faciebat fluxus: quod erat poſterius: ſta
gnum factum fuit paruum primo/ de-
inde exſiccatum fuit. poſt hoc autem:
alia ab hac interceptio/ & ſtagnum ab
hoc/ & hoc ſemper ſimiliter ſic accidit.
Hoc autem facto ſæpe: neceſſe tempo-
re procedente veluti fluuium fieri/ tan-
dem autem & hunc ſiccum. ¶ Mani- 48
feſtum igitur/ quoniam quando tempus
non deficit/ & totum eſt æternum: ꝙ ne
que Tanais/ neq; Nilus ſemper fluxit/ Tanais
ſed erat aliquando ſiccus locus vnde flu- Nilus
unt. opus enim ipſorum habet terminū:
tempus autem non habet. Similiter au-
tem hoc: & in alijs fluuijs congruet di-
cere. At vero ſi quidem fluuij fiunt &
corrumpuntur/ & non ſemper eadem
loca terræ ſunt aquoſa: & mare neceſſe
eſt permutari ſimiliter. mari autem hæc
quidem deſerente/ hæc autem ſupergre-

Tral. ve. ex græ. recog.

diente ſemper: manifeſtum eſt ꝙ totius terræ non ſemper eadem/ hæc quidē ſūt mare/ hæc autem arida/ ſed permutantur tempore omnia. Cur igitur terræ nō ſemper eadē aut arida ſunt aut nauigabilia/ & propter quam cauſam hæc accidūt: dictū eſt. ſimiliter autē & propter quid fluuiorū: hi quidē perpetui ſunt/ hi autem non.

Vatablus

uadat: patet non ſemper vniuerſæ terræ tractus eoſdē/ hos mare/ illos continentem eſſe/ ſed tēpore cūcta permutari. Igitur cur eædem telluris partes nec aridæ ſemper nec itidem nauigabiles exiſtant/ & quā ob cauſam iſta vſu eueniāt/ ſimiliter & cur amnium quidā perennes ſint/ quidam haudquaq̄: dictum eſt.

¶ Tralationis veteris primi libri Meteorologicorum Ariſtotelis/ ex græco recognitæ: finis.

¶ Primi libri Meteorologicorū Ariſtotelis/ Franciſco Vatablo interprete: finis.

¶ Tralatio vetus ſecundi Meteorologicorū Ariſtotelis ex græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetū Epiſcopum Meldenſem.

¶ Meteorologicorum Ariſtotelis/ ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem liber ſecūdus: Franciſco Vatablo interprete.

CAP. I. 1 DE mari autē/ et quæ natura ipſius/ & propter quā cauſam eſt ſalſa tanta aquæ multitudo/ adhuc autem de ea quę a principio generatione: dicamus. Antiqui igitur & verſātes circa Theologias: faciunt ipſius fontes/ vt ipſis ſint principia & radices terrę & maris. Magis tragicum enim ſic & reuerentius exiſtimauerunt forte eſſe quod dicitur: tanquam magna quędam hęc pars totius exiſtēs. et reliquum cœlum totum circa hunc locum conſiſtere/ & huius gratia: tāquam exiſtētem honoratiſſimum & principiū.

2 ¶ Sapiētiores autē humana ſapiētia: faciūt ipſius generationem. Eſſe eni primo humidū omnem locū qui circa terrā eſt:

DE mari autem/ & quænam ſit eius natura/ & quā ob cauſā tā ingens aquarū copia ſalſa ſit/ atque etiam de prima eius generatione: dicendum. Igitur veteres/ quicq; diuina tractant: mari ionteis tribuunt/ vt tā maris q̄ terræ primordia radiceſq; habeant. Sic enim fortaſſe quod dicitur magis tragicū eſſe atq; venerandum arbitrati ſunt: quaſi pars hæc haud parua quædā portio ſit vniuerſi. atq; totum reliquum cœlum: locum hunc ambire dicunt. & ob id: eum honorabiliſſimū eſſe/ rationemque principij ſubire putāt. ¶ At qui humana ſapientia antecellunt: ij mare ortum eſſe ſtatuunt. Aiunt enim: totum eum locū qui circū vndiq; terræ innititur/ principio humidū/

Vatablus

mox feruore ſolis reſiccatum fuiſſe. quod in vaporem tranſit: flatus/ conuerſioneſqꝫ ſolis ac lunę efficere. quod ſupereſt: eſſe mare. Vnde etiam fit: vt mare minus reddi aſſiccatione putẽt/ tandemque fore vt aliquando prorſus inareſcat. ❡Inter quos: nõnulli mare eſſe veluti ſudationẽ terræ quæ ſole recaleſcit/ ſalſũqꝫ proide haberi aiũt. eteni ſudor: ſalſus eſt. Alij: ſalſedinis cauſã/ terræ tribuunt. nam vt aqua per cinerem tranſmiſſa/ ſalſa redditur: ſic etiam mare/ propter terram eiuſmodi ſibi admiſtam/ ſalſum eſſe volunt. Verum fieri nõ poſſe vt fõteis mare habeat: iam per ea quæ vera ſunt/ cõtemplemur oportet. Aquarũ enim quę circa terram ſunt: aliæ ſunt fluitantes/ aliæ ſtagnantes. Fluitantes quidem omnes: e fontibus dimanant. de quibus antea diximus: intelligi oportere fontem eſſe principium/ non a quo quaſi e vaſe quodã promatur aqua/ ſed in quod primũ quæ aſſidue fit eodemqꝫ fluit concurrere atque coagmẽtari ſoleat. Stagnantium vero: aliæ ſunt collectitiæ atqꝫ ſubſidentes/ vt paluſtres & lacuſtres/ quæ multitudinis ac paucitatis ratione inter ſe diſcrepant. aliæ fontanæ: quæ omnes manu productæ ſunt. verbi cauſa: quæ puteales nuncupantur. omnium enim fontem/ ꝗ fluxũ: ſublimiorẽ eſſe cõuenit. Ex quo fit: vt quædam ſponte fluant/ vt fontanæ & fluuiatiles. quędam: artis auxiliũ deſyderent. Igitur aquarũ differẽtię: tot numero taleſque habẽtur. Quibus ad hunc modũ definitis: vt mare fonteis ſortiatur/ fieri nequaꝗ poteſt. nã mare: in horũ generũ altero eſſe nequit. quippe cũ: nec effluidũ ſit/ nec manu factum. At fontanæ omnes: alterum ex his ſubire conſueuerunt. Nec vllam tantam aquæ fontanæ copiam: ſpõte ſua ſtare videmus. Adhæc/ cum plura ſint maria quæ nullo ipſa in loco inter ſe copulari ſiue permiſceri ſoleãt (quorum rubrum quidem: cum eo quod

Tral. ve. ex græ. recog.

a ſole autem exſiccatum, quod quidem euaporauit: ſpiritus & conuerſiones ſolis & lunæ aiũt facere. reliquum autem: mare eſſe. Quapropter & minus fieri ex ſiccatum putant: & tandem fore aliquãdo totũ ſiccũ. ❡Quidam autem ipſorũ: 3
aiunt calefacta a ſole terra/ veluti ſudorem fieri. Quapropter: & ſalſum eſſe. etenim ſudor: ſalſus. Quidam autẽ: ſalſedinis cauſam/ terram eſſe aiunt. queãdmodum enim & quod per cinerem colatur ſalſum fit: eodem modo & hoc ſalſum eſſe/ miſta ipſi/ tali terra. Qꝫ igitur fontes maris impoſſibile ſit eſſe: per exiſtentia iam conſiderare oportet. Aquarum enim quæ circa terram ſunt: hæ quidem fluxibiles exiſtunt/ hæ autem ſtationariæ. Fluxibiles quidẽ omnes: fontanæ. De fontibus autem diximus prius/. ꝙ oportet intelligere: non tanquam ex vaſe deriuata principium eſſe fontem/ ſed ad quod ſemper facta & confluens occurrit primum. Stationariarum autem: hæ quidem collectiuæ & ſubſtantiuę veluti paludoſę & quęcunque ſunt ſtagnales/ multitudine & paucitate differentes. hę autem: fontanę. hę autẽ: omnes manufactę. dico autem: veluti puteales vocatæ. omnium enim oportet ſuperius fontem eſſe: fluxu. Quapropter hę quidem: ſpontaneę fluunt/ fontanę & fluuiales. hę autem: arte indigent operante. Differentię igitur: tot & tales aquarum ſunt. His autem ſic determinatis: impoſſibile eſt fontes eſſe maris. in neutro enim horum generum: poſſibile eſt eſſe ipſum. neqꝫ enim effluxibile eſt: neque manufactum. fontanę autẽ omnes: horum alterum paſſę ſunt. ſpontaneam autem ſtationariam tantam multitudinem: nullam videmus fontanam factam. Adhuc autem: plura ſunt maria adinuicem non commiſta ſecundum vllum locũ. quorũ rubrũ quidẽ: videtur

Mare rubrum

Cap.
1
2

Columnæ Herculis
Mare Hyrcanum
Caſpium

Tral. ve. ex græ. recog.

ſecundum modicum communicans cum eo mari quod extra colũnas eſt. Hyrcanicũ autẽ & Caſpiũ: et ſeparata ab hoc / & circumhabitata in circuitu. quare non vtiq; laterent fontes: ſi ſecundũ aliquem locum ipſorum eſſent. Fluere autem mare videtur ſecundũ anguſtias / ſicubi propter adiacentem terram in modicum ex magno coarctatur pelago: propterea ꝗ libratur huc & illuc ſæpe. hoc autem: in magna multitudine maris immanifeſtum eſt. Qua autem propter anguſtiam terræ modicum obtinet locum: neceſſarium eſt eam quæ in lato eſt modicam librationem / ibi apparere magnã. Quod autem intra Heracleas columnas eſt: totum ſecundum terræ concauitatem fluit / & fluuiorum multitudinem. Mæotis enim: in Pontum fluit. iſte autem: in Aegæum. omnia autem / præter hæc / maria: minus faciunt hoc euidenter. Illis autem: & propter fluuiorũ multitudinem / accidit hoc (plures enim fluuij in Euxinũ fluũt & Mæotin: q̃ multiplicatiorem regionẽ ipſius) & propter breuitatẽ profunditatis. Semper eni adhuc profũdius videtur eſſe mare: & Mæotide quidem Pontus / hoc autem Aegæum / Aegæo autem Sicelicum. Sardonicum autem & Tyrrhenicum: profundiſſima ſunt omnium. Quę autẽ extra columnas ſunt: breuia quidẽ propter lutum / ſine flatu autem ſunt / vt in concauo / mari exiſtẽte. Sicut igitur & ſecũdũ partẽ ex altis fluuij apparẽt fluere: ſic & totius terræ ex altioribus quæ ad arctũ / fluxus fit plurimus. Quare hęc q̃dẽ propter effuſionẽ nõ profunda: hæc autem / extra maria / profunda magis. De eo autẽ quod eſt quæ ad arctum ſunt eſſe terrę alta: ſignũ q̃dã eſt et hoc / multos perſuaſos eſſe antiquorum Meteorologorũ ſolẽ nõ ferri ſub terra / ſed circa terrã et locũ hunc. diſparere autẽ & facere noctẽ:

Mæotis
Pontus
Aegęum
Siculum
Tyrrhenũ
Sardoum

Vatablus

extra Herculis columnas iacet / parum communicare videtur. Hyrcanum vero & Caſpium: & ab extero mari ſeiũcta eſſe / & circũquaq; accolas habere) fontes profecto haudquaquã latẽre poſſent / ſi quo in loco ea haberent. In anguſtijs autẽ fluere mare videtur: ſicubi ratione terrę ambiẽtis in arctũ ex amplo coeat / propterea ꝗ vltro citroque ſæpe libratur. quod: in magna æquorum vaſtitate deprælendi nõ poteſt. At ſi anguſto meatu ſit / qa non longe refugiant terræ: quæ in vaſto parua eſt / illic magna cernatur aquæ libratio neceſſe eſt. Totum autem id mare quod intra Herculis columnas conditur: ſectando terræ cauitates atq; amnium multitudinẽ / profluere ſolet. Nã Mæotis / in Põtũ influit: Pontus / in Aegęũ. cętera vero ab iſtis maria: id minus aperte faciunt. Hoc autem illis accidere ſolet: tũ ob amnium multitudinem (amnes enim plures: Põtum Euxinum atque Mæotin ſubire ſolẽt / q̃ maris interni tractũ multo maiorem) tũ ob altitudinis breuitatem. Nam mare: vt incedit / ſemper altius eſſe cernitur. ſiquidem: Pontus Mæotide altior exiſtit. Ponto: Aegæum. Aegæo: Siculum. omnium altiſſima: Tyrrhenum atq; Sardoum. At æquora extera: vt breuia ſunt ob lutũ / ita flatibus non ſolicitantur / ꝗ mare in cauo ſit. Igitur / vt per partes telluris e locis excelſis amnes fluere cernuntur: ita etiam e totius terræ locis æditioribus quæ ad ſeptentriones vergũt / plurimum aquarum agmen cooriri aſſolet. Quã ob rẽ & extera maria: quædam minime alta ſunt quod alio ſuas refundant aquas / quædam altiuſcula habentur. Qz autẽ ea terrę portio quę ad ſeptentriones poſita eſt / excelſa ſit: indicio vel id eſſe poteſt / ꝗ nõ pauci ex hiſce qui olim ſublimiũ rerum ſtudioſi fuere / ſolẽ non ſubter terram ferri / ſed circa eandẽ atq; locũ iſtũ crediderunt. diſpare autem atq; noctẽ cõmittere:

Vatablus

quoniã terra ad vrſã excelſa ſit.
Igitur ꝙ fieri nequeat vt mare
fonteis habeat/ & quam ob cau
ſam ita fluere videatur: tot ac ta
lia nobis dicta ſint. CAP.II.
DE generatione vero
ipſius numquando
ortum ſubierit/atqꝫ
ſapore quænã cau
ſa ſit ſalſitudinis &
amaritudinis: dicendũ eſt. Cau
ſa q̃ maiores noſtros cõpulit vt
mare vniuerſę aquę corpus atqꝫ
originẽ eſſe putarẽt: hæc eſt. Vi-
debitur eni cõſonũ eſſe rationi:
vt totius aquæ corpus quoddã
ſit/ a quo cũ detrahitur abſcedit
& cęteris admiſcetur/perinde ac
cæterorũ quoqꝫ elementorũ con
geſta moles eſt atqꝫ initiũ quod
multitudine conſtat. vt ignis: in
ſublimi. aeris: in loco ab igni
ſecundo. terræ: in eo/ circa quẽ
omnia iſtęc aperte ſita ſũt. Qua
re: eadẽ quoqꝫ ratione/ vt patet/
de aqua q̃ramus neceſſe eſt. Ta-
le autẽ corpus/ nimirũ qđ perin
de vt cæterorum quoqꝫ elemen-
torum corpora/alicubi vniuerſũ
iaceat: præter mare/ nullum eſ-
ſe videtur. amniũ enim corpus:
neqꝫ totũ alicubi ſitum eſt / neqꝫ
ſtabile eſt / ſed cotidie ſemper fi-
eri videtur. Ex hac itaqꝫ dubita
tione: mare tum humoris / tum
aquæ vniuerſæ principium eſſe
viſum eſt. Quamobrem: & am-
neis ipſos quidam nõ modo in
mare delabi / verum etiã e ma-
ri fluere/ aſſerũt. ſalſam enim a-
quam: cũ percolatur/ potu ido-
neam reddi aiunt. Huic autem
opinioni/ alia dubitatio aduerſa
tur: curnam videlicet hæc aqua
quæ conſiſtit/ potulenta non eſt
ſed ſalſa / ſi ea totius aquæ ori-
go ſit atqꝫ pricipium / ¶Cauſa:
pariter & huiuſce dubitationis
ſolutio erit/& primã de mari exi
ſtimationẽ recte accipi efficiet.
Cũ eni aqua terrã ambiat/ perin
de vt aquã aer/& aerẽ ignis (hic
enim: omnium vltimus/ tã alio-
rũ qui plurimi ſunt/ q̃ noſtra ſen
tentia exiſtit) atqꝫ ſol iſto feratur
modo/ob idqꝫ mutatio ꝓueniat/
& ortus ſimul atqꝫ interitus: quã-

Tral.ve.ex græ.recog.

ꝓpterea ꝙ alta ſit ad arctũ terra. Qꝛ igi
tur neqꝫ fõtes poſſibile ſit eſſe maris/ &
propter quã cauſam ſic videtur fluere: ta
lia & tot nobis dicta ſint. CAP.II.
DE generatione autẽ eius ſi 4
factum eſt / & de ſapore
quæ cauſa ſit ſalſedinis &
amaritudinis: dicendum.
Cauſa igitur quæ fecit pri
ores putare mare princi-
piũ eſſe & corpus ois aquę: hæc eſt. Vi-
debitur eni rationabile: eſſe corpus ois
aquę ſicut & aliorũ elemẽtorũ eſt cõgre-
gata moles & principiũ propter multitu
dinẽ/ vnde permutatur partitũ & miſce-
tur alijs. puta/ ignis quidem: in ſuperiori-
bus locis. aeris autẽ multitudo: quæ poſt
ignis locũ. terræ autẽ corpus: circa quod
hæc omnia poſita ſunt manifeſte. Qua-
re palam eſt: ꝙ ſecundũ eãdẽ rationem/
& de aqua neceſſe eſt quærere. Tale au
tẽ nullũ aliud corpus videtur poſitũ totũ
ſimul/ ſicut & aliorũ elementorũ: præter
maris magnitudinẽ. quod enim fluuio-
rũ: neqꝫ totũ ſimul/ neqꝫ ſtabile/ ſed vt fa
ctum ſemper videtur quotidie. Ex hac
itaqꝫ dubitatione: principiũ humidorũ
& omnis aquæ/ putatum eſt eſſe mare.
Quapropter & fluuios: non ſolũ in hoc/
ſed et ex hoc aiũt quidã fluere. colatũ enĩ
fieri/ quod ſalſum eſt: potabile. Opponi-
tur autem altera ad hanc opinionem du
bitatio: cur non eſt conſiſtens aqua hæc
potabilis / ſi quidẽ principiũ ſit omnis a-
quæ/ ſed ſalſa. ¶Cauſa autem: ſimul et 5
huius dubitationis ſolutio erit/ & de ma
ri primã accipere exiſtimationem neceſ-
ſarium recte. Aqua enim circa terrã or-
dinata/ ſicuti circa hanc aeris ſphæra/ &
circa hanc quæ dicitur ignis (hic enim
eſt omnium vltimus: ſiue vt plurimi di-
cunt / ſiue vt nos) lato autem ſole hoc
modo/ & propterea permutatione & ge-
neratione & corruptione exiſtente: quod

Cap. 2

Tral.ve.ex græ.recog.

quidē ſubtiliſſimū eſt & dulciſſimū ſur-
ſū ducitur per ſingulos dies/ & fertur diſ
gregatū & euaporans in ſuperiorē locū.
ibi autē rurſū conſtās propter infrigida-
tionē: deorſum fertur iterū ad terram. et
hoc ſemper vult facere natura ſic: vt di-
ctum eſt prius. Quapropter: & deriden
di ſunt omnes quicunq; priorum exiſti-
mauerunt ſolē ali humido. Et propter
hoc: quidā etiā aiūt facere conuerſiones
ipſū. nō enim ſemper poſſe eadem loca
exhibere ipſi alimentū: neceſſariū autē
eſſe hoc accidere circa ipſū/ aut corrūpi.
eteni manifeſtū ignē: q̄diu habuerit ali-
mentū/ tādiu viuere. humidū autē igni
eſſe alimentū ſolum: tanq̄ pertingat vſq;
ad ſolem quod ſurſum ducitur humidi/
aut aſcenſus talis ſit qualis quidē factæ
flāmæ. propter quam ſignū accipientes:
ſic & de ſole putauerunt. Hoc autē: non
eſt ſimile. Flāma enim: propter cōtinuū
humidū & ſiccū permutata ſit/ & non
alitur. non enim eadem exiſtens: perma
net vllo tēpore/ vt ita dicā. Circa ſolē au
tē: impoſſibile eſt hoc accidere. quoniā
alito quidē eodem modo ſicut illi quidē
dicunt: palā q; & ſol non ſolum ſicut ait
Heraclitus Heraclitus/ nouus quotidie eſt/ ſed ſēper
nouus cōtinue. Adhuc autē: quæ a ſole
fit eleuatio humidi/ ſimilis eſt calefactis
aquis ab igne. Si igitur neq; ſubardēs ali
tur ignis: neq; ſolē par erat exiſtimare/
etiā ſi omnē calefaciēs euaporare fecerit
aquā. Incōueniēs autē & ſolū curaſſe de
ſole: aliorū autē aſtrorū ipſos negligere
ſalutē/ tātorū & multitudine et magnitu
dine exiſtētiū. Idē autē accidit: et his irra
tionabile & dicentibus primo humida
exiſtēte terra & mūdo qui eſt circa terrā
a ſole calefacto/ aerē factū eſſe et totū cœ
lū augmētatū/ et hoc ſpiritus exhibere et
cōuerſiones ipſius facere. Apte eni ſēper
ſurſū ductā videmus deſcendere iterū a-
quā: & ſi non per annū reddatur & per.

Vatablus

tum profecto aquæ leuiſſimum
ſit dulciſſimumque aſſidue ex-
imi/ in vaporem cōuerti/ & de-
niq; in altum ſeuocari videtur.
quo in loco vbi frigoris benefi-
cio conſtiterit: rurſum ad terram
delabitur. quod ſemper eo mo-
do/ quo dictū iam eſt: natura ſo
let efficere. Quibus fit: vt etiam
Priores omnes ridēdi ſint/ quot-
quot ſolem humore ali exiſtima
runt. Ob quod: nōnulli ſolē etiā
cōuerti aiunt/ vtpote cui nō ſem
per eadem loca nutrimentū pa-
rare queant. id quod ſoli accide-
re/ aut eum corrumpi eſſe neceſ
ſe: volunt. nam ignem illū quē
videmus: tādiu ardere q̄diu ha-
buerit alimentum dicūt/ & ei ali-
mentum humorem tātum eſſe/
quaſi humor ille qui ſubducitur:
vſq; ad ſolem pertingat/ aut nō
ſecus atq; flāma q̄ fit in ſublime
feratur. a qua/ ſūpta ſimilitudine
de ſole quoq; ad hūc ſenſere mo
dum. At id: haudquaq̄ ſimile eſt.
nam flāma: per continentē hu-
midi in ſiccū mutationē fieri/ nō
ali/ ſolet. nullo enim (prope dixe
rim) tēpore: eadē manet. Hoc au
tem: ſoli accidere nō poteſt. quo-
niam ſi perinde nutriatur vt illi
aiunt: nō ſolum vt patet in dies
ſicuti Heraclitus aſſerit/ ſed cōti
nue ſemper nouus erit. Prætere-
ea ſubductio illa humoris quę a
ſole fit: aquis ignis opera icale-
ſcētibus/ perſimilis habetur. Si
ergo ignis aquæ ſubditus/ ea nō
nutriatur: nec ſolē aqua ali puta-
re par eſt/ etiā ſi totā in vaporē
calfaciendo verterit. Abſurdum
quoq; eſt: eos ſolis tantūmodo
curā habuiſſe/ reliquorū autē ſy-
derum quæ tot tātaq; numero ac
magnitudine habētur/ ſalutē ne
glexiſſe. Eodē autē a ratione ab-
errāt: hi atq; illi qui cū ab initio
terra eſſet humecta icaleſcēte a ſo
le ea mūdi portione q̄ circa terrā
eſt/ aerē ortū eſſe totūq; cœlū in-
cremēta ſuſcepiſſe/ atq; nūc eūdē
flatus ſuppeditare cœliq; cōuerſi
ones efficere dicūt. Sēper enim
aquam quę ſuperna petierit/ rur
ſum in terrā delabi aperte cerni-
mus: etiam ſi non quotannis &

Vatablus

in quaq; regione ſimiliter redda-
tur. Attamen ratis quibuſdā tem
poribus quicquid humoris dilui
fuerit aſſumptū reddi ſolet: qua-
ſi corpora ſuperna minime alan-
tur/ nec humoris pars altera aer
iā inde a generatione permaneat
altera rurium in aquā euadat cor
rūpaturq;/ ſed ſimiliter totus diſ-
ſoluatur ac denuo in aquā conſi-
ſtat. Igitur pars aquæ potu ido-
nea dulciſq;: tota ſurſum ob leui-
tatē trahitur. ſalſa: præ pondere/
vt ſuo in loco/ ſubſidet. Id eni: &
decēter fuiſſe addubitatū (abſur-
dū eni fuerit: aquā perinde vt cæ
tera elementa/ locū nō habere) et
hāc eius eſſe ſolutionē / putare o-
portet. Quē eni occupare locū ma
re cernimus: is maris locus non
eſt/ ſed potius aquæ. videtur ta-
mē locus eſſe maris: quia qđ ſal-
ſū eſt/ ratione pōderis in imo ma
net. qđ potulētū eſt atq; dulce exi
ſtit: in ſublime/ propter ſuā leuita
tē/ ſcādere aſſolet. quomodo: i ani
mātis corpore fieri nouimus. Nā
tametſi cibus omnis qui i anima
lis corpus ingeritur/ dulcorē præ-
ferat: humidi tamen ſubſidēs ex-
cremētitiaq; materia/ amara ſal-
ſaq; depræhenditur. pars eni dul
cis potuq; idonea quam natiuus
calor ad ſe trahit: in carnes ali-
amq; partium conſtitutionē pro
cuiuſq; natura tranſire et abſumi
ſolet. Igitur vt in animantis cor-
pore/ ſi quis ventrē putet nō eſſe
humidi alimēti locū q cito eua-
neſcat/ ſed excremēti quoniā hoc
remanere cernatur/ haudquaq̄ p-
be exiſtimauerit: ſic & de ipſius
aquę loco dicēdū eſt. hic eni: mea
quidē ſententia/ aquæ locus eſt.
Vnde fit: vt amnes vniuerſi / &
quicquid aquæ gignitur/ eo influ
ant. Nā & ad id quod cauiſſimū
eſt/ fluxio effici ſolet: & terræ lo-
cū eiuſmodi/ mare occupat. Verū
ipſius aquę pars altera tota feruo
re ſolis attolli ſolet: altera reliqui/
ob eā quæ dicta iā eſt cauſā. Por
ro veterem illam quæſtionē mo-
uiſſe / curnam videlicet tanta a-
quarum copia nuſq̄ compareat/
cum innumeri immēſiq; amnes
cotidie in mare defluāt/ nec ipſū

Tral. ve. ex græc. recog.

ſingulas regiones ſimiliter. Sed ī aliqui
bus ordinatis tēporibus redditur omne
acceptū: velut neq; alitis ſuperioribus /
neq; hoc quidem manēte aere iam poſt
generationē/ hoc autē facto & corrupto
iterū in aquā / ſed ſimiliter omni diſſo-
luto & cōſiſtēte iterū in aquā. Potabile
igitur et dulce: propter leuitatē ſurſū du
citur omne. ſalſum autē: ſubtus manet
propter grauitatem / vt in ſuo proprio
loco. Hoc enim putandum eſt & dubi
tatū eſſe cōuenienter (irrationabile eni:
ſi nō eſt aliquis locus aquę/ ſicut & alio
rum elementorum) et hanc eſſe ſolutio-
nē. Quem enim videmus locum occupa
re mare: iſte nō eſt maris/ ſed ſolū aquę.
videtur autē maris: quia qđ quidē ſalſū
eſt deorſum manet propter pōdus/ qđ
autem dulce & potabile ſurſum ducitur
propter leuitatē. quēadmodū ī anima-
liū corporibus. Etenim in his alimento
ingrediente dulci: humidi alimenti hy-
poſtaſis & ſuperfluū apparet amarū eſ-
ſe & ſalſum. dulce enim & potabile ab
innato calore attractū: in carnes & aliā
compactionē venit partium/ vt quæli-
bet nata eſt. Sicut igitur ibi inconueni-
ens erit/ ſi quis potabilis alimenti nō pu
tet locum eſſe ventrem ſolum quia ci-
to abſumitur/ ſed ſuperflui quia hoc vi-
det ſubſidēs/ & nō vtiq; exiſtimabit be
ne: ſimiliter & in his. eſt enim ſicut
dicimus: iſte locus aquæ. Quapropter
& fluuij fluunt in ipſum omnes: & om
nis quæ fit aqua. Etenim ad maxime
concauum fluxus eſt: & mare talē obti
net locum. ſed hoc quidem ſurſum fer-
tur cito propter ſolem omne: hoc autē
derelinquitur propter dictā cauſā. Quę-
rere autē antiquā dubitationē propter
quid tāta multitudo aquæ nuſq̄ appa-
ret (per ſingulos eni dies fluuijs fluenti-
bus inumerabilibus et magnitudine im
mēſis: nichilo mare fit āplius) hoc nullū

2

3

Tral.ve.ex græ.recog.

quidem eſt inconueniens dubitaſſe ali-
quos/ non tamen intuentem difficile eſt
videre. Eadem enim multitudo aquæ/
in latum diffuſa & tota ſimul: nō in
æquali tēpore exſiccatur. ſed differt in-
tantum: vt hoc quidem permaneat per
totam diem / hoc autem / quēadmodū
ſi quis ſuper menſā magnā diffuderit
aquæ cyathum: ſimul dum perſpiciunt
vtiq; exterminabitur totū. Quod vtiq;
& circa fluuios accidit. continue enim
fluētibus ſimul totis: ſemper quod per-
uenit in immenſum & latū locum / ex-
6 ſiccatur cito & latenter. ❡ Quod autē
Phædon ſcriptum eſt in Phædone de fluuijs &
mari: impoſſibile eſt. Dicitur enim ꝙ
omnia quidem inuicem perforata ſunt
ſub terra: principium autem omnium
Tartarus ſit & fons aquarū vocatus Tartarus /
circa medium aquæ quædam multi-
tudo/ ex quo & fluentia & non fluen-
tia prodeunt omnia. Influentiam au-
tem facere in ſingula rheumatū: pro-
pterea ꝙ moueatur ſemper quod pri-
mū eſt & principiū. nō habere eni ſe-
dē: ſed ſemper circa mediū volui. mo-
tum autē ſurſum & deorſum: facere ef-
fuſionem rheumatibus. Hæc autem in
multis quidem locis ſtagnare: quale &
quod apud nos eſſe mare. Omnia autē
iterū circulo duci ad principiū: vnde in-
cœperūt fluere. multa quidē & ſecūdū
eūdē locū: quædā autē & poſitione e re
gione effluxus. puta ſi fluere icœperūt
deſubtus: deſuper ingredi. eſſe autem
vſq; ad mediū: deſcenſum. de cætero e-
nim: ad ſurſū iā omnibus eſſe lationē.
Sapores autē & colores habere aquā:
per qualē vtiq; cōtigerit fluere terrā. Ac
cidit autē: fluuios fluere nō ad eundē ſē
per / ſcd̄m rationē hāc. Quoniā eni ad
mediū influūt / a quo quidē effluūt: ni
chil magis fluēt deſubtus q̄ deſup / ſed
ad quęcūq; tēderit fluctuās Tartarus.

Vatablus

vllatenus accreſcat: q̄q̄ metas nō
egreditur rationis/ ſi quis tamen
intendere velit eiuſce rei cauſam
facile agnoſcet. Nam aquæ mē-
ſura eadem / longe lateque diffu-
ſa collectaq;: haudquaq̄ æquabi
li tēpore reſiccatur. quinimo hoc
an illo diſponatur modo tātope-
re refert: vt hęc diē integrā edu-
rare queat/ illa perinde ac ſi quis
aquæ cyathū vnū ſup mēſā ingē-
tē extēderit/ tota interim dū eam
cōtemplantur/ euaneſcat. Quod:
amnibus etiam accidere ſolet.
Nā cū aſſidue amnes toti ac vni-
uerſi fluant: ſemper ea aquarum
portio quæ ad locū immenſū la-
tiſſimūq; peruenit/ cito nec aper-
te coareſcit. ❡ Quod autē de ma
ri & amnibus ſcriptū in Phædo-
ne eſt: fieri nō poteſt. Inquit eni
Socrates plęraſque cauitates eſſe
quæ omnes ſub terra ſibiinuicem
obuiant irrumpuntq;: eſſe vero a-
quarum omniū fontem atq; prin
cipiū vocatū Tartarū/ quandā ni
mirū circa mediū aquarū multitu
dinē / a quo tā profluentes q̄ ſta-
biles aquæ omnes emanāt. In ſin
gulos autē amniū riuos propter-
ea iſluere: ꝙ aſſidue quod primū
eſt atq; pricipium/ fluctuet. Nam
nec fundamentū habere/ nec fir-
mamētū: ſed ſemper circa mediū
ſpiras agere. atq; cum mouetur
ſurſum deorſumq;: in amnium ri
uos exundare atq; influere. Non-
nullas itē plęriſq; in locis ſtagna-
re: cuiuſmodi noſtrū etiā mare eſ
ſe. Omnes autē: ad principiū vn-
de fluere cœperint/ in orbem rela
bi. multas quidē/ per partē ean-
dē: quaſdā vero/ per cōtrariam q̄
elapſæ fuerint. verbi cauſa ſi ab
ima fluere cœperint: in ſuperā il
labi. eſſe vero ad medium vſq;:
deſcenſū. vlteriorē eni prolapſū:
omnibus fore aſcenſum. Porro:
aquā ſapores coloreſq; retinere /
pro terrarū qualitate per quas flu
xerit. Fit autem hac ratione: vt
amnes non ad eūdem ſemper lo-
cum fluant. Si enim ad medi-
um confluāt / a quo ſane effluūt:
non potius inferne quam ſuper-
ne fluent/ ſed ad vtramlibet par-
tē Tartarus fluctuans inclinarit.

Vatablus

Atqui ſi hoc contingat: id quod
aiũt eueniet/ Surſum verſus in-
cedere flumina. quod fieri neqt.
Præterea: vndenã erit aqua quę
ortum ſubit/ quæq; rurſus in al-
tum rapitur/ totam enim eã exi-
mere neceſſe eſt: ſi ſemper idem
aquarum modus ſeruetur. Quã-
tum enim aquę effluit: tantundẽ
ad principiũ relabitur. Atqui flu
mina omnia quotquot in alia
nõ influũt: in mare deſinere vi-
ſuntur. in terrã nullũ. ſed quã-
q̃ ſeſe condunt: tamẽ rurſum e-
mergere ſolẽt. Amniũ autem ij
magni euadũt: qui per caua lõ
go itinere labuntur. multos enĩ
amneis quorũ vias loco ac lõgi-
tudine intercipiunt: recipere ſo-
lent. Quã ob rẽ: Iſter & Nilus/
amniũ qui in hoc mare exeunt
maximi habẽtur. Atq; de amniũ
cuiuſq; fontibus: alias alij cau-
ſas aſtruunt/ quoniã in eundem
multi immittunt. Itaq; hæc om-
nia effici non poſſe/ apertũ eſt:
præſertim cũ etiã inde originem
mare habeat. Q; igitur locus iſte
aquæ/ non maris locus ſit/ item
quam ob cauſam pars altera/ nẽ
pe quæ potu idonea eſt/ haud-
quaquam niſi cum fluit manife-
ſta ſit/ altera remaneat/ deniq;
cur mare aquæ finis potius q̃ pri
cipiũ exiſtat/ perinde vt in cor-
poribus excrementa/ nutrimenti
omnis & maxime humidi finis
ſunt: tot nobis dicta ſint.

CAP. III.

DE maris autẽ ſalſi-
tudine/ & idẽne ſẽp
mare ſit/ an aliquã-
do non fuerit & ali
quãdo non erit ſed
deficiet (ſic enĩ quidã opinãtur)
dicamus oportet. Id igitur oẽs
fateri videntur: nẽpe q; factũ ſit/
ſi totus etiã mũdus ortũ habeat.
pariter enĩ cũ eo: maris ortũ fa-
ciũt. Quare perſpicuũ exiſtit: ſi
vniuerſum ſempiternum ſit/ de
mari quoq; haud aliter eſſe ſen-
tiendũ. Qui autẽ mare decreſce
re (ſicuti Democritus aſſerit) tã-
demq; defecturum cenſet/ atq;
ita ſibi perſuaſit: nihil ab Ae-
ſopi fabulis diſſentire videtur.

Tral. ve. ex græ. recog.

quãuis hoc accidente: fiet vtiq; quod di
citur/ Surſum fluuiorũ. quod quidẽ: eſt — Adagium
impoſſibile. Adhuc: quę fit aqua/ & quę
iterum ſurſum ducitur/ vnde erit? hãc
enim totam excludere eſt neceſſarium:
ſi quidẽ ſemper ſaluatur æqualis. quan-
tum enim extra fluit: iterũ fluit ad prin
cipium. quamuis omnes fluuij videan-
tur terminantes ad mare: quicunq; nõ
in alios. in terrã autem: nullus. ſed &
ſi diſpareãt: iterũ prodeũt. Magni autẽ
fiunt fluuiorum: qui longe fluũt per cõ-
cauũ. multorũ enim ſuſcipiũt rheuma-
ta fluuiorũ: detruncantes loco & lõgitu
dine vias. Quapropter & Iſter & Ni- — Iſter
lus: maximi fluuiorum ſunt qui in hoc — Nilus
mare exeunt. Et de fontibus: alij dicũt
vniuſcuiuſq; fluuiorũ alias cauſas/ quia
multi in eundem incidunt. Hæc itaq;
omnia/ manifeſtũ eſt q; impoſſibile eſt
accidere: præſertim & mari pricipiũ in-
de habente. Q; igitur & aquæ locus ſit
iſte & non maris/ & propter quã cau-
ſam hoc quidem potabile immanife-
ſtum præterquam fluens/ hoc autem
ſubſidens/ & cur terminus magis aquę
quam principium ſit mare/ quemad-
modum quod in corporibus eſt ſuper-
fluum/ alimenti omnis & maxime hu-
midi: dicta ſint tot a nobis. CAP. III.

DE ſalſedine autẽ ipſius 7
dicendum eſt: & vtrum
ſemper eſt idẽ/ aut neq;
erat neq; erit ſed defici-
et. etenim: ſic putãt qui-
dam. Hoc igitur viſi ſũt
omnes confiteri: q; factum eſt/ ſi quidẽ
& ois mũdus. ſimul enim: ipſius faciũt
generationẽ. Quare palã eſt q; ſi qui-
dem perpetuum/ totum: & de mari ſic
exiſtimandum. Putare autẽ minus fie-
ri ſecũdũ multitudinẽ (ſicut ait Demo- — Democrit9
critus) & tandẽ deficere: ab Aeſopi fabu — Aeſopus
lis nichil differre videtur perſuaſus ſic.

Cap. 3

Charybdis

Tral.ve.ex græ.recog.

Etenim ille fabuloſe dixit/ ꝙ bis qui-
dem Charybdis reſorbēs/ primo qui-
dem montes fecit manifeſtos / ſecundo
autem inſulas: vltimo autem ſorbēs/ a-
ridam faciet omnino. Illi igitur cōgru-
ebat irato aduerſus portitorem/ talem
dicere fabulam: veritatem autem quę-
rentibus / minus . Propter quam enim
cauſam manſit primo / ſiue propter pō
dus/ vt etiam quidam horum aiunt (in
promptu enim eſt: huius cauſam vide-
re) ſiue & propter aliud aliquid : palā
eſt ꝙ propter hoc permanere neceſſa-
rium eſt & reliquo tēpore ipſum . Aut
enim dicēdum ipſis/ ꝙ neq; eleuata a-
qua a ſole veniet iterum: aut ſi quidem
hoc / erit neceſſarium aut ſemper aut
q̄diu quidem fuerit hoc/ remanere ma-
re/ & iterum ſurſum ferri illud prius o-
portebit quod eſt potabile. Quare nun-
quā exſiccabitur. rurſus enim præueni-
et deſcendere in ipſum: quod præaſcen
dit. differt enim nichil: ſemel hoc dice-
re/ aut ſæpe. Si igitur ſolem ceſſare faci-
et quis a latione: quid erit exſiccās? Si
autem permittet eſſe circulationē: ſem-
per appropinquans/ potabile (ſicut di-
ximus) ſurſum ducet. dimittet autē ite-
rum: recedens. Acceperunt autem hāc
opinionem de mari: ex eo ꝙ multa lo-
ca apparent ſicciora nunc quam prius.
de quo cauſam diximus : ꝙ ſecundum
quædam tempora exceſſibus factis a-
quæ hæc eſt paſſio/ ſed non propter to
tius generationē & partiū. Et iterū erit
cōtrarium . & cū facta fuerit : deſicca-
bitur iterum. Et hoc: ſic neceſſariū eſt
circulariter ſemper ire. magis eni ſic ra-
tionabile eſt exiſtimare : q̄ propter hæc
cœlū totū permutari. Sed de his qui-
dē: plus q̄ dignū erat immoratus eſt ſer
s mo. ¶De ſalſedine autē/ his quidē qui
ſemel generauerūt/ & totaliter ipſū ge-
nerāt: impoſſibile eſt ſalſū facere. Siue

Vatablus

Is enim Charybdin/ cum bis a-
quas exorbuiſſet/ primo quidem
monteis/ mox inſulas aperuiſſe/
& ad poſtremū vbi ſorbuerit ter
ram prorſus aſſiccatum ire: com
mentus eſt. Verum ſ Aeſopo in
nautā irato/ eiuſmodi fabulam
dixiſſe cōgruebat. hiſce autē qui
veritatem rimātur: minus. Quā
eni ob cauſā prius remāſit / ſiue
hoc propter pondus acciderit/
quomodo etiā q̄dā horū aiūt (in
prōptu enim eſt: eiuſce rei cauſā
perſpicere) ſiue etiā propter ali-
ud quippiam: patet eſſe neceſſa
rium vt eandē ob cauſam ipſū
reliquo tēpore permaneat. Dicāt
enim oportet/ aut ꝙ aqua a ſo-
le ſublata nunq̄ deſcēdet: aut ſi
deſcendet/ neceſſe erit vt vel ſem
per vel q̄diu illud accidet mare
remaneat / rurſumq; illud quod
potulentum eſt prius eſſe ſubla-
tū oportebit. Quare nunq̄ aſſic-
cabitur. quod enim in cœlū pri-
us aſcēdit : id in mare deſcēde-
re anticipabit. nihil enim refert:
ſemelne/ an pluries hoc fieri di-
catur. Si quis igitur ſolis lationē
interquieſcere ſtatuat: quidnam
id erit quod vim habeat aſſiccā-
di? Sin vero eam eſſe ſinat: ſem
per ille ſuo acceſſu partem po-
tabilem (vti diximus) educet /
rurſūq; ſuo receſſu dimittet. Hāc
autem de mari ſentētiam ex eo
ſumpſere : ꝙ multa loca ſiccio-
ra nunc q̄ prius appareant. Cu-
ius rei cauſam diximus : nēpe
ꝙ hic affectus ꝑpter aquæ exu-
perantias quæ ſtato quodā tem-
pore obuenire ſolent/ non pro-
pter vniuerſi partiumve genera
tionem/ accidit. Rurſumq; con-
tra eueniet. & cū facta fuerit a-
qua: rurſum exiccabitur. Atq; id
ita per circulū ſemper ire: neceſ
ſe eſt. ſic enim exiſtimare : rati-
oni magis cōſentaneū eſt / q̄ ob
id totum cœlū permutari. Sed
de hiſce: plura q par erat/ dixi-
mus. ¶De maris autē ſalſugi-
ne dicendum : fieri non poſſe vt
qui mare ſemel generarint / aut
omnino ipſum generāt / ſalſum
eſſe ſtatuant. Nam ſiue mare /
reſiduum exter omnis eius hu-

Vatablus

moris qui circa terram exiſtit &
a ſole ſubuehi ſolet/ſiue in aqua
multa & ꝑdulci tāta vis ſaporis
propter terræ cuiuſpiā eiuſmo-
di ammiſtionem inſit: non mi-
nus ipſum/ vbi aqua in vapo-
rem conuerſa rurſum deſcende-
rit q̄ prius ſalſum eſſe/cum mul
titudo æquabilis habeatur / ne-
ceſſe eſt . & ſi nō prius: nec po-
ſterius quoque . Quod ſi etiam
prius ſalſum erat mare : conti-
nuo erat dicendum quidnam in
cauſa ſit/ & inſuper cur ſi tunc in
altū aſcenderit nunc quoqꝫ idē
minime patiatur. ℭAt vero &
hiſce qui ſalſuginis cauſam ter-
ræ tribuūt (eā eni dū ammiſce-
tur: multos habere ſapores aiūt/
adeo vt ab amnibus conuecta
mare ſalſū ob admiſtionem red
dat) non item flumina ipſa ſal-
ſa eſſe/abſurdum exiſtit. Qui e-
ni fieri poteſt: vt eiuſmodi ter-
ræ miſtio / affectū adeo euiden-
tem cōſpicuumqꝫ efficere in tan
ta aquarum multitudine queat/
in quaqꝫ autem parte nequeat?
Cōſtat enim : mare/totā fluuiati
lem aquā eſſe. nihil enim a flu-
uijs differre/ niſi ꝙ ſalſum ſit: vi-
detur. quod idem: illis obuenit
eo in loco in quē confluūt vni-
uerſi. ℭPari etiā modo ridicu-
lū fuerit: ſi quis cū mare terrę ſu
dorē eſſe dixerit/ dilucidū quip
piā dixiſſe putet/perinde vt Em
pedocles . Is enim ita locutus:
quo ad Poeſin/ſatis forſitan di-
xit (quippe cū tranſlatio poetis
amica ſit) quo ad cognoſcendā
naturā/ nō ſatis. Hic enim mi-
nime cōſtat apertūve eſt : quo-
nā pacto e dulci potu ſalſus ſu-
dor proueniat. vtrū abeūte quo-
piā / ceu parte dulciſſima/ ſolū-
modo: an permiſto/ quomodo i
aquis per cinerē colatis euenit?
Cauſa eadē: et excremētorū ge-
neri quod in veſicā colligi ſolet/
cōpetere videtur. quippe qđ a-
marū ſalſumqꝫ euadat: cū tamē
qui bibitur humor & quem ci-
bus cōtinet/ dulcis ſit. Itaqꝫ ſi vt
aqua quæ per cinerem trāſmit-
titur amara ſit/ ſic & vrina atqꝫ
ſudor amarorē cōtrahūt / vrina

Tral.ve.ex græ.recog.

eni omnis humidi circa terrā exiſtētis
et eleuati a ſole/ reſiduū factum eſt ma
re / ſiue inexiſtit tantus ſapor in mul-
ta aqua & dulci propterea ꝙ immiſta
eſt quædam terra talis : nichil minus
cum aduenerit iterum aqua quæ eua-
porauit/ neceſſe eſt æquali quidē exi-
ſtente multitudine q̄ primo / & ſi neqꝫ
primo neqꝫ poſterius ſalſū eſſe ipſum.
Si autem et primo / confeſtim erat dicē
dum quæ cauſa: et ſimul propter quid
non ſi et tunc ſurſum latum fuit/& nūc
patitur hoc. ℭAt vero & quicunqꝫ ter 9
ram/ cauſam ponūt ſalſedinis/immiſtā
(habere eni aiūt multos ſapores ipſā :
vt a fluuijs ſimul delata propter miſti-
onem faciat ſalſum) inconueniens eſt
non & fluuios ſalſos eſſe. Quomodo e-
nim poſſibile eſt/in magna quidē mul-
titudine aquæ / euidēs ſic facere miſti-
onē talis terræ: in vnoquoqꝫ autē nō?
palā eni eſt: ꝙ mare eſt oīs fluuialis a-
qua . in nullo eni differt / niſi eo ꝙ ſal
ſum ſit: a fluuijs. hoc autē: illis aduenit
in loco in quē omnes ſimul fluūt. ℭSi- 10
militer autē ridiculum eſt : et ſi quis di
cēs ſudorem terræ eſſe mare / putet ali-
quid planū dixiſſe / ſicut Empedocles. Empedocles
Ad poeſin enim ſic dicens / forte dixit
ſufficienter (metaphora enim : poeti-
cū eſt) ad cognoſcēdū autē naturā/ nō
ſufficiēter . Neqꝫ eni hic palā eſt: qua-
liter ex dulci poculo ſalſus fit ſudor .
vtrū abſcedēte quodā ſolū/puta dulciſ-
ſimo : an commiſto quodam / ſicut in
ijs quæ per cinerē colantur aquis? Vi-
detur autē cauſa eadē : et circa ſuperflu
um in veſicā collectū. eteni illud ama-
rū & ſalſū fit : potato & eo quod in ali
mento eſt humido / dulci exiſtente. Si
itaqꝫ quemadmodum quæ per calcē co
latur aqua fit amara/et hæc/ cum vrina

Cap. 3

T ral.ve.ex græ.recog.

quidē ſimul delata tali quadam virtute qualis & videtur ſubſiſtēs in vaſis ſalſedo/ cū ſudore autem ſegregata ex carnibus veluti abluēte id qđ tale eſt ex corpore exeūte humido: palā eſt ꝙ & i mari id quod ex terra/ humido commiſtū eſt/ cauſa ſalſedinis eſt. In corpore igitur: fit tale/ alimenti hypoſtaſis propter indigeſtionem. In terra autem: ſecūdum quem modum exiſtit/ dicendū eſt. omnino autem quomodo poſſibile ſit: tantam aquæ multitudinem a deſiccata & calefacta ſegregari. minimam enim oportet ipſam eſſe partem: relictæ in terra. Adhuc: propter quid non & nūc cū exſiccata fuerit terra / ſiue amplior ſiue minor/ ſudat. humiditas eni & ſudor: fiunt amara. Si enim tunc: & nūc oportebat. Nō videtur autem hoc accidere: ſed humida quidem exiſtēs exſiccatur/ ſicca autem exiſtens nichil patitur tale. Quomodo igitur poſſibile eſt circa primam generationem humida exiſtente terra: ſudare exſiccatam? Sed magis veriſimile eſt / ſicut aiunt quidam: abſūpto plurimo & eleuato humido propter ſolem/ quod relictum eſt eſſe mare. humidā autē exiſtentē: ſudare impoſſibile eſt. Quæ igitur dicuntur ſalſedinis/ cauſæ: diffugere videtur rationem.

11 ¶Nos autē dicamus: principiū ſumētes idem quod & prius. Quoniā eni poſitum eſt duplicem eſſe exhalationem/ hanc quidem humidam/ hanc autē ſiccā: palā eſt ꝙ hanc putandū eſt principium eſſe taliū. Et vtiqꝫ & de quo dubitaſſe prius neceſſariū: vtrū & mare ſēper permaneat earūdē exiſtēs partiū numero/ an ſpecie & q̄titate ꝑmutatarū ſēper partium/ quēadmodū aer et potabilis aqua & ignis? ſēper eni aliud & aliud fit horū vnūquodqꝫ: ſpecies autē multitudinis vniuſcuiuſqꝫ horum manet/ ſicut fluētiū aquarū & flāmę fluxus. Ma-

Vatablus

quidē ꝙ facultas eiuſmodi vna cū ea deferatur qualis eſt ſalſilago illa q̄ etiā i vaſis ſubſidere videtur / ſudor vero quia facultas illa pariter cum eo e carnibus ſequeſtreretur / humore ſcilicet qui ſeſe foras promit quod tale eſt e corpore abluendo deradēte: perſpicuum eſt ꝙ in ipſo quoqꝫ mari/ quod e terra cū humore miſcetur/ ſalſitudinis cauſa eſt. Verū in corpore: tale eſt pars ea cibi quæ ſubſidet/ propter concoctionis vacuitatem. At in terra quonam pacto hoc ipſum inſit: dicendum erat. atqꝫ omnino qui fieri potuit: vt tanta aquarū copia e terra dum ſicceret calefieretqꝫ/ excreta ſit. eā enim/ partē quādā eſſe exiguā reſpectu eiuſce quæ in terra relicta eſt: conuenit. Præterea: cur nō etiam nūc terra ſiue maior ſiue minor ſudare cum reſiccatur ſoleat. humiditas eni & ſudor: amara fiūt. Nā ſi tūc: & nūc quoqꝫ oportebat. At id: nequaq̄ accidere videmus. immo terra cū humida eſt/ reſiccatur: cū vero ſicca/ nihil tale pati ſolet. Quī igitur fieri potuit: vt terra cum circa primā ſui generationem humecta eſſet/ ſudorē obareſcendo emiſerit? Quin potius par eſt/ ſicuti nonnulli aiunt: humore plurimo abeūte/ & ſolis beneficio in cœlū ſcandēte/ quod reliquum fuit eſſe mare. Nā fieri non poteſt: vt tellus cū humecta eſt/ ſudet. Quæ igitur ſalſitudinis cauſę narrantur: rationē videtur effugere. ¶Nos autē eodē quo et prius ſumpto initio: dicamus. Cū eni habitum eſſe duplicē/ alterū humidū/ alterū ſiccū/ poſitū ſit: eū/ eiuſmodi affectuū principiū eſſe arbitrari oportere cōſtat. Quinimo et de quo q̄ſiſſe prius neceſſe eſt: vtrū etiā mare permaneat/ ſemper eiſdem numero partibus conſtās/ an ſpecie & quantitate ſubinde mutatis/ perinde vt aer/ aqua potabilis / ignis? horū eni quodqꝫ aliud & aliud ſubinde euadit: multitudinis tamē eorū ſpecies haud aliter ac flāmæ & profluētiū aquarū fluxus/ manet. Hoc

Vatablus

itaq; apertũ atq; ꝓbabile exiſtit:
fieri inq̃ nõ poſſe vt nõ eãdẽ hęc
oia habeãt rationẽ / & mutatio-
nis celeritate tarditateq; inter ſe
diſtẽt / gignãturq; ac intereãt. qđ
tamẽ: nõ abſq; certo quodã ordi
ne / hiſce omnibus eueniat. Quæ
cũ ita habeant: de ſalſore quoq;
cauſã reddere enitendũ eſt. Itaq;
eiuſmodi ſaporẽ ob cõmiſtionẽ
quandã prouenire: multis con-
ſtat indicijs. Quod enim in cor-
pore minime concoctũ eſt: id ſal
ſum amarũq; haberi ſolet. quod
idem: etiam prius diximus. Nã
cibi humidi excrementum: mi-
nime cõcoctũ eſt. Eiuſmodi ſũt:
ſedimenta omnia / ſed præcipue
illud quod in veſicam delabitur.
Cuius rei indiciũ eſt: q tenuiſſi-
mũ ſit. quæ autem concoctionẽ
admiſere: conſtãt / craſſaq; ſunt.
Deinde ſudor: in quibus idẽ il-
lud corpus quod hunc ſaporem
parit / vna cum ſuperuacaneo
humore excernitur. Pari modo
& in hiſce quæ exuruntur: res ha
bet. quod eni calor nõ euicerit: id
omne in corporibus excremen-
tum fit / in exuſtis cinis. Quãob
rẽ: & mare e terra peruſta factũ
eſſe / nõnulli aſſerunt. Cæterũ ita
quidẽ dicere / abſurdũ eſt: eſſe ta-
men ex tali factũ / a veritate ne-
quaq̃ abhorret. Nã vt & in hiſce
quæ diximus / ita in ipſo quoq;
vniuerſo: qđ ex ijs quæ naſcun-
tur atq; per naturã fiũt / nõ aliter
q̃ ex ijs quæ ignem ſentiũt relin
qui ſolet / eſſe terrã talẽ animad
uertẽdũ ſemper eſt. Quinimmo:
& omnẽ aridæ telluris halitũ eſſe
eiuſmodi / putandũ eſt. ea eni:
hanc ingentẽ halituũ copiã ſup-
peditat. Cum autẽ halitus vapi
dus cũ arido permiſtus (vt dixi-
mus) in nubẽ & aquã cogitur:
neceſſario accidit vt ſẽper quæ-
dã nõ parua huiuſce facultatis
portio intercipiatur / & ruſũ pa
riter cũ pluuia deorſum feratur /
idq; ſemper fiat ordine quodã /
q̃tũ fieri poteſt vt quę apud nos
ſũt ordinẽ participent. Vnde igi
tur in aqua ſalſitudo proueniat:
dictũ eſt. ¶ Ob idq; imbres tam
quos auſter affert q̃ q autũnaliũ

Tral. ve. ex græ. recog.

nifeſtum itaque eſt hoc & probabile:
q impoſſibile eſt non eandem eſſe de
omnibus his rationem / & differre ve-
locitate & tarditate permutationis / &
in omnibus generationem eſſe & cor-
ruptionem. hoc tamen: ordinate ac-
cidere omnibus ipſis. His autem ſic ſe
habentibus: tentandũ eſt reddere cau-
ſam & de ſalſedine. Manifeſtũ itaq; eſt
per multa ſigna: q fit talis ſapor pro-
pter cõmiſtionẽ aliquã. Etenim in cor-
poribus quod indigeſtiſſimũ ſalſum &
amarũ: ſicut et prius diximus. Indigeſtiſ
ſimũ eni eſt: ſuperfluũ humidi alimẽti.
talis autẽ eſt: ois quidẽ hypoſtaſis ma-
xime autẽ quæ in veſicam. Signũ autẽ
eſt: quia ſubtiliſſima eſt. digeſta autem
omnia: conſtare nata ſunt. Deinde ſu-
dor: in quibus idem corpus conſegre-
gatur / quod facit ſaporem hunc. Simi-
liter autem: & in aduſtis. vbi enim non
obtinuerit calidum / in corporibus qui-
dem fit ſuperfluitas / in aduſtis autem
cinis. Quapropter: & mare quidam ex
aduſta aiũt factũ eſſe terra. Dicere au-
tem ſic quidẽ: eſt inconueniens. ex ta-
li tamen: verũ eſt. Sicut enim & in di-
ctis: ſic & in toto & ex naſcẽtibus & fa-
ctis ſecundum naturam ſemper opor-
tet intelligere ſicut ex ignitis / quod re-
linquitur / talem eſſe terram. Et vtiq;: &
eam quę in arida exhalationẽ omnem.
hæc enim: exhibet multã hanc multi-
tudinem. Miſta autem exiſtente (ſicut
diximus) vaporoſa exhalatione & ſic-
ca / cum conſtiterit in nubes & aquam:
neceſſarium intercipi aliquam multitu-
dinem ſemper huius virtutis / & ſimul
deorſum ferri iterum pluuiã / & hoc ſem-
per fieri ſecundum quendam ordinem /
vt contingit quæ hic ſunt participare or
dinem. Vnde igitur generatio ſalſi in-
eſt in aqua: dictum eſt. ¶ Et propter 12
hoc auſtrales aquæ / latiores: & primæ

Tral.ve.ex græ.recog.

autumnalium. Auſter enim:& magni-
tudine & ſpiritu æſtuoſiſſimus ventus
eſt/ & flat a locis ſiccis & calidis. Qua-
re cum pauco vapore. quapropter et
calidus eſt. Si enim & non talis/ ſed vn
de incipit flare frigidus: nichil minus
procedens/ propterea ꝙ comprehendit
multam exhalationem ſiccam ex pro-
pinquis locis / calidus eſt. Boreas autẽ
velut a frigidis locis: vaporoſus. qua-
propter frigidus. Eo autem ꝙ propel-
lat / ſerenus hic: in oppoſitis autem / a-
quoſus. Similiter autem: & auſter ſere-
Africa nus ijs qui circa Libyam. Multũ igitur
in deorſum lata aqua confert: quod ta
le eſt. Et autũno: latæ aquæ ſũt. neceſſe
enĩ eſt: grauiſſima/prima deferri. Qua-
re in quibuſcunq; ineſt talis terræ mul-
titudo: tendunt citiſſime deorſum hæc.
Et calidũ quidẽ: mare propter hoc eſt.
omnia enim quæcunq; ignita fuerunt:
habent potẽtia caliditatẽ in ſeipſis. Vi-
dere autem licet: & calcem/ & cinerem/
& hypoſtaſin animaliũ & ſiccã & humi
dã. & calidiſſimorũ ſecundũ ventrẽ ani
maliũ: accidit calidiſſimã eſſe hypoſta-
ſin. Fit igitur: propter hãc cauſam ſem
per latius. Eleuatur autem ſemper ali-
qua pars ipſius cum dulci: ſed minor
tanto quanto & in pluta / ſalſa & lata
dulci minor. Quapropter æquale eſt:
vt omnino dicam. Qꝫ autem fit eua-
porans/ potabile & nõ in mare concer-
nitur euaporans quando conſtiterit ite
rum: tentantes dicamus. Patiũtur autẽ
& alia: idem. eteni vinũ & omnes hu-
mores quicunque euaporantes iterum
in humidum conſtiterint: aqua fiunt.
Aliæ enim paſſiones: aquæ ſunt / pro-
pter quandam commiſtionem. et qua-
lecunq; aliquid fuerit quod commiſtũ
eſt: talẽ facit ſaporẽ. Sed de his quidem
in alijs tẽporibus conuenientioribus: fa
cere oportebit cõſiderationẽ. Nũc autẽ

Vatablus

primi ſunt: ſalſiuſculi ſũt. Auſter
enĩ: tã vehemẽtia ſua q̃ flatu ęſtu
oſiſſimus ventus eſt/ & a calidis
ſicciſq; locis ſpirat. Quare parũ
vaporis ſibi aſciſcit: & proinde
feruidus extat. Nã et ſi eiuſmodi
nõ ſit ſed vnde ſpirare incipit fri
gidus habeat: nichilo minus dũ
ſe lõgius protrahit/ propterea ꝙ
multum ſicci halitus e vicinis lo
cis ſecũ rapit / calidus eſt. At a-
quilo / vt qui ab vliginoſis flare
locis ſoleat: vapidus eſt / ideoq;
frigidus. Hic tamẽ/ꝙ nubes pro-
pellat/ ſerenus eſt. in locis oppo
ſitis: pluuius. Pari modo & au-
ſter: Afris ſudus eſt / nobis plu-
uiã importat. Talis igitur facul-
tas in aqua quæ deorſũ ruit: nõ
parum confert. Atq; per autum-
num: ſalſi imbres fiunt. quæ enĩ
plus põderis obtinent: ea priora
deferãtur/ neceſſe eſt. Quare qui-
bus eiuſmodi terræ copia ineſt:
ij celerrime deſcendũt. Ob idq;:
mare/ calidũ eſt. Nã aduſta om-
nia: potentia in ſe aliquid habẽt
caliditatis. calcẽ/ cinerẽ/ ſedimẽ-
ta animaliũ humidũ inq̃ ſimul et
aridũ: intueri licet. Et animaliũ
quæ ventres habẽt calidiſſimos:
ſedimẽta calidiſſima eſſe vſu eue
nit. Igitur: mare hac de cauſa/
ſubinde ſalſius reddi ſolet. Sẽper
autẽ ipſius portio quędã: vna cũ
parte dulci/ attollitur. verũ: tãto
minor eſt/ quanto in ipſa quoq;
pluuia/ pars dulcis ſalſam exupe
rat. Ex quo fit: vt ſemper æquale
(qđ i totũ dixerim) habeatur. Qꝫ
autẽ aqua maris quæ in vaporẽ
cõuertitur potulẽta euadat / ꝙq;
pars ea quæ naturã iduit vapo-
ris cũ rurſũ concreuerit nequaq̃
in liquorẽ cogatur qui maris na-
turam retineat: dicere conemur.
Hoc idẽ: in cęteris quoq; alijs e-
uenit. Nã & vinũ & cętera ſucco
rũ genera quotquot in vaporem
mutati in humorẽ rurſũ concre-
ſcere ſolẽt: aqua fiũt. Affectus enĩ
cæteri: aquæ/ propter quãdã cõ-
miſtionẽ/ cõperunt. et qualecũq;
id fuerit quod ei permiſcetur: talẽ
ĩ ea parere ſaporẽ aſſolet. Sed de
hiſce alias cum oportunior dabi
tur occaſio: erit cõſiderãdũ. Nũc

Vatablus

eatenus dicamus oportet: nēpe ꝗ
cū mare in rerū natura ſit / aſſidue
quippiā ab eo in altum ſcandit po
tuꝗ; idoneū ac dulce redditur/ꝗꝗ;
per imbreis ex alto in imū labitur
iam aliud effectum nec id præter-
ea exiſtēs qđ fuerat ſublatū/ꝗ de-
niꝗ; mare potulētę parti ratione pō
deris ſubſidet. Ob idꝗ;: nec ipſum
inſtar amnium deficere / niſi loco-
rum ratione aſſolet. quod idē: pari
vtriſꝗ; modo accidere neceſſū eſt.
Nec ſemper eędē nec terræ nec ma
ris partes permanent: ſed tota dū-
taxat moles. Etenim: in hunc mo
dum de ipſa quoꝗ; terra exiſtimare
par eſt. Nā pars alia aſcendit: alia
rurſum deſcēdit. Quinetiā loca cō-
mutāt: quæ per ſumma innatare/
quęꝗ; in ima rurſū deferri aſſolent.
Porro ſalſitudinē i rei cuiuſpiā ad-
miſtione cōſiſtere: palā eſt/ non ex
ijs tantū quæ dicta ſunt/ verū etiā
ſi quis vas e cera afformatū in ma
re demittat / obturato prius re tali
oſculo vt nichil interhiet per quod
mare introfluat. quæ enim ſeſe va-
ſi per cereos parietes īſinuat aqua:
potulēta euadit. nā vt terrena por-
tio ita & qđ ſalſitudinē ſua admiſti
one cōmittit: ſequeſtrari cū perco-
latur aqua aſſolet. id eni: tū pōderis
(ſalſa eni: q̄ dulcis grauior eſt) tum
etiā craſſitudinis cauſa extat. Eteni
aquæ craſſitudo corpulentiaꝗ;: tā-
tā afferre differentiā poteſt vt naui
gia æquo rerū quę cōuehūtur one-
re preſſa/ in amnibus fere demergi
videātur / in mari modice ſeſe atꝗ;
ad nauigādū peroportune habeāt.
Quāobrem nōnulli eorū qui in am
nibus naueis onerarant: ob eā ipſā
ignorationem iacturam fecere gra-
uiſſimā. Qꝛ autē q̄ppiā admiſtū ſit/
illud argumento eſſe poteſt: ꝗ eius
moles craſſiuſcula eſt. nā mare/ pro
pe quaſi lutū eſt: tantā rei corpulē
tæ copiā continet. ſi quis eni aquā
indito ſale vehemēter ſalſam fece-
rit: in ea oua/ etiā ſi plena ſint/ in-
natāt. Hoc idē: circa ipſa quoꝗ; ſal
ſamēta moliri ſolent. Qꝛ ſi in Pale-
ſtina ſit/ vt quidā ferūt/ lacus eiuſ-
modi in quē ſi a quoq̄ homo vin-
ctus aut iumentū inijciatur/ per ſū-
ma natat nec in aquis mergitur: is
ꝓfecto teſtimonio fuerit hiſce quæ

Tral.ve.ex græ.recog.

tantū dicamus: ꝗ maris exiſtentis ſem-
per aliquid ſurſum ducitur/ & ſit pota-
bile. & de ſurſum in pluta deſcendit a-
liud factū/ non quod ſurſum ductū: &
propter pondus ſubſidet potabili. Et
propter hoc: neque deficit ſicut fluuij/
niſi locis. hoc autem: in ambobus ne-
ceſſe eſt accidere ſimiliter. Neꝗ; ſem-
per eædem partes permanent neque
terræ neque maris: ſed tantū tota mo
les. Etenim: de terra ſimiliter oportet
exiſtimare. hoc enim / ſurſum venit:
hoc autem/ iterum deſcendit. Et loca
permutant: & ſupernatantia & de-
ſcendentia iterum. Quod autem ſit in
commiſtione alicuius / ſalſum: palam
eſt non ſolum ex dictis / ſed & ſi quis
vas cereum formans poſuerit in mare
circunligans os talibus vt non per ri-
mam aliquam intret mare. quod eni
ingreditur per parietes cereos: fit po-
tabilis aqua. quaſi enim percolatum
quod terreſtre eſt & qđ facit ſalſedinē
propter commiſtionē: ſecernitur. Hoc
enim: cauſa eſt / & grauitatis (plus e-
nim trahit ſalſa: q̄ potabilis) & groſſi-
tiei. Etenim groſſities: differt intantū
vt naues ab eodem pondere rerū quæ
vehuntur in fluuijs quidē fere ſubmer-
gantur / in mari autem mediocriter ha
beant & nauigabiliter. Quapropter a-
liqui in fluuijs onerātium naues: pro-
pter hanc ignorātiā damnū paſſi ſunt.
Argumentū autē eſt admiſti alicuius:
ꝗ groſſior eſt moles. Si eni aliqs aquā
ſalſam fecerit valde/ miſcens ſal: ſuper-
natāt oua/ etiā ſi ſint plena. Fere eni ſi
cut lutū fit: tantā habet corpulētā mul
titudinē/ mare. Idē autē hoc operātur:
& circa ſalituras. Si autē eſt/ ſicut fabu
lantur quidā / in Paleſtina tale ſtagnū Paleſtina
in qđ ſi quis immiſerit colligatū homi
nē aut ſubiugale/ ſupernatat & nō ſub-
mergitur in aquā: teſtimoniū vtiꝗ; erit

Cap. 3

Tral.ve.ex græ.recog.

aliquod/ dictis. dicũt eni amarũ ſic eſſe
ſtagnum & ſalſum: vt nullus piſcis in-
naſcatur. veſtimẽta autẽ purgari: ſi quis
humectans permouerit. Sunt autem &
omnia talia/ ſigna dictorũ: ꝙ ſalſedinẽ
facit corpus aliquod/ & terreſtre eſt qđ
Chaonia inexiſtit. In Chaonia enim: fons eſt a-
quæ latioris. effluit autem hic: in flu-
uiũ prope dulcẽ quidẽ/ piſces autẽ non
habentẽ. elegerũt enĩ (vt qui ibi ſunt/ fa
Hercules bulantur) poteſtate facta ab Hercule/
Erithia quãdo venit ducens ab Erithia boues:
ſalẽ pro piſcibus/ qui fit ipſis ex fonte.
Huiuſmodi enim aquę decoquẽtes ali
quã partẽ/ ponunt: & fit frigefacta cũ
euaporauerit humidũ cũ calido/ ſal nõ
groſſus & cõpactus/ ſed laxus & ſub-
tilis ſicut nix. eſtq; virtute debilior alio/
& multus delectat iniectus: & colore
non ſimiliter albus eſt. Tale autem a-
Vmbri liud fit: & in Vmbricis. eſt enĩ quidã lo
cus: i quo naſcũtur calamus & ſcirpus.
De his igitur cõburũt: & cinerẽ immit
tẽtes in aquã/ decoquũt. cũ autẽ dimi-
ſerint aliquã partem aquæ: hęc infrigi-
data/ ſalis fit multitudo. Quęcunq; au-
tẽ ſunt ſalſa rheumata fluuiorũ aut fõ
tiũ: plurima quidẽ calida aliquãdo eſ-
ſe oportet putare. deinde: principium
quidẽ extingui ignis. per quã autẽ pe-
netrant terram: adhuc manere exiſten
13 tem velut calcẽ & cinerem. ¶ Sunt au-
tem in multis locis & fontes & rheu-
mata fluuiorũ/ omnimodos habẽtia ſa
pores: quorũ oĩm ponere cauſã opor-
tet/ inexiſtentẽ aut ingenitam virtutem
ignis. exuſta enim terra: ſecũdum ma-
gis & minus/ omnimodas accipit for-
mas ſaporum & colores. aluminis e-
nim & calcis & aliorum talium fit ple
na virtutibus: per quę penetrantes a-
quę exiſtẽtes dulces/ ꝑmutãtur. Et hę
Sicania quidẽ acetoſę fiũt: queadmodũ quę in
Sicilia Sicania Sicilię. Ibi enim oxalme fit: &

Vatablus

iam dicta ſunt. aiunt enim adeo a-
marum ſalſumq; eſſe lacum: vt pi-
ſcis nullus innaſcatur/ & veſtimen-
ta purger ſi quis madefacta con-
cuſſerit. Quæ omnia/ eorũ quæ di-
ximus ſigna ſunt: nempe ꝙ corpu
lentum quiddam ſalſitudinẽ pari-
at/ & quod id quod ineſt terrenum
ſit. Etenim in Chaonia/ fons quidã
aquæ ſalſiuſculæ habetur: qui haud
lõge ab ortu in amnem dulcẽ qui-
dem at piſcibus vacantem influit.
Nam vt aiunt incolæ: facta ab Her
cule optandi poteſtate/ cum is ab
Erithia vaccas abigens rediret/ ſa-
lem pro piſcibus elegerũt qui ipſis
e fonte fieri ſolet. huius eni aquæ
portionem quandam poſtea q̃ de-
coxere/ quieſcere ſinunt: quæ frige
facta/ vbi vna cũ calore humor e-
uaporauit/ in ſalẽ nõ denſum gru-
moſumq; / ſed niuis modo laxum
atq; ſubtilem verti ſolet. quod ge-
nus ſalis: imbecilliorẽ q̃ cætera vir-
tutem obtinet/ largiuſq; adhibitum
guſtum ingerit ſuauem. colore itẽ
non æque candido: exiſtit. Aliud
huic rei proximum: Vmbri moliũ-
tur. quendam enim locum habent:
in quo arundines & iunci enaſcũ-
tur. quorum cinerem decoquere a-
qua ſoliti ſunt: donec exiguũ ſuper
ſit humoris. qui vbi refrixit: in ſa-
lis copiam euadere ſolet. Quicũq;
autem amnium fontiumve fluxus
ſalſi ſunt: eos maxima ex parte ali
quãdo incaluiſſe/ deinde ignis prin
cipium extinctũ fuiſſe/ cenſendum
eſt. terram vero per quã tranſmiſ-
ſi colantur: cineris & calcis naturã
adhuc retinuere. ¶ Sunt etiam plæ-
riſq; in locis: tam fontes q̃ amniũ
fluenta quæ varia ſaporum genera
præferunt. quorum omniũ cauſam
eſſe igneam virtutem ſiue facultatẽ
quæ in eis eſt aut innaſcitur: ſtatu-
endum eſt. Nam terra dum ignem
ſentit: ꝙ plus minus id pati ſole-
at/ varias ſaporum colorumq; for-
mas contrahit. quippe quæ: alumi
nis/ calcis/ & cæterorum id genus
virtutibus plena reddatur. per quę
dũ tranſmittitur aqua q̃ dulcis eſt:
permutari ſolet. Et quædã aceſcit:
quomodo in Sicilia agro Sicanico
euenire videmus. Inibi enim oxal-
me (quã acidã muriã interpretor)

Vatablus

gignitur: qua vt aceto in quibuſ
dam epularum generibus vti ſo
lent. Eſt autem & circa Lyncon:
fons quidam cuius aqua acida
eſt. Circa Scythiā: alius qui a-
maras euomit aquas/ quæ vni-
uerſum amnem in quem inci-
dunt amarum reddunt. Horum
differētiæ: hinc apertæ ſunt. Sed
qui ſapores ex quibus tempera-
turis exultent: ſeorſim per ſe a-
lio loco dictū eſt. Igitur de aquis
& mari quas ob cauſas aſſidue
ſemper ſint / quænam ſit eorum
natura / qua ratione ac via per-
mutentur/ tum etiā de plurimis
affectibus quos committere aut
pati per naturam ipſis accidit:
prope diximus.

CAP. IIII.

DE vētis autem: ini-
tio quod iam prius
diximus ſumpto /
dicamus. ¶ Duæ
enī ſūt noſtra qui-
dē ſententia halitus ſpecies: al-
ter humidus eſt/alter ſiccus. Ille/
vapor nūcupatur: hic/ in totum
nomine caret. particulari tamē
vtentes: vniuerſaliter eum velu-
ti fumū vocemus neceſſe eſt. Cę-
terum nec humidum ſine arido/
nec aridum ſine humido eſſe po
teſt: verum hæc omnia ita ſecū-
dum exuperationem vocari ſo-
lent. Itaq; cum ſol ipſe orbilo
feratur / & vbi propius accedit
humorem vi caloris ſubuehat/
vbi autem longius dimouet ſe-
ſe/ vapor qui ſublatus fuerat rur
ſum in aquā refrigerationis be-
neficio concreſcat (qua de cau-
ſa: imbres hyeme potius/ q̄ ęſta-
te fiunt. & nocte/ q̄ interdiu: ſed
non videtur / propterea ꝙ im-
bres nocturni magis quā diurni
lateant. aqua autem illa quę ad
ima deferri ſolet: tota in terrā di-
ſtribuitur. terra vero ipſa multū
ignis atq; caliditatis in ſeſe ha-
bet: atq; ſol non ſolum eum hu-
morē qui per ſumma telluris re-
ſidet attrahit/ verū etiam terrā
ipſam calfaciēdo aſſiccat) cumq;
halitus (id quod iam dictū eſt)
duplex ſit/alter vapidus/ alter fu
midus: vtrumq; profecto halitū

Tral. ve. ex græ. recog.

vtuntur ſicut aceto ad quædam edulio-
rum ſuorum. Eſt autē & circa Lyncon: Lyncus
fons quidam aquę acetoſæ. Circa Scy- Scythia
thiam autem: amarus. quod autem de-
fluit ab ipſo: fluuium in quem ingredi-
tur / facit amarum totum. Differentiæ
autem horum: inde manifeſtę ſūt. Qua-
les autem ſapores ex qualibus fiunt com
miſtionibus: dictum eſt de ipſis ſeorſum
in alijs. De aquis igitur & mari propter
quas cauſas & ſemper cōtinue ſunt / &
quomodo permutantur / & quę natura
ipſorū / adhuc autē quaſcunq; paſſiones
ſecūdū naturā ipſis accidit facere aut pa-
ti: dictum eſt fere nobis de plurimis.

CAP. IIII.

DE ſpiritibus autem dica- 14
mus: ſumētes principiū
dictum nobis iam prius.
¶ Sūt eni duę ſpecies ex- 15
halationis / vt dicimus:
hęc quidem humida/ hęc
autem ſicca. vocatur autē/ hęc quidē va-
por: hęc autem ſecundū totum quidem
innominata eſt. eo autem quod in parte/
vtentes: neceſſe eſt vniuerſaliter appella-
re ipſam/ velut fumum. Eſt autem neq;
humidū ſine ſicco/ neq; ſiccū ſine humi-
do: ſed omnia hęc dicuntur ſecundū ex-
ceſſum. Lato itaq; ſole circulariter/ & cū
quidem appropinquauerit per calidita-
tē eleuāte humidū/ longius autem facto
propter infrigidationē conſiſtente iterū
ſurſum ducto vapore in aquā (quapro-
pter: hyeme magis fiunt aquę. & nocte/
q̄ per diem: ſed non videtur / quia latēt
nocturnę magis q̄ diurnæ. deſcendens
autē aqua: diſtribuitur omnis in terram.
exiſtit autē in terra multus ignis & mul-
ta caliditas: & ſol nō ſolū illud quod ſu-
pnatat terrę humidū trahit/ ſed & terrā
ipſā deſiccat calefaciēs) exhalatione autē
ſicut dictū eſt duplici exiſtente / hac qui-
dē vaporoſa/ hac autem fumoſa: ambas

Cap. 4

Tral.ve.ex græ.recog.

neceſſariũ eſt fieri. Harũ autẽ quę quidẽ humidi plurẽ habet multitudinẽ exhalatio: principium plutæ aquę eſt / ſicut dictũ eſt prius. ſicca autẽ: ſpirituũ principium eſt & natura omniũ. Hęc autem ꝙ iſto modo neceſſarium ſit accidere: & ex ipſis operibus palã eſt. Eteni exhalationẽ differre: eſt neceſſariũ. Et ſolẽ & eã quę eſt in terra caliditatẽ hęc facere: non ſolũ poſſibile/ſed neceſſariũ eſt. Quoniã autẽ altera vtriuſq; ſpecies: manifeſtũ eſt ꝙ differũt. Et nõ eadẽ eſt: vẽti natura & plutę aquę/ ſicut quidã aiunt. eundẽ eni aerẽ motũ quidẽ/ ventũ eſſe: cõſiſtẽtẽ autẽ iterũ / aquã. Aer igitur/ ſicut in ſermonibus ante hos diximus: fit ex his. Vapor eni: humidũ eſt & frigidũ. bene terminabile enim eſt: vt humidum, quia autẽ aquę eſt: frigidum eſt propria natura/ ſicut aqua non calefacta. Fumus autem: calidum & ſiccũ eſt. Quare quemadmodum ex ſymbolis cõſiſtit: aer humidus & calidus. Eteni inconueniẽs eſt ſi qui circa ſingulos circũfuſus eſt aer: iſte fiat motus / ſpiritus. et vndecũq; extiterit motus: vẽtus ſit. ſed non / ſicut fluuios exiſtimamus nõ qualitercunq; eſſe aqua fluente / neq; ſi habeat multitudinẽ/ ſed oportet fontanũ eſſe quod fluit: ſic et de vẽtis habeat. mouebitur eni vtiq; magna multitudo aeris ab aliquo magno caſu: nõ habens principium/ neq; fontẽ.

16 ¶ Atteſtãtur autẽ quę fiũt: dictis. Quia eni cõtinue quidẽ/ magis autẽ & minus/ & maior & minor fit exhalatio: ſemper & nubes & ſpiritus fiũt ſecũdũ tempus vnumquodq; vt nata ſunt. Quia autem aliquãdo quidẽ vaporoſa fit multiplicatior/ aliquãdo autẽ ſicca & fumoſa: quãdoq; quidem pluuioſi anni fiunt & humidi / quandoq; autem ventoſi & ſicci. Aliquando igitur accidit: & ſiccitates et imbres multos ſimul & ſecundum multã & continuã fieri regionem / aliquãdo

Vatablus

fieri neceſſariũ eſt. quorũ: qui humorem continet largiorem: imbrium primordium/ quemadmodum antea dictũ eſt/ exiſtit. qui aridus eſt: flatuum omniũ principium atq; natura. Hæc autem ad hunc eueniant modum eſſe neceſſe: ex ipſis etiam effectibus certum eſt. Etenim halitum differentiam recipere: neceſſum eſt. Atq; ſolem & terræ caliditatem ea ipſa efficere: non modo poſſibile / verum etiam neceſſarium exiſtit. Cum autẽ ſpecies vtriuſq; diuerſa ſit: patet ꝙ inter ſe diſcrepãt. Nec vẽti eadẽ ac imbriũ natura exiſtit: perinde vt quidã aiunt. eundem enim aerẽ ſi moueatur/ ventum: ſi concreſcat/ aquam eſſe volunt. Verum: ex hiſce aer (quemadmodũ antea diximus) gigni ſolet. Vapor eni: humidus algiduſq; eſt. nam facile terminos ſuſcipit: vt humidus. at qa aquæ eſt: ſuapte natura vt aqua nõ calefacta frigidus exiſtit. Fumus vero: calidus et aridus. Quare: ex hiſce tanq̃ ex ſymbolis cõſtituitur aer/ qui humidus caliduſq; eſt. Eteni abſurdum fuerit: ſi aer iſte qui quemq; ambit dũ motu cietur flatus fiat/ & vndeuis fuerit agitatus vẽtus exultet/ & nõ vt amneis eſſe exiſtimamus nõ qualitercũq; profluente aqua etiã ſi multa ſit/ ſed quod profluit id a fonte ortum ducat oportet/ ſic de ipſis quoq; ventis res habere dicatur. Nam ab aliqua ingenti ruina: magnæ aeris copia quę nec principium habeat nec fontem / moueri poteſt. ¶ Quæ autem fieri aſſolent: ea quæ diximus approbant. Nã quia continue quidem ſed plus ac minus fieri & maior minorve halitus aſſolet: ſemper nubes ac ſpiritus per ſingula anni tempora pro cuiuſq; natura efficiũtur. At quia interdũ vapidus/ interdũ ſiccus & fumidus altero lõge ãplior aſſurgit: aliquando pluuij & humecti reddũtur ãni/ aliquãdo flatuoſi & ſqualibundi. Quandoq; igitur ſqualores imbreique multos ſimul & per magnum cõtinuumq; tractum fieri/ quãdoq;

Vatablus

per parteis: euenit. Sępe eni regio
quæ circũquaqꝫ adiacet: tẽporari-
os recipit imbres/ aut etiã plureis.
at in huiusce parte aliqua: ſqua-
lor eſt. Quandoqꝫ: ediuerſo res agi
tur. nã cũ tota quæ in circuitu eſt
regio / aut modicis potiatur aquis
aut potius ſqualore fatiſcat: vna
quædã portio immenſam aquarũ
copiã recipit. Cuius rei cauſa eſt:
ꝙ magna ex parte eandẽ affectio-
nẽ longe lateqꝫ diffundi ac ſerpere
conſentaneũ eſt / quia vicina loca
ſitũ ad ſolem retinẽt cõſimilẽ/ niſi
peculiarẽ quãdã ſortita ſint diffe-
rẽtiã. At vero interdũ hac in par-
te ſiccus anhelitus/ in altera vapi-
dus: vberior gigni ſolet. nonnunq̃
vice verſa accidit. Huius autẽ ip-
ſius cauſa eſt: ꝙ halitus vterqꝫ in
proximæ ſibiqꝫ continuæ regionis
halitũ icidit. Verbi cauſa. ſiccus ꝑ
ſuã fluit regionem: humectus ſibi
proximũ inuadit/ vel etiã ad locũ
quẽdã remotiorẽ vi vẽtorũ propul
ſus accedit. Interdũ ille manet: &
idẽ/ qui ei contrarius eſt/ agit. Atqꝫ
ſæpenumero illud euenit/ nẽpe ꝙ
queãdmodũ in corpore hois/ ſi al
uus ſuperior ſiccear iferior cõtra-
rio habitu eſt/ & ediuerſo ſi inferi-
or ſicca ſit ſuperior humecta fri-
gidaqꝫ eſt: ſic et in ipſis quoqꝫ lo-
cis antiperiſtaſis fit/ et exhalatio-
num genera commutantur. Prę-
terea vt poſt imbrẽ flatus magna
ex parte oriri eo in loco ſoliti ſunt
in quo illũ fieri cõtigerit: ita ſuper-
uenẽte imbre cõſternũtur. Hæc e-
nĩ propter principia quæ dicta ſũt
euenire: neceſſũ eſt. Nã ab imbri-
bus terra dũ calore tã ſuo q̃ ſuper-
no reſiccatur: halitũ profũdit/ q ni
mirũ vẽti materies eſſe ſolet. Atqꝫ
vbi ſecretio eiuſmodi in rerũ natu
ra fuerit: obtinẽt venti. quibus po
nẽtibus / propterea ꝙ pars calida
ſeuocari atqꝫ ſuperũ in locũ effer-
ri ſemper aſſolet: vapor refrigera-
tus cõſiſtit ſpiſſeſcitqꝫ/ atqꝫ in hu-
morẽ vertitur. Quinetiã vbi eũdẽ
in locũ pulſæ nubes ſũt/ & frigus
intro ſe colligẽs circumfuſo calori
obluctatur: oritur aqua/ cuius be-
neficio ſiccus anhelitus refrigerari
ſolet. Ergo vt imbribus vẽti ſopitũ
tur: ita vbi venti deſiſtũt/ imbres

Tral.ve.ex græ.recog.

autẽ & ſecundũ partes. Sæpe enĩ quæ in
circuitu eſt regio: accipit tẽporaneos im-
bres/ & multos. in aliqua autẽ parte hu
ius: ſiccitas eſt. Aliquãdo autẽ cõtrariũ:
ea omni quę in circuitu eſt aut mediocri-
bus vtente aquis aut etiam magis ſicca/
vna aliqua pars/ aquæ copioſam accipit
multitudinẽ. Cauſa autẽ eſt: quia vt plu
rimum quidem eandem paſſionẽ ad plu
rimã pertingere par eſt regionẽ / quia ſi-
militer ponũtur ad ſolẽ quę prope ſunt/
niſi aliquid differẽs habeant proprium.
Quinimmo aliquãdo ſecũdũ hãc quidẽ
partẽ/ ſicca exhalatio facta eſt amplior:
ſecũdũ aliã autẽ vaporoſa. aliquãdo au-
tem: contrariũ. Et ipſius autẽ huius cau-
ſa eſt: quia vtraqꝫ incidit in attiguę regi-
onis exhalationẽ. puta ſicca quidẽ: ſecun
dũ propriã fluit regionẽ. humida autẽ:
ad vicinam/ aut etiam in aliquem remo-
tiorem locũ propulſa eſt a ſpiritibus. Ali
quando autem hęc quidem/ mãſit: con-
traria autẽ / idẽ fecit. Et accidit hoc ſæ-
pe/ ſicut in corpore ſi ſuperior venter ſic-
cus fuerit inferiorem cõtrarie diſponi et
hoc ſicco exiſtente humidum eſſe ſupe-
riorem & frigidum: ſic & circa loca anti
periſtaſin pati & permutari exhalatio-
nes. Adhuc autẽ/ poſt imbres ventus vt
plurimũ fit in illis locis ſecundum quæ
cõtingit fieri imbres: & ſpiritus ceſſant
aqua facta. Hęc enim neceſſe eſt accide-
re: propter dicta principia. Cum enim
pluerit: terra exſiccata & ab eo quod eſt
in ipſa calido/ & ab eo quod deſuper/ ex-
halat. hoc autem: erat venti corpus. Et
cum talis ſegregatio fuerit / & venti ob-
tineant: ceſſantibus quia ſegregatur ca-
lidum ſemper/ & ſurſum fertur in ſupe-
riorẽ locũ/ cõſiſtit vapor infrigidatus/ &
fit aqua. Et cũ in idẽ cõpulſę fuerint nu-
bes/ et circũſtiterit ad ipſas frigiditas: a-
qua fit/ & infrigidat ſiccam exhalationẽ.
Ceſſare faciunt igitur aquæ factæ/ ven-

Tral. ve. ex græ. recog.

tos: & ceſſantibus / ipſæ fiunt propter has cauſas. Adhuc autem ꝙ fiant maxime ſpiritus ab vrſa & meridie: eadẽ cauſa eſt. plurimi enim Boreæ & Auſtri fiunt: vẽtorum. Sol enim ſola hæc loca nõ accedit: ſed ad hæc & ab his. ad occaſus autem & orientes: ſemper fertur. Quapropter: nubes conſiſtunt in lateribus. & fit accedẽte quidem / exhalatio humidi: abſcedente autem ad contrarium locum / aquæ & hyemes. Propter lationem igitur ad tropicos & a tropicis: æſtas fit & hyems / & eleuatur ſurſum aqua et fit iterum. Quoniam autem plurima quidem deſcendit aqua in his locis ad quæ vertitur & a quibus / hæc autem ſũt quę ad arctum & meridiem / vbi autem plurimã aquam terra ſuſcipit hic plurimã neceſſarium eſt fieri exhalationem / ſimili modo vt ex viridibus lignis fumum / exhalatio autem hæc vẽtus eſt: rationabiliter vtiq; hinc fiẽt plurimi & principaliſſimi ſpirituum. Vocantur autem qui quidem ab arcto / Boreę: qui autẽ a meridie / Auſtri. Latio autem ipſorũ: obliqua eſt. circa terrã enĩ flant: in rectũ facta exhalatione / quia oĩs qui in circuitu eſt aer cõſe-

17 quitur lationem. ¶ Quapropter et dubitabit vtiq; aliquis: vnde principiũ ſpirituum eſt / vtrum deſuper an deſubter? Motus enim: deſuper eſt. & antequam flent: aer euidens eſt / ſi fuerit nubes aut caligo. ſignificat enim mota / ſpiritus principiũ / anteꝙ̃ manifeſte venerit vẽtus: tanꝙ̃ deſuper ipſis habentibus principium. Quoniã autẽ eſt vẽtus / multitudo quædã ſiccæ ex terra exhalationis / mota circa terrã: palam eſt ꝙ motus quidẽ principiũ deſuper eſt / materię autẽ & generationis deſubter. Qua enim tẽderit quod aſcendit: inde cauſa eſt. latio enim eorũ quæ lõgius ſunt a terra: domina eſt. & ſimul: deſubter quidẽ ĩ rectũ ſurſũ fertur / & omne valet magis prope. Generati-

Vatablus

gigni propter has cauſas aſſolẽt. Adde ꝙ nõ aliud cauſæ eſt: cur a ſeptẽtrione & meridie flatus potiſſimũ oriantur. Omniũ namq; ventorum plurimi: Aquilones & Auſtri ſpirare ſolent. Nã ſol hæc vna loca non adit: ſed ad ea ſeſe applicat ab eiſq; dimouet. ad occaſum vero & exortũ: aſſidue fertur. Quãobrem: nubes / in curſus ſolis lateribus cõſiſtere ſolẽt. atq; ſole accedente / humor exhalat: aduerſam in partẽ abeũte / hyemes imbreſq; excitantur. Itaq; ob ſolis lationem qua ſolſtitia petũtur deferunturq;: æſtas hyemſq; fiũt / & aqua in altũ rapi / rurſumq; in imbrẽ cõuerti ſolita eſt. At cum aquę plurimũ in hiſce locis deſcẽdat ad quę ſol vergit & a quibus ſeſe remouet / hæc autẽ ſunt quæ ſeptẽtriones verſus atq; meridiẽ poſita ſunt / atq; vbi tellus aquas recipit vberrimas ampliſſimã inibi halituũ copiam fieri neceſſum ſit / perinde vt e viridi ligno fumũ depromi copioſiſſimũ videmus / halitus autẽ ipſe vẽtus ſit: ratione euenit optima vt inde flatuum plurimi principaliſſimiq; exoriantur. Qui autẽ a ſeptẽtrionibus mittũtur / Aqlones: qui a meridie / Auſtri dicũtur. Porro ſpiritus: tramite ferri obliquo aſſolẽt. nam circa terrã ſpirãt: cũ tamẽ halitus ipſe ꝑ directũ feratur / ꝙ totus circũfũdẽs aer flatuũ lationẽ cõſectetur. ¶ Quocirca quæret quiſpiam: vtro ex loco ſuperone an infero flatibus initiũ ſit / Nã: deſuꝑ ventorũ motio eſt. & anteꝙ̃ ſpirent: illuſtratur aer / ſi nubilus caliginoſuſve ſit. quippe cũ nubis motio / flatus initiũ prius ꝙ̃ aperte ad nos venerit portendat: tanꝙ̃ flatu deſuper originẽ habẽte. Cũ autẽ vẽtus / quędã ſicci halitus quẽ tellus profũdit copia per terrã currens ſit: motionis initiũ ab alto prouenire / materiei & ortus ab imo / planum eſt. Nam qua parte quod aſcendebat / inclinarit: inde ſui curſus cauſam ſortitur. Nã latio eorũ quę a terra remotiora ſũt: potior ac domina exiſtit. Et inſuper: exhalatio ab imo ſurſum verſus recta linea fertur / cunctaq; plus roboris habent cum in propinquo ſunt. At ortus prin-

Vatablus

cipiũ/ ad terrã referri debere: in a=
perto eſt. Porro flatuũ initia mul=
tis exhalationibus ſenſim coeũti=
bus exultare/ quomodo amnium
fontes terra humorẽ ſtillante fiũt:
experientia quoq; ipſa cõſtat. Oẽs
eni vẽti: ibi minimi ſunt/ vnde ſin
guli ſpirare cœperint. At vbi lõgi=
us ſe protraxerint: ingenui venire
ſolẽt. Præterea: regio quæ ſepten=
trionibus ſubdita eſt/ per hyemem
trãquillatur/ nec vllũ flatũ ſentit.
At quod paulatim expirat atq; eo
dẽ illo in loco latet: id vbi p̄terijt/
iam ſpiritus euadit illuſtris. Igitur
natura venti quænã ſit/ & quo pa=
cto oriatur/ tum etiam de ſqualo=
re & imbriũ abũdantia / item quã
ob cauſã poſt imbreis flatus & ſur
gant & ſternãtur/ & cur Aquilo &
Auſter ſæpiſſime ſpirẽt/ ad hæc de
vẽtorũ curſu: dictũ iã eſt. CAP. V.

POrro ſol: & cõprimit
& excitat flatus. Ete
nim exhalationes cũ
imbecillæ ſunt atque
paruæ / tabefacit: &
ampliore ſuo calore/ earũ calorem
qui minor eſt/ diſcernit atq; diſſi=
pat. Adde quod terram prius aſ=
ſiccat q̃ ſecretio vniuerſa orta ſit:
haud aliter ac magnus ignis par=
uum cremabile/ ſi quod inciderit/
ante quam fumum ædat/ deurit.
Ob has igitur cauſas: non minus
ſol flatus compeſcere / quam quo
minus ab initio oriantur obſiſte=
re ſolet. nã quia halitus emacerat/
vẽtos ponere facit: quia celeriter
terrã aſſiccat/ fieri prohibet. Qua=
p̄pter circa Orionis exortũ / & ab
eo vſq; ad Anniuerſarios & Præ=
uios: aer maxime cõſileſcit. Ad ſũ=
mã i vẽti tranquillitas duabus de
cauſis prouenire ſolet. Nam: aut
quia exhalatio frigoris beneficio
extinguitur (vt fit cũ validum ge
lu coortũ eſt) aut quia æſtus ope=
ra elangueſcit. Medijs autem tem
poribus creberrime cœlum a ſpi=
ritu ſilet: aut quia nondum quic=
quam exhalat / aut quia halitus
iam abijt necdum alius affluit. At
Orion: & cum oritur & cũ occidit/
incertus ac difficilis eſſe propter=
ea videtur / quod eius exortus &
occaſus tum cum tempora eua=

Tral. ve. ex græ. recog.

onis autẽ principiũ: palã q; ex terra eſt.
Qz autẽ multis exhalationibus cõueniẽ
tibus ſecũdũ modicũ / ſicut fluuiorũ pri=
cipia fiunt humorẽ manãte terra: palã
eſt & in operibus. vnde enĩ ſingulatim
flãt: minimi omnes ſũt. procedẽtes autẽ
& lõge: validi flant. Adhuc autẽ: & quȩ
circa arctum in hyeme trãquilla ſunt / &
ſine flatu. ſed ſecundũ illũ ipſũ locũ qđ
ſecũdũ modicũ vlterius flat & latet: ex=
tra procedẽs iã ſpiritus fit inſignis. Quȩ
igitur eſt venti natura / & quomodo fit /
adhuc autem de ſiccitate & de imbroſi=
tate / & propter quã cauſã & ceſſant &
fiunt poſt ĩbres / & propter qd Boreȩ et
Noti plurimi vẽtorũ ſunt: dictũ eſt. ad=
hȩc autẽ: et de latione ipſorũ. CAP. V.

SOl autẽ: & ceſſare facit 18
& cõmouet ſpiritus. De
biles eni & paucas exiſtẽ
tes exhalationes / exter=
minat: & ampliori cali=
do illud qđ in exhalati=
one minus exiſtit / diſgregat. Adhuc au
tẽ ipſã terrã prȩuenit exſiccare ante q̃ fa
cta fuerit multa ſimul cõgregatio: ſicut
ſi in multum ignẽ inciderit modicũ ex=
uſtibile / præuenit ſæpe ante q̃ fumũ fa=
ciat / exuſtũ eſſe. Propter has igitur cau
ſas ceſſare facit vẽtos / & a principio fi=
eri prohibet: cõſumptione quidẽ ceſſare
faciẽs / celeritate autẽ ſiccitatis fieri pro=
hibens. Quapropter & circa Orionis or Orion
tũ / maxime fit tranquillitas: & vſq; ad
Eteſias et Prodromos. Vniuerſaliter au
tẽ fiũt trãquillitates: propter duas cau
ſas. aut eni propter frigus extincta ex=
halatione / veluti cum fuerit gelu forte:
aut marcefacta a ſuffocatione. Plurimȩ
autẽ & in intermedijs tẽporibus: aut eo
q; nõdum facta ſit exhalatio / aut eo q;
iã p̄terijt exhalatio & alia nõdũ adue=
nit. Indiſcretus autẽ & difficilis Orion
eſſe videt̃ & occũbẽs & oriẽs: qa in p̄=

Tral.ve.ex græ.recog.

mutatione temporis accidit occaſus &
ortus/ ęſtate aut hyeme. & propter ma
gnitudinem aſtri: dierum fit pluralitas.
Permutationes autem omnium: turba-
tione plenæ ſunt/ propter indetermina-
19 tionem. ❡ Eteſiæ autẽ flant: poſt conuer
ſiones & Canis ortũ. & neq; tunc quã-
do maxime prope fuerit ſol: neq; quan
do longe. & diebus quidem flant: no-
ctibus autem ceſſant. Cauſa autem eſt:
quia prope quidẽ exiſtens/ præuenit ex
ſiccare ante q̃ fiat exhalatio. Cũ autem
abſceſſerit modicum/ mediocris iam fit
caliditas. adeo vt congelatæ aquę lique
ſcant: & terra exſiccata & a propria ca
liditate et ab ea quę ſolis eſt/ quaſi arde
ſcant & exhalent. Nocte autẽ deficiũt:
quia congelata liqueſcere deſiſtũt/ pro-
pter frigiditatẽ noctiũ. Exhalat autem
neq; quod cõgelatũ eſt/ neq; qđ nichil
habet ſiccũ: ſed cũ habeat ſiccũ humidi-
tatẽ/ hoc calefactũ exhalat. Dubitãt au
tẽ quidã ꝓpter quid Boreę quidẽ fiũt
continui/ quos vocamus Eteſias/ poſt
ęſtiuales conuerſiones: Noti autem ſic
nõ fiũt poſt hyemales. Habet autẽ: nõ
irrationabiliter. fiũt eni vocati Leucono
ti/ oppoſito tẽpore: nõ ſic autẽ fiũt cõti-
nui. Quapropter: latẽtes faciũt inqui-
rere. Cauſa autẽ eſt: quia Boreas quidẽ
a locis quę ſub arcto flat/ quę plena a-
qua & niue ſunt multa/ quibus liquefa
ctis a ſole poſt ęſtiuales cõuerſiones/ ma
gis q̃ in ipſis flãt Eteſię. Sic eni & ſuffo-
cationes fiũt: nõ cũ maxime appropin-
quauerit ad arctum/ ſed cũ calefecerit
ampliori tẽpore/ adhuc autẽ prope. Si-
militer autẽ: & poſt hyemales cõuerſio
nes flãt Ornithię. etenim hi/ Eteſię ſunt
debiles: minores autẽ & tardiores Ete-
ſijs flant. ſeptuageſimo enĩ die incipiũt
flare: propterea ꝙ longe exiſtens ſol
inualeſcit minus. Non continui autem
ſimiliter flant: quia quæ in ſuperficie

Vatablus

ſiant commutanturq;/ ille æſtate/
hic hyeme/ accidãt. Idq; propter
ſyderis magnitudinẽ: diebus edu
rat pluribus. Omniũ autẽ mutati-
ones: turbulẽtæ propter varietatẽ
exiſtũt. ❡ At Anniuerſarii: poſt ſol
ſtitiũ & Caniculę exortũ/ & nõ tũ
cũ ſol maxime accedit receditve/
aſpirare ſolent. atq; interdiu ſpi-
rãt: noctu deſiſtũt. Cauſa: ꝙ ſol cũ
proxime eſt/ terrã prius aſſiccat q̃
vt vlla oriatur exhalatio. At cum
paululũ receſſit: iã modicus exul-
tat calor. adeo vt cõglaciatæ aquę
deliqueãt: & dũ terra cũ ſuo tũ ſo
lis calore inareſcit/ in quendã ve-
luti fumũ & exhalationẽ tranſeãt.
Noctu vero deſinũt flare: quoniã
tũ congelata omnia liquefieri ceſ
ſant/ propter nocturnũ frigus. Cæte-
rum nec id quod gelu induratum
eſt/ nec id quod ſiccitatis habet ni
hil exhalat: ſed quod cum ſiccita
te coniunctam obtinet humidita-
tẽ/ id cum recaleſcit anhelitũ red-
dere ſolet. Nonnulli autẽ addubi-
tãt quã ob rẽ Aquilones cõſtanti-
us perflant poſt æſtiuũ ſolſtitium/
quos Eteſias (id eſt Anniuerſarios)
vocant: Auſtri vero poſt hybernũ
nequaq̃. Hoc autẽ: minime alie-
nũ a ratione eſt. nã tẽpore oppo-
ſito appellati Leuconoti fiunt: nõ
tamen adeo cõtinui. Iccirco laten
tes: occaſionem præbent inquirẽ-
di. Cauſa: quod Aquilo a locis ſub
ſeptẽtrionibus poſitis veniat quæ
aquarum & niuis copioſæ plena
ſunt/ quibus a ſole colliquatis poſt
æſtiuum ſolſtitium potius quã in
ipſo ſolſtitio Anniuerſarij flare ſo
liti ſunt. Nam & ipſi quoq; æſtus
ita fieri ſolent: nõ cũ ſol proxime
ad ſeptẽtriones accedit/ ſed cum
diutius concalefecit & adhuc in
propinquo eſt. Pari etiam modo
Auiculares (quos Græci Ornithi-
as ab aduẽtu auiũ vocãt) poſt hy-
bernũ æquinoctium ſpirare ſoliti
ſũt. hi enim/ Anniuerſarij imbecilli
ſunt: minores tamẽ atq; tardius q̃
Anniuerſarij flare ſolẽt. nã ſeptu-
ageſimo die aſpirare incipiunt:
propterea ꝙ ſol cum procul abeſt/
roboris minus habeat. Non autẽ
ſimiliter continui perflãt: quoni-
am quæ in ſumma telluris parte

Vatablus

ſacent imbecillaq; ſunt/ ea per id tẽpus ſecerni atq; erui ſolẽt. quæ vero magis cõglaciata ſunt: plus caloris deſyderant. Quãobrẽ: hi intermittendo flare tantiſper ſoliti ſunt/ quoad rurſum Anniuerſarij in ſolſtitio æſtatis ſpirent. quandoquidẽ: ab eo tẽpore ſemper vẽtus q̃ maxime cõſtãter flare ſolet. ❡Auſter autẽ: ab æſtiuo ſolſtitio/& nõ ab altera vrſa ſpirat. Nã cum terræ habitabilis ſegmẽta duo ſint/et altera ad ſublimiorẽ verticẽ qui apud nos eſt/ altera ad alterũ & meridiẽ poſita ſit/atq; tympani ſpeciẽ præferat: talẽ ꝓfecto terrę figurã lineæ a cẽtro ipſius ductæ diſſecãt/atq; turbines duos efficiũt/ quorũ alter apud tropicũ/alter apud ſemper conſpectũ verticẽ baſin/ ſed vterq; in meditullio terrę mucronẽ/ obtinet. Eodẽ pacto: ad inferiorẽ verticem/ alij duo turbines telluris diſſectiones faciunt. Hæ autẽ: inhabitari ſolę queunt. Nec fieri poteſt: vt quiſq̃ vltra ſolſtitium incolat. non enim in ſeptentrionem vmbræ iacerẽntur. nunc autẽ loca prius inhabitabilia reddũtur: q̃ aut abſumãtur vmbræ/ aut mutent ſemet in meridiem. Pars autem orbis ſeptẽtrionibus ſubdita: præ rigore habitari nequit. Fertur etiam Corona quoq; ipſa: circa huncce locũ. nã nobis ſupra verticẽ eſſe videtur: cũ ad meridiei lineã peruenit. Quo fit etiã: vt hoc tẽpore telluris ambitus ridicule depingant. Nã parti orbis terrarũ habitatæ: figurã tribuũt orbicularẽ. At hoc fieri non poſſe: ratione pariter atq; experientia cognitũ. Nã ꝙ in latitudinẽ definita ſit/ circulũ tamẽ cõtinentẽ præferre per temperiẽ queat: tũ ratio ipſa cõmõſtrat (quippe cũ nõ per lõgitudinẽ/ ſed in latũ nimio rigore atq; incẽdio ꝑmatur. adeo vt niſi mare nõnunq̃ loci prohibeat: peruia tota ſit) tum ea quę circa nauigationes & itinera videmus. Nam longitudo: a latitudine haud parum differt. qđ enim a colũnis Herculis ad terrã Indicã vſq; porrigitur: eo quod ab Aethiopia ad Mæotin vſquę

Tral. ve. ex græ. recog.

& debilia/ tunc ſegregantur. magis autẽ congelata: ampliori indigent caliditate. Quapropter interpollantes iſti flant: donec ſub conuerſionibus iterũ ęſtiualibus flauerint Eteſię/ quoniã vult q̃ maxime cõtinue hinc ſẽper flare ventus. ❡Auſter autẽ: ab ęſtiua verſione flat/ & non ab altera vrſa. Duabus enim exiſtẽtibus deciſionibus poſſibilis habitari regionis/ hac quidem ad ſuperiorem polũ qui ſecundũ nos eſt/ hac autẽ ad alterum & ad meridiem/ & exiſtente velut tympano: talem vtiq; figuram terræ excidunt ex centro ipſius ductæ/ & faciunt duos conos. hũc quidem/ habentem baſin tropicum: hunc autẽ/ ſemper manifeſtũ. verticẽ autem: in medio terrę. Eodem autem modo ad inferiorem polum: alij duo coni/ terrę exciſiones faciunt. Hę autem: habitari ſolæ poſſibiles. Et neque vltra verſiones. vmbra enim: non vtiq; eſſet ad arctum. nunc autem inhabitabilia prius fiunt loca: quam ſubdeficiat/ aut permutetur vmbra ad meridiem. Quæ autẽ ſub vrſa: a frigore inhabitabilia. Fertur autem & Corona: ſecundum hunc locum. videtur enim ſuper caput eſſe nobis: cũ fuerit ſecundum meridianum. Quapropter: & ridicule deſcribunt nunc periodos terræ. deſcribunt enim circularem habitatã. Hoc autem eſt impoſſibile: & ſecundum apparentia/ & ſecundum rationem. Nam & ratio oſtendit: ꝙ ad latitudinem quidem determinata eſt/ circulariter autem copulari contingit propter temperaturã (nõ enim excedunt ęſtus & frigus ſecundum longitudinem: ſed ad latitudinem. Quare/ niſi alicubi prohibet maris multitudo: totum eſt perambulabile) & apparentia circa nauigationes & itinera. multum enim longitudo differt: a latitudine. quod enim eſt ab Herculeis columnis vſque ad Indicam: eo quod eſt ex Aethiopia ad Mæotin

Columnæ Herculis
India
Aethiopia
Mæotis

Cap. 5 6

Scythia

Tral.ve.ex græ.recog.

& extrema Scythiæ loca/ plus eſt quam quinque ad tria ſecundum magnitudinem / ſi quis & nauigationes ratiocinetur & vias/ quantum contingit accipere talium certitudines. Et quidem ad latitudinem : vſque ad inhabitabilia ſcimus habitatã. hic eni/ propter frigus non amplius habitãt: hic autem/ propter æſtum.

India

Columnæ Herculis

Quæ autẽ extra Indicam ſunt & columnas Herculeas : propter mare non videntur copulari/ vt cõtinua ſit omnis habitabilis. Quoniã autẽ ſimiliter ſe habere neceſſe eſt locũ quendã ad alterum polum/ ſicut quẽ nos habitamus ad eũ qui eſt ſupra nos: palã eſt ꝙ ꝓportionaliter ſe habebũt & alia & vẽtorũ cõſtitutio. Quare quẽadmodum hic Boreas eſt: ſic & illis ab illa quæ ibi eſt vrſa aliquis ventus exiſtit/ quem nichil poſſibile eſt pertingere huc. quoniam neq; Boreas iſte : in eam quæ hic eſt habitatam omnem flat. eſt enim velut Apogeios : ſpiritus Borealis. Sed quia habitatio iſta ad arctũ eſt poſita: plurimi Boreæ flãt. tamen & hic deficit: & nõ poteſt longe peruenire. Quoniam circa quod extra Libyam eſt mare auſtrale: quemadmodum hic Boreę et Auſtri flant/ ſic ibi Euri & Zephyri ſuccedẽtes cõtinui ſemper flãt. Q; igitur Auſter non eſt ab altero polo flans ventus: manifeſtum eſt. quoniã : neq; ille ab hyemali verſione. oportebit enim vtiq;: aliũ ab ęſtiuali eſſe verſione. ſic enĩ: proportionale aſſignabit. nũc autem nõ eſt. vnus enim ſolus: videtur flãs ex ijs quę inde locis. Quare neceſſe ab exuſto loco flãtẽ vẽtũ: eſſe Auſtrũ. Ille autẽ locus: propter ſolis vicinitatem non habet aquas neq; paſcua/ quę propter liquefactionẽ facient Eteſias. Sed quia multo maior eſt locus ille & expanſus: maior & amplior & magis vrens ventus eſt Auſter Borea/ & pertingit magis huc q̃ iſte illuc. Quę igitur cauſa eſt horũ vẽtorum/ & quomodo

Africa

Mare Auſtrale

Vatablus

& extremas Scythię parteis pertingit/ maius q̃ quĩq; ad tria eſt/ ſi quis tã nauigationes q̃ vias/ quatenus taliũ certitudo ſumi poteſt/ metiri velit. Atqui partẽ orbis terræ habitatã: in latũ ad loca vſq; inhabitata exploratã habemus. Nam hic/ præ frigore: illic præ ęſtu/ habitari pręterea negt. Quæ vero vltra Indiã & colũnas Herculis iacẽt: coniungi perinde quaſi cõtinens foret tota telluris habitatæ portio/ haudquaq̃ videtur. Cũ autẽ neceſſe ſit vt locus quidã ad alterũ polũ ſimiliter ſeſe habeat/ atq; is quẽ incolimus ad eũ qui ſupra nos eſt: cõſtat ꝙ vt cætera alia/ ita ſpirituũ quoq; ſtatio / proportione reſpondebit. Quare quẽadmodũ nobis Aquilo : ſic & illis vẽtus quidã ab ea q̃ inibi eſt vrſa ſpirat/ quem huc penetrare haudquaq̃ poſſibile eſt. quãdo ne iſte quidẽ Aquilo : totã quæ apud nos eſt partẽ orbis terrarũ habitatã/ peruadat. Aquilonius nãq; flatus: ceu abterraneus eſt. At quia hæc habitatio ad ſeptẽtriones poſita eſt: ideo Aquilo frequẽtiſſime ſpirat / ſed tamẽ & apud nos deficit/ & progredi lõge nõ poteſt. Quãdoquidẽ circa mare Auſtrale/ qd vltra Africã iacet: vt hic Aqlo & Auſter ſpirãt/ ſic illic Vulturnus & Fauonius viciſſim abſq; itercapedine ſemper flare ſolẽt. Itaq; Auſtrũ ab altero polo nõ venire: apertũ eſt. quando: ne ipſe quidẽ ab hyberno ſolſtitio ſpiret. nã: aliũ ab æſtiuo venire oporteret. ſic eni proportionis ratio: redderet. Nũc autem: inde nullus aſpirat. ſolus eni vnus: ſpirare ex illis locis videtur. Quare neceſſario fit: vt vẽtus qui ab exuſta terrarum parte ſpirat/ Auſter ſit. Locus autẽ ille: ꝓpter ſolis viciniã/ nullũ habet humorẽ aut pabulũ qd p liquefactionẽ flatus anniuerſarios cõmittat. Verum quia multo amplior exiſtit / atque longe lateq; patet: Auſter vehementior/ crebrior/ & magis æſtuoſus q̃ Aqlo exiſtit. atq; ille/ huc magis: q̃ hic illuc/ penetrare ſolet. Quęnã igitur Auſtri & Aquilonis cauſa ſit / & quonam pacto

ſeſe alteruter ad alterum habeant: dictum eſt. CAP.VI.

De ventorum autem ſitu/ qui quibus aduerſentur/ quos ſimul flare contingat & quos non / tum etiam qui & quot ſint / adhæc de cæteris affectibus q in Problematis particularibus dicti non ſunt: nūc agēdum. Situs rationem: ex deſcriptione cōtemplari oportet. Deſcribatur igitur vt res ipſa clarior euadat: horizon circulus / & proinde rotundus. Intelligēdū autē eſt: alterum ipſius ſegmentum quod ſub nobis eſt/ habitari. nam & id ipſum: ad eundem diuidere modum licebit. Supponatur autem primo/ quæ plurimū diſtant loco / loco contraria eſſe: quomodo quæ ſpecie plurimū diſtāt/ ſpecie cōtraria ſunt. Diſtant autem plurimum loco: quæ per dimetientē lineam e regione poſita ſunt. Sit igitur A/ occidens æquinoctialis: B vero ei ex aduerſo reſpondens/ oriēs æquinoctialis. Sitq; alia diameter quę hāc ad rectos ſecet āgulos: cuius pars altera quæ eſt G ſit vrſa/ altera e regione aduerſa q̄ eſt H meridies. Item F/ æſtiuus exortus: E/ æſtiuus occaſus. Porro D / hybernus exortus: C / hybernus occaſus. Ducatur autem diameter ab F / ad C: item a D / ad E. Cum igitur quæ plurimum diſtant loco cōtraria loco ſint/ plurimū autem diſtāt quæ per diametrum: neceſſario fit vt flatuum hi inter ſe contrarij ſint / quicunq; per diametrum diſpoſiti ſunt. Flatus autē ipſi: iuxta locorum poſitum vocari hoc pacto ſolent. ab A: Fauonius. nam A: occidens æquinoctialis exiſtit. a B: Subſolanus/ huic contrarius. nam B: oriens æquinoctialis eſt. a G: Aquilo & Septentrio. quippe cum: hac in parte vrſa ſit. ab H: Auſter/ huic contrarius. nā & vnde ſpirat meridies eſt/ & H & G cōtraria ſūt/ cū p diametrū diſtēt.

ſe habēt adinuicē: dictū eſt. CAP.VI.

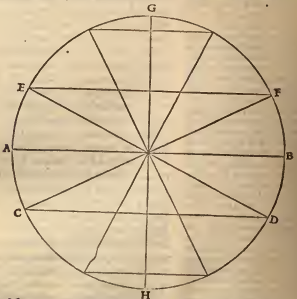
De poſitione autē ipſorū/ & 21
qui quibus cōtrarij ſint/ & quos ſimul flare contingat & quos nō / adhuc autem qui & quot ſint exiſtentes/ et adhęc de alijs paſſionibus quaſcūq; nō cōtigit dictas eſſe in Problematibus particularibus: nūc dicamus. Oportet autē: de poſitione ſimul rationes ex deſcriptione cōſiderare. Deſcriptus ſit igitur/ vt magis inſigniter habeat: horizontis circulus. quapropter et rotūdus. Oportet autē itelligere ipſius alterā deciſionē quę ſub nobis: habitatā. erit enī: & illā diuidere eodē modo. Supponatur autem primo / cōtraria ſecundū locū eſſe/ plurimū diſtantia ſecundū locū: ſicut ſecundū ſpeciē contraria/ plurimū diſtātia ſecundū ſpeciem. plurimū autē diſtāt ſecundū locū: poſita cōtra ſeinuicē ſecundū diametrū. Sit igitur in quo A: occidēs ęquinoctialis. contrarius autē huic locus in quo B: oriens ęquinoctialis. Alia autē diameter hāc ad rectū incidēs / cuius id in quo G / ſit vrſa: huic autē cōtrariū ex oppoſito id in quo H/ meridies. Id autē in quo F: oriēs ęſtiualis. id autē in quo E: occidens ęſtiualis. Id autē in quo D: oriēs hyemalis. id autē in quo C: occidēs hyemalis. Ab F autem ducatur diameter ad C: & a D/ ad E. Quoniā igitur plurimū diſtātia ſcd̄m locū cōtraria ſunt ſecundū locū/ plurimū autē diſtāt quę ſecūdū diametrū: neceſſariū eſt & vētorū hos inuicē cōtrarios eſſe quicūq; ſecūdū diametrū ſūt. Vocātur autē ſecūdū poſitionē locorū/ vēti: ſic. Zephyrus quidem: ab A. hoc enim: eſt occidēs ęquinoctialis. Cōtrarius autē huic Apeliotes: a B. hoc enī: eſt oriēs ęquinoctialis. Boreas autē & Aparctias: a G. hic enī: vrſa. Cōtrarius autē huic Auſter: ab H. meridies enī hęc eſt a qua flat: & H ipſi G contrariū eſt. ſecundū diametrū enim.

Tral.ve.ex græ.recog.

ab F autem: Cęcias. hic eni:oriens æſti-
ualis eſt. Cōtrarius autem eſt: non qui
flat ab E / ſed qui a C/ Libs. iſte enim:
ab occidēte hyemali flat.contrarius autē
huic. ſecūdū diametrū eni ponitur. a D
autē: Eurus. iſte eni ab oriente hyemali
flat/ vicinus exiſtēs Noto. Quapropter:
& ſæpe Euronoti dicūtur flare. Contra-
rius autē eſt huic: non qui a C/ Libs/ ſed
qui ab E/ quem vocant hi quidem Ar-
geſten / hi autem Olympian / hi autem
Scirona. iſte enim ab occidente æſtiuali
flat: & ſecundum diametrum ipſi oppo-
nitur ſolus. Hi igitur: ſecundum diame-
trum poſiti vēti/ & quibus ſunt cōtrarij.

Vatablus

ab F: Cæcias. nā F: æſtiuus ex-
ortus exiſtit. Cōtrarius aūt ei eſt:
nō qui ab E ſpirat/ ſed q a C/ nē
pe Africus. nā Africus: ab occa-
ſu brumali mittitur. hic autē il-
li cōtrarius eſt. nā ab eo per dia-
metrum diſtat. a D: Vulturnus.
qppe qui: ab exortu brumali ve-
nit / atq; Auſtro vicinus eſt. Ob
idq;: ſępenumero Euronoti aſpi
rare dicūtur. Huic autē aduerſa⁊:
nō qui a C/ nomine Africus/ ſed
q ab E ſpirare ſolet/ quē alij Ar-
geſtē/ Olympiā alij/ alij Scirona
vocāt. hic eni ab occaſu æſtiuo
adflat: & ſolus Vulturno per di-
ametrū reſpōdet. Igitur vēti/ tū
qui p diametrū diſpoſiti ſūt / tū
qui contrarios obtinent: hi ſunt.

Alij autē ſūt: ſecūdū quos nō ſunt cōtra
rij vēti. ab I quidē: quē vocāt Thraſciā.
iſte enim: medius eſt Argeſtæ & Apar-
ctiæ. a K autē: quē vocāt Meſen. iſte e-
nim: medius eſt Cęciæ & Aparctię. Di
ameter autē K: vult quidē ſecūdū ſēper
apparentem eſſe / nō certitudinat autē.

Sunt itē alij: quibus cōtrarij fla
tus nulli ſūt. ab I: quē Thraſciā
nūcupāt. is eni: media regione
inter Corū & Septētrionē ſpirat.
a K: quē Meſen vocant. hic enit
inter Septentrionē & Cæciā eſt.
Cæterum diameter K: iuxta po-
lū ſemper cōſpectum eſſe ſolet /
non tamen exacte ſub eo exiſtit.

Vatablus

His autem flatibus contrarij nulli ſunt / Meſæ videlicet (nam a pũcto M: ſpiraret aliquis. id enim: per diametrum diſtat) atq; Thraſciæ. flaret enim a puncto N. quippe cum id: ex aduerſo reſpõdeat. Niſi ab eo pũcto veniat & non longe progrediatur / quidã vẽtus: quẽ accolæ Phœnician vocant. Venti igitur principaliſſimi definitiq;: hi ſũt / atq; hoc digeri ordine aſſolent.

Tral. ve. ex græ. recog.

Contrarij autẽ nõ ſunt his ventis / neq; Meſæ (flaret enim vtiq; aliquis: ab eo in quo M. hoc enim: eſt ſecundum diametrum) neq; ipſi I / Thraſciæ. flaret enim vtiq; ab N. hoc enim ſignum: ſecũdum diametrum eſt. Si non ab ipſo & ad modicum / flat quidã ventus: quẽ vocant qui circa locũ illum ſunt / Phœnician. Principaliſſimi igitur & determinati vẽti: hi ſunt / & hoc ordinati ſunt modo.

Tral. ve. ex græ. recog.

Qꝫ autem ſint plures venti a locis ad arctum quam ab ijs qui ad meridiem / cauſa eſt: habitabilem ſupponi ad hunc locū. & quia multo amplior aqua & nix repellitur in hanc partem / quia illa ſub ſole ſunt & illius latione: quibus liquefactis in terram & calefactis a ſole & terra / neceſſarium eſt ampliorem & ad maiorem locum fieri exhalationem propter hanc cauſam. Sunt autem dictorū ventorū: Boreas quidē / & Aparctias principaliſſime & Thraſcias & Meſes. Cęcias autem: communis Apeliotę & Boreę. Auſter autē: & ithagenes qui a meridie & Libs. Apeliotes autē: qui ab oriēte æquinoctiali & Eurus. Phœnicias autem: communis. Zephyrus autem: & ithagenes & Argeſtes vocatus. Vniuerſaliter autē horū: hi quidē boreales vocātur / hi autem auſtrales. apponuntur autem Zephyrici quidē: Boreæ. frigidiores enī ſunt: quia ab occidēte flant. Noto autem: Apeliotici. calidiores enim ſunt: quia ab oriente flāt. Determinatis igitur frigido & calido & æſtuoſo vētis: ſic vocauerūt. Calidiores autē ſūt qui ab oriente: ijs qui ab occidente. quoniam pluri tempore ſub ſole ſunt / qui ab oriente: eos autem qui ab occidente / derelinquit citius / & appropiquat loco tardius.

22 ¶ Sic autem ordinatis ventis: manifeſtum eſt ꝙ ſimul flare cōtrarios quidem nō eſt poſſibile. ſecundum enim diametrū. alter igitur ceſſabit: violentiam paſſus. Non ſic autem poſitos adinuicē: nihil prohibet / puta F & D. & propter hoc: ſimul flant aliquando ambo ourij ad idem ſignum / non ex eodem / neqꝫ eodem ſpiritu. Secundum autem tempora contraria: cōtrarij maxime flant. Puta / circa æquinoctiū vernale / Cæcias & totaliter qui vltra tropicū æſtiualem: circa autumnalem autem / Libs. Circa verſiones autē ęſtiuales / Zephyrus: cir-

Vatablus

Cur autem a ſeptentrionali plaga plures vēti ꝙ̄ de partibus meridianis prodeant / cauſa eſt: ꝙ pars orbis terræ habitata ad ſeptētriones poſita eſt. ꝙꝙ in eam partē plus aquarū & niuis / ꝙ̄ in auſtrinā / ꝓpterea ꝙ hęc ſub ſole atqꝫ eius curſu iacet / depellitur: quibus in terrā liqueſcētibus et a ſole ac terra incaleſcentibus / neceſſario accidit vt exhalatio amplior & quæ latius diffundi queat / hac eadem de cauſa oriatur. Sunt autem e flatibus quos iam diximus / Septentrio pricipaliſſime & Thraſcias & Meſes: Aquilo. Cæcias vero: Subſolani & Aquilonis communis habetur. Qui a meridie ſpirat & Africus: Auſter. Qui ab æquinoctiali exortu mittitur atqꝫ Vulturnus: Subſolanus. Phœnicias vero: cōmuniter ad Subſolanū & Auſtrū ꝑtinet. Qui ab occaſu / & isquē Græci Argeſten noſtri Corū vocāt: Fauonius. Omnino autē ex hiſce: alij Aquilonij / Auſtrini alij nūcupari ſolent. Fauoniani: Aquiloni tribuūtur. frigidiuſculi enim ſunt: ꝙ ab occaſu veniant. Subſolanij: Auſtro. nā calidiuſculi ſunt: propterea ꝙ ab exortu aſpirāt. Sūpta igitur a frigore & calore ac æſtu differētia: ſpiritus ad hunc nominarūt modum. Ab ortu autem flantes: calidiores ſunt ab occaſu flantibus. quia ſol diutius ſupra illos fertur: hos vero citius deſerit / tardiuſque eum ad locum accedit.

¶ Vētis hūc in modū diſpoſitis: cōſtat fieri nō poſſe vt aduerſi ſimul ſpirent. nam per dimetientē diſtant. alter igitur: alterius vi preſſus / ceſſabit. At qui non ita frōte aduerſa poſiti ſunt: eos ſimul flare nihil obſtat / vt F & D. Atqꝫ ob id: nōnunꝙ̄ ſecundi ambo ad idē ſignū ſimul flare / nō eodē ex loco / nec flatu eodē / ſolēt. Porro: cōtrariis tēporibus flatus cōtrarii maxime ſpirant. Verbi cauſa / circa æquinoctiū vernū / Cęcias & omnino qui vltra æſtiuū tropicū collocati ſūt: circa autumnale / Africus. Itē circa ſolſtitiū æſtiuū / Fauonius: cir-

Vatablus

ca hybernũ/Vulturnus. Incidunt autẽ in alios maxime atq; compeſcunt: Septẽtrio Thraſcias & Corus/propterea ꝙ e propinquo veniunt. Quinetiam: hi omniũ maxime crebri ac validi ſpirare ſolẽt/& proinde inter reliquos maxime liquidi & illuſtres exiſtunt. Nã cũ deprope maxime ſpirent: vi ſua reliquos flatus ſternũt / & diſcuſſis nubibus quæ coaleſcere cœperant cœlũ ſudũ apertumq; reddũt. Niſi forte: etiam impendio frigidi ſint. tunc autem: ſereni nõ ſunt. Nam ſi frigidi magis q̃ vehemẽtes fuerit: prius nubes gelu indurant / quam vt eas repellere poſſint. At Cæcias: ſerenus nõ eſt/ꝙ in ſe reflectatur. vnde:& illud prouerbium dici ſolet. „ Vt Cæcias nubem: perinde ad ſe „ trahens. Porro pro ſolis diſcurſu viciſſitudo ſpirituũ agi/ipſis in ſibi proximos trãſeũtibus/ aſſolet: propterea ꝙ id quod primordio cõtiguũ eſt/mouetur a ſole potiſſimũ. Initiũ vero flatuum: vt ſol ambit. Flatus autẽ contrarij: aut idem / aut contrarium efficiunt. verbi gratia. Humidi: Africus et Cęcias quem aliqui vocãt Helleſpontian. Sicci: Corus & Vulturnus quem Subſolanum. hic: inter initia ſiccus eſt/ ad poſtremũ aquam mittit. Niualis: Meſes/ & Septẽtrio maxime. nam hi: frigidiſſimi ſunt. Grandines Septentrio importat:& Thraſcias/& Corus. Aeſtuoſi: Auſter / Fauonius & Vulturnus. Nubibus obducũt cœlũ: denſioribus Cæcias/ rariuſculis Africus. Cæcias: quia & in ſe reciprocatur ac redit / & Aglonis & Vulturni cõmunis eſt. Quare: quia algidus eſt/ vaporẽ compingendo/nubes cõſtituit. q̃a vero ratione loci Subſolanius eſt: multum materiæ ac vaporis quẽ ꝑpellat habet. Sereni: Septentrio / Thraſcias & Corus. Cauſa: dicta prius eſt. Fulgura præ cæteris aduehunt: & hi quos diximus/& Meſes. Nã quia haudquaquam delonge veniunt: frigidi ſunt. frigoris autem opera: fulgur gignitur. coeuntibus ſiquidem nubibus: excerni aſſolet.

Tral.ve.ex græ.recog.

ca hyemales autẽ: Eurus. Incidunt autẽ alijs maxime & ceſſare faciũt/ Aparctiæ & Thraſciæ & Argeſtæ: propterea ꝙ maxime deprope impetus ipſorũ eſt. Crebriq; & fortes flãt: maxime iſti. Quapropter: & ſereniſſimi ſunt ventorum. flantes enim deprope maxime: repellentes alios ventos ceſſare faciunt / & eflantes conſiſtentes nubes faciunt ſerẽnitatẽ. Niſi frigidi vehemẽter fuerint ſimul exiſtentes. tunc autem: nõ ſunt ſereni. Si enim fuerint magis frigidi q̃ magni: præueniũt/ante coagulãtes q̃ propellentes. Cæcias autẽ non eſt ſerenus: quia reflectitur in ſeipſum. vnde et dicitur prouerbiũ. Trahẽs ad ſeipſũ: vt Cæcias nubẽ. Girationes autem fiunt/ ipſis ceſſãtibus in cõtiguos/ſecũdũ ſolis tranſlationẽ: quia mouetur maxime/ cõtiguũ principio. principiũ autẽ vẽtorũ: ſic mouetur vt ſol. Cõtrarij autẽ: aut idẽ faciunt/ aut cõtrariũ. puta/humidi: Libs & Cæcias quẽ Helleſpontian quidam vocant. Sicci autem: Argeſtes & Eurus quem Apelioten. a principio autem iſte ſiccus eſt: deſinens autem aquoſus. Niuoſus autẽ: Meſes/ & Aparctias maxime. iſti enim: frigidiſſimi ſunt. Grandinoſus autẽ: Aparctias/& Thraſcias/ & Argeſtes. Aeſtuoſus autem: Auſter/ & Zephyrus/& Eurus. Nubibus autẽ cõdẽſãt cœlũ: Cęcias quidẽ valde/ Libs autẽ rarius. Cæcias quidẽ: propterea ꝙ reflectitur ad ſeipſum/ & quia cõmunis eſt Boreę et Euro. Quare: quia frigidus eſt coagulãs vaporizãtẽ aerẽ/nubes cõſtare facit. quia autẽ loco Apelioticus eſt: habet multã materiã & vaporẽ quẽ propellit. Sereni autẽ ſũt: Aparctias/ Thraſcias/ Argeſtes. cauſa autẽ: dicta eſt prius. Coruſcationes autẽ faciũt maxime: & hi & Meſes. quia enĩ deprope flãt: frigidi ſunt. propter frigidũ autẽ: fulguratio fit. ſegregatur enĩ: cõſtantibus nubibus.

Cap. 6 7

Tral.ve.ex græ.recog.

Quapropter: & quidam horum eorundem grandinoſi ſunt. cito enim coagulant. Ecnephiæ autem fiũt: autũno quidẽ maxime / deinde vere/ & maxime Aparctias & Thraſcias & Argeſtes. Cauſa autem eſt: quia Ecnephiæ fiunt maxime/ quando alijs flantibus incidunt alij. iſti autem: maxime incidunt alijs flãtibus. cauſa autẽ dicta eſt & huius: prius. Eteſiæ autẽ: gyrant/ habitãtibus circa Occidẽtem/ ex Aparctijs in Thraſcias/ Argeſtas/ & Zephyros (Aparctias enim: Zephyrus eſt) incipientes quidem ab vrſa/ terminãtes autẽ ad eos qui longe. His autem qui ad Orientem: gyrant vſq; ad Apelioten. De ventis igitur / & de ea quæ a principio generatione ipſorum & ſubſtãtia / & de accidentibus paſſionibus & communiter & circa vnumquẽq;: tot nobis dicta ſint. CAP. VII.

23 DE agitatione autẽ & motu terræ: poſt hęc dicendũ eſt. cauſa enim huius paſſionis: contigua huic generi eſt. Sunt autem tradita vſq; ad præſens tempus/ tria: & a tribus. Anaxagoras enim Clazomenius/ & prius Anaximenes Mileſius enunciauerunt: & his poſterius Democritus Abderites. Anaxagoras igitur ait ætherem natum ferri ſurſum/ incidentem autem in inferiora terræ & concaua: mouere ipſam. quæ enim ſunt ſurſum: cõiungi propter imbres. quoniam: natura totã ſimiliter eſſe ſpongioſam. tanq̃ exiſtente hoc quidem ſurſum: hoc autẽ deorſum/ totius ſphęrę. & ſurſum quidem hac exiſtẽte parte in qua habitamus: deorſum autem altera. Ad hanc igitur cauſam: nichil forte oportet dicere/ tanq̃ valde ſimpliciter dictã. ſurſũ enim & deorſum putare ſic ſe habere / vt non ad terram quidem vndiq; ferantur grauitatẽ habentia corporũ/ ſurſum autem leuia / &

Anaxagoras
Anaximenes
Democrit9
Anaxagoras

Vatablus

Quocirca: & ex hiſipſis nõnulli grãdinẽ afferũt. cito eni: in glaciẽ aquam vertũt. Procellæ autẽ (hoc eſt vẽti qui excuſſi nubibus ſęuiũt: Ecnephias Gręci vocãt) autumno maxime/ mox vere/ et præcipue Septentrio Thraſcias & Corus fieri ſolẽt. Cauſa vero: ꝙ Procellę potiſſimũ fiunt/ cum alijs flãtibus vẽtis alij ingruunt. id quod: iſti maxime facere ſolẽt. cauſa etiã huiuſce rei: antea dicta eſt. Porro flatus Anniuerſarij (qui vocãtur a Gręcis Eteſię) tranſire apud Occidentalis plagę incolas ex Septẽtrionibus in Thraſcias Coros & Fauonios (Septẽtrio nãq;: Fauonius eſt) conſueuere/ incipientes ab vrſa/ deſinentes autem in eos qui longe abſunt. Apud Orientaleis: ad Subſolanum vſq; ambire ſolent. Sed de vẽtis & primaria eorũ generatione & eſſentia/ atq; affectibus tam priuatis q̃ cõmunibus: hactenus. CAP. VII.

DE concuſſione autẽ ac motu terræ: poſt hæc agendũ. nam huiuſce affectionis cauſa: huic eidẽ generi hæret. Quæ autem de eo ad hoc vſque temporis tradita ſunt: tria numero ſunt/ & a totidẽ auctoribus prodita. Nã Anaxagoras Clazomenius/ & ãte eũ Anaximenes Mileſius/ & poſt vtrunq; Democritus Abderita: de terræ motu diſſeruere. Anaxagoras igitur ætherẽ qui ſurſum ferri aptiſſimus eſt / dũ ſe in venas & cauernas terræ condit: motitare terrã affirmat. Nã ſuperas telluris partes/ coaleſcere imbrium beneficio: aſſerit. quandoquidẽ: natura totã ſimiliter fungoſam laxamq; eſſe terrã prædicat. perinde quaſi totius pilæ pars altera/ ſupera: altera/ infera ſit. ac ſupera/ in qua habitamus: infera/ altera. Verum aduerſus hãc cauſam tanq̃ parum admodũ conſiderate dictam: nihil dicere forſaſſe congruit. Nam ſtultum eſt arbitrari ſurſum ac deorſum ita habere/ vt nõ corpora grauia ad terrã vndiq; ferantur/ & leuia ac

Vatablus

ignis: in ſuperum cõcedant locũ. idq; : cũ cernamus circulũ illum quo pars orbis terrarũ habitata/ quanta nobis cognita eſt / definitur/ nobis locũ ex loco mutãtibus diuerſum ſubinde fieri/quia terra gibboſa ſit & in ſphęræ faciẽ conglobetur. Dicere quoque ; ratione magnitudinis ſuſpẽſã librari medio aeris tellurẽ/ quati vero cum ab imo ſurſum verſus vi percuſſionis quę per totam meet impellitur. Præterea : nihil meminerunt eorũ quæ circa terræ motus cõtingere ſolent. nõ eni regiones quæuis aut tẽpora: id ſentiunt affectionis. ¶Democritus autẽ: terram cũ aqua referta eſt/ & multã inſuper pluuialẽ aquam recipit/ ab ea moueri dicit. nam vt quæ amplior aduenit vim afferẽdo propterea ꝙ cauernis capi non poteſt/ terrã quatere: ita quę locũ demutat atq; alio tranſfertur/ irrũpendo terram agitare quæ aſſiccetur/ atque e locis plenioribus i vacua trahat/ aſſerit. ¶Anaximenes vero; terram tã cũ madet / q̃ cũ reſiccatur rũpi/ & ab hiſce fragmentis ingentibus q̃ icidere ſolẽt/quati dicit. Ideoq; terræ motus per ſqualores / & rurſum tẽpore pluuio fieri. nã tellurẽ (vti diximus) per ſqualores ſiccentẽ rumpi: & per imbreis ab aquis præterea madefactã incidere affirmat. At ſi hoc accidat: humũ refugere in ſeſe pleriſq; i locis cerni oportuit. Præterea: quã ob cauſam hæc affectio quibuſdã in locis ſæpenumero fieri ſolet/ quę ab alijs nullo tali exceſſu diſſidẽt? Atq: ea diſſidere oportuit. Deniq; neceſſe eſt: vt qui ita exiſtimant/ ſẽper minus terrę motũ fieri/ tãdẽq; aliquãdo terrã quati deſiturã dicant. quod enim decutitur: talem obtinet naturam. Quare ſi id fieri nequeat: perſpicuũ eſt fieri nõ poſſe vt terræ motus cauſa/ eiuſmodi habeatur. CAP. VIII.

VErũ cũ cõſtet neceſſarium eſſe vt & ab humido & a ſicco halitus prodeat/ id quod antea diximus: neceſſario fit vt hiſce in rerũ natura exiſtẽtibus terra intremiſcat. ¶Nam

Tral. ve. ex græ. recog.

ignis: ſtultũ eſt. præſertim videntes horizontem habitatæ quantam nos ſcimus/ alterum ſemper fieri nobis tranſlatis/ tanq̃ exiſtente gibboſa et ſphærica. Et dicere quidẽ: ꝙ propter magnitudinẽ in aere manet/ agitari autẽ dicere percuſſam deſubter ſurſum per totã. Adhuc autẽ : nullum reddũt accidẽtium circa terræ motus . neq; enĩ regiones neq; tempora quęcunq; participãt
hac paſſione. ¶ Democritus autẽ: ait 24 Democrit⁹
terram plenam aqua exiſtentem/ & ſuſcipientem multam aliam pluuialẽ aquam/ ab hac moueri . ampliori enim facta : quia non poſſunt ſuſcipere ventres/ vim inferentem facere terræ motũ. et exſiccatam trahentem in vacua loca ex repletioribus : tranſeuntem inciden
do mouere. ¶ Anaximenes autẽ ait ir 25 Anaximenes
rigatam terrã/ et exſiccatã rumpi: & ab his ruptis fruſtis incidentibus concuti. Quãobrẽ: et fieri terrę motus in ſiccitatibus/ et iterũ in pluuioſis. i ſiccitatibus enĩ (ſicut dictũ eſt) exſiccatã/ rũpi: & ab aquis ſuperhumectatam / decidere. Oportebat autẽ hoc accidẽte: ſubuerſam multis in locis apparere terrã . Adhuc autem: propter quã cauſam circa quędam loca ſæpe fit hæc paſſio/ nullo differẽtia exceſſu tali ab alijs? Atqui oportebat. Oĩno autẽ ſic exiſtimantibus: neceſſariũ eſt dicere minus ſẽper terrę motus fieri / & tandẽ ceſſare aliquãdo cõcuti. quod enĩ decidit: talẽ habet naturã. Quare ſi hoc ipoſſibile eſt: palã ꝙ impoſſibile et hãc eſſe cauſã. CAP. VIII.
SEd quoniam manifeſtũ 26
ꝙ neceſſariũ et ab humido & a ſicco fieri exhalationẽ/ ſicut diximus i prioribus: neceſſe eſt his exiſtẽtibus fieri terrę motus. ¶ Exiſtit enĩ 27

Cap. 8 9

Tral.ve.ex græ.recog.

terra per ſe quidē ſicca: propter imbres
autē habēs in ſeipſa humiditatē mul-
tā/ vt a ſole & ab eo qui in ipſa igne cale
facta/ multus quidem extra/ multus au
tem intra fiat ſpiritus.& hic aliquando
quidē continuus extra fluit omnis: ali-
quādo autē intro oīs/ aliquādo autē &
partitur. Si itaqꝫ hoc impoſſibile ſit aliter
habere: qđ poſt hoc/ cōſiderandū vtiqꝫ
erit/ quale maxime motiuū erit corpo-
rum. Neceſſe enī eſt: ad plurimū natū
ire & vehementiſſimū/ maxime tale eſ-
ſe. Vehementiſſimū igitur eſt ex neceſſi
tate: qđ citiſſime fertur. percutit enī ma
xime: propter velocitatē. Ad plurimū
autē natū eſt pertrāſire: quod per omne
ire maxime poteſt. tale autē eſt: quod
ſubtiliſſimū. Quare ſi quidē ſpiritus na
tura talis eſt: maxime corporū ſpiritus
motiuus eſt. etenī ignis quādo cū ſpiri-
tu fuerit: fit flāma/ et fertur celeriter. Nō
igit̃ aqua/ neqꝫ terra cauſa vtiqꝫ erit mo
tus: ſed ſpiritus/ cum intro forte fluxerit
28 qui extra exhalat. ¶ Quapropter: fiūt
tranquillitate plurimi et maximi terræ
motus. cōtinua enī exiſtēs exhalatio: cō
ſequitur vt in pluribus impetū pricipij.
Quare: aut intro ſimul/ aut extra fertur
oīs. Quoſdā autē fieri et ſpiritu exiſtēte:
nichil irrationabile. videmus enim ali-
quādo ſimul plures flātes vētos: quorū
cū in terrā feratur alter/ erit ſpiritu ex-
iſtente terræ motus. Minores autem hi
magnitudine fiunt: propterea ꝙ diui-
ſum eſt principiū et cauſa ipſorum. No
ċte autem: plures et maiores fiunt ter-
ræ motus. Qui autem die: circa meri-
diem. tranquilliſſimum enim eſt/ vt in
pluribus/ diei: meridies. ſol enim cum
maxime obtinet: declinat exhalationē
in terrā. obtinet autē maxime: circa me-
ridiē. Et noctes etiā diebus tranquillio
res ſunt: propter abſentiam ſolis. Qua-
re intro fit iterum fluxus: ſicut recur-

Vatablus

terra: per ſe quidē/ arida exiſtit.
at ratione imbriū: multū in ſe cō-
tinet humoris. adeo vt cum ipſa
tam feruore ſolis q̄ ſuo incaleſcit:
multum ſpiritus intra extraqꝫ gi-
gnatur. Atqꝫ is interdum quidem
extra totus continenter effluit: in-
terdum autem intro influit. non-
nunquam vero: & in parteis diſtri
bui ſolet. Itaqꝫ ſi hoc aliter habere
nequeat: quod conſequens eſt cō
ſiderandū fuerit/ nēpe qualenam
ex omni corporū numero vim mo
uendi præcipuā obtineat. Neceſſe
eſt enī: vt id quod longiſſime pro-
gredi natum eſt atqꝫ vehementiſſi
mum exiſtit/ potiſſimum tale ſit.
Quod igitur celerrime fertur: id ne
ceſſario vehementiſſimum exiſtit.
quippe cū: præ celeritate maxime
percutiat. Quod vero tranſire per
totum maxime poteſt: id longius
progredi aptū eſt. eiuſmodi autē
eſt: quod tenuiſſimū eſt. Quare ſi
natura ſpiritus talis ſit: omniū cor
porum maxime ſpiritus facultatē
obtinet mouēdi. etenim ignis vbi
ſpiritui admiſcetur: fit flāma/ atqꝫ
celeriter fertur. Igitur neqꝫ aqua/
neqꝫ terra/ cauſa tremoris eſſe po-
teſt: ſed ſpiritus/ vbi ſcilicet quod
extra exhalat intro influit. ¶ Vn-
de fit: vt plurimi maximiqꝫ terræ
motus cœlo tranquillo fiant. nam
exhalatio quæ continens ac perpe
tua exiſtit: vt plurimum initij mo
tū ſectari ſolet. Quare: tota ſimul
aut intro aut extra cōtēdit. Qꝫ au-
tē aliqui terræ motus flāte etiā vē-
to fiant/ nihil abſurdū (nā interdū
pluresis vētos ſimul flare videm⁹:
quorū vbi alter terrā ſubierit/ terrę
motus ſpirāte vēto accidet) mino
res tamē euadūt hi/ propterea ꝙ
eorū cauſa atqꝫ pricipiū diuiſum
diſtractūqꝫ ſit. Porro noctu: ſępius
validiuſqꝫ terra quatitur. Cū autē
interdiu: id circa meridiē accidere
ſolet. nā vt plurimū merides: par-
tiū diei trāquilliſſima exiſtit. quip
pe ſol cum maxime euincit: exha
lationē in terrā diſſoluere ſolitus
eſt. euincit autem maxime: circa
meridiem. Itē noctes: diebus trā-
quilliores/ propter ſolis abſentiā/
exiſtūt. Quare rurſū: intro ſpiritus
influit. quomodo aquarum influ-

Vatablus

xus : in contrariam atq; effluxus
partē fieri aſſolet . Et propinqua
luce: creberrime. etenim : ſpiritus
tunc incipere flare nati ſunt. Si
ergo flatuū initium intro Euripi
more cōmigret: propter copiam/
validiſſimū excitat terræ motū.
Præterea : validiſſimi terræ mo-
tus circa ea loca fiunt vbi mare
fluidū eſt / aut regio fungoſa eſt
atq; ſubterraneis cauernis abun-
dat. Quāobrē: & circa Helleſpon
tū/ Achaiā/ Siciliā / & Eubœam
tellus vehementiſſime quatitur.
nam circa ea loca: mare/ terrā fi-
ſtulis veluti quibuſdā ſubire vide
tur. Quocirca & calidæ balneæ q̄
circa Aedepſum poſitæ ſunt: a ta
li cauſa prouenere. Circa prædi-
cta autē loca: terrę motus maxi-
me fiūt/ob anguſtiā. Nā ſpiritus
vehemētior factus/qui profecto e
terra efflare natus erat: in terram
rurſū propelli /ob occurrētis ma-
ris copiā / aſſolet. Atq; regiones
omnes quę ſubterraneas parteis
inaneis atq; fiſtuloſas obtinēt: cū
magnā ſpiritus copiā admittāt/
crebrius mouētur. Et autūno ac
vere maxime : itē per imbreis &
ſqualores haud alia de cauſa fi-
unt. Hæc enim: inter anni tem-
pora flatuoſiſſima ſunt. Nā æſtas
& hyems/ aeris immobilitatem:
hæc rigoris cauſa/ illa æſtus/ ad-
uehūt. etenim hyems/ perq̄ algi
da eſt: ęſtas/impēdio arida. Atq;
per ſqualores: aer ſpirātior eſt. nā
tū demū ſqualor eſt: cū ſiccus ter
ræ halitus humido copioſior ex-
ultat. Tempore autē pluuio terra
quatitur: tū quia exhalatio in ter
ra amplior reddi ſolet/tū quia ta
lis ſecretio vt loco anguſtiore ca
pitur ita minorē i locū protrudi/
repletis nimirū aqua terræ cauer
nis/ aſſolet. Cū eni vincere cœpe-
rit/ propterea ꝙ licet ampla ſit in
exiguū tamē locū impacta eſt: tū
vētus fluēs ac terrę ſeſe applicās/
eā valide motitat. Noſſe eni opor
tet/ vt noſtro in corpore flatus i-
cluſi vis tam tremorū q̄ pulſuum
cauſa exiſtit: ita et in ipſa quoq;
terra flatū ſimiles præſtare effe-
ctus. atq; e terræ motibus : alium
eſſe veluti tremorē / alium veluti

Tral. ve. ex græ. recog.

ſus in cōtrariū eius quæ extra ſit/ diffu-
ſionis. Et ad diluculū: maxime. tūc eni:
& ſpiritus nati ſunt incipere flare. Si igi-
tur intro extiterit permutatū principiū
ipſorum ſicut Euripus: propter multitu Eurippus
dinē/ fortiorem facit terrę motū. Adhuc
autē circa loca talia fortiſſimi fiunt terrę
motuum: vbi mare fluxibile eſt / aut re-
gio ſpongioſa & ſubantroſa . Quapro-
pter: & circa Helleſpontum & circa A- Helleſpon-tus
chaiam/ et Siciliam/ et Eubœā. circa hęc Achaia
enim loca: videtur penetrare ſub terram Sicilia
mare. Quapropter et Thermæ quę cir- Eubœa
ca Aedepſū: a tali cauſa factę ſūt. Circa Balneę Her
autem dicta loca terrę motus fiunt ma- culis
xime: propter anguſtiā. Spiritus eni fa- Aedepſus
ctus vehemens: propter multitudinē ma
ris allati repellitur iterū in terram / qui
natus erat efflare ex terra . Regioneſq;
quęcunq; inania habent quę ſubtus ſunt
loca: multū ſuſcipientes ſpiritū/ cōcutiun
tur magis. Et vere autē & autumno ma
xime: & in pluuijs & in ſiccitatibus fi-
unt propter eandem cauſam. Tempora
enim hęc: maxime ſpirituoſa. ęſtas enim
& hyems: hęc quidem propter gelu/ illa
autē propter ęſtū / facit immobilitatem.
hęc eni/ valde frigida eſt: illa autē/ valde
ſicca. Et ī ſiccitatibus quidē: ſpirituoſus/
aer . hoc ipſum enim eſt ſiccitas : quan-
do amplior exhalatio ſicca facta fuerit
q̄ humida. In pluuijs autem: & eo quod
amplior fiat intus exhalatio/ & eo ꝙ in-
tercipiatur in anguſtioribus locis/ & com
pellatur in minorem locum talis ſegrega
tio/repletis cōcauitatibus terrę aqua. Cū
enim incœperit obtinere/ eo ꝙ multa in
paruū locū cōprimatur : fortiter mouet
fluens vētus & offendēs. Oportet eni in-
telligere/ ꝙ ſicut in corpore noſtro & tre
morum & pulſuum cauſa eſt ſpiritus in-
tercepti virtus: ſic et in terra ſpiritū ſimi
lia facere. & hūc quidem terrę motuum/
velut tremorem eſſe: hunc autem / velut

Heraclea Ponti
Hiera inſula
Aeoliæ inſulæ
Liparęi
Italia

Tral. ve. ex græc. recog.

pulſum. Et ſicut accidit ſæpe poſt vrinationem (per corpus eni fit velut tremor quidam: tranſlato ſpiritu deforis intro/ ſubito) talia fieri & circa terram. Quantam autem habeat ſpiritus virtutem: non ſolum ex ijs quæ in aere fiunt oportet ſpeculari (hic enim: propter magnitudinem exiſtimabit vtiq; aliquis talia poſſe facere) ſed et in corporibus animalium. Tetani enim & ſpaſmi: ſpiritus quidem ſunt motus/ tantum autem vigorem habent/ vt multi ſimul tentantes vi tenere/ non poſſint obtinere motum infirmantiũ. Tale itaq; oportet intelligere fieri & in terra: vt comparetur ad paruum/ maius. Signa autem horũ: ad noſtrum ſenſum facta ſunt. Iam enim terrę motus in quibuſdam locis factus/ non prius deſijt/ quam erumpens in eum qui eſt ſuper terram locum manifeſte tanquam Ecnephias exiuit qui mouit ventus. quale & circa Heracleam eam quę in Ponto nuper factum fuit: & prius circa Sacram inſulam. hæc autẽ: eſt vna vocatarũ Aeoli inſularũ. In hac enim intumuit aliquid terræ/ & aſcendit velut collis moles cum ſono: tandem autẽ rupta/ exiuit ſpiritus multus/ & fauillam & cinerem eleuauit/ & Liparęorum ciuitatem exiſtentem non longe/ omnem incinerauit/ & ad quaſdã in Italia ciuitatũ venit. et nũc adhuc vbi exſufflauit: manifeſtũ eſt. Eteni facti ignis in terra: hanc putandum eſt eſſe cauſam/ cum deciſus accenditur/ primo in parua diſcreto aere. Argumentum autem eſt ꝙ fluant ſub terram ſpiritus: & quod fit circa has inſulas. cum enim ventus futurus eſt flare Auſter: præſignificat prius. ſonant etenim loca ex quibus fiunt exſufflationes: propterea ꝙ mare propellatur iam delonge/ ab hoc autem quod ex terra exſufflatur/ repellatur iterũ intro/ qua quidẽ

Vatablus

pulſũ. Et qualia per corpus ſæpe cõtingere reddita vrina ſolẽt (fit eni veluti tremor quidã: nimirũ vniuerſo ſpiritu extriſecus intro ſeſe condente) talia etiam circa terrã fieri. Sed quãtas ſpiritus vireis habeat/ nõ ſolũ ex hiſce quę in aere fiunt cõtemplari oportet (nam hic ſpiritum ſua magnitudine talia cõmittere poſſe: exiſtimauerit quiſpiam) verũ etiam ex hiſce quæ in corporibus animantium fieri ſolent. Nam & conuulſiones & diſtentiones neruorum: ſpiritus motiones ſunt. tantũ autem roboris habent: vt etiam ſi multi ſimul conentur allata vi reprimere ægrotantium motum/ tamen euincere nequeant. Idem in terra quoq; ipſa fieri (vt rem magnam paruæ conferam) intelligẽdum eſt. Harum autem rerũ indicia: vel ad oculũ plęriſq; in locis facta fuere. Iam enim motus terræ quibuſdã in locis factus: nõ ante deſijt/ q̃ ventus ille qui permouerat facta eruptione in locũ terra ſublimiorẽ aperte Procellæ modo exierit. Id quod etiam circa Heraclean Ponti nuper accidit: & prius circa Hieran inſulã/ quæ vna eſt ex ijs quas Aeolias inſulas appellitant. in hac enim pars terræ intumeſcebat aſſurgebatq; cũ ſono in tumuli ſpeciẽ/ quo tandẽ diſrupto multum ſpiritus prodijt/ qui ſcintillã cinerẽq; ſuſtulit/ ac Liparęorũ vrbem quę haud procul aberat totã in cineres redegit/ & ad quaſdam Italiæ vrbes acceſſit. atq; iſto etiamnũ tempore: vbi illa igniũ euomitio contigit/ aptũ eſt. Etenim hãc eſſe cauſam ignũ qui in terra fieri ſolent/ arbitrandũ eſt: nempe ſpiritus colliſi incenſionẽ/ diſcerpto prius in exigua fruſta aere. Qꝫ autẽ ſpiritus ſub terrã fluãt: argumẽto vel id eſſe poteſt qđ circa haſce inſulas fieri ſolet. Cũ enim flaturus eſt Auſter: prius q̃ cœperit denunciat. nam loca ea e quibus illæ flammarũ eructationes fiũt/ reſonare ſolẽt: ꝙ e lõginquo propelli iã mare cœperit/ & ab eo id quod e terra efflaturum erat rurſum intro compellatur. Qua autẽ

mare accedit : hac ſonũ ſine mo-
tu facit/tũ propter locorũ ampli-
tudinẽ(nã intro ſubiẽs:i immẽſũ
diffũditur) tũ ꝓpter aeris repulſi
exiguitatẽ. Præterea ſolis caligo
& obſcuritas ſine nube ꝓueniẽs/
& venti tranquillitas atq; frigus
acre/quæ nõnũq̃ ante matutinos
terræ motus accidere ſolent: cau
ſæ prædictæ indicio ſunt. Nã &
ſolẽ caliginoſũ obſcurũq; fieri/ &
cũ dies inſtat atq; diluculũ appe
tit tranquillitatẽ atq; frigus obori
ri/ incipiente cõdi in venas ter-
ræ ſpiritu qui vim diſſoluẽdi diſ
cernendiq; acrẽ obtinet : neceſſũ
eſt. Quãdoquidẽ trãquillitas par
te plurima (quemadmodũ etiam
prius diximus) accidit: quia ſpi-
ritus itro veluti refluit. Et magis:
ante maiuſculos motus. Nã cum
ſpiritus nõ partim intro partim
extra diſtrahitur / ſed vniuerſus
terrã ſubit: neceſſario plus robo-
ris ac virium habere ſolet. Frigus
vero: propterea ꝙ exhalatio quę
per ſe ſuapte natura calida eſt/ i-
tro cõuertitur. Nõ videtur autem
vẽti eſſe calidi perinde vt neq; ſpi
ritus ille qui per os efflari ſolet:
quoniã aerem mouẽt qui vapore
frigido eoq; multo refertus eſt. Is
eni e propinquo qdẽ/calidus eſt:
qualis etiã eſt cũ exhalamus/ ve-
rum propter exiguitatẽ nõ æque
percipi poteſt. e lõginquo vero:
frigidus/ eadẽ qua vẽti cauſa. De
ficiẽte igitur in terrã tali virtute:
vapida effluxio humiditatis rati-
one coiẽs frigus iportat/ in qbus
locis eiuſmodi affectũ fieri cõtin
git. Hæc eadẽ etiam cauſa eſt: &
eius ſigni qđ nõnunq̃ præcedere
motu futuro cõſueuit. aut enĩ in-
terdiu aut paulo poſt occaſũ/ſere
no/ ceu tenuis linea nubis in lon
gũ porrecta ſpaciũ viſitur: nimi-
rũ langueſcẽte ſpiritu propter de-
migrationẽ. Nec abſimile: in ipſo
quoq; mari circa littora euenit. nã
cũ mare fluctuoſũ exũdat: fluctus
q i littore frãgi ſolẽt admodũ craſ
ſi & obliqui reddũtur . cum vero
ſopitũ eſt: ꝓpter exiguã ſecretio-
nem / tenues ac recti . Quod igi-
tur mare circa terrã: id flatus cir
ca caliginẽ quę in aere eſt/ efficit.

ſuperuenit mare/hac. Facit autem ſonũ
ſine ſeiſmo propter amplitudinẽ locorũ
(effũditur eni in immẽſũ intra) & pro-
pter paucitatẽ repulſi aeris. Adhuc/ fieri
ſolẽ caliginoſum & obſcuriorẽ ſine nube/
& ante matutinos terræ motus aliquan
do tranquillitatẽ & frigus forte: ſignum
dictæ cauſæ eſt. Solẽ enim caliginoſũ &
obſcurũ neceſſariũ eſt eſſe: incipiente re-
gredi in terrã ſpiritu diſſoluẽte aerẽ &
diſgregante. Et ad aurorã & ad matuti-
nũ: trãquillitatẽ & frigus. Trãquillitatẽ
enim neceſſariũ eſt vt plurimũ accidere/
ſicut dictũ eſt & prius: velut regreſſu in-
tro facto ſpiritus. Et magis: ãte maiores
terrę motus. nõ diſcerptũ enim hoc qui-
dẽ extra / hoc autẽ intra / ſed ſimul totũ
latũ: neceſſariũ eſt valere magis. Frigus
autẽ accidit : propterea ꝙ exhalatio in-
tro vertitur/ natura calida exiſtens ſecũ-
dũ ſe. Nõ videtur autem vẽti eſſe calidi:
quia mouẽt aerẽ exiſtẽtẽ plenũ multo &
frigido vapore/ ſicut ſpiritus per os exſuf
flatus. etenim hic de prope quidẽ/eſt ca-
lidus/ſicut & cũ hiamus: ſed propter pau
citatẽ nõ ſimiliter manifeſtũ. de lõge au-
tẽ/ frigidus: propter cauſam eandem cũ
vẽtis. Deficiẽte igitur i terrã tali virtute:
conueniẽs propter humiditatẽ vaporo-
ſus defluxus facit frigus/ in quibus acci-
dit locis fieri hãc paſſionẽ. Idẽ autẽ: cau
ſa eſt & ſigni cõſueti aliquãdo fieri ante
terræ motus . aut enim per diẽ aut parũ
poſt occaſũ/ſerenitate exiſtẽte/ nubecula
ſubtilis apparet porrecta & lõga velut li
neę longitudo rectitudine exacta/ſpiritu
deficiẽte propter trãſlationẽ. Simile au-
tẽ accidit: & in mari circa littora. Quan-
do enim fluctuans exciderit: vehemẽter
groſſæ & diſtortæ fiũt rhegmines. quã-
do autẽ placor fuerit: propterea ꝙ parua
ſit ſegregatio/ ſubtiles ſunt & rectę. Qđ
igitur mare circa terram facit: hoc ſpi-
ritus circa eam quæ eſt in aere caliginẽ.

Tral. ve. ex græ. recog.

vt quando fuerit facta tranquillitas: omnino recta & ſubtilis derelinquatur nubecula q̃ ſit tãq̃ rhegmín aeris. Propter eãdẽ autẽ cauſam: & circa eclipſes lunę alíquãdo accidit fieri terrę motum. Quando enim iã prope eſt interpoſitio/ & nõdum quidem eſt omnino deficiẽs lumẽ/ & calidum quod a ſole eſt ex aere/ iam autem marcefactũ: tranquillitas fit/ contra trãſlato ſpiritu in terrã/ qui facit terrę motũ ante eclipſes (fiũt eni & vẽti ante eclipſes: ſæpe) in principio quidẽ noctis ante eclipſes medię noctis/ in media autẽ nocte ãte diluculares. Accidit autẽ hoc: propterea ꝙ marceſcit calidũ quod a luna eſt/ cũ prope iã fuerit facta latio/ in quo factis erit eclipſis. Remiſſo igitur quo detinebatur aer & quieſcebat: iterũ mouetur/ & fit ſpiritus tardioris eclipſis

29 tardior. ℂCũ autem fortis factus fuerit terrę motus: nõ mox/ neqꝫ ad ſemel ceſſat agitãs/ ſed primo quidẽ vſqꝫ ad quadraginta dies agitat/ poſterius autem & ad vnũ & ad duos annos dominatur ſecũdum eadem loca. Cauſa autẽ magnitudinis quidem eſt: multitudo ſpiritus/ & locorũ figuræ per quæ vtiqꝫ fluxerit. qua enim repulſus fuerit & nõ facile pertranſeat: & maxime concutit/ & intus retineri neceſſariũ eſt in anguſtijs/ velut aqua non potẽs pertrãſire. Quapropter ſicut in corpore pulſus non repente ceſſant/ neqꝫ cito/ ſed per morã marcefacta paſſione: ſic & principiũ a quo exhalatio facta fuit. Et impetus ſpiritus: palã eſt ꝙ nõ mox omnẽ conſũpſit materiã ex qua fecit ventũ/ quẽ vocamus ſeiſmũ. Quouſqꝫ igitur cõſumãtur reliquiæ horum: neceſſe eſt agitare/ debilius autẽ/ et eo vſqꝫ donec vtiqꝫ minus ſit exhalatũ q̃ vt poſſit mouere manifeſte. Facit autẽ & ſonos eos qui ſub terra fiunt ſpiritus: & eos qui ante terræ motus. Et ſine autem terræ motibus: iam alicubi facti ſunt ſub terra.

Vatablus

adeo vt cũ cœlũ trãquillum fuerit: nubes quę veluti fluctus aeris exiſtit/ modis omnibus recta tenuiſqꝫ relinquatur. Hac eadẽ etiã de cauſa nonnunq̃ accidit: vt circa lunę defectus/ terra quatiatur. Cũ enim iam terræ obiectus inſtat/ & nondũ prorſus lumẽ defecit/ nec calor a ſole profectus ab aere receſſit/ ſed iam emarceſcere cœpit: tranquillitas oboritur/ cõmigrãte in terrã ſpiritu qui ante lunæ defectus motũ terræ committit (nam vẽti quoqꝫ: ſæpe ante lunæ defectus excitãtur) initio quidẽ noctis cũ defectus medio incipit noctis/ medio vero cũ mane. Id autẽ euenire propterea ſolet: ꝙ calor lunæ hebetatur/ cum curſus iam proxime eſt quo defectus exultet. Remiſſo itaqꝫ calore quo retentus aer quieſcit: rurſum moueri ac ſpiritus reddi pro defectionis tarditate/ tardius incipit. ℂCũ autẽ validus terræ extiterit motus: nec ilico/ nec funditus quatere deſinit. qnimmo: nõ ante quadraginta dies ſiſtitur. plerũqꝫ: & tardius. vtpote cũ quidã: annuo & biennij ſpacio circa eadẽ loca vigeat duretqꝫ. Porro tã ſpiritus multitudo q̃ forma cauernarũ vel cuniculi per quẽ meat: magnitudinis terræ motus cauſa exiſtit. Qua enim ſpiritus reſultat/ nec facile penetrare poteſt: & maxime quatit/ & in ſpecuum anguſtijs intercludatur aquæ modo quæ pertranſire nõ poteſt/ neceſſariũ exiſtit. Quocirca vt in corpore pulſus nõ repẽte/ nec ſubito ſedari/ ſed paulatim elangueſcẽte affectione ſolẽt: ita nec origo ipſa a qua exhalatio ꝓdijt. Quin in aperto quoqꝫ eſt: ſpiritus delationem non protinus omnẽ abſũpſiſſe materiã ex qua vẽtũ illũ concreauit/ quẽ σεισμὸν hoc eſt terræ motũ nũcupamus. Quoad igitur q̃tũ ſpirituũ ſupeſt inſũptũ ſit/ terram quati/ ſed leuius/ & eo vſqꝫ dũ id qđ exhalat minus ſit q̃ vt igenue mouere queat: neceſſe eſt. Porro ſpiritus: ſonos eos facit q ſub terra fiũt/ quiqꝫ terrę motus ꝑcedere ſolẽt. Quin et ſine motu: iã alicubi ſub terra factus eſt ſo

Vatablus

nus. nam vt aer cum flagellatur
varios edit ſonos: ita etiã cũ ipſe
percutit/ multiplices ſonorũ diffe
rẽtias affert. nihil eni ĩtereſt: hoc
an illo afficiatur modo. quippe
cum omne quod percutit: ſimul
& ipſum percuti ſoleat. Præcedit
vero motũ ſonus: quoniam ſub-
tilis eſt/ atque penetrare melius q̃
ſpiritus poteſt. Cum autẽ minor
eſt q̃ vt terrã mouere propter ſuã
tenuitatem queat: quia facile per
colatur tranſmittiturq̃ / mouere
terrã nequit. quia vero feruet con
tra ſolida cauaque corpora/ & va
rias cauernarum figuras: varias
ædere voces aſſolet / adeo vt nõ-
nunq̃ (id quod etiam portentorũ
ſcriptores aiũt) terra mugire vide
atur. Iã vero & aquę eruperũt: dũ
terra quateretur. At nequaquã ob
id: aqua/ motionis cauſa exiſtit.
ſed ſiue i ſũma telluris parte ſit/
ſiue ab imo vi ſpiritus efferatur:
ſpiritus id eſt qđ mouet. quomo
do vẽti/ fluctuũ: nõ fluctus/ vẽto-
rũ cauſę ſũt. Quãdoquidẽ: vel ſic
quiſpiã terrã eſſe huiuſce affecti-
onis cauſã dicere poſſet. Siqui-
dẽ terra dũ quatitur: aquę modo
ſubuerti ſolet. amniũ nãq̃ efflu-
xio: nõ niſi ſubuerſio quędã exi-
ſtit. Verũ ambo iſthæc/ terra inq̃
& aqua: cauſæ vt materies ſunt.
patiuntur eni: nõ agunt. ſpiritus
vero: vt pricipiũ. Vbi autẽ inun
datio ſimul cũ terrę motu accidit:
ſpiritus ex aduerſo flantes in cau
ſa ſũt. Id vero fit: cũ ſpiritus qui
terrã quatit/ mare ab alio ſpiritu
delatũ repellere nequit omnino/
ſed propellendo ac in vnũ cõtra-
hẽdo/ magnam vim maris colli
git. tũc enim hoc ſpiritu euicto:
vniuerſũ a cõtrario ſpiritu pulſũ
erũpere/ ac diluuiũ facere neceſſe
eſt. Id quod: circa ipſam quoq̃
Achaiã accidit. Extra nanq̃ fla-
bat Auſter: intra Aquilo. cũ autẽ
facta fuit trãquillitas/ & vẽtus in-
tro fluere cœpit: vna cũ inunda-
tione etiã terrę extitit motus. et
eo pſertim: ꝙ mare nullũ ſpiritui
ſub terra debacchãti reſpiraculũ
nullãq̃ difflationẽ cõcedebat/ im
mo obſtipabat interſepiebatque.
nam ſe mutuo oppugnando: ſpi

Tral.ve.ex græ.recog.

ſicut eni percuſſus aer omnimodos emit
tit ſonos: ſic & percutiens ipſe. nichil enĩ
differt. verberans enim omne: ſimul et
ipſum verberatur. Præuenit autem ſo-
nus motũ: quia ſubtiliorũ partiũ eſt/ &
quia magis per omne penetrat ſonus q̃
ſpiritus. Cum autem minor fuerit q̃ vt
moueat terram propter ſubtilitatẽ: pro-
pterea ꝙ facile quidem penetrat/ nõ po-
teſt mouere. quia autem offendit ſoli-
das moles et concauas & omnimodas fi
guras: omnimodos emittit ſonos / vt a-
liquando videatur (vt quidam dicunt:
prodigia vulgantes) mugire terrã. Iam
autem & aquæ eruperunt: factis terræ
motibus. Sed nõ propter hoc: aqua/ cau
ſa eſt motus. ſed ſi fuerit in ſuperficie /
aut deſubter vim inferat ſpiritus: ille /
mouens eſt. ſicut fluctuum/ venti: ſed nõ
fluctus/ ventorũ cauſæ ſunt. Quoniã: &
terram ſic vti ꝑ quis cauſam faceret paſ-
ſionis. euertitur enim agitata: quemad
modũ aqua. effuſio eni: euerſio quædã
eſt. Sed hæc ambo quidẽ/ cauſæ vt ma-
teria (patiuntur enim: ſed nõ agũt) ſpi-
ritus autẽ/ vt principiũ. Vbi autẽ ſimul
cũ terræ motu fluctus factus fuerit: cau
ſa/ quando contrarij facti fuerint ſpiri-
tus. Hoc autẽ fit: cũ agitans terrã ſpiri-
tus / latũ ab alio ſpiritu mare repellere
quidẽ omnino nõ poſſit/ propellẽs autẽ
& coarctãs in idẽ / cõgregauerit multũ.
tunc eni neceſſariũ eſt: victo hoc ſpiritu
ſimul multũ pulſũ a cõtrario ſpiritu/ e-
rumpere et facere cataclyſmũ. Fuit autẽ
factũ hoc: & circa Achaiam. extra eni Achaia
erat Auſter: ibi autẽ boreas. tranquilli-
tate autẽ facta & fluẽte itro vẽto: factus
fuit & fluctus et terræ motus ſimul. et
magis: propterea ꝙ mare nõ dabat ꝑfla
tionẽ impetũ facienti ſub terra ſpiritui /
ſed obſiſtebat. vim eni inferẽdo iuicẽ: ſpi

Cap. 7 8

Tral.ve.ex græ.recog.

ritus quidem terræ motum fecit / hypoſtaſis autem fluctus / cataclyſmum . Secundum partem autem terræ / fiunt terræ motus: & ſæpe ad modicum locum. venti autem: non ſecundum partem. Secundum partem quidem: cum exhalationes quæ ſecundum locum ipſarũ & vicinum conuenerit in vnũ / ſicut & ſiccitates diximus fieri & pluuias ſecundũ partẽ. Et terræ motus quidem fiunt per hũc modũ: venti autẽ non. Quæ enim in terra ſũt: principiũ habẽt vt ad vnũ omnes concitentur . Sol autem nõ ſimiliter poteſt: quæ autem ſunt ſuſpenſæ / magis vt fluant / cum principium accœperint a ſolis latione iam ſecundum differentias locorũ / ad vnũ. Quando igitur fuerit multus ſpiritus: mouet terram / vt tremor / ad latum. Fit autem raro & ſecundũ aliqua loca / velut pulſus: ſurſum deſubter. Quapropter: & rarius agitat hoc modo. non enim facile: ſic multum conuenire principium . ad longitudinem enim multiplicatior ea quæ a profundo : extenſio. Vbicunq; autem factus fuerit talis ſeiſmus: egreditur multitudo lapidum ſicut ebullientium in cribris. Hoc enim modo

Sipylus Phlegræus campus Liguria

facto ſeiſmo : quæ circa Sipylon euerſa ſunt / & campus vocatus Phlegræus / & quæ circa Liguſticam regionem . In inſulis autẽ ponticis: minus fit terræ motus / quam in ijs quæ ſunt iuxta terram. Multitudo enim maris: infrigidat exhalationes / & prohibet põdere / & vim infert . Adhuc autem : fluit & non agitatur obtentum a ſpiritibus. Et quia multum occupat locum : non in hoc ſed ex hoc exhalationes fiunt / & has conſequuntur quæ ex terra. Quæ autem prope terram : pars ſunt terræ . intermedium enim : propter paruitatem / nullam habet virtutem. Ponticas autem non cõtingit mouere ſine mari toto a quo cõtẽtę exiſtũt. De terrę motibus igitur et quæ

Vatablus

ritus motũ terrę fecit / fluctus diluuiũ. Fiũt etiam particulares quidam terræ motus: & plerunq; nõ vltra paruum procedẽtes tractũ . venti vero: nulli. Particulares inquam: cum exhalationes proprij viciniq́ue loci in vnum coierint / quomodo ſqualores ibreſq; particulatim fieri diximus . Et quidẽ terræ motus ad hunc fieri modum ſolent: venti minime. Nam ſubterranea : principatum obtinent / vt ad locum vnum omnes cõtendant exhalationes. Sol vero: non æque facere poteſt vt omnes / ſed magis quę ſuſpẽſæ in aere ſunt / cum iam principium ſui curſus a ſole pro locorum differẽtia cœperint / in vnũ fluãt. Quoties igitur ſpiritus eſt multus: terrã in latũ tremoris inſtar mouet . Fit autẽ & quibuſdã in locis terrę motus / ſed raro / veluti pulſus: cũ aſſurgẽs intumeſcit alternoq; motu reſidet. Quocirca: & rariuſcule ad hũc quatit modum . haud enim facile fit: vt adeo multũ coeat principiũ. quippe cũ exhalatio: in longũ multo plus q̃ in craſſitiem digeri ſoleat . Vbi autem motus terræ factus eſt eiuſmodi: copia lapidũ / eorũ in morẽ qui in cribris emergunt / per ſumma telluris iacet. Siquidem terræ motu ad hũc modũ facto: Sipylus / vocatus Phlegręus ager / & regio Liguſtica: euerſa fuerunt. Porro inſulæ procul in alto poſitæ: minus q̃ quæ cõtinenti vicinæ ſunt / quati ſolent. Nã maris copia / exhalationes refrigerat : necnõ ſuo pondere obſtat quo minus quatiantur / vimque infert. Præterea mare flatibus euictũ: fluit / nõ quatitur. Itẽ quia mare / magnũ occupat locum : haud ad hoc / ſed ex hoc veniunt exhalationes / quas quæ e terra oriũtur comitari aſſolent. Inſulæ autem illæ quæ continẽti vicinæ ſũt: cõtinẽtis portio ſunt / & proinde quati ſolẽt. quando mare quod iſulas illas cõtinẽtẽq; interiacet: præ ſua exiguitate vireis nullas habet. At q̃ ſũt i medio mari poſitæ: nequaq̃ abſq; toto mari quo ãbiũtur moueri poſſũt. Igitur de terræ motibus & q̃-

Vatablus

nã ſit eorũ natura/& quã ob cau
ſam fiant/ itẽ de cæteris quæ cir
ca ipſos accidũt/ iiſq; maximis:
dictum eſt. CAP. VIII.

DE Tonitru autẽ &
Fulgure / & iſup de
Vortice q̃ Typhon
vocatur id eſt vibra
tus & Turbine accẽ
ſo quẽ Græci Preſtera nũcupãt /
& deniq; de Fulminibus : dica-
mus oportet. nam horũ omniũ
idẽ eſſe pricipiũ: exiſtimãdũ eſt.
Cũ eni (vti diximus) duplex ſit
exhalatio / altera humida/ alte-
ra ſicca/cũq; ipſa concretio hæc
ambo potentia habeat/ & in nu
bem cõſiſtat (quẽadmodũ antea
dictũ eſt) & inſuper cũ nubiũ cõ
ſtitutio apud ſupremum finem
dẽſior euadat (qua eni calor ſe-
q̃ſtratus ſuperiorẽ i locũ deficit:
hac cõſtitutionẽ dẽſiorẽ eſſe fri-
gidiorẽq; neceſſe eſt. Quocirca et
Fulmina/ & Procellę / & omnia
generis eiuſdẽ: deorſum ferũtur.
Atqui calidum omne : in ſubli-
me ſuapte natura ſcãdit. Verũ/
expreſſionem fieri in cõtrariam
dẽſitati partẽ : neceſſariũ exiſtit.
quomodo nuclei qui e digitis ela
buntur: exprimi ſolent. hi enim
q̃uis põdus habeãt: tamẽ ſurſũ
plerũq; feruntur) calor profecto
qui excernitur/ in ſuperũ ſpargi
locũ aſſolet. quantũ autẽ aridæ
exhalationis in mutatione frige
ſcẽtis aeris intercipitur: id coeũ-
tibus nubibus excernitur. quod
cũ vi feratur/ & ambiẽtibus nu-
bibus incurrat: ictũ facit/ cuius
ſonitus tonitru nuncupari ſolet.
Efficitur autẽ ictus: haud aliter
(vt paruę affectioni: magnã cõfe
rã) q̃ qui in flãma fit ſonus. quẽ:
alij Vulcani riſũ/ alij Veſtę/ non-
nulli horum minas vocant. Fit
autem: cũ exhalatio in flãmam
cõuerſa/ diſrũpẽtibus ſeſe lignis
atq; ſiccẽtibus/ exilit. Sic eni &
ſpiritus ſecretio quæ in ipſis nu
bibus fieri ſolet: cũ nubiũ dẽſitati
īgruit/ tonitru excitat. Varii autẽ
ac multiformes ſoni fiũt: tũ pro-
pter nubiũ inęqualitatẽ/ tũ pro-
pter cauernas q̃ intermediæ ſunt
qua dẽſitatis continẽtia deficit.

Tral. ve. ex græ. recog.

natura/ & propter quam cauſam fiũt/ &
de alijs accidentibus circa ipſos: dictũ eſt
fere de maximis. CAP. VIII.

DE Coruſcatione autem et
Tonitruo/ adhuc autẽ de
Typhone et Incẽſione et
Fulminibus: dicamus. et-
enim horũ idem pricipiũ:
exiſtimare oportet omni-
um. Exhalatione enim (vt diximus) exi
ſtente duplici/ hac quidem humida/ hac
autem ſicca/ & concretione habente am
bo hæc potentia / & conſiſtente in nu-
bem (ſicut dictum eſt prius) adhuc au-
tem ſpiſſiori cõſiſtẽtia nubium facta ad
vltimũ terminũ (qua enim deficit/ calidũ
diſgregatũ in ſuperiorem locũ : hac ſpiſ-
ſiorem & frigidiorem neceſſe eſt eſſe con
ſiſtentiã. Quapropter & Fulmina & Ec-
nephiæ & omnia talia: feruntur deorſũ.
Quis natũ ſit ſurſũ ferri : calidũ omne.
Sed ad cõtrarium inſpiſſationis neceſſa-
rium eſt fieri extruſionẽ: velut nuclei ex
digitis exilientes. etenim hęc põdus ha-
bentia: feruntur ſępe ſurſum) ſegregata
vtique caliditas in ſuperiorem diſpergi-
tur locũ. quæcũq; autẽ intercluditur ſic-
ca exhalatio in trãſmutatione infrigida-
ti aeris: hæc conuenientibus nubibus ſe-
gregatur. vi autem lata/ & offendens cõ
tinentes nubes: facit percuſſionem/ cuius
ſonus vocatur tonitruũ. Fit autẽ percuſ-
ſio: eodem modo (vt comparetur maio-
ri: minor paſſio) ei qui in flamma fit ſo-
no/ quod vocant hi quidem Vulcanum — Vulcanus
ridere/ hi autem Veſtam / hi vero com- — Veſta
minationem horum. Fit autem: quan-
do exhalatio in flammam conuerſa fer-
tur/ ruptis & ſiccatis lignis. Sic eni & in
nubibus facta ſpiritus ſegregatio in ſpiſ
ſitudinem nubiũ incidẽs : facit tonitruũ.
Omnimodi autẽ ſoni propter irregulari
tatẽ fiũt nubiũ: et propter itermedios vẽ
tres/ qua cõtinuitas deficit ſpiſſitudinis.

Cap. 8

Tral.ve.ex græ.recog.

Tonitruum igitur: hoc eſt/& fit propter
hãc cauſam. Spiritus autem extruſus: vt
plurimum quidem ignitur ſubtili & de-
bili ignitione. & hoc eſt quod vocamus
coruſcationem: qua vtiq̧ velut excidens
ſpiritus coloratus apparet. Fit autẽ poſt
percuſſionem & poſterius tonitruo: ſed
videtur prius / quia viſus anticipat audi-
tum. Patet autem: in ductu triremiũ. iã
enim referẽtibus iterum remos: primus
31 pertingit ſonus percuſſionis remi. ℭ Q-
uis quidam dicant: ꝙ in nubibus non fi
at ignis. Hunc autem Empedocles qui-
dem: ait eſſe interceptum de ſolis radijs.
Anaxagoras autem: de eo qui deſuper
eſt æthere / quem et ille vocat ignem /
delatum deſuper deorſum. Micationem
igitur huius ignis / eſſe coruſcationem: ſo
num autem intus extincti & ſixin / toni-
truũ. tanq̃ ſicut videtur factũ / ſic & pri-
us coruſcatio ſit: tonitruo. Irrationabilis
autem & ignis interceptio vtroq̧ modo
quidem: magis autem detractio eius qui
deſuper eſt ætheris. Quare enim feratur
deorſum quod natum eſt ſurſum / opor-
tet dici cauſam: & propter quid aliquan-
do hoc fit circa cœlum quando nubilo-
ſum fuerit quidem tantum / ſed non con-
tinue ſic / ſerenitate autem exiſtente non
fit. hoc enim: omnino videtur dictũ eſ-
ſe feſtine. Similiter autẽ & dicere a radijs
caliditatẽ interceptã in nubibus / eſſe ho-
rũ cauſam: nõ probabile eſt. etenim iſte
ſermo: ocioſe dictus eſt valde. Segrega-
tam enim neceſſarium eſſe cauſã ſemper
& determinatam & tonitrui & coruſcati
onis & aliorũ taliũ: & ſic fieri. Hoc au-
tẽ: differt plurimũ. ſimile enim eſt ac ſi
quis putet aquã & niuẽ & grãdinẽ inex
iſtentes prius / poſterius ſegregari / & nõ
fieri: velut ad manũ faciente ſemper cõ-
cretione vnumquodq̧ ipſorum. eodem
enĩ modo & illa / concretiones: & hęc / diſ
gregationes exiſtimandũ eſt eſſe. Quare

Empedocles

Anaxagoras

Vatablus

Tonitru igitur: id eſt / atq̧ ex hac cauſa fit. Spiritus autem qui ex-tringitur: fere conflagrat tenui et imbecilli ardore. atq̧ id eſt quod vocamus fulgetrum: quo ceu tinctus excidẽs ſpiritus videatur. Fit autem poſt ictum / atq̧ tonitruũ: ſed prius cerni / q̃ tonitruũ audiri aſſolet. quoniam aſpectus: auditum anteuertit. Id quod: remigatio triremium declarat. cum enim iã rurſum remos nautæ referunt: primus remigij ſonus ad aureis peruenit. ℭ Quanq̃ quidã aiũt: haudquaq̃ ignem intra nubes gigni. Hunc autem Empedocles quidem id eſſe inquit: qđ e ſolis radijs intus circũuenitur coerceturq̧. Anaxagoras vero: quod e ſuperno æthere / quẽ ille ignem vocat / deorſum e ſublimi deſertur. Itaq̧ ſplendorẽ huiuſce ignis / fulgetrũ: ſonitũ vero atq̧ ſtridorẽ quem facit cum intra nubes extinguitur / tonitru eſſe dicunt. tanq̃ ſicut prius fulgetrũ fieri q̃ tonitruum videtur: ita etiam prius fiat. At illa ignis interclusio / vtroq̧ quidẽ modo a ratione remota eſt: ſed magis ſuperni ætheris detractio. Nam dicenda cauſa eſt cur quod ſurſum ferri aptiſſimũ eſt / deorſum feratur: & quã ob rem id in cœlo fiat tantũmodo cũ nubilũ eſt / nec id tamẽ aſſidue cũ ita eſt affectum / cœlo vero ſereno non fiat. ſiquidẽ illud: leuiter dictũ modis oĩbus videtur. Pari modo & illud quoq̧ / dicere inq̃ radiorũ ſolis calorẽ q in nubibus inhibetur atq̧ detinetur / eſſe harũ rerũ cauſam: haudquaq̃ probabile exiſtit. etenim hæc ratio: oſcitanter admodũ reddita eſt. Nã et a tonitru & fulgetro & cęteris generis eiuſdẽ / cauſã ſemper eſſe diſcretã atq̧ diſtinctã / & ſic illa fieri: neceſſe eſt. At illud: plurimũ ab hoc diſcrepat. ſimile eni eſt atq̧ ſi qs putet aquam niuẽ & grandinem cum ante in nubibus eſſent / poſtea excerni / & nõ fieri: quaſi ad manũ faciẽte ſemper concretione vnũquodq̧ eorum. nam pari ratione hęc / concretiones: illa / ſecretiones eſſe exiſtimãdũ eſt. Quare ſi

ex hiſce altera nō fiant ſed ſint:
vtriſq; eadem accommodabitur
ratio. Itē cur caloris in nubibus
interceptionem diuerſiorem eſſe
dixerit quiſpiam: q̄ vt in hiſce
quę dēſiuſcula ſunt? Atqui aqua
a ſole & igni caleſit: ſed tamen
cum ruſum coit & inalgeſcen-
do denſeſcit / nullam talem fieri
excidentiam contingit / qualē il-
li prædicant. quanquam eam fi-
eri oportuit: pro magnitudinis
ratione. Atq; ſpiritum / ignis o-
pera in aqua genitum / feruorē
facere: qui vt inſit prius / nec fie-
ri poteſt / nec illi ſonitum feruo-
rem eſſe ſtatuunt / ſed ſtridorem.
At ſtridor: nō niſi paruus feruor
eſt. quo enim id quod incidit dū
extinguitur euincit ac ſuperat:
hoc feruēdo ſonitū ædit. Sunt e-
tiā qui fulgur / quemadmodū &
Clidemus: haud eſſe dicant / ſed
apparere. p ſimilitudinē dicētes /
quaſi affectio ſimilis ſit / vt mare
cum virga percutitur noctu re-
ſplēdere videtur: ſic humorē cū i
nebula flagellatur / fulgoris appa
rentiam quæ nō niſi fulgetrū eſt
ingerere. Verū hi: nondū verſati
fuerāt in opinionibus quę de re-
fractione ſunt. q̄ quidē: eiuſmo-
di affectionis cauſa eſſe videtur.
Nā aqua dū pcutitur / fulgere vi-
detur: refracto ab ea ad quippiā
lucidū aſpectu. Quāobrē: noctu
magis q̄ interdiu fulgurat. nā in-
terdiu non apparet: propterea q
maius diei lumen illud offuſcat
& hebetat. Igitur hæc ſunt: quæ
de tonitru & fulgetro ab alijs di-
cuntur. alijs fulgetrum quidem
eſſe refractionem / alijs fulgorem
dicētibus: tonitru vero extinctio
nem ignis / nō qui per ſingulas
affectiones nubibus innaſcatur /
ſed qui inſit. Nos autē ſuper ter-
ram ventū / in terra terrę motū /
in nubibus tonitru: eādē eſſe na
turam dicimus. Nam hæc om-
nia: idem eſſentia ſunt / nempe
exhalatio arida. quæ cum modo
quodā fluit: vētus exiſtit. cum au
tē illo: motus terræ facere ſolet.
cum autē in nubibus mutatio-
nē ſubiens / excernitur coeūtibus
ipſis & in aquam cōcreſcētibus:

ſi altera horum non fiunt / ſed ſunt: de
ambobus eadem congruet ratio. Interce
ptionēq; quid vtiq; magis alterum dicet
quis: q̄ queādmodū in ſpiſſioribus? ete-
ni aqua a ſole & ab igne fit calida: ſed ta
mē cū iterū conſtat / & infrigidatur aqua
coagulata / nullam accidit fieri talē exci
dentiam / qualem illi dicunt. q̄uis opor-
tebat: ſecūdum rationem magnitudinis.
Et feruorē facere ſpiritum intus factum
ab igne: quem neq; poſſibile eſt inexiſte
re prius / neq; illi ſonum feruorē faciunt
ſed ſixin. Eſt autem ſixis: parua bulli-
tio. qua enim quod extinguitur incidens
obtinet: hac bulliens facit ſonū. Sunt au
tem quidā qui coruſcationē ſicut et Cli- Clidemus
demus / non eſſe aiunt ſed videri: aſſimi-
lantes / tanq̄ paſſio ſimilis ſit / & quando
mare quis virga percuſſerit (videtur enī
aqua: effulgens nocte) ſic ī nube raptim
moto humido apparentiam fulgoris eſ-
ſe coruſcationem. Iſti igitur nondum cō
ſueti erant ijs quæ ſunt de refractione
opinionibus: quod quidem videtur cau
ſa talis paſſionis eſſe. Videtur enim a-
qua fulgere percuſſa: refracto ab ipſa vi-
ſu ad aliquod fulgidorum. Quapropter:
& fit magis hoc / nocte. die enim nō vi-
detur: quia lumen diei amplius exiſtens
exterminat. Quæ igitur dicuntur ab a-
lijs de tonitruo & de coruſcatione: hæc
ſunt. his quidem / quod refractio co-
ruſcatio ſit: his autem / quod ignis qui-
dem perluſtratio / coruſcatio. tonitruum
autem extinctio: non intus facto ſecun-
dum vnamquamq; paſſionē igne / ſed in-
exiſtēte. Nos autē dicimus eſſe eandē na
turā: ſuper terrā quidē ventū / in terra au
tē terræ motū / in nubibus autē tonitruū.
Omnia enī eſſe hæc ſecūdū ſubſtantiā:
idem / exhalationē ſiccā. quæ fluēs quidē
aliqualiter: vētus eſt. ſic autem: facit terrę
motus. in nubibus autē / diſgregata con
uenientibus & cōgregatis ipſis in aquā:

Tral. ve. ex græ. recog.

tonitrua & coruſcationes / & adhęc alia naturæ eiuſdem cum his exiſtētia. Et de tonitruo q̄dē & coruſcatione: dictū eſt.

ℭ Tralationis veteris ſecūdi libri Meteorologicorum Ariſtotelis / ex græco recognitæ: finis.

ℭ Tralatio vetus tertij Meteorologicorum Ariſtotelis ex græco recognita : ad R.P.D. Guillermum Briconnetū Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I. 1 DE reſiduis autē dicamus operibus ſegregationis huius: inducto iam modo dicentes. Spiritus enim hic ſegregatus p̄ modica quidem & ſparſim diffuſus / & ſæpe factus & perflans / & ſubtiliorū partiū exiſtēs: tonitrua facit & coruſcationes. Si autē multus ſimul et ſpiſſior / minus autē ſegregetur ſubtilis: Ecnephias vētus fit. quapropter & violētus. celeritas eni ſegregationis: facit fortitudinē. Quando igitur conſequitur multa & cōtinua ſegregatio: eodē fit modo queadmodū cū iterū in contrarium mouetur. tūc enim: pluuia & aquę fit multitudo. Exiſtūt igitur ambo hęc potētia: ſecūdū materiam. Cum autem principium factum fuerit potentiæ cuiuſcūq;: cōſequitur coexcretum ex materia / cuiuſcunq; fuerit multitudo inexiſtēs amplior / amplius. & fit hoc quidem / imber: hoc autem alterius exhalationis / Ecnephias. Quādo autem ſegregatus ſpiritus qui in

Vatablus

tonitrua & fulgura / & inſuper cętera alia quæ eiuſdem cum hiſce naturæ ſunt. Atq; de tonitru & fulgure: dictum iam eſt.

ℭ Secūdi libri Meteorologicorū Ariſtotelis / Franciſco Vatablo interprete: finis.

ℭ Meteorologicorum Ariſtotelis / ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem liber tertius; Franciſco Vatablo interprete.

DE reliq̄s autē ſecretionis huiuſce operib⁹: modo quo iā cœptū eſt / dicamus oportet. Nā flatus iſte q̄ excerni ſolet / cum in parteis exiguas ſparſimq; diffunditur / & ſæpe fit ac perflat / necnō ſubtilior eſt: tonitrua & fulgura ædit. At ſi vniuerſus & dēſior / minus autem ſubtilis expreſſus fuerit: Procellam gignit / quę vocatur a Græcis Ecnephias. Quo fit: vt etiā vehemēs exiſtat. nā excretionis celeritas: robur aduehit. Cum igitur magna & continēs ſecretio fuerit conſecuta: tū profecto idem accidit / quod cū rurſum aduerſam in partē halituū copia tenderit / euenire aſſolet. tum enim: pluuia iugis multaq; fit. Itaq; hæc ambo: in materia / potentia inſunt. & quidem cum vtriuſlibet facultatis principium factū eſt: quod e materia coexcernitur / cuiuſcūq; copia maior fuerit abundantius ſubſequi aſſolet. fitq; huius exhalationis pars altera / imber: illius altera / Ecnephias. Cum autem flatus qui in

nube erat/excretus alteri incurrē
do repercutitur / perinde vt cum
ex lato in anguſtum adigitur vē-
tus in portis vijſq(nam repulſa
prima corporis ad hunc modum
fluentis parte/ propterea ꝙ illa
nequaq̄ cedant: aut ob loci angu
ſtias/ aut ꝙ in frontē aliquis ali-
us offlet ſpiritus/ in huiuſmodi lo
cis flatus circulū vertiginemq fi-
eri ſępenumero accidit. ſiquidem
aliud ne vlterius procedat arcet:
aliud a tergo impellit. Quare: co
gitur in latus/ qua nimirū parte
non prohibetur/ ſeſe vertere. atq
ita ſemper quod proximū conti-
nuūq eſt: quouſq vnus euadat.
Hoc autē: circulus eſt. cui enim
figurę vnica latio cōpetit: eā ipſā
circulū eſſe neceſſe eſt) ob id pro-
fecto vertigines i terra/ & in nubi
bus ſimiliter iuxta principiū fiūt.
℄ Niſi ꝙ queādmodū cū Procel
la fit ſēper nubes excernitur/ atq
cōtinuus cooritur vētus: ita hic ſē
per nubis continuitas ſubſequi ſo
let. At ob nubis dēſitatē impotēs
ab ipſa flatus ſecerni: in orbē pri-
mo cōuertitur / ob eā quam dixi-
mus cauſam. In præceps autem
fertur: quia cōtinue nubes dēſan
tur qua parte calor excidit. Quare
hęc affectio/ſi coloris expers fue-
rit: vocatur Typhon/ qui quidē
vētus eſt veluti Ecnephias incon
coctus. Nō fit autem Aquilonijs
Typhon / nec niue iacēte Ecne-
phias: propterea ꝙ hæc ōnia fla
tus exiſtūt. Flatus vero: nō niſi ca
lida ſiccaq exhalatio eſt. Igitur
gelu atq frigus quia euincūt: pri-
cipiū ipſum cū adhuc fit / ſtatum
extinguūt. Qꝫ autē euincāt domi
nēturq: palā eſt. nō eni eſſet nix:
neq partes ad Aquilonem poſitę
humerēt. quippe cū hæc: vincen
te frigore accidant. Fit itaq Ty-
phon: cū Ecnephias ſtatim ab or
tu excerni e nube non poteſt. Eſt
autē ob vertiginis obluctationē:
cū ad terrā cōuolutio ipſa delabi-
tur/quæ ſecum aliquid abreptum
e nube deferet a quo abſolui non
poteſt. Qua autē tramite directo
procedit: ea flatu agitat. atq mo
tu in circulū facto: cuicūq rei im
petu violēto ingruerit / eā cōtor-

nube / alterum contra percuſſerit ſic vt
quando ex amplo in anguſtum vi fer-
tur ventus in portis aut vijs (accidit enī
ſæpe in talibus repulſa prima parte flu-
entis corporis/ propterea ꝙ non cedit:
aut propter arctitudinē / aut propter re-
percuſſionē/ circulū et reuolutionem fie-
ri ſpiritus. hoc enī/ in ante prohibet pro-
cedere: hoc autem/a poſt impellit. Qua-
re cōpellitur in latus qua non prohibe-
tur/ ferri: & ſic ſemper contiguū / donec
vtiq vnū fiat. Hoc autē: eſt circulus. cu
ius enim eſt vna latio figuræ: hanc ne-
ceſſe eſt circulum eſſe) ſuper terrā vtiq
propter hoc fiūt reuolutiones/ & in nu-
bibus ſimiliter ſecundum principium.
℄ Verūtamē ſicut quando Ecnephias 2
fit / ſemper nubes ſegregatur/ & fit con-
tinuus ventus: ſic hic ſemper continuū
ſequitur nubis. Propter ſpiſſitudinē au-
tem non potens ſegregari ſpiritus ex
nube: vertitur quidem circulariter pri-
mo / propter dictam cauſam. deorſum
autem fertur: quia ſemper nubes inſpiſ
ſantur/ qua excidit calidū. Vocatur au-
tem ſi incolorata fuerit hæc paſſio: Ty-
phon/ ventus exiſtens velut Ecnephias
indigeſtus. Borealibus autē non fit Ty-
phon: neq niuoſis exiſtentibus Ecne-
phias. propterea ꝙ omnia hæc: ſpiritus
ſunt. ſpiritus autem: eſt ſicca & calida
exhalatio. Gelu igit̃ & frigus: propter-
ea ꝙ obtinēt/ extinguūt mox quod ad-
huc fit principiū. Qꝫ autē obtinēt: palā
eſt. neq enī vtiq eſſet niuoſitas: neq
borealia/humida. hæc enim accidit eſſe:
obtinēte frigiditate. Fit igitur Typhon:
quādo Ecnephias factus non poteſt ſe-
gregari a nube. Eſt autē propter repul-
ſionem gyrationis: cum ad terram de-
lata fuerit reuolutio ſimul deducens nu
bem/ non potens abſolui. Qua autem
ſecundū directum efflat: hac ſpiritu mo
uet. & circulari motu vertit / & ſurſum

Cap.

1 Tral.ve.ex græ.recog.

2 fert: cuicunq; inciderit vim inferens. Cũ autem detractus ignitur (hoc autẽ eſt: cum ſubtilior ſpiritus factus fuerit) vocatur incenſio. coincendit enim aerem:
3 ignitione colorans. ❡ Si autẽ in ipſa nube multus et ſubtilis extruditur ſpiritus: hic fit fulmen/ ſi quidẽ valde ſubtile fuerit non adurens propter ſubtilitatem/ quod Poetæ Arges vocant. ſi autẽ minus adurens: quod Pſoloen vocant. Illud enim propter ſubtilitatẽ fertur: propter velocitatem autẽ præuenit pertranſire ante q̃ igniat/ & moram faciẽs denigret. Hoc autem tardius: colorauit quidem/ non autem exuſſit/ ſed præuenit. Quapropter & reſiſtentia quidem patiuntur aliquid: quæ autẽ non/ nichil. Iuxta quod clypei iam æramẽ liquefactũ fuit: lignũ autẽ nichil paſſum fuit. propter enim raritatem: præuenit ſpiritus penetrare & pertrãſire. Et per veſtimẽta ſimiliter: non combuſſit/ ſed velut attritionem fecit. Quare/ q; hæc omnia ſpiritus ſint: palã eſt & ex talibus. Eſt autem: aliquando & oculis videre. velut & nunc accidit: circa templum in Epheſo cõbuſtũ. ad multas enim partes flãma ferebatur continua: diſcerpta ſeorſũ. Q; q dẽ fumus ſpiritus eſt/ & ardet fumus: manifeſtum eſt/ & dictũ eſt prius in alijs. Cum autem ſimul multus ſecedit: tunc manifeſte videtur ſpiritus eſſe. Quod igitur in paruis ignitionibus videtur: hoc & tunc multa ardente materia fiebat multo fortius. Ruptis igitur lignis vnde principiũ ſpiritus erat: multus ſecedebat ſimul qua efflabat/ & ferebatur ſurſum ignitus. Quare videbatur flãma ferri: et iuadere domos. Sẽper enĩ putare oportet: ſequi fulmina ſpiritũ/ et præcedere. ſed nõ videtur: quia ſine colore eſt. Quapropter & qua debet percutere: mouetur prius q̃ percutiatur/ tanquam prius incidẽte principio ſpiritus.

Poetæ

Tẽpli Epheſini conflagratio

Vatablus

quet ſorbetq; in excelſum. At ſpiritus qui e nube detrahitur/ ardẽs accenſuſq; dum fuerit/ quod quidem accidit ſi tenuior efficiatur: Preſter vocatur/ hoc eſt incenſio. incendit enim ſimul aerem: adeo vt ardore ipſum inficiat. ❡ Q; ſi ex ipſa nube multus ac tenuis expreſſus fuerit flatus: is fulmẽ exultat. quod ſi admodũ tenue fuerit/ ſed præ tenuitate nõ adurat/ illud eſt quod Poetę Arges (id eſt clarũ) vocant. ſi vero minus adurat: qđ Pſoloen/ quaſi dicas fumidum. Nam illud ob eſſentiæ tenuitatem/ fertur: at ob motus celeritatem/ ante penetrat q̃ vt adurat et mora facta infuſcet. hoc autẽ cũ ſit tardius: inficit quidẽ/ non autem adurit ſed penetrare anticipat. Quocirca & quæ obſiſtunt/ quippiam pati ſolent: quæ minime/ nihil. verbi cauſa. iã æs quo ſcutum integebatur/ liquatum fuit: lignũ vero/ nihil ſuſtinuit. nã propter ligni raritatẽ: prius ſpiritus percolatus fuit atq; tranſmiſſus/ q̃ vt lignũ affici vllo pacto quiuerit. Per veſteis quoque pari modo tranſiuit: quas non aduſſit/ ſed protriuit. Quare hæc omnia flatus eſſe: vel ex talibus conſtat. Licet autem: oculis quoq; ipſis interdũ cõtemplari. id quod nuper fecimus: in tẽpli Epheſini conflagratione. Tũc enim flãma ſeorſim reuulſa: multas in parteis continua ferebatur. Fumum/ ſpiritũ eſſe ac ardere: apertum eſt/ et alio loco antea dictũ. Cũ autẽ vniuerſim abſcedit: tũ eſſe flatus aperte videtur. Quod igitur in paruis rogis fieri videmus: hoc idẽ vel tũc/ multa nimirum ardente materia longe validius fiebat. Ruptis itaq; lignis vnde ſpiritus origo atque initium erat: multus/ qua parte efflabat vniuerſim ſecedebat/ & ardens in ſublime ferebatur. Quare: flamma ipſa ferri/ & incidere in domos videbatur. Semper enim ſpiritum fulmina præcedere comitariq;: putandum eſt. ſed non cerni: quia coloris expers ſit. Ideoq;: quati prius omne & afflari q̃ pcuti. vtpote cũ ſpiritus ocyor fulmine ſit.

Quinetiam tonitrua findunt diſ-
ſipantq;: nō ſono/ſed ſpiritu. Nā
ſpiritus tam ſonum q̄ ictū effici-
ens: vna cū illis excernitur. qui ſi
percutiat: findere/ nō vrere ſolet.
Verum de tonitru/fulgure & Ec-
nephia/ tum etiam de Preſtere
Typhone & fulmine/& ꝙ omnia
idem ſint/& quænam ipſorū om
nium inter ſe differentia ſit: di-
ctum eſt. CAP.II.

DE Area autem ſiue
corona & Arcu cœ-
leſti/ & quid vtrūq;
ſit/ & quam ob cau
ſā fiat/ itē de Pare-
lijs & Bacillis: dicamus. nā hæc
omnia: eiſdem de cauſis euenire
ſolēt. Primū autē ſumamus opor
tet: affectiones et q̄ circa vnūqdq;
ipſorū accidūt. Area igit̄ plerūq;
completa circuli forma cernitur:
fitq; circa ſolē lunāq; & ſplēdida
aſtra. Præterea nō minus noctu/
q̄ interdiu: & horis antemendia
nis/quam poſtmeridianis. mane
vero & circa ſolis obitum rarius.
At arcus cœleſtis: nec vnquā cir
culus euadit/ nec maior q̄ dimi-
dia circuli forma ſectio. Et occidē
te & oriente: minimi circuli ma
ximus ambitus. cum autem ele-
uatur magis: circuli maioris mi
nor ambitus. Itē poſt autūni æq-
noctiū/ die decreſcēte: quacunq;
hora fit. æſtate vero: per meri-
diem non cernitur. Nec vnq̄ plu-
res ſimul q̄ duo: fiūt. Horū autē/
q̄uis vterq; tricolor ſit atq; eoſdē
pariq; numero ac reliquus colo-
res habeat: tamē qui in exteriore
ſunt/obſcuriores habētur atq; or
dine cōtrario poſiti. Nā arcus in-
terior: primam quæ maxima eſt
circunferētiā/puniceā geſtat. ex-
terior: vltimam quæ minima eſt
ſed illi proxima. atque reliquas
proportionabiliter. Cæterum co-
lores hi ſunt: quos fere ſolos fa-
cere pictores nequeunt. hi enim:
quoſdam/ aliorum miſtura faci-
unt. At puniceus viridis & purpu
reus: nequaquā hoc pacto fiunt.
hos autem colores: arcus habet.
Qui autem puniceum & viridem
interiacet: is plerunq; flauus ap
paret. Parelij autem atq; Virgæ/

Et tonitrua autē diuidunt: nō ſono/ ſed
quia ſimul ſegregatur qui plagam fecit et
ſonum ſpiritus/ qui ſi percuſſerit diuidit/
exurit autem non. De tonitruo igitur &
coruſcatione & Ecnephia/ adhuc autem
de incenſionibus & Typhonibus & ful-
minibus dictum eſt: & ꝙ idē omnia/ et
quæ differētia oim ipſorū ſit. CAP.II.

DE Halo autē & Iride/ q̄d 4
vtrūq; / & propter quam
cauſā fit: dicamus/ & de
Parelijs & Virgis. etenim
omnia hæc: fiunt propter
eaſdē cauſas inuicem. Pri
mo autem oportet accipere: paſſiones &
accidentia circa vnūquodq; ipſorū. Ipſi-
us igitur halo apparet ſæpe circulus to-
tus: & fit circa ſolē & lunā & circa ſplen
dētia aſtrorū. Adhuc autē/ nichil minus
nocte q̄ die: & meridie q̄ ſero. diluculo
autē minus: & circa occaſum. Iridis autē
nunq̄ fit circulus: neq; maior ſemicirculo
deciſio. Et occūbente quidē & oriēte: mi
nimi quidē circuli/ maxima autē portio.
eleuato autē magis: circuli quidē maio-
ris/ minor autē portio. Et poſt autūnale
quidē ęquinoctiū in breuioribus diebus:
omni hora fit diei. in æſtiuis autē: nō fit
circa meridiē. Neq; duabus plures: iri-
des fiūt ſimul. Harū autē tricolor quidē
vtraq;: & colores eoſdē/ & ęquales ſecū-
dū numerū habēt inuicē. obſcuriores au-
tē ſūt eius quæ extra eſt: & ecōtrario po
ſiti ſecundū poſitionē. Quę enī intra eſt:
primā habet peripheriam quæ maxima
eſt/ puniceā. quæ autē exterius: minimā
quidē/ propinquiſſime autē ad hāc. & a-
lias proportionaliter. Sūt autem colores
hi: quos quidē ſolos fere nō poſſunt face
re pictores. quoſdā enī ipſi miſcēt. Puni-
ceus autē/ & viridis/ & alurgus: nō fit mi
ſtus. iris autē: hos habet colores. Qui au
tē eſt inter puniceū & viridē: apparet ſę-
pe xanthus. Parelij autē & Virgę/ fiunt

Tral.ve.ex græ.recog.

ex latere ſemper: & neq; deſuper / neq;
ad terram / neq; ex oppoſito / neque e-
tiam nocte / ſed ſemper circa ſolem. Ad
huc autem: aut dum aſcendit / aut dum
deſcendit ſemper. ſecundum plurima au
tem / ad occidentẽ: dum autem in medio
Boſphorus cœli eſt / raro. vt in Boſphoro aliquando
accidit. per totã enim diẽ: ſimul orientes
duo Parelij permanſerunt vſq; ad occa-
ſum. Quæ igitur circa vnũquodq; ipſo-
5 rũ accidũt: hæc ſunt. ¶ Cauſa autẽ ho-
rũ omniũ: eadẽ. omnia enim hęc: refra-
ctio ſunt. differũt autẽ modis: & a qui-
bus / & quomodo accidit fieri refractionẽ
ad ſolẽ / aut aliud aliquid fulgidorũ. Et
per diẽ qdẽ: iris fit. nocte autẽ / a luna: vt
antiqui qdẽ putabãt / nõ fiebat. Hoc au
tẽ patiebãtur: ꝓpter raritatẽ. latebat enĩ
ipſos. Fit tamẽ: raro autẽ fit. Cauſa autẽ
eſt: ꝙ in tenebris latent colores / & alia
multa oportet coincidere / & omnia hæc
die vna menſis. in plenilunio enim fieri
neceſſe eſt: ſi debeat fore. & tũc: aut oriẽ
te / aut occũbente. Quapropter in annis
ſupra quinquaginta: bis comperimus ſo
6 lũ. ¶ Qz igitur viſus refrangitur ſicut &
ab aqua ſic & ab aere & omnibus habẽ-
tibus ſuperficiẽ planã: ex iјs quę circa vi
ſũ oſtenſa ſunt / oportet accipere fidẽ. et
ꝙ ſpeculorũ in quibuſdã quidem / non
ſolũ colores / ſed & figuræ apparẽt: in q-
buſdã autẽ / colores ſolũ. Talia autẽ ſũt:
ſpeculorũ quęcũq; parua ſunt / & nullã
ſenſibilẽ habet diuiſionẽ. in his eni: ipoſ
ſibile eſt figurã apparere. videbitur eni
eſſe diuiſibilis. ois eni figura: ſimul vide
tur figura eſſe / & diuiſionẽ habere. Quo-
niã autẽ intus apparere aliqd neceſſariũ
eſt / hãc autẽ ipoſſibile: relinquitur colo-
rẽ ſolũ / ĩtus apparere. Color autẽ: aliquã
do quidẽ clarus videt̃ / clarorũ. aliquãdo
autẽ: aut ꝓpterea ꝙ miſcet̃ ei qui eſt ſpe
culi / aut ꝓpter debilitatẽ viſus / alterius
coloris efficit phantaſiã. Sit autẽ de his

Vatablus

ex obliquo ſemper effici ſolent:
& nec ſupra ſolẽ / nec infra pro-
pe terram / nec e regione / nec e-
tiam noctu / ſed ſemper circa ſo-
lem. Præterea: aut aſcendente /
aut deſcendente. occidente / fre-
quẽter: cœli vmbilicũ perreptã-
te / raro. id quod: in Boſphoro a-
liquãdo accidit. Nam coorti duo
Parelij: ab matutino tẽpore du-
rauerũt in occaſum. Quæ igitur
circa eorũ quodq; accidũt: hæc
ſunt. ¶ Horũ autẽ omniũ: vna
eadẽq; cauſa eſt. nã hæc oia: re-
fractio ſũt. differũt tamẽ modis
quibus fiãt: & i hoc / nẽpe a qui-
bus / & quomodo refractio ſolem
verſus aut aliquid aliud lucidum
fiat. Item arcus interdiu quidem
fit: noctu vero / a luna ſcilicet / ve
terũ quidẽ ſentẽtia minime fie-
bat. Hoc autẽ illis accidit: ꝓpter
raritatem. eos eni latebat. Fit ta-
mẽ; ſed raro. Cauſa: ꝙ colores in
tenebris lateant / ꝙq; alia multa
concurrere / eaq; omnia vna die
menſis / oporteat. nam plenilu-
nio fiat: ſi futurus ſit / neceſſe eſt.
atq; tũc: oriẽte aut occidẽte luna.
Quã ob rẽ in annis ſupra quin-
quaginta: bis tantũ in eũ incidi-
mus. ¶ Qz igitur vt ab aqua / ita
etiam ab aere cæteriſq; omnibus
quę ſuperficie læui conſtant refrã
gatur aſpectus: ex hiſce quæ cir-
ca aſpectũ demonſtrantur / ſumẽ
da fides eſt. ꝙq; in quibuſdã ſpe
culis nõ modo colores / verũ etiã
figuræ appareant: in quibuſdã
vero colores ſolũ. Eiuſmodi autẽ
ſunt: quæcunq; exigua ſunt / &
ſenſilem diuiſionẽ nullã habent.
Nã fieri nõ poteſt: vt in hiſce fi-
gura appareat. videretur enim:
eſſe diuiſibilis. nã figura omnis:
ſimul & eſſe figura / & omni ex
parte diuidi poſſe videtur. At cũ
quippiam in illis apparere ſit ne
ceſſum / figuram autem impoſſi-
bile ſit: reliquum eſt profecto vt
color ſolum appareat. Porro ſplẽ
didorum color interdum ſplen-
didus apparet: interdum vero /
aut quia cũ ſpeculi colore per-
miſcetur / aut quia aſpectus in-
firmus eſt / alterius coloris inge-
rit phantaſiam. Sed de his: in

Vatablus

hiſce quę de ſenſibus demōſtrā-
tur/ ſit a nobis conſideratū.Pro-
inde:ex hiſce alia dicamus/alijs
vti veris vtamur.

CAP.III.

PRimū aūt de Areę
figura/& cur circu-
lus euadat/& cur
circa ſolē lunāq; et
cōſimiliter circa ali
quod aliud aſtrū cerni ſoleat:di-
camus.nā: omnibus eadem ac-
commodabitur ratio. Fit igitur
aſpectus refractio: cum vapidus
aer in nubē concreſcit/ dūmodo
cōſiſtens æquabilis ſit / ac parti-
bus conſtet exiguis.Quāobrē cū
vapor cōſiſtit/aquę ſignū datur:
cum vero diſſipatur aut emarce-
ſcit/minime.Nam cū diſſipatur/
flatū: cū vero emarceſcit/ſerenū
indicat. Si eni vapor nec emar-
ceſcat /nec diſſipetur / ſed ſuam
ſortiri naturā ſinatur: merito a-
quæ ſignū exiſtit.Quando iā ta-
lē fieri cōſiſtentiā indicat:ex qua
ad aquā venire / denſatione cō-
tinentiam accipiente / neceſſum
ſit. Vnde etiā fit: vt hi vapores
omniū maxime colore atro ſint.
At cum diſſipatur: flatū porten-
dit. Nā vaporis diductio: a fla-
tu fit / qui iā quidē eſt/ nondum
tamen apud nos excurrit.Cuius
rei indicium eſt : ꝙ vnde præci-
pua diſſipatio fit/hinc flatus ac-
cedit. Cum vero emarceſcit:ſere
nitatem.nā ſi aer nullo pacto ita
ſeſe habeat/ vt quem in ſe conti-
net calorē euincat & in pluuiam
denſitatem veniat: conſtat exha
lationis partē humentē ac frigi-
dam ab arida & ignea nondum
eſſe ſequeſtratam.quod: ſerenita
tis cauſa exiſtit. ℭ Itaq; quo pa-
cto habēte aere refractio fiat: di-
ctum eſt. Refrangitur autē aſpe-
ctus: a caligine quæ circa ſolem
lunamve cōſiſtit. Quocirca: A-
rea nō e regione/ perinde vt Ar-
cus/apparet.Cum autem æquo
vndiq; modo refrangitur aſpe-
ctus: circulū exultare / aut certe
circuli partē neceſſe eſt. Nam li-
neæ æquales/ ab eodem puncto
ad idem pūctum ductæ: ſemper
ſupra circuli lineam frangentur.

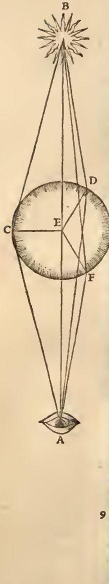
Tral.ve.ex græ.recog.

nobis ſpeculatum: in demonſtratis circa
ſenſus. Quapropter ipſorū hęc quidē di
camus: his autem vt exiſtentibus vta-
mur.

CAP.III.

PRimo autē de figura ipſi- 7
us Halo dicamus:& qua
re circulus fit/& quare cir
ca ſolem aut lunam/ ſimi
liter autē & de alijs aſtris,
eadē eni: in omnibus cō-
gruet ratio.Fit igitur refractio viſus:con
ſiſtente aere & vapore in nubem/ ſi regu
laris & paruarū partiū conſiſtens extite-
rit. Quapropter: et ſignum / conſiſtentia
quidem / aquę eſt. diſtractiones tamē et
marcefactiones: hę quidem ſerenitatis/
diſtractiones autē ſpiritus . Si enim neq;
marceſcat/ neq; diſtrahatur/ ſed permit-
tatur recipere propriā naturam: aquę ſi-
gnum merito eſt . Inſinuat enim iam fie
ri talem cōſiſtentiam: ex qua continuita
tem accipiente inſpiſſatione/ neceſſarium
ſit in aquam venire . Quapropter et ni-
gri fiunt colore hi: maxime aliorum .
Cum autem diſtrahitur : ſpiritus ſignū
eſt . diuiſio enim a ſpiritu facta eſt: iam
quidem exiſtente / nondum autem prę-
ſente . Signum autem huius eſt : ꝙ hinc
fit ventus/ vndecunq; principalis facta fu
erit diſtractio.Marcefacto autem:ſereni
tatis . ſi enim non diſponitur aliqualiter
ſic aer vt obtineat interceptum calidum
neq; veniat in inſpiſſationē aquoſam:pa
lā eſt ꝙ nōdū vapor ſegregatus eſt ab ex
halatione ſicca et ignea. hoc autem:ſere-
nitatis eſt cauſa. ℭ Quomodo igitur ſe 8
habente aere fit refractio: dictū eſt.Re-
frangitur autem a cōſiſtente caligine cir-
ca ſolem aut lunam: viſus.Quapropter:
non ex oppoſito/ ſicut iris/ apparet. Vn-
diq; autem ſimiliter refracto : neceſſe eſt
circulum eſſe/ aut circuli partem. Ab eo-
dē enim ſigno ad idem ſignum: ęquales
frangentur ſuper circuli lineam/ ſemper.

Tral. ve. ex græ. recog.

Sit enī a ſigno ī quo A ad B fracta et ea quæ eſt A C B / & quæ A F B / & quę A D B. æquales autē & hę A C / A F / A D inuicē: & quę ad B inuicē / ſcilicet C B / F B / D B. & protrahatur A E B. Quare: trigoni æquales. etenim: ſuper æqualem quæ eſt A E B. Ducantur autem catheti ad A E B: ex angulis. a C quidem: quæ eſt C E. ab F autem: quæ eſt F E. a D autē: quæ eſt D E. Aequales itaq̧: hæ. in ęqualibus enī triāgulis / & in vno plano: omnes. ad rectum enim omnes / ei quę A E B / & ad vnum ſignum E: copulantur. Circulus igitur erit / deſcripta: centrum autē / E. Sit autē B quidē / ſol: A autē / viſus. quę autem eſt circa C F D peripheria: nubes / a qua refrangitur viſus ad ſolē. Oportet autem intelligere cōtinua: ſpecula. Sed propter paruitatem vnumquodq̧ quidem inuiſibile: quod autem ex omnibus eſt / vnum eſſe videtur / propterea ꝙ deinceps ſunt. Apparet autē quod quidem album eſt: ſol / circulariter continue in vnoquoq̧ apparens ſpeculorū / & nullam habens ſenſibilē diuiſionem. Iuxta autē hoc / nigra cōtigua peripheria: quæ ꝓpter illius albedinē videtur eſſe nigrior. verſus terram autē magis: quia tranquillius eſt. ſpiritu enim exiſtēte: non eſt ſtatio manifeſta. Sæpius autem fiunt Halo circa lunam: quia ſol calidior exiſtēs / citius diſſoluit conſiſtentias aeris. Circa aſtra autem / fiunt quidem propter eaſdem cauſas: non ſignificant autem ſimiliter / quia paruas penitus / inſinuant cōſiſtentias & nondum fœcundas.

CAP. IIII.

9 IRis autē ꝙ quidē eſt refractio / dictum eſt prius: qualis autem refractio / & quomodo & propter quam cauſam ſingula fiunt accidentiū circa ipſā /

Vatablus

Sit enim a pūcto A / verſus pūctum B / fracta linea A C B / & linea A F B / & linea A D B. ſintq̧ æquales inter ſe hæ: A C / A F / A D. & quæ ad B ſe conferunt / nempe C B / F B / D B: itidem inter ſe æquales. atq̧ producatur linea A E B. Quare trianguli: æquales ſimilesq̧ ſunt. quippe qui: ſuper æqualem lineam A E B conſiſtunt. Ducantur autē ex angulis ad lineam A E B: perpēdiculares. ab angulo C: perpendicularis C E. ab angulo F: perpendicularis F E. ab angulo D: perpendicularis D E. Hæ itaq̧: inter ſe æquales ſunt. Nam in æqualibus triangulis / & vno in plano: omnes conſtāt. omnes enim: ſeſe ad rectos angulos lineę A E B / in vno pūcto ſcilicet E / iungunt. Igitur deſcripta linea / circulus erit: centrum vero / E. Sit autē punctū B: ſol. punctum A: aſpectus. circūferētia C F D: nubes / a qua ſolem verſus refrangitur aſpectus. Specula etiam: cōtinua intelligere oportet. Verū ſingula ob paruitatē inuiſibilia ſunt: quod autem ex omnibus cōſtat / vnum eſſe videtur / quia ita digeſta ſunt vt vnū deinceps poſt alterū ſit collocatū. Quod autem cernitur album: ſol eſt / qui in vnoquoq̧ ſpeculo per circulū cōtinēter apparet / nec vllā quæ ſenſui peruia ſit recipit diuiſionē. Huic autē proxima cōtinuaq̧ ora / nigricat: ob illius alborē atrior apparēs. Sed circa terrā magis: ꝙ locus terræ vicinior magis vēto careat. Nā fieri non poteſt: vt flante vento / ſtatio certa fiat. Porro: circa lunam Areę ſæpiuſcule fiūt. quia ſol cū ſit calidior: ocyus aeris cōſtitutiones diſſoluit. Circa aſtra autē / fiūt quidem eiſdem de cauſis: nō tamē ex æquo portēdūt / ꝙ cōſtitutiones prorſus exiguas et nōdū fœcundas ſignificent.

CAP. IIII.

QVod autem Arcus refractio quidē ſit / iā diximus: qualis autē / & quo pacto quaq̧ de cauſa ſingula quæ illi accidūt fieri ſoleāt /

Vatablus

in præſentia dicẽdum. Igitur ab
omnibus læuibus refrangi aſpe-
ctus videtur: de quorum nume-
ro eſt tã aer q̃ aqua. Fit autẽ re-
fractio ab aere: cũ denſeſcit. At
ob viſus imbecillitatem: frequẽ-
ter vel ſine inſpiſſatione viſũ re-
fringere idem aſſolet. Id qđ cui-
dam molliter/ non acute viden-
ti: aliquando accidit. dũ enĩ am
bulabat: ſemper ſimulachrũ ad-
uerſa fronte præcedere videba-
tur. quod illi contingebat: quo-
niam viſio ad ipſum reflectebat-
tur. nam præ languore adeo im
becilla tenuiſq; modis omnibus
erat: vt & propinquus aer ſpe-
culi vicẽ illi perinde vt qui remo
tus denſuſq; eſſet/ præſtaret/ &
ab illa repelli nequiret. Quocir-
ca & promontoria in mari/ reuul
ſa: & Euro ſpirante omnia/ ma-
iora videntur. Item: quæ in cali
gine poſita ſunt/ vt ſol & aſtra
dum oriuntur & occidunt potius
q̃ cum cœli medium tenent. Ab
aqua autem maxime viſus refrã
gitur: & adhuc ab ea quæ fieri
incipit melius q̃ ab aere. Etenim
quamlibet partiũ e quibus conſi
ſtentibus roratio fit: potius q̃ ca
liginẽ/ ſpeculũ eſſe neceſſe eſt. Cũ
autem & apertum ſit/ & iam di-
ctũ in huiuſmodi ſpeculis colo-
rem duntaxat/ non etiam figu-
ram apparere: neceſſario accidit
cum pluere incipit/ & iam quidẽ
nubiũ aer in mollem pluuiã con-
creuit/ nondũ tamẽ pluit/ ſi e re
gione ſit ſol aut quippiam ali-
ud quod adeo lucidum ſit vt nu
bes ſpeculum reddi queat/ & re-
fractio in corpus lucidũ ex ad-
uerſo fiat/ coloris non figuræ ap
paritionem fieri/ cum ſpeculum
quodq; paruũ ſit atq; inuiſibile. At
cũ magnitudinis cõtinẽtia quæ
ex illis omnibus exultat/ videri
queat: magnitudinem perpetuã
eundẽ prætendere colorẽ neceſ-
ſe eſt. nam ſpeculum quodq: ei
quod ex omnibus coaleſcit/ ſuũ
colorem tribuit. Quare/ cũ hæc
accidere poſſint: quoties ſol &
nubes ſeſe ad hunc modum ha-
bebunt/ & nos ſolem inter & nu
bem erimus/ apparitio quædam

Tral. ve. ex græ. recog.

dicamus nunc. Refractus igitur viſus: ab
omnibus videtur planis. horum autem
eſt: aer & aqua. Fit autem ab aere qui-
dem: cũ factus fuerit conſiſtens. Propter
viſus autẽ debilitatẽ: ſæpe etiã ſine iſpiſ-
ſatione/ facit refractionẽ. qualis aliquan-
do accidit cuidam paſſio: debiliter & nõ
acute videnti. ſemper enim idolum vide-
batur præcedere ambulantem ipſum: ex
oppoſito reſpiciẽs ad ipſũ. hoc autẽ patiẽ
batur: quia viſus refrangebatur ad ipſũ.
ſic enim debilis erat & tenuis valde ob
infirmitatem: vt & ſpeculum fieret pro-
pinquus aer/ & non poſſet repellere/ ſi-
cut qui longe eſt & ſpiſſus. Quapropter
& ſummitates retractæ vidẽtur in mari:
& maiores magnitudines omniũ cũ Eu-
ri flant/ & quæ in caliginibus ſunt/ velut
& ſol & aſtra oriẽtia & occumbẽtia ma-
gis q̃ in medio cœli exiſtentia. Ab aqua
autẽ maxime refrãgitur: & ab incipiente
fieri magis adhuc q̃ ab aere. Quamlibet
enim partium ex quibus fit conſtãtibus
roratio: ſpeculum neceſſariũ eſt eſſe ma-
gis caligine. Quoniam autem & mani-
feſtum eſt et dictum eſt prius/ ꝙ in tali-
bus ſpeculis color tantum apparet/ figu
ra autẽ immanifeſta eſt: neceſſarium cũ
incipiat pluere/ & iã quidẽ cõſiſtat in ro-
rationes qui in nubibus eſt aer/ nõdũ au
tẽ pluat/ ſi ex oppoſito fuerit ſol aut ali-
ud aliquid ſic fulgidũ vt fiat ſpeculũ nu-
bes/ & refractio fiat ad fulgidũ ex oppo
ſito/ fieri emphaſin coloris/ nõ figuræ/ v-
noquoq; ſpeculorũ exiſtẽte paruo & in-
diuiſibili. Ea autẽ quæ ex omnibus ipſis
eſt cõtinuitate magnitudinis viſa: neceſſe
eſt cõtinuã magnitudinẽ eiuſdẽ appare-
re coloris. vnumquodq; enim ſpeculo-
rum: eundem reddit colorem continuo.
Quare/ quoniam hæc contingit accide-
re: cum ſe habeat hoc modo ſol & nu-
bes/ & nos ſimus in intermedio ipſo-
rũ/ erit propter refractionem emphaſis

Cap. 4

Tral.ve.ex græ.recog.

quædam. Quinimmo & videtur tunc/ & non aliter ſeſe habētibus: facta Iris. Qꝫ igitur Iris fit refractio viſus ad ſolē: manifeſtum eſt. ¶ Quapropter & ex oppoſito ſemper fit: Halos autem / circa ipſum. Et quidē ambæ refractio: ſed hæc quidem colorū varietate differt. hęc enī ab aqua & nigro fit refractio/ et de lōge. hæc autem: de prope/ & ab aere albiore ſecundum naturam. Apparet autem fulgidum: per nigrum aut in nigro (differt enim nichil) puniceū. Videre autem licet viridiū lignorum ignem ꝙ rubram habeat flāmam: propterea ꝙ fumo multo miſtus eſt ignis / fulgidus exiſtens & albus. Et per caliginem & fumū: ſol apparet puniceus. Quapropter Iridis quidem refractio prima: talem habere videtur colorem. a guttis enim paruis: fit refractio. quæ autem ipſius Halo eſt: non. De alijs autem coloribus: poſterius dicemus. Adhuc autem / circa ipſum quidem ſolem non fit mora talis conſiſtētiæ: ſed aut pluit/ aut diſſoluitur. ex oppoſitis autem in intermedio generationis aquæ: fit quoddam tempus. Quoniam ſi fieret: eſſet vtique colorata Halos / ſicut Iris. nunc autem: tota quidem non fiunt talē habentia emphaſin / neqꝫ circulariter. parua autem & ſecundum partem: quę vocantur Virgæ. Quoniam ſi cōſiſteret talis caligo / qualis fieret vtiqꝫ ab aqua aut aliquo alio nigro / ſicut diximus: appareret vtique Iris tota / ſicut quæ circa lucernas. circa has enī vt plurimū Auſtralibus exiſtētibus: Iris fit hyeme. Maxime autē manifeſta fit: humidos habentibus oculos. horū enī viſus: cito propter debilitatē refrangitur. Fit autem: & ab humiditate aeris / & ab euaporatione a flamma defluente & miſta. tunc enim: fit ſpeculum & propter nigredinem. fumoſa enim eſt: euaporatio illa. Lucernæ autem lumen: non al-

Vatablus

ob refractionem fiet. Quinimmo & tunc/ & non aliter habentibus illis: Arcus in cœlo cernitur. Patet igitur: Arcum eſſe refractionē viſionis in ſolem. ¶ Quāobrem & Arcus/ niſi ſole aduerſo: Area vero/ niſi circa ſolē nō fit. Et qdē ābo/refractiones ſūt: verū colorū varietas alterā a reliq̄ diſcriminat. nā altera / ab aqua atroqꝫ/ & e lōginquo fieri ſolet: altera/ ab aere qui ſuapte natura candidior eſt/ & e propinquo. Qđ autē fulgidū eſt: ꝑ atrū aut in atro (nihil enim refert) puniceū apparet. Contueri autem poſſumus: ignem qui e virentibus lignis fit/ rubram flammam habere. propterea ꝙ ignis qui fulgidus albuſqꝫ eſt: multo fumo admiſtus eſt. Quinetiā: ſol ipſe per caliginem/ & fumū puniceus apparet. Quocirca: Arcus refractio prima/ eiuſmodi colorem habere videtur. quippe cum ea refractio: a paruis aſperginibus fiat. At Areæ refractio: minime. De cæteris autem coloribus: poſtea ſumus dicturi. Præterea talis cōſtitutio circa ſolē ipſum permanere diu non poteſt: ſed aut pluit/ aut diſſoluitur. dum tamen e contrarijs aqua gignitur: tēpus quoddam interuenit. Si enim illud eueniret: Areæ/ modo Arcus tinctæ forent. nunc autē integra quidē aut circularia nulla fiunt quæ talem habeāt apparitionē: ſed exigua & per parteis / nēpe qui vocantur Bacilli ſeu Virgæ. Quando ſi caligo talis cōſiſteret qualis eſſet aquæ aut cuiuſpiam alius atri/ ſicuti iā diximus: Arcus cœleſtis/ integer perinde vt qui circa lucernas fit/ appareret. Nam frequēter per hyemem flāte Auſtro circa lucernas fit Iris: quam maxime vident qui oculos habent humidos. quoniam eorum aſpectus: pręimbecillitate celeriter refrangitur. Fit autē: tā ab aeris humiditate/ q̄ a fuligine illa quæ a flāma defluit atqꝫ cū aere miſcetur. tunc enim: ſpeculum vel propter nigrorem fieri aſſolet. Nam fuligo: fumida exiſtit. At lucernæ lumen: nō al-

Vatablus

bũ/ſed purpureum & flori Ireos ſi=
mile / non autẽ puniceum/ circulo
apparet. nã & aſpectus qui refrin=
gitur/exiguus eſt: & ſpeculũ/ atrũ.
At Iris illa quæ a remis fieri ſolet
q e mari referuntur: ſitu quidẽ eodẽ
fit modo quo quę in cœlo cernitur/
colore tamẽ ſimilior ei eſt q̃ circa lu
cernas apparet. nõ eni puniceũ ha
bere colorẽ videtur: ſed purpureũ.
Ipſa autẽ refractio: a minutiſſimis
quidem ſed cõtinuis aſperginibus
fit / quæ non niſi aqua ſunt quæ iã
prorſus diſcreta eſt. Fit autẽ etiam
Iris: ſi quis talem locũ qui ſoli op=
poſitus ſit/ & hac quidẽ ſol faciem
ſuã oſtẽtet/illac vero vmbrã faciat/
tenuibus conſpergat rorationibus.
Nã in tali loco/ſi quis ĩtra irroret :
ei qui foris ſtat qua ſolis radij per=
mutãtur atq; vmbrã efficiunt/Iris
apparere ſolet. Hæc autẽ: modo lo
coq; cõſimili fit/ & cauſa eadẽ qua
q̃ a remis efficitur . nã qui irrorat:
manu/ vice remi vti ſolet. Qz autẽ
Iridis color talis ſit ſimul & de cę=
terorum colorũ apparitione: ex hiſ
ce patebit . Intellexiſſe enĩ oportet
vti iã diximus atq; ſuppoſuiſſe/ pri
mo qdẽ: rẽ lucidã in nigro aut per
nigrũ/ colorem efficere puniceum.
Secũdo: aſpectũ qui ſe longe dedu
cit/ imbecilliorẽ minoremq; reddi.
Tertio: atrum eſſe veluti abnegati=
onem. nã quia viſus deficit: atrum
apparere ſolet. Quocirca quæ lõge
abſunt/ nigriora omnia apparent:
qa viſus ea minus aſſequatur. Sed
iſta ex hiſce quæ circa ſenſus acci=
dunt : conſiderentur . nam quæ de
hiſce rebus dicuntur: ad illa perti=
nent. nũc autem de ipſis dicamus:
quantum nobis opus eſt. Hac igi=
tur de cauſa: tam quæ remota ſunt
q̃ quæ in ſpeculis / nigriora mino=
raq; ac læuiora apparent . Quine=
tiam : nubes hiſce qui in aquam
q̃ qui in ipſas aſpiciunt/ nigriores
eſſe videntur. idq; admodum inſi=
gniter . nam aſpectu exiguo pro=
pter refractionem : ſpectãtur. Nihil
autẽ intereſt : cõſpectus dimouea=
tur/an res cõſpectui obuia. fit enim
ratione vtralibet: vt idem eueniat.
Adhæc : nec id nos latere oportet.
accidit enim vt cum nubes prope
ſolẽ fuerit / ſi quis in eã dirigat pu

Tral.ve.ex græ.recog.

bũ/ſed purpureũ apparet circulariter et
irinũ / puniceũ autẽ nõ . eſt eni & viſus/
paucus qui refrãgitur: & nigrũ/ſpeculũ.
Quæ autẽ a remis ſurſum latis ex mari
Iris: poſitione quidẽ eodem fit modo ei
quæ in cœlo / colore autẽ ſimilior eſt ei
quæ circa lucernas. nõ enim puniceũ/ſed
purpureũ habere colorẽ: videtur. Refra=
ctio autẽ: a paruiſſimis quidẽ/ continuis
autẽ fit guttis. hæ autẽ : aqua ſegregata
ſunt iã penitus. Fit autẽ: & ſi quis ſubti
libus rorationibus roret in aliquẽ talẽ lo=
cũ/ qui poſitione ad ſolẽ verſus ſit/ & hac
quidẽ ſol illuſtret/ hac autẽ vmbra ſit. In
tali enĩ ſi quis intus roret : ſtanti extra /
qua permutãtur radij & faciunt vmbrã/
apparet Iris. Modus autẽ & coloratio ſi
milis/& cauſa eadem: eſt ei quæ a remis.
manu enĩ pro remo: vtitur rorãs. Qz au=
tẽ color talis ſit ſimul palã erit & de ali=
orũ colorũ phãtaſia: ex his. Oportet enĩ
intelligere / ſicut dictũ eſt / & ſupponere
primo quidẽ: ꝙ fulgidũ in nigro aut per
nigrũ/ colorẽ facit puniceũ. Secundo au=
tẽ: ꝙ viſus protẽſus debilior fit/ et minor.
Tertio : ꝙ nigrũ velut negatio eſt. quia
enĩ deficit viſus: apparet nigrũ. Quapro
pter/ quę lõge ſũt omnia/ nigriora appa
rẽt: propterea ꝙ nõ pertingit viſus. Cõ=
ſiderẽtur igitur hæc: ex ijs q̃ circa ſenſus
accidũt. illorũ eni proprij: de his ſũt ſer
mones. nũc autẽ q̃tũ neceſſe eſt: de ipſis
dicamus. Apparẽt igitur ꝓpter hãc cau=
ſã: & quę lõge ſunt nigriora & minora
& planiora/ & quę in ſpeculis. Et nubes/
nigriores: aſpiciẽtibus in aquã q̃ in ipſas
nubes. & hoc valde notabiliter. ꝓpter re=
fractionẽ eni: pauco viſu aſpiciũtur. Dif=
fert autẽ nichil: qđ videtur ꝑmutari/aut
viſũ. vtroq; enĩ modo: erit idẽ. Adhęc au
tẽ: oportet nõ latere & hoc. accidit eni cũ
fuerit nubes prope ſolẽ: in ipſã qdẽ reſpi
ciẽti / nequaq̃ apparere coloratã/ ſed eſſe
albã. in aqua autem eãdem hãc intuẽti:

Cap. 4

Tral. ve. ex græ. recog.

colorē habere aliquē eorū qui Iridis. Palā igitur eſt: ꝙ viſus ſicut & nigrum fractus propter debilitatem nigrius facit apparere/ ſic & albū minus albū/ & adducit ad nigrū. Qui igitur fortior: in puniceū colorē ꝑmutauit. cōtiguus autē: in viridē. qui autē adhuc debilior: in alurgū. In plus autē/ non amplius apparet: ſed in tribus ſicut & aliorum plurima/ ſic & horū ſe habet finis. Aliorū autē: inſenſibilis permutatio eſt. Quapropter & Iris tricolor apparet: vtraq; quidē/ oppoſite autē. Prima igitur: exteriorē puniceā habet. a maxima eni peripheria: plurimus incidit viſus ad ſolē. maxima autem: quæ extra. contigua autē/ & tertia: proportionaliter. Quare ſi quę de colorū phantaſia/ dicta ſunt bene: neceſſe eſt & tricolorē eſſe ipſam/ & his coloribus colorari ſolis. Xanthus autē apparet: propterea ꝙ ſecus ſeinuicē apparet. puniceū enī iuxta viride: albū apparet. Signū autē huius eſt. In nigerrima enī nube: maxime pura fit Iris. accidit autē tūc: puniceū videri magis xāthū eſſe. Eſt autem xanthus in Iride: color inter puniceū & viridē colorē. Propter nigredinē igitur eius quę in circuitu eſt nubis: totū ipſius apparet qđ puniceū eſt/ albū. eſt eni ad illa: albū. Et iterū marceſcēte Iride propinquiſſime: cū ſoluatur puniceū/ nubes alba exiſtēs adiūcta ſecus viride/ permutaẗ in xāthū. Maximū autē ſignū horū eſt: quę fit a luna Iris. apparet enim alba valde. Fit autē hoc: quia in nube obſcura exiſtēte apparet/ & in nocte. Sicut igitur ignis ſuper ignē: nigrū ad nigrū facit debiliter albū penitus apparere albū. hoc autē eſt: puniceū. Fit autē hæc paſſio manifeſta: & in floribus. in texturis enim & variaturis valde differunt ſecundū phātaſiam: alij ſecus alios poſiti colores/ velut & purpurei in albis aut in nigris lanis. Adhuc autē: i ſplēdore tali aut

Vatablus

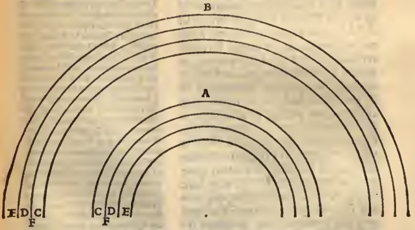
pillæ aciē: nullo infecta colore/ ſed alba appareat. at ſi in aqua eādem ſpectei: colorem quendam Arcus cœleſtis habere videatur. Patet igitur: ꝙ cōſpectus fractus vt prę imbecillitate quod nigrum eſt magis nigrum/ ita quod albū eſt minus albū apparere facit/ atq; ad nigrorē adducit. Validior igitur aſpectus: colorem album in puniceū/ proximus ab illo in viridē/ qui præterea imbecillior eſt in purpureū/ mutare aſſolet. Vltra hos autē colores: nullus præterea apparet. ſed vt plurima quoq; alia: ita & hi ternario definiti ſunt. Aliorū autē colorū mutatio: inſenſibilis eſt. Quocirca & Arcus tricolor: vterq; quidē/ ſed oppoſito modo apparet. Primus igitur: extimā ſupremāq; circūferentiā/ puniceā habet. nā aſpectus: a maxima circūferentia ſoli plurimus incurrit. extima autē: maxima eſt. Proxima vero & tertia: iuxta proportionem ſeſe habent. Quare ſi quæ de colorū apparitione diſſeruimus/ probe dicta ſunt: Irin & tricolorē eſſe/ & hiſce ſolis coloribus tingi neceſſe eſt. Flauus autē color iccirco apparet: qa iuxtapoſiti colores ſpectanẗ. Nā color puniceus iuxta viridē: albus apparet. Cuius rei ſignū eſt. Nā ī nube nigerrima: Iris maxime pura ſynceraq; fieri aſſolet. tunc eni accidit: vt color puniceus flauior eſſe videatur. Flauū autē illud quod in Arcu apparet: color eſt inter puniceū & viridem medius. Igitur ob nubis circūſtātis nigrorē: quicquid eius puniceū eſt/ albū apparet. nā puniceū: ad illa/ albū eſt. Et rurſum emarceſcēte proxime terrā Iride: cū diſſoluitur puniceū/ nebula alba iuxta viridem ſeſe applicans/ in flauum trāſire ſolet. Hæc autē: maxime indicat lunæ Arcus. quippe q: albus oīno appareat. qđ accidit: qa & in nube atra/ & noctu ſpectari ſolet. Ergo vt ignis igni adiectus/ ſic nigrū iuxta nigrū poſitū: qđ remiſſe albū eſt/ quale eſt puniceū/ prorſus album apparere facit. Hęc autē affectio: vel in floribus ꝑſpicua eſt. Nā in texturis & variegaturis: colores quidā iuxta alios & alios poſiti/ apparitione ſupra q̄ dici queat differūt/ vt purpurei in albis nigriſve

Vatablus

lanis. Præterea: in ſplẽdore tali aut
tali. Quocirca & qui varijs filorum
coloribus flores cõcinnãt: cũ ad lu
cernã operãtur/ ſeſe frequẽter erra-
re/& imprudẽter alios pro alijs ac-
cipere aiunt. Q; igitur Iris ſit tri-
color/ ꝙꝗ hoſce colores tantũmo-
do præferat: dictũ eſt. Quę autem
ambit: ſecunda/& coloribus lãgui-
dioribus eſt. quos item ſitu diuerſo
atq; prima: hac ipſa de cauſa ha-
bet. Nã aſpectus lõgius procurrẽs:
vt quod remotius eſt/ita quod hic
eſt/ videt. A ſuperiori igitur Iride
refractio imbecillior exultat: quia
remotiore in loco fit. Quare cũ mi
nor inuadat: colores apparere lan-
guidiores efficit. Itẽ ordine cõuer-
ſo: propterea ꝙ ſeſe a minori ac in-
teriori circũferẽtia ad ſolem maior
trudit. Nam quæ viſio minus di-
ſtat: a propinquiſſima primæ Iridi
circũferẽtia refrãgitur. minima au-
tem exterioris Iridis circunferẽtia:
propinquiſſima eſt. Itaq; ea: puni-
ceũ colorẽ habebit. illi autẽ proxi-
ma/& tertia: iuxta proportionem.
Exterior Iris/ B: interior/ A. Colo-
res: C puniceus/ D viridis/ E pur-
pureus. Pars autẽ illa quæ eſt F:
flaua apparet.

Tral.ve.ex græ.recog.

tali. Quapropter: & variatores florum
aiũt ſe peccare operãtes ad lucernã ſępe/
& decipi accipiẽtes alios pro alijs. Qua-
re igitur tricolor/ & ꝙ ex his apparet co
loribus ſolũ Iris: dictũ eſt. Dupla autẽ &
obſcurior coloribus eſt illa quæ ambit:
& poſitione colores ex oppoſito habet
poſitos/ propter eandẽ cauſam. Longius
enim protẽſus viſus: ſicut quod longius
videt/& quod hic eodẽ modo. Debilior
igitur a ſuperiori refractio fit: quia a re-
motiori fit refractio. Quare minor inci-
dens: colores facit obſcuriores appare-
re. & econuerſo etiã: quia amplior a mi-
nori & interiori peripheria incidit ad ſo-
lẽ. propinquior enim viſus exiſtẽs: refrã-
gitur a peripheria ꝓpinquiſſima primæ
Iridi. propinquiſſima autẽ i exteriori Iri-
de: minima peripheria. Quare hęc: habe
bit colorẽ puniceũ. cõtigua autẽ & tertia:
ſcd͂m ꝓportionẽ. Exterior Iris in quo B:
iterior ĩ quo A. Colores autẽ: ĩ quo C pu
niceus/ ĩ quo D viridis/ ĩ quo E alurgus.
Xãthus autẽ apparet: ĩ quo F.

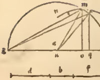
Cæterum: tres Arcus aut plures
facti ad hoc vſque æui nunquam
fuerunt. quia ſecundus obſcu-
rior euadat: adeo vt tertia refra-

Tres autem non adhuc fiunt: neque
plures Irides. quia & ſecunda fit ob-
ſcurior: intantum vt & tertia refra-

Tral. ve. ex græ. recog.

ctio valde debilis fiat / & impotens ſit pertingere ad ſolem. CAP. V.

11 QVod autem neque circulum poſſibile ſit fieri Iridis / neq; maiorem ſemicirculo portionem / et de alijs accidentibus circa ipſam: ex deſcriptione erit conſiderantibus manifeſtum. Hemiſphærio enim exiſtente ſuper horizontem circulum in quo A / cētro autem K / alio autem quodam oriēte ſigno in quo G / ſi queę a K lineæ ſecundum conū excidentes faciant velut axē / lineā in qua G K / & a K ad M protractę refrangantur ab hemiſphærio ad G ſuper maiorem angulum: ad circuli peripheriam incident lineæ quæ a K. Et ſi quidem in ortu aut in occaſu aſtri / refractio fiat: ſemicirculus aſſumetur circuli ab horizonte ſuper terram factus. Si autem ſupra: ſēper minor ſemicirculo. Minimus autem: cum in meridie fuerit aſtrum. Sit enim in oriente primum vbi G / & refracta ſit K M ad G: & planum erectū ſit in quo E / quod a trigono in quo G K M. Circulus igitur: deciſio erit ſphæræ. qui maximus: ſit in quo E. differet enim nichil: ſi quodcūq; eorum quæ ſuper G K / ſecūdum trigonum K M G / erectum fuerit planum. Lineæ igitur ab ijs quæ G / K ductę in hac ratione: non conſtituentur ad aliud & aliud ſignum q̄ ſemicirculi in quo E. Quoniam enim ſigna G K data ſunt / & quæ K M: data vtiq; erit & quæ M G. Quare: & ratio eius quę M G / ad M K. Datam igitur peripheriam tanget: M. Sit itaq; hæc: in qua N M. Quare: deciſio peripheriarū / data eſt. apud aliam autē q̄ ad eam quæ M N peripheriam: ab eiſdem ſignis eadē ratio in eodem plano nō cōſiſtit. Extraponatur igitur quædam linea quæ D B: & ſcidatur vt M G ad M K /

Vatablus

ctio admodū īfirma reddatur / nec ad ſolē peruenire queat. CAP. V.

POrro Arcum cœleſtē nec in circulum euadere poſſe / nec ī portionem ſemicirculo maiorem / atq; de cęteris quæ illi accidūt: ex deſcriptione fiet conſiderare volentibus apertum. Nam hemiſphærio ſupra terminantem circulum A exiſtente / centro autē K / atq; pūcto quodam alio ceu G exoriente / ſi lineę quæ a K in turbinis ſpeciem procidunt / velut axem lineam G K faciant / & lineæ a K ad M productæ ab hemiſphærio ad G ſuper angulum maiorem refrangantur: lineæ profecto quæ a K egrediuntur ſeſe circuli oræ applicabunt. Atq; ſi in aſtri exortu obituve fiat refractio: dimidia circuli portio quæ ſupra terram eſt excipi ab horizōte cōſueuit. Si vero dum aſtrū ſupera in parte coeli exiſtit / refrangatur aſpectus: ſemper Arcus minor dimidia circuli forma cernitur. Minimus autē: dū illud / circulum attingit meridianum. Sit enim primum in oriēte G / & linea K M in G refrangatur. atq; planū E / quod a tergo trianguli G K M exiſtit: educatur. nihil enim referet: ſi quodlibet planum ex hiſce quæ ſupra lineam G K / iuxta triangulum K M G conſiſtunt / eductum ſit. Orbis itaq; ſectura: circulus erit. maximus: ſit E. Lineæ igitur a punctis G / K hac ratione ductæ: haudquaquam in alio & alio q̄ ſemicirculi illius in quo E / puncto concurrent. Nam cum & pūcta G / K data ſint / & linea K M: data vtiq; erit & linea M G. Quare: & ratio lineæ M G ad lineā M K. Datā igitur circūferentiam: punctū M attinget. Sit itaq; ea: N M. Quare: circūferentiarū ſectio data eſt. Ad aliam enim q̄ N M circunferentiam: ab eiſdem punctis eadem ratio / eodem in plano minime conſiſtit. Extra deſcriptam igitur figuram: linea quædam / nempe D B / ſeorſim iaceat: ſeceturq; ad hunc modū vt quomodo linea M G ad lineam M K ſeſe habet / ita linea D ad lineā B ſeſe habeat.

Vatablus

Maior autẽ eſt linea M G:q̃ linea
M K.quãdoqdẽ turbinis refractio
ſup maiorẽ angulũ fit. ſub maiori
eni angulo triãguli M K G:porri-
gitur.maior ergo eſt et linea D:li
nea B.Accedat igitur ad lineã B/
linea F:vt qđ eſt linea D ad lineã
B/id linea B F ad lineã D ſit. de-
inde qđ eſt linea F ad lineã K G:
id linea B ad aliã/puta K Q/fiat.
atq; a pũcto Q ad pũctũ M: ꝑdu-
catur linea Q M.Igitur pũctũ Q:
circuli cui lineæ a K profluẽtes in-
gruunt/vertex erit. Nam vt linea
F ſeſe habet ad lineam K G/ & li
nea B ad lineã K Q: ita & linea
D ad lineam Q M ſeſe habebit.
Ponamus eni non ita habere: ſed
aut ad minorem/aut ad maiorem
linea Q M. Nihil enim referet: v-
tram dicamus. ſit ad lineã Q R.
Eandẽ igitur rationẽ lineę G K/&
K Q/& Q R inter ſe habebũt: quã
lineæ F/B/D/ habẽt. At lineæ F/
B/D:rationũ ſimilitudinẽ ſubeũt.
nam quod eſt linea D ad lineam
B:id linea F B ad lineã D.Quare
ſicut ſe habet linea G Q ad Q R:
ſic linea Q R ad Q K. Si igitur a
punctis G/K/ ad pũctum R pro-
trahantur lineæ G R & K R: hæ
protractæ eãdẽ ſeruabũt rationẽ/
quam linea G Q ad lineam Q R.
Nã lineæ trianguli G Q R/ & tri-
anguli K R Q circa eundẽ angulũ
Q: rationũ ſimilitudinẽ ſubeunt.
Quare & linea G R/ ad lineã K
R eãdẽ habebit rationẽ:quã & li-
nea G Q ad lineã Q R ſortita eſt.
Eãdẽ autẽ rationẽ habet linea M
G/ ad lineam M K: quã linea D/
ad lineã B. Quare quæ a punctis
G/K/ducuntur: ambæ non modo
apud circunferentiã M N concur-
rẽt tametſi eandẽ habeãt rationẽ/
verũ etiã alibi. quod ſane fieri ne-
quit. Cum igitur linea D / nec cũ
maiori / nec cũ minori q̃ Q M (v-
trumq; enim:ſimiliter oſtendetur)
communem obtineat rationẽ: pa
ter idem illi cum ipſa linea Q M
euenire. Quare quod eſt linea M
Q /ad lineam Q K: id erit linea
G Q/ad lineã Q M.Igitur ſi circu
lus deſcriptus ſit qui vertice Q/ et
interuallo Q M vtatur: angulos
omneis attinget/ quos refractæ li

Tral.ve.ex græ.recog.

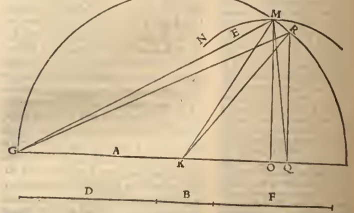
ſic quæ D ad B. Maior autem: quæ
M G/ ea quę M K.quoniã ſuper maio-
rem angulum: refractio coni.ſub maiori
eni angulo ſubtẽditur trigoni M K G.
maior igitur eſt & linea D:linea B.Ad-
iungatur igitur ad eã quæ B/ in qua F:
vt ſit qđ D ad B/ quæ B F ad D. de-
inde quod F/ ad K G: quæ B/ ad aliam
fiat quæ K Q. & a Q ad M: copuletur
quæ M Q. Erit igitur Q: polus circu-
li ad quem lineæ a K/ incidunt. Erit eni
quod quæ F ad K G/ & quæ B ad K
Q: & quę D ad Q M. Non enim ſit:
ſed aut ad minorem/ aut ad maiorem ea
quæ Q M. nichil enim differet. ſit ad
Q R. Eãdem ergo rationem G K/ &
K Q/ & Q R adinuicem habebunt:
quam quæ F/ B/ D. Quæ autem F/ B/
D: proportionales erant.quod quidẽ D
ad B: quę F B ad D. Quare quod quę
Q G ad Q R: quę Q R ad eam quę
Q K. Si igitur ab íjs quę K/ G/ quę G
R & K R ad R coniungantur: copu-
latę hę eandem habebũt rationem/ quã
quę G Q ad eam quę Q R. Circa eũ-
dem enim angulum Q: proportionali-
ter & quę trianguli G Q R & eius qui
K R Q. Quare & quę G R ad eam
quę K R eandem rationẽ habebit: quã
& quę G Q ad eam quę Q R. Ha-
bet autem & quæ M G ad M K eam
rationem: quam quę D ad eam quę B.
Quare ambę a ſignis G/ K/ non ſolum
ad peripheriam M N concurrent eandẽ
habentes rationem: ſed & alibi. quod
quidem: impoſſibile. Quoniam igitur
quę D/ neq; ad minorem ea quę Q M/
neq; ad maiorem (ſimiliter enim demõ-
ſtrabitur) palam eſt ꝙ ad ipſam vtique
erit in qua Q M. Quare erit quod quę
M Q ad Q K: quæ Q G ad Q M.
Si igitur eo in quo Q polo vtẽs/ diſtãtia
autẽ ea i qua Q M/ circulus deſcribatur:
omnes angulos attinget / quos refractæ

Tral.ve.ex græ.recog.

faciunt/quę a K/G. Si autē nō: ſimiliter oſtēdentur eandē habere rationē quę alibi q̄ in ſemicirculo cōcurrunt. quod quidem: erat īpoſſibile. Si igitur circūducas ſemicirculū in quo E/circa diametrū in qua G K Q: quę a G/K/refractę ad id in quo M/in omnibus planis ſimiliter habebūt/ & ęqualē faciēt angulū qui K M G. & quē faciēt autē angulū quę K Q & Q M/ſuper eam quę G Q: ſemper ęqualis erit. Trianguli igitur ſuper eam quę G Q: æquales ei qui G M Q/ conſiſtunt. horum autem catheti: ad idem ſignū cadēt eius quę G Q/& æquales erunt. cadant ad O. Centrū ergo circuli: O. ſemicirculus autē qui circa M N: abſectus eſt ab horizonte.

Vatablus

neæ quæ a punctis K/G prodeūt/ efficere ſolent. Q: ſi non attinget: quæ alibi q̄ in ſemicirculo coeunt/ eandem habere rationem conſimiliter oſtendentur. quod fieri non poſſe: iam diximus. Si ergo ſemicirculū E circa diametrū G K Q circūagas: quæ a punctis G/K ad pūctū M refrāgi ſolēt/omnibus in planis cōſimiliter ſeſe habebūt/ efficiētq; angulū æqualē/nēpe K M G. et quē angulū lineæ K Q & Q M/ ſuper lineam G Q committēt: ſemper æqualis erit. Igitur trianguli ſuper lineam G Q conſtituti: triangulo G M Q/ æquales ſunt. horum autē perpēdicula: in idem punctum lineæ G Q cadent/ atq; æqualia inter ſe erunt. cadant in O. Igitur O/ circuli centrū exiſtit: cuius partem alteram/ nempe eā quæ circa M N/ horizon abſtulit.

Iterū ſit Horizon quidem: in quo A C. aſcendat autem ſupra hunc: G. axis autem ſit nunc: in quo G Q. Alia igitur omnia: ſimiliter oſtendētur vt & prius. Polus autē circuli/ in quo Q: erit ſub horizōte eo in quo A C/eleuato ſigno in quo G. In eadem autem: & polus/& cētrum circuli & terminantis nūc ortū. eſt enim iſte: in quo G Q. Quoniam autē

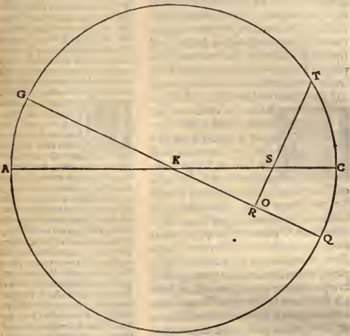
Rurſum/ſit horizon A C: ſupra quem iam ſubuectum ſit pūctum G. ſitq; nunc axis: G Q. Reliqua omnia: haud ſecus atque prius oſtendentur. Circuli enim vertex Q: ſub horizonte A C/ eleuato puncto G/ erit. Vertex autem circuli & centrum tam circuli q̄ eius qui nunc puncti eleuationem terminat (is enim: eſt G Q) in eadē linea ſunt. Cum vero puncta K/G

Vatablus

ſupra diametrũ A C ſint: circuli centrũ ſcilicet O ſub priori terminãte/ nẽpe A C/ in linea K Q erit. Quare portio quæ ſupra horizontem exiſtit/ vt S T: ſole ſupra eundem eleuato/ minor ſemicirculo erit. nam R S T: ſemicirculus erat. nunc autẽ: a terminãte A C iterſectus eſt. portio itaq́ R S: minime apparebit.

Tral. ve. ex græ. recog.

ſupra diametrũ quæ A C/ quod K G: centrum vtiq́ erit ſub horizonte priori in quo A C/ in linea K Q/ in quo O. Quare minor erit ſuperior deciſio ſemicirculo: in qua S T (nam R S T: ſemicirculus erat. nunc autẽ: abſciſſus eſt ab A C horizonte. itaq́ R S: diſparẽs erit) eleuato ipſo ſole.

At cum idem in meridie exiſtit: minima. Nam quo punctum G ſuperius fuerit: eo circuli centrũ & vertex inferius erunt. Cur autem ab æquinoctio autũnali die decreſcẽte quacunq́ hora fiat Iris/ & eo rurſus creſcente ab æquinoctio verno vſq́ ad alterũ per meridiẽ non cernatur: ratio eſt/ q̃ circulorum ſectiones/ quę ab æquinoctiali ad ſeptentrionẽ vergere ſolẽt omnes ſemicirculo maiores ſunt/ atq́ ſubinde ſem-

Minima autem: cũ in meridie. Quanto enim ſuperius G: tanto inferius & polus & centrũ circuli erit. Quod autẽ in minoribus quidẽ diebus ijs qui poſt ęquinoctium autumnale contingit ſemper fieri Iridem/ in longioribus autem diebus ijs qui ab ęquinoctio altero ad ęquinoctiũ alterum/ circa meridiem nõ fit Iris: cauſa eſt/ quia quę ad Arcton deciſiones/ omnes maiores ſunt ſemicirculo/

Cap. 5 6

Tral. ve. ex græ. recog.

& ſemper ad maiores. quod autem eſt immanifeſtum: paruum. Quę autem ad meridiem deciſiones ęquinoctialis/ quę quidem ſurſum deciſio/ parua: quæ autem ſub terra/ magna. & ſemper in maiores: quæ lōgius. Quare in ijs quę ad æſtiuas verſiones diebus: propter magnitudinē deciſionis/ anteq̄ ad mediū veniat deciſionis & ad meridianū/ G/ ſubtus iam penitus fit T. propterea ꝙ lōge diſtat a terra meridies propter magnitudinē deciſionis. In ijs autem diebus q̄ ad hyemales verſiones: quia non multū ſuper terram ſunt deciſiones circulorū/ cōtrariū neceſſariū fieri. modicū enī eleuato ī quo G: in meridie fit ſol. CAP. VI.

32 EAſdē autē dictis cauſas: exiſtimandū & de Parelio & Virgis. Fit enī Parelius quidem: refracto viſu ad ſolem. Virgæ autē: propterea ꝙ incidit talis exiſtens viſus/ qualem diximus ſemper fieri cum prope ſolem exiſtentibus nubibus ab aliquo refrangitur humidorū/ ad nubem. Videntur enim ipſæ quidem incoloratæ/ nubes: ſecundum rectū aſpectum intuentibus. in aqua autem: Virgis plena/ nubes. veruntamen: tunc quidem in aqua videtur color nubis eſſe. in Virgis autē: intra ipſam nubē. Fit autē: hoc cum irregularis fuerit nubis conſiſtentia/ & hac quidem ſpiſſa/ hac autem rara/ et hac quidem magis aquoſa/ hac autē minus. refracto enim viſu ad ſolem: figura quidem non videtur/ color autem. Quia autem in irregulari apparet/ fulgidus & albus ſol ad quem refractus eſt viſus: hoc quidem puniceum videtur/ hoc autem viride aut xanthon. Differt enī nichil: per talia videre/ aut a talibus refractum. vtroq; enim modo: apparet colore ſimile. Quare ſi & illo modo puniceum: & iſto. Virgæ igitur fiunt: pro-

Vatablus

per maiores euadūt. quod vero diſparet: paruum. Contra quæ ab eodem ad meridiem ſpectāt: minores (nam quę ſupra terram extat: parua eſt. quæ autem īfra: magna) atq; ſēp q̄ lōgius abſūt/ minores ſunt. Vnde fit vt diebus ſolſtitio æſtiuo vtrinq; proximis: ob ſectionis magnitudinem prius q̄ pūctū G ad ſectionis mediū atq; lineā meridianā perueniat/ T prorſus deorſum exiſtat. propterea ꝙ meridies: a terra procul ob ſectionis magnitudinē abeſt. At diebus ſolſtitiū hybernū ſtipantibus: propterea ꝙ circulorū ſectiones nō admodū ſupra terrā ſūt/ cōtra accidere neceſſū eſt. nā paululū eleuato pūcto G: ſol in meridie conſiſtit. CAP. VI.

DE geminato autē ſole (quē Gręci Pareſlium vocant) & Virgis ſiue Bacillis: eaſdem cum ijs quas diximus cauſas eſſe exiſtimādū eſt. Nā tū Parelius fieri aſſolet: cum ſolē verſus refrangitur aſpectus. Virgę autem: propterea ꝙ aſpectus talis/ qualē ſemper fieri diximus quoties nubibꝰ prope ſolē cōſiſtētibus ab aliquo humido refrāgitur/ ad nubē ſeſe applicat. nā nubes cū per directum ſpectantur: coloris expertes eſſe videntur. cū vero in aqua: plenę Virgarū apparēt. Verū tunc/ nēpe cū in aqua ſpectātur: color eſſe nubis videtur. At cū Virgę apparēt: idem in ipſa nube eſſe videtur. Hoc autem fit: cum nubis cōſtitutio inæquabilis eſt/ & nubes partim dēſa/ partim rara/ & vna in parte aquoſa magis/ in altera minus exiſtit. nā refracto in ſolē aſpectu: ſolis figura non cernitur/ ſed color. At quia ſol lucidus & albus exiſtēs/ quē verſus refrangitur aſpectus in re apparet inęquabili: aliud puniceū/ aliud viride aut flauum apparet. nihil enim refert: per talia videre/ an a talibus refringi aſpectū dicamus. vtroq; enī modo: colore ſimili apparet. Quare ſi illo modo/ puniceū: & hoc quoq;/ tale apparebit. Virgę igitur: pro-

Vatablus

pter ſpeculi inæquabilitatē/ nō fi-
gura/ ſed colore fiunt. Parelius
autē fit: cū aer q̄ maxime ęquabi-
lis & ex ęquo dēſus eſt. et ꝑinde
albus apparet. Nā ſpeculi æqua-
bilitas: apparitionis colorem /
vnum reddit. At aſpectus vni-
uerſi refractio/ ꝙ a caligine quę
denſa eſt / & necdū quidē aqua
eſt / ſed prope eſt vt aqua ſit/ ad
ſolē cōcurrat: colorem qui in ſole
eſt apparere perinde facit/ vt cū
ab ære lęui ob eius denſitatē frā-
gitur aſpectus. Quare cum ſolis
color albus ſit: Parelius quoq; al-
bus apparet. ¶Ob idipſum autē
Parelius: q̄ Virgę certior aquę fu-
turæ index exiſtit. quippe qui: ae-
rem gignēdis imbribus procliuē
eſſe magis indicat. Et cū in Au-
ſtrina cœli regione cōſtiterit: ma-
gis q̄ cum in Aquilonia. quoniā
auſtrinus aer ı q̄ ſeptentrionalis
melius in aquā mutari ſolet. Fi-
unt etiā tam Parelij q̄ Virgę/ vti
diximus: in oriente & occidēte/
& nec ſupra ſolem nec infra/ ſed
ex lateribus. nec prope admodū:
nec procul omnino. Nam ſi illa
aeris concreſcētis ſoliditas pro-
pe ſit: reſoluetur a ſole. ſi procul:
aſpectus refrangi nō poterit. Cū
enim longe de paruo ſpeculo re-
meet: imbecillus redditur. Quam
obrem: Areæ quoq; fieri nō poſ-
ſunt e regione. Q; ſi ſupra & in
propinquo inchoetur: a ſolis fer-
uore diſſoluetur. ſin procul: aſpe-
ctus minor q̄ vt refractionē face-
re queat/ ſolem haudquaq̄ inua-
det. Sed in latere fieri poteſt vt
ſpeculū ita diſtet: vt nec ſolis fer-
uore abſumi poſſit / & aſpectus
vniuerſus recurrat. nam ſi in ter-
rā quaſi per immenſum ſparſus
feratur: deuenire ad ſolē nō po-
teſt. Sub ſole etiā fieri nō poteſt:
quia ſi prope terrā extiterit/ cōſu-
metur feruore. ſi autē ſupra cœ-
lo in medio: aſpectus diſtrahet
& euaneſcet. Deniq; nec e late-
re quidē effici illud poteſt: cū ſol
cœli vmbilicū preptat. nā aſpe-
ctus: neq̄q̄ fertur ī terrā. Itaq; exi-
guus ad ſpeculū venit: & refra-
ctꝰ oīno ībecillus recedit. ¶Quæ
igitur opera in locis quæ ſupra

Tral. ve. ex græ. recog.

pter irregularitatē ſpeculi/ nō figura ſed
colore. Parelius autē: cū q̄ maxime regu-
laris fuerit aer/ & ſpiſſus ſimiliter. Qua-
propter: apparet albus. Regularitas eni
ſpeculi: facit vnum emphaſeos colorem.
Refractio autem ſimul totius viſus/ pro-
pterea ꝙ ſimul incidit ad ſolem a ſpiſſa
exiſtente caligine / & nondum quidem
exiſtente aqua/ prope autem aquam: co-
lorem qui ineſt in ſole apparere facit/ ſi-
cut fracto ab ære polito propter ſpiſſi-
tudinem. Quare: quoniam color ſo- 13
lis albus eſt: & Parelius apparet albus.
¶Propter hoc idem autē magis aquæ ſi-
gnum eſt Parelius: q̄ Virgæ. magis enim
ſignificat: aerē efficaciter ſe habere ad ge-
neratione aquæ. Auſtralis autem: Bo-
reali magis. quia magis Auſtralis aer in
aquam permutatur: q̄ qui ad Arctum.
Fiunt autem (ſicut diximus) & circa oc-
caſus & circa ortus/ & neq; deſuper/ neq;
deſubter / ſed ex lateribus: & Virgæ &
Parelij. & neq; prope ſolem valde: neq;
longe penitus. Prope enim exiſtentē: ſol
diſſoluet cōſiſtentiā. longe autē exiſtēte:
viſus non refrāgetur. a paruo enim ſpe-
culo/ lōge protenſus: debilis fit. Quapro-
pter: & Halo nō fiunt ex oppoſito ſolis.
Surſum igitur ſi fiat & prope: diſſoluet
ſol. ſi autem longe: minor viſus exiſtēs
quam vt faciat refractionem / non inci-
det. In latere autem / eſt tantum diſta-
re ſpeculū: vt neq; ſol diſſoluat/ viſuſq;
multus ſimul veniat. quia ad terram la-
tus: non pertingit tanquam per immen-
ſum latus. Sub ſole autem non fit: pro-
pterea ꝙ prope terram diſſoluitur vtiq;
a ſole. ſurſum autem in medio cœli: vi-
ſus diſpergitur. Et totaliter: neq; ex la-
tere in medio cœli fit. viſus enim: non
ad terram fertur. Quare paucus pertin-
git ad ſpeculum: & refractus fit om-
nino debilis. ¶Quæcunq; igitur ope- 14
ra accidit exhibere ſegregationem in lo-

Tral.ve.ex græ.recog.

cis iis quæ ſuper terram: fere ſunt & ta-
lia. Quæcunq; autem in ipſa terra / inclu
ſa terræ partibus operatur: dicendũ. Fa-
cit enim duas differentias corporũ: pro-
pterea ꝙ duplex / natura eſt & hæc / quẽ-
admodũ & in alto. Duæ enim ſunt ex-
halationes: hæc quidẽ vaporoſa / hæc au-
tẽ fumoſa / vt diximus. duæ autẽ: & ſpe-
cies eorũ quæ in terra fiũt. nã hæc quidẽ /
foſſibilia: hęc autẽ / metallica. Sicca igitur
exhalatio: igniens / facit foſſibilia omnia /
puta lapidũ genera illiquabilia / & verni-
cem & oricellã & miniũ & ſulfur & alia
talia. Plurima autẽ foſſibilium ſunt: hęc
quidem puluis coloratus / hæc autem la-
pis ex tali conſiſtentia factus / velut cin-
nabari. Exhalationis autem vaporoſæ:
quæcunq; metallantur / & ſunt aut fuſi-
lia aut ductilia / puta ferrũ / aurũ / æs. Fa
cit autem hęc omnia exhalatio vaporo-
ſa incluſa / & maxime in lapidibus: pro-
pter ſiccitatẽ in vnũ coarctata & coagula
ta / velut ros aut pruina cũ ſegregata fue
rit. Hic autem anteꝗ̃ ſegregetur: generã-
tur hęc. Quapropter hæc / ſunt quidẽ vt
aqua: ſunt autem vt non. potẽtia enim:
materia aquę erat / eſt autem nõ adhuc.
Neq; ex aqua facta propter quãdã paſ-
ſionẽ: ſicut humores. neq; enim ſic fit:
hoc quidem æs / hoc autem aurum. ſed
anteꝗ̃ fiãt / coagulata exhalatione: ſingu
la horum ſunt. Quapropter: & igniun-
tur omnia: & terram habent. ſiccã enim
habent exhalationem. Aurum autem
ſolum: non ignitur. Communiter igitur
dictum eſt de omnibus his: ſigillatim au
tem conſiderandum intendentibus circa
vnumquodq; genus.

¶Tralationis veteris tertij libri
Meteorologicorum Ariſto-
telis / ex græco reco-
gnitæ: finis.

Vatablus

terrã ſunt / ſecretionẽ exhibere cõ
tingat: tot fere numero taliaque
ſunt. Quæ autẽ in terra ipſa: ea-
dem in terræ partibus occluſa ef
ficiat / dicendũ. Duas enim cor-
porum differentias / quoniam et
ipſa quoq; duplex eſt: ibi perin-
de vt in ſublimi / efficere aſſolet.
Nam vt halitus duo ſunt (vti di
ximus) alter vapidus / alter fu-
midus: ita & eorũ quę in terra fi
eri ſolent / genera duo ſunt. ete-
nim: alia foſſilia ſunt / alia metal
lica. Igitur exhalatio arida: ſuo
calore foſſilia omnia / verbi cau-
ſa tã illiquabilia lapidũ genera
ꝗ̃ ſãdaracã / ochrã / minium / ſul-
fur / cæteraque generis eiuſdem
efficit. Plurima autem foſſilium:
partim coloratus puluis ſunt /
partim lapis e tali cõſiſtentia fa-
ctus / vt cinnabari. At quæcun-
que metallica ſunt / & aut fuſi-
lia ſunt aut ductilia / vt ferrũ / ęs /
aurũ: ad vapidã pertinẽt exhala-
tionẽ. Vapida autẽ exhalatio / cũ
in terra includitur / & in lapidi-
bus potiſſimũ ob eorũ ſiccitatẽ
cõſtringitur in arctius / dẽſeſcitq;
roris aut pruinæ modo cũ excer
nitur: ea omnia committit. ſed
inibi / ea prius quam illa excerna
tur: gigni ſolẽt. Vnde fit: vt par-
tim aqua ſint / partim minime.
Nã eorũ materies: potẽtia quidẽ
aquæ erat / nondum tamen eſt.
Nec ex aqua quæ ꝑ affectionem
quãpiã ſaporum in morem fiat:
cõſtant. nõ eni ad hũc modum
hoc æs / illud aurum euadit: ſed
horũ ſingula cõcreta prius exha
latione ꝗ̃ ortũ ſubeãt / fiũt. Quo-
circa: & terrã cõtinent in ſe / &
vrũtur omnia / ꝙ ſiccã exhalati-
onẽ habeãt. At aurũ: vnũ omni-
ũ nequaꝗ̃ vri ſolet. Sed de hiſce
omnibus / cõmuniter quidẽ a no
bis dictũ eſt: proprie autẽ ij con
ſiderent oportet / qui generis cu
iuſq; determinationẽ ſuſcepere.

¶Tertij libri Meteorologi-
corũ Ariſtotelis / Fran-
ciſco Vatablo in-
terprete: fi-
nis.

Vatablus

¶ Meteorologicorum Ariſtoteſ lis/ad R.P.D. Guillermum Bri connetum Epiſcopum Meldenſem liber quartus: Franciſco Vatablo interprete.

1 CVm autē elemētorū cauſas q̄tuor eſſe a nobis definitū ſit/ &
iuxta coniugationes harum ipſa
quoq; elementa eſſe quatuor acciderit/ e quibus duæ quidē calor inquā & frigus agere ſolent/
duæ vero ariditas videlicet & humiditas pati (cuius rei fides: ex
inductione ſumi poteſt. Nam in
omnibus calor & frigus: tā quæ
vnius q̄ quę diuerſi ſunt generis
definire/copulare/ tranſmutare/
humectare / arefacere / indurare
& mollificare videntur. Arida vero & humida : tum ipſa per ſe /
tum communia corpora quæcunq; conſtant ex vtriſq;/ definiri/& cæteros quos diximus affectus pati. Præterea & hoc quoq;
rationibus ipſis qbus eorū naturas definimus: perſpicuū exiſtit.
Nam calidū & frigidū: vti actiua dicimus. quod enim congregandi vim habet : id velut actiuum quid exiſtit. Humidum vero & aridum: paſſiua. Nam prōpte & ægre terminabile: quo eorum natura quippiam ſuſtinet /
dicuntur. Eſſe igitur alia actiua/
alia paſſiua: in aperto eſt) cū hęc
inquam definita ſint: eas profecto operationes quas quæ actiua ſunt exhibeant atq; paſſiuorū
2 ſpecies ſumere oportebit. ¶ Principio igitur vniuerſaliter ſimplex
abſolutaq; & naturalis generatio
atq; ei oppoſita per naturā corruptio: ab hiſce potentijs effici
aſſolēt. Ipſæ ergo in plantis/ animantibuſq;/& eorū partibus: inſunt. Eſt autem ſimplex naturaliſq; generatio: trāſmutatio quę
ab hiſce fit potētijs/ vbi ex ſub

Tral. ve. ex græ. recog.

¶ Tralatio vetus quarti Meteorologicorum Ariſtotelis ex græco recognita : ad R.P.D. Guillermum Briconnetū Epiſcopum Meldenſem.

QVoniam autem 1 CAP.I.
quatuor cauſæ
determinatæ ſūt
elementorū/ harum autem ſecū
dum coniugationes & elementa quatuor accidit eſſe/ quarum
duę quidē actiuę caliditas & frigiditas /
duę autem paſſiuæ ſiccitas & humiditas
(fides autem horum: ex inductione. Videntur enim in omnibus/caliditas quidem & frigiditas terminantes & copulātes & permutantes & homogenea & nō
homogenea & humectantes & exſiccantes & indurantes & mollificantes. Sicca
autem & humida: terminata/ & alias dictas paſſiones patientia/ & ipſa ſecundū
ſe & quæcunq; communia ex ambobus
corpora cōſtant. Adhuc autē: ex rationibus palā eſt/ quibus determinamus naturas ipſorū. calidū enim & frigidū: vt actiua dicimus. cōcretiuū enī: ſicut actiuū
aliquid eſt. humidū autē & ſiccū : paſſiua. Facile terminabile enī & difficile terminabile : eo q̄ patitur aliquid natura
ipſorū dicitur. Q2 igitur hæc quidē actiua ſunt/ hæc autē paſſiua: manifeſtū eſt)
determinatis autē his : ſumendum vtiq;
erit operationes ipſorū /quibus operan-
tur actiua & paſſiuorū ſpecies. ¶ Primo 2
igitur vniuerſaliter ſimplex generatio &
naturalis permutatio: harum virtutū eſt
opus/ et oppoſita corruptio ſecundū naturam. Hæ igitur : plantis inſunt/ & animalibus/ et partibus ipſorū. Eſt autē ſimplex et naturalis generatio: pmutatio ab
his virtutibus/cū habeāt rationē ex ſub-

Generatio ſimplex

Tral.ve.ex græ.recog.

iecta materia/vnicuiq; naturæ. hęc au-
tem ſunt: dictæ virtutes paſſiuæ. Ge-
nerant autem calidum & frigidum: ob-
tinentia materiam. cum autem nõ ob-
tinent: ſecundum partem quidem/mo-
3 lynſis et indigeſtio fit. ¶Simplici au-
tem generationi cõtrarium maxime cõ
mune: putrefactio. omnis enim ſecun-
dum naturã corruptio: ad hoc via eſt/
ἄυανσισ puta ſenectus & auanſis. finis enim
omnium horum: marcedo. niſi aliquid
violentia corrumpatur natura conſtan-
tium. eſt enim et carnem & os & quod-
cũq; comburere: quorum finis/ ſecundũ
naturam corruptionis/ putrefactio eſt.
4 ¶ Quapropter humida primo/ deinde
ſicca tandẽ fiunt: putreſcẽtia. ex his enĩ
facta ſunt: & terminatum fuit humido
Corruptio ſiccum/operantibus actiuis. Fit autem
corruptio: cum id quod terminatur/ ob-
tinet propter circundãs/terminãs. Quin
immo ſingulariter dicitur putrefactio:
in ijs quæ ſecundum partes corrumpũ-
5 tur/ cũ ſeparentur a natura. ¶Quapro-
pter & putreſcunt omnia alia: excepto
igne. etenim terra & aqua & aer: putre-
ſcunt.omnia enĩ hęc: ſunt materia igni.
Putrefactio 6 ¶Putrefactio autem eſt corruptio eius
quæ in vnoquoq; humido proprię et ſe-
cundum naturam caliditatis/ ab aliena
caliditate. hęc autem eſt: quę ambiẽtis.
Quare/quoniã ſecũdũ indigentiã pati-
tur calidi/ indigens autẽ tali virtute ex-
iſtit frigidũ omne: ambæ vtiq; cauſæ e-
runt/ et putrefactio communis paſſio
et frigiditatis propriæ & caliditatis ali-
7 enæ. ¶ Propter hoc enim & ſicciora fi-
unt putrefacta omnia: & tandem ter-
ra & fimus. Exeunte enim proprio ca-
lido: coeuaporat quod ſecundum natu-
rã humidum. et inducẽs humiditatem:
nõ eſt amplius. inducit enĩ: trahẽs pro-

Vatablus

iecta materia ad quamq; naturã
rationem obtinent.ea autẽ ſunt:
paſſiuæ illæ potentiæ quas dixi-
mus. Porro tum calor & frigus
gignere ſolent: cũ materiã euin
cunt.Cum vero nõ euincũt: par-
ticulariter quidem inquinatio &
incõcoctio effici ſolet. ¶Simpli 3
ci autẽ generationi cõtrariũ ma
xime commune:putrefactio eſt.
Omnis enim corruptio quæ na-
tura fit/ceu ſenectus & arefactio:
ad eam ducit. Nam horum om-
nium finis: marcor eſt. niſi quid
ex hiſce quæ natura conſtant: vi
corrumpatur. Nã & carnẽ & os
& quoduis eorũ cremare licet:
quorum finis eius quę natura fit
corruptionis/ putrefactio exiſtit.
¶Idcirco quæ putrẽt: primo hu 4
mida/ poſtea tãdẽ ſicca euadũt.
Nam ex hiſce facta ſunt:defini- 5
tumq; eſt humido ſiccum/ope-
rantibus hiſce quibus agendi fa
cultas eſt tributa. Corruptio au-
tem fit: cum id quod definitur/
ob id quod ambit continetq;/do
minãtius eo fuerit quod definit.
Verum putrefactio:de hiſce quę
particulatim corruptionem ſub-
eunt/cum a ſua receſſerũt natura
peculariter dici ſolet. ¶Quocir-
ca & reliqua omnia/pręter ignẽ:
putrent. etenim terra & aqua &
aer: putreſcunt. nã hæc omnia:
igni materia ſunt. ¶Eſt autem 6
putrefactio: proprij naturaliſq;
caloris in vnoquoq; humido ex-
iſtẽtis ab extraria caliditate cor-
ruptio. hæc autẽ eſt: quæ in eo
quod circũfunditur ac continet/
exiſtit. Quare cũ caloris defectu
patiatur frigidum omne quate-
nus eiuſmodi potẽtiã deſyderat:
ambo vtiq; putrefactionis cauſę
erunt/ & putrefactio frigiditatis
propriæ & caliditatis peregrinæ
communis affectio. ¶Ob id e-
nĩ & quę putrefiunt ſicciora red-
duntur omnia: & tãdẽ fimus ac
terra fieri aſſolẽt. Abeũte ſiquidẽ
calore proprio: naturalis humi-
ditas vna cum illo difflatur atq;
euaporat/ nec amplius id quod
humorẽ inuehere ſolet in ratio-
ne rerũ exiſtit. Nã calor propri-
us:trahẽdo/humorẽ inuehit ad-

Vatablus

7 ducitq̃. ¶ Atq̃ in frigore minus
8 q̃ tepore: res putreſcũt. Nã tẽpo
re hyberno: circũdãs aer & aqua
parũ caloris retinẽt. & ideo: nul-
las vireis habent. æſtate vero:
9 plus. ¶ Item nec id putredinem
10 ſentit: quod cõcretum eſt. Nam
magis frigidum eſt: q̃ calidus ſit
aer. non euincitur igitur. At id
11 quod mouet: vincit. ¶ Nec id
quod feruet aut calidũ eſt. calor
enĩ qui in aere eſt: minor eo eſt
qui in re ipſa exiſtit. Quare: nec
dominatur/ nec mutationem vl
lã cõmittit. ¶ Simili modo & il-
lud quod motu cietur ac fluit:
minus eo quod quietẽ agit im-
motumq̃ manet/ putrilagine tã
gitur. Nã motus ille qui ab aeris
calore prouenit: imbecillior eo ef
ficitur qui in re ipſa etiam ante
inerat. Quare facere non poteſt:
12 vt quicq̃ mutetur. ¶ Eadẽ autẽ
cauſa eſt: & cur multũ minus q̃
paucũ putreſcere ſoleat. Nam in
re maiore intantũ maior eſt ca-
liditas propria atq̃ frigiditas: vt
potentias quæ in circũfuſo aere
13 ſunt/ euincãt. Vnde etiam fit vt
mare in parteis quidẽ diſtractũ/
celeriter putreat: ſed integrũ ac
totum/ haudquaq̃. Et reliquæ a-
quæ: pari modo. ¶ Quinetiam
in hiſce quæ putrefiunt/ anima-
lia gigni ſolẽt: q̃ calor qui natu-
ralis eſt dũ educitur/ quæ ſegre-
14 gata ſunt cõſiſtere faciat. Igitur
quid ſit generatio / quid corru-
ptio: dictum eſt.

CAP. II.

Reſtat iã dicamus cõ
ſequentes ſpecies:
quas ex ſubiectis
quę natura conſtãt
dictæ vires effici-
unt. Eſt itaq̃ caloris quidẽ: con-
coctio. & concoctionis: matura-
tio/ elixatio/ aſſatio. Frigoris ve
ro: incõcoctio. & huius: cruditas
inquinatio/ excaldatio. Hæc au
tẽ nomina: haudquaq̃ proprie
dici exiſtimandũ eſt. non enim
in vniuerſũ: rebus ſimilibus no-
mina poſita ſũt. Quare: nõ has/
ſed taleis eſſe ſpecies quas dixi-
mus / putare oportet. Sed quid
ipſarum quæque ſit: dicamus.
¶ Cõcoctio igitur: perfectio eſt/

Tral. ve. ex græ. recog.

pria caliditas. ¶ Et in frigoribus autem 8
minus putreſcunt: q̃ in æſtu. In hyeme
enim: paucum eſt in ambiente aere & a-
qua calidũ. quare nichil poteſt. in æſta-
te autẽ: amplius. ¶ Et neq̃ quod coa- 9
gulatum. magis enim frigidum: q̃ aer
calidus. non igitur obtinetur. mouẽs au-
tem: obtinet. ¶ Neq̃ feruens aut cali- 10
dum. minor enim quę in aere caliditas:
ea quę in re. quare non obtinet: neq̃ fa
cit permutationem vllã. ¶ Similiter au- 11
tem & quod mouetur & fluit: minus pu
treſcit q̃ non motum. debilior enim fit
motus qui ab ea quæ in aere/ caliditate:
q̃ qui in re præexiſtit. quare: nichil facit
permutari. ¶ Eadẽ autẽ cauſa: & quare 12
multũ/ minus q̃ paucũ putreſcat. in maio
ri enim: amplior eſt ignis proprius & fri
gidum/ q̃ vt obtineant quæ in circũſtan
te virtutes. Quapropter & mare ſecũdũ
partem quidem diuiſum/ cito putreſcit:
totum autem/ non. Et alię aquę: eodem
modo. ¶ Et animalia fiunt in iis quæ 13
putreſcunt: propterea q̃ ſegregata cali-
ditas naturalis exiſtens conſtare facit ſe
gregata. Quid igitur eſt generatio/ &
quid corruptio: dictum eſt.

CAP. II.

Reliquum eſt autẽ dicere 14
contiguas ſpecies: quaſ-
cũq̃ dictæ virtutes ope-
rantur ex ſuppoſitis natu
ra conſtantibus/ iam. Eſt
itaq̃ calidi quidẽ: dige- ϖέψισ
ſtio. digeſtionis autẽ: pepãſis/ hepſeſis/ ϖεϖανσισ
opteſis. Frigiditatis autẽ: idigeſtio. huius ἕψησισ
autẽ: omotes/ molynſis/ ſtateuſis. Opor- ὄπτησισ
tet autem exiſtimare: nõ proprie hæc di ἀπεψία
ci nomina. rebus enĩ: nõ poſita ſunt vni- ὠμότησ
uerſaliter/ iis q̃ ſimiliter. Quare: nõ has/ μόλυνσισ
ſed tales oportet putare eſſe dictas ſpe- ςάτευσισ
cies. Dicamus autem: ipſarũ vnaquæq̃
quid eſt. ¶ Digeſtio igitur: eſt perfectio 15 Concoctio

Tral.ve.ex græ.recog.

a naturali & proprio calido/ ex oppoſitis paſſiuis. hæc autem: ſunt propria vnicuiq; materia. Cum enim digeſtum fuerit: & perfectum eſt & factum. Et principium perfectionis/ a caliditate propria accidit: q̄uis per aliquod exteriorū auxilium conſummata ſit. velut alimentum condigeritur: & per balnea/ & per alia talia. ſed principium: quæ in ipſo eſt caliditas. Finis autē: his quidē/ natura eſt. natura autē: quam dicimus vt ſpeciē & ſubſtātiā. his autem/ in ſubiectā quandā formā/ finis eſt digeſtionis: cū tale fuerit factū & tantū humidū aut opteſin paſſum/ aut hepſeſin/ aut putrefactū/ aut aliqualiter aliter calefactum. tunc enim vtile eſt: & digeſtū eſſe dicimus. ſicut muſtū: & quæ in naſcētijs conſtant cū factū fuerit pus/ & lachryma cū facta fuerit lippitudo. ſimiliter autē: & alia. Accidit autē omnibus hoc pati: cū obtineatur materia & humiditas. hęc enim eſt: quę terminatur ab ea quæ in natura caliditate. q̄diu enim inſit in ipſa ratio: natura hoc

16 eſt. ¶ Quapropter & ſanitatis ſigna: quę talia/ & vrinæ/ & ſeceſſiones/ & totaliter ſuperfluitates. & dicuntur digeſta eſſe: quia inſinuant caliditatem propriam obtinere humidum. Neceſſe autem eſt digeſta: groſſiora & calidiora eſſe. calidū enim: efficit tale melioris molis/ & groſſius/ & ſiccius. Digeſtio igitur: hoc

Incōcoctio 17 eſt. ¶ Indigeſtio autem: imperfectio eſt propter indigentiam proprię caliditatis. indigentia autem caliditatis: frigiditas eſt. Imperfectio autem: eſt oppoſitorum paſſiuorū/ quę quidē eſt vnicuiq; natura/ materia. Digeſtio igitur & idigeſtio: determinatę ſint hoc modo. CAP. III.

Maturatio 18 EPanſis autem: eſt digeſtio quædam. Digeſtio enim alimēti ī pericarpijs: pepanſis dicitur. Quoniam autem digeſtio/ perfe

Vatablus

quæ a naturali proprioq; calore ex oppoſitis fit paſſiuis/ quæ ſua cuiq; materies exiſtunt. Nā cum quid cōcoctū eſt: perfectū eſt ac genitū. Atq; pfectionis exordiū/ 15
a natiuo calore ꝓuenit: q̄uis aliquo externorum adminiculo ad calcē vſq; pduci ſoleat. quomodo alimentū: per balnea & id genus alia cōcoquitur. verū principij vicē: internus calor occupat. Porro concoctionis finis: alijs/ 16
natura exiſtit. natura autem eſt: quam veluti formam eſſentiāq; dicimus. Alijs/ ad quādam ſub- 17
iectam formā contendit: vbi ſcilicet humor qui torrebatur/ vel elixabatur/ vel putrefiebat/ vel alio quouis modo incaleſcebat/ talis tantuſq; euaſit. tunc enim: & vtilis eſt/ & cōcoctionē recepiſſe dicitur/ vt muſtū/ & quæ in tuberculis collecta ſunt cum ad ſuppurationē peruenere/ & lachrymæ cū ſordes in oculis obortæ ſunt/ & cætera ſimili modo. Hoc autē omnibus obtingit: cū materies atq; humiditas ipſa victa fuerit. hæc autem eſt: quæ ab ea caliditate quæ in ipſa natura eſt/ definiri ſolet. nā hoc tandiu natura eſt: dū in ea/ ratio ipſa inſit. ¶ Quocirca & eiuſmodi/ & vrinę/ & alui ſedimenta/ & omnino corporis excremēta: ſanitatis indicia ſūt. & cōcocta dicuntur: ꝙ humorē a calore vinci ſignificent. Quæ 18
vero concoquuntur: craſſiora euadāt atq; calidiora: eſt neceſſe. Nam ei quod concoquitur/ ampliorē molem calor tribuit: & craſſius illud aridiuſq; reddit. Igitur cōcoctio: hoc exiſtit. ¶ At inconcoctio: iperfectio eſt quæ proprij caloris penuria accidit. caloris vero penuria: frigus eſt. Atq; imperfectio: ad oppoſita paſſiua ptinet/ quę ꝓfecto natura cuiq; materies exiſtunt. Hoc igitur pacto concoctio atq; inconcoctio: definitæ ſint. CAP. III.

MAturatio vero: concoctio quædā exiſtit. Nā eius alimonię quę ī arborū fructibus eſt/ cōcoctio:
maturatio nūcupatur. Cū autem 19

Vatablus

cõcoctio/pfectio q̃dã fit:tũc ma-
turatio pfecta eſt/cũ ſemina quę
in fructuũ genere ſũt/aliud eiuſ-
modi quale ipſũ eſt/ efficere va-
lent. Nam & in cæteris: perfe-
ctũ ita dicimus.Hæc igitur ma-
turatio: fructus arborum eſt. At
multa quoq; alia ex hiſce quę cõ
cocta ſunt eadẽ quidẽ forma/ſed
tralatione/matura dicũtur: pro-
pterea ꝙ nomina (quẽadmodũ
etiã prius dictũ eſt) cuiq; perfe-
ctioni circa ea quæ a natiuo calo
re ac frigore definiri ſolẽt/haud-
quaq̃ indita ſunt.Tuberculorum
autẽ/ pituitæ/ & cæterorũ id ge-
nus maturatio: contẽti humoris
cõcoctio quã natiuus calor effice
re aſſolet / exiſtit. nihil enim niſi
ꝑualeat ac ſuperet: determinare
quicq̃ poteſt. Quæ igitur matu-
reſcũt:omnia ex aereis aquea/ex
aqueis terrea cõſiſtẽdo fiũt/ & e
tenuibus ſubinde craſſiora reddi
20 aſſolent.Atq; hoc pacto natura/
quędã ad maturationẽ adducit:
quędam ab ea ſubmouet repel-
litq;.Dictũ eſt igitur:quid ſit ma
turatio. ℂ Huic autẽ ı cruditas
aduerſatur.Maturationi vero cõ
traria eſt: eiuſce alimẽti quod in
arborũ fructu cõtinetur/ incõco-
ctio. hoc autẽ eſt:humor nõ de-
finitus . Quãobrẽ cruditas: vel
aerea/ vel aquea/vel eorũ quę ex
vtriſq; cõſtãt/exiſtit.Cũ autẽ ma
turatio/perfectio quædã ſit: cru-
ditas/impfectio erit.Imperfectio
vero:ob caloris naturalis defectũ
atq; cõmenſũ humori ad maturi
tatẽ pergẽti minime reſpõdentẽ/
21 fieri aſſolet. Porro: nullũ humi-
dũ per ſe/ſine arido maturũ fit.
Etenim aqua: ex humidis ſola/
non craſſeſcit . quod ideo eueni-
re ſolet : quia vel exiguũ calorẽ/
vel magnã humoris qui defini-
22 tur copiam habeat. Et proinde:
crudorum ſuccus pretenuis eſt/
& gelidus potius q̃ tepidus/& e-
ſu ac potu inutilis. Cæterũ ipſa
quoq; cruditas pinde vt matura
tio:multifariã dicitur.Vnde & di
ſtillationes & vrinę & alui ſedimi
nai cruda dici eadẽ de cauſa ſo-
lẽt.ex eo nãq; cruda nuncupãtur
oia: ꝙ a calore nec vincãtur/nec

Tral.ve.ex græ.recog.

ctio/quædã eſt:tũc pepanſis perfecta eſt/
quãdo ſemina quæ in pericarpio/poſſũt
efficere tale alterũ quale ipſum . eteni in
alijs: perfectũ ſic dicimus. Pericarpij igi-
tur: hęc pepanſis.Dicuntur autem & di
geſtorum alia multa/ pepona/ſecundum
eandem quidẽ ſpeciem/ metaphora au-
tẽ : propterea ꝙ nõ ſunt poſita (ſicut di-
ctum eſt prius)nomina ſecundum vnã-
quamq; perfectionem circa ea quæ ter-
minãtur a naturali caliditate & frigidita
te . Eſt autem naſcentiarum & flegma-
tis & talium pepanſis: a naturali calido
inexiſtentis humidi digeſtio. impoſſibi-
le enim eſt terminare : non obtinẽs. Ex
ſpirituoſis igitur aquoſa/ ex talibus autẽ
terreſtria cõſiſtunt/ & ex ſubtilibus ſem-
per groſſiora fiunt:pepanſin paſſa om-
nia . Et hæc quidẽ: in ipſam natura du-
cit / ſecundum hoc . hæc autem : eijcit .
Pepanſis igitur : dictum eſt quid eſt .
ℂOmotes autem : eſt contrarium. Cõ- 19 Cruditas
trarium autem pepanſi : indigeſtio ali-
menti in pericarpio . hoc autem eſt : in-
terminata humiditas . Quapropter: aut
ſpirituoſa/aut aquoſa/aut eorũ quę ſunt
ex ambobus/ eſt omotes. Quoniam au-
tem pepanſis perfectio quædam eſt : o-
motes/imperfectio erit . Fit autẽ imper-
fectio : propter indigẽtiam naturalis ca-
lidi/ & incommenſurationem ad humi-
dum quod pepanſin patitur . Nullum
autem humidum : ipſum ſecundum ſe
pepanſin patitur ſine ſicco. Aqua enim:
non ingroſſatur / ſola humidorum . ac-
cidit autẽ : aut eo quod calidũ ſit paucũ/
aut quia quod terminatur humidũ / mul
tum . Quapropter & ſubtiles humores
eorum quæ oma ſunt: & frigidi magis q̃
calidi / & ineſibiles & impotabiles. Di-
citur autem & omotes/ ſicut & pepanſis:
multis modis. Vnde & vrinæ/ & ſeceſſi-
ones/ & catarrhi: omi dicuntur / propter
eandem cauſam.eo eni ꝙ nõ ſunt obtẽta

Tral.ve.ex græ.recog.

a caliditate/ neq; cõſtãt: oma oĩa appellã tur. Longe autẽ procedẽtibus/& later omus / & lac omum/ & alia multa dicuntur: ſi cũ poſſint mutari & conſtare a caliditate/ nõ paſſa ſint. Quapropter aqua hepſeſin paſſa dicitur: oma autem non/ quia non ingroſſatur. Pepanſis igitur & omotes dictum eſt quid eſt: & propter quid vtrumq; ipſorũ eſt.

Elixatio

℄ Hepſeſis autẽ: eſt ſecũdũ totũ quidẽ/ digeſtio a caliditate humida inexiſtẽtis interminati in humido. Dicitur autẽ nomẽ ꝓprie: ſolũ ĩ elixatis. Hoc autẽ vtiq; erit/ ſicut dictũ eſt: ſpirituoſum/ aut aquoſum. Hepſeſis autẽ: fit ab eo qui in humido/ igne. quod enim in ſartaginibus: aſſatur. ab extrinſeco enim calido: patitur. In quo autem eſt humido: facit illud magis ſiccum/ in ſeipſum aſſumens. Quod autẽ elixatur: cõtrarium facit. ſegregatur enim ex ipſo humidũ: a caliditate quæ eſt in extrinſeco humido. Quapropter: quę hepſeſin paſſa ſũt/ ſicciora ſũt q̃ aſſa. nõ eni attrahunt in ſeipſa humidũ: quæ hepſeſin patiũtur. pręualet enĩ quę deforis caliditas: ei quæ intus eſt. Si autẽ vinceret quæ intus: traheret vtiq; in ſeipſam. Eſt autem nõ omne corpus: hepſeſis paſſibile. neq; enĩ in quo nullũ eſt humidũ/ velut in lapidibus: neq; in quibus ineſt quidẽ/ ſed nõ poteſt obtineri ob ſpiſſitudinẽ/ vt in lignis. ſed: quęcũq; corporũ habẽt humiditatẽ paſſibilẽ ab ea quę eſt ĩ humido/ ignitione. Dicitur autẽ & aurũ hepſeſin pati/ & lignũ/ & alia multa: ſecũdũ ſpeciẽ quidẽ eandẽ/ metaphora autẽ. nõ enim poſita ſunt nomina: differẽtijs. Et humida autẽ hepſeſin pati dicimus/ velut lac & muſtũ: cũ qui in humido ſapor in ſpeciẽ aliquã permutatur ab eo qui in circuitu & deforis igne calefaciẽte. Quare: modo quodã ſimile dictę hepſeſi facit. Finis autẽ nõ idem omnibus neq; elixatis/ neq; digeſtis: ſed his quidem ad eſum/ his

Vatablus

conſiſtant. Qz ſi longius progre 23
di velimus: & fictile & lac & mul
ta alia cruda dicuntur/ ſi cũ a ca
lore trãſmutari ac conſiſtere poſ
ſint/ inaffecta permaneãt. Quo
circa elixa dicitur aqua: ſed cru
da minime/ ꝗ craſſa nõ euadat.
Quid igitur ſit maturatio atque
cruditas/ & cur vtraq; ſit: dictũ
eſt. ℄ Elixatio autẽ: in vniuerſũ
quidẽ/ eſt indefiniti in humore
exiſtẽtis cõcoctio ab humido ca
lore facta. Sed vocabulũ: de eli
xis ſolũ proprie dici ſolet. Hoc
autẽ/ nẽpe quod indefinitũ eſt:
aereum vt dicimus / vel aque
um/ eſſe poteſt. Fit autem elixa 24
tio: ab igni qui in humore eſt.
Quod eni in ſartagine igni ad
mouetur: torreri aſſolet. nam ab
externo calore patitur. Humorẽ
autem illũ in quo eſt: plenius ari
dũ ad ſe trahendo reddit. Quod
autẽ elixatur: contra efficit. nam
calor quem externus humor ha
bet: ab eo humorẽ foras pellit.
Quã ob rem: elixa/ aſſis aridio
ra ſunt. non enim quę elixantur:
ad ſe humorẽ attrahũt. quando:
externus calor internum vincit.
Qz ſi præualeret internus: humo
rẽ ad ſe traheret profecto. Porro: 25
non omne corpus elixabile eſt.
nam neq; id in quo nihil eſt hu
moris ceu lapis / neq; id in quo
humor quidẽ ineſt ſed denſitatis
ratione vinci nõ poteſt vt lignũ:
elixari poteſt. Sed e corporibus
ea duntaxat elixari ſolẽt: quæ hu
miditatẽ habent eiuſmodi vt ab
igni qui in humore exiſtit / pati
queãt. At aurum / lignũ/ & ple 26
raq; alia / elixari dicũtur: forma
qdẽ eadẽ/ ſed tralatione. nõ eni:
differentijs propria indita ſunt
vocabula. Liquida quoq; ceu lac 27
atq; muſtũ/ elixari dicimus: vbi
circundans & forinſecus excalfa
ciens ignis saporẽ qui in humo
re conſiſtit/ in aliam quandã ſa
poris ſpeciẽ tranſmutat. Qua
re: modo quodam ſimile quip
piam dictæ elixationi committi
tit. Finem autem non eundẽ na
cta ſunt omnia/ nec quæ elixan
tur/ nec quæ concoquuntur: ſed
aliorum finis in eſitatione/ alio

Vatablus

rũ in ſorbitione/ aliorum in alio
vſu cõſiſtit. quandoquidem /vel
medicamenta ipſa elixari dici-
mus. Quare elixabilia omnia
ſunt : quæcunque craſſiora vel
minora vel grauiora / aut eo-
rũ quædam eiuſmodi/quædam
diuerſa fieri poſſunt. propter-
ea quod eorum quæ diſgregan
tur: alia craſſa ſunt/alia tenuia.
quomodo lac in ſerum atq; ca-
ſeum diſtribui aſſolet. Oleũ au-
tem ipſum per ſe non elixatur:
quod horum nihil ſubeat. Igi-
tur cõcoctio ea quæ elixatio nũ
cupatur: id eſt. nihilq; intereſt:
inſtrumentis arte an natura pa
ratis fiat. eadem enim de cau-
ſa: fient omnia. ℂ Inquinatio
autem: inconcoctio quidem / at
elixationi aduerſa exiſtit. Fue-
rit autem /cum ei qua de prio-
re loco diſſeruimus aduerſari di
catur: incõcoctio infiniti in cor
pore exiſtentis / quam caloris
humoris circunfuſi penuria cõ-
mittit. Quod autem caloris pe
nuria frigus habeat ammiſtum:
dictum eſt. per alium tamen q̃
frigus/motum: fieri ſolet. nam
calor ille cui coquendi officium
delegatum eſt: depellitur ac of-
fuſcatur. Atque penuria illa: co
pia frigoris in humore circum-
iacente vel eo quod elixatur exi
ſtẽtis/ prouenire ſolet. Tũc eni
euenit: vt calor qui eſt in hu-
more/ amplior ſit q̃ vt non mo
ueat / ſed minor quã vt æqua-
bilitatem afferre atq; concoque
re poſſit. Vnde fit vt inquinata/
elixis duriora ſint: & humida/
ſiccẽtibus magis definita. Quid
igitur & cur elixatio ſit/atq; in-
quinatio: dictum eſt. ℂ Aſſa-
tio vero: concoctio eſt quæ ab
arido & alieno calore efficitur.
Ea de cauſa cum quis elixare
quippiã nititur/ſi id non ab hu
moris caliditate / ſed ab igneo
calore mutari ac concoqui faci-
at: vbi pfectũ eſt aſſũ fit nõ eli-
xũ/ & exuperãtia inſup aduſtũ
eſſe dicitur. Vbi autẽ pfectũ/ſic-
cius euadit: a calore ſicco fit.

Tral. ve. ex græ. recog.

autem ad ſorbitionem/his vero ad a-
liam oportunitatem. quoniam & phar
maca elixare dicimus. Quare quæcũq;
groſſiora poſſunt fieri aut minora aut
grauiora / aut hæc quidem ipſorum ta-
lia / hæc autem contraria / propterea q̃
diſgregata hæc quidem ingroſſantur/
hæc autem ſubtiliantur/ ſicut lac in ſe-
rum & coagulum: omnia elixabilia ſũt.
Oleum autem non elixatur ipſum ſe-
cundum ſeipſum: quia horum nullum
patitur. Secundum hepſeſin igitur di-
cta digeſtio: hoc eſt. & nichil differt: in
organis artificialibus aut naturalibus
ſi fiat. propter eandem enim cauſam:
omnia erunt. ℂ Molynſis autem: indi- 21 Inquinatio
geſtio quidem/ contraria autem hepſe-
ſi. Erit autẽ contraria primę dicta: indi
geſtio eius quod in corpore indetermi-
nati propter defectum caliditatis quæ
in humido quod in circuitu. Defectus
autẽ cum frigiditate q̃ ſit: dictum eſt.
fit autem: propter motum alium. ex-
pellitur enim: digerens. Et defectus au
tem: aut propter multitudinem frigidi-
tatis in humido/ aut propter multitudi
nem quæ in hepſeſin patiẽte. tũc eni
accidit eam quæ in humido caliditatẽ/
ampliorẽ quidẽ eſſe q̃ vt nõ moueat/
minorẽ autẽ q̃ vt regulet & cõdigerat.
Quapropter duriora quidem quæ mo
lynſin patiuntur fiunt: q̃ hepſeſin paſ-
ſa. humida autem: determinata ſunt
magis. Hepſeſis igitur & molynſis: di
ctum eſt & quid eſt / & propter quid
eſt. ℂ Opteſis autem: eſt digeſtio a ca- 22 Aſſatio
liditate ſicca & aliena. Propter hoc
& ſi quis hepſeſin exercens faciat per-
mutari & digeri non ab humidi ca-
liditate / ſed ab ea quæ ignis: cum cõ-
ſummatum fuerit / aſſum fit / & non
elixatum. & exceſſu: aduſtum eſſe
dicitur. A ſicca autem caliditate fit:
cum ſiccius fit / conſummatum. Qua-

Cap. 3 4

Tral. ve. ex græ. recog.

propter & exteriora: ſicciora interioribus. elixata autem: contrarium. Et opus eſt in manufactis magis aſſare: quam elixare. difficile enim: exteriora et interiora regulariter calefacere. ſemper enim propinquiora igni: deſiccantur citius. quare & magis. Cõcluſis igitur exterioribus poris / non poteſt ſegregari intus exiſtens humidum: ſed includitur cum pori clauſi fuerint. Opteſis igitur & hepſeſis / fiunt quidem arte: ſunt autem ſicut diximus / ſpecies vniuerſaliter eædem & natura. ſimiles enim quæ fiunt paſſiones: ſed innominatæ. imitatur enim ars: naturam. Quoniam & alimenti in corpore digeſtio: ſimilis hepſeſi eſt. et enim: in humido & calido a caliditate corporis fit. Et indigeſtio: ſimilis molynſi. Et animal non fit in ipſa digeſtione / ſicut quidam aiunt: ſed in ſegregatione putrefacta in inferiori ventre / deinde aſcendit ſurſum. digeritur enim in ſuperiori ventre: putreſcit autem in inferiori ſegregatum. propter quam autem cauſam: dictum eſt in alijs. Molynſis igitur: hepſeſi contrarium.

Excaldatio 23 ❡Ei autē quæ vt opteſi dictæ digeſtioni: eſt quidem aliquid oppoſitũ ſimiliter / minus autem nominatũ. Erit autē vtiq;: ſi fiat ſtateuſis / ſed nõ opteſis / propter defectum caliditatis. quæ accidet vtiq;: aut propter paucitatē exterioris ignis / aut propter multitudinē aquæ quæ in eo eſt quod opteſin patitur. tunc enim amplior quidem eſt / q̃ vt non moueat: minor autem / q̃ vt digerat. Quid igitur eſt digeſtio et indigeſtio / et pepanſis & omotes / & hepſeſis & opteſis / & contraria hís: dictum eſt. CAP. IIII.

Vatablus

Quo fit vt partes extimæ: intimis fiant aridiores. id qđ: in elixis cõtra euenit. Atq; i hiſce quę manuum beneficio cõfici ſolēt: plus aſſatio negocij q̃ elixatio iuehere ſolet. quippe cum: ſummas & internas rei partes ęquabiliter excalfacere / perarduũ ſit. nã quę igni viciniores ſunt: ſemper ocyus ſiccēt. quare & impēſius. Cũ igitur foramina illa quę extra prominent / coeunt adducſtanturq;: cõtentus humor exprimi nõ poteſt / ſed intercluditur vbi meatus cõniuēt. Igitur aſſatio & elixatio / arte quidē efficiũtur: ſed & natura quoque / ſicut dicimus / ſpecies vniuerſaliter eędē fiunt. Nã affectus qui fieri aſſolent: tametſi nomine careant / haudquaq̃ tamen diſſimiles exiſtunt / cũ ars naturę ęmula ſit. Quandoquidem & cibi in corpore concoctio: elixationi perſimilis habetur. quippe cum: in calido & humido a corporis calore fiat. Et icõcoctio: iquinationi. Nec in ipſa cõcoctione naſcũtur vermes / ſicuti quidam aiũt: ſed in excrementis quæ in aluo putrent inferiore geniti / in ſublime poſtea ſeſe attollunt. Nam in ſuperiore ventriculo / concoctio effici ſolita eſt: at quod ſecreuit natura / id in inferiore putreſcit. quã autē ob cauſã: dictũ alias eſt. Inquinatio igitur: elixationi aduerſatur. ❡At ei cõcoctioni quæ aſſatio vocitatur / quippiam oppoſitum pari modo exiſtit: ſed eiuſmodi vt difficilius ſibi q̃ illa nomenclaturam inueniat. Fuerit autē perinde vt ſi excaldatio fiat / nõ aſſatio: propter caloris indigentiã. q̃ ſane: aut exterioris ignis paucitate / aut i re aſſãda humoris diluti copia accidere poteſt. Nam calor tũ maior eſt q̃ vt motum non excitet: minor q̃ vt cõcoquere queat. Quid igitur ſit concoctio & inconcoctio / maturatio & cruditas / elixatio & aſſatio / & hiſce contraria: dictum eſt. CAP. IIII.

Vatablus

PAſſiuorum autem / aridi inquam & hu-
midi/ ſpecies: dica-
mus oportet. Sunt
autẽ paſſiua corpo-
rũ primordia: humidũ atq; ſiccũ.
cętera vero/ ex hiſce tẽperata qui
dem ſũt: ſed magis huius per na-
turam ſunt / ex quo largius. ver-
bi gratia. alia/ magis ſicci: alia/ hu
midi. Hæc autem omnia: partim
actu erunt / partim potentia quæ
actui aduerſatur. quo pacto: eli-
quatio & eliquabile ſeſe habent.
¶Cũ autẽ humidũ facile/ & ſic-
cum ægre definiantur: haud ali-
ter ſeſe q̃ obſonium & condimen
ta/ viciſſim habent. Nam humi-
dũ: arido vt definiatur cauſa eſt.
& alterutrũ alteri glutinis iſtar ex
29 iſtit. id q̄d et ipſe quoq; Empedo
cles ĩ Naturalibus aſſeruit: farinã
aqua agglutinãs. Et ea de cauſa:
definitum corpus vtroq; cõſtat.
¶Porro: ex omni elementorũ ge
nere peculiariſſime terræ q̄dẽ ſic-
cũ/ aquę autẽ humidũ tribuitur.
Eam ob rem omnia iſta definita
corpora: nõ ſine terra & aqua cõ
ſiſtunt. ſed potẽtia quodq; huius
eſſe videtur: cuius plus habuerit.
Quinetiã animãtes in terra & a-
qua ſolũ ſunt/ in aere autẽ & igni
minime: propterea ꝙ terra & a-
qua / corporũ materies exiſtunt.
30 ¶Ex corporeis autem affectibus
hi/ duritia inquam aut mollities/
primi definitæ rei competant: eſt
neceſſe. Nam quod ex arido cõ-
ſtat & humido: durum aut molle
neceſſario euadit. Eſt autem du-
rum: quod per ſumma in ſeſe nõ
refugit. Molle vero: quod in ſe-
ſe non obluctando refugit. aqua
nãq;: haudquaq̃ mollis eſt. quip-
pe cuius pars ſumma: compreſſu
intro minime cedat/ ſed circum-
obſiſtat. Igitur abſolute durũ aut
molle eſt: q̄d abſolute eſt eiuſmo
di. ad aliud vero durum aut mol-
le: quod reſpectu illius tale eſt.
Hæc ergo ĩter ſeſe viciſſim colla-
ta/ idefinita ſũt: ꝙ magis atq; mi
nus dura molliave ſint. ¶Sed cũ
ſenſilia cuncta ſenſu diiudicẽtur:
nos tã durũ q̃ molle ſimpliciter ta
ctu/ eodẽ veluti mediocritate qua-

Tral. ve. ex græ. recog.

PAſſiuorum autẽ/ humidi 24
& ſicci: dicendum ſpeci-
es. Sunt autem principia
quidem corporum paſſi-
ua: humidum & ſiccum.
alia autem / miſta quidẽ
ex his: ex quocunq; autem magis/ huius
magis ſecundum naturam ſunt. puta hęc
quidẽ/ ſiccci magis: hæc autem/ humidi.
Omnia autem hæc: hæc quidem actu e-
runt/ hæc autem in oppoſito. habet au-
tem ſic: liquatio ad liquabile. ¶Quoniã 25
autẽ humidũ q̄dẽ bene terminabile/ ſic-
cũ autẽ difficile terminabile: ſimile aliq̄d
pulmẽto et cõdimẽtis ad inuicẽ patiũtur.
humidũ enĩ ſicco cauſa eſt vt terminetur:
& vtrũq; vtriq; velut colla fit. ſicut et Em
pedocles fecit in Phyſicis: farinam aqua
cõglutinãs. Et propter hoc: ex ambobus
eſt terminatũ corpus. ¶Dicũtur autẽ/ ele 26
mẽtorũ proprijſſime: ſiccũ quidẽ terræ/
humidũ autẽ aquæ. Propter hoc: oĩa ter
minata corpora hic/ non ſine terra & a-
qua. cuiuſcunq; autẽ plus: ſecũdũ potẽ-
tiã huius vnũquodq; videtur. Et in terra
& in aqua/ animalia ſolũ ſũt: in aere au-
tẽ & in igne/ nõ ſũt. quia corporũ mate-
ria: hæc. ¶Corporaliũ autẽ paſſionum 27
has primas neceſſe inexiſtere terminato:
duritiẽ aut mollitiem. neceſſe enim quod
ex humido & ſicco: aut durum eſſe aut
molle. Eſt autẽ durũ quidẽ: quod nõ ce
dit in ſeipſum ſecundũ ſuperficiẽ. Mol-
le autem: quod cedit/ non contra circũ-
ſtando. aqua enim: non mollis. nõ enim
cedit cõpreſſione ſuperficies in profun-
dum: ſed contra circunſtat. Simpliciter
igitur durum aut molle: quod ſimplici-
ter tale. ad alterum autem: quod ad il-
lud eſt tale. Adinuicem igitur indeter-
minata ſũt: per magis & minus. ¶Quo 28
niam autem ad ſenſum omnia iudica-
mus ſenſibilia: palam ꝙ & durum &
molle ſimpliciter ad tactum determina-

Empedocles

Durum
Molle

Tral.ve.ex græ.recog.

uímus/ tanquam medietate vtentes ta-
ctu. Quapropter excedẽs quidẽ ipſum/
durum: deficiens autem/ molle eſſe di-
cimus.

CAP.V.

29 NEceſſe autem durũ aut
molle eſſe: terminatum
corpus proprio termino.
aut enim itrocedere: aut
non.adhuc: coagulatum
eſſe. hoc enim: termina-
tur. Quare /quoniã omne quidẽ termi-
natũ & conſtans aut molle aut durum/
hæc autẽ coagulatione ſũt: omnia vtiq;
erũt corpora et cõpoſita & terminata nõ
ſine coagulatione. De coagulatione igi-
30 tur: dicẽdũ. ¶ Sũt itaq; cauſæ quæ circa
materiam/ duæ: agens & paſſio. agens
quidẽ/ vt vnde motus: paſſio autem / vt
ſpecies. Quare: & coagulationis & dif-
fuſionis et exſiccationis & humectatio-
nis. Agit autẽ agẽs/ duabus virtutibus:
& patitur patiẽs paſſionibus duabus/ ſi
cut dictũ eſt.agit quidẽ/calido & frigido:
paſſio autem/ aut præſentia aut abſen-
31 tia calidi aut frigidi. ¶ Quoniã autem
coagulari/ exſiccari aliquo modo eſt: de
hoc dicamus primo. Patiens itaq;: aut
humidum aut ſiccum/ aut ex his. Poni-
mus autem humidi corpus/ aquam: ſic-
ci autem/ terram. hæc enim humidorũ
& ſiccorum: paſſiua. Quapropter & fri-
gidum: paſſiuorum magis. in his enim
eſt. etenim terra & aqua: frigida ſup-
ponuntur. Actiuum autem/ frigidum: vt
corruptiuum / aut ſecundum accidens.
ſicut dictum eſt prius. aliquando enim
& comburere dicitur & calefacere frigi-
dum: non vt calidum / ſed quia cõgre-
gat/ aut quia contra circunſtat calidum.
32 ¶ Deſiccantur autem: quæcunque ſunt
aqua & aquæ ſpecies / aut habent aquã
ſiue ſuperinductam/ ſiue connaturalem.
Dico autem / ſuperinductam quidem:

Vatablus

dam vtentes/ definiuiſſe conſtat.
Quocirca rem omnem quæ ta-
ctum edomat / duram: quæ ve-
ro ſubterfugit/ mollem eſſe dici-
mus.

CAP.V.

COrpus autẽ omne
ſuo definitũ termi-
no: durũ ſit aut mol
le neceſſe eſt. nam
aut in ſeſecedit: aut
nequaq̃. Adhæc: cõcretũ ſit opor
tet. hac eni re: definitur. Quare cũ
res omnis definita atq; conſiſtẽs
vel mollis vel dura ſit / cõcretio-
niſq; opera euadat eiuſmodi: nul
la profecto compoſita definitaq;
corpora/ ſine cõcretione eſſe que-
unt. Ergo: de concretione diſſerẽ-
dũ. ¶ Duæ itaq; ſũt cauſæ quæ q̃
circa materiam verſari ſolent: id
inquã quod agendi facultatẽ obti
net & affectus ipſe. hic/ vt ſpecies
ac forma: illud/ vt id a quo profi-
ciſcitur pẽdetq; motus. Quare &
concretionis & diſſolutionis & aſ
ſiccationis & humectationis cau
ſæ: totidem erunt. Porro ipſum
agẽs/ duplici potẽtia agit: & pa-
tiens/ duabus indem patitur af-
fectionibus/ vti dictum eſt. nam
agens: calore agit atq; frigore. at
caloris frigoris ſve p̃ſentia aut ab-
ſentia: paſſionẽ fieri cõſtat. ¶ Sed
cũ concretio/ ferme aſſiccatio ſit:
de hac prius dicamus. Q d itaq;
patitur: aut humidũ aut aridum/
aut ex vtroq; cõflatũ exiſtit. Atq;
aquam/ humidi: terrã / ſicci cor-
pus eſſe ſtatuimus. quippe quæ
iter humida & ſicca: maxime paſ
ſiua ſint. Quocirca & frigus: paſſi
uorum magis exiſtit. in his enim
eſt. quandoquidem terram & a-
quam: frigere ſupponimus. At
frigus/ actiuum eſt: quatenus cor
rumpere/ aut aliud quippiam per
accidens efficere poteſt. quemad
modum antea eſt dictum. nam
interdũ & vrere & excalfacere di-
citur: non tamen perinde vt ca-
lor/ ſed quia calorem cogit & in
vnum contrahit / aut eidem cir-
cumobſiſtit. ¶ Quæ autem aqua 31
& aquæ ſpecies ſunt/ aut aquam
ſiue aduẽtitiã ſiue inſitam habẽt:
ſicceſcũt. Aduẽtitiã eã voco: q̃ in

Vatablus

lanā ſeſe iſinuat. Inſitā: quā lacte-
us humor habet. Aquę vero ſpeci
es ſunt/ huiuſmodi: vinū/ vrina/
ſerum/ & omnino quæcunq; nul-
lum aut certę paucum ſedimen/
nec id tenacitatis ratione/ habēt.
32 nā tenacitas: in cauſa eſt vt qui-
buſdam nihil ſubſideat. id quod:
33 oleo & pici accidit. ❡Siccent au-
tē omnia: dū aut caleſiunt aut re
frigerantur. vtrumq; tamen: ca-
lor vel internus vel externus com
34 mittere aſſolet. Etenim quæ fri-
gore ſiccent/ perinde vt veſtis ſi
cum humida eſt ſeorſim ipſa per
ſe maneat: ab interiori calore hu
morem ſecum educente reſiccari
ſolent ſi humor exiguus ſit/ ca-
lore ob circumfuſum frigus egre-
diente. Siccent igitur vniuerſa: dū
vel caleſiunt vel refrigerātur. quæ
omnia: calore vel interno vel ex-
terno humorem ſecum educente
fiunt. externo/ vt elixa: interno/
vt cum humor a calore quem in
ſeſe continet reſpirante eximitur
abſumiturq;. Dictum eſt igitur:
de aſſiccatione.

CAP. VI.

AT humectatio/ vno
quidem modo acci
dere ſolet: cū quid
in aquam conſiſtit.
Altero: cum id eli-
quatur quod prius
concreuerat. Horum autem eſt:
ſpiritus qui in aquam frigore den
35 ſatur. ❡ De eliquatione autem
pariter atq; concretione: perſpi-
cuum euadet. Quæcunq; autem
concreſcunt: cum aut ad aquam/
aut ad terram & aquam ſpectent
cōcreſcere/ idq; vel frigore vel ca
36 lore ſicco/ aſſolēt. Quocirca & quę
cunq; calore vel frigore concre-
ta/ ſoluūtur: contrarijs ſolui ſolēt.
Nam quę calore ſicco concreuere:
aqua ſoluuntur/ quæ humor algi-
dus eſt. quę vero frigore: igni/ qui
calidus exiſtit. At nōnulla aquæ
beneficio concreſcere videantur/
quod genus eſt mel decoctum:
verum id non ab aqua/ ſed a fri-
gore aquę idito prouenit. ❡Quę
igitur ad aquam ſpectant: fer-
uore ignis cōcreſcere nequeunt.

Tral. ve. ex græ. recog.

velut in lana. connaturalem autem: ve-
lut in lacte. Aquæ autē ſpecies/ talia: vi-
nū/ vrina/ ſerū/ & totaliter q̄cunq; nul
lam aut paruam habēt hypoſtaſin/ nō
propter viſcoſitatem. quibuſdam enim
cauſa non ſubſtandi aliquid/ viſcoſitas:
ſicut oleo aut pici. ❡Deſiccantur autē 33
omnia: aut calefacta/ aut frigefacta.
ambo autem calido: & ab interiori ca-
liditate aut exteriori. Etenim quæ infri
gidatione deſiccantur/ ſicut veſtimentū
ſi fuerit ſeparatum ipſum ſecūdum ſe-
ipſum humidum: ab interiori calido ſi
mul euaporare faciente humidum/ de-
ſiccantur ſi paucum fuerit humidū/ ex-
eunte caliditate a circunſtante frigido.
Deſiccantur igitur ſicut dictū eſt/ om-
nia: aut calefacta/ aut frigefacta. & om
nia calido: aut iteriori aut exteriori co-
educēte humidū. dico autē extra q̄dē/
ſicut quæ elixātur: intra autē/ quando
ablato humido a caliditate quā habet/
cōſumptū fuerit expirante. De deſicca-
tione igitur: dictū eſt. CAP. VI.
HVmectari autē/ eſt vnū 34
quidē: aquā fieri cōſtan
tē. vnū autē: liquefieri co
agulatum. Horum au-
tē: cōſiſtens frigefactus
ſpiritus. ❡ De liquefa- 35
ctione autē ſimul & coagulatione: erit
palam. Coagulantur autem quæcunq;
coagulātur: aut aquæ exiſtētia/ aut ter
rę & aquę/ & hęc aut frigido aut cali-
do ſicco. Quapropter & ſoluūtur cōtra
rijs: quæcūq; ſoluūtur coagulatorū a ca
lido aut a frigido. Quæ eni a ſicco cali
do coagulata ſunt: ab aqua ſoluuntur/
quæ eſt humida. quę vero a frigido co-
agulata ſūt: ab igne ſoluūtur/ qui eſt ca
lidus. Coagulari autē q̄dā vtiq; puta-
būtur ab aqua/ vt mel elixatū: coagula
tur autē non ab aqua/ ſed ab eo quod
in ipſa eſt/ frigido. ❡Quæcunq; igitur 36

Tral.ve.ex græ.recog.

ſunt aquæ:nõ coagulantur ab igne.ſol
uũtur enim ab igne. Idẽ autẽ:eidẽ per
37 ſe nõ eſt cauſa cõtrarij. ¶Amplius: in
abſcedẽdo calidũ/coagulatur. Quare:
palã ꝙ in ingrediẽdo ſoluetur. quare:
faciente frigido coagulatur. Quapro-
pter: & non ingroſſantur talia coagu-
lata. Ingroſſatio enim: humido qui-
dẽ abeunte fit/ſicco autem conſtante.
aqua autem: humidorum non ingroſ-
38 ſatur/ſola.¶Quæcũq; autem commu-
nia terræ & aquæ: & ab igne coagulan
tur & a frigido.Ingroſſantur autem:ab
ambobus. eſt quidem vt eodẽ modo:
eſt autem vt aliter. A calido quidẽ hu
midum educente. euaporãte enim hu-
mido: ingroſſatur ſiccum/ & cõſtat. A
frigido autem:calidum exprimente/cũ
quo humidum ſimul recedit/coeuapo-
39 rãte.¶Quæcũq; igitur mollia/ſed non
humida:non ingroſſãtur/ſed coagulan
tur/exeunte humido/velut aſſatus la-
ter. Quæcũq; autem miſtorum humi-
40 da ſũt:& ingroſſantur/velut lac.¶Mul
ta autem & humectantur primo: quę-
cũq; aut groſſa aut dura a frigido ꝑex-
titerit.queadmodũ et later:primo dũ aſ
ſatur euaporat/ & mollior fit. Quapro
41 pter: & peruertitur i caminis.¶Quæ
cunq; igitur a frigido coagulantur com
muniũ terræ & aquæ/plus autẽ haben-
tiũ terræ: q̃ qdẽ quia calidũ egreditur
coagulantur/ hæc liquefiunt calido/ in-
grediente iterũ calido/ velut lutũ cũ cõ
42 gelatũ fuerit. ¶Quæcũq; autem pro-
pter infrigidationẽ/& calido ſimul edu
cto omni:hęc inſolubilia ſũt nõ ſupera-
bũdãti caliditate/ ſed mollificãtur/ ve-
lut ferrũ & cornu. Liqueſcit autẽ et ela
boratũ ferrũ: ita vt humidũ fiat/et iterũ
coagulet̃. Et calibes faciunt ſic. ſubſidet
enim & purificatur ſubtus:ſcoria. Cum
autem ſępe patitur & purũ fit: hoc/ ca-
libs fit. Non faciunt autem ſępe ipſum:

Vatablus

nam ab igni ſoluũtur. Idem autẽ:
eidẽ ſecundũ idẽ cõtrarij cauſa nõ
eſt. ¶Adhęc: qa calor egreditur/
res cõcreſcere ſolent. Vnde fit: vt
qa ingreditur/reſolutionẽ fore con
ſtet. Quare: agente frigore res cõ-
creſcunt coguntur q;. Quocirca:
eiuſmodi omnia cum cõcreſcunt/
haudquaq̃ ſpiſſari ſolent. Nam cũ
partes humidæ euaneſcunt & ſic-
cæ coagmentantur: ſpiſſatio obo-
tiri aſſolet. ſola autẽ ex humido- 37
rum genere aqua: non ſpiſſatur.
¶At quæ telluri & aquæ commu
nia ſunt: tam igni q̃ frigore con-
creſcũt. Atq; ab vtroq; ſpiſſantur.
quod partim eodem modo: par-
tim diuerſo fieri ſolet. A calore q-
dem: qui humorem educit. nam
euaporante humore: pars arida
ſpiſſatur atq; cõſiſtit. A frigore ve
ro: quod calorem exprunit diſcu-
titq;/ quo cũ dum euaporat/ſimul
humor abit. ¶Quæcunq; igitur
mollia ſunt/ ſed nõ liquida: abeũ-
te humore non ſpiſſantur/ſed cõ-
creſcunt/ vt fictile coctũ. At e mi-
ſtorũ numero quæcunq; liquida
ſunt/ceu lac: ſpiſſantur. ¶Pleraq;
autem & humefiunt prius: nimi-
rum quę frigus ante ſpiſſa durave
reddiderat. quemadmodũ & ficti-
le: dum coquitur/primum euapo-
rat atq; molliuſculũ redditur. Ob
idque: in furnis peruerti aſſolet.
¶Igitur ex hiſce quæ cum terræ 38
& aquæ communia ſint plus ta-
men terræ habeant/ frigoris ope-
ra concreſcunt: quæ ideo concre-
ſcere ſolent ꝙ calor egrediatur/ea
calore liquefieri/ eodẽ ſcilicer rur-
ſum ingrediẽte/aſſolent. veluti cœ
nũ: vbi in gelu concreuit. ¶Quę 39
autem ob refrigerationem/& quia
ſimul vniuerſus calor euaporauit/
concreſcunt: ea ſolui nõ niſi calo-
ris exuperantia queunt/ ſed mol-
leſcere ſolẽt/vt cornu atq; ferrum.
Liquefit autem & ipſum quoque
elaboratum ferrum: adeo vt liqui-
dum reddatur/ & rurſum concre-
ſcat. Nec ſecus: calibem facere cõ
ſueuere. ferri nanque fex: ſubſidet
atq; in imum ſecernitur. Vbi au-
tem ſæpe defecatum fuit/ ac purũ
mundumq; euaſit: fit calibs. Sed
id nequaquam ſæpe agunt: pro-

Vatablus

pterea ꝙ dū repurgatur/ ſubſtan-
tiæ plurimū defluit/ libramentūq;
minus efficitur. At ferrū: eo præ-
ſtantius eſt/ quo minus habet ex-
40 cremēti. Itē et lapillus ille quē Py
rimachū vocāt: intātū eliquari vt
ſtillet fluatq;/ aſſolet. Quod autem
cōcreuerat: vbi fluxerit/ rurſū dure
ſcere ſolet. Quinetiā lapides mola-
res: adeo colliqueſcūt vt diffluāt.
Cęterum dum id quod cōcreuerat
fluit: tametſi colore eſt atro/ calcis
tamen in modū albicat. Porro tā
tellus q̄ cœnū: liquefieri poſſunt.
❡Eorū autē quæ calore arido co-
gūtur: quædā humoris vi ſolui ne
queūt/ quædā queūt. Fictile igitur
et nōnulla lapidū genera qui terra
feruore ignis deuſta fiunt/ veluti
molæ: ſolutionē haudquaq̄ admit
tūt. At ſal atq; nitrū/ humore ſol-
uūtur: nō tamē quolibet/ ſed algi
do. Et ideo aqua et aquę generibꝰ
oībus/ præterq̄ oleo: eliquari cōſue
uere. nam calori arido: frigus hu-
midū aduerſatur. Ergo ſi alterū co
egit: reſoluet alterū. Ita enim: cō-
trariorum affectuū contrariæ erūt
cauſæ.

CAP. VII.

QVæ igitur plus aquæ
habent q̄ terræ: igni
ſolummodo ſpiſſari
poſſunt. quæ vero ter
ræ: cōcreſcere. Quo-
circa: nitrū/ ſal/ fictile/ lapis/ ad ter
rā potius q̄ ad aquā ſpectant. Olei
autē natura: perq̄ ambigua exiſtit.
Nā ſi plus haberet aquæ: vt a fri-
gore glaciei modo cogeretur/ o-
porteret. ſin vero terræ: ab igni/ p-
inde vt fictile. nunc autē: a neutro
cogi/ ſed e regione ab vtroq; ſpiſ-
ſari videtur. Cuius rei cauſa eſt: ꝙ
aere refertum ſit. Quapropter: et
aquæ per ſumma inſidet. etenim
aer quē cōtinet: ſurſū verſus effer
tur. Frigus igitur/ dū e ſpiritu qui
inter oleū eſt/ aquā elicit: oleū ſpiſ
ſeſcere facit. ſēper enī vbi aqua et
oleū pmiſta fuerint: ꝙppiā vtroq;
ſpiſſius oriri aſſolet. Ab igni autē
tractuq; temporis: albeſcit craſſe-
ſcitq;. albeſcit quidē aqueo humo
re/ ſi quis inſit/ euaporante. craſ-

Tral. ve. ex græ. recog.

ꝓpterea ꝙ abſceſſus fit multus/ & pō-
dus minus/ purificato. eſt autē melius
ferrum: quod habet pauciorem purifi-
cationem. Liqueſcit autem & lapis Py
rimachus: vt ſtillet & fluat. quod autē
coagulatur: cum fluxerit/ iterum fit du
rum. Et molę liquantur: vt fluant. flu-
ens autem coagulatum: colore quidem
nigrum/ ſimile autē fit calci. Liqueſcit
autē: & lutum & terra. ❡Quæcūq; au- 43
tem a ſicco calido coagulātur: hæc qui-
dem inſolubilia/ hæc autem ſoluuntur
humido. Later igitur & lapidum quo-
rundam genera quicunq; ab igne terra
combuſta fiunt/ velut molares: inſolu-
bilia. Nitrum autem & ſales/ ſolubi-
lia humido: non omni autem/ ſed fri-
gido. Quapropter aqua & iis quæ-
cunq; aquæ ſpecies/ liqueſcunt: oleo au
tem/ non liqueſcūt. ſicco enim calido:
contrarium frigidum humidum. Si igi
tur coagulauit alterum: alterum ſoluit.
ſic enim: contrarię erunt cauſæ cōtra-
riorum.

CAP. VII.

INgroſſantur igitur ab 44
igne ſolū: quęcūq; aquę
plus habent q̄ terræ. co-
agulantur autē: quęcūq;
terrę. Quapropter & ni
trum & ſales: terræ ſunt
magis/ & lapis/ & later. Maxime autē
dubie habet: olei natura. Si enī aquæ:
oportebat coagulari a frigido/ vt glaci-
es. ſi autē terrę plus: ab igne/ vt later.
nūc autē coagulatur quidem a neutro:
ingroſſatur autē ab ambobus. Cauſa
autē eſt: quia plenū eſt aere. Quapro-
pter: & in aqua ſupernatat. etenim: aer
fertur ſurſū. Frigidū igitur: ex inexiſtē-
te ſpiritu aquā faciēs/ ingroſſat. ſemper
enī cū miſta fuerint oleū & aqua: am-
bobus fit groſſius. Ab igne autē et tēpo
re: ingroſſatur & albeſcit. albeſcit qui-
dem: euaporāte aqua/ ſi qua inerat. in-

Tral.ve.ex græ.recog.

groſſatur autẽ: propterea ꝙ marceſcen-te calido/ ex aere fit aqua. Vtroq; igitur modo eadẽ fit paſſio/ & propter idẽ: ſed non eodem modo. Ingroſſatur igitur ab ambobus: deſiccatur autem a neu-tro. neq; enim ſol/ neq; frigus deſiccat: non ſolum quia viſcoſum / ſed & quia aeris eſt. Non deſiccatur autem aqua neq; elixatur ab igne: quia non vapo-rat propter viſcoſitatem. Quæcunq; au tem miſta aquę & terræ: ſecũdum plu-ralitatem vtriuſq; dignum dici. vinum enim quoddã: & coagulatur/ et hepſe-ſin patitur/ velut muſtum. Abſcedit au tem ab omnibus talibus / dum deſic-cantur: aqua. Signum autem: ꝙ aqua. vapor enim: conſtat in aquam/ ſi quis velit colligere. Quare quibuſcũq; relin-quitur aliquid: hoc terræ. Quædam au tem horum: & a frigido/ ſicut dictũ eſt/ ingroſſantur & deſiccantur. frigidũ enĩ: non ſolum coagulat et exſiccat/ ſed et in-groſſat. exſiccat quidem aquam: ingroſ ſat autem aerem/ aquam faciens. coagu latio autem: dicta eſt quædam deſicca-

45 tio eſſe. ❡ Quæcunque igitur non in-groſſantur a frigido / ſed coagulantur: aquæ ſunt magis/ velut vinum / & vri-na / & acetum / & lixiuium / & ſerum.

46 ❡ Quæcunq; autem ingroſſantur non euaporantia/ ab igne: hæc quidem ter-ræ / hæc autem communia aquæ & ae-ris ſunt. mel quidem/ terræ: oleum au-

47 tem / aeris & aquæ. ❡ Sunt autem & lac & ſanguis: amborum quidem com munia / & aquæ & terræ. magis autẽ vt plurimum/ terrę: quemadmodum & ex quibuſcunq; humidis nitrum fit & ſales. & lapides autẽ: ex quibuſdam cõ ſtant talibus. Quapropter ſi non ſepa-retur ſerum: exuritur ab igne decoctũ. quod autem terreſtre eſt: conſtat & a coagulo / ſi aliqualiter decoquat quis / ſicut medici coagulũ ipponẽtes. ſic autẽ:

Vatablus

ſeſcit vero: ꝙ marceſcente calore/ aer in aquę vicẽ trãſeat. Vtraq; igi tur ex parte/ atq; eandẽ ob cauſã/ verũ non eodẽ modo: eadem ori-tur affectio. Ergo/ opera vtriuſq; ſpiſſari aſſolet: a neutro tamen aſ ſiccatur. ſiquidem neq; ſolis calor/ neq; frigus oleum aſſiccare poteſt: non modo ꝙ tenax lentumq; ſit/ ſed etiam ꝙ aereæ ſortis exiſtat. Aqua vero/ ab igni nec aſſiccatur nec decoquitur: ꝙ tenacitatis rati-one in fumũ euaneſcere nequeat. Quæ autẽ terra tẽperãtur & aqua: ea iuxta vtriuſq; copiam nuncu-pentur oportet. eſt enim vini ge-nus quoddã: quod decoquitur at-que cõcreſcit/ ceu muſtũ. Humor autẽ aqueus ab omnibus eiuſmo-di: dũ inareſcũt/ exire ſolitus eſt. Qz autẽ aqua inſit: indiciũ eſt. nã vapor: in aquã cõſiſtit/ ſi quis col-ligere velit. Quare quibuſcunque quippiã remanet: id profecto ter-renæ ſortis exiſtit. Porro: ex hiſ-ce nõnulla frigoris etiã vehemẽtia (vti diximus) craſſeſcunt aſſiccan turq;. frigus ſiquidem: nõ modo cogit & deſiccat/ verum etiam in-craſſat. nã aquam quidẽ aſſiccat: aerẽ autẽ cum aquam ex eo elicit/ craſſeſcere facit. Cõcretionẽ vero: 45
aſſiccationẽ quandã eſſe diximus. ❡ Quæ igitur frigore ſpiſſari ne-queũt/ ſed cõcreſcere: ad aquã po tius ſpectant. quod genus ſunt: vi num / vrina / acetum / lixiuiũ / ſerũ. ❡ At eorum quę q̄uis non euapo-rẽt/ feruore tamẽ ignis craſſeſcunt ſpiſſanturq;: quædã terrena ſunt/ quædã cõmuniter ad aerẽ & aquã pertinẽt. mel quidem / ad terram: oleum vero/ ad aerem et aquam. ❡ At lac et ſanguis: vtriq;/ aquę et terrę cõmunia ſunt. ſed magna ex parte plus terræ cõtinẽt: pinde vt et humores illi vnde ſal atq; ni trũ fiũt. ex quibuſdã autẽ talibus: lapides cõſtitui ſolẽt. Quocirca ſe rũ niſi ſequeſtratũ ſit: cũ decoctio-nẽ ſubit/ calore ignis deuritur. ter-rena vero portio: ſi qs aliquãtulũ decoxerit/ vti medici ingeſto coa-gulo faciũt/ vi quoq; coaguli in ca ſeum dẽſari cõſueuit. atq; ad hũc

modũ: a caſeo ſerũ ſequeſtratur. Cũ vero ſequeſtratũ eſt: haudquaq̃ præterea craſſeſcit/ſed aquæ modo deuritur. Q; ſi lac aliquod nihil aut parũ habeat caſei: ad aquã potius ſpectat/atq; nullatenus alit. Sanguis quoq;: haud ſecus habere ſeſe videtur. nam ꝙ frigore ſicceat: cogitur. At qui cogi nequit vt ceruorũ: is ad aquã magis ptinet/ atq; oppido q̃ frigidus habetur. Et iccirco: fibras nullas habet. quippe cũ fibræ/ad terrã ſpectent: atq; quod ſtabile ac firmũ exiſtit. Quare ſi etiã illæ adimantur: ſanguis concreſcere non poteſt. quod ideo accidit: quia nõ ſiccet. quod enĩ ſupereſt: id perinde atq; lac caſeo iam exempto/ aqua exiſtit. Signũ autẽ eſt. Nam ſanguis viciatus: concreſcere non ſolet. quippe qui ſaniẽ præ ſe ferat/ quæ non niſi pituitoſus humor et aqueus eſt: ꝙ cruda icoctaq; et a natura non victa ſit. ❡Præterea quædã ſolubilia ſunt/ vt nitrũ: quædã iſolubilia/ vt fictile. atq; ex hiſce alia molleſcũt/ceu cornu: alia minime veluti fictile atq; lapis. Cauſa autẽ eſt: quia contrariorũ/contrariæ cauſæ ſunt. Quare ſi res duobus frigore ac ſiccitate concreſcant cogunturq;: calore et humore ſoluãtur eſt neceſſe. Vnde fit: vt igni et aqua ſoluãtur. ea enim: contraria ſunt. Aqua quidẽ/ quæ igni ſolo: igni vero/ quæ frigore. Quare ſi qua ab ambobus cogi contingat: ea maxime inſolubilia ſunt. Talia autẽ euadunt: quæcunq; concalfacta prius/frigore poſtea coguntur. vſu enim euenit vt vbi calor exeũdo exhauſtus eſt: rurſũ humoris plurimũ frigoris opera iculcetur/ adeo vt ne humori quidẽ tranſitũ frigus cõcedat. Atq; eã ob cauſã: nec calor ea ſoluit. quæ enĩ frigore ſolo cõcreſcunt: hæc calor ſoluit. Nec itidẽ aqua ſoluere poteſt. Nã quæ frigus cogit: aqua ſoluere nõ poteſt. ſed quæ vi caloris aridi ſolummodo concreuere: poteſt. At ferrum caloris feruore colliquatũ: frigore concreſcit. Quare: vtroque vt concreſcat indigere con-

ſeparatur ſerum/ & caſeus. ſeparatum autẽ ſerũ: non amplius ingroſſatur/ ſed exuritur ſicut aqua. Si autẽ aliquod lac nõ habeat caſeũ/aut paucũ: hoc magis aquę/& nõ nutriens. Et ſanguis autẽ: ſimiliter. coagulatur enĩ: eo ꝙ deſiccetur infrigidatus. Quicũq; autẽ nõ coagulãtur velut cerui: tales aquæ magis/ & frigidiſſimi. Quapropter: non habẽt ines. ἶνες
ines enim ſunt terræ: & ſolidũ. Quare & extractis: non coagulantur. hoc autem eſt: quia non deſiccãtur. aqua enĩ eſt qđ relinquitur: vt lac/ caſeo ablato. Signũ autẽ eſt. morboſi enĩ ſanguines: nolunt coagulari. nã velut ichor ſunt. ἰχώρ
hoc autẽ/ eſt flegma & aqua: propterea ꝙ indigeſtum eſt/ & inſuperatum a natura. ❡Adhuc autem/ hæc quidem 48
ſolubilia ſunt velut nitrum: hæc autem inſolubilia velut later & lapis. et horum/ hæc quidem mollificabilia velut cornu: hæc autem non mollificabilia velut later & lapis. Cauſa autem: quia contrarię cõtrariorum cauſæ. Quare ſi coagulantur duobus/ frigido & ſicco: neceſſe ſolui calido & humido. Quapropter: igne & aqua. hęc enim: contraria. Aqua quidem/ quęcunque igne ſolo: igne autem/ quæcunq; frigido ſolo. Quare ſi a duobus accidat coagulari: hæc inſolubilia maxime. Fiunt autem talia: quęcunque calefacta deinde frigido coagulantur. accidit enim cum calidũ exſudauerit egrediẽs: plurimum humidum comprimi iterum a frigido/ vt non humido det penetrationẽ. Et propter hęc: neq; calidum ſoluit. quæcunque enim a frigido coagulantur ſolo: hęc ſoluit. Neque ab aqua. quęcunque enim a frigido coagulantur/non ſoluit: ſed quęcunque a calido ſicco ſolum. Ferrum autem liquefactum a calido: frigido coagulatur. Quare ad coagulationem duobus in-

Tral.ve.ex græ.recog.

49 diget.Quapropter:inſolubile. ¶ Ligna autẽ:ſũt terrę & aeris.Quapropter:vſtibilia/ & non liquabilia nec mollificabilia. Et in aqua ſupnatãt : pręter ebenũ. hęc autẽ nõ. alia eni : aeris habẽt plus. ex ebeno autem nigra euaporauit aer: & eſt plus in ipſa terræ. Later autẽ terræ ſolum : propterea ꝙ deſiccatus coagulatur ſecũdũ modicũ. Quare: neqꝫ aqua ſoluit.neqꝫ eni aqua itroitus habet: ꝑ quos ſolũ ſpiritus exiuit.Neqꝫ ignis. coagulauit enĩ ipſe. Quid igitur ſit coagulatio & liquefactio/ & propter quot/ & in ꝗbus ſit : dictũ eſt.

CAP.VIII.

50 EX his autẽ manifeſtum eſt : ꝙ a calido & frigido conſtant corpora.& hęc autẽ ĩgroſſãtia & coagulãtia: faciũt operationẽ ſuam.Propterea autẽ ꝙ ab his cõdita ſũt:in oĩbus ineſt caliditas/aliꝗbus aũt et frigiditas qua deficit.Quare/quoniã hęc quidẽ inſũt propterea ꝙ faciũt/ humidũ autẽ & ſiccũ propterea ꝙ patiũtur: participant ipſis communia omnibus. Ex aqua igitur & terra: homœomera corpora conſtant/ & in plantis et in animalibus. Et quæ metallãtur/ velut aurũ/ et argentũ/ et quæcũqꝫ alia talia: & ex ipſis / et exhalatione ea quæ vtriuſqꝫ incluſa / ſicut dictũ eſt in alijs. Hæc autem omnia differunt ab inuicẽ:& ad ſenſus proprijs/ et in eo quod eſt poſſe aliquid facere.albũ enim/et bene odorãs/et ſonatiuũ/ & dulce/& calidũ/& frigidũ: eo ꝙ eſt poſſe aliquid facere ſenſum/ſunt . et alijs magis conuenientibus paſſionibus:quæcunqꝫ patiendo dicũtur.dico autẽ: puta liquabile/et coagulabile/et flexibile/et quęcũqꝫ alia talia.oĩa eni talia: paſſiua/ſicut humidũ et ſiccũ.His itaqꝫ differt:os/et caro/et neruus/et lignũ/& cortex/et lapis/ et aliorũ vnũquodqꝫ homœomerorũ q-

Vatablus

ſpicitur.Vnde fit: vt ſolui nequeat. ¶ Ligna vero: terrę ſunt et aeris. Quare colliquari aut molleſcere nequnt : vri queũt.Itẽ ſuper aquã innatant omnia : præterq̃ ebenus / q̃ minime inuehitur. Nã cætera : aeris plurimũ cõtinẽt. at aer ex ebeno atra reſpirauit : ĩ qua et terrę maior q̃ aeris portio ineſt. Fictile vero : ad terrã ſolummodo ſpectat / ꝙ ſiccendo paulatim concreuerit. Quare : nec aqua illud ſoluit . non enim aqua ingredi per foramina illa valet : per quæ ſpiritus ſolũ exiuit.Nec itidẽ ignis.nã eius opera : cõcretio illius prouenit. Quid igitur concretio et eliquatio / quotqꝫ ob cauſas eueniãt / et quibus cõpetere poſſint : dictũ eſt.

CAP.VIII.

EX his autẽ per calorẽ ac frigus cõſiſtere corpus omne : in aperto eſt. hæc autẽ : ſpiſſando et cogẽdo / ſuo fũgi munere ſolẽt. Atqꝫ propterea ꝙ ab hiſce cætera conficiuntur : omnibus in rebus calor ineſt / in quibuſdã etiã frigus quatenus ille deficit. Quare cum calor ac frigus ꝙ agãt / et humor atqꝫ ariditas ꝙ patiãtur / corporibus iſint : quę cõmunia ſunt / hæc omnia participant. Similaria igitur corpora / tã in plãtis q̃ animãtibus : terra et aqua cõſtãt. Itẽ metallica / ceu aurũ / argentum / et cętera id genus : tum ipſis / tum exhalationeq̃ ab vtroqꝫ dimanat interclusa / vt alias diximus / cõſtant. Porro hæc oĩa : et peculiari affectione quæ ad ſenſus pertineat / et agendi quippiã facultate / inter ſe diſcrepãt. Nã cãdidũ / odorũ / ſonorũ / dulce / calidũ / et frigidũ : ꝙ ſenſum mouere ac irritare queant / in ratione rerũ ſunt. Q uę vero ex eo nomen ſortita ſunt ꝙ patiantur / ceu eliquabile / cõcretile / flexile / et reliqua id genus omnia : per alias magis peculiareis affectiones exiſtũt . cũcta nãqꝫ eiuſmodi perinde atqꝫ humidum aridumqꝫ : paſſiua ſunt. Itaqꝫ os / caro / neruus / lignũ / cortex / lapis / et cætera alia corpora ſimilaria qui-

Vatablus

dē/ ſed naturalia: hiſce diſcrimen
ſubeunt. Primo autē: dicamus nu
merum eorum quæ iuxta poten-
tiam & potentiæ priuationem di-
ci ſolent. Sunt autem: hæc. Con-
cretile / Inconcretile. Eliquabile /
Ineliquabile. Mollificabile / Im-
mollificabile. Humectatile/ Inhu
mectatile. Flexile/ Inflexile. Fra-
ctile/ Infractile. Friabile/ Infriabi-
le. Impreſſile / Inimpreſſile. For-
matile / Informatile. Preſſatile /
Impreſſatile. Tractile / Intractile.
Ductile/ Inductile. Fiſſile/ Infiſſi-
le. Sectile / Inſectile. Tenax/ Re-
mittens. Denſatile / Indenſatile.
Combuſtile/ Incombuſtile. Exha-
labile/ Inexhalabile. Plurima igi-
tur corporum: his ferme differūt
affectibus. quā autē qdq; horū vī
habeat: ediſſeramus. Igitur de cō
cretili & inconcretili/& eliquabili
& ineliquabili / tametſi prius ge-
neratim dictū eſt: tamen & nunc
quoq; dicere aggrediamur. Nam
ex corporibus quę cōcreſcunt atq;
durent: quædam feruore caloris/
quædam frigore/ illo quidem hu-
morē aſſiccante / hoc vero calorē
extrudente/ ita affici ſolent. Quare
alia humoris abſentia/ alia calo-
ris: hocce patiuntur. aquea qui-
dem/ caloris: terrea vero/ humo-
43 ris. Quæ igitur humoris abſen-
tia: ea liquefacere humor poteſt.
niſi adeo ſeſe collegerit coierintq;:
vt minora partibus aquæ/ forami
na relicta ſint. id quod fictili acci-
dit. Quæcunq; autem non ita co-
ierunt: humore liquantur/ ceu ni-
trū/ ſal/ terra e cœno orta. At quæ
caloris priuatione: calore delique
ſcunt. vt cryſtallus / plumbū / æs.
Quæ ergo ſint cōcretilia & eliqua
bilia/& quæ ineliquabilia: dictum
eſt. Incōcretilia autē ſunt: quæcū-
que nec humorem habent aquo-
ſum/ nec aqueę fortis ſūt/ ſed ter
ræ plus caloriſq; continēt/ vti mel
atq; vinum paſſum. quippe quæ:
veluti feruentia ſint. Item: quæ-
cunq; aquea quidem ſunt/ ſed ae
ris plus continent/ perinde vt o-
leum / argentū viuum / & ſi quid
tenax lentumq; eſt/ veluti viſcum
atq; pix.

CAP. IX.

Tral. ve. ex græ. recog.

dem/ naturalium autē corporum. Dica
mus autē primo: numerū ipſorū quę ſe-
cundū potentiā & impotentiā dicuntur.
Sunt autem: hęc. Coagulabile/ Incoagu
labile. Liquabile/ Illiquabile. Mollifica-
bile/ Nō mollificabile. Intingibile/ Nō in-
tingibile. Flexibile/ Inflexibile. Frangi-
bile/ Nō frangibile. Cōminuibile/ Incō-
minuibile. Impreſſibile/ Non īpreſſibile.
Formabile / Non formabile. Capibile /
Non capibile. Trahibile/ Non trahibile.
Ductile/ Nō ductile. Fiſſibile/ Nō fiſſibi
le. Detruncabile/ Nō detrūcabile. Viſco
ſum/ Fragile. Cōmaſſabile/ Non cōmaſ-
ſabile. Vſtibile/ Non vſtibile. Exhalabi-
le/ Nō exhalabile. Plurima igit̃ corporū:
fere his differūt paſſionibus. quā autem
vnūquodq; horū habeat potentiam: di-
camus. De coagulabili igitur & incoagu
labili/ & liquabili & illiquabili/ dictū eſt
quidē vniuerſaliter prius: attamē redea-
mus & nūc. Corporū enim quęcunq; co (Cōcretilia)
agulantur & indurantur: hæc quidē a ca
lido patiuntur hoc/ hæc autē a frigido. a
calido quidē deſiccāte humidū: a frigido
autē exprimēte calidū. Quare hæc quidē
humidi abſentia/ hęc autē calidi: hoc pa
tiūtur. quæcūq; quidē aquæ/ calidi: quę-
cunq; autē terrę/ humidi. Quę igitur hu- (Eliquabilia)
midi abſentia: ab humido liquefiūt. niſi
ſic cōuenerint: vt minores relicti ſint po-
ri q̄ aquæ moles. velut later. Quæcūq;
autē nō ſic: hæc humido ſoluūtur/ velut
nitrū/ ſales/ terra ex luto. Quæ autē cali
di priuatione: a calido ſoluūtur. velut gla
cies/ plūbū/ æs. Qualia igitur coagulabi
lia & liquabilia/ dictū eſt: & qualia illi-
quabilia. Incoagulabilia autē: quæcunq;
nō habēt humiditatē aquoſam/ aut non
aquę ſunt/ ſed plus calidi et terræ/ puta
mel et muſtū. nā velut feruētia ſūt. Et: q̄-
cūq; aquę quidē ſūt/ habēt autē plus ae-
ris/ ſicut oleū/ et argētū viuū/ et ſi quid
viſcoſum/ velut gluten & pix. CAP. IX.

Tral.ve.ex græ.recog.

Mollificabilia 51 MOllificabilia autẽ ſũt: co-
agulatorũ queçcũq; nõ ex
aqua velut glacies(oĩs eni
glacies:aquę eſt)ſed quę-
cũq; terrę magis/ & neq;
euaporauit totum humidum ſicut in ni-
tro aut ſale / neq; habet irregulariter ſi-
cut later/ſed ſunt trahibilia non exiſtẽtia
humectabilia/ aut ductilia non exiſtẽtia
aquę/& mollificabilia igne/ velut ferrũ/
Eliquabilia 52 cornu/ & ligna. ¶ Sunt autem liquabili-
um & illiquabiliũ: hæc quidem intingi-
bilia/hæc autẽ nõ intingibilia. velut æs:
nõ intingibile/ liquefactibile exiſtens .la
na autẽ & terra:intingibilia.madefiũt e-
nim. Et æs quidẽ liquabile:nõ ab aqua
autẽ liquabile. Sed ab aqua liquabiliũ:
quædã nõ intingibilia/velut nitrũ & ſa-
les. neq; enim intingibile aliquid: quod
nõ mollius fiat madefactũ. Quędã autẽ:
intingibilia exiſtentia/ nõ liquabilia ſũt.
velut lana & fructus. Sunt autẽ intingi-
bilia quidẽ: quæcũq; terræ exiſtẽtia ha-
bẽt poros maiores aquæ molibus/ exiſtẽ
Humectatilia tium duriorum aqua. Liquabilia autem
aqua:quęcũq; per totũ. Propter quid igi
tur terra quidem & liquefit & intingitur
ab humido:nitrũ autẽ liquefit quidẽ/ in-
tingitur autẽ nõ? Quia in nitro quidem:
per totũ pori. quare: diuidũtur mox ab
aqua/ partes. In terra autẽ: ꝑmutatim ſũt
pori. quare qualitercũq; ſuſceperit: dif-
Flexilia 53 fert paſſio. ¶ Sũt autẽ & hæc quidẽ cor-
porum:flexibilia & dirigibilia/ velut cala
mus & vimen. hæc autem: inflexibilia /
velut later & lapis. Sunt autem flexibi-
lia quidem & dirigibilia: quorumcunq;
corporum poteſt longitudo in rectitudi-
nẽ ex peripheria/et ex rectitudine in pe
ripheriam permutari. Et flecti & diri-
gi: eſt in rectitudinem aut peripheriam
mutari aut moueri. etenim quod refle-
ctitur et quod deflectitur: curuatur. Qui
igitur ad conuexitatem aut concauita-

Vatablus

MOllificabilia autem
ſunt: quæcunq; con-
creta nõ ex aqua con
ſtant vt glacies (ois
enim glacies: aquæ
eſt) ſed quęcunq; ad terrã potius
ſpectãt/& nec eorum humor vni-
uerſus perinde vt in ſale nitrove
aſſiccatus eſt/ nec iæquabiliter vt
in fictili ſeſe habet / ſed tractilia
ſunt & nõ humectatilia / aut du-
ctilia et non aquea / atque ignis
opera ac feruore mollificabilia /
vt ferrum/ cornu / lignum. ¶ Et
eliquabilium & ineliquabilium:
quædam humectatilia ſunt/ quæ-
dam inhumectatilia. Verbi cauſa.
æs: inhumectatile eſt/ cũ eliqua-
bile ſit. lana vero & terra: hume
ctatilis. nã madefieri aſſolet. Et q-
dẽ æs colliquabile eſt: non tamen
ab aqua colliquari poteſt. Sed et
eorum quæ aqua liquari queunt:
nõnulla inhumectatilia ſunt / ceu
nitrũ/ atq; ſal. nec enim quicquã
humectatile eſt: quod cum aqua
inſpergitur/molliuſculũ non fiat.
Nonnulla autem: cum hume-
ctatilia ſint/eliquabilia non ſunt.
vt lana atq; fructus. Cæterum hu
mectatilia quidẽ ſunt: quæ cum
terrena ſint & aqua duriora exi-
ſtant/meatus amphores quã par-
tium aquę moles/ continent. Li-
quabilia vero aqua: quæcũq; il-
los per totũ cõmeantes poſſidẽt.
Cur igitur terra humore eliquari
atq; humectari: nitrũ vero eliqua
ri non humectari poteſt? Nimirũ:
ꝙ in nitro foramina continuata
totum penetrant. vnde fit: vt a-
qua / partes continuo diſpeſcat.
At in terra: foramina euariãt/nec
inter ſeſe reſpondent. quare quo-
quo pacto aquã exceperit: diuer-
ſa oritur affectio. ¶ Porro corporũ 44
alia flexilia atq; directilia ſunt/ vt
arundo ac vimẽ: alia inflexilia/ vt
fictile atq; lapis. Flexilia autẽ atq;
directilia corpora ſunt: quorũ lon
gitudo ex ambitu in rectũ/ & con
tra e recto i ambitũ permutari va
let. Atq; flecti & dirigi: in rectum
aut ãbitũ migrare atq; trãſire ex-
iſtit. etenim tã qđ reflectitur q̃ qđ
inflectitur: flectitur curuaturq;.
Flexio igitur eſt: ad deuexitatem

Vatablus

aut concauitatē/ſeruata longitu-
dine motio. Si enim flexio ad re
ctitudinem quoq; tranſitio eſſet:
idem ſimul flexum rectūq; foret.
quod profecto/ rectum inquā fle
xum eſſe: fieri nequit. Qz ſi om-
nino vel reflexu vel iflexu res fle
cti ſoleāt/quorū alterū ad conue
xum/ alterum ad cōcauū migra-
tio eſt: flexio ſane ad rectū profe
ctio eſſe nō poteſt. ſed aliud/ fle-
xio: aliud / directio exiſtit. Atq;
hæc ſunt : flexilia & directilia &
inflexilia & indirectilia. ¶ Item
alia: fractilia & friabilia/ſimul &
ſeorſim exiſtunt. verbi cauſa. li-
gnū: fractile eſt/nō friabile. glaci
es autē & lapis: friabilis/nō fracti
lis. at fictile: & fractile/& friabi-
le. Differunt tamen. nā fractio:
ī magnas parteis diuiſio atq; di
ſtractio exiſtit. friatio vero: in q̄ſ
uis ſine diſcrimine / & quæ du-
abus plures ſint. ¶ Quæcunq;
igitur ita concreuere vt multis
ſcateant foraminibus quæ dire-
ctim poſita non ſint: friabilia
ſunt. hac enim fini: inter ſeſe di-
ſtant. Quæ vero longe porrecta
habent foramina: fractilia. Qui-
bus autem vtrumq; competit: ea
45 tā friabilia q̄ fractilia ſunt. ¶ Por
ro alia impreſſilia ſunt / vt æs /
cera: alia minime / vt fictile/ a-
qua. Eſt autem impreſſio : partis
eius quæ per ſumma reſidet in-
trorſum migratio/ quæ pulſione
aut ictu/ ſed in totū tactu / acci
dit. Sunt autē eiuſmodi: tā mol-
lia ceu cera quæ alia ſuperficiei
parte immota partim ſuffugit /
q̄ dura vt æs. Itē quæ impreſſio-
nē defugiunt: tū dura ſunt vt fi
ctile (non enim ſuperficies refu-
git) tū liquida/ velut aqua quæ
cedit / at non ſecūdum partem/
ſed ad rei prementis latera reſi-
lit. ¶ Impreſſiliū vero/q̄cūq; faci
le manu iprimi queunt manētq;
impreſſa : ea quidem formatilia
ſunt. At quæ difficile lapidis mo
re vel ligni imprimūtur/aut faci
le quidē ſed impreſſio ceu lanæ
aut ſpongiæ non remanet: hæc
formatilia nō ſunt / ſed preſſati-
46 lia. ¶ Preſſatilia autē ſūt: q̄ pul-
ſa colligere ſeſe poſſunt/intro re-

Tral.ve.ex græ.recog.

tē motus longitudine ſeruata: flexio eſt.
Si enim & in rectū: eſſet vtiq; ſimul fle-
xū & rectū. quod quidē / impoſſibile: re
ctum flexum eſſe. Et ſi flectitur omnino
aut reflexione aut deflexione (horum
autē hoc quidē/ad cōuexū: hoc autē/ ad
cōcauū trāſmutatio eſt) nō vtiq; erit &
ad rectū flexio. ſed eſt flexio & rectifica-
tio: aliud & aliud. Et hęc ſunt: flexibilia
& rectificabilia/ & inflexibilia & nō re-
ctificabilia. ¶ Et hęc quidem: frāgibilia 54 Fractilia
& cōminuibilia / ſimul & ſeparatim. vt
lignum : frāgibile quidē eſt/ cōminuibi-
le autē nō. glacies autē & lapis: cōminui
bile / frāgibile autē non. later autem: &
frāgibilis & cōminuibilis. Differūt autē.
quia fractio quidē: eſt in magnas partes
diuiſio & ſeparatio. cōminutio autem :
in quaſcunq; / & plures duabus. ¶ Quæ- 55 Friabilia
cunq; igitur ſic coagulata ſunt vt multos
habeant viciſſitudinatos poros: commi-
nuibilia ſunt. vſq; ad hoc enim : diſtin-
guūtur. Quæcūq; autē ad multū: frāgibi
lia. Quæcunq; autē ambo: ambo. ¶ Et 56 Impreſſilia
hæc quidē impreſſibilia/velut æs & cera:
hæc autē nō impreſſibilia / velut later &
aqua. Eſt autē impreſſio: ſupficiei ſecūdū
partē in profūdū ceſſio pulſione aut per-
cuſſione / in totū autē tactu. Sunt autem
talia: & mollia / vt cera manente alia ſu-
perficie ſecūdū partē trāſmutatur. et du-
ra: velut æs. Et nō impreſſibilia: & dura /
velut later. nō eni cedit in profundū: ſu-
perficies. et humida: vt aqua cedit qui-
dē/ ſed nō ſecundū partē / ſed cōtra trāſ-
mutatur. ¶ Impreſſibiliū autē quæcūq; 57 Formatilia
manēt impreſſionē paſſa / & bene impreſ
ſibilia manu: hæc quidē/ formabilia ſūt.
Quæ autē aut nō bene impreſſibilia ve-
lut lapis aut lignū / aut bene impreſſibilia
quidē nō manet autē impreſſio velut la-
nę aut ſpōgię: nō formabilia/ ſed capibi
lia hæc ſunt. ¶ Sūt autē capibilia: q̄cūq; 58 Preſſatilia
pulſa in ſeipſa conuenire poſſūt/ in pro-

Tral. ve. ex græ. recog.

fundũ ſuperficie permutata/ non diuiſa/
& nõ trãſlata alio alia parte. quale aqua
facit. hæc enĩ: contra tranſfertur. Eſt au-
tem pulſio: motus a mouente/ qui fit a
tactu. percuſſio autẽ: cum a latione. Ca-
piuntur autẽ: quæcũq; poros habent va
cuos cognati corporis. Et capibilia hęc:
quæcũq; poſſũt in propria vacua cõueni
re/ aut in proprios poros (aliquando enĩ
nõ vacui ſũt: ĩ quos cõueniũt) velut ma
defacta ſpõgia. pleni enĩ ſũt: ipſius pori.
Sed quorũcũq; pori pleni fuerint mollio
ribus q̃ ipſũ quod natũ eſt cõuenire in ſe
ipſum: capibilia quidẽ ſunt. velut ſpon-
gia/ cera/ caro. Nõ capibilia autẽ: quæ-
cũq; nõ ſũt nata cõuenire pulſione in eos
qui in ſe ſint poros/ aut quia nõ habent/
aut quia durioribus habẽt plenos. Ferrũ
enĩ: nõ capibile eſt/ & lapis/ & aqua/ & oẽ
Tractilia 59 humidũ. ¶ Trahibilia autẽ ſunt: quorũ-
cũq; poteſt ad latus tranſferri ſuperfici-
es. Trahi enĩ: eſt trãſferri ad mouẽs/ pla
nũ continuũ exiſtẽs. Sũt autẽ/ hæc quidẽ
trahibilia: velut pilus/ corigia/ neruus/ pa
ſta/ gluten. hæc autem non trahibilia:
velut aqua/ & lapis. Hæc igitur eadem
ſunt trahibilia & capibilia/ velut lana:
hæc autem non eadẽ, velut flegma: ca-
pibile quidem non eſt/ trahibile autem.
et ſpõgia: capibilis quidem eſt/ nõ tra-
Ductilia 60 hibilis autẽ. ¶ Sunt autẽ & hæc quidem
ductilia/ velut ęs: hæc autẽ non ductilia/
velut lapis & lignum. Sunt autẽ ductilia
quidẽ: quæcunq; eadem percuſſione poſ
ſunt ſimul in latus & in profundum ſe-
cundum ſuperficiem tranſferri ſecũdum
partem. non ductilia autem: quæcunq;
non poſſunt. Sunt autẽ ductilia quidem
omnia: & impreſſibilia. impreſſibilia au
tem non omnia: ductilia/ velut lignum.
vt tamen ad omne dicam: conuertuntur.
Capibilium autem: hæc quidem ducti-
lia ſunt/ hæc autem non. cera quidem
& lutũ/ ductilia ſunt: lana autẽ nõ/ neq;

Vatablus

cedente ſuperficie/ non diſtracta/
nec alio demigrante parte alia.
id quod: aqua facit. quippe quæ:
ĩ ſublime reſilire ſoleat. Pulſio au
tem: motio eſt ab eo quod mo-
uet orta/ quæ per tactionẽ effici-
tur. Ictus vero: q̃ per delationẽ.
Preſſantur autem: quæcunq; co-
gnati corporis vacuos meatus
obtinent. Atq; preſſatilia ea ſũt:
quæ in ſua coire vacua/ forami-
na ve poſſunt (interdum enim fo
ramina in quæ coeant: inania
non ſunt) id quod in madefacta
ſpongia euenit. nam ſua forami-
na: imbibito humore diſtendun
tur. At ea quorũ meatus corpo-
re molliori q̃ idipſum quod ſua-
pte natura in eos coire poteſt/ re
ferti fuerint: preſſatilia quidem
ſunt. vt ſpongia/ lana/ cera/ caro.
Impreſſatilia vero: quæ pulſione
ĩ ſua coire foramina per naturã
neq̃unt/ q; vel nulla habeãt/ vel
re duriore oppleta gerant. Fer-
rum nanq;/ lapis/ aqua/ & liqui-
dũ quodcũq;: impreſſatilia ſunt.
¶ Tractilia vero ſunt: quorum 47
ſuperficies in latus porrigi po-
teſt. Trahi enim: eſt ſuperficiem
perpetuam exiſtentem verſus id
ipſum porrigi quod facultatẽ mo
uẽdi obtinet. Sunt autem quæ-
dam tractilia: vt pilus/ lorũ/ ner-
uus/ maſſa triticea/ viſcum. quę-
dã/ itractilia: vt lapis atq; aqua.
Igitur q̃dã tractilia & preſſatilia
eadẽ ſunt/ vt lana: quædam non
ſunt. verbi cauſa. pituita preſſati
lis non eſt/ ſed tractilis: & ſpon-
gia preſſatilis/ ſed non tractilis.
¶ Sunt porro etiam quædã du-
ctilia/ vt æs: quædã non ducti-
lia/ vt lapis atq; lignum. Ducti-
lia autem ſunt: quorum ſuperfi-
cies non tota in latũ pariter atq;
profundum migrare eodem ictu
poteſt. non ductilia vero: quo-
rum non poteſt. Porro ductilia
omnia: etiã impreſſilia ſunt. at
non omnia impreſſilia: ductilia/
ceu lignum. quod tamen/ vt in
vniuerſum dixerim: recurrit. Sed
preſſatilium: quædã ductilia ſũt/
quædam minime. cera quidem
atque cœnum: ductilia ſunt: la-
na autem atq; aqua/ haudqua-

Vatablus

quã. ¶Sunt & quædam fiſſilia/
ceu lignum: quędam infiſſilia/ vt
fictile. Eſt autẽ fiſſile: quod am-
pliorem q̃ quæ ab eo quod diui-
dit fiat/ diuiſionẽ ſubire poteſt.
Nam tum quippiam finditur:
cum diuiſionem q̃ corpus diui-
dens adferat maiorem admittit.
atque diuiſio ipſa: quod faculta-
tem obtinet diuidendi/ anteuer-
tit. id quod: in ſectione minime
euenit. Infiſſilia vero ſunt: quæ-
cunq̧ iſtud pati nequeunt. Por-
ro: fiſſile nullũ/ molle exiſtit. de
hiſce autem loquor: quæ abſo-
lute & non ad alia/ mollia ſunt.
ad hunc enim modum: vel fer-
rũ ipſum/ molle foret. Nec dura
omnia: fiſſilia ſũt. Sed: quęcũq̧
nec liquida/ nec impreſſilia/ nec
friabilia exiſtunt. Talia autẽ ſũt:
quæcũq̧ meatus quibus inter ſe
partes cohęrent/ in longũ porre-
ctos/ ſed non in latum habent.
¶Sectilia autem ſunt: ex hiſce
quæ dura conſtant molliave ſũt/
quæcunq̧ nec diuiſionẽ neceſſa-
rio anticipare/ nec comminui cũ
diuidũtur/ poſſunt. Inſectilia ve-
ro: quæcunq̧ aut eiuſmodi/ aut
liquida ſunt. Nonnulla autem &
ſectilia & fiſſilia eadem ſunt: ve-
luti lignum. verum parte pluri-
ma quod per longitudinem fiſſi-
le eſt: per latitudinem ſectile exi-
ſtit. Cum enim in plura quodq̧
diuidatur: quo lõgitudines mul-
tæ vna ſunt/ eo fiſſile eſt. ſed quo
plures latitudines in vnã cõſtan-
tur: eo ſectile exiſtit. ¶Tenacia
autem ſiue lenta ſunt: quæ cum
liquida molliave ſint/ protrahi
poſſunt. Talia autem permuta-
tione fiũt: quæcunq̧ corpora ca-
tenarum modo componũtur. ea
enim diſtendi multum/ & rur-
ſum contrahi queunt. Quæ ve-
ro non ſunt eiuſmodi: remitten-
tia exiſtunt. ¶At denſatilia ſũt:
quæcunq̧ preſſatilium ſtabilem
fixamque habent preſſationem.
Indenſatilia vero: quæcunq̧ vel
impreſſatilia ſunt/ aut preſſatio-
48 nem obtinẽt incõſtantẽ. ¶Quin
etiam quædam/ combuſtilia ſũt:
quædam/ incõbuſtilia. verbi cau-
ſa. lignum/ oſſa/ lana/ combuſti-

Tral. ve. ex græ. recog.

aqua. ¶Sũt autẽ & hęc quidẽ fiſſibilia/ 61 Fiſſilia
velut lignum: hæc autẽ non fiſſibilia/ ve-
lut later. Eſt autem fiſſibile: quod poteſt
diuidi ad plus q̃ diuidens diuidit. fin-
ditur enim: cum ad plus diuidatur/ q̃
diuidens diuidit. & pręcedit diuiſio. in
detruncatione autem: non eſt hoc. Non
fiſſibilia autẽ ſunt: quæcunq̧ non poſ-
ſunt hoc pati. Eſt autem: neq̧ molle
vllum fiſſibile. dico autem: ſimpliciter
molliũ/ & nõ adinuicem. ſic enim: & fer-
rum erit molle. Neq̧ dura omnia. Sed:
quæcunq̧ neq̧ humida ſunt/ neq̧ im-
preſſibilia/ neq̧ cõminuibilia. Talia au-
tẽ ſunt: quæcunq̧ ſecundum longitudi-
nem habent poros/ ſecũdum quos ad-
naſcuntur inuicem/ ſed non ſecundum
latitudinem. ¶Detruncabilia autem 62 Sectilia
ſunt: conſtantium durorum aut molliũ
quæcunq̧ poſſunt neque ex neceſſitate
præcedere diuiſionem/ neq̧ comminui
diuiſa. Quæcunq̧ autem aut humida/
aut talia: nõ detruncabilia. Quædã au-
tem ſunt eadem & detruncabilia & fiſ-
ſibilia: velut lignũ. ſed vt plurimum fiſ-
ſibile quidẽ/ ſecũdum lõgitudinem: de-
truncabile autem/ ſecundum latitudinẽ.
Quoniam enim diuiditur vnumquodq̧
in multa: qua quidẽ longitudines mul-
tæ vnum ſunt/ fiſſibile hac eſt. qua autẽ
latitudines multæ vnum: detruncabile
hac. ¶Viſcoſum autem eſt: cum trahi- 63 Tenacia
bile aut humidum exiſtẽs/ molle fuerit.
Tale autẽ fiũt concatenatione: quęcũq̧
velut catenæ componuntur corporum.
hæc enim: ad multum poſſunt extendi/
& cõuenire. Quæcũq̧ autem nõ ſunt ta-
lia: fragilia ſunt. ¶Cõmaſſabilia autẽ 64 Denſatilia
ſunt: quęcunq̧ capibilium manentẽ ha-
bent capturam. Incommaſſabilia autẽ:
quæcũq̧ aut totaliter non capibilia ſũt/
aut nõ manentẽ habẽt capturam. ¶Et 65 Cõbuſtilia
hæc quidẽ/ vſtibilia ſunt: hæc autẽ/ inu-
ſtibilia. velut lignum quidẽ/ vſtibile eſt.

Tral.ve.ex græ.recog.

& lana & os: lapis autem & glacies/inuſtibile. Sunt autẽ vſtibilia: quæcũq; habẽt poros ſuſceptiuos ignis & humiditatẽ in his qui ſecũdũ directũ poris debiliorẽ igne. Quæcunq; autẽ aut nõ habent/ aut fortiorem/ velut glacies & quæ valde viridia ſunt: inuſtibilia.

Exhalabilia 66 ¶ Exhalabilia autẽ ſunt: corporum quæcunq; humiditatem habent quidem/ ſic autẽ habent vt non euaporent ſeorſum ab ignitis. Eſt enim vapor: a calido vſtiuo in aerem & ſpiritum ſegregatio ex humido/ madefactiua. Exhalabilia autẽ: tempore in aerem ſegregantur, & hæc quidẽ diſparentia/ ſicca: hæc autem/ terra fiũt. Differt autem hæc ſegregatio: quia neque madefacit/ neq; ſpiritus fit. Eſt autem ſpiritus: fluxus continuus aeris ad longitudinẽ. Exhalatio autẽ eſt: a calido vſtiuo communis ſegregatio ſicci & humidi/ ſimul. Quapropter nõ madefacit: ſed colorat magis. Eſt autem lignei quidem corporis exhalatio: fumus. dico autem: & oſſa / & pilos/ & omne quod tale eſt / in eodem. non enim eſt poſitum nomen commune: ſed ſecundum analogiam tamen in eodem omnia ſunt. quemadmodum & Empedocles inquit. (Empedocles) Hæc: pili & folia & auium plumæ ſpiſſæ Et ſquamæ fiunt ſuper ſolida membra. Pinguis autem exhalatio: lignys. (λιγνύσ) vnctuoſi vero: kniſſa. (κνίσα) Propter hoc oleum non patitur hepſeſin/ neque ingroſſatur: quia exhalabile eſt/ ſed non vaporabile. aqua autem non exhalabilis: ſed vaporabilis. Vinum autem dulce quidem: exhalat. pingue enim eſt. atque eadem facit oleo. neque enim a frigore coagulatur: vriturq;. Eſt autem nomine vinum: opere autem nõ eſt. non enim vinoſus: humor eſt. Quapropter non inebriat: quodcunq; autem vinum. Paruam autem habet exhalationẽ. Quapropter: & emittit flam-

Vatablus

lia ſunt: lapis atq; glacies / minime. Combuſtilia autem ſunt: quæcunq; meatus habẽt eiuſmodi vt ignẽ introrſum admittant/ atq; in hiſce meatibus qui per rectum diſpoſiti ſunt/ minus valẽtem q̃ ignẽ cõtinẽt humorẽ. At quę nullũ habẽt aut valẽtiorem/ ceu glacies & quæ vehementer virẽt: incombuſtilia ſunt. ¶ Exhalabilia autem ſunt: quæcunq; corpora humorẽ habẽt/ ſic tamẽ habẽt vt euaporare niſi ignitis addãtur non poſſint. Eſt eni vapor: ab humido in ſpiritum aeremq; vi caloris vrentis facta ſecretio quę madefacere queat. Ea autem ? in aerem tẽporis ſpacio ſecernuntur. atq; euaneſcẽdo: alia arida/ alia terra fiũt. Sed hęc ſecretio i hoc diſcrimẽ nacta eſt: q neq; madefacit/ neq; ſpiritus efficitur. Eſt autem ſpiritus: fluxus aeris in longitudinẽ / continuus. Exhalatio vero: cõmunis ſicci & humidi ſecretio/ quæ vniuerſim caloris vſtiui opera fieri ſolet. Proindeq; non madefacit: ſed colorem potius admouet. Eſt autẽ lignoſi qdẽ corporis exhalatio: fumus. Eodẽ nomine: et oſſa/ & pilos/ & quicquid eſt eiuſmodi/ appellito. nam tametſi commune nomen inditũ non eſt: omnia tamẽ ſub eodẽ proportionis lege compræhenduntur. quẽadmodum & Empedocles inquit.

» Iſta: pili / ſquamæ/ frondes/ &
» denſa volucrum
» Pluma ſolent fieri / quis viuida
» membra tegantur.

Pinguis autem: fuligo. oleoſi vero: nidor. Ea de cauſa oleum nec decoquitur nec craſſeſcit: q exhalabile/ nõ euaporabile ſit. at aqua: haudquaq̃ exhalabilis eſt/ ſed euaporabilis. Vinum autem paſſum / vtpote quod pingue ſit: exhalat/ atq; idem quod oleũ facit. nã frigore cogi nequit: atq; deuri aſſolet. Eſt autẽ voce vinũ: re nequaq̃. eteni eius ſapor: vini ſaporem nõ refert. Quocirca nec homines reddere ebrios aſſolet: vinũ autẽ quodcunq; aſſolet. Sed exhalationem habet exiguam. Vnde fit: vt etiam flam-

Vatablus

mam emittere queat. ¶Combuſti
lia autem eſſe videntur: quæcunq;
corpora in cinerem reſoluuntur. id
quod omnibus obuenit : quæ vel
calore / vel vtroq; / calore & frigo-
re / coguntur. nam hæc: ab igni e-
uinci conſpiciuntur. at e lapillis
gemma illa quem Carbunculū nū
cupamus: minime eũ ſentire vide
tur. Porro cōbuſtiliũ / alia quidē flā
matilia ſunt / alia vero inflammati
lia. atq; horum: nōnulla carbona-
tilia. Flammatilia igitur ſunt: quæ
flammam emittere queunt. In-
flammatilia vero: quæ nequeunt.
Quę autem cũ liquida nō ſint / ex-
halare poſſunt : ea flāmatilia ſũt.
pix tamē & oleũ & cera: flāmatilia
ſunt / ſed magis cum alijs q̄ per ſe.
maxime vero: cũ hiſce quæ fumũ
eiaculātur. Carbonatilia autē ſũt:
quæcunq; eiuſmodi / terræ plus q̄
fumi continent. Præterea nōnul-
la: cum liquabilia ſint / flammati-
lia non ſunt / veluti æs. nonnulla
item: flammatilia non liquabilia /
ceu lignũ. alia: vtraq; / vt thus. Cu
ius rei cauſa eſt. Nam ligna: com
pactum & vbiq; continuum ita vt
deuratur / humorē gerũt. Aes: per
ſingulas partes diſperſum non cō
tinuum / & pauciorem q̄ vt queat
flammam producere. Thus: par-
tim hoc pacto / partim illo habet.
Plane exhalabilium flāmatilia ea
ſunt: quæ iccirco colliqueſcere ne-
queunt / ꝗ ad terram magis ſpe-
ctent. partem enim aridam: cum
igni habent communem. hæc igi-
tur pars arida / ſi calefiat: ignis o-
riri ſolet. Eam ob rem flamma:
ſpiritus vel fumus ardens / exiſtit.
Verũ lignorum exhalatio: fumus
dicitur. Cerę vero / thuris / picis / cę
terorumq; id genus & quæ picem
continent aut quippiam eiuſmo-
di: fuligo. At olei & eorum quæ
proxime ad olei naturā accedunt /
quæque ſola ideo minime ardent
ꝗ aridi parum habeant per quod
fit in ignem migratio / ſed cum a-
lio celerrime (hoc enim eſt: ſiccũ
pingue / aut oleoſũ) nidor. Ergo e
liquidis / q̄ exhalare queũt ad hu
miditatē magis ptinēt: quæ vero

Tral. ve. ex græ. recog.

mam. ¶Vſtibilia autem videntur eſſe: 67
quæcunq; corporum in cinerē diſſoluũ-
tur. Patiũtur autē hoc omnia: quæcũq;
coagulantur aut a calido / aut ab ambo-
bus / frigido & calido. hæc enim: viden-
tur obtineri ab igne. minime autē lapi-
dũ: ſigillũ / vocatus carbũculus. Vſtibi-
liũ autē: hæc quidē inflāmabilia ſunt /
hæc autē non inflāmabilia. horũ autē:
quędā carbonabilia. Inflāmabilia igitur
ſunt: quęcũq; flāmā pbere poſſunt. quę-
cũq; autē nō poſſunt: nō inflāmabilia.
Sũt autē inflāmabilia: quæcũq; nō hu-
mida exiſtētia / exhalabilia ſũt. pix autē
& oleũ / & cera: magis cum alijs q̄ per
ſe / ſunt inflāmabilia. maxime autē: quę
cunq; fumũ emittũt. Carbonabilia au-
tē: quæcũq; taliũ / terræ plus habent q̄ fu
mi. Adhuc autē quædā liquabilia exi-
ſtētia / non inflāmabilia ſunt: velut æs. &
inflammabilia non liquabilia: velut li-
gnum. alia autem / ambo: velut thus.
Cauſa autem eſt: quia ligna quidem ſi
mul totum habent humidum / & per to
tum continuum vt peruratur. æs au-
tem: ſecus vnāquamq; quidē partē / non
continuum autem / & minus q̄ vt flam
mam faciat. thus autem: hac quidē ſic /
hac autem illo modo habet. Inflāmabi
lia autem ſunt exhalabilium: quæcũq;
non liquabilia ſunt / propterea ꝗ magis
ſunt terræ. ſiccum enim habēt commu
ne igni. hoc igitur ſiccum / calidum ſi
fiat: ignis fit. Propter hoc flamma: ſpi-
ritus aut fumus ardens eſt. Lignorum
igitur exhalatio: fumus. Ceræ autem
& thuris & picis & taliũ / & eorum quę-
cunq; habēt picē aut talia: lignys. Olei
autē & eorum quęcũq; oleoſa ſunt / kniſ
ſa: & quæcũq; minime ardent ſola quia
paucũ ſicci habēt / trāſitio autē per hoc /
cum altero autē citiſſime. hoc enim eſt:
pingue ſiccũ / vnctuoſum. Exhalātia igi-
humidorũ / humida magis ſunt: arden-

Flammatilia

Carbonatilia

Tral.ve.ex græ.recog.

tia autem/ ſicci. CAP.X.

69 HIs autem paſſionibus &
his differentijs: homœo
mera corporum/ ſicut di
ctũ eſt/ differũt ab inui-
cẽ ſecundũ tactũ. et ad-
huc: ſaporibus/ & odori
bus/ & coloribus. Dico autẽ homœome
ra: velut ea quæ metallãtur/ ęs/ aurũ/ ar
gentũ/ ſtannũ/ ferrũ/ lapidẽ & alia ta-
lia/ & quæcũq; fiũt ex his ſegregata. &
q̃ in animalibus & plãtis: velut carnes/
oſſa/ neruus/ pellis/ viſcera/ pili/ ines/
venæ/ ex q̃bus iam cõſtãt anomœome
ra vt facies/ manus/ pes/ & alia talia. &
in plantis: lignũ/ cortex/ foliũ/ radix/ et
70 quæcũq; talia. ¶ Quoniã autẽ hæc qui-
dẽ ab alia cauſa cõſiſtũt/ ex quibus au-
tẽ hæc materia quidẽ ſiccũ & humidũ/
quare aqua et terra (hæc enĩ euidẽtiſſi-
mã habẽt potẽtiã: vtrũq; vtriuſq;) faciẽ
tia autẽ calidũ & frigidũ (hæc eni: con-
ſtare faciũt et coagulãt ex illis illa) acci
piamus homœomerorũ q̃ ſũt terrę ſpe-
71 cies/ & quæ aquę/ & q̃ cõmunes. ¶ Sũt
itaq; corporũ cõditorũ: hæc q̃dẽ humi
da/ hęc autẽ mollia/ hęc autẽ dura. Ho
rũ aũt q̃cũq; dura aut mollia coagulati
72 one: dictum eſt prius. ¶ Humidorum
igitur: quęcunq; quidẽ euaporãt/ aquæ
73 ſũt. ¶ Quæcũq; autẽ nõ: aut terræ/ aut
cõmunia terræ et aquę/ velut lac. aut ter
ræ et aeris: velut mel. aut aquę et aeris:
74 velut oleũ. ¶ Et quęcũq; quidẽ a calido
75 ingroſſãtur: cõmunia. ¶ Dubitabit au-
tẽ vtiq; aliquis: de vino/ humidorũ. hoc
enĩ euaporabit vtiq; et ingroſſatur: ſicut
nouũ. Cauſa autẽ eſt: quia nec vna ſpe-
cie dicitur vinũ/ et quia aliud aliter. no-
uũ enim: magis terræ eſt q̃ antiquum.
Quapropter et ingroſſatur maxime ca
lido: et coagulatur minus a frigido. ha-
bet enĩ & calidũ multũ: et terræ. vt q̃d ĩ
Arcadia Arcadia: ſic exſiccatr a fumo ĩ vtribus/ vt

Vatablus

ardere/ ad ſiccitatem. CAP.X.

HIs autẽ affectionibus atq; differentijs ſimilaria corpora ſecundum tactũ/ vti diximus/ & inſuper odore/ ſapore/ & colore: inter ſe diſtãt. Similaria dico: vt metallica/ aurũ inquã/ ęs/ argẽtũ/ ſtãnũ/ ferrũ/ lapides & cętera id genus/ & q̃ per ſecretionẽ ex hiſce fiunt. necnõ q̃ in animãtibus inſũt: vt carnẽ/ oſſa/ neruos/ cutẽ/ viſcus/ pilos/ fibras/ venas/ ex q̃bus tandẽ diſſimilaria cõſtãt ceu facies/ manus/ pes/ cæteraq; generis eiuſdẽ. itẽ quæ in plãtis vt lignũ/ corticẽ/ frõdes/ radicẽ/ & quęcunq; ſunt iſtiuſmodi. ¶ Cũ autẽ ſimilaria alia ratione ac via q̃ quę diſſimiliũ ſunt partiũ conſtitui ſoleãt/ & ex quibus ea fiãt ſint materies quidẽ aridũ & humidum/ & proinde terra & aqua (horũ enim vtrũq;: vtriuſq; potentiã habet euidentiſſimã) agẽtia vero calor atq; frigus (hæc enim: ex illis ſimilaria corpora cõſtituũt cõpingũtq;) ex ſimilaribus quę terræ/ quę aquę/ quę deniq; vtriuſq; cõmunes ſint ſpecies/ ſumamus. ¶ Itaq; e cõcreatis corporibus: alia liquida ſunt/ alia mollia/ alia dura. Horũ autẽ quæ mollia/ aut dura concretionis ratione/ exiſtant: dictum eſt prius. ¶ Liquidorũ igitur: quęcunq; euaporare queunt/ ad aquã ſpectant. ¶ Quæ nequeũt: vel ad terrã/ vel ad terrã & aquã communiter ſpectãt/ ceu lac. vel ad terrã & aerẽ: vti mel. vel ad aquam & aerem: vt oleum. ¶ Et quæ quidem feruore caloris ſpiſſantur: communia ſũt. ¶ At inter ea quæ liq̃da ſũt: de vino quiſpiam ambigat. Nã & euaporare poteſt/ & ſpiſſari aſſolet: vt quod recens eſt. Cauſa autem eſt: q̧ vini plures ſunt ſpecies/ & aliud alio habet modo. nã q̃d recẽs eſt: magis q̃ q̃d vetus/ terroſũ exiſtit. Quo fit etiam vt calore potiſſimum craſſeſcat/ & frigore minus cogatur: quoniam caloris multum ac terræ contineat. velut Arcadicum: quod vtribus inditũ fumo adeo aſſiccari ſolet/ vt cũ depro

Vatablus

mitur concreſcat. Q; ſi vinum om
ne fecem habeat: pro fecis copia
vtriuſlibet vel terræ vel aquæ exi-
49 ſtit. ❡ Quæ autem frigore craſſe-
ſcunt: terræ. ❡ Quæ vero vtroqꝫ:
plurium cõmunia ſunt. vt oleum/
50 mel/ prædulce vinũ. ❡ Sed ex hiſ
ce quæ cõſiſtũt: quæ frigore cõcre
uere/ aquæ. vt glacies/ nix/ grãdo/
pruina. ❡ Quæ calore: terræ. vt fi
ctile/ caſeus/ nitrũ/ ſal. ❡ Quæ v-
troqꝫ (cuiuſmodi ſunt: quæ refrige
ratione coagulata ſũt. hæc autem
ſũt: quę priuatione vtriuſqꝫ/ calo-
ris inq̃ atqꝫ humoris vna cũ calore
abeuntis cõcreuere. Nã ſal/ & q̃ ter
ra ſyncera cõſtãt/ ſolius humoris:
glacies autem/ ſolius caloris priua
tione cõcreſcunt) ea profecto vtri-
uſqꝫ ſũt. Quocirca vt vtrumqꝫ ſor-
tita ſũt: ita ab vtroqꝫ cogi aſſolent.
❡ Quorũ igitur vniuerſus humor
exudauit: ea omnia terrenæ ſortis
exiſtunt/ ceu fictile atqꝫ ſuccinum.
etenim ſuccinũ & quæcunqꝫ ſibi la
chrymæ nomẽ vſurparũt/ vti myr-
rha/ thus/ gũmi: refrigeratione fi-
eri ſolent. Huius autẽ generis ſuc-
cinum quoqꝫ videtur eſſe: concre-
ſcitqꝫ. nã: occluſa in eo animalia
51 conſpiciũtur. Fluminis autẽ rigore
calor ſuccini pinde egrediẽs vt de-
cocti mellis cũ in aquã fuerit demiſ
ſũ: euaporare humorẽ facit. Quin
etiã q̃dã illiquabilia ſũt et immolli
ficabilia: veluti ſuccinũ/ & lapides
nonnulli/ ceu pori qui in ſpeluncis
gigni ſolẽt. etenim hi nõ ſecus or-
tũ ac illa ſubeũt: nec caloris facul
tate efficiuntur/ ſed frigoris. nã cũ
calor dimanat: humor pariter cũ
calore qui a ſe diſcedit/ egreditur.
alijs autẽ in rebus: calor externus
humorẽ diſcutit. At quorũ nõ vni-
uerſus humor exudauit: ea terrę
potius ſũt/ ſed molleſcere valẽt. vt
ferrũ atqꝫ cornu. Thus tamẽ & eiuſ
modi: perinde vt ligna euaporãt.
52 ❡ Cũ igitur liquabilia poni oporte
at: quæ igni colliquãtur/ aquoſiora
ſunt. nonnulla etiam communia:
veluti cera. Quæ aqua: terrea.
Quę neutro: aut terrea/ aut ex vtro
qꝫ conflata. ❡ Si igitur vel liquida
vel concreta ſint omnia/ & quæ di-

Tral. ve. ex græ. recog.

eductũ coaguletr. Si aũt oẽ fecẽ habet: ſic
vtriuſqꝫ eſt aut terrę aut aquæ/ vt huius
ſe habet multitudine. ❡ Quęcũqꝫ autẽ 76
a frigido ingroſſãtur: terræ. ❡ Quæcũqꝫ 77
autẽ ab ambobus: cõmunia pluriũ. ve-
lut oleũ/ & mel/ & dulce vinũ. ❡ Cõſi- 78
ſtẽtiũ autẽ q̃cunqꝫ quidẽ coagulata ſunt
a frigido: aquæ. velut glacies/ nix/ gran
do/ pruina. ❡ Quæcunqꝫ autẽ a calido: 79
terrę. velut later/ caſeus/ nitrum/ ſales.
❡ Quæcũqꝫ autẽ ab ambobus (talia au 80
tẽ ſũt: q̃cũqꝫ ifrigidatione. hęc autẽ ſũt:
quæcũqꝫ amborũ priuatione & calidi et
humidi ſimul egredictis cũ calido. ſales
eni: humidi ſolius priuatione coagulan
tur/ & quæcunqꝫ ſyncera terræ. glacies
autẽ: calidi ſolius) hęc vtiqꝫ amborum.
Quapropter & ab ambobus: & habe-
bãt ambo. ❡ Quorũcunqꝫ igitur totũ 81
exſudauit/ velut later aut electrũ (etenĩ
electrũ et quęcũqꝫ dicũtur vt lachrymę/
infrigidatione ſũt: velut myrrha/ thus/
gũmi. Et electrũ autẽ huius generis eſ-
ſe videtur: & coagulatur. intercepta enĩ
animalia in ipſo vidẽtur. A fluuio autẽ
calidũ exiẽs velut cocti mellis cũ ĩ aquã
dimiſſũ fuerit: euaporat humidum) hęc
oĩa ſũt terræ. Et hæc quidẽ/ illiquabilia
& ĩmollificabilia: velut electrũ aut lapi
des quidã/ velut pori q̄ in ſpelũcis. etenĩ
hi ſimiliter fiũt his: & nõ vt ab igne/ ſed
vt a frigido/ exeũte calido coegreditr hu
midũ ab eo qđ ab ipſo exit calido. in a-
lijs autẽ: ab extriſeco igne. Quorũcũqꝫ
autẽ nõ totũ: terræ q̄dẽ ſũt magis/ mol
lificabilia autẽ. vt ferrũ & cornu. thus
autẽ & alia: ſimiliter vt ligna vaporant.
❡ Quoniã igitr liquabilia ponẽdũ eſt: & 82
quæcunqꝫ liquefiũt ab igne/ hæc ſunt a-
quoſiora. quędã autẽ & cõmunia: velut
cera. Quæcunqꝫ autẽ ab aqua: hęc ter-
rę. Quęcũqꝫ autẽ neqꝫ ab altero: hęc aut
terrę/ aut amborũ. ❡ Si igitr oia q̄dẽ aut 83
humida aut coagulata/ horũ aũt quę ĩ di

Vatablus

palã eſt ꝙ corpora omnia quæ v⸗
triuſlibet elemẽti abſolute fuerit /
frigida magis ſunt. niſi calorẽ ex⸗
ternũ habeant : veluti aqua quæ
efferuet/ aut quæ per cinerẽ tranſ
miſſa atq; percolata fuit. etenim
ea: a cinere teporẽ cõtraxit. nã in
omnibus quę ignem ſenſere : lar
gius parciuſve tepor ieſt. ❡Q uo
circa : & in marcidis vermes in⸗
naſci aſſolent. nam in eis tepor
quidam ineſt : qui ſuũ cuiuſq; ca⸗
lorẽ diſperdat abſumatq;. Q uæ
autẽ cõmunia ſunt : ea calorẽ poſ
ſident. plurima ſiqdẽ : vt caloris
eiuſce q̃ cõcoctionẽ peregit/ cõſti
tere. quædam vero/ceu colliqua⸗
menta : non niſi putrefactio exi⸗
ſtunt. Vnde fit vt cum ſuam reti
nent naturã/calida ſint : vt ſan⸗
guis/genitale profluuiũ/ medul⸗
la/coagulum/& reliqua id genus
omnia. cũ autẽ corrũpuntur et a
natura ſua recedũt : nõ amplius.
etenim materies quę terra eſt aut
aqua : remanet. Quocirca : vtrũq;
quibuſdã placet. & ea alij frigida
eſſe : alij calida dicunt. quoniam
ea videãt cum in ſua natura ſũt /
calida eſſe : cũ autem ab ea receſ⸗
ſere/ concreta. Res igitur perinde
omnino habet : vt definitum eſt.
Nã in quibus aquæ plurimũ ma
teries eſt : ea frigida ſunt. ſiquidẽ
aqua : igni potiſſimum aduerſa⸗
tur. In quibus vero terræ aut ae⸗
ris : calidiuſcula. Cõtingit autem
iterdũ : vt eadẽ frigidiſſima/& ca
lidiſſima externo tepore fiant. ete
nim quæ maxime concreuere/ &
oppido q̃ ſolida firmaq; ſunt : ea
vt frigida maxime euadũt ſi ſuo
priuẽtur calore/ita deurunt maxi
me ſi ignis opa cõcaluerint. quo⸗
modo aqua/q̃ fumus : et lapis/ q̃
aqua vehemẽtius vrit. CAP. XII.

54 CVm autem de hiſce
ſingulatim definitũ
ſit : quid caro / aut
os/aut quodlibet cę
terorum quę ſimiliũ
ſunt partium/ediſſeramus. Nam
ex quibus ſimilarium natura con
ſtet/ eorũ genera / cuius quodq;
generis ſit : ex ortu ipſo collique⸗

Tral. ve. ex græ. recog.

palã eſt ꝙ omnia corpora quęcũq; ſunt
vtriuſq; ſimpliciter elemẽti frigida ma⸗
gis ſunt/ſi non habeant alienam calidi⸗
tatẽ/velut feruẽs aqua/aut per cinerẽ co
lata. etenim hæc : habet eã quæ ex cine
re caliditatẽ. in omnibus eni ignitis : eſt
caliditas aut ãplior aut minor. ❡Qua 27
propter : & in putrefactis animalia ina⸗
ſcuntur. ineſt eni caliditas : quæ corrũ⸗
pit ꝓpriã vniuſcuiuſq; caliditatẽ. Quę⸗
cũq; autẽ cõmunia ſunt : habẽt calidita
tẽ. cõſtãt eni plurima : a caliditate quę di
geſſit. quædã autẽ : putrefactiones ſũt /
velut ſyntegmata. Quare habẽtia qui⸗
dẽ ſecũdũ naturã calida : & ſãguis & ge
nitura & medulla & lac & omnia ta⸗
lia. corrupta autẽ & egrediẽtia a natu⸗
ra : nõ ãplius. relinquitur eni materia :
terra exiſtẽs aut aqua. Quapropter : am
bo videtur quibuſdã. & hi quidẽ frigi⸗
da/hi autẽ calida/ hęc aiũt eiſe : vidẽtes
cũ in natura quidẽ fuerint calida/ cum
autẽ ſeparata fuerint coagulata. Ha⸗
bet igitur ſic omnino : vt determinatum
eſt. In quibus quidẽ materia aquæ plu
rimum : frigida. opponitur enim ma⸗
xime hæc : igni. In quibus autem terrę
aut aeris : calidiora. Accidit autẽ aliquã
do : eadem fieri frigidiſſima/ & calidiſſi
ma aliena caliditate. quæcunq; enim
maxime coagulata ſunt/ & ſolidiſſima
ſunt : hæc & frigida maxime ſunt ſi pri
uentur caliditate / & vrunt maxime ſi
igniantur. velut aqua/fumo : & lapis : a⸗
qua vrit magis. CAP. XII.

QVoniam autem de his 28
determinatum eſt ſecũ⸗
dum vnumquodq; : di⸗
camus quid ſit caro/aut
os/aut aliorum homœ⸗
omerorum. Habemus
enim : ex quibus homœomerorum na⸗
tura conſtituta eſt/ genera ipſorum/cu
ius generis vnumquodque / per gene⸗

Tral.ve.ex græ.recog.

rationem. Ex elementis enim homœomera: ex his autem vt materia / tota opera naturæ. Sunt autem: omnia: vt ex materia quidem / ex dictis. vt autem ſecundum ſubſtantiam: ratione.

89 ℭ Semper autem magis palam eſt in poſterioribus / & omnino quæcunq; velut organa / & alicuius gratia. Magis enim palam eſt: ꝙ mortuus homo / æquiuoce. Sic igitur & manus mortui / ęquiuoce: quemadmodum & ſi fiſtulæ lapideę dicantur. velut enim & hæc: organa quædam videntur eſſe. Minus autē in carne & oſſe talia manifeſta ſunt: adhuc autē in igne & aqua minus. ipſū enim cuius gratia: minime hic palā eſt vbi plurimū eſt materiæ. Sicut enim: & ſi extrema accipiātur. materia quidē / nichil aliud pręter ipſā: ſubſtātia autē / nichil aliud q̄ ratio. intermedia autē / proportionaliter: eo ꝙ prope ſit vnūquodq;. quoniam & horū quodcunq;: eſt alicuius gratia. Et non omnibus modis habēs: aqua aut ignis. ſicut neq; caro / neq; viſcera. his autem adhuc magis: facies & manus. Omnia autem: ſunt terminata opere. omnia enim quæ poſſunt facere ſuum opus: vere ſunt. vt oculus ſi videt. quod autem non poteſt: æquiuoce. vt mortuus / aut lapideus. neq; enim ſerra lignea: niſi vt imago. Sic igitur & caro: ſed opus ipſius / minus palam eſt quam quod linguæ. ſimiliter autem & ignis. ſed adhuc forte minus manifeſtum naturaliter: quā carnis opus. ſimiliter autem & quæ in plantis ſunt: & inanimata / velut æs & argentum. omnia enim potentia quadam ſunt aut faciendi aut patiendi / ſicut & caro & neruus: ſed rationes ipſorū non certæ.

90 ℭ Quare quando exiſtunt / & quādo nō: nō facile eſt perſpicere / niſi valde deperditū fuerit / & figuræ ſolæ fuerint reliquæ. velut

Vatablus

ſcit. Nam ex elementis / ſimilaria cōſtāt: ex ſimilaribus autē vt materia integra naturæ opera cōficiuntur. Atque omnia ſunt: vt e materia quidem / ex hiſce quæ dicta ſunt. vt autem ſecūdum eſſentiam: ratione. ℭ Hoc autem: ſemper magis apertum in poſterioribus eſt / & omnino hiſce quę vt inſtrumenta ſunt / & alicuius gratia. Nam q: emortuus homo æquiuoce homo ſit: cōſtat magis. Perinde ergo emortui hominis manus / æquiuoce manus dicitur: atque ſi vel lapideæ tibiæ / tibiæ dicantur. nam & hæ quoque: velut inſtrumenta quædam eſſe videntur. At eiuſmodi / in carne & oſſe minus aperta ſunt: & adhuc in igne & aqua minus. Nam vbi materiæ plurimū exiſtit: ibi id gratia cuius quippiam factū ſit / minime cōſtat. Perinde enim euenit: atque ſi extrema ſumantur. nam materies nihil aliud eſt q̄ materies: eſſentia / q̄ ratio. quę inter hæc media ſunt: vt quodq; prope eſt. quādo & horū qdlibet: alicuius gratia exiſtit. Quinetiam non quouis modo habet: aqua aut ignis. ſicuti nec caro / nec viſcera. adhuc autē magis: manus & facies. Sed ſuo munere ac officio definita ſunt: vniuerſa. nam quæ ſuo fungi munere queunt: ſingula vere ſunt. vt oculus ſi cernat. quæ vero nequeunt: ęquiuoce. vt emortuus lapideuſve oculus. non enim ſerra lignea: præterquam ſerræ imago ac effigies exiſtit. Sic & caro: verum eius officium minus q̄ linguæ dilucidum eſt. Sic & ignis. ſed adhuc forſitan minus eius quam carnis officiū naturaliter innoteſcit. Sic & plātarum partes: & inanima / vt æs atq; argētū. Cūcta nāq; facultate quadā aut agēdi aut patiēdi ſūt / vti caro ac neruus: ſed rationes eorū nequaq̄ ad vnguē perſpectæ ſunt. ℭ Quare quādo ſint & quādo nō ſint / nō eſt facile diſcernere: niſi admodū deprauata ſint / & figura ſola reliqua ſit. Cuiuſmodi ſūt: vetuſta illa ca

dauera quæ in capſulis adſerua-ta in cinerē ſubito vertuntur.nec-non fructus admodū inueterati: qui figura tātummodo / non etiā ſenſu fructus eſſe videntur. item q̄ lacte coacto cōſtāt. Tales igitur partes: calore ac frigore & eorum motionibus fieri contingit / cum caloris vi ac frigoris cogantur. eas autem intelligo quæ ſimila-res ſunt: vt carnē / oſſa / pilos / ner-uos / & quæcunq; ſunt eiuſmodi. omnes eni: differētijs hiſce quas prius diximus / tenſione ſcilicet / tractione / cōminutione / duritia / mollitie / & cæteris id genus diſtāt. Tales inq̄ partes: calore et frigo-re / & mixtis motibus fiūt. At diſſi-milares / quale eſt caput / aut ma-nus / aut pes: ex illis cōſtitutæ ne-mini videbūtur. ſed ſicuti frigoris & caloris motio vt es argētū ve fi-at cauſa eſt / vt vero ſerra aut phi-ala aut arca nō item / ſed hic ars illic autem natura aut alia quædā cauſa eſt: ſic & vt illæ fiāt / in cau-ſa eſſe putabitur. Cum igitur iam ſit oſtenſum cuius ſimilariū q̄dq; generis ſit: de vnoquoq; quid ſit / verbi cauſa quid ſanguis / aut ca-ro / aut genitale ſemen / & aliorū quodq; ſumamus oportet. Tunc enī cur quodq; ſit / & quid ſit ſci-mus: cū materiam aut rationē / ſed maxime cum vtramq; / & vn-de ſit motionis exordium / cogno-ſcimus. Quibus elucidatis: pari modo de diſſimilaribus / & denīq; hiſce quæ ex eis conſtant / vt ho-mine / plāta / & cæteris id genus: contemplandum videtur.

¶ Quarti libri Meteorologi-corū Ariſtotelis / Fran-ciſco Vatablo in-terprete: fi-nis.

inueteratorum mortuorū corpora quæ ſubito cinis fiunt in ſepulchris. & fru-ctus ſolum figura / ſecundum ſenſum autem non: videtur / inueterati valde. et quæ ex lacte coagulantur. Tales igitur partes: caliditate & frigiditate & harū motibus cōtingit fieri / coagulatas ca-lido & frigido. dico autē quæcunq; ho-mœomerę: vt carnē / os / pilos / neruos & quęcunq; talia. omnes enī differūt pri-us dictis differentijs: tenſione / tractio-ne / cōminutione / duritie / mollitie / & a-lijs talibus. Hæ autem: a calido & fri-gido / & motibus fiūt mixtis. Cōſtitutę autem ex his: anomœomeræ nulli v-tique videbuntur / vt caput / aut ma-nus / aut pes. ſed: vt & fiendi æs quidē aut argentū cauſa frigiditas & caliditas & motus / ſerram autem aut phialam aut arcam non adhuc / ſed hic quidem ars / ibi autē natura vel alia aliqua cau-ſa. Quoniam igitur habemus cuius ge-neris vnūquodq; homœomerorū ſit: ac cipiendū ſecundū vnūquodq; quid eſt / vt quid ſanguis / aut caro / aut ſperma / et aliorum vnumquodq;. ſic enim ſcimus vnumquodq; propter quid & quid eſt: ſi materiam aut rationē habeamus ma xime autē cū ambo / & vnde ſit princi-pium motus. Manifeſtis autem his: ſi-militer anomœomera ſpeculari oporte bit / & tandē ex his conſtituta / vt homi-nem / plantam / & alia talia.

¶ Tralationis veteris quarti libri Meteorologicorum Ariſto-telis / ex græco reco-gnitæ: finis.

Tral.ve.ex græ.recog.

¶Tralatio vetus primi libri de ani-
ma Ariſtotelis ex græco recognita: ad
R.P.D. Guillermũ Briconnetũ Epi
ſcopum Meldenſem.

CAP.I. 1 BOnorũ & hono
rabiliũ notitiam
opinantes/ ma-
gis autem alte-
rã altera/ aut ſe-
cũdum certitudi
nẽ/ aut ex eo ꝙ
& meliorũ & mi
rabiliorum eſt:
propter vtraque
hæc/ animæ hiſtoriam rationabiliter
vtiqꝫ in primis ponemus. Videtur au-
tem & ad veritatem omnem: cognitio
ipſius multum conferre/ maxime au-
tem ad naturam. eſt enim: tanquam
principium animalium. Quærimus au
tem conſiderare & cognoſcere naturã
ipſius & ſubſtantiam: poſtea quæcun-
que accidũt circa ipſam/ quorum alia
quidem propriæ paſſiones videntur/
alia autem communes/ & animalibus
2 propter illam ineſſe. ¶Penitus autem
& omnino difficillimorum eſt: accipe-
re aliquam fidem de ipſa. Cum enim
ſit quæſtio communis & multis alijs
(dico autem eam quæ circa ſubſtan-
tiam/ & eam quæ quid eſt) fortaſſis
alicui videbitur vna quædam metho-
dus eſſe de omnibus de quibus volu-
mus cognoſcere ſubſtantiam/ ſicut &
eorum quæ ſecundum accidens pro-
priorum demonſtrationem. Quare:
quærẽdum vtiqꝫ erit methodum iſtã.
Si autem non eſt vna quædam & cõ-
munis methodus de eo quod quid
eſt: adhuc difficilior fit ipſa negocia-
tio. oportebit enim accipere circa vnũ-
quodqꝫ: quis modus. Si autẽ manife-
ſtũ ſit vtrũ demõſtratio aliqua ſit/ aut
diuiſio/ aut etiã aliqua alia methodus:

Argyropylus

¶ Ariſtotelis de anima liber pri-
mus/ ad Coſmã Medicem: inter-
prete Ioanne Argyropylo Byzan-
tio.

CVm omnẽ 1
ſciẽtiam rẽ
eſſe bonam
arbitremur
ac honora-
bilem/ et a-
liã alia ma-
gis ex eo ta
lẽ eſſe pute-
mus/ qa vel
exactior eſt/ vel rerũ eſt earũ quæ
magis præſtabiles magiſqꝫ ſũt ad-
mirabiles: ſcientiam animæ nimi
rum ob hæc vtraqꝫ non iniuria po
nendã in primis eſſe cenſemus. Vi 2
detur autem & ad veritatẽ omnẽ/
ipſius animæ cognitio vehemẽter
cõferre: & maxime ad ipſius natu-
ræ ſcientiã. eſt enim anima: qua-
ſi principiũ omniũ animaliũ. Atqꝫ 3
perſpicere cognoſcereqꝫ naturam
eius & ſubſtantiã quęrimus: dein-
de ea quę circa ipſã accidũt/ quorũ
quædã affectus ipſius eſſe proprij/
quædã animalibus etiã per ipſam
ineſſe competereqꝫ videntur. ¶Ve 4
rum enim omni ex parte atqꝫ om-
nino difficillimũ eſt: fidem aliquã
de ipſa tandem accipere. Nam cũ
hæc quæſtio cõmunis ſit etiam cũ
alijs rebus cõpluribus/ de ſubſtan
tia dico & quid eſt: vnus cuipiam
fortaſſe modus/ vna via quædam
eſſe videtur/ qua cognoſcere quid-
nam ſit vnaquęqꝫ poſſumus rerũ/
quarũ ſubſtãtiam percipere volu-
mus/ pinde atqꝫ modus vnus eſt
hiſce quo proprij rerũ demonſtrã-
tur affectus. Quapropter quæren-
dum eſt: quænam ſit illa via/ quis
ille modus vnus/ quo rerum ſub-
ſtãtiæ percipi poſſunt. Qꝫ ſi nõ v- 5
nus quidã atqꝫ cõmunis ſit ille mo
dus: lõge difficilior ipſa pertracta
tio fit. oportebit eni de vnaquaqꝫ
rerum accipere: quis ad vnãquãqꝫ
modus accõmodabit. Si vero pa-
teat illũ demõſtrationẽ vel diuiſio-
nẽ vel etiã quẽdã aliũ modũ eſſe:

complures inſuper difficultates er-
roreſq; emergunt in ijs exquiren-
dis e quibus vniuſcuiuſq; conficiē-
da eſt diffinitio. aliarum nanq; re-
rum/ alia principia ſunt: vt nume-
6 rorum ſuperficierumq;. Primū au-
tem fortaſſe neceſſariū eſt diuide-
re atq; accipere: in quonam gene-
rum collocetur / quidq; ſit anima.
vtrum ſit ſubſtantia : an in quali-
tate/ vel in quantitate vel in alio
quodam prædicamentorum gene-
re collocetur. Deinde perueſtigan-
dum eſt: vtrum eorū ſubeat ratio-
nem quæ potentia ſunt / an potti-
us quidam ſit actus. nō enim pa-
7 rum intereſſe videtur. Conſideran-
dum eſt præterea : ſi partibilis ſit
necne. & vtrum eiuſdem ſit ani-
ma ſpeciei omnis: necne. Et ſi nō
ſit eiuſdē ſpeciei: vtrū ſpecie tan-
tum an etiam genere differat. nūc
enim ij qui dicunt atq; quærūt de
anima: de humana tantum quæ-
8 rere perſcrutariq; videntur. At ca-
uendū eſt ne nos prætereat: vtrū
vna ſit eius ratio vt animalis / an
vniuſcuiuſq; ſit alia ratio / vt equi/
canis/ hominis / dei. Animal autē
vniuerſale: aut nihil eſt/ aut poſte-
rius eſt/ & quicquid itidē aliud cō-
9 muniter prędicatur. Pręterea ſi nō
plures ſint animę/ ſed partes: vtrū
animam totam / an partes quære-
re prius oporteat. Difficile autem
eſt id quoq; determinare : quænā
inquam partes a quibus diuerſæ
10 ſint. Et vtrū ipſas partes / an ipſa-
rū partiū operationes prius quæ-
rere perſcrutariq; oporteat: ceu in-
telligere an intellectiuū /& ſentire
an ſenſitiuū / & eodē modo de cæ-
teris. Q; ſi operationes ſint exqui-
rēdę prius: rurſus profecto quiſpiā
dubitabit/ ſi oppoſita prius ſint i-
quirenda / vt ſenſibile prius q̃ ſen-
ſitiuū / & intelligibile q̃ intellecti-
11 uum. Non ſolū autem ipſius quid
eſt cognitio / conferre videtur ad
perſpiciendas eorum cauſas quæ
ſubſtātijs accidunt / vt in Mathe-
maticis confert quid eſt rectum /&
quid curuū / vel quid linea / quid ſu-
perficies ad cognoſcendū quot re-
ctis anguli trianguli ſunt æquales

adhuc multas habet dubitationes &
errores ex quibus oportet quærere. a-
lia enim aliorum principia: ſicut nume-
rorum & planorum. Primum autē for-
taſſis neceſſarium eſt diuidere : in quo
generum/ & quid ſit. dico autem/ vtrū
hoc aliquid & ſubſtantia ſit: an quali-
tas/ aut quantitas/ aut etiam quoddā
aliud diuiſorum prædicamentorum.
Adhuc autem: vtrum eorū quæ in po-
tentia ſunt/ an magis entelechia quæ-
dam ſit. differt enim: non paruum ali-
quid. Conſiderandū autem: & ſi par-
tibilis ſit/ an impartibilis. & vtrum ſit
ſimilis ſpeciei omnis anima: an non. Si
autem non ſimilis ſpeciei: vtrum ſpecie
differant / an genere. nunc enim di-
centes & quærentes de anima : de hu-
mana ſolū videntur intendere. Cauen-
dum autem eſt : vt non lateat vtrum
vna ratio ipſius eſt/ ſicut animalis / an
ſecundum vnūquodq; altera/ vt equi/
canis/ hominis/ dei. Animal autē vni-
uerſale: aut nichil eſt/ aut poſterius/ ſi-
militer autem & ſi quod cōmune aliud
prædicetur. Amplius autem ſi nō mul-
tæ animæ / ſed partes : vtrum oportet
quærere prius totā animā / an partes.
Difficile autē: et harum determinare
quales aptæ natæ ſint alteræ abinui-
cē eſſe. Et vtrū partes oportet quęrere
prius: an opera ipſarū. vt intelligere/ an
intellectum : & ſentire / an ſenſitiuum.
ſimiliter autem : & in alijs. Si autem
opera prius: iterum vtiq; dubitabit ali-
quis/ ſi obiecta prius his quærendū. ſi-
cut ſenſibile/ ſenſitiuo : & intelligibile/
intellectiuo. Videtur autem nō ſolum
quod quid eſt cognoſcere/ vtile eſſe ad
cognoſcendas cauſas accidentium ſub-
ſtantijs/ ſicut in Mathematicis quid re-
ctum/ & quid obliquū / & quid linea/
& planum ad cognoſcendum quot re-
ctis trianguli anguli ſunt æquales: ſed

1

Tral.ve.ex græ.recog.

& econtrario accidentia conferunt ſe-
cundum magnam partem ad cogno-
ſcendum quod quid eſt. Cum enim
habemus reddere ſecundum phanta-
ſiā de accidentibus/ aut omnibus/ aut
pluribus: tunc & de ſubſtantia habe-
bimus dicere aliquid q̄optime. omnis
enim demonſtrationis principium: eſt
3 quod quid eſt. ¶Quare ſecundū quaſ
cunq; diffinitiones non contingit acci-
dētia cognoſcere/ ſed neq; cōiectare de
ipſis facile: manifeſtū ꝙ dialectice di-
ctæ ſunt & vane/omnes. Dubitationē
autē habēt & paſſiones animæ: vtrum
ſint omnes cōmunes & habētis/ an ſit
aliqua & ipſius animę propria.hoc eni
accipere quidē neceſſarium eſt: nō au
tem facile. Videtur autē plurimorum
nullum ſine corpore pati/ neq; agere:
vt iraſci/ confidere/ deſyderare/ om-
nino ſentire.Maxime autem aſſimila-
tur proprio: intelligere. Si autē eſt &
hoc phantaſia quædam/ aut non ſine
phantaſia: nō continget vtiq; hoc ſine
corpore eſſe.Si igitur eſt aliquod ani-
mæ operum aut paſſionum propriū:
continget vtiq; ipſam ſeparari. Si vero
nullū eſt propriū ipſius: non vtiq; erit
ſeparabilis.ſed: ſicut recto inquantū re
ctū multa accidūt/ vt tangere æneam
ſphærā ſecundum punctum/ nō tamē
tanget hoc/ ſeparatū ipſum rectū.inſe
parabile eni. ſiquidem: ſemper cū cor-
pore quodā eſt.Videtur autē & animę
paſſiones oēs eſſe cū corpore: ira/ mā-
ſuetudo/timor/miſericordia/cōfidētia/
adhuc gaudiū/ & amare & odire. ſi-
mul eni cū his: patitur aliquid corpus.
Indicat autē: aliquādo quidē a validis
& manifeſtis paſſionibus accidētibus
nichil exacerbari aut timere/ aliquādo
autē & a paruis et debilibus moueri/
cum accenditur corpus & ſe habet ſic
vt cū iraſcitur. Adhuc autē magis hoc

Argyropylus

(nam ipſum quid eſt: omnis eſt
principiū demōſtrationis) ſed ecō
uerſo etiam accidentia magnā aſ-
ferunt opē ad illud percipiēdum.
Nam cum per imaginationem de
accidētibusa ut omnibus aut plu-
ribus reddere poſſumus: tum ali-
quid etiā de ſubſtātia dicere pote-
rimus optime. ¶Quare patet eas
omneis diffinitiones/ differēdi mo
do vaneq; dictas & aſſignatas eſ-
ſe: quibus non fit/ vt accidentia
percipiantur/aut de ipſis cōiectu-
ra facilis habeatur. Eſt etiā de affe 12
ctibus animæ dubitatio: vtrū om
nes cōmunes ſint cū eo quod ha-
bet animam/ an ſit & ipſius ani-
mæ proprius aliquis. hoc eni ipſū
accipere quidē neceſſarium eſt: nō
tamē accipi facile poteſt. Atq; plu
rimi ſunt/ quorū ſine corpore nul-
lum aut agere aut pati videtur: vt
iraſci/ confidere/ cupere/ omnino
ſentire. Maxime autem ipſum in-
telligere: proprio ſimile eſt. Qꝛ ſi
hoc etiā imaginatio ſit quædam/
aut ſine imaginatione non ſit: nec
iſtud eſſe ſine corpore poteſt.Si igi 13
tur operationū animę vel affectuū
aliquis proprius ſit ipſius: fieri po
teſt vt ipſa anima ſeparetur. Sin
vero nullus ſit eius proprius: non
ſeparabilis eſt. ſed eſt de ipſa per-
inde atq; de recto: cui multa qui-
dē vt rectū eſt cōpetūt/ veluti pun
cto pilā ęneā tangere/ non tamen
ipſum vnq̄ ſeparatum tanget. eſt
eni inſeparabile. quippe cū: ſem-
per aliquo cū corpore ſit. Vidētur 14
autē & omnes affectus animæ cū
corpore eſſe: ira/ manſuetudo/ ti-
mor/ miſericordia/ cōfidētia/ gau
diū/ odiū deniq; atq; amor. nam
vna cum his: ipſum corpus aliq̄d
patitur. Quod quidē ita eſſe: ex eo
patet. interdū enim non iraſcun-
tur/ neq; timent: etiam ſi ſe vehe
mētes ipſis manifeſtæve cauſæ of-
ferant. interdum a paruis quibuſ-
dam mouentur atq; exiguis: ſi fer
uet concitaturq; corpus/ & perin-
de ſe habet atq; cum afficitur ira.
Hoc magis ex eo patet: quia nō-
nulli nulla re penitus accidente
quæ quidem poſſit terrere/ nulloq;

Argyropylus

ímminẽte periculo / vt iȷ qui me-
tuũt / pturbãtur ac afficiũtur timo-
15 re. ℂ Quæ ſi ita ſint: patet affe-
ctus / rationes eſſe materiales. qua
re: & diffinitiones ipſorũ ſunt ta-
les. Iraſci namq;: motus quidam
talis eſt corporis / aut partis / aut
potentiæ / ab hoc huius gratia. Ic-
circo / Naturalis eſt: de anima vel
16 omni vel tali conſiderare. Diuer
ſo autẽ modo Naturalis et Diſſe-
rendi artifex: vnũquodq; ipſorũ
diffiniet. Nã alter: iram / appeti-
tionẽ eſſe dicet doloris viciſſim ad
uerſario inferendi / aut aliquid ta-
le. Alter: ſãguinis aut caloris eius
qui circa cor eſt / feruorẽ ebullitio-
nẽve. Atq; alter / materiẽ: alter /
formam hoc pacto reddit et rati-
onẽ. Hæc eni / eſt ratio rei: quã ne
ceſſe eſt ſi fuerit / in tali materia eſ
ſe. ſic eni: et domus aſſignari dif-
finitio ſolet. Nã quidam / talẽ eius
rationem aſſignat: eſſe dicens te-
gmentum quod quidẽ prohibere
propulſareq; poteſt icõmoditates
eas quæ tũ a ventis / tum ab im-
bribus / tum etiã ab æſtu fieri eue
nireq; ſolent. Quidã: dicit lapides
eſſe lateres atq; ligna. At alius: for
mã in hiſce ponit / horũ dicendo
gratia. Quis igitur iſtorũ eſt Natu
ralis? isne qui materiã aſſignat /
et rationem ignorat: an is qui ſo-
lã rationẽ reddit / et materiã ipſã
omittit? an is potius qui vtramq;
cõplectitur? At illorũ vterq; quis
17 eſt. Atenim cõſtat neminem eſſe /
qui circa materię verſetur affectus
non ſeparabiles / et vt nõ ſepara-
biles ſunt: præter ipſum Philoſo-
phum naturalẽ. Etenim: Natura-
lis circa omnia ea verſatur / quæ
talis corporis taliſq; materiei ſũt
operationes atq; affectus. circa au
tẽ ea quæ talia nõ ſunt: nõ Natu-
ralis / ſed alius ſolet verſari. Atq;
de nõnullis quidẽ cõſiderat / ſi for
te fuerit artifex: faber inquam / vel
medicus. De his autem quę ſepa
rabilia quidẽ non ſunt / attamen
non vt affectus corporis talis / ſed
abſtractione ſumũtur: Mathema
ticus. At ea quæ ſunt ſeparata / &
vt talia ſunt: ipſe primus Philo-

Tral. ve. ex græ. recog.

manifeſtum. nullo enim terribili im-
minente: in paſſionibus fiunt iȷs quæ
timentis. ℂ Si autem ſic habet: ma- 4
nifeſtum quod paſſiones / rationes in
materia ſunt. quare: termini tales.
Vt iraſci: motus quidam exiſtit talis
corporis / aut partis / aut potentiæ /
ab hoc gratia huius. Et propter hæc:
iam Phyſici eſt conſiderare de ani-
ma / aut omni / aut huiuſmodi. Dif-
ferenter autem diffiniet Phyſicus &
Dialecticus: vnumquodq; ipſorum. vt
ira quid eſt? Hic enim: appetitum re-
contriſtationis / aut aliquid huiuſmo-
di. ille autem: feruorem ſanguinis aut
calidi circa cor. Horum autem alius
quidem / aſſignat materiã: alius vero /
ſpeciem & rationẽ. Ratio enim: ſpeci
es rei. neceſſe eſt autẽ: hãc eſſe in ma
teria huiuſmodi / ſi erit. Sicut domus
hæc quidẽ ratio talis fuerit: ꝙ operi-
mentum prohibens corruptionẽ a vẽ-
tis & imbribus & caumatibus. hæc
autem: dicit lapides & lateres & li-
gna. alia vero: in his ſpeciem / pro-
pter iſta. Quis igitur Phyſicus: ho-
rum? vtrum qui circa materiam / ra-
tionem autem ignorans: an qui cir-
ca rationem ſolum? an magis qui
ex vtriſque? Illorum autem vterque
aliquis: aut non eſt aliquis qui circa
paſſiones materiæ non ſeparabiles /
neque inquantum non ſeparabiles.
Sed Phyſicus: circa omnes quæcun-
que talis corporis & huiuſmodi mate
riæ operationes & paſſiones ſũt. Cir-
ca quaſcunque autem non ſunt hu-
iuſmodi: alius. Et circa aliquas qui-
dem eſt artifex ſi fuerit: vt faber aut
medicus. Ipſarum autem non ſepara
bilium quidem / inquantum autem nõ
talis corporis paſſiones / ſed ex remo-
tione: Mathematicus. Secundum au-
tem quod ſeparatæ: primus Philo-

Argyropylus

tinet contrahente corpora compri-
menteve / ac extrudēte figuras eas
quę præbēt animalibus motū / quia
nec ipſę vnquam quieſcunt: ſuccur
ſum auxiliūqꝫ reſpiratione fieri di-
cunt / ingredientibus alijs figuris ſi
milibus / quæ quidem egredi prohi
bent ipſas quæ animalibus inſunt /
id repellendo quod contrahit atqꝫ
premit / & eouſqꝫ viuere animalia
22 quouſqꝫ id facere poſſunt. Videtur
autem & id quod a nōnullis Pytha
goricis dicitur: eandem habere ſen
tentiam. Quidam enim ipſorum /
ea corpuſcula quæ agitantur in ae-
re / quidā id quod illa mouet ac agi
tat / animā eſſe dixerūt: propterea
ꝙ cōtinue moueri videētur / etiam ſi
nullus ventus penitus afflet. Eo-
dem feruntur & ij: qui dicunt ani-
mā id eſſe quod ſeipſum agitat mo
tu. etenim omnes ij motū videētur
putaſſe maxime proprium eſſe ani-
mæ: & alia quidem vniuerſa per a-
nimam / hanc autem a ſeipſa mo-
ueri. quia nihil videbant mouere:
23 quod non moueatur & ipſum. Si-
militer & Anaxagoras id quod mo
uet / animam eſſe dicit: et ſi quis a-
lius cenſuit vniuerſum / mentē mo
uiſſe. non tamen perinde penitus
atqꝫ Democritus. Is enim: animam
& intellectum ſimpliciter idem eſſe
putauit. etenim: id quod videtur /
verum eſſe dicebat. Quocirca recte
dixiſſe inquit Homerū: Hectora ia
cere alia ſapientē. Nō igitur vt po-
tentia quadam circa veritatem / vti
tur mente ac intellectu: ſed idem eſ
24 ſe animam dicit & intellectū. Ana-
xagoras autem: minus de ipſis ex-
planat. multis enim in locis: boni
rectiqꝫ mētē cauſam eſſe dicit. alibi
autē: animā / ipſā mētē eſſe aſſerit.
nam animalibus vniuerſis / tā par-
uis ꝙ̄ magnis / tā pręſtabilibus ꝙ̄ mi
nus etiā præſtabilibus mentē ineſ-
ſe: dicit. At ea mens tamen et in-
tellectus cui prudētia tribuitur: nō
vniuerſis ſimiliter animalibus / qn-
etiā neqꝫ cunctis hominibus ineſſe
videtur. Omnes igitur ij qui ad a-
nimantis reſpexere motū: maxime
motiuū / animā eſſe putarūt. At qui
cognitionem animaduerterūt ipſi-

Tral. ve. ex græ. recog.

tinet corpora / et extrudēte figuras pręben-
tes animalibus motū / ex eo ꝙ non
eſt ipſas quieſcere vnꝙ̄: auxilium fieri
deforis ingredientibus alijs huiuſmodi
in reſpirādo. prohibere enī has & quæ
inſūt animalibus ſegregari / ſimul pro-
hibentes conſtringens & comprimens.
& viuere autem: ꝙ̄diu poſſunt hoc face
re. Videtur autē & a Pythagoreis di- Pythagorei
ctum: eandē habere intelligentiā. Di-
xerūt enī quidā ipſorū: animā eſſe quę
ſunt in aere deciſiones. alij autem: has
mouens. De his autem dictū eſt: pro-
pterea ꝙ cōtinue videntur moueri / etiā
ſi ſit trāquillitas nimia. In idē autē fe-
rūtur: & quicunqꝫ dicūt animā eſſe qđ
ſeipſum mouet. Videntur autem hi om
nes / exiſtimaſſe motū maxime propriū
eſſe animæ: & alia quidē omnia moue
ri propter animā. ipſam autē / a ſeipſa:
propterea ꝙ nichil vidēt mouēs quod
nō & ipſū moueatur. Similiter autē &
Anaxagoras animā dicit eſſe mouen- Anaxagoras
tē: & ſi quis alius dixit ꝙ totū mouit
intellectus. nō tamē penitus ſicut De- Democritus
mocritus. Is enim: ſimpliciter dicit idē
eſſe animā & itellectū. verū eni eſſe: qđ
videtur. Vnde bene feciſſe Homerū: Homerus
ꝙ Hector iacet aliud ſapiēs. Nō itaqꝫ
vtitur intellectu / tanꝙ̄ potētia quadā
circa veritatē: ſed idē dicit animā & in-
tellectū. Anaxagoras autē: minus cer-
tificat de ipſis. multis enī in locis: cau-
ſā eius quod bene & recte / dicit intelle
ctū. alibi autē: intellectū ipſū eſſe ani-
mā. in oībus enī ipſum ineſſe animali-
bus: magnis & paruis / & honorabili-
bus & inhonorabilioribus. Nō videtur
autē ſecūdū prudētiā dictus itellectus
oībus ſimiliter ineſſe animalibus: ſed
neqꝫ hominibus oībus. Quicūqꝫ igitur
ad id ꝙ mouetur animatum aſpexe-
rūt: hi maxime motiuum opinati ſunt
animam eſſe. Quicunqꝫ autem ad id ꝙ

Tral.ve.ex græ.recog.

cognoſcit & ſentit ea quæ ſunt: iſti di
cunt animam eſſe principia. qui qui-
dem plura faciunt / hæc: qui vero v-
Empedocles num/ hoc. Sicut Empedocles quidem
ex elementis omnibus: eſſe autem &
vnumquodq; horum/ animam. ſic di-
cens. Terra quidem terram cognoſci-
mus/aqua autem aquam: Aethere ve-
ro æthera diuum. ſed igne ignẽ mani-
feſtum: Concordiam autem concor-
dia/ diſcordiã vero diſcordia triſti. Eo-
Plato dem autem modo & Plato in Timęo:
animam facit ex elementis. cognoſci e-
nim ſimile: ſimili. res autem: ex prin-
cipijs eſſe. Similiter autem & in ijs
quæ de Philoſophia dicuntur/ deter-
minatum eſt: ipſum quidem animal
ex ipſius vnius idea / & ex prima lon-
gitudine & latitudine & altitudine. a-
lia autem: ſimili modo. Adhuc autẽ &
aliter/ intellectũ quidẽ ipſũ vnũ: ſciẽtiã
autẽ ipſa duo. vnice enim ad vnũ. pla-
ni autem numerũ/ opinionem: ſenſum
vero/ eũ qui ſolidi. numeri enĩ: ſpecies
ipſæ & principia entiũ dicebantur. ſũt
autẽ: ex elementis. Iudicãtur autẽ res:
aliæ quidẽ intellectu/ aliæ vero ſciẽtia/
aliæ autẽ opinione/ aliæ vero ſenſu. Spe
cies autẽ rerũ: numeri hi. Quoniã autẽ
& motiuũ videbatur anima eſſe & co-
gnoſcitiuũ: ſic quidã cõplexi ſunt ex v-
triſq;/ enunciantes animã eſſe numerũ
mouentẽ ſeipſũ. Differũt autẽ de prin
cipijs/ quę & quot ſũt: maxime q̃dẽ q̃
corporea faciũt ab ijs q̃ ĩcorporea. ab
ijs autẽ: q̃ miſcẽt/ & ab vtriſq; pricipia
enũciãt. Differũt autẽ: & circa multi-
tudinẽ. hi enĩ/ vnũ: illi vero/ plura di
cunt. Conſequẽter autẽ ad hæc: & ani-
mã aſſignãt. motiuũ enim: ſecundũ na-
turã / primorũ exiſtimauerũt nõ irrati-
onabiliter. Vnde quibuſdã viſum eſt:
ignem eſſe. etenim hic/ partibus ſubti-
liſſimus eſt: & maxime elementorum

Argyropylus

us/ac ſenſum quibus res cognoſcit
& ſentit: ij dicunt animã ipſã/ prin
cipia rerum eſſe. At qui plura prin-
cipia faciũt/ hæc ipſa: qui vero v-
num/ idipſum animã eſſe cenſent.
Empedocles enĩ ex elementis qui-
dem vniuerſis ipſam conſtare cen-
ſet: tamẽ & vnumquodq; iſtorum
animam eſſe putat. Dicit enim.
» Terram nam terra/ limpha cogno
» ſcimus vndam: Aetheraq; æthere.
» ſane ignis dignoſcitur igne. Sic &
» amore amor: ac triſti diſcordia lite.
Eodẽ & Plato modo: animam in 26
Timæo ex elementis conſtare cen
ſet. ſimili nanq; / eius quoq; ſen-
tẽtia/ cognoſcitur ſimile: & res ipſę
ex principijs ſunt. Similiter deter-
minatũ eſt ab eodẽ & in hiſce quę
de Philoſophia dicuntur: animal
quidẽ ipſũ ex ipſius vnius idea for
maue/ & ex longitudine prima &
latitudine profunditateve cõſtare.
cætera vero: ſimili modo. Inſuper 27
& alio pacto/ intellectũ quidem/ eſ
ſe vnum ipſum: ipſa vero duo/ ſciẽ
tiã. eſt enim ipſa: tantũ ad vnum
proceſſio. Superficiei præterea nu-
merũ/ opinionẽ: ſolidi/ ſenſum. nã
numeri quidẽ: formę ipſę & princi
pia dicebãtur. ſunt autẽ: ex elemẽ
tis. Res vero: partim itellectu/ par-
tim ſciẽtia/ partim opinione/ par-
tim ſẽſu diiudicãtur ac diſcernunt.
atq; hi numeri: formæ ſũt rerũ. Cũ 28
autẽ anima motiuũ & cognitiuum
ſit: quidã vtrũq; cõplexi ſunt/ atq;
animã numerũ eſſe ſeipſũ mouẽtẽ
aſſeruerũt. oẽs tamẽ de principijs
quæ & quot ſunt: inter ſeſe diſſen-
tire videntur. atq; maxime quidẽ
ij qui corporea putant eſſe: ab hiſ-
ce diſſentiunt qui incorporea po-
nunt. minus autẽ: ab ijs qui cõpo-
ſuerunt/ & ex vtriſq; principia rerũ
aſſignauerũt. Diſſentiũt etiã: & de
multitudine eorundẽ. quidã enĩ/
vnũ: quidã/ plura principia dicũt
eſſe. Atq; vt de principijs ſenſerũt: 29
ſic de anima etiã determinauerũt.
nõ enĩ abeſt a ratione: in primorũ
natura mouẽdi cauſam collocare.
Quapropter: ignis quibuſdã eſſe vi
detur. is enĩ ſubtiliſſimarũ eſt par-
tiũ: et lõge magis q̃ elemẽta cęte-

ra incorporeus. mouetur inſuper:
30 et cętera primo mouer. Democri-
tus autē & ſubtilius dixit: cum aſ
ſignauit cur eſt iſtorum vtrumq;.
dixit enim: animā quidē mentēq;
idem eſſe. hoc autē: ex ipſis pri-
mis atq; īdiuiſibilibus corporibus
eſſe. Atq; ob partiū quidem ſubti-
litatem / mouere: ob figurā vero /
moueri. figurarū autem omnium
mobiliſſimam / figurā rotundam
aſſerit / talemque eſſe intellectum
31 & ignem. At Anaxagoras videtur
quidem aliud animā / aliud intelle
ctū mentēve dicere: queādmodū
& antea diximus. vtitur tamē v-
triſq;: perinde atq; vna natura. Ve
rū: mentē principiū maxime om-
niū ponit. ſolā nanq; rerū omniū
ipſam: ſimplicē et nō miſtā & pu-
ram eſſe ſynceráq; dixit. Atq; eidē
principio hęc vtraq; tribuit / cogni
tionē inquā & motū: dicens vni-
32 uerſū mentē mouiſſe. Thales etiā
videtur ex hiſce q̃ tradita memo-
riæ ſunt: motiuū quoddā animā
ipſā eſſe putaſſe. ſiquidē dixit ma
gnetem habere animā: quia mo-
uet trahitq; ferrū. Diogenes autē /
ſicut et alij quidā / aerem ipſam cē
ſuit eſſe: hūc ſubtiliſſimæ ſubſtan-
tię / rerumq; principiū eſſe putans.
Iccirco: cognoſcere atq; mouere /
animam dixit. hoc quidē cogno-
ſcere / quo primū eſt et ex hoc ipſo
cætera conſtant: hoc autē eſſe mo
tiuum / quo ſubtiliſſimum eſt. He-
raclitus quoq;: principium ait ani
mam eſſe. quippe cum exhalatio-
nem eſſe / ex qua cætera dicit con-
ſtare / et maxime incorporeū eſſe /
et ſemper fluere: dicat. atq; id qđ
mouetur eo quod motu cietur co
gnoſci: cōſtat. Moueri autem res
vniuerſas: et ipſe / et alij complu
res arbitrabantur. Simili modo et
Alcmęon: de anima putaſſe vide-
tur. Dicit enim: ipſam immortalē
eſſe / ex eo quia ſimilis ipſis īmor-
talibus eſt. qđ quidē ideo dixit ipſi
cōpetere: qa ſemper mouetur. mo
uētur enī et res oēs diuinę cōtinue
ſemp: luna inq̄ / ſol / ſtellæ / totūq;
cœlum. Quidā et magis importu
ni / animam aquā eſſe dixerūt: vt

incorporeus. adhuc autem mouetur:
& mouet alia primo. Democritus au- Democritus
tem elegātius dixit: enuncians propter
quid vtrumq; horū. animā enim & in-
tellectū: eſſe idē. iſtud autē: ex primis &
indiuiſibilibus corporibus. Motiuū au
tē & mobile: propter ſubtilitatē parti-
um / & figuram. figurarum autem / facile
mobiliſſimam: ſphæricam dicit. huiuſ-
modi autem eſſe: intellectum & ignem.
Anaxagoras autē: videtur quidem ali- Anaxagoras
ud dicere animam & intellectum / ſi-
cut diximus prius. vtitur autem vtriſq;:
ſicut vna natura. Veruntamen: intelle-
ctū ponit principium maxime omniū.
ſolum enim dicit ipſum / eorū quæ ſūt:
ſimplicem eſſe & immiſtum & purum.
Aſſignat autem vtraque eidem princi-
pio / & cognoſcere & mouere: dicēs in-
tellectum mouiſſe omne. Videtur au-
tē memorant Thales ex ijs quę et: mo Thales
tiuum aliquid / animam opinari. ſiqui-
dē dixit lapidē animā habere: quoniā
ferrū mouet. Diogenes autem / ſicut & Diogenes
alij quidā / aerē: hunc opinatus omniū
ſubtiliſſimum eſſe / & principiū. & pro-
pter hoc: cognoſcere & mouere animā.
ſecundū ꝙ quidē primū eſt / & ex hoc
reliqua / cognoſcere: ſecundum ꝙ vero
ſubtiliſſimū eſt / motiuū eſſe. Heracli- Heraclitus
tus autem: principium eſſe dicit. ſiqui-
dē vaporē: ex quo alia conſtituit. & in-
corporaliſſimum vtiq; / & fluens ſem-
per. quod autem mouetur: eo quod
mouetur cognoſci. in motu autē eſſe /
quæ ſunt: & ille arbitrabatur / & multi.
Similiter autē his: & Alcmęon opina- Alcmæon
ri videtur de anima. Dicit enim ipſam
immortalem eſſe: propterea ꝙ aſſimila
tur immortalibus. hoc autē ineſſe ipſi:
tanq̄ ſemper motę. moueri autē & diui-
na omnia cōtinue ſemper: lunā / ſolem /
aſtra / & totū cœlū. Magis autē graui-
um quidā & aquam exiſtimauerunt: vt

Cap. 2

Tral. ve. ex græ. recog.

3 Hippon Hippon. ſuaderi autē videntur ex ge-
nitura: quoniam omnium humida eſt.
etenim redarguit/ ſanguinem dicentes
animam: quoniam genitura nō eſt ſan-
guis. hanc autem: eſſe primam animā.
Critias Alij autē ſanguinē/ quemadmodū Cri-
tias: ipſū ſentire/ animæ maxime pro-
priū opinantes. hoc autem ineſſe: pro-
pter naturā ſanguinis. Omnia enim ele
menta: iudicem acceperunt/ præter ter-
rā. hanc autem nullus protulit: niſi ali-
quis dixit ipſam ex omnibus elemētis
eſſe/ aut omnia. Diffiniūt autē omnes
animā: tribus (vt ita dixerim) motu/ ſen
ſu/ incorporeo. horū autē vnūquodq;:
reducitur ad principia. Vnde & ipſo co
gnoſcere diffinientes ipſam: aut elemē-
tū/ aut ex elementis faciūt/ dicentes ſi-
militer inuicem præter vnū. dicunt enī:
ſimile cognoſci ſimili. quoniā enim ani
ma omnia cognoſcit: conſtituūt eam ex
omnibus principijs. Quicūq; igitur vnā
aliquā dicūt cauſam/ & elemētū vnum:
& animā vnum ponūt/ vt ignē/ aut ae-
rem. Qui vero plura dicūt principia: &
Anaxagoras animam plura dicunt. Anaxagoras au
tē ſolus: impaſſibilē eſſe dicit intellectū/
& nichil commune vlli aliorū habere.
Huiuſmodi autē cū ſit/ quomodo co-
gnoſcit/ & propter quam cauſam: neq;
ille dixit/ neq; ex ijs quæ dicta ſunt cō
ſpicuū eſt. Quicunq; autē cōtrarietates
faciūt in principijs: & animā ex contra-
rijs conſtituunt. Quicūq; autem alterū
contrariorum vt calidum/ aut frigidū/
aut aliquid huiuſmodi aliud: & animā
ſimiliter vnū aliquod horū eſſe ponunt.
Vnde: et nomina cōſequūtur. qui quidē
calidū: dicentes propter hoc & τὸ ζῆν
.i. viuere nominatū eſſe. qui autem fri-
gidū: propter reſpirationē & refrigera
tionē vocari ψυχὴν .i. animā. Tradita
igitur de anima/ & propter quas cau-
ſas dicunt ſic: hæc ſunt. CAP. III.

Argyropylus

Hippo. qui quidem ad hanc ſen-
tentiā ratione ſeminis videtur eſ-
ſe cōpulſus: quia omniū ſemē hu
midum eſt. etenim: redarguit eos
qui ſanguinē animā aſſerūt/ quia
ſemē ſanguis nō eſt. hoc autē: pri
mā animā eſſe dicit. Sūt & qui ſā-
guinē ipſam eſſe dixerūt/ vt Cri-
tias: ſentire ipſū maxime propriū
animæ eſſe putātes. quod quidem
cōpetere propter naturā ſangui-
nis: crediderūt. Nā omnia elemen
ta/ præter terrā: iudicē habuerūt.
hāc autē nemo tribuit animæ: niſi
quis ipſā dixerit ex oībus elemētis
cōſtare/ aut oia eſſe. Vt igitur i ſu- 33
mā oia redigamus tribus/ his oēs
animā/ motu/ ſenſu/ incorporeoq;
diffiniunt; quorū vnūqdq; reducit
ad principia rerū/ vt patuit. Qua
propter & ij q̃ cognitione diffiniūt
animā: aut elementū/ aut ex ele-
mētis faciūt ipſam/ ſimiliter om-
nes præter vnū/ dicentes. Inquiūt
enī: ſimile ſimili ſibi cognoſci. atq;
cū vniuerſa cognoſcat ac pcipiat
anima; ex vniuerſis rerū pricipijs
ipſā cōſtare dicūt. Quibus igitur 34
placuit vnā cauſā/ elemētūq; vnū
ponere rerū: ij animā etiā vnū/ ve
lut ignem aut aerē eſſe ponūt. Qui
vero plura rebus pricipia tribuūt:
ij plura quoq; dicūt animā eſſe. So
lus autē Anaxagoras: mentē paſ-
ſione vacare dicit/ & nihil prorſus
cū cęteris habere cōmune. Verum
cum talis ſit/ quonā pacto cogno-
ſcat & quā ob cauſā: neq; ille dixit/
neq; ex dictis pſpici poteſt. At ve- 35
ro qui cōtrarietates in pricipijs fa-
ciūt: ij cōficiūt animā etiā ex cōtra
rijs. Qui vero tātū alterū ponunt
cōtrariorū/ calidū inq̄ aut frigidū/
aut aliqd aliud huiuſcemodi: ij ſi-
militer & animā vnū iſtorū aſſerūt
eſſe. Quapropter: & nomina ipſa
ſequūtur. nā ij q calidū eſſe dicūt:
inde inquiūt ipſū viuere ductū no
minatūq; fuiſſe. et ij rurſus qui fri-
gidū eſſe cēſent: animā inde nūcu
patā ob reſpirationē & refrigerati
onē aſſerūt eſſe. Hęc igitur ſunt q̃
de anima tradita ſūt a maioribus
noſtris: et hę ſūt cauſæ ob quas ſi
li talia de ipſa dixerūt. CAP. III.

36 COnſiderandum eſt au-
tem primum: de mo-
tu. Nam fortaſſe non
ſolũ falſum eſt/ ſubſtã
tiam animæ talem eſ-
ſe qualem ij dicũt qui animã id aſ-
ſerũt eſſe quod ſeipſum mouet aut
mouere poteſt: ſed etiam vnum id
eſſe quoddã videtur eorum quæ ne
queunt eſſe/ motũ inquã ipſi ineſſe
atq; cõpetere. Nõ neceſſariũ igitur
eſſe/ id omne moueri quod mouet:
olim iam diximus & probauimus.
37 Cũ autẽ omne qđ motu cietur du-
pliciter moueatur (aut eni per ali-
ud: aut per ſe mouetur. per aliud
autẽ id omne moueri dicimus: qđ
eſt in eo quod motu cietur/ vt na-
uigantes. hi nãq;: nõ perinde atq;
nauis mouentur. hæc eni per ſe mo
uetur: illi motu cientur/ quia ſunt
in eo quod motu cietur. qđ quidẽ
ita eſſe: patet in partibus. motus e-
nim proprius pedum: eſt ambula-
tio/ qua mouẽtur & homines. tunc
autẽ iſce motus non ineſt/ vt pa-
38 tet/ in nauigãtibus) cũ igitur id qđ
mouetur (vt diximus) bifariã dicat
moueri: cõſideremꝰ nũc oportet de
anima/ ſi per ſe moueatur motuſq;
particeps ſit. Cũ igitur quatuor ſint
motꝰ/ latio/ alteratio/ accretio/ atq;
decretio: aut iſtorũ vno/ aut pluri-
bus/ aut omnibus/ vt patet/ moue
bitur. Qꝫ ſi nõ per accidẽs mouea-
tur: natura ſane motus inerit ipſi.
at ſi hoc ſit: locus etiã eidẽ identi-
dẽ cõpetet. omnes eni iã dicti mo-
39 tus: in loco ſunt. Qꝫ ſi ſubſtãtia ſit
animę ſeipſam motu ciere: nõ per
accidẽs ierit ipſi motus/ vt ineſt al
bedini aut tricubito. mouẽtur enim
& ipſa: verũ per accidens. quippe
cũ: corpus id moueatur/ cui res ta
les inſũt. Quapropter: & locus nul
lus ipſorum eſt. at erit animæ ſi-
ne cõtrouerſia locus: ſi natura mo
40 tus particeps eſt. Præterea ſi natu-
ra motu cietur: vi quoq; moueri po
teſt. & ſi vi mouetur: & natura mo
ueri poteſt. Eodẽ modo: de quiete
quoq; dicere poſſumus. in hoc eni
natura res qeſcere ſolet: in qđ ſua-
pte natura mouet. i hoc pari modo
vi plane qeſcit: i qđ vi pulſa mouet.

COnſiderãdum autẽ: pri 7
mum quidem de motu.
fortaſſis enim nõ ſolum
falſũ eſt/ ſubſtantiã ipſi-
us huiuſmodi eſſe qua-
lem aiunt dicentes ani-
mã eſſe ipſum ſeipſum mouens aut po
tens mouere: ſed vnum quoddam im-
poſſibilium eſt/ ineſſe ipſi motum. Qꝫ
igitur non neceſſe ſit mouens & ipſum
moueri: prius dictũ eſt. Dupliciter au-
tem: mouetur omne. aut enim ſecundũ
alterũ: aut ſecũdum ſeipſum. Secundũ
alterũ autẽ dicimus: quæcũq; mouẽtur
ex eo quia ĩ eo ſũt qđ mouetur/ vt nau
tæ. nõ eni: ſimiliter mouẽtur naui. hæc
eni ſecũdũ ſeipſã mouet: illi autẽ ex eo
quia ſunt in eo qđ mouetur. Manifeſtũ
autẽ: in partibus eſt. proprius eni mo-
tus pedũ: ãbulatio eſt. hęc autẽ: & homi
nũ eſt. nõ ineſt autẽ nautis: tũc. Dupli-
citer itaq; dicto ipſo moueri: nũc inten
dimus de anima/ ſi per ſeipſam moue-
tur/ & participat motu. Quatuor autẽ
motus cũ ſint/ loci mutatio/ alteratio/
augmentũ/ & decrementum: aut ſecun
dũ vnũ horũ mouebitur/ aut ſecũdum
plures/ aut ſecũdũ omnes. Si vero mo-
uetur non ſecũdũ accidens: natura ine-
rit motus ipſi. ſi autem hoc: & locus.
omnes enim dicti motus: in loco ſunt.
Si autẽ eſt ſubſtãtia animæ mouere ſe-
ipſã: nõ ſcđm accidẽs ipſũ moueri ipſi
inerit/ ſicut albo & tricubito. mouẽtur
enim & hæc: ſed ſecundum accidẽs. cui
enim inſunt: mouetur illud corpus. Vn
de: non eſt locus ipſorum. animæ autẽ
erit: ſi quidem natura motu participat.
Amplius autem ſi natura mouetur/ &
violentia mouebitur: & ſi violentia/ &
natura. Eodem autẽ modo: ſe habet &
de quiete. in quod eni mouetur natura:
& quieſcit in hoc natura. in quod autẽ
violẽtia mouet: qeſcit & in hoc violẽtia.

Tral.ve.ex græ.recog.

Quales autẽ violẽti motus animæ erũt & quietes: neq; fingere volentibus facile eſt reddere. Amplius autẽ ſi quidem ſurſum mouebitur/ignis erit: ſi vero deorſum/terra. horũ autẽ corporum motus: hi. Eadẽ autẽ ratio: & de medijs. Quoniã autẽ videtur mouere corpus: rationabile eſt ijs mouere motibus/quibus & ipſa mouetur. Si autẽ hoc: & cõuertẽtibus eſt dicere verũ/ꝙ ſecũdũ quẽ corpus mouetur/eo & ipſa. corpus autem: mouetur ſecundũ loci mutationẽ. Quare & anima mouebitur ſicut corpus: aut tota/ aut ſecundũ partes tranſlata. Si autẽ hoc: & egreſſã iterũ ingredi cõtinget. ad hoc autẽ ſequetur: vt reſurgãt mortua animaliũ. Motu autẽ ſecundũ accidẽs: & ab altero mouebitur. pelletur eni vtiq; violẽtia: animal. Nõ oportet autẽ: cui a ſeipſo moueri ineſt ĩ ſubſtãtia/hoc ab alio moueri/niſi ſcđm accidẽs. ſicut neq; qđ ſcđm ſe bonũ aut ꝓpter ſeipſũ: hoc qđẽ ꝓpter aliud eſſe/ hoc autẽ alterius cauſa. Aĩam autẽ maxime dĩcet aliqs vtiq; a ſẽſibilibus moueri: ſi quidẽ mouet. At vero & ſi mouet ipſa ſeipſã: & ipſa mouebitur vtiq;. Quare quoniam omnis motus remotio eſt eius quod mouetur ſecũdum ꝙ mouetur: et anima remouebitur vtiq; a ſubſtantia/ niſi ſecundum accidens ſeipſam moueat. ſed eſt motus: ſubſtãtiæ ipſius per ſe. Quidam autem & mouere animã dicũt corpus ĩ quo eſt ſicut ipſa mouet: vt Democritus ſimiliter dicens Philippo Comœdiarum auctori. refert enim: Dędalũ/mobilem feciſſe ligneã Venerẽ infundẽdo argentũ fuſile. Similiter autẽ: & Democritus dicit. motas eni inquit indiuiſibiles ſphęras: propterea quod aptę natæ ſunt nũq̃ manere/contrahere & mouere corpus omne. Nos autẽ interrogabimus: ſi & qeſcere facit hoc idẽ. quomodo autẽ faciet hoc:

Democritus
Philippus
Comicus.
Dędalus

Argyropylus

At qui motus erunt animæ violen
ti quieteſve: neque ſi fingere volu-
mus/aſſignare facile poſſumus. At
vero ſi ſurſum mouebitur/ignis e-
rit: ſi deorſũ/terra. hiſce nanq; cor
poribus: hi motus cõpetunt. Eadẽ
eſt: & de medijs corporibus ratio.
Præterea cum videatur anima cor 41
pus mouere: rationi cõſentaneum
eſt ijs motibus ipſum mouere qui-
bus & ipſa mouetur. Qꝫ ſi id ſit: cõ
uertendo vere quoq; dicere poſſu-
mus/ eo ipſam motu cieri quo mo
uetur & corpus. at: latione corpus
mouetur. Quare mutabitur & ani-
ma perinde atq; corpus: & aut to-
ta/aut partibus locũ mutabit. Qꝫ ſi
id fieri poteſt: fieri quoq; poteſt vt
egreſſa/ rurſus corpus ingrediatur.
ex quo fiet: vt animalium ea quæ
mortem obierunt/ reſurgant. At e- 42
nim motu ꝑ accidẽs: ab alio quoq;
mouebitur. animal enim: vi pelli
poteſt. Non autem oportet cuius in
ſubſtantia ineſt a ſeipſo moueri: id
ab alio motu cieri/ niſi ꝑ accidẽs.
quemadmodum neq; quod per ſe
vel propter ſe bonum eſt: id per a-
liud oportet aut gratia cuiuſpiam
eſſe. Animam autem/ ſi mouetur: 43
a ſenſibilibus maxime quiſpiam di
cet moueri At vero ſi mouet ſe-
ipſam anima: & ipſa quoq; moue-
tur. Quarę cum omnis motus exi-
tus atq; remotio ſit eius quod mo-
tu cietur ea ratione qua motũ ſub-
it: anima nimirum ex ſubſtantia
dimouetur & exit/ niſi ſeipſam per
accidens moueat. at motus: vt in-
quiunt/ ſubſtãtiæ eſt ipſius per ſe.
Quidam autem aſſerunt animam 44
id corpus in quo eſt eodem moue-
re modo quo & ipſa mouetur: vt
Democritus qui quidem perinde
atq; Philippus Comicus dicit. ille
nanq; Dędalum ait: ligneã Vene-
rẽ cõfeciſſe quę motu mouebatur ar
gẽti viui qđ in illã infudit. Et De-
mocritus pari modo pilas indiuiſi-
biles ſecũ trahere corpus totũ/atq;
mouere dicit: ex eo qa nunq̃ ipſæ
quieſcunt ſuapte natura/ deſinũtq;
moueri. Nos autẽ ipſũ interrogabi
mus: ſi qerẽ etiã idipſũ faciat vnq̃.
At quonam pacto quietem faciet:

Argyropylus

difficile eſt dictu / vel potius dici
nõ poteſt. Omnino autem anima
non ſic mouere videtur animal vt
inquiunt ipſi: ſed electione quadã
45 intellectioneve. Eodem autẽ mo-
do Timæus etiam: animã corpus
mouere dicit. mouere enim ipſam
ex eo cẽſet atq; aſſerit corpus / q͠a
mouetur: propterea ꝙ ad ipſũ cõ-
nexa eſt. Ipſe enim dicit ex elemẽ
tis eam cõſtitutam: numeriſq; di-
ſtinctã ſonoris / vt inſitũ ſonorita-
tis atq; cõcentus habeat ſenſum.
& vt vniuerſũ feratur conſonis la-
tionibus: rectitudinem coegit atq;
flexit in circulũ. et cũ vnũ in du-
os diuiſiſſet circulos duobus in pũ
ctis coniunctos: rurſus vnũ in ſe-
ptẽ orbes diuiſit. quoniã lationes
ipſius cœli: motiones ſũt animę q-
46 bus ipſa mouetur. ¶ Primũ igitur
nõ recte dicit: animã magnitudi-
nẽ eſſe. nã animã vniuerſi talẽ ipſe
vult eſſe / qualis eſt ea q̃ mẽs & in-
tellectus vocatur: nõ qualis eſt ſen
ſitiua / nec qualis eſt ea quę eſt pri-
cipiũ cupiẽdi. quippe cũ: harum
motus nõ ſit / vt patet / conuerſio.
47 Intellectus autem: vnus eſt & cõ-
tinuus / perinde ac intellectio. In-
tellectio vero: eſt ipſius intellectus
conceptus. Sed hi: nimirum vnũ
hoc ſunt ꝙ alius deinceps poſt a-
lium eſt / vti numerus ſed non v-
ti magnitudo. Quocirca nec in-
tellectus hoc pacto continuus eſt:
ſed aut partibꝰ penitus vacat / aut
nõ eſt vt magnitudo cõtinuꝰ. Atq;
ſi magnitudo ſit: quonam pacto
quacunq; ſuarum intelliget parti-
um / ſiue illæ ſint magnitudines /
ſiue etiã puncta / ſi hæc quoq; par
tes appellare oporteat? Nã ſi pun
cto / pũcta vero ſunt infinita: nũq̃
pertrãſibit / vt patet. Sin magni-
tudine: ſępius / vel infinities idem
intelliget. At: videtur & ſemel in-
telligere poſſe. Qꝫ ſi ſat eſt quauis
partiũ tãgere: quid oportet aut or
be verſari / aut omnino magnitudi
48 nẽ ipſum habere? Qꝫ ſi neceſſe eſt
ipſũ intelligere toto tãgentẽ circu-
lo: quis eſt ipſarũ partium tactus?
Præterea: quonam pacto vel im-
partibili partibile / vel impartibile

Tral. ve. ex græ. recog.

difficile eſt / aut etiã impoſſibile dicere.
Omnino autẽ nõ ſic videtur anima mo
uere animal: ſed per volũtatẽ quandã
& intellectũ. Eodẽ autẽ modo & Ti- Timæus
mæus: phyſiologizat animam mouere
corpus. eo enim ꝙ mouetur ipſa / & cor
pus mouere: propterea ꝙ connexa eſt
ad ipſum. conſtitutam enim ex elemẽ-
tis: & diſpartitã ſecundum harmonicos
numeros / quatenus connaturalem ſen-
ſum harmoniæ habeat. & vt totũ fera-
tur cõſonãtibus lationibus: rectitudinẽ
in circulũ flexit. & cũ diuidẽdo fecit ex
vno / duos circulos dupliciter cõnexos:
iterũ vnũ diuiſit in ſeptẽ circulos. tanq̃
eſſet cœli lationes: animę motus. ¶ Pri- 8
mum igitur non bene eſt: dicere animã
magnitudinem eſſe. Eam enim quæ v-
niuerſi / talẽ eſſe vult: qualis eſt vocatus
intellectus. non enim qualis ſenſitiua
eſt: neq; qualis deſyderatiua. harũ eni
motus: nõ circulatio eſt. Intellectus au
tem: vnus & cõtinuus eſt / ſicut & intel-
lectio. intellectio autẽ: intelligentiæ. hę
autẽ: eo ꝙ conſequenter / vnũ ſicut nu-
merus / ſed non ſicut magnitudo. Qua-
propter neq; intellectus ſic cõtinuus eſt /
ſed aut impers / aut non ſicut magnitu-
do aliqua continuus. Qualiter enim in-
telliget / magnitudo cũ ſit: qualibet par
te ſua? parte autem: aut ſecundum ma
gnitudinem / aut ſecundum punctum /
ſi oportet & hoc partem dicere. Si igi-
tur ſecundum punctum / hæc autem in-
finita: manifeſtum eſt ꝙ nunq̃ pertrãſi-
bit. Si vero ſecundum magnitudinem:
ſæpe / aut infinities intelliget idem. vi-
detur autem: & ſemel contingere. Si au
tẽ ſufficiat qualibet partiũ tangere: q̄d
oportet circulo moueri / aut etiam õino
magnitudinẽ habere? Si aũt neceſſariũ
ĩtelligere toto circulo tangentẽ: quis eſt
partibus tactus? Amplius: quomodo
intelliget partibile imperti / aut impers

Tral.ve.ex græ.recog.

partibili.' Neceſſarium autē eſt: intel-
lectū eſſe circulū hunc.intellectus enim
motus/ intellectio: circuli autem/ circu-
latio. Si ergo intellectio / circulatio: &
intellectus vtiq; erit circulus/cuius hu-
iuſmodi circulatio intellectio . Semper
autem aliquid intelliget: ſiquidem per-
petua circulatio . Practicarum tamen
intellectionum: termini ſunt.omnes e-
nim: alterius cauſa ſūt. Speculatiuę au
tem : rationibus terminantur ſimiliter.
ratio autem omnis : diffinitio eſt / aut
demonſtratio. Demonſtrationes vero:
& a principio ſunt/ & habēt quodam-
modo finem ſyllogiſmum aut concluſi-
onem. Si autem non terminantur : ſed
non reflectuntur iterum in principium/
accipientes autem ſemper mediū & ex-
tremitatē recte ꝓcedūt.circulatio autē:
iterū in principiū reflectitur. Diffiniti-
ones autē omnes: finitæ ſunt. Amplius
autē/ ſi eadē circulatio ſępe fiat:oporte
bit ſępe intelligere idem. Adhuc autē:
& intellectio aſſimilatur cuidam quie-
ti & ſtatui magis q̃ motui. eodem au-
tē modo: & ſyllogiſmus. At vero neq;
beatum: quod non facile ſed violentū.
Si autem eſt motus ipſius non ſubſtan-
tia : præter naturam vtiq; mouebitur.
Laborioſū autē eſt & cōmiſtū eſſe cor-
pori non potens abſolui: et adhuc fu-
giendum . ſiquidem melius eſt intel-
lectui non cum corpore eſſe: quemad-
modum & conſuetum eſt dici/& mul-
tis placet. Immanifeſta autē eſt: & cur
circulariter fertur cœlum cauſa. Neque
enim animæ ſubſtantia / cauſa eſt cur
circulariter fertur: ſed ſecundum acci-
dens ſic mouetur . neq; corpus/ cau-
ſa: ſed anima magis illi. At vero neque
ꝙ melius / dicitur: & tamen oportebat
propter hoc deū facere circulariter fer-
ri animam / quia melius ſit ipſi moue-
ri q̃ manere/moueri autem ſic q̃ aliter.

Argyropylus

partibili ipſe intelliget/Neceſſe eſt
autem : intellectum eſſe circulum
hunc.intellectus nanq; motus/ in-
tellectio eſt:circuli vero/ cōuerſio.
Si igitur intellectio conuerſio eſt:
& circulus is intellectus erit profe-
cto/cuius talis cōuerſio intellectio
eſt. Aliqd præterea ſemper intelli-
get. oportet eni ipſum: aliquid in-
telligere ſemper. quippe cū cōuer
ſio ſit perennis atq; perpetua . At
conſtat : intellectionū rerū earum
quæ cadunt ſub actionē/terminos
eſſe ac fines.omnes enim: alicuius
ſunt gratia. Cōtemplatiuæ quoq;:
rationibus identidem terminātur.
et rationū: aliā diffinitionem/aliā
demonſtrationem eſſe patet. De-
monſtrationes autē : & ex princi-
pio ſunt/ & finem habent quodā-
modo ratiocinationem aut cōclu-
ſionē. Q: ſi non terminātur: at ſal
tē nō ad principiū redeūt/ ſed me-
diū extremūq; ſemper ſumētes re
cta proficiſcuntur. at cōuerſio: rur
ſus/vt patet / ad principium redit
atq; reflectitur. Diffinitiones etiā:
finitæ ſunt omnes ac terminatæ.
Præterea/ ſi ſæpius eadē cōuerſio
fiat: idē ſępius intelligere oporte-
bit. Præterea: intellectio quieti ma
gis & ſtatui / q̃ motui ſimilis eſſe
videtur. eodem modo: et ipſa etiā
ratiocinatio. Atqui: neq; beatū id 49
eſt quod nō eſt facile ſed violētū/
vt patet. Q: ſi motus nō ſit ipſius
ſubſtantia: pręter naturā ſane mo-
uebitur. Laborioſū eſt etiā coniū-
ctū eſſe cum corpore / neq; abſolui
ab eo poſſe: et inſuper maximope
re fugiendū . quippe cū melius ſit
intellectui nō eſſe cū corpore: quē-
admodū et dici ſolet / et cōplures
plane cōſentiunt. Cauſa præterea 50
qua cœlum cōuertitur: non vide-
tur ex dictis illis emergere. Neq;
eni animæ ſubſtātia / cauſa eſt cō-
uerſionis : ſed per accidēs hoc mo
do mouetur. neq; etiā corpus: ſed
anima corpori potiꝰ cauſa eſt mo
tionis. At vero neq; dicitur ita me
lius eſſe: et tamen oportebat ideo
deum animā orbe verſari facere/
qa melius eſt ipſi moueri q̃ ſtare/
et hoc pacto moueri q̃ alio modo.

Argyropylus

51 Verumenim cũ huiuſcemodi con-
ſideratio magis alijs accommode
tur ſermonibus: eam nũc omitta-
mus. Illud autem abſurdũ euenire
videtur: tã huic ſententiæ / q̃ etiã
cõpluribus alijs quę dicũtur de a-
nima. Etenim coniungũt quidem
animã cũ corpore / ponũtq; ipſam
in eo: & tamẽ nihil protſus deter
minãt quã ob cauſam / & quomo-
52 do ſeſe habente corpore. quod ta-
mẽ: neceſſariũ eſſe videtur. Nã ob
propinquitatẽ: hoc quidẽ agit / il-
lud patitur. & hoc rurſus mouet:
illud autẽ mouet. quorũ: nihil ſa-
ne quibuſuis inter ſeſe competit.
53 At illi dicere quidẽ quale quid ſit
ipſa anima enituntur: de ſuſcepti-
uo vero corpore nihil penitus di-
cũt atq; determinant. perinde qua
ſi fieri poſſit / vt quæuis anima ſi-
ne vllo diſcrimine quoduis cor-
pus ingrediatur: vt Pythagorico-
rum fabulæ dicunt. animantis eni
cuiuſq; propriã ſpeciẽ habere for-
mamq; videtur. Perinde igitur di
cunt: atq; ſi quiſpiã artẽ fabrilẽ fi-
ſtulas ingredi dicat. eteni ars qui-
dẽ / inſtrumẽtis: anima vero / cor-
pore vtatur oportet. CAP. IIII.

54 ESt autem & alia quę-
dam opinio de ani-
ma tradita: probabi
lis quidem complu-
ribus & nulla earum
inferior quæ de ipſa dicuntur / re-
probata tamẽ & hiſce rationibus
quæ in communibus ſermonibus
fiũt. Animam enim: harmoniam
quandam inquiunt eſſe. harmo-
niam nanq;: temperationem eſ-
ſe compoſitionemq; contrariorum
dicunt / & corpus ex contrarijs cõ
55 poſitum eſſe. Verumenim harmo
nia quidem: ratio quædam eo-
rum eſt quæ ſunt permiſta / vel e-
tiam compoſitio. anima autem:
neutrum iſtorũ eſſe poteſt / vt pa-
tet. Præterea harmoniæ nõ eſt mo
uere: animæ autem id omnes ma
56 xime tribuũt. Accõmodatius autẽ
harmonia de ſanitate atq; oĩno de
virtutibus corporis: q̃ de anima di
ci poteſt. atq; manifeſtiſſimũ id erit
pfecto: ſi qſpiã operationes atq; af

Tral. ve. ex græ. recog.

Quoniam autem huiuſmodi intẽtio eſt
alijs rationibus magis propria: hanc
quidem dimittamus nunc. Illud autem
inconueniens accidit: & huic rationi / &
pluribus quæ de anima. Copulãt enim
& ponũt in corpus / animã: nichil vltra
determinantes propter quam cauſam /
& quomodo habente corpore. et tamẽ
videtur hoc vtiq;: neceſſarium eſſe. pro-
pter enim communionem: hoc quidem
agit / illud autem patitur. & hoc quidẽ
mouet: illud autem mouetur. horũ au-
tem: nichil ineſt adinuicẽ quibuſcunq;.
Hi autem ſolum conãtur dicere quale
quid ſit anima: de ſuſceptiuo autẽ cor-
pore nichil amplius determinant. tanq̃
poſſibile ſit: ſecundum Pythagoricas Pythagorica
fabulas / quamlibet animam quodlibet
corpus ingredi. Similiter itaq; dicunt:
atque ſi quis dicat Tectonicam in fi-
ſtulas ingredi. oportet enim artem qui-
dem / vti organis: animam autem / cor-
pore. videtur enim vnumquodq;: pro-
priam habere ſpeciem & formam.

CAP. IIII.

ALia autem quędã opinio 9
tradita eſt de anima: cre-
dibilis quidem multis &
nulla inferior earũ q̃ dictę
ſunt / rationibus tamen
quaſi pœnis afflictata et
in ijs q̃ i cõmuni fiũt ſermonibus. Har-
monia enim quãdã: ipſam dicũt. eteni
harmoniã: tẽperamentũ & cõpoſitionẽ
eſſe contrariorum / & corpus componi
ex contrarijs. Atqui harmonia: ratio
quædam commiſtorum eſt / aut com-
poſitio. animam autem: neutrum poſ-
ſibile eſt eſſe horũ. Amplius autẽ / mo
uere non eſt harmoniæ: animæ autẽ at-
tribuunt hoc omnes. Cõgruit autẽ ma
gis de ſanitate dicere harmoniã / & oĩ-
no de corporeis virtutibus: q̃ de anima.
manifeſtum autem: ſi quis tentauerit

Cap. 3

Tral.ve.ex græ.recog.

reddere paſſiones & opera animæ har-
monia quadã. difficile enim harmonice
coaptare. Amplius autem cũ dicamus
harmoniã in duo reſpicientes/ maxime
quidem proprie magnitudinũ in habẽ-
tibus motum & poſitionem compoſi-
tionem ipſarum cum ſic congruunt vt
nichil congeneum ſuſcipiãt/ hinc autem
& eorum quę commiſcentur rationem:
neutro vtiqꝫ modo rationabile. Com-
poſitio autem partium corporis: mul-
tum inueſtigabilis exiſtit. multæ enim
ſunt compoſitiones partium: & multi-
pliciter. Cuius igitur & quomodo con-
gruit accipere intellectum compoſitio-
nem eſſe: aut & ſenſitiuum aut appetiti
uum? Similiter autem inconueniens: et
rationẽ miſtionis eſſe animã, non enim
eandem habet rationem cõmiſtio ele-
mentorum: ſecundũ quã caro/ & ſecũ-
dũ quã os. Accidet igitur & multas ani
mas habere & ſecundũ totũ corpus: ſi
quidẽ omnia ex elemẽtis cõmiſtis ſunt/
cõmiſtionis autẽ ratio harmonia eſt &
anima. Inueſtigabit autẽ hoc vtiqꝫ ali-
qs: & ab Empedocle. vnũquodqꝫ enim
horũ: in ratione quadã dicit eſſe. Vtrũ
igitr ratio / ipſa anima eſt: an magis ali-
qd aliud exiſtens gignatur in mẽbris?
Amplius autẽ/ vtrũ cõcordia cuiuſlibet
miſtionis cauſa: an eius quæ ſecũdũ ra
tionẽ? Et hæc/ vtrũ ratio eſt: an aliquid
aliud præter rationẽ? Hæc igitur: ha-
bent huiuſmodi dubitationes. Si vero
aliud eſt a miſtione/ anima: curnã vna
cũ ipſo carnis eſſe & aliarũ partiũ ani-
malis tollitur? Ad hęc autem/ ſi quidẽ
non vnaquæqꝫ partium habet animã:
ſi non eſt anima ratio commiſtionis /
qd eſt quod corrũpitur/ anima deſeren
te? Q2 igitur neqꝫ harmoniã poſſibile
eſt eſſe animam / neqꝫ circulariter mo-
ueri / manifeſtum ex dictis: ſecundum
accidens autem moueri (vt diximus)

Empedocles

Argyropylus

fectus animæ in aliquam harmo-
niam reducere enitatur. accommo
dare nanque: perdifficile eſt. Prę- 57
terea in duo reſpicientes / harmo-
niam dicere conſueuimus: & pro-
prijſſime quidem earum magnitu
dinum compoſitionem quæ motũ
habent poſitionẽve / cum adeo ſũt
coniunctæ vt nihil eiuſdẽ generis
iter ſeſe ſuſcipere poſſint. hinc au-
tẽ: & rerum rationem miſtarũ. At
neutro profecto modo cõſentaneũ
eſt rationi: harmoniã animam ap
pellare. Neqꝫ partium corporis cõ-
poſitio: facilis eſt admodum in-
quiſitionis. complures nanqꝫ cõ-
poſitiones ſunt / vt patet / & varię:
partium. Cuius igitur aut quonã
pacto intellectum aut etiam ſen-
ſitiuum aut appetitiuum: compo-
ſitionem eſſe putare oportet? Si- 58
militer abſurdum eſt ſane: miſti-
onis quoqꝫ rationem animam eſ-
ſe putare. non enim elementorum
miſtio rationem habet eãdem: in
carne & oſſe cæteriſqꝫ corporis par
tibus. Fiet igitur vt complures ha
beat animas per totumqꝫ corpus:
ſi partes quidem vniuerſæ corpo-
ris ex elementis cõſtent permiſtis /
ratio vero miſtionis harmonia ſit
vt inquiũt / animaqꝫ. Id etiã quiſ- 59
piã & ab Empedocle non iniuria
petet. vnamquamqꝫ nanque par-
tiũ: aliqua ratione dicit eſſe confe-
ctã. Vtrũ igitur ratio ipſa ſit ani-
ma: an potius ſit aliquid aliud a-
nima & ipſis membris adueniat?
Præterea vtrũ cuiuſuis miſtionis ſi
ne vllo diſcrimine cauſa ſit ipſa cõ
cordia: an eius quæ ratione confi-
citur? Et hæc vtrũ ſit ipſa anima:
an aliquid diuerſũ a ratione? Hęc 60
igitur: tales dubitationes habere
videntur. Verũ ſi anima diuerſũ a
miſtione ſit / vti diximus: cur vna
cũ ratione carnis & cæterarũ etiã
animalis partiũ tollitur? Inſuper ſi
nõ vnaquæqꝫ partiũ animã habe-
at: ſi nõ ſit animã ratio miſtionis /
quid eſt quod decedente corrum-
pitur anima? Ex his igitur quæ di 61
cta ſunt / patet animam nec har-
moniã eſſe poſſe / nec orbe verſa-
ri: per accidẽs tamẽ (vt diximus)

moueri poteſt / & ſeipſā mouere.
mouetur nāq; corpus in quo eſt:
mouetur autem vt patet ab ani-
ma. alio vero modo fieri nequit:
vt ipſa moueatur motu ad locū
62 accomodato. ℂ Ateni rectius de
hac ipſa quiſpiam ad talia reſpi-
ciens dubitabit: putabitq; ipſam
moueri. Dolere nāq; dicimus ani
mā / gaudere / cōfidere / timere / in-
ſuper iraſci / ſentire / ratiocinari:
quę quidē omnia motus eſſe vidē
tur. Quapropter: ipſā quiſpiā exi
63 ſtimabit moueri. Verū: id nō ne-
ceſſariū eſt. nā & ſi q̄maxime dole
re vel gaudere vel ratiocinari mo
tus ſunt / vel potius moueri: tamē
ipſū moueri ab anima eſt. Iraſci
nanq; aut timere: eſt hoc modo
moueri cor. ratiocinari autem:
aut tale forſitan eſt / aut etiam a-
liud. Atq; quædam iſtorum fiunt
cum aliqua / latione mouentur:
quædam cum aliqua alterantur.
quænā vero ſint illa / & quomo-
64 do fiant: alia ratio eſt. Dicere au
tem animam iraſci vel timere: ſi-
mile eſt atq; ſi quiſpiā animā te-
xere dicat vel ædificare. Nā me-
lius eſt fortaſſe dicere: nō animā /
ſed hominē anima miſereri / vel
diſcere / vel ratiocinari. idque non
quia motus in illa ſit: ſed q̄a nō-
nunq̄ quidem vſq; ad illam / nō-
nunq̄ vero ab illa. veluti ſenſus
quidem / ex hiſce: recordatio au-
tem / ab illa ad eos motus vel ſta
tus qui ſunt in ipſorū ſenſuū in-
65 ſtrumētis. Intellectus autem: ad-
uenire videtur / & ſubſtantia quę-
dam eſſe / ac non corrumpi. Nam
ab ea maxime quæ in ſenectute
fit obfuſcatione / corrumperetur:
nunc autē perinde fit atq; in ſen-
ſuum inſtrumentis. etenim ſi ſe-
nex talem acciperet oculum: vi-
deret ſicut & iuuenis. Quare ſene
ctus non eſt quia anima quicquā
eſt paſſa: ſed q̄a id in quo eſt ali-
quid paſſum eſt / quemadmodum
in ebrietatibus & in morbis fieri
66 ſolet. Et ipſum igitur intelligere
ac contemplari marceſcit: quia
aliud quoddam intus corrumpi-
tur. ipſum autē: paſſione vacat.

eſt / & mouere ſeipſam. vt moueri quidē id in quo eſt: hoc autem moueri ab anima. aliter autē non eſt poſſibile: moueri ſecundū locū ipſā. ℂ Rationabilius autē dubitabit vtiq; aliquis de ipſa tanq̄ quæ mouetur: ad huiuſmodi reſpiciens. Dicimus enī animā triſtari / gaudere / cōfidere / timere / amplius autē iraſci / & ſentire / & cogitare. hæc autē omnia: motus eſſe videntur. Vnde opinabitur aliquis: ipſam moueri. Hoc autē: non eſt neceſſe. nam & ſi quāmaxime gaudere aut triſtari aut cogitare motus ſunt / & vnūquodq; moueri aliquid: moueri tamen ab anima eſt. vt iraſci aut timere: eo ꝙ cor hoc modo mouetur. cogitare autē: aut huiuſmodi / aut forſitan aliq̄d aliud. Horum autem accidūt alia quidē ſecundum loci mutationem quibuſdā motis: alia vero ſecundum alterationem. qualia autem & quomodo: alia ratio eſt. Dicere autem iraſci animam: ſimile eſt ac ſi quis dicat eam texere vel ædificare. melius enī fortaſſis eſt nō dicere animā miſereri / aut addiſcere / aut cogitare: ſed hominem anima. hoc autē / nō tanq̄ motu in illa exiſtēte: ſed aliquando quidē vſq; ad illam / aliquando quidem ab illa. vt ſenſus quidem / ab his: reminiſcentia vero / ab illa ad motus qui ſunt in ſenſuum organis aut quietes. Intellectus autem: videtur innaſci ſubſtantia quædam exiſtens / & non corrumpi. maxime enim corrumperetur vtiq; ab ea quę eſt in ſenio / debilitate: nunc autē / quemadmodum in ſenſorijs / accidit. ſi enim accipiat ſenex oculū iuuenis: videbit vtiq; ſicut & iuuenis. Quapropter ſeniū non eſt quia ſuſtinuit aliquid anima: ſed id in quo / ſicut in ebrietatibus & infirmitatibus. Ipſum igitur intelligere & ipſum ſpeculari marceſcit: alio quodam interius corrupto. ipſum autem: impaſſibile eſt.

Tral.ve.ex græ.recog.

Cogitare autem & amare / aut odiſſe:
non ſunt illius paſſiones / ſed huius ha-
bentis illud / ſecundum ꝙ illud habet.
Quare & hoc corrupto: neq; meminit/
neq; amat. non enim illius erant: ſed
communis / quod quidem deſtructum
eſt. Intellectus autem: fortaſſis diuinius
quid / & impaſſibile eſt. Q꜡ igitur non
ſit poſſibile moueri animam: manifeſtũ
ex his. ſi autem penitus non mouetur:
11 manifeſtum ꝙ neq; a ſeipſa. ¶ Multo
autem ijs quæ dicta ſunt / irrationabi-
lius: dicere animam eſſe numerum ſe-
ipſum mouentem. Inſunt enim his: im
poſſibilia. prima quidem / quæ ex ipſo
moueri accidunt: propria autem / ex eo
ꝙ dicũt ipſam eſſe numerum. Quomo-
do enim oportet intelligere vnitatẽ mo
ueri / & a quo / & quomodo: impartibi-
lem & indifferentem exiſtentem? nam
ſi eſt motiua & mobilis: differre opor-
tet. Amplius autem / quoniam dicunt li
neam motam planũ facere / punctũ au-
tem lineã: & vnitatũ motus / lineæ erũt.
punctũ enĩ: vnitas eſt poſitionẽ habens.
numerus autẽ animæ: iã alicubi eſt / &
poſitionẽ habet. Amplius autẽ / a nu-
mero ſi auferat aliquis numerũ aut vni-
tatẽ: relinquitur alius numerus. plãtę au
tẽ / & animaliũ multa / diuiſa viuũt: &
videntur eandẽ habere animam ſpecie.
Videbitur autẽ vtiq; nichil differre: di-
cere vnitates / an corpuſcula parua. Et-
enim ex Democriti ſphærulis ſi fiant
puncta / modo autem maneat quanti-
tas: erit aliquid in ipſo / hoc quidẽ quod
mouet / illud autẽ quod mouetur / ſicut
in magnitudine. non enim propterea
ꝙ magnitudine differt hoc aut paruita-
te / accidit quod dictum eſt: ſed quia
quantum. Vnde neceſſe eſt: aliquid eſ-
ſe motiuum vnitatum. ſi autem in ani-
mali id qđ mouet / anima eſt: & ĩ nume-
ro. Quare: nõ quod mouet & qđ moue-

Democritus

Argyropylus

Ratiocinari vero & amare / aut o-
diſſe: non ſunt illius affectus / ſed
huiuſce quod habet illud / ea ratio
ne qua illud habet. Quapropter et
hoc corrupto: nec recordaꝰ / nec a-
mat. non enĩ erãt illius: ſed ipſius
cõmunis / qđ quidẽ perijt. Intelle-
ctus autẽ: diuinũ quid eſt fortaſſe /
paſſioneq; vacat. Eſſe igitur im-
poſſibile moueri animã: ꝑſpicuũ
iam ex dictis euaſit. ꝙ ſi omnino
non motu cietur: patet nec a ſe-
ipſa motu cieri. ¶ Atqui numerũ 67
animã eſſe dicere ſeipſum motu
cientem: multo longius q̃ ea quæ
dicta ſunt / a ratione diſtare vide-
tur. Nã ijs qui id aſſerunt: ea pri-
mum impoſſibilia quæ emergunt
ex motu / deinde propria quædã
ex eo quia dicunt ipſam numerũ
eſſe eueniunt. Quo nanq; modo
vnitatẽ moueri intelligere opor-
tet / & a quo / & quonam pacto:
cũ impartibilis ſit / & nullã habe-
at differentiã? ſi enim motiua ſit
atq; mobilis: diuerſã eſſe oportet.
Præterea cũ lineã quidẽ motione 68
ſuperficiẽ facere dicant / pũctũ au
tẽ lineã: vnitatũ etiã motus erunt
cõtinuo lineæ. punctũ enim: vni-
tas eſt poſitionẽ habens. atq; nu-
merus animæ: iã alicubi eſt / poſi
tionemq; habet. Præterea ſi quis
a numero numerũ vel vnitatem
abſtulerit: alius relinquitur nume
rus. atq plãtæ multaq; animaliũ /
viuunt diuiſa: & eãdẽ animã ſpe
cie vidẽtur habere. Atq; nihil re- 69
ferre videbitur: vnitates dicantur
an corpuſcula parua. Eteni ſi pũ-
cta fiãt ex Democriti pilulis / mo-
do maneat quãtitas: erit in ipſis
aliud quidẽ quod mouet / aliud
autẽ quod mouetur / ſicut in ma-
gnitudine. nõ enim quia magni-
tudine differunt aut paruitate / id
quod dictum eſt accidit: ſed quia
ſubeũt quantitatẽ. Quocirca ne-
ceſſe eſt aliquid eſſe: quod ipſas
vnitates mouebit. ꝙ ſi id quod
in animali mouet / anima eſt: &
id quod in numero mouet / ani-
ma eſt. Quare: anima nõ eſt id
quod mouet atque mouetur / ſed
id quod mouet dũtaxat. At vero 70

qui fieri poteſt: vt hæc/ vnitas ſit?
oportet enim: ipſius ad cæteras a-
liquã differentiã eſſe. at vnici pun-
cti: quænã preter poſitionẽ/ eſſe dif
ferentia poteſt? Si igitur vnitates
pũctave quę ſunt in corpore/ diuer
ſa ſunt ab vnitatibus animæ atq;
punctis: erũt ipſæ vnitates in eo-
dem profecto loco. punctũ enim
animę: locũ occupabit puncti cor
poris. Atqui quid obſtabit ac pro-
hibebit: vt ſi duo puncta ſunt ſi-
mul in eodem loco/ & plura ſint
duobus ac infinita? quorum enim
locus indiuiſibilis eſt: & ipſa indi
71 uiſibilia ſunt. Sin vero ea puncta
quæ ſunt in corpore ſint ipſe nu-
merus animæ/ vel ſi numerus qui
ex punctis cõſtat quæ ſunt in cor-
pore ſit ipſa anima: cur non om-
nia corpora animã habent? nã in
cunctis puncta eſſe vidẽtur: & etiã
infinita. Inſuper: qui fieri poteſt vt
ſeparentur ac abſoluãtur a corpo-
ribus ipſa pũcta? ſiquidẽ: lineę nõ
diuidũtur in pũcta. CAP. V.
72 FIt autẽ vti diximus/
vt partim idem ij di
cãt quod illi qui cor-
pus quoddam ſubti-
lium partium animã
eſſe dixerũt: partim propriũ ipſos
comitetur abſurdũ/ corpus ab ani
ma perinde moueri atq; Democri
tus aſſerebat. Nam cũ anima ſit in
omni corpore ſentiẽte: neceſſe eſt
in eodem duo corpora eſſe/ ſi ani
ma corpus aliquod eſſe ponatur.
Et horum etiam ſentẽtia qui ani-
mã numerũ eſſe cenſent/ fit: vt in
vno puncto multa ſint pũcta/ aut
omne corpus habeat animã ſi nõ
numerus quiſq; alius atq; diuerſus
a punctis ipſius corporis ſuperue-
73 niat. Fit etiam: vt animal a nu-
mero perinde moueatur/ atq; De-
mocritũ diximus idipſum moueri
cenſere. Quid eni intereſt: paruę
pilæ dicãtur/ an vnitates magnę/
vel vnitates omnino quæ agitan-
tur motu? vtroq; nãq; modo neceſ
ſe eſt ipſas ex eo mouere animal:
quia ipſę motu cientur. His igitur
qui motũ ac numerũ in aſſignan-
da anima coniunxerunt: hæc quæ

tur eſt anima/ ſed quod mouet ſolum.
Contingit autem quomodo hanc: vni-
tatem eſſe? oportet enim: ineſſe ipſius
quandam differentiam ad alias. pun-
cti autem ſolitarij: quæ vtiq; differen-
tia erit/ niſi poſitio? Si igitur ſunt aliæ
quæ in corpore vnitates & puncta: in
eodem erunt vnitates. obtinebit enim
locum puncti. attamen quid prohi-
bebit: in eodẽ eſſe/ ſi duæ ſunt/ & infi-
nitas? quorum enim locus eſt indiuiſi-
bilis: & ipſa. Si autem quæ in corpore
puncta numerus animæ ſunt/ aut ſi qui
eorum quæ in corpore punctorum nu-
merus anima: quare non omnia habẽt
animam corpora? puncta enim in om-
nibus videntur eſſe: & infinita. Ampli-
us autem: quomodo poſſibile eſt ſe-
parari puncta & abſolui a corporibus?
ſiquidem: non diuiduntur lineæ in pũ-
cta.

CAP. V.

ACcidit autem ſicut dixi- 12
mus/ ſic quidem idem di-
cere/ corpus quoddã ſub-
tilium partium ipſam po
nentibus: ſic autem ſicut
Democritus dicit ab ani- Democritus
ma moueri/ proprium inconueniens. Si
enim eſt anima in omni eo quod ſentit
corpore: neceſſe eſt i eodẽ duo eſſe cor-
pora/ ſi corpus aliquod anima. Nume-
rum autem dicentibus: in vno puncto
puncta multa/ aut omne corpus animã
habere ſi non quidam numerus diffe-
rẽs innaſcatur & alius ab ijs quę in cor-
pore punctis. Acciditq; animal moue-
ri a numero: ſicut & Democritum di-
ximus/ ipſum mouere. Quid enim dif-
fert: dicere ſphæras paruas/ an vnitates
magnas/ aut oĩno vnitates motas? vtroq;
enim modo neceſſe eſt mouere animal:
ex eo quia mouẽtur ipſę. Complectẽti-
bus igitur in vnũ/ numerũ & motum;

Tral.vc.ex græ.recog.

& hæc accidunt / & multa alia huiuſ-
modi. non enim ſolum diffinitionem a-
nimæ impoſſibile eſt huiuſmodi eſſe :
ſed & accidens. Manifeſtum eſt autem:
ſi quis conabitur ex ratione hac paſſio-
nes & opera animæ reddere / vt cogi-
tationes / ſenſus / lætitias / triſtitias / &
quæcunq; alia huiuſmodi. ſicut enim
diximus prius : neque diuinare eſt fa-
cile ex ipſis. Tribus autem modis tra-
ditis ſecundum quos diffiniunt animã:
alij quidem maxime motiuum enunci-
auerunt eo ꝙ mouet ſeipſam / alij au-
tem corpus ſubtiliſſimum aut incorpo-
raliſſimum aliorum. hæc autem quas
dubitationes & ſubcontrarietates ha-
13 bent : percurrimus fere. ¶ Reliquum
eſt autem conſiderare : quomodo dici-
tur / ex elementis ipſam eſſe. dicunt e-
nim : quatenus ſentiat ea quæ ſunt / &
vnumquodq; cognoſcat. Neceſſarium
autem eſt : accidere multa & impoſſi-
bilia / rationi. ponunt enim cognoſce-
re ſimile ſimili : perinde ac ſi animam /
res ponant. Non ſunt autem hæc ſola :
multa vero & alia. magis autem fortaſ-
ſis infinita numero : quæ ſunt ex his.
Ex quibus igitur eſt vnumquodq; ho-
rum / ſit ea cognoſcere animã & ſentire:
ſed compoſitum quo cognoſcet aut ſen
tiet / vt quid deus / aut homo / aut caro /
aut os / ſimiliter autem & quodlibet
aliud compoſitorum ? non enim quoli-
bet modo ſe habentia elementa / ho-
rum vnumquodque : ſed ratione qua-
dam & compoſitione / ſicut et Empe-
docles dicit os. Terra autem adama-
bilis / in amplis infundibulis Duas ex
octo partibus ſortita eſt aquæ / lumi-
nis / Quatuor autem Vulcani: oſſa au-
tem alba facta ſunt. Nullus igitur pro-
fectus eſt / elementa in anima eſſe : niſi
& rationes inerunt & compoſitio. co-
gnoſcet enim vnumquodque / ſimile :

Argyropylus

dicta ſunt abſurda / & alia huiuſce-
modi multa eueniunt. eſt enĩ ipoſ-
ſibile non ſolũ diffinitionẽ animæ
talẽ eſſe: ſed etiã accidẽs. Q đ qdẽ
patet : ſi quis ex hac ratione opera
tiones atq; affectus animę conabiẗ
aſſignare / cogitationes inq̃ / ſẽſus /
voluptates / dolores / & cætera iſhuſ
modi. nam vt prius diximus : neq;
vaticinari ex ipſis facile poſſumus.
Tribus autẽ traditis modis quibus 75
antiqui diffiniũt animã / duos iã re
probauimus : & quas habet vtraq;
ſententia dubitationes cõtrarieta-
teſq; pene diximus / & ea inq̃ quæ
maxime motiuũ ipſã eſſe ex eo po
nit qa ſeipſã mouet / et ea q̃ corpus
ipſã ſubtiliſſimarũ partiũ aut ma-
gis q̃ cætera incorporeũ eſſe cẽſet.
¶ Reſtat igitur tertius modus atq;
ſentẽtia / q̃ ipſã aſſerit ex elementis
cõſtare : quã qdẽ deinceps cõſidere
mus oportet. Atq; patet ob hoc ex
elemẽtis animã cõſtare quoſdã di-
xiſſe : vt ſentiat ea quę ſunt / & rerũ
vnãquãq; cognoſcat. At hãc ſentẽ- 76
tiã multa profecto comitãtur abſur
da : atq; eorũ q̃plurima q̃ fieri ne-
queũt. aſſerũt enĩ ſimili cognoſce-
re ſimile : quaſi animas res ipſas eſ
ſe ponẽtes. Verũ nõ elemẽta ſũt ſo
lũ / vt patet : ſed pręterea multa ſũt
etiã alia. quin potius infinita fortaſ
ſe numero : quæ cõſtant ex ipſis ac
cõponũtur. Sit igitur ea cognoſce- 77
re ſentireq; animã ex quibus illo-
tũ vnũqđq; cõponitur : at totũ ipſũ
cõpoſitũ quo cognoſcet quæſo vel
ſentiet / vt quid ſit deus / vel homo /
vel os / vel caro / & cæterorũ cõpoſi
torũ vnũqđq; ſimiliter ? non enĩ v-
nũqđq; iſtorũ eſt ipſa elemẽta / quo
uis ſeſe habẽtia modo ſine vllo diſ-
crimine : ſed ex ipſis vnũqđq; cõfi-
citur ratione quadã cõpoſitioneve /
quẽadmodũ & Empedocles os ex
elemẽtis cõſtare cẽſet. dicit enim.
» Cœperat ãte duas tellus iuſtiſſima
» vaſis Aeris ac fõtis partes / Vulca-
» nus & ipſe Quatuor ex octo adiũ
» xit : qs cãdida / magna Vis fœcun-
» daq; naturæ / cõfecerat oſſa. Nil igiẗ
elemẽta proſunt / ſi ſint in anima :
niſi rationes etiã inſint & cõpoſi-
tio. vnũqđq; enĩ cognoſcet ſimile :

Argyropylus

os autem aut hominē non cogno-
ſcet profecto / niſi ipſa etiā inſint.
hoc autē : nō opus eſt vnū eorū eſ-
ſe dicere quæ fieri nequeunt. Quis
enim ambiget vnq̄ : ſi lapis vel ho
mo vel equus inſit in anima / & bo
nū ſimiliter & non bonū / & de cæ-
78 teris identidē rebus? Pręterea cum
id quod eſt / multipliciter dici ſole-
at (quoddā enim ſubſtātiā : quoddā
quantitatē / aut qualitatē / aut ali-
quod aliud enumeratorū iā prædi-
camentorū ſignificat) vtrū ex vni-
uerſis / an nō ex vniuerſis anima cō
ſtet? At nō vidētur communia om
nium eſſe elemēta. Ex hiſce ne igi-
tur ſolis conſtat : quę ſubſtātiarum
ſunt elementa? At : quonam pacto
cæterorū etiā vnūquodq; cogno-
ſcit? An dicent vniuſcuiuſq; gene-
ris elementa propria atq; principia
eſſe : ex quibus anima conſtat? Erit
igitur ipſa : & quantitas / & quali-
tas / & ſubſtātia. At fieri nequit : vt
ex quātitatis elemētis ſubſtātia ſit /
non quantitas. Eos igitur qui cen-
ſent animā ex vniuerſis conſtare :
hęc & huiuſcemodi alia comitan-
79 tur. Abſurdum eſt etiā / ſimile qui-
dē a ſimili nō pati dicere ; ſimile ve
ro ſentire ſimile / ſimileq; cognoſce-
re ſimili putare atq; aſſerere. dein-
de ſentire : pati quoddā eſſe moue-
riq; ponere. & intelligere ſimiliter
& cognoſcere. Atqui multas dubi-
tationes ac difficultates Empedo-
clis habere ſententiā / corporeis inq̄
elemētis & ſibi ſimilibus cognoſci
res ſingulas : teſtatur id quod expe
riētia late patet. Partiū enim ani-
maliū corporū eæ quæ ſunt ſimpli-
citer terræ vt oſſa / nerui / pili : ni-
hil ſentire videntur. quare neq; ſi-
80 milia ſibi. at oportebat tamē. Pręe-
terea : cuiq; principiorū maior igno
ratio q̄ cognitio inerit nimirum. V-
nūquodq; enim cognoſcet vnum :
multa autē ignorabit. cætera nāq;
omnia. Fit etiam Empedoclis ea-
dem ſententia : vt deus ſit amentiſ
ſimus. quippe cum ipſe ſolus vnū
elementorum nō comprætendat /
ipſam diſcordiam inquā : mortalia
vero cūcta cognoſcant / cum ex v-
81 niuerſis ſingula conſtent. Præterea

Tral. ve. ex græ. recog.

os autem aut hominem nichil / niſi &
hæc inerunt. hoc autem ꝙ impoſſibi-
le ſit : nichil oportet dicere. Quis enim
dubitabit : ſi inſit in anima lapis aut ho
mo / ſimiliter autē & bonū & nō bonū /
eodē autē modo & de alijs? Amplius
autē / cū multipliciter dicatur id qđ eſt
(ſignificat enī aliud quidē / hoc aliquid :
aliud autē / quātitatē / aut qualitatē / aut
etiā qđdā aliud diuiſorū p̄dicamento-
rū) vtrū ex omnibus erit anima / an nō?
Sed nō vidētur cōmunia omniū eſſe ele
mēta. Nū igitur quęcunq; ſubſtātiarū
ſunt : ex his ſolis? Quomodo igitur co-
gnoſcit & aliorū vnūquodq;? An dicēt
vniuſcuiuſq; generis eſſe elemēta & pri
cipia propria : ex qbus animā cōſtare?
Erit ergo : & q̄titas / & qualitas / & ſub-
ſtātia. Sed impoſſibile eſt : ex quantita-
tis elemētis eſſe ſubſtantiā / & nō q̄tita-
tē. Dicētibus itaq; ex omnibus : hæc &
huiuſmodi alia accidūt. Incōueniēs au-
tem eſt dicere quidē / impaſſibile eſſe ſi
mile a ſimili : ſentire autē ſimile ſimile /
& cognoſcere ſimile ſimili. ſentire au-
tem : pati aliquid & moueri ponunt.
ſimiliter autē : & cognoſcere & intellige
re. Cum autē multas dubitationes &
difficultates habeat / dicere ſicut Em-
pedocles ꝙ corporeis elementis ſingu-
la cognoſcuntur / & ad ſimile : teſtatur
quod nunc dictum eſt. quæcunq; enim
inſunt in animaliū corporibus ſimplici-
ter terræ / vt oſſa / nerui / pili : nichil ſen-
tire videntur. quare neq; ſimilia. & ta-
mē cōueniebat. Amplius autē : vnicuiq;
pricipiorū ignorātia amplior q̄ ītelligē
tia inerit. cognoſcet enī vnū / vnūqđq; :
multa autē ignorabit. omnia enim alia.
Accidit autē & Empedocli : inſipientiſ-
ſimum eſſe deum. ſolus enim / elemen-
torum vnum non cognoſcet / diſcordi-
am : mortalia autem omnia. ex omni-
bus enim : vnumquodq; eſt. Omnino

Empedocles

Tral.ve.ex græ.recog.

autem/ propter quam cauſam non om
nia quæ ſunt habent animam: cũ om-
ne aut elementum ſit/ aut ex elemẽto/
vno / aut pluribus / aut omnibus ? ne-
ceſſe enim eſt: vnum aliquod cognoſce-
re/ aut quędam/ aut omnia. Dubitabit
autem vtiq; aliquis: & quid eſt vnum fa
ciens ipſa. materiæ enim: ſimilia ſunt
elementa. Principaliſſimum autem eſt
illud: quod cõtinet/ quodcunq; eſt. ani
ma autẽ aliquid eſſe melius & pręſtan-
tius: impoſſibile eſt. impoſſibilius au-
tẽ adhuc: intellectu. rationabiliſſimum
enim: eſſe hũc antiquiſſimum & domi-
num ſecundum naturam. elementa au
14 tem: dicunt eſſe prima entium. ¶ Om
nes autem/ & qui ex eo q̃ cognoſcit &
ſentit ea quæ ſunt/ ex elementis dicunt
ipſã/ & qui maxime motiuũ: nõ de om
ni dicunt anima. neq; enĩ ſenſitiua om-
nia: motiua. videntur enim eſſe quædã
animaliũ manſiua ſecundũ locũ: & ta-
mẽ videtur hoc ſolo motu mouere ani-
ma animal. Similiter autẽ: & quicũq;
intellectum & ſenſitiuũ ex elementis fa
ciunt. videtur enim plantæ viuere: non
participãtes loci mutatione/ neq; ſenſu.
& animaliũ multa: intelligẽtiam nõ ha
bere. Si autem aliquis & hæc conceſſe-
rit/ poſueritq; intellectũ partẽ aliquam
animæ/ ſimiliter autẽ & ſenſitiuũ: neq;
vtiq; ſic dicet de omni anima/ neq; de
tota/ neq; de vna. Hoc autẽ ſuſtinuit:
Orpheus & quę eſt in Orphicis vocatis carmini-
bus/ ratio. dicit enim animam: ex toto
ingredi reſpirantibus latam a ventis.
Non poſſibile itaq;: plantis hoc acci-
dere/ neq; animalium quibuſdam. ſi-
quidem: non omnia reſpirant. hoc au-
tem: latuit ſic opinantes. Si vero ex ele-
mentis animam facere oportet: nihil
oportet ex omnibus. ſufficiens enim eſt
altera pars contrarietatis: ſeipſam diiu
dicare/ & oppoſitam. recto enim: &

Argyropylus

dicat oportet omnino/ quã ob cau-
ſam non habent animam omnia:
cum omne quod eſt/ aut ſit elemẽ-
tum/ aut ex elemento vno vel plu-
ribus vel omnibus conſtet. neceſſe
eſt enim omne quod eſt: aut vnũ
quid/ aut quædam/ aut vniuerſa
cognoſcere. Dubitabit etiã nõ iniu 82
ria quiſpiã: quidnã id ſit quod ipſa
continet atq; vnit. elemẽta nanq;:
materiei ſimilia ſunt. Atq; præſta-
biliſſimũ id eſſe patet: quod conti-
net/ quicquid id tandem ſit. at ne
quit eſſe quicq̃: pręſtabilius anima/
quod quidem dominetur. & magis
etiã: itellectu. maxime enim ratio-
ni cõſonũ eſt: hũc omnia præceſſiſ
ſe/ & præſtantiſſimũ omniũ & na-
tura dominũ eſſe. illi autẽ: elemen-
ta/ ea quæ ſunt præcedere cenſent.
¶ At eni nemo prorſus de omni a- 83
nima dixit: nec eorum qui cẽſent
ipſã ex elemẽtis ideo cõſtare quia
ſentit cognoſcitq; ea quæ ſunt/ nec
etiã eorũ qui maxime motiuũ ipſã
aſſerũt eſſe. non enim omnia mo-
uentur: quæ ſentiunt. ſunt eni ani
malia nonnulla quæ nõ mouentur
loco: & tamẽ hoc ſolò motu anima
videtur animal agitare. Similiter et
eorum qui tã ſenſitiuũ q̃ intellectũ
ex elemẽtis cõficiũt: nemo animã
omnẽ cõplectitur. viuere nanq; vi-
dentur plantæ: at expertes ſunt ta-
men & lationis & ſenſus. animaliũ
quoq; cõplura ſunt: quæ mẽte rati-
oneq; vacãt. Qz ſi quis & hæc illis 84
conceſſerit/ intellectũq; partem eſſe
poſuerit animę & idẽtidẽ ſenſitiuũ:
neq; ſic de õni anima/ neq; de vlla
tota dicere videbũtur. In hoc eodẽ
errore videtur eſſe & ea ſentẽtia: q̃
carminibus Orphicis fertur. dicit
enim Orpheus: animã ferri vẽtis/
& ex toto ingredi reſpiratione. Id
autem nequit ipſis accidere plãtis:
neq; quibuſdã itidẽ animaliũ. quip
pe cum haud vniuerſa reſpirent.
quod quidem eos præterijt: qui ita
de anima cẽſuere. At vero ſi confi 85
cere animam ex elementis oporte-
at: nõ ex vniuerſis cõtinuo confi-
ciẽda eſſe videtur. altera nãq; pars
cõtrarietatis: ſufficiens eſt ſeipſam
oppoſitãq; diſcernere. recto eni: &

Argyropylus

ipſum rectũ vt patet/ & obliquũ co
gnoſcimus.regula nanqꝫ:iudex eſt
vtriuſqꝫ.at obliquũ :nec ſui plane/
86 nec recti. ¶Sunt & qui in toto v-
niuerſo permiſtam ipſam inquiunt
eſſe. Quocirca forſitan & Thales:
omnia plena deorum eſſe putauit.
Hoc autẽ : dubitationes habet nõ-
nullas. Quã enim ob cauſam ani-
ma in aere quidem vel igne ſi in-
eſt non facit animal/in miſtis autẽ
facit: præſertim cũ in illis videatur
eſſe præſtantior? Quæret etiam quiſ
piam: quam ob cauſam anima ea
quæ eſt in aere/ præſtabilior eſt ac
immortalior ea quæ in animalibus
87 ineſt? Vtrobiqꝫ autẽ: emergit quod-
dam abſurdum & rationis egredi-
ens metas. nam ignem aut aerem/
animal eſſe dicere: rationis egredi-
tur fines. & aſſerete ruſus anima-
lia non eſſe/ſi inſit in ipſis anima:
88 perabſurdum eſt ſane. Videtur au-
tem ideo putaſſe in his animam eſ
ſe: quia totum & partes eiuſdẽ ſunt
ſpeciei. Quare neceſſe eſt ipſos/&
animam & partes eiuſdem eſſe di-
cere ſpeciei : ſi animalia ex eo fiũt
animãta quia in ipſis aliqua pars
cõtinentis recipitur. Qꝫ ſi aer qui-
dem diſcerptus eiuſdẽ eſt ſpeciei/
anima autem eſt diſſimilium parti
um : patet aliam ipſius partem in-
eſſe / aliam non ineſſe. Neceſſe eſt
igitur ipſam : aut ſimilium eſſe par
tium / aut non in quacunqꝫ totius
ineſſe parte. Patet igitur ex dictis:
neqꝫ cognitionem ex eo compete-
re animæ quia conſtat ex elemen-
tis/ neqꝫ recte vereqꝫ dici motũ ei-
89 dẽ ineſſe. ¶At quoniam cognoſce
re/ ſentire/ opinari/ inſuper cupe-
re/ deliberare/ & omnino appetiti-
ones/ ipſius animæ ſunt motus e-
tiã animaliũ loco ab anima fit/ &
inſuper accretio ſtatus atqꝫ decre-
tio: quæret vtiqꝫ quiſpiam vtrum
horum vnumquodqꝫ toti animę cõ
petat/ & nos intelligamus & ſenti-
amus et moueamur cęterorumque
vnumquodqꝫ agamus patiamurqꝫ
tota/an alijs alia partibus? Ipſum
præterea viuere : vtrum in horum
aliquo vno / an in pluribus / an in
omnibus conſiſtat / an ſit eius alia

Tral.ve.ex græ.recog.

ipſum/& obliquũ cognoſcimus. iudex
enim vtrorumqꝫ: canon. obliquũ autẽ:
neqꝫ ſuiipſius / neqꝫ recti. ¶Et in toto 15
autẽ: quidã ipſam miſtã eſſe dicunt. Vn
de fortaſſis & Thales opinatus eſt: om Thales
nia eſſe plena dijs. hoc autẽ: habet quaſ
dam dubitationes. Propter quã enim
cauſã in aere aut in igne anima cũ ſit
nõ facit animal / in miſtis autẽ: idqꝫ cũ
melior in illis eſſe videatꝛ? Quæret autẽ
vtiqꝫ aliquis/& quã ob cauſam quæ in
aere anima: ea quę in animalibus meli-
or eſt & immortalior? Accidit autẽ v-
troqꝫ modo: incõueniẽs & irrationabi-
le. etenim dicere animal ignẽ aut aerẽ:
irrationabiliũ eſt. et nõ dicere animalia
cũ aĩa inſit: incõueniẽs eſt. Opinari au
tẽ videtur animã eſſe & in his: quoniã
totũ cũ partibus eiuſdẽ ſpeciei eſt. Qua
re neceſſariũ ipſis/ dicere & aĩam eiuſdẽ
ſpeciei cũ partibus eſſe: ſi qa itercipitur
aliquid cõtinẽtis in animalibus/ anima-
ta animalia fiunt. Si autẽ aer quidẽ diſ-
cerptus eiuſdẽ ſpeciei ſit/ aĩa autẽ diſſi-
miliũ partiũ: hoc quidẽ aliquid ipſius
inerit/ vt patet/ aliud autem non inerit.
Neceſſe eſt igitur ipſã: aut ſimiliũ par-
tiũ eſſe/ aut nõ ineſſe in qualibet parte
totius. Manifeſtũ igitur ex dictis eſt: qꝫ
neqꝫ cognoſcere ineſt animę propterea
qꝫ ſit ex elementis/ neqꝫ moueri ipſam
bene atqꝫ vere dicitur. ¶Quoniam au- 16
tem cognoſcere animæ eſt & ſentire et
opinari/ adhuc autẽ cõcupiſcere & de-
liberare & omnino appetitus/ fit autẽ
& ſecundũ locũ motus ab anima ani-
malibus/ adhuc autem & augmentum
& ſtatus & decrementũ: vtrũ toti ani-
mæ vnũquodqꝫ horũ ineſt / & tota &
intelligimus & ſentimus & aliorum v-
numquodque facimus & patimur/an
partibus alijs alia? Et ipſum viuere au
tẽ: vtrum in aliquo horũ eſt vno / aut in
pluribus/ aut in omnibus/ an & aliqua

Tral.ve.ex græ.recog.

alia cauſa eſt? Dicunt itaq; quidã par-
tibilē ipſã:& alia quidē intelligere/alia
autē cõcupiſcere. Quid igitur cõtinet a-
nimã: ſi partibilis eſt natura? nõ enim
vtiq; corpus. videtur enim: contra ma-
gis anima corpus cõtinere. egrediente
enim: expirat & putreſcit. Si igitur ali-
quid aliud vnã ipſã facit: illud maxime
vtiq; erit anima. Oportebit autē iterũ et
illud quærere: vtrũ vnũ/ an multarum
partiũ ſit. Si enĩ vnũ eſt: propter quid
nõ mox & animã/vnũ? Si vero partibi
le: iterũ ratio quæret/ quid eſt cõtinēs?
& ſic vtiq; procedet in infinitũ. Dubi-
tabit autē aliquis & de ipſius partibus:
quã potentiã habeat vnaquæq; in cor-
pore. Si enĩ tota anima/ totũ corpus cõ-
tinet: cõuenit & partiũ vnãquãq; cõti-
nere aliquid corporis. Hoc autē: aſſimi
latur ipoſſibili. quã enĩ partē/ aut quo-
modo intellectus cõtinebit: difficile eſt
etiã fingere. Videtur autē & plãtæ viue
re diuiſę:& animaliũ inſectorũ q̃dã: tã-
q̃ eandē habentia animã ſpecie/ & ſi nõ
numero. vtraq; enim partium: ſenſum
habet/ & mouetur ſecundũ locũ/ ad ali
quod tempus. Si autē non permanent:
nullũ inconueniens eſt. inſtrumenta e-
nim non habēt/quibus ſaluent naturã:
ſed nichilo minus in vtraq; partiũ om-
nes inexiſtunt partes animæ. Et eiuſdē
ſpeciei ſunt adinuicē:& toti. adinuicem
quidē/ tanq̃ quæ non ſeparabiles ſunt:
toti autē animæ/ tanq̃ indiuiſibili exi-
ſtēte. Videtur autē & q̃d in plãtis pri-
cipium: anima quædam eſſe. hac enim
ſola cõmunicãt:& animalia & plãtę. Et
hæc quidē ſeparatur a ſenſitiuo princi-
pio: ſenſum autē/ nichil ſine hoc habet.

¶ Tralationis veteris primi li-
bri de anima Ariſtotelis/
ex græco recogni-
tæ: finis.

Argyropylus

quædam etiã cauſa? Atq; ſunt qui 90
dicũt ipſam eſſe partibilem: noſq;
alia eius parte intelligere/ alia cu-
pere cenſent. Quid igitur ipſam
continet animam: ſi partibilis ſit?
non corpus. quippe cum: contra
potius videatur corpus anima cõ-
tinere. Quapropter & egreſſa: diſ
ſoluitur corpus atq; putreſcit. Si igi 91
tur aliquid aliud ipſam contineat/
vnãq; faciat: illud erit potiſſimum
anima. At oportebit de illo etiam
quærere: vtrũ vnũ/ an multarũ ſit
partiũ? Atq; ſi ſit vnũ: cur & aiam
cõtinuo nõ dicimus vnũ eſſe? Sin
partibile: rurſus ratio quęret quid-
nã ſit illud quod illud etiã cõtinet?
atq; hoc pacto fiet in infinitũ abi-
tio. Dubitabit etiã quiſpiã de par- 92
tibus eius: quã vnaquæq; potentiã
in corpore habeat. Nam ſi anima
tota totũ cõtineat corpus: oportet
& vnãquãq; etiã partē/aliquã partē
corporis continere. Id autē eſſe nõ
poſſe videtur. quã enim partiũ cor
poris intellectus/aut quo cõtinebit
pacto: fingere quoq; difficillimum
eſt. Videmus autē & plãtas diuiſas 93
viuere:& animaliũ inſectorũ non-
nulla/ vtpote animã & ſi nõ nume-
ro tamen ſpecie eandem habētia.
Itaq; partiũ vtraq;: & ſenſum ha-
bet/ & per aliquod tēpus loco mo-
uetur. Nec abſurdũ eſt: ſi nõ perdu 94
rãt. inſtrumēta nanq; nõ habēt vt
naturã cõſeruent: ſed nihilo minus
oēs in vtraq; partiũ inſunt/animæ
partes. Atq; animę partes eadē ſub
ſpecie collocãtur: & etiã tota. illæ
quidē/ quia nõ ſeparabiles ſunt: to
ta autē anima/ qa indiuiſibilis eſt.
Videtur autē & id principiũ quod 95
ineſt in plantis: anima quædã eſſe.
hæc enim ſola: cõmunis eſt & plã
tis & animalibus. Atq; hæc quidē:
a ſentiendi principio ſeparatur. ſi-
ne autē ipſa: nihil eſt prorſus q̃d
habeat ſenſum.

¶ Primi libri de anima Ari-
ſtotelis/interprete Io-
anne Argyropy-
lo: finis.

¶Ariſtotelis de anima liber ſecun-
dus/ad Coſmam Medicem: inter-
prete Ioanne Argyropylo Byzan-
tio.

1 DIctis hiſ-
ce quæ a
maioribꝰ
de anima
nobis tra-
dita ſunt:
redeamus
rurſus o-
portet/at-
que enita
mur velut ab initio determinare qd
anima ſit / & quænã ſit eius cõmu
2 nis maxime ratio. Dicimus itaque
genus vnum quoddam eorũ quæ
ſunt: ipſam ſubſtantiã eſſe. atq; hu
ius aliud vt materiam quod quidẽ
per ſe nõ eſt hoc aliquid/aliud for-
mã & ſpeciẽ qua quidẽ iã hoc ali-
quid dicitur/ & tertium id quod ex
iſtis conſtat atq; cõponitur. Eſt au
tem materia quidem/ potẽtia: for-
ma vero/ actus atq; perfectio. quæ
quidẽ bifariã dicitur. quædã enim
eſt vt ſciẽtia: quædã vt cõtẽplatio.
3 Maxime autẽ corpora videtur eſſe
ſubſtantiæ: & ipſorũ ea magis quę
naturalia ſunt. hæc enim: cæterorũ
principia ſunt. Naturaliũ vero cor-
porum: quędã habent vitã/quędã
non habent ſed ea vacant. Vitam
autem dicimus: nutritionem / ac-
cretionem /atq; decretionem / quæ
quidem per idipſum fit quod viue
re dicitur. Quare corpus omne na
turale particeps vitæ/ſubſtãtia eſt:
4 & ita ſubſtãtia vt cõpoſita. ¶Atq;
cũ tale etiã ſit corpus/ id eſt habẽs
vitã: corpus profecto nõ erit ani-
ma. corpus nanq; non ſubit ratio-
nẽ eorum quæ ſunt in ſubiecto: ſed
vt ſubiectũ potius eſt & materies.
Neceſſe eſt igitˀ animã: ſubſtãtiã eſ-
ſe perinde atq; formã corporis na-
turalis potẽtia vitã habentis. ſub-
ſtantia vero: actus eſt & perfectio.
talis igitur corporis: eſt perfectio
5 atq; actus. ¶Sed cũ perfectio atq;
actus bifariã dicatur / vt diximus
(quidã enim eſt vt ſcientia: quidã

¶Tralatio vetus ſecũdi libri de ani-
ma Ariſtotelis ex græco recognita: ad
R.P.D. Guillermũ Briconnetũ Epi-
ſcopum Meldenſem.

CVm autẽ quæ 1 CAP.I.
a prioribus tra
dita ſũt de ani
ma/ dicta ſint:
iterum tanq̃ a
pricipio redea
mus/tẽtãtes de
terminare qd
eſt anima/ & q̃
vtique erit communiſſima ratio ipſius.
Dicimus itaq; vnum quoddam genus
eorum quæ ſunt: ſubſtantiã. huius au-
tem: aliud quidem ſicut materiã quod
ſecundum ſe quidem non eſt hoc ali-
quid/ aliud autem formam & ſpeciem
ſecundũ quam iam dicitur hoc aliquid/
& tertiũ quod ex his. Eſt autem mate-
ria quidem/ potẽtia: ſpecies autem/ en-
telechia. et hoc dupliciter. hoc quidem/
ſicut ſcientia: illud autem/ ſicut ſpecula-
tio. Subſtantiæ autem/ maxime eſſe vi
dẽtur corpora: & horum/ phyſica. hęc
enim: aliorum principia. Phyſicorum
autem: alia quidem habent vitam/ alia
autem non habent. Vitam autem di-
cimus: quæ per ipſum fit alitionem/au
gmẽtationẽ/& diminutionẽ. Quare om
ne corpus phyſicũ participãs vita: ſub-
ſtãtia erit. ſubſtãtia autem ſic: vt cõpo-
ſita. ¶Quoniam autẽ eſt corpus huiuſ 2
modi/ vitã eni habẽs: nõ vtiq; erit cor-
pus/ anima. non enim eſt eorũ quæ in
ſubiecto/ corpus: magis autẽ/ſicut ſubie
ctũ & materia eſt. Neceſſe eſt ergo ani-
mã: ſubſtantiam eſſe ſicut ſpeciem cor-
poris phyſici potẽtia vitã habẽtis. ſub-
ſtãtia autẽ: actus. huiuſmodi igitur cor-
poris: actus. ¶Hic autẽ: dicitur duplici 3
ter. alius quidẽ/ ſicut ſciẽtia: alius autẽ/

Tral. ve. ex græ. recog.

ſicut ſpeculatio. manifeſtũ ergo: q̃ ſi-
cut ſcientia. ex eo eñ quia ineſt anima:
& ſomnus & vigilantia eſt. proportio-
nale autem vigilantia quidẽ ſpeculati-
oni: ſomnus autẽ habitui non exeunti
in actũ. Prior autem generatione in eo-
4 dẽ: ſciẽtia eſt. ¶ Vnde anima: eſt actus
primus corporis phyſici põtẽtia vitam
habẽtis. tale autem: quodcũq; fuerit or
ganicum. Organa autem & plantarũ
partes ſunt: ſed penitus ſimplices. vt fo-
lium fructiferi cooperimentum: fructi-
ferum autem fructus. radices vero: ori
ſimiles ſunt. vtraq; enim: trahunt alimẽ
5 tum. ¶ Si autẽ aliquid cõmune in om-
ni anima oportet dicere: erit vtiq; pri-
mus actus corporis phyſici organici.
Vnde non oportet quærere ſi vnũ eſt
anima & corpus: ſicut neq; ceram & fi
guram neq; omnino vniuſcuiuſq; ma-
teriam & id cuius materia. vnum enim
& eſſe cũ multipliciter dicatur: qđ pro-
prie eſt actus eſt. Vniuerſaliter igitur
dictũ eſt: quid ſit anima. ſubſtantia e-
nim eſt: quæ ſecundũ rationẽ. hoc autẽ
eſt: quod quid erat eſſe huiuſmodi cor-
poris. ſicut ſi aliquod organorũ: phyſi-
cum eſſet corpus vt dolabra. eſſet enim
dolabræ eſſe ſubſtantia ipſius: & ani-
ma hoc. ſeparata autem hac: non vtiq;
amplius dolabra eſſet niſi æquiuoce.
nunc autẽ: eſt dolabra. non enim hu-
iuſcemodi corporis quod quid erat eſſe
& ratio anima: ſed phyſici huiuſcemo-
di habẽtis in ſeipſo principium motus
& ſtatus. Conſiderare autem & in par-
tibus oportet: quod dictum eſt. ſi enĩ
eſſet oculus animal: anima vtiq; ipſi
viſus eſſet. hic enim: eſt ſubſtantia ocu-
li quæ ſecundum rationem. oculus au-
tẽ: materia viſus eſt quo deficiente nõ
eſt amplius oculus niſi æquiuoce ſicut
lapideus aut depictus. Oportet igitur
accipere quod eſt in parte: in toto viuẽ-

Argyropylus

vt cõtemplatio) patet animã actũ
eſſe perinde atq; ſcientiã. Nã ex eo
quia anima eſt: & ſomnus eſt & vi
gilia. atq; vigilia quidẽ cõtempla-
tioni: ſomnus autẽ ſcientiæ operа
tione vacanti ſimilis eſt. Altera au 6
tem alteram in eodem ſcientia in-
quam contemplationem: genera-
tione præcedit. ¶ Quapropter a-
nima: primus eſt actus perfectioq;
corporis naturalis potentia vitam
habentis. et talis plane: vt partes
ipſius ſint inſtrumenta. Enimuero
partes quoq; plantarum inſtrumẽ
ta ſine controuerſia ſunt: quãuis vi
deãtur penitus ſimplices eſſe. eius
eñ quod circa fructũ eſt tegmẽ eſt
folium: & fructus etiam illud. radi
ces præterea: vicem ſubeũt oris. v-
triſq; nãq; trahitur alimentũ. ¶ Si 7
igitur commune quid de omni ani
ma ſit dicendũ: ipſa perfectio pri-
ma primuſq; actus eſt corporis na
turalis cuius partes ſunt inſtrumẽ
ta. Iccirco non quærere oportet ſi
vnum ſit anima atq; corpus: ſicut
neq; ceram & figurã neq; omnino
materiem cuiuſq; & id cuius mate
ries eſt. nam cũ vnum & eſſe mul-
tifariam dicatur: actus eſt id quod
proprie vnum eſt atq; proprie eſt.
Vniuerſaliter igitur diximus: quid 8
nam anima ſit. Eſt enim: ea ſub-
ſtantia quæ eſt vt ratio. hæc autẽ
eſt: quiditas corporis talis. et perin
de ſane: atq; ſi quod inſtrumento-
rum artis naturale corpus eſſet ceu
ſecuris. eius nãq; ſubſtãtia ipſius
eſſet vt patet ſecuris ratio: idq; eſ-
ſet anima qua ſeparata nõ eſſet vl
terius vt patet ſecuris niſi nomine
tantũ. at nũc eſt ſecuris. nõ eñ ta-
lis corporis ſubſtãtia ratioq; eſt ipſa
anima: ſed naturalis vt diximus
talis qđ in ſe motus ſtatuſve prin
cipiũ inſitũ habet. Atq; id qđ dictũ 9
eſt: in partibus etiã inſpicere licet.
nam ſi oculus eſſet aĩal: eius aĩa vi
ſus ipſe nimirũ eſſet. hic eſt eñ vt
patet: oculi ſubſtãtia q̃ ſeſe habet
vt ratio. oculus autẽ: eſt materies
viſus. qui cũ defecerit: non vlterius
erit oculus niſi noĩe tantũ & pinde
atq; lapideus vel etiã pictus. Id igi
tur qđ de parte dictũ eſt: ad totum

Argyropylus

corpus viuens accommodare opor-
tet. eſt enim hic profecto: rationum
ſimilitudo. nā vt pars ſeſe habet ad
partē: ſic totus ſenſus ad totū ſen-
ſitiuū corpus vt talis eſt rationis.
10 ¶Nō eſt autē id potentia viuens/
quod abiecit animā eaq; vacat: ſed
id quod ipſam habet. Semen vero
fructuſve: id nimirū eſt/ qd poteſt
tale corpus euadere. Vt igitur inci-
ſio viſioq; : ſic eſt vigilia actus. &
vt viſus rurſus inſtrumentiq; vis:
ſic eſt anima actus. corpus autē: eſt
id quod/ vt diximus/ eſt potētia vi-
uens. verū vt pupilla viſuſq; / ocu-
lus eſt: ſic anima & corpus/ eſt ani-
11 mal. ¶Animā igitur nō ſeparabilē
eſſe a corpore/ vel partes ipſius nō-
nullas ſi partibilis ſit: non obſcurū
eſſe videtur. corporis nanq; partiū
patet aliquas animę partiū actū eſ-
ſe. nihil tamen vetat vt aliquæ par-
tiū ſint ſeparabiles animæ: ꝓpter-
ea ꝙ corporis nullius ſint actus. At
obſcurū eſt/ necdū patet: ſi perinde
corporis anima ſit actus/ vt guber-
nator actus eſt nauis. Hoc igiť pa-
cto: vniuerſaliter de anima determi-
natū deſcriptūve ſit. CAP. II.
12 AT enim cū ex obſcu-
ris quidē/ magis au-
tem manifeſtis fiat id
notum/ quod eſt dilu-
cidum ac notius ra-
tione: enitēdū eſt rurſus hoc pacto
de ipſa anima pertractare. Rationē
eni diffinitiuā nō ſolū eſſe ſignifica-
re/ vt cōplures dicere diffinitiones
videntur: ſed etiā in ipſa cauſā ineſ-
ſe ac apparere oportet. Nūc autem
diffinitionū complures/ vt conclu-
ſiones eſſe videntur. veluti quid eſt
quadratio/ cōfectio figuræ laterum
æqualiū/ angulorūq; rectorū æqua-
lis altera ex parte longiori figuræ,
atq; diffinitio talis: concluſionis oc-
cupat locum. At ea quæ quadratio-
nem/ inuentionem eſſe mediæ di-
cit: ipſius rei profecto cauſā/ vt pa-
13 tet/ aſſignat. ¶Dicamus igitur/ hic
cōſiderationis initio ſūpto: anima-
tū ab inanimato vita ſeiungi. Atq;
cū multifariam viuere dicatur: etiā
ſi vnū tantū iſtorum inſit/ viuere il-
lud dicimus cui ineſt. vt itellectus/

Tral. ve. ex græ. recog.

te corpore. proportionaliter nanq; ha-
bet: ſicut pars ad partē/ totus ſenſus ad
totū corpus ſenſitiuū ſecundū ꝙ huiuſ-
modi. ¶Nō eſt aūt qđ abiecit animā/ 6
potētia exiſtēs vt viuat: ſed qđ habet.
Semē autē & fructus: potētia huiuſmo-
di corpus eſt. Sicut igitur inciſio & vi-
ſio: ſic & vigilātia actus. vt autē viſus
& potētia organi: ſic aīa. corpus autē:
qđ potentia eſt. ſed ſicut oculus/ eſt pu-
pilla & viſus: & ibi anima & corpus/
animal. ¶Q; igitur nō ſit anima ſepa- 7
rabilis a corpore/ aut partes quædam
ipſius ſi partibilis natura eſt: nō imma-
nifeſtum eſt. quarū dā enim actus par-
tiū eſt ipſarū. At vero ſecundum quaſ-
dam nichil prohibet: propterea ꝙ nul-
lius corporis ſunt actus. Amplius autē
immanifeſtum: ſi ſic corporis actus/ a-
nima/ ſicut nauta nauis. Figura igi-
tur ſic determinatum & deſcriptū ſit:
de anima. CAP. II.
QVoniā autem/ ex in- 8
certis quidem manife-
ſtioribus autem/ fit cer-
tum & ſecundum ra-
tionem notius: tentan-
dum eſt iterum ſic ag-
gredi de ipſa. non enim ſolum ꝙ ſit/
oportet diffinitiuam rationem oſtende-
re/ ſicut plures terminorum dicunt: ſed
& cauſam ineſſe & apparere. Nūc au-
tem: vt concluſiones/ rationes termi-
norū ſunt. vt quid eſt tetragoniſmus:
æquale altera parte longiori orthogo-
nium æquilaterale eſſe. talis autē ter-
minus: ratio concluſionis. Dicens au-
tē ꝙ tetragoniſmus eſt mediæ inuētio:
rei cauſā dicit. ¶Dicamus igitur/ prin- 9
cipiū accipientes intentionis: determi-
nari animatum ab inanimato/ ipſo vi-
uere. Multipliciter autē ipſo viuere di-
cto: & ſi vnū aliquod horū inſit ſolū/
viuere ipſum dicimus. vt intellectus &

Tral.ve.ex græ.recog.

ſenſus & motus & ſtatus ſcđm locū.
adhuc autem: motus ſecundum alimē
tum & augmentum & decrementum.
Vnde: & vegetabilia omnia videntur
viuere. videntur enim in ſeipſis habe-
re potentiam & principiū huiuſmodi:
per quod augmentū & decrementū ſu
ſcipiunt ſecundū contraria loca. nō enī
ſurſum quidē augentur/ deorſum autē
nō: ſed ſimiliter in vtraq; & omnē in
partē aluntur/& viuūt ſemper quouſq;
10 poſſunt accipere alimentū. ¶Separa-
ri autē hoc quidē ab alijs/ poſſibile eſt:
alia autē ab hoc/ impoſſibile/in morta
libus. Manifeſtū eſt autē:in vegetabili-
bus. nulla enim: ineſt ipſis potētia alia
animæ. Viuere igitur: propter hoc pri-
11 cipiū ineſt oībus viuētibus. ¶Animal
autē: propter ſenſū primo. etenim quę
nō mouētur/ neq; mutāt locū/ habent
autē ſenſū: animalia dicimus/ & nō vi-
12 uere ſolū. ¶Sēſuum autē: primo ineſt
omnibus/tactus. Et ſicut vegetatiuum
poteſt ſeparari a tactu & oī ſenſu: ſic et
tactus ab alijs ſenſibus. Vegetatiuū au
tē dicimus: huiuſmodi partem animę
qua & vegetabilia participāt. Anima-
lia autē oīa: vidētur tāgēdi ſenſū habe-
re. Propter quā autē cauſā vtrūq; horū
accidit: poſterius dicemus. nūc autē in-
tantū dictū ſit ſolū: ꝙ anima eſt horū
quæ dicta ſunt principiū/ & his deter-
minata eſt/ vegetatiuo/ ſenſitiuo/ intel
13 lectiuo/motu. ¶Vtrū autē vnumqđq;
horum eſt anima an pars animæ/ & ſi
pars vtrū ſic vt ſit ſeparabilis ratione
ſolum/ an & loco: de quibuſdā quidē
horū non eſt difficile videre/ quędā au
tem dubitationem habent. Sicut enim
in plantis quædam diuiſæ vidētur vi-
uere & ſeparatæ ab inuicē/ tanq̄ exiſtē
te in his anima/ actu quidē vna in vna
quaq; plāta/ potētia autē pluribus: ſic
videmus et circa alias differētias animę

Argyropylus

ſenſus/motus loco ac ſtatus/ & in-
ſuper: mono nutrimēto accommo-
data/ & accretio decretiove. Qua- 14
propter: & vniuerſæ plantæ viden
tur viuere. qppe cū videātur in ſe-
ipſis vim habere talem atq; princi-
piū: quo/ad cōtraria loca tā incre-
menta q̄ decrementa ſuſcipiūt. nō
enim ſurſum quidē accreſcunt/ de-
orſum autem non accreſcunt: ſed
ad vtrāq; ſimiliter differētiā & om-
ni ex parte ſemperq; nutriuntur/ &
eouſq; viuunt quouſq; poſſunt ali-
mentum accipere. ¶Atq; hæc qui- 15
dē vis a cęteris ſeiūgi ſepararíq; po
teſt: cæteræ autem in ipſis morta-
libus/ab iſta nequeūt ſeparari. Qđ
quidem: in ipſis perſpicitur plātis.
nulla eni prorſus in ipſis/vt patet/
alia præter hāc: animæ potētia atq;
officiū ineſt. Viuere igitur: ob hoc 16
principiū viuētibus cōpetit. ¶Ani
mal autē eſt: ob ſenſum primo. nā
& ea quæ nō ciētur motu/ nec mu
tant locū/ ſenſū autē habēt: nō ſo-
lū viuere dicimus/ ſed etiā anima-
lia nuncupare ſolemus. ¶At vero 17
ex ſenſibus: tactus primo cūctis a-
nimalibus ineſt. Atq; vt vegetatiuū
a tactu ſenſuq; omni: ſic a cæteris
tactus ſeparari ſenſibus poteſt. Eā
autē partē animæ/vegetatiuā dici-
mus eſſe: cuius & plātæ participes
ſūt. Animalia vero cūcta: ipſā vim
habere ſentiēdi tactu vidētur. Atq; 18
quā ob cauſā iſtorū vtrūq; fit: poſt-
ea dicemus ac explanabimus. nunc
eouſq; tantū dicatur: animā inquā
principiū eſſe eorū quæ dicta ſunt/
& his eſſe diffinitā/ vegetatiuo/ ſen
ſitiuo/ intellectiuo/ etiam motu.
¶Quærendum autem eſt/ vtrū ho 19
rum vnumquodq; ſit anima/ an a-
nimæ pars: & ſi pars vtrū hoc pa-
cto vt ſit ſeparabile ratione ſolum/
an etiam loco. atque de nonnullis
quidē iſtorū videre diſcernereq; fa-
cile poſſumus: nonnulla autem du
bitationem habent. Nam vt plan- 20
tæ nonnullæ diuiſæ ſeiunctæque vi
dentur viuere/ propterea quod a-
nima quæ eſt in iſtis/ actu quidem
in vnaquaque planta eſt vna/ po-
tentia vero plures: ſic & circa alias
videmus animæ differentias fieri/

cū inciduntur animantium ea quæ
inſecta vocamus. vtraq; nanq; par-
tium: & ſenſum habet/ & motu lo
co cietur. Qꝛ ſi ſenſū habet: & ima
ginationē & appetitū etiam habet.
vbi nāq; eſt ſenſus: ibi dolor etiam
exiſtit atq; voluptas. at vbi ſūt hęc:
ibi neceſſario cupiditas etiā ineſt.
21 De intellectu vero cōtemplatiuaq;
potentia / nondum quicq̄ eſt mani
feſtum: ſed videtur hoc animæ ge-
nus eſſe diuerſum/ idq; ſolum per-
inde atq; perpetuū ab eo quod oc-
22 cidit/ ſeiungi ſeparariq; poteſt. Cæ-
teras autem animæ partes/ ſepara-
biles quidem non eſſe/ vt quidā aſ-
ſeruerunt: ex ijs quæ diximus pa-
tet. Ratione vero differre: non ob-
ſcurum eſſe videtur. ſenſitiui nanq;
ratio: diuerſa eſt a ratione princi-
pij opinandi. ſiquidē: diuerſa ſunt
ſentire ac opinari/ et vnumquodq;
23 dictorum ſimiliter. At vero quibuſ
dam animātium cunctę partes/ vt
patet/ inſunt: quibuſdam nonnul-
læ. ſunt & quibus vna tantum in-
eſſe videtur. atq; idipſum: differen
tiam animantium facit. quam au-
tem ob cauſam ita fit: poſtea per-
ſcrutabimur. Eadem: & circa ſen-
ſus fieri ſane videmus. quædam e-
nim omnes: quædā aliquos / quæ-
dam vnum duntaxat habere vidē-
tur/ tactum inquā ipſum/ qui qui-
dem eſt omnium maxime neceſſa-
24 rius. ¶ Quoniam autem id quo
viuimus quove ſentimus bifariam
dicitur / perinde atque id quo ſci-
mus/ & id etiā quo ſani ſumus atq;
valemus (quoddā enim ſcientiam:
quoddam animā dicimus. quippe
cum: vtroq; ſcire dicamus. & aliud
ſanitatem: aliud partem corporis
aliquam vel totum dicimus cor-
pus. atq; horū vtrūq; tam ſciētia q̄
ſanitas: forma quædam et ſpecies
eſt et ratio et tanq̄ actus ſuſcipien-
tis. ſciētia quidē/ ſciētis: ſanitas au-
tē/ ſani. actus enim agētium: in eo
qđ patitur atq; diſponitur ineſſe vi
detur. anima autem: id eſt/ vt patet
quo viuimus/ et quo ſentimus/ ac
intelligimus primo) ipſa profecto
ratio quædam erit et forma / ſed
non vt materies atque ſubiectum.

accidere vt in entomis deciſis. etenim
ſenſum vtraq; partium habet: & mo-
tum ſecundum locum. Si autem ſen-
ſum: & phantaſiam & appetitum. vbi
eni ſenſus eſt: & triſtitia & lętitia eſt.
vbi autem hæc ſunt: ex neceſſitate &
deſyderiū eſt. De itellectu autē & ſpe
culatiua potētia/ nichil adhuc manife-
ſtum eſt: ſed videtur genus aliud ani-
mæ eſſe/ & hoc ſolū poſſe ſeparari ſi-
cut & perpetuum a corruptibili. Re-
liquæ autem partes animæ/ manifeſtū
ex his ꝙ ſeparabiles non ſunt: ſicut
quidam dicūt. Ratione autem ꝙ aliæ:
manifeſtum eſt. ſenſitiuo enim eſſe et
opinatiuo: aliud. ſiquidem: & ſentire
ab ipſo opinari. ſimiliter autem: & a-
liorum quæ dicta ſunt vnumquodq;.
Adhuc autem quibuſdam animalium
omnia inſunt hęc: quibuſdā vero quę-
dam horum / alijs autem vnum ſolū.
hoc autem: facit differentiam anima-
lium. propter quā autem cauſam ſic
fit: poſterius intendendū. Similiter au
tem: & circa ſenſus accidit. alia enim/
habēt omnes: alia vero/ quoſdā. quę-
dam vero: vnum maxime neceſſariū/
tactum. ¶ Quoniā autem id quo vi- 14
uimus & ſentimus dupliciter dicitur ſi
cut id quo ſcimus (dicimus enim hoc
quidē ſciētiā: illud autē animā. vtroq;
eni horū: dicimus ſcire) ſimiliter autē
& id quo ſani ſumus/ aliud quidē ſani
tas eſt/ aliud autē parte quadā corpo-
ris aut etiā toto (horū autem ſcientia
quidē & ſanitas: forma eſt & ſpecies
quædam & ratio & vt actus ſuſcepti-
uorum / illa quidem ſcij / hęc vero ſa-
ni. videtur enim in patiente & diſpoſi
to: actiuorum ineſſe actus. anima au-
tem: id eſt quo viuimus/ & ſentimus/
& mouemur / & intelligimus primo)
anima vtiq; ratio quędam erit & ſpe-
cies/ ſed non vt materia & ſubiectum.

Tral. ve. ex græ. recog.

3 Tripliciter enim dicta ſubſtantia/ ſicut diximus/quarum hæc quidem ſpecies/ illa vero materia/ alia autem ex vtriſque / harum autem materia quidem potētia/ ſpecies autē actus: poſtea q̄ qđ ex vtriſq; animatum/ non eſt corpus actus animæ / ſed ipſa corporis cuiuſdam. Et propter hoc bene opinantur: quibus videtur neq; ſine corpore eſſe/ neq; corpus aliquod anima. corpus enim non eſt : corporis autem aliquid eſt. Et propter hoc in corpore ineſt/ & in corpore huiuſmodi: & nō ſicut priores ad corpus aptabāt ipſā/ nichil vltra diffinientes in quo & quali. q̄uis non videatur quodlibet: recipere quodlibet. Sic autem fit: & ſecundum rationem. vniuſcuiuſq; enim actus: in eo quod potentia exiſtit & in propria materia aptus natura eſt fieri. Qꝛ igitur actus quidam eſt & ratio potentiam habentis vt ſit huiuſmodi: manifeſtum ex his.

CAP. III.

15 POtētiarum autem animæ quæ dictæ ſunt: alijs quidem inſunt omnes / alijs vero quædā harum / quibuſdam vero vna ſola . Potentias autem diximus: vegetatiuum/ ſenſitiuum / appetitiuum / motiuum ſecūdū locum / intellectiuum. Ineſt autē plātis : vegetatiuum ſolum . alijs autem : & hoc/ & ſenſitiuum. ſi autem ſenſitiuum: & appetitiuū . appetitus enim/ deſyderiū eſt: & ira / & voluntas. Animalia autem omnia: habēt vnum ſenſuum/tactum. cui autem ſenſus ineſt: huic & lętitia & triſtitia / & delectabile & triſte. quibus autem hæc: & cōcupiſcentia. ipſius enim delectabilis appetitus: hæc. Adhuc autem: alimenti ſenſū habēt. tactus eni: alimēti ſenſus.

Argyropylus

Nā cū ſubſtantia tripliciter dicatur 25
vt diximus (quædā eni eſt forma/
quædā materies/quædam id qđ ex
vtriſq; cōponitur. & materia quidē
eſt/ vt patet/ potentia: forma autē/
actus) cū igitur vt diximus ſubſtā-
tia dicatur trifariā/ animāſq; id ſit
qđ ex vtriſq;/ corpore inq̄ & anima
cōſtat: corpus profecto nō eſt actus
animæ/ ſed ipſa corporis alicui⁹ eſt
actus. Idcirco recte admodū putāt 26
ij: quibus anima neq; eſſe ſine cor-
pore / neq; corpus aliqđ eſſe videt.
eteni ipſa/ corpus quidē nō eſt: eſt
autē corporis aliqd. Et ineſt ob hoc
in corpore/ atq; in corpore tali: nō
in quouis ſine diſcrimine vllo/ quē-
admodū veteres ad corpus ipſā ac
cōmodabāt/ nihil prorſus determi-
nātes quodnā illud & quale ſit cor-
pus. atq; nō recte: vt patet. quippe
cum non videatur quoduis ſine vl-
lo diſcrimine: quodcunq; ſuſcipere.
Hoc autē pacto: cū ratione etiā fit
ſane. actus eni vniuſcuiuſq;: in eo
qđ eſt potētia & i propria materia/
ſuapte natura fieri eſſeq; ſolet. Ani-
mā igitur perfectionē quandā eius
& actū ac rationē eſſe qđ potētiā ha
bet vt huiuſmodi ſit: ex hiſce quæ
diximus innoteſcit.

CAP. III.

ANimantiū autē: qui- 27
buſdā omnes inſunt
potentiæ dictæ/ qui-
buſdā nōnullæ ſunt/
& quibuſdā vna tan
tū ineſſe videtur. Atq; potentias a-
nimæ diximus has: nutritiuū/ ſen
ſitiuum / appetitiuum / loco moti-
uum/ atq; intellectiuum . Et plan-
tis quidē/ nutritiuum eſt duntaxat:
alijs autē & idipſum/ & ſenſitiuū .
ꝙ ſi ſenſitiuum ineſt: & appetiti-
uum etiam ineſt. nam appetitus/
cupiditas eſt: & ira/ atq; voluntas.
Animalia vero cuncta: vnū ex ſen
ſibus habent/ tactum inquā ipſum.
atq; cui ſenſus ineſt: ei voluptas e-
tiam & dolor ineſt/ & perceptio io-
cundi atq; moleſti . quibus autem
hæc inſunt : ea cupiditatem eti-
am habent. hæc eſt enim : appeti-
tio eius quod afficit voluptate . A- 28
limenti præterea ſenſum habent .
tactus enim : ſenſus eſt alimenti .

Nā ſiccis & humidis/& calidis atqꝫ
frigidis:aluntur viuentia cūcta. ho
rū autē vt patet/ ſenſus:eſt tactus.
* cæteris vero ſenſibilibus : per acci-
dens nutriuntur. nihil enim condu
cit ad alimētū : ſonus vel color aut
odor. Sapor autem : vnū quid eſt
eorum quę tactu percipiūtur. At ve
ro fames ſitiſve:cupiditas eſt. ſicci
quidem & calidi/fames:frigidi ve-
ro & humidi/ſitis. at ſapor:horum
29 quaſi quoddā eſt condimentū. Ve-
rum hæc declarāda poſterius ſunt:
nunc eouſqꝫ ſit dictū/ animantium
inquam hiſce quæ tactū habent &
appetitum ineſſe. De imaginatione
vero nō patet:ſed de hoc poſtea cō
ſideremus oportet. Nōnullis inſu-
per & loco motiuū etiam ineſt: &
alijs ratiocinatiuū ac intellectus/vt
hominibus/ & ſi quid ſit aliud tale
30 vel etiā præſtabilius. ¶ Perſpicuū
igitur eſt: vnā animę rationem eſſe
perinde atqꝫ figuræ. neqꝫ eni ibi fi-
gura vlla præter triāgulū eſt & eas
quæ deinceps ſunt collocatæ: neqꝫ
hic anima vlla præter eas quas di-
ximus. At vt in figuris vna com-
munis ratio fieri poteſt/quæ cun-
ctis quidē figuris accōmodabitur/
nullius autē erit figuræ propria ra-
tio:ſic & ī animabus dictis fieri po-
teſt. Quapropter ridiculū eſt: & in
his & in ceteris rebus cōmunē quę-
rere rationē/ quæ quidē nullius eo-
rū quæ ſunt erit propria ratio/ nec
in propria cuiq̄ accommodabitur et
indiuidua ſpecie/ rationem eam o-
mittentes diffinitionem ve quæ cui
libet hoc pacto competere accom-
31 modariqꝫ poteſt. At vero quemad-
modum in figuris : ſic & in anima
fit. nā tam in figuris q̄ in animātī-
bus: in eo quod deinceps eſt collo-
catū/id ineſt potentia quod illo eſt
prius. ī quadrato nāqꝫ triāgulus: &
in ſenſitiuo vegetatiuū ineſt/ vt pa
tet. Quapropter in ſingulis quærē-
dū eſt: quænā ſit cuiuſqꝫ anima. vt
quænā ſit anima plātę/ quæ beſtię/
quæ deniqꝫ hominis. Quā autē ob
cauſā deinceps ſic ſeſe habēt:conſi
derare oportet. Sēſitiuū nanqꝫ/ſine
vegetatiuo nō eſt:at a ſenſitiuo/ve
getatiuū in plātis ſeiūgitur. Rurſus

Siccis enim & humidis/& calidis & fri
gidis: aluntur oīa viuētia . horū autem
ſenſus : tactus. ſed aliorū ſenſibiliū: ſe-
cūdū accidēs . nichil eni ad alimētū cō
fert ſonus:neqꝫ color/neqꝫ odor. Sapor
aūt:vnū qđdā eſt tāgibiliū. Eſuries au
tē & ſitis:cōcupiſcētia. & eſuries quidē:
calidi & ſicci. ſitis autē: frigidi & humi
di. ſapor vero : vt delectamentum ho-
rum eſt. Certificandum autem de his
poſterius eſt : nunc autem intantū di-
ctum ſit/ ꝙ animalibus habentibus ta
ctum & appetitus inſit. De phantaſia
autem/ immanifeſtum: poſterius autē
intēdendum eſt . Quibuſdam autē ad
hęc ineſt & ſecūdū locū motiuū : alijs
autē cogitatiuū & intellectus / vt ho-
minibus / & ſi quid aliud huiuſmodi
eſt/ aut etiam honorabilius . ¶ Mani- 16
feſtū igitur eſt: ꝙ eodē modo vna vtiqꝫ
erit ratio animæ & figuræ . neqꝫ enim
ibi figura eſt præter triangulū & eas
quæ conſequēter ſunt : neqꝫ hic anima
præter dictas eſt . Fiet autē vtiqꝫ & in
figuris ratio cōmunis : quæ conueniet
quidē omnibus/ propria autē nullius
erit figuræ . ſimiliter autem : & in di-
ctis animabus. Vnde ridiculū eſt:quę-
rere cōmunē rationē & in his & ī alijs/
quę nullius erit eorū quę ſūt propria ra
tio/ neqꝫ ſecūdū propriā & indiuiduā
ſpeciē/ dimittētes eā quę huiuſmodi. Si
militer autē ſe habēt ei qđ de figuris: &
quę circa animā ſūt. ſēper eni in eo qđ
eſt cōſequēter: eſt potētia qđ prius eſt/
& in figuris & in animatis. vt in tetra-
gono quidē/ trigonū eſt: in ſenſitiuo au
tē/ vegetatiuū . Quare ſecūdum vnū-
quodqꝫ quęrendū : quænam ſit vniuſ-
cuiuſqꝫ anima. vt quę plātę/ & q̄ hois/
aut beſtiæ. Propter quā autē cauſā cōſe
quēter ſic ſe habēt: cōſiderādū eſt. Sine
eni vegetatiuo/ ſēſitiuū nō eſt: a ſēſitiuo
autē/ ſeparatꝫ vegetatiuū ī plātis. Iterū

plãtã/ vt ſint ſemper hoc pacto/ cõ-
ditionẽq; ſubeant quoad poſſunt di-
uinã. id enim ipſum appetũt vni-
uerſa : gratiaq; ipſius omnia agũt
quæcunq; ſecundũ naturam agũt.
35 Duplex eſt autem id cauſa cuius cę-
tera fiunt :atque vnum eſt quo/ al-
terũ cui. Cum igitur ſemper eſſe/ cõ-
ditionẽq; diuinam ſubire continu-
atione nequeant animantia/quia fi-
eri nequit vt caducorũ atq; morta-
liũ quicq̃ idem vnũq; numero ſem-
per permaneat: vt vnũquodq; po-
teſt/ ſic æternitatis cõditioniſq; di-
uinæ particeps eſt/ aliud quidẽ ma-
gis/ aliud autẽ minus/ permanetq;
non ipſum/ſed tale quale eſt ipſũ/
numero quidẽ non vnũ/ ſpecie au-
36 tẽ vnũ. ¶ Eſt autẽ anima: corporis
cauſa principiũq; viuẽtis. Atqui cũ
multifariã hæc dicantur :anima pa-
ri modo tribus determinatis modis
cauſa eſt. Nam: eſt ea cauſa a qua
profluit motus. eſt etiam: gratia cu-
ius cætera fiũt. et inſuper: vt forma
corporum animatorũ ſubſtantia ve.
37 Atq; cauſam vt ſubſtantiã animan-
tiũ eſſe: non eſt obſcurũ. cauſã nãq;
cũctis vt ſint/ formã ipſã atq; ſub-
ſtantiã eſſe: patet. At viuere/ viuen-
tiũ eſt eſſe: cuius ſane cauſa eſt/ vt
cõſtat/ atq; principiũ anima. Prę-
terea actus eius quod eſt potentia:
ratio eſt eiuſdẽ. at anima: viuentis
eſt corporis actus. Patet etiã: animã
eſſe cauſam vt id gratia cuius cæte-
ra fiunt. nã: vt mens / ſic & natu-
ra alicuius gratia facit/ quod quidẽ
ipſius eſt finis. atq; tale eſt in ipſis
viuẽtibus: anima/ & ſecundũ natu-
rã. vniuerſa nãq; naturalia corpora
tã animaliũ q̃ etiã plantarũ: ipſius
animæ ſunt inſtrumenta. Quo fit:
vt ipſa ſint animæ ſine cõtrouerſia/
gratia. Duplex eſt autẽ id/ vti dixi-
mus/ cauſa cuius cætera fiunt: atq;
vnũ eſt quo/ alterũ cui. At vero cõ-
ſtat: animã id etiã eſſe/ vnde primũ
motus ad locũ accõmodatus emer-
git. verũ hęc vis: nõ vniuerſis ineſt
viuẽtibus. Fit etiã per animã: & al-
teratio & accretio. ſenſus eni: altera-
tio quędã eſſe videtur: ſentitq; nihil
quod nõ habeat animã. Eadẽ eſt &
de accretione decretioneve: ratio.

plantam. vt ipſo ſemper & diuino par-
ticipent : ſecundum ꝙ poſſunt. omnia
enim/ illud appetunt: & illius cauſa a-
gunt omnia quæcunq; agunt ſecundũ
naturam. Ipſum autem cuius cauſa/
duplex eſt: hoc quidẽ cuius/ illud ve-
ro quo. Quoniã igitur communicare
non poſſunt ipſo ſemper & diuino cõ-
tinuatione/ propterea ꝙ nichil contin-
git corruptibilium idem & vnũ nume-
ro permanere: ſecundũ ꝙ poteſt parti-
cipare vnumquodq; ſic cõmunicat/ hoc
quidẽ magis illud vero minus/ & per-
manet non ipſum ſed quale ipſum/ nu-
mero quidem non vnum ſpecie autem
vnum. ¶ Eſt autem anima : viuentis
corporis cauſa & principiũ. Hæc autẽ
multipliciter dicũtur: attamẽ anima ſe-
cundũ determinatos modos tres/ cau-
ſa dicitur. etenĩ anima : cauſa eſt vnde
motus/ & cuius cauſa/ & vt eſſentia a-
nimatorum corporum. Q; igitur ſit vt
eſſentia: manifeſtum eſt. cauſa enim
ipſius eſſe oibus : eſſentia eſt. ipſũ au-
tẽ viuere: viuentibus eſſe eſt. cauſa autẽ
& pricipiũ horũ: anima. Amplius au-
tẽ/ actus eius qđ potentia eſt: ratio eſt.
Manifeſtũ autẽ eſt: ꝙ & cuius gratia
cauſa/ anima. vt enĩ intellectus gratia
alicuius facit: eodẽ modo & natura. &
hoc: eſt ipſius finis. huiuſmodi autẽ in
animalibus: anima/ & ſecũdũ naturã.
oia eni phyſica corpora: animę inſtru-
mẽta ſũt/ ſicut animaliũ ſic & plãtarũ/
tanq̃ gratia animæ exiſtẽtia. Duplici-
ter autẽ dicitur/ ipſũ cuius gratia: et cu-
ius/ & quo. At vero & vnde primum
qui ſecũdum locum motus: anima eſt.
nõ oibus autẽ viuẽtibus ineſt: potentia
hæc. Eſt autẽ & alteratio & augmen-
tũ: per animã. ſenſus enim: quædã alte-
ratio eſſe videtur. nichil autem ſentit:
qđ nõ habeat animã. Similiter autẽ:
& de augmẽto & decremẽto ſe habet.

Cap. 4

Tral.ve.ex græ.recog.

nichil enim decremētum patitur/neq̧
augmentatur phyſice: niſi alatur. ali-
tur autem nichil:quod non communi-
Empedocles 21 cet vita. ¶Empedocles autem non be
ne dixit hoc/ addens: augmentum ac-
cidere plantis/ deorſum quidem radi-
catorum propterea quod terra ſic fer-
tur ſecundum naturam / ſurſum au-
tem propterea ꝗ ignis ſimiliter. Neq̧
enim ſurſum & deorſū : bene accipit.
non enim idē ſurſum & deorſū:omni-
bus & vniuerſo. ſed vt caput animali-
um/ſic radices plantarū ſunt: ſi cōgruit
inſtrumēta dicere diuerſa & eadē ope
ribus. Ad hæc autē: quid eſt quod con
tinet quæ in contraria feruntur/ignem
& terram? diſtrahentur enim: niſi ali-
quid erit prohibens. Si vero erit: hoc
eſt anima/& cauſa augendi & alendi.
Videtur autem quibuſdam ignis na-
tura: ſimpliciter cauſa augmētationis
& alitionis eſſe. etenim ipſe videtur ſo
lus corporum aut elementorum: ali &
augmentari. Vnde & in plantis & in
animalibus putabit vtiq̧ quis: hunc
eſſe id quod operatur. Hic autem
concauſa quidem quodammodo eſt:
nō tamen ſimpliciter cauſa/ ſed magis
anima. ignis enim augmentum/ in infi
nitum abit: quouſq̧ fuerit combuſti-
bile. natura autem conſtantium om-
nium: terminus eſt & ratio magnitu-
dinis & augmenti. hæc autem animæ
ſunt/ ſed non ignis: & rationis magis
22 ꝗ materiæ. ¶Quoniam autē eadem
potentia animæ eſt vegetatiua & gene
ratiua: de alimēto neceſſarium eſt de-
terminare primum. ſeparatur enim ab
alijs potentijs: opere hoc. Videtur au
tem eſſe alimentum contrarium: con-
trario. non omne autē omni: ſed quæ-
cunq̧ contrariorum non ſolum gene-
rationem habēt ex inuicem/ ſed & au-
gmentū. fiunt enim multa ex inuicem:

Argyropylus

nihil enī incremēta naturaliter de-
cremētave ſuſcipit/ quod non nu-
triatur:& nihil prorſus nutritur/qđ
nō vitę particeps ſit. ¶Atq̧ hac in 38
parte ſentētia Empedoclis eſt poſt-
habēda : qui quidē hoc nō recte di
xit ac addidit/ ideo incremēta plā-
tas ſuſcipere tū in radicibus infra/
tū in ramis etiam ſupra / quia terra
deorſum ſuapte natura/& ignis ſur
ſum idētidē pergit. Primū nanq̧:
non recte accipit in plantis differē-
tias dictas/ infra inquam ac ſupra.
non enim eadem ſunt omnium re-
rū & vniuerſi: ſupra & ifra. ſed quā
habet rationē in animalibus caput/
eā ſubeūt in plātis radices: ſi inſtru
mēta diuerſa vel eadē/ operationi-
bus officijſve dicere aſſerereq̧ opor
tet. Deide qd eſt quod cōtinet terrā 39
ignem ve: quę quidē in cōtraria lo-
ca ferūtur/diſtrahētur eni profecto:
niſi aliqd ſit quod ipſa prohibeat
atq̧ detineat. Q̃ſi ſit aliquid: id eſt
ꝓfecto anima ipſa. quo fit vt ipſa
ſit augendi cauſa nutriendive: non
elementa/quēadmodum ille puta-
bat. Sunt autē quibus ipſius ignis 40
natura: cauſa ſimpliciter nutritiōis
& accretionis eſſe videt̃. ipſe nanq̧
ſolus omniū corporū aut elemēto-
rum: nutriri ac augeri videtur. Qua
propter & in plantis & in animali-
bus putabit quiſpiā ignē id ipſum
eſſe quod operatur: verū nō ita eſt. 41
ſed cū comitetur cauſā: eſt ob idip-
ſum quodāmodo / non ſimpliciter
cauſa/ ſed talis eſt potiꝰ anima. Nā
ignis quidē accretio in infinitū pro
greditur: & eo vſq̧ fit/ quouſq̧ ſit
cōbuſtibile. at eorū omniū quę na-
tura cōſtant: eſt finis tam magnitu
dinis ꝗ accretionis & ratio. hęc aūt
animę ſūt/ nō ignis:& rationis po-
tius/ꝗ materiæ. ¶Cū autē eadē vis 42
animę ſit & nutriendi & generādi:
primū de alimēto determinare ne-
ceſſe eſt. hęc enim a cęteris potētijs
hoc opere atq̧ munere ſeiungitur.
Videtur itaq̧ cōtrariū: eſſe cōtrario 43
nutrimentū. at non cuilibet / quod
uis: ſed id ei quorū alterū ex altero
nō ſolū mutuo generatur/ſed incre
mēta etiā ſuſcipit. cōplura nāq̧ cō-
trariorū fiunt quidē ex ſeſe mutuo:

Argyropylus

ſed nō a ſuis oia cōtrarijs incremē-
ta ſuſcipiunt/ vt ex ægrotante fit ſa
nū. At vero nec illa modo eodem ſi
bi mutuo nutrimētū eſſe videntur:
ſed aqua quidē alimētum eſt igni/
ignis aūt nō nutrit aquā. At in ſim
plicibus corporibus: horū alterū a-
limenti/ alterū eius quod nutritur/
44 maxime ſubire rationē videtur. Ve-
rū enim is locus: dubitationē habe
re videtur. Sunt enim qui dicūt: ſi-
mile ſimili nutriri / quēadmodū &
accreſcere. Quibuſdā autē (vti di-
ximus) nō hæc ſentētia ſed cōtraria
placet: cenſentq; non ſimile ſimili/
ſed cōtrario cōtrariū ali. etenim fie-
ri nequit/ vt inquiunt: vt a ſimili ſi
mile patiatur. alimentū autē: mu-
tatur atq; digeritur. mutationemq;
rerū omnium: in oppoſitum vel in
45 medium eſſe/ conſtat. Præterea nu
trimentū quidē: aliquid patitur ab
eo quod alitur. hoc autē: ab alimē
to nō patitur quicq̄. quēadmodum
nec a materia faber: ſed materies/
vt patet a fabro/ qui quidē ex ocio
mutatur tantū ad operandū. Ateni
intereſt plane: ſi nutrimentū ſit id
quod vltimo tandē adiungitur atq;
additur/an nō hoc ſed id quod pri-
mum ingreditur. Q. ſi vtrūq; quidē
eſt alimentū / alterū tamē eſt dige-
ſtū / alterū indigeſtū: vtroq; profe-
cto modo/& cōtrario cōtrariū/& ſi-
mile ſimili dicere licet nutriri. Nā ſi
vt indigeſtū ſumatur: cōtrariū cō-
trario alitur. ſin vt digeſtū: ſimile
ſimili nimirum hoc pacto nutritur.
Quare patet: illos vtroſq; partim
recte/ partim non recte dicere atq;
46 ſentire. ¶Cū autem nihil nutriatur
quin habeat vitā: animatū id erit
profecto corpus quod alitur/ ea ſa-
ne ratione qua eſt animatū. ¶Qua
re & nutrimentū: ad animatū per
47 ſe refertur/ & nō per accidēs. ¶At
qui diuerſa eſt alimēti ratio: vt nu
trit/ & auget. Nā vt ipſū alimētū
quantū eſt quoddā / auget: vt eſt
hoc aliquid & ſubſtantia/nutrit. cō
ſeruat enim ſubſtātiā. et eſt eouſq;
profecto: quouſq; nutritur. Efficit
præterea generationē ac ortū: nō
eius quod alitur / ſed talis quale eſt
id quod nutritur. iam enim eſt ipſa

Tral.ve.ex græ.recog.

ſed non omnia. vt ſanum ex laboran-
te. Videntur autem neque illa eodem
modo adinuicem eſſe alimentum: ſed
aqua quidem igni alimētum eſt/ ignis
autem non alit aquam. In ſimplici-
bus igitur corporibus: hæc eſſe viden-
tur maxime/ aliud quidem alimentū/
aliud vero quod alitur. Dubitationem
autem habet. Dicūt enim hi quidem:
ſimile ſimili ali / ſicut & augeri. Alijs
autem (ſicut diximus) econtrario vi-
detur: contrarium inquam contrario/
tanq̄ impaſſibile ſit ſimile a ſimili / a-
limentum autem mutari & concoqui.
mutatio autem: omnibus/in contrari-
um aut in medium. Adhuc autem a-
limentum patitur aliquid ab eo qđ ali
tur: ſed nō hoc/ ab alimēto. ſicut neq;
ſtructor a materia: ſed ab illo / hæc.
ſtructor autem: mutatur ſolū in actū
ex ocio. Vtrum autem ſit alimentum
id quod vltimo aduenit / an id quod
primo: habet differentiam. Si vero v-
traq; / ſed hoc quidem non coctum/
illud autem coctum: vtroq; vtiq; mo-
do continget alimentū dicere. Inquā-
tum enim non coctum: contrariū cō-
trario alitur. inquantum autem coctū:
ſimile ſimili. Quare manifeſtum eſt: ꝙ
dicunt quodammodo vtrique & recte
& non recte. ¶Quoniam autem ni- 23
chil alitur non participans vita: ani-
matum vtiq; erit corpus quod alitur/
inquantū animatum. ¶Quare & ali- 24
mentum: ad animatum eſt / & non ſe-
cundū accidens. ¶Eſt autē eſſe/aliud: 25
alimento & augmentatiuo. ſecūdum
enim quod quantum quoddam eſt /
augmentatiuum eſt: ſecundum autem
ꝙ hoc aliquid & ſubſtātia/ alimentū.
ſaluat enim ſubſtantiam. & eouſque
eſt: quouſq; alitur. Et generationis au
tē factiuū eſt: nō eius quod alitur / ſed
talis quale id qđ alitur. iā eni eſt ipſa

Tral.ve.ex græ.recog.

ſubſtantia: generat autē nichil ipſum
ſeipſum/ ſed ſaluat. Quare huiuſmo-
di animæ principium: potentia eſt ta-
lis/ vt ſaluet ſuſcipiens ipſam: ſecūdum
ꝙ eſt huiuſmodi. Alimentum autem:
præparat ad operandū. Vnde priuatū
alimento: non poteſt eſſe. Quoniā au
tem ſunt tria/ quod alitur/ & quò ali-
tur/ & alens: alens quidē eſt prima a-
nima/ quod vero alitur eſt habens hāc
corpus/ quo vero alitur alimentum.
26 ¶ Quoniam autē a fine appellare om-
nia iuſtum eſt/ finis autem eſt generaſ
ſe quale ipſū: erit vtiq; prima anima/
27 generatiuū talis quale ipſū eſt. ¶ Eſt
autem id quo alitur/ duplex: ſicut &
quo gubernatur/ & manus & temo:
hoc qdē mouet & mouetur: illud autē
mouet ſolū. Omne autē alimētū: ne-
ceſſarium eſt poſſe concoqui. operatur
autē concoctionē: calidū. Vnde omne
animatum: habet calorem. Figura igi-
tur alimētum quid ſit/ dictum eſt: cer-
tificandum autē eſt poſterius de ipſo
in proprijs ſermonibus. CAP. V.
28 Determinatis autē hís:
dicamus cōmuniter de
omni ſenſu. Sēſus autē:
in eo qđ eſt moueri ali-
quid & pati accidit/ ſi-
cut dictū eſt. videtur eni
29 q̄dā alteratio eſſe. ¶ Aiūt autē quidā:
& ſimile a ſimili pati. hoc autem quo-
modo poſſibile ſit aut impoſſibile: di-
ctū eſt in vniuerſalibus ſermonibus de
30 ipſo agere & pati. ¶ Habet autē dubi
tationē: propterquid ſenſuū ipſorū nō
ſit ſenſus/ & quare ſine ijs quæ ſunt
extra non faciunt ſenſum/ inexiſtente
igne & terra & alijs elementis/ quo-
rum eſt ſenſus per ſe aut ſecundum ea
q̄ accidūt his. Manifeſtum igitur eſt:
quod ſenſitiuum non eſt actu/ ſed po-
tentia tantum. Vnde non ſentiunt:

Argyropylus

ſubſtātia: & nihil ſeipſum generat/
ſed conſeruat. Quare tale quidem 48
animę principiū: vis eſt talis/ vt id
conſeruet quod ipſam habet/ ea ni
mirū ratione qua ipſam habet. Ali-
mentū autem: ad operandum pręe-
parare videtur. Quapropter: alimē
to priuatum/ eſſe non poteſt. At ve 49
ro cū hoc in officio tria ſint hæc ne
ceſſarioq; cōcurrāt/ id inq̄ qđ nutrit/
& quo nutritur/ & qđ nutrit: id qdē
qđ nutrit eſt ipſa anima prima/ id
autē qđ nutritur corpus eſt qđ ipſā
animam habet/ at id quo nutritur
ipſum eſt alimentum. ¶ Atq; cum
ſit par vniuerſas a fine res appel-
lare/ finiſq; huius animæ ſit gene-
ratio talis quale eſt id quod ipſam
habet: erit anima prima profecto
principiū generādi tale quale eſt id
quod hāc ipſā animā habet. ¶ Id 50
autē quo nutrit anima/ duplex eſt:
quēadmodū & id quo gubernator
gubernat/ manus inquā & clauus.
atq; aliud mouet atq; mouetur: ali
ud mouet tantū. Neceſſe eſt autē:
omne nutrimentū naturæ ſit talis/
quæ digeri poſſit. at digeſtionē effi
cit calor. Quapropter ōne animās:
habet calorē. Quid igitur ſit alimē
tum ipſum/ vniuerſaliter diximus:
poſtea vero de ipſis exactius per-
ſcrutabimur. CAP. V.
Determinatis autē his: 51
primū de omni ſen-
ſu cōmuniter/ deinde
de vnoquoque dica-
mus. Fit itaq; ſenſus:
cum mouetur atq; patitur aliquid/
vti diximus. nam ipſe ſenſus: alte-
ratio quædā eſſe videtur. ¶ Inqui-
unt autē quidam: & a ſimili ſimile
pati. quod quidē quonā pacto fie-
ri poteſt aut nō poteſt: in vniuerſa-
libus de actione ſermonibus paſſi-
oneve diximus. ¶ Habet autem is 52.
locus dubitationem/ ambigetq; nō
iniuria quiſpiā: cur & ſenſuū ipſo-
rū ſenſus non ſit/ & cur ſine ijs quę
ſunt extra non efficiunt ſenſum/ cū
inſit & ignis & terra cæteraq; ele-
mēta/ quorum eſt per ſe ſenſus vel
per ea quæ ipſis accidunt. At enim
patet ſenſitiuum: nō eſſe actu/ ſed
potētia tātū. Quapropter nō ſentit:

Argyropylus

quemadmodũ cõbuſtibile non vri-
tur ipſũ per ſe ſine eo quod ipſum
vrere poteſt. vreret enim ſeipſũ : &
nõ indigeret eius/q actu eſt/ignis.
53 ℂAt vero quoniã ſentire bifariã di
cere cõſueuimus (nã & id qđ poten
tia videt & audit: videre audireq; di
cimus/ & ſi forte dormiat. & id idẽ-
tidem qđ iã operatur) dupliciter &
ipſe ſenſus profecto dicetur/ qdã vt
potẽtia/ quidã vt actu . Similiter &
ipſum ſentire: & quod eſt potẽtia/
54 & quod eſt actu. Primũ igitur id ſci
re oportet: nos inquã quaſi ſint ea-
dẽ pati moueri ac operari / ita nũc
his vti ac dicere . motus enim : eſt
quidã actus/ imperfectus tamen/ vt
in alijs diximus. Ea vero cũcta quę
patiũtur atq; mouentur: ab actiuo
& eo quod eſt actu patiuntur atque
mouentur. ℂ Idcirco fit: vt tũ a ſi-
mili ſibi/ tum a diſſimili res omnis
patiatur/ vt diximus. patitur enim:
ea quę eſt diſſimilis. at cũ eſt paſſa:
55 tũ ſimilis eſt / vt patet . ℂ Deinde
diſtinguẽdum eſt: de potentia atq;
actu. nunc eni : de his ipſis ſimpli-
citer dicimus . Nam eſt hoc pacto
quippiam ſciens: vt ſi dicamus ho
minẽ eſſe ſcientẽ/ quia homo eſt ta
lis ſuapte natura vt ſit ſciens atq;
ſcientiam habeat. Eſt etiã hoc pa-
cto quippiam ſciens: vt hominem
eum iam dicimus eſſe ſciẽtem/ qui
Grãmaticam habet. Atq; horum v
terq; nõ eodẽ modo poteſt/ poten-
tiæq; ſubijcitur : ſed alter quidẽ ex
eo quia genus ipſum eſt tale mate
rieſve/ alter vero propterea q cum
voluerit cõtẽplari/ poteſt idipſũ fa-
cere / niſi quid externũ forte prohi-
56 beat impedimentoq; fiat. At præter
ipſos: eſt iſce qui iã contẽplatur/ &
eſt actu proprieq; ſciẽs hoc A. Am
bo igitur illi primi: potẽtia qdẽ ſũt
ſciẽtes/ vt diximus. verũ vnus: in-
diget alteratione per diſciplinã qua
quidem nõnunq̃ etiã ex habitu cõ-
trario diſpoſitioneq; mutatur. alter:
habet quidẽ ſenſũ aut Grãmaticã/
ſed indiget operationis vt ex ocio
tandẽ operationiſq; vacuitate agat
ac operetur. atq; hic modus poten-
tiæ: diuerſus eſt/ vt patet/ ab antea
57 dicto. At vero neq; ipſum pati ſim-

Tral. ve. ex græ. recog.

ſicut cõbuſtibile non cõburitur ipſum
per ſe ſine cõbuſtiuo . combureret eni
ſeipſum: & nichil indigeret ignis actu
exiſtentis. ℂ Quoniam autem ſentire 31
dicimus dupliciter (potentia enim &
audiens & vidẽs: audire & videre dici-
mus/ & ſi forte fuerit dormiens. & qđ
iam eſt operans) dupliciter vtiq; dice-
tur & ſenſus. hic quidem/ vt potentia:
ille vero/ vt actu . Similiter autem &
ipſum ſentire: & quod potentia exi-
ſtit/ & quod actu. Primũ igitur tan-
quam ſit idem pati & moueri & a-
gere: dicimus . eteni motus : eſt actus
quidam/ imperfectus tamẽ/ quemad-
modum in alijs dictum eſt . omnia
autem : patiuntur & mouentur ab a-
ctiuo & actu exiſtente . ℂ Quapro- 32
pter : eſt quidem vt a ſimili patiãtur/
eſt autem vt a diſſimili/ ſicut diximus.
patitur enim: quod diſſimile eſt. paſ-
ſum autem : ſimile eſt. ℂ Diuidendũ 33
autem eſt: & de potentia & actu .
nunc enim: ſimpliciter dicimus de ip-
ſis . Eſt enim ſic ſciens aliquid: ſicut
ſi dicamus hominem ſcientem/ quo-
niam homo ſcientium eſt & habenti-
um ſcientiam. Eſt autem: ſicut iam di
cimus ſcientem/ habentem Grãmati-
cam. Vterq; autem horum / nõ eodẽ
modo potẽs eſt: ſed ille quidẽ quia ge
nus huiuſmodi & materia eſt/ hic aũt
quia volẽs potẽs eſt ſpeculari/ niſi ali-
qd prohibeat eorũ q̃ extrinſecus. Ali
us autẽ: iã ſpeculatur/ actu exiſtens &
proprie ſciẽs hanc literã A. Ambo igi
tur primi: ſecundum potentiam ſci-
entes ſunt. ſed ille quidem per diſci-
plinam alteratus & ſæpe ex contra-
rio mutatus habitu / hic autem ex
eo quod habet ſenſum aut Gram-
maticam non agit autem: ad agen-
dum/ alio modo. Non eſt autem ſim-
plex: neq; ipſum pati . ſed aliud qui-

Tral.ve.ex græ.recog.

dē corruptio quædā a cōtrario: aliud
autē ſalus magis eius quod eſt poten-
tia ab eo quod eſt actu / & ſimili ſic
vt potētia ſe habet ad actū . Speculās
enim fit: habēs ſciētiā. quod quidē: aut
non eſt alterari (in ipſum enim addi-
tio eſt: & in actū) aut alterū genus al-
terationis eſt. Vnde nō bene habet / di
cere ſapientē cum ſapit alterari: ſicut
nec ædificatorē cum ædificat. In actū
igitur ducens ex potētia exiſtēte ſecū-
dum ipſū intelligere & ſapere: non do
ctrinam / ſed alteram habere denomi-
nationem iuſtum eſt. Ex potentia au-
tem exiſtente addiſcens & accipiens
ſcientiam ab actu exiſtente & docen-
te: aut neq; pati dicendum / ſicut di-
ctum eſt / aut duos eſſe modos altera-
tionis / & eā quæ ad priuatiuas diſpo-
ſitiones mutationē / & eā quæ ad ha-
bitus & naturam. Senſitiui autē prima
quidē mutatio: fit a generāte. cū autē
generatum eſt: habet iā ſicut ſcientiā /
& ipſum ſentire. quod autē ſecundū
actū eſt: ſimiliter dicitur atq; ſpecula-
ri. Differt autē: quia huiuſmodi acti-
ua operationis extra ſunt / viſibile &
audibile. ſimiliter autē: & reliqua ſen-
ſibiliū. Cauſa autē: quoniā ſingulariū
quidē / ſecūdū actū ſenſus: ſciētia autē /
vniuerſaliū. hæc autē: i ipſa quodāmo
34 do ſunt anima. ¶ Vnde intelligere in
ipſo eſt / cū vult: ſentire autē nō eſt in
ipſo. neceſſarium eſt eni: eſſe ſenſibile.
Similiter autē & hoc ſe habet in ſciē-
tijs ſenſibiliū / & propter eandē cauſā:
qa ſenſibilia ſingulariū ſūt & exterio-
rū. Sed de his quidē certificare: fiet et
rurſum tēpus. nūc autē tātū ſit diffini
tū: ꝙ cū nō ſimplex ſit id qđ potētia
dicitur / ſed aliud quidē vt ſi dicamus
puerū poſſe militare / aliud autem vt
in ætate exiſtentē: ſic habet ſenſitiuū.
Quoniā autē inominata eſt ipſorū dif

Argytopylus

plex eſſe videtur: ſed aliud eſt a cō
trario corruptio quædā / aliud eſt ſa
lus potius eius quod eſt potētia ab
eo quod eſt actu / ſimileq; perinde
atq; potētia ſeſe habet ad actū. Fit
enim contēplans: quod ſcientiā ha
bet. quod quidem: aut nō eſt alte-
rari (in ipſum eni fit incrementū: &
in actū pfectionēve) aut aliud alte-
rationis eſt genus. Quocirca nō re 55
cte ſe habet / dicere ipſum ſciens cū
ſcit alterari: ſicut nec ædificatorē cū
ædificat. Quod igitur in actū du-
cit / ex eo quod eſt intelligēs poten
tia atq; ſciens: id non doctrinā ap-
pellare oportet / ſed aliud nomē eſt
æquū habere. At qđ ex eo quod eſt
potentia diſcit accipitq; ſcientiā ab
eo quod eſt actu ſciens atq; ab ipſo
docente: id aut nō eſt dicendū pati
ac alterari / aut duos alterationis eſ
ſe modos fateamur oportet / eā in-
quā mutationē quæ ad priuatiuas
eſt diſpoſitiones / & eam quę eſt ad
habitus atq; naturā. Hęc cū ita ſint: 59
prima quidē mutatio ſēſitiui / ab eo
qđ generat fit. cū autē ortū ac gene
ratū eſt: habet iā ſenſū perinde atq;
ſciētiā. et ſentire actu: ſimile eſt ac
cōtēplari. Differentia tamē eſt. nā
ea quæ actu ſenſum efficiūt: extra
ſunt / ipſum inq̄ viſibile & audibile
& ſenſibilium cætera. Cuius cauſa: 60
hæc eſt. actu nanq; ſenſus / ſingula
riū eſt: ſciētia vero / vniuerſaliū eſt.
hæc autē: in ipſa anima quodam-
modo ſunt. ¶ Quapropter intelli-
gere quidē cū quiſpiā voluerit / in
ipſo eſt ſitū: ſentire autē / nō collo-
catur in ipſo. neceſſe eſt enim: ſen
ſibile ipſum adeſſe. Pari modo res
ſeſe habet et in ſcientijs ſenſibiliū /
et ob eandē vtrq; cauſam: quia ſen
ſibilia / ſingularia ſunt et extra / ſicu
ti diximus. Sed vt de his exactius
dilucidiuſve dicamus: dabitur no-
bis rurſus occaſio. nunc id ſit a no- 61
bis determinatū / cū ſimplex inquā
non ſit id quod dicitur eſſe potētia /
ſed aliud quidē ſit vt puer quē mi-
litare poſſe dicere licet / aliud autē
vt iſce qui iam ætate militariq; ar-
te aptus euaſit ad militandū: ſenſi
tiuum ſimiliter ſe habere. Atq; cum 62
ipſorum differētia nomine careat /

determinatum autem ſit ipſa eſſe
diuerſa/& quo pacto diuerſa ſunt:
neceſſe eſt ipſo pati ac alterari tan-
quam proprijs nominibus vti. Ip-
ſum autẽ ſenſitiuum: potentia ta-
le eſt/ quale iã ipſum ſenſibile eſt
actu/ſicuti diximus. Patitur igitur
cum eſt non ſimile: at paſſum/e-
uaſit ſimile/ & eſt tale quale eſt il-
lud.

CAP. VI.

63 ATeni: de vnoquoqꝫ
ſenſu deinceps a ſen
ſibilibus cuiuſqꝫ pro-
ficiſcentes dicamus
oportet. atque prius
ipſa ſenſibilia diſtinguenda eſſe vi
dentur. Senſibile itaqꝫ: trifariã di-
citur. ſenſibilium enim: quædam
per ſe/ quędam per accidens ſen-
tiuntur. ¶ Et illorum rurſus: alia
ſunt vniuſcuiuſqꝫ propria ſenſus/
alia communia cunctis. Atqꝫ pro-
prium id ſenſibile dico: quod alio
ſenſu ſentiri non poteſt/ & circa
quod error fieri nequit/ vt color re-
ſpectu viſus/ et ſonus auditus/ et
ſapor guſtus. Tactus autem: plu
res differentias habet quidem/ iu
dicat tamen de illis vt cæterorum
ſenſuum quiſqꝫ de ſuo ſenſibili/ et
non decipitur. Viſus enim non er
rat eſſe colorem/ aut auditus eſſe
ſonũ: ſed quid ſit id quod eſt infe
ctum colore vel vbi/aut quid ſit id
quod ſonat vel vbi. Huiuſcemodi
igitur ſenſibilia: dicuntur vniuſcu
64 iuſque propria ſenſus. Communia
vero ſunt hæc: motus/ quies/nu-
merus/figura/& magnitudo. talia
nãqꝫ: nullius ſunt propria ſenſus/
ſed omnibus communia ſunt. ete-
nim: tactu motus quidam ſenſibi
lis eſt/atqꝫ viſu. Per ſe igitur ſenſi-
65 bilia: hæc ſunt. ¶ Per accidẽs au-
tem ſenſibile dicitur: vt ſi album
Diaris filius ſit. ꝑ accidẽs eni hoc
ſentit: quia albo/quod ſentit id ac
cidit. Quapropter: & nihil ipſe
ſenſus ab huiuſcemodi ſẽſibilibus
patitur/ vt talia ſunt. Eorum au-
tem quæ per ſe ſentiuntur/ illa ſũt
proprie ſenſibilia: quę propria ſũt/
et ad quæ ſubſtantia vniuſcuiuſqꝫ
ſenſus eſt apta.

CAP. VII.

ferentia/ determinatũ eſt autem de his
ꝙ alia/& quomodo alia: neceſſe eſt ipſo
pati & alterari tanꝗ proprijs nomini-
bus vti. Senſitiuũ autẽ: potẽtia eſt tale
quale iã actu ſenſibile/ſicut dictum eſt.
Patitur igitur/non ſimile exiſtens: paſ
ſum autem/ aſſimilatum eſt/ & eſt tale
quale illud.

CAP. VI.

DIcendum autem eſt: ſe- 35
cũdum vnumquẽqꝫ ſen
ſum/ & de ſenſibilibus
primo. Dicitur autẽ ſen
ſibile tripliciter: quorũ
duo quidẽ dicimus per
ſe ſentiri/ vnũ autẽ ſecundum accidẽs.
¶Duorum autẽ: aliud quidẽ propriũ 36
eſt vniuſcuiuſqꝫ ſenſus/aliud autẽ com
mune omnium. Dico autem propri-
um quidem: quod non contingit alio
ſenſu ſentiri/ & circa quod non contin-
git decipi. Vt viſus coloris/ & auditus
ſoni/ & guſtus ſaporis. tactus autem:
plures habet differentias. Sed vnuſ-
quiſqꝫ iudicat de his: & non decipitur
ꝙ color ſit/ neqꝫ ꝙ ſonus/ ſed quid ſit
coloratũ aut vbi/ aut quid ſonans aut
vbi. Talia igitur: dicuntur propria v-
niuſcuiuſqꝫ. Communia autem: mo-
tus/quies/ numerus/figura/ magnitu-
do. huiuſmodi enim: nullius ſunt pro-
pria/ ſed communia omnibus. eteni &
tactu/motus aliquis ſenſibilis: & viſu.
Per ſe igitur ſenſibilia: ſunt hæc. ¶Se- 37
cundum accidens autem dicitur ſenſi-
bile: vt ſi album ſit Diaris filius. ſecũ-
dum accidens enim hoc ſentit: quoni-
am accidit albo hoc quod ſentit. Vn-
de nichil patitur ſecũdum ꝙ huiuſmo
di eſt: a ſenſibili. Senſibilium autem
ſecundum ſe/ proprie ſenſibilia ſunt:
propria & ea ad quæ ſubſtantia vni-
uſcuiuſqꝫ ſenſus/natura inſtituta com
parataqꝫ eſt.

CAP. VII.

Tral.ve.ex græ.recog.

38 CVius quidem eſt viſus:
hoc eſt viſibile. viſibile
autē eſt: & color/& qđ
oratione quidē eſt dice
re / innominatū autem
exiſtit. manifeſtum au
39 tē erit: procedentibus maxime. ℂViſ
ſibile enim:eſt color.hic autē: eſt id qđ
eſt in eo qđ ſecundū ſe viſibile eſt.ſecū
dū ſe autē: nō ratione / ſed quoniā in
40 ſeipſo habet cauſā vt ſit viſibile. ℂOis
enim color: motiuus eſt eius quod eſt
ſecundum actum / diaphani. & hoc:
eſt ipſius natura. Vnde non eſt viſibile
ſine lumine: ſed omnis cuiuſque color
41 in lumine viſibile. ℂEx quo: de lumi
ne primo dicendum quid eſt. Eſt igi
Διαφανές tur: aliqd diaphanū. Diaphanū autē
dico: quod eſt quidem viſibile/ nō au
tē ſecundū ſe viſibile / vt ſimpliciter di
cam/ ſed propter externum colorem.
Huiuſmodi autem eſt:aer/& aqua/&
multa ſolidorum. non enim ſecun
dum ꝙ aqua / neque ſecundum quod
aer/ diaphanū eſt: ſed quoniā eſt natu
ra eadē in his vtriſq; & in perpetuo il
42 lo qđ ſurſū eſt corpore. ℂLumē autē:
eſt actus huius diaphani ſecūdū ꝙ eſt
diaphanum. Potētia autē in quo hoc
ineſt: & tenebræ. Lumen autē/ vt co
lor eſt diaphani: cum eſt actu diapha
num ab igne/aut huiuſmodi quale qđ
ſurſum corpus. eteni: huic aliquid in
43 eſt/vnū & idē. ℂQuid igitur diapha
nū/ & quid lumē: dictū eſt. quia neq;
ignis eſt: neq; oino corpus/ neq; deflu
xus corporis vllı⁹(eſſet eni vtiq;:aliqđ
corpus/ & ſic)ſed ignis aut huiuſmodi
alicuius pręſentia ī diaphano. neq; eni
poſſibile eſt: duo corpora in eodē ſi
mul eſſe. Videtur autē lumē: cōtrariū
eſſe tenebris. Sunt autē tenebræ: pri
uatio huiuſmodi habitus a diaphano.
44 Quare palam: ꝙ & huius præſentia /

Argyropylus

CVius igitur viſus eſt 66
pceptiuus: id eſt viſi
bile. viſibile vero eſt:
color/ & id quod ora
tione quidem expli
care ac dicere licet: nomine autē
caret. atq; idipſum: maxime pa
tebit cum vlterius procedemus.
ℂViſibile igitur: eſt color. hic au
tē: eſt id quod eſt in eo quod per
ſe viſibile eſt. per ſe vero: non ra
tione/ ſed quia in ſe cauſam ha
bet vt ſit viſibile. ℂColor autem 67
omnis: motiuus eſt eius quod eſt
perſpicuum actu. & id: eſt ipſius
natura. Quapropter non eſt viſibi
le abſq; luce: ſed omnis vniuſcu
iuſq; color / in lumine ſaue vide
tur. ℂQuamobrem quidnam ſit
ipſum lumen: prius dicere decla
rareq; oportet. Eſt igitur: aliquid
perſpicuum. Perſpicuū autem id 68
dico: quod eſt quidem viſibile/ nō
eſt autem vt ſimpliciter dicam per
ſe/ ſed per alienū colorem viſibi
le. Atq; res talis:eſt aer/& aqua/et
ſolidorum complura/ vt vitrum &
glacies & huiuſmodi corpora. nō
enim aqua vel aer vt eſt aqua vel
aer/ perſpicuum eſt: ſed quia natu
ra eadem ineſt in his vtriſq; & in
ꝑpetuo ſupero corpore. ℂLumen 69
autē: actus eſt huiuſce perſpicui /
ea nimirum ratione qua perſpicu
um eſt. At id eſt potentia: in quo
nunc idipſum ineſt/ nunc tenebrę.
Atq; lumen quaſi perſpicui color
eſt: cū eſt perſpicuū actu ab igne/
vel ab huiuſcemodi corpore qua
le eſt ipſum ſuperum corpus. nā:
huic ineſt aliquid vnum & idem.
ℂQuid igitur eſt perſpicuū / dixi
mus: & quid etiā lumen. nā neq;
ignis eſt/ neq; ōnino corpus / neq;
corporis eſt vllius defluxus (eſſet e
nim: qđdā/ hoc quoq; pacto pro
fecto/ corpus) ſed eſt ignis vel hu
iuſcemodi cuiuſdā in ꝑſpicuo prę
ſentia corporis. fieri nāq; non po
teſt: vt in eodē ſint duo corpora ſi
mul. Videtur autē: tenebris cōtra 70
riū eſſe lumē. At tenebrę: priuatio
ſūt talis habitus / atq; ignis vel cor
poris talis abſentia a perſpicuo.
Quare patet: huiuſce præſentiā/

Argyropylus

esse lumen. ¶ Atq; non recte dixit
Empedocles/& si quis itidem cen-
suit: lumen ferri atq; extendi tan-
dem inter terrã & continens/ nosq;
idipsum latere. hoc enim: & ratio-
nis metas egreditur/& est pręter ea
nimirum quæ apparent. in paruo
nãq; spacio motus fortasse lateret:
sed ab ortu solis ad occasum tanti
corporis motum latere / magna ni
71 miũ profecto est postulatio. ¶ At-
qui coloris quidem id est suscepti-
uum/ quod colore vacat: soni au-
tẽ/ id quod sono. Vacat autem co-
lore: perspicuum ipsum/ & inuisibi
le/ vel id quod vix tãdem videtur.
quale id esse videtur: quod tenebris
est affectum. atq; tale est ipsum/ vt
patet/perspicuum: attamẽ non cũ
est perspicuum actu/ sed cum potẽ
tia. eadem enim natura: modo est
72 tenebræ/modo lumẽ. ¶ At vero nõ
vniuersa visibilia in lumine sũt vi-
sibilia: sed solum vniuscuiusq; pro-
prius color. nonnulla nanq; in lu-
mine quidem non videntur: in te-
nebris autem efficiũt sensum. vt ea
quæ apparent ignea / atque splen-
dẽt. hæc autẽ nomine carent vno:
vt fungus/ cornu/ piscium capita/
squammæ/ oculi. sed nullius horũ:
proprius color videtur. Atq; qu am
ob causam hæc visibilia sunt: alia
73 ratio est. Nunc tantum patet: id
inquam quod in lumine videtur/ es-
se colorem. Quocirca: sine lumine
non videtur. ¶ Hæc est enim sane
coloris ratio: esse inquam eius mo-
tiuum quod est perspicuum actu.
actus autem perspicui: lumen est/
vti diximus. Id ita esse: ex eo tan-
quam e manifesto signo patere po-
test. nam si quispiã id quod habet
colorem/super ipsum visum posue
rit: non sane videbit. sed color qui-
dem/ mouet perspicuum/ vt aerẽ:
ab hoc autem cum sit cõtinuus/ sen
74 sus instrumentum mouetur. Non
enim hoc loco recte sentire videtur
Democritus: qui quidem putat si
medium spacium vacuum fiat/ for
micam etiam si sit in cœlo/ exacte
perfecteque videri. etenim: idip-
sum fieri non potest. visio nanque
fit: patiente aliquid sensitiuo. at vt

Tral. ve. ex græ. recog.

lumẽ est. ¶ Et non recte Empedocles/
aut si quis alius sic dixit: quod feratur
lumen & extendatur inter terram et
continens/ nos autem lateat. hoc enim
est: & præter eam quæ in ratione veri-
tatẽ/ & præter ea quæ videntur. in par
uo enim spacio lateret nos: ab oriente
autem in occidens latere / magna qui-
dem multum postulatio est. ¶ Est au 45
tem coloris quidẽ susceptiuum /quod
sine colore: soni autẽ/ qđ sine sono. Si-
ne colore autẽ: diaphanum/ & inuisibi
le/aut quod vix videtur. quale videtur:
quod tenebrosum est. huiusmodi autẽ/
diaphanũ quidẽ est: sed nõ cũ est actu
diaphanũ/ sed cũ potẽtia. eadẽ eni na-
tura: quandoq; quidẽ tenebræ / quan-
doq; autẽ lumẽ est. ¶ Nõ omnia autẽ/ 46
visibilia in lumine sunt: sed solũ vnius-
cuiusq; proprius color. quædã enim in
lumine quidẽ non vidẽtur: in tenebris
autẽ faciũt sensum. vt quæ ignea vidẽ-
tur & lucẽtia. innominata autem sunt
hæc/ vno nomine: vt fungus/cornu/ ca
pita piscium & squammæ & oculi. sed
nullius horum: videtur proprius color.
Propter quam autem causam hæc vi-
dentur: alia ratio. Nunc autem intan-
tum manifestum est: ꝙ id quidẽ qđ in
lumine videtur/ color est. Vnde: nõ vi
detur sine lumine. ¶ Hoc eni erat ipsi 47
colori/ esse: motiuũ esse/secundũ actũ
diaphani. actus autẽ diaphani: lumen
est. Signũ autẽ huius: manifestũ. si quis
enim ponat id quod habet colorem su
per ipsum visum: non videbit. sed co-
lor quidem mouet diaphanũ: puta ae-
rem. ab hoc autem cõtinuo existente:
mouetur sensoriũ. Nõ enim bene hoc
dicit Democritus: opinatus si fieret va
cuũ qđ mediũ est/ perspici vtiq; exqui-
site/ etiã si formica in cœlo esset. hoc e-
nim: impossibile est. patiente enim ali-
quid sensitiuo: fit ipsũ videre. ab ipso

Democri-
tus

Tral.ve.ex græ.recog.

igitur qui videtur/colore: ĩpoſſibile eſt.
Relinquitur autem: ꝙ a medio. Quare
neceſſe eſt: aliquid eſſe medium. vacuo
autem facto: nedum exquiſite/ ſed om
nino nichil videbitur. Propter quã igi-
tur cauſam/colorẽ neceſſe eſt in lumine
45 videri: dictũ eſt. ℂ Ignis autem: in v-
triſq; videtur/ & in tenebris & in lumi
ne. & hoc: ex neceſſitate. diaphanum
enim: ab hoc diaphanũ fit. Eadem au
tem ratio eſt: & de ſono & odore. ni-
chil enim ipſorum: tangens ſenſorium/
facit ſenſum. ſed ab odore quidem &
ſono / medium mouetur: ab hoc autẽ/
ſenſoriorum vtrumq;. Cum autem ſu-
per ipſũ ſenſoriũ aliquis appoſuerit o-
lens aut ſonans: nullum ſenſum faciet.
De tactu autem & guſtu/ ſeſe quidem
ſimiliter habet: nõ autem videtur. pro-
pter quam autẽ cauſam: poſterius erit
manifeſtum. Medium autẽ ſono qui-
dem/aer eſt: odori autem/ innomina-
tum eſt. communis enim quædam paſ
ſio eſt in aere & aqua vt diaphanum
colori: ſic eſt habenti odorem quod in
vtriſq; his ineſt. Videntur enim et ani-
malium aquatica: habere odoris ſen-
ſum. ſed homo & pedibus ambulãtiũ
quæcunq; reſpirant: non poſſunt odo-
rari niſi reſpirãtia. Cauſa autem & de
his: poſterius dicetur.

CAP. VIII.

49 NVnc autẽ: primum de
ſono & auditu determi-
nemus. Eſt autem du-
plex: ſonus. alius enim
actus quidam eſt: ali-
us autem/ potẽtia. quę-
dam enim nõ habere ſonum dicimus:
vt ſpongiam/ lanam. quædam autẽ ha
bere: vt æs/ & quæcũq; plana & læuia
ſunt/ quoniam poſſunt ſonare. hoc au
tem eſt: inter ipſum & auditum/ face-
50 re ſonum actu. ℂ Fit autem qui ſecun-
dum actum ſonus: ſemper alicuius/ ad

Argyropylus

patiatur ab ipſo colore qui videtur:
fieri neqt. reſtat igitur: vt a medio.
Quare neceſſe eſt: aliquid eſſe me-
diũ inter colorem ipſum & viſum.
Q; ſi id vacuum fiat: nõ modo non
exacte/ ſed neq; quicq̃ omnino vi-
debitur. Quã igitur ob cauſam ne-
ceſſe eſt in lumine colorem videri:
diximus. ℂ At ignis in vtriſq; pla-
ne videtur: in tenebris inquã atq;
in lumine. id autem: neceſſario ac
cidit. ipſum enim perſpicuum: ab
hoc perſpicuum fit. Eadem autem 75
eſt: & de ſono/ & de odore etiã ra-
tio. nihil enim ipſorum: ſenſus in-
ſtrumentũ tangens/ efficit ſenſum.
ſed ab odore quidem & ſono/ moue
tur medium: ab hoc autem/ vtrũq;
ſenſuum inſtrumentum. Q; ſi quiſ
piam ſuper ipſum inſtrumentũ ſen
ſus vel id quod ſonat / vel id quod
olet poſuerit: nullus profecto ſen-
ſus efficietur. Simili modo res ſe-
ſe habet in tactu/ & etiã guſtu: ſed
non apparet. quam autem ob cau
ſam: poſtea dicetur ac patebit. At- 76
que medium quidem in ſonis / eſt
aer: in odoribus autẽ/ nomine va-
cat. Nam vt perſpicuum in colo-
re communis eſt quidam affectus
in aere atque aqua: ſic alius qui-
dam in odoribus eſt affectus / qui
quidem ineſt in his vtriſque/ in ae-
re inquam & aqua. Vidẽtur enim
& animalium ea quæ verſantur in
aquis: ſenſum odoris habere. ve-
rum homo cæteraq; animantia quę
degunt in terra / atque reſpirant:
nequeunt ſine reſpiratione olface-
re. Et cauſa etiam huiuſce: poſte-
rius explicabitur.

CAP. VIII.

NVnc autem: poſt hæc 77
de ſono & auditu de-
terminemus oportet.
Eſt itaque ſonus: du-
plex. quidã enim eſt
actu; quidam potentia/ ſonus. Nã
corporum quædam non habere di-
cimus ſonum: vt ſpongiam/ lanã/
& huiuſcemodi. quædã habere: vt
æs/ & quęcũq; ſolida læuiaq; ſunt.
quia poſſunt ſonare: id eſt inter ſe
& auditum/ ſonũ efficere. ℂ Fit au 78
tẽ actu ſonus: alicuius ſemper/ ad

Argyropylus

aliquid/& in aliquo. ictus eſt enim:
qui ſonū efficit ipſum. ❡ Quapro
pter fieri nō poteſt: vt ſi vnū ſit cor
pus / ſonus efficiatur. quippe cū:
aliud ſit id quod verberat/ aliud qđ
verberatur. quare id quod ſonat:
ad aliquid ſonat. ❡ Sine autē lati-
one: nunquā efficitur ictus. ❡ Atq;
vti diximus: non quorumuis ictus
corporū ſine vllo diſcrimine/ ſonus
eſt. nullum enim efficit ſonum:
ſi percuſſa fuerit lana/ ſed ęs & quę-
cunque ſunt læuia concauaque. æs
quidem / quia corpus eſt læue: con-
caua vero / quia per reflexionem /
complures poſt primum efficiunt
ictus. quippe cum: non poſſit aer
79 motus ac agitatus exire. ❡ Pręter-
ea: auditur quidem ſonus & in ae-
re & aqua. ❡ At vero nec aer eſt au
ctor ſoni/ nec aqua: ſed opus eſt vt
inter ſeſe ſolidorum corporum atq;
ad aerem ictus fiat. quod quidem
tum fit: cum aer percuſſus perma-
ner / neque diffunditur. Quapro-
pter ſi cito vehementerque percu-
tiatur: ſonat. opus eſt enim vt per-
cutientis motus/ diffuſionem præ-
ueniat aeris: perinde atq; ſi cumu-
lū aut aceruum arenæ cū fertur/ ve
80 lociter quiſpiam verberet. ❡ Fit au
tem echo / ſonitus inquam is qui
poſt ſonum reſultat: cum aer factus
vnus ob vas vel locum qui termi-
nauit ipſum atq; diſſolui prohibuit/
inde reſilit veluti pila repulſus. Vi-
detur autem talis ſonitus fieri ſem-
per: ſed nō ſemper clarus efficitur.
nam & in ſono: perinde atq; in lu-
mine fit. Lumē enim ſemper refrā
gitur: alioquin non fieret lumen v-
biq;/ ſed eſſent extra locum eū tene
bræ quo radij ſolis perueniunt. Ve
rum non ita ſemper refrangitur: vt
vmbram efficiat/ qua terminare lu
men ſolemus. quod quidem tum
fit: cum ab aqua vel ære cæteriſ-
que læuibus/ vt patet/ reflectitur.
81 ❡ Recte autem: a veteribus audiē
di vacuo tribuitur auctoritas. nam
aer: vacuum eſſe videtur. is autem
eſt/ qui audire facit: cū cōtinuus v-
nuſq;/ fuerit agitatus. Verū quia fra
gilis eſt: non perſonat/ niſi id quod
eſt percuſſū/ ſit lęue. tū enim: vnus

Tral.ve.ex græ.recog.

ad aliquid / & in aliquo. percuſſio enī
eſt: quæ facit. ❡ Vnde & impoſſibile 51
eſt: cum ſit vnum/ fieri ſonum. aliud
enim eſt: quod verberat / & quod ver-
beratuř. quare ſonans: ad aliquid ſo-
nat. ❡ Ictus autem: non fit ſine latio- 52
ne. ❡ Sicut autem diximus: non quo- 53
rumlibet ictus ſonus eſt. nullum e-
nim faciunt ſonum lanæ: & ſi percu-
tiantur/ ſed æs/ & quæcunq; læuia &
concaua ſunt. æs quidem: quoniam
læue eſt. concaua autem: repercuſſio-
ne faciunt multos ictus poſt primum/
non potente exire quod motum eſt.
❡ Amplius / auditur in aere: & in a- 54
qua/ ſed minus. ❡ Non eſt autem ſo- 55
ni dominus aer/ neque aqua: ſed opor
tet firmorum percuſſionem fieri adin-
uicē & ad aerē. hoc autē fit: cum per-
manet percuſſus aer/ & nō diſſipatur.
Vnde ſi velociter & fortiter pcutiatur:
ſonat. oportet enim vt motus ferientis
anticipet fracturam aeris: ſicut ſi acer-
uum aut cumulum ſabuli percutiat alī
quis latum velociter. ❡ Echo autem 56
fit: quando ab aere vno facto propter
vas determinans & prohibens diſſol-
ui/ iterum aer repellitur quemadmodū
ſphæra. Videtur autem ſemper fieri
echo: ſed non clara. quia accidit in ſo-
no: ſicut & in lumine. Etenim lumen:
ſemper repercutitur. non enim fieret
vbique lumen: ſed tenebræ/ extra lo-
cum ſole illuſtratum. Sed non ſic re-
percutitur: vt ab aqua/ aut ære/ aut e-
tiam aliquo alio læuium/ vt vmbram
faciat qua lumē determinamus. ❡ Va 57
cuum autem: recte dicitur audiendi
princeps ac dominus. videtur enim eſ
ſe vacuum: aer. hic autem eſt faciens
audire: cum mouetur continuus & v-
nus. Sed propterea quod fragilis eſt:
non ſonat/ niſi læue ſit quod percu-
titur. tunc autem vnus fit ſimul: pro-

Tral.ve.ex græ.recog.

pter planũ. vnum enim eſt: læuis pla-
num. Sonatiuum igitur eſt: quod mo-
tiuũ eſt vnius aeris cõtinuitate vſq; ad
58 auditũ. ¶ Auditus autem: cõnaturalis
eſt aeri. propterea autẽ ꝙ in aere eſt:
moto exteriori/ qui intra eſt mouetur.
59 ¶ Vnde nõ vndiq; audit animal: neq;
quocunq; trãſit aer. nõ eni vbiq; habet
aerẽ quod moueri debet ſecundũ partẽ
animatumq; eſt: ſicut pupilla humidũ.
60 ¶ Per ſe igitur inſonus eſt aer: propter-
ea ꝙ facile diſſipabilis eſt. cum vero
prohibetur diſſipari: huius motus/ ſo-
61 nus eſt. ¶ Hic autẽ in auribus inædifi
catus eſt: ad hoc vt immobilis ſit/ qua-
tenus certe ſentiat omnes differentias
motus. Propter hæc autem/ & in a-
qua audimus: quoniam non ingredi-
tur ad ipſum cõnaturalẽ aerẽ/ ſed neq;
in aurẽ propter anfractus. Cũ autem
hoc accidit: nõ audit. neq; ſi membra-
na laboret: ſicut cũ quæ ſuper pupillã
eſt pellis laborat. Sed & ſignũ audiẽdi
aut non/ eſt: ſonare aurẽ ſemp ſicut cor
nu. ſemper enim quodam proprio mo
tu mouetur aer qui in auribus: ſed ſo-
nus extraneus/ & non proprius eſt. Et
propter hoc dicunt audire vacuo & ſo
nante: quia audimus habente deter-
62 minatum aerem. ¶ Vtrũ autẽ ſonat id
quod verberat: an quod verberatur?
An vtrũq;: modo autẽ altero? Eſt enĩ
ſonus: motus eius quod poteſt moueri
hoc modo/ quo reſultãtia a lęuibus cũ
aliquis percuſſerit. Non igitur/ ſicut di
ctũ eſt/ omne ſonat quod verberatur et
quod verberat/ vt ſi feriat acus acum:
ſed oportet quod percutitur/ regulare
eſſe/ vt aer vniuerſus reſiliat & concu-
63 tiatur. ¶ Differentiæ autem ſonanti-
um: in ſono ſecũdũ actũ/ oſtẽdũtur. ſi
cut enĩ nõ videtur colores ſine lumine:
ſic neq; ſine ſono acutũ & graue. Hæc
autem: dicuntur ſecundum metapho-

Argyropylus

ipſe ſimul ob planitiẽ ipſam euadit.
læuis nãq; corporis planũ: eſt vnũ.
Id igiť ſonũ efficit: qđ mouet vſq; 82
ad auditũ continuatione aerẽ vnũ.
¶ Ineſt autẽ auditui: qdã iſitus aer.
atq; cũ auditus in aere ſit: cũ exter-
nus aer mouetur/ et internus moueť
ac agitatur. ¶ Quapropter aial nõ
oi audit ex parte: neq; quouis aer
ptrãſit & penetrat. quippe cũ: aia-
tũ nõ habeat aerem vbiq;/ quo poſ
ſit quauis ſua parte moueri. ¶ Ip- 83
ſe igitur aer vacat ex ſe ſono: quia
facile diſpergitur ac diſſoluitur. ve-
rũ cũ prohibetur diſſolui: tũ motio
ipſius eſt ſonus. ¶ At is aer q in au
ribus eſt collocatus: intus eſt con-
ditus/ vt ſit imobilis. atq; hoc: vt
exacte ſentiat differentias oẽs mo-
tus. Et propter hoc in aqua etiam
audimus: quia non ingreditur in
ipſum inſitum aerem/ nec in aurẽ
ob obliqtates ipſius/ aqua. Quod
ſi acciderit: non audimus. nec tñ:
ſi ægrotauerit ipſa mẽbrana. quẽad
modũ etiam nõ videmus: cum ea
pellis ægrotat quæ pupillã comple-
ctitur. Atenim ſignum id eſt audi- 84
endi vel non audiendi. nam auris:
ſemper ſonat perinde ac cornu. ſẽ-
per eni aer inſitus: motu ſuo quo-
dam in auribus agitatur. verũ ipſe
ſonus: alienus eſt/ & non proprius.
Et propterea veteres vacuo nos in-
quiunt audire ac perſonante: quia
audimus eo quod determinatũ ae-
rẽ habet. ¶ Sed vtrũ horũ duorum 85
ſonet: vtrũ id quod verberatur/ an
id quod verberat? At cõſtat vtrũq;
ſonare: modo autem diuerſo. So-
nus enim: motio eſt eius/ quod eo
motu moueri poteſt quo mouẽtur
ea quæ reſiliunt a corporibus læui-
bus/ cum quiſpiam percutit. Nec
omne quoduis tam verberatum q̃
verberans: ſonum efficit/ vti dixi-
mus. non enim/ vt patet/ ſonus ef-
ficitur: ſi acus feriat acum. ſed opus
eſt vt id quod verberatur/ ſit pla-
num; quo ſimul aer inde reſiliat to-
tuſve concutiatur. ¶ Atq; differẽtię 86
ſonorum: actu ſono manifeſtę fieri
ſolent. nã vt abſq; lumine nõ vidẽ
tur colores: ſic neq; acutũ graueq;
ſine ſono diſcernitur. Hæc autem:

a tangibilibus tranſlatione dicun-
tur. acutum nanq; multum in bre-
ui tempore ſenſum mouet: gra-
ue vero/ longo in tempore parum.
Non igitur idẽ eſt acutũ & velox /
neq; graue tardũq;: ſed fit alterius
quidẽ motus propter velocitatẽ ta-
lis/ alterius autẽ talis ob tarditatẽ.
Et ſimilia eſſe videntur: acuto atq;
obtuſo quæ ſunt in tactu (nã acu-
tum quidem/ quaſi pungit: obtu-
ſum autem/ quaſi pellit) quia illud
in pauco/ hoc in multo tẽpore mo-
uet. Quare fit: vt illud ſit velox /
87 hoc tardum. Atque de ſono quidẽ:
determinatum ſit hactenus. ❡ Vox
autem: ſonus quidam eſt animan-
tis. nil enim inanimatorum: vo-
cem habet. ſed ſimilitudine qua-
dam dicuntur vocem emittere: vt
tibia/ lyra/ cæteraque inanimata/
quæcunq; extenſionem/ concentũ/
& locutionem habent. horum e-
nim ſoni/ ſimiles eſſe voci viden-
tur: quia vox & hæc eadem habet.
Atqui complura ſunt animalium
quæ non eliciũt vocem: vt ea quæ
ſanguinis expertia ſunt / et eorum
quæ ſanguinem habẽt piſces. atq;
id: non abſq; ratione. ſiquidem ſo-
nus: motio quædam aeris eſt. Sed
qui vocem dicũtur emittere/ vt A-
cheloi fluuij piſces: ij branchijs ſa-
ne ſonitant / vel aliqua ſimili par-
88 te. ❡ Vox autem: & ſonus eſt ani-
malis/ & non quauis efficitur ſine
diſcrimine parte. Sed cum aliquo
percutiente aliquid & in aliquo /
quod quidem eſt aer / ſonus effici
ſoleat: iure profecto vocem / ani-
malium ea ſolum habebunt quę ſu-
ſcipiunt aerem. Iam enim ipſa na-
tura vt ad guſtum & locutionẽ vti-
tur lingua/ quorum guſtus quidem
neceſſarium eſt (quapropter pluri-
bus ineſt) interpretatio vero eſt gra
tia boni: ſic & aere qui reſpiratio-
ne trahitur ad duas vtitur operati-
ones/ ad internum inquam diſpo-
nẽdum calorem / quod quidem eſt
neceſſarium / et cauſam in alijs ex-
plicabimus/ et ad vocem etiam cõ
89 ficiendam ob bonum. Inſtrumen-
tum autem reſpirãdi: fauces ſunt.
pulmoque id eſt; gratia cuius eſt

ram a tangibilibus. acutũ enim mo-
uet ſenſum/ in pauco tempore multũ:
graue autem/ in multo parum. Non
igitur velox eſt acutum / graue autem
tardũ: ſed fit illius quidem propter ve-
locitatẽ motus huiuſmodi / huius au-
tem propter tarditatem. Et videntur
ſimilitudinẽ habere: cum eo quod cir-
ca tactum acuto & retuſo (acutum e-
nim: quaſi pungit. retuſum vero: qua-
ſi pellit) propterea ꝙ mouet/ hoc qui-
dem in pauco/ illud autem in multo.
Quare accidit: illud quidẽ eſſe velox/
hoc autem tardum. De ſono igitur: ſic
determinatum ſit. ❡ Vox autem: ſo- 64
nus quidam eſt animati. inanimato-
rum enim nullum: vocẽ ædit. ſed ſe-
cundum ſimilitudinem dicuntur vocẽ
ædere: vt tibia/ & lyra / & quæcunq;
alia inanimatorum extenſionẽ habẽt /
& melos/ & locutionem. videtur enim:
qa & vox hæc habet. Multa autẽ ani-
maliũ vocẽ non habẽt: vt & quæ ſunt
ſine ſanguine/ & ſanguinem habentiũ
piſces. et hoc rationabiliter. ſiquidem
ſonus: aeris motus eſt. Sed qui dicun-
tur vocẽ ędere / vt qui in Acheloo ſunt
piſces: ſonãt brãchijs/ aut quodã alio
huiuſmodi. ❡ Vox autem: ſonus ani- 65
malis eſt/ & non qualibet parte. Sed
quoniam omne ſonat verberante ali-
quo/ & aliquid/ & in aliquo/ hoc au-
tem eſt aer: rationabiliter vtiq; vocem
ædent hæc ſola/ quæcũq; ſuſcipiũt ae-
rem. Iam enim reſpirato vtitur natu-
ra ad duo opera: ſicut lingua ad gu-
ſtum & locutionem. quorum guſtus
quidem neceſſarius eſt/ vnde & pluri-
bus ineſt: interpretatio autem vt bene
ſit. Sic & ſpiritu: & ad calorem inte-
riorẽ/ tanquam neceſſarium. cauſa au
tem: in alijs dicta eſt. & ad vocẽ: vt be-
ne ſit. Organum autem reſpirationis:
guttur. cuius autem cauſa hæc pars

Tral. ve. ex græ. recog.

eſt: pulmo. hac enim parte plus ha-
bent caloris pedibus gradientia: alijs.
Indiget autẽ reſpiratione: & qui circa
cor locus primus. Vnde neceſſe eſt: in-
66 tro reſpiratum ingredi aerem. ¶ Qua
re percuſſio reſpirati aeris ab anima
quę eſt in his partibus/ ad vocatam ar
teriã: vox eſt. Non enĩ oĩs animalis ſo
nus/ vox eſt: ſicut diximus (eſt enim
& lingua ſonare: ſicut tuſſientes) ſed
oportet animatũ eſſe verberãs/ & cũ
imaginatione aliqua. ſignificatiuus enĩ
quidam ſonus/ eſt vox: & nõ reſpira-
ti aeris ſicut tuſſis/ ſed iſto verberat eũ
qui eſt in arteria ad ipſam. Signũ au-
tem eſt: non poſſe vocem ædere reſpi
rantem/ aut expirantem/ ſed detinen-
tem. mouet enim iſto: retinens. Ma-
nifeſtum autem: & cur piſces ſine vo-
ce ſunt. non enim habent guttur. hanc
autem partem non habent: quia non
recipiunt aerem/ neq; reſpirant. Sed
qui dicunt ſic: peccant. propter quam
igitur cauſam: alia ratio eſt.

CAP. VIIII.

67 DE odore autem & olfa-
ctibili: minus facile de-
terminabile eſt dictis.
non enim ſic manife-
ſtum eſt/ quale quid ſit
odor: vt ſonus/ aut lu-
men/ aut color. Cauſa autem eſt: quia
ſenſum hunc non habemus certum/
ſed peiorem multis animalibus. pra-
ue enim: odorat homo. et nichil ſen-
tit odorabilium ſine lætitia aut triſti-
tia: tanquam non exiſtente certo eo
quo ſentimus. Rationabile autem eſt:
ſic & quæ duros oculos habent colo-
res ſentire/ & non manifeſtas ipſis eſ-
ſe differentias colorum/ niſi terrore &
non terrore. ſic autem & odores: ho-
68 minũ genus. ¶ Videtur enĩ analogi-
am habere ad guſtum: & ſimiliter ſpe-

Argyropylus

iſta pars. nam ea quæ gradiuntur:
hac in parte plus habent caloris/ q̃
cætera. Is præterea locus qui circa
cor eſt primus: reſpiratione nimi-
rum eget. Idcirco: neceſſarium eſt
aerẽ ingredi reſpiratione attractũ.
¶ Quare: vox eſt ictus aeris reſpi- 90
ratione attracti/ qui quidem ab ani
ma fit ea quæ his in partibus collo
catur/ ad eam partem quæ gurgu-
lio appellatur. Non enim omnis q-
uis animalis ſonus/ vox eſt: vti di-
ximus (fit enĩ: vt et lingua ſonus ef
ficiatur/ & etiam vt tuſſientes effi-
ciunt) ſed oportet & animatum ſit
id quod verberat/ & aliqua cũ ima-
ginatione. Vox enim: ſonus quidã
eſt ſignificatiuus/ & non aeris eius
qui reſpiratione trahitur vti tuſſis/
ſed hoc ferit aerẽ eum qui eſt in gur
gulione ad ipſum. Signum autem
eſt: non poſſe quẽquam ædere vo-
cem ſpirantem aut reſpirãtem/ ſed
aerem retinentem. detinens enĩ ae-
rem: hoc ipſo nimirum mouet.
Patet autem: & quam ob cauſam 91
piſces vocem non fundunt. fauces
enim non habent. at hanc partem
non habent: quia non ſuſcipiũt ae
rem/ neq; reſpirant. Sed qui ita di-
cunt: vehementer aberrant. quam
autem ob cauſam: alius ſermo eſt.

CAP. VIIII.

DE odore vero & odo- 92
rabili: non æque be-
ne atque de hiſce quę
dicta ſunt diſcernere
determinareq; poſſu-
mus. nõ enim ſic patet quale quid
ſit odor: vt ſonus/ vel lumen/ vel
color. Cuius cauſa eſt: nos non ha
bere hunc ſenſum exactum/ ſed in-
feriorem complurium animaliũ ſen
ſu. remiſſe nanq; homo olfacit. &
nihil odorabiliũ percipit abſq; do-
lore vel voluptate: propterea q; ſen
ſus inſtrumentum huiuſce non eſt
exactum atq; perfectum. Atq; con- 93
ſentaneum eſt rationi tam anima-
liũ ea quæ duros oculos habent ſic
ſentire colores vt nõ eorũ percipiãt
differẽtias niſi terrore cõtrarioq; ip
ſius/ q̃ hoim genus odores. ¶ Simi
lẽ autẽ rationẽ ſubire videtur: odo-

Argyropylus

ratus ad guſtum / & odoris ſpecies
94 ad ſpecies ipſas ſaporū . Verū exa-
ctiorē guſtū habemus q̄ odoratū:
ex eo quia guſtus tactus eſt quidā/
quem quidem ſenſum homo exa-
ctiſſimū habet. In cæteris nāq; ſen-
ſibus: vehemēter a cæteris anima-
libus ſuperatur. at tactu: longe cæ
teris omnibus excellētius percipit.
Quapropter: & prudētiſſimum eſt
animalium. Indiciū autē eſt: in ho
minū genere ob hoc inſtrumētū ſen
ſus/īgenioſos eſſe hebeteſve/ & nō
ob aliud quicq̄. Qui nanq; ſunt du
ri carne: ij ſunt inepti mēte. q ve-
ro ſunt molles carne: ij ſunt inge-
95 nioſi mēteq; dextri. Vt autē ſaporū
alius dulcis/alius eſt amarus: ſic et
odorū quoſdā dulces/quoſdā appel
lamus amaros. Verū: quædā odorē
habēt saporēq; ſimilis rationis/dul
cem inquam ſaporem dulcēq; odo-
rem. quædam: contra. Similiter: &
acer eſt & acerbus odor/& acutus/
& pinguis. nam quia odores non
ſunt/vti diximus/ manifeſti perin-
de atq; ſapores: ideo nomina odo-
rum deducta ſunt a ſaporibus per
ſimilitudinē rerum. alius enim eſt
dulcis/ vt croci mellisq;: alius acer/
vt thymi ac huiuſmodi rerum. idē
96 & in cæteris modus ſeruatur. ¶ At-
q ſicut auditus eſt audibilis atq; in-
audibilis/& viſus viſibilis atq; inui
ſibilis/& quiſq; ſimilitet ſenſuum:
ſic & odoratus eſt odorabilis atque
īodorabilis. ¶ Inodorabile autem:
multipliciter dicitur. nā & id quod
omnino caret odore neq; vnq̄ odo-
rem habere poteſt/ & id quod exi-
guum habet/& id etiam quod ma-
lum tetrumque habet odorem: hoc
appellari nomine ſolet. Similiter &
97 ipſum inguſtabile dicitur. ¶ Fit au
tem olfactus etiam per medium:
vt aerem aut aquam. etenim ani-
malium ea quæ in aquis degunt:
videntur odorem ſentire / tam ha-
bentia quam non habentia ſangui-
nem / ſicut & ea quæ verſantur in
aere. horum nanq; nōnulla: odorē
alimenti percipiunt eminus/ per-
98 guntq; ad ipſum. ¶ Quocirca du-
bitationē is locus habere videtur /
ſi cuncta quidē ſimiliter olfaciunt:

Tral. ve. ex græ. recog.

cies ſaporū/cū ijs quę ſunt odoris. Sed
certiorē habemus guſtū: propterea ꝙ
ipſe quidā tactus eſt/ hunc autē habet
ſenſum homo certiſſimum. In alijs e-
nim: ſuperatur ab animalibus multis.
ſecundum autem tactum: multo q̄ cę
tera excellētius percipit. Vnde: & pru
dentiſſimum animalium eſt. Signū au
tem: & in genere hominum/ſecūdum
ſenſoriū hoc ingenioſos eſſe & non in-
genioſos/ ſecundum autem aliud nul-
lū. duri enim carne: inepti mente. mol-
les autem carne: bene apti. Eſt autem
vt ſapor hic quidem dulcis/ ille vero a-
marus: ſic & odores ſūt. Sed alia qui-
dem: habent proportionaliter odorem
& ſaporem. dico autem: dulcem odo-
rem/ & dulcem ſaporem. alia vero: con
tra. Similiter autem: & acer/& auſte-
rus/& acutus/& pinguis eſt odor. ſed
ſicut diximus propterea ꝙ non mul-
tum manifeſti ſunt odores ſicut ſapo-
res: ab his ſumpta ſunt nomina ſecun
dum ſimilitudinem rerum. dulcis enī/
a croco & melle: acer autem/ a thymo
& huiuſmodi. eodem autem modo: et
in alijs. ¶ Adhuc autem ſicut auditus 69
& vnuſquiſq; ſenſuum / hic quidē au-
dibilis & inaudibilis / ille vero viſibilis
& inuiſibilis: & olfactus / odorabilis
& inodorabilis. ¶ Inodorabile au- 70
tem: aliud quidem/ ſecūdum id ꝙ om
nino impoſſibile eſt habere odorem.
aliud vero: paruum habens & pra-
uum. Similiter autem: & inguſtabile
dicitur. ¶ Eſt autem & olfactus: per 71
medium / vt aerem aut aquam. ete-
nim aquatica: videntur odorem ſenti-
re/ ſimiliter autē & quæ ſanguinē ha-
bent & quæ non habent: ſicut & quæ
in aere. etenim horum quædā de lon-
ge accurrunt ad alimentum: ab odo-
re mota. ¶ Vnde & dubium videtur/ 72
ſi omnia quidem ſimiliter odorent:

Tral. ve. ex græ. recog.

homo autem reſpirans quidem/ nō re-
ſpirans autē ſed expirans aut retinens
ſpiritū non odorat/ neq; delonge/ neq;
deprope/ neq; ſi in naſo itus ponatur.
Et in ipſo quidē poſitum ſenſorio/ in-
ſenſibile eſſe: omnium commune eſt,
ſed ſine reſpiratione non ſentire: pro-
prium eſt hominū. manifeſtū autē eſt:
tētantibus. Quare quę ſanguinē nō ha
bēt: quoniā nō reſpirāt/ aliū vtiq; quē-
dā ſenſum habent præter eos qui dicti
ſunt. Sed impoſſibile eſt. ſiquidē: odo-
rē ſentiūt. odorabilis enī ſenſus & ma-
li odoramenti & boni odoramenti: ol-
factus eſt. Amplius autem: & corrum
pi videntur a fortibus odoribus a qui-
bus homo corrumpitur/ vt bituminis/
& ſulphuris/ & huiuſmodi. Olfacere igi
tur neceſſariū eſt: ſed nō reſpirātia. Vi-
detur autē in hominibus differre hoc
ſenſoriū ab ijs quæ aliorū animaliū: ſi
cut oculi ab oculis eorū q̄ duros habēt
oculos. nā illi q dē habēt vallū & velut
velamen/ palpebras: quas quis nō mo-
uēs neq; retrahens/ non videt. hi autē
eorū q̄ duros habent oculos/ nichil ta-
le habent: ſed mox vident quæ fiunt in
perlucido. Sic igitur & odoratiuū ſen
ſorium alijs quidem ſine operculo eſt/
ſicut oculus: alijs vero aerem recipien-
tibus habet cooperimētum/ quod re-
ſpirantibus diſcooperitur/ dilatatis ve-
73 nis & poris. ¶ Et propter hoc reſpirā-
tia: non odorant in aqua. neceſſarium
enim eſt: olfacere reſpirando. hoc autē
facere in humido: impoſſibile. Eſt au-
tem odor/ ſicci: ſicut ſapor/ humidi.
odoratiuum autem ſenſorium: poten-
tia huiuſmodi eſt.

CAP. X.

74 GVſtabile autē: eſt tāgibi
le qddā. Et hæc eſt cau
ſa: cur non ſit ſenſibi-
le per medium extrane-
um corpus. neq; enim:

Argyropylus

homo vero reſpirans/ non reſpirās
autem ſed ſpirans aut detinens ſpi
ritū non olfacit/ neq; eminus/ neq;
cominus/ neq; ſi in ipſis naribus i-
tus rem olentem poſuerimus. Atq;
ſenſum quidem non fieri/ ſi in in-
ſtrumēto ſenſus res ipſa ſenſu per-
cipienda ponatur: cōmune omni-
bus eſt. ſed non ſentire ſine reſpira
tione: proprium hominū eſſe vide-
tur. quod quidem: experientia late
patet. Quare ea quę ſanguinis ex- 99
pertia ſunt: cum non reſpirent/ ſen
ſum quendā præter eos ſenſus qui
dicuntur/ alium habent. At id eſſe
non poteſt. quippe cū odorem per-
cipiant. ſenſus enim rei tam male
q̄ bene olentis: olfactus ſine cōtro-
uerſia eſt. Præterea: a vehemētibus
& ipſa corrūpi vidētur odoribus/ a
quibus & homo corrūpitur/ vt bitu
minis/ ſulphuris/ & ſimilium. Ne-
ceſſe eſt igitur ipſa olfacere: non re-
ſpirantia tamē. Atq; huius inſtru- 100
mētū ſenſus/ in homine perinde vi
detur ab inſtrumēto differre talium
animantiū: atq; oculi differunt ab
eorū oculis animaliū quæ duros o-
culos habent. Nā animaliū ea quæ
molles oculos habent: palpebras
ipſas vti ſepē & tegmē habēt/ quas
niſi mouerint ac aperuerint/ nō vi-
dent/ vt late patet. at ea quę duro-
rum ſunt oculorū: nihil habēt pro-
fecto tale/ ſed ilico res eas vident/
quæ in perſpicuo ſunt. Sic igitur &
inſtrumentū olfactus in hiſce quidē
quæ nō reſpirant: velamine caret/
perinde atq; oculus durus/ vt dixi-
mus. in his autem quæ ſuſcipiunt
aerem: habet velamen/ quod cum
reſpirāt aperitur/ venis meatibuſve
diſtentis. ¶ Et iccirco quæ reſpirāt:
non olfaciūt in aqua. neceſſe eſt eni
olfaciant reſpirādo. at id in aqua fa
cere nequeunt. Eſt autem odor/ ſic
ci: ſicut humidi ſapor. ipſum vero
inſtrumentum olfactus: eſt poten-
tia tale.

CAP. X.

GVſtabile autē: eſt qd- 101
dam tangibile. Atque
hæc eſt cauſa: vt ipſū
non ſit ſenſibile p me-
dium corpus externū.
neque enim tactus: tali medio per-

cipit. enimuero corpus etiam id in
quo tanq̄ in materia eſt ipſe ſapor
qui guſtu percipitur: humidū eſt/
quod eſt tāgibile quoddā. ℂ Qua-
propter ſi etiā eſſemus in aqua: dul
ce ſane ſentiremus in ipſa poſitū/
& non ſenſus illius nobis per aquā
tanquā per medium eſſet/ ſed quia
permiſtum illud eſſet cum humido.
quēadmodū in potione fieri ſolet.
Color autē nō hoc videtur: q̄ mi-
102 ſceetur: neq̄ defluxibus. Nō igitur
vt eſt ibi: ſic & hic eſſe de medio di
cere poſſumus. nullū eni externum
eſt mediū: vt diximus. vt autē viſi
bile eſt color: ſic eſt guſtabile ſapor.
ℂ Atqui nihil abſq̄ humiditate/ ſa
poris efficit ſenſum: ſed omne qđ
ipſius efficit ſenſum/ humiditatem
aut actu aut potentia nimirum ha-
bet/ vt ſalſum. nā & ipſū liqueſcere
poteſt facile: & linguā/ vt patet/ cū
liqueſcit humidiorē efficere poteſt.
103 ℂ At vero ſicuti viſus eſt viſibilis
& inuiſibilis (& tenebræ nāq̄ ſunt
inuiſibiles: quas etiā viſus diſcernit)
& eius qđ valde ſplēdidū eſt (& hoc
eni inuiſibile dicitur: q̄q̄ nō eodē/
ſed alio modo q̄ tenebræ) ſicut igi-
tur viſus viſibilis & inuiſibilis eſt/ et
auditus ſimiliter ſoni ſilētijq̄/ quo-
rū alterū audibile/ alterū inaudibile
eſt/ et etiā ſoni magni perinde atq̄
ſplēdidi viſus (nā vt paruus ſonus/
modo quodā iaudibilis eſt: ſic etiā
et magnus ac violentus. Inuiſibile
vero: multifariā dici ſolet. quoddā
perinde dicitur: atq̄ in cæteris etiā
id qđ impoſſibile eſt. qđdā hoc pa-
cto: vt aptū quidem ſit id habere
quo videri poſſit/ illo autē careat/
aut habeat remiſſe vel praue/ vt in-
forme dicitur aut indoctum) ſicut
igitur/ viſus inq̄ viſibilis et inuiſibi
lis eſt/ et auditus ſimiliter: ſic et gu
ſtus guſtabilis et iguſtabilis eſt/ qđ
quidē aut exiguum habet/ aut pra-
uum/ aut vaſtantē guſtū ſaporē. Vi
detur autē potabile et impotabile:
eſſe principiū. vtrūq̄ eni: guſtu pci-
pitur. verū alterū eſt prauū/ guſtūq̄
deuaſtat: alterum eſt amicum na-
turæ. ℂ Eſt autem potabile: guſtui
104 cum tactu commune. ℂ At vero
cum guſtabile ſit humidum: neceſſe

tactus. & corpus autem in quo eſt ſa
por: eſt guſtabile in humido vt in ma
teria. hoc autem: tangibile quoddam
eſt. ℂ Vnde & ſi in aqua eſſemus: 75
ſentiremus vtique impoſitum dulce.
non autem eſſet tūc nobis ſenſus per
medium: ſed eo quod miſceretur hu-
mido/ ſicut in potu. Color autem nō
ſic videtur eo quod miſceatur: neque
defluxionibus. Vt igitur medium: ni
chil eſt. vt autē color/ viſibile: ſic gu-
ſtabile/ ſapor eſt. ℂ Nichil autem fa 76
cit ſaporis ſenſum ſine humiditate:
ſed habet actu aut potētia humidita-
tē/ vt ſal. nā: & facile liquabile ipſum
eſt/ & colliquefactiuum linguæ. ℂ Si- 77
cut autem viſus & viſibilis eſt & in-
uiſibilis (tenebrę eni: inuiſibiles ſunt.
iudicat autem & has: viſus) adhuc au
tem & valde ſplendidi (etenim hoc:
inuiſibile eſt. alio autē modo: q̄ tene-
bræ) ſimiliter autē & auditus & ſoni
& ſilentij/ quorum aliud audibile/ a-
liud inaudibile eſt/ & magni ſoni ſi-
cut viſus eſt ſplendidi (ſicut enim par
uus ſonus inaudibilis quodam modo
eſt: ſic & magnus & violentus. Inui- ἀόρατον
ſibile autē: aliud quidem omnino di-
citur ſicut & in alijs/ quod impoſſi-
bile. aliud autem: ſi aptum natura
non habet/ aut praue. ſicut τὸ ἄπουν
καὶ τὸ ἀπύρρηνον) ſic vtique & gu-
ſtus/ eſt & guſtabilis & inguſtabilis.
Hoc autem: eſt quod paruum/ aut
prauum habet ſaporem/ aut corru-
ptiuum guſtus. Videtur autem prin-
cipium eſſe: potabile & impotabile.
guſtus enim quidam: ambo. ſed hoc
quidem eſt prauum/ & corruptiuum
guſtus: illud autem ſecundum natu-
ram. ℂ Eſt autem commune tactus 78
& guſtus: potabile. ℂ Quoniam au- 79
tem humidum eſt guſtabile: neceſſe
eſt ſenſorium ipſius neq̄ humidū eſſe

Tral.ve.ex græ.recog.

actu/ neq; non potens fieri humidum.
patitur enim aliquid guſtus a guſtabi-
li: ſecundū ꝙ guſtabile eſt. Neceſſari-
um eſt ergo humectatum iri: quod po-
teſt humectari ſaluatum / non eſt autē
80 humidū/ guſtatiuū ſenſoriū. ¶Signū
autem eſt: neq; ſiccā exiſtentē linguā
ſentire/ neq; multum humidā. hic eni
tactus: fit primi humidi. vt cum quis
anteguſtato forti ſapore: guſtat alte-
rum. & vt ægrotantibus/ amara om-
nia videntur: propterea ꝙ lingua plena
81 huiuſmodi humiditate/ſentiūt. ¶Spe-
cies autē ſaporū / ſicut & in coloribus/
ſimplices quidem cōtrariæ ſunt: vt dul
ce & amarum. Conſequuntur autem:
illud quidem pingue/ hoc vero ſalſum.
Media autem horum: acre/ & auſterū/
& acerbum/ & acidum. fere enim hæ:
videntur eſſe ſaporū differentiæ. Qua-
re guſtatiuū eſt: quod potentia eſt hu-
iuſmodi. Guſtabile autem eſt: factiuū
actu ipſius.

CAP.XI.

82 DE tangibili autem & ta
ctu: eadem ratio. Si eni
tactus non vnus eſt ſen
ſus/ ſed plures: neceſſa-
83 riū eſt & tangibilia/ ſen
ſibilia plura eſſe. ¶Ha
bet autem dubitationem/ vtrum plu-
res ſunt/ an vnus: & quid eſt ſenſorium
tangibilis / vtrum caro & in alijs pro-
portionale/ an nō/ ſed hoc quidem eſt
medium/ primum autem ſenſorium
aliud quiddam eſt intus. Omnis eteni
ſenſus: vnius contrarietatis eſſe vide-
tur. vt viſus: albi & nigri. & auditus:
grauis & acuti. & guſtus: amari & dul
cis. In tangibili autem/ multæ inſunt
contrarietates: calidum frigidum/ hu-
midum ſiccum / durum molle/ & alio-
rum quæcunq; ſunt huiuſmodi. Ha-
bet autem ſolutionem quandā / ad hāc

Argyropylus

eſt & inſtrumētū ſenſus ipſius neq;
humidum eſſe actu/ neq; etiam ta-
le vt humectari non poſſit / humi-
dumq; euadere. patitur enim aliqd
guſtus ab ipſo guſtabili: ea nimirū
ratione qua guſtabile eſt. Neceſſe eſt
igiť inſtrumentū guſtus: potētia q-
dē humidū eſſe / humectari autem
actu. ita autem humectari: vt eius
cōſeruetur cū humectatur/ & ratio.
¶Signū aūt eſt: linguā neq; cū eſt
valde ſicca/ neq; cū eſt nimiū humi
da / ſentire. Is enim tactus fit humi
di primi: perinde atq; ſi cum præ-
guſtauerit quiſpiā vehementem a-
cremve ſaporem / deinde alium gu
ſtet. & vt in ęgrotātibus fit: quibus
cuncta videntur amara/ quia lin-
gua ſentiunt tali humiditate refer-
ta. ¶Species autē ſaporum ita ſeſe 105
habēt: quēadmodū colorū. Dulce
nāq; & amarū: contraria ſimplicia
ſūt. hęret autē dulci quidē / pingue:
amaro autē / ſalſū. At iter hęc collo
cātur: acre/ acerbū / acidū / atq; acu-
tū. hę nāq; fere differētię: vidētur eſ
ſe ſaporū. Quare guſtus quidē in-
ſtrumētū: id eſt quod eſt potētia ta-
le. Guſtabile autē: id quod ipſum
actu facere poteſt.

CAP.XI.

DE tangibili autē & ta- 106
ctu: eadem ratio eſt.
Nam ſi tactus nō v-
nus ſit ſenſus/ ſed plu
res: neceſſe eſt / & ea
quæ tactu percipiuntur / plura ſen-
ſibilia eſſe. ¶ Dubitationē autem 107
iſte locus habere videtur / vtrum
plures ſint tactus/ an vnus tantū:
et de inſtrumento tactus quid tan-
dem ſit / vtrū ipſa caro & id quod
in cæteris ſimile eſt carni / an ita nō
ſit / ſed id quidem ipſum ſit ſenſus
huiuſce medium / inſtrumentū au-
tē ipſius primū aliud quoddā ſit i-
tus. Omnis enim ſenſus: vnius cō
trarietatis eſſe videtur. vt viſus: al-
bi nigriq;. & audit⁹: acuti grauiſq;.
& guſtus: dulcis atq; amari. At i tā
gibili: plures inſunt cōtrarietates/
vt patet. eſt enim calidum frigi-
dum / humidum ſiccum / molle du-
rum/ & iſtiuſmodi alia. Sed eſſe vi- 108
detur ad hanc dubitationem: quæ-

Argyropylus

dam ſolutio. Nam in cæteris etiam
ſenſibus plures ſunt contrarietates.
in voce nanqꝫ nō ſolum eſt acumē
& grauitas : ſed etiam magnitudo
& paruitas / & lenitas & aſperitas
vocis/ & alia huiuſcemodi. Sunt &
circa colorem: differentię aliæ tales.
Verum quidnam ſit vnum obiectū
tactui/ ſicut vnū eſt auditui ſonus:
109 non eſſe manifeſtū videtur. ¶Hu-
ius autem/ vtrum inſtrumentū ta-
ctus intus ſit poſt carnē an non ſit /
ſed ſtatim ſit ipſa caro: id non eſſe
ſignum videtur / ſenſum inquā ili-
co fieri cum res tactu percipiendæ
tanguntur. Etenim ſi quis nunc cir
ca carnē/ ſubtilem pellem extende-
rit / deinde rem tactu percipiēdam
tetigerit: ſenſus ſtatim ſimiliter fiet.
& tamē patet: in illa pelle/tactus i-
ſtrumentum non eſſe. Qꝫ ſi copula-
ta fuerit : velocius/ vt patet/ ſenſus
110 pceptio fiet. Quapropter talis pars
corporis/perinde ſeſe habere vide-
tur: atqꝫ ſi circūfuſus aer cōiūctus eſ
ſet nobis ac copulatus. tūc eni vno
quodā inſtrumento profecto ſonū/
& colorē/ & odorē videremur ſenti
re: & vnus quidā videretur eſſe ni-
mirū ſenſus/viſus/auditus/atqꝫ ol-
factus. nūc autē quia ſeiunctum eſt
id per quod fiunt motus: patet in-
ſtrumēta iā dicta ſenſuū eſſe diuer-
111 ſa. ¶In tactu aūt: idipſū nūc latet.
fieri eni nequit: vt ex aere vel aqua
corpus animatū tātūmodo cōſtet.
quippe cū: ſolidū qddā eſſe oporte
at. Reſtat igitur/ vt ex his atqꝫ ter-
ra ſit miſtū: quale eſt ipſa caro/& id
quod vicē ipſius ſubit. Quare ne-
ceſſe eſt ipſū corpus copulatū : me-
diū eſſe inter inſtrumentū ipſius ta-
ctus & res ipſas tāgibiles/ per qđ fi
unt ipſi ſenſus / q quidē ſūt plures.
112 ¶Indicat autē plures eſſe: tactus iſ
ce qui in lingua cōſiſtit. nā eadē in
parte:& oēs res tāgibiles/& ſaporē
etiā ſētit. Si igit̃ & cęterę partes car
nis/ſentirēt ſaporē: vnus idēqꝫ tūc
ſēſus videret̃ eſſe ꝓfecto/ guſtus et
tactus. nūc autē qa nō fit cōuerſio:
113 duo diuerſi ſenſus eſſe cēſent̃. ¶At
vero: dubitabit hoc loco nō iniuria
qſpiā. Nā ſi corpus qdē oē profūdi-
tatē habet/ atqꝫ hæc eſt tertia ma-

Tral.ve.ex græ.recog.

dubitationē: ꝙ & in alijs ſenſibus ſunt
contrarietates plures. vt in voce / non
ſolum acumen & grauitas: ſed & ma-
gnitudo & paruitas/ & lenitas & aſpe
ritas vocis/ & huiuſmodi alia. Sūt autē
& circa colorem : differentiæ huiuſmo
di aliæ. Sed quid ſit vnum ſubiectum/
ſicut auditui ſonus/ ſic tactui: non eſt
manifeſtum. ¶ Vtrum autem ſit ſen- 84
ſoriū intus an non/ ſed mox caro: nul-
lum videtur eſſe ſignū/ fieri ſenſum ſi-
mulatqꝫ res tanguntur . Etenim nunc
ſi quis circa carnem extenderit/ vt pelli
culam faciens: ſimiliter ſenſum mox cū
tetigerit/ inſinuat. & tamē cōſtat: ꝙ nō
eſt in hoc/ ſenſorium. Si autem & con-
iunctū fuerit: citius pertinget vtiqꝫ ſen
ſus. Quapropter & talis pars corporis
videtur ſic ſe habere: ſicut ſi circulari-
ter nobis adnatus eſſet aer. videremur
enim vno quodam ſentire & ſonum/ et
colorem/ & odorem: & vnus quidam
ſenſus eſſe/ auditus/ & viſus/ & olfa-
ctus. nunc autem quoniam determi-
natū eſt per quod fiunt motus: mani-
feſta ſūt prędicta ſenſoria/ diuerſa eſſe.
¶In tactu autem : hoc nūc immanife 85
ſtū eſt. ex aere enim aut aqua: impoſſi-
bile eſt conſtare animatum corpus. o-
portet enim : aliquid firmū eſſe. Relin
quitur igitur: miſtū ex terra & ex his
eſſe/ quale ſolet eſſe caro/ & proportio-
nale. Quare neceſſarium eſt: & corpus
adnatū eſſe medium tactiui/ per quod
fiunt ſenſus qui plures ſunt. ¶Demō 86
ſtrat autem ꝙ plures ſint : qui in lin-
gua tactus. omnia enim tangibilia ſen
tit / ſecundum eandem partem : & ſa-
porem. Si igitur & alia caro ſentiret ſa
porem: videretur vnus & idem eſſe ſen
ſus / guſtus & tactus. nunc autem duo:
propterea ꝙ non conuertitur. ¶Dubi 87
tabit autem aliquis. Si oē corpus pro-
fundū habet/ hoc autem eſt tertia ma-

Tral.ve.ex græ.recog.

gnitudo / quorum autem corporum
medium eſt aliquod corpus non con-
tingit ipſa ſeinuicem tangere / humi-
dum autem non eſt ſine corpore neq;
humectū / ſed neceſſe eſt aquā eſſe aut
habere aquam / quę vero tangunt ſein-
uicem in aqua cum extrema ſicca non
ſint neceſſe eſt aquam habere mediam
qua repleta ſunt vltima / ſi autem hoc
verū: impoſſibile eſt tangere aliud / ali
ud in aqua. Eodem autem modo: &
in aere. ſimiliter enim ſe habet aer / ad
ea quæ ſūt in ipſo: et aqua / ad ea quæ
ſunt in ipſa. latet autem magis nos.
ſicut & quæ ſunt in aqua animalia: ſi
humectum tangit humectum. Vtrum
igitur omnium ſimiliter ſit ſenſus: an
aliorum aliter ſicut nunc videtur / gu-
ſtus quidē & tactus tangendo / alij au-
tem delōge. Hoc autem nō eſt: ſed du
rum & molle per alia ſentimus / ſicut et
ſonatiuum & viſibile & odorabile. ſed
alia quidem delonge: alia vero depro
pe. Quapropter latet. quoniam om-
nia ſentimus per medium: ſed in his
latet. Et quidem ſicut diximus prius /
& ſi per pelliculam quæ nos lateret
ſentiremus omnia tangibilia / ſimili-
ter vtique haberemus / ſicut & nunc in
aqua & in aere. putamus enim nunc
ipſa tangere: & nichil eſſe per mediū.
Sed differt tāgibile: a viſibilibus / & ſo
natiuis. q haæc quidem ſentimus ex eo
q medium mouet aliquid nos: tangi-
bilia vero nō a medio / ſed ſimul cum
medio / ſicut per clypeum percuſſus.
non enim clypeus percuſſus percuſſit:
88 ſed ſimul accidit vtraq; percuti. ¶Om
nino autē videtur caro & lingua: ſicut
aer & aqua ad viſum & auditū & ol-
factum ſe habēt / ſic ſe habere ad ſenſo
riū. ipſo autē ſenſorio tacto: neq; ibi /
neq; hic fiet vtiq; ſenſus. vt ſi quis po
nat corpus albū ſuper oculi vltimum.

Argyropylus

gnitudo / fieri vero neq; vt ea corpo
ra ſeſe mutuo tāgāt / iter q̄ corp⁹ ali
qd̄ mediū intercedit / humidūq; nō
eſt ſine corpore nec humectatū / ſed
neceſſe eſt vel aquā eſſe vel aquā ha
bere: q fieri poteſt / vt corpus tāgat
corpus i aqua / eteni neceſſe eſt / cū
extrema nō ſint ſicca: i medio aquā
eſſe / qua repleta ſunt ipſa extrema.
Qz ſi hoc eſt verū: fieri ꝑfecto nō po
teſt / vt corporū tactus fiat in aqua.
Eodē etiā modo de ijs dici poteſt:
quæ in aere collocantur. ſimili nāq;
modo: ſeſe habet aer ad ea quę ſūt
in ipſo: & aqua ad ea quæ ſunt in
ipſa. latet autem nos magis in hiſ-
ce quæ in aere collocātur: q̄ in ani-
malibus quæ ſunt in aqua / ſi hu-
mectatū humectatū tangit. Vtrum 114
igitur oim ſimili modo ſit ſenſus:
an ſenſuū quidā vt nūc videtur eo-
dē / qdā diuerſo modo obiecta ſua
ꝑcipiāt / guſtus quidē & tactus tan-
gēdo / cęteri autē eminus. At id ꝑ-
fecto non ita eſt: ſed durū etiam &
molle ꝑ alia plane ſentimus / quēad
modū & id qd̄ ſonat / & viſibile / ac
odorabile. verū hæc qdē / eminus:
illa vero / cominus ſentiūtur. Qua-
propter latet: ſi per mediū illa pci-
piātur. nā ſenſibilia cuncta / ꝑ me-
diū ſentiūtur: ſed in illis idipſū la-
tet / vt diximus. Eniuero ſi per ſubti
lē pellē / vt prius etiā eſt dictū / po-
ſitā circa carnē ſentiremus oia tāgi
bilia / id ipſū nō animaduertentes:
ſic nos tū vtiq; ſentiremus vt nunc
i aere ſentimus & aqua. nūc eni vi-
demur res ipſas tāgibiles tāgere: &
nullū mediū eſſe. Intereſt autē iter 115
tangibile: & ea q̄ ſonāt / & viſibilia.
nā hæc quidē ſentimus: medio in
nos aliquid agēte. at tāgibilia ſenti-
mus: nō a medio / ſed vna cū ipſo
medio moti / vti fit cū quiſpiā p cly
peū eſt percuſſus. nō eni percuſſus
clypeus ꝑcuſſit: ſed fit vt ambo ſint
ſimul percuſſi / clypeus atq; miles.
¶Oino autē vt aer & aqua ſeſe ha 116
bēt ad viſū & auditū atq; olfactū:
ſic caro ac lingua ſeſe ad huius in-
ſtrumētū ſenſus habere vident. atq;
nec ibi ꝑfecto / nec hic ꝑceptio ſen-
ſus fiet: cū inſtrumentū ſenſus a re
ſenſibili tāgitur. vt ſi qſpiā ſup ex-

tremũ oculi/ corpus poſuerit albũ.
Ex quo etiã plane patet: inſtrumẽ
tũ ſenſus ipſius quo res percipiun-
tur tangibiles/ intus eſſe collocatũ/
vt diximus. Sic eni & in hoc ſenſu
fiet id porro: quod in cæteris ſenſi-
bus fieri ſolet. ſenſibilium enim: ſi
in ipſis inſtrumentis ponantur ſen-
ſuum/ non fit vt patet/ perceptio.
at ſi ſuper carnẽ ponatur tãgibile:
fit/ vt docet experientia/ ſenſus.
Quare: ſine dubio ipſa caro/ me-
117 dium eſt in tactu. Atqui ea tactu p-
cipiũtur: quæ corporis ſunt vt cor-
pus eſt/ differentiæ. Dico autẽ dif-
ferentias eas quæ rerũ elemẽta di-
ſtinguũt: calidũ/ frigidũ/ ſiccum ac
humidum/ de quibus antea dixi-
mus ijs in locis in quibus de elemẽ
tis ipſis tractauimus. Inſtrumentũ
autẽ id quo dictæ qualitates ſentiũ-
tur/ & in quo primo ſenſus is collo-
cat/ quẽ appellare cõſueuimus ta-
ctũ: pars ea ſane eſt/ quæ eſt potẽ-
118 tia talis. ſentire nãq;: pati quoddã
eſt/ vt diximus. Quare id qđ agit:
tale illud facit/ cũ ſit potẽtia/ quale
eſt ipſũ actu. Quocirca ſimile cali-
dũ atq; frigidũ/ & durũ ac molle nõ
ſentimus/ ſed exuperationes: quia
ſenſus eſt quaſi mediocritas quæ-
dam cõtrarietatis eius quæ in ipſis
ſenſibilibus ineſt. Et propter hoc:
ſenſibilia ipſa diſcernit. nã mediũ
ipſũ: extremorũ eſt iudex. fit enim
ad vtrũq; ipſorũ: alterũ extremorũ.
119 Atq; vt id qđ albũ nigrumq; perce
pturũ eſt ſẽſu/ neutrũ ipſorũ actu/
ſed potẽtia ſit vtrũq; oportet/ & in
cæteris eodẽ modo: ſic & in tactu
neq; calidũ neq; frigidũ id actu ſit
oportet/ ſed vtrũq; potẽtia/ quod
120 vtrunq; eſt percepturum. Præterea
vt viſus viſibilis ac inuiſibilis quo-
dammodo eſt/ vti diximus/ cæte-
riq; ſenſus oppoſitorum ſimiliter:
ſic etiam eſt tangibilis ac intangi-
bilis/ tactus. Intãgibile autem: eſt
etiam id quod exiguam admodum
differentiam tangibiliũ habet/ qua-
le paſſus eſt aer. & exuperationes
etiam tangibilium: qualia ſunt ea
quæ corrumpere poſſunt. De ſen-
ſuum igitur vnoquoq;: dictum ſit
hoc modo quaſi figura. CAP. XII.

Quare & manifeſtum eſt: ꝙ intus ſit tangibilis ſenſorium. ſic enim vtique accidet: quod quidem in alijs. appoſita enim ſuper ſenſorium: non ſentiunt. ſuper autem carnem appoſita: ſentit. Quare: medium tactiui/ caro. Tangibiles igitur ſunt: differẽtię corporis ſecundum ꝙ corpus. Dico autem differentias quæ elementa determinant: calidum/ frigidum/ humidum/ ſiccum/ de quibus prius dictũ eſt in ijs quæ de elementis. Senſorium autem ipſarum tactiuum/ & in quo ſenſus vocatus tactus ineſt/ primo: potentia huiuſmodi pars eſt. ſentire enim: pati quoddam eſt. Quare faciens: tale quale ipſum eſt actu/ huiuſmodi illud facit/ cum ſit potentia. Vnde ſimile calidum & frigidum/ aut durum & molle non ſentimus/ ſed excellentias: tanquam ſenſu velut medietate quadam exiſtente eius quæ in ſenſibilibus contrarietatis. Et propter hoc: diſcernit ac iudicat ſenſibilia. mediũ eni: iudicatorium eſt. fit enim ad vtrũque ipſorũ: alterũ extremorum. Et vt oportet id quod debet ſentire album & nigrum/ neutrũ ipſorum eſſe actu/ potentia vero vtrumque/ ſic autem et in alijs: ita et in tactu/ neque calidum neque frigidum. Amplius autem ſicut viſibilis et inuiſibilis eſt quodammodo viſus/ ſimiliter autem et reliqui oppoſitorum: ſic et tactus/ tangibilis et intangibilis. Intãgibile autem: eſt paruam omnino habens differentiã tangibilium/ quomodo ſe habet aer. et tangibilium excellentiæ: vt ea quæ corruptiua ſunt. Secundum igitur vnumquemque ſenſuum: dictum eſt figura. CAP. XII.

Tral. ve. ex græ. recog.

89 Portet autẽ vniuerſa=
liter de omni ſenſu ac=
cipere: ꝙ ſenſus eſt id
quod eſt ſuſceptiuum
ſpecierũ ſine materia.
vt cera: annuli/ ſine fer
ro & auro/ recipit ſignum. accipit autẽ
aureum aut æneum ſignum: ſed non
inquantum aurum/ aut æs. Similiter
autem & ſenſus vniuſcuiuſq;: ab ha=
bente odorem/ aut ſaporem/ aut ſo=
num patitur. ſed nõ inquantum vnũ=
quodq; illorum dicitur: ſed inquantũ
huiuſmodi/ & ſecundũ rationem. Sen
ſorium autem primum: eſt in quo hu
iuſmodi potẽtia. Eſt igitur idem: ſed
eſſe/ alterũ eſt. magnitudo enĩ quædã
erit/ id quod ſentit: non tamen eſt ſen
ſitiuo eſſe. neq; ſenſus magnitudo eſt:
ſed ratio quædam & potentia illius.
90 ¶Manifeſtum autem ex his: & pro=
pter quid ſenſibiliũ excellentiæ corrũ
punt ſenſoria. ſi nanq; ſit fortior ſen=
ſorio/ motus: ſoluitur ratio (hoc autẽ:
erat ſenſus) ſicut & ſymphonia & to=
nus/ percuſſis fortiter chordis. Et pro=
pter quid plantæ non ſentiunt: cũ ha
beant quandam partem animalem/
& patiatur a tangibilibus. etenim fri=
geſcunt & caleſcunt. Cauſa enim eſt:
non habere medietatem/ neq; huiuſ=
modi principiũ vt poſſit recipere ſpe=
cies ſenſibilium/ ſed pati cũ materia.
91 ¶Dubitabit autem aliquis/ ſi patia=
tur aliquid ab odore quod non po=
teſt olfacere: aut a colore/ quod non
poteſt videre. ſimiliter autẽ: & in a=
lijs. Si autem olfactibile ſit odor: ſi
quid facit/ olfactũ inquantũ odor eſt
facit. Quare non potẽtiũ olfacere: ni=
chil pati poteſt ab odore. eadem au=
tem ratio: & in alijs. Neq; potẽtium:
niſi inq̃tũ vnũquodq; ſenſitiuũ. Simul
autem manifeſtũ eſt: & ſic. neq; enĩ lu

Argyropylus

Hoc autem vniuerſali= 121
ter accipere de omni
ſenſu oportet: ſenſum
inquam id eſſe quod
ſenſibiles ſine mate=
ria formas ſuſcipere poteſt. perin=
de atq; annuli ſignũ ſine ferro vel
auro ſuſcipit cera. ſuſcipit autẽ æ=
neum vel aureum ſignum: ſed nõ
vt æs aut aurum/ neq; vt ſignũ eſt
aureum æneũ ve. Simili patitur &
ſenſus vniuſcuiuſq; ſenſibilis/ mo=
do: ab eo quod habet colorem/ aut
ſonum/ aut ſaporem. ſed non vt v=
numquodq; illorum dicitur: ſed vt
eſt tale/ & ratione. Inſtrumentũ au 122
tem id ſenſus eſt primũ: in quo eſt
talis vis atq; potẽtia collocata. Atq;
ſunt idem: ratio vero non eſt eadẽ/
ſed diuerſa. nam id quod ſentit/ a=
liqua eſt magnitudo: non tamẽ ra=
tio ſenſitiui. neq; ſenſus eſt magni=
tudo: ſed eſt quædam ratio poten=
tiaq; illius. ¶Patet autem ex his: 123
& cur ſenſibiliũ exuperationes/ ſen
ſuum inſtrumenta corrumpunt. nã
ſi motus ſit vehementior/ inſtrumẽ
tique ſenſus ſuperet vires: diſſolui=
tur ratio. id autem: erat ſenſus. diſ
ſoluiturq;: perinde atque concen=
tus intentione/ cum vehementer fi
des pulſãtur. Patet præterea & quã 124
ob cauſam non ſentiunt plantę: tã=
etſi partem aliquam habẽt animę/
atque ab ipſis tangibilibus patiun=
tur. frigeſcunt enim & calefiunt/ vt
patet. Nã huius cauſa eſt: medio=
critatem non habere/ neq; princi=
pium tale vt ſenſibilium ſine ma=
teria ſuſcipiant formas/ ſed cũ ma
teria patiantur. ¶Dubitabit autem 125
quiſpiã/ ſi poſſit id ab odore pati/
quod olfacere nequit: aut id a colo
re quod haudquaq̃ videre poteſt.
& in cæteris ſimili modo. Q: ſi odo
rabile ſit odor: ſi quid in odoratũ a *
git/ odor profecto agit. Quare fieri
nequit: vt ab odore quicq̃ patiatur
eorum quæ olfacere nequeunt. ea=
dem eſt & in cæteris ratio. Nec eti=
am fieri poteſt vt a ſenſibilibus qc=
quam patiatur eorum quæ ſenti=
re poſſunt: niſi vt quodque eſt ſen=
ſitiuum. Id ita eſſe: patere poteſt 126
& hoc etiam pacto. nam neque lu=

men & tenebræ/ neq; ſonus/neque
odor in corpora quicquã agit : ſed
ea nimirũ in quibus ſunt ipſa . aer
enim qui eſt cum tonitruo: ſcindit
lignum . Atenim tangibilia ſapo=
reſq;:agunt.ſi enim non agerent:a
quonam inanimata paterẽtur atq;
127 alterarentur ? Q uid igitur : agunt
ne & ſenſibilia illa ? at vt videtur:
non omne corpus ab odore pati ſo
noq; poteſt. & ea quæ patiũtur: ter
minis vacant & non manẽt/vt aer.
olet enim ipſe:tanq̃ aliquid paſſus.
Quid aliud eſt olfacere quidẽ:præ=
ter idipſum/aliquid inquam pati ?
at enim olfacere quidẽ : ſentire eſt.
aer autem paſſus :cito ſenſibilis fit.

¶ Secũdi libri de anima Ari=
ſtotelis/interprete Io=
anne Argyropy=
lo: finis.

men & tenebræ/ neq; ſonus / neque
odor quicquam facit in corpora: ſed
ea in quibus eſt. vt aer qui cum toni=
truo: findit lignum. Sed tangibilia &
ſapores : faciunt .ſi enim non: a quo
vtique paterentur inanimata / & alte=
rarentur ? Ergone & illa faciunt? an
non omne corpus paſſiuum eſt ab o=
dore & ſono : et patientia / indeter=
minata ſunt & non manent/vt aer?
olet enim : tanquam paſſus aliquid .
Quid igitur eſt odorare: præter pa=
ti aliquid? an odorare: ſentire eſt? aer
autem paſſus: mox ſenſibilis fit.

¶ Tralationis veteris ſecũdi li=
bri de anima Ariſtotelis/
ex græco recogni=
tæ: finis.

Tral.ve.ex græ.recog.

❡Tralatio vetus tertij libri de anima Ariſtotelis ex græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I. 1 QVod autē nō ſit ſenſus alius p̄ter quinque / dico autem hos / viſum / auditū / olfactum / guſtum / tactū : ex his credet aliquis. Etenim: omnis eius cuius eſt ſenſus tactus / etiā nunc ſenſum habemus. omnes enim tangibilis inquantū tāgibile paſſiones: tactu nobis ſenſibiles ſūt. Neceſſe autē eſt / ſi qđē deficit aliquis ſenſus: & ſenſoriū aliquod nobis deeſſe. Et quæcūqꝫ quidem ipſi tangentes / ſentimus: tactu ſenſibilia ſunt / quem habemus. Quæcūqꝫ vero per media / & non ipſa tangentes: ſimplicibus. dico autē: vt aere & aqua. Habet autem ſic: vt ſi quidē per vnū plura ſenſibilia ſint exiſtentia diuerſa abinuicem genere / neceſſe ſit habentem huiuſmodi ſenſoriū / vtrorūqꝫ ſenſitiuum eſſe. vt ſi ex aere eſt ſenſoriū: & eſt aer & ſoni & coloris. Si vero plura eiuſdem ſint / vt coloris & aer & aqua / vtraqꝫ enim diaphana: & qui alterum ipſorum habet ſolū / ſentiet id

2 quod per vtraqꝫ. ❡Simplicium autem ex duobus his ſenſoria ſolum ſunt: ex aere & aqua. pupilla enim: aquæ. auditus vero: aeris. olfactus autem: horum alterius eſt. Ignis autem: aut nullius eſt / aut communis omnibus. nihil enim ſine calore ſenſitiuum eſt. Terra vero: aut nullius eſt / aut i tactu maxime miſcetur. Quapropter relinqui-

Argyropylus

❡ Ariſtotelis de anima liber tertius / ad Coſmam Medicem: interprete Ioanne Argyropylo Byzantio.

SEnſum aūt nullum alium eſſe pręter hos quinque / viſum inquā / auditum / odoratū / guſtū / & tactū : ex hiſce profecto quæ nūc deinceps dicemus / credere quiſpiam poteſt. Nam ſi nunc ſenſum omnis eius habemus cuius ſenſus eſt tactus / omnes nanqꝫ rei tāgibilis vt eſt tāgibilis affectus nobis ſunt ſēſibiles tactu: nullus vtiqꝫ tactus vel guſtus vel olfactus vel auditus vel viſus deeſſe nobis videt̄. Pręterea / ſi ſenſus nobis deficiat aliqs: & inſtrumentū neceſſe eſt illius 125
nobis deeſſe. Pręterea: oīs ſenſus p̱ 129
mediū ſentit / vt patuit. Mediū autē: aut cōiunctū / aut ſeiūctū extern ūqꝫ eſſe neceſſe eſt. At nos habemus vtrūqꝫ: & id inq̄ qđ eſt cōiunctū quo qđē tāgētes ſentimus ſenſibilia tactu / & id etiā per qđ eminus nō tāgentes ſentimus. id vero: duplex eſt ſpaciū ſimplex / aer inquā & aqua. Res autē ita ſeſe habere videtur: vt ſi ſenſibilia plura diuerſa genere p̱ vnū mediū ſentiant̄ / neceſſariū ſit eū q ſenſus inſtrumētū habeat tale / ſenſitiuū illorū eſſe. vt ſi ex aere ſenſus ſit inſtrumētū: & aer ſit mediū in colore ſentiendo ac ſono. Qꝫ ſi vnū idēqꝫ p̱ plura media ſentiat̄ / vt color per aerē atqꝫ aquā (hęc enī vtraqꝫ: p̱ſpicua ſunt) is q alterū tantū habet ipſorū / ſentiet nimirū
id qđ p̱ vtrūqꝫ ſentiri poteſt. ❡ Nā 130
ex hiſce duobus ſimplicibus tātū: inſtrumēta ſūt ſenſus / ex aere atqꝫ aqua. etenī pupilla ex aqua / auditus ex aere / odoratus ex horū altero: cōſtat. Ignis: aut nullius eſt inſtrumēti / aut cōmunis oīm eſt. quippe cū: ſine caliditate nihil ſit ſenſitiuū. Terra etiā: aut nullius eſt iſtrumēti / aut ī tactu maxime / cōmiſta.

Argyropylus

Q uocirca: reſtat nullum ſenſus in-
ſtrumentum eſſe præter aerem atq;
131 aquam. hæc autem: nonnulla nūc
animaliū habent. Ab ijs igitur ani-
malium quæ ſunt perfecta / nō im-
perfecta nec mēbris capta: omnes
ſenſus habentur. etenim & talpa:
132 ſub cute oculos habere videtur. At-
que ſi nullum aliud corpus eſt præ-
ter ea quæ percipimus eſſe / nec vl
lus alius affectus pręter eos qui cor
poribus hiſce competunt quæ ſunt
hic: nullus profecto deficit ſenſus.
133 ¶At vero neq; ſenſus inſtrumen-
tum quicquam proprium ſenſibili-
um cōmunium eſſe poteſt / motus
inquam / quietis / figuræ / magni-
tudinis / numeri / vnius: quæ vno-
* quoq; ſenſu ſentimus per accidēs.
Omnia enim hęc: ſane motu ſenti-
mus. eteni magnitudo: motu ſen-
titur. Quare & figura quidem: cū
figura / quædam magnitudo ſit. Et
id qđ quieſcit: ex eo quia non mo-
uetur. Et numerus: continui nega-
tione / & ſenſibilibus proprijs. vnuſ
quiſq; nanq; ſenſus: nimirum vnū
134 ſentit. Q uare patet fieri non poſ-
ſe: vt communium cuiuſq; ſit pro-
prius ſenſus. ſi enim eſſet: perinde
tunc fieret atq; nūc viſu dulce ſen-
timus. quod quidem propterea fit:
ꝙ vtrorūq; ſenſum habemus / quo /
cum concurrunt / agnoſcimus. Qz
ſi ita nō eſſet: nullo alio modo pro-
fecto niſi per accidens ſentiremus /
quo pacto filiū ſentimus Cleonis.
nō enim Cleonis filiū: ſed albū ſen
timus. huic autem accidit: vt filius
ſit Cleonis. At communium habe-
mus iam ſenſum communem: non
per accidens ſane. Nullus igitur ip
ſorum: ſenſus eſt proprius. nullo e-
nim ſentiremus modo: niſi eo / quo
diximus filiū videre Cleonis. Pro-
pria autē ſenſibilia ſenſus ipſi per
accidens / alter alterius ſentiūt: nō
hoc ſane quo ipſi ſunt / ſed quo v-
nus / cum ſimul in eodem ſenſus ef
ficitur / ceu bilem amaram eſſe ac
flauam. non enim ad alterum per-
tinet: vnum / ambo hęc eſſe dicere.
Quapropter & errat: & ſi ſit quip-
135 piā flauū. * ¶Quæri poteſt autē:
cuiuſnam gratia plures ſenſus / ſed

Tral.ve.ex græ.recog.

tur: nullū eſſe ſenſoriū præter aerem &
aquā. hæc autē: & nūc quædā habent
animalia. Omnes igitur ſenſus: habē-
tur a nō imperfectis / neq; mutilatis. vi
detur eni & talpa: ſub pelle habere ocu
los. Quare ſi non eſt aliud aliqđ cor-
pus / & paſſio quæ nullius ſit eorū quę
ſunt hic corporū: nullus vtiq; deficiet
ſenſus. ¶At vero neq; communiū po 3
teſt eſſe ſenſoriū aliquod propriū: quę
vnoquoq; ſenſu ſentimus nō ſecūdū ac
cidēs / vt motus / ſtatus / figuræ / magni-
tudinis / numeri / vnius. Hæc eni oia:
motu ſentimus. vt magnitudinē: mo-
tu. Quare & figurā. magnitudo enim
quædā: & figura eſt. Quieſcēs autē: eo
ꝙ nō mouetur. Numerus vero: nega-
tione continui / & proprijs. vnuſquiſq;
enim ſenſus: vnū ſentit. Q uare mani-
feſtū eſt: ꝙ īpoſſibile eſt cuiuſlibet ho-
rū propriū eſſe ſenſum / vt motus. ſic
enim eſſet: vt nūc viſu dulce ſentimus.
hoc autem eſt: quoniam amborū ha-
bemus ſenſum / quo cum coinciderint /
cognoſcimus. Si vero non: nequaquā
vtique / niſi ſecundum accidens ſenti-
remus. vt Cleonis filium: non quia
Cleonis filius eſt / ſed quia albus. huic
autem accidit: vt filius Cleonis ſit. Cō
munium autem habemus iam ſenſum
communem: non ſecundum accidens.
Non igitur: eſt proprius. nequaquam
enim vtique ſentiremus: niſi ſic / vt di-
ctum eſt Cleonis filium nos videre.
Adinuicem autem propria / ſecūdum
accidens ſentiunt ipſi ſenſus: non ſe-
cundum ꝙ ipſi ſunt / ſed ſecūdum ꝙ v-
nus / cum ſimul fit ſenſus in eodē. vt ꝙ
cholera quidē: amara eſt & flaua. nō
enim alterius eſt dicere: ꝙ ambo / v-
num. Q uapropter: & decipitur. et ſi
ſit flauum: choleram opinatur eſſe.
¶ Inquiret autem aliquis: cuius cau- 4
ſa plures habeamus ſenſus / ſed non

1 Tral.ve.ex græ.recog.

2 ſolum vnum. An vt minus lateant con
ſequentia & cõmunia: vt motus/ et ma
gnitudo/ & numerus? Si enim eſſet vi-
ſus ſolus & ipſe albi: laterēt vtique ma
gis/ & viderentur idē eſſe omnia/ pro-
pterea ꝙ conſequuntur ſeinuicē ſimul
color & magnitudo. nunc autē/ quo-
niam in alio ſenſibili communia ſunt:
manifeſtum facit/ ꝙ aliud quiddam v-
numquodq; ipſorum eſt.

CAP.II.

5 QVoniam autem ſenti-
mus quod videmus et
audimus: neceſſe eſt/
aut viſu ſentire ꝙ vi-
det/ aut alio. Sed idē:
erit viſus/ et ſubiecti
coloris. Quamobrem/ aut duo eiuſ-
dem erunt: aut ipſe ſuiipſius. Ampli-
us autē/ ſi & alius ſenſus ſit ipſius vi-
ſus: aut in infinitum procedet/ aut ipſe
aliquis ſuiipſius erit. Quare in ipſo pri
mo: hoc faciendum eſt. Habet autem:
dubitationem. Si enim viſu ſentire vi-
dere eſt/ videtur autem color aut ha-
bens colorē: ſi videbit aliquis id quod
eſt videns/ & colorem habebit primū
videns. Manifeſtum eſt igitur: ꝙ non
eſt vnum/ ipſum viſu ſentire. etenim cū
non videmus: viſu diſcernimus & tene
6 bras & lumen/ ſed nō ſimiliter. ¶ Am-
plius autem & videns: tanquam colo
ratum eſt. vnumquodq; enim ſenſori-
um: ſuſceptiuū eſt ſenſibilis ſine mate
7 ria. ¶ Vnde et abeūtibus ſenſibilibus:
inſunt ſenſus & phantaſiæ in ipſis ſen
ſorijs. Ipſius autem ſenſibilis & ſen-
ſus/ actus: idem eſt & vnus. eſſe au-
tem ipſorum: non idem. dico autem:
vt ſonus ſecundum actum/ & auditus
ſecundum actum. eſt enim auditum
habentem non audire: & habens ſo-
num/ non ſemper ſonat. cum autem
operatur potens audire/ & ſonat po-

Argyropylus

non vnum tantum habemus. At vt
minus ipſa quæ ſequuntur atq; cō-
munia lateant: vt motus/ & ma-
gnitudo/ & numerus. Nam ſi eſſet
ſolus viſus qui quidem eſt & colo-
ris: magis laterent/ ac idē eſſe om-
nia viderentur/ propterea quod co
lor & magnitudo ſimul ſe ſequun-
tur & comitantur. nunc autem cū
in alio quoq; ſenſibili ipſa commu-
nia ſint: fit inde perſpicuum/ vnū-
quodque illorum/ aliquid aliud eſ-
ſe atq; diuerſum.

CAP.II.

CVm autem ſentiamus 136
nos videre ac audire:
neceſſe eſt aut viſu ſen
tiam9 nos videre/ aut
alio ſenſu. At ſi alio
ſenſu: tum idem ſenſus erit & ipſi-
us viſus/ & etiam coloris ſubiecti.
Quare vel duo ſenſus eiuſdē erunt
ſubiecti: vel ſeipſum ſentiet ipſe.
Præterea ſi alius ſit ſenſus qui per-
cipit ipſum viſum: aut in infinitū
fiet abitio/ aut erit aliquis ſenſus q
ſeipſum percipiet ſentientē. Quā-
re: idipſum in primo ſenſu conti-
nuo eſt faciendum. At hinc oritur 137
dubitatio. Nam ſi viſu quidem ſen
tire nil aliud eſt q̄ videre/ videt̃ au-
tem color vel id quod habet colorē:
ſi quippiam viderit id qđ videt/ &
colorem id habebit profecto quod
videt primum. Patet igitur: nō v- 138
num idipſum eſſe/ ſentire inquam
viſu. nā cū nō videmus: tenebras
& lumen viſu diſcernimus/ ſed nō
eodē/ vt patet/ modo. ¶ Præterea
idipſum etiam quod videt: colore
quodammodo delibutum eſt. In-
ſtrumentum enim vniuſcuiuſq; ſen
ſus: ipſum ſenſibile ſine materia ſu
ſcipit/ vti diximus. ¶ Quocirca ſen
ſibilibus ipſis ſemotis: inſunt in ſen
ſuū inſtrumentis ſenſus imaginati-
oneſque. Atqui operatio rei ſenſibi-
lis atq; ſenſus: vna quidem & eadē
eſt/ at earum ratio non eadem eſt.
dico autem: ſonum actu/ & auditū
actu. fit enim vt is qui auditū ha-
bet/ non audiat: & id quod habet
ſonum non ſemper ſonet. ſed cum
operatur id qđ audire poteſt/ & ſo-

Argyropylus

nat id quod ſonum efficere po-
teſt: tum ſimul fit & auditus actu/
& ſonus etiam actu. quorum alte-
rum quiſpiam audiıonem: alte-
rum ſonationem eſſe/ non incon-
139 grue dicere poteſt. Qꝛ ſi motus &
actio atque paſſio in eo eſt quod
patitur atque mouetur: neceſſe eſt
& ſonum & auditum actu/ in au-
ditu qui eſt potentia eſſe. agen-
tis nanq; mouentiſque operatio:
in ipſo patiente ſuſcipitur atq; in-
eſt. Quocirca: nō neceſſe eſt id qd
motu ciet/ moueri. Actus igitur
ſonatiui: ſonus eſt/ vel ſonatio. au
ditiui vero: auditus/ vel auditio.
duplex enim eſt auditus: & du-
140 plex etiam ſonus. Eadem eſt: &
in cæteris ſenſibus ac ſenſibilibus/
ratio. atque vt actio paſſioq; non
in agente eſt/ ſed in eo quod pati-
tur: ſic & ipſius ſenſibilis actio in
ipſo eſt ſenſitiuo. Sed in quibuſdā
nomina quoque ſunt poſita/ vt ſo
natio ac auditio: in quibuſdā au-
tē caret alterum nomine. operatio
enim viſus/ viſio dicitur: at colo-
ris/ nomine vacat. operatio præ-
terea guſtus/ guſtatio dicitur: at
141 ſaporis/ nomen non habet. Hæc
cum ita ſint/ atque vnus actus rei
ſenſibilis ſenſitiuiq; fit/ quamuis
diuerſas habeat rationes/ ſicuti di
ximus: neceſſe eſt ſimul corrum-
pantur/ ſimulque ſint ſalua/ audi
tus ac ſonus/ qui hoc modo dicū
tur. & ſapor itidem & guſtus: cæ
teraq; ſimiliter. At ea quæ dicun-
tur potentia: nō hanc ipſam pro-
fecto neceſſario ſubeunt legem.
142 ℂ Non recte igitur priores natu-
rales Philoſophi ſentiebant: qui
quidem ſine viſu neq; album vl-
lum neque nigrum eſſe dicebant/
neque item vllum ſine guſtu ſa-
porem. Nam partim recte: partim non recte cenſebant. etenim
cum dupliciter ſenſus ſenſibileque
dicatur/ potentia atque actu: in
his quidem ſecundis fit idipſum
ſane quod dictum eſt/ in illis au-
tem primis non fit/ vt luce clarius
extat. At illi de hiſce ſimpliciter lo
quebātur: q̄ ſimpliciter nō dicunt.

Tral. ve. ex græ. recog.

tens ſonare: tunc ſecundum actū au-
ditus fit ſimul & ſecundum actum ſo-
nus. quorū dicet vtique aliquis/ hoc
quidē auditionē eſſe: illud vero ſona-
tionē. Si igitē motus & actio & paſſio
eſt in eo quod mouetur & patit̄: neceſ
ſe eſt & ſonū & auditum qui eſt ſecū-
dum actū/ in auditu qui ſecūdū po-
tentiam/ eſſe. actiui enim & motiui
actus: in patiente fit. Vnde: non ne-
ceſſe eſt mouēs moueri. Sonatiui igi-
tur actus: ſonus eſt/ aut ſonatio. au-
ditiui autē: auditus/ aut auditio. du-
plex enim eſt auditus: & duplex ſo-
nus. Eadem autem ratio: & in alijs
ſenſibus/ & ſenſibilibus. ſicut enim a-
ctio & paſſio in patiente eſt/ ſed non
in agente: ſic & ipſius ſenſibilis actus
in ipſo ſenſitiuo exiſtit. Sed in qui-
buſdam quidem: etiam nominata
ſūt/ vt ſonatio & auditio. in quibuſ-
dam autem: innominatum eſt alte-
rum. actus enim viſus/ viſio dicitur:
coloris vero/ innominatum eſt. & gu-
ſtatiui/ guſtatio: ſaporis autem/ inno-
minatum eſt. Quoniam autem vnus
quidem eſt actus ſenſibilis & ſenſiti-
ui/ eſſe autem alterum: neceſſe eſt
ſimul corrumpi & ſaluari ſic dictum
auditum/ atque ſonum. et ſapo-
rem igitur & guſtum: & alia ſimili-
ter. Dicta autem ſecundum poten-
tiam: non neceſſe eſt. ℂ Sed prio- S
res Phyſiologi/ hoc non bene dice-
bant: qui neque album neque nigrū
ſine viſu/ neque ſaporem ſine guſtu
eſſe opinabātur. Nam ſic quidē dice-
bant recte: ſic autem non recte. du-
pliciter enim dicto ſenſu & ſenſibi-
li/ alijs quidem ſecūdum potentiam/
alijs vero ſecūdum actum: in his qui-
dem accidit quod dictum eſt/ in alte
ris autē non accidit. Sed illi ſimplici-
ter dicebant: de dictis nō ſimpliciter.

Tral.ve.ex græ.recog.

9 ¶Si autem vox quędam ſymphonia:
eſt/ vox autem & auditus eſt vt vnū/
& eſt vt non vnum aut idem / ſym-
phonia autem eſt ratio: neceſſe eſt &
auditum / rationem quandam eſſe.
Et propter id: corrūpit vnumquodq;
excellens & acutum & graue / audi-
tum. ſimiliter autem & in ſaporibus:
guſtum. & in coloribus viſum: val-
de fulgidum & opacum. & in olfa-
ctu: fortis odor & dulcis & amarus /
tanquam ratio quædam ſit ſenſus.
10 ¶Vnde & delectabilia quidem ſunt:
cum ducuntur quæ ſyncera ſunt &
immiſta ad rationem / vt acutum aut
dulce aut ſalſum. delectabilia enim:
tunc. Omnino autem magis quod
miſtum eſt/ ſymphonia eſt: quam a-
cutum et graue. Tactus autem: cale-
factibile et frigefactibile. ſed ſenſus:
ratio eſt. excellentia autem: dolore
11 afficiunt/ aut corrumpunt. ¶ Vnuſ-
quiſq; igitur ſenſus: ſubiecti ſenſibilis
eſt. ineſtq; in ſenſorio inq̄tum ſenſori-
um: & diſcernit ſubiecti ſenſibilis dif-
ferentias. vt album quidem et nigrū/
viſus: dulce vero et amarū/ guſtus. ſi-
militer autē ſe habet hoc: et in alijs.
Quoniam autem et albū et dulce et
vnumquodque ſenſibilium ad vnū-
quodq; diſcernimus quodam / et ſen-
timus ꝙ differunt: neceſſe eſt vtiq;
ſenſu. ſenſibilia eni ſunt. Quo et ma-
nifeſtum eſt: ꝙ caro non eſt vltimum
ſenſoriū. neceſſe eni eſſet: diſcernens/
12 diſcernere tangendo ipſum. ¶ Ne-
que itaq; ſeparatis contingit diſcer-
nere diſcernens quod aliud ſit dul-
ce ab albo: ſed oportet aliquo vno
vtraque manifeſta eſſe. ſic enim / &
ſi hoc quidem ego/ illud autem tu
ſentires: manifeſtum vtiq; eſſet quod
alia abinuicem ſunt. Oportet autem
vnum dicere: quod aliud. aliud enim

Argyropylus

¶Q; ſi vox quædā cōcentus eſt / 143
vox autem & auditus tum vnum/
tum non vnum aut non idē ſunt /
& concentus eſt ratio: neceſſe eſt
& auditum quandam eſſe rationē.
Atq; ob idipſum exuperās quod-
que tam acutum quam graue: cor
rumpit auditum atque deuaſtat.
& in ſaporibus: guſtum. & in colo
ribus viſum: id quod nimium eſt
ſplendidum & tenebroſum. & in
odoribus: vehemēs odor / ſiue dul
cis / ſiue amarus. quia ſenſus ipſe:
quædā eſt ratio rata. ¶Quocirca
ſenſibilium ea quæ ſyncere talia /
quæq; ſimplicia ſūt/ vt acutū/ vel
dulce/ vel ſalſum: cum reducun-
tur ad rationem/ ſenſui ſunt iocū-
da. tunc eni: ipſum delectare vi-
dentur. Omnino autē ipſum mi-
ſtum magis concentus eſt: q̄ acu-
tum vel graue. Tactui quoq; non
calidum ſane ſimplex ac frigidū/
ſed id quod eſt ad rationem reda
ctum: amicum eſt atq; iocūdum.
enimuero: ſenſus ipſe ratio quæ-
dam eſt/ vti diximus. ſenſibilium
autem ea quæ exuperāt: aut dolo
rem afferunt ipſi / aut tādem ipſū
corrūpūt. ¶Vnuſquiſq; igitur ſen 144
ſus: vt ſæpe diximus / ſenſibilis
eſt obiecti. eſtq; in inſtrumēto ſuo
ea ratione/ qua illud ſenſus eſt in-
ſtrumentum: & differentias ſen-
ſibiles obiecti ſui diſcernit. vt al-
bum quidem & nigrum / viſus:
dulce autem & amarum / guſtus.
& cæteri ſimiliter ſenſus. At enim 145
cum albū & dulce/ & ſingula ſen-
ſibilium ad ſingula nimirum ali-
quo comparemus ac diſcernamus
& ſentiamus differre: neceſſe eſt
idipſum profecto fieri ſenſu. quip
pe cum: illa ſenſibilia ſunt. Quo 146
patet: carnem vltimum inſtrumē
tum ſenſus non eſſe. nam neceſſe
eſſet id quod diſcernit: tangendo
diſcernere. ¶Fieri igitur non po-
teſt vt ſeparatis diſcernatur dul-
ce diuerſum eſſe ab albo: ſed vni
cuipiam ambo nota eſſe oportet.
illo nanq; modo ſane pateret in-
ter ſeſe illa differre: etiam ſi alterū
ego / alterum tu ſentires. Vnum
igitur dicat oportet: diuerſa eſſe

dulce ac albū. Dicit igitur idē. qua-
re vt dicit: ſic & intelligit/atqꝫ ſen-
tit. Patet ergo: fieri non poſſe vt ſe-
paratis ſeparata diiudicentur. At
hinc patet: neqꝫ fieri poſſe vt ſepa-
rato in tempore diſcernātur. Nam
vt idem aliud eſſe bonum ac malū
dicit: ſic quando alterum dicit ali-
ud eſſe/tunc & alterum etiam dicit.
atqꝫ dico quando: nō per accidēs.
veluti nunc dico quippiam aliud eſ-
ſe: non tamen dico illud nunc ali-
ud eſſe. ſed hoc pacto nunc dicit:
vt dicat/ & nūc illud eſſe. ſimul igi
tur dicit. Quo fit: vt inſeparabile et
in inſeparabili tempore/ ſeparata
147 diſcernat. At vero fieri non poteſt:
vt ſimul idem ea ratione qua indi-
uiſibile eſt/ & in indiuiſibili tempo-
re/ motibus cōtrarijs moueatur. At
dulce quidem/ſic mouet ſenſum ac
intellectum: amarum autem/con-
trario modo. & album/itidem di-
uerſo. Eſtne igitur quod diſcernit:
indiuiſibile quidem numero/ ſepa-
ratum autem ratione? Partim igi-
tur vt diuiſibile/ res ſentit diuiſas:
partim vt indiuiſibile. nam ratione
quidem/ diuiſibile: loco autem at-
148 que numero/ indiuiſibile eſt. An id
minime fieri poteſt? idem enim po
tentia quidem eſt ipſa contraria/et
diuiſibile & indiuiſibile: actu autē
eſſe non poteſt/ ſed patiendo diui-
ſibile eſt. At fieri nequit: vt ſimul ſit
album & nigrum. Quare: neqꝫ for
mas ipſorum ſimul ſenſus ac intel-
lectus ſi talia ſint vt patiantur/ ſuſ-
149 cipient. Atenim hoc perinde ſe-
ſe habet: atqꝫ id quod quidam pū-
ctum appellant/quod quidem tum
vnum eſt/ tum duo/ quo pacto &
diuiſibile eſt. Quo igitur indiuiſibi
le eſt: hoc vnum eſt id quod diſ-
cernit/ ac ſimul. quo vero eſt diui-
ſibile: hoc nō vnum eſt. bis enim:
eiuſdem ſigni ſimul fit vſus. Quo
ergo finis vſus fit vt duorum: hoc
duo diſcernit/atque eſt ſeparata vt
ſeparatum. quo vero eſt vnū: hoc
vnius fit vſus & ſimul. Sed de prin
cipio quidem quo dicimus animal
ſenſitiuum eſſe: ſit hoc modo deter
minatum.

CAP. III.

dulce ab albo. Dicit ergo idem. Qua
re vt dicit: ſic & intelligit/ & ſentit.
Qꝫ igitur non poſſibile ſit ſeparatis
diiudicare ſeparata: palā eſt. Qꝫ au-
tem neqꝫ in ſeparato cōtingit tēpore:
hinc. Vt enim idem dicit/ꝙ aliud bo-
nū & malū: ſic & quando alterum di
cit ꝙ aliud/tunc & alterum. nō ſecū-
dum accidens: ipſum quando (dico
autem: vt nūc dico ꝙ aliud/nō tamē
ꝙ nunc aliud) ſed ſic dicit: & nūc/ &
ꝙ nunc. ſimul ergo. Quare: inſepara
bile/ & in inſeparabili tēpore. At ve-
ro impoſſibile eſt: ſimul ſecundū con-
trarios motus moueri idē quatenus
indiuiſibile/ & in īdiuiſibili tēpore. Si
enim dulce: ſic mouet ſenſum aut in-
tellectū. amarū autē/ cōtrario modo.
& albū aliter. Ergone ſimul quidē &
numero indiuiſibile & inſeparabile/
quod iudicat: ipſo eſſe autem ſepara-
tum? Eſt igitur quodāmodo vt qua-
tenus diuiſibile diuiſa ſentiat: eſt au-
tem vt quatenus indiuiſibile. ipſo eſ-
ſe enī diuiſibile eſt: loco autē & nume
ro indiuiſibile. An nō poſſibile? potē
tia enī idē diuiſibile & indiuiſibile/ &
contraria eſt: ipſo eſſe autem nō/ ſed
patiēdo diuiſibile eſt. Et nō poſſibile
eſt: ſimul albū & nigrū eſſe. Quare
neqꝫ ſpecies ipſorū pati: ſi huiuſmodi
eſt ſenſus & intellectio. Sed vt id qđ
vocāt quidā pūctū: qđ vt vnū & duo
eſt/ſic indiuiſibile & diuiſibile eſt. Se-
cūdū ꝙ igitur eſt īdiuiſibile: diſcernēs
vnū eſt/ & ſimul. ſecūdū ꝙ vero diuiſi
bile eſt: nō vnū. bis enī: vtitur eodē ſi
gno ſimul. Inquantū igitur duobus
vtitur termino: duo iudicat/ & ſepa-
rata eſt vt ſeparatorum. inquantū ve
ro vnū: vno/ & ſimul. De principio
igitur ſecundum qđ dicimus animal
ſenſitiuum eſſe: determinatum ſit hoc
modo.

CAP. III.

Tral.ve.ex græ.recog.

13 Q Voniã autẽ duabus
differentijs diffiniunt
maxime animã/ mo-
tu ſecundum locum /
& ipſo intelligere &
diſcernere & ſentire:
videtur vtique intelligere & ſapere
velut ſentire quoddam eſſe. In vtriſ-
que eni his: anima diſcernit & cogno
ſcit aliquid eorum quæ ſunt. Et anti-
qui/ ſapere & ſentire idem eſſe aiunt:
Empedocles ſicut & Empedocles dixit. Ad pſens
enim ſapientia augetur hominibus.
et in alijs. Vnde: eis ſemper & ſape-
re diuerſa præſtat. Idẽ autẽ his vult/
Homerus & illud Homeri. Talis enim mens
eſt terreſtrium hominum: Qualem in
dies inducit pater hominumq; deo-
rũq;. Oẽs eni hi: intelligere corporeũ
ſicut & ſentire/ exiſtimant. Et ſentire
& ſapere ſimile ſimili: ſicut in primis
14 rationibus determinauimus. ¶ Et ta-
men oportuit ſimul ipſos: & de dece-
ptione dicere. magis propria enim
eſt animalibus: & plus tẽporis in hac/
pmanet anima. Vnde neceſſe eſt aut/
vt quidã dicũt/ omnia quæ vidẽtur eſ
ſe vera: aut diſſimilis rei tactũ/ dece-
ptionẽ eſſe. hoc eni cõtrariũ eſt illi: ſi-
mile ſimili cognoſcere. Videtur autẽ:
& deceptio & ſciẽtia cõtrariorũ eadẽ
eſſe. Q; igitur nõ idem ſit ſapere &
ſentire: manifeſtum eſt. hoc enim ani
malibus ineſt omnibus: illud autem/
paucis. Sed neq; itelligere in quo eſt
quod recte/ & quod nõ recte (qđ eni
recte: prudẽtia/ & ſciẽtia/ & opinio ve
ra. qđ vero nõ recte: cõtraria horũ)
neq; hoc inq̃: eſt idẽ cũ ipſo ſẽtire. Sẽ
ſus eni propriorum: ſemper verus eſt/
& oibus ineſt animalibus. intelligere
autem cõtingit & falſo: & nulli ineſt
cui non inſit & ratio. Phãtaſia enim:
aliud eſt & a ſenſu/ & ab intellectu.

Argyropylus

C Vm autẽ duabus pri- 150
ſci differentijs maxi-
me diffiniant animã/
motione inquam loco
accommodata/ & in-
telligendo & diſcernendo ac ſenti-
endo: conſiderandũ eſt ſi quid in-
terſit inter intelligere ac ſentire. Vi-
detur nanq; tã intelligere q̃ etiã ſa-
pere: veluti quoddam eſſe ſentire.
etenī his vtriſq;: rerũ aliquas ani-
ma diſcernit atq; cognoſcit. Et vete
res: idẽ eſſe ſapere ſentireq;/ cẽſent.
quẽadmodũ & Empedocles dixit.
» Ad præſens/ hominũ creſcit ſapi-
entia ſemper. & alio rurſus in loco.
» Hinc: varia his ſemper prudentia
» ſomnia monſtrat. Idem & Home-
rus: his carminibus ſẽſiſſe videtur.
» Tales nanq; inſunt mentes morta-
» libus ipſis:
» Quales quotidie ſummi fert rector
» olympi. Etenim omnes hi: putant 151
ipſũ intelligere corporis eſſe/ perin-
de atq; ipſũ ſentire. Et ſentire ſimi-
li ſimile arbitrantur & ſapere: vt in
ſuperioribus diximus locis. ¶ Opor
tebat tamẽ ipſos: de errore quoq;
deceptioneve diſſerere. ſunt enim
hęc magis ꝓpria animaliũ: pluſq;
id temporis eſt/ quo in his anima
verſatur/ vt patet. Idcirco neceſſe
eſt aut vniuerſa quæ videntur/ vt
quidam inquiũt/ eſſe vera: aut diſ
ſimilis rei tactũ/ errorẽ eſſe decepti-
onem ve. quippe cũ: id ſit contrari-
um illi/ ſimili inquam cognoſcere
ſimile. Videtur autem: & deceptio
& ſcientia cõtrariorum eſſe eadem.
Non idem igitur eſſe ſentire ac ſa- 152
pere: patet. illud enim/ omnibus
animalibus: hoc/ valde paucis in-
eſt. At neq; intelligere idem eſt ac
ſentire: intelligere inquam quo re-
cte atque non recte res percipi ſo-
lent. quod nanque recte percipit:
id eſt prudentia & ſcientia atq; opi
nio vera. at quod non recte: id eſt
nimirum his dictis cõtrarium. Et-
enim propriorũ ſenſus: ſemper eſt
verus/ & vniuerſis animalibus in-
eſt. at fit vt falſo quoq; quis ratio-
cinetur: neque cuiquam competit
cui nõ ineſt & ratio. Imaginatio nã- 153
que: diuerſa eſt a ſenſu/ menteque.

Argyropylus

atq; neq; hæc fit ſine ſēſu : neq; ex-
iſtimatio ſine hac eſſe poteſt. ¶ Nō
idē autē eſſe imaginationē exiſtima
tionēve: patet. Hic eni affect⁹: in
poteſtate noſtra ſine cōtrouerſia col
locat̄. licet nāq; cū libet fingere qc-
qd volumus / atq; āte oculos pone-
re: perinde atq; ij faciūt qui in arti-
ficioſæ memoriæ cōparatis atq; diſ
poſitis locis imagines fingunt atq;
ſimulachra collocāt. At opinari: in
nobis nō eſt ſitū. neceſſe eſt eni o-
pinantem : aut verā aut falſam ex-
154 iſtimationem habere. Pręterea cum
opinamur aliquid malum eſſe atq;
terribile : continuo perturbamur. ſi-
militer : & cum opinamur quippi-
am eſſe tale / vt in illo ſit confiden-
dum. At cum imaginamur talia :
perinde afficimur atq; ſi in pictura /
eadem ſpectaremus. Sunt autem
& exiſtimationis ipſius hæ differen
tiæ : ſcientia & opinio & pruden-
tia / & ea quæ ſunt hiſce contraria.
de differentia quorum: alius ſit ſer-
mo magis ad idipſum accōmoda-
155 tus. ¶ At vero cū diuerſum ſit ſen-
tire ac itelligere / & huius aliud ima
ginatio aliud exiſtimatio eſſe vide-
atur : de imaginatione primo / dein
de de altero dicamus oportet. Si igi
tur imaginatio id eſt phantaſia ſit
id quo viſum phantaſmaque ali-
quod in nobis dicimus fieri / & nō
aliud quicquam quod per tranſla-
tionem hoc eodem nomine nuncu
petur : ipſa profecto vna quædam
eſt potentiarum earum aut habitu-
um quibus diſcernimus / & aut ve-
re percipimus aut falſo. tales au-
tē ſunt : ſenſus / opinio / ſcientia / in-
156 tellectus. ¶ At ipſam nō eſſe ſen-
ſum : ex hiſce patere poteſt. Senſus
enim : vel eſt potētia vel operatio /
vt viſus vel viſio. at nonnunquam
neutrum eſt iſtorum : & tamen ap-
parent aliqua / videmurque vide-
re / vt ea quæ in ſomnis apparent.
Deinde : ſenſus quidem ſemper ad-
eſt / imaginatio autem non ſem-
per. Quod ſi idem eſſet imagina-
tio ac operatio : beſtijs imaginatio
profecto cunctis ineſſet. at non ineſ
ſe videtur : vt api / aut formicæ / aut
vermi. Præterea / illi quidem veri

Tral. ve. ex græ. recog.

et eadem / non fit ſine ſenſu : & ſine
hac / non eſt exiſtimatio. ¶ Q; au- 15 ὑπόληψις
tem non eſt eadem phantaſia & ex-
iſtimatio: manifeſtum eſt. Hæc enim
paſſio: in nobis eſt / cum volumus. prę
oculis enim eſt fingere: ſicut qui in me
moratiuis verſantur & ſimulachra fa-
ciunt. Opinari autē: non in nobis eſt.
neceſſe enim eſt : aut falſum aut verū
dicere. Amplius autem cum opina-
mur difficile aliquid aut terribile: ſta-
tim compatimur. ſimiliter autem eſt:
& ſi fuerit tale vt in illo ſit confidēdū.
Secūdum phātaſiā autē: ſimiliter nos
habemus / ſicut qui conſiderant in pi-
ctura quæ difficilia ſunt & ea in qui-
bus eſt confidendum. Sunt autem &
ipſius exiſtimationis differentiæ: ſciē-
tia & opinio & prudētia / & cōtraria
horum. de quorum differentia: alius
ſit ſermo. ¶ De ipſo autem intellige- 16
re quoniam diuerſum eſt ab ipſo ſen-
tire / huius autem aliud phātaſia eſſe
videt̄ aliud exiſtimatio: cū de phāta-
ſia determinauerimus / ſic & de altero
dicendū erit. Si igitur phātaſia eſt ſe-
cundum quam phātaſma aliquod no
bis fieri dicimus / & non ſi quid ſecun
dum metaphoram dicimus: vna quę-
dam eſt harum potentia aut habitus
ſecundum quem diſcernimus / & veri
ſumus aut falſi. huiuſmodi autem
ſunt : ſenſus / opinio / ſcientia / intel-
lectus. ¶ Q; igitur nō ſit ſenſus: ma- 17
nifeſtum ex his eſt. Senſus enim: aut
potentia aut actus eſt / vt viſus & vi-
ſio. apparet autem aliquid: etiā neu
tro horum exiſtente / vt quæ in ſom-
nis. Poſtea / ſenſus quidē ſemper ad-
eſt: phantaſia autē non. Si vero idem
eſſet quod actus: omnibus vtique con
tingeret beſtijs phantaſiam ineſſe. vi-
detur autem nō: vt formicæ / aut api /
aut vermi. Poſtea / ſenſus quidem veri

Tral.ve.ex græ.recog.

ſemper: phantaſiæ autem plures fal-
ſæ. Amplius autem non dicimus/ cũ
operamur certe circa ſenſibile / quod
videtur hoc nobis homo :ſed poti-
us cum non manifeſte ſentimus / &
tunc aut verus eſt aut falſus. Et quod
quidem diximus prius : apparent &
cõniuẽtibus viſa. At vero neq; eorũ q̃
ſemper veri ſunt/vllus erit: vt ſcientia/
aut intellectus. eſt enim & falſa phan
taſia . Relinquitur igitur videre: ſi o-
pinio ſit. Fit enim opinio:& vera & fal
ſa. ſed opinioni quidem: inhæret fi-
des. nõ enim contingit opinantem: iis
quæ videntur non credere. beſtiarum
autem nulli/ ineſt fides: phantaſia au
tem / multis. Amplius/ omnem opi-
nionem: ſequitur fides. fidem autem:
perſuaſio. perſuaſionem autem:ratio.
beſtiarũ autẽ quibuſdã phãtaſia qui-
dẽ ineſt: ratio vero nõ. Manifeſtũ eſt
igitur ꝙ neq; opinio cum ſenſu / neq;
per ſenſum / neq; complexio opinio-
nis & ſenſus/erit phãtaſia:& propter
hæc/ & quia non alia quædam eſt o-
pinio / ſed illa quæ quidem eſt cuius
eſt & ſenſus . dico autem / ex albi o-
pinione & ſenſu / complexio : phan-
taſia eſt . non enim ex opinione qui-
dẽ albi erit: ſenſu autẽ boni. Appare
re igitur: eſt opinari quod quidẽ ſen-
tit non ſecundum accidens. Appa-
rent autem & falſa : de quibus ſimul
exiſtimationem veram habet . vt ap-
paret ſol/ vnius pedis: perſuaſum au
tem eſt / eum maiorem eſſe habitata.
Accidit igitur aut abiicere ſuã ipſius
verã opinionem quam habebat fal-
uata re / non oblitum / neque diſſua-
ſum : aut ſi adhuc habet / neceſſe eſt
eandem veram eſſe & falſam. Sed fal-
ſa fiet: cum latuerit mutata res. Non
ergo vnum aliquod horum eſt/neque
18 ex his : phantaſia . ℭ Sed quoniam

Argyropylus

ſunt ſemper: imaginationes vero
plures fiunt / vt patet/ falſæ. Præ-
terea / cum exacte circa ſenſibile o-
peramur / non dicimus hoc nobis
hominem videri ac apparere: ſed
potius cum non clare ſentimus /
quando etiam fit vt ſit verus ſen-
ſus & falſus. Atq; nobis (quod qui-
dem paulo antea dicebamus) clau-
ſis etiam oculis/ viſa videntur atq;
apparent . Atqui nec vllus habitu- 157
um eorũ erit qui veri ſunt ſemper:
vt ſcientia vel intellectus . eſt enim
& falſa imaginatio : non ſolũ vera.
Reſtat igitur : vt perſcrutemur ſi ſit
opinio. Fit enim opinio : & vera &
falſa. verum opinionem quidẽ: ſe-
quitur fides . quippe cum fieri ne-
queat : vt hiſce quiſq̃ non credat /
quorum habet opinionem . Beſtia-
rum autem / fides quidẽ nulli : ima-
ginatio vero/ cõpluribus ineſt. Præ-
terea : fides omnem opinionem ſe-
quitur / perſuaſio fidẽ / ratio perſua-
ſionem. At imaginatio quidẽ / qui-
buſdã beluis ineſt : ratio autẽ / nul-
lis. At vero patet nec opinionẽ eſ- 158
ſe cũ ſenſu / nec opinionẽ per ſenſũ /
nec opinionis ſenſuſve cõiũctionẽ:
& ꝑ ea quę dicta ſunt/& hac etiã ra
tione . patet enim ſi imaginatio ſit
opinionis ſenſuſq; coniunctio : opi-
nionem non cuiuſvis rei / ſed eius
eſſe cuius eſt etiam ſenſus. dico au-
tem imaginationem ſi ſit coniun-
ctio ſenſus opinioniſve: coniuncti-
onem eſſe opinionis albi & ſenſus
eiuſdem albi. non enim erit ex opi-
nione quidem boni : ſenſu autẽ al-
bi. Apparere igitur : eſt opinari rem
eam quam ſentit non per accidẽs .
At apparent nõnunquã etiam fal- 159
ſa : de quibus ſimul verã opinionẽ
habet. ſol enĩ pedalis quidẽ appa-
ret : at perſuaſum eſt terra ipſum eſ
ſe longe maiorem . Fit igitur vt aut
ſuam is opinionẽ quã habet veram
abiiciat / re modo eodẽ ſeſe habẽte /
non oblitus / nec diſſuaſus: aut ſi
adhuc illam habeat/ eadem ſit ne-
ceſſario falſa ſimul & vera. At cõ-
ſtat opinionẽ tũ euadere falſam : cũ
res mutata latet. Neq; igitur vnum 160
eſt iſtorum / imaginatio: neq; ex his
eſt cõiũctũ. ℭ Verũ quoniã fieri po

Argyropylus

teſt vt aliud moueatur ab eo ipſo
quod motum eſt/ imaginatio vero
motio quędam eſſe videatur/& non
fieri ſine ſenſu/ ſed ſentientibus/&
eorum etiam eſſe quorū eſt ſenſus/
fit autem vt motus oriatur a ſenſu
161 iam actu/ quē quidē neceſſe eſt ipſi
ſenſui ſimilē eſſe : imaginatio mo-
tio hæc eſt profecto quæ neq; ſine
ſenſu nimirū eſſe / neq; competere
nō ſentiētibus poteſt. ¶ Atq; multa
per ipſā id agere pati ve cōtingit :
quod ipſam habet.& inſuper: & ve
ram & falſam eſſe. Atq; id propter-
ea fit : ꝙ ſenſus quidem proprio-
rum eſt verus/ aut raro admodum
ſuſcipit falſitatē. At eſt ſenſus : eius
etiā rei cui ꝓpria ſenſibilia accidūt.
vbi iā fit: vt ipſe ſit falſus. nam non
eſt falſus ſi album dixerit eſſe : ſed ſi
albū / hoc aut aliud eſſe. Eſt pręterea
cōmuniū / ſenſus : quæ quidē perin-
de atq; propria ijs accidunt quę ſūt
per accidens ſenſibilia. dico autem
motum & magnitudinem/ quæ vt
patet accidūt ſenſibilibus: circa quę
maxime error deceptioq; fieri ſen-
ſu poteſt. Motus igitur iſce qui fit
a triplici tali ſenſu: differentiam ob
idipſum nimirum habebit. atq; pri
mus quidem / cum operatio ſenſus
adeſt eſt verus : cæteri vero falſi e-
tiam eſſe poſſunt / & præſente atq;
abſente/ præſertim cum a ſenſu lō-
ge ſenſibile diſtat. Si igitur nihil a-
liud præter imaginationem habeat
ea quæ dicta ſunt / ſitq; idipſum qđ
diximus ipſa : imaginatio motus
is eſt profecto qui fit a ſenſu iā ope
162 rante. Cum autē viſus maxime ſit
ſenſus : hinc eſt ꝙ nomen imagina
tio ab ipſo lumine ſumpſit phanta-
ſiaq; dicitur / quia ſine lumine viſio
fieri nequit. At quia imaginationes
imanēt / ſenſibuſq; ſimiles ſūt : ideo
per ipſas animalia / beſtiæ inquam
atq; homines / multa agunt. illæ:
quia mētis ſunt/ vt patet/ expertes.
homines : quia mens perturbatio-
ne nonnunq̄ vel morbo vel ſomno
ſubmergitur. Sed de imaginatione
quidem : determinatum ſit hacte-
nus. ſatis enim quidnam ipſa ſit/ &
cur ſit: huſce quæ iam dicta ſunt / ex-
plicauimus. CAP.IIII.

Tral.ve.ex græ.recog.

eſt moto hoc moueri aliud ab hoc /
phantaſia autem motus quidam vi-
detur eſſe/ & non ſine ſenſu fieri / ſed
ſentientibus / & quorum ſenſus eſt /
eſt autem motum fieri ab actu ſen-
ſus/ & hūc ſimilem neceſſe eſt eſſe ſen
ſui: erit vtiq; hæc/ motus qui neq; ſine
ſenſu/ neq; non ſentientibus ineſſe po
teſt. ¶ Et multa eſt ſecundū ipſā face 19
re & pati: quod habet. & eſſe: verā &
falſam . hoc autem accidit : propter
hęc. Senſus propriorum quidē: eſt ve-
rus/ aut quāpauciſſimum habens fal-
ſum . Secundo autem: eius cui acci-
dunt & hæc . & hic iam contingit: vt
falſus ſit. ꝙ enim albū ſit/ non eſt fal
ſus: ſi autē albū/ hoc aut aliud ꝗddā/
falſus eſt. Tertio autem: cōmunium
& conſequentiū ea q̄ accidūt ijs qui-
bus inſunt propria. dico autē / vt mo-
tus & magnitudo / quæ accidunt ſen
ſibilibus : circa quæ maxime iam eſt
decipi ſecundum ſenſum. Motus au-
tem ab actu factus qui ab his tribus
ſenſibus: differt a ſenſu. et primus q-
dem: præſente ſenſu verus eſt. alij au
tem: pręſente & abſente erunt vtique
falſi/ & maxime cum procul eſt ſen-
ſibile. Si igitur nichil aliud habet quæ
dicta ſunt niſi phantaſia/ hoc autem
eſt quod dictum eſt: phantaſia vtiq;
erit motus a ſenſu ſecūdum actum fa
cto . Quoniam autem viſus maxime
ſenſus eſt: & nomē a lumine accepit / φάος
quoniam ſine lumine non eſt videre. φαντασία
Et quoniā immanent/ & ſimiles ſunt
ſenſibus : multa ſecundum ipſas ope-
rantur animalia . alia quidem : quia
non habent intellectum / vt beſtię. a-
lia vero: quia obruitur aliquando in-
tellectus paſſione/ aut ęgritudine/ aut
ſomno / vt homines. De phātaſia igi
tur quid eſt/ & propter quid eſt : di-
ctum ſit intantum. CAP.IIII.

Tral.ve.ex græc.recog.

20 DE parte autem animę
qua & cognoſcit ani-
ma & ſapit/ ſiue ſepa-
rabili exiſtẽte/ ſiue nõ
ſeparabili ſecundũ ma
gnitudinẽ/ ſed ſecũdũ
rationem:cõſiderandum eſt quam ha
beat differentiam/ & quomodo tan-
21 dem fiat ipſum intelligere. ¶Si igi-
tur eſt ipſum intelligere ſicut ſentire:
aut pati aliquid vtiq; erit ab ipſo in-
22 telligibili/ aut aliqd aliud tale. ¶Im-
paſſibilẽ ergo oportet eſſe: ſuſcepti-
uam autem ſpeciei. & potentia huiuſ
modi: ſed non hoc. & ſimiliter ſe ha-
bere: ſicut ſenſitiuum ad ſenſibilia/ ſic
23 intellectum ad intelligibilia. ¶Neceſ
ſe eſt itaq;/ quoniam omnia intelligit:
immiſtum eſſe/ ſicut dicit Anaxago- Anaxagoras
ras/ vt ſuperet. hoc autem eſt: vt co-
gnoſcat. nã alienum: iuxta apparẽs/
24 prohibet & obſtruit. ¶Quare neq;
ipſius vlla aliqua eſt natura: niſi hæc
ꝙ poſſibilis eſt. Vocatus itaq; animę
intellectus/ dico autẽ intellectum quo
intelligit & exiſtimat anima: nichil eſt
actu eorum quæ ſũt anteq̃ intelligat.
25 ¶Vnde neq; rationabile eſt: ipſum
miſtum eſſe cum corpore. qualis eni
qdã vtiq; fieret/ calidus aut frigidus:
et ei organum aliquod eſſet ſicut ſen-
ſitiuo. nũc autem: nullum eſt. Et be-
ne vtiq;: qui dicunt animam eſſe locũ
ſpecierum. niſi ꝙ non tota/ ſed intel-
lectiua: neq; actu/ ſed potentia ſpe-
26 cies. ¶Qꝫ autem non ſimilis ſit im-
paſſibilitas ſenſitiui & ĩtellectiui: ma
nifeſtum eſt ex ſenſoris/ & ſenſu. Sen-
ſus enim: non poteſt ſentire a vehemẽ
ti ſenſibili. vt ſonum a magnis ſonis:
neq; a fortibus odoribus & coloribus
videre aut odorare. Sed intellectus cũ
aliqd ĩtellexerit valde intelligibile: nõ
minus intelligit inferiora/ ſed & ma-

Argyropylus

DE animæ autẽ ea par- 1
te qua cognoſcit atq;
ſapit/ ſiue ſit ſeparabi
lis ſiue non ſeparabi-
lis magnitudine/ ſed
ratione: conſiderandum deinceps
eſt quam differẽtiam habet/ quoq;
pacto tandem ſit intelligere. ¶Si 2
igitur ipſum intelligere ſit vt ſenti-
re: aut pati quoddam erit ab ipſo
intelligibili/ aut aliquid aliud tale.
¶Vacare igitur ipſã paſſione/ ſed 3
formæ ſuſceptiuam eſſe: oportet.
& potentia talem: ſed non illam eſ *
ſe. & ſimilitudinem ſubire cum ſen
ſu: vt quemadmodum ſeſe habet
ad ſenſibilia ſẽſus/ ſic ſe habeat ad
intelligibilia intellectus. ¶Quare 4
neceſſe eſt ipſum/ cum vniuerſa i-
telligat: non miſtum eſſe/ ſicut A-
naxagoras dixit/ vt ſuperet atque
vicat/ id eſt vt cognoſcat atq; per-
cipiat. alienum nanq;: cum appa-
re: iuxta/ prohibet atque ſeiungit.
¶Quo fit: vt neque vlla ſit ipſius 5
natura/ niſi ea ſolum qua poſſibi-
lis eſt. Is igitur qui intellectus ani-
mæ nuncupatur/ dico autem nunc
eum quo ratiocinatur anima & ex-
iſtimat: nihil eſt actu prorſus eorũ
quæ ſunt antea quã intelligat ipſe.
¶Quocirca neq; cũ corpore miſtũ 6
ipſum eſſe: cõſentaneum eſt ratio-
ni. qualis eni quidã fieret/ calidus
aut frigidus: & inſtrumentũ aliqd
ipſius eſſet profecto/ ſicut eſt ſen-
ſus. nunc autem: ipſius nullũ pror
ſus eſt inſtrumentũ. Atq; bene re-
cteq; cẽſent: qui formarum locum
animã inquiunt eſſe. attamen neq;
tota eſt locus/ ſed intellectiua: neq;
eſt actu ſed potentia/ formæ. ¶At- 7
qui paſſionis vacuitatem non ſimi
lem eſſe ſenſitiui atq; intellectiui:
patet in ſenſuum inſtrumentis/ at-
que in ipſo ſenſu. Sẽſus enim: ex
vehemente ſenſibili ſentire nõ po
teſt. auditus nanque: non audit ſo
num/ poſt magnos ſonos. & viſus
non videt. atque odoratus non ol-
facit: poſt vehementes colores/ at-
que odores. At intellectus aliquo
valde intelligibili intellecto: non
minus ſane/ ſed magis percipit in-

telligitq; inferiora . ſenſitiuũ enim :
non eſt ſine corpore. at intellectus:
8 ab eodẽ eſt ſeparabilis. Factus au-
tẽ vnũquodq; pinde atq; is qui di-
citur actu ſciẽs/quod quidẽ tũ acci-
dit cũ ipſe per ſeipſum operari po-
teſt: eſt quidẽ & tũc quodammodo
potentia/ſed nõ perinde vt erat an
tea q̃ didiciſſet vel inueniſſet. atq;
tunc: ſeipſum etiam intelligere po
9 teſt. ¶Cũ autẽ aliud ſit magnitudo
aliud magnitudinis eſſe/& aliud a-
qua aliud aquæ eſſe / & in alijs iti-
dẽ multis (non enim vniuerſis hic
modus accõmodatur : ſed ſunt in
quibus hæc ipſa ſunt eadem/nõ di
uerſa) aut alia ſane/aut parte quidẽ
eadem ſed aliter ſeſe habẽte/ carnẽ
& eſſe carnis diſcernit.caro nãq;/nõ
eſt ſine materia: ſed perinde atq; ſi
10 mũ/hoc eſt in hoc. Senſitiua igitur
parte/calidum diſcernit & frigidũ:
quorum quędam eſt ratio/caro.alia
vero eſſe carnis diſcernit: aut ſepa-
rabili/ aut ſeſe habente ad ſeipſam
perinde atq; ſeſe habet cũ extẽſa fu
11 erit/ linea flexa. Rurſus i hiſce quę
in abſtractione conſiſtunt :eadẽ eſſe
videtur.rectũ eni:ſe habet vt ſimũ.
eſt eni ipſum: cũ cõtinuo ſemper .
Qz ſi quidditas ſit diuerſa :aliud eſt
profecto eſſe recti/ aliud ipſum re-
ctũ/vt ibi. ſit eni: dualitas. Qua-
re ſit:vt hæc etiã alia/ vel alio mo-
do ſeſe habente parte diſcernat.
¶Omnino igitur vt res ſeparabi-
les ſunt a materia : ſic ſeſe habent
& ea quæ ſunt circa intellectũ ipſũ.
12 ¶Dubitabit autẽ nõ iniuria quiſpi
am : quonam modo intelliget intel
lectus /ſi ipſe quidẽ ſimplex ſit ac
paſſionis expers/ nihilq; habeat cũ
vlla re prorſus cõmune/ſicut Ana-
xagoras aſſerit/ intelligere autẽ pa-
ti quoddã ſit vt diximus. quo nãq;
quippiã eſt vtriſq; cõmune: hoc ni
mirũ alterũ agere/ alterũ pati vide
13 tur. ¶Præterea ambiget quiſpiã: ſi
ipſe etiã intelligibilis ſit. Nã aut cæ
teris rebus inerit intellectus/ niſi a-
lia ratione ſit intelligibilis ipſe/ in-
telligibile autẽ vnũ quoddã eſt ſpe
cie : aut aliquid ipſe miſtũ habebit/
quod ipſũ intelligibilẽ perinde atq;
14 cætera facit. At enim : ipſum pati

gis.ſenſitiuum enim/ non ſine corpo-
re eſt : hic autem/ ſeparabilis eſt. Cũ
autẽ ſic ſingula factus eſt/vt ſciens di
citur qui ſecundum actum / hoc autẽ
tum accidit cũ poteſt operari per ſei-
pſum: eſt quidẽ & tunc potẽtia quo-
dammodo/ non tamen ſimiliter vt et
erat anteq̃ didiciſſet aut inueniſſet.&
ipſe autem : ſeipſum tunc poteſt intel
ligere. ¶Quoniã autem aliud eſt ma 27
gnitudo & magnitudinis eſſe/ & a-
qua & aquæ eſſe/ ſic autẽ & i multis
alijs/ſed nõ in omnibus/in quibuſdã
enim idem eſt : eſſe carni & carnem
aut alio/aut aliter habẽte diſcernit.ca
ro enim non ſine materia eſt: ſed ſi-
cut ſimum/hoc in hoc . Senſitiuo igi-
tur/calidum & frigidum diſcernit: &
quorum ratio quædam/caro. alio au
tem/aut ſeparabili/ aut vt circumfle-
xa ſe habet ad ſeipſam cum extenſa
fuerit: carni eſſe diſcernit. Iterum au
tem in ijs quę in abſtractione ſunt:re
ctum vt ſimum . cum continuo enim
eſt . Ipſũ autẽ quod quid erat eſſe / ſi
eſt alterum:recto eſſe & rectum/alio.
ſit enim:dualitas. Altero itaq; aut ali
ter ſe habente: diſcernit . ¶Omnino 28
ergo : vt ſeparabiles ſunt res a mate-
ria/ſic & quæ circa intellectũ. ¶Du- 29
bitabit autem vtiq; aliquis/ ſi intelle
ctus ſimplex eſt & ĩpaſſibilis/ & nul-
li quicq̃ habet commune/ ſicut dicit
Anaxagoras: quomodo intelliget/ ſi Anaxagoras
intelligere pati quoddã eſt . inquan-
tum enim aliquid commune vtriſq;
ineſt: hoc quidẽ agere/ illud vero pa-
ti videtur. ¶Amplius autem: ſi intel 30
ligibilis & ipſe . aut enim & alijs ine-
rit intellectus/ſi nõ ſecũdũ aliud ipſe
intelligibilis ſit / vnum autem quod-
dã ſpecie ipſum intelligibile : aut ali-
quid miſtum habebit quod ipſum fa
cit intelligibilem ſicut alia . An pati

Cap.
4
5

Tral.ve.ex græ.recog.

quidē/ ſecūdū cōmunc aliqd/ diuiſū
eſt prius: quoniā potētia quodāmo-
do eſt itelligibilia itellectus/ ſed actu
nullū anteq̄ intelligat:Oportet autē
ſic: vt in tabula in qua nichil eſt ſcri-
ptū actu. quod quidē: accidit in ipſo
itellectu . Et ipſe autē itelligibilis eſt:
ſicut ipſa intelligibilia. In his eni quę
ſūt ſine materia: idē eſt qđ intelligit/
et qđ intelligitur.ſcientia nanq̧ ſpecu
latiua/ et ipſū ſcibile: idē eſt. cur au-
tē nō ſemper intelligat: cauſa conſide
rāda eſt. In habētibus autē materiā:
potentia ſolū vnūquodq̧ eſt intelligi-
biliū. Quare illis quidem: non inerit
intellectus. ſine materia enim poten-
tia eſt: intellectus talium. ille autem :
intelligibile erit.

CAP.V.

31 QVoniam autē in om-
ni natura eſt aliquid /
hoc quidē materia vni
cuiq̧ generi/id autem
eſt qđ potentia oia il-
la / alterum autē cau-
ſa & factiuū/qđ faciēdo omnia quod
ars ad materiā patitur: neceſſe eſt &
in anima has ineſſe differentias. Et
eſt quidam talis intellectus quia om
nia fit : quidā vero quia omnia facit/
vt habitus quidā. quale eſt lumē. quo
dam enim modo & lumen: facit po-
tentia exiſtētes colores/ actu colores.
32 ¶ Et hic intellectus: ſeparabilis eſt &
imiſtus & ipaſſibilis / ſubſtātia actus
exiſtēs. ſemper enim honorabilius eſt
agens/ patiente: & principium/ mate
ria. Idem autem eſt: ſecundum actū
ſcientia/ cum reipſa. quæ vero ſecun-
dum potentiam eſt: tempore prior/ in
vno eſt. omnino autem/ neq̧ tempo-
re. ſed non aliquando quidem intelli
git/ aliquando autem non intelligit.
Separatus autē/ eſt ſolū hoc qđ q̄dē
eſt: & hoc ſolū imortale eſt et ꝑpetuū.

Argyropylus

diuiſum eſt prius vna quadam ra-
tione cōmuni. Atq̧ intellectus/ po
tentia quidem eſt quodā modo in-
telligibilia ipſa: actu vero nihil eſt
eorū antea q̄ intelligat ipſa. Opor-
tet autem in ipſo nihil eſſe: perin-
de atq̧ in tabula/ nihil eſt actu ſcri
ptū antea q̄ in ipſa ſcribatur. hoc
enim: in ipſo fit atq̧ accidit intel-
lectu. Eſt etiā intelligibilis & ipſe: 15
vt intelligibilia cūcta. Nam in his-
ce quidem quæ ſine materia ſunt:
intelligens & id quod itelligitur idē
eſt. etenim idem eſt: contemplati-
ua ſcientia/ & id quod ita ſub ſciē-
tiam cadit. ſed cur nō ſemper in- 16
telligit: conſideranda eſt cauſa. In
ijs autem quæ materiam habent :
vnūquodq̧ intelligibilium potētia
eſt. Quare : illis quidem nou inerit
itellectus. nā intellectus taliū : po-
tētia ſine materia eſt. ipſe autē : in-
telligibilis rationē ſubibit.

CAP.V.

CVm autē in omni na 17
tura ſint quędā/ quo-
rum alterum quidem
vnicuiq̧ generi mate
ries eſt / quod id eſſe
patet quod eſt potentia illa cūcta/
alterum vero cauſa eſt & efficiens
omnia/ nimirum efficiendo atq̧ a-
gendo talem ſubiens rationē/ qua-
lem ars conditionem ad materiam
ſubit: neceſſe eſt & in anima diffe
rētias has eaſdem ineſſe. Atq̧ qui- 18
dam eſt intellectus talis vt omnia
fiat : quidam talis vt omnia agat
atque efficiat / qui quidem vt ha-
bitus eſt quidam / et perinde ac lu-
men. nā & lumen : colores qui ſunt
potentia / actu colores quodammo
do facit. ¶ Et is intellectus : ſepara
bilis eſt & non miſtus paſſioneque
vacat/ cum ſit ſubſtātia actus. ſem
per enim id quod efficit atq̧ agit/
præſtabilius eſt eo quod patitur: &
ipſum principium omnino mate-
ria. Sciētia autem ea quæ eſt actu:
eſt idem quod res. ea vero quæ eſt
potētia: in vno/ prior eſt tempore.
abſolute autem/ neque tēpore. ſed
non nunc quidem intelligit / nunc
autem nō intelligit. Separatus ve- 19
ro/ id eſt ſolū quod eſt : atq̧ id ſo-
lum eſt immortale perpetuumque.

Argyropylus

¶Non autē recordamur: quia hoc
quidem expers eſt paſſionis. Intel-
lectus vero paſſiuus: extinguitur.
& ſine hoc: nihil itelligit.

CAP. VI.

21 Ndiuiſibiliū igitur in-
tellectio: in hiſce con
ſiſtit/circa quæ falſitas
non eſt. At in quibus
& falſitas iam & veri-
tas ineſt: in hiſce compoſitio quæ-
dam iam eſt conceptuum intelle-
ctus/ quaſi ipſi ſint vnum. Atq; vt
Empedocles dixit/
» Multorum certe capita/ admirabi-
» le dictu/
» Ceruice abſq; fuere exorta in lumi-
» nis aura/
» Illa tamen dulcis poſt hoc concor-
» dia iungit: ſic & hæc ſeparata/ cō-
poni ſolent/ vt incommenſurabile
22 & diameter. Q̄ ſi eorum etiam quę
fuerunt vel erunt/ fit compoſitio: &
tempus inſuper itelligitur atq; ad-
ditur. falſitas enim: in compoſitio-
ne ſemper conſiſtit. nam ſi album
non album eſſe dicat: ipſum tū nō
album componit. Licet autem: di-
uiſionē etiā omnia dicere. Attamē
falſitas aut veritas non ſolum con-
ſiſtit in hoc/ Cleon eſt albus: ſed in
his etiā/ Cleon erat/ vel erit albus.
Id vero quod ſingulos dictos cōce-
ptus componit vnumq; facit: ipſe
23 eſt intellectus. ¶Cū autem duplici
ter indiuiſibile dicatur/ aut poten-
tia/ aut actu: nihil prohibet intelle
ctum cum longitudinem intelligit/
indiuiſibile intelligere/ et in indiui-
ſibili tēpore. eſt enim: indiuiſibilis
actu. Et tēpus: perinde atq; lōgitu-
do/ diuiſibile ac indiuiſibile eſt. Nō
igitur dici poteſt: quid in vtroq; tē
poris dimidio intelligebat. non eſt
eni: ſi nō diuiſio fiat/ niſi potētia.
At cū vtrūq; ſeorſū intelligit: diui-
dit ſimul & tēpus/ atq; tūc vt lōgitu
dines/ illa itelligit. Q̄ ſi lōgitudinē
vt ex vtriſq; cōſtantē intelligat: in
eo quoq; tēpore nimirū ipſā intelli
git/ qđ ex vtriſq; pari modo tēpori-
24 bus conſtat atq; cōponitur. Quod
vero non quantitate/ ſed forma eſt
indiuiſibile: id in indiuiſibili tēpo-

Tral. ve. ex græ. recog.

¶Non reminiſcimur autem: ꝙ hoc 33
quidem impaſſibile eſt. paſſiuus vero
intellectus: corruptibilis eſt. & ſine
hoc: nichil intelligit.

CAP. VI.

Ndiuiſibiliū igitur i- 34
tellectio: in ijs eſt/ cir
ca quæ non eſt falſū.
In quibus autem fal-
ſum iā & verum eſt:
compoſitio quædam
iam eſt intelligentiarum tanquam v-
num exiſtentiū. Et ſicut Empedocles Empedocles
dixit/ Vere multorum quidem capi-
ta ſine ceruice germinauerūt/ poſtea
compoſita ſūt cōcordia: ſic & hæc ſe-
parata cōponuntur/ vt aſymmetron
& diameter. Si autem factorum & fu
turorum: tempus cointelligens & cō
ponens. falſum enim: in compoſitio-
ne ſemper eſt. etenim ſi album/ nō al
bum dixerit: ipſum non albū compo
ſuit. Cōtingit autem: & diuiſionē di
cere omnia. Attamen non ſolum fal-
ſum eſt aut verū/ ꝙ albus Cleon eſt:
ſed & ꝙ erat/ aut erit. Quod autem
quodq; vnū facit: hoc intellectus eſt.
¶Indiuiſibile autē/ quoniā duplici- 35
ter dicit/ aut potentia aut actu: nichil
prohibet intelligere indiuiſibile cum
longitudinem intelligit (indiuiſibilis
enim actu eſt) & in tempore indiui-
ſibili. ſimiliter enim tempus/ diuiſi-
bile & indiuiſibile eſt: atq; longitu-
do. Nō igitur eſt dicere: qđ in vtroq;
dimidio intelligebat. nō eni eſt: ſi nō
diuiſa ſit/ niſi potentia. Seorſum au-
tem vtrumq; intelligēs dimidiorum:
diuidit & tempus ſimul. tunc autē: vt
longitudines. Si vero vt ex vtriſq;: &
in tempore quod in vtriſq; eſt. Quod
autem non ſecundum quantitatem
indiuiſibile eſt/ ſed ſpecie: intelligit in
indiuiſibili tempore & indiuiſibili a-

Cap. 6 7

Tral.ve.ex græ.recog.

nimæ intellectione. ſcd̄m accidēs autē:& nō inquātū illa diuiſibilia ſunt/ id quod intelligit & tēpus in quo: ſed inquantum indiuiſibilia. Ineſt autem et in his aliquid indiuiſibile: ſed forte non ſeparabile/ qd̄ vnum facit tempus/ & longitudinem. & hoc: ſimiliter in omni eſt continuo/ & tempore/ & longitudine. Punctum autē/ & omnis diuiſio/ & ſic indiuiſibile: monſtrat̄ ſicut priuatio. & ſimilis ratio in alijs eſt. vt: quomodo malum cognoſcit/ aut nigrum: contrario enim quodā modo: cognoſcit.

36 ¶ Oportet autem potentia eſſe quod cognoſcit: & ineſſe in ipſo. Si vero alicui non ineſt contrariū: ipſum cognoſcit ſeipſū/ & actu eſt/ & ſeparabile. Eſt autē dictio quidem: aliquid de aliquo/ ſicut affirmatio. atq; vera eſt aut falſa: omnis. Intellectus autem nō omnis/ ſed qui eſt ipſius quid eſt ſecūdum ipſū quod quid erat eſſe/ verus eſt: & nō aliquid de aliquo. Sed vt viſio proprij vera eſt/ ſi autē albū homo aut non nō verū ſemper eſt: ſic ſe habēt quecunq; ſine materia ſunt. CAP. VII.

37 IDem autē eſt quę ſecundum actum ſcientia: quod res ipſa. quę vero ſecūdū potentiam: tēpore prior eſt/ in vno. omnino autē: neq; tēpore. ſunt enim ex actu exiſtente: omnia quæ fiūt. Videtur autē ſenſibile: ex ſenſitiuo qd̄ potētia eſt/ ſenſitiuū actu facere. nō enī patitur: neq; alteratur. Vnde: alia eſt hæc ſpecies motus. motus enim: actus eſt imperfecti. ſimpliciter autem actus qui perfecti eſt: alius eſt. Sentire igitur: ſimile eſt ipſi dicere ſolum/ & intelligere. Cum autem delectabile aut triſte: vt affirmans aut negans/ perſe-

Argyropylus

te eſt animæ indiuiſibili percipit atque intelligit. per accidēs autem: et nō hoc ſane quo illa diuiſibilia ſūt/ id quod itelligit & tempus in quo intelligit/ ſed hoc quo indiuiſibilia ſunt. Ineſt enim & in his indiuiſibile quiddam: at fortaſſe non ſeparabile/ quod quidem vnum tam tempus ipſum q̄ ipſam longitudinē facit. atq; id: in omni ſane continuo & tempore & longitudine ſimiliter ineſt. Punctum autem/ omniſq; diuiſio/ & id quod eſt ſic indiuiſibile: 25
perinde atque priuatio cognoſcitur manifeſtumq; euadit. ſimilis eſſe videtur & in alijs ratio. hoc eni modo: malum cognoſcit/ atq; etiā nigrum. contrario nanque quodam modo/ cognoſcit. ¶ Id autē qd̄ cognoſcit: potentia nimirum eſſe/ & in ipſo potentiā ineſſe oportet. Q꞉ ſi cauſarum alicui nullum ſit omnino contrarium: illa ſeipſam profecto cognoſcit/ & eſt actus/ & etiā ſeparabilis. Eſt autē dictio quidē: 26
quippiam de quopiam/ quemadmodum affirmatio. atque omnis: eſt vera vel falſa. At intellectus nō omnis/ ſed qui eſt ipſius quid eſt ad formam accōmodati/ eſt verus: & non quippiam de quopiam dicit. Sed vt viſio proprij ipſius eſt vera/ ſi vero album hominem eſſe dicat aut non non ſemper eſt vera ſic ſeſe habent ea quæ ſine materia ſunt. CAP. VII.

SCientia autem ea quæ eſt actu: eſt idem qd̄ res. ea vero quę eſt potētia: in vno/ prior eſt tēpore. ſimpliciter autem: neq; tempore. ſunt enim vniuerſa quę fiūt: ex eo quod actu eſt. 27
Senſibile autem: ad actum ex potentia ſenſitiuum ipſum deducere/ actuq; videtur efficere. nō enim patitur ac alteratur. Quapropter: alia quædam eſt hæc ſpecies motus. nā motus: actus eſt iperfecti. at actus ſimpliciter qui quidem eſt rei perfectæ: alius eſt omnino diuerſuſq; ab illo. Sentire igitur: ipſi dicere ſolū ac intelligere ſimile eſt. Cū autē ſenſus iocūdū aut moleſtum diſcernit quaſi affirmauerit aut negauerit/ tū 28

Argyropylus

29 perſequitur aut fugit. Atq; delecta-
ri aut dolere: eſt operari ipſa medi-
etate ſenſus ad bonũ aut malum /
vt talia ſũt. & fuga & appetitus q
eſt actu: hoc ſunt. & nõ aliud eſt ap
petitiuum / aliud fugitiuũ: nec alia
ſunt iſta a ſenſitiuo / q̃q̃ ipſorum ra
30 tio nõ eſt eadẽ ſed diuerſa. Animæ
autẽ quæ principiũ eſt ratiocinan-
di: ipſa phantaſmata perinde atq;
ſenſibilia ſẽſui ipſi / ſubijciũtur. atq;
cũ bonũ aut malũ eſſe dicit affirmã
do aut negando: tum fugit aut per
ſequitur. Quapropter: ipſa anima
ſine phantaſmate nunq̃ intelligit.
31 Fit autem & hic: perinde vt ibi. nã
aer quidem pupillam talem efficit:
ipſa autem aliud. & auditus ſimili
modo. ipſum vero vltimum: vnũ
quidẽ eſt / & medietas vna. at ipſi-
us: plures ſunt rationes. Quo vero
diiudicat atq; diſcernit calidũ a dul
ci differre: dictũ & prius eſt / & nũc
etiam eſt dicendũ. eſt enim vnum
quid ipſum: & ita vnum vt termi-
32 nus. atq; hæc ipſa vnũ ſunt: aut ſi
* militudine rationis / aut numero quẽ
habent ad vtrumq; vt illa inter ſeſe
habẽt. Quid eni intereſt: ſi quonã
* pacto diſcernit aut ea quæ ſub eo-
dẽ genere collocantur aut cõtraria /
dubitemus / vt albũ ac nigrum? Sit
igitur vt eſt A quod eſt albũ / ad B
quod eſt nigrũ: ſic C ad D. quare:
mutato ordine comparationem eti
am eorundẽ vere facere licet. Si igi
tur C D ſint vnũ: ipſa profecto ſeſe
habebunt perinde atq; A B / vt ſint
idem & vnum / non eandẽ autem
* habeãt rationem. & illa ſimili mo-
do. Eadem erit omnino ratio: & ſi
A quidem ſit dulce / B vero album.
Intellectiuum igitur: ipſas formas
in phantaſmatibus ipſis intelligit.
33 Et vt in illis ipſi definitũ eſt id qđ
fugiendũ eſt vel ſequendũ: ſic et ſi
ne ſenſu cũ in phantaſmatibus eſt /
mouetur. ſentiens enim ſignũ face
datũ ignẽ eſſe / vidẽſq; ipſum cõmu
* ni ſenſu agitari motu: cognoſcit
hoſtem accedere. at nõnunq̃ hiſce
quę ſunt in anima phãtaſmatibus /
aut mentis conceptibus: quaſi vi-
dens / ad ea quæ ſunt præſentia ra-
tiocinatur atq; deliberat de futuris.

Tral. ve. ex græ. recog.

quit̃ aut fugit. Et eſt delectari et do-
lere: agere ſenſitiua medietate ad bo-
num aut malum / inquantum talia. &
fuga autem & appetitus qui eſt ſecun
dum actum: hoc ſunt. & nõ aliud eſt
appetitiuum & fugitiuũ: neq; ab inui
cem / neq; a ſenſitiuo / ſed eſſe aliud
eſt. Cogitatiuæ autem animæ: phan-
taſmata vt ſenſibilia ſunt. cum autem
bonum aut malum affirmauerit aut
negauerit: tũc fugit aut perſequitur.
Quapropter: nunquam ſine phanta-
ſmate intelligit anima. ſicut enim aer
pupillam huiuſmodi fecit: ipſa autem
aliud. & auditus ſimiliter. vltimũ au-
tem: vnum eſt / & vna medietas. eſſe
autem ipſi: plura. Quo autem diſcer
nit quo differt dulce & calidum: di-
ctum eſt quidem & prius / dicendum
autem & hic. eſt enim vnum quid:
ſic autẽ vt terminus. et hoc in propor-
tione / aut numero exiſtẽs vnũ: habet
ſe ad vtrũq; vt illa ad iuicẽ. Quid eni
refert addubitare: quomodo non ho-
mogenea iudicat / aut cõtraria vt albũ
& nigrũ? Sit igitur vt A qđ eſt albũ /
ad B quod eſt nigrũ: ſic C ad D. qua
re & permutatim. Si igitur C D vni
inſint: ſic habebunt ſicut & A B /
idem quidem & vnũ / eſſe autem nõ
idem. & illud ſimiliter. Eadem autẽ
ratio eſt: & ſi A quidem dulce ſit /
B vero album. Intellectiuũ igitur: ſpe
cies in phantaſmatibus intelligit. Et
ſicut in illis determinatũ eſt ipſi per-
ſequibile & fugibile: ſic & extra ſen-
ſum cum in phantaſmatibus fuerit /
mouetur. vt ſentiens ſignum face da-
tum / quod ignis: communi cogno-
ſcit videndo eum qui ſe mouet / q; ho-
ſtis eſt. aliquãdo autem ijs quæ ſunt
in anima phantaſmatibus / aut intel-
ligentijs tanquam videns: ratiocina-
tur & deliberat futura ad præſentia.

Cap.
7
8

Tral.ve.ex græ.recog.

& cum dixerit ꝙ ibi lætum aut triſte:
tum fugit aut perſequitur/& omnino
i actione eſt. Et quod ſine actione eſt
& verum & falſum: in eodem genere
eſt cũ bono & malo/ſed ipſo ſimplici-
ter & aliquo differt. Quę vero abſtra-
ctione dicuntur: intelligit. vt eni ſimũ
ſecũdũ ꝙ ſimũ nõ ſeparatim/inquãtũ
autẽ cauũ ſi quis intelligeret actu ſine
carne vtiq; itelligeret in qua cauũ eſt:
ſic mathematica nõ ſeparata tanq̃ ſe-
parata intelligit/ cũ intelligit illa. Om
nino autẽ intellectus qui ſecũdũ actũ:
res ipſæ eſt. Vtrũ autẽ contingat ali-
quid ſeparatorum intelligere ipſũ ex-
iſtentem non ſeparatũ a magnitudi-
ne/ an non: conſiderandum eſt poſte-
rius.

CAP. VIII.

38 NVnc autem quę de ani
ma dicta ſunt recapi-
tulantes: dicamus ite-
rum ꝙ omnia ea quæ
ſũt/ quodammodo eſt
anima. aut enim ſunt
ſenſibilia ea quæ ſunt: aut intelligibi-
lia. Eſt autem ſcientia quidem/ ſcibi-
lia quodammodo: ſenſus autem/ ſen
ſibilia. quomodo autẽ hoc ſit: opor-
tet inquirere. Secatur igitur ſcientia
& ſenſus: in res. qui quidem poten-
tia eſt/in eas quæ ſunt potentia: qui
vero actu/ in eas quæ ſunt actu. Ani-
mæ autem ſenſitiuum/ & id quod ſci-
re poteſt: potentia hæc ſunt. hoc qui-
dem/ ſcibile: illud vero/ ſenſibile.
39 ℂ Neceſſe eſt autem: aut ipſa/ aut
ſpecies eſſe. ipſa igitur non. non enim
40 lapis in anima eſt: ſed ſpecies. ℂ Qua
re anima: ſicut manus eſt. manus eni:
organũ eſt organorum. & intellectus:
ſpecies ſpecierum. & ſenſus: ſpecies
41 ſenſibilium. ℂ Quoniam autem ne-
que res vlla eſt præter magnitudines:

Argyropylus

& cũ dixerit hic aut ibi rẽ eam eſſe 34
quę voluptatẽ aut dolorẽ affert: tũ
fugit aut perſequitur/& omnino a-
liquid agit. Ipſũ etiã verũ ac falſũ
quę ſine actione ſunt: in eodẽ gene
re ſunt in quo ſunt bonum ac ma-
lum/ ſed abſoluti differunt atq; cu-
iuſpiã ratione. At vero res eas quę 35
vocitantur ob abſtractionem abſtra
ctæ: hoc pacto intelligit. nam vt ſi
quiſpiam ſimitatem non vt eſt ſimi
tas/ quo quidem pacto percipi ſe-
parata non poteſt/ ſed vt concaui-
tas eſt/ intelligeret actu/ ſine ea tũ
ipſã intelligeret carne in qua con-
cauitas eſt: ſic cũ res intelligit ma- 36
thematicas/tum ſeparatas ipſas vt
ſeparatas intelligit. Omnino autẽ
is intellectus qui actu intelligit: res
ipſę eſt/ vti diximus. Si vero fieri
poſſit vt aliquam ipſe non ſepara-
tus a magnitudine/ ſeparatarũ re-
rum intelligat/ nec ne: conſideran
dum eſt poſtea.

CAP. VIII.

NVnc autẽ ea quę de a- 37
nima dicta ſunt/ qua-
ſi ad quædã capita re-
digẽtes: ruſus dica-
mus animã ipſam ea
vniuerſa quodãmodo eſſe quę ſunt.
nam ea quæ ſunt: aut intelligibi-
lia ſunt/ aut ſenſibilia. Atq; ſcien-
tia quidem/ eſt res eæ quodãmodo
quæ ſub ipſam ſciẽtiam cadũt: ſen
ſus autem/ ipſę ſenſibiles. verum 38
quo pacto id ita eſt: quęratur opor
tet. Scinditur igitur in ipſas res: ſci
entia atq; ſenſus. is quidem qui eſt
potẽtia/ in res potentia tales: is ve
ro qui eſt actu/ in actu ſimiliter ta-
les. et ſcientia pari modo. Senſiti-
uum autem animę/ & id quod ſciẽ-
tijs affici poteſt: hæc potẽtia ſunt.
hoc quidem/ id quod ſub ſcientiã
cadit: illud vero/ ſenſibile. ℂ Atq
neceſſe eſt: aut res ipſas/ aut for-
mas in anima eſſe. at non ſunt in
ea: res ipſæ profecto. non enim ip-
ſe lapis in anima: ſed forma lapi-
dis ineſt. ℂ Quare anima: eſt vt
manus. manus enim: inſtrumẽtorũ
eſt inſtrumentũ. & intellectus: for-
marũ eſt forma. & ſenſus: itidẽ ſen
ſibiliũ forma. ℂ Cũ autẽ nulla res 39
ſit pręter magnitudines ſeparata/

vt videntur res ipſæ ſenſibiles : in
ipſis profecto ſenſibilibus formis /
ipſæ ſunt intelligibiles formæ tum
earum rerum quę abſtractę vocan-
tur / tum eorum etiam ſenſibilium
quæ ſunt habitus atque affectus.
Idcirco & qui non ſentit : nihil di-
ſcere vel intelligere poteſt. Et qui
contemplatur: neceſſe eſt vna cum
phantaſmate contēpletur. ipſa nāq;
phātaſmata: veluti ſenſibilia ſunt/
attamen ſine materia. Eſt autem
aliud phātaſia: ab affirmatione ne
gationeve. verū enim vel falſum:
complexio eſt conceptuum intelle-
ctus. At mentis primi conceptus :
quo quæſo different / vt non phan-
taſmata ſint? An neq; cæteri ſunt
phantaſmata: non tamē ſine phā-
taſmatibus ſunt? CAP.IX.

40 CVm autem animaliū anima hiſce duobus
ſit definita/ diſcernen
di inquam potentia
quod quidē eſt opus
officiumq; mentis atq; etiam ſen-
ſus/ & inſuper etiam mouendi mo
tu ad locum accommodato poten-
tia : de ſenſu quidem & intellectu
hæc ſint determinata ac pertracta-
ta. Deinceps autē de eo quod mo-
uet quidnam ſit ipſius animæ con-
ſideremus oportet: vtrum vna quę
dam ipſius ſit pars ſeparabilis ma-
gnitudine vel ratione/ an ipſa ani
ma tota? & ſi pars ſit aliqua : vtrū
ſit alia quædam propria præter eas
quę dici ſolēt & eas quas diximus/
41 an iſtarum aliqua vna? ¶Atq; hic
exiſtit continuo dubitatio/ dubita-
bitque non iniuria quiſpiam : quo-
modo partes animæ/ & quot/ opor
teat dicere? nam infinitæ quodam
modo: & non eæ ſolum eſſe viden
tur quas diuidendo quidam dixe-
runt/ rationis inquam particeps/ &
iraſcendi ac cupiendi principium/
velut alij rationis particeps/ & ra-
tionis expers. Per differentias e-
nim quibus haſce diuidunt & ſe-
parant partes : & aliæ partes eſſe
videntur quæ maiorem inter ſeſe q̄
dictæ diſtantiam habent. Vegetati
ua inq̄: quæ quidē et plātis & vni-
uerſis animalibus ieſt. Et ſenſitiuas

vt vidētur ſenſibilia/ ſeparata: in ſpe-
ciebus ſenſibilibus intelligibilia ſūt &
q̄ in abſtractione dicūtur/ & quęcūq;
ſenſibiliū habitus & paſſiones ſunt.
Et ob hoc qui nō ſentit aliquid: nichil
vtiq; addiſcet aut intelliget. Sed cum
ſpeculatur: neceſſe eſt ſimul phantaſ-
ma aliqđ ſpeculari. phātaſmata aūt:
velut ſenſibilia ſūt/ præterq̄ ꝙ ſūt ſine
materia. Eſt autē phātaſia: aliud a di
ctione & negatione. cōplexio eni in-
tellectionū eſt: verum aut falſum. Pri-
mę autē intellectiones: quo differēt vt
nō phātaſmata ſint? An neq; hę phā
taſmata ſunt: ſed non ſine phantaſ-
matibus? CAP.IX.

QVoniam autē anima- 42
liū anima ſecūdū du-
as diffinita eſt poten-
tias / & diſcretiuo qđ
intelligentiæ opus eſt
& ſenſus/ & adhuc mo
uendo motu ſecundū locum: de ſenſu
quidē & intellectu determinata ſint
tot. De mouente autem quidnam ſit
animæ / ſpeculandum eſt: vtrum vna
quædam pars ipſius ſit ſeparabilis
aut magnitudine aut ratione/ an tota
anima? & ſi pars aliqua: vtrum pro-
pria quædā ſit præter conſuetas dici
& dictas/ an harū vna aliqua? ¶Ha- 43
bet autē dubitationē mox: quomodo
oporteat partes aiæ dicere/ & quot?
quodā eni modo infinitæ vidētur: &
non eæ ſolū quas dicunt quidā deter
minātes ratiocinatiuā & iraſcitiuā &
cōcupiſcitiuā. alij autē: eā quę rationē
habet/ & eā quæ ratione caret. Secun
dū eni differētias per quas has ſepa-
rant: & aliæ vidētur eſſe partes/ maio
rem his diſtantiam habētes / de qui-
bus & nunc quidē dictum eſt. Vege
tatiua ſcilicet: quæ & plantis ineſt &
omnibus animalibus. Et ſenſitiua:

Tral.ve,ex græ.recog.

quam neq; vt irrationabilẽ/ neque vt
rationem habentem ponet quis vtiq;
facile. Adhuc autem & phantaſtica:
quę ipſo eſſe quidem ab omnibus a-
lia eſt / cui autẽ harum eadem vel a-
lia ſit/ habet multam dubitationem /
ſi quis ponat ſeparatas partes ani-
mæ. Adhæc autem appetitiua: quæ
& ratione & potentia/ alia videbitur
vtiq; eſſe ab omnibus. Et incõueniẽs
autẽ eſt: hanc ſequeſtrare. in ratioci-
natiua enim/ voluntas fit: & in irrati-
onabili/concupiſcentia & ira. Si autẽ
tria ſit anima: in vnoquoq; erit appe-
titus. Et etiam de quo nũc ſermo in-
ſtabat: quid eſt mouẽs ſecũdum locũ
animal? motu eni ſecũdũ augmẽtũ &
decremẽtũ qui oibus ineſt/ qđ omni-
bus ineſt videbitur vtiq; mouere: ge-
neratiuum & vegetatiuum. De reſpi-
ratione autẽ & expiratione / & ſom-
no & vigilia: poſterius perſpiciendũ.
habent enim & hæc: dubitationem
44 multam. ¶Sed de motu ſecundũ lo-
cum quid ſit mouens animal ſecun-
dum progreſſiuũ motum: cõſideran-
dũ eſt. Q2 igitur nõ ſit vegetatiua po
tentia: manifeſtum eſt. ſemper enim
propter aliquid/ motus hic fit: & aut
cum phantaſia aut appetitu eſt. ni-
chil enim non appetens aut fugiens/
mouetur: niſi violentia. Amplius: &
plantæ vtiq; motiuæ eſſent/ & habe-
rent aliquam partem organicam ad
45 motũ hunc. ¶Similiter autem: neq;
ſenſitiuum. multa enim ſunt anima-
lium quæ ſenſum quidem habẽt: ma
nentia autem & immobilia ſunt aſſi-
due. Si igit̃ natura neq; facit fruſtra
qcq̃/ neq; deficit in neceſſarijs/ niſi in
orbatis & impfectis/ huiuſmodi autẽ
animaliũ perfecta & nõ orbata ſũt/ ſi
gnũ autẽ eſt/ q; generatiua ſunt & au
gmentum habent & decrementum:

Argyropylus

quam nec vt rationis expertẽ / nec
vt eiuſdem participem quiſq̃ faci-
le ponet. Præterea imaginatiua: q̃
ratione quidem ab omnibus eſt di-
uerſa / cui vero ſit iungenda vt ſit 42
idem quod illa/ aut a qua ſeiungẽ-
da vt ſit alia ab illa/ magnã dubita
tionem habet profecto/ ſi quis ſe-
iunctas animæ partes ſeparataſque
ponat. Inſuper appetitiua: quæ &
ratione & vi/ alia diuerſaq; ſine du-
bio ab vniuerſis eſſe videtur. Abſur
dum autem eſt: hanc a cæteris di-
uellere partibus. fit enim & in par-
ticipe rationis/ volũtas: & in rati-
one vacante/ cupiditas atq; ira. Q2
ſi tres in partes diuiditur anima: in
vnaquaq; profecto partiũ inerit ap
petitus. Sed vt redeamus vnde di- 43
greſſi ſumus: quid eſt id quod mo-
uet ipſum animal loco/ quo de nũc
diſputatio noſtra eſt inſtituta? mo-
tu nanq; eo quo incrementa decre-
mentaq; ſuſcipiuntur qui quidem
omnibus animãtibus ineſt/ id mo-
uere ſane videtur qđ vniuerſis ieſt
eiſdẽ: principiũ inq̃ generãdi ac nu
triẽdi. De reſpiratione autẽ expira-
tioneve/ & ſomno atq; vigilia: po-
ſterius conſiderare oportet. nam &
hæc ipſa: magnam dubitationem
difficultatẽq; habẽt. ¶Nunc eſt de 44
motu ad locũ accõmodato conſide
randũ: quidnã id tandẽ ſit qđ ipſũ
animal motu mouet progrediendi.
Patet itaq;: nõ eſſe ipſã potẽtiã nu
triendi. nam alicuius gratia ſemper
hic motus efficitur: eſtq; cũ imagi-
natione vel appetitu. nihil eni non
appetens aut fugiens/ hoc motu ci
etur: niſi forſitan vi. Præterea plã-
tæ quoq;: tali cierẽtur profecto mo
tu/ partẽq; aliquã ad hũc motũ vt
inſtrumẽtũ haberent. ¶Pari modo 45
nec ipſã ſẽtiẽdi vim/ motus huiuſce
pricipiũ eſſe: cõſtat. ſunt eni aialiũ
multa q̃ ſenſũ quidẽ habẽt: manẽt
tamẽ & ſemp immobilia ſunt. Q2 ſi
natura nihil facit fruſtra/ neq; ne-
ceſſariorũ qcq̃ omittit/ niſi in aiali-
b9 mẽbris captis ac iperfectis/ atq;
aialiũ hęc & pfecta ſũt & nõ mẽbris
capta/ cuius id indiciũ eſt; & gene-
rãt eni & ſtatũ decremẽtaq; ſuſcipi-
unt: haberẽt & eas ipſa pfecto par-

tes quæ progrediendi ſunt inſtru-
46 menta. ¶At vero neqꝫ ratiocinan-
di vis/& id quod intellectus appel-
latur: principium eſt mouendi. In-
tellectus enim contemplatiuus: ni-
hil eorum quæ ſub actionē cadunt
contemplatur/ neqꝫ dicit quicꝗ om
nino ſi ſit fugiendū an perſequen-
dum. at motus: ſemper aut fugiē-
tis aut pſequētis quippiā eſt. Acti-
uus etiā cū rē aliquā huiuſcemodi
cōtēplatur: minime iam fugere aut
perſequi iubet. attamē ſi res illa ter
ribilis ſit: cor ipſū mouetur. ſin af-
ficiens voluptate: pars aliqua alia
47 corporis agitatur. Præterea intelle-
ctus nonnunꝗ iubet/ ratioqꝫ fugere
aliquid aut perſequi dicit: at nō ob-
temperat homo neqꝫ mouetur/ ſed
agit cupiditate/ vt in ipſo fieri ſolet
incontinente. Omnino autē perſæ
pe fieri videmus: vt non medeatur
iſce qui medicinam habet/ nec iſce
conficiat ſtatuam qui ſtatuariā ha-
bet artē. propterea q non ars ipſa
neqꝫ ſcientia/ ſed aliquid aliud: hāc
habet vim & potētiam vt per ipſā
artem aliquid ſcientiamqꝫ agatur.
48 ¶At vero nec appetitus: auctor
atqꝫ princeps huius eſt motionis.
continentes enim: quanquam ap-
petunt atque cupiunt/ non tamen
agunt ea quæ cupiunt/ ſed intelle-
ctum ipſum ſequuntur rationique
obtemperant. CAP. X.

Idētur igitur duo hæc
eſſe mouentia/ vel ap
petitus vel itellectus:
ſi quis imaginationē
vt quādam intellecti-
onem eſſe ponat. Nā & homines:
magis imaginationem quam ſcien
tiam plęrumqꝫ ſequuntur. & in cæ-
teris animalibus: nō itellectio neqꝫ
ratio/ ſed imaginatio ineſt. Hęc igi
tur ambo/ intellectus & appetitus:
mouēdi motu dicto/ principia ſūt.
49 intellectus is inꝗ: qui alicuius gra-
tia ratiocinatur/ quique principi-
um eſt agendi. atque hic: fine/ ab
intellectu cōtemplatiuo differt. Ap
petitus etiam omnis: alicuius eſt
gratia. cuius enim eſt appetitio: id
eſt principium intellectus actiui. at
ipſū vltimū: principiū eſt actionis.

ſit vt haberent vtiqꝫ & partes orga-
nicas progreſſionis. ¶At vero neqꝫ 46
ratiocinatiuū/ & vocatus intellectus:
eſt mouens. Speculatiuus enim: ni-
chil ſpeculatur agibile/ neqꝫ dicit de
fugibili & perſequibili quicquā. ſem-
per autem motus: aut fugientis aut
perſequentis aliquid eſt. Sed neqꝫ cū
ſpeculatur aliquid huiuſmodi: iā pręcipit aut perſequi aut fugere. quem-
admodum ſæpe intelligit terribile
aliquid: non iubet autem timere/ ſed
cor mouetur. ſi autem delectabile:
pars aliqua alia. Amplius & præci-
piente intellectu/ & dicente mente fu
gere aliquid aut perſequi: non mo-
uetur/ ſed ſecundum concupiſcentiā
agit/ vt incontinēs. Et oīno autē vide-
mus: q qui medēdi artem habet/ nō
ſanat. tanꝗ aliud quippiā principatū
obtineat: agēdi ſecundum ſcientiam/
ſed non ſcientia. ¶At vero neqꝫ ap- 47
petitus: huius motus dominus eſt.
continentes enim: appetentes & con-
cupiſcentes/ non operantur ea quo-
rum appetitum habent/ ſed ſequun-
tur intellectum. CAP. X.

Idētur autē duo hęc 48
mouentia/ aut appe-
titus aut intellectus:
ſi qs phātaſiam po-
nat vt intellectionem
quādā. multa enim:
præter ſcientiam/ ſequuntur phanta-
ſias. & in alijs animalibus: non intel
lectio neqꝫ ratio eſt/ ſed phantaſia.
Vtraqꝫ ergo hæc: motiua ſunt/ ſecū-
dū locū/ intellectus & appetitus. in-
tellectus autē: qui propter aliquid ra
tiocinat/ & q practicus eſt. differt au
tem a ſpeculatiuo: fine. Et appetitus:
propter aliqd/ oīs eſt. cuius eni appe-
titus hic: id pricipium practici itelle-
ctus. vltimū aūt: pricipiū actionis eſt.

Tral.ve.ex græ.recog.

Quare rationabilirer hæc duo viden
tur mouentia: appetitus & intelligen-
tia practica. appenbile enim: mouet.
& propter hoc intelligentia mouet:
quia appetibile/ principiũ ipſius eſt.
Et phantaſia autem cum mouet: nõ
mouet ſine appetitu. Vnum igitur
mouens: ipſum appetitiuum. ſi enim
duo/ intellectus & appetitus/ moue-
rent: ſecundum communem vtiq; ali-
quam ſpeciem mouerent. nunc autẽ
intellectus: non videtur mouere ſine
appetitu. volũtas enim: appetitus eſt.
Cum autem ſecũdum rationem mo-
uetur: & ſecundum voluntatẽ moue-
tur. Appetitus autẽ: mouet præter ra
tionẽ. cõcupiſcentia enim: appetitus
quidã eſt. Intellectus igitur omnis: re
ctus eſt. appetitus autem & phanta-
50 ſia: recta & nõ recta. ❡Vnde: ſẽper
quidẽ mouet appetibile. ſed hoc: aut
eſt bonum/ aut apparens bonum. nõ
omne autẽ: ſed agibile bonũ. Agibi-
le autẽ eſt: quod poteſt & aliter ſe ha
51 bere. ❡Q: igitur huiuſmodi poten-
tia animę/ quę vocatur appetitus/ mo
uet: manifeſtũ eſt. Diuidẽtibus autẽ
animæ partes/ ſi ſecundũ potẽtias di-
uidãt & ſeparent/ valde multæ fiunt:
vegetatiuũ/ ſenſitiuũ/ intellectiuũ/ de-
liberatiuũ/ appetitiuũ. hæc enim plus
differunt abinuicem: quã concupiſci-
52 tiuũ & iraſcitiuum. ❡Quoniam autẽ
appetitus fiunt contrarij adinuicem/
hoc autem accidit cum ratio & concu
53 piſcentia contrariæ ſunt/ fit autem in
tẽporis ſenſum habẽtibus (intellectus
enim/ propter futurũ retrahere iubet:
concupiſcẽtia autẽ/ propter præſens.
videtur enim quod iã delectabile eſt:
& ſimpliciter delectabile & bonũ ſim
pliciter/ propterea ꝙ non videt̃ futu-
54 rũ) ſpecie quidem vnum erit mouẽs/
appetitiuum inquantum appetitiuũ

Argyropylus

Quare non ſine ratione principia
mouendi videntur hęc eſſe duo: ap
petitus inquã & mens ea quæ prin
cipium eſt agendi. ipſum enim ap-
petibile: mouet. & propterea mẽs
mouet: ꝙ appetibile/ ipſius prin-
cipium eſt. Imaginatio quoq; cum 50
mouet: non abſq; appetitione mo-
uet. Vnũ igitur eſt id quod mouet:
ipſum inquam appetitiuũ. nam ſi
duo/ intellectus atq; appetitus/ mo
uerent: per aliquam communẽ v-
tiq; formam mouerent. nunc autẽ
intellectus quidẽ: non videtur abſq;
appetitu mouere. voluntas enim:
appetitus eſt quidã. Atque cum fit
motus per rationem: & etiam per
voluntatem fit. Appetitus autem:
abſq; ratione mouet. cupiditas enĩ
& ipſa: quidam eſt appetitus. Intel 51
lectus igit̃: rectus eſt omnis. at ap-
petitus atq; imaginatio: & recta eſt
& nõ recta. ❡Quocirca: ſemꝑ qui-
dem ipſum appetibile mouet. hoc
autem eſt: aut vere bonum/ aut ap
parens bonum. attamen non om-
ne bonum mouet: ſed id quod ſub
actionẽ cadit. Sub actionem autẽ
cadit: quod aliter ſeſe habere etiã
poteſt. ❡Patet igitur: talẽ animæ 52
vim atq; potentiam/ principiũ eſſe
mouendi/ quæ quidem eſt ea quã
appetitũ cõſueuimus appellare. Cõ
ſtat etiã eos oportere qui partes a-
nimæ diuidunt/ ſi modo potentias
ipſas diuidant atq; ſeparent/ com-
plures ipſas eſſe concedere: nutriẽ-
di principiũ/ ſentiendi/ intelligen-
di/ deliberandi/ & appetendi. hæc
enim plus inter ſeſe differunt: q̃ po
tentia cupiẽdi ac iraſcẽdi. ❡Cũ au 53
tẽ appetitiones inter ſeſe contrariæ
fiant/ quod quidem tum fit cũ ra-
tio cupiditaſq; contrariæ ſunt/ idq;
fieri ſolet in hiſce quæ ſentiunt atq;
percipiũt tempus (mẽs enim ob fu
turũ/ retrahere iubet: cupiditas ve
ro/ præſens ipſum perſequitur. nã
quod iã afficit voluptate: id & ſim
pliciter afficere voluptate & abſolu
te bonum eſſe videtur/ ex eo ſane
quia futurum non perſpicitur) ſpe- 54
cie quidẽ vnũ id eſt profecto quod
mouet/ appetitiuũ inquam vt ap-
petitiuũ eſt/ atq; appetibile omniũ

eſt mouentium primum (hoc enim
mouet & non mouetur : mente aut
imaginatione perceptum) nume-
ro vero plura ſunt ea quæ mouent.
At vero cum tria ſint in animaliū
motu/ vnum id quod mouet/ ſecū-
dum id quo mouet/ & tertiū id qđ
mouetur/atq; id quod mouet ſit du
plex/ nam aliud eſt immobile/ ali-
ud mouet atq; mouetur: immobile
quidem id bonū eſt quod ſub acti-
onem cadit/ id vero qđ mouet atq;
mouetur eſt ipſum principium ap-
petendi (mouetur eni id quod ap-
petit: ea ratione qua appetit. et ap-
petitio: eſt motus quidam vel ope
ratio) id autem quod mouetur eſt
animal ipſum/ at quo mouet appe
titus vt inſtrumento id iam corpo-
ri tribuēdum eſt. Quocirca de ipſo
tunc eſt contemplandum : cum de
communibus animę corporiſve o-
peribus atq; officijs contemplabi-
55 mur. Nunc vt in ſumma dicamus:
id quod mouet vt inſtrumentum/
ibi eſt collocandum vbi idem prin-
cipij ratione finiſve ſubit/ vt in car
dine fit. hic enim conuexum & con
cauum eſt: quorum alterum finis/
alterum principium eſt. Quapro-
pter: alterum quieſcit/ alterum mo
uetur. Sunt ratione quidem diuer-
ſa: magnitudine vero non ſeparā-
tur. vniuerſa nanq;: pulſu tractuq;
mouentur. Idcirco oportet perinde
atq; in circulo: aliquid manere/ &
56 hinc incipere motum. Omnino igi
tur vti diximus: hoc ſuiipſius mo-
tiuū eſt animal/ quo eſt appetitiuū.
At appetitiuū: ſine imaginatione
non eſt. omnis autem imaginatio:
aut rationis eſt particeps/ aut eſt
ſenſitiua. atq; huius: & beluæ parti
cipes ſunt.

CAP. XI.

AT enim conſiderandū eſt etiam quidnā ſit id quod imperfecta animalia motu ciet/ quibus ſenſus ineſt tātūmodo tactus: atq; inueſtigandū eſt ſi his etiā inſit imaginatio cupiditaſve/ necne. & enim dolor atq; voluptas: his ineſſe videtur. ꝙ ſi hæc inſunt: et cupi-

primum autē omniū appetibile (hoc
eni mouet & non mouetur: eo ꝙ ſit
intellectum aut imaginatū) numero
autē plura mouētia. ¶ Quoniā autē 55
tria ſunt/ vnū quidem mouēs/ ſecun
dū autē quo mouet/ & tertiū quod
mouetur/ mouēs autē duplex/ aliud
quidē immobile/ aliud autē mouens
& motū: eſt vtiq; immobile quidem
agibile bonum/ mouēs autem & mo
tum appetitiuum (mouetur enim qđ
appetit: ſecundum ꝙ appetit. et ap-
petitus: motus quidā eſt/ aut actus)
qđ autem mouetur eſt aial/ quo vero
mouet organo appetitus iā hoc cor-
poreum eſt. Vnde in cōmunibus ani-
mæ & corporis operibus: conſideran
dum eſt de ipſis. Nunc autem/ vt in
ſumma dicam/ mouēs organice: vbi
principiū & finis idem/ vt cōmiſſura
oſſiū. hic eni: gibboſū & cōcauū. hoc
quidē finis: illud vero/ principiū. Vn
de: aliud quidem quieſcit/ aliud vero
mouetur. Ratione quidē/ diuerſa ſūt:
magnitudine vero/ inſeparabilia. om
nia enim: pulſu & tractu mouentur.
Quapropter oportet ſicut in circulo:
manere aliquid/ & hinc incipere mo
tum. Omnino igitur ſicut prædictū
eſt/ inquantū animal appetitiuū eſt:
ſic ſuiipſius motiuum eſt. Appetitiuū
autem: non ſine phantaſia. phanta-
ſia autem omnis: aut rationalis eſt
aut ſenſitiua. hac igitur: & alia ani-
malia participant.

CAP. XI.

COnſiderandū autem 56
& de imperfectis quid
eſt mouēs/ quibus ſen
ſus ſolum ineſt tactus:
vtrū cōtingat phātaſiā
ineſſe his aut nō/ & cō-
cupiſcentiam. videtur enim: lętitia &
triſtitia ineſſe. ſi autē hæc: & cōcupi-

Tral.ve.ex græ.recog.

ſcentiam ineſſe neceſſe eſt. Phantaſia
autem: quomodo vtiq; inerit? An ſi
cut mouentur indeterminate: & hæc
inſunt quidem/ indeterminate autem
57 inſunt? ¶Senſitiua igitur phãtaſia: ſi
cut dictum eſt/ & in alijs animalibus
ineſt. Deliberatiua autem: in rationa
libus. vtrum enim aget hoc/an hoc:
iam rationis eſt opus. & neceſſe eſt:
vno menſurare. maius enim perſequi-
tur. Quare: poteſt vnum/ ex pluribus
phantaſmatibus facere. Et cauſa hæc
eſt q opinionem non videtur habere:
quoniam eam quæ eſt ex ſyllogiſmo/
non habet. hæc autem: illam. Qua-
propter: deliberatiuum non habet ap
petitus. Vincit autẽ & mouet aliquã-
do voluntatẽ: aliquando autem hæc
illum ſicut ſphæra / appetitus appe-
titum / cum incontinentia facta eſt.
natura autem ſemper ſuperior: princi
palior eſt & mouet. adeo: vt tribus la-
tionibus iam moueatur. Scientificum
58 autẽ: non mouet/ ſed manet. ¶Quo
niam autem exiſtimatio & ratio hæc
quidẽ ipſius vniuerſalis eſt/ illa vero
ipſius ſingularis (illa enim dicit/ q o-
portet talem tale agere: hæc autẽ/ q
hoc tale/ & ego quidem talis) iã hęc
mouet opinio/ nõ ea quæ vniuerſalis.
aut vtraq;. ſed illa quidem/ quieſcens
magis: hæc autem/ non. CAP.XII.

59 Vegetatiuam igitur ani
mam/ neceſſe eſt habe
re omne quodcũq; vi-
uit & animã habet: a
generatione vſque ad
corruptionem. neceſſe
eſt enim quod genitũ eſt: augmentũ
habere/ & ſtatum / & decrementum.
hæc autem/ ſine alimento: eſt impoſſi-
bile. Neceſſe eſt igitur: ineſſe vegeta-
tiuam potentiam in omnibus quæ au
60 gmentãtur & diminuũtur. ¶Senſum

Argyropylus

ditatem neceſſe eſt eiſdem ineſſe.
At quonam pacto his imaginatio
ineſt? An aſſerẽdum eſt vt videtur/
hæc & in his ineſſe/ imaginationẽ
inquam atq; cupiditatem: verũ vt
indeterminate mouẽtur / ſic & hęc
ipſis inſunt indefinite? ¶Imagina 57
tio igitur ſenſitiua: ratione etiam
expertibus/ vti diximus/ animali-
bus ineſt. At deliberatiua: his in-
eſt tãtum in quibus ratio ineſt. nã
vtrum hoc agat/ an hoc: rationis iã
opus atq; officium eſt. atq; neceſſe
eſt: vno quodam metiri. maius e-
nim perſequitur. Quare: poteſt v-
num/ ex pluribus phantaſmatibus
facere. Et hæc eſt cauſa ſane cur nõ
omnis imaginatio videtur opinio-
nem habere: quia eam quæ eſt ex
ratiocinatione/ non habet. at hæc:
illam nimirũ habet. Quapropter:
deliberatiuum/ appetitus non ha-
bet. Vincit autem interdum appeti
tus mouetq; voluntatem: interdũ
hæc illum/ appetitus inquam appe
titum vt ſphæra cũ incõtinẽtia fit.
atq; ſemp ſuperior: magis eſt prin
ceps mouetq; natura. Quo fit: vt
tres iam motus efficiantur. Ea ve- 58
ro ratio cui ſcientiæ imbuuntur: nõ
mouet/ ſed manet. ¶Cum autem
exiſtimationũ ac rationũ alia ſit v-
niuerſalis/ alia ſingularis (illa nãq;
dicit/ omne bonum honoribus eſ-
ſe afficiendum: hæc vero dicit/ me
bonum eſſe) hæc iam opinio mo-
uet/ non illa vniuerſalis. quin po-
tius: ambę mouent. at illa/ quieſcẽs
magis: hęc autem/ non quieſcens.

CAP.XII.

Neceſſe eſt igitur om- 59
ne qd viuit animãq;
habet: nutriendi vim
habere ab ortu gene-
rationeve vſq; ad in-
teritum corruptionemve ſuam. ne-
ceſſe eſt enim omne quod eſt ortũ:
accretionem & ſtatum & decretio-
nem habere/ quæ quidem vt patet
ſine nutritione fieri nequeunt. Ne-
ceſſe eſt igitur: vniuerſis his quæ ac
creſcunt atq; decreſcunt/ ineſſe po-
tentiam nutriẽdi. ¶At non in om- 60

nibus viuentibus neceſſe eſt ſenſū
eſſe. etenim neque ea poſſunt ta-
ctum habere : quorum corpus eſt
ſimplex/ quæq; non ſine materia/
formarum ſunt ſuſceptiua. neque
fieri poteſt: vt ſine hoc ſenſu ani-
malium quicquam in rerum ſit ra
tione. ¶Animal autem neceſſe eſt
ſenſum habere :ſi nihil facit fruſtra
natura. nam vniuerſa quæ natura
cōficiūtur: gratia ſunt alicuius/ aut
ſunt caſus eorū quæ alicuius cau-
ſa fiunt. Si igitur corpus quod ha
bet vim gradiēdi/ nō haberet ſen
ſum : corrumperetur ſane/ & non
ad ſuū proficiſceretur perueniretq;
finem/ quem quidem opus eſſe na
61 turæ conſtat. Quo nanq; pacto nu
trietur? Immobilibus eni adeſt nu
trimentum eo in loco/ vbi ſunt or-
ta: quo nutriri poſſunt ſuapte na-
tura. Fieri autē nequit: vt corpo-
rum quicquam mobile atq; ortū /
animam quidem habeat diſcernē-
temq; mentem / ſenſu autem va-
cet. Cur enim nō habebit? aut eni
animæ: aut corpori idipſum meli-
us erit. At: neutri videt melius eſ
ſe. illa nāq;/ob hoc nō itelliget ma
gis: illud autem/ non ob idipſum
62 magis perſiſtet. Nullum igitur/ vti
diximus/ non immobile corpus:
habet animam abſq; ſenſu. ¶At-
qui ſi ſenſū habet: neceſſe eſt ipſū
vel ſimplex corpus/ vel miſtum eſ
ſe. Sed fieri non poteſt: vt ſit ſim-
plex. non enim habebit tactum.
63 ¶At hunc ſenſū ineſſe neceſſe eſt.
quod quidē : ex hiſce perſpicuum
euadere poteſt. Nam cum animal
omne corpus ſit animatum / cor-
puſq; omne tangibile ſit/ tangibi-
le autem ſit id quod eſt ſenſibile ta
ctu: neceſſe eſt & animalis corpus
vim habeat ſentiendi tangendo /
ſi debeat ipſum animal conſerua-
ri. Cæteri nāq; ſenſus / per alia quę-
dam externa ſentiūt: odoratus in-
quam/ viſus/ ac auditus. tangens
autem niſi ſenſum habeat: nō po-
terit alia quidem fugere / alia au-
tem capere. Quod ſi ita ſit: fieri
non poteſt vt ipſum animal con-
ſeruetur. ¶Quapropter & ipſe
guſtus: quaſi tactus eſt quidam.

autem:non eſt neceſſe in omnibus vi-
uentibus. neq; enim ea quorum cor-
pus ſimplex eſt contingit habere ta-
ctum / neq; ſine hoc poſſibile eſt eſſe
vllum animal: neq; quęcunq; nō ſunt
ſuſceptiua ſpecierum ſine materia.
¶Animal autem neceſſe eſt ſenſum 61
habere : ſi nichil fruſtra facit natura.
omnia enī quæ natura fiunt: propter
aliquid ſunt/ aut caſus ſunt eorū quę
ſunt propter aliquid. Si igitur omne
progreſſiuum corpus non habeat ſen
ſum: corrumpetur vtiq;/ & ad finem
non perueniet quí eſt naturæ opus.
Quomodo enim aletur? manētibus
enim ineſt hoc: vnde nata ſunt. Non
eſt autem poſſibile vt corpus habeat
quidem animam & intellectum diſ-
cretiuum/ ſenſum autem non habe-
at: non manſiuum exiſtens/ generabi
le autem. at vero neq; ingenerabile.
Quare enim non habebit? aut enim
animæ melius erit: aut corpori. Nūc
autem: neutrum eſt. illa enim/ nō ma
gis intelliget: hoc autē/ nichil erit ma
gis propter illud. Nullū ergo corpus
non manēs: habet animā ſine ſenſu.
¶At vero ſi habet ſenſum: neceſſe eſt 62
corpus eſſe aut ſimplex/ aut miſtum.
Impoſſibile autem eſt: eſſe ſimplex.
tactum enim non haberet. ¶Eſt au- 63
tem neceſſe : hunc habere. hoc autē:
ex his manifeſtum. Quoniam enim
animal corpus animatum eſt/ corpus
autem omne eſt tangibile/ tangibile
autē quod ſenſibile tactu : neceſſe eſt
& animalis corpus tactiuū eſſe/ ſi de-
beat ſaluari animal. Alij enī ſenſus
per alia ſentiunt: vt olfactus/ viſus/
auditus. tangens autem niſi habeat
ſenſum: non poterit hæc quidem fu-
gere / illa autē accipere. Si vero hoc:
īpoſſibile eſt ſaluari animal. ¶Qua- 64
propter & guſtus : eſt vt tactus qdā.

Tral.ve.ex græ.recog.

alimenti enim.alimentum autem:cor-
65 pustangibile. ¶Sonus autem & co-
lor & odor: nõ alunt / neqꝫ faciũt au-
gmentum aut decrementum. Quam
ob rem & guſtum neceſſe eſt tactum
eſſe quendam: quia tãgibilis & vege-
tatiui ſenſus eſt. Hi igitur: neceſſarij
ſunt animali.atqꝫ manifeſtũ eſt: ꝙ nõ
eſt poſſibile ſine tactu animal eſſe. A-
lij autem: propter bonũ. & generi ani
maliũ iã non cuicunqꝫ: ſed cuidam vt
progreſſiuo/neceſſe eſt ineſſe. ſi enim
debeat ſaluari:nõ ſolũ oportet tangẽ-
66 do ſentire / ſed et delõge. ¶Hoc autẽ
erit: ſi per mediũ / ſenſitiuũ fuerit / eo
ꝙ illud quidem a ſenſibili patiatur &
moueatur / ipſum autẽ ab illo. Sicut
enĩ mouens ſecundum locum vſqꝫ ad
permutationẽ facit / & pellẽs alterũ fa
cit vt pellat / & eſt per medium motus /
& primum quidẽ mouẽs pellit & nõ
pellitur/ vltimũ autem ſolum pellitur
& non pellit/ mediũ autẽ vtraqꝫ/ mul
ta autẽ media: ſic in alteratione / præ-
terq̃ ꝙ manẽs in eodẽ loco alterat. vt
ſi quis in cerã tinxerit: vſqꝫ ad id mo-
ta eſt / quouſqꝫ tinxit. lapis autem/ ni-
chil: ſed aqua / vſqꝫ procul. aer autem
ad plurimũ mouetur/ & agit & pati-
tur: ſi maneat / & vnus ſit. Vnde & de
refractione eſt melius/q̃ viſum egredi
entem refrangi: aerẽ pati a colore &
figura vſquequo ſit vnus. in læui au-
tem:eſt vnus. Quapropter iterum hic
viſum mouebit: ſicut vtiqꝫ ſi ceræ ſigil
lum / ad finem vſqꝫ ſuccederet.

CAP.XIII.

67 Quod autẽ impoſſibile
ſit ſimplex eſſe anima
lis corpus: manifeſtũ
eſt. dico autẽ: vt igne-
um aut aereum. Sine
enim tactu: nullũ con
tingit aliũ ſenſum habere. corpus enĩ

Argyropylus

eſt enim: alimenti ſenſus. at alimẽ
tũ: corpus eſt quod tactu percipi-
tur. ¶Sonus autem & color & o- 64
dor: non nutriunt/ nec accretionẽ
decretionẽve faciunt. Quare neceſ
ſe eſt ipſum guſtum / tactũ quen-
dam eſſe: quia rei tãgibilis ac nu-
tritiuæ eſt ſenſus. Hi igitur ſenſus:
neceſſarij ſunt animali. atqꝫ perſpi
cuũ eſt: fieri non poſſe vt ſit ani-
mal abſqꝫ tactu. At cæteri ſenſus:
boni ſunt gratia. & definito iã ge-
neri / nõ cuiuis animaliũ ſine vllo
diſcrimine: ſed cuidã vt gradiẽti /
neceſſe eſt inſint. nã ſi cõſeruari de-
beat: nõ ſolũ tãgẽdo/ ſed eminus
etiã ſentire ipſũ oportet. ¶Qđ q- 65
dẽ erit: ſi per externũ ſentire me-
diũ poſſit/ hoc pacto vt a ſenſibili
quidẽ mediũ / ab hoc autẽ ipſum
patiatur ac moueatur. Nam vt in
motu ad locũ accõmodato fieri ſo
let/ cũ per multa efficitur (primũ
nãqꝫ mouẽs: pellit ſenſum / pellẽ-
doqꝫ facit vt illud pellat id qđ de-
inceps poſt illud eſt collocatũ. ſitqꝫ
hoc pacto motus: per mediũ. atqꝫ
primũ quidẽ: pellit & nõ pellitur.
vltimũ autẽ: pellitur & non pellit.
mediũ vero: pellitur atqꝫ pellit. &
interdũ plura ſunt media: interdũ
pauciora) ſic & in alteratione fieri
ſolet / hoc excepto dũtaxat/id inq̃
qđ alterat eodem in loco manere.
veluti ſi qſpiã in cerã tinxerit: vſqꝫ
ad id mota eſt/ vſqꝫquo tinxit. la-
pis autẽ/nõ mouet: at aqua/ ad di
ſtantiã longã. aer autẽ ad lõgiorẽ
mouetur/ atqꝫ agit & patit: ſi ma
neat / ſitqꝫ vnus & nõ diuiſus. Qua
ꝓpter & de reflexione / melius eſt
aerẽ a figura coloreqꝫ pati/ quouſqꝫ
ſit vnus (eſt autẽ vnus: in ipſo le
ui) q̃ egredientẽ viſionẽ frãgi atqꝫ
reflecti cẽſere. Quocirca rurſus hic
mouet viſũ: perinde atqꝫ ſi ſignũ
qđ in cerã imprimitur / tranſmit-
teretur vſqꝫ ad finẽ. CAP.XIII.

At qui perſpicuũ eſt: 66
fieri nõ poſſe vt cor
pus animalis ſit ſim
plex / igneũ inquã/
aut aqueum / aut ae
reũ. Nã nullus alius ſenſus: abſqꝫ
tactu haberi poteſt. corpus enim

Argyropylus

animalis omnis: vt dictũ eſt/ vim
habet ſentiendi tãgendo. cætera au
tem elementa/ præter terrã: inſtru-
mẽta ſenſus fieri poſſunt. Atqꝫ om
ne tale: per aliud ſentiendo ſenſũ
nimirum efficit/ & per media. at ta
ctus: in tangendo ſenſibilia ſua cõ
ſiſtit. Quapropter: & hoc nomine
nũcupatur. atqꝫ tametſi cętera quo
que ſenſuũ iſtrumẽta tactu ſentiũt:
tamẽ per aliud mediũ ſentiunt. at
ipſe tactus: per ſeipſũ ſolus ſentire
videtur. Quibus efficitur: vt nul-
lũ taliũ elementorũ/ corpus ſit ani
malis. At vero: neqꝫ terreũ eſſe po-
teſt. tactus enim: veluti mediocri-
tas eſt omnium tãgibiliũ. & inſtru-
mentũ ipſius: non modo terræ dif
ferẽtiarũ eſt ſuſceptiuum/ ſed etiam
calidi frigidiqꝫ/ cęterorumqꝫ omniũ
tangibilium. Et ideo neqꝫ oſſibus/
neqꝫ pilis/ neqꝫ talibus partibus vl-
lis omnino ſentimus: quia terrea
ſunt. Hinc & plantæ omnium ſen
ſuum ſũt/ vt patet/ expertes: quia
& ipſæ terræ ſunt. At abſqꝫ tactu: fi
eri non poteſt: vt alius quiſquam ſit
ſenſus. huius autem inſtrumentũ
ſenſus: neqꝫ terræ eſt/ neqꝫ cætero-
67 rum vllius elemẽtorum. ¶ Hæc cũ
ita ſint: patet animalia neceſſario
mori/ cũ hoc ſolo ſenſu tactus pri-
uantur. neque enim fieri poteſt/ vt
hunc ſenſum non animal habeat:
neqꝫ ſi animal eſt/ aliũ ſenſum pręter hũc habere neceſſe eſt. ¶ Et pro
pterea fit vt cætera quidẽ ſenſibilia
nõ corrũpãt ſuis exuperationibus
animal/ color inq̃ ſonus & odor/
ſed ipſa tãtũ ſenſuũ inſtrumẽta: ni
ſi per accidens. vt ſi ſimul cũ ſono
pulſio ictuſqꝫ fiat: & ſi a rebus quæ
videntur atqꝫ ab olentibus/ alia mo-
ueantur quæ tactu corrumpunt. ſa
por etiã hoc ſane corrumpit: quo
ſimul accidit ipſum/ tangibile eſſe.
Exuperationes autem tãgibilium/
vt calidorum/ frigidorum & huiuſ
modi: ipſum interficiũt atqꝫ interi-
68 mũt animal. exuperatio eni ſenſi-
bilis cuiuſuis: ſenſus deſtruit inſtru
mẽtũ atqꝫ deuaſtat. Quare & tãgi-
bile exuperans: ipſũ deſtruit tactũ.
At hoc ſenſu: definitũ eſt animal. ſi
ne nãqꝫ tactu fieri nõ poſſe vt ſit ani

Tral. ve. ex græ. recog.

animatum omne: tactiuum/ ſicut di-
ctum eſt. alia autem/ præter terrã: ſen
ſoria quidem vtiqꝫ fient. Omnia au-
tem: per aliud ſentiendo faciunt ſen-
ſum/ & per medium. tactus autẽ: eſt
in tangendo ipſa. Quapropter: & hoc
nomen habet. attamen & alij ſenſus
tactu ſentiunt: ſed per alia. hic au-
tẽ: videtur ſolus per ſeipſum. Quare:
huiuſmodi elemẽtorum nullum vtiqꝫ
erit corpus animalis. Neqꝫ itaqꝫ terre
num. omnium enim tangibilium: ta-
ctus eſt ſicut medietas. & ſuſceptiuũ
eſt ſenſorium: non ſolũ differentiarũ
quæcũqꝫ terræ ſunt/ ſed et calidi & fri
gidi/ & aliorum omnium tãgibilium.
Et propter hoc oſſibus/ & capillis/ &
huiuſmodi partibus nõ ſentimus: qa
terræ ſunt. Et plantę etiã ob hoc nul-
lum habent ſenſum: quia terræ ſunt.
Sine autẽ tactu: nullum poſſibile eſt
alium eſſe. hic autem ſenſus: non eſt/
neqꝫ terræ/ neqꝫ vllius alius elemen-
torum. ¶ Manifeſtũ eſt igitur: ꝙ ne- 68
ceſſe eſt hoc ſolo priuata ſenſu aĩalia/
mori. neqꝫ eni hũc poſſibile eſt habe-
re nõ aĩal exiſtẽs: neqꝫ cũ ſit aĩal/ aliũ
habere neceſſe eſt præter hunc. ¶ Et 69
propter hoc quidem alia ſenſibilia ex-
cellentijs non corrumpunt animal/ vt
color & odor & ſonus/ ſed ſolum ſen-
ſus: niſi ſecundum accidens. puta ſi
ſimul cum ſono pulſio fiat & ictus: &
a viſis & odore alia moueantur quæ
tactu corrumpũt. & ſapor autem: ſe-
cundum ꝙ accidit ſimul tactiuum eſ-
ſe/ ſic corrumpit. Tangibilium autem
excellentia/ vt calidorum & frigidorũ
& durorum: corrumpit animal. om-
nis enim ſenſibilis excellẽtia: corrum-
pit ſenſum. Quamobrem & tangi-
bile: tactum. Hoc autẽ: determinatũ
eſt ipſum viuere. ſine enim tactu: de-
monſtratum eſt ꝙ impoſſibile eſt ani-

Cap. 13

Tral.ve.ex græ.recog.

70 mal eſſe. ℂ Quocirca tangibilium excellentia: non ſolum corrumpit ſenſum/ſed & animal.quia neceſſe eſt:ſolum habere hunc animal. Alios autem ſenſus habet animal: ſicut dictũ eſt/ nõ vt ſit/ ſed vt bene ſit. Vt viſum: quia in aere & aqua / vt videat. omnino autem: quia in diaphano. Guſtum autem: propter delectabile atq; triſte/ vt ſentiat id quod in alimento & cõcupiſcat & moueatur. Auditum autem: vt ſignificetur aliquid ipſi. Linguam autẽ:vt ſignificet aliquid alteri.

ℂ Tralationis veteris tertij libri de anima Ariſtotelis/ ex græco recognitæ: finis.

Argyropylus

mal: demõſtrauimus. ℂ Quãobrẽ exuperationes eorũ quæ tactu percipiũtur: nõ ſolũ inſtrumentũ ipſius ſenſus / verũetiã animal ipſum interimunt atq; corrumpunt. quia neceſſe eſt animal: hunc ſolum habere. Cęteros autem ſenſus animal habet: nõ vt ſit / ſed vt bene ſit / vt ãtea diximus. Viſũ eni habet vt videat: quoniã et in aere/ et in aqua/ et omnino in pſpicuo degit. Guſtũ autẽ: ob id qđ voluptate afficit aut dolore/ vt in alimento ea ſentiat et cupiat ac moueatur. Et auditũ: vt aliquid ſignificetur. Linguã preterea: vt ipſũ /aliquid alij per ipſã ſignificet.

ℂ Tertij libri de anima Ariſtotelis/ interprete Ioanne Argyropylo: finis.

Vatablus

¶Ariſtotelis de ſenſu & ſenſili liber vnus: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopũ Meldenſem verſus / Franciſco Vatablo interprete.

CVm de anima in ſe / & de ſingulis eius potentijs particulatim definitum iam ſit: proximũ eſt vt de cũctis tam animãtibus q̃ hiſce quę vitã ſortita ſunt / quænam actiones eorum propriæ ſint / & quænam cõmunes / conſyderemus. Igitur ſuppoſitis hiſce quæ de anima dicta ſunt: de reliq̄s / exorſi a primis / ediſſeramus. Plane tam communia / q̃ propria animãtibus ceu ſenſus / memoria / ira / cupiditas / deniq; appetitus / & inſuper voluptas & dolor (etenim hæc: animantibus fere omnibus competunt) promiſcua corpori & animæ maxime videntur eſſe. Adhæc quædã omnibus quæ vita participant communia ſunt: quædam animantium nonnullis. Horum autẽ copulæ quatuor numero pręcipue exiſtũt: nempe vigilia & ſomnus / iuuentus & ſenectus / reſpiratio & expiratio / vita & mors. De quibus contemplari oportet: & q̄dnã eorũ quodq; ſit / & q̄bus de cauſis eueniãt. ¶ Cęterũ ad Naturalẽ quoq; ſpectat: prima ſanitatis & ęgritudinis principia cognoſcere. etenim fieri nõ poteſt: vt quę vita deſtituta ſũt / ſana ſint aut ęgra. ¶ Iccirco fere tã Naturaliũ plurimi / q̃ Medicorũ ij qui doctiuſcule artẽ ipſã perſequi ac tractare ſtudẽt: alteri in ijs q̃ ad artẽ Medicinalẽ pertinẽt ſuę cõſyderationi finẽ imponũt / alteri ab ijs q̃ ad cõtẽplationẽ naturæ ſpectãt Medẽdi ſciẽtiã auſpicãtur. ¶ Qꝛ autẽ ea õnia quæ diximus ad corpus & animam communiter attineãt: haud obſcurũ eſſe videtur.

Tral. ve. ex græ. recog.

¶Tralatio vetus libri de ſenſu & ſenſato Ariſtotelis / ex græco recognita: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP. I.

QVoniam autẽ 1
de anima ſecũ-
dum ſeipſam
determinatũ
eſt / et de virtu-
tum qualibet
ſecũdum par-
tem ipſius: cõ-
ſequens eſt fa-
cere conſyderationem de animalibus
& vitã habẽtibus omnibus / quæ ſunt
propriæ / & quę cõmunes operationes
eorũ. Quę igitur dicta ſunt de anima /
ſubijciãtur: de reliq̄s autẽ dicamus / &
primũ de primis. Vidẽtur autẽ maxi-
me & cõmunia & propria animaliũ:
cõmunia eſſe & corporis & animę / pu-
ta ſẽſus / & memoria / & ira / & deſyde-
riũ / et oĩno appetitus / et adhęc gaudiũ /
& triſtitia. eteni hæc fere inſũt õnibus
animalibus. Adhęc autẽ / hęc q̄dẽ õniũ
ſũt vita participãtiũ cõmunia: hęc vero
animaliũ quibuſdã. Exiſtũt autẽ horũ
maxime quatuor cõiugia numero: ve-
lut vigilia & ſõnus / et iuuẽtus et ſene-
ctus / & expiratio & reſpiratio / & vita
& mors. De q̄bus cõſyderãdũ eſt: q̄d
eſt vnũqđq; eorũ / & propter quas cau-
ſas accidit. ¶Phyſici autẽ eſt: et de ſani 2
tate et infirmitate prima inuenire prin
cipia. nec eni ſanitatẽ nec infirmitatẽ:
poſſibile fieri carẽtibus vita. ¶Quare 3
fere Phyſicorũ plurimi / & Medicorũ
qui magis philoſophice artẽ proſequũ
tur: hi quidẽ finiũt ad ea quę de Medi
cina / illi vero ex ijs quæ de natura / in-
cipiunt de Medicina. ¶ Qꝛ autẽ õnia 4
dicta / cõmunia ſint animę & corpori:
non immanifeſtum eſt. Omnia enim:

1
2

Tral. ve. ex græ. recog.

hæc quidē cum ſenſu accidunt/ hæc vero per ſenſum. Quædam autē: hæc quidem paſſiones huius exiſtunt/ hæc vero habitus/ hæc autē cuſtodiæ & conſeruationes/ hæc vero corruptiones & priuationes. Senſus autem ꝙ per corpus fit animæ: manifeſtum & per rationem & abſq; ratione. Sed de ſenſu & ipſo ſentire quid ſit/ & quare accidit animalibus hæc paſſio: dictum eſt prius in ijs quæ de anima. Animal autem ſecundum ꝙ animal: neceſſe eſt vnumquodq; habere ſenſum. per hoc enim: determinamus animal eſſe/ & non animal. Proprie autem: ſecūdum vnumquodq;. Tactus & guſtus: inſequitur omnia neceſſario. tactus quidē: propter dictam cauſam in ijs quæ de anima. guſtus vero: propter eſcā. delectabile enim & triſte diſcernit ipſe circa eſcam: ita vt hoc quidem fugiat / hoc autem proſequatur. & omnino ſapor: eſt nutritiuę partis paſſio. Senſus autem qui per exteriora: proficiſcentibus ipſorum inſunt. quemadmodum odoratus/ auditus/ viſus: omnibus quidem habentibus cauſa ſalutis inſunt/ vt præſentientia proſequantur alimētum / mala autem & corruptiua fugiant. Habētibus autem & prudentiam: eius quod bene eſt gratia. multas enim annunciant differentias: ex quibus cōtemplabiliū inſit diſcretio & agibiliū.

5 ℭ Horum autem ipſorum ad neceſſaria quidem melior eſt viſus et ſecundū ſe: ad intellectū autem ſecūdum accidēs/ auditus. Multas enī differētias et ōnimodas viſus annūciat potētia: qa ōnia corpora colore participāt. Quare et cōmunia magis per hūc ſentiuntur. Dico autē cōmunia: magnitudinem/ motū/ quietē/ figurā/ numerum. Auditus autem: ſoni tantum differentias / paucis autem et eas quæ vocis.

Vatablus

Nā ex eis: quædā cum ſenſu eueniunt/ quædā per ſenſum. Itē alia affectus eiuſdē ſunt/ habitus alia/ alia porro tutelæ atq; cōſeruationes/ alia corruptiones atq; priuātiæ. Senſum vero per corpus animæ competere: per rationem & abſque ratione/ conſtat. Ipſis autē animalibus ſenſum ineſſe/ qua nimirū ratione quodq; animal eſt: neceſſe eſt. nam hoc ipſo: eſſe animal/ & nō eſſe definimus. Verum de ſenſu & ſentiendo qd ſit/ & cur hæc affectio animātibus accidat: in libris de anima diximus. Nunc autem: priuatim de ſingulis ſenſibus agendū eſt. Tactus & guſtus: animalia omnia neceſſario comitantur. tactus: ob eam quam in libris de anima explicauimus/ cauſam. guſtus: ob alimentum. nā guſtus quod voluptate afficit / qđq; dolore in alimento diſcernit ac diiudicat: adeo vt hoc fugiat / illud perſequatur. atq; omnino ſapor: partis altricis affectio exiſtit. At ſēſus illi qui intercedente aliquo extrinſecus medio fiunt/ olfactus inquā auditus & viſus: ex animantiū numero inceſſilibus omnibus eos quidem habentibus tutelæ ac ſalutis gratia adiūcti ſunt/ vt pręſentientes alimentū perſequātur/ & quæ praua ſunt atq; exitialia fugiant. Sed ijs quæ prudētiæ quoq; participes ſunt: gratia cuiuſpiam commodi melioris acceſſere. nam auditus & viſus: multas adnunciant differentias / quibus rerū tam intellectilium q̄ quę ſub actionem cadere ſolent/ peritia comparetur.

ℭ Horum ipſorum / ad ea quæ vitę neceſſaria ſunt magis vel per ſe viſus conducit: ad cultum ingenij capeſſendum / per accidens auditus. Nam viſus complures variaſque differentias aduehit: quod corpora omnia colore participēt. Quare: & hoc ſenſu maxime communia ſentimus. Cōmunia dico: figuram/ magnitudinē/ motū/ ſtatum/ numerū. At auditus: ſoni tantummodo diſcrimina/ paucis etiam vocis renunciat.

Vatablus

Sed per accidens magnum ad-
fert adiumentum ad acquirendã
ſapientiam prudentiamque.nam
ſermo/cum ſit audibilis: diſcipli-
næ cauſa non per ſe/ ſed per acci-
dens exiſtit.conſtat enim ex nomi
nibus. ſingula autẽ nomina: qua-
rũdã notionũ ſymbola ſũt. ¶ Quã
obrem ex ijs qui iam inde ab ortu.
naturæ vtroq; ſenſu priuati ſunt:
qui cæci ſunt / hiſce qui muti ſur-
diq; ſunt/ſapiẽtiores euadunt atq;
prudentiores. De virtute igitur ac
facultate quã quiſq; ſenſuum ha-
beat: diximus. CAP.II.

COrporea autẽ ſenſo-
ria in quibus ijdem
fieri apti ſunt / non-
nulli quidẽ iuxta ele-
mẽta corporũ diſqui
runt atq; inueſtigant: ſed cum ne-
queant quinq; ſenſus ad quatu-
or elementa reducere/ cui quintus
accommodari debeat / hæſitant.
¶ Omnes autem viſum igni tri-
buũt: q; cuiuſdam affectionis cau
ſam ignorent. nam preſſo agita-
toq; oculo: igneus fulgor apparet.
At hoc: in tenebris euenire natum
eſt/aut cum palpebrę oculos inte
gũt.nam tum quoq;: tenebrę ob-
oriri ſolent. Habet autem hoc: ali-
am quoq; dubitationem. Nam cũ
fieri non poſſit vt quenquã lateat
ſe ſentire ac videre rem quampi-
am conſpectui obuiam: neceſſum
eſt vt oculus ipſe ſeipſum videat.
cur igitur idipſum: quieſcẽti ocu-
lo nõ euenit? Cauſa huiuſce/ & du
bitationis/ & denique quãobrem vi
ſus ex igni cõſtare videatur: hinc
ſumẽda eſt. Nã quę lęuia ſunt: ful
gere in tenebris/ nõ tamẽ illuſtra-
re/ inſitũ habẽt. oculi autẽ pars ni
gra mediaq;: læuis eſt. Ea vero:
cum mouetur oculus / apparet.
propterea quod tum accidit: vt
res vna vt duæ ſit / id quod mo-
tionis celeritas efficit / adeo vt
aliud eſſe videatur id quod videt/
& aliud id quod videtur. Icc irco
etiam non fit: niſi celeriter/ & in
tenebris / oculi motio fiat. nam
quod læue eſt: in tenebris ſua-

Tral.ve.ex græ.recog.

Secundum vero accidens: ad pruden-
tiam auditus plurimam confert par-
tem. ſermo enim audibilis exiſtens:
cauſa eſt diſciplinæ / non ſecundum
ſe/ ſed ſecundum accidens. ex nomini-
bus enim conſtat. nominum vero
vnumquodq;: ſymbolum eſt. ¶ Qua- 6
re ſapientiores / a natiuitate priua-
torum vtroq; ſenſu / ſunt cæci: mutis
& ſurdis. De virtute itaque quam ha
bet ſenſuum vnuſquiſque: dictum eſt.

CAP.II.

IN quibus autem nati 7
ſunt fieri corporis in-
ſtrumẽtis/ aliqui qui-
dem quęrunt ſecundũ
elementa corporũ: nõ
potentes autẽ ad qua-
tuor quinq; exiſtentes cõducere/ hæſi-
tãt de quinto. ¶ Faciunt autẽ omnes 8
viſum/ ignis: quia paſſionis cuiuſdam
ignorant cauſam. conſtricto enim &
moto oculo: videtur ignis lucere. Hoc
autem: in tenebris natum eſt accidere/
aut palpebris ſuperuelantibus. fiunt
enim & tunc: tenebræ. Habet autẽ du-
bitationem hoc: & aliam. Si enim nõ
eſt latere ſentientem & videntem viſi-
bile quiddam: neceſſe erit ſe videre
oculum. quare ergo quieſcente illo:
hoc non accidit? Cauſa autem huius/
& dubitationis/ & putandi ignem vi-
ſum eſſe: hinc ſumenda. Læuia enim:
in tenebris nata ſunt fulgere/ non ta-
men lucem facere. oculi autem voca-
tum nigrum & medium: læue. Appa-
ret autem hoc: moto oculo. quia acci-
dit: quaſi duo fieri vnũ/ hoc autẽ cele-
ritas facit motus/ ita vt videatur ali-
ud eſſe videns & viſum. Quare etiam
non fit: niſi celeriter/ & in tenebris
hoc accidat. læue enim: in tenebris

Tral. ve. ex græ. recog.

natum eſt fulgere/quẽadmodũ quorũ-
dam piſciũ capita/ & ſepiæ turbidum.
& lente moto oculo : nõ accidit vt vi-
deatur ſimul duo & vnũ eſſe/videns &
viſum. Illo autẽ modo ipſe ſeipſũ videt
oculus: quẽadmodũ & in refractione.
Quoniã ſi ignis eſſet vt dicit Empedo-
cles/et in Timęo ſcribitur/et accideret
videre exeunte/quẽadmodũ ex lucer-
na/ lumine : quare non & in tenebris
videret vtiꝗ viſus? Dicere autẽ ꝙ exti-
Timæus guatur ĩ tenebris egrediẽs/ſicut Timę
us dicit: vanũ eſt oĩno. Quæ enĩ extin-
ctio luminis eſt? extĩguitur enĩ aut hu
mido aut frigido: calidũ & ſiccũ/qua-
lis eſſe videtur ꝗ ĩ carbonibus ignis/et
flãma. quorũ neutrũ: in lumine appa-
ret exiſtẽs. Si igitur ineſt ꝗdẽ/ſed pro-
pter debilitatẽ latet nos : oportebat ꝑ
diẽ & aqua extingui lumẽ/& in glacie
maxime fieri tenebras. flãma enim &
ignita corpora: patiũtur hoc. Nũc autẽ
Empedocles nihil tale accidit. Empedocles autẽ vi-
detur exiſtimare: aliquãdo quidẽ exeũ
te lumine(ſicut dictũ eſt prius)videre.
ait enĩ. Vt quãdo quis progreſſũ medi-
tãs præparat lucernam/ Hyemalẽ per
noctẽ ignis lumẽ ardẽtis/ Adaptãs vt
omniũ ventorũ impetus prohibeat la-
ternã/ Hæc ventorũ quidẽ ſpiritũ di-
ſpergit flãtiũ/ Lumẽ autẽ extra diſſilit
quantũ magis expanſum fuerit/ Illu-
ſtrat pauimentũ indomitis radijs: Sic
qđ in mẽbranis coercitũ antiquũ lumẽ
Subtilibus/latis/diffunditur per circu
larẽ pupillam/ Hę autẽ aquæ quidem
profundum repellunt circunfluentis/
Lumẽ autẽ extra diſſilit quantũ magis
expanſum fuerit. Aliquando quidẽ ſic
videre ait: aliquãdo autẽ defluxibus ijs
Democritus 9 qui ab ijs quę vidẽtur. ¶ Democritus
autem ꝙ quidem aquam eſſe dicit/be-
ne dicit : ꝙ autem putat ipſum videre
eſſe ipſam apparitionem/ non bene.

Vatablus

pte natura collucet/ ceu quorum-
dam piſciũ capita/ & ſepiæ atra-
mentũ. & cũ lẽte cõmouetur ocu-
lus: nequaquã euenit vt ſimul duo
eſſe videatur qđ vnũ eſt/ nẽpe vi-
dẽs & viſum. Illo autẽ modo ocu-
lus ipſe ſeipſum videt: quomodo
& in refractione agitur. Nã ſi ocu-
lus cõſtaret ex igni/ vt Empedocli
placet/ & in Timæo ſcriptum eſt/
accideretꝗ videre egrediẽte velu-
ti e laterna lumine: cur non etiam
in tenebris aſpectus videret? Di-
cere autem viſum cum egrediatur
in tenebris extingui / vt Timæus
aſtruit: inane modis omnibus ex-
iſtit. Quænam enim eſſe poteſt lu
minis extinctio? nam aut frigido
extingui/ aut humido aſſolet: qđ
calidum ſiccumque eſt / qualis eſt
& prunarũ ignis/& flamma ipſa.
quorum neutrum : lumini ineſſe
videtur. Q; ſi inſint quidem/ ſed
quia remiſſe inſunt nos lateant:
oportebat interdiu & ſuperueniẽ-
te pluuia lumen extingui/ ac tem
pore glaciali potiſſimũ tenebras
fieri. nam flamma ipſa & confla-
grãtia corpora: idipſum patiũtur.
Nũc vero: nihil tale lumini acci-
dit. Empedocles autem: interdũ
exiſtimare videtur egrediente lu-
mine/id quod prius diximus/nos
cernere. inquit enĩ ad hũc modũ.
» Vt cum quis meditatus iter no-
» ctem per opacam/ Aſſolet ardẽtẽ
» faculam lychnũve parare/ Addẽs
» laternã / quæ flatus arceat õneis/
» Diſſipat iſta quidẽ flantis ſpirami
» na vẽti/ At lux egrediẽs quantũ
» ſe fũdere poſſit/ Colluſtratꝗ viã
» radijs/ vincitꝗ tenebras: Sic tu
» nicis clauſus validis / ſubtilibus/
» amplis/ Ignis natiuus/ pupillarẽ
» impetit orbẽ/ Hæ magnã laticis
» vim qui circunfluit arcẽt/ Diſſilit
» ille foras quãtũ ſe fundere poſſit.
Interdũ inꝗ nos hoc pacto cerne-
re aſſerit: ĩterdũ defluxibus & exu
uijs a re conſpecta miſſis. ¶ De-
mocritus vero/quatenus viſũ eſſe
aquã aſſerit/recte dicit : quatenus
viſionẽ eſſe emphaſin id eſt appa
ritionẽ ſiue apparentiã/ nõ recte.

Vatablus

Id enim euenit: quia oculus læuis eſt. Atq; emphaſis: nequaq̃ in re viſa/ ſed in vidente exiſtit. quippe cum ea affectio: refractio ſit. Verũ necdum illi quicquam / vt videtur: de apparentibus et refractione apertum erat. Abſurdum etiam & illud eſt: non ſuccurriſſe inquã ei vt dubitaret/ cur ſolus videat oculus/ & cæterorum nullũ in quibus ſimulachra appareãt. Conſpectũ igitur eſſe aqueũ/ veritati quidẽ cõſonum eſt: non tamen viſio fit vt eſt aqua/ ſed vt tranſlucet. quod & aeri cõmune eſt. Verum aqua: facilius q̃ aer compræhendi atq; retineri poteſt. Idcirco pupilla & oculus: ex aqua cõſtant. Quod quidẽ: & experiẽtia ipſa late patet. nam quod ſauciatis oculis effluere aſſolet: videtur eſſe aqua. Quin & in fœtibus nuper afformatis: oculi ſupramodũ ſplendent refulgentq;. Atq; in ſanguinarijs: albida portio oculi / opima pinguiſq; ob id eſt vt humor perſiſtat incõgelabilis. Et ob id oculus: minime omnium partiũ corporis / rigere ſolet. nemo eni vnq̃: interna parte oculi friguit. Exanguium vero oculos tunica dura ambire ſolet: quę illos ab iniuria frigoris tuetur atq; defendit. ℂ Porro illud omnino metas egreditur rationis: nẽpe cõſpiciẽdi vim exeũte quopiã videre/ & aut ad aſtra vſq; deduci/ aut cũ ad vſq; certũ quoddã ſpaciũ proceſſerit cum lumine externo vniri atq; coniungi/ ſicuti quidã aiunt. Nam iſto præſtabilius id erat: nimirum coniunctionem in oculi principio fieri. Quãquam & id quoq;: ſtultum eſt. quid enim eſt: lumen lumini coniungi/ aut quonam pacto id eſſe poteſt? nõ enim quoduis: cuiuis ſine diſcrimine cõiungitur. Itẽ/ qui internũ lumẽ externo coniũgetur: cũ mẽbrana ipſa/ inter illa media ſit? ℂ De hoc igitur / videlicet quod ſine lumine non videatur: alibi diximus. Verum ſiue lumen/ ſiue aer id ſit quod oculũ & rẽ conſpectã interiacet: motio ipſa quæ per eum ſit/

Tral.ve.ex græ.recog.

Hoc enim accidit: quoniam oculus læuis eſt. Et eſt: non in illo/ ſed in vidente. paſſio enim: refractio eſt. Sed omnino de apparẽtibus & de refractione: nondum ipſi manifeſtum erat/ vt videtur. Incongruum autem & non ſuperueniſſe ipſi dubitare: quare ſolus oculus videt/ nullum autem aliorum in quibus apparent idola. Quod igitur viſus eſt aquæ/ verum quidem: non tamen accidit ipſum videre ſecundum q̈ aqua eſt/ ſed ſecũdũ q̈ perſpicuum. quod & aeri commune eſt. Sed magis ſeruabilis eſt aqua aere: & magis acceptibilis. Quare pupilla & oculus: aquæ ſunt. Et hoc: eſt in ipſis operibus manifeſtum. videtur enim aqua: quod decurrit corruptis oculis. Et in õnino nouiter formatis: claritate excedens & ſplendore. Et album oculi in habentibus ſanguinem: pingue & craſſum. quod propter hoc eſt: vt permaneat humidum/ incoagulatum. Et ideo: corporis minime eſt frigens oculus. nulli enim vnquam: quod intra palpebras eſt/ friguit. Animalium vero quæ ſine ſanguine ſunt: duræ pellis ſunt oculi. & hoc facit protectionem.
10 ℂ Irrationabile vero omnino eſt: exeunte quodam viſum videre/ & aut extendi vſque ad aſtra / aut quadamtenus prodeuntem coniungi/ ſicut quidam dicũt. Iſto enim melius eſt: in principio coniũgi oculi. Sed & hoc: ſtultũ. quid enim eſt cõiungi lumen lumini: vel quomodo hoc poſſibile eſſe? non enim quodlibet: coniungitur cuilibet. Et interius exteriori: quomodo? membrana enim intereſt.
11 ℂ Quod igitur ſine lumine impoſſibile eſt videre: dictum eſt in alijs. Sed ſiue lumen / ſiue aer eſt/ quod eſt inter rem viſam & oculum: motus qui per ipſum/ facit

2
3

Tral.ve.ex græ.recog.

videre. Et rationabiliter: quod inte-
rius/ aquæ eſt. aqua enim: perſpicua
eſt. Videtur autem ſicut exterius non
ſine lumine: ita & interius. Perſpi-
cuum igitur oportet eſſe: atq; neceſſe
eſt aquam eſſe/ quia non eſt aer. non
eni in vltimo oculi anima/aut animæ
ſenſorium eſt: ſed manifeſtum ꝙ inte-
rius. Quare neceſſario perſpicuum eſt
& receptiuum luminis: quod interius
oculi. Et hoc etiam: ab accidentibus
manifeſtum. iam enim quibuſdam vul
neratis in bello iuxta tempora / ita vt
abſciſſi eſſent pori oculi: accidit fieri te
nebras/ ſicut lucerna extincta. eo ꝙ/
quaſi laterna quædam: abſciſſum fuit
12 perſpicuum & vocata pupilla. ¶ Qua-
re ſi quidem in his accidit/ſicut dici-
mus: manifeſtum ꝙ/ ſi oportet ſecun-
dum hunc modum attribuere & aſſi-
gnare vnumquodq; ſenſoriorũ vni ele
mẽtorum/ oculi quidem viſiuum aquæ
exiſtimãdum/ aeris vero ſonorum ſen
ſitiuum/ ignis autem odoratum. quod
enim actu odoratus: hoc potẽtia odo-
ratiuum eſt. ſenſibile enim: facit age-
re ſenſum. Quare neceſſe eſt exiſtere
ipſum: potẽtia prius. Odor vero: fumo
ſa euaporatio eſt. fumoſa autem eua-
poratio: ab igne. Quapropter: & cir-
ca cerebrum loco/ odoratus proprium
ſenſorium eſt. potentia enim calida:
frigidi materia eſt. Et oculi generatio:
eũdem habet modum. a cerebro enim:
conſtat. cerebrum autem: frigidiſſimũ
& humidiſſimum partium corporis
eſt. Tactiuum autem: terræ. guſtati-
uum vero: ſpecies quædam tactus eſt.
Et ideo: iuxta cor/ ſenſorium eſt ipſo-
13 rum/ſcilicet guſtus & tactus. cor enim
oppoſitum eſt cerebro/ & eſt calidiſſi-
mum partium. Et de ſenſitiuis quidẽ
partibus corporis: hoc modo ſit deter-
minatum. CAP.III.

Vatablus

viſionẽ efficit. Atq; ratione euenit
optima: vt interna oculi portio/
aquea ſit. nã aqua: perſpicua eſt.
Vt autẽ extra nõ ſine lumine vide-
tur: ſic & itra. Perſpicuũ ergo eſſe
oculum oportet: eundemq; aquã
eſſe neceſſe eſt/ quando aer nõ eſt.
non enim anima ipſa/ aut animæ
ſenſoriũ: in oculi extremo/ ſed in
parte/ vt patet/ iterna exiſtit. Quã-
obrem neceſſe eſt: vt pars oculi in
terior/ perlucida & luminis exce-
ptiua ſit. Atq; etiam hoc ex hiſce
quę cõtingere ſolent/ apertum eſt.
Iam enim quidã accepto in præ-
lio circa tẽpora vulnere adeo pro-
fundo vt pori oculi & meatus fue
rint executi: ſeſe tenebris offundi/
quaſi extincta lucerna/ putarunt.
propterea ꝙ perlucida pars oculi
& vocata pupilla: abſciſſa/ ceu la-
terna quædã/ fuit. ¶ Quare ſi in
hiſce perinde euenit vt dicimus:
palã eſt hoc modo aſſignare opor
tere & accõmodare vnumquodq;
ſenſoriũ vni elemẽto. Oculi enim
partẽ cui vidẽdi facultas data eſt:
ex aqua conſtare exiſtimandũ eſt.
ex aere: id quod ſonos pcipit. ol-
factum: ex igni. nam quod olfaci-
endi vim obtinet: id potentia eſt
quod olfactus actu. ſenſile enim:
ſenſum agere facit. Quare neceſſe
eſt ipſum id eſſe: quod potẽtia pri
us erat. Odor autem: non niſi fu-
mida quædam exhalatio exiſtit/
quæ profecto ignea eſt. Quocirca
& peculiare ſenſoriũ olfactus: in
cerebro ſitũ eſt. nã rei frigidæ ma-
teria: potẽtia calida eſt. Atq; oculi
generatio: ad hunc ſeſe habet mo-
dum. nam oculus: a cerebro cõſti-
tutus eſt/ quod omniũ partiũ cor-
poris humidiſſimũ frigidiſſimũq;
exiſtit. Cui autẽ tangẽdi tributa eſt
auctoritas: ex terra. cui guſtandi:
ſpecies quædam tactus eſt. Et ob
id ſenſorium eorum/ guſtus inquã
& tactus: haud procul a corde eſt.
nam cor: cerebro ex aduerſo iacet/
& omnium partium corporis cali
diſſimum eſt. Ac de ſenſarijs qui-
dem partibus: hoc pacto defini-
tum ſit. CAP.III.

Vatablus

DE ſenſilibus autē cu-
iuſq; ſenſorij / verbi
cauſa de colore/ſono/
odore/ſapore/& tacti
li/quodnā ſit eorū mu
nus atq; officiū/& quænam ſit cu-
iuſq; ſenſorij actio/ vniuerſaliter
quidē in libris de anima dictum
eſt : quidnam vero ſit quodlibet
eorum / ceu quid color / quid ſo-
nus/quid odor/quid ſapor/ & ſi-
militer quid tactile / conſyderan-
dū eſt. Et primo quidē: de colore
agendū videtur. Vnūquodq; igi-
tur/bifariā dici ſolet : actu ſcilicet
& potētia. Verū quonā pacto co-
lor & ſonus actu ſenſibus actu/vi-
ſui ſcilicet et auditui idem ſint aut
aliud:in commentarijs de anima
dictum iam eſt.quid autē exiſtens
eorū quodq;/ſenſum actionēq; fa-
ciat :nūc dicamus. ¶Vt igitur ibi
de lumine dictum eſt/ꝙ perſpicui
color per accidēs ſit:ita hic quoq;
dicendū. nam corporis ignei præ-
ſentia in perſpicuo/lumen eſt : pri
uatio/tenebrę. Quod autem per-
ſpicuitatem nuncupamus/id non
aeri aut aquæ aut vlli elementorū
proprium eſt : ſed eſt facultas quę-
dam & natura communis/quę ſe-
parabilis quidem non eſt / ſed in
illis eſt / atq; cæteris corporibus/
alijs plus alijs minus/ineſt. Quē-
admodū igitur neceſſe eſt corpo-
rum aliquod eſſe extremū : ita &
huius. Luminis itaq; natura : in
perſpicuo indefinito eſt. Qꝫ autē
perſpicuitatis corporibus inſertę
extremitas aliqua ſit : certum eſt.
ꝙ vero ea color ſit: ex hiſce quę
euenīūt / patere poteſt. Nam co-
lor:aut in termino reſidet/aut ter-
minus eſt. Quocirca & Pythago-
rei:ſuperficiem ipſam colorem ap
pellabant.etenim color:in termi-
no corporis inhabitat/ſed nequa-
quam terminus corporis eſt.quā-
quā eandem eſſe naturā quę extra
& intra coloratur:putare oportet.
Porro aer & aqua:colorata appa-
rēt.etenim aura : talis eſt. Cęterū
nec aer nec mare: eundem comi-
nus & eminus/ colorē ſortiuntur/

Tral.ve.ex græ.recog.

DE ſenſibilibus autē ijs q̄ 13
ſecundū vnūquodq; ſen
ſoriū / puta dico colore
& ſono & odore & gu-
ſtu & tactu / vniuerſali-
ter dictū eſt quæ actio
ipſorū in ijs quę de anima/et qđ ipſum
operari ſecūdū vnūquodq; ſenſoriorū:
q̄d autē oporteat dicere quodlibet eo-
rū/ſcilicet q̄d color/q̄d ſonus/q̄d odor/
q̄d ſapor/ſimiliter & de tactu/cōſyde-
rādū eſt.& primū:de colore. Eſt igitur
vnūquodq; dupliciter dictū:hoc quidē
actu/hoc autē potētia. Qđ igitur actu
color eſt & ſonus/quomodo eſt idē vel
aliud/ijs qui ſecundū actū ſenſibus/pu
ta viſioni & auditioni:dictū eſt in eis q̄
de anima.q̄d autē vnūquodq; eorū ex-
iſtēs faciet ſenſum & actū:nūc dicamus.
¶Quēadmodum igitur dictū eſt de lu- 14
mine in illis:ꝙ ſit color ꝑſpicui ſecūdū
accidēs.quādo eni ineſt aliq̄d igneū in
ꝑſpicuo:pręſētia q̄dē lumē eſt/priuatio
vero tenebræ. Quod autē dicimus per-
ſpicuum/nō eſt propriū aeris vel aquę/
nec alicuius ſic dictorū corporū/ſed eſt
quædam cōmunis natura & virtus quę
ſeparata quidē nō eſt/ in his vero eſt et
in alijs corporibus/i his q̄dē magis/in
his vero minus. Quēadmodum ergo et
corporū neceſſe eſt aliq̄d vltimū eſſe : et
huius. Luminis igitur natura: in ideter
minato ꝑſpicuo eſt. ipſius aūt qđ i cor-
poribus ꝑſpicui vltimū ꝙ q̄dē erit vtiq;
aliq̄d:palā eſt.ꝙ aūt hoc ſit color:ex ac
cidētibꝰ manifeſtū. Nā color:i extremi-
tate/aut extremitas eſt. Vnde et Pytha- Pythagorei
gorici:epiphaniā/colorē vocabāt.eſt enī
ī corporis extremitate: ſed nō eſt extre-
mitas corporis.ſed eādē naturā oportet
exiſtimare:q̄ exterius colorat̄ et iterius.
Vidētur autē aer et aqua:colorata.etenī
aura:tale eſt. Sed ibi q̄dē quoniā in ide-
terminato accidit/nō eūdē colorē habet

Tral. ve. ex græ. recog.

accedentibus prope/ & delōge: nec aer nec mare. In corporibus vero: niſi cōtinēs faciat trāſmutationē/ determinata eſt & phantaſia coloris. Manifeſtū igitur: ꝙ idem & ibi & hic ſuſceptiuū coloris eſt. Perſpicuū ergo ſecūdū ꝙ ineſt corporibus/ ineſt autē plus aut minus: in omnibus colores facit permutari. Quoniam autē in extremitate color: huius vtiq; extremitas aliqua erit. Quare color vtiq; erit: perſpicui extremitas in determinato corpore. Et ipſorū autem perſpicuorū/ puta aquę/ & ſi q̄d aliud tale/ & quibuſcūq; videtur aliqs color proprius ineſſe: ſecūdū extremitatē ſimiliter ōnibus ineſt. Eſt ergo ineſſe in perſpicuo hoc/ q̄d q̄dē et ī aere facit lumē: eſt autē nō/ ſed priuatū eſſe. Quēadmodū igitur ibi hoc quidē lumē/ hoc vero tenebrę: ita et in corporibus inſit albū & nigrū. ¶ De alijs autē coloribus/ iā diuidētes quot modis cōtingit fieri: dicēdū. Cōtingit eni ſecus inuicē poſitis albo & nigro/ ita ꝙ vnūquodq; eorū ſit inuiſibile propter paruitatē/ quod autē ex ābobus viſibile: ſic fieri. hoc enī: neq; albū poteſt videri/ neq; nigrū. Quoniā autē neceſſe eſt habere quidē quēdā colorē/ neutrū autē horū poſſibile eſt: neceſſe eſt cōmiſtū quendā eſſe/ & speciē quādam coloris aliā. Eſt ergo ſic accipere: plures colores eſſe q̄ album & nigrū. Multos autē: proportione, tria enim ad duo/ & tria ad quatuor/ & ſecundum alios numeros: eſt ſecus inuicem iacere. Alios autē: ōnino ſecundū nullā proportionem/ ſed ſecundum abundantiā quandā & defectū incōmenſurabilē. Et eodē vtiq; modo hos habere: cōſonātijs. q eni in numeris proportionatiſſimis colores: quēadmodū ibi cōcordātias/ eos eſſe q delectabiliſſimi colorū videtur/ veluti coccineus & puniceus. pau-

Vatablus

ꝙ ibi color in indefinito ſit. At in corporibus ipſis: niſi id quod ea cōtinet ac ābit/ mutationē aliquā afferat/ coloris apparitio definita eſt. Idem igitur hic & illic coloris ſuſceptiuum eſſe: conſtat. Ergo perſpicuitas quatenus corporibus ineſt/ ineſt autem plus & minus: omnibus vt colore participent/ in cauſa eſt. Cum autem color in termino ſit: perſpicuitatis profecto terminus quidam erit. Quare color: perſpicuitatis in corpore definito terminus erit. Sed & perſpicuis ipſis vt aquæ/ & ſi quid aliud eiuſmodi eſt/ atq; luſce quæ colorem proprium habere videntur: in extremitate omnibus ſimiliter ineſt. In ipſa igitur perſpicuitate/ interdum id ineſt quod in ipſo quoq; aere lux efficere ſolet: interdum non ineſt/ ſed perſpicuitas eo deſtituta eſt. Ergo quemadmodū in aere/ modo lumen/ modo tenebræ inſūt: ita in ipſis corporibus albor & nigror inaſci aſſolēt. ¶ De cæteris autem coloribus: diſtinguendo quot modis fieri poſſint/ iam differendum eſt. Fieri enim poſſunt hoc pacto: albo & nigro iuxta ſeſe politis/ ita vt vtrumq; inuiſibile ſit ob paruitatem/ quod ex ambobus reſilit/ viſibile reddatur. hoc enim: nec album fieri/ nec nigrum poteſt. At cum neceſſe ſit colorem quēdā eſſe/ & neuter horū eſſe poſſit: miſtum quendam colorem/ & coloris ſpeciem quandam aliam eſſe: neceſſum eſt. Igitur plures eſſe colores præter album & nigrum: ad hūc putes modum. Ac plurimos quidem: proportione. nam fieri poteſt: vt tria ad duo & tria ad quatuor/ & ita per alios numeros/ iuxta ſeſe ponantur. Alios vero: nulla penitus proportione/ ſed exceſſu quodam ac defectu incōmenſili. Atq; illos: eodem vtiq; quo cōcinētiæ modo/ ſeſe habere. Qui eni ſūt in numeris proportionis genus eximiū ſeruātibus: eos eſſe qui cōſonātiarū modo omniū ſuauiſſimi vidētur/ ceu purpureus & puniceus, atq; eiuſmodi: pau-

Vatablus

cos eſſe / eadem qua concentus
pauci ſunt/ cauſa. Qui vero nō
ſunt in numeris: reliquos eſſe.
Aut etiam colores omneis/tam
certos/ q̄ incertos : in numeris
eſſe. atq; hos ipſos : cum puri
ſynceriq; nō ſunt/quia non ſint
in numeris tales euadere. Vnus
igitur generationis colorū mo-
dus: hic eſt. Secundus: quando
alter per alterū apparet. vt nō-
nunq̄ pictores faciunt/colorem
alterū alteri clariori ſuperlinen-
tes: ſicuti cum facere volunt vt
quippiam in aere aut aqua eſſe
videatur. et vt ſol per ſe/ appa-
ret albus: per caliginē et fumū/
puniceus. Atq; ita multi colo-
res ad eūdem/qui prius dictus
eſt/modum : erunt. nam ratio
quędam ſuperiorum ad inferio-
res: erit. Alij: nulla penitus ra-
tione conſtabunt. ℭ Porro dice
re perinde vt antiqui / colores
eſſe defluuia/& tali de cauſa vi-
deri : abſurdum eſt. nam ipſis
neceſſariū eſt: vt attactu ſentiri
ōnia ſtatuant. Quare continuo
præſtat dicamus : ſenſum fieri
q̄ a ſenſibili medium mouea-
tur/q̄ attactu & defluxibus. ℭ In
illis igitur qui iuxta ſeſe poni ſo
lēt: vt inuiſibilē accipere magni
tudinē/ita inſenſibile tēpus ne-
ceſſe eſt. vt motiorum acceſſio-
nes/nos fugiāt: & qa ipſi ſimul
apparēt/ vnus eſſe videātur. At
in hiſce: nulla eſt neceſſitas. ſed
color ille qui in ſuperficie extat:
cū ſit immobilis / & moueatur
ab eo qui ſubſternitur / motio-
nē pariet diſſimilē. Quocirca &
diuerſus apparebit: & nō albus
aut niger. Atq; iſto pacto nihil
obſtat: quin color quidā cōmu-
nis appareat iis qui procul ab-
ſunt. Quare ſi fieri nequeat vt
vlla magnitudo ſit inuiſibilis/
ſed omnis ex quodā ſpacio viſi
bilis habeatur: quęnam erit hęc
colorum miſtio ? q̄ enim nulla
magnitudo ſit inuiſibilis : poſt
hæc conſyderabimus. Q̄ ſi cor-
porum miſtio aliqua ſit: non ſo
lū perinde ſit vt quidam putāt/

Tral. ve. ex græ. recog.

cos autem tales: propter cauſam propter
quā quidē & ſymphoniæ paucæ. qui au-
tem no in numeris: alios colores. Vel etiā
omnes colores in numeris eſſe: hos quidē
ordinatos/hos autem inordinatos. et hos
ipſos: quando nō puri ſunt/ quia nō ſunt
in numeris tales fieri. Vnus igitur mo-
dus generationis colorum / hic eſt: vnus
autē/ apparere per inuicem. quēadmodū
pictores faciunt: alterum colorem/ ſuper
alterum manifeſtiorē ſuperponētes. quē-
admodum quādo in aqua vel aere volunt
aliquid facere apparere. & quēadmodum
ſol ſecundum ſe quidē/ albus videtur: per
caliginem vero & fumū/ puniceus. Mul-
ti autem & ſic erunt colores: eodē modo
prius dicto. proportio enī erit vtiq; quæ-
dam: eorū qui in ſuperficie/ ad eos qui in
profundo. Quidā autē: & ōnino nō ſunt
in proportione. ℭ Dicere autē ſicut anti- 16
qui/ defluxionem eſſe colorem / & videri
propter talem cauſā: incōgruum. omniū
enim per tactum neceſſe ipſis facere ſen-
ſū. Quare mox melius eſt dicere/ eo q̄ mo
uetur intermediū ſenſus a ſenſibili/ fieri
ſenſū: q̄ tactu & defluxionibus. ℭ In ſe- 17
cus inuicē igitur poſitis: neceſſe eſt ſicut et
magnitudinē accipere inuiſibilē/ ita & tē-
pus inſēſibile. vt lateāt motus pueniētes:
et vnus putetur eſſe/propterea q̄ ſimul ap
parēt. Hic autē: nulla neceſſitas. ſed q̄ in
ſupficie color imobilis exiſtēs & motus a
ſuppoſito: nō ſimilē faciet motū. Quapro
pter alius apparebit: & nec albus nec ni-
ger. Quare ſi nō contingit vllā magni-
tudinē eſſe inuiſibilē/ſed quālibet ab ali-
qua diſtantia viſibilē: & hæc quænā vtiq;
erit colorū cōmiſtio? Et illo autem modo
nihil obſtat: quin appareat quidā color
cōmunis eis qui a longe. Q̄ enim non eſt
vlla magnitudo inuiſibilis: in iis quæ po
ſterius/ conſyderandum eſt. Si autem eſt
commiſtio corporum : non ſolum ſecun-
dū hunc modum ſecundum quem putant

3
4

Tral.ve.ex græ.recog

quidã ſecus inuicem poſitis minimis/immanifeſtis autem nobis per ſenſum/ ſed totaliter omnino/ſicut in eis quæ de cõmiſtione/dictum eſt vniuerſaliter de omnibus. Illo enim modo miſcẽtur hæc ſolũ:quęcũq; cõtingit diuidere ad minima/ quemadmodũ homines/equos/aut ſemina. hominum enim/homo minimum eſt: equorũ vero/equus. Quare horum ſecus inuicem poſitione: multitudo cõmiſta eſt ſimul vtrorumq;. hominem vero vnum: vni equo nõ dicimus commiſceri. Quæcunq; vero non diuidũtur ad minimum: horũ non cõtingit cõmiſtionem fieri ſecundũ hunc modũ/ſed eo ꝙ cõmiſceãtur omnino/quæ quidẽ & maxime cõmiſceri nata ſunt. Quomodo autẽ hoc fieri poſſibile eſt: in eis quę de miſtione/ dictum eſt
18 prius. ¶ Simul autẽ quæ neceſſitas ſit/cõmiſtis illis & colores miſceri: manifeſtum eſt. & hanc cauſam eſſe principalem/ cur multi ſunt colores: ſed non ſupernatationem/nec ſecus inuicẽ poſitionẽ. nõ enim delonge quidẽ/ deprope autem nõ/videtur vnus cõmiſtorũ color: ſed vndecunq;. Multi autẽ erunt colores: quoniã multis cõtingit proportionibus cõmiſceri ſibi inuicẽ cõmiſta. et hi quidẽ in numeris: hi autẽ ſecũdũ abũdantiã ſolũ. & alia eodẽ modo: quo qdẽ in ſecus inuicẽ poſitis coloribus/aut ſupernatãtibus contingit dicere. Et de cõmiſtis qdẽ: & in alijs determinatũ eſt. Qua vero de cauſa ſpecies colorũ terminatę & nõ iſinitę/& ſaporũ/& ſonorũ: poſterius cõſyderãdũ. Quid igitur ſit color/et qua de cauſa multi colores: dictũ eſt. De ſono autem & voce: prius in ijs quæ de anima/ dictum eſt.

CAP. IIII.

19 DE odore vero & ſapore: nũc dicendũ. fere enĩ eadem eſt paſſio. nõ in eiſdẽ autẽ eſt: vtrũq; eorũ. Manifeſtius autẽ eſt nobis ſaporũ genus: ꝙ odo-

Vatablus

videlicet minimis / ſed nobis ꝑ ſenſũ incognitis/ iuxta ſeſe poſitis/ſed prorſus omnino confuſis/quemadmodũ in de miſtione commentario vniuerſim de õnibus diximus. Illo eni modo ea ſolũ miſcẽtur : quæ in minima diſtribui poſſunt/ vt homines/equi/ ſemina. quãdoquidẽ hominum: homo/minimũ eſt. equorum: equus. Quare horum iuxtapoſitione : compoſitorum multitudo miſta eſt. vnum autẽ hominẽ vni equo miſtum eſſe: nequaq̃ dicimus. At quæcũq; in minima diuidi nequeunt/ quæ ipſa profecto vt miſceãtur aptiſſima ſũt: fieri nõ poteſt vt eorũ miſtio ad hũc fiat modũ / ſed fit quia prorſus miſceãtur. qd qua via ac ratione fieri queat: dictũ eſt ãtea/ vbi de miſtione agebamus. ¶ Cæterũ qua neceſſitate eueniat vt cũ miſcẽtur illa/ colores quoq; miſceãtur/ atq; hanc eſſe principẽ cauſã cur colores multi ſint/ & nõ ſuperpoſitionẽ aut iuxtapoſitionẽ: ꝑſpicuũ eſt. nõ eni e lõginquo qdẽ/ nõ autẽ e propiquo/ miſtorũ color vnus apparet: ſed vndelibet. At cõplures ideo colores erũt: ꝙ q̃ inter ſeſe miſcẽtur/ea multis miſceri rationibus contingit. Atq; alij in numeris: alij in exuperatione ſolum. & cætera ad eum ipſum modũ: quẽ in iuxtapoſitis ſuperpoſitiſve coloribus/ dicere cõtingit. Ac de huſce qdẽ q̃ miſceãtur: alibi quoq; determinatũ fuit. Quã autẽ ob cauſam colorũ ſpecies/item ſaporũ ſonorũq;/finitæ ſint/& nõ infinitę: poſtea docebimus. Quid igitur ſit color/ & quãobrẽ colores ſint multi: explicatum iam eſt. De ſono autẽ & voce: tractauimus prius in libris de anima.

CAP. IIII.

DE odore vero & ſapore: nũc agendũ. nam eadem ferme affectio eſt: ſed nõ in eiſdẽ vterq; exiſtit. Porro ſaporũ genus q̃ odo-

rũ:nobis euidẽtius eſt. Cuius cau
ſa eſt:nos habere olfactũ cęterorũ
animaliũ olfactu inferiorẽ/& om‑
niũ ſenſuũ qui in nobis ipſis ſũt/
ſtupidiſſimũ.tactum vero:ſuperio
rem/& omniũ exactiſſimum. gu‑
ſtatum autẽ:tactum quendã eſſe.
Igitur aqua:ſuapte natura inſipi‑
da eſt. Neceſſe autẽ eſt:aut aquã
in ſe oia saporũ genera ob exigui
tatẽ inſenſibilia / vti Empedocles
aſſerit/cõtinere.aut in aqua talem
materiã ineſſe/ quæ quaſi ſemina
gignẽdis ſaporũ generibus ſuppe
ditet:& omnia ex ea generari/ſed
alia ex alia parte.aut ſi aqua nullã
ſubeat differentiã:cauſam agentẽ
ſoli & calori tribuere. ℂ Cæterũ ex
hiſce illud eſſe falſũ qđ Empedo‑
cles affirmat:perq̃ facile depręhẽ
datur. Nã ſapores calore imutari
videmus/ſi fructus ex arbore de‑
cerpti/ſoli exponãtur aut igni:vt
intelligatur eoſdẽ nõ ꝙ ab aqua
quippiã cõtrahãt/ſed ꝙ i ipſis fru
ctibus in alios vertãtur/tales effi‑
ci.itẽ quoties cauſa tẽporis diluta
pars exhalatur:ex dulcibus auſte‑
ros/& amaros/ & õnimodos fieri.
necnõ vbi decoquũtur:in oia pro
pe dixerim ſaporũ genera trãſmu
tari. ℂ Conſimiliter & illud/aquã
eſſe materiã q̃ gignẽdis ſaporibus
ſemina pręſtet:de numero eorum
eſt quę fieri nequeũt. videmus eni
ex eadẽ re/ceu ex eodẽ cibo:ſapo‑
res diuerſos fieri.Reliquũ itaqꝫ eſt/
ſapores ideo permutari / ꝙ aqua
quippiã patiatur. ℂ Sed ꝙ aqua
nõ vi ſola caloris facultatẽ eã im‑
bibat/ quã ſaporẽ vocamus: hinc
patere poteſt.Nam cũ aqua liqui‑
dorũ omniũ tenuiſſima ſit/atqꝫ ip
ſum etiã oleũ tenuitate ſuperet/q̃q̃
oleũ plus quã aqua diſtẽdi poteſt/
ꝙ oleũ lentũ viſcoſumqꝫ ſit/ aqua
vero remittẽs & fragilis (Qua ra‑
tione etiã fit: vt ægrius aqua ma‑
nu q̃ oleũ cõtineri ſoleat) & ea ip‑
ſa ſola/dũ calefit/ minime craſſe‑
ſcere videatur:certũ eſt ſapores al
terã quãdã cauſã habituros eſſe ꝙ
oẽs craſſiuſculi exiſtãt/cũ qua calo
ri cauſę nũcupatio cois habeatur.

ris. Huius autem cauſa: quoniam peſ‑
ſimum habemus aliorum animalium
odoratum/& ipſorum ſenſuum qui in
nobis. tactum vero: certiſſimum alio‑
rum animaliũ.guſtus vero: tactus qui‑
dam eſt. Aquæ igitur natura: vult ſine
ſapore eſſe. Neceſſe autem eſt: vel in ſe
ipſa aquam habere genera ſaporũ in‑
ſenſibilia propter paruitatẽ ſecundum
quod Empedocles dicit.vel materiam Empedocles
talem ineſſe veluti omniſeminariũ ſa‑
porum: & omnia quidẽ ex aqua fieri/
alia autem ex alia parte. vel nullã ha‑
bente differẽtiam aqua: facientem cau‑
ſam eſſe acſi calidũ et ſolem dicat quis.
ℂ Horum autem: ſicut Empedocles di 20
cit/multũ apertum mendacium. Vide‑
mus enim permutari per calorem ſa‑
pores/ablatis fructibus ad ſolẽ/& igni‑
tis:tanq̃ nõ eo ꝙ ab aqua trahãt/ſapo‑
res tales factos/ſed in ipſo fructu tranſ
mutatos.& reſudãtes propter tempus:
auſteros e dulcibus/& amaros/& om‑
nimodos fieri. & decoctos: in omnia
ſaporum genera / vt ita dicam/ tranſ‑
mutari. ℂ Similiter autem & omni‑ 21
ſeminarij materiam eſſe aquam: im‑
poſſibile. ex eodem enim videmus ſi‑
cut ex eſca: factos alios ſapores. Re‑
ſtat igitur: eo ꝙ patitur aliquid aqua/
tranſmutari. ℂ Quod igitur non a ca‑ 22
lidi ſolum virtute accipit hanc virtu‑
tem/quam dicimus ſaporem: manife‑
ſtum eſt.ſubtiliſſimum enim omnium
humorum / aqua eſt: & ipſo oleo. ſed
protenditur oleum plus quam aqua:
propter viſcoſitatem. aqua autem: fra
gilis eſt. Quare & grauius eſt/ ſer‑
uare aquam in manu: quam oleum.
Quoniã autem calefacta aqua nõ ap‑
paret ingroſſata ipſa ſola:manifeſtum
eſt quod alia quædam vtiqꝫ erit cau‑
ſa (ſapores enim omnes: groſſitudinẽ
habent magis) calidũ autẽ/ cõcauſale‑

Tral.ve.ex græ.recog.

23 ¶ Apparent autem ſapores quicunq;
quidem in fructibus: hi exiſtentes &
in terra. Quare multi antiquorũ Phy-
ſiologorum: dicunt talem eſſe aquam/
per qualemcunq; terram tranſeat. Et
hoc: manifeſtum eſt in ſalſis aquis ma
xime. ſal enim: quædam terræ ſpecies
eſt. Q uare quæ per cinerem colantur/
amarum exiſtentem: amarum faciunt
ſaporem. Sunt quoq; fontes multi: hi
quidem amari/ illi vero acuti / alij au-
tem omnimodos habentes ſapores ali
os. Rationabiliter itaque in naſcenti-
bus: fit ſaporum genus maxime. pati
enim natum eſt humidum / quemad-
modum & alia: a contrario. contra-
rium autem ſiccum. Q uare & ab igne
patitur quid. ſicca enim: ignis natura.
Sed proprium ignis/ calidum eſt: ter-
ræ vero/ ſiccum. ſicut dictum eſt: in
iis quæ de elemẽtis. Qua igitur ignis/
& qua terra: nihil natum eſt agere
vel pati/ nec aliud quicquam. qua au-
tem ineſt contrarietas in eis: hac om-
nia agunt & patiuntur. Q uemadmo-
dum ergo qui lauant in humido colo-
res & ſapores/ talem faciunt habere
aquam: ſic & natura ſiccum & terre-
um/ & per ſiccum & terreum colans/
& mouens per calidum / quale quid
24 humidum facit. ¶ Et hoc/ eſt ſapor:
facta a dicto ſicco paſſio in humido/
guſtus ſecundum potentiam/ alterati-
ua in actum. ducit enim ſenſitiuum
ad hoc/ potentia præexiſtens. nõ enim
ſecundum diſcere/ ſed ſecundum ſpecu
25 lari: eſt ſentire. ¶ Q; autẽ non omnis
ſicci ſed nutritiui / ſapores aut paſſio
ſũt aut priuatio: oportet ſumere hinc.
q; nec ſiccũ abſq; humido: nec humi-
dũ abſq; ſicco. eſca enim ipſis anima-
libus nullum eorum eſt: ſed commi-
ſtum. neque ipſis plantis: ſed miſtum.
Et ſunt oblati cibi animalibus tangi-

Vatablus

¶ Porro quotquot ſapores in fru-
ctibus ſũt: iidẽ in ipſa quoq; terra
ineſſe videntur. Q uapropter & plu
rimi veterũ naturæ interpretũ/ di-
xere: talẽ eſſe aquã/ qualis eſt terra
per quã meat. Idq;: in aquis ſalſis
maxime ſpectari poteſt. nã ſal: ſpe
cies quędã terræ exiſtit. Q uocirca
quæ per cinerem qui amarus eſt/
tranſmittuntur/ ſaporem ingerũt
amarum: & quæ per alia / alium.
Necnon e fontibus: quidam ſunt
amari / nonnulli acidi/ alij varijs
alijs ſaporibus præditi. Quapro-
pter rationi conſonum eſt: vt ſa-
porum genus in plãtis pręcipue
gignatur. nam humidum/ perin-
de vt cætera: pati a ſuo contrario
natũ eſt. ſiccum autẽ: ei contrariũ
eſt. Vnde fit: vt etiã ab igni quip
piam patiatur. ſiquidem ignis:
natura ſiccus eſt. Q uãquã calidũ
igni peculiare eſt: ſiccum terræ/
vti in cõmentatione de elemẽtis
diximus. Nihil itaque quatenus
ignis ſit/ aut aqua/ aut quippiam
aliud: agere aut pati natũ eſt. ſed
õnia/ quatenus contrarietatẽ ſub-
eunt: eatenus agũt patiũturq;. Vt
igitur q colores ſuccoſve in aqua
eluũt/ talẽ reddere aquã aſſolẽt: ſic
ipſa quoq; natura cũ in humore
partẽ ſiccã terrenãq; diluit/ aut per
eandẽ humorẽ percolat/ & calore
incoqt/ humori qualitatẽ quãpiã
inſerit. ¶ Quę nõ niſi ſapor eſt: id
eſt/ affectio q̃ a prædicto ſicco in
humore genita/ guſtatũ qui in po
teſtate ſit/ ad actũ demutat. nam
ſentiendi vim/ quæ prius poteſta-
te erat: eodem perducit. cum ſen-
ſio: non diſciplinæ/ ſed contẽpla-
tioni/ reſpondeat. ¶ Cæterum ſa-
pores non cuiuſuis ſicci / ſed eius
quod alere poſſit/ aut affectiones
eſſe aut priuationes: hinc ſumen-
dum. quod nec ſiccum ſine humi-
do ſit: nec contra/ humidum ſine
ſicco. neutrum enim horum: ani-
mantibus aut plantis ipſis cibus
eſſe poteſt/ ſed quod ex vtriuſque
miſtura conſurgit. Q uinetiam in
genere cibi quem animalia inge-
runt: quę e ſenſilibus tactilia ſunt/

ea incrementũ faciunt atq; decre-
mentum. Etenim id quod ingeri-
tur: horum cauſa eſt/quatenus ca
lidum eſt aut frigidum. nam calor
& frigus: auctionem efficiunt atq;
decretionem. Alit autẽ: quatenus
guſtabile eſt. omnia nãq; : dulci
aluntur/ vel ſimplici/ vel commi-
ſto. Sed de hiſce in libris de gene-
ratione definiendũ eſt: nũc tamẽ
quantum neceſſe ſit/ea tangamus
oportet. Nam calor : vt auget/ita
etiam alimentũ præparat. atq; qđ
leue eſt / attrahit: qđ vero ſalſum
amarumq;/ratione põderis relin-
quit. Quod itaq; exterior calor in
extraneis corporibus efficit : hoc
idem interior in animantiũ plan-
tarumq; natura efficere ſolet. Vn-
de fit: vt ea dulci ſapore alantur.
Cęteri tamẽ ſapores: pinde vt ſal
ſus & acutus/ pro cõdimẽto cibis
admiſceri ſolent. at iſti: vt retra-
hãt. qa qđ dulce eſt & innatat: ni-
miũ alit. ℂ Porro queãdmodũ co
lores ex albo & nigro commiſtis
proueniunt: ſic & ſapores permi-
ſtione dulcis & amari exultant.
Quin & ſecũdum proportionem/
ꝙ plus minuſve adſit/ſinguli pro
ducũtur: ſiue ſecundum numeros
quoſdam miſtionis & motus/ſiue
etiam indefinite. Q ui vero volu-
ptatem important demiſti: hi ſoli
in numeris ſunt. Pinguis igitur ſa
por: ſpecies dulcis eſt. ſalſus vero
& amarus: idem fere ſũt. acris/au-
ſterus/acerbus/& acidus: interme
dij. Quãdoquidẽ ſaporum & co-
lorum ſpecies: fere numero pares
ſunt. nam vtrorumq; ſpecies / ſe-
ptem habẽtur: ſi quis/vti conſen-
taneũ eſt/fuſcum colorem non ali
um q̃ nigrum poſuerit . Reliquũ
enim eſt: vt flauus color ad albũ/
ſicuti ſapor dulcis ad pinguem/
pertineat. Puniceus vero/ purpu-
reus/ viridis/ & cæruleus: album
& nigrum interiacent. cæteri: ex
horum miſtura gignuntur . Item
quemadmodum nigrum/albi in
diaphane id eſt tranſlucido corpo
re priuatio eſt: ita ſalſum & ama-
rum/dulcis in humore qui alere

bilia quidem ſenſibilium: augmentum
faciẽtia & decremẽtum. Horum enim
cauſa: ſecundum ꝙ calidum aut frigi-
dum/oblatum. hæc enim: faciũt & au-
gmentũ & decremẽtum. Nutrit autẽ:
ſecũdum ꝙ guſtabile/oblatum. omnia
enim: nutriuntur dulci/vel ſimpliciter/
vel cõmiſto. Oportet igitur de his de-
terminare in ijs quæ de generatione:
nunc autem quantum neceſſe/tangere
ipſa. Calidũ enim: augmẽtat/ & ſtruit
nutrimentum . & leue quidẽ/attrahit:
amarum autem & ſalſum / relinquit
propter grauedinem. Quod itaq; facit
in exterioribus corporibus exterior ca
lor: hoc qui in natura animaliũ & plã-
tarum. Quapropter: nutriuntur dulci.
Cõmiſcentur autem alij ſapores ad ci-
bum/ eodem modo ſalſo & acuto : pro
condimento. hæc autem : propterea ꝙ
contratrahunt . eo ꝙ nimis nutritiuũ
ſit: dulce & ſupernatatiuum. ℂ Quem- 26
admodum autem colores ex albi & ni
gri commiſtione ſunt : ita & ſapores ex
dulci & amaro. Et ſecundum propor-
tionem etiam/ eo ꝙ magis vel minus/
vnuſquiſq; eſt : ſiue ſecũdum numeros
quoſdam commiſtionis & motus/ſiue
& indeterminate. Q ui autẽ delectatio
nem faciunt commiſti : hi in numeris
ſolum. Pinguis ergo ſapor: ipſius dul-
cis eſt. amarũ vero & ſalſum: fere idem
ſunt. acris vero & auſterus & acerbus
& acutus: in medio. Fere eni æquales:
ſaporum ſpecies & colorum ſunt. ſeptẽ
enim/amborum ſpecies: ſi quis ponat/
ſicut rationabile eſt / liuidum nigrum
quid eſſe. Relinquitur enim/flauũ qui-
dẽ/albi eſſe: queãdmodũ & pingue/eſt
dulcis. Puniceũ vero et alurgũ et viride
& cyaneum: in medio albi & nigri. alij
vero: miſti ex his. Et queãdmodũ ni-
grum priuatio eſt albi in perſpicuo: ita
amarũ et ſalſum/dulcis in nutrimẽtali

Tral. ve. ex græ. recog.

humido. Q uare & cinis combuſtorũ: amarus / omnium . exhalatum enim

Democritus

27 eſt ex ipſis: potabile. ℂ Democritus autem & plurimi Phyſiologorũ quicunque dicunt de ſenſibus: incongruiſſimum quid faciunt. omnia enim ſenſibilia: tangibilia faciunt. Et tamen ſi hoc taliter ſe habet: manifeſtum eſt ꝙ & aliorum ſenſuum vnuſquiſq; tactus quidam eſt. hoc autem ꝙ ſit impoſſi-

28 bile: nõ difficile eſt diſcernere. ℂ Amplius autem: communibus ſenſuum omnium / vtuntur quaſi proprijs. magnitudo enim & figura / & aſperum & læue / amplius autem acutum & obtuſum quod in tumoribus: communia ſunt ſenſuum. & ſi non omnium: ſed viſus & tactus. Q uare & de his decipiuntur: de proprijs autẽ non decipiũtur / velut viſus de colore / et auditus de

Democritus

29 ſonis. ℂ Quidam autẽ / propria ad iſta reducũt: quẽadmodum Democritus. Nam albũ quidẽ & nigrũ: hoc quidẽ aſperũ dicit eſſe / hoc vero lęue. ad figuras autẽ: reducit ſapores. Quãuis: aut nullius / aut magis viſus eſt cõmunia cognoſcere. Si ergo guſtus magis: minima igitur certiſſimi ſenſus eſt diſcernere circa vnũquodq; genus. quare oportebat guſtũ: & alia cõmunia ſentire maxime / & figurarũ eſſe diſcernẽtiſſimũ. Amplius ſenſibilia quidem omnia: habẽt cõtrarietatem. velut in colore / nigro album: in ſaporibus / dulci amarũ. Figura autem: figuræ nõ putatur eſſe contraria. cui enim polygoniarũ: circũferibilis cõtraria eſt? Amplius & figuris exiſtentibus infinitis: neceſſe & ſapores eſſe infinitos. quare enim hic quidem faciet ſenſum: hic vero nõ faciet? De ſapore igitur & guſtabili: dictũ eſt. alię nãq; paſſiones ſaporũ: propriam habent conſyderationẽ in Phyſiologia de plantis.

CAP. V.

Vatablus

poſſit. Vnde fit: vt etiam cinis deuſtorũ omniũ / amarus ſentiatur. vtpote a quibus id quod potui idoneum erat: exactum ſit. ℂ At Democritus / & e naturę interpretibus q de ſenſu diſſeruere plurimi: abſurdiſſimũ quippiã cõmittunt. nam ſenſilia omnia: tactilia faciunt. Quãq̃ ſi hoc ita ſit: certũ eſt omneis alios ſenſus tactum quẽdam eſſe. quod fieri non poſſe: nequaq̃ difficile eſt internoſcere. ℂ Præterea ſenſilibus hiſce quæ ſenſibus omnibus cõmunia ſunt: tãq̃ proprijs vtũtur. etenim magnitudo & figura / & aſperitas & læuor / & acuties & obtuſitas q̃ moli competit: ſenſibus cõmunia ſunt. q; ſi nõ omnibus: ſaltẽ tamen viſui & tactui. Quapropter & circa hæc: falluntur. circa propria vero / ceu viſus circa colores / & auditus circa ſonos: nequaq̃ errare ſolent. ℂ Sunt etiã qui propria redigunt ad iſta: ſicuti Democritus. Is eni / cãdorẽ quidẽ lęuitatẽ / & nigrorẽ ſcabritiẽ eſſe affirmat: ſapores autẽ figuris tribuit. Atqui cognoſcere cõmunia: aut ad nullũ ſenſum / aut ad viſum potius ſpectat. Si ergo ad guſtum potius ſpectaret: cũ exactiſſimi ſenſus ſit in ſingulis generibus tenuiſſima quæq; diſcernere / oporteret ſane guſtum cum cætera cõmunia maxime ſentire / tum figurarum arbitrum eſſe perſpicaciſſimũ. Adhæc ſenſilia omnia: contrarietatem ſortita ſunt. nã in coloribus / albus nigro cõtrarius eſt: in ſaporibus / dulcis amaro. Figura vero: figurę nõ videtur eſſe contraria. cui enim e multangulis: rotunda contraria eſt? Præterea cum figuræ ſint innumeræ: ſapores quoq; innumeros eſſe neceſſe eſt. quod eſt impoſſibile. cur enim e ſaporibus: quidam ſentiretur / quidam minime? Ac de ſapore quidem & guſtabili: diximus. cæteræ namq; ſaporum affectiones: in commentatione de plantis / propriam nacta ſunt conſyderationem.

CAP. V.

Vatablus

EOdem modo & circa odores intelligamus oportet. Quod enim ſiccitas in humido facit: hoc in alio genere itidē facit/ in aere inq̄ & aqua. de quibus: nunc pellucidum communi ratione dicitur. olfactile tamen eſt: non quatenus pellucet/ ſed quatenus ſapidæ ſiccitatis diluendæ ac diffundendę vim ſortitur. Nā nō in aere modo: ſed etiā in aqua olfactio fit. Id autem: tam in piſcibus/q̄ in teſtaceo animaliū genere/palam eſt. nam piſces olfacere videntur: quāuis nec aer in aqua ſit (nā ſimul ac aer in aqua gignitur: emergere aſſolet) nec ipſi reſpirent. Si quis igitur vtraq̧/ aerem ſcilicet & aquam / humida poſuerit: ſaporoſæ profecto ſiccitatis natura in humido exiſtens/ odor erit. & quod tale fuerit: olfactile. ℭQꝫ autem affectio ipſa a re ſapida pendeat: per ea quæ odorem habent/& quæ odoris expertia ſunt/ patere poteſt. Ipſa eteni elementa/ceu ignis/aer/aqua/terra: inodora ſunt/propterea ꝙ ſua tam ſicca q̄ humida ſapore carēt/ niſi miſturam recipiant. Qua etiā de cauſa: mare odorē habet. iam enim: ſaporis & ſiccedinis quippiam imbibit. Et ſal: nitro odoratior eſt. id quod oleo quod e ſale exprimi cōſueuit: declaratur. nitrū vero: terroſius. Lapides quoq;: inodori ſunt/qa inſipidi. Ligna cōtra: odora/quia ſaporē continent. at inter hæc: quæ aquoſa ſunt/ ea minus odorata ſunt. Item e genere metallico: aurum inolidum eſt. nullum enim ſaporē obtinet. Aes autem & ferrum: olida. at vbi humor per vſtionem abſumptus eſt: recrementa omniū (Gręci ſcorias vocant) inodoratiora redduntur. Argentum vero & ſtannum: his quidem magis odora ſunt / illis vero minus. aquoſa enim ſunt. ℭ Cæterū nōnulli: fumidā exhalationem quę terræ & aeri cōmunis eſt/odorē eſſe putant. atq; hi oēs: de odore in hanc eunt ſententiā.

Tral.ve.ex græ.recog.

EOdē vero modo opor- 30
tet intelligere: & circa
odores. Quod enim fa-
cit in humido ſiccū: hoc
facit in genere alio/ in
aere & in aqua/ ſimili-
ter. commune autem de his: nunc qui-
dem dicimus perſpicuū. eſt autem odo
rabile/non ſecundum ꝙ perſpicuum/
ſed ſecūdum ꝙ lauatiuum vel munda-
tiuum enchymæ ſiccitatis. Non enim
ſolum in aere/ſed & in aqua: odoratio
eſt. Manifeſtum autem: in piſcibus/&
oſtracodermis. vidētur enim odorari:
nec aere exiſtente in aqua (ſupernatat
enim aer: cum inſuerit) nec ipſi reſpi-
rāt. Si quis ergo ponat aquam & aerē
vtraq̧ humida: erit vtiq̧ quæ in humi
do enchymi ſicci natura/odor. & odo-
rabile: tale. ℭQꝫ vero ab enchymo eſt 31
paſſio: manifeſtum eſt per habentia &
non habētia odorem. Elemēta enim:
inodorabilia / velut ignis/ aer/ terra/
aqua / quia ſicca & humida eorum
achyma ſunt / niſi quid commiſtum
faciant. Propter quod: & mare habet
odorem. habet enim ſaporem & ſicci-
tatem. Et ſal: magis nitro odorabile
eſt. manifeſtat autem: quod ab eo ef-
fluit oleum. nitrum autem: terræ eſt
magis. Amplius lapis: inodorabilis.
achymus enim. Ligna autem: odora-
bilia. enchyma enim. & horum: aquo-
ſa/minus. Amplius in eis quæ metal-
lantur: aurum/inodorabile. achymū
enim. Aes autem et ferrum: odorabi-
lia. quando vero exuſtum eſt humi-
dum: inodorabiles ſcoriæ fiunt om-
nium. Argentum vero & ſtannū: his
quidem magis odorabilia/his vero mi
nus. aquoſa enim. ℭVidetur autē qui- 32
buſdā: fumalis euaporatio eſſe odor/
communis exiſtens terræ & aeri. &
omnes: feruntur ad hoc/ de odore.

Cap. 5

Tral. ve. ex græ. recog.

Heraclitus

Quare & Heraclitus ſic dixit: ꝙ ſi om
nia entia fumus fiãt/nares vtiqꝫ diſcer
nent. Ad odorẽ autẽ omnes inferũtur:
hi quidẽ tanq̃ euaporationem/hi vero
tanq̃ exhalationẽ/ hi autẽ vtraqꝫ hæc.
Eſt autẽ vapor qdẽ: humiditas quędã.
Fumalis vero exhalatio: ſicut dictum
eſt/cõmunis eſt aeri & terræ. Et cõſti-
tuitur ex illa quidẽ/aqua: ex hac vero/
terræ quædã ſpecies. Sed neutrũ horũ
videtur. Vapor enĩ/ aquæ eſt: fumalis
vero euaporatio/nõ poteſt in aqua fie
ri. odorãtur autẽ & quę in aqua: ſicut
dictum eſt prius. Amplius: exhalatio
ſimiliter dicitur defluxionibus. ſi igi-
33 tur nec illa bene: nec iſta bene. ¶ Qꝫ
ergo cõtingit recipere humidũ & illud
qđ in ſpiritu & illud qđ in aqua/& pa
ti aliquid ab enchyma ſiccitate: nõ im-
manifeſtũ. etenim aer: humidus natu-
34 ra eſt. ¶ Adhuc autẽ ſi ſimiliter in hu
midis faciat et in aere/velut lauatũ ſic-
cũ: manifeſtũ eſt ꝙ oportet proportio-
nales eſſe odores ſaporibus. At vero:
hoc ĩ qbuſdã accidit. Etenĩ acres et dul
ces ſũt odores: et auſteri et acerbi et pin
gues. Et amaris: proportionales dicat
vtiqꝫ qs putridos. Quare queadmodũ
illi difficilis potationis: putrida dyſa-
napneuſta ſunt. Manifeſtũ eſt ergo: ꝙ
qđ in aqua ſapor/hoc ĩ aere et in aqua
odor. Et propter hoc frigus et coagula
tio: & ſapores hebetãt/& odores exter
minãt. calidũ enim qđ mouet & gene-
rat: extermĩnat infrigidatio et coagula
35 tio. ¶ Species autẽ odorabilis: duę ſũt.
nõ ei ſicut qdã dicũt/nõ ſũt ſpecies odo
rabilis: ſed ſũt. determinãdũ autẽ: quõ
ſũt/et quõ nõ ſunt. Hoc enĩ eſt ſecũdũ
ſapores ordinatũ/ipſorum: ſicut dictũ
eſt. & delectabile & triſte habẽt ſecũ-
dũ accidẽs. quoniã enĩ nutritiui paſſio
ſũt: appetẽtibus qdẽ delectabiles odo
res eorũ ſunt/plenis autẽ & nihil egẽ-

Δυσανάπνευστα

Vatablus

Et ob id Heraclitus hoc dixiſſe videtur: ꝙ ſi omnia quæ ſunt/euaderent in fumum/ nares ea dinoſcerent. Ad odorem autem vniuerſi accedunt: dicentes eum eſſe/ alij vaporem/ alij exhalationem/ alij vtrũqꝫ. Eſt autẽ vapor: humiditas quędam. Fumida vero exhalatio: vti iam diximus: communis aeri & terræ eſt. Et ex illo quidem / fit aqua: ex hac vero / ſpecies quædam terræ. At neutrum horum: odor eſſe videtur. Nam vapor/ad aquam pertinet: fumida exhalatio/in aqua fieri nequit. odorãtur autẽ & quę ſunt in aqua: vti dictũ iã eſt. Pręterea: exhalatio perinde dicitur / atqꝫ defluxio. ſi ergo iſta non probe dicitur odor: nec illa. ¶ Qꝫ igitur humor tum aeris (nã & aer: ſuapte natura humectus eſt) tum aquæ recipere ac pati quippiã a ſapida ſiccitate poſſit: haud obſcurum eſt. ¶ Præterea ſi diluta quaſi ſiccitas perinde in humidis agat atqꝫ in aere: palam eſt oportere odores ſaporibus eſſe proportionales. Immo vero: iam hoc in quibuſdã accidit. Nã odores: & acres ſunt/& dulces/ & auſteri/ & acerbi/ & pingues. Quin & putidos: amaris ſaporibus analogos dicas. Quocirca queadmodum ſapores amari ęgre degluti-untur: ita odores putidi non ſine faſtidio hauri naribus aſſolẽt. Clarum itaqꝫ eſt: quod ſapor in aqua eſt/ id odorem in aere & aqua eſſe. Ob idque frigus & cõcretio: vt ſapores hebetant / ita odores abolẽt. quippe quæ: calorẽ illum deleant/ qui mouendi vim obtinet/ atqꝫ creãdi. ¶ Porro olfactilis duæ ſunt ſpecies. non enim non ſunt/ vt quidam aiunt: ſed ſunt. determinandum autem eſt: quomodo ſunt/& quomodo non ſunt. Nam odorum: alij ſaporibus reſpondent/vt diximus/ & per accidens cum oblectatione aut faſtidio ſentiuntur. nã quia ſapores ſunt affectiones partis altricis: eorũ odores eſurientibus ſuaues occurrũt/ repletis vero & nihil deſyderan-

Vatablus

tibus non ſuaues. quo tempore:
ne cibus quidem ille qui odoribus
differtus eſt/ſuauis habetur. Qua-
re iſti quidem/vt diximus: ex acci
denti cōmotionem voluptatis aut
doloris afferūt. vnde fit: vt omni-
bus cōmunes animalibus ſint. Alij
per ſe voluptifici ſunt: nēpe qui e
floribus ſpirātur. nihilo enim ma-
gis minuſve ad edendum prouo-
cant: nec quicq̄ ad cibi cupiditatē
excitandā conferunt. Quin potius
obſunt. nam illud verum eſt: quod
ait Stratis/Euripidem taxans.
» Ne admiſceas vnguētum/vbi len-
» tem coquis. At qui nunc tales
facultates potionibus demiſcent:
ij cōſuetudine voluptatem ipſam
tantiſper vrgent/quoad e duobus
ſēſibus oblectatio quaſi vna & ab
vno proueniens exultet. ❡ Hoc
igitur olfactile: homini peculiare
eſt. illud vero quod ſaporum ge-
neri reſpondet: cæteris quoque
animantibus promiſcuum/vt an-
te retulimus. Atque illud/in ſpe-
cies ſecundum ſapores diuiditur:
ꝙ per accidens delectationem af-
ferat. hoc/minime: q; eius natu-
ra per ſe iucunda ſit aut moleſta.
Cauſa quamobrem talis odor fa-
miliaris ac proprius homini ſit:
a cerebri reſrigeratione petenda
eſt. Nā cum cerebrum ſuapte na-
tura frigidum ſit/ & ſanguis qui
circa ipſum in venulis habetur/
tenuis quidem & purus ſed faci-
le refrigerabilis ſit (qua de cauſa
& cibi diuaporatio: ratione loci re
frigerata / fluxiones morbidas cō-
mittit) hominibus auxilio vt ſani
tatem tueātur talis ſpecies odoris
exiſtit. eius enim: nulla alia q̄ hęc
functio habetur. hanc autē aperte
exercet. Nā cibus tam ſiccus q̄ hu
midus delectabilis exiſtens: plæ-
rūq; morbos excitat. at q prę odo-
re qui per ſe beneoleat delectabilis
eſt: is vtcūq; homines habeāt/ſē-
per prope dixerim vtilis aduenit.
Ob idq; ſenſus eius: per reſpiratio
nē nō ōnibus/ſed hominibus/& e
ſāguineo genere quadrupedibus/
ac ijs quæ vberius aeris naturam

Tral. ve. ex græ. recog.

tibus non delectabiles neq; odores. &
eſca habens odores: non delectabilis
neq; his. Quare iſti quidē/ ſicut dixi-
mus: ſecūdum accidens habēt delecta-
bile et triſte. propter quod: et omnibus
ſunt communes animalibus. Quidam
autem odorum ſecundum ſeipſos de-
lectabiles ſunt: quemadmodum illi qui
florū. nihil enim magis vel minus ad
eſcā inuitāt: nec cōferunt ad deſyderiū
quicq̄. Sed contrariū magis. verū enim
eſt: qđ Euripidē vituperans Stratis di
xit. Quādo lentē decoquis: nō infūdas
myron. Qui autē nūc cōmiſcēt ad pota
tiones/tales virtutes: vim faciūt per vſū
delectationi/donec vtiq; ex duobus ſē-
ſibus fiat delectabile tāq̄ vnū et ab vno.
❡ Hoc igitur odorabile: propriū ho- 36
minis eſt. qui autē ſecundū ſapores or-
dinatus eſt: & aliorū animaliū/ſicut di
ctū eſt prius. Et illorū quidē/quia ſecū-
dum accidēs habēt delectabile: diuidū-
tur ſpecies ſecundū ſapores. iſtius autē/
nō iā: propterea ꝙ natura ipſius eſt ſe-
cundū ſeipſam delectabilis aut triſtis.
Cauſa autem cur proprius ſit hominis
talis odor/eſt: propter frigus qđ circa
cerebrū. Frigido eni natura exiſtēte ce-
rebro/& ſāguine qui circa illud in an-
guſtis venis exiſtit ſubtili & puro/de fa
cili autem infrigidabili (propter qđ &
cibi fumoſitas: infrigidata propter lo-
cū/rheumaticas ęgritudines facit homi
nibus) ad auxiliū ſanitatis facta eſt iſta
ſpecies odoris. nullū enī aliud eſt opus
ipſius: q̄ hoc. hoc autē facit manifeſte.
Cibus enim delectabilis exiſtēs & ſic-
cus et humidus: ſępe morboſus eſt. qui
autē ab odore ſecundū ſeipſū odorife-
ro: quomodocūq; ſe habeāt/vtilis vt ita
dicā ſemper eſt. Et propter hoc: fit per
reſpirationem non omnibus/ſed homi
nibus / & ſanguinem habentium ve-
lut quadrupedibus / & participātibus

Stratis
Euripides
Adagium

Tral.ve.ex græ.recog.

magis naturã aeris. Aſcẽdẽtibus nãq;
odoribus ad cerebrũ propter leuitatẽ
caloris q in ipſis:ſanius habẽtquæ cir-
ca locũ hũc.odoris nãq; virtus : calida
natura eſt. Vtitur autẽ natura: reſpira-
tione ad duo.vt opere quidẽ:ad thora-
cis adiutoriũ.vt p̃ter opus autẽ:ad odo
rẽ.reſpirãte eni:tãq̃ in trãſitu/facit per
nares motũ. Propriũ autẽ hominis na-
turę eſt/talis genus odoris:qa maximũ
et humidiſſimũ cerebrũ habet iter ani-
malia vt ſecũdũ magnitudinẽ. propter
hoc eni:et ſolus(vt ita dicã)ſẽtit anima-
liũ homo & gaudet florũ & taliũ odo-
ribus. cõmenſuratus eni eorũ calor &
motus: ad exceſſũ eius q̃ in loco frigidi
tatis et humiditatis/eſt. Alijs vero quę-
cũq; pulmonẽ habẽt/p reſpirationẽ al-
terius generis odoris ſenſũ dedit natu
ra:vt nõ duo ſẽſoria faciat.ſufficit eni.
quoniã et vt reſpirãtibus quẽadmodũ
hominibus vtrorũq; odorabilium:his
37 alterorũ ſolũ exiſtit ſẽſus. ¶Quæ vero
nõ reſpirãt/q; quidẽ habẽt ſenſũ odora
bilis:manifeſtũ eſt. Eteni piſces & ento
morũ genus omne/ diligẽter ſentiunt
& delonge: propter nutritiuã ſpeciem
odoris/ remota multũ a propria eſca/
quemadmodum apes faciunt ad mel/
& paruarum formicarum genus/quas
σκνίπας vocant quidam ſcnipas. & marinorũ
purpuræ/ & aliorũ multa talium ani-
malium : acute ſentiunt eſcam propter
odorẽ.quo ſentiunt autem:non ſimili-
38 ter manifeſtũ. ¶Quapropter vtiq; du-
bitabit aliquis quo ſentiunt odorem/
ſi ſpirantibus quidem omnibus fit ip-
ſum odorari vnico modo (hoc eni:vi-
detur in reſpirantibus accidere omni-
bus)illorũ autem nullum reſpirat/ſen-
tiunt tamen:niſi aliquis præter quinq;
ſenſus/ alius. Hoc autem:impoſſibile.
odorabilis eni: olfactus. Illa vero hoc
ſentiunt: ſed non eodem forte modo.

Vatablus

participãt/fieri videtur. Cũ enim odores propter leuitatem caloris qui in eis eſt/ ad cerebrum aſcendũt:locus iſte incolumius habere ſolet. quãdo vis odoris: per naturam calida eſt. Natura autem :ſpiratione abutitur ad duo. ex inſtituto:ad opitulandum intraneis partibus pectoris. præter inſtitutũ :ad odores excipiendos. nam ſpirante homine: natura quaſi obiter / per nares motum facit. Eiuſmodi vero odoris genus/ naturæ hominis proprium eſt: q; homo inter animãtia maximũ proportione corporis humidiſſimumq; cerebrum habeat. ob id enim & e cũctis animantibus vnus : florum taliumq; rerum odores ſentit & eiſdẽ gaudet. nam calor eorũ ac motio: exuperationi humiditatis & frigiditatis loci illius cõmenſu quodam reſpõdet. Cęteris autẽ pulmone prędițis/ per reſpirationẽ ſenſum alterius generis odoris/natura cõceſſit: vt ne duo ſenſoria faceret. vnũ enim ſufficit. quãdoquidẽ vt homines vtrũq; olfactile reſpirãdo olfaciũt: ita hæc alterũ ſolũ. ¶Quę vero non ſpirãt/ olfactilis ſenſum habere: in aperto eſt. Eteni piſces totumq; inſectorum genus : exacte vel eminus / etiam ſi multum diſtent/cibum ſibi peculiarem ſentiſcunt propter alimentariam ſpeciem odoris/vt mel apes & paruarum formicarum genus quas quidam culices dictos muliones appellant. & e marinis purpuræ / & plęraq; alia id genus animalia: ſuum cibũ propter odorẽ acriter ſentiũt. quo vero ſentiãt: nõ perinde manifeſtũ eſt. ¶Quocirca dubitauerit quiſpiã quo percipiãt odorẽ/ ſi reſpirantia quidem/ vnico ſimpliciq; modo odorentur (id enim in omnibus quæ ſpirant : contingere videtur) ex illis autem nullum reſpiret/ tametſi odorari ſoleant: niſi quidam alius præter illos quinq; ſenſus habeatur. At hoc: fieri nequit. nam ipſius olfactilis : olfactus eſt. Illa vero hoc ſentiũt: ſed forſitan non eodem modo.

Vatablus

ſed reſpirãtibus quidẽ / ſpiritus id qđ inſtar operculi cuiuſdã ſuperpoſitũ eſt: aufert. vnde fit: vt quãdo nõ reſpirãt / nullũ odorẽ ſẽtiãt. non reſpirãtibus autẽ: hoc natura denegauit. Et quidẽ hac in ręperinde atq; in oculis euenit. nam ex animãtibus: quędã palpebras habẽt / quibus nõ apertis cernere nequeũt. quædã / nempe quibus duri ſunt oculi: eiſdẽ carẽt. Quocirca nullo indigent quod eas aperiat: ſed protinus ex quo ſpacio fieri poteſt vt videant / vidẽt. Cõſimiliter & e cęteris animãtibus quodlibet: neq; odorẽ rerũ per ſe grauiter olẽtiũ auerſatur / niſi quid forte occurrat quod illi pernіciẽ afferre poſſit. ab his autẽ: perinde vt homines / exanimatur. & quemadmodum homines halitu prunarũ grauedinem capitis contrahunt / & plærumque ſuffocantur: ita & illa / vi ſulfuris bituminoſarumq; rerum fugitant q male afficiantur / & interdum extingui ſolent. Neque ipſam per ſe graueolentiam perſequitur / quamuis ſtirpes plurimæ grauiter oleant: niſi quid illi ad iritandam gulam cibum ve ſumẽdum conferat. ❡ Videtur autem & ipſe ſenſus olfactus / cum ſenſus numero concludantur impari & numerus impar medium obtineat: eſſe medius inter eos qui tãgendo ſuo munere fungũtur quales ſunt tactus & guſtus / & eos qui intercedente aliquo ſentiũt cuiuſmodi ſunt viſus & auditus. Quapropter & ipſum olfactile: affectio quędã nutritiuorũ eſt. hæc autẽ: in eodem genere ſunt. Quin & audibilis & viſilis. Vnde fit: vt animãtia / tũ in aere / tũ in aqua odorentur. Quare ipſũ olfactile / his vtriſque cõmune quippiã exiſtit: qđ & tãgibili / & audibili atq; perſpicuo ineſt. Quo etiã fit vt nõ abs re per ſimilitudinẽ quandã dicta ſit eſſe: quaſi tinctura quędã et collutio ſiccitatis in humido & fluido. Quomodo igitur olfactilis ſpecies dicere conueniat / & quomodo non conueniat: hactenus dictum ſit.

Tral. ve. ex græ. recog.

ſed reſpirantibus quidem / ſpiritus aufert ſuperiacens velut cooperculum quoddam. quare: non ſentiunt / non reſpirantia. non reſpirantibus autem ablatum eſt hoc. Quemadmodum in oculis. quædã enim animalium habẽt palpebras: quibus non reuelatis / non poſſunt videre. quædã autẽ / quæ habẽt duros oculos: non habent. Quare non indigent vllo quod reuelet: ſed ſtatim vident ex eo vnde poſſibile eſt ipſis videre. Similiter autem & aliorum animalium quodlibet: non ægre fert eorum quæ ſecundum ſeipſa fœtida ſunt odorem / niſi quid accidat corruptiuũ exiſtens. ab his autem corrumpitur ſimiliter. & quemadmodum homines a carbonum fumo patiuntur grauedinem capitis / & corrumpuntur ſæpe: ſic & a virtute ſulfuris corrumpuntur alia animalia / & fugiunt propter paſſionem. Ipſam autem ſecundum ſeipſam fœtiditatem nõ curãt / quamuis multa creſcentium fœtidos habeant odores: niſi quid conferat ad guſtum vel ad edulium / illis. ❡ Vide- 39
tur autem ſenſus qui eſt odorandi / imparibus exiſtentibus ſenſibus / & numero habente medium impari: & ipſe medius eſſe tactiuorum vt tactus & guſtus / & per alia ſenſitiuorum vt viſus & auditus. Quare & odorabile: nutritiuorum eſt paſſio quædam. hęc autem: in eodem genere. Et audibilis autem & viſibilis. Quocirca: & in aere & in aqua odorantur. Quare odorabile eſt commune aliquid horum amborum: quod & tangibili ineſt / & audibili & perſpicuo. Quare rationabiliter aſſimilata eſt: ſiccitatis in humido & fuſili velut tinctura quædam eſſe & lotura. Quomodo igitur ſpecies oportet dicere / & quomodo nõ oportet / odorabilis: in tãtum ſit dictũ.

Tral. ve. ex græ. recog.

Pythagorei

40 ℭ Quod autem quidam Pythagoricorum dicunt: non eſt rationabile. nutriri namque dicunt quædam animalia: odoribus. Primum enim videmus: ꝙ oportet cibum eſſe compoſitum. etenim quæ nutriuntur: non ſunt ſimplicia. Quare & ſuperfluitas fit cibi: aut in ipſis/ aut extra ſicut in plãtis. Amplius vero: neque aqua vult ipſa ſola nutrire incommiſta exiſtens. corporale enim aliquid oportet eſſe: conſtituẽdum. Adhuc multo minus rationabile: aerem corpulentum fieri. Adhæc autem ꝙ omnibus eſt animalibus locus receptiuus cibi: a quo trahens accipit corpus. odorabilis autem ſenſorium: in capite. & cum ſpirituoſa intrat fumoſitate. quare: ad ſpiratiuum vadet vtique locum. Qꝫ igitur non confert ad nutrimentum/ odorabile ſecundum ꝙ odorabile: manifeſtum. ꝙ tamen ad ſanitatem: & ex ſenſu/ & ex dictis manifeſtum. Quare quod ſapor in nutritiuo & ad nutrienda: hoc eſt ad ſanitatem/ odorabile. Secundum vnumquodqꝫ igitur ſenſorium: determinatum ſit hoc modo.

CAP. VI.

41 Dubitabit autẽ aliquis: ſi omne corpus in infinita diuiditur/ nunquid & paſſiones ſenſibiles/ puta color/ & ſapor/ & odor/ & ſonus/ & grauedo/ & frigidũ/ & calidum/ & leue/ & durum/ & molle/ an impoſſibile? Actiuum enim eſt vnũquodqꝫ ipſorum/ ſenſus. in eo enim quod poſſunt mouere illum: dicuntur omnia. Quare neceſſarium/ ſenſum in infinita diuidi: & omne magnitudinem eſſe ſenſibile. impoſſibile enim: album quidem videre/ non quantum autem,

Vatablus

ℭ Quod autem quidam Pythagorei dicunt/ aſſerentes nonnulla odoribus ali: haud quaquam rationi conſonum eſt. Nam primo quidem videmus: oportere cibum eſſe compoſitum. etenim ea quæ aluntur: ſimplicia non ſunt. Quocirca & e cibo ſuperuacanea quædam gignuntur: aut intra illa/ aut extra quomodo plantis accidit. Deinde: nec aqua ipſa per ſe & incommiſta/ alere ſolet. cum oporteat id quod ex aliquo conſtituatur: corpulentum eſſe. Sed & adhuc multo minus conſentaneum eſt: aerem corporari. Præterea omnibus animalibus locus ineſt qui cibum recipiat: a quo ipſum corpus alimoniam attrahit. at olfactilis ſenſorium: in capite ſitũ eſt. Item illud: vna cum ſpiritoſa exhalatione ingreditur. quare: ad ſpirãdi officinam commeabit. Qꝫ igitur olfactile quatenus olfactile/ nihil ad nutricationem conferat: certum eſt. ſed ꝙ ad ſanitatem: & per ſenſum/ & per ea quę diximus pateſcit. Quare quod eſt ſapor in nutritiuo & ad ea quę nutriuntur: id eſt olfactile ad ſanitatem. Per ſingula igitur ſenſoria definitum ſit atqꝫ pertractatum: hoc modo.

CAP. VI.

Dubitauerit autẽ quiſpiã quæretqꝫ: ſi corpus omne in infinita diuidatur/ ſenſileſne etiã affectiones/ ceu color/ ſapor/ odor/ ſonus/ grauitas/ leuitas/ frigiditas/ caliditas/ durities/ & mollities/ in infinita diuidẽtur/ an id fieri nequeat? Quoniam ſingula quæque ſenſilis affectio: ſenſum facere poteſt. cum ex eo ꝙ pellere ſenſum iritareqꝫ poſſit: hoc nominis ſortita ſit. Quare neceſſarium eſſet/ ipſum quoqꝫ ſenſum in infinita diuidi: necnon ſenſibile omne magnitudine præditũ eſſe. quãdoquidẽ fieri nõ poteſt: vt quis quod album quidem ſit/ ſed nõ quantũ/ cernere queat.

Vatablus

Nam ſi ita non ſit: continget corpus aliquod eſſe quod neq; colorẽ habeat/neq; grauitatem/neq; aliam vllam id genus affectionem. quare: neq; ſenſile prorſus erit. etenim illæ: ſenſilia ipſa ſunt. Senſile ergo: non e ſenſilibus cõpoſitũ erit. At neceſſariũ eſt: ipſũ e ſẽſilibus cõpoſitũ eſſe. nõ eni e mathematicis componitur. Pręterea qua parte agnoſcemus ea atq; diiudicabimus: an mẽte ſiue intellectu? At intellectilia non ſunt. nõ enim intellectus: externa ea quę ſub ſenſum minime cadunt/intelligit. At ſi hæc ita ſeſe habeant: aſtipulari videntur hiſce qui magnitudines faciunt indiuiſiles. ad hunc enim modum: ratio ipſa diſſoluatur. Verum hæc: impoſſibilia ſunt. dictũ eſt autem de ipſis: in diſſertatione de motu. Eorum autem ſolutio pariter emerget: & cur ſpecies & coloris/ & ſaporis/ & ſonorum/& cæterorum ſenſilium / finitæ ſint. Nam quæ extrema obtinent: eorum intranea finita ſint neceſſe eſt. ipſa porro contraria: extrema ſunt. omne autem ſenſile: contrarietatem poſſidet. verbi cauſa color/album & nigrum: ſapor/dulce & amarum. & reliqua omnia: ad hunc modum. Ipſum igitur cõtinuum: in infinita quidem inæqualia/in finita vero ęqualia ſecatur. quod autem non per ſe continuum eſt: in finitas ſpecies. Cum igitur affectiones ipſę/ſpecies appellandæ ſint/ atq; in hiſce continuitas ſemper inſit: ſumendum eſt/eſſe potentia/& actu/differre. Ob idque decies milleſimam milij partem viſam latere: quamuis aſpectus ſeſe applicet ad milium. & ſonum in dieſi itidem latere: quamuis auditus totum continentem modulum exaudiat. Nam interuallum illud quod ſeſe ab intermedio ad extremos porrigit: latere ſolet. Conſimiliter & in cæteris ſenſilibus: illa quæ admodum exigua ſunt. vbi enim ſeparata fuerint: potentia viſibilia ſunt/ actu minime. eteni linea pedalis

Tral. ve. ex græ. recog.

Si enim non ſic: continget vtique eſſe aliquod corpus nullum habens colorem/neq; grauedinem/neq; talem aliquam aliam paſſionem. quare: nec ſenſibile õnino. hæc enim: ſenſibilia ſunt. Senſibile igitur: erit compoſitum non ex ſenſibilibus. Sed: neceſſe eſt. nõ eni: ex mathematicis. Amplius quo diiudicabimus hæc/aut cognoſcemus: an intellectu? Sed: non intelligibilia. nec enim intelligit intellectus: quæ exterius non cum ſenſu exiſtentia. Sed ſi hæc habent ſic: videntur teſtificari illis qui indiuiſibiles faciunt magnitudines. ſic enim ſoluetur vtiq; ſermo. Sed: impoſſibilia. dictum eſt autem de his prius: in ſermonibus qui ſunt de motu. De ſolutione autem eorum ſimul manifeſtum erit: & quare finitæ ſunt ſpecies coloris/& ſaporis/& ſonorum/& aliorum ſenſibilium. Quorum enim ſunt vltima: neceſſe finita eſſe quæ intus. cõtraria autem: vltima. omne autem ſenſibile habet contrarietatem: velut in colore album & nigrum/in ſapore dulce et amarum / et in alijs vtiq; omnibus ſunt vltima contraria. Continuum igitur: in infinita diuiditur inæqualia/ in æqualia vero finita. quod autem non ſecundum ſe continuum: in ſpecies finitas. Quoniam ergo paſſiones quidem vt ſpecies dicendum / exiſtit autem continuitas & in his: ſumendum ꝙ quod potentia / & quod actu/aliud. Et propter hoc/decies milleſima pars milij latet viſa: quamuis viſus ſuperueniat. & qui in dieſi ſonus / latet: quamuis continuus exiſtens audiatur omnis cantus. Diſtantia enim interexiſtentis ad vltimos: latet. Similiter autem & in alijs ſenſibilibus: quæ parua omnino ſunt. potentia namque viſibilia / actu autem non: quando ſeparata fuerint.

Tral. ve. ex græ. recog.

etenim ineſt potentia/ pedalis bipedali: actu iam diuiſa. Separatæ autem tantæ ſuperabundantiæ: rationabiliter vtiqꝫ reſoluentur in continētia/ velut minimus ſapor mari infuſus. Quin immo quoniam ſenſus ſuperabundātia non ſecundum ſeipſam ſenſibilis/ nec ſeparata (potētia enim ineſt in certiore: ſuperabundantia) nec tantum ſenſibile ſeparatum erit actu ſentire/ ſedtamen erit ſenſibile. nam & potentia iam eſt: & actu erit adueniens. Qꝫ igitur quędam magnitudines & paſſiones latent/ & propter quam cauſam/ & quomodo ſenſibiles & quomodo non: dictum eſt. Cum autem iam inexiſtentes ſic tantæ ſunt vt & actu ſenſibiles ſint/ & non ſolum in toto ſed & ſeorſum: finitos neceſſe eſſe ſecundum numerum & colores/ & ſapores/ et ſonos.

42 ¶ Dubitabit autem vtiqꝫ aliquis: vtrū perueniūt vel ſenſibilia vel motus qui a ſenſibilibus/ qualitercūqꝫ fiat ſenſus/ cum operantur/ in mediū primo. quēadmodū odor videtur facere: & ſonus. propinquus enī: prius ſentit odorē. & ſonus: poſterius ictu peruenit. Ergone ita & viſibile & lumen: quemadmodū & Empedocles dicit peruenire prius quod a ſole lumen ad medium/ q̄ ad viſum aut ad terram? Videbitur autem vtiqꝫ hoc: rationabiliter accidere. motū enim: mouetur ab aliquo in aliquid. Quare neceſſe eſt: quoddā tēpus eſſe/ in quo mouetur ab altero in alterum. tēpus autē ōne: diuiſibile. Quare erat quādo nondū videbatur: ſed adhuc ferebatur radius in medio. Et ſi omne ſimul audit & audiuit/ & omnino ſentit & ſenſit/ & non eſt generatio eorum/ ſed ſunt abſqꝫ hoc ꝙ fiant: tamē nihilominus/ queādmodum & ſonus iam facto ictu/ nondū apud auditū. Manifeſtat autē hoc & literarū tranſfiguratio:

Empedocles

Vatablus

actu iā diuiſa: bipedali potētia ineſt. Tātillæ autē exuperātiæ: ſeparatæ/ ratione optima in continentia ipſa diſſoluentur/ non aliter q̄ ſi quis modicū ſuccū in mare effundat. Verumenimuero cum exuperantia ſenſus nec per ſe ſenſilis ſit/ nec ſeparata (ea enim: in ſenſu ex actiore potentia ineſt) neqꝫ tantillum ſenſile ſeparatum ſentiri actu poterit/ attamen ſenſile erit. iam enim potentia ſenſile eſt: & actu erit vbi toti acceſſerit. Nonnullas igitur magnitudines affectioneſqꝫ latere/ & quam ob cauſam/ item quomodo ſenſiles ſint & quomodo non ſint: dictum eſt. Vbi vero adeo tot iam inſunt vt actu ſenſiles ſint/ & non ſolum in ipſo toto ſed etiam ſeorſim: & colores/ & ſapores/ & ſonos numero finitos eſſe neceſſe eſt. ¶ Dubitauerit porro quiſpiam: vtrum aut ſenſilia ipſa/ aut motiones ab eis profectæ/ vtrouis modo ſenſio fiat/ vbi operantur prius ad medium deuenīant. quod: tam odor q̄ ſonus agere videtur. qui enim in propinquo eſt: is prius odorem ſentire ſolet. atqꝫ ſonus: diutile poſt ictum/ ad aureis peruenit. Num ergo ſic de eo quod videtur & lumine ſentiendum: quemadmodum & Empedocles aſſerit/ dicens lumen quod a ſole profluit/ prius ad medium q̄ ad ipſum oculū aut ad terram deuenire/ Id quod etiam ratione optima contingere videatur. nam id quod cietur: alicunde/ aliquo cieri ſolet. Quare neceſſe eſt: tempus aliquod exultet/ in quo ab altero ad alterum cieatur. at tempus omne: diuiſile eſt. Quare erat quando nondū videbatur: ſed adhuc ferebatur in medio radius. Et quāuis omnia audiāt ſimul & audierint/ & omnino ſentiant & ſenſerint/ atqꝫ ſenſionum nulla ſit generatio/ ſed abſque generatione exiſtāt: tamē nihilominus illa perinde habebunt/ atqꝫ ſonus qui ictu iam facto nondum apud auditum eſt. Hoc autem & ipſa literarum afformatio declarat:

Vatablus

quaſi latio in medio fiat . non
enim audiuiſſe videmur id quod
dictum ſit: quia aer motum ſub-
iens / afformetur. Nunquid igitur
& color & lumen:hoc idem facti-
tant/non enim ex ijs quę ęquabili
interuallo diſtant: alterum cernit/
alterum cernitur / eo quod modo
quodam ſeſe habeant/cum mini-
me oporteat vtrumque certo loco
eſſe. quoniam in ijs quæ interca-
pedine æquabili diſiunguntur:ni-
hil refert / ſiue prope / ſiue procul
a ſeſe ſint. An ſono & odori hoc ip
ſum euenire : conſentaneum eſt/
nã perinde vt aer & aqua / conti-
nua quidem ſunt: ſed tamen mo-
tio vtriuſq; partita eſt. Q uocirca
tum idem/tum nõ idem : primus
& nouiſſimus audiunt/olfaciũtq;.
¶ Videtur autẽ quibuſdam : hoc
quoq; difficultatẽ habere. Quidã
enim aiunt eſſe impoſſibile : vt ali-
us idem quod alius audiat/aut vi
deat / olfaciatve. quandoquidem
fieri non poteſt : vt vnum multi &
ſeorſum exiſtẽtes audiant/aut ol-
faciant.idem enim : ſeiunctũ a ſeſe
ſeparatumq; eſſet. An quod primo
quidem mouit/ceu tintinabulum /
aut tus/aut ignem / vnum & idem
numero omnes ſentiunt : quod
autem iam proprium eſt/numero
aliud/ſpecie vero idem/Q uocir-
ca:plures ſimul vidẽt/& odorãtur/
& audiũt. Cæterum hæc : neq; ſũt
corpora/ ſed affectio & motio quę
dam (alioqui nequaq̃ iſtud eueni-
ret) neq; ſine corpore. De lumine
vero : alia ratio eſt. nam lumen : eſ-
ſentia quędam/& non motio/ exi-
ſtit. In ſũma : non perinde in alte-
ratione res habet atq; in latione.
Nam lationes : iure optimo prius
in medium perueniunt . videtur
autem ſonus: eſſe motio cuiuſ-
piam quod lationem ſubeat. Quę
vero alterantur : neutiq̃ ſimiliter
faciunt. contingit enim quippiam
vniuerſim alterari / & non dimi-
diũ prius : ceu aquã omnẽ ſimul
cõcreſcere. Sed enim nõnunq̃/dũ
calefit aut concreſcit / pars alteri
proxima/ab ea cui hęret/afficitur:

Tral.ve.ex græ.recog.

tanquã facta latione in medio . non
enim dictum videntur audiuiſſe : quia
tranſſiguratur aer delatus. Ergo ne ſic
& color & lumen? non enim in eo ꝙ
quodam modo ſe habent/hoc quidem
videt/hoc vero videtur: eorũ quæ ęqua
lia ſunt. nihil enim oportet : alicubi
vtrũq; eſſe. æqualibus enim factis: non
differt vel prope vel longe abinuicem
eſſe. An circa ſonum quidem & odorẽ
hoc accidere: rationabile? quemadmo
dum enim aer & aqua : continua qui-
dem/partibiles autem amborum mo-
tus. Quapropter & eſt quidem/vt idẽ
audiat primus & extremus / & odore-
tur: eſt autem/vt non. ¶ Videtur autẽ 43
quibuſdã eſſe dubitatio : & de his. Im-
poſſibile enim dicunt quidã: alium alij
idem audire/& videre/& odorari. non
eni poſſibile eſſe: multos & ſeorſũ exi-
ſtẽtes audire & odorari. quod eni vnũ:
ſeorſũ ipſum a ſeipſo eſſet. An mouens
primũ/puta tintinabulum/vel tus/vel
ignem/idem & vnum numero ſentiũt
omnes: id autẽ quod iam propriũ/alte
rũ numero/ſpecie autẽ idem? Quare:
ſimul multi vidẽt/& odorãtur/& audi
unt. Sunt autem neq; corpora hæc: ſed
paſſio & motus quidã(non enim vtiq;
hoc accideret) nec ſine corpore. De lu-
mine autem: alia eſt ratio. per id enim
quod eſt eſſe aliquid/lumen eſt: ſed nõ
motus aliquis. Omnino autẽ: nec ſimi-
liter in alteratione ſe habet & latione.
Lationes nãq;: rationabiliter medium
prius attingunt. videtur autem ſonus:
lati eſſe cuiuſdam motus . Q uæcum-
que vero alterantur : non adhuc ſimi-
liter. contingit enim ſimul totum al-
terari/ & non dimidium prius : velut
aquam ſimul omnem coagulari . At-
tamen interdum/quod calefit aut coa-
gulatur/ contiguum a cõtiguo patitur:
primũ autem ab ipſo alterante tranſ-

Tral.ve.ex græ.recog.

mutatur.& non neceſſe eſt: ſimul alterari & ſubito. Eſſet autē vtiq; & ipſum guſtare/quemadmodum odor: ſi in humido eſſemus/ & remotius adhuc priuſquā tangeremus ipſum ſentiremus. Rationabiliter autem quorum eſt intermedium ſenſorij/non ſimul oportet pati: niſi in lumine/ propter id quod dictum eſt. propter idem autem: & de videndo. lumen enim: facit videre.

CAP.VII.

44 ESt autem & alia quædam dubitatio talis circa ſenſus: vtrum contingat duos ſimul ſentire in eodē & indiuiſibili tempore / an non. Si itaq; ſemper maior motus minorē depellat (Propter quod: delata ſub oculos non ſentiunt/ ſi fuerint vehementer in aliquid intendentes/vel timētes/ vel audiētes multum ſonū. Hoc itaq; ſupponatur/& ꝙ vnumquodq; magis eſt ſentire ſimplex exiſtēs q̄ commiſtū: velut vinum intemperatum q̄ temperatum/& mel/& colorem/et neten ſolam q̄ in dia paſon/quia obſcurāt ſeinuicē. hoc autem faciūt: ex quibus vnum aliquid fit) ſi itaq; maior minorem motū depellat: neceſſe eſt ſi ſimul ſint/ & ipſum minus ſenſibilem eſſe/q̄ ſi ſolus eſſet. aufertur enim aliquid / minoris commiſtione: ſi quidem omnia ſimplicia magis ſenſibilia ſunt. Si ergo ęquales fuerint/alteri exiſtentes: neuter erit ſenſibilis. obſcurat enim alter alterū: ſimpliciter autem nō eſt ſentire. Quare aut nullus erit ſenſus: aut alius ex vtriſq;. quod quidē & fieri videtur ex commiſtis: in quocunque commiſceantur. Quoniam igitur ex quibuſdam quidem fit aliquid/ex quibuſdam vero non fit / talia autem quæ ſub alio ſenſu (commiſcentur enim: quorum

Vatablus

prima vero ab ipſo alterante immutari aſſolet. nec neceſſe eſt: eā ſimul & vniuerſim alterari. Porro ſi in humore degeremus: ſapor vt odor eſſet / & adhuc longiore interuallo anteq̄ eū tangeremus/ ſentiretur. Ratione quoq; optima euenit vt ſenſoria quæ nō niſi aliquo intercedente medio functiones ſuas exercent/non ſimul patiantur: præterq̄ in lumine/ propter id quod dictū eſt. propter qđ idē etiā de viſione ſentiendū eſt. nā lumen ipſum: viſionē efficit.

CAP.VII.

ESt autē & alia quædam talis circa ſenſus dubitatio: vtrum cōtingat duos ſimul ſentire in eodem & indiuiduo tempore/ necne. Plane ſi ſemper validior motus debiliorē elidat (Ex quo fit: vt quæ ob oculos diuerſantur/ non percipiant qui forte vehemēter quippiā meditātur/aut trepidant / aut ingentem ſonitum exaudiunt. Hoc itaq; conſtitutum ſit/ & illud nempe ſingula melius ſentiri ſimplicia q̄ cōmiſta: vt colorem/ mel/ & vinum meracum q̄ temperatum / & neten ſolam q̄ in conſonantia dia paſon/ꝙ ſeſe viciſſim offundant. id quod factitare ſolēt: ea ex quibus vnum quoddam diſſultat) ſi ſemper inquā valentior motus infirmiorem depellat: neceſſe eſt ſi ſimul ſint/ etiam illum minus ſenſilem eſſe/ quā ſi ſolus eſſet / cum ab eo minor intermiſtus quippiam detrahat/ſi ſimplicia omnia probius ſentiantur. Si ergo motus æquales ſint ac diuerſi: neutrius erit ſenſio. nam alter alterum offuſcat / nec ſimpliciter ſentiri poſſunt. Quare / aut nulla erit ſenſio: aut ex vtriſque alia emerget. quod etiam effici videtur ex hiſce quæ confunduntur: in quodcumq; miſta fuerint. Cum igitur ex nōnullis quippiam fiat/ ex nonnullis non fiat/ talia autem ſint quæ diuerſis ſubijciuntur ſenſibus (nam ea miſceri ſolēt: quorū

Vatablus

extrema ſunt contraria.at ex albo
& acuto/ vnum fieri nequaquam
contingit:niſi per accidens/& nō
vti ex acuto & graui cōcētus exul
tat) nullatenus profecto cōtingit
ea ſimul ſentiri. Nā ſi motus ip-
ſorum ſint æquales : mutuo ſeſe
obliterabunt/cum ex eis vnus nō
fiat.ſi vero inæquales: præſtātior
ſenſum efficiet. Præterea:anima
potius ſimul duo quorū vnus eſt
ſenſus/ceu acutum & graue/vno
ſenſu ſētiret. quia motio vnius ſē
ſus/eadē inq̄ eiuſdē/potius ſimul
fiat:q̄ duorū/ceu viſus & auditus.
At fieri nō poteſt: vt ea vno ſen-
ſu duo ſimul ſētiat. Niſi miſta fue
rint.nā miſtura ipſa:eſſe vnū aſſo
let.vnius autem:vnus eſt ſenſus.
vnus vero ſenſus: ſimul ipſe fit.
Q uare anima neceſſario ſimul
ſentit commiſta:ꝗ ea vno ſenſu
actu ſentiat. nam vnius numero
quidem eſt/qui actu vnus eſt:ſpe
cie vero/qui potentia.Si itaq; ſen
ſus actu vnus ſit:illa vnum dicet.
neceſſe eſt igitur : ea eſſe miſta.
Vbi ergo miſta nō fuerint:ſenſus
qui actu fiant/duo erunt.At ſecū-
dum vnam potentiam/& tempus
impartibile:vnum eſſe actum ne-
ceſſe eſt.vnius enim potētię:vnus
eſt vſus qui ſemel fiat ac motus.
potētia autē:vna eſt. Nequaq̄ er-
go cōtingit:vno ſenſu duo ſimul
ſentire animā.At vero ſi quæ ſub
eundem ſenſum cadunt anima ſi-
mul ſentire non poſſit ſi duo ſint:
certum eſt eam minus poſſe ſimul
ſentire quæ ſub duos cadunt/ceu
album & dulce.Etenim anima:id
quod numero vnum eſt/ non ali-
ter q̄ ſimul/ dicere videtur. quod
autem ſpecie vnum eſt:iudicante
ſenſu/& modo quodam.Hoc autē
dico/quia fortaſſe album & nigrū
quæ ſpecie differunt idem ſenſus
iudicat/& dulce & amarum idem
quidē ipſe ab illo autem alius:ſed
contrariorū vtrūq; diuerſo modo.
Conſimiliter & quæ ſibijpſis cōſo
ciatilia ſunt. nā quēadmodū gu-
ſtus dulce/ita viſus album :& con
tra quemadmodū viſus nigrum /

Tral.ve.ex græ.recog.

vltima contraria.non eſt autem ex al-
bo & acuto vnum fieri : niſi ſecundum
accidens/ſed non ſicut ex acuto & gra
ui ſymphonia)non ergo ſentire contin
git ipſa ſimul. Aequales enī exiſtētes
ipſorū motus: exterminabūt ſeinuicē/
quoniā vnus nō fit ex illis.ſi vero inæ-
quales: fortior faciet ſenſum. Adhuc:
magis ſimul duo ſentiret vtiq; anima
vno ſenſu/quorum vnus ſenſus / velut
acutum & graue . magis enim ſimul
motus vnius/ ipſe ipſius : q̄ duorum/
puta viſus & auditus. Vno autem: ſi-
mul duo non eſt ſentire. Si non mi-
ſta fuerint . miſtura enim : vnum vult
eſſe.vnius autem: vnus ſenſus eſt. vnus
autem : ſimul ipſe. Quare neceſſe eſt/
miſta ſimul ſentire:quia vno ſenſu ſe-
cundum actum ſentit. vnius enim nu-
mero/qui ſecundum actum vnus : ſpe-
cie autem / qui ſecundum potentiam
vnus. Et ſi vnus ergo ſenſus qui ſecun-
dum actum:vnum illa dicet.miſceri er-
go: neceſſe ipſa.Q uando ergo nō fue-
rint miſta: duo erunt ſenſus qui ſecun-
dum actum. Sed ſecundum vnam potē
tiā et indiuiſibile tēpus:vnā neceſſe eſſe
operationem.vnius enim:qui ad ſemel
vſus et motus vnus.vna autē:potentia.
Non ergo contingit:duo ſimul ſentire
vno ſenſu.At vero ſi ea quę ſub eodem
ſenſu ſimul impoſſibile ſi ſunt duo:pa-
lā ꝙ adhuc minus q̄ ſecūdū duos ſēſus
cōtingit ſimul ſētire/velut albū & dul-
ce. Videtur eni qđ quidē vnū numero
anima in nullo alio dicere niſi ipſo ſi-
mul.qđ autē ſpecie vnū:iudicāte ſenſu/
& modo. Dico autē hoc/ ꝙ forte albū
et nigrum aliud ſpecie exiſtēs idem iu-
dicat/& dulce & amarū idem quidē ip
ſe ab illo autem alius:ſed aliter vtrūq;
cōtrariorū. Eodē autē modo: ſibijpſis
coelementaria. puta ſicut guſtus dul-
ce/ ita viſus album: & ſicut iſte nigrū/

Tral.ve.ex græ.recog.

ita ille amarũ. Amplius ſi contrariorũ
motus contrarij/ſimul autem cõtraria
in eodem & indiuiſibili non cõtingit
eſſe/ſub ſenſu autem vno cõtraria ſunt/
velut dulce & amarũ: nõ vtiqꝫ contin=
get ſentire ea ſimul. Similiter autẽ pa=
lam eſt: ꝙ neqꝫ quæ non contraria. hęc
eni/albi ſunt: hęc vero/nigri. & in alijs
ſimiliter. velut ſaporũ: hi quidẽ dulcis/
hi vero amari. Nec quæ commiſta ſunt
ſimul (proportiones enim ſũt oppoſi=
torũ: velut dia paſon & dia pente) niſi
ſicut vnum ſentiantur. ſic autem/vna
proportio extremitatum ſit: aliter au=
tem/non. erunt enim ſimul: hæc quidẽ
multi ad paucum vel imparis ad parẽ/
hæc autem pauci ad multum vel pa=
ris ad imparem. Si ergo plus adhuc di
ſtant abinuicem & differunt coele=
mentariter quidem dicta/in alio au=
tem genere/ q̄ quæ in eodem genere/
dico autem puta dulce & album voco
coelementaria/genere autem alia/dul=
ce vero a nigro multo amplius ſpecie
differt q̄ ab albo: adhuc vtiqꝫ minus
continget ipſa ſimul ſentire q̄ quæ ge=
nere eadem ſunt. quare ſi non hęc: nec
illa. Quod autem dicunt quidam eo=
rum qui circa ſymphonias/ ꝙ non ſi=
mul quidem pertingunt ſoni/ viden=
tur autem/& latẽt cum tempus inſen=
ſibile fuerit: vtrũ recte dicitur/an non?
Forte enim vtiqꝫ dicet aliquis & nunc
ex hoc: putare ſimul videre & audi=
re/quia intermedia tempora latent.
An hoc non verum: neque contingit
tempus eſſe inſenſibile vllum/ neque
latere/ſed omne contingit ſentire? Si
enim quando ipſe ſeipſum quis ſentit
vel alium in continuo tempore/non
contingit tunc latere ꝙ eſt/ eſt autem
aliquod in continuo & tantũ quãtum
omnino inſenſibile eſt: manifeſtũ eſt ꝙ

Vatablus

ita guſtus amarũ diſcernit atqꝫ di=
iudicat. Præterea ſi contrariorum
motiones contrariæ ſint/ atqꝫ fieri
non poſſit vt contraria in eodem
ac indiuiduo ſimul inſint/ſed ſub
vno ſẽſu ſint/ veluti dulce et ama=
rum: nequaq̄ profecto continget
contraria ſimul ſentiri. Pari quoqꝫ
modo cõſtat: nec ea quæ cõtraria
nõ ſunt/ſimul ſentiri poſſe. quãdo
alia/ad album: ad nigrũ/alia perti
nent. id quod etiam in cæteris ſi=
militer euenit. vt in ſaporibus:
quorũ ad dulcem alij/alij ad ama
rum redigi ſolent. Nec ea quæ cõ=
miſta ſunt (quippe quæ ſint ratio=
nes oppoſitorum: ceu dia paſon
& dia pente) niſi vt vnum ſentiã=
tur. ſic autem/ extremorum ratio
vna fit: alias/nõ. erũt enim ſimul:
altera multi ad paucum aut impa
ris ad parem/altera pauci ad mul
tum aut paris ad imparem. Si er
go plus adhuc diſtant inter ſe ac
differunt quæ per conſociationem
quidem ſeu coordinationem dicũ
tur ſed in alio genere ſunt/q̄ quæ
idem genus habent/ verbigratia
dulce & album conſociata quidem
ſiue coordinata voco genere autẽ
diuerſa/dulce vero plus adhuc ab
atro ſpecie differt q̄ ab albo: ad=
huc profecto minus ea ſimul ſen=
tiri continget/q̄ quæ genere eadẽ
ſunt. quare ſi non hæc: neqꝫ illa.
Quod autem quidam ex eis qui
circa conſonantias verſantur aſſe
runt/nempe ſonos non ſimul qui
dem peruenire ſed videri/ac tem
pus nos latere vbi inſenſibile fue=
rit: probe ne dicitur/an non? For=
te enim quiſpiã nũc quoqꝫ iuxta
illud dicat: videri cuilibet ſe ſimul
contueri aut exaudire quæpiam/
ꝙ intermedia tẽpora oliteſcant.
An id verum non eſt: nec fieri po=
teſt vt tempus vllum ſit inſenſibi=
le aut lateat/ſed omne ſentiri con
tingit? Nã ſi quando quis ſeipſum
idem aut alium in continuo tẽpo=
re ſentit nõ contingit tũc latere ſe
eſſe/ eſt autem aliquod in conti=
nuo etiam tantum quantum pror
ſus inſenſibile eſt: certum eſt ꝙ

Vatablus

tunc eundem latebit ſe eſſe/ſe videre / & deniq; ſe ſentire/etſi ſentit. Præterea nec tempus nec res vlla erit/ quam quis ſentit aut in quo ſentit / quam aut in quo non ſentiat/ ꝙ in illius aliquo aut iſtius aliquid videat/perinde ac ſi dicas illum totam terram videre ꝙ hanc eius partem videat / & in anno ambulare quod in hac parte eius ambulet: ſi magnitudo aliqua tum tēporis tum rei præ exiguitate inſenſibilis ōnino habeatur. Nam ſi tota die videt ac toto eodē iugi tempore ſentit non eo ꝙ in huius aliquo ſentiat: auferatur portio C B in qua nō ſentiat. Nō igitur: in huius aliquo/aut huius aliquid ſentit? At vero: in parte C B nihil ſentit. Eo ergo ꝙ in huius puta A B/aliquo ſentit: totum ac tota ſentire dicitur. Eadem quoq; ratio eſt: in A C. ſemper eni in aliquo et aliquid ſentit: totū autē ſentire nō contingit. Omnia igitur ſenſibilia ſūt: ſed nō quāta ſint/apparent. ſolarē enim magnitudinē quadricubitāq; eminus videt: at non quāta ſit apparet/ ſed interdum indiuiſibilis/ videt tamē non indiuiſibilē. Huius rei cauſa: in prioribus dicta eſt. Nullum igitur eſſe tēpus inſenſibile: per hæc conſtat. De dubitatione vero quā prius dixi/ſcrutādū eſt: vtrū cōtingat ſentire plura ſimul/necne. dico ſimul: in vno ac indiuiduo tempore inter ſe. Primum igitur vtrū ſic contingat: videlicet ſimul quidem/ ſed alio animæ & non indiuiſibili/ſic tamen indiuiſibili vt toto exiſtente continuo? An dicendum imprimis quę ſub vnum ſenſum cadunt / ceu viſum / ea ſimul ſentiri poſſe: ſi alio alium colorem ſentiat/ plureiſque parteis habeat ſpecie eaſdem? etenim quæ ſentit: in eodem genere ſunt. At ſi quis dicat nihil prohibere quin vt oculi duo ſunt ita & in anima res habeat: dicendum ꝙ forte ex illis quidem vnum quod fit & actus eorum vnus eſt/hic vero ſi quod ex ambobus conſtet vnū ſit/id quod

Tral.ve.ex græ.recog.

tunc latebit vtiq; ſi eſt ipſe ipſum/ & ꝙ videt/ & ꝙ ſentit/ etſi ſentit. Amplius nec vtiq; erit nec tēpus nec res vlla quā ſentit vel in quo/non ſic/quia in huius aliquo/vel quia iſtius aliquid videt: ſi quidē eſt aliqua magnitudo & temporis & rei/inſenſibilis omnino propter paruitatem. Si enim tota videt & ſentit toto eodē cōtinuo tēpore nō eo ꝙ in huius aliquo: auferatur quæ C B in qua nō ſētiebat. Nō ergo: in huius aliquo/ vel huius aliquid? velut terrā videt totā/ꝙ hoc ipſius: & in anno ambulat/ ꝙ in hac parte ipſius? At vero: in C B nihil ſentit. Eo ergo ꝙ in huius aliquo ſcilicet A B ſentit: dicitur totū ſentire/ & tota. Eadē autē ratio: & in A C. ſemper enim in aliquo et aliquid: totū autē nō eſt ſentire. Omnia igitur ſenſibilia ſunt: ſed nō videntur quantacūq; ſunt. ſolis enim magnitudo videtur/& quod quatuor cubitorū a longe: ſed nō videtur quātumcūq;/ ſed aliquādo indiuiſibile/videtur autē non indiuiſibile. Dicta autem eſt cauſa: in anterioribus de hoc. Qꝫ igitur nullū eſt tempus inſenſibile: manifeſtum ex his. De prius autem dicta dubitatione conſyderandū: vtrum cōtingat ſimul plura ſentire/an nō cōtingat. ſimul autem dico: in vno & indiuiſibili tēpore adinuicem. Primum igitur vtrum ſic contingat: ſimul quidem / altero autem animæ ſentire & non indiuiſibili/ſic autē indiuiſibili vt omni exiſtēte cōtinuo? An ꝙ primū quidē ea quæ ſecundū vnū ſenſum velut dico viſum: ſi erit alio ſentiēs aliū colorem/plureſq; partes habebit ſpecie eaſdem? etenim quæ ſentit: in eodem genere ſunt. Si autem & ꝙ vt oculi duo dicat quis nihil prohibere/ſic & in anima: dicendum ꝙ forte ex his quidem vnū quid fit/et vna operatio ipſorum/ ibi autē ſiquidē vnū qđ ex ambobus/

Tral.ve.ex græ.recog.

illud/ſentiens erit.ſi autem ſeparatim: nõ ſimiliter ſe habebit. Amplius ſenſus ipſi/plures erũt: ſicut ſi quis ſcientias differentes dicat. neq; enim operatio erit ſine virtute quæ ſecundum ſe ipſam: nec abſq; hac erit ſenſus. Si autem hæc in vno & indiuiſibili ſentit: manifeſtum eſt ꝙ & alia. magis enim contingebat hæc ſimul plura: q̃ genere altera. Si itaq; alia quidem dulce/ alia vero album ſentit anima parte: aut quod ex iſtis/vnum aliquid eſt/aut nõ vnum. Sed neceſſe. vnũ enim aliquid: ſẽſitiua eſt pars. Cuius ergo illud vnius? nullum nanq; ex iſtis: vnum. Neceſſe ergo vnum quid eſſe animæ quo omnia ſentit/ ſicut dictum eſt prius: aliud autem genus / per aliud. Ergone ſecundum ꝙ indiuiſibile eſt ſecundum actum/vnum eſt ſenſitiuum dulcis & albi: quãdo vero diuiſibile factũ fuerit ſecundũ actũ/alterum? An quẽadmodum in rebus ipſis contingit: ita & in anima? idem enim & vnũ numero: album & dulce eſt/& alia multa. Si eni nõ ſeparabiles paſſiones abinuicẽ: ſed eſſe alterũ vnicuiq;. Similiter ergo ponendum & in anima idem & vnum eſſe numero ſenſitiuum omnium: ipſum eſſe tamen alterum & alterum horum quidem genere/ horum vero ſpecie. Quare: et ſentiet vtiq; ſimul eodẽ et vno/ratione autẽ non eodẽ. ¶ Qꝫ autẽ ſenſibile omne magnitudo eſt/ & non eſt indiuiſibile ſentire: manifeſtũ. Eſt eni vnde quidẽ non videatur/ infinita diſtãtia: vnde autẽ videtur/ finita. ſimiliter autẽ: & audibile/ & odorabile/ & quęcũq; nõ ipſa tãgentes ſentiunt. Eſt itaq; aliquid: vltimum diſtantiæ vnde non videtur/& primum vnde videtur. hoc itaque neceſſe indiuiſibile eſſe: vltra quod quidem nõ contingit ſentire exiſtens/citra autem neceſſe ſentire. Si

Vatablus

ſẽtit illud erit. ſin vero illa ſeorſim maneant: haud ſimiliter habebit. Pręterea ſẽſiones ipſę plures erũt: perinde ac ſi quis ſciẽtias differentes dicat. quãdo nec actus/ſine potẽtia ſibi reſpondẽte: nec ſenſio/ſine actu eſſe poteſt. Qꝫ ſi hæc/anima in vno & indiuiduo ſẽtiat: palã eſt ꝙ & alia ſentit. quippe cum potius ea plura ſimul ſentire contingat: q̃ quę genere diuerſa ſunt. Itaq; ſi alia parte dulce / alia albũ ſẽtiat: aut quod ex iſtis partibus reſulit vnũ eſt/aut nõ vnũ. At neceſſe eſt eſſe vnũ. quãdoquidẽ pars ſenſitiua: vnũ quippiã eſt. Cuius igitur illud vnius erit? nã ex dulci & albo: nullũ vnum fit. Neceſſe ergo eſt vnũ quid animę eſſe quo omnia ſentiat/quẽadmodũ prius dictũ eſt: ſed aliud genus/per aliud. Nõ igitur id qđ dulce & albũ ſẽtiat / quatenus indiuiſibile quippiã actu eſt/vnũ eſt: vbi vero diuiſibile actu euaſit: aliud? An quemadmodũ in rebus ipſis euenit (idem enim ac vnum numero: album eſt & dulce/& plæraq; alia) ita & in anima euenire cenſendum eſt? nã etſi affectiones ſeparabiles a ſeſe non ſunt: ſingulis tamen ratio diuerſa competit. Conſimiliter ergo ſtatuendum eſt in ipſa quoq; anima id quod omnia ſentiat/ idem eſſe ac vnum numero: rationẽ tamen aliã & aliam eſſe horũ quidẽ genere/illorum vero ſpecie. Quare & anima: ſimul eodem ac vno ſentiet/ratione nõ eodẽ. ¶ Qꝫ autem omne ſenſibile magnitudine præditum ſit/nec id ſentire contingat quod ſit indiuiſibile: tunc manifeſtũ euadet. Nam vnde viſibile non videatur/ infinita diſtantia eſt: vnde videatur/ finita. cõſimiliter de olfactili/& audibili / & ijs õnibus quæ ſine attactu ſentiuntur: dicẽdũ eſt. Eſt itaque aliquid: vltimum diſtantiæ vnde non videtur / & primum diſtantiæ vnde videtur. hoc ergo indiuiſibile ſit neceſſe eſt: vltra quod quicquid iaceat ſentire non cõtingit/ citra vero ſentire neceſſe eſt. Si

Vatablus

ergo aliquod ſenſibile indiuiſibile ſit: vbi poſitum fuerit in extremo illo vnde eſt vltimum quidem nõ ſenſibile / primũ autem ſenſibile/ accidet illud ſimul eſſe viſibile & inuiſibile. quod impoſſibile eſt. De ſenſorijs igitur & ſenſilibus quopacto ſeſe habeant: & communiter/& per ſingula ſenſoria/ dictum eſt. Ex reliquis: primo de memoria & reminiſcentia conſyderandum videtur.

¶Ariſtotelis de ſenſu & ſenſili/ Franciſco Vatablo interprete: finis.

¶Ariſtotelis de memoria & reminiſcentia ſiue recordatione liber vnus: ad R.P.D. Guillermũ Briconnetũ Epiſcopum Meldenſem verſus/ Franciſco Vatablo interprete.

QVid ſit memoria & meminiſſe / quaq; de cauſa fiat / & ad quam partẽ animæ iſthæc affectio referẽda ſit/necnon quid reminiſcentia & reminiſci: explicandum eſt. ¶Quippe cum non iſdem memoria præcellãt & facile reminiſcantur: ſed magna ex parte qui tardo hebetiq; ſũt ingenio memorioſiores ſint/ qui celeri ac docili reminiſcẽtiores. ¶Ac primũ quidẽ quæ ſint ea q̃ memorię ſubijciũtur/ cõſyderemus addecet: cũ ſoleat in hoc error intercidere. ¶Nã neq; futura meminiſſe poſſumus: ſed opinari/ vel ſperare. quo etiã in genere ſciẽtia quædã pręſagãdi habetur: quã nõnulli diuinationẽ appellãt. Neq; inſtantia memoria complectimur ſolemus: ſed ſenſu. nam ſenſu

Tral.ve.ex græ.recog.

itaq; aliqđ erit indiuiſibile ſenſibile: cum ponetur in vltimo vnde eſt vltimũ quidem non ſenſibile/primum autem ſenſibile/ ſimul accidet viſibile eſſe & inuiſibile. hoc autẽ: impoſſibile. De ſẽſorijs igitur & ſenſibilibus quomodo habent: & cõmuniter/& ſecundũ vnũquodq; ſenſoriũ/dictum eſt. Reliquorum autem: primo conſyderandum de memoria & reminiſcentia.

¶Tralationis veteris de ſenſu & ſenſato Ariſtotelis/ ex græco recognitę: finis.

¶Tralatio vetus Ariſtotelis de memoria & reminiſcentia/ex græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

DE memoria au 1 CAP.I.
tem & ipſo me
miniſſe/ dicen
dum quid eſt/
& propter quã
cauſam fit / &
qua animę par
tium hæc acci
dit paſſio: & ip
ſum reminiſci.
¶Non enim ijdem ſunt memoratiui 2
& reminiſcitiui: ſed frequenter magis
memoratiui quidem qui tardi/magis
reminiſcitiui autem qui veloces & be
ne diſcentes. ¶Primum igitur accipi 3
endũ eſt: qualia ſunt memorabilia. ſæ
pe enim decipit hoc. ¶Neq; enim fu 4
turum cõtingit meminiſſe: ſed eſt opi
nabile & ſperabile. erit autem vtiq; &
ſciẽtia quædam ſperatiua: quemadmo
dum quidam diuinatiuam dicunt. Ne
que præſentis eſt: ſed ſenſus. hoc enim

Tral. ve. ex græ. recog.

neq; futurum / neq; factum cognoſci-
5 mus: ſed tantum præſens. ❡Memoria
autē: facti eſt. Præſens autem cum ad-
eſt/vt hoc albū cum aliquis videt: nul-
lus vtiq; dicet meminiſſe. neq; quod cō
ſyderatur: cum eſt conſyderās & intel-
ligens . ſed hoc quidem / ſentire dicit:
illud autem/ſcire ſolum. Cum vero ſi-
ne actibus ſcientiam & ſenſum habet:
ſic meminit eos qui trianguli ꝙ duo-
bus rectis æquales. hoc quidem ꝙ di-
dicit aut ſpeculatus fuit: illud vero ꝙ
audiuit aut vidit aut aliquid tale. ſem-
per enim cum ſecundum ipſum memi-
niſſe agit: ſic in anima dicit/ ꝙ hoc pri-
us audiuit aut ſenſit / aut intellexit .
6 ❡Eſt igitur memoria/ neque ſenſus/
neque exiſtimatio: ſed horum alicuius
habitus aut paſſio/cum factum fuerit
tempus . Ipſius autem nunc/ in ipſo
nunc: non eſt memoria / ſicut dictum
eſt. eſt enim præſentis quidem: ſenſus.
futuri vero: ſpes. facti autē: memoria.
Vnde: poſt tempus/ memoria omnis.
7 ❡Quare quæcunq; tempus ſentiunt/
hæc ſola animalia meminerunt: & iſto
8 quo ſentiunt. ❡ Quoniam autem de
phantaſia prius in ijs quæ ſunt de ani
ma dictū eſt/ & ꝙ intelligere non eſt
ſine phantaſmate (accidit enim eadem
paſſio in intelligendo: quæ quidem &
in deſcribendo . ibi enim nulla vten-
tes quantitate trigoni determinata: ta-
men finitum ſecundū quantitatē deſcri
bimus. et intelligēs ſimiliter etſi nō in-
telligit quantū: ponit tamē ante oculos
quantū / intelligit autē non ſecundum
ꝙ quantum eſt. ſi autem natura ſit quā-
torum/infinitorum autem: ponit qui-
dem quantū determinatū/intelligit au
tem ſecundum ꝙ quantum ſolum. Pro
pter quam igitur cauſam non contingit
intelligere aliquid ſine continuo/neq;
ſine tempore quæ nō in tempore ſunt:

Vatablus

neq; futura/ neq; præterita cognoſcimus : ſed duntaxat præſentia. ❡Præterita vero: mādari memorię queūt. Q đ autē præſens eſt cū adeſt/vt hoc albū cū cernitur oculis : nemo ſe meminiſſe dixerit. ſed nec qđ contēplatur: cū qđ animo verſat ſpeculaturq;. ſed alterū/ſcire ſolū: alterū/diſcere ac meditari. At cū ſciētiā ſenſū ve ſine actione tenet: tū demū meminiſſe ꝓpriā creditur/ceu angulos triāguli duobus rectis pares eſſe. tū quia id aliquādo ſpeculatus eſt aut condidicit: tum quia ita accepit aut vidit aut cuiuſpiā ſenſus opera depręhēdit. ſemp eni cū quis aliquid meminit: ſecum dicat oportet/ hoc ſe antea aliquando audiuiſſe aut ſēſiſſe/ aut deniq; intellexiſſe. ❡ Eſt igitur memoria/ neq; ſenſus/ neq; exiſtimatio: ſed alicuius horū habitus aut affectio/cū iam aliquantiſper inſederit. Præſentiū vero in tempore præſenti memoria non eſt/quemadmodum diximus: ſed eorundē ſenſus eſt/futurorū ſpes/ preteritorum memoria. Quāobrē memoria omnis: non niſi elapſo quodā temporis curriculo exultat. ❡Hinc fit vt quæ animalia tēporis ſenſum habeant/ea ſola meminiſſe poſſint: & eadē animæ particula/qua illud ſentiant. ❡ Sed cū de imaginatione retro dictum ſit in libris de anima/& fieri non poſſe vt ſine phantaſmate quicq̄ intelligatur (intelligenti eni euenit cū quid intelligit : quod nobis cū figurā quāpiam delineamus. nam quāuis nullus nobis vſus ſit præfinitæ magnitudinis: deſcribimus tamen triangulum conſtituta certaq; quantitate. pari quoq; modo & ille/ quāuis quod quantū nō ſit intelligat : quantum tamen proponit ſibi & quaſi ſubijcit oculis/ ſed non vt quantum intelligit. ꝙ ſi ſuapte natura quantum ſit/ infinitū tamen indeterminatūq;: ſibi quantū finitū quidē atq; determinatum pręſentat/intelligit vero vt quātum ſolum. Cæterum quā ob cauſam quæ ſub tēpore non ſunt

ſine mole & tẽpore intelligi nõ poſ-
ſint: alio quidẽ loco dicendũ eſt. ne-
ceſſe autem eſt: eadem nos amplitu
dinem & motum parte cognoſcere/
qua & tempus. Vnde conſtat: horũ
notitiam ad primarium illum prin-
cipemq; ſenſum pertinere) atq; phã
taſma communis ſenſus affectio ſit/
memoria vero ea quæ de intellecti-
libus rebus eſt non ſine phãtaſma-
te habeatur: memoria profecto ipſa
per ſe quidem in ſenſu principe cõ-
ſtituenda eſt/ per accidens autem in
ipſo intellectu. Quo fit: vt non mo-
do hominibus & ijs animalibus qui
bus opinatio & prudẽtia tributa eſt/
ſed nonnullis item alijs memoria
inſit. ℂQꝫ ſi in parte aliqua intelle-
ctus ſtatuenda eſſet memoria: neuti-
quã multis e brutorum genere con-
tingeret / immo forte nulli mortali.
Quãdo ne nunc quidem omnibus
ea competit: qꝫ non omnia tempo-
ris ſenſum habeant. ſemper enim/
vt etiam ante retulimus/ cum quis
meminit: præterea ſentit ſe prius id
vidiſſe/ aut audiuiſſe/aut didiciſſe.
at prius & poſterius: in tẽpore ſunt.
Liquet igitur: in ea parte animę po
ſitam eſſe memoriã/ in qua colloca-
ta imaginatio ſit. & ea per ſe memo
riæ ſubijci/ quæ poſſunt ſub imagi-
nationẽ cadere: per accidẽs/ quę nõ
poſſũt ſine imaginatione intelligi.
ℂSed quærat aliquis: qui fieri poſ-
ſit vt affectione ſola pręſente/ abſen
tis rei meminerimus? Nam/ vt con-
ſtat/ ſcire oportet affectionẽ quandã
quæ picturæ ſimilis habeatur / per
ſenſum in anima/ aut certe in par-
te corporis eam habente inuri: cu-
ius habitum memoriam eſſe dici-
mus. ſiquidem motus ille qui fit:
quandam veluti figuram ſenſionis
imprimit/ haud ſecus atq; qui anu-
lis ſigillant. ℂ Quocirca & in hiſce
quos præ affectione aliqua aut æta-
te multiplex motus exercet: memo-
ria non fit / quaſi motus & ſigillum
in amnem profugũ incidat. in alijs
vero ne impreſſio quidẽ afformatur
alliniturq;: ob partis quæ affectionẽ
excipere debeat / algorẽ (inalgeſcit
eni veterũ ędificiorũ ritu) duritiẽq;.

alia ratio . magnitudinem autem &
motum cognoſcere neceſſe eſt : quo
& tempus. et phantaſma: communis
ſenſus paſſio eſt. Quare manifeſtum
eſt: qꝫ primo ſenſitiuo horum cogni-
tio eſt. memoria autem ea quę eſt in-
telligibilium: non ſine phantaſmate
eſt) quare intellectiui ſecundum acci-
dẽs vtiq; erit/ per ſe autem primi ſen-
ſitiui. Vnde & alijs qbuſdã ineſt ani
maliũ: & nõ ſolũ hominibus / & ha-
bentibus opinionem aut prudentiã.
ℂSi autem intellectiuarum partium 9
eſſet: nõ vtiq; ineſſet multis aliorum
animalium/ forte autem nulli morta-
liũ. Quoniã neq; nũc omnibus: pro-
pterea qꝫ non omnia temporis ſen-
ſum habent. ſemper enim cũ agit me-
moria/ ſicut & prius diximus: qꝫ vi-
dit hoc/ aut audiuit/ aut didicit/ ſimul
ſẽtit quia prius. prius autẽ & poſteri-
us: in tẽpore ſũt. Cuius igitur eorũ q̃
ſũt animę memoria ſit: manifeſtũ eſt/
qa cuius & phãtaſia eſt. Et ſũt memo
rabilia per ſe quidẽ/ quorũ eſt phãta-
ſia: ſecũdũ accidẽs autẽ/ quęcũq; nõ ſi
ne phãtaſia. ℂ Dubitabit autẽ vtiq; 10
aliquis : quomodo paſſione quidem
præſente/ re vero abſente/ meminit
quod non pręſens. Manifeſtũ enim
eſt qꝫ oportet intelligere talem ali-
quam factam per ſenſum in anima &
in parte corporis habẽte ipſam/ velut
picturam quandam/ paſſionem: cuius
dicimus habitum eſſe memoriam. fa-
ctus eni motus: imprimit velut figurã
quandã ſenſi/ ſicut ſigillãtes anulis.
ℂVnde et alijs qdẽ qui in motu mul 11
to propter paſſionẽ aut propter ętatẽ
ſũt: nõ ſit memoria/ tãq̃ vtiq; in aquã
fluẽtẽ incidẽte motu et ſigillo. alijs au
tẽ propterea qꝫ frigida ſũt ſicut anti-
qua ędificiorũ/ & propter duritiã ac-
cipiẽtis paſſionẽ: nõ inſit impreſſio.

Tral.ve.ex græ.tecog.

12 ℭ Q uapropter & multũ iuuenes &
ſenes: immemores ſunt. fluunt eni/ hi
quidẽ propter augmentum: illi vero/
13 propter decremẽtũ. ℭ Similiter autẽ
& multũ veloces/ & multũ tardi: neu
tri vidẽtur memores. illi enim/ humi
diores ſunt q̃ oportunũ ſit: hi vero/
duriores. Illis igitur nõ manet phã=
taſma in anima: alios vero nõ tangit.
14 ℭ Sed ſi quidẽ tale accidens eſt circa
memoriã: vtrũ hanc meminit paſſio=
nẽ/ an illud a quo facta eſt? Si enim
hãc: abſentiũ nihil vtiq; meminerí=
mus. Si vero illud: quomodo ſẽtiẽtes
hãc/ meminerimus qđ nõ ſentimus/
quod abſẽs? Et ſi eſt ſimile ſicut figu=
ra aut pictura in nobis/ huius ipſius
ſenſus: propter qđ vtiq; erit memoria
alterius/ ſed non huius ipſius? agens
eni memoria: ſpeculatur hãc paſſio=
nẽ/ & ſentit hãc. Quomodo igitur: nõ
præſens meminit? erit enim vtique:
videre non præſens/ & audire. An
eſt: vt contingit & accidit hoc? Vt
enim in tabula pictum animal/ &
animal eſt & imago/ & idem & vnũ
ipſum eſt ambo/ eſſe tamen non idem
amborum/ & eſt conſyderare & vt
animal & vt imaginem: ſic & quod
in nobis phantaſma oportet ſuſcipe=
re/ & ipſum aliquid ſecundum ſe eſ=
ſe/ & alterius phantaſma. inquan=
tum quidẽ ſecũdum ſeipſum/ ſpecu=
lamen aut phantaſma eſt: inquan=
tum vero alterius/ vt imago & memo
riale. Q uare & cum agit motus ip=
ſius/ ſi quidem inquantum ſecun=
21 dum ſe ſic ſentit anima ipſum: vt in=
tellectum aliquod aut phãtaſma vi=
detur adeſſe. ſi autem inquantum al=
terius/ & ſicut in pictura vt imaginẽ
ſpeculatur/ & qui non vidit Coriſ=
cum vt Coriſci imaginem: hic alia
paſſio huius ſpeculationis & quãdo

Vatablus

ℭ Proinde: tã pueri q̃ ſenes/ imme=
mores ſunt. propterea q᷑ alteri/ ob
accretionem in quodam quaſi fluxu
ſint: alteri/ ob decretionem. ℭ Pari
quoq; modo carere memoria viden=
tur: tum qui pręceleres & impendio
volucres ſunt/ tum qui admodum
tardi ſtupidiq;. nam hi quidem/ hu=
midiores ſunt q̃ par ſit: illi vero/ re=
torridiores. Primi ergo/ viſorũ im=
preſſionem ſeruare ac retinere non
poſſunt: alteri/ recipere. ℭ At ſi de
memoria ſtatuendum ita ſit: vtrum
huiuſce affectionis meminimus/ an
illius vnde hęc profecta eſt? Nam ſi
huius: nihil quod abſens ſit/ memi=
niſſe poſſumus. Si illius: qui fieri po
teſt vt hanc ſentiendo/ eius memi=
nerimus quod nõ ſentimus/ quodq;
abiunctum remotumq; a nobis eſt?
Itẽ ſi ex ipſius rei ſenſu quędã quaſi
pictura ac impreſſio in nobis reli=
cta ſit: curnã alterius/ & non huius
ipſius meminerimus? nam qui me=
minit: hanc affectionem ſpectat ſen
titq;. Quonam igitur pacto: memi=
niſſe poteſt eiuſce quod præſens nõ
ſit? hoc enim modo: cernere etiam
& audire abſentia liceret. An fieri po
teſt: vt hoc ipſum contingat eue=
niatq;? Vt enim animal depictum in
tabula & animal eſt & imago/ & cũ
vnum idemq; ſit vtraq; eſt ſed ta=
men eorum ratio diuerſa exiſtit/ con
ſyderariq; poteſt & vt animal eſt &
vt imago: ſic & de phantaſmate qđ
in nobis eſt cẽſere oportet/ & ipſum
quippiam in ſe/ & alterius ſimula=
chrum eſſe. nam quatenus in ſe ſeor
ſumq; ſpectatur/ ſpectrum aut vi=
ſum eſt: quatenus vero aliud refert/
imago & monimentũ. Quare etiam
cum idem animum vellicat ac laceſ
ſit/ ſi quis ipſum in ſe & vt ſui quip
piam generis eſt animo percipiat:
quædam veluti conceptio aut viſũ
ſuccurriſſe videtur. ſin vero quate=
nus alterius eſt/ & vti in pictura acci
dit tanq̃ ſimulachrum & imitatio=
nem contempletur/ eandẽq; tametſi
antea nunq̃ Coriſcum viderit tanq̃
Coriſci imaginem conſyderet: tum
ſane cõſyderationis huiuſce condi=
tio atq; natura longe alia eſt q̃ cum

Vatablus

tanquã animal depictum in animo ſpectar. hic enim / mera conceptio euadit: illic / ꝙ ſimulachrũ alterius ſit/monimentum. Et ob id cum ſenſio quæ pręceſſit/tales motus iu animo noſtro excitat : plærumq; neſcimus ſenſune an alia ratione idipſum proueniat/& nonnunq̃ hæſitamus ſi ſit memoria necne. Interdũ autem euenit: vt cogitãdo ſcrutandoq; recordemur prius a nobis quippiam auditum / aut viſum fuiſſe. Quod euenit: quoties qui phantaſma aliquod ita conſyderabat vt nihil pręterea niſi ipſum illud in ſe cõtemplaretur/mutata ſententia vt ſimulachrum alterius eſt/ſpeculatur. Eſt quando & contra accidat: quẽadmodũ Antipheronti Oreitæ/cæteriſque qui exceſſu mentis tentabantur/cõtigit. nam quæ imaginabãtur: tanq̃ facta & geſta narrabãt/ & ita vt qui meminiſſent. Atq; hoc fit: vbi quis id quod non eſt imago/ſpeculatur vt imaginem. ¶ Porro meditationes/recolendo memoriam conſeruant incolumemq; reddunt. Recolere autem : nihil aliud eſt/quam crebro phantaſmata vt imagines/ nõ vt in ſe ſpectra ſunt/ reſpicere. Dictum eſt igitur quid ſit memoria / quid meminiſſe: habitus ſcilicet phantaſmatis vt imaginis eiuſce rei quæ imaginationi ſubditur. necnon cui earum quæ ſunt in nobis animæ partium tribui debeat: nempe illi quæ ſibi primariam ſentiendi poteſtatem vendicat / quæque nobis ſenſum notitiamque temporis inuehit.

CAP.II.

REliquũ eſt: vt de reminiſcentia ſiue recordatione dicamus. ¶ Primum igitur quæ in aggreſſorijs ſermonibus vera ſunt / ea pro veris habeamus oportet: reminiſcẽtiã ſcilicet nõ eſſe reſũptionẽ memoriæ/ neq; itẽ aſſũptionẽ. Nam cum quis primũ diſcit/aut notitia rei imbuitur: neq; reſumit memoriã vllã (nulla eni antegreſſa eſt) neq; deintegro aſſumit. quia tũ demũ memoria dicitur eſſe:

Tral.ve.ex græ.recog.

ſicut animal pictum conſyderat in anima. hoc quidem ſit ſicut intellectũ ſolum : hoc autem / vt ibi quia imago/memoriale. Et ob hoc aliquando neſcimus/factis nobis in anima huiuſmodi motibus ab eo ꝙ prius ſenſimus : ſi ſecundum ſenſationem accidit/ & ſi eſt memoria an non dubitamus quandoque. Aliquando autem accidit: intelligere & reminiſci ꝙ aliquid audiuimus prius/aut vidimus. Hoc autem cõtingit: cum ſpeculans tanquam ipſum/ permutatur & conſyderat tanq̃ alterius. Fit autem aliquãdo & contrariũ: vt accidit Antipherõti Oritæ/& alijs ecſtaſin paſſis. phantaſmata enim dicebant: vt facta/& vt qui meminiſſent. Hoc autẽ fit: cum aliquis non imaginem tanq̃
imaginem conſyderat. ¶ Meditatio- 15
nes autem: memoriam ſaluant remíniſcẽdo. Hoc autem: nihil aliud eſt q̃ ſpeculari ſæpe vt imaginem/ & nõ vt ſecundum ſe. Quid igitur eſt memoria & meminiſſe dictum eſt : quoniã phantaſmatis vt imaginis cuius phãtaſma habitus. & cuius particulæ earum quæ in nobis: quia primi ſenſitiui/ & quo tempus ſentimus.

Antipherõ

CAP.II.

DE ipſo reminiſci au- 16
tem: reliquum eſt dí-
cere. ¶ Primũ igitur 17
quæcunque in argumentatiuis rationibus vera ſũt: oportet ponere vt exiſtentia. Non enim eſt memoriæ reſumptio/reminiſcentia: neque acceptio. Cum enim primum addiſcit / aut patitur : non reſumit memoriam vllam (nulla enim: ante facta eſt) neque a principio accipit,

Tral. ve. ex græ. recog.

cum enim factus fuerit habitus/
aut paſſio : tunc memoria eſt. Qua-
re : cum paſſione quæ fit/non inſit.
Adhuc autem cum primum facta
eſt : in indiuiduo & vltimo / paſſio
quidem ineſt iam patienti & ſciẽtia/
ſi oportet vocare ſcientiam habitum
aut paſſionem. Nihil autem prohi-
bet : ſecundum accidens meminiſſe
quorundam quæ ſcimus. Meminiſſe
autem ſecundum ſe: non eſt ante fa-
ctum tẽpus. meminit enim nũc quod
audiuit/aut vidit/aut paſſus fuit pri-
us: non quod nũc paſſus eſt / memi-
nit nunc. Amplius manifeſtum eſt ꝙ
meminiſſe eſt:non nunc reminiſcen-
tem/ſed a principio ſentientem aut
patiẽtem. ſed cum reſumit quam pri-
us habuit ſcientiam/aut ſenſum/ aut
cuiuſcunque habitum memoriam di-
ximus : hoc eſt & tunc reminiſci eo-
rum quæ dicta ſunt / aliquid. ipſum
meminiſſe autem accidit & memo-
riam ſequi. Neq; itaq; hæc ſimplici-
ter / ſi ante extiterint / iterum fiunt:
ſed eſt vt/eſt autem vt non. bis enim
diſcere & inuenire contingit eũdem/
18 idem. ¶Oportet igitur differre remi
niſci/ab his: & inexiſtente pluri prin
cipio q̃ ex quo addiſcunt/ reminiſci.
19 ¶Contingunt autem reminiſcentię:
quoniam aptus natura eſt hic motus
fieri poſt hunc. ſi enim ex neceſſita-
te: manifeſtum eſt quod cum motus
fuerit illo / hoc mouebitur. ſi autem
non ex neceſſitate / ſed conſuetudi-
ne : vt plurimum mouebitur. Ac-
cidit autem: quoſdam ſemel conſue-
uiſſe velocius/ q̃ alios ſæpe motos.
Vnde: quædam ſemel videntes ma-
gis meminimus / quam alia ſæpe.

Vatablus

cum iam factus corroboratuſq; fuerit habitus / aut certe affectus. Vnde fit: vt memoria nõ ſimul cũ affectu fiat. Itẽ cũ primũ affectio facta eſt: in vltimo illo momẽto/affectio quidẽ & ſcientia/ ſi tamẽ affectionẽ aut habitũ ſciẽtiã appellare liceat/in re affecta iã ineſt/memoria vero haud quaq̃. Nihil tamẽ vetat: quominus quædã ex ijs quæ ſcimus/ p accidẽs meminiſſe dicamur. Quãq̃ meminiſſe per ſe nõ poſſumus: anteq̃ ſpaciũ aliquod tẽporis interlapſũ ſit. ſiqdẽ nũc eius rei memini quã prius audiui/aut vidi/aut aliquo ſenſu cognoui: & nõ quã nũc ſenſi/eius nũc memini. Præterea manifeſtũ eſt fieri vt qui nũc nõ reminiſcitur: meminerit ſi denuo ſentiat/aut doceatur qd ſit oblitus. at quoties quã prius tenebat ſcientiã/aut ſenſũ/aut deniq; quoduis aliud cuius habitũ eſſe memoriã diximus/iam pene interlitũ obſoletũq; recolẽdo inſtaurat & quaſi poſt liminio reuerſũ tractat verſatq;: tũ & hoc quoq; alicuius eorũ quę dicta ſũt reminiſci eſt. accidit tamẽ vt reminiſcẽtiã/ memoria: & reminiſci/ meminiſſe comitetur. Neq; cõtinuo fit vt ſimpliciter illa / ſcientiam dico/ſenſum/& ſi quid eſt eiuſmodi/ſi prius in animo fuerint / rurſus in mentẽ redire & inſtaurari debeant: ſed contra/quãdoq; reſtituũtur animo/quãdoq; ab eodẽ perpetuo exulant. nam & vt iterũ diſcat / & iterum inueniat idem eandẽ ſciẽtiam: vulgo cõtingere ſolet. ¶Reminiſcẽtiam igitur ab inuẽtione & diſciplina/differre oportet : & q reminiſcitur maius principiũ intus habere/ q̃ qui diſcit aut inuenit. ¶Fit autem reminiſcentia: cũ motus animę ita ſe habeãt vt alter ſubinde poſt alterum fieri natus ſit. nam ſi neceſſario vnus alterũ conſequio trahat: palã eſt ſimulatq; ille mouerit eã / hunc moturũ. ſi vero nõ neceſſario/ ſed ex cõſuetudine alter inſequatur: maiori ex parte mouebit. Cõtingitq;: vt qdã ſemel permoti magis aſſueſcãt/ q̃ alij ſæpius. Et iccirco: quorũdam quę ſemel viderimus/facilius q̃ aliorũ q̃ ſæpicule/ meminiſſe ſolemus.

Vatablus

Cum ergo reminiſcimur: quibuſdā
antegreſſis motibus mouemur/ quo-
uſque eo moueamur poſt quem ille
ſequi conſueuit. Quocirca & ex hoc
nunc / aut alio quodam initio ſeri-
em ſequelamq; venamur: & a ſimi-
li/aut contrario/aut finitimo. Et ob
id: recordatio fieri aſſolet. motus
enim quorundā ex his/ ijdem ſunt:
quorundam ſimul fiunt/quorūdam
alter alterius partem obtinent con-
nexique ſunt adeo vt reliqua pars
quæ illam ſequatur exigua ſit. Ad
hunc igitur modum: inueſtigare ſo-
lemus. Sed & interim nobis non ita
inquirētibus reminiſci accidit: cum
recordatio motū alterū cōtinuo exci
pit ſubſequiturq;. cæterū illa fere fit:
antegreſſis alijs motibus quos dixi.
¶ Nec id ſpectādum eſt/quomodo
quę remota ſūt meminimus: & quo-
modo quę propinqua: negligendū.
quādoquidē vnū eūdēq; modū eſſe:
liquido conſtat. dico autem eum:
quo quis ea quæ in ſeriem digeſta
ſūt/ nulla antecedente inquiſitione
recordationeve recenſet. conſequun
tur enim ſeſe quadam conſuetudi-
ne: motus. Quoties itaq; reminiſci
volet/id faciet: motus initiū cape-
re ſtudebit/ quē hic ideſt reminiſcē-
tia/ ſequitur. ¶ Quamobrem: om-
nis reminiſcētia/ ex principio pul-
cherrime ac ſūma celeritate corriua-
tur. nā quo res inter ſe ordine diſpo-
ſitæ ſunt: eū quoq; motus earūdem
obtinent. ¶ Et ea trē facile memoria
continentur: quę quodā ordine con-
ſtāt/ vt Mathematica. at quæ praue
diſpoſita ſunt: ægre cuſtodiuntur.
¶ Atq; hoc intereſt inter reminiſci et
iterū diſcere: q; q reminiſcitur ab ip
ſo ſe moueri quodāmodo poteſt/ ad
id quod poſt principium eſt. at cum
per ſe non poteſt/ ſed alterius ceu
præceptoris auxilium deſyderat: nō
amplius meminiſſe videtur. ¶ Se-
pe vero iam quidem reminiſci non
poteſt: quærēdo tamē poteſt/ ac in-
uenit. Quod homini contingere ſo-
let: dū tātiſper varia mouet/ quoad
in motionē eā inciderit poſtquā res
ſequatur. Eſt eni meminiſſe: mouē-
tē quandā facultatē intus poſſidere.

Tral. ve. ex græ. recog.

Cum igitur reminiſcimur: moue-
mur ſecundum quendam primorum
motuum/quouſque vtiq; moueamur/
poſt quē ille conſueuit. Vnde & quod
conſequenter eſt venamur/meditan-
tes ab ipſo nunc aut alio aliquo: & a
ſimili/aut contrario/aut propinquo.
Propter hoc: fit reminiſcentia. motus
enim horum: aliorum quidem ſunt
ijdem/aliorum autem ſimul/aliorum
autem partem habēt. quare reliquū:
paruum eſt/quod motum eſt poſt il-
lum. Quærunt igitur ſic. Et non quę-
rentes autem ſic reminiſcuntur: cum
poſt alterum motum ille fit. vt pluri-
mum autem alteris factis motibus
quales diximus: fiebat ille. ¶ Nihil 20
autem oportet conſyderare quæ pro-
cul ſunt quomodo meminimus: ſed
non quæ prope. manifeſtum enim: q;
idem modus aliqualiter. dico autem:
quomodo dicit quod conſequenter
non præinquirens neq; reminiſcens.
conſuetudine enim conſequūtur mo-
tus: hic poſt hunc. Et cum igitur re-
miniſci voluerit/hoc faciet: quęret ac-
cipere principium motus poſt quem
ille erit. ¶ Vnde: citiſſime & opti- 21
me fiunt a principio reminiſcentiæ.
ſicut enim ſe habent res adinuicem/
in eo quod conſequenter: ſic & mo-
tus. ¶ Et ſunt facile reminiſcibilia: 22
quęcūq; ordinationē habēt aliquā/ſi-
cut Mathemata. quæ autē praue: gra-
uiter ¶ Et in hoc reminiſci differt ab 23
iterū addiſcere: q̄a poterit quodā mo
do per ſeipſum moueri in id quod eſt
poſt principiū. cum vero nō/ſed per
aliū: nō adhuc meminit. ¶ Sæpe autē 24
iā quidē nō poteſt reminiſci: quærēs
autē poteſt/ & inuenit. Hoc autē fit:
multa mouēti quouſq; moueat huiuſ-
modi motu quē cōſequitur res. Memi
niſſe eni eſt: ineſſe potentiā mouentē.

Tral.ve.ex græ.recog.

hoc autem: ita vt ex ipſo/ & quibus
habet motibus moueatur/ſicut dictū
25 eſt. ℂOportet autem: acceptum eſſe
principium. Quapropter: a locis vi-
dentur reminiſci aliquando. Cauſa
autem eſt: quia velociter ab alio in
aliud veniunt. vt a lacte in album/ab
albo autem in aerem/& ab hoc in hu
midum: a quo meminit autumni/hoc
quærēs tempus. Videtur autem vni-
uerſaliter & medium: principium
omnium. Si enim non prius/cum in
hoc venerit reminiſcetur: aut nō iā/
neqꝫ aliunde. vt ſi quis intellexerit:
in quibus A B C D E F G H.
Si enim non in E reminiſcitur: in
H meminit. hinc enim: ad ambo mo
tum eſſe contingit/& in D & in F.
Si vero non horum aliquod quęrit:
in C veniens reminiſcetur/ſi D aut
C inquirit. quemadmodum in G
veniens reminiſcetur: ſi G aut F in-
quirit. Si autē non: in A. & ſic ſem-
26 per. ℂ Eius autē quod eſt ab eodē
aliquando quidē meminiſſe/aliquā-
do autē non/cauſa eſt: quia contingit
ad plura motū eſſe ab eodem princi
pio. vt ab ipſo E: in F/aut in D. Si
igitur nō per antiquū mouetur: in cō-
ſuetius mouetur. tanq̄ eni natura: iā
cōſuetudo eſt. Vnde quę ſępe intelli-
gimus: cito reminiſcimur. ſicut enim
natura hoc poſt hoc eſt: ſic & opera-
tione. ipſum ſæpe autē: narurā facit.
27 ℂ Quoniā autē ſicut fiūt in ijs q̄ ſūt
natura/& extra naturā & a fortuna/
adhuc magis in ijs quæ per cōſuetu-
dinē ſūt/ quibus natura nō ſimiliter
ineſt: quare mouetur aliquādo & il-
luc & aliter/ p̄ſertim & cū retrahitur
illinc iſtuc aliquo. Et propter hoc cū
opus eſt nomē reminiſci: aſſimile qui
dem/non autem illud/ſolœcizamus.
Reminiſci igitur: hoc accidit modo.

Vatablus

ſed tamē eiuſmodi: vt animus ex ſe-
ipſo/& motibus quos habet moueri
queat/ vti dictū eſt. ℂ Ac principiū
quidē: ſumi debet. Quocirca: nōnūq̄
videtur ex locorū diſpoſitione remi-
niſci. Cauſa aūt eſt: ꝙ cito ex alio in
aliud veniat. vt ex lacte in candorē/
ex cādore in aerē/ ex aere in humo-
rē /ex humore in autūni memoriā:
cū hāc partē anni ſatagit inuenire.
ℂ Videtur autē vniuerſaliter in ōni
genere quod mediū eſt: vicē princi-
pij obtinere. nā ſi nō prius/ ſaltē cū
ad id qđ in meditullio eſt peruene-
rit/res veſtigata ſuccurret: aut nunq̄
p̄terea/nec aliūde. verbi gratia/aſcri
bātur literę ſeptē A C D E F G H:
per quas mētis cogitatio itura ſit. Si
enim non cōtinuo vbi ventū eſt ad
E/meminit: ſimulatqꝫ ad H appule
rit/meminiſſe dicetur. nam ab E: in
vtrāqꝫ partē/ & in D & in F diſcurre
re poteſt. Qꝫ ſi ex his nullā diſqui-
rat: in C profecta meminerit / ſi D
aut C veſtiget. quēadmodū in G pro
fecta meminerit: ſi G aut F pergrat.
Sin minus: in A. & ita: ordine perpe
tuo. ℂ Cur autē ab eodē principio
interim meminiſſe queat/interim nō
queat/cauſa eſt: ꝙ ex eodem princi-
pio in multas parteis ire cōtingat.
veluti /ex E: in F/aut in D. Si igitur
nō per vetera ſimulachra diſcurrat:
ad id rapi ſolet quod ſibi familiarius
propter cōſuetudinē reddidit. iā enī
cōſuetudo ipſa: in quādā naturā cō-
migrauit. Quapropter quę frequēter
cogitamus/cito reminiſcimur. nā vt
natura vnū alterū ſeqtur: ita & ope
ratione. quinimo frequēs multuſqꝫ
vſus: naturā facit. ℂ Quoniam au-
tē ſicut in naturalibus errata quædā
naturę & fortuita euenire ſolent/ad-
huc magis in cōſuetis/ q̄bus natura
nō p̄inde ineſt/ peccata quædā inter
cidunt: hinc ſane fit vt nōnunq̄ ani
mus huc illuc impellatur/ pręſertim
cū a certo quodā initio auſpicatus/
quouis alio deuius fertur. Propterea
cōtingere ſolet: vt cū alicuius nomi-
nis meminiſſe volumus/in alterū cō
ſimile/non in illud/ quaſi ſolœciſmū
committentes incidamus. Ad hunc
igitur modum: reminiſci accidit.

Vatablus

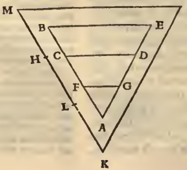
❡Sedeni notitia tẽporis/ſiue illud certũ conſtitutũq; habeatur/ ſiue incertũ & infinitũ: q̃maxime neceſſaria exiſtit. Eſt autẽ aliqd:quo/de pluri minoriq; tempore iudicamus. conſentaneumq; eſt: vt quippiã in nobis ſit/ quod ſicut magnitudines/ ita & tẽpus iternoſcat. ❡ Porro magnitudines ampliſſimas/ & quæ a nobis procul abſũt/intelligere ſolet: nõ ꝙ intelligẽtia ipſa (Gręci dianœan vocant) procedat foras atq; ad eas ſeſe applicet/ queadmodũ quidã de viſu dixerõt (nã etiã ſi nõ ſint:ex ęquo tamẽ intelliget) ſed per motũ qoi proportione quadã illis reſpondeat. habet enim in ſe: motus effigieſq; rebus quas intelligit pſimiles. ❡Quo igitur differat: cũ maiores intelligit? An ꝙ & minores intelligat? quæcũq; enĩ ambiũtur interioraq; ſunt/minora ſũt: & eis/ quę cõtinent & extima ſũt/proportione quadã reſpõdent. Atq; fortaſſe qualis proportio inter ſimulachra ipſa/ ſed adiuncto tẽpore/capi poteſt: talis & in ipſis quoq; interuallis diſtãtijſq; reperiatur. Nã qui lineas A B & B E cõfecit: lineas A C & C D confeciſſe videtur. quando hæ: cũ illis proportionis nexu iũctæ ſunt. Sed cur potius lineas A C & C D: q̃ lineas A F & F G? An ſicut refertur linea A C ad A B: ita linea K H ad lineã K M? Qui ergo lineã K M trãſegit: ſimul lineam K H tranſegerit oportet. Si vero intellexiſſe velit lineas A F & F G/ lineas quidem A B & B E ſimiliter intelligit: at e regione lineæ K M/ lineam K L. nam hæc ad illam ita ſeſe habet: vt lineam F A ad lineam B A ſe habere videmos.

Tral. ve. ex græ. recog.

❡Maxime autem oportet cognoſcere tempus: aut menſura/ aut inſinite. Eſt autem aliquid: quo iudicat maius & minus. rationabile autem: ſicut & magnitudines. 28

❡ Intelligit autẽ magnas & procul: non extendendo illuc intelligentiam/ ſicut viſum dicunt quidam (etenim cum non ſint: ſimiliter intelliget) ſed proportionali motu. ſunt enim in ipſa: ſimiles 29

figuræ & motus. ❡ Quo igitur differet: cum maiores intelligit? An quia illas intelligit quæ minores? omnia enim quæ intra/ minora: & proportionaliter & quæ extra. Eſt autem forte ſicut & ſpeciebus proportionale accipere/ ſed in ipſo: ſic & diſtantijs. Sicut igitur/ ſi ſecundum A B/ B E/ mouetur: facit A C/ C D. proportionale enim eſt: A C & C D. Quid ergo magis C D: q̃ F G facit? An ſicut A C ad A B ſe habet: ſic K H ad K M ſe habet? Secundum has igitur: ſimul mouetur. Si vero A F/ F G/ velit intelligere/ eam quidem quæ A B/ B E/ ſimiliter intelliget: ſed pro K M/ K L intelliget. hæ enim ſe habent: ſicut F A ad B A. 30

Tral. ve. ex græ. recog.

31 ℭ Cum igitur ſimul rei ſit motus
& temporis: tunc memoria agit, ſi
autem putet/non faciens: putat me-
miniſſe. nihil enim prohibet falli ali-
quē: & ſibi videri meminiſſe/cum nō
meminit. agentem autem memoria/
non putare ſed latere dum meminit:
non eſt. hoc enim erat: ipſum memi-
niſſe. Sed ſi is qui rei/ fiat ſine eo qui
temporis/aut hic ſine illo: non me-
minit. Qui vero eſt temporis: duplex
eſt. aliquando enim menſura non me-
minit ipſum vt ꝙ tertia die / ꝙ ta-
men aliquando fecit: aliquando au-
tem/& menſura. Sed meminit: quan-
uis non menſura. conſueuerunt enim
dicere/ ꝙ meminerunt quidem/ quā-
do tamen neſciunt cum ipſius quā-
do non cognoſcunt quantitatem me-
32 tro. ℭ Q̄ꝛ igitur non iidem ſunt me-
moratiui & reminiſcitiui: in priori-
bus dictum eſt. Differt autem ipſum
meminiſſe ab ipſo reminiſci: non ſo-
lum ſecundum tempus / ſed ꝙ ipſo
quidem meminiſſe & aliorum ani-
malium participant multa/ ipſo au-
tem reminiſci nullum vt ita dicam
quę cognoſcuntur animalıū/ niſi ho-
mo. Cauſa autē: quia ipſum remini-
ſci/eſt vt ſyllogiſmus quidā. ꝙ enim
prius aut vidit/ aut audiuit / aut ali-
quid huiuſmodi paſſus fuit: ſyllogi-
zat reminiſcens. Et eſt vt inquiſitio
quędā. hoc autē quibus & deliberati-
uum ineſt: natura ſolū accidit. etenim
ipſum deliberare: ſyllogiſmus quidā
33 eſt. ℭ Q̄ꝛ autē corporeū qddā paſſio/
& reminiſcētia inquiſitio in tali phā-
taſmate / ſignum: turbari quoſdam
cum non poſſunt reminiſci/ & valde
cohibentes intelligentiā & non am-
plius conantes reminiſci / nihil mi-
nus /& maxime melancholicos. hos
enim phantaſmata mouēt maxime.

Vatablus

ℭ Quādo igitur negocium & tēpus ſimul animum inuadunt excitantq;: tum meminiſſe ſolet. q; ſi ſe coniungere vtrumq; putet/ non tamen cōiungat: ſe meminiſſe autumat. nihil enim obſtat/ quin fallatur aliquis: & ſe meminiſſe cum nō meminit/ putet. quanq̄ fieri non poteſt: vt qui meminit/ ſe meminiſſe nō aduertat ſed id eum lateat. nam meminiſſe: id ipſum eſt. At ſi negocium abſque tempore/aut contra tempus abſque negocio/ iacentem animum extimularit: haudquaq̄ meminit. Cæterum tempus illud: duplex eſt. nam interdum quis certum tempus non adhibet/ vt cum ſe feciſſe non pridie ſed aliquando/ meminit: interdum/ etiam adhibet. Verum meminiſſe dicitur: etiam ſi certum tempus minime adhibeat. nam vulgo dici ſolet/ equidem memini factū/ ſed quando non memini: cum de tempore facti non conſtat. ℭ Quibus præcipua ineſt memoria: non eiſdem & reminiſcentiam ineſſe eximiā: diximus ſupra. Diſtat vero memoria a reminiſcentia: non ſolum ratione temporis / ſed tn̄ eo quoque ꝙ & complures aliæ animantes memoria participant / reminiſcentia nulli ex omnium animalium numero quorum natura comperta explorataque habeatur / præterquam homini / conceſſa ſit. Cauſa cur ita/ eſt: ꝙ reminiſcentia veluti ſyllogiſmus quidam / id eſt ratiocinatio/ exiſtit. nam qui reminiſcitur: ꝙ prius audierit/ viderit/ aut quippiam id genus fecerit/ ratiocinari aſſolet. Item: quaſi diſquiſitio quædam. diſquiſitionem vero iis ſolis natura tribuit: quibus conſultandi deliberandique ratio competit. etenim cōſultatio ſiue deliberatio: ratiocinatio quædā eſt. ℭ Porro affectionē ipſam corporalem eſſe / & reminiſcentiam diſquiſitionem in tali viſo/ indicium eſt: q; nōnulli obturbari ſolēt/ & cū reminiſci nō poſſunt/ & cū cogitationē reprimūt conanturq; nō vltra reminiſci / & potiſſimū quos atra bilis exercet. hos eni maxime phantaſmata mouēt.

Cauſa vero cur reminiſcentia in
poteſtate eorũ non ſit/eſt: ꝙ ſicut
qui iaculatur emiſſum telũ non vl=
tra ſiſtere poteſt / ita qui reminiſci
& veſtigare aliquid contendit/ne=
ſcio quid corporeũ mouet cui affe
ctio hęc conſignatur. Maxime au=
tem adagitari ſolẽt: quibus humo
ris copia circa ſenſariam ſedẽ re=
dundat. non enim facile trãquilla=
tur motu ſemel inito : quouſq; id
qđ quęritur occurrat/ & motio ip=
ſa recto inceſſu procedẽs ad metã
vſq; perueniat. Quamobrem &
metus & iræ ſimulatq; commotæ
ſunt: ſedari/quãlibet repugnanti=
bus illis/ nõ poſſunt/ ſed eodẽ cõ=
tramituntur. Atq; perinde euenit:
atq; ijs qui paulo cõcitatius vali=
diuſq; nomina aliquot orationẽve
recenſuere/ aut cantionẽ aliquam
emodulati ſunt. nam vbi ceſſarũt:
iterum/etiam inuitis/canere ac lo
qui ſubit. Cæterum illi quibus ſu=
periora proportione reliqui corpo
ris ſunt vaſta/ quiq; forma pomi=
lionis degenerant: minus memo=
ria valent/q̄ qui contrario ſunt ha
bitu. ꝙ ipſa ſentiendi vis pondere
grauiore opprimatur: ꝙq; nec ini=
tio inhærere ac deſiſtere formæ re=
rum poſſint/ ſed diſſiliãt/ nec cum
reminiſci volunt / recto itinere ſe=
quantur reddanturq;. Sane impẽ=
dio pueri/ & admodum ſenes: im=
memores ſunt/propter motũ quẽ
ſuſtinent. nam hi: valde minuun=
tur. illi vero: magnum ſubeũt in=
crementum. adde etiam: ꝙ vſque
ad ætatem prouectam/ſimiles na
nis ſunt. Ergo quid ſit memoria/
quid meminiſſe/qua facultate ani=
malia meminerint/item quid re=
miniſcẽtia/quid reminiſci/quem=
admodũ fiat/ & quam ob cauſam:
dictum eſt.

¶Ariſtotelis de memoria & re=
miniſcentia/ Franciſco
Vatablo inter=
prete: fi=
nis.

Cauſa autem eius ꝙ non in ipſis eſt
reminiſci : quia ſicut proijcientibus
non amplius in ipſis ſiſtere/ſic & re=
miniſcens & inueſtigans/ corporale
aliquid mouet in quo paſſio eſt. Ma=
xime autem turbãtur: quibus humi=
ditas fuerit exiſtens circa locum ſen=
ſitiuum. non enim facile pauſat mo=
ta: quouſque accedat quod quæritur/
& recte procedat motus. Vnde & irę
& timores cum commoti fuerint: cõ=
tramouentibus iterum his non ſe=
dantur/ſed ad idem contramouent.
Et ſimilis eſt hæc paſſio: nomini=
bus & melodijs & orationibus/ cum
per os fit aliquod ipſorũ vehemẽter.
pauſantibus enim et non volentibus:
ſuperuenit iterũ cantare/aut dicere.
Sunt autem & ſuperiora maiora ha=
bentes/& nani: peius memoratiui q̄
contrarij. propterea ꝙ grauitatem
multam habent in ſenſitiuo: & quia
neq; a principio motus poſſunt im=
manere ſed diſſoluuntur/neq; in re=
miniſcendo facile recte procedunt.
Penitus autem iuuenes/ & multũ ſe=
nes: immemores ſunt/ propter mo=
tum. hi enim/ in decremento: illi ve=
ro/in augmento multo ſunt. ampli=
us autem pueri: & nanoſi ſunt vſque
ad longam ętatem. De memoria igi=
tur & ipſo meminiſſe/ quæ ſit natu=
ra ipſorum/ & qua earum quæ ſunt
animæ meminerint animalia/ & de
ipſo reminiſci quid ſit/ & quomodo
fiat/ & propter quam cauſam: dictũ
eſt.

¶Tralationis veteris de memoria et
reminiſcentia Ariſtotelis/
ex gręco recognitę:
finis.

Tral. ve. ex græ. recog.

¶ Tralatio vetus Ariſtotelis de ſomno & vigilia / ex Grçco recognita: ad R. P. D. Guillermum Briconetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP. I. 1 DE ſomno autem et vigilia conſyderandum eſt: quid ſint. & vtrum animç an corporis propria ſint: an communia. & ſi cõmunia: cuius particulæ animæ vel corporis. & propter quam cauſam inſint animalibus. & vtrum communicent omnia ambobus ipſis: an alia quidem ſomno / alia vero altero ſolũ / an alia quidem neutro / alia vero vtriſq;. Ad hçc autem / quid ſit ſomnium: & propter quam cauſam dormientes interdum quidẽ ſomniẽt interdũ autẽ non / vel accidat quidem ſemper dormiẽtibus ſõniare / ſed nõ meminerint. et ſi hoc fiat: propterquam cauſã fiat. Et vtrũ contingat futura præuidere: an nõ cõtingat. & qualiter: ſi cõtingat. & vtrũ agenda ab homine ſolum: an ea quorum dçmonium habet cauſam / & natura fiunt / aut ab euentu.

2 ¶ Primum igitur hoc manifeſtum: q; circa idem animalis vigilia eſt & ſomnus. opponuntur enim: & videtur ſomnus vigiliæ quædam priuatio, nam extrema ſemper & in alijs / & in naturalibus: circa idem ſuſceptibile videntur fieri / & eiuſdem paſſiones eſſe. dico autẽ / veluti viſus cæcitas / turpitudo pulchritudo / ſanitas ægritudo / fortitudo debilitas / auditus & ſurditas. Amplius autem: et ex his manifeſtũ. quo eni vigilantẽ cognoſcimus: hoc

Vatablus

¶ Ariſtotelis de ſomno & vigilia liber vnus: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem verſus / Franciſco Vatablo interprete.

DE ſomno & vigilia: hæc conſyderemus oportet. primũ: qd ſint. & vtrum animç an corpori propria ſint: an vtriſq; cõmunia. & ſi communia ſint: cui parti tam animæ q̃ corporis credita. & cur tributa animalibus ſint. & vtrum vtrumq; omnibus communicatum ſit: an alteris hoc / illud alteris ſolum / an alijs neutrum / alijs vtrumq;. Tum etiam quid ſit inſomnium: & quamobrem dormientes / modo ſomnient modo non ſomnient / aut ſomnient quidem ſemper ſed non meminerint. & hoc ſi fit: quã ob cauſam fiat. Itẽ: poſſintne futura præuideri / necne. & ſi poſſint: qua ratione præſentiri queant. & vtrum ea ſolum quç agantur ab homine: an etiam quorum cauſa ſit deus / & natura fiãt / temeritateve aliqua. ¶ Ac primum quidem illud conſtare arbitror: ad eandem animalis partẽ ſomnum & vigiliam pertinere. quandoquidem oppoſita inuicem ſunt: & ille vt priuatio quædam huius habetur. nam ſemper extrema tam in alijs q̃ in hiſce quç a natura dependent: in eodem recipi / & eiuſdẽ affectiones eſſe videntur / vt ſanitas & morbus / pulchritudo & fœditas / robur & imbecillitas / viſus & cæcitas / auditus & ſurditas. Itẽ & ex ijs quæ ſequũtur; palã fiet. nã quo vigilare aliquẽ cognoſcimus: eodem & dormire depræhendimus. qui enim ſentit: eundem vigilare cenſemus. Atq; vigilantem omnẽ cognoſcimus: aut

quia externũ motũ aliquẽ ſentiat/
aut quia inteſtino aliquo feriatur.
Si ergo vigilia ipſa in alio nullo
q̃ in ſentiẽdo cõſiſtat: certũ eſt quę
vigilãt ac dormiunt/eodẽ vigila-
re ac dormire quo ſentiant. ℂ Cũ
autem ſentire ipſum/neqꝫ animę/
neqꝫ corporis proprium ſit (nam
ad idem : actus & potentia per-
tinent. ſenſus autem actu: eſt mo-
tio quędã animæ interuentu cor-
poris prouenıens) manifeſtum
eſt affectionem hanc/ dico ipſum
vigilare/nec propriam animæ eſ-
ſe/neque item corporis/ cum cor-
pus inanime ſentire non poſſit.
ℂ Porro cum de particulis ani-
mę alıubi iam retro definitum ſit/
cumque vegetatrix ſeiuncta a re-
liquis habeatur/ reliquæ ſine hac
ſubſiſtere non poſſint : clarum eſt
quæ augentur ſolum & minuũtur
vt ſtirpes ac plantæ/ſomno & vi-
gilia deſtitui ſolere / ꝙ ſenſu ca-
reant/ſiue ſeparabilis ille quidem
ſit/ſiue non ſit. nam potentia & ra
tione: ſeparabilis eſt. ℂ Pari quo-
que modo conſtat: nullum eſſe ani
mal quod aut ſemper dormiat /
aut ſemper vigilet/ ſed vtrunque
eidem tributum a natura eſſe. non
enim ſi quod animal eſt ſenſu prę
ditum: neqꝫ dormire id/neqꝫ vigi-
lare contingit. quando vterqꝫ hic
affectus: circa ſenſum primi ſen-
ſitiui accidere ſolet. Fieri autem
non poteſt/ vt alter horum eidem
ſemper inſit: verbi gratia/vt ge-
nus aliquod animalis aut ſemper
dormiat/aut ſemper vigilet. Nam
fieri nequit : vt vllum ſemper vi-
gilet. quando quæcumque munia
aliqua naturæ obeunt/ ſimulac tẽ-
poris modum exceſſerint in quã-
tum ſufficere operi poterant : laſ-
ſeſcant/ſuccumbantque/& a mu-
neribus quæqꝫ ſuis deſiſtant opor
tet/vt oculi / manus/ & quicquid
aliud functionem aliquam exerce-
re ſolet. Itaqꝫ ſi quid ſentiendi offi
cio fungatur : ſpacio exacto quo
continenter gerere & adminiſtra-
re poteſt / fatiſcet / nec præterea
operari valebit. Cum ergo vigilia

& eũ qui ſomno premitur. ſentientẽ eñi:
vigilare putamus. Et vigilãtẽ omnẽ: aut
eo ꝙ eorũ quę extrinſecus aliquid ſẽtit/
aut eo ꝙ eorũ qui in ipſo motuũ/aliquẽ.
Si ergo vigilare in nullo alio eſt q̃ in eo
quod eſt ſentire : manifeſtum eſt ꝙ quo
quidẽ ſentiunt/hoc vigilant vigilantia/
& dormiunt dormiẽtia ℂ Quoniã autẽ 3
nõ animæ propriũ eſt ſẽtire/neqꝫ corpo
ris (cuius enim eſt potentia : eius eſt &
actio. qui vero dicitur ſenſus/ vt actio:
motus quidã per corpus/animę eſt) ma
nifeſtũ eſt ꝙ neqꝫ animę paſſio propria/
neqꝫ inanimatũ corpus poſſibile eſt ſen
tire. ℂ Cũ autẽ determinatũ ſit prius in 4
alijs de ijs quę dicuntur quaſi particulę
animæ/& de nutritiua quidẽ quæ ſepa-
ratur ab alijs/aliarũ vero nulla ſine hac
exiſtẽte: manifeſtũ eſt quęcũqꝫ quidẽ vi-
uẽtiũ augmẽto diminutioneqꝫ partici-
pant ſolũ/ꝙ in his nõ eſt ſõnus/neqꝫ vi-
gilia/velut plãtis. nõ enim habẽt parti-
culã ſenſitiuã: neqꝫ ſi ſeparabilis/neqꝫ ſi
non ſeparabilis. poteſtate enim et ipſo
eſſe: ſeparabilis eſt. ℂ Similiter autẽ: & 5
ꝙ nihil eſt quod ſẽper vigilet aut ſem-
per dormiat/ſed eiſdẽ inſunt animaliũ
vtręqꝫ paſſiones hæ. neqꝫ enim ſi eſt ani
mal habens ſenſum: hoc contingit neqꝫ
dormire/neqꝫ vigilare. vtraqꝫ eni paſſio
hæc: circa ſenſum primi ſenſitiui. Non
cõtingit autẽ alterũ horũ ſemper ineſſe
eidẽ : veluti aliquod genus animalium
ſemper dormire / vel ſemper vigilare.
Amplius quorumcũqꝫ eſt aliquod opus
ſecũdum naturam/quando exceſſerint
tempus in quanto poſſunt aliquid face-
re: neceſſe eſt deficere/vt oculos vidẽtes/
& quieſcere facientes hoc/ ſimiliter au-
tem & manum & aliud omne cuius eſt
opus aliquod. Si itaqꝫ alicuius eſt opus
ſentire/ & hoc vtique excedat tempus
quanto erat potens ſentire cõtinue: de-
ficiet/& non ãplius faciet hoc. Si igitur

Tral. ve. ex græ. recog.

vigilare diffinitur ſolutione ſenſus/ cō=
trariorū vero hoc quidē neceſſe eſt adeſ=
ſe/ illud vero nō/ vigilare autē ei qđ eſt
dormire cōtrariū eſt/ et neceſſariū omni
alterū ineſſe: neceſſariū vtiq; erit dor=
mire. Si igitur huiuſmodi paſſio eſt ſō=
nus/ hoc autē eſt impotētia propter ex
ceſſum vigilandi/ vigilādi autē exceſſus
quādoq; ab ęgritudine/ quādoq; abſq;
ægritudine fit/ quare impotentia atque
diſſolutio ſimiliter erit: neceſſe eſt omne
quod vigilat cōtingere dormire. impoſ=
ſibile eni: ſemper agere. Similiter autē:
neq; dormire ſēper quicq; cōtingit. ſom=
nus eni: paſſio ſenſitiuę particulę eſt/ vt
vinculū et immobilitas quædā. Quare
neceſſe eſt: omne dormiēs habere ſēſiti=
uā particulā. Sēſitiuū autē: quod poteſt
ſētire ſecundū actū. agere autē ſēſu pro=
prie & ſimpliciter: impoſſibile eſt dor=
mientē ſimul. Ideo neceſſariū eſt: ſom=
6 nū omnē excitabilē eſſe. ¶ Alia igitur
pene omnia ſomno cōmunicant: & na=
tabilia/ & volatilia/ atq; greſſibilia. Et=
enim omnia piſcium genera/ & quæ
malaciorū/ viſa ſūt dormire: & alia om
nia quæcumq; habent oculos. etenim
quæ duros habent oculos/ & entoma:
manifeſtum ꝙ dormiunt. breuis autem
ſōni ſunt: huiuſmodi omnia. ideoq; la=
tebūt vtiq; quędā ſępe: vtrum participāt
ſomno/ vel non. Eorū autem quæ durā
habent teſtam: ſecundū ſenſum quidem
nondū factū eſt manifeſtū ſi dormiunt/
ſi cui vero veriſimilis dicta ratio eſt/ ea
ſuadebitur. Qꝫ igitur ſomno cōmuni=
cāt omnia animalia: manifeſtū ex his.
eo eni ꝙ ſenſum habeat: diffinitur ani=
mal. ſenſus autē modo quidē aliquo im=
mobilitatē & velut vinculū: ſomnū eſſe
dicimus. ſolutionē autem remiſſionēq;:
7 vigiliam. ¶ Plantarū autē nullam: poſ=
ſibile eſt communicare vtra harum paſ=
ſionū. nam ſine ſenſu quidē nō exiſtit:

Vatablus

exolutione ſenſus finiatur/ & con=
trariorum ſi alterum adſit alterum
abeſſe oporteat/ vigilia vero ſom=
no contraria ſit/ ſitq; neceſſarium
cuilibet alterum ineſſe: ſequitur
vt ea dormire oporteat. Igitur ſi
talis affectio ſomnus eſt/ ſomnus
vero impotētia quam vigiliæ ex=
ceſſus committit/ vigiliæ autem ex
ceſſus interim ab ægritudine pen=
det interim citra ægritudinem acci
dit/ vnde fit vt quemadmodum
exolutio duplex eſt/ ita & impotē=
tia duplex haberi poſſit: neceſſa=
rium eſt vt quicquid vigilat dor=
mire aliquando contingat/ quia vt
ſemper agat fieri non poteſt. Con
ſimiliter fieri nequit: vt ſēper dor=
miat. nam ſomnus: affectio quæ=
dā ſenſariæ partis/ quaſi vinculū
quoddā & immobilitas/ exiſtit. Ex
quo ſequitur: quicquid dormit ſen
ſitiuā partē habere. Sēſitiuū autē
eſt: quod ſentire actu poteſt. ſētire
vero actu ſimpliciter & proprie:
nemo per quietem poteſt. Nullus
igitur ſomnus eſt: qui expergiſci=
bilis non ſit. ¶ Cętera fere omnia/
pedeſtria/ volatilia/ natatilia: ſom=
no participant. etenim cuncta pi=
ſcium genera/ & ea quę molli cru=
ſta integūtur/ & pręter ea quęcūq;
oculos habent: ſoporari cernūtur.
nā & qbus oculi duri/ & inſecta:
dormire palam eſt. quāquā iſthæc
omnia: ſomno exiguo contenta
ſunt. vnde fit etiam: vt ſæpenu=
mero quempiam lateat vtrū ob=
dormiſcant/ necne. Vtrum vero
teſtacea ſopore offundantur: nō=
dum ſenſu quidem cognitum fuit/
ſed ratione tamen ea quam prędi
ximus/ ſi cui probabilis videatur/
perſuaderi id poteſt. Somnū igi=
tur animalibus cōmunicatū omni
bus eſſe: hac ratione pateſcit. nam
animal eo finiri ſolet: ꝙ ſenſum
habeat. ſenſus vero immobilitatē
quandam & quaſi nodum & vin=
culum: ſomnum eſſe dicimus. cō=
tra exolutionem atque relaxatio=
nem: vigiliam. ¶ At plantis: neu=
tra harum affectionum cōmuni=
cari poteſt. quippe cū citra ſenſū:

Vatablus

neq; ſomnus eſſe/neq; vigilia poſſit. At quibus ſenſus ineſt: eiſdem & dolor & voluptas cõcedi debet. quibus vero dolor & voluptas: eiſdem & cupiditas. Plantis autem: nihil horũ tribui poteſt. Argumento: φ facultas quæ nutrit & vegetat/munus ſuum melius conſopitis q̃ vigilãtibus animalibus abſoluat. tunc enim probius & aluntur & augentur: vt quæ nihil ad ea/ope ſenſus egeant. CAP.II.

CVr autem dormiant & vigilẽt/& per quẽ ſenſum/aut per quos ſi per plures id eueniat: conſyderãdum eſt. Cum animalium quibuſdam ſenſus omnes inſint/quibuſdam non omnes vt viſus/ſed cunctis tactus & guſtus/niſi quid imperfectum laceſſitumque ſit/de quibus omnibus in libris de anima dictũ eſt/fieri autem ſimpliciter non poſſit vt dormiens animal vllo ſenſu abuti queat: patet neceſſarium eſſe in ſomno eandem omnia ſubire conditionem. nam ſi partim eodem modo afficiantur/partim diuerſo: hac nimirum ratione fiet vt per quietẽ animal ſentiat. id quod impoſſibile eſt. ¶ Porro cum natura ſingulis ſenſibus propriũ quid iniunxerit/& in omnes commune quid ſparſerit/proprium vt viſui videre auditui audire & reliquis ad eundem modum/commune vim quandã promiſcuã quæ omneis comitatur qua animal & videre & audire ſe ſentit (non enim viſu ſe videre videt/nec viſu aut guſtu iudicat iudicareve poteſt diſtare dulce ab albo neque ſeorſum neque ſimul vtroq;: ſed particula quadam communi quæ adiuncta ſenſibus omnibus ſit. nam ſenſus vnus eſt/& etiã principale ſenſorium vnum: ratio tamen ſenſioni cuiuſque generis vt ſoni & coloris non vna/ſed alia & alia. hæc autem: cum tactu maxime coniũcta eſt. nam tactus/a cæteris ſenſibus diuelli poteſt: ab hoc/cæteri non poſſunt. quæ omnia: in

Tral.ve. ex græ. recog.

neq; ſomnus/neq; vigilia. Quibus vero ineſt ſẽſus: & triſtari et gaudere. quibus vero hęc: et cõcupiſcẽtia. Plãtis autẽ: nihil horum ineſt. Signũ autẽ: quoniã & opus ſuum facit nutritiua particula in dormiẽdo magis q̃ in vigilãdo. nutriũtur autẽ & augẽtur tũc magis: tãq̃ nihil egentia ad hæc/ſenſu. CAP.II.

QVare autem dormiũt 8
& vigilant/et propter qualem quẽdam ſenſum/vel quales ſi propter plures: conſyderandum. Quoniã vero quædam animalium habent ſenſus omnes/quędam vero nõ habent vt viſum/tactum autem & guſtum omnia habẽt/niſi ſi quod animalium imperfectum/dictum eſt autem de his in ijs quę de anima/impoſſibile autẽ ſimpliciter qualicũq; ſenſu ſentire qđ dormit animal: manifeſtũ eſt φ omnibus neceſſariũ ineſſe eandẽ paſſionem in vocato ſomno. nã ſi hac quidẽ/hac vero nõ: hac dormiẽs ſentiet. hoc autem: impoſſibile
eſt. ¶ Quoniã autem exiſtit ſecundum 9
vnũquenq; ſenſum hoc quidem aliquid proprium/illud vero aliquid cõmune/propriũ quidem velut viſui videre/auditui autẽ audire/& alijs ſecundũ eundum modũ/eſt autẽ quædã et cõmunis potentia ſequens omnes qua & φ videt & audit ſentit (nõ enim viſu quidẽ videt φ videt/& iudicat vtiq; & poteſt diſcernere φ alia quidem dulcia ſunt ab albis/nec guſtu/nec viſu/nec ambobus: ſed quadam communi particula omnium ſenſoriorum. nam eſt quidem ſenſus vnus/& principale ſenſorium vnũ: eſſe autẽ ſenſui generis cuiuſlibet aliud velut ſoni & coloris. hæc autem: ſimul tactiuo maxime ineſt. hoc enim ſeparatur ab alijs ſenſorijs: alia vero ab hoc inſeparabilia ſunt. dictum eſt autem

Tral.ve.ex græ.recog.

de ipſis:in ijs quę de anima/theorema
tibus) manifeſtū igitur eſt ꝙ huius eſt
paſſio/vigilia et ſomnus.Quapropter:
& omnibus ineſt animalibus. etenim
tactus:ſolus omnibus .Nā ſi eo ꝙ om-
nes patiuntur aliquid ſenſus/fieret dor
mitio: inconueniens eſſet quibus neq;
neceſſe neq; poſſibile eſt aliquo modo
agere ſimul/hos vacare ſimul & immo
biles exiſtere.contrariū enim rationa-
bilius accideret eis:q̄ ſimul quieſcere.
Quemadmodum autem nūc dicimus:
rationabiliter ſe habet & de his. nam
cum principale aliorum omnium ſen-
ſoriorū/& ad quod tendunt alia/pati-
tur aliquid: compati neceſſarium & re
liqua omnia.illorum autem cum ali-
quod impotens eſt: nō neceſſe eſt hoc
10 impotens fieri. ❡ Manifeſtum autem
eſt ex pluribus : ꝙ non in ſenſus ſine
operatione eſſe & non vti ipſis / ſom-
nus eſt/neq; in non poſſe ſentire. Nā
& manifeſte:in animæ defectionibus/
tale quid accidit.impotentia enim ſen
ſuum : animæ defectio. Fiunt autem:
& amentiæ quædam huiuſmodi. Am-
plius autem:quibus in collo venæ ap-
prȩhenduntur/inſenſibiles fiunt. Sed:
quando impotentia vſus/ neq; in quo-
uis ſenſorio/ neq; per quāuis cauſam/
ſed quemadmodum dictum eſt nunc/
in primo quo ſentit omnia.cum enim
hoc quidē impotens fuerit: neceſſe eſt
& ſenſoria omnia impotentia eſſe ſen-
tire. cum vero illorū aliquod:non eſt
11 hoc neceſſe. ❡ Propter quam vero cau
ſam accidit dormire/ & cuiuſmodi paſ
ſio eſt: dicendum. quoniam modi plu-
res ſunt cauſarum. Nam & cuius gra-
tia/ & vnde principium motus/& ma
teriā/& rationē: cauſam eſſe dicimus.
12 ❡ Primū igitur quoniā naturam dici-
mus gratia alicuius facere/hoc autē bo

Vatablus

commentarijs de anima explica-
ta ſunt) hinc profecto conſtat ſom
num & vigiliam/affectionem hu-
ius eſſe. Ideoque:animalibus cun-
ctis ineſt. etenim tactum vnum:
omnia poſſident. Nam ſi ſopor ir-
repat/ quia ſenſus omnes afficiā-
tur: abſurdū ſane fuerit eos ſimul
feriari & immobiles pſiſtere quos
neq; neceſſe eſt neq; poſſibile quo-
dammodo/ ſimul in opera eſſe ac
pelli.cū magis cōſentaneū videa-
tur vt ſimul operentur:q̄ vt ſimul
quieſcant . Quod autem nunc de
hiſce dicimus : rationi conſonum
eſt. nam cum ſenſus qui cæteris
alijs præeſt/& quo cæteri ſeſe con
ferunt/afficitur: neceſſario & reli-
qui omnes conſentiunt. at ſi quiſ-
piam ex iſtis elāgueſcat & impo-
tens ſentiendi reddatur:non con-
tinuo neceſſe eſt illū flacceſcere &
viribus deſtitui. ❡ Conſtat autem
multis argumentis:ſomnum non
ea re cōſiſtere ꝙ ocioſi ſenſus ſint
nec eis vtatur animal / ꝙq; ſentire
nō poſſint. Nam cum quis animo
linquitur:tale quid euenire cōſtat.
quando defectus animæ: non niſi
nexus quidā & impotentia ſenſuū
eſt. Idem :& in delirijs quibuſdam
cōtingere poteſt. Præterea :quibus
venæ iugulares appræhenduntur
aſtringūturq;/eripi ſenſus aſſolēt.
Verū impotentia ſentiendi/ſi non
quacunq; de cauſa obueniat/ neq;
in quouis ſenſu ſit/ſed ſicuti nuper
dixi / in primo ſenſu quo animal
omnia percipit: ſomnus eſt. nam
cum iſte laſſatur : neceſſario & cæ-
teri ſenſus actus ſuos exercere non
poſſunt. cōtra/ſi quis ex illis impo
tens reddatur:nō protinus neceſſe
eſt idem huic euenire. ❡ Sed qua-
lis affectio ſomnus ſit / & quā itē
ob cauſam dormire animalia cō -
tingat : dicendum eſt.quando:cō-
plura haberi cauſarū genera/ cer-
tū eſt. Nā & id cuius gratia quip-
piā ſit/& id vnde motus origo pē
deat/ & materiam / & rationem :
cauſas appellitare ſolemus. ❡ Ac
primum quidem cum naturā ſem-
per agere gratia alicuius id eſt bo-

ni dicamus / quietē vero vtilē eſſe
atq; adeo neceſſariā ijs omnibus
q̄ moueri quidē nata ſūt/ſed ſemp
& cōtinue moueri cū voluptate ne
queūt/cūq; ob veritatē ipſā trāſla
tio hæc vulgo recepta ſit vt ſōnus
quietis nomine deſignetur : ſom⸗
nus profecto ad ſalutem functus
animalibus fuit. Vigilia vero:rati⸗
onē finis obtinet. nā ſētire & ſape⸗
re: finis omnibus eſt quibus alterū
eorū competit. hęc enim : optima
ſunt. finis autem: optimus eſſe ſo⸗
let. ¶ Item ſomnus animali cuiq;
neceſſarius eſt: non quidem ſimpli
citer/ ſed ex ſuppoſito & adiūctio⸗
ne. nam ſi animal naturam ſuam
ſeruare ac tueri debeat: neceſſario
quædam adeſſe ei oportet/quibus
poſitis alia ſubinde adiungenda
ſūt. ¶ Poſt hęc reſtat dicēdū : quo
motu actioneve corporū antegreſ
ſa/dormire animalibus obueniat/
aut etiam vigilare. Plane cætera
animalia/quæ nimirum ſanguine
carent/eandem quam quæ prædi⸗
ta ſanguine ſunt aut proportiona⸗
lem cauſam ſomni habere/ſangui
nea vero eam ipſam quam homi⸗
nes : arbitrari addecet. Quare : per
hæc de omnibus contemplemur
oportet. Principium ſenſus eadem
parte oriri qua & principium mo⸗
tus : definitum ſupra aliubi eſt. hoc
autē : e tribus determinatis diſtin⸗
ctiſq; locis/ in eo cōtineri ſolet qui
inter caput & aluum medius ſit.
Principium igitur mouendi : in ijs
quæ ſanguinē habēt/ partem eam
quę circū cor eſt/obtinet. nā quæ⸗
cūq; ſāguinē habēt : habēt & cor/
a quo motus ſēſuſq; principis ori⸗
go atq; initiū pēdet. Motus igitur
& ſpiritus & omnino refrigeratio⸗
nis principium: in corde/vt pa⸗
tet/ collocatum eſt. Quin & ipſa
natura tam parteis eas quę ſpira⸗
tioni deſtinatę ſunt/q̄ quæ refrige⸗
rio qđ ab humore peti ſolet : ad ca
lorem partis huius ſeruandū tutā⸗
dumq; cōcinnaſſe videtur. Sed de
refrigeratione : infra/ſuo dicemus
volumine. In ijs vero quæ carent
ſanguine/& inſectis/& ijs quę ſpi

num aliquod/ quietē vero omni quod
natum eſt moueri/nō poteſt autē ſem⸗
per & continue moueri cū delectatio⸗
ne/neceſſariam eſſe atq; vtilem/ſomno
quoq; propter ipſam veritatē coaptāt
metaphoram hanc tanquam requies
ſit:quare propter ſalutem animalium
exiſtit. Vigilia vero:finis. nam ſentire
& ſapere: omnibus finis quibus ineſt
alterum eorum. optima enim: hæc. fi⸗
nis vero:optimus. ¶ Amplius autem 13
neceſſarium eſt vnicuique animalium
ineſſe ſomnum:dico autem ex ſuppoſi
tione neceſſitatem. quoniam ſi animal
erit habens ſuam naturam/ ex neceſſi⸗
tate ineſſe quædam ei oportet / & his
exiſtentibus alia exiſtere. ¶ Amplius 14.
autē quali motu & actu in corporibus
facto accidit vigilare et dormire ani⸗
malibus: poſt hęc dicēdū. Alijs igitur
animalibus/ quemadmodum non ha⸗
bentibus ſanguinem / exiſtimandum
cauſas eſſe paſſionis vel eaſdē vel pro⸗
portionales:ſanguinem vero habenti⸗
bus/quæ quidem hominibus. Quare:
ex his omnia ſpeculandum. Q; igi⸗
tur ſenſus principiū ſit ab eadem parte
animalibus a qua quidem & motus:
determinatū eſt prius in alijs. ipſa ve⸗
ro:eſt triū determinatorum locorū qui
medius eſt inter caput & inferiorē vē⸗
trem. Habentibus igitur ſanguinem:
hoc eſt quæ circa cor pars. omnia enī
habentia ſanguinem: cor habent. &
principium motus & ſenſus principa⸗
lis: hinc eſt. Motus igitur & ſpiritus
principium & omnino refrigeratio⸗
nis: manifeſtum q̧ eſt hic. Et reſpira⸗
tionem autem / & humido refrigera⸗
tionem:ad ſalutem eius qui eſt in hac
particula caloris/ natura tribuit. Di⸗
cetur autem de ipſa:poſtea ſecundum
ſe. Non habentibus vero ſanguinem
& entomis/ & non ſuſcipientibus ſpi⸗

Tral.ve.ex græ.recog.

ritum:in proportionali plantatus ſpiritus inflans & reſidēs videtur. palam autem hoc: in ijs quę ſunt totala/puta veſpis/& apibus/& muſcis/& quęcūq; huiuſmodi ſunt. Quoniā autem mouere quidem aliquid aut facere ſine robore non eſt poſſibile/vigorē autē facit ſpiritus detentio/reſpirātibus quidem quæ deforis/non reſpirātibus vero quæ cōplātata:ideo & bōbare alata videtur cū mouētur/attritione ſpiritus offēdētis ad ſuccinctoriū totalorū. Mouetur autem omne: aliquo ſenſu facto proprio vel alieno in primo ſenſorio. Si vero eſt ſōnus et vigilia paſſio ꝑtis huius:in quo quidē loco/et in qua particula prima fit ſōnus & vigilia/manifeſtū. Mouētur autē q̄dā dū dormiūt/ & faciūt multa quę vigilātiū ſūt:nō tamē abſq; phātaſmate et aliquo ſēſu. ſōniū eni:eſt quodāmodo ſēſamentū. Dicēdū eſt autē poſtea: de ipſo. Cur vero ſomnia meminerūt expergefacti/vigilū vero acta nō meminerūt:in problematicis dictum eſt.

CAP. III.

15 COnſequens autem eſt ea quæ dicta ſunt: aggredi quibus factis/ & vnde principiū paſſionis fit/vigilādi et dormiendi. Palam itaque eſt: q̄/ quoniam neceſſarium eſt animali cum ſenſum habet tunc primo nutrimentū ſuſcipere & augmentum/ nutrimentum autem eſt omnibus vltimum ijs quidem quæ ſanguinem habent ſanguinis natura/ijs vero quę ſanguinem non habent proportionale/ locus vero ſanguinis venæ/harum autē principium cor/palam autē quod dicitur eſt ex anatomis: deforis quidem alimēti ingredientis in ſuſceptiua loca fit euaporatio ad venas/ibi vero permutatum in ſanguinem ver-

Vatablus

rare non ſolent: facultatis motricis regia in eo eſt quod vice cordis ſubrogatur. nam ea in parte: ſpiritus quidam inſitus attolli vicibus & ſubſidere cernitur. quod: facile depręhendi poteſt in totipēnibus/ qualia ſunt veſpæ/ apes/ muſcæ/ & cætera generis eiuſdem. Quoniam autē animalia nec mouere quicquā nec agere ſine intenſione virium poſſunt/intenduntur autē vires retentione ſpiritus/ijs quidē quæ ſpirant extrinſecus accerſiti/ ijs vero quę nō ſpirāt inſiti: hinc profecto euenit vt totipennia ipſa quoties ſe mouent/ attritu ſpiritus ad ſeptum trāſuerſum offendētis/bombos illos ædant. Mouētur autem omnia: ſenſu quodam ſiue familiari ſiue peregrino in primo ſenſorio/ facto. Q꜠ ſi ſomnus & vigilia partis huius affectiones ſint: quo in loco / et qua primum particula cōtingere ſoleāt/apertū eſt. Sunt etiam qui dormientes reſurgunt/ & plæraq; agunt qualia cum vigilant/ſolent: quod tamen ſine viſione aliqua aut ſenſu contingere nō poteſt. nā ſomniū quodāmodo ſēſum eſt. Sed de ſōnio inferius differetur. Cur autē expercrecti inſōnia meminerint/ quæ vero per ſomnum quaſi vigilantes geſſerint / non meminerint: explicatum in problematis eſt.

CAP. III.

PRoximum ab ijs quę diximus/eſt: vt quibus factis et vnde affectionis huius origo/ſomni inquam & vigilię proueniat/tractetur exponaturq;. Sane cum animal vbi ſenſum habet tum primum ali & creſcere oporteat/ſitq; alimētum nouiſſimum ſanguineis ſanguis/exanguibus quod ſanguini proportione reſpondet/atq; venæ conceptacula ſanguinis ſint/venarū autem initium cor/id quod ex diſſectionibus perſpici poteſt: cibum vtiq; illū qui per os ingeri ſolet/in loca ſua receptū euaporari in venas/inibiq; mutatū in ſāguinē ver-

ti/& mox principium ipſum adire conſtat. Quæ quãq̃ in libro de alimento dicta ſunt: nũc tamen repeti oportet/ ad hoc vt principia motionis contemplemur/ & quid ſuſtinente parte ſenſitiua ſomnus & vigilia contingat. Nec eni ſomnus: quæcunq; impotentia ſenſuũ eſt/ vt diximus. nam & dementia/ & præfocatio/ & animi defectus: talem impotentiam adferre poteſt. Iam vero accidit: vt & quidã per forte animi deliquium/ quippiam imaginarentur. Hoc igitur: aliquã habet cõtrouerſiam. Nam ſi defectum animo dormire contingat: continget etiam vt imaginatio illa inſomnium ſit. Porro: multa dicunt qui ita vehemẽter tentãtur/ quiq; extinctorum ſpeciem præferunt. De quibus omnibus eãdem eſſe rationem: putãdum eſt. Sed enim/ vti iam diximus/ non omnis impotentia ſentiendi ſomnus eſt: ſed ea ſolum quam diuaporatio committit alimẽti. quod enim ſurſum halat: quadãtenus attolli/ deinde regredi ac refluere inſtar Euripi neceſſe eſt. nam animantis cuiuſque calidum: in ſublime natura fertur. at vbi eo loci ſubuectũ eſt: mox vniuerſum reciprocat/ ac deſcendit. ❡ Quamobrem: ſomnus maxime poſt cibum fieri ſolet. tunc enim copioſus humor & corpulentus: ſurſum commeat. Qui cũ cõſiſtit: caput aggrauat/ & addormiſcere facit. cum vero iam deſcendit/ & reciprocando calorem repulit: tum ſomno ſepultum iacet dormitque animal. Hęc autem: vel ſomnifica ipſa indicãt. omnia enim/ ſiue poculenta ſint/ ſiue eſculenta/ grauedinem capiti adferunt: vt papauer/ mandragoras/ temetum/ lolium. Ad hunc item modum affecti videntur/ qui ſoporantur dormitantque: quia nec caput erigere/ nec palpebras attollere queunt. Et maxime a cibis: ſomnus talis extat. tunc enim multa exhalatio conſit. Præterea: a fatigationibus nonnullis. nam fatigatio: colliquãdi vim obtinet.

titur/ & vadit ad principiũ. Dictũ eſt autẽ de his/ in ijs quæ de nutrimento: nũc autẽ repetendũ eſt de ipſis/ huius gratia vt principia motus ſpeculemur/ et quid patiẽte particula ſenſitiua accidit vigilia et ſõnus. Nõ eni eſt ſomnus: quælibet impotẽtia ſenſitiui/ vt dictũ eſt. eteni amẽtia/ & ſuffocatio aliqua/ & animę defectio: facit huiuſmodi impotentiã. Iã autẽ facta fuit phãtaſia: quibuſdã defectum animæ patiẽtibus fortiter. Hoc igitur: aliquã habet dubitationẽ. Si enim contingat obdormire defectionẽ animæ patientẽ: continget vtiq; ſomniũ eſſe & phãtaſma. Multa autẽ ſunt: quę dicũt qui vehemẽter animo defecerũt/ & q viſi ſũt mortui eſſe. De quibus õnibus eandẽ eſſe rationẽ: exiſtimandũ eſt. Sed/ vt diximus/ non eſt ſomnus impotẽtia omnis/ ſenſitiui: ſed ex euaporatione circa nutrimentũ paſſio fit hæc. neceſſe enim quod euaporatur: aliquo vſq; impelli/ deinde cõuerti & permutari ſicut Euripũ. calidum enim cuiuſq; animalium: ad ſuperiora natum eſt ferri. cum autem in ſuperioribus locis fuerit: multum ſimul iterum reuertitur/ ferturq; deorſum.

❡ Et ideo: maxime fiũt ſomni/ a nutri 18
mento. nã repẽte tũc multa humiditas & corpulẽta: ſurſũ fertur. Cõſtans igitur: grauat/ & facit dormitare. cũ vero deorſũ fluxerit/ & reuertẽdo repulerit calorẽ: tũc fit ſõnus/ et animal dormit. Signũ autẽ horũ: & ſõnifera. õnia eni grauedinẽ capitis faciũt & potabilia et comeſtibilia: vt opiũ/ mãdragoras/ vinũ/ & loliũ. Et qui deorſum ferũtur & dormitant/ hoc videntur pati: & non poſſunt leuare caput & palpebras. Et poſt cibaria maxime: talis ſomnus. multa enim: quæ a cibis euaporatio. Amplius autem: ex laboribus quibuſdam. nam labor quidem: colliquatiuũ.

Tral. ve. ex græ. recog.

colliquamen vero: fit quemadmodum nutrimentum indigeſtum/ ſi non frigidum ſit. Et ęgritudines quędam/ illud idem faciunt: quæcūq; a ſuperfluitate calida & humida, vt accidit febricitantibus & lethargicis. Amplius autem: prima ætas. pueri enim dormiunt vehementer: eo ꝙ nutrimentum ſurſum fertur omne. Signū autē: ꝙ magnitudo ſuperiorum excedit ad inferiora in prima ętate/ eo ꝙ ad hæc fiat augmentum. Propter hanc vero cauſam: & epileptici fiunt. ſimile enim eſt ſomnus: epilepſi. Et ideo: accidit multis principium huius paſſionis/ dormientibus. & dormiētes quidem/ capiuntur: vigilantes vero/ nō. Cum enim multus fertur ſpiritus ſurſum: deſcendendo rurſum venas tumefacit/ quibus coarctat
17 porum quo reſpiratio fit. ¶ Ideo: pueris non conferunt vina/ neq; nutricibus. differt enim nihil forſitan: ipſos bibere/ vel nutrices. ſed oportet bibere aquaticum & modicum. ſpirituoſum enim: vinum. huius autem magis: nigrum. Ita vero ſuperiora plena ſunt nutrimento pueris: ꝙ quinq; menſibus neq; vertūt collum. quemadmodum enim ebrijs: ſurſum fertur humiditas multa. Rationabile autem eſt: hanc paſſionē eſſe cauſam quare quieſcunt in matricibus embrya primum.

18 ¶ Et omnino amatores ſomni ſunt: qui occultas habent venas/ & nani & magna capita habentes. Nam horum venæ: anguſtæ/ ita vt non facile diffluat quæ deſcendit humiditas. Nanoſis vero magnaq; capita habētibus: ſurſū ipetus multus & euaporatio fit.

19 ¶ Manifeſtas vero habētes venas: nō ſōnolenti/ propter amplitudinē venarum/ niſi aliquam aliam paſſionē habuerint contrariam. Neq; melācholici. infrigidatus enī eſt: locus interior.

Vatablus

colliquamētum autem: vicem incocti alimenti/ niſi frigidū ſit/ pręſtare ſolet. Quidam etiam morbi/ hoc idem faciunt: qui ab humido & calido excremento proueniunt. quemadmodum in febre & lethargo euenit. Item: prima ætas. nam pueri alto ſopore premūtur: quia alimentū omne ſurſū reſpirat. Cuius rei ſignū eſt: ꝙ per id ętatis/ ſuperiora proportione inferiorū maxima ſunt/ quia incrementū illo contēdat. Nec alia de cauſa: morbo comitiali obnoxij ſunt. is enim morbus: perſimilis ſomno eſt. Et iccirco: huiuſce peſtis exordium/ plærunq; per quietem accidit. qui poſtea dum dormiunt/ ea corripi ſolent: dum vigilant/ non ſolent. Cum enim larga ſpiritus copia in ſublime effertur: vbi rurſum deſcēdit/ venas extumefacit & inflat/ quibus meatum ſpirabilem comprimit atq; intercludit. ¶ Hinc: vinum pueris vtile non eſt/ nec etiam nutricibus (nihil enim forte intereſt: nutrices an pueri ebibāt) niſi dilutum & modicum hauriatur. nam vinum: ſpiritoſum eſt/ præſertim atrum. Et vſq; adeo ſuperiora pueri plena cibo continēt: vt quinq; mēſium ſpacio collum obuertere nequeant. quippe cum illis/ haud ſecus q̄ ebrijs: multus vapor ſurſum ad caput feratur. Quam affectionem/ cauſam eſſe cur initijs fœtus intra matris vterum quieſcant: rationi conſonum eſt. ¶ Atq; in totum ſomniculoſi ſunt: qui conditas venas habent/ & qui forma pomilionis & capite pręgrādi ſunt. Nā ij quorū cōditę ſūt venæ: eas graciles & anguſtas habent/ adeo vt humor ęgre decidat & refluat. Pomiliones vero & quorū vaſta ſūt capita: multā diſuaporationē atq; effluētiā quæ ad parteis ſuperas viā capeſſit. ¶ At qui venas gerunt æditas: propter āplitudinē & latitudinē meatuū/ ſomnolēti nō ſunt/ niſi quā aliam cōtrariam ebiberint affectionem. Neque item melancholici. nam locus interior: refrigeratus eſt.

Vatablus

Quare: in eis euaporatio multa
nō fit. ob idq̃: edaci auiditate labo
rāt / cū ſint aridi. nā corū corpora
ita affecta ſūt: quaſi re nulla fruā-
tur. Porro bilis atra q̄ naturaliter
frigida eſt: altricē officinā refrige-
rat / & alias parteis in qbus recre-
mentū hoc potētia ineſt. ℂ Quare
ex ijs quę dicta ſunt apertū eſt: ſō-
nū eſſe coitū quēdā caloris ad in-
tima refugiētis / & naturalē antipe
riſtaſin circūobſiſtentiāq̃ propter
eā / quā diximus / cauſā. Quocirca
q ſōno p̄mitur: in motu & agitatu
vario eſt. Vnde: & deficit / et refrige
ratur. atq̃ ob frigus: palpebrę de-
cidūt. Quinetiā partes ſuperiores
& extimæ / frigent: contra inferio-
res & intimæ / vt pedes & quæ in-
trinſecus cōtinentur / incaleſcunt.
ℂ Quāq̄ cur ita / dubitabit aliquis:
ꝙ a cibo profundiſſimus ſōnus ob
repat / & vina ſoporifera ſint & cæ
tera quibus cōſimilis caliditas ad-
eſt / nec rationi cōſonū eſſe videa-
tur / vt ſōnus refrigeratio ſit / & cau
ſę ſōni calidæ. Vtrū igitur hoc / eo
accidit: ꝙ quēadmodū vēter ina-
nis calidus eſt / ſed cum oppletur
motionis ratione refrigeſcit / ita
meatus & loci in capite poſiti eua
poramento cōmeāte refrigerātur?
An quēadmodū aqua calida perfu
ſi / repēte inhorreſcimus: ita illic fri
gus aſcēdēte calore collectū / par-
teis eas refrigerat / & calorē natura
lē debilitat ac ſubterfugere cogit?
Pręterea an quēadmodū cōgeſtu li
gnorū ignis reſtiguitur: ita multa
alimonia quā calor ſubuehit / ſupi-
oribus ſe imiſcēte calor naturalis
elāgueſcit / donec vtiq̃ illa cōcocta
perfectaq̃ ſit? Fit eni ſōnus / ſicuti
dictū iā eſt: corpulēto quopiā vi ca
loris in ſublime per venas euecto.
qđ cū diutius eo loci perſiſtere nō
poteſt / ſed copia exuperāte aggra
uatur: rurſū depelli & ad ima flue-
re ſolet. quapropter & ipſi hoies
corruūt (animaliū ei: homo vnus
erectus eſt) calore qui eleuādi mu-
nere fungebatur / ſubtracto. atq̃
ſimulac cor incidit: mentē aufert /
deinde imaginationes & viſa ſug

Tral. ve. ex græ. recog.

Quare: non fit ipſis multitudo euapo-
rationis. propterea: & edaces duri ex-
iſtentes. quēadmodū eni nullo fruētia:
afficiūtur corpora eorum. Nigra vero
cholera / cum naturaliter ſit frigida: &
nutritiuum locū frigidū facit / & alias
particulas vbicunque exiſtit poteſtate
huiuſmodi ſuperfluitas. ℂ Quare ma- 20
nifeſtū eſt ex ijs quæ dicta ſunt: ꝙ ſom
nus eſt quidā conuentus caloris intro /
& naturalis reciprocatio propter di-
ctā cauſā. Ideo multus: motus dormi-
entis. Vnde: & deficit / & infrigidatur.
& propter frigiditatē: cōcidunt palpe-
brę. Et ſuperiora quidē infrigidata / &
exteriora: interiora vero & inferiora /
calida / velut quæ circa pedes & quę in-
trinſecus. ℂ Quāq̄ vtiq̃ dubitabit ali 21
quis: quia poſt cibū fortiſſimus fit ſom
nus / & eſt ſomniferum vinum & alia
huiuſmodi caliditates habentia / eſt au
tem non rationabile / ſomnum quidem
eſſe infrigidationē / cauſas autē dormiē 22
di calidas. Vtrū ergo hoc accidit: quia
quēadmodū vēter vacuus cum ſit cali-
dus eſt / repletio vero ipſum infrigidat
propter motū / ſic & qui in capite pori
& loca infrigidātur ſurſum lata eua-
poratione? An quēadmodum perfuſis
calido / ſubito horror fit: ita & ibi / aſcē-
dēte caliditate / cōgeſta frigiditas infri-
gidat / & qđ ſecūdū natura calidū facit
langueſcere & ſecedere? Amplius autē
multo incidēte nutrimēto quod calor
ſubleuat: quēadmodū ignis ipoſitis li-
gnis / infrigidatur / quouſq̃ digeratur?
Fit eni ſōnus / quēadmodū dictū eſt: dū
corpulentū ſurſū fertur a caliditate per
venas ad caput. cū vero amplius nō po
teſt / ſed multitudine excedit qđ eleua-
tū eſt: iterū repellitur & deorſū fluit. i-
deo cadūt hoies: ſubtracto calore q ſur
ſū ferebat. ſolū eni animaliū: rectū. et ici
dēs q dē / deſipiētiā facit: poſtmodū vero

Tral. ve. ex græ. recog.

phãtaſiã. An dictę qdẽ nũc ſolutiões/
cõtingẽtes qdẽ ſũt vt fiat infrigidatio:
verũenimuero dominus eſt locus q cir
ca cerebrũ/ quemadmodũ dictũ eſt in
alijs: Omniũ enim q̃ in corpore/frigi-
diſſimũ: cerebrũ. nõ habentibus vero:
quæ ęquiualet huic pars. Quẽadmodũ
igitur humidũ qđ euaporat a ſolis ca-
liditate/ cũ venerit ad ſupremũ locum/
propter frigidiratẽ ipſius infrigidatur/
& conſiſtẽs deorſum fertur factũ rur-
ſus aqua: ſic in eleuatione calidi ad ce-
rebrum/ſuperflua quidem euaporatio
in flegma conſiſtit (ideo: & catarri vi-
dentur ex capite fieri) nutritiua vero
& non ægrotatiua deorſum fertur cõ-
ſiſtens/& refrigerat calidum. Ad infri
gidandum vero & non facile ſuſcipien
dum euaporationem: confert & tenui-
tas & anguſtia venarum quæ circa cere
brum. Infrigidationis igitur hæc eſt
cauſa: quanq̃ euaporatio excedat cali-
22 ditate. ¶ Expergiſcũtur autẽ: cũ dige-
ſtio facta fuerit/ & obtinuerit q̃ impa-
cta fuerit caliditas in ãguſto multa ab
eo qđ circũſtabat/et diſcretus fuerit cor
pulẽtior ſanguis atq; purior. Eſt autẽ
tenuiſſimus quidẽ ſanguis & puriſſi-
mus/qui in capite: dẽſiſſimus & turbi-
diſſimus/qui in inferioribus partibus.
Omnis vero ſãguinis principiũ/ſicut
dictũ eſt hic et in alijs: eſt cor. Horũ au
tẽq in corde: vtriſq; thalamis cõmunis
qui medius, quorum vterq; ſuſcipit ex
vtraq; vena: & ea quę vocatur magna/
& ea quæ aorte: in medio vero: fit diſ-
cretio. Sed diffinire quidẽ de his: alijs
ſermonibus eſt cõueniẽtius. Quia vero
fit maxime ſãguis poſt nutrimẽti obla
tionem/indiſcretus: ſomnus fit/quoad
ſecernatur ſãguinis quod quidẽ puriſſi
mũ ſurſum/quod vero turbidiſſimum
deorſũ. cũ autẽ hoc acciderit: expergiſ-
cũtur/abſoluta a nutrimẽti grauitate.

Vatablus

gerat. An ſolutiones quas modo
dixi/ cauſas cõtinẽt propter quas
refrigeratio fieri poſſit: ſed tamẽ lo
cus ille qui circiter cerebrum habe
tur/in ea re cõmittenda principa-
tũ obtinet/ vti alio loco diximus/
Nã cerebrũ: partiũ omniũ corpo-
ris frigidiſſimũ eſt. in ijs vero q̃ ca
rẽt cerebro: id qđ vicẽ eius tenet.
Quẽadmodũ igitur cũ humor ex-
halat & calore ſolis in ſublime fer-
tur/ vbi supernũ aeris locũ ſubie-
rit/ prę rigore loci refrigeratus cõ-
ſiſtit/ac denuo in aquam cõuerſus
in terrã defluit: ita cũ calor ad cere
brũ eleuatur/ excrementitia diua-
poratio in pituitã & ſaniẽ cõcre-
ſcit (quãobrem: & fluxiones ex ca-
pite oriri videmus) alimẽtaria &
non morbida conſiſtit deſcẽditq;/
& feruorem cordis delapſa refri-
gerat atq; moderatur. Ad refrige-
rationẽ vero & difficilẽ ſuſceptio-
nẽ euaporationis: gracilitas & an
guſtia venarũ cõducit q̃ circa cere-
brũ ſũt. Hęc igitur cauſa eſt: cur eua
poratio/ etiã ſi immodice caleat/re
frigeretur. ¶ Expgiſcitur animal:
quãdo abſoluta cõcoctio eſt/& ca-
lor qui ambiẽtis frigoris opera ex
amplo in arctũ coierit/euicit atq;
ſanguinẽ feculẽtũ a ſyncero diſcre
uit. Eſt autẽ tenuiſſimus & puriſſi-
mus ſãguis/q in capite cõtinetur:
cõtra craſſiſſimus & turbidiſſimus/
qui partibus cõmittitur inferiori-
bus. Omnis autẽ ſãguinis origo/
cor eſt: quẽadmodũ tũ hic/tũ aliu-
bi diximus. Ex tribus porro vẽtri-
culis q habẽtur in corde: is q i me-
dio eſt/ vtriq; extremo cõmunis ex
iſtit. atq; extremi ſpecus: ſãguinẽ
ab vtraq; vena maiore & aorta/re
cipiunt. in medio autem ſinu: di-
ſcriminatio illius fit. Sed de his:
aptius alio loco definitur atque
determinatur. Quoniam autem
ſanguis maxime poſt ingeſtos ci-
bos indiſcretus fit: tum ſomnus
obrepit/& tãdiu edurat quoad ſã-
guis purus ad parteis ſuperas/tur
bulẽtus ad inferas ſequeſtratus de
legatuſq; ſit. quo facto: animãtes
ab onere cibi abſolutę/excitantur.

Vatablus

Dictū eſt quæ cauſa dormiēdi ſit: inſiti ſcilicet caloris vniuerſim ad primū ſenſorium cōfugientis antiperiſtaſis/quæ corpulenti vaporis a natiuo calore ſubuecti opera prouenit. tum etiam quid ſit ſomnus: nempe nexus & vinculū primi ſēſorij/vt ſuo fungi munere nō poſſit. Id quod: neceſſario quidem fit (nam animal eſſe nō poteſt: niſi ea contingant quibus ipſum perficiatur) at ſalutis gratia. quoniam quies: animal tuetur atque conſeruat.

¶ Ariſtotelis de ſomno & vigilia/Franciſco Vatablo interpretete: finis.

Tral. ve. ex græ. recog.

Quæ igitur cauſa dormiendi dictum eſt: ꝙ a corpulento quod ſurſum fertur per ingenitum calorem reciprocatio ſubito ad primum ſenſorium. & quid eſt ſomnus: ꝙ primi ſenſorij compræhenſio/vt nō poſſit agere. ex neceſſitate quidem factum (non enim cōtingit animal eſſe: non accidentibus quæ ipſum perficiunt) propter ſalutem autē. ſaluat enim: quies.

¶ Tralationis veteris de ſomno & vigilia Ariſtotelis/ ex Græco recognite: finis.

¶ Ariſtotelis de inſomnijs liber vnus: ad R. P. D. Guillermum Briconnetū Epiſcopum Meldenſem verſus/Franciſco Vatablo interprete.

POſt hæc de inſōnijs quærendum eſt: ac primo quidem qua vi animę percipiantur/ & vtrū hæc affectio mētis ac intellectus/an ſenſus ſit. his eni viribus vnis earū q̄ in nobis ſunt: cognitionē rerū notitiāquæ aſſequimur. ¶ Ergo ſi functio aſpectus viſio eſt/ & auditus auditio/ & omnino ſenſus ſenſio/ communia autem ſenſilia ſunt figura/ motus/ magnitudo / & cætera id genus/ propria vero color/ſonus/& ſapor/nec fieri poteſt vt vllum animal clauſis oculis dormienſquē cernat / aut alio ſenſu percipiat:

¶ Tralatio vetus Ariſtotelis de ſomnijs ex Græco recognita: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

POſt hæc autem quęrendum eſt de ſomnijs: & primo cui earū quæ animę appareāt/ & vtrū intellectiuę particulę paſſio eſt hæc/an ſenſitiuæ. his enim ſolis earū quæ in nobis ſūt: cognoſcimus aliquid. ¶ Si itaq; vſus viſus viſio / & auditus auditio/& ōnino ſenſus ſenſatio/cōmunia autē ſunt ſenſuū veluti figura & motus & magnitudo & alia huiuſmodi/ propria vero veluti color ſonus ſapor/ impotētia autē ſunt omnia claudentia oculos & dormientia videre/ſimiliter autem & in reliquis: CAP. I.

Tral. ve. ex græ. recog.

manifeſtum eſt ꝙ non ſentimus ali-
quid in ſomnis. Non ergo ſenſu ſom-
3 nium ſentimus. ¶ At vero: neq; opi-
nione. Nō enim ſolum quod aduenit
dicimus hominem eſſe vel equum: ſed
& album vel pulchrum. quorum: opi-
nio ſine ſenſu nihil vtique dicet/ neq;
vere/ neque falſe. In ſomnis autem: ac-
cidit animā hoc facere. ſimiliter enim
ꝙ homo eſt/ & ꝙ albus eſt/ qui ad-
uenit: videmur videre. Amplius: præ-
ter ſomnium/ aliquid aliud intelligi-
mus. Queadmodum enim in vigilan-
do ſentientes aliquid/ de eo quod ſen-
timus ſæpe etiā intelligimus aliquid:
ſic & in ſomnis/ præter phantaſmata/
alia aliquando intelligimus. Manife-
ſtum autem erit alicui hoc: ſi quis ad-
hibeat mentem/ & tentet meminiſſe
cum ſurrexerit. Iam vero quidam vi-
derunt ſomnia huiuſmodi: velut qui
videntur ſecundum memoratiuū præ-
ceptum ponere quæ proponuntur. ac-
cidit enim eis: aliud quid præter ſom
nium ponere ante oculos in loco/
phantaſma. Quare manifeſtum eſt/ ꝙ
neque ſomnium/ omne quod in ſom-
nis phantaſma: & ꝙ intelligimus
quæ opinione opinamur. Palam au-
tem de his vniuerſis intantum: ꝙ quo
vigilantes in ægritudinibus decipi-
mur/ hoc idem in ſomno facit paſſio-
nem. Et ſanis vero & ſcientibus: ta-
men pedalis ſol videtur eſſe. Sed ſiue
idem/ ſiue diuerſum phantaſticum ani-
mæ & ſenſitiuum: nihilominus non
fit abſque vidēdo & ſentiendo aliquid.
præteruidere enī & præteraudire: vidē
tis verū aliquid & audientis/ nequaq̄
tamen id quod arbitratur. In ſomno
autē poſitū eſt: nihil videre/ neq; audi-
re/ neq; omnino ſentire. Ergone nihil

Vatablus

nos in ſomno nihil ſentire certum
eſt. Vnde fit: vt inſōnia nullo ſen-
ſu noſcantur. ¶ Sed neq; opinio-
ne comprehēdi illa poſſunt. Nam
in ſomno non equum modo & ho
minem eſſe id quod ad nos acce-
dit/ pronunciamus: ſed etiam al-
bum & pulchrum. quorum: nullū
opinio abſq; ſenſu/ nec vere/ nec
falſo dixerit. At: animā hoc idem
facere cōtingit. ex ęquo enim/ ho-
minem & album eum eſſe qui oc-
currit: diſcernere videmur. Adhęc:
præter inſomnia/ aliud quiddam
intelligere ſolemus. Quemadmo-
dum enim vigilando ſentientes
aliquid/ plærunque etiam aliud de
re quæ ſenſum ferit/ conſydera-
mus: ita dormiendo/ pręter viſa/
interdum alia quædam mens no-
ſtra cogitat. Quod facile patebit:
ſi quis mentem ad ſomnia cōuer-
tat/ & recurrere ea quoties exurgit
enitatur. Immo iam quidā inſom-
nia experti ſunt eiuſmodi: nimi-
rum qui præceptionem colendæ
memoriæ ſequentes/ pronunciata
quibuſdā locis conſtituere ſibi vi-
debantur. eis enim ſæpenumero
accidit: vt aliud quiddam præter
ſomnium/ nempe viſum phantaſ
maque aliquod/ in comparato diſ
poſitoq; loco ante conſpectū col-
locarent. Vnde liquere arbitror/
non quicquid in ſomno videmus/
inſomniū eſſe: & nos intelligere/
quæ opinione opinamur. Porro
de his omnibus illud conſtat: hoc
idem quo ægri in vigilia falli-
mur/ facere vti in ſomno decipia-
mur. Sed & nobis quamq̄ ſani ſu-
mus atq; adeo videntes: tamen
ſol/ pedaneus eſſe videtur. Cæte-
rū ſiue imaginādi vis animę eadē
ad numerū cū ſenſaria ſit/ ſiue di-
uerſa habeatur: nihilo minus hoc
ſine viſione aut ſēſione aliqua nō
fit. nam hallucinari & obaudire
dicitur: qui verum quidē aliquid
videt & audit/ nō tamē id qđ ſe vi-
dere & audire putat. At in ſomno
poſitū eſt: neq; videri quicq̄/ neq;
audiri/ neq; omnino ſentiri. Non
igitur/ quamuis nihil tunc cerni

atq; ſētiri verū ſit: tamē nullomodo ſenſū affici verū nō eſt/ ſed & viſū & cęteros ſēſus pati aliqd cōtingit/ Nā ſinguli horū: in ſōno principem ſenſum haud magnopere ſecius atq; in vigilia/non ſic autē vt in illa/formis ſēſilibus appetunt/ feriunt/ laceſſunt. Quinetiā interdū opinio ipſa/quę viſa ſunt/ea falſa eſſe/vt in vigilia/dicit: interdum obligatur/ & ſpectra quaſi vera ſint/proſequi aſſolet. Conſtat igitur hanc affectionem quam ſomniare dicimus: neq; ad opinantem/ neq; ad intelligētem pertinere. ❡Sed ne ad ſentiētem quidem ſimpliciter. nam alioqui: videre ſimpliciter & audire eſſet. Cæterum quomodo & qualiter ad iſtum referri queat: conſyderandū eſt. Ponamus igitur/ id quod etiā clariſſimum eſt: inſomnium ſenſariæ partis affectionem eſſe. nam & ſomnus: ad eandem pertinet. nec enim animantium alteri ſomnus/ inſomniū alteri: ſed eidem vtrūq; competit. Cum vero de imaginatione & phātaſia tractatum in libris de anima ſit/ & imaginandi vis eadem numero ſit cum potentia ſentiendi/ quamuis eſſentia rationeque differant/ imaginatio autem ſit motio a ſenſu actu proueniens/ inſomnium vero ſpectrum quoddam & phātaſma eſſe videatur/ nā viſū ipſū qd in ſōno apparet inſomniū dicimus/ ſiue illud ſimpliciter/ ſiue quodāmodo contingat: palam vtiq; eſt inſomnia ſenſariæ partis eſſe/ ſed quatenus imaginaria eſt.

CAP. II.

Quid autem ſit inſomnium/ & qua ratione fiat: ex ijs maxime cognoſci poteſt quæ in ſomno accidunt. Etenim ſenſilia ipſa: in nobis/ per ſingula ſenſoria/ ſenſionem efficiūt. & affectio quā ea inuehūt: non modo in ſenſorijs ineſt/ cum ſenſus agunt/ ſed etiam cum ab opera diſceſſere. nam perinde hic atq; in ijs quæ lationem ſubeunt: euenire videtur. etenim

quidē videre/ verum: nihil autem pati ſenſum/ non eſt verum/ ſed contingit & viſum pati aliquid & alios ſenſus/ Singulum enim horum: vt vigilante impetit quidem quodammodo ſenſum/ non ſic autem vt vigilante. Et quandoque quidem opinio dicit ꝙ falſum/ queadmodum vigilante: quādoq; vero detinetur/ & ſequitur phātaſma. Qꝛ igitur non eſt opinantis/ neque intelligentis paſſio hæc quam vocamus ſomniare: manifeſtū. ❡Sed 4
neq; ſentiētis ſimpliciter. videre enim vtique eſſet & audire ſimpliciter. Sed qualiter oportet/ & ſecundum quem modum: conſyderandum. Ponatur ergo quod & manifeſtum eſt: ꝙ ſenſitiui paſſio. ſiquidem & ſomnus. non enim alij quidem alicui animalium ineſt ſomnus/ alij vero alicui ſomniare: ſed eidem. Quoniam vero de phantaſia in ijs quę de anima dictum eſt/ & eſt quidem idem ſenſitiuo phantaſticum/ eſſe autem ſenſitiuo & phantaſtico aliud/ eſt autem phantaſia qui a ſenſu ſecundum actum fit motus/ ſomnium vero phantaſma quoddam videtur eſſe/ nam quod in ſomno phantaſma ſomniū dicimus ſiue ſimpliciter ſiue quodammodo factum: manifeſtum eſt ꝙ ſenſitiui quidē eſt ſomniare/ huius autem ſecundum ꝙ phantaſticum.

CAP. II.

Quid autem eſt ſomnium/ & quomodo fit: 5
ex ijs quæ circa ſomnum accidunt/ maxime vtique cognoſcemus. Senſibilia enim: ſecundum ſingulum ſenſorium nobis efficiūt ſenſum. & quę fit ab eis paſſio: nō ſolū ineſt in ſenſorijs/ dū ſēſus agūt ſed et dum abierūt. ſimilis enim paſſio: in his et in ijs quę ferūtur/ videtur eſſe.

Tral.ve.ex græ.recog.

etenim in latis: eo quod mouit nõ vlte
rius cõtingente/mouetur. nã quod mo
uit: mouit aerẽ quendam. & rurſus hic
motus: aliũ. et hoc vtiqꝫ modo quouſqꝫ
quidẽ ſtent/faciunt motum: & in aere
& in humidis. Similiter autem opor-
tet putare hoc: & in alteratione. nam
quod calefactũ eſt a calido: proximum
calefacit. & hoc diſtribuitur: vſque ad
6 principiũ. ❡Quare & in quo eſt ipſũ
ſentire/quoniam eſt alteratio quędam
qui ſecundum actum ſenſus: neceſſe eſt
hoc accidere. Ideo paſſio ipſa/eſt non
ſolũ ſentiẽtibus in ſenſorijs/ſed & qui-
eſcentibus: & in profundo & ſuperfi-
cietenus. Palam autem: cum continue
ſentimus aliquid. Trãſferẽtibus enim
ſenſum/ſequitur paſſio: velut de ſole
ad tenebras. accidit enim nihil videre:
propter adhuc ſubſiſtẽtem motum in
oculis a lumine. Et ſi ad vnũ colorem
multo tempore aſpiciamus vt album
vel viridẽ: eiuſmodi videtur ad quod-
cũqꝫ viſum permutemus. Et ſi ad ſolẽ
proſpicientes vel aliquod aliud ſplen-
didum oculos concluſerimus: obſer-
uantibus videtur ſecundum directio-
nem qua accidit viſum videre/ primũ
quidẽ huiuſmodi colore/ deinde per-
mutatur in puniceum/deinde in pur-
pureum/ quouſque in nigrum veniat
colorem/ & cuaneſcat. Et ab ijs quæ
mouentur autem/permutantibus/ ve-
lut a fluminibus / maxime autem ab
ijs quæ citiſſime fluunt: videntur qui-
eſcentia/moueri. Fiunt autem & a ma
gnis ſonis: obſurdeſcentes. fiunt au-
tem & a validis odoribus: difficile o-
dorantes. & ſimilia. Hæc itaque: ma-
7 niſeſte accidunt hoc modo. ❡ Qꝫ
autem ſenſoria cito & modicas dif-
ferentias ſentiant: ſignum eſt/quod
in ſpeculis accidit. de quo vtiqꝫ: per ſe
inſiſtẽs/cõſyderabit quis & dubitabit.

Vatablus

quę lationẽ ſubeunt: eo qđ propu-
lit nõ amplius tangẽte/ ciẽtur. qđ
eni mouẽdi officio functũ eſt: quã-
dã aeris particulã propulit. quę cũ
mouetur: ſubide aliã ciet. atqꝫ hoc
vtiqꝫ pacto/donec quieſcãt: moue
ri aer & aqua ſolẽt. Cõſimiliter &
hoc in alteratione quoqꝫ fieri putã
dũ eſt. illud eni qđ calẽtis rei ope-
ra incaluit: quod ſibi vicinũ eſt/ ca
lefacit. penetratqꝫ ſucceſſio hæc:
ad id vſqꝫ qđ primũ calefieri po-
teſt. ❡Quare & ei cui ſẽtiẽdi facul
tas cõmiſſa eſt/hoc idẽ accidere ne
ceſſe eſt: cũ ſenſũ qui in actu cõſti
tutus ſit/alterationẽ eſſe quãdam
conſtet. Quocirca affectio ipſa: in
opificijs ſenſuũ/nõ modo ſentiẽti
bus illis/ſed etiã quieſcentibus/tã
per ſũma q̃ in imo ſeruari ſolet. Id
qđ quoties cõtinẽter quippiã ſẽti-
mus: liquido percipi poteſt. Nã
ſi ſenſũ ipſũ ab eo ad aliud/vt de
ſole in opacum/conuertamus: co-
mitatur eũ affectio. euenit eni vt
nihil cernat: propterea qꝫ cõmo-
tio quæ a lumine profecta eſt/ocu
los adhuc poſſideat. Itẽ ũ qđ albũ
aut viride diutius aſpexerimus:
ad quodcunqꝫ aſpectum noſtrum
deflectamus/ concolor illi vide-
tur. Sed & ſi oculos cõtra ſolẽ/aut
aliquid aliud qđ fulgeat/intẽderi-
mus/deinde cõniueamus: per re-
ctam lineã qua aſpectũ cernere cõ
tingit/primũ tale obſeruãtibus ap
paret quale reuera eſt/tũ ſe in pu-
niceũ cõuertit/proxime in purpu-
reũ/donec ad atrũ perueniat/exo-
leſcatqꝫ. Quin etiã ſi qui obtutus
ſuos ab hiſce quæ mouẽtur/ vt ab
amnibus pręſertim ocyſſime labẽ-
tibus/alio trãſferãt: quæ ſtãt/ mo-
ueri vidẽtur. Idẽ porro: ab ingẽti
bus ſonis ſurdaſtri reddũtur. & ab
odoribus vehemẽtibus: ægerrime
olfaciũt. atqꝫ ita in ſimilibus ſtatuẽ
dũ eſt. Quæ õnia: aperte hoc eue-
niunt modo. ❡Qꝫ autem celeri-
ter ſenſoria ipſa vel tenues diffe-
rentias ſentiant: indicio eſt/ id qđ
in ſpeculis fieri ſolet. de cuius ra-
tione: ſeorſim dicato opere con-
ſyderare quis & addubitare poſſit.

Vatablus

Et inſuper ex eodem facile cõſtat:
viſum vt pati/ita etiam agere ali-
quid ſolere. Nã cum mulieres tẽ-
pore menſium e ſpeculis admodũ
nitidis aliquod inſpectant: tunc ſu
perficies ſpeculi/quadã veluti ne-
bula ſanguinis obducitur. atq; ſi
nouitium ſpeculum ſit: haud faci-
le eſt eiuſmodi maculã abſterge-
re, ſin peruetus: facile. Cauſa autẽ
eſt/ſicuti iam diximus: ꝙ non ſo-
lum ab aere viſus quippiã pati-
tur/ſed etiam in aerem quippiam
agit/atq; eundem mouet perinde
atq; ſplẽdida. nam viſus: de gene-
re ſplendidorum & habentiũ co-
lorem eſt. Hoc igitur tempore quo
menſes profluunt: eodem modo
oculos/quo quamlibet aliam cor-
poris particulã affici/ratione opti
ma euenit. quãdoquidem: ſuapte
natura venulẽti ſunt. Quocirca tẽ-
pore mẽſtrualis profluuij/quod cõ
motione & inflãmatione ſãguinis
prouenit: diſcrimen in oculis ha-
betur/quod quãuis nobis ineui-
dens ſit (eſt enĩ natura ſeminis &
menſiũ: eadem) reuera tamen in
eiſdẽ eſt. Ab ipſis autẽ menſibus
qui ad oculos penetrarũt: aer mo-
uetur & inficitur. aer infectus: aliũ
aerẽ qui ſpeculo proximus eſt ſibi
hærẽtem inficit/& talẽ qualis ipſe
eſt reddit, a quo poſtremũ: ſpecu-
lo eluuiecula quædã allinitur. Nã
ſpecula: haud ſecus q̃ mũdiſſimæ
veſtes/celerrime notã aliquã con-
trahunt. quod enim mundum eſt
atq; purũ: exacte cõmonſtrat quic
quid exceperit/& potiſſimum mi-
nimos motus. æs vero/ꝙ læue ter
ſumq; ſit: qualẽcunq; tactũ maxi-
me ſentit. Scire aũt oportet: tactũ
aeris/eſſe quandã veluti attritionẽ
deterſionẽq; & ablutionẽ. atq; eũ-
dẽ/quantuluſcũq; ſit: conſpicuũ/
propter ſpeculi puritatem/reddi.
Cur vero maculæ nouis ſpeculis
inductæ difficile eluantur/cauſa
eſt: ꝙ ea pura ſunt & terſa. nam
maculæ: ſeſe per talia/& in pro-
fundum/& in omnes partes dif-
funduut. in profundum/ꝙ pura
ſint: in omnes partes/ꝙ terſa.

Tral. ve. ex græ. recog.

Simul autem ex ipſo manifeſtum: ꝙ
quemadmodum viſus patitur/ſic &
facit aliquid. In ſpeculis enĩ valde pu-
ris/cum menſtruis superuenientibus
mulieribus inſpiciunt in ſpeculum: fit
ſuperficies ſpeculi vt nubes ſanguinea.
& ſi quidem nouum ſit ſpeculum: non
facile eſt abſtergere huiuſmodi macu-
lam. ſi vero vetus: facile. Cauſa vero
vt diximus: quoniam non ſolum viſus
patitur aliquid ab aere/ſed & facit ali-
quid/& mouet quemadmodum ſplen-
dida. nam viſus: ſplendidorum/& ha-
bentium colorem. Oculi igitur ratio-
nabiliter cum fiũt menſtrua/afficiun-
tur: ſicut & alia pars quælibet corpo-
ris. etenim: natura exiſtunt pleni ve-
narum. Ideo cum fiũt menſtrua pro-
pter turbationem & flegmaſian ſan-
guineam: nobis quidem quæ in ocu-
lis differentia/incerta eſt/ineſt autem.
nam eadem natura: ſeminis & men-
ſtruorum. Aer autem: mouetur ab ip-
ſis. & eum qui ſupra ſpecula eſt aerem
continuum exiſtentem/qualem quen-
dam facit: & talem quale ipſe patitur.
hic vero: ſpeculi ſuperficiem. Quem-
admodum enim veſtium quæ maxime
mundæ ſunt: citiſſime inquinantur.
nam purum: exacte mõſtrat quicquid
exceperit/& præſertim minimos mo-
tus. æs vero/eo ꝙ planum ſit: qualem
cunque tactum maxime ſentit. Opor-
tet vero intelligere: tanquam attritio-
nem eſſe aeris tactum/& tanquam ex-
terſionem & ablutionem. propter mũ-
ditiam vero/manifeſtus fit: qualiſcũq;
ſit. Non exeundi vero celeriter ex
nouis ſpeculis/cauſa eſt: ꝙ purũ ſit &
planũ. ſerpit enim per huiuſmodi: & in
profundũ/& in omnes partes. nam
eo quidem ꝙ purum eſt/in profundũ:
eo autem ꝙ planum/in omnes partes.

Tral.ve.ex græ.recog.

In veteribus vero non immanet:quo-
niam non ſimiliter ſubit macula / ſed
ſuperficietenus magis. Qꝛ igitur & a
paruis differentijs fit motus/ & ꝙ cele
res ſunt ſenſus/ & ꝙ nō ſolum patitur
ſed et cōtrafacit colorum ſenſoriū: ma-
nifeſtum ex his. Atteſtantur autem ijs
quæ dicta ſunt: & quæ circa vina/ &
quæ circa pigmenta eueniunt. Nam
quod præparatum eſt oleum: cito ac-
cipit proximorum odores. Et vina:
hoc ipſum patiuntur. non ſolum enim
eorum quæ immittuntur vel commi-
ſcentur: ſed & eorum quæ prope vaſa
ponuntur vel naſcūtur/ recipiunt odo-
8 res. ¶ Ad eam vero quæ a principio
conſyderationem/ ponatur vnum qui-
dem/quod ex ijs quæ dicta ſunt pa-
tet: ꝙ recedente ſenſibili extrinſecus/
immanent ſimulachra quæ ſenſibilia
ſunt. Ad hæc autem: ꝙ facile decipi-
mur circa ſenſus / cum in paſſionibus
exiſtimus. alij autem: in alijs. veluti tre
pidus/in timore: & qui amat/in amo-
re. ita vt videatur a modica ſimilitudi-
ne ille quidem/ hoſtes videre: hic vero/
dilectum. Et hæc vtiqꝫ/ quanto paſſi-
bilior quis fuerit: tāto a minori ſimili-
tudine videtur. Eodem vero modo &
in ira/ & in omnibus concupiſcentijs:
facile decipiuntur omnes. & magis:
quanto vtiqꝫ in paſſionibus magis fue-
rint. Ideo: & febricitātibus interdum
animalia videntur in parietibus/ a mo
dica ſimilitudine linearū cōpoſitarū.
9 ¶ Et hæc quidē aliquando intendun-
tur cum paſſionibus: ſic vt ſi vehemēter
non laborēt/ nō lateat ꝙ falſum. ſi ve-
ro maior ſit paſſio: & moueātur ad ip-
ſa. Cauſa vero vt hæc accidāt/ hæc eſt:
quia nō ſecundū eandē potētiā iudicāt
qđ principale eſt/ & in quo phātaſma-
ta fiūt. Huius vero ſignū eſt: ꝙ videtur
quidē ſol pedalis/ contradicit autē ſępe

Vatablus

In vetuſtis autē maculæ non permanēt: quia non tam alte figuntur/ ſed eminētiuſcule. Tenues igitur differētias excitare vellicareqꝫ ſenſum / & celeriter ab eodem internoſci/ item non modo pati ſenſorium quo natura colorum percipitur/ ſed etiam viciſſim agere: ex hiſce conſtat. Ijs quę diximus aſtipulatur: quod circa vina & vnguēta accidere videmus. Nā oleū quod vnguento additur: celeriter odores earum rerum quæ in propinquo ſunt/ ebibit. Vina quoqꝫ: hoc idem faciunt. quippe quæ nō modo earū rerū quę induntur admiſcenturqꝫ odores in ſe trahant: ſed etiā earum rerū quæ prope dolia aut locātur aut naſcūtur. ¶ Ad eam vero conſyderationem quæ nobis initio inſtituta eſt/ vnū ſupponatur/ quod & patere poteſt ex ijs quæ dicta ſunt: abeuntibus externis ſenſilibus/ ſenſa quæ & ipſa quoqꝫ ſenſilia ſunt/ remanere. Itē: facile decipi circa ſēſus/ homines in aliquo affectu poſitos. atqꝫ alios: in alio. vt meticuloſum/ in metu: amatorē/ in amore. adeo vt ex tenui ſimilitudine alter/ hoſtes ſe videre putet: alter / quē amat. Et quo quis vtiqꝫ arctius ipſo affectu poſſidetur: eo leuiori ſimilitudine/ talia ſeſe illi offerūt. Eodem modo & qui ira/ & qui demū quacunqꝫ alia cupiditate rapiuntur: facile circunſcribi ſolent. ac tāto quidem procliuius: quanto magis libidine ipſa ducuntur. Vnde etiam fit: vt febriētes interdum animalia quædam in parietinis videre videātur/ exigua ſimilitudine permoti quam lineamenta quædam congeſta prætendunt. ¶ Atqꝫ hic error quādoqꝫ vna cū morbo inualeſcit: ita vt cū leuiter ęgrotant/ ſe falſos haberi agnoſcāt. cum vero grauius: minime/ ſed ipſis quoqꝫ viſis ducātur. Cauſa vero quāobrē hęc fiāt/ ea eſt: ꝙ id quod primatū obtinet/ & id in quo phātaſmata fiunt/ non eadē vi iudicāt. Cuius rei ſigno eſt: ꝙ cū ſol appareat pedalis/ ſæpe aliud quippiā phā-

Vatablus

taſiæ contradicit. Item perplexis
diginis / quamuis quod vnum eſt
duo appareat:tamē eſſe duo neu-
tiq̄ dicamus. quia viſus : ſuperior
optimatiorq; tactu eſt. Qz ſi ſolus
tactus eſſet : duo eſſe quod vnum
eſt/iudicaremus. Cauſa autē circū
uentionis/ea eſt:quoniā non tan-
tum quoties ſenſile mouetur quæ-
libet apparere ſolēt/ſed etiā quo-
ties ſenſus ipſe mouetur ſi eodem
modo moueatur quo ſolet a ſenſili
moueri. ſic littus videtur nauigā-
tibus moueri : dum viſus ab alio
mouetur.

CAP.III.

EX his itaq; patere ar-
bitror:non modo vi-
gilantibus nobis mo
tiones illas quæ per
eos ſenſus accipiun-
tur qui foras proſpectāt & in par-
te corporis exteriore iacent/ſenti-
ri ſolere / ſed etiam cum affectio
ea ſuborta eſt quam ſomnum vo-
camus/atq; tunc impēſius. Nā in-
terdiu : operātibus quidē ſenſibus
ac mente/ elidūtur atq; vaneſcūt.
quomodo exiguus ignis / apud
ingentem offuſcari ſolet: & dolo-
res voluptateſq; modicæ/ acceſſu
immodicarum offundi. quieſcenti
bus vero: minima quæque emer-
gunt. Noctu autem quia particu-
lares ſenſus feriantur & agere ne-
queunt/ propterea ꝙ calor exteris
partibus relictis in viſcera ſe con
dit:ad initium ſenſus originemq;
delabuntur/& obturbatione ſeda-
ta manifeſtę fiunt. ℭ Porro exiſti-
mare oportet haud aliter motio-
nem quamque fieri/q̄ paruas illas
vertigines per ſumma amniū de-
currētes:quæ interim ſimiles eua-
dunt / interim ꝙ aquæ alio retor-
queantur in alias ſubinde formas
ſoluuntur diuelluntur q;. Quamob
rem/ ſtatim a cibo non ſomniant
animalia:neq; cum ædita nuperri
me in lucem ſunt/ vt infantes. nā
multa tum agitatio motioq; eſt:
propter alimentarium calorem.
Quare quemadmodum humore
vehementer commoto quandoq;
nulla redditur effigies/ quandoq;

Tral.ve. ex græ.recog.

aliquid aliud/phantaſiæ. Et permuta-
tione digitorum / vnum duo videtur :
attamen non dicimus ꝙ duo. dignior
eni tactu:viſus. Si vero eſſet tactus ſo-
lus:iudicaremus vnum/duo. Cur autē
fallimur/ cauſa: quoniā nō ſolum cum
ſenſibile mouetur apparent quælibet/
ſed etiā cum ſenſus ipſe mouetur ſi eo-
dem modo moueatur quēadmodū & a
ſenſibili. dico autem / velut terra vide-
tur nauigantibus moueri: dum moue-
tur viſus ab alio.

CAP.III.

EX his itaq; manifeſtū: 10
ꝙ nō ſolum in vigilan-
do motus qui a ſimula-
chris fiūt & quæ extrin
ſecus et quæ ex corpore
ſūt/ ſed etiā quando fit
paſſio hęc quę vocatur ſōnus/& magis
tunc apparent. Per diē enim repellun-
tur: dum operantur ſenſus & intelligē
tia/& exterminantur. quemadmodum
iuxta magnum ignē /minor: & triſti-
tiæ & oblectationes paruæ/ ſecus ma-
gnas. dum vero quieſcunt : ſupernatāt
& parua. Nocte vero propter vacatio-
nem particularium ſenſuum & impo-
tentiam agendi/ eo ꝙ ab exterioribus
ad id quod intrinſecus eſt fiat caloris
refluxio: ad principium ſenſus deferū-
tur/& fiunt manifeſti ſedata turbatio-
ne. ℭ Oportet autem accipere vt mo- 11
dicas vertigines quæ in fluminibus fe
runtur/ſic motum vnumquemque fie-
ri continue: ſæpe quidem ſimiles/ ſæ-
pe vero diſſolutas in alias figuras pro-
pter repulſionem. Ideo & poſt nutri-
mentum/& omnino teneris exiſtenti-
bus veluti pueris : non fiunt ſomnia.
multus enim motus eſt: propter eam
quæ ex nutrimento eſt / caliditatem.
Quare quemadmodum in humido ſi
vehementer moueat quis/ quandoque
nullum apparet idolum / quandoque

Tral. ve. ex græ. recog.

vero apparet quidem/ diſtortum autem omnino/ ita vt appareat alterius modi q̃ ſit/ ꝙ ſi quieſcat pura & manifeſta idola: ſic & in dormiendo phantaſmata & reliqui motus qui proueniunt a ſimulachris interdum quidem cum vehementior ſit qui dictus eſt motus exterminantur omnino/ interdum vero conturbatæ apparent viſiones & monſtroſæ/ & deteriora ſomnia/ velut melancholicis & febricitantibus & vinolentis. omnes enim huiuſmodi paſſiones: cum ſpirituoſæ ſint/ multum faciunt motum & perturbationem.

12 ❡ Sedato autem & diſcreto ſanguine in habentibus ſanguinē: conſeruatus ſimulachrorum motus ab vnoquoque ſenſuum/ amata facit ſomnia/ & apparere aliquid/ & videri propter ea quidem quæ a viſu deferūtur videre/ propter ea vero quæ ab auditu audire/ ſimiliter autem & ab alijs ſenſorijs. ex eo enim ꝙ inde progreditur motus ad principiū: putatur videre/ & audire/ & ſentire. Quia autem viſus interdum non moueri videtur/ qui mouetur vt dicimus/ & quia tactus duos motus annunciat: id quod vnum eſt duo videtur. omnino enim quod ab vnoquoque ſenſu/ dicit principium: niſi alius dignior contradicat. Apparet igitur ſemper: putatur autem non ſemper quod apparet/ niſi quod dijudicat detineatur/ vel non moueatur

13 proprio motu. ❡Quemadmodū vero diximus ꝙ alij propter aliam paſſionem facile decipiuntur: ita dormiens propter ſomnum/ & quia mouentur ſenſoria & alia accidentia circa ſenſum. Quare modicam habens ſimilitudinem: videtur illud. cum enim dormit: deſcendente plurimo ſanguine ad principium/ condeſcēdunt & mouent

Vatablus

redditur quidē aliqua/ ſed diſtorta penitus/ adeo vt alia videatur eſſe q̃ ſit/ quieſcēte vero ſemper aliqua redditur/ q̃ etiā nulla ex parte affecta eſt/ ſed pura & expreſſa: ita & inter dormiendū interim viſa & motiones quę per ſenſus hauſtæ ſuperſunt/ pręmaiore illo motu qui dictus eſt prorſus obliterātur exoleſcuntq; / interim præpoſterę & monſtroſæ viſiones apparēt/ & ingrata ſomnia/ qualia melancholicis & vinolentis & febriētibus accidunt. omnes enim iſtiuſmodi affectus: cum ſpiritoſi ſint/ cōmotionem & perturbationē plurimā afferunt. ❡Simulac autē reſedit & diſcretus ſanguis eſt in ijs quæ ſanguinem obtinent: incolumes ſenſorū motiones quæ a ſingulis ſenſibus tranſmittūtur/ grata ſōnia faciunt/ & apparere quippiam/ ac videri per ea quæ a viſu deferuntur videre/ per ea quæ ab auditu audire/ & pari modo per ea quæ a cæteris ſenſuū officinis mandātur ſentire. eo enim ꝙ motiones a ſenſibus ad principiū ſentiendi perueniunt: videri videre/ audire/ & ſentire/ neceſſe eſt. Quin etiam quia conſpectus non moueri videtur/ cum tamē in motu ſit vt dicimus/ & quia tactus duos motus adnunciat: quod vnum eſt duo eſſe videtur. nā ſentiēdi principiū quicquid a ſingulis ſenſibus afferatur/ aſtruit: niſi aliqua alia virtus potior cōtraueniat. Sēper igitur apparet: ſed nō oē qđ apparet etiā videtur/ niſi vis illa arbitra manus dederit/ aut nō moueatur motu vernaculo & ſuo. ❡Quemadmodum vero diximus alios ob aliū affectum facile decipi: ita & de dormientibus ſtatuendum eſt/ qui propter ſomnum/ & eo ꝙ ſenſoria ipſa moueātur & cætera quę per ſenſum cōtingunt/ procliues ad labēdum ſunt. Quare quod tenuē alicuius rei ſimilitudinē referat: eis ipſa plane res eſſe apparet. nam cum/ dormiētibus illis/ plurima ſanguinis copia ad ſenſū principē delabitur: vna & motio-

Vatablus

nes illæ deſcēdunt quę in ea materia continentur/ alię potētia/aliæ actu. Sic autē ſeſe habēt: vt ex eis vna aliqua prior ſe afferat moueatq;. qua abſumpta: alia ſubinde cōparet. Et perinde ſuo quæq; ordine ſequuntur: atq; ranæ e ſubere aut quauis alia materia factę/ quę colliquato ſale quo erāt oblitæ in aqua emergūt. Ad hūc modū: potētia inſunt. Reiecto autē eo quod impedimēto erat: actu ſunt. Atq; ſolutæ in exiguo illo reliquo ſanguine qui in ſenſorijs habetur: ſimilitudinē rerū quę ſēſus extimulare ſolent/ præferunt. nō aliter q̄ portiones illæ nubiū: quæ cū modo effigiē hominis aut cētauri referāt/ mox ſe tranſitu ocyſſimo in alias ſubinde formas conuertunt. Vnūquodq; autē horū/ vt dictum eſt: reliquiæ & veſtigiū ſenſi actu eſt. Et digreſſo ſenſili/ vere dicere poſſumus: hoc eſſe tale qualis Coriſcus eſt. at cum vis illa ſuperior & arbitra ſentit hoc/ nequaquam dicit eſſe Coriſcum: ſed per hoc/ verū illū Coriſcum intelligit. Ea itaq; virtus quæ ſentiēdo/ hoc eſſe Coriſcum aſſeuerat/ ſi non penitus ſanguine obruta ſit: ſentientis more exercetur a motionibus quę in ſenſorijs ſunt atq; cōmouetur/ & tum ſimilitudo rei videtur ipſa res eſſe. tanta vis ſomni eſt: vt id latere nos efficiat. Quemadmodū igitur ſi quis oculū digito ſupprimat/ neq; animaduertat digitū ita admotū/ nō modo apparebit/ ſed etiā videbitur/ eſſe duo quod vnū eſt/ ſi vero animaduertat/ apparebit qdē/ ſed nō videbitur: ita & in ſōno ſi quis ſe dormire intelligat/ & affectionē eā ſentiat cui ſenſus ſenſarię partis addictus eſt/ apparebit qdē ei qd ſōniat/ ſed ſecū dicet/ quāq̄ appareat hoc Coriſcus eſſe/ non tamen eſt Coriſcus. nam ſæpe euenit: vt quis dormiēdo in animo ſuo dicat/ ſomniū eſſe quod videt. Qz ſi dormire ſe neſciat: nihil imaginationi contradicet. Qz autē vera ſint quæ dicimus/ q̄q; motiones imaginariæ in ſenſuū

Tral. ve. ex græ. recog.

qui inſunt motus/ hi quidem poteſtate/ illi vero actu. Sic autem ſe habent: vt in motu/ hic quidem ſupernatet ex ipſis motus. ſi vero hic corrūpatur: hic. Adinuicem itaque ſe habent: quemadmodum ficti ranunculi/ aſcendentes in aqua liquefacto ſale. Ita inſunt poteſtate. Cedente vero quod prohibebat: agunt. Et ſolutæ in exiguo reliquo ſanguine qui in ſenſorijs: mouentium habent ſimilitudinem. quēadmodum quæ in nubibus: quæ ſimilia dicunt hominibus & centauris/ cito permutata. Horum autem vnumquodque: eſt (ſicut dictum eſt) reliquię eius quod in actu ſimulachri. Et abeunte vero ſenſibili: eſt & verum dicere/ q̄ hoc quale Coriſcus/ ſed non eſt Coriſcus. cum autem ſentiebat/ non dicebat Coriſcum quod principale eſt & quod diiudicat: ſed per hoc/ illum Coriſcū verum. Quod itaq; ſentiendo dicit hoc/ ſi non omnino detineatur a ſanguine: quemadmodum ſentiens/ hoc mouetur a motibus qui ſunt in ſenſorijs/ & videtur quidem ſimile ipſum eſſe quod verum eſt. & tanta ſomni potentia: q̄ facit hoc latere. Quemadmodum igitur ſi quem lateat ſuppoſitus digitus oculo/ non ſolum apparebit/ ſed & putabitur eſſe duo quod eſt vnum/ ſi vero non lateat/ apparebit quidem/ non putabitur autē: ſic & in ſomnis/ ſi ſentiat quidem q̄ dormit & paſſionem in qua eſt ſenſus ſenſitiui/ apparet quidem/ dicit autem in ſeipſo/ q̄ apparet quidem Coriſcus/ non eſt autem Coriſcus. ſæpe enim dormiendo dicit aliquid in anima: q̄ ſomnium eſt quod apparet. Si vero lateat q̄ dormit: nihil contradicit phantaſiæ. Qz autem vera dicimus/ & q̄ ſunt motus phantaſtici in ſenſorijs: manife-

Tral. ve. ex græ. recog.

ſtum/ſi quís attendens tentet meminiſ-
ſe quæ patimur & dormíentes & ex-
pergefacti. Interdum enim quæ appa-
rent idola dormienti: depræhendet ex
pergefactus/eſſe motus in ſêſorijs. quí
buſdam enim iuniorũ & omnino per-
ſpicientibus: etſi ſint tenebræ/ idola
apparent multa quæ mouentur/ ita vt
14 velentur frequenter timẽtes. ¶ Ex his
ítaq; vniuerſis oportet ſyllogizare: ꝙ
eſt ſomniũ/ phãtaſma quidẽ aliquod/
& in ſomno. nã quæ modo dicta ſunt
ídola/non ſunt ſomnía: neque ſi quid
aliud ſenſibus ſolutis videtur. Neque
quod in ſomno phantaſma omne. Nã
primũ quídem aliquibus accidit ſen-
tire aliquo modo & ſonos & lumen &
ſaporẽ et tactum: lãguide tamen/ & ve-
lutí delonge. iam enim in dormiendo
reſpícientes/ & mox excitati: quod de-
biliter videbant lumen lucernæ dor-
mientes vt arbitrabantur/ expergefa-
cti ſtatim cognouerunt quod lucernæ
erat. Et gallorum & canum debiliter
audientes vocem: expergefacti cogno-
uerunt manifeſte. Quidã vero: & re-
ſpondent interrogati. cõtingit enim:
vigilare & dormire non ſimpliciter al
tero exiſtente/ & alterum aliquo mo-
do ineſſe. quorum nullum: ſomnium
dicendum. Neque quæcunque ín ſom-
no quidem fiunt veræ intellígentiæ
præter phantaſmata. Sed phantaſ-
ma quod eſt a motu ſimulachrorum/
cum in dormiendo fuerit in eo ꝙ dor-
15 mit: hoc eſt ſomnium. ¶ Iam vero quí-
buſdam accidit: vt nullum ſomnium
viderint in víta. rarum quidem huiuſ-
modi eſt: accidit tamen. Et his quidem
omnino perſeuerauit: quibuſdam ve-
ro & multum prouectis ætate accidit/
cum prius nullum ſomnium vide-
rint. Cauſam autem quare non fiat:
ſimile aliquid oportet arbitrari/ ꝙ

Vatablus

officinis diuerſẽtur: certũ aptũq;
eſt/ ſi quis adhibito animo conetur
meminiſſe eorũ quæ nobis obdor-
miſcentibus & excitatis expgefa-
ctiſq; accidũt. Interdũ eni qui a ſõ
no recẽs excuſſus ſit/ depræhẽdet:
ſimulachra ꝗ ſe illi per quietẽ obtu
lerãt/ eſſe motiones quę in ſẽſorijs
ſũt. nã pueris nõnullis vel plane vi
gilãtibus aſpectãtibuſq;: quãuis te
nebricoſus ſit locus/ tamen multæ
imagines apparẽt ꝗ moueri vidẽ-
tur/ ita vt illi ſe prę metu ſæpe in-
tra ſtragulum occulant. ¶ Ex his
itaq; omnibus colligi debet: ſom-
niũ eſſe viſũ quidẽ aliquod/ ſed qđ
in ſomno ſeſe offerat. nam neq; ſi-
mulachra ea de quibus pauloante
diximus/ inſõnia ſunt: neq; aliud
quicꝗ̃ quod ſolutis ſenſibus appa
reat. Sed neq; quicquid in ſõno ſe
præſentat: inſomniũ eſt. Nam pri
mo quidẽ nõnullis euenit vt ſonũ
& lucẽ & saporẽ & contrectationẽ
quodãmodo ſentiãt: ſed lãguide
tamẽ/ & quaſi de lõginquo. iã eni
qui inter quieſcendũ cernebãt/ &
mox excitati fuere: lumen lucernę
quod dormiẽtes vt rebantur/ exili-
ter videbãt/ protinus vbi experge
facti fuerũt/ verũ lucernę lumẽ fuiſ
ſe depręhẽdere. Sed & qui canũ &
gallinaceorũ voces debiliter exau
dire ſibi videbãtur: mox experre-
cti veras voces fuiſſe aperte cogno
uerũt. Nõnulli etiam: ad interro-
gata reſpondẽt. fieri enim poteſt:
vt ſi alterũ horũ/ vigilare dico &
dormire/ nõ ſimpliciter adeſt/ alte
rũ quodãmodo adſit. quorũ nihil:
ſomnium vocari debet. Neq; ſi ꝗ
pręter viſa in ſomno verę intelli-
gẽtię fiãt. Sed viſũ quod a ſenſorũ
motu ortũ/ per quietẽ animalibus
occurrit in eo ꝙ dormiũt: hoc ſõ-
niũ eſt. ¶ Iã vero quibuſdã acci-
dit: vt nunꝗ̃ quicꝗ̃ ſomniarint in
vita. quod/ quamꝗ̃ rarum eſt: in-
terdum tamen contingit. Atq; alij
per totam vitã in eo affectu per-
ſtitere: alij accedente ętate ſom-
niarunt/ qui prius nullũ ſomniũ
viderãt. Cauſa vero quãobrẽ non
ſõnient: perſimilis ei videtur/ quę

facit vt ſtatim a cibo / & in ætate infantili/nullum penitus cõtrahatur ſomnũ. Nam quorum ita natura conſtat/vt in ſuperiorem locũ diuaporatio multa concedat/quæ ſuo regreſſu ad ima commotiones afferat plurimas: haud ab re nullum his phantaſma viſumq́ apparet. Procedẽte vero ætate ſomnia illis reſtitui: nihil abſurdi eſt. nam immutatione aliqua vel per ætatem vel per affectum accepta: neceſſariũ eſt hãc quoq́ rerũ contrariarum viciſſitudinẽ accidere.

neq́ ijs qui poſt cibũ dormitauerint/ neq́ pueris/fit ſomniũ. Quibuſcũq́ enĩ hoc modo cõſtat natura/vt multa aſcẽdat euaporatio in ſuperiorem locum/ quæ iterum deorſum lata facit multitudinem motus:conuenienter iſtis nullum apparet phantaſma. Procedente vero ętate: nihil inconueniens eſt apparere ſomnia. permutatione enim aliqua facta vel ſecundum ætatem vel ſecũdum paſſionem: neceſſarium accidere contrarietatem hanc.

¶Ariſtotelis de inſomnijs Franciſco Vatablo interprete: finis.

¶Tralationis veteris de inſomnijs Ariſtotelis/ex Gręco recognitæ: finis.

¶Ariſtotelis de diuinatione per ſomnum liber vnus: ad R. P. D. Guillermum Briconnetũ Epiſcopum Meldenſem verſus/Franciſco Vatablo interprete.

Diuinationem aliquam eſſe quę in ſõno fiat/& prouenire dicatur ab inſomnijs: neq́ cõtẽnere facile eſt/ neq́ credere. Nã q́ õnes aut plurimi arbitrãtur inſõnia ſignificare aliquid: argumẽto eſt/id præ experiẽtia afferri ſolere. Itẽ de nonnullis rebus addiuinationem quandam haberi in ſomnijs: indignum creditu nõ eſt. cum ratione aliqua nitatur. Vnde fit: vt de cęteris quoq́ ſõnijs haud ſecus cẽſere quis poſſit. Cõtra cũ nulla rationabilis cauſa videatur per quã iſthęc diuinatio proueniat: efficitur/ vt fides abrogetur. Nã ſi dicatur/deũ eſſe qui ſomnia mittat: præter alia

¶Tralatio vetus Ariſtotelis de diuinatione per ſomnum/ex Græco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

1 CAP.I.

De diuinatione vero quę in ſõnis fit/ & dicitur accidere a ſomnijs: neque contemnere facile/ neq́ ſuaderi. Nã q́ õnes quidẽ vel plures exiſtimant habere aliquã ſignificationẽ ſomnia: præſtat fidem tanq̃ ab experientia dictum. Et q́ de quibuſdam fit diuinatio in ſomnijs: non eſt incredibile. habet enim aliquam rationem. Ideo: & de alijs ſomnijs ſimiliter vtique quis arbitrabitur. Nullam vero rationabilem cauſam videre ſecundum quam vtiq́ fiat: hoc diſcredere facit. Nam deũ quidem eſſe mittentem: cum alia

Tral. ve. ex græ. recog.

Columnæ Herculis Boryſthenes

irrationabilitate / & non optimis & prudentiſſimis ſed quibuſlibet mittere / inconueniēs. Ablata vero quę a deo cauſa: nulla aliarum conueniens eſſe videtur cauſa. quod enī de ijs qui ſecus Herculeas columnas & qui in Boryſthene prę uidere aliquos: ſupra noſtrā videatur eſſe prudentiā inuenire origi
2 nē horū. ¶ Neceſſe igitur ſomnia vel cauſas eſſe / vel ſigna eorū quæ fiunt / aut accidentia: vel omnia / vel aliqua eorū / vel vnū ſolū. Dico autē cauſam quidem vt lunam / defectus ſolis: & laborem / febris. Signum vero defectus: ſtellam ſubintrare. aſperitatem vero linguæ: febriendi. Accidens vero: aliquo ambulante deficere ſolem. neque enim ſignum deficiendi hoc eſt / neque cauſa: neq̧ defectus / ambulandi. Ideo accidētium nullum: neque ſemper fit /
3 neq̧ vt plurimū. ¶ Suntne ergo ſomniorum: hæc quidem cauſæ / hæc autē ſigna / velut eorum quæ circa corpus accidunt? Dicunt enim & Medicorum gratioſi: ꝙ oportet valde intendere ſomnijs. Conueniens autem: ſic exiſtimare & artificibus quidem / conſyderantibus autem aliquid & philoſophantibus. Nam qui in die motus: niſi magni valde fuerint & fortes / latent ſecus maiores qui in vigilando ſunt motus. In dormiendo autem: cōtrariū. etenim parui: magni videntur eſſe. Manifeſtum autem: ex ijs quæ in ſomnijs accidunt frequenter. arbitrātur enim fulgura cadere ac tonitrua fieri: paruis ſonis in auribus factis. & melle et dulcibus ſaporibus perfrui: tenui flegmate defluēte. & ambulare per ignem / & calefieri vehementer: paruo calore circa quaſdā partes facto. Expergefactis autem: hæc manifeſta hoc modo ſe habere. Quare quoniā parua omniū principia: manifeſtū ꝙ & ęgri-

Vatablus

multa & hoc quoq; ſubabſurdum eſt / non optimis ſapientiſſimiſq; / ſed quibuſuis ſine diſcrimine mitti. Sublata autē cauſa quæ ad deū referatur: nulla præterea alia videtur conſentanea eſſe. quandoquidē originē eius inuenire quod dicitur / quoſdā eſſe in Boryſthene & iuxta Columnas Herculis qui futura præſentiant: captum ingenij noſtri excedere videatur. ¶ Neceſſe igitur eſt ſomnia eſſe aut cauſas eorum quæ fiunt / aut ſigna / aut fortuita: aut omnia / aut duo ex his / aut vnū ſolum. Cauſam voco verbigratia deliquij ſolaris / lunā: febris / defatigationem. Signum deliquij: cum luna ſubire incipit. febris: ſcabritiē linguæ. Rem fortuitam: inambulante aliquo ſolem delinquere. nam neq; cauſa / neq; ſignum deliquij / inambulatio eſt: aut deliquium / inambulationis. Quapropter res fortuitæ: neque ſemper / neq; maiori ex parte fiūt. ¶ Sūtne igitur ſomniorum: alia cauſæ / alia ſigna / videlicet eorum quæ in corpore accidunt? Nam & qui e Medicorum ſchola paulo peritiores habentur: inſomnia diligenter attendenda dicunt. Nec ab re ita exiſtimāt: artifices alioqui / ſed qui tamen meditari aliquid philoſopharíq; ſolent. Nā motiones quæ interdiu contingunt: niſi magnæ admodū forteſq; ſint / maioribus illis quæ ſecundum vigiliam fiunt / offunduntur. At in ſomno: contra fit. tunc enim quæ paruæ ſunt: eſſe magnæ creduntur. Id quod facile conſtat: ex ijs quæ in ſomno contingere ſolent. ſæpe enim accidit: vt dormientes modico ſtrepitu exaudito / fulminare & tonare putemus. & tenui pituita diſtillante: melle aut dulci alio ſapore frui. & exiguo calore in quibuſdam corporis partibus exorto: ſuper prunas ambulare / & vehementer calefieri. Excitati vero: iſthæc / hoc habere modo deprædhendimus. Quare cum exordia omniū parua ſint: certum eſt & principia mor-

borũ & cęterarũ affectionũ quę in-
corpore perficiẽdæ ſũt/ imbecilla
eſſe oportere. Patet igitur: neceſſa-
rio hæc in ſõnis euidẽtiora eſſe q̃
in vigilia. Sed & quędã ex viſis il-
lis quę per ſomnũ apparẽt/ cauſas
eſſe ſuorũ cuiuſq; actuũ: a ratione
minime abhorret. vt eni qui actu-
ri aliq̃d ſunt/ aut qui nũc id agũt/
aut qui iã egerũt/ plærũq; hoc idẽ
per ſomnia cõtuentur & admini-
ſtrãt/ quia diurna initia ad talem
motum quaſi viam quandã præ-
parauere: ita ecõuerſo neceſſariũ
eſt vt plęrũq; motiones quę ſe per
ſomnũ offerũt/ principia ſint eorũ
quę interdiu gerimus/ quia ecõtra-
rio & hęc antea inter nocturna vi-
ſa mẽs noſtra cõcepit. Ad hũc igi-
tur modũ: e ſomniis nõnulla tum
ſigna tum cauſas eſſe cõtingit. At
complura perſimilia habentur iis
quæ temere ac vice fortuita proue-
niunt: præſertim extrema illa ſu-
praq; omnem fidem hominis po-
ſita/ & ea quorum origo in nobis
non eſt/ ſed de nauali pugna ſunt
& iis quæ procul a nobis gerũtur.
Nã de his eo modo ſtatuendũ eſt:
quo ſtatuitur/ cum id forte fortuna
euenit/ quo de quis mentionem fa-
ciebat. Quid enim prohibet: quo-
minus idem in ſomno cõtingat/
immo vero: multa eiuſmodi cõtin-
gere par eſt. Quemadmodum igi-
tur mentio de quopiã/ neq; ſignũ/
neq; cauſa fuiſſe poteſt cur idem
ad nos acceſſerit: ita neq; ſomni-
um/ ſignum aut cauſa dicendum/
quamobrem ſic prorſus euenerit
vt ſomnianti apparuerat/ ſed for-
tuitum quid temerariumq;. ¶ Vn-
de etiam fit: vt plurima ſomniorũ
minime euadant. nam quæ fortui-
ta ſunt: neq; ſemper/ neq; maiori
ex parte accidunt. ¶ Ad ſummã/
cum e cæteris quoq; animantibus
aliqua ſomnient: haudquaquã in-
ſomnia a deo miſſa veniunt/ aut
ad eum finem nobis adiuncta fue-
re. dæmonia tamen haberi debẽt.
nã & natura/ dæmonia eſt: nõ di-
uina. Cuius rei indicio eſt: q̃ dege-
neres admodum & gregarii ho-

tudinum & aliarum paſſionum quæ
in corporibus debent fieri. Manife-
ſtum ergo: q̃ neceſſarium hæc in ſom-
nis eſſe patentia magis quã in vigilan-
do. At vero quædam quidem quæ in
ſomnis phantaſmata/ cauſas eſſe pro-
priorum cuiuſque actuum: non eſt ir-
rationabile. quemadmodum enim de-
bentes agere/ & in actibus exiſtentes/
aut operati/ recta ſomnia ſæpe his co-
intuemur & agimus/ cauſa autem q̃
præparatus exiſtit motus a diurnis in-
choationibus: ſic rurſus neceſſarium
eſt eos qui in ſomno ſunt motus/ fre-
quenter principium eſſe diurnorum
actuum/ eo q̃ præparata ſit rurſus &
horum intelligentia in phantaſmati-
bus nocturnis. Sic ergo cõtingit: ſom-
niorum quædam ſigna & cauſas eſſe.
Plurima vero accidentibus aſſimilan-
tur: maxime autem & tranſcendentia
omnia/ & quorum non eſt origo in no-
bis/ ſed de nauali bello & de iis quæ
procul accidunt/ ſunt. De his enim eo-
dem modo ſe habere veriſimile eſt: vt
quando memoranti de aliquo/ conti-
gerit hoc factum eſſe. Quid enim pro-
hibet & in ſomnis ita? magis autem
veriſimile: multa huiuſmodi accidere.
Quemadmodum igitur meminiſſe de
aliquo/ neque ſignum/ neque cauſa ac-
cedendi ipſum: ſic nec ibi eueniendi/
ſomnium videnti ſignum aut cauſa/
ſed ſymptoma. ¶ Ideo: & multa ſom- 4
niorum non eueniunt. ſymptomata
enim: neque ſemper/ neque frequen-
ter fiunt. ¶ Omnino autem quoni- 5
am & aliorum animalium ſomniant
quædam: a deo vtiq; miſſa non erunt
ſonia/ neq; facta ſunt huius gratia. dæ-
monia tamẽ. natura enim/ dæmonia:
non diuina. Signum autem. valde
enim ſtulti homines/ præuidentes

Tral. ve. ex græ. recog.

ſunt & recte ſomniãtes: tanquam deo non mittente. Sed quorumcunq; quaſi loquax natura eſt & melãcholica: multimodas viſiones vident. Eo vero ꝙ ſecũdũ plura & multifaria moueantur: aſſequuntur. ſicut quidam tota contendentes: rapiunt. Nam quemadmodũ

Adagium

& dicitur/ Si multa iacias / alias aliud
6 iacies: & in his hoc accidit. ¶ Qꝛ autem non eueniunt multa ſomniorum: nihil inconueniẽs. Neq; enim: eorum quæ in corporibus ſunt ſignorum / & cœleſtiũ velut quę aquarũ & quę vẽtorũ. ſi enim alius vehementior iſto acciderit motus a quo futuro: nõ fit ſignũ. Et multa conſulta bene quę fieri expediebat: diſſoluta ſunt/ propter alias digniores inchoationes. omnino enim non omne fit: quod futurum erat. neq; idem: quod erit/ & quod futurum eſt. Verũtamen principia dicendum eſſe a quibus non perfecta ſunt: & ſigna natura ſunt hæc/ aliquorum quæ non
7 facta ſunt. ¶ De his vero ſomnijs quę non huiuſmodi habẽt origines/ ſed dilationes vel temporibus/ vel locis/ vel magnitudinibus / vel horum quidem nihil/ non tamen habentibus in ſeipſis principia qui vident ſomnia: niſi præuiſio fiat ab accidente / tale vtiq; erit magis/ q̃ vt dicit Democritus idola & defluxiones cauſans. Quemadmodum enim cum quis mouit aquã vel aerem/ hoc aliud mouit / & quieſcente illo accidit huiuſmodi motum prodire vſq; ad aliquid/ illo qui mouit nõ præſente: ſic nihil prohibet motum aliquem & ſenſum pertingere ad animas ſomniantes / a quibus ille idola facit & defluxiones. & quocũque fuerint pertingẽtes: magis ſenſibiles eſſe nocte/ eo ꝙ qui in die deferuntur / diſſoluuntur. magis enim

Democritus

Vatablus

mines futura præuident & ita vt res habet ſomniãt/ tanq̃ nõ delegãte ſõnia deo. Verũ prout quiſq; natura locutuleius eſt/ aut vitio bilis atrę laborat: ita multifarias viſiones experitur. Quia vero plurimis & varijs ſpectris feriũtur: aliquando in ſomnia illa quibus euẽtus quidam reſpondet/ incidunt. ſicuti nonnulli/ cum totum diem certant: interim præmium capiunt. Nam quod in prouerbio eſt/ Si ſępe iacias / aliud alias ieceris: idem & in ſomnijs cõtingere ſolet. ¶ Nec vero abſurdũ eſt: plurima non euadere. Nã neq; ea ſigna quæ in corpore viſũtur/ aut in cœlo vt quæ imbreis aut flatus pręcẽdunt: ſemper eueniũt. ſi enim alius vehementior motus ingruat q̃ fit iſte futurus a quo illa fiant: tũ ex ſigno nihil ſequi ſolet. Sed & plurima agendorũ de quibus conſilium optima ratione inieris: ſuperueniẽtibus initijs alijs grauioribus/ in irritũ decidunt. nec enim prorſus õne fit: quod futurũ erat. neq; idem eſt: fore/ & eſſe futurũ. Sed dicendũ eſt: & principia eſſe a quibus nihil emergat / & ſigna quæ nullus approbet effectus. ¶ De ſomnijs vero quæ eiuſmodi principia non habẽt qualia diximus/ ſed ab hiſce qui ſomniãt aut temporibus aut locis aut magnitudine abiũcta ſunt/ aut eiſdẽ vicinitate aliqua adiuncta ſunt/ non tamen principia eorũ continent: niſi temere futura pręſentiãtur/ ſic ſtatuẽdũ vt ſequitur potius eſt/ q̃ vt Democritus aſſerit/ ſomnia ſimulachris & defluxibus accepta referens. Nam quẽadmodũ ſiquis aquã aut aerem propellat/ pars cõmota ſubinde aliã cõmouet/ ceſſãteq; illo accidit talẽ motũ quadãtenus progredi auctore etiãnũ abſente: ita nihil obſtat motus quoſdã & ſenſus ad animas ſomniantes peruenire ab ijs rebus a q̃bus ille exuuias & imagines mitti affirmat. & quocunq; peruenerint: impenſius noctu ſentiri/ quia interdiu delati diſſoluantur. eſt enim

Vatablus

aer noctis/ab omni turba liberior: ꝙ noctes vento minus infeſtentur. & in corpore facere ſenſum/ratione ſomni: ꝙ motiũculas interiores dormiẽtes melius q̃ vigilãtes ſentiſcãt. Porro hi motus/viſa dormiẽtibus afferũt: per quę vaticinari futura de rebus ipſis aſſolẽt. ℂEt ob id: quibuſuis ſine lege vlla/nõ prudẽtiſſimis/pręſagare cõtigit. nã ſi deus ſõnia mitteret: pręſagia interdiu fierẽt/ & ſapiẽtibus darentur. Sic autem ſtolidiſſimos quoſq; pręuidere par eſt. mens enĩ õniũ id genus hominũ curis referta nõ eſt: ſed quaſi deſerta & cogitationibus vacua. ſed & cũ mouetur: id quod eã mouet/ſequi ſolet. ℂQuoſdã vero eſſe qui in exceſſu mẽtis futura p̃ſentiãt/id cauſę eſt: ꝙ vernaculi motus illos non infeſtẽt/ſed procul ab eis ſũmoueãtur. ex quo fit: vt peregrinos maxime ſentiãt. ℂ Eſſe itẽ aliquos qui certiſſima ſõnient/& de neceſſarijs & amicis ſuis potiſſimũ quęq; futura pręuidere/hinc euenit: ꝙ neceſſarij de ſe mutuo impẽſe ſoliciti ſũt. vt enĩ de lõginquo ſe maxime agnoſcũt et ſẽtiũt: ita & ſuos quoq; motus. quandoquidẽ: rerũ notiorũ motiones/ notiores habentur. ℂMelãcholici vero: propter naturæ ſuę vehemẽtiã/eminus iaculatorũ modo/collimãt. necnon propter mobilitatẽ: ocyſſime quod cõſequẽs annexũq; ſit/imaginãtur. Nã quẽadmodũ qui furore percitiſunt poemata Philægidæ ſerie quadã cohibili cõſtãria/ dicere ac meditari/vt Venerẽ/& ita ad finẽ vſq; premere ſolent: ita melãcholici viſa quæ perinde colligata ſint/celeriter recurrunt. Præterea tanta cõcitatione rapi ſolẽt: vt motus eorũ ab alio motu elidi aut retorqueri nõ poſſit. ℂArtificioſiſſimus ſõniorũ interpres haberi debet: q ſimilitudines perſpicere poſſit. nã recta claraq; ſõnia interpretari: cuiuſuis eſt. Dico ſimilitudines: quoniã/vt etiã p̃monui/ ſpectra ſimilia euadũt ſimulachris q̃ in torrẽte apparẽt. vbi ſi multa cõmotio fiat:

Tral.ve.ex græ.recog.

ſine turbatione aer noctis: eo ꝙ ſilentiores ſint noctes. et in corpore facere ſenſum/propter ſomnum: eo ꝙ et paruos motus qui intrinſecus / ſentiunt dormientes magis quã vigilantes. Hi vero motus / phantaſmata faciunt: ex quibus pręuident futura de huiuſmodi.
ℂ Et ideo: accidit paſſio hæc qui- 8
buſlibet/& non prudentiſſimis. in die
enim vtiq; fieret/& ſapientibus: ſi deus
eſſet mittens. Sic autẽ veriſimile: quoſli
bet præuidere. nam intelligentia ho-
rum non eſt curis affecta: ſed tanquã
deſerta & vacua omnibus. & mota: ſe-
cundum mouens ducitur. ℂ Et ꝙ qui- 9
dam ecſtatici præuident / cauſa eſt: (ἐκστατικοί)
quoniam proprij motus non infeſtãt/
ſed longe proijciuntur. extraneos er-
go maxime ſentiunt. ℂQuoſdam au- 10
tem recte ſomniantes eſſe/& notos de
notis maxime præuidere/ accidit: eo
ꝙ noti maxime pro ſeinuicem ſoliciti
ſunt. quemadmodum enim procul ex-
iſtentes maxime cognoſcunt & ſen-
tiunt: ſic & motus. notiorum enim:
notiores ſunt motus. ℂ Melancholici 11
autem: propter vehementiam/ quem-
admodum iacientes/ delonge bene cõ
iectant. & propter permutationem: ci
to adhærens imaginantur ipſi. Quẽ
admodum enim Philægidæ poema- (Philægides)
ta & qui furioſi ſunt adhærentia ſi-
mili dicunt & intelligunt/veluti Spu (ἀφροδίτην)
migenam/ & ſic copulant ad id quod
longe. Amplius autem propter ve-
hementiã: non depellitur eorum mo-
tus ab alio motu. ℂArtificioſiſſimus 12
autem eſt iudex ſomniorum: qui po-
teſt ſimilitudines inſpicere. recta enim
ſomnia iudicare: cuiuſque eſt. Dico
autem ſimilitudines: quoniam ſimi-
lia accidunt phantaſmata eis quæ
in aquis ſunt idolis/ſicut & prius di-
ximus. ibi vero ſi multus fiat motus:

Tral. ve. ex græ. recog.

non ſimilis fit apparitio & idola veris. Promptus vero erit emphaſes iudicare: qui poteſt cito inſpicere & ſentire diſſipata & diſtorta idolorũ ꝙ ſunt hominis vel equi aut cuiuſcunque. Et ibi itaque aliquid ſimile: poteſt ſomnium. motus enim: impedit rectum ſomnium. Quid igitur eſt ſomnus & ſomnium / & propter quam cauſam vtrunque horum fit / amplius autem & de ea quæ ex ſomnijs eſt diuinatione: dictum eſt.

¶ Tralationis veteris de diuinatione per ſomnum / Ariſtotelis / ex Græco recognitę: finis.

¶ Tralatio vetus Ariſtotelis de longitudine & breuitate vitæ ex Græco recognita: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopũ Meldenſem.

CAP. I. 1 DE eo autẽ qđ eſt / hæc quidẽ eſſe longę vitæ animaliũ / hæc autẽ breuis vitę / et de vitę totaliter longitudine & breuitate: cõſyderãdũ cauſas. Principiũ autẽ cõſyderationis neceſſariũ primo: ex eo qđ eſt dubitare de ipſis (non enĩ eſt palã) vtrũ alia / an eadẽ cauſa oĩbus aialibus & plãtis / eius qđ eſt hæc quidẽ eſſe lõgę vitę / hęc autẽ breuis / & plantarum has quidem pauci temporis / has autẽ multũ durabilẽ habere vitã. Adhuc autẽ: vtrũ eadẽ quę lõgę vitę / & quę ſecundũ naturã ſana natura

Vatablus

nullæ apparitiones aut ſimulachra veris rebus ſimilia reddũtur. Acerrimus vero apparitionum coniector eſt: qui celeriter perſpicere & diſcernere poteſt ſimulachra diſtorta alioqui & incondita hominem aut equum aut aliud quodcunque id ſit / referre. Et ſomniorum itaq; coniector optimus eſt: qui ſimile quippiam internoſcere poteſt. cum motio: ſynceritatem ſomniorum interturbare ſoleat. Sed quid ſit ſomnus / & quid inſomniũ / & qua de cauſa vtrũq; fiat / item de diuinatione quæ ab inſomnijs oritur: dictũ iam eſt.

¶ Ariſtotelis de diuinatione per ſomnum / Franciſco Vatablo interprete: finis.

¶ Ariſtotelis de longitudine & breuitate vitæ liber vnus: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem verſus / Franciſco Vatablo interprete.

CVr autem animantium aliæ plus temporis / aliæ minus viuãt / atq; omnino cur vita longa ſit aut breuis: cauſas conſyderemus addecet. Sed enĩ ita ordiendum eſt: vt contemplationis initium ſumatur dubitãdo de his (non enim certum eſt) vtrum diuerſa ſit an eadẽ cunctis animantibus ac plantis cauſa / cur illarum quædam diu / quædam parum viuant / & harum aliæ annua / aliæ diuturniore vita fruantur. Præterea: vtrum natura conſtantium eadem ſint lõgęua & natura inco-

Vatablus

lumia/ an diſtincta ſint. Et vtrum eadem ſint vitæ breuis & valetudinaria: an per aliquos quidem morbos corpora quę natura valetudinaria ſunt ad eorum naturam accedant quæ breuiore vita frui ſolent/ per aliquos vero valetudinaria eſſe quæ longęua ſunt nihil obſtet. De ſõno igitur & vigilia: dictum eſt prius. de vita vero & morte/ ſimiliter & de morbo & ſanitate quod quidē ad naturalem attineat Philoſophian: dicēdum poſterius. Nunc autē de cauſa cur altera longam/ altera breuem vitam agant/ quemadmodum iam diximus: tractandum eſt. ¶ Sane hac differentia genera tota a totis generibus/ & eorum quæ ſub vna ſpecie collocantur alia ab alijs: differunt. Generatim differre dico: vt hominē ab equo. nam genus hominum/ viuacius eſt: q̃ equorum. Speciatim: vt hominem ab homine. eorum enim hominum qui locorũ intercapedine ſeiuncti ſunt: alij vita ſunt longiore/ alij breuiore. qui eni in calidis degunt regionibus/ diutius: qui in algidis/ minus viuere aſſolent. Quinimmo ex hiſce qui eundem tenent locũ: nonnulli pari modo ea ipſa inter ſe diſcrepant differentia. ¶ Porro ſumere conuenit: quid ſit inter ea quæ natura conſtant quod facile corrumpatur/ & quid quod ægre. Nam ignis & aqua & quę his cognata ſunt: cum eãdem facultatē minime habeant/ ſibi mutuo cauſæ ſunt generationis atq; corruptionis. Proinde ſingula quoque alia quæ ex hiſce ſunt atque conſtant/ & non ex multis per congeriem vti domus: eorum naturam participent ratio congrua exiſtit. ¶ Sed de cęteris: alia ratio eſt. Plurimis enim ex hiſce quę ſunt/ peculiares competũt corruptiones: ceu ſcientiæ / ſanitati / morbo/ & eiuſmodi. quippe quæ corrumpi ſoleant: etiam non corruptis ſuſceptiuis/ ſed ſeruatis. quãdoquidem ignorantiam/ reminiſcentia atque diſciplina corrumpere ſo-

Tral. ve. ex græ. recog.

conſtantiũ/ an ſeparata ſunt. Et quod
breuis vitæ/ & languoroſum: an ſecũ-
dum quoſdam quidem languores ap-
propinquãt languoroſa ſecundum na-
turam corpora ijs quæ breuis vitæ/ ſe-
cundum quoſdam autem nihil prohi-
bet languoroſos eſſe/ longę vitæ exiſtē-
tes. De ſomno igitur & vigilia: dictũ
eſt prius. de vita autem & morte: di-
cendum eſt poſterius/ ſimiliter autē &
de languore & ſanitate/ quantum atti-
net ad naturalem Philoſophian. Nũc
autem de cauſa eius quod eſt hęc qui-
dem eſſe longæ vitæ / hæc autem bre-
uis vitæ/ ſicut dictũ eſt prius: conſyde-
randũ. ¶ Sũt autē habētia differētiam 2
hanc/ tota ad tota genera: & eorũ quæ
ſub vna ſpecie / alia ad alia. Dico autē
ſecundũ genus quidē differre: vt homi-
nē ab equo, lõgioris eni vitę genus ho-
minum: q̃ quod equorum. Secundum
ſpeciem autem: hominem ab homine.
ſunt enim homines: hi quidem longę
vitæ/ hi autem breuis vitæ/ alteri ſe-
cundum altera loca diſtantes. quæ
enim in calidis gentiũ/ longioris vitæ:
quæ autē in frigidis/ breuioris vitę. Et
eundem autē locũ habitantiũ: differũt
ſimiliter aliqui hac differentia abinui-
cē. ¶ Oportet autem accipere: quid fa- 3
cile corruptibile in natura cõſtãtibus/
& quid non facile corruptibile. Ignis
eni & aqua & his cognata: nõ habētia
eandē virtutē/ exiſtũt generationis &
corruptionis cauſa alijs. Quare & quę-
libet aliorũ ex his exiſtētia et cõſtituta/
participare horũ naturã rationabile:
quęcunq; nõ cõpoſitione ex multis ſũt
vt domus. ¶ De alijs igitur: alia ratio. 4
ſũt eni & proprię corruptiones multis
entiũ: vt ſciētię/ ſanitati/ & ęgritudini.
hęc eni corrũpũtur: etiã non corruptis
ſuſceptiuis/ ſed ſaluatis. vt ignorãtię q-
dē corruptio/ reminiſcētia & eruditio:

1 Tral.ve.ex græ.recog.

2 ſcientiæ autem / obliuio & deceptio.
Secundum accidens autem conſequū-
tur naturalia: aliorum corruptiones.
corruptis enim animalibus : corrum-
puntur & ſcientia & ſanitas quæ in a-
5 nimalibus. ℂ Quapropter:& de ani-
ma ratiocinabitur quis vtiq̧/ex his. Si
enim eſt non natura / ſed quemadmo-
dum ſcientia in anima ſic & anima in
corpore: erit vtiq̧ ipſius & alia corru-
ptio præter corruptionem qua corrum
pitur corrupto corpore . Quare/ quo-
niam non videtur eſſe talis: aliter vtiq̧
habebit ad corporis communionem .
6 ℂ Forte autem vtiq̧ quis dubitabit ra
tionabiliter:vtrum eſt vbi incorrupti-
bile erit quod corruptibile / vt ignis
ſurſum vbi non eſt contrarium. Cor-
rumpuntur enim quæ quidem inſunt
contrarijs: ſecundum accidens / eo ꝙ
illa corrumpũtur. interimuntur enim
contraria: abinuicem. Secundum acci-
dens autem nullum contrariorum in
ſubſtantijs/corrumpitur: propterea ꝙ
de nullo ſubiecto prædicatur ſubſtan-
tia. Quare cui non eſt contrarium/&
vbi nō eſt:impoſſibile vtiq̧ erit corrū-
pi. Quid enim erit corrūpens:ſi a con-
trarijs quidem corrumpi accidit ſolis/
hoc autem nō exiſtit/aut totaliter/aut
hic? An hoc: ſic quidem verum eſt/ ſic
autem non? Impoſſibile enim : mate-
riam habenti non exiſtere aliqualiter
contrarium. nam omnino quidem in-
eſſe calidum aut rectum / contingit:
alicubi autē eſſe impoſſibile aut calidū
aut rectū aut albū. erunt enim paſſio-
nes:ſeparatæ. Si igitur quando ſimul
fuerint actiuum & paſſiuū/hoc quidē
ſemper agit hoc autē patitur:impoſſibi
le nō permutari. Adhuc: neceſſe eſt ſu-
perfluū facere. ſuperfluū autē: cōtrariū.
ex contrario enim : ſemper permuta-
tio. ſuperfluū autem: reliquię prioris.

Vatablus

lent: ſciētiam / obliuio & deceptio. Per accidens tamen : cæterorum corruptiones/ rerum naturalium interitus ſequūtur. nam cum animalia ipſa intereunt : eorundem & ſanitas & ſcientia corrumpitur. ℂ Quocirca:& de anima per hęc ratiocinari quiſpiam profecto poteſt. Nam ſi anima haudquaquā natura ſubſiſtat/ ſed vt ſcientia in anima ſic & anima in corpore ſit: erit nimirum ipſius quædam etiā alia corruptio præter eam qua / cum corpus interit/ corrumpi ſolet. Quare/cum nulla talis eſſe videatur : alio ſane pacto cum corpore inijt ſocietatē. ℂ Sed fortaſſe quæret quiſpiam/ idq̧ optima ratione: vtrum quod corruptibile eſt id alicubi a corruptione vindicari queat/ceu ignis ſupero in loco vbi cōtrarium nullum eſt. Quę enim contrarijs inſunt : per accidens corrumpi ſolent / eo ꝙ illa intereant. tolluntur enim contraria : a ſeſe. At contrariorū quæ in ſubſtantijs ſunt/ nullum per accidens corrumpi poteſt: propterea ꝙ ſubſtantia de nullo ſubiecto prędicatur. Quare fieri non poterit: vt id corrumpatur quod contrario caret/aut in eo loco eſt vbi nullum eſt contrarium. Quid enim erit quod vim habeat corrumpendi: ſi quidem a contrarijs vnis corrumpi quicquam contingat / contrarium autem non inſit / aut omnino/ aut hic? An hoc: partim verum eſt / partim non verum? Fieri enim nequit: vt ei quod materiam habeat / non inſit modo quodam contrarium. nam vt omnino inſit caliditas aut rectitudo aut albor/ fieri poteſt: vt alicubi ſit/non poteſt . alioqui: affectus eſſent ſeparati . Si igitur quando actiuū & patibile ſimul ſunt/ ſemper alterum agit / alterum patitur: fieri non poteſt quin fiat mutatio. Præterea :& excrementa fieri neceſſe eſt . at excrementum : contrarij rationem ſubit. ſemper enim mutatio: e contrario fit. excremētū autē: reliquię prioris eſt.

Vatablus

Qꝛ ſi quicquid actu contrarium
eſt abigeretur: eſſet ne vel hic in-
corruptibile/ an nõ ſed ab eo quod
continet corrumperetur? ¶ Si er-
go id quod continet ſit ſatis com-
mittendæ corruptioni: numero eo-
rum quæ dicta ſunt/ adſcribatur.
ſin minus: ineſſe quippiam quod
ſit actu contrarium/ & excremen-
titiam materiam aggigni/ ſuppo-
ſuiſſe operæprecium eſt. Quam-
obrem: minor flamma a maiore
per accidens deuritur. ꝙ pabulũ/
fumum ſcilicet/ quod illa non niſi
longo tempore abſumere poteſt:
hæc ocyus inſumat. ¶ Quapro-
pter: omnia ſemper in motu ſunt/
& ortum aut obitum ſubeunt. cui
rei: id quod continendi munere
fungitur/ vel conferre vel obeſſe
ſolet. ¶ Et ob id/ quæ locum de-
mutant/ ea tempore quidem lon-
giore breuioreve q̃ ſua ferat natu-
ra edurant: ſed ſempiterna nuſq̃
ſunt/ quibuſcũqꝫ contraria adſint.
nam materies: protinus contra-
rium habet. Quare ſi ſit de prædi-
camento loci: lationem ſubeũt. ſi
vero quantitatis: accreſcunt aut
decreſcunt. ſi denique qualitatis:
alterantur.

CAP. II.

AT neqꝫ maxima: cor-
ruptioni minus ob-
noxia ſũt. equus enĩ
minus temporis q̃ ho-
mo/ viuit. neqꝫ puſil-
la. nam inſectorum plurima: non
vltra annum ætatem extendunt.
Neque plantæ omnino minus q̃
animalia corruptioni patent. cum
nonnullæ: vita ſint annua. Neque
ſanguinaria. ſiquidem apis: lõgio-
re tempore q̃ ſanguinea quędam/
viuit. neque exanguia. ꝙ mollia:
annua ſint/ quãuis ſanguine care-
ant. Neqꝫ terreſtria. ſũt enim tum
e plantis/ tum e pedeſtri animan-
tium genere: quę in anni ſpacium
dũtaxat ætatem protrahunt. Neqꝫ
marina. etenim in mari tam teſta-
cea q̃ mollia: parũ viuunt. ¶ Sed
in totum quæ diutiſſime viuant:
ea in ſtirpium genere cõtinẽtur/ vt

Tral. ve. ex græ. recog.

Si autem omne expelletur quod actu
contrarium: & hic corruptibile vtiqꝫ
erit/ an non ſed a continente corrum-
pitur? ¶ Si igitur ſufficiens: ex dictis. 7
ſi autem non: ſupponere oportet ꝙ in-
eſt aliquid actu contrarium/ & ſuper-
fluum ſit. Quapropter: & minor flam-
ma comburitur a multa ſecundum ac-
cidens. quia alimentum quod illa in
multo tempore conſumit/ fumum: hoc
flamma multa cito. ¶ Quapropter: 8
omnia ſemper in motu ſunt/ & fiunt
aut corrumpuntur. continens autem:
aut cooperatur/ aut contraoperatur.
¶ Et propter hoc/ tranſpoſita durabi- 9
liora quidem fiunt/ & paucioris dura-
tionis natura: æterna autem nuſquam
quibuſcunqꝫ contraria ſint. confeſtim
enim materia: cõtrarium habet. Qua-
re ſi quidem ipſius vbi: ſecundum lo-
cum permutãtur. ſi autem quanti: ſe-
cundum augmẽtum & decrementum:
ſi autem paſſionis: alterantur.

CAP. II.

ERunt autem neqꝫ ma- 10
xima: incorruptibilio-
ra. equus enim: homi-
ne/ breuioris vitæ. neqꝫ
parua. epeteia enim: ἐπέτεια
multa entomorũ. Neqꝫ
plantæ totaliter animalibus. epeteiæ
enim: quædam plantarum. Neqꝫ ſan-
guinem habentia. apis enim: dura-
bilior quibuſdam ſanguinem haben-
tibus. neqꝫ exanguia. malacia eni: epe- μαλάκια
teia quidẽ/ exanguia autem. Neqꝫ quę
in terra. etenim plantæ: epeteiæ ſunt/
& animalia greſſibilia, neqꝫ quæ in
mari. eteni ibi breuis vitę: & oſtracera ὀστρακηρά
& malacia. ¶ Omnino autẽ quæ lon- 11
giſſimæ vitæ: in plantis ſunt/ vt pal-

Tral. ve. ex græ. recog.

palma & cypreſſus. et in ſanguinem
habentibus animalibus magis/ q̃ in
exanguibus: & in greſſibilibus/ q̃ in
aquatilibus. Quare & combinatis: in
ſanguinem habentibus & greſſibili-
bus/ quæ longiſſimæ vitæ animalium
ſunt/ vt homo & elephas. Et vtiq; quę
maiora/ vt ad plus dixerim: minori-
bus longioris vitæ. etenim & aliјs acci
dit quæ longioris vitæ ſunt/ magnitu-
12 do: ſicut & dictis. ¶ Cauſam autem de
his omnibus: hinc vtiq; quis contem-
plabitur. Oportet eni accipere: ꝙ ani-
mal eſt natura humidũ & calidum/ &
ipſum viuere tale. ſenectus autem: fri-
gida & ſicca/ & quod mortuum. vide-
tur enim ſic. Materia autem corpo-
rum exiſtentibus: hæc/ calidum & fri-
gidum & ſiccum & humidum. neceſſe
13 igitur ſeneſcentia: deſiccari. ¶ Qua-
propter: oportet non facile deſiccabi-
le eſſe humidũ. Et propter hoc: pin-
guia/ imputribilia. Cauſa autem: ꝙ
aeris. aer autem: ad alia/ ignis. ignis
autem: non fit putridus. Neq; rur-
ſum paucum oportet eſſe humidum.
facile ſiccabile enim: quod paucum.
Quapropter & magna & animalia
& plantę vt vniuerſaliter dicam/ lon-
gioris vitæ: quemadmodum dictum
eſt prius. rationabile enim: maiora
plus habere humidi. Non ſolum au-
tem propter hoc: longioris vitæ. duæ
enim cauſæ: quantum & quale. Qua-
re oportet non ſolum multitudinem
eſſe humidi: ſed hoc & calidum/ vt
neque facile congelabile/ neque faci-
le deſiccabile ſit. Et propter hoc: ho-
mines longæ vitæ magis quibuſdam
maioribus. longioris enim vitæ ſunt
quæ deficiunt multitudine humidi:
ſi pluri ratione excedant ſecundum
quale q̃ deficiant ſecundum quãtum.
Eſt autẽ aliquibus quidem calidum:

Vatablus

palma & cupreſſus. mox in ſan-
guineo genere animalium poti-
us/ q̃ in exangui: & in pedeſtri/ q̃
in aquatili. Quare & illis duo-
bus iunctis: in iјs quæ ſangui-
nea pariter & pedeſtria ſunt/ ea
haberi ſolent quæ inter anima-
lia longiſſime viuunt/ vt homo
atq; elephas. Quin & vaſtiora/
quod maiori ex parte dixerim: diu
tius q̃ minora viuunt. nam & cæ-
teris quæ viuaciora ſunt/ perinde
atq; iјs quę modo retuli: magnitu
do adiuncta eſt. ¶ Horum omniũ
cauſam: hinc intueri licet. Intelli-
gendum enim eſt: animal natura
humidum calidũq; eſſe/ cuiuſmo-
di vita quoq; ipſa habetur. at ſe-
nectus/ & quod emortuũ eſt: ob-
areſcit alget ꝗ. ſic enim habere cer
nitur. Hęc etiam/ calidum inquã/
frigidum/ humidũ/ & ſiccũ: ma-
teriã corporibus quæ in rerũ na-
tura ſunt/ ſuppeditant. neceſſe eſt
itaq; ea/ dum ſeneſcunt: inareſce-
re. ¶ Quocirca: & humidũ eſſe ta-
le cõuenit vt non facile ſicceſcat.
Et ob id: pinguia putreſcere non
ſolẽt. Cuius rei cauſa eſt: ꝙ ea ſũt
aeris. aer autem: ad reliqua ignis
eſt/ qui haudquaq̃ putris reddi po
teſt. Rurſum: non paucum eſſe hu
midum oportet. quod enim pau-
cum eſt: facile exareſcit. Ideoque
magnæ & animantes & plantæ/
vt in vniuerſum dixerim: plus tẽ
poris viuere conſueuerunt/ quem
admodum dictum eſt antea. nam
ratione optima euenit: vt quæ
maiora ſunt/ plus habeant humi
di. At nõ ſolum propter hoc: vita
ſunt longiore. duæ enim ſunt cau-
ſæ: quantitas & qualitas/ id eſt
modus & genus. Proinde non ſo-
lum oportet humidum eſſe mul-
tum: ſed etiam calidũ/ vt ne fa-
cile aut congelaſcat/ aut reſicce-
tur. Hac de cauſa: diutius homo
q̃ maiuſcula quædã animalia vi-
uit. nam quæ humidi copia vin-
cuntur: ſi maiore proportione per
qualitatẽ ſuperẽt q̃ per quantita-
tẽ vincãtur/ ea ſane viuaciora ſũt.
Calidum autẽ ipſum: in nõnullis

Vatablus

pingue habetur . quæ res ſimul
efficit: vt neque facile inareſcat/
neq; facile refrigeretur. in nõnul-
lis: alio ſucco præditum eſt. Præ-
terea oportet vt quod haud fa -
cile corruptibile ſit : nequaquam
excrementis abundet. quod enim
tale eſt: aut vi morbi / aut ſuapte
natura interimitur.nã excremen-
torũ virtus atque facultas/ vicem
ſubit contrarij: atq; interdũ natu-
rã ipſam/ interdũ partẽ corrũpit.
℄Quapropter quæ ſalacia ſunt/
& ſemine redundant:ocyſſime ſe-
neſcunt. nam ſemen/ excremen-
tum eſt:& inſuper/cum prodit aſ-
ſiccat.Ob idq;:mulus equo & aſi-
no ex quibus procreatus eſt/ plus
tẽporis viuit.& fœminę/maribus:
ſi mares ſalaces ſint. Quocirca &
in paſſerũ genere: mares breuio-
rẽ q̃ fœminæ vitam obtinẽt.Adde
etiã q; qcũq; mares laborioſi ſũt:
amplius/laboris nomine/ſeneſce
re ſolent. labor enim : exiccat. ſe-
nectus autem :ſicca eſt . ℄ Natu-
ra tamen mares/vt in vniuerſum
dixerim: viuaciores fœminis ſunt.
Cuius rei cauſa eſt:q; mas fœmi-
na calidior ſit . ℄ Eadem etiam
animalia: tepidis locis plus tem-
poris q̃ frigidis / illa ipſa cauſa
qua quæ maiore ſunt corpore vi-
uunt/& eorũ maxime q̃ natura fri
gida ſunt magnitudo conſpecti-
or redditur atq; inſignior. ℄Qua-
propter:& calidis locis ſerpẽtes/
lacerti/& corticata/necnon in ma-
ri rubro teſtata omnia/ mira qua-
dam magnitudine augentur. ca-
lida nãq; humiditas: vitę ac incre
menti cauſa exiſtit . Locis autem
prægelidis:humiditas animanti-
bus indita/aquoſior eſt. Quamob
rem : facile congelaſcere poteſt.
Quare in ſeptentrionali plaga/ex
animalibus quæ parum ſangui-
nis obtinent aut eodem vacant/
quædam nullo pacto/ſiue pede-
ſtria in terra/ſiue aquatilia in ma
ri gignuntur: quędam gignuntur
quidem/ſed minora ſunt vitæque
breuioris. nam gelida cœli con-
ſtitutio : ea increſcere non ſinit.

Tral.ve.ex græ.recog.

pigue.qđ ſimul facit: nõ facile ſiccabi-
le/& non facile infrigidabile . quædã
autem: alium habent humorem. Item
oportet futurũ eſſe non leuiter corru-
ptibile: non ſuperfluificũ eſſe. interi-
mitur enim quod tale : aut languore/
aut natura. contraria enim eſt ſuper-
fluitatis virtus: & corruptiua/hæc qui
dem naturæ / hæc autem particulæ.
℄Quapropter coitiua/ & multi ſper- 14
matis: ſeneſcunt cito. ſperma enim ſu-
perfluum: & amplius / deſiccat emiſ-
ſum. Et propter hoc: mulus eſt longio
ris vitæ equo & aſino/ex quibus geni-
tus eſt. & femellæ/maſculis: ſi coitiui
ſint maſculi. Quapropter & paſſeres
maſculi : breuioris vitæ femęllis. Ad-
huc autem & quicunq; laborioſi maſ-
culorum : propter laborem ſeneſcunt
magis . deſiccat enim: labor . ſenectus
autẽ: ſicca eſt . ℄Natura autẽ & vt ad 15
omne dicã/ maſculi: femellis lõgioris
vitæ. Cauſa autem: quia calidius ani-
mal maſculus eſt q̃ femella. ℄Eadem 16
autem/in calidis/ longioris vitæ ſunt
q̃ in frigidis locis / propter eandem
cauſam propter quam quidem & ma-
iora: & maxime notabilis magnitudo
animalium frigidorum ſecundum na-
turam. ℄ Quapropter & ſerpentes & 17
lacertæ & pholidota : magna ſunt in
calidis locis/& in rubro mari oſtraco-
derma.augmẽti enim: calida humidi-
tas cauſa/& vitę. In frigidis autem lo-
cis:magis aqueum eſt humidum quod
in animalibus eſt. Quapropter: faci-
le congelabile . Quare hæc quidem
non fiunt omnino animalium quæ
pauci ſanguinis aut ſanguinem non
habentium in ijs quę ad arcton locis:
neq; greſſibilia in terra / neq; aquati-
lia in mari : hæc autem fiunt qui -
dem / minora autẽ & breuioris vitæ.
aufert enim congelatio : augmentum.

φολιδω-τά
Marē ru-brum
ὀστρακό-δερμα

2
3

Tral. ve. ex græ. recog.

Alimentū autem non ſumentia et ani=
malia & plantæ: corrūpuntur. conſu=
mit enim ipſum: ſeipſum. quemadmo=
dum enim multa flamma comburit &
corrumpit paucam / eo ꝙ alimentum
conſumat: ſic naturale calidum pri=
mum digeſtiuum / conſumit materiam
8 in qua eſt. ¶ Aquatilia autem / greſſibi
libus minus lōgæ vitæ: nō quia humi
da ſimpliciter / ſed quia aquoſa. Tale
autē humidū / facile corruptibile: quia
19 frigidū & cōgelabile de facili. ¶ Et ex=
angue / propter idē: ſi nō magnitudine
recōpēſetur. neq; eni pinguedinē habet:
neq; dulce. in animali enim: quod pin=
gue / dulce. Quapropter apes: longio=
ris vitę ſunt alijs maioribus animali=
bus.

CAP. III.

20 IN plantis autem ſunt:
quæ lōgiſſimæ vitæ. &
magis / q̄ in animali=
bus. Primū qdē: quia
aquoſæ minus. quare:
non facile cōgelabiles.
Deinde: habēt pinguedinem & viſco=
ſitatem / & ſiccę & terreſtres exiſtētes /
tamen non habent facile ſiccabile hu=
midum. De hoc autem quod eſt natu=
ram arborum eſſe durabilem: oportet
accipere cauſam. habent enim propriā
ad animalia: præterq̄ ad entoma. Iu=
uenes enim ſemper plantæ fiunt. qua=
propter: multi temporis. ſemper enim
alteræ germinationes / hę autem ſene=
ſcūt / & radices ſimiliter: ſed nō ſimul /
ſed aliquando quidē ſolus ſtipes & ra=
mi perierūt / alteri autē iuxta nati ſunt.
Cum autem ſic fuērint radices: aliæ ex
exiſtēte generātur. Et ſic ſemper per=
manet: hoc quidem corruptum / hoc au
tem factum. quapropter: longę vitæ.
21 ¶ Aſſimilātur autē plātæ / entomis: ſi=
cut dictū eſt prius. diuiſæ eni viuūt: &
duę & multæ fiūt ex vna. Entoma au=

Vatablus

Cum autem alimentum non reci=
piūt tam animalia q̄ plantæ: inte=
rire ſolent. idem eni: ſeipſum ema
cerat. nam quemadmodum flam=
ma magna paruam exurit corrū=
pitq; / propterea ꝙ alimētum eius
abſumat: ſic calor naturalis cui pri
maria concoquēdi vis ineſt / ma=
teriam in qua ſit conſumit. ¶ Por
ro aquatilia pedeſtribus minus vi
uunt: non ꝙ humida ſimpliciter /
ſed ꝙ aquoſa ſint. Tale autem hu
midum / corruptioni oportunum
eſt: quia frigidum ſit & prompte
cōgelabile. ¶ Item exanguia ſan=
guineis / eandem ob cauſam: niſi
magnitudine vindicentur. nam
neq; pinguitudinem præ ſe ferūt:
neq; dulcorē / cum in animali pin=
gue ipſum dulce ſit. Quamobrē
apes: diutius q̄ quædam alia ma=
iuſcula animalia viuunt.

CAP. III.

QVæ autē diutiſſime
viuūt: in plātis repe
riri aſſolent. idq; po=
tius / q̄ in animanti=
bus. Primo: ꝙ plan=
tę minus in ſe diluti humoris cō=
tineāt. vnde fit: vt non facile con=
gelētur. Deinde: ꝙ pinguitudinē
lentoremq; habeāt / & quāq̄ aridæ
ſunt atq; terrenę / tamen nō facile
ſiccabilē poſſideāt humiditatem.
Sed cur natura arborū longo tem
poris ſpacio eduret: cauſam ſum=
pſiſſe cōuenit. eam enim peculia=
rē ſibi præ omnibus animantibus
præterq̄ inſectis: obtinet. Semper
eni ſtirpes iuueneſcunt. ideoq; lō=
gæuæ ſunt. nam aſſidue germina
alia enaſcūtur / alia ſeneſcūt / & ra=
dices pari modo: & non ſimul / ſed
interdū ſolū caudex & rami per=
eunt / alij vero rami adnaſcūtur.
Cum autē hæc affectio radicibus
euenit: aliæ ex eo quod ſupereſt /
oriri ſolēt. Atq; ita perpetuo: aliud
corrumpitur / aliud gignitur. quo=
circa: & illæ lōgo tempore viuūt.
¶ Aſſimilātur autē plātæ / inſectis:
vti iam diximus. nā plātæ / diuiſæ
ſeiunctæq; viuunt: ac duæ ex vna
atq; etiā plures procreantur. Inſe=

ƈta vero/viuunt quidē: ſed longo
tēpore viuere nequeūt. nā nec in-
ſtrumenta poſſidēt: nec principiū
illud quod ſingulis ineſt/ea effice-
re poteſt. At illud quod plātis in-
natū eſt: poteſt. quippe cū plan-
tæ: vbiq; tā radicē q̄ caulē poten-
tia habeant. Quapropter: ab eo
ſemper aliud recēs/ aliud ſeneƈtū
prouenit. quę pauxillū inter ſe vi-
tę lōgitudine differunt: perinde vt
ea q̄ auulſu ſerūtur. eteni in ea ſa-
tione q̄ auulſo ſurculo effici ſolet:
idem quodāmodo euenire dicas.
id eni quod auulſione ſeritur: par-
ticula quędā eſt. Verū hoc in ſatio
ne quæ auulſu fit/ſeiunƈtis cōtin-
git: ibi/continuis. Cauſa: q̄ prin-
cipiū ipſum potentia vbiq; ineſt.
¶ Porro: idē in plātis & animali-
bus euenit. Nam in animaliū ge-
nere: mares diutius magna ex par
te viuūt. quorum partes ſupernę:
maiores ſunt/q̄ infernæ. nā mas:
fœmina magis formam gerit po-
ſtionis. ſuperna vero/calor: & in
ferna/ frigus occupat. Et in plāta-
rum genere: quæ caput prægraue
ac ponderoſum geſtant / longius
vitæ curſum protrahunt. cuiuſmo
di ſunt: non annuę/ ſed quę figu-
ra ſunt arboris. ſiquidē radix plā-
tarum: pars ſupera atq; caput eſt.
quæ autē ſunt annuæ: parte infe-
ra & augētur & ſuos fruƈtus effun
dunt. Sed de hoc ſeorſum per ſe
in libris de plātis traƈtabitur: nūc
autē de cæteris/ nēpe de animali-
bus/ cauſa quāobrē alia longū vi-
tæ ſpacium obtineant/alia breue/
explicata eſt. Reſtat: vt de iuuētu-
tute & ſeneƈtute & vita & morte
contemplemur. his enim pręfini-
tis determinatiſq;: animalium do-
ƈtrina finem erit aſſecuta.

¶ Ariſtotelis de lōgitudine & bre
uitate vitę/Franciſco Vata-
blo interprete:
finis.

tē/vſq; ad viuendū peruenerūt: multo
autē non poſſunt tēpore. non enim ha
bēt organa: neq; facere poteſt ipſa prin
cipiū quod in vnoquoq;. Quod autē in
plāta: poteſt. vbiq; enim: habet radicē
& germē potētia. Quapropter ab hoc
ſemper prouenit: hoc quidē nouū/ hoc
autē ſeneſcēs/modico aliquo differētia
in eo quod eſt eſſe lōgę vitę/ſicqueād-
modū q̄ abſplantātur. eteni in abſplā-
tatione: modo aliquo dicet vtiq; aliq̄s
eadē accidere. particula eni quędā: q̄d
abſplātatur. In abſplātatione igitur ſe
paratis/accidit hoc: ibi autē/per cōti-
nuum. Cauſa autem: quia ineſt vbiq;
principium potentia exiſtens. ¶ Acci- 22
dit autem idem: in animalibus & plā-
tis. In animalibus enim: longioris vi-
tę maſculi vt in pluribus. horum autē
ſuperiora: maiora q̄ inferiora. magis
enim nanus maſculus: q̄ femella. in ſu
periori autem/calidū: & frigidū/in in-
feriori. Et plātarū: quæ capite graues/
longioris vitæ. tales autē: non quæ epe
teiæ/ſed arboroſę. ſuperius enim plātę
& caput: radix eſt. epeteiæ autē: ad in-
ferius & fruƈtum accipiunt & augmē-
tum. Sed de hoc quidem ſecundum ſe
in ijs quę de plantis determinabitur:
nunc autem de alijs/animalibus/diƈta
eſt cauſa de magnitudine vitæ & de vi
tæ breuitate. Reliquum autem nobis
conſyderare: de iuuētute & ſeneƈtute/
& vita & morte. his eni determinatis:
finē vtiq; habebit quæ de animalibus
methodus.

¶ Tralationis veteris de longitudi-
ne & breuitate vitæ/ Ariſto-
telis / ex Græco
recognitę:
finis.

Tral.ve.ex græ.recog.

¶ Tralatio vetus Ariſtotelis de iuuētute & ſenectute/ ex Grȩco recognita: ad R. P. D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I. 1 De iuuētute autē & ſenectute/& vita & morte: nūc dicendum. ſimul autē & de reſpiratione:neceſſarium forte cauſas dicere.quibuſdā enī animaliū: propter
2 hoc accidit viuere & nō viuere. ¶ Quoniā autē de anima in alijs determinatū eſt:etſi palā eſt ꝙ nō eſt poſſibile ſubſtātiā ipſius eſſe corpus/ ſed tamē ꝙ in aliqua exiſtit corporis particula manifeſtū/ & in hac aliqua habētiū virtutē in
3 particulis. ¶ Aliȩ igitur animȩ aut partes aut virtutes/qualitercūq͛ qdē oporteat vocare:dimittātur nūc. Quȩcunq͛ autē aīalia dicūtur & viuere/in his qdē quȩ adepta ſūt vtraq͛ hȩc/dico autē vtraq͛/& qđ eſt eſſe animal & qđ viuere:neceſſe eſt eādē eſſe et vnā particulā/ ſecūdū quā viuit & ſecūdū quā appellamus ipſū animal. Animal enī ſecūdū ꝙ aīal:impoſſibile eſt nō viuere. ſecūdū ꝙ autē viuit: ſic aīal exiſtere nō neceſſariū.plātȩ enī: viuūt quidē/nō habēt autē ſenſū.per ſētire autē: animal a
4 non aīali diſterminamus. ¶ Numero igitur neceſſariū eſt vnā eſſe et eādē hāc particulā:ipſo eſſe autē plures & diuerſas.nō enī idem:animal eſſe/& viuere.
5 ¶ Quoniā igitur propriorū ſēſoriorū vnū aliquod cōmune eſt ſenſoriū in qđ eos qui ſecundū actū ſenſus neceſſariū obuiare/hoc autē vtiq͛ erit mediū ānterioris vocati & poſterioris (anterius enī dícitur:in quo eſt nobis ſenſus.poſterius autē:oppoſitū)adhuc autē diui-

Vatablus

¶ Ariſtotelis de iuuentute & ſenectute & vita & morte & ſpiratione liber vnus: ad R.P.D. Guillermū Briconnetum Epiſcopum Meldenſem verſus/Franciſco Vatablo interprete.

De iuuētute & ſenectute & vita & morte:nūc agendum. forte autē ſimul & de ſpiratione cauſas dicere neceſſarium eſt: ꝙ ob eam animantibus nōnullis viuere & nō viuere contingat. ¶ Cum iam alibi de anima tractatum ſit: quanq̄ conſtat fieri non poſſe vt animæ ſubſtantia corpus ſit/ eam tamen eſſe in aliqua corporis particula/ & ea quidem quȩ inter reliquas vi quadā polleat/apertū eſt. ¶ Cæteris igitur animȩ aut partibus aut potentijs (vtrouis modo appellandæ ſint) in prȩſentia dimiſſis/ eorū omniū quȩ animalia dicūtur & viuere/in hiſce quidem quibus vtraq͛ iſta/eſſe animal inq̄ ac viuere cōpetunt:vnam & eandem eſſe partē neceſſe eſt qua viuunt ſimul & animalis nuncupationē ſortiuntur. Fieri enī nequit: vt animal qua animal eſt / nō viuat. at qua viuit: hac eſſe animal haudquaq̄ neceſſe eſt. nā plantæ: viuūt quidē/ſed ſenſu carent.ipſa autē ſentiendi facultate:animal a nō animali interſtinguitur. ¶ Hāc ergo partē/numero vnā eandēq͛/ ratione plureis ac diuerſas eſſe:neceſſe eſt.neq; enī idem eſt: eſſe animal/quod viuere. ¶ Cum igitur propria ſenſoria vnū aliquod cōmune ſenſoriū nacta ſint quo neceſſe ſit ſenſus actu concurrere:hoc autem inter partē priorem & poſteriorem mediū ſit(nam pars prior dicitur:in qua ſēſum gerimus. poſterior:quæ e regione illius ſita eſt) & inſuper præciſis viuētibus

Vatablus

omnium pars altera ſupera ſit/ altera infera (omnia enim: partem ſuperam inferamque poſſident (quare & ipſæ plantæ: vegetandi principiũ inter eas habebũt)nam partem qua cibus ingreditur: ſuperam nuncupamus/ ipſam ſpectantes / & non totum illud quod nos ambit. qua vacans materia primum egeritur: inferam. Cæterum illa : in plantis econtrario q̃ in animalibus ſita eſt. Nam ex animantibus: homini maxime pars ſuperior ad vniuerſi ſupremum erecta eſt. cæteris: media inter ſupremum ac imũ haberi ſolet. At plantis cũ ſtabiles ſint/ cibũq; ex imo capiant: ea pars neceſſario infra poſita ſemper eſt. quam enim habet rationẽ in animalibus vocatũ os: eã ſubeũt in plãtis radices. nã illa/ore cibũ e terra capiũt: hæ/radicibus) cũq; tribus exiſtentibus partibus in quas perfecta animalia diuiduntur/ vna qua cibũ capiũt/altera qua excrementũ emittũt/tertia quę inter illas media eſt/hęc in maximis animalibus pectus nũcupetur/ĩ cæteris proportionale/ in quibuſdã autem magis q̃ in alijs articulata diſcretaq; ſit/ & ex eorũ numero quęcũq; inceſſilia ſũt ea parteis ad id muneris accõmodatas crura ſcilicet pedeſq; & ea quibus cõſimilis facultas adeſt adiũctas poſſideant q̃bus totus alueus feratur: vegetalis profecto animę principiũ ĩ medio illarũ triũ partiũ haberi tum viſu / tũ etiã ratione depræhenditur. ¶ Plæraq; enĩ animalia : adẽpta vtrauis parte/ id eſt aut ea quæ vocatur caput/aut ea quæ ingeſtos continet cibos / cum quacunq; ea ſit quæ media eſt/viuere ſolent. Id qđ aperte in inſectis/ vt veſpis & apibus/vſu venit. Sed & plurima quæ inſecta non ſunt: præciſa/ob vegetãdi principiũ viuere queunt. quip-

Tral. ve. ex græ. recog.

ſo corpore viuentium/omnium ſuperius & inferius (omnia enim: habent ſuperius & inferius (quare & plantæ: palam eſt ꝙ nutritiuum principium habebunt vtiq; in medio horum)particulam enim ſecundum quam ingreditur alimentum: ſuperius vocamus / ad ipſam reſpicientes/ſed non ad ambiens totum. deorſum autem : ſecundum quam ſuperfluum dimittunt primo. Habet autẽ contrarie in plãtis hoc: & animalibus. Homini enim propter rectitudinem/maxime ineſt hoc animalium: habere quæ ſurſum particulam ad eam quæ totius ſurſum. alijs autem: intermedie. Plantis autem immobilibus exiſtentibus/& accipientibus ex terra alimentum: neceſſarium ſemper deorſum hanc habere particulam. proportionales enim ſunt radices / plantis: & quod vocatur os/animalibus. per quod/alimentum hæc quidem/ex terra accipiunt: hæc autem/per ipſas) tribus autem exiſtentibus partibus in quas diuiduntur omnia perfecta animalium/ vna quidem qua ſuſcipiũt alimentum/ vna autem qua ſuperfluum emittũt/tertia autem horum media/ hæc in maximis animalibus vocatur pectus/in alijs autem proportionale/ dearticulata autem eſt magis alijs alijs / quæcunque autem ipſorum ſunt proceſſiua apponuntur & particulæ quæ ad hanc administrationem / quibus totum ferãt cytos/crura & pedes & habentia eandem his virtutem: ſed principiũ quidẽ nutritiuę animæ in medio trium particularum ſecundum ſenſum eſſe videtur & ſecundũ rationẽ. ¶ Multa enĩ animalia: ablata vtraq; particula/& ea quæ vocatur caput/et ſuſceptiua alimẽti viuũt/cũ quacũq; vtiq; fuerit media. Palã autẽ: in entomis/vt veſpis & apibus/hoc accidere. Et multa autem non entomorum: diuiſa poſſunt viuere/propter nutritiuũ. ta-

κῦτος

6

Tral. ve. ex græ. recog.

lem autem particulam: actu quidem habent vnam / virtute autem plures. Eodem enim modo plantis: cõſtituta ſunt. etenim plantæ diuiſæ viuũt ſeparatim: & fiũt multæ arbores ab vno principio. Propter quam autem cauſam plantarum hæ quidem non poſſunt diuiſæ viuere / hæ autem abſplantantur: alter erit ſermo. ſed ſimiliter habent ſecundũ hoc: & plantæ & genus entomorum.

7 ℭNeceſſe autem: & nutritiuam animã actu quidem in habentibus eſſe vnam/ virtute autẽ plures. Similiter autem: & ſenſitiuum principium. videntur enim habere ſenſum: diuiſa ipſorum (Sed vt ſaluetur natura plantæ quidem poſſunt: hæc autem nõ poſſunt/ quia non habẽt organa ad ſalutem/ & quia indigentia ſunt hæc quidem capientis / hæc autem ſuſcipientis alimentum/ hęc autẽ & aliorum & horũ amborũ) Aſſimilantur enĩ talia animaliũ: multis animalibus ſimul iunctis (Optime autẽ cõſtituta animalia hoc non patiuntur: propterea ꝙ natura ipſorũ/ vt cõtingit maxime vna eſt. Quapropter & paruũ ſenſum quædam faciũt diuiſę particularũ: quia habent aliquam animalem paſſionẽ) Separatis enĩ viſceribus: faciunt motum. vt & tortucæ: corde ablato.

8 ℭ Adhuc autem in plantis palam & animalibus. In plantis quidem eam quæ ex ſpermatibus generationem conſyderantibus/ & inſitiones & abſplãtationes. Quæ enim ex ſpermatibus generatio: accidit omnibus ex medio. dithyris enim exiſtentibus omnibus: ſecũdum ꝙ adnata ſunt & medium eſt vtriuſq; particularum/ hinc ramuſculus oritur & radix naſcentium. principium autem: medium horum eſt.

δίθυρα

9 ℭIn inſitionibus autem & abſplantationibus: hoc maxime accidit circa nodos. eſt enim principium quoddam nodus/ rami: ſimul autem & mediũ. Quare aut hoc au-

Vatablus

pe q̃ partẽ hãc: actu ſimplicẽ/ potẽtia multiplicẽ habeãt. Eodẽ eni quo plãtæ modo cõſtãt. eteni plãtę pręſectę ſeorſim viuunt: multæq; arbores ab vno fiunt principio. Cęterũ quã ob cauſã plãtarũ aliæ diuiſæ ſeiũcteq; viuere nequeãt/ alię auulſione ferãtur: alio explicabitur loco. quãq̃ in hoc: plãtę & inſectorum genus ſimiliter ſeſe habent. ℭNeceſſe autẽ eſt: vt aia vegetatrix in habentibus actu ſimplex vnaq; ſit/ potẽtia multiplex ac plures. Nec ſecus de ſentiẽdi quoq; principio dicendũ. nã quæ ex eis diuiſa ſũt: ea ſenſũ habere cernuntur (Verũ plantę vt natura ſeruetur efficere poſſunt: hæc nõ poſſunt/ ꝙ inſtrumẽta ad naturæ tutelam ſalutẽq; cômoda nõ habeãt/ careãtq; alia eo quod cibũ trahit/ alia eo qđ recipit/ alia tũ alijs tũ etiã horũ vtroq;) Huiuſmodi enim animalia: animalibus multis natura cohęrẽtibus aſſimilãtur (At quæ optime cõſtãt haudquaq̃: ꝙ eorum natura q̃ maxime fieri poteſt vna ſimplexq; habeatur. Quo fit vt partes nõnullæ/ diuiſæ parũ ſentiant: ꝙ affectio quędam animę illata ſit) Detractis eni viſceribus: ciẽtur. id qđ: etiã teſtudinibus exẽpto corde euenit. ℭPręterea illud: tã in plãtis q̃ in animalibus patere poteſt. In plãtis quidẽ: ſi generationẽ quę fieri ſemine ſolet/ & inſitiones auulſioneſq; cõſyderemus. Nã generatio ea q̃ ſemine fit: omnibus e medio prouenit. cum enim biualuia ſint ſemina omnia: qua cohærẽt mediũq; partis vtriuſq; habetur / hinc vna cũ caule radix etiã eorũ quę naſcũtur erũpit/ principiũq; medium ipſorũ eſt. ℭHoc etiã in inſitionibus auulſionibuſq;: circa nodos maxime euenit. nodus eni: principiũ quoddã ſurculi eſt/ & inſup medij rationẽ obtinet. Quare aut nodũ aufe-

Vatablus

rũt/ aut in eũ quippiã induntt vt vel radix/ vel ſurculus ex eo naſcatur/ quaſi pricipiũ caulis & radicis/e medio ſit. ℂ Quin etiã cor animantium ſanguine prçditorum : primũ gignitur. quod etiam per ea conſtat: quç ſuimus ſpeculati in hiſce quæ dum adhuc fierẽt/nobis vidiſſe cõtigit. Quare & in ijs quæ ſanguine carent: id primũ fieri neceſſe eſt quod vice cordis ſubrogatur.

CAP.II.

Quod autẽ cor venarũ principium ſit/ ꝙq; in ſanguineis ſanguis ſit vltimũ alimẽtũ ex quo partes efficiũtur: in libris de partibus animaliũ dictũ iã eſt. Conſtat itaq; oris facultatẽ alterã operã cibo cõficiẽdo prçſtare/ vẽtris alterã: cor vero potiſſimũ eſſe atq; finẽ imponere. Quare vt ſentiẽtis/ita etiã vegetãtis animç originẽ: ſãguinarijs in corde haberi neceſſe eſt. nã cçterarũ partiũ officia circa cibũ: officij cordis gratia ſunt. Oportet enim vt principale ad id cuius cauſa properet & nõ i ijs quæ huius cauſa ſubſiſtat: pinde atq; medicus ad ipſã ſanitatẽ. ℂ At vero ſenſuũ principatus: in corde/ſanguinarijs õnibus eſt. nã in corde: omniũ ſẽſoriorũ cõmune ſenſoriũ haberi neceſſe eſt. Duos autẽ/id eſt tangẽdi & guſtãdi/ſẽſus: eo apte tẽdere cernimus. quare: & reliquos eodẽ proficiſci neceſſe eſt. in hoc enim cçtera ſenſoria motũ facere cõtingit. hæc autẽ: haudquaꝗ̃ ad locũ ſuperiorẽ tẽdũt. ℂ Prçter ea ſi vita hac in parte oibus collocata ſit: eſſe neceſſe vt ſentiẽdi quoq; principiũ in ea ipſa ſedẽ habeat/perſpicuum eſt. quo enim corpus animal eſt/eo etiã viuere: quo vero ſenſitiuũ / eo eſſe animal dicimus. Cçterũ cur ſẽſuũ alij aperte in cor penetrent/ alij in capite poſiti ſint (quãobrẽ: nõ-

Tral. ve. ex græ. recog.

ferunt/aut in hoc inſerunt: vt aut ramus
aut radices ex hoc generentur/ tanꝗ̃ exi-
ſtẽte principio ex medio/germinis & ra-
dicis. ℂ Et animalium ſanguinem habẽ- 10
tium cor: fit primo. hoc autem palam: ex
ijs quæ in contingentibus cum adhuc fie
rent videre/contemplati ſumus. Quare
& in exanguibus: neceſſarium analogũ
cordi fieri primo.

CAP.II.

Cor autem ꝙ eſt venarũ 11
principium: in ijs quæ
circa partes animalium/
dictũ eſt prius/ & ꝙ ſan-
guis in ſanguinem ha-
bẽtibus eſt vltimum ali-
mentum ex quo fiunt particulæ. Mani-
feſtum igitur ꝙ vnam quandam opera-
tionem/oris virtus exercet/ alteram au-
tem quæ ventris/ circa alimentum: cor
autem principaliſſimum/ & finem appo
nit. Quare neceſſe eſt: & ſenſitiuæ & nu-
tritiuæ animæ in corde principium eſſe
ſanguinẽ habentibus. nam aliarũ parti-
cularum opera circa alimentum: gratia
operis huius ſũt. Oportet eni principa-
le: ad id cuius gratia perſeuerare / ſed
non in ijs quæ huius gratia. vt medicus
ad ſanitatem. ℂ At vero ipſum princi- 12
pale ſenſuum: in hoc/ſanguinem haben
tibus omnibus. in hoc enim neceſſarium
eſſe: omniũ ſenſoriorũ cõmune ſenſoriũ.
Duos autẽ manifeſte huc tendẽtes vide-
mus: guſtũ & tactũ. quare: & alios neceſ
ſariũ. in hoc enim & alijs ſenſorijs con-
tingit fieri motũ. hæc autẽ: nihil tendũt
ad eũ qui ſurſum locũ. ℂ Sine his autẽ/ 13
ſi viuere in hac particula õnibus eſt: pa-
lã ꝙ ſenſitiuũ principiũ neceſſariũ. qua
enim animal/hac & viuere dicimus: qua
autem ſenſitiuũ/hac corpus animal eſſe
dicimus. Propter quid autem hi qui-
dẽ ſenſuum manifeſte tẽdunt ad cor/hi
autem ſunt in capite (quapropter & vi-

Tral.ve.ex græ.recog.

detur quibuſdam ſentire animalia pro-
pter cerebrum) cauſa in alijs dicta eſt
14 ſeorſum. ¶ Secundum apparentia igi-
tur palam ex dictis: ꝙ in hac & in me-
dio corporis trium partium / ſenſitiuæ
animæ principium eſt & augmentatiuę
& nutritiuæ. Secundum rationem au-
tem: quia naturam videmus in omnibus
ex poſſibilibus facientem optimum. in
medio autem ſubſtantiæ / principio exi-
ſtente vtroque: maxime perficit vtraque
particularum proprium opus / operans
ſcilicet vltimum alimentum / & ſuſcipi-
ens. penes vtrumque enim ipſorum: ſic
erit. Et eſt talis medij regio: regio prin-
cipantis. Adhuc vtens & quo vtitur o-
portet differre: quemadmodum fiſtulæ
& mouens fiſtulas / manus. Si igitur ani
mal determinatum eſt eo ꝙ habet ſenſi-
tiuam animam: ſanguinem quidem ha-
bẽtibus neceſſarium in corde hoc habe-
re principiũ / exanguibus autem in pro-
15 portionali particula. ¶ Omnes autem
particulæ & totum corpus animalium:
habent quandam caliditatem naturalẽ.
Quapropter viuentia quidem / viden-
tur calida: morientia autem & priuata
vita / contrarium. Neceſſarium autem /
eſſe caliditatis huius principium / in cor-
de / ſanguinem habentibus: exanguibus
autem / in proportionali. operãtur enim
& digerunt naturali calido alimentum
omnia: maxime autem / quod principa-
16 liſſimum. ¶ Quapropter alijs quidem
partibus infrigidatis / remanet vita: eo
autem qui in hoc / corrumpitur omnino.
quia hinc principium omnibus depen-
det caliditatis: & anima tanquam ignita
in his particulis / exanguium quidem
in proportionali / in corde autem ſangui
17 nem habentium. ¶ Neceſſe eſt igitur: ſi-
mul vitam exiſtere & calidi huius ſalua-
tionem / & vocatam mortem & huius
corruptionem. CAP. III.

Vatablus

nulli etiã vim ſentiendi ſitã in cerebro arbitrantur) cauſa ſeorſum alio loco explicata iã eſt. ¶ Sentiẽdi igitur principiũ / & alendi & augẽdi: in hac trium partiũ / & in corporis meditullio ſitum eſſe / viſu quidem ex hiſce quæ dicta ſunt conſtat. Ratione vero: ꝙ natura in omnibus ex iis quæ fieri poſſunt facere videtur quod optimum ſit. cum autẽ ſubſtãtiæ mediũ / principiũ vtrũq; occupat: tum pars vtraq; / tam ea quę vltimũ perficit alimentũ / q̃ ea quę ipſum recipit / ſuo fungi munere maxime poteſt. ita eni fit: vt iuxta vtrũq; eorũ / pars vtraq; ſita ſit. Itẽ eiuſmodi medij locus: eius quod principatũ obtinet / locus eſt. Pręterea id quod vtitur / & id quo quid vtitur / differãt inter ſe oportet: perinde vt tibiæ atq; id quod eas mouet / videlicet manus. *Si* ergo animal definitũ eſt eo quod ſentiẽdi principiũ habeat: hoc principiũ ſanguineis in corde / exanguibus in parte vicaria haberi neceſſe eſt. ¶ Porro animaliũ partes õnes totũq; corpus: calorẽ quẽdam naturalẽ inſitũ habẽt. Quocirca dũ viuũt / calida apparẽt: dum mortua ſunt atq; vita deſtituta / cõtra. Neceſſarium autẽ eſt: vt eius caloris principiũ ſanguineis in corde / exanguibus in proportionali habeatur. cibũ eni naturali calore cõficiũt atq; cõcoquũt oia: ſed imprimis id qđ potiſſimũ eſt / nẽpe cor aut quod ei proportione reſpõdet. ¶ Quãobrẽ cęterarũ partium calore frigefacto / vita remanet: cordis / prorſus interit. ꝙ omnibus inde caloris principiũ pẽdeat: & anima quaſi ignita ſit in hiſce partibus / ſanguineorũ in corde / exanguiũ in parte proportionali. ¶ Neceſſũ itaq; eſt: vitã & incolumitatẽ huiuſce caloris / itẽ mortem & eiuſdem corruptionem / ſimul eſſe. CAP. III.

Vatablus

AT vero ignis duas
eſſe corruptiones vi
demus: marcorem
& extinctionē. Eam
quæ a ſeipſo proue
nit/marcorem appellitamus: quæ
vero a cōtrarijs/extinctionem. &
illam quidē/ſenectutem: hanc au-
tem/ violentiā. ¶ Vtrāque tamen
corruptionem: eadem de cauſa fi-
eri accidit. ſubſidente etenim cibo
ꝙ calor eū accipere nequeat: cor-
rumpitur ignis. nam contrariū ip
ſum cōcoctionē intercipiens: quo
minus ille nutriatur / impedit.
¶ Eſt etiam quando ignem mar-
ceſcere contingit: ampliori calore
ob id collecto/quia neq; ſpirami-
nis quicq̄ habeat neq; refrigerij. ita
eni calor plurimus ſeſe intercolli-
gēs: alimentū celerrime abſumit.
idq; prius facit: q̄ vt vlla reſpiratio
adhiberi queat. ¶ Quocirca non
modo minor ignis/maioris acceſ
ſu marceſcit: verū etiā ipſa per ſe
lucernæ flāma maiori flāmę indi-
ta aduritur/haud aliter q̄ quoduis
aliud cremabile. Cuius rei cauſa
eſt: ꝙ flamma maior/ minoris ali
mentum prius occupat q̄ aliud
ſuperueniat. ignis autem: flumi-
nis inſtar perpetuo gignitur atq;
fluit. verum id: præ celeritate nos
latet. ¶ Clarum itaq; eſt: ſi ſerua-
ri calorem oporteat / quod ſane
neceſſarium eſt ſi animal victu-
rum ſit / quandam fieri caloris in
ſua origine refrigerationem opor
tere. Cuius rei exemplum ſume-
re licet: id quod in hiſce carboni-
bus qui præfocantur/ euenit. nam
ſi continue obturati ſint eo quod
ſuffocatorium vocant: celeriter
extinguuntur. ſi vero mutatis vi-
cibus quiſpiam crebro operculum
auferat apponatq;: longo tēpore
ignem retinere ſuum aſſolent. At
occultatio: ignem conſeruat. nec
enim quominus difflet impedi-
tur/propter cineris raritatem: &
circunfuſo aeri/ne extinguatur ab
eo/ copia ſui caloris reſiſtit. Ve-
rum cauſa quamobrem igni inte-
cto aliter accidat/aliter præfocato

Tral.ve.ex græ.recog.

AT vero ignis quidē du 18
as videmus corruptio-
nes: marcedinē et extin
ctionem. Vocamus au
tem eam quidem quæ
a ſeipſo/ marcedinem:
eam autem quæ a cōtrarijs/ extinctio-
nem. illam quidem/ſenectutem: hanc
autē/violentiā. ¶ Accidit autē: ambas 19
propter idē fieri corruptiones. deficiē-
te eni alimēto/ nō potēte calido accipe-
re alimētū: corruptio fit ignis. cōtrariū
eni ceſſare faciens digeſtionē: prohibet
nutriri. ¶ Quādoq; autē marceſcere ac 20
cidit: āpliori cōgregato calore/propter
ea ꝙ nō reſpirat neq; infrigidatur. cito
eni et ſic cōſumit alimētū/multū cōgre-
gatū calidū: et pręuenit cōſumere āteq̄
adſit euētatio. ¶ Quapropter nō ſolū 21
marceſcit minor ſecus maiorē ignē: ſed
& ipſa ſecūdū ſeipſā lucernę flāma/im
poſita in maiori flāma cōburitur/ſicut
quodcūq; aliud vſtibiliū. Cauſa autē:
quia alimētū qdē exiſtēs in flāma/prę-
occupat accipere maior flāma prius q̄
adueniat alterū. ignis autē: perſeuerat
ſēper fiēs & fluēs ſicut fluuius. ſed latet
propter velocitatē. ¶ Palā igitur: ꝙ ſi 22
quidē oportet ſaluari calidū/ hoc autē
neceſſariū ſi futurū ſit viuere /oportet
fieri eius qđ in principio calidi quādā
refrigerationē. Exēplū autē huius acci
pere eſt: qđ accidit in ſuffocatis carbo-
nibus. ſi eni fuerint circūquaq; obſtru-
cti vocato ſuffocatorio cōtinue: extin-
guūtur cito. ſi autē viciſſim quis faciat
frequēter ablationē et appoſitionē: ma
nēt igniti multo tēpore. Occultatio au-
tē: ſaluat ignē. neq; eni reſpirare prohi-
betur/propter raritatē cineris: & relu-
ctatur ei qui in circuitu aeri vt nō extin
guatur/multitudine exiſtētis in ſeipſo
caliditatis. Sed de cauſa quidē hac ꝙ cō
trariū accidit occultato et ſuffocato igni

Tral. ve. ex græ. recog.

(hic enim/marceſcit: ille autē/perma-
net pluri tempore) dictū eſt & in pro-
23 blematibus. ¶ Quoniam autem om-
ne viuens habet animam / ipſum au-
tem non exiſtit ſine naturali calidita-
te ſicut diximus: plantis quidem per
alimentum & continens/ſufficiens fit
auxilium ad naturalis calidi ſaluatio-
nē. Etenim alimētū facit refrigeratio-
nem/ingrediēs: ſicut & hominibus pri-
mū paſtis. Ieiunia autē: calefaciūt/&
ſitim faciunt. immotus enim exiſtens
aer: ſemper calefit. alimento autem in-
grediente refrigeratur motus: donec
24 vtiq; accipiat digeſtionē. ¶ Si autē aut
continens excedat frigiditate propter
tempus/forti facto gelu: exiccatur. aut
ſi æſtate fortia accidūt caumata/& nō
poſſit tractum ex terra humidū refrige
rare: corrumpitur marceſactū calidū.
& dicuntur ſphacelizari & aſtrobletæ
25 fieri arbores: circa tēpora hęc. ¶ Qua-
propter & genera quædam lapidū ra-
dicibus ſummittūt/& aquā in vaſis: vt
26 radices infrigidētur plantarū. ¶ Ani-
maliū autē quoniam hæc quidem ſunt
aquatilia/hæc autē in aere faciunt di-
ætam: ex his & per hæc acquirunt re-
frigerium/hæc quidem aqua/ hæc au-
tem aere. Quo autē modo & qualiter:
dicendum/rationem inſtituentibus.

σφακελίζειν ἀστρόβλητα

¶ Tralationis veteris de iuuentute
& ſenectute/ Ariſtotelis/
ex Græco reco-
gnitæ: fi-
nis.

Vatablus

(hic enim emarceſcit: ille longo tēporis ſpacio edurat) dicta eſt in problematibus. ¶ Cū autem omnia viuentia animam ſortita ſint/ quæ nequaq̄ abſq; naturali calore eſſe poteſt vt diximus: plātis quidem ſubſidium illud quod per alimentum & ambientem aerem paratur/ ſat eſt ad caloris naturalis tutelam atq; ſalutem. Etenim alimentum: refrigerationem ingrediēdo facit. qualis: hominibus cū primū quippiā ſumpſerunt cibi/ euenire ſolet. Ieiunia vero: calefaciunt/ſitimque mouent. nam aer cum motu vacat/ ſemper calefit: cum vero mouetur ingrediente cibo refrigerari ſolet/ quoad concoctionem admiſerit. ¶ At ſi aut cōtinens frigore exuperet ob temporis conſtitutionem/ vigente nimirum valido gelu / obareſcunt: aut per ęſtatem vehementes ęſtus accidant/ neque humor qui e terra trahitur refrigerare poſſit/calor earum marcore corrumpitur. atq; per id tempus arbores ſphaceliſmum (id eſt morbum radicis/ſiue radicationem) ſentiūt/ atq; ſyderari dicuntur. ¶ Quāobrem & lapidum genera quædam/& aquā in vaſculis ſubdere radicibus conſueuere: vt ſtirpium radices refrigerentur. ¶ Animantium autem cum quædam in aqua / quædam in aëre degant: ex his & per hæc refrigerationem ſibi conciliant / aliæ aqua/ alię aere. Quonam vero pacto & qualiter: inſtituto ſermone explicandum eſt.

Vatablus

CAPVT IIII.

NAm de ſpiratione q̄ q̄ e prioribus naturæ interpretibus nonnulli / ijq; admodum pauci determinauere: tamen cuius gratia animantibus adiuncta ſit/ alij nihil dixerunt / alij dixerunt quidem aliquid/ſed haudquaquā recte/ immo præter eorum quæ contingere ſolent experientiam. Adhæc: omnia animalia ſpirare prodiderunt. quod: remotum a veritate eſt. Q uare/ de hiſce prius agēdum eſt: vt ne abſentes immerito accuſare videamur. ¶ Igitur animalia quæ pulmonem habeant/ ſpirare omnia: dilucidū eſt. ¶ Sed & ex his ipſis/ quotquot exanguem fungoſumq; gerunt: ſpiratione minus indigent. Vnde fit: vt ſine ea/ diutiſe pro corporis viribus pſiſtere queant. Fungoſum autem pulmonē ouipera omnia poſſidēt/ vt ranarū genus/ præterea mures amnici/ atq; teſtudines: diuq; aquam demerſa tolerant/q pulmo eorum parum caloris retineat/ cum ſanguinis inops habeatur. Qui vbi inflatur: motu ſuo refrigerat/ efficitque vt longo temporis ſpacio edurent. Cæterum ſiquis ea vi diutius in humore detineat: præfocantur/intereūtq; omnia. nullū enim e talibus: aquam / piſcium more/admittit. Quotquot autem ſanguineum obtinent: ſpiratione magis indigent / propter caloris abundantiā. ¶ Cætera vero quæcunque pulmone vacant: ſpirare non ſolent. ¶ Democritus igitur ille Abderitanus / nonnulliq; alij qui de ſpiratione tractarunt: nihil de cæteris animantibus præfiniere / dixiſſe tamen videntur quaſi omnia ſpirandi vſum haberent.

Tral. ve. ex græ. recog.

¶ Tralatio vetus libri de reſpiratione/ Ariſtotelis/ex Grȩco recognita: ad R.P.D. Guillermum Briconnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I.

DE reſpiratione 1
eni pauci quidē aliqui priorū Phyſicorū
dixerūt: cuius
tamē gratia ex
iſtūt animalibus/ hi quidē
nihil eunūciauerūt/hi autē dixerūt q̄dē/nō bene au
tē dixerūt/ſed inexperte accidētiū. Adhuc autē: omnia animalia aiūt reſpira-
re. hoc autē: nō eſt verū. Quare neceſſa-
riū de his primo aggredi: vt nō videa-
mur/abſentes inaniter accuſare. ¶ Q7 2
igitur quȩcūq; animaliū habēt pulmo-
nē reſpirant ōnia: manifeſtū. ¶ Sed & 3
horū ipſorū quȩcūq; quidē exanguem
habēt pulmonē & cōcauū: minus indi-
gēt reſpiratione. Quapropter multo tē
pore poſſūt permanere: iuxta corporis
valitudinē. Pulmonē autē cōcauū ha-
bēt omnia ouificātia/vt ranarū genus/
adhuc autē mydes & tortucæ: multoq; μῦδες
tēpore manēt in humidis. pulmo eni:
modicā habet caliditatē. pauci eni ſan-
guinis habēt ipſū. Inflatus igitur ipſe:
motu refrigerat/et facit p̄manere mul-
to tēpore. Si tamē cogat quis valde deti
nens lōgo tēpore: ſuffocātur omnia. ni-
hil enim taliū: ſuſcipit aquā/ſicut pi-
ſces. Habētia autē pulmonem haben-
tē ſanguinē: ōnia magis indigēt reſpi-
ratione/propter multitudinē calidita-
tis. ¶ Aliorū autē quæcūq; non habēt 4
pulmonē: nullū reſpirat. ¶ Democri- 5 Democritus
tus igitur Abderites/& quidā alij qui
de reſpiratione dixerūt: nihil de alijs
determinauerūt animalibus/viſi ſūt ta
mē dicere quaſi omnibus reſpirātibus.

Tral. ve. ex græ. recog.

6 ¶ Anaxagoras autem & Diogenes:
omnia dicẽtes reſpirare/ de piſcibus &
oſtreis dicunt quomodo reſpirant. Et
Anaxagoras ait Anaxagoras quidẽ: cum dimittũt
aquam per branchias/ eum qui in ore
factus eſt aerem trahentes reſpirare
piſces. non enim eſſe vacuum vllum.
Diogenes Diogenes autem: cum dimittunt a-
quam per branchias ex circunſtante
circa os aqua/ trahere vacuo quod in
ore aerem/ tanquã inexiſtente in aqua
7 aere. ¶ Hæc autem: ſunt impoſſibilia.
Primo enim: dimidiũ rei auferũt/ pro-
pterea ꝙ dicunt cõmune in altero ſolo.
reſpiratio enim vocatur. huius autem
hoc quidẽ/ inſpiratio eſt: hoc autẽ/ ex-
piratio. de qua nihil dicunt: quomo-
do expirant talia animaliũ. Neqꝫ con-
tingit ipſis dicere. cum enim reſpiraue-
rint: hac qua reſpirauerunt/ iterum
oportet expirare/ et hoc ſemper permu-
tatim facere. Quare accidit: ſimul ſuſ-
cipere aquam ſecundum os & expira-
re. neceſſe autem obuiantia: impedire
alterum alterũ. Deinde: cum dimit-
tunt aquam/ tunc expirãt ſecundũ ora
aut ſecundũ branchias. Quare accidit:
ſimul expirare & reſpirare. tunc enim
aiũt ipſum reſpirare. Simul autem re-
ſpirare et expirare: impoſſibile. Quare
ſi neceſſe reſpirantia expirare & in-
ſpirare/ expirare autem non contin-
git vllum ipſorum: palam eſt ꝙ neqꝫ
reſpirat ipſorum vllum. Adhuc au-
tem/ dicere aerem trahere ex ore/ aut
ex aqua per os: impoſſibile. non enim
habent arteriam/ propterea ꝙ pul-
monem non habent: ſed ſtatim ven-
ter penes os eſt. Quare neceſſarium:
ventre trahere. hoc autem: & alia vtiqꝫ
facerent animalia. nunc autem: non
faciunt. Et ſi illa extra humidum eſ-
ſent: manifeſte vtique hoc facerent. vi-
dentur autem non facere hoc. Adhuc

Vatablus

¶ At Anaxagoras & Diogenes: ſi-
mulac cũcta ſpirare dixerunt/ de
piſcibus & oſtreis quonam modo
ſpirẽt/ ſubdidere. Ac Anaxagoras
quidẽ: piſces/ cum per branchias
humorem reddunt/ aerem illum
trahẽdo qui ſuo in ore fit/ ꝙ nihil
inane habeatur/ ſpirare tradidit.
Diogenes vero: eoſdẽ/ cum aquã
per branchias euomunt/ ex eo hu-
more qui ori circunquaqꝫ adiacet/
aerem opera vacui in ore exiſtẽtis
trahere aſſeruit/ quaſi quidam aer
eſſet in aqua. ¶ Hæc autem: im-
poſſibilia ſunt. Nam primo qui-
dem: illi negocij partẽ alterã adi-
munt/ quia id quod cõmune eſt/
de altero ſolo enunciãt. id enim:
vocatur ſpiratio. ſpirationis autẽ
pars altera/ inſpiratio: altera/ expi-
ratio. de qua/ quo pacto tales ani-
mantes expirẽt: nihil dicunt. Nec
vero: dicere quicꝗ poſſũt. nã quo-
ties illæ reſpirãt: qua reſpirarint/
hac rurſum expirent/ & hoc ſẽper
alternatim factitẽt/ oportet. Vnde
accidit: vt ſimul ore aquam exci-
piant & ſpiritũ reddãt. at neceſſe
eſt: occurſantia/ alterum alterum
impedire. Deinde: cum aquam
reijciũt/ tunc per os aut per bran-
chias expirant. Quare accidit:
vt ſimul expirent & reſpirent.
dicunt enim: tunc rẽſpirare ip-
ſas. Cæterum fieri non poteſt:
vt quicquam ſimul expiret & re-
ſpiret. Quare ſi neceſſe ſit quæ re-
ſpirant expirare & inſpirare/ fie-
ri vero non poſſit vt vlla earum
expiret: patet neque fieri poſſe
vt ex eis aliqua reſpirandi mu-
nere fungatur. Præterea ꝙ dicunt
piſces trahere aerem ex ore ſuo/
aut ex aqua per os: fieri nequit.
non enim habent arteriã/ ꝙ pul-
mone vacent: ſed a ſitu oris con-
tinuo venter eſt. Quare neceſſa-
rium eſſet: vt ventre piſces eun-
dem traherent. hoc autem: cętera
quoqꝫ animalia factitarent. nunc
vero: minime factitant. Sed & illi
cũ extra aquam ſunt: aperte hoc
idem facerent. at hoc: nullatenus
facere videntur. Item cum ſpira-

Vatablus

bĩlia oĩa reſpirãt ſpiritũq; trahũt:
motionẽ quandã particulæ trahẽ
tis ſuboriri cernimus. Id quod in
piſcibus nequaq̃ euenit. nullã eni
vẽtris partẽ motitare vidẽtur:ſed
brãchias ſolũmodo/ſiue in humo
re degant/ſiue in aridam incide-
rint/quo tempore palpitant. Ad-
de ꝙ cũ ea quæ ſpirant/ in aquis
ſuffocata moriuntur: bullæ ſiunt/
ſpiritu violẽter exeũte. ceu ſi quis
teſtudines/aut ranas/ aut aliquod
aliud ſimile genus vi ſub aquis
detineat. At in piſcibus tale quid/
etiã ſi nihil inexpertũ relinquas/
minime contingit: vt intelligatur
nullũ ſpiritũ illos deforis habere.
Porro illo eodẽ pacto quo piſces
reſpirare dicunt: ipſi quoq; homi-
nes demerſi reſpirare poſſent. Nã
ſi piſces aerẽ e circunfuſo humo-
re in os attrahãt: cur nõ idem fa-
cerẽt & homines & cætera anima
lia/ & aerem qui ab ore proueniat
haud ſecus q̃ piſces traherent?
Quare ſi illa fieri poſſent: & hæc
quoq;. at quoniã hęc fieri nõ poſ-
ſũt: certum eſt neq; illa fieri poſſe.
Ad hęc ſi reſpirãt: cur in aere inte
reunt/& inſtar eorum quæ præfo-
cãtur palpitare vidẽtur? nõ enim
alimenti inopia: hoc illis euenit.
¶ Quã vero cauſã Diogenes aſtru
it (dicit eni eos in aere/aerẽ nimiũ
trahere: in aqua/modicũ. ob idq;
emori) ſtulta eſt. Eteni: in pedeſtri
genere hoc idem cõtingere poſſe
oportebat. nũc autẽ: nullũ pede-
ſtre aial ſuffocari videtur/eo ꝙ ve-
hemẽter reſpiret. Præterea/ſi om-
nia reſpirãt: clarum eſt & inſecta
quoq; animalia reſpirare. at pluri
ma ex eis: diuiſa nõ modo in duas
parteis/ ſed etiã in plureis/ viuere
cernũtur/ceu ſcolopẽdrę quas cẽti
pedas nuncupant. quæ: qualiter/
aut quo fieri poteſt vt reſpirent?
¶ At vero nec partiũ interiorũ ex-
perientiam habuiſſe/nec accepiſſe
cũcta naturã moliri alicuius gra-
tia: cauſa potiſſimũ fuit quamob-
rem haud recte de ipſis dixerint.
inueſtigando enim cuius gratia
reſpiratio animalibus adiũcta ſit/

Tral.ve.ex græ.recog.

omnibus reſpirantibus & trahentibus
ſpiritum: videmus quendã motũ fieri
particulæ trahẽtis. In piſcibus autem:
nõ accidit. nihil enim vidẽtur mouere
eorũ q̃ circa ventrẽ: niſi brãchias ſolũ/
& in humido/& in ſiccũ incidentes cũ
palpitãt. Adhuc/cũ moriũtur ſuffoca-
ta in humidis õnia reſpirãtia: fiũt am-
pullę/ſpiritu exeũte violẽter. vt ſi quis
cogat tortucas/aut ranas/aut aliqđ ali
ud taliũ generũ. In piſcibus autẽ nõ ac-
cidit/experiẽtibus omnẽ modũ: tãq̃ nõ
habẽtibus ſpiritũ deforis vllũ. Quo au
tẽ modo dicũt fieri reſpirationẽ ipſis:
cõtingit & hominibus exiſtentibus in
humido accidere. Si eni piſces trahũt
ex ea quę in circuitu oris aqua: propter
quid hoc nõ vtiq; facerent & homines
& alia animalia/& eũ qui ex ore vtiq;
traherent ſimiliter piſcibus? Quare ſi
quidem & illa eſſent poſſibilia: & hæc
eſſent. quoniã autẽ non ſunt: palam ꝙ
neq; in illis eſt. Ad hæc autẽ propter
quã cauſam in aere moriũtur/& vidẽ-
tur palpitare ſicut ſuffocata: ſi quidẽ re-
ſpirãt? nõ eni vtiq; alimenti indigẽtia:
hoc patiũtur. ¶ Quã autẽ dicit Dioge 8 Diogenes
nes cauſam: ſtulta. ait eni ꝙ aerẽ multũ
valde trahũt in aere/in aqua autẽ mo-
deratũ: & propter hoc mori. Eteni: in
greſſibilibus oportebat poſſibile eſſe
hoc accidere. nũc aũt: nullũ/eo ꝙ valde
reſpiret/ ſuffocatur greſſibile animal.
Adhuc autẽ ſi õnia reſpirãt: palã ꝙ et
entoma aialiũ reſpirãt. vidẽtur autem
ipſorũ multa deciſa viuere: non ſolũ in
duas partes/ſed & in plures/vt quę vo-
cantur ſcolopendræ. quę: qualiter/aut
quibus contingit reſpirare? ¶ Cauſa 9
autẽ maxime nõ dicẽdi bene de ipſis:
ꝙ inexperti erant earũ quę intus par-
tium/& non accipiebãt gratia alicuius
naturã omnia facere. quęrentes eni cu-
ius gratia reſpiratio aĩalibus exiſtit/

1 Tral. ve. ex græ. recog.

2 & in particulis hoc inſpicientes/vt in brãchijs & pulmone: inueniſſent vtiq; 10 velocius cauſam. ❡ Democritus autẽ ꝙ quidem ex reſpiratione accidit aliquid reſpirãtibus dicit/inquiens prohibere extrudi animam: nõ tamen vt huius quidem gratia feciſſe hoc naturam quicquam dicit. omnino enim ſicut & alij Phyſici: & iſte nihil tetigit talem cauſam. Dicit autem ꝙ anima & calidum: hæ primæ figuræ ſphæricarum. Segregatis igitur ipſis a continente exprimente: auxilium fieri reſpirationẽ inquit. in aere enim multum numerum eſſe talium: quæ vocat ille intellectum & animam. Reſpirante igitur/& ingrediente aere/coingrediẽtia hęc & prohibẽtia expreſſionẽ: prohibere in animalibus exiſtentẽ animã pertranſire. Et propter hoc: in reſpirãdo & expirãdo eſſe viuere & mori. cũ enim præualuerit continens comprimens/& non amplius deforis ingrediens poteſt prohibere/non potente reſpirare: tunc accidere mortem animalibus. eſſe enim mortem: talium figurarum ex corpore exitum ex contientis expreſſione.
11 ❡ Cauſam autem quare omnibus quidem neceſſarium mori/non tamen quando contingit/ſed ſecundum naturã quidẽ ſenectute/violẽtia autem præter naturam: nihil demonſtrauit. quãuis oportebat/quoniã aliquãdo quidem videtur hoc fieri/aliquãdo autẽ nõ videtur: vtrũ cauſa extrinſecus eſt/an intus. Nõ dicit autẽ neq; de principio reſpirãdi quid cauſa: vtrũ intrinſecus/an extrinſecus. neq; eni qui deforis intellectus/ſeruat auxiliũ: ſed intrinſecus principiũ reſpirationis fit & motus/nõ vt inferẽte vim cõtinẽte. Incõueniẽs autẽ: et ſimul cõtinẽs cõprimere & ingrediẽs dilatare. Quæ igitur dixit & quomodo: fere hęc ſunt.

Democritus

Vatablus

& in partibus hoc idem vt in brãchijs & pulmone inſpiciẽdo: ocyus vtiq; cauſam ipſam inueniſſẽt. ❡ Cæterũ Democritus quę ſpirãt ex reſpiratione quippiã conſequi aſſeruit/inquiens eã prohibere ne anima extrudatur: nõ tamẽ quaſi natura id huiuſce gratia fecerit qcq̃ dixit. in plenum enim: vt cęteri Naturales/ita & hic quoq; huiuſmodi cauſã minime attigit. Sed primas illas rotũdas figuras: calorẽ & animã eſſe dicit. Quę vbi periclitari occipiũt/ne connnẽte exprimente/foras prótrudãtur: ſuccurſum auxiliũq; reſpiratione fieri. in aere enim grandẽ numerum taliũ eſſe: quæ ille mentẽ animãq; appellat. Ac reſpirante quidẽ animali/& aere ingrediente/ea pariter ingredi: & compreſſioni reſiſtẽdo animam quæ in eo eſt/egredi prohibere. Atq; ob id: in reſpirando & expirãdo/vitam & mortem conſiſtere. nam cum id quod nos ambit comprimẽdo euincit ac ſuperat/nec ei præterea id qđ deforis ingreditur reſiſtere poteſt/cum animal ſpirare nequeat: tũ accidere morte animal occupari. mortem enim eſſe: eiuſmodi figurarũ e corpore digreſſum qui exprimẽte eo quod cõtinet/proueniat. ❡ Cauſam vero quãobrẽ neceſſariũ ſit cuncta emori/nõ tamẽ quouis tẽpore ſine lege vlla/ſed ſecũdum naturã ſenectute/præter naturam violentia: nequaquam declarauit. Atqui explicuiſſe oportuit/cũ alias id fieri videatur/alias non videatur: vtrũ cauſa extrinſecus petenda ſit/an intrinſecus. Sed nec de ſpirationis primordio quænam cauſa ſit/interiorne an exterior: quicq̃ dixit. nõ eni mens ea quæ forinſecus ſit/præſidium illud ſeruare poteſt: ſed ſpirationis motuſq; initiũ intrinſecus ortum habet/quaſi id quod continet vim nullã adferat. Abſurdũ quoq; & illud eſt: ſimul quod ambit cõprimere & quod ingreditur dilatare. Quæ igitur ille dixit & quomodo: fere hæc ſunt.

Vatablus

CAP.V.

AT ſi vera eſſe quę pri-
us dicta ſunt / & nõ
omnia animalia ſpi-
rare arbitrari oporte-
at: non de qualibet
morte cauſam hanc dictã eſſe/ ſed
ijs ſolũ quę ſpirandi vſum habeãt
accõmodari debere / exiſtimandũ
eſt. Sed ne his quidẽ recte. Id autẽ
liquido conſtat: per ea quæ cõtin-
gũt/& eiuſmodi quorũ experiẽtiã
omnes habere vidẽtur. Nam per
æſtum calidiores effecti: vt reſpi-
ratione magis indigẽt/ ita cræbri-
us ſpirant. Cõtra cum circunfuſus
aer algidus eſt/& corpus cõtrahit
atq; condenſat: tunc accidit ſpiri-
tum retineri. Atqui: oportebat tũc
aerẽ deforis ingreſſum / compreſſi-
onem prohibere. Nũc vero: con-
tra res agitur. Quoties enim non
expirantibus hominibus caloris
magna vis collecta fuerit: tunc re-
ſpiratione indigẽt. neceſſarium au-
tem eſt: vt inſpirando reſpirent.
Porro/æſtuantes ſæpius reſpirare
ſolent: quaſi id agant refrigerij
gratia. quo tempore fit: vt/ quod
dici ſolet / ignis ad ignem adda-
tur. ℂ Illa vero circularis pulſio
quæ in Timæo ſcripta eſt: de cæ-
teris animantibus nihil definiuit
quo pacto/ eodemne an alia qua-
dam ratione/ ipſa ſuum calorem
tueantur atq; conſeruent. Nam ſi
ſolis pedeſtribus ſpiratio adiun-
cta ſit: cauſa dici debuit cur ſolis
competat. ſi vero etiã alijs inſit/
ſed modus differat: & de hoc
quoque determinandum fuit / ſi
cuncta ſpirare poſſint. Præterea:
modus cauſæ fictitius eſt. nam
cum calor foras per os egredi-
tur: circũfuſum nobis aerem pel-
li aſſerit / & latione concepta eo-
dem per carnes quæ raræ ſolutęq;
ſunt interlabi vnde calor interi-
or exiuit / propterea ꝙ nihil va-
cuum ſit / cum ſibi mutuo cir-
cumobſiſtant. vbi vero calefactus
fit: rurſum egredi per eundem lo-
cum / & intro per os repellere ca-
lidum illũ aerem qui prius foras

Tral. ve. ex græ. recog.

CAP.II.

SI autem oportet puta- 12
re vera eſſe prius dicta/
& non omnia anima-
lia reſpirare: nõ de om-
ni morte cauſam putã-
dum dictã eſſe hãc/ ſed
ſolũ in reſpirãtibus. Quinimmo: neq;
in his bene. Palam autem: ex acciden-
tibus / & talibus quorum habemus
omnes experientiam. In æſtibus enim
calefacti magis: & reſpiratione magis
indigemus/& ſpiſſius reſpiramus om-
nes. cum autem quod in circuitu / eſt
frigidum / & conſtringit & compingit
corpus: detinere accidit ſpiritum. quã-
uis tunc oportebat: deforis ingredien-
tem prohibere compreſſionem. Nunc
autem: fit contrarium. Quando enim
multum valde congregatum fuerit ca-
lidum/ non expirantibus: tunc indi-
gent reſpiratione. neceſſarium autem:
inſpirantes reſpirare. Aeſtuantes au-
tem/frequenter reſpirant: tanquam re-
frigerationis gratia reſpirantes/quan-
do/ quod dicitur / facit ignem ſuper Adagium
ignem. ℂ In Timæo autẽ ſcripta cir- 13 Timæus
cũpulſio: de alijs animalibus nihil de-
terminauit quo modo ipſis calidi fit
ſalus/vtrum eodem an propter aliam
aliquam cauſam. Si enim ſolis campe-
ſtribus quod reſpirationis exiſtit: di-
cendum cauſam quare ſolis. ſi autem
& alijs/modus autem alius: & de hoc
determinandum/ ſi quidem poſſibile
reſpirare omnibus. Adhuc autem: &
fictitius modus cauſæ. exeunte enĩ ex-
tra calido per os: ambientẽ pulſũ aerẽ
latũ incidere in eũdem locũ ait per ra-
ras exiſtẽtes carnes vnde qđ intra exie-
rat calidũ/propterea ꝙ nihil eſt vacuũ/
antiperiſtaſin patiẽtibus inuicẽ. calefa-
ctũ aũt: iterũ exire ſecũdũ eũdẽ locũ/ &
circũpellere intro per os aerẽ excidẽtẽ

2
3

Tral.ve.ex græ.recog.

calidū/& hoc vtiq; perſeuerare ſemper faciētes reſpirātes & expirātes. Accidit autē ſic putātibus: prius expirationem fieri q̄ inſpirationē. ſignū autem. fiūt enī adinuicē hæc viciſſim. Morientes autem: expirant. Quare neceſſarium: eſſe principium/ inſpirationem. Adhuc autem cuius gratia hæc exiſtūt animalibus/ dico autem reſpirare & expirare: nihil dixerunt hocmodo dicentes/ ſed velut de incidente aliquo enunciant ſolum. quāuis: principalia hæc videamus viuendi & moriendi. cum enim reſpirare non poſſunt: tunc accidit corruptionem fieri reſpirantibus. Adhuc autem inconueniens: calidi quidem per os exitum & iterū introitum nō latere nos/ in pectus autem ſpiritus introitum & iterum calefacti exitum/ latere. Inconueniens autem: & calidi/ reſpirationem/ introitū eſſe. videtur enim cōtrarium. quod enim expiratur/ eſſe calidum: quod autē inſpiratur/ frigidum. Quando autē calidū fuerit: anhelātes reſpirāt. quia enī non refrigerat ſufficienter ingrediēs: ſæpe

14 accidit ſpiritum trahere. ¶ Sed tamen neq; alimenti gratia exiſtimandum fieri reſpirationem tanq̄ alito/ ſpiritu/ eo qui intus igne: & reſpirante quidem/ queādmodum ſuper ignem hypeccauma adijci/ alito autem igne fieri expirationem. Hæc enim dicemus iterum & ad hunc ſermonem: quæ quidem & ad priores. etenim in alijs animalibus oportebat hoc accidere: aut proportionale huic. omnia enim: habent caliditatem vitalem. Deinde & fieri calidū ex ſpiritu quo oportet modo dicere: fictitium. magis enim ex alimento/ hoc fieri videmus: acciderecq; ſecūdum hoc ſuſcipere alimentum/ & ſuperfluum emittere. Hoc autem: in alijs nō videmus fieri. CAP. III.

Vatablus

excidit/ atq; id reſpirādo & expirādo cōtinue ſemp̄q; fieri. Euenit autem hiſce qui ſic arbitrantur: expirationem prius fieri q̄ inſpirationem. argumento: q̄ hæ alternatim fiant. At morientes: expirant. Quare neceſſarium eſt: inſpirationem vicem ſubire principij. Item cuius gratia iſthæc/ reſpiratio inq̄ & expiratio animalibus tributa a natura ſint: nō dixere qui in hunc modum loquūtur/ ſed ſolum quaſi de re aliqua temeraria & quę caſu conſiſtat/ enunciauere. Atqui: iſta principatum vitę & necis obtinere videmus. tunc enim accidit vt quę reſpirādi vſum habent intereāt: cū reſpirare nō poſſunt. Ad hęc abſurdum eſt: caloris quidem per os egreſſum & rurſum ingreſſum nos minime latere/ ſpiritus vero in pectus ingreſſum & rurſus eiuſdem calefacti egreſſum latere. Abſurdum etiam & illud eſt: reſpirationem eſſe caloris ingreſſum. econuerſo enim rem habere videmus: nempe quod expiratur eſſe calidum/ quod inſpiratur frigidum. Cum vero hoc calidum eſt: anhelantes reſpiramus. nam quia id quod ingreditur/ nos ſatis refrigerare non poteſt: euenit vt ſæpius trahamus ſpiritum. ¶ At vero neq; nutricationis gratia reſpirationem fieri exiſtimandum eſt/ quaſi ignis interior alatur ſpiritu: & reſpirante quidem homine ceu igni materiam incendio aptiſſimā adijci/ alito vero igni expirationē fieri. Eadē enim & ad hunc quoq; ſermonem rurſum dicemus: quæ ad priores adducta ſunt. etenim in cęteris animātibus hoc idem euenire oportebat/ aut quod ei proportione reſpōdeat: cum omnia calore vitali prædita ſint. Deinde & quo dicere modo oporteat calorem e ſpiritu gigni: figmento perſimile eſt. potius enim hunc e cibo fieri videmus. iuxta quod euenit: vt animal cibum capiat/ & excrementū emittat. Hoc autem: in alijs fieri haudquaquam cernimus. CAP. VI.

Vatablus

DIſſeruit autem de re-
ſpiratione & Empe-
docles: ſed tamen cu
ius gratia animali-
bus data ſit / ſilentio
præterijt. neq; de õnibus animan-
tibus ſi reſpirent necne: quicq̃ cer-
tum teddidit. atq; vbi de ea ſpi-
ratione quæ per nares ſit / locutus
eſt: de pricipe quoq; dixiſſe puta-
uit. Fit autem ſpiratio: & per ar-
teriam e pectore / & per nares. cæ-
terum animalia: ſpirare per nares
abſque illa non poſſunt. & cum
ea deſtituuntur quæ per nares fit /
nullum damnum ſentiunt: cum
autem ea quæ per arteriam / com-
moriũtur. natura enim: obiter ab-
utitur ad olfactum in quibuſdam
animalibus ſpiratione illa quæ
per nares fit. ℭ Quocirca: olfactũ
quidem omnia fere animalia par-
ticipant / ſed ſenſorium non idem
omnia obtinẽt. Verũ de his dictũ
planius alibi eſt. Porro reſpiratio-
nem & expirationem fieri aſſerit:
propterea ꝙ venæ quædã habeã-
tur in quibus ineſt quidẽ ſanguis /
nõ tamen plenæ ſunt eodem / ſed
meatus extra prominẽtes obtinẽt /
corporis quidẽ partibus anguſtio-
res / aeris vero ampliores. Ideoq;
cũ ſãguis aptus ſua natura ſit ſur
ſum & deorſũ moueri: quãdo de-
orſum fertur aerẽ influere & reſpi-
rationem fieri / quãdo vero ſurſum
cõmeat aerẽ effluere & expiratio-
nem committi prædicat / quod ibi
euenit ei quod in vaſis accidit q̃
clepſydras vocamus aſſimilãs. in-
» quit enim. Hoc trahitur pacto cũ-
» ctis / & redditur aer. Nam partim
» exãgues ad corporis vltima venę
» Tendunt: quarum extrema / caua
» ſub nare fatiſcũt Oſcillis. adeo vt
» cruor occultetur: & auræ Inceſſũ
» facilem valeant præſtare meatus.
» Hinc vbi commotus repetit tener
» intima ſanguis: Tunc aer feruẽ-
» do ſubit permultus eodem. Aſt
» vbi ſe ille effert: tum rurſum red-
» ditur iſte. Vt cum clepſydra vir-
» guncula ludit ahena: Quando
» tubum properat formoſa claudere

Tral. ve. ex græ. recog.

DIcit autẽ de reſpiratione 15
et Empedocles: nõ tamẽ
cuius gratia. neq; de om
nibus aialibus quicq̃ fa
cit manifeſtũ: ſiue reſpi-
rãt / ſiue nõ. & de ea quę
per nares fit reſpiratione dicẽs: putat et
de pricipali dicere reſpiratione. Eſt au
tẽ et per arteriã ex pectore reſpiratio:
& q̃ per nares. ipſis autẽ naribus ſine
illa: nõ eſt reſpirare. & ea q̄dẽ q̃ per na
res fit reſpiratione priuata animalia /
nihil patiũtur: ea autẽ quæ ſecundũ ar-
teriã / moriũtur. vtitur eni natura ex ab
undãti / ea q̃ per nares reſpiratione: ad
odoratũ quibuſdã animaliũ. ℭ Qua- 16
propter: odoratu fere participãt omnia
animalia / eſt autẽ nõ õnibus idẽ orga-
nũ, Dictũ eſt autẽ de ipſis: in alijs pla-
nius. Fieri autẽ ait reſpirationẽ & expi
rationẽ: propterea ꝙ venę quędã ſũt in
quibus ineſt quidẽ ſanguis / nõ tamen
plenę ſũt ſãguine / habet autẽ poros in
eũ qui extra aerẽ / partibus quidẽ corpo
ris minores / ijs autẽ quę aeris maiores.
Quapropter ſanguine moueri ſurſũ &
deorſum nato: deorſum quidẽ lato in-
fluere aerẽ & fieri reſpirationẽ / ſurſum
autẽ procedente excidere extra & fieri
expirationẽ / aſſimilans quod accidit /
clepſydris. Sic autem reſpirant omnia:
& expirãt. omnibus: deficiẽtes ſangui-
ne Carniũ canales / vltimũ ſecundum
corpus tẽdũtur. Et in ipſis / oribus ſpiſ-
ſis perforatę ſunt / canalibus Nariũ: vl
timæ ſummitates per totũ. ita vt limpi
dum quidem Occultent: ętheri autem
facile iter tranſitibus pateat. Hinc cũ
quidem redierit tener ſanguis: Aether
æſtuãs deſcendet tumore magno. Cũ
autem reſilit: iterum expirat. quemad-
modum cum puella Clepſydra ludẽs
benemalleati æris: Cum quidem fi-
ſtulæ aperturam obſtruens formoſa

Empedocles

Cap. 3 4

Tral. ve. ex græ. recog.

manu/ In aquæ claræ tinxerit delica-
tum corpus/ Neq; in vas adhuc aqua
ingreditur/ ſed prohibet ipſam Aeris
moles intro cadens ad foramina ſpiſ-
ſa/ Donec reuelauerit crebrum fluxū.
deinde vero: Spiritu deficiente/ingre-
ditur aqua munda. Eodem autem mo
do cum aqua quidem occupat profun-
da æris/Canali obſtructo humana ma
nu & poro: Aether deforis intro ir-
ruens aquam prohibet Circa portas
iſthmi maleſonātis/ extrema obtinēs/
Donec manum depoſuerit. tunc autē
iterum contra q̄ prius: Spiritu incidē-
te/ſubeffluit aqua mūda. Similiter de-
licatus ſanguis exundās per membra:
Cum quidē retroactus redierit ad in-
timum/ Alterum mox rheuma deſcē-
dit tumore impetuoſo. Cum autem re-
ſilit: iterum expirat æque poſtea. Di-
17 cit igitur hæc: de reſpiratione. ¶ Re-
ſpirant autem quemadmodum dixi-
mus / manifeſte reſpirantia per arte-
riam: per os ſimul & per nares. Quare
ſi quidem de hac reſpiratione dicit: ne-
ceſſariū eſt quærere quomodo cōgruit
dicta ratio cauſæ. videtur enim cōtra-
riū accidere. Eleuātes enim locū quē-
admodū folles in ærarijs: reſpirāt. at-
tollere autē calidū/ rationabile: habere
autē ſanguinē/ calidi locū. Cōprimētes
autē & deponentes/ quēadmodum ibi
folles: expirāt. Verūtamē ibi quidē nō
ſecundū idē ſuſcipiūt aerē & iterū emit
tūt: reſpirātes autē ſecundū idem. Si au
tē de ea quæ ſecundū nares dicit ſola:
multū peccauit. nō eni eſt reſpiratio na
rīū propria: ſed ſecundū canalē qui cir-
ca guttur qua extremū palati in ore ſi-
mul perforatis naribus cædit hoc qui-
dem ſpiritus hac/hoc autē per os/ exi-
ens ſimiliter & intrans. Ab alijs igi-
tur dicta de reſpiratione: tales & tot
habent difficultates.

CAP. IIII.

Vatablus

dextra/ Et mox indit aquæ molli quæ corpore conſtat/ Nondum in vas penetrat demerſum limpha/ ſed ipſam Aeris ingreſſi per dēſa foramina moles Arcet/ dum ſtrictam illa viam patefecerit. at mox: Aere decedente / ſubintrat limpidus humor. Contra cum fundum vaſis tenet humor aheni/ Etiam virgo manu tubuli præcluſit hiatum: Tunc imbrē retinet vergens intro exterus aer Ad ſtreperi portas iſthmi / ſuprema tenendo/ Dum manus abſcedat. tum cōtra q̄ prius: intro Aere prorumpēte/ ſubeffluit imber amenus. Sic tener ille liquor moti per membra cruoris: Quando pedem referens ſubit intima/ protinus alter Aeris influxus demittitur agmine magno. At cum ſeſe effert: tū rurſum expirat abūde. Hæc ille: de reſpiratione prodidit. ¶ At quæ per arteriā aperte reſpirant: per os ſimul & per nares reſpirare ſolēt/ vt diximus. Quare ſi de hac reſpiratione loquatur: ſcrutari neceſſe eſt quo pacto illi dicta cauſa accommodari poſſit. nam ecōtrario agi videtur. Siquidem homines: locum cui reſpirandi munus delegatū eſt perinde vt folles in officinis ferrarijs attollendo/ reſpirant. quanq̄ conſentaneum erat: vt calor attolleret/ & ſanguis caloris locum occuparet. Eundem vero vt ibi folles deprimendo atq; præfocando: expirant. Verum folles nō per eundem locum aerem excipiūt & regerunt: reſpirantes vero per eundem. Si vero de illa reſpiratione ſolum quæ per nares fit: plurimū aberrauit. nō enim reſpiratio naribus peculiaris eſt: ſed per tractū illum cōuallis quæ columellæ adiacet qua parte palatum deſinit perforatis naribus ſpiritus pars altera excurrit/ altera per os/ egrediens pariter & ingrediens. Quæ igitur ab alijs de ſpiratione dicta ſunt: tot taleiſq; videntur habere difficultates.

CAP. VII.

Vatablus

CVm vero antea dictũ ſit/vitam & animam calore quodam contineri (non enim concoctio per quam animantes capiunt alimentum : ſine anima & calore abſolui poteſt. quandoquidem omnia: igni cibũ conficiunt) iccirco in quo primo corporis loco & in qua prima huius loci particula eiuſmodi principium eſſe neceſſarium ſit/ ibidem & animam vegetalem quæ prima omniũ eſt/haberi neceſſe eſt. Hic autem locus:is eſt qui medius eſt inter eum qui cibum recipit/& eũ quo excremẽtum emittitur. ¶ Ea igitur particula/in exanguibus nomine vacat:in ſanguineis/cor dici ſolet. alimentum enim ex quo iam partes animalium fiunt: natura ſanguinis eſt. ſanguinis autem & venarum generis idem eſſe principium :neceſſe eſt.nam alterum/alterius gratia eſt:nẽpe quaſi vas & conceptaculum. ¶ Porro venarum principium: in ſanguineis/cor eſt.non enim per hoc tẽdũt:ſed ex hoc omnes dependẽt. quod nobis facile conſtat:ex diſſectionibus. ¶ Cæteræ igitur vires animæ : ſine vegetali eſſe nequeunt.quã ob rem : dictũ iam eſt in libris de anima. ¶ Vegetalis vero:ſine igni naturali. in hac enim parte:natura eam igniuit. ¶ Corrumpitur autẽ ignis/ vt antea dictum eſt:aut marcore / aut extinctu. Extinctu quidem:a cõtrarijs. Quãobrem:& vniuerſus/& ocyus adhuc diſtractus/ ambiente frigore extingui conſueuit. Hæc igitur corruptio : violẽta ex æquo in inanimis & animatis eſt. etenim animal cum gladijs ſecatur/& nimio frigore concreſcit: emoritur. ¶ Marcore autem : copia caloris. Si enim circunfuſus aer immodice caleat / & ignis non capiat alimentum : tum igni obuenit vt non a frigore ſuperatus/ ſed marcore debilitatus aboleatur. ¶ Quare neceſſarium eſt vt refrigeratio adhibeatur : ſi ſerua-

Tral.ve.ex græ.recog.

QVoniã autẽ dictum eſt 18
prius/ꝙ ipſum viuere
& animæ habitio cum
caliditate quadam eſt
(nam digeſtio per quã
alimẽtum fit animali-
bus:neq; ſine anima/neq; ſine calidita
te eſt. igne enĩ operãtur õnia) propter
qđ quidẽ in quo primo loco corporis
& in qua prima loci huius parte prin-
cipiũ neceſſariũ eſt eſſe tale/ hic & pri-
mam nutritiuam animã neceſſariũ eſt
exiſtere. Iſte autẽ eſt: medius locus ſu-
ſcipiẽtis alimentum & ſecundum quẽ
emittũt ſuperfluũ. ¶ Exanguibus igi- 19
tur/innominatũ:ſanguinẽ autẽ habẽti
bus cor/hęc particula eſt.alimentũ eni
ex quo iam fiũt partes animalibus:ſan
guinis natura eſt. ſanguinis autem &
venarũ idem principiũ eſſe:neceſſariũ.
alterius eni gratia/alterũ eſt: vt vas &
ſuſcipiẽs. ¶ Principiũ autẽ venarũ:ſan 20
guinẽ habẽtibus/cor.nõ enĩ ꝑ hoc: ſed
ex hoc protractæ õnes exiſtũt. palã au
tẽ hoc nobis:ex anatomis. ¶ Alias igi 21
tur virtutes animæ:impoſſibile exiſte-
re ſine nutritiua. propter quã autẽ cau
ſã:dictũ eſt prius in ijs quæ de anima.
¶ Hãc autẽ: ſine naturali igne.in hoc 22
enĩ natura igniuit ipſam. ¶ Corruptio 23
autẽ ignis/queãdmodũ dictũ eſt prius:
extinctio et marcor. Extictio q̃dẽ: quæ
a cõtrarijs. Quapropter: et ſubito a cõ-
tinẽtis frigiditate/& celerius adhuc ex
tinguitur diſtractus. Hæc igitur corru
ptio:violẽta/ſimiliter in inanimatis et
animatis eſt. etenĩ organis diuiſo ani-
mali/& congelato propter frigoris ex-
cellẽtiã:moriũtur. ¶ Marcor autẽ: pro 24
pter multitudinẽ caliditatis. Etenim ſi
excedat qđ in circuitu calidũ/& alimẽ-
tũ non accipiat:corrũpitur qđ ignitũ/
non infrigidatũ/ſed marcorẽ paſſum.
¶ Quare neceſſe eſt fieri refrigeratio- 25

Tral. ve. ex græ. recog.

nem: ſi debeat ſalutē adipiſci. hoc enim
26 auxiliatur ad hāc corruptionē. ¶ Quo-
niam autem animaliū hęc quidē aqua-
tilia ſunt/ hæc autē in terra faciunt cō-
uerſationem: horum paruis quidē om-
nino & exanguibus facta ex cōtinen-
te aut aqua aut aere infrigidatio/ ſuffi-
ciens eſt ad auxiliū corruptionis hu-
ius. modicū eni habētia calorē: modi-
27 co indigent auxilio. ¶ Quapropter: &
breuis vitæ fere omnia talia ſunt. ad
ambo eni: modica exiſtētia/ ſortiūtur
28 inclinationem. ¶ Quæcunqꝫ autem
longioris vitæ entomorum (exanguia
enim ſunt: omnia entoma) his ſub di-
azomate diuiſum eſt/ vt per ſubtilio-
rem exiſtentem pelliculam infrigiden-
tur. magis enim exiſtentia calida: am-
pliori indigent refrigeratione/ velut
apes. apum enim quædam: viuunt ſe-
29 ptem annis. ¶ Et alia autem quæcūqꝫ
μηλολόνθαι ſonant: vt veſpæ/ & melolonthæ/ & ci-
cadæ. etenim ſonum faciunt/ ſpiritu:
velut anhelantia. in ipſo enim ſuccin-
ctorio inſito ſpiritu eleuato & depreſ-
ſo: accidit ad pelliculam fieri detritio-
nem. mouent enim locum hunc: quem-
admodum reſpirantia deforis pulmo-
ne/ & piſces branchijs. ſimile enim acci
dit: atqꝫ ſi quis aliqua reſpirantium ſuf
focet/ os tenēs. etenim hæc: facient pul-
mone eleuationē hanc. Sed his quidē/
non ſufficientē facit talis motus refrige
30 rationem: illis autem ſufficientē. ¶ Et
concuſſione ad pelliculam faciunt ſo-
num/ quemadmodum diximus: qualē
per calamos perforatos pueri/ quando
ſuperpoſuerunt pelliculam ſubtilem.
propter hoc enī: & cicadarū cātantes/
cantāt. calidiores enī ſūt: & diuiſū eſt
ipſis ſub ſuccinctorio. nō cātātibus au-
31 tē: hoc eſt nō ſciſſum. ¶ Et ſanguinem
autē habentium/ & pulmonē habentiū
pauci autē ſāguinis habentiū & inanē:

Vatablus

ri debeat. ea enim: contra hanc
corruptionem auxilio eſt. ¶ Sed
cum animaliū alia aquatilia ſint/
alia in terra degant: inter hæc quę
parua admodum ſunt/ quæqꝫ ſan-
guine carent/ ea continente vel
aere vel aqua ſatis refrigerari poſ
ſunt ad hanc corruptionem euitā-
dam. nam cum calorem habeant
exiguum: modico egent auxilio.
¶ Quamobrem: & his fere omni
bus vita breui temporis ſpacio
præſcribitur. vtroqꝫ enim: ꝙ par-
ua ſint/ vergere ſolent. ¶ Quæ-
cunqꝫ autem ex inſectorum gene-
re viuaciora ſunt (inſecta enim
omnia: ſanguine carent) his cor-
pus ſub ſepto tranſuerſo præcin-
ctum diſtinguitur/ vt per mem-
branam ſubtiliuſculam refrige-
rentur. nam quæ calidiora ſunt:
ampliori refrigeratione indigent/
vt apes. quædam enim apes: ſe-
ptenos annos viuunt. ¶ Et etiam
cętera quęcunqꝫ bombos elidunt:
vt veſpæ/ ſcarabęi/ & cicadæ. nam
murmur illud: ſpiritu/ dum quaſi
anhelant/ ciere ſolēt. eo enim ſpi-
ritu qui in ipſo ſepto tranſuerſo
inſitus eſt/ dum ſeſe attollit ac per
vices ſubſidet: attritum ad mem-
branā fieri contingit. ſiquidem ea
hūc locū mouent: ſicut quę ſpiri-
tum extrinſecus trahunt/ pulmo-
ne thoracē/ & piſces/ brāchijs ca-
put agitāt. haud enim magnope-
re ſecius euenit: atqꝫ ſiquis aliqua
ex ijs quæ ſpirant ſuffocare nita-
tur/ ore compreſſo obturatoqꝫ. ete-
nim hęc: pulmonis opera pectus
attollent. Verum eiuſmodi motu
hæc ſatis refrigerari non poſſunt:
illa poſſunt. ¶ Atqꝫ attritu ſpiritus
ad membranā ſtrepitum ædunt/
ſicut diximus: haud diſſimilem ei
quem pueri per arundines perfo-
ratas ſuperpoſita tenui membra-
na emittūt. ob id enī: & cicadę illę
quæ canūt/ canere ſolent. ſunt enī
calidiores: & ſub præcinctu diui-
duæ. quæ autem non canunt: indi
uiduæ. ¶ Quinetiā e ſanguineis/
& pulmonē quidē habentibus ſed
parū ſanguinis nactū fungoſūqꝫ:

Vatablus

nõnulla irreſpiranter longo tẽpo-
ris ſpacio viuere poſſunt. ꝙ eorũ
pulmo multũ attollatur: cum pa-
rum ſanguinis ac humoris conti-
neat. quãdoquidem propria pul-
monis agitatio: ad longum tẽpus
ſatis refrigerare poteſt. ¶ Tan-
dem vero non poſſunt: ſed ſuffo-
cantur non reſpirando/ quemad-
modum etiam ante diximus. Ea
enim corruptio quæ marcore ob
refrigerationis penuriam fit: ſuf-
focatio vocari ſolet. & quæ ita
intereunt: ea ſuffocari dicimus.
¶ Porro inſecta non ſpirare dictũ
quidem eſt etiam prius: ſed hoc
apertũ vel in puſillis eſt/ vt mu-
ſcis & apibus. quippe quæ diu in
humore ſupernatant: niſi frigidus
admodũ/ aut calidus ſit. atqui quę
vireis habẽt exiguas: crębriorẽ ſi-
bi requirũt ſpirationẽ. Verũ ſimul
ac vẽter aqua oppletur/ & humor
corrũpitur quẽ ſeptũ tranſuerſum
cõtinet: ea intereunt/ & ſuffocari
dicũtur. Vnde etiam fit: vt ſi diu-
tile cinere operiantur/ poſtea reſur
gant reuiuiſcantq;. ¶ Quinetiam
e genere aquatili: quæ ſanguine
carent/ ea diutius in aere viuunt/
q̃ quæ ſanguine prædita mare re-
cipiunt/ vt piſces. nam quia parũ
caloris obtinent: aere ſatis ad lon-
gum tempus refrigerantur/ vt cru
ſtacea & polypi. Nõ tamẽ ad po-
ſtremũ viuere ſufficiunt: propter-
ea ꝙ exiguum calorem habeant.
quandoquidem & piſcium pluri-
mi in terra/ ſed immobiles/ viuũt:
& defoſſi reperiuntur. quæ enim
nullum prorſus/ aut certe exan-
guem habẽt pulmonem: ea refri-
geratione minus indigent. De ijs
igitur quæ ſanguine carent/ alijs
continentem aerem/ alijs humo-
rem auxilio eſſe vt vitam tuean-
tur & conſeruent: dictum eſt. ¶ At
ex ijs quæ ſanguine prædita ſunt/
& cor habẽt: quę pulmonem ſor-
tiuntur/ omnia aerem recipiunt/
& ſpiritum trahendo reddendoq;
refrigerantur. Pulmonem autem
habent: & viuipera intra ſe & nõ
ſolum foris (nam chartilaginea:

Tral. ve. ex græ. recog.

quędã horũ multo tẽpore poſſunt ſine
reſpiratione viuere. quia pulmo eleua-
tionẽ habet multam: paucũ habẽs ſan-
guinem & humidũ. proprius enim mo
tus: ad multũ tẽpus ſufficit refrigerãs.
¶ Tandẽ autẽ non poſſunt: ſed ſuffo- 32
cãtur non reſpirãtia/ queãdmodũ di-
ctũ eſt & prius. Marcoris eni/ quę pro-
pter non refrigerationẽ corruptio: vo-
catur ſuffocatio. & ſic corrupta: ſuffo-
cari dicimus. ¶ Q; autem nõ reſpirãt 33
entoma animalium/ dictum quidem
eſt & prius: manifeſtum autem eſt &
in paruis animalibus/ puta muſcis &
apibus. in humidis enim multo tẽpo-
re innatant: ſi non valde ſit calidũ/ aut
frigidũ. q̃uis modicã habẽtia virtutẽ:
ſpiſſius exigũt reſpirare. Sed corrũpũ-
tur hęc/ & dicũtur ſuffocari: repleto vẽ
tre/ & corrupto humido qđ in ſuccin-
ctorio. Quapropter: & in cinere demo
rata/ reſurgũt. ¶ Et eorũ autẽ q̃ ĩ humi 34
do viuũt: quęcũq; exanguia/ pluri tẽpo
re viuũt in aere/ ſanguinẽ habentibus
& ſuſcipiẽtibus mare/ vtputa piſcibus.
propterea enim ꝙ habẽt modicũ cali-
dũ: aer eſt ſufficiens ad multũ tempus
refrigerare/ vtputa malacoſtracis & po
lypodibus. Nõ tamen in finẽ ſufficiũt
ad viuendum: quia ſunt pauci caloris.
quoniam & piſcium multi viuunt in
terra/ immobiles tamen: & inueniun-
tur defoſſi. quęcunq; enim nõ totaliter
habent pulmonem/ aut exanguẽ: mi-
nus indigent refrigeratione. De exan
guibus igitur/ ꝙ his quidem cõtinens
aer/ his autẽ humidũ auxeliatur ad vi-
tam: dictum eſt. ¶ Sanguinẽ autẽ habẽ 35
tibus/ & habẽtibus cor: quęcũq; quidẽ
ipſorũ habẽt pulmonẽ/ õnia ſuſcipiũt
aerẽ/ et refrigerationẽ faciũt per reſpira
tionẽ & expirationẽ. Habẽt autẽ pul-
monẽ: & animalificantia in ſeipſis &
non deforis ſolũ (chartilaginea enim:

Tral.ve.ex græ.recog.

animaliſicant quidē/ſed nō in ſeip.ſis)
& ouificātiū & pēnata vt aues/& pho
lidota vt tortucæ & lacertę & ſerpētes.
36 ℂIlla igitur ſanguinē habentē: horū
autē plurima pulmonē habent inanē.
Quapropter & reſpiratione vtūtur ra-
rius: queādmodum dictū eſt & prius.
37 ℂVtuntur autem: omnia & quæcūq;
morantur & faciūt vitam in aquis. pu
ta hydrorum genus & ranarū & cro-
codilorum/& mydes/& tortucę mari-
næ & terreſtres/ & boues marini. om-
nia enim hęc & talia: pariunt in ſicco/
& dormiunt aut in ſicco/ aut in humi-
do extollentia os propter reſpiratio-
38 nem. ℂ Quæcunq; autem branchias
habent: omnia refrigerantur ſuſcipien
tia aquam. habet autem branchias:
genus vocatorum chartilagineorum/
& aliorum quæ ſine pedibus. ſine pedi
bus autem: piſces omnes. etenim quæ
habent: ſecundum ſimilitudinem ala-
39 rum habent. ℂ Pedes autem habenti-
um: vnum habet branchiam ſolum vi-
40 ſorum/vocatus cordylus. ℂ Simul au-
tem pulmonem & branchias: nullum
viſum vnq̄ habens. Cauſa autem: quia
pulmo quidem/gratia refrigerationis
πνεῦμα a ſpiritu eſt (videtur eni & nomē acce
πνεύμων piſſe pulmo: propter ſuſceptionem ſpi-
ritus) branchię autē/ad refrigerationē
ab aqua. vnū autē ad vnum/ oportunū
organū: & vna refrigeratio/ſufficiēs eſt
41 ōnibus. ℂQuare quoniā fruſtra nihil
videmus facientē naturā/duobus autē
exiſtētibus alterum vtiq; eſſet fruſtra:
propter hoc hęc quidē habēt brāchias/
hæc autē pulmonē/ ambo autē nullū.
42 ℂQuoniā autē ad eſſe quidē alimento
indiget animaliū vnūquodq;/ad ſalu-
tē autē refrigeratione: eodem organo
vtitur natura ad ambo hæc. quemad-
modū enim quibuſdā lingua & ad ſa-
pores & ad interpretationē: ſic habēti-

Vatablus

viuipera quidē ſunt/ſed non intra ſe) & ouiperorū tā alata vt aues/ q̄ corticata vt teſtudines / lacerti/ſerpentes. ℂ Verū illa pulmonem habent ſanguineum: horum vero plurima/fungoſum. Quamobrem & ſpiratione rarius vtuntur: quemadmodum dictum iam eſt. ℂ Vtūtur autē: & omnia quæcunq; verſantur victumq; ſumunt in aquis. vt hydrorū genus (quas quidam boas nuncupant) & mures aquatiles/& ranæ/ & crocodili/& teſtudines tā marinæ q̄ terreſtres/ & vituli marini quos Græci vocant phocas. nam hæc & cætera id genus omnia: & pariunt in terra/& dormiunt aut in terra/aut in humore roſtro emerſo ſpirandi cauſa. ℂ Quæcūq; vero branchias obtinent: omnia accipiendo aquam refrigerantur. branchias autem obtinent: quæ genere chartilagineo continētur/& cætera quę pedibus carent. caret autem pedibus: genus omne piſcium. nam quæ pedes habere videntur: eos pinnis ſimiles gerunt. ℂAt e pedatis quæ nouimus: vnum tātummodo branchiatum eſt/ cordulus nomine. ℂ Cæterum ſimul & pulmonem & brāchias habere: nullū vnq̄ viſū eſt. Cauſa cur ita: q pulmo quidē / refrigerationis eiuſce gratia ſit quę ſpiritu fiat (videtur eni vocatus eſſe πνεύμων: propter πνεύματος / id eſt ſpiritus/receptionem) branchiæ vero/ ob eam refrigerationem quæ ab humore proueniat. porro vnum inſtrumētum/ ad vnum vtile eſt: & omnibus vna refrigeratio ſufficit. ℂQuare cum natura nihil fruſtra agere cernatur / ſi vero eſſent duo alterum fruſtra foret: ideo alia branchias habent / alia pulmonem/nullum vtrunq;. ℂCum autem quodq; animal vt ſit cibo indigeat / vt conſeruetur refrigeratione: ad hoc vtrūq; natura eodem vtitur inſtrumento. etenim vt in quibuſdā lingua & ad percipiēdos ſapores & ad formandum ſermonē vti ſolet: ſic in ijs quæ ha

Vatablus

bent pulmonem/ore tam ad cibũ
conficiendum q̃ ad trahendũ red⸗
dendũq; ſpiritum. In iis vero quę
neq; pulmonem/neq; ſpirãdi vſũ
habent: os quidem cibi conficiẽdi
cauſa habetur/branchiæ vero ad
refrigerationẽ quibus ea ipſa opus
eſt. Sed quopacto vis eorum quæ
modo dixi inſtrumentorũ refrige⸗
rationem faciat: dicemus poſt.
❡Plane ne quod obſtaculum cibo
ingerendo ingruat: ſimiliter & ſpi
rantibus & ſuſcipiẽtibus humorẽ
accidit. non enim reſpirãdo ſimul
cibum admittũt. alioqui: cibo vel
ſicco vel humido per arteriam in
pulmonẽ dilabente/ſtrãgulari ani
mal accidit. nam arteria: ante gu⸗
lam poſita eſt/ per quam cibus
meat in vẽtriculum. ❡Igitur quæ
quadrupedes ſunt/& ſanguine re⸗
dundant: iis minor lingua ſiue li⸗
gula eſt/ qua ceu operculo arte⸗
ria clauditur. At ouiperis quadru⸗
pedibus atq; auibus: eadẽ illa adiũ
cta non eſt. verum: idem contra⸗
ctione efficitur. nam cum cibus in⸗
geritur: hæc arteriam contrahũt/
illa ligulam gutturi ſuperponunt.
cũ vero prętериit: hæc ligulã attol⸗
lũt/illa guttur diducũt: atq; refrige
rationis gratia ſpiritũ recipiunt.
❡At quę branchiis prædita ſunt:
cibũ per os recipere ſolent humo
re tantũ per branchias emiſſo. nul
lam enim habent arteriã. Quare/
eatenus quidẽ nullũ ſentiunt in⸗
cõmodũ ab humoris interlapſu:
ſed quatenus aqua in ventrẽ in⸗
greditur. ❡Quocirca: raptim ſũ⸗
maq; celeritate cibũ ingerũt atq;
tranſmittunt. Quinetiam: ea pene
omnia acutis ſerratiſq; dentibus
ſunt. non enim in molendo cibo
commorari poſſunt.

CAP. VIII.

CAeterũ ambigat quiſ
piã de aquatilibus q̃
cetacei ſunt generis
(nam & ea: ſeſe iuxta
proportionẽ habẽt)
verbi cauſa de delphinis/balenis/
& reliquis quæ fiſtulã gerunt. hæc

Tral. ve. ex græ. recog.

bus pulmonẽ/vocato ore & ad alimẽti
operationẽ & ad expirationẽ & reſpi⸗
rationẽ. Nõ habẽtibus autẽ pulmonẽ/
neq; reſpirãtibus: os quidẽ ad operati⸗
onẽ alimẽti/ad refrigerationẽ autẽ in⸗
digẽtibus refrigeratione/ brãchiarum
exiſtit natura. Qualiter igitur dictorũ
organorũ virtus facit refrigerationem:
poſterius dicemus. ❡ Ad nõ impediẽ⸗ 43
dũ autẽ alimentũ: ſimiliter & reſpirã⸗
tibus accidit/& ſuſcipiẽtibus humidũ.
neq; enim reſpirãtes ſimul ſuſcipiunt
alimentũ. alioqui: accidit ſuffocari in⸗
grediẽte alimento aut ſicco aut humi⸗
do ad pulmonẽ per arteriã. prius enim
ponitur arteria: œſophago/per quẽ ali
mentũ progreditur in vocatũ ventrem.
❡ Quadrupedibus igitur & ſanguinẽ 44
habentibus: habet arteria velut opercu
lũ epiglottida. Auibus autẽ & quadru
pedũ ouificãtibus: nõ ineſt. ſed cõſtri⸗
ctione idem faciũt. ſuſcipiẽtia enĩ ali⸗
mentũ: hæc quidẽ cõſtringũt/hæc autẽ
ſuperponũt epiglottida. progreſſo au⸗
tẽ: hęc quidẽ attollũt/hęc autẽ dilatãt/
& ſuſcipiunt ſpiritũ ad refrigerationẽ.
❡Habentia autem branchias: dimit⸗ 45
tentia per has humidum/per os ſuſci⸗
piunt alimentum. arteriam enim non
habent. Quare hac quidem nihil vtiq;
ledentur ab ea quæ humidi decidẽtia:
ſed in ventrẽ ingrediẽte aqua. ❡Qua⸗ 46
propter: velocem faciunt dimiſſionem
& ſuſceptionẽ alimenti. Et dentes acu⸗
tos habent: & omnia fere ſunt carcha⸗ καρχαρό⸗
rodonta. nõ enim contingit cõminue⸗ δοντα
re alimentum.

CAP. V.

CIrca cetodea autẽ aqua 47 κητώδη
tilium dubitabit vtiq;
quis (habent enĩ & illa
ſecũdũ proportionẽ) vt
puta circa delphinos/
& balenas/ & aliorum
quæcũq; habẽt vocatum canalem. hæc

Tral.ve.ex græ.recog.

eni:ſine pedibus quidē ſūt/habētia au-
tē pulmonē ſuſcipiūt mare. Cauſa autē
huius:qđ nūc dictū eſt.nō eni refrige-
rationis gratia ſuſcipiūt humidū. hoc
enī fit ipſis:reſpirātibus.habēt enī pul
monē.Quapropter:et dormiūt extollē
tia os.& ſtertūt delphini.adhuc autē ſi
capiātur retibus:cito ſuffocantur/pro-
pterea ꝙ nō reſpirāt. et ſupnatātia vi-
dentur talia in mari: propter reſpira-
48 tionem.❡Sed quoniam neceſſariū eſt
facere alimentū in humido: neceſſariū
ſuſcipiētia humidū dimittere. Et pro-
pter hoc:habent omnia canalē.ſuſcipi-
entia enim aquam / quēadmodum pi-
ſces ſecundum branchias:hæc ſecundū
canalem remittunt aquam. Signū au-
tem: & poſitio canalis. ad nihil enim
ſanguinem habētium terminatur: ſed
ante cerebrum poſitionem habet/& di
49 mittit aquam. ❡Propter idem autem
κάραβοι hoc:ſuſcipiūt & malacia aquā & mala-
coſtraca.dico autem:puta vocatos cara
bos & cancros. refrigeratione enim:
ipſorū nullum exiſtit indigens. pauci
caloris enī eſt & exangue: vnūquodꝗ
ipſorum.quare:ſufficienter refrigeran-
tur a continente humido.Sed propter
alimentū:quādo ſimul ſuſcipientibus/
50 influit humidū.❡Malacoſtraca igitur
velut & cancri & carabi:ſecundū aſpe-
ἐπιτύγματα ra emittūt aquā per epitygmata.ſepiæ
autē & polypodes: per concauū quod
eſt ſuper vocatum caput. Scriptum eſt
autem de ipſis per diligentiā magis:in
51 ijs quę de animalibus/hiſtorijs.❡De
ſuſcipiendo igitur humidum: dictum
eſt ꝙ accidit propter refrigerationem/
& propterea ꝙ oportet ſuſcipere alimē
tum ex humido quæ ſecundum natu-
ram exiſtunt aquatilia animalium.

CAP.VI.

Vatablus

enim:tametſi pedibus careāt/ tamen pulmonē habēt & mare excipiunt. Cuius rei cauſa: in eo eſt quod modo dixi.non enim refrigerationis cauſa humorē admittūt: cum ſpirādo refrigerari ſoleāt/ vt quæ pulmone prædita ſint. Quāobrem & talia: exerto ore dormiunt. ſtertuntque ipſi quidem delphini. qui etiam retibus appræhenſi: breui tempore ſtrangulantur/ꝙ ſpirandi facultatem amiſerint.& per ſumma pelagi fluitare viſuntur: vt ſpirent. ❡Sed enim cum neceſſarium ſit vt in humore cibum capiant: humorem quem ore accipiunt/ emittāt neceſſe eſt. Ob idq; fiſtula data omnibus eſt. admiſſum enim humorem vt piſces per brāchias: ſic cete per fiſtulam reſpuere ſolent. Huius rei argumento vel fiſtulæ ſitus eſt: quæ in nulla parte ſāguinaria deſinit/ ſed ante cerebrū ſita eſt / & aquā emittit. ❡Nec alia de cauſa: tam mollia/ꝗ cruſtata vt locuſtę & cancri/aquam excipiunt. nullū enim eorum refrigeratione eget: ꝙ parū caloris habeat & exangue ſit/ vſq; adeo vt a continente humore ſatis refrigeretur. Sed ratione cibi: qui quoties ore capitur/ fieri non poteſt quin ſimul aliquid humoris admittatur. ❡Igitur quæ cruſta integūtur/ videlicet tam cācri ꝗ locuſtæ: per applicamina iuxta hirtiuſcula aquam egerunt. Sepiæ vero & polypi: per cauum illud quod ſupra alueum quem caput appellāt/poſitum eſt. Sed de his: exactius in cōmentatione hoc eſt hiſtoria animalium ſcripſimus. ❡Humorem igitur excipi ſolere refrigerationis cauſa/& quia animantia aquatilia pro ſorte naturę exiſtentia cibum ex humore capiant: dictum eſt.

CAP.IX.

Vatablus

DE refrigeratione ve-
ro / quonam pacto
fiat tam ijs quæ ſpi-
rant/q̄ ijs quæ bran-
chias obtinent: poſt
hæc dicendũ. Igitur animalia quę
pulmonem habeant ſpirare om-
nia: ſupra diximus. Quamobrem
autẽ nonnulla particulã hanc ob-
tineant/& quamobrem quæ obti-
nent ſpiratione indigeant: agen-
dum eſt. Cauſa cur obtineant ea
eſt: ꝙ quæ inter animalia hono-
ratiora ſunt/ plus caloris ſortita
ſint. nam ſimul & animam ſorti-
ta eſſe honoratiorem: neceſſe eſt.
honoratiora enim ſunt hęc: plan-
tis. ℂ Quocirca & quod pulmo-
nem maiore copia refertum ſan-
guinis & caloris habet: ei ma-
gnitudo corporis maior eſt. &
quod plurimi & puriſſimi ſangui-
nis compos eſt / vt homo: id ex
omnibus animalibus erectiſſimũ
incedit. atque partem ſuperiorem
ad vniuerſi ſupremum erectam
obtinet: propterea ꝙ hanc par-
ticulam/talem habeat. ℂ Quare
& ea particula perinde vt quæli-
bet alia: cauſa eſſentiæ / huius &
reliquorum ſtatui debet. Ob id
igitur: pulmo haberi ſolet. ℂ Cur
autem neceſſario moueatur/hanc
eſſe cauſam arbitrandum eſt: ꝙ ta-
lia animalia ſic conſtant vt mul-
ta non ita conſtent. nam alia ex
terra ampliore facta ſũt/ vt genus
plantarũ: alia ex aqua/ vt aquati-
liũ. volatiliũ vero & pedeſtrium:
altera ex aere/altera ex igni. Por-
ro ſingula ea: ſuis in locis diſpo-
ſita ſunt. ℂ At vero Empedo-
cles improbe hoc dixit: aſſerens
animalium calidiſſima præcipue
& copioſiſſimum nacta feruorem
aquatilia eſſe/natiui caloris exceſ-
ſum fugientia. vt cum frigoris &
humoris defectum ſuſtineant: con
trario in loco ſeruentur/ quod a-
qua minus quam aer calida ſit.
ℂ Nam omnino abſurdum eſt:
qui fieri poſſit vt ſingula ea in
arido genita / ſeſe mutatis ſedi-
bus in humorem conferant/cum

Tral. ve. ex græ. recog.

DE refrigeratione autẽ 52
quo fit modo et reſpirã
tibus et habẽtibus brã-
chias: poſt hæc dicẽdũ.
Qꝫ igitur reſpirãt quę-
cũqꝫ animaliũ habent
pulmonẽ: prius dictũ eſt. Propter quid
autẽ hãc particulã habẽt quędã: & pro
pter q̄d habẽtia indigẽt reſpiratione?
Cauſa habẽdi quidẽ: ꝙ honorabiliora
animaliũ plurẽ ſortita ſũt caliditatẽ. ſi-
mul eni neceſſe & animã ſortita eſſe ho
norabiliorẽ. honorabiliora eni hęc: q̄
natura plãtarũ. ℂ Quapropter et ma- 53
xime habẽtia pulmonẽ ſãguinẽ habẽtẽ
& calidũ/& maiora magnitudinibus:
& puriſſimo & plurimo vſũ ſanguine
animaliũ/ rectiſſimũ eſt/homo. et ſurſũ
ad totius ſurſũ habet ſolũ: propterea
ꝙ talẽ habet hanc particulã. ℂ Quare 54
& ſubſtãtiæ huic & alijs ponendũ eſt
cauſam/ipſam: quemadmodum quan-
cunqꝫ aliã particulã. Habẽt igitur: gra
tia huius. ℂ Eam autẽ quę ex neceſſita 55
te & motus cauſam oportet putare: ta-
lia cõſiſtere animalia quemadmodum
& non talia multa conſtituta ſunt. hęc
enim ex terra ampliori facta ſunt/pu-
ta plantarum genus: hæc autẽ ex aqua/
puta aquatilium. volatilium autem &
campeſtriũ: hęc quidẽ ex aere/ hęc au-
tem ex igne. Singula autẽ: in proprijs
locis habẽt ordinẽ ipſorũ. ℂ Empedo- 56 Empedocles
cles autẽ nõ bene hoc dixit: dicẽs cali-
diſſima maxime & ignem habẽtia plu
rimum animalium aquatilia eſſe/fugi-
entia exceſſum eius quæ in natura ca-
liditatis. vt quoniam frigido & humi-
do deficiunt: ſecundum locum ſaluen-
tur contraria exiſtentia. quod enim
humidum: calidum eſſe minus aere.
ℂ Totaliter igitur incõueniẽs: quomo 57
do cõtingit factũ vnũquodqꝫ ipſorũ in
ſicco/ permutate locũ in humidũ. fere

Tral.ve.ex græ.recog.

enim:ſine pedibus plurima ipſorũ ſũt.
Dicẽs autẽ eã quæ a principio ipſorũ
conſtitutionẽ: facta quidẽ eſſe in ſicco
ait/fugientia autẽ veniſſe ad humidũ.
Adhuc autẽ:neqꝫ vidẽtur calidiora eſſe
q̃ cãpeſtria.hęc enĩ ipſorũ/exãguia om
nino:hęc autẽ/pauci ſanguinis ſũt.Sed
qualia q̃dẽ dicere oportet calida & fri
gida ſecundũ ſe:cõſyderationẽ ſũpſit.
58 ℂ De qua autẽ dixit cauſa Empedo⸗
cles:ſic quidẽ habet quęſitã rationem/
nõ tamẽ q̃d ait ille verũ eſt. Habituũ
enĩ exceſſus habẽtia loca cõtraria/& tẽ
pora:ſaluãt.natura autem:in proprijs
maxime ſaluatur locis. non enim eſt
idem:materia animaliũ ex qua eſt vnũ
quodqꝫ/& habitus & diſpoſitiones ip⸗
ſius. Dico autẽ/vt ſi quid ex cera cõſti⸗
tueret natura:nõ vtiqꝫ in calido ponẽs
ſaluaret.neqꝫ ſi quid ex glacie. corrum
peretur enim vtiqꝫ cito : propter cõtra⸗
riũ.liquefacit enĩ calidũ: quod a cõtra⸗
rio cõſtat. Neqꝫ ſi quid ex ſale aut nitro
conſtitueret:in humidum vtiqꝫ ferens
deponeret.corrũpit enĩ humidũ: a ſic⸗
59 co & calido conſiſtẽtia. ℂSi igitur ma
teria õnibus corporibus humidũ et ſic⸗
cũ:rationabiliter/quę quidẽ ex humi⸗
do cõſiſtũt in humido ſũt/quę autẽ ex
ſicco in ſicco. Propter hoc: arbores nõ
in aqua naſcuntur/ſed in terra.quãuis
eiuſdem rationis eſt in aquã/propter⸗
ea quod ipſæ ſuperſiccæ ſunt: quemad
modum ſuperignea ait ille.non enim
propter frigidum venirent in ipſam:
ſed quia humida. Naturæ igitur ma⸗
teriæ:in quali quidem loco ſunt/tales
exiſtentes ſunt. quæ quidem in aqua/
humidæ: quæ autem in terra / ſiccæ.
Habitus tamẽ/ qui quidem excedẽtes
ſunt caliditate/in frigido : qui autem
frigiditate / in calido poſiti ſaluantur
magis. reducit enim ad menſuratum/
locus : habitus exceſſum . Hoc igitur

Vatablus

eorum pars pene maxima ex⸗
pes ſit/At ille primam eorum cõ⸗
ſtitutionem referens : orta qui⸗
dem in ſicco eſſe dicit / ſed fugi⸗
endo in humorem veniſſe. Præ⸗
terea : non videntur eſſe calidio⸗
ra pedeſtribus. nam ex eis : quæ⸗
dam nullum prorſus / quædam
paucum ſanguinem habent. At⸗
tamen qualia dici debeant cali⸗
da & frigida per ſe : conſydera⸗
tionem ſumpſerat. ℂCęterũ cau⸗
ſa ea quam idem reddidit:aliquo
modo quæſitam continet ratio⸗
nem/ non tamen id quod ille di⸗
cit verum eſt. Nam contraria loca
& tempora quæ habituum exupe
rantias exceperint : ſeruandi fa⸗
cultatem obtinent. natura vero:
ſuis in locis potiſſimum ſeruatur.
non enim idem ſunt : materia ex
qua ſingula animalia conſtant/&
eius habitus diſpoſitioneſve. Hoc
autem ita accipio. ſi quid e cera
aut glacie natura conſtituerit :
haudquaquam in calido poſitum
ſeruabit. corrumpetur enim cele⸗
riter ob contrariumq; calor quic
quid a ſuo contrario conſtiterit /
eliquare ſoleat. Item ſi quid e ſa⸗
le aut nitro conſtituerit : nequã
id in humorem transferet depo⸗
netque/cum humor quæ a calido
& ſicco conſtitere/diſperdat. ℂSi
igitur humidum & ſiccum mate⸗
riam corporibus ſuggerunt om⸗
nibus : ratione optima euenit vt
quæ ex humido conſtant in hu⸗
mido ſint/quæ ex ſicco in ſicco.
Ob id : arborum genera non in
aqua naſci ſolent/ſed in terra. At⸗
qui eadem ratione in aquam ve⸗
niſſent/ ꝙ præarida ſint : qua ille
præferuida veniſſe affirmat. non
enim veniſſent in eam ꝙ frigida
ſit:ſed ꝙ humida. Naturæ igitur
materiæ:tales eſſe ſolent qualis eſt
locus in quo ſunt. quæ in aqua ſũt
humidæ:quæ in terra/ſiccæ. Habi
tuum tamen ij qui calore excellũt/
in frigido poſiti melius ſeruantur:
contra qui frigore/in calido. natu⸗
ra enim loci:habitus exceſſum ad
mediocritatem reducit. Hoc igitur

Vatablus

queri debet: in proprijs locis cu
iusqꝫ materiæ/iuxta cõmunis tẽ
poris varietates. nã vt habitus
locis cõtrarij ſint/fieri poteſt: vt
materia / non poteſt. Qꝫ igitur
non propter calorẽ naturæ/ani-
maliũ alia aquatilia ſint/alia pe
deſtria/quẽadmodum Empedo
cles aſſerit / necnon cur quædã
pulmonẽ habeant/quædam nõ
habeant: hactenus dictum ſit.
Cur autẽ quæ pulmone prædi-
ta ſunt/aerẽ excipiant ſpirẽtqꝫ/
& præſertim quæ illum ſangui-
nolentum obtinent: dicendum
eſt. Cauſa ſpirandi: pulmo eſt
fungoſus exiſtẽs & fiſtulis ple-
nus. qui etiam: omniũ maxime
partium quę viſcera appellan-
tur/ſanguine refertus eſt. Quæ
itaqꝫ ſanguineũ habẽt: ea celeri
refrigeratione indigent ꝙ calor
animalis paululũ deuergat / &
penetratione quæ per totũ eat
ob ſanguinis caloriſqꝫ copiam.
qđ vtrũqꝫ: aer cõmittere facile
poteſt. nã quia natura tenui eſt:
& celeriter & per totũ ſubit atqꝫ
refrigerat. at aqua: non poteſt.
¶ Item/cur ea potiſſimũ ſpirẽt
quæ pulmonẽ habent ſanguina
rium: ex hoc liquere poteſt. nã
qđ calidius eſt: id refrigeratione
indiget vberiori. Adde etiã: ꝙ
ſpiritus ad originẽ caloris cordi
inditi/ facile cõmeat. Verũ quẽ-
admodũ cor ad pulmonẽ fora-
minibus peruiũ ſit: tum ex diſ-
ſectionibus/tũ ex hiſtorijs quæ
de animalibus ſcriptę ſũt/contẽ
plari oportet. Omnino igitur a-
nimantiũ natura refrigerationẽ
deſyderat : ob animæ in corde
incendiũ. eã autẽ per reſpiratio-
nẽ moliri ſolent: animalia quæ
non tantũ cor habẽt/ ſed etiam
pulmonem. ¶ At quæ cor ha-
bẽt/ ſed pulmone vacãt/ vti pi-
ſces: aqua per brãchias refrige-
rantur/ ꝙ eorũ natura aquatilis
ſit. Qualiter autem ſitus cordis
ad brãchias ſeſe habeat: ad ocu
lũ per diſſectiones ſpectari de-
bet/ exacte per hiſtorias. Vt au-

Tral.ve.ex græ.recog.

oportet quęrere: in locis proprijs vniuſcu
iuſqꝫ/ ſecũdũ permutationes cõmunis tẽ-
poris. habitus eni cõtingit locis cõtrari-
os eſſe: materiã autẽ/impoſſibile. Qꝫ igi
tur nõ propter caliditatẽ naturę hęc qui-
dẽ aquatilia/ hęc autẽ cãpeſtria animaliũ
ſũt/quẽadmodũ Empedocles ait: tot di-
cta ſint/ & cur hęc quidẽ nõ habent pul-
monẽ/ hæc autẽ habẽt. Propter quid au-
tẽ habẽtia ſuſcipiũt aerem & reſpirãt: &
maxime ipſorũ quæcũqꝫ habẽt ſanguinẽ
habẽtẽ? Cauſa reſpirãdi qdẽ: pulmo ina-
nis exiſtẽs & plenus fiſtulis. & maxime
vtiqꝫ ſanguinẽ habẽs hęc particula/ voca-
torũ viſcerũ. Quęcũqꝫ itaqꝫ habẽt ſangui
nẽ habentẽ ipſã: celeri quidẽ indigẽt re-
frigeratione propterea ꝙ parua eſt incli-
natio animalis ignis/ intro autẽ ingredi
per õne propter multitudinẽ ſãguinis &
caliditatis. hęc autẽ ambo: aer quidẽ po-
teſt facile facere. propterea eni ꝙ habet
ſubtilẽ naturã: & per õne & celeriter pe-
netrans refrigerat. aqua autẽ: contrariũ.
¶ Et cur maxime reſpirãt habẽtia pul- 60
monẽ habentẽ ſanguinẽ: ex his palã. qđ
enim calidius: ampliori indiget refrige-
ratione. Simul autẽ: et ad principiũ cali-
ditatis quæ in corde/ progreditur ſpiri-
tus de facili. Quo autẽ modo cor colliga
tionẽ habet ad pulmonẽ: oportet contẽ-
plari ex anatomis/ & ex hiſtorijs circa
animalia ſcriptis. Refrigeratione igitur
totaliter indiget animaliũ natura: pro-
pter ignitionem animæ in corde. hanc
autẽ faciunt per reſpirationẽ: quæcũqꝫ
non ſolum habent cor / ſed etiam pul-
monem/ animalium. ¶ Habentia au- 61
tem cor/pulmonem autem non/quẽad-
modum piſces: propterea ꝙ aquatilis eſt
ipſorũ natura/ aqua faciũt refrigeratio-
nẽ per brãchias. Quomodo autẽ poſi-
tio habet cordis ad branchias: ad viſum
quidẽ ex anatomis oportet cõtemplari/
ad certitudinẽ autem ex hiſtorijs. Vt au-

Tral.ve.ex græ.recog.

tē in ſūma dicatur & nūc: habet hoc mo
62 do.❡Videbitur eni nō eodē modo habere poſitionē cor cāpeſtribus aīaliū & piſcibus: habet autē eodē modo. Qua eni inclinant capita: hic cor/acutū habet. quoniā autē nō eodē modo capita nuūt: cāpeſtribus animaliū & piſcibus ad os cor/acutū habet. Tēdit autē ex extremitate cordis: canalis quaſi vena & neruus ad mediū/qua cōtingūt inuicē oēs brāchię. maximus igitur: iſte eſt. Hic autē et inde cordis protēduntur & alteri in extremitatē vniuſcuiuſq; brāchiarū: per quos refrigeratio fit ad cor/decurrēte ſēper aqua per brāchias. Eodē autē modo & reſpirantibus thorax ſurſū & deorſū mouetur frequēter/ ſuſcipiētibus ſpiritū & emittentibus: vt brāchiæ piſcibus. Et reſpirātia q̄dē / in pauco aere & eodē: aquatilia autē/in pauca aqua & eadē ſuffocātur. velociter eni vtrūq; ipſorū: fit calidū. calefacit eni ſāguinis attactus: vtrūq;. calidus autē exiſtēs ſāguis: prohibet refrigerationē. Et non potentibus mouere/reſpirātibus quidem pulmonē/aquatilibus autē brāchias/propter paſſionem aut propter ſenectutem: tunc accidit mors.

❡Tralationis veteris de reſpiratione/ Ariſtotelis/ex Græco recognitæ: finis.

❡Tralatio vetus Ariſtotelis de vita & morte/ex Gręco recognita: ad R.P.D. Guillermum Bricōnetum Epiſcopum Meldenſem.

CAP.I. 1 ESt igitur oībus animalibus cōmune: generatio & mors. modi autē: differūt ſpecie. nō eni indifferēs corruptio: ſed habet aliquid commune. mors enim eſt: hæc quidem violēta/ hęc autem ſecundū naturā. Violenta quidē:

Vatablus

tem vel nunc ſummatim dicatur: ſeſe ad hunc habet modū. ❡Cor eni pedeſtribus animantibus & piſcibus non ſimilem ſitū tenere videatur: ſimilē tamen obtinet. Nam quo piſciū capita eminent: eodem cordis mucro ſpectat. at cū capita nequaq̄ eodem proſpectent: tam pedeſtribus q̄ piſcibus cor ſuum mucronem ad os iactitat. Ac fiſtula venæ & nerui faciē repræſentans: de cordis extremo ad mediū illud tēdit/ vbi brāchiæ oēs inter ſe coeūt copulāturq;. hęc igitur: āpliſſima eſt. Sed & aliæ de vtraque parte cordis ad brāchiarum extrema ſingularū tēdunt: per quas in cor refrigeratio penetrat/ diſcurſāte ſēper aqua per brāchias. Porro quēadmodū brāchię piſcibus/ſic reſpirātibus thorax/ crebro ſurſū deorſumq; mouetur/ cū ea ſpiritū accipiūt redduntq;. Itē quæ ſpirant/ in pauco & eodē aere: quę vero aquatilia ſūt/in pauca eadēq; aqua ſtrāgulari ſolēt. nā eorū vtrūq;: celeriter calidū redditur. calefacit enim vtrūq;: cōtactus ſanguinis. qui cum calidus eſt: refrigerationem præpedit. Quinetiam cum ſpirantia pulmonē/ aquatilia branchias/ mouere nō poſſunt ob affectionem ſeniūve: tum ea mori contingit.

C A P V T X.

VT igitur ortus animalibus cōmunis ōnibus eſt: ita mors. ſed modi eius: ſpecie diſcrepāt. nō enī corruptio ipſa/ differentiarū expers eſt: quāq̄ quippiā cōmune habet. nā mors altera/violenta eſt: altera/naturalis. Violenta:

cũ prīciplũ extrinſecus aduenit.
Naturalis: cũ idē in ipſo anima-
li eſt/& particulę cõſtitutio talis
eſt qualis ab initio erat/nec affe
ctio vlla ſuperuenit. Hęc igitur
in plãtis/ariditas appellatur: in
animãtibus/ſenecta. ℂ Fit autē
mors & corruptio/perfectis om
nibus eodē modo: imperfectis
vero/ conſimiliter quidem/ſed
alio modo. Imperfecta voco: vt
oua/& ea plantarũ ſemina quæ
radice carent. Omnibus igitur
corruptio obuenit: ob caloris de
fectum. ſed perfectis: in eo in
quo eſſentię principium habe-
tur. hoc autē id eſt/vt ãte dixi-
mus: in quo ſuperũ & inferũ co
eũt. plãtis: quod inter germē &
radicē mediũ eſt. animaliũ ſan-
guinarijs: cor: exanguibus/pro-
portionale. ℂ Cæterũ ex hiſce
nonnulla: potētia multa princi-
pia/non tamen actu/ cõtinent.
Quãobrē: & inſecta quędã prę-
ciſa viuunt. Quin & ſanguineo-
rũ qoęcũq; viuacia admodũ nõ
ſunt: exēpto corde lõgo tēporis
ſpacio viuũt vt teſtudines/& in
ambulãt ſi adhuc puſillę ſint/ꝙ
eorũ natura nõ bene compoſita
ſit/perinde atq; inſecta. ℂ Por-
ro vitæ principiũ in quibus ha-
betur/deficere ſolet: cũ calor vi-
talis non refrigeratur. tũc enim
idem/ qđ ſæpe diximus: ſeipſũ
cõſumit. ℂ Quones igitur alijs
pulmo/ alijs brãchiæ obdure-
ſcunt/præ tēporis longitudine
reſiccatis/his quidem brãchijs/
illis vero pulmone/& terroſiori-
bus redditis: has particulas mo
uere/hoc eſt attollere & compri
mere/ nõ poſſunt. ac tandē: acce
dēte intēſione/calor ille obſole-
ſcit. ℂ Quocirca & paruis affe-
ctibus in ſenectute ſubortis: ani
malia cito cõmoriũtur. nã quia
calor exiguus eſt/ vt qui pluri-
mus per vitã quæ lõga fuit diſ-
flatit: ſi qua intēſio parti illi ſu-
peruenıat/celeriter extinguitur/
quēadmodũ cũ tenuis & exigua
flãma in eo ineſt / parui motus

quãdo principiũ extra fuerit. Secũdũ na
turã autē: quãdo in ipſo/& partis cõſiſtē
tia ex principio talis/ſed nõ aduētitia alí
qua paſſio. Plãtis igitur/auanſis: in ani-
malibus autem vocatur hæc/ ſenectus.
ℂ Eſt autem mors & corruptio/ omni- 2
bus ſimiliter non imperfectis: his autem
aſſimilatim quidem / alio autem modo.
Imperfecta autē dico: vt oua/& ſemina
plãtatum quęcũq; ſine radice. Omnibus
igitur corruptio fit: propter calidi defe-
ctum. perfectis autem: in quo ſubſtantię
principiũ. hoc autē eſt/quemadmodũ di-
ctũ eſt prius: in quo ſurſum & deorſum
copulantur. plantis quidē: mediũ germi-
nis et radicis. animaliũ autem habētibus
quidē ſãguinē cor: exãguibus autē/ pro-
portionale. ℂ Horũ autē quędã: virtute/ 3
multa principia habent/nõ tamen actu.
Quapropter: & entomorũ quędã diuiſa
viuũt. Et ſanguinē habētiũ quæcũq; nõ
vitalia valde ſũt: multo tēpore viuũt abla
to corde vt tortucę/& mouētur pedibus
adhuc exiſtētibus tortuculis / propterea
ꝙ nõ cõponitur natura ipſorũ bene/ſimi
liter entomis. ℂ Principiũ autē vitę/defi 4
cit habētibus: cũ nõ refrigeratur calidũ
cõmunicãs ipſo. quēadmodũ enim dictũ
eſt frequenter: cõtabeſcit ipſum a ſeipſo.
ℂ Quãdo igitur his quidē pulmo/his au 5
tē brãchiæ induratę fuerint/propter tē-
poris longitudinem deſiccatis/his quidē
branchijs/his autem pulmone/& factis
terreſtribus: nõ poſſunt has partes mo-
uere/neq; eleuare & ſimulducere. tan-
dem autem: facta intenſione/ marceſcit
ignis. ℂ Quapropter & paruis paſſioni- 6
bus adueniētibus in ſenectute: velociter
moriuntur. propterea enim ꝙ paucũ eſt
calidũ/velut plurimo euaporato in mul-
titudine vitæ: ſi qua vtiq; intenſio fiat
particulæ/cito extinguitur/quemadmo-
dum momentanea & parua in ipſo flam
ma exiſtente / propter paruum motum

Cap. 1 2

Tral.ve.ex græ.recog.

7 extinguitur. ¶ Quapropter: & ſine triſti
tia eſt quę in ſenectute mors. nulla enim
violēta ipſis paſſione contingēte: moriū-
tur, ſed inſenſibilis/ animæ abſolutio fit
8 ōnino. ¶ Et infirmitatū quęcūq; faciūt
pulmonem durum/ aut naſcētijs/ aut ſu-
perfluitatibus/ aut caliditatis ęgritudina
lis exceſſu quemadmodum in febribus:
ſpiſſum ſpiritum faciunt/ propterea ꝙ
non poſſunt pulmonē longe tollere ſur-
ſum & demittere. tandem autem quan-
do non amplius poſſunt mouere: mo-
9 riuntur expirantia. ¶ Generatio igi-
tur eſt: prima participatio in calido/ nu
tritiuæ animæ. Vita autem: manſio hu-
ius. Iuuentus autem eſt: primæ refrige-
ratiuæ particulę augmentatio. Senectus
autem: huius decrementum. Status au-
tem: horū medium. Mors autem & cor-
ruptio: violenta quidem/ calidi extin-
ctio et marcor (corrumpetur enim vtiq;
propter ambas has cauſas) quę autem ſe-
cundum naturam/ eiuſdem huius mar-
cefactio propter temporis lōgitudinem
facta & perfectionem. plantis igitur/
auanſis: in animalibus autem/ vocatur
mors. Huius autem/ quæ quidem in ſe-
nectute mors: marcedo particulæ pro-
pter impotentiam refrigerādi/ a ſenectu-
te. Quid igitur eſt generatio/ & vita/ &
mors/ & propter quas cauſas exiſtūt ani
10 malibus: dictum eſt. ¶ Palam autem ex
his: & propter quā cauſam reſpirātibus
quidē animalium ſuffocari accidit in hu-
mido/ piſcibus autē in aere. his enim/ per
aquā refrigeratio fit: his autē/ per aerē.
quibus vtraq; priuātur: permutantia lo-
ca. Cauſa itaq; motus his quidem bran-
chiarum/ his autē pulmonis/ quibus ele-
uatis & depoſitis/ hæc quidem expirant
& inſpirant/ hæc autem ſuſcipiunt humi-
dum & emittunt/ adhuc autem conſiſtē-
tia organi: hoc habet modo.

CAP. II.

Vatablus

opera extīgui ſolet. ¶ Quapropter & mors ea quæ in ſenecta accidit: dolori obnoxia non eſt. tunc enim animalia mortē obeunt: etiā ſi nullo violento affectu tentētur. immo vero: citra vllum penitus ſenſum anima ipſa recedit. ¶ Quinetiā in morbis illis qui durum reddūt pulmonē/ aut tuberculis/ aut vacante materia/ aut caloris morbidi exceſſu vt in febribus accidit: ſpiritus frequens efficitur/ propterea ꝙ pulmo multum attolli ac ſubſidere nequeat. tandēq; vbi prę terea moueri non poteſt: expirā do vita cum morte commutatur. ¶ Eſt igitur ortus quidem: prima vegetatricis animæ cum calore participatio. Vita vero: mora eius. Iuuenta: primæ refrigerabilis particulę auctio. Seneᴄta: eiuſdem decretio. Status/ ſiue ætas adulta: quod horum medium eſt. Obitus atq; corruptio: violēta quidē/ caloris extinctio aut marcor (his eni vtriſq; de cauſis: calor extingui poteſt) naturalis vero/ eiuſdem marcor ob tēporis tranſacti longitudinē proueniens. verum in plantis/ ariditas: in animalibus/ mors nuncupari ſolet. Cęterū ea quæ in ſenili ætate obuenit: marcor partis illius eſt/ qui ꝙ eam refrigerare animal præ ſenio non poſſit/ committitur. Quid ſit ortus/ & quid vita/ & quid mors/ & quas ob res animātibus iuncta ſint: dictū eſt. ¶ Patet etiā ex hiſce: & qua de cauſa animalibus quæ ſpirāt/ in humore præfocari contingat/ piſcibus in aere. hi enim/ aqua: illa/ aere refrigerari ſolēt. quibus vtraq; deſtituūtur: mutatis ſedibus. Cauſa itaq; cur hi branchias/ illa pulmonē moueant/ quibus aſſurgētibus & reſidentibus illa inſpirant & expirant/ hi humorem accipiunt redduntq;/ & inſuper inſtrumenti conſtitutio: ad hunc ſeſe habet modum.

CAP. XI.

Vatablus

PORro quæ cordi accidere ſolent/ ea tria ſunt : quæ eandem habere naturam videntur/quamuis cãdem non habeant/videlicet palpitatio/pulſus/ reſpiratio. Palpitatio igitur:eſt caloris in corde exiſtentis compulſio/ob refrigerationẽ quæ a materia excreſcente atq; inutili/aut alio quopiam tabifico proueniat/vt in eo morbo accidit quem tremorem vocant/& alijs/ & metu . etenim metuentibus : partes ſuperiores refrigerantur. Calor autem defugiens ſeq; contrahens: motum facit/vbi in anguſtum adeo compellitur vt animãtes interdũ præ metu/aut morbo extinguantur. ℂ At pulſatio quam cor perpetuo facere videtur: ei motioni perſimilis eſt/quã tubercula cum dolore efficiunt/ ꝙ ſanguini mutatio ipſa præter naturã ſit. ea vero fit: vſq; dum ſanguis concoctus ſit/ & in pus conuerſus. Hæc etiam affectio: feruori ſimilis eſt. fit enim feruor : cum humor caloris opera inflatur. nã humor propterea ſeſe attollit: ꝙ in molem aſſurgat ampliorem. Cæterum quies in tuberculis agitur: ſi putrefactio nõ perſpiret/humore craſſiuſculo reddito. feruor vero reſidet : ſi per labra vaſculi humor excidat. ℂIn ipſo autẽ corde tumefactio humoris qui ſẽper e cibo accedit/vltimã cordis tunicã eleuãtis: pulſum facit. atq; hoc ſemper ſine vlla intermiſſione fit. nam ſemper humor ex quo natura ſanguinis oritur : continue influit. primum enim: in corde gignitur. id quod: in prima generatione liquido conſtat. nam venis nondum diſtinctis : ſanguinem habere cernitur. ℂEt ob id: iunioribus magis q̃ ſenioribus pulſat. vtpote quibus: diuaporatio maior fiat. Quinetiã venæ/ omnes & ſimul inter ſe pulſare aſſolẽt: quia omnes ex corde ſua initia trahunt. cor autem : ſemper mouet. Quare & illæ ſemper mouent :

Tral.ve.ex græ.recog.

TRia autem ſunt acci- 11
dentia circa cor: quę vi-
dentur eandem naturã
habere / habent autem
non eandem / ſaltus /
& pulſus/et quod reſpi
rationis. Saltus igitur: eſt conſtrictio
calidi quod in ipſo/propter refrigera-
tionem ſuperfluificam/aut contabeſci-
tiuam / vt in infirmitate quæ vocatur
palmus/& in alijs infirmitatibus/et ti- παλμός
moribus. etenim timentes: infrigidan-
tur ſecũdum ſuperiora. Calidũ autem
fugiẽs & cõtractũ: facit ſaltũ/in paruũ
conſtrictũ ita vt aliquãdo extinguan-
tur animalia & moriãtur propter timo
rem/& propter paſſionẽ ęgritudinalẽ.
ℂ Accidẽs autẽ pulſatio cordis/quam 12
ſemper videtur faciens cõtinue: ſimilis
naſcentijs eſt/quę faciunt motũ cũ do-
lore/propterea ꝙ pręter naturã eſt ſan
guini permutatio. fit autem: vſquequo
vtiq; ſanies fiat digeſtus. Eſt autẽ ſimi-
lis bullitioni: hęc paſſio. bullitio enim
fit: ſpirituoſo facto humido a calido.
eleuatur enim : propterea ꝙ amplior
fit moles. Pauſatio autem in naſcen-
tijs quidem: ſi nõ perſpirauerit/ſpiſſio
re facto humido/putrefactio. bullitio-
ni autẽ: excidẽtia per horizontes. ℂIn 13
corde autẽ ſemper accedẽtis humidi ex
alimẽto per caliditatẽ tumefactio/facit
pulſũ/eleuãtis vltimã tunicã cordis. &
hoc: ſemper fit cõtinue. affluit eni ſem-
per humidũ: ex quo fit ſanguinis natu-
ra. primo eni in corde fit. palã autẽ: in
generatione a principio. nondũ enim
diſtinctis venis: videtur habere ſãgui-
nẽ. ℂEt propter hoc: pulſat magis iu- 14
nioribus/q̃ ſenioribus. fit enim exhala
tio amplior iunioribus. Et pulſant ve-
næ omnes/ & ſimul inuicem: propter-
ea ꝙ ortæ ſunt omnes a corde. mouet
autem: ſemper. Quare & illæ ſemper:

Tral.ve.ex græ.recog.

15 & ſimul inuicem quãdo mouet. ¶ Re-
ſilitio igitur eſt: facta obuiatio ad fri-
gidi cõſtrictionẽ. Pulſatio autẽ: humi-
16 di calefacti ſpiritificatio. ¶ Reſpira-
tio autem fit: augmentato calido/ in
quo principium nutritiuum. quem-
admodum enim & alia indigent ali-
mento: & illud. & alijs magis. etenim
alijs: illud/alimenti cauſa eſt. Neceſſe
itaqꝫ amplius factum: eleuare organũ.
17 ¶ Oportet autẽ exiſtimare: conſiſten-
tiam organi ſimilem quidem eſſe fol-
libus qui in ærarijs (non longe enim
neqꝫ pulmo neqꝫ cor: vt ſuſcipiat figu-
ram talem) duplum autem eſſe quod
tale. oportet enim: in medio eſſe nu-
18 tritiuum naturalis virtutis. ¶ Eleua-
tur igitur: maius factum. eleuato au-
tem: neceſſarium eleuari & continen-
tem ipſam particulam. Quod quidẽ:
videntur facere reſpirantes. eleuant
enim pectus: propterea ꝙ principium
exiſtens in ipſo/huius particulę/idem
hoc facit. eleuato enim: quemadmodũ
in folles / neceſſarium inferri aerem
qui deforis & frigidum exiſtentem/ &
refrigerãtẽ extinguere exceſſum ignis.
19 ¶ Quemadmodum autem creſcente/
eleuatur hæc particula: & decremen-
tum patiente/neceſſariũ demitti. & de-
miſſo/ exire aerem qui ingreſſus fuit
iterum: ingredientem quidem frigidũ!
exeuntem autem calidum/ propter ta-
ctum calidi exiſtentis in particula hac/
& maxime habẽtibus pulmonem ſan-
guinem habentem. in multas enim /
velut canales / concauitates incidere
quæ in pulmone: quarum ſecus quan-
cunqꝫ protenſę ſunt venæ. ita: vt vide-
atur totus pulmo eſſe plenus ſangui-
20 ne. ¶ Vocatur autem ingreſſus qui-
dem aeris/ reſpiratio: exitus autem/ ex-
21 piratio. ¶ Et ſemper vtiqꝫ hoc cõtinue
fit: quandiu vtiqꝫ viuunt/ & mouent

Vatablus

& ſimul inter ſe cũ illud mouet. ¶ Palpitatio igitur eſt: compellẽtis frigoris repulſio. Pulſatio vero: humoris concaleſcentis inflatio. ¶ Reſpiratio autem fit: calore augeſcente in ea parte vbi vegerale principium habetur. nam quẽadmodum cæteræ partes alimento indigent: ita & illa quoqꝫ. imo magis q̃ cæteræ. quippe quę: cæteris nutricationis cauſa ſit. Neceſſe itaqꝫ eſt: vt cum amplior efficitur/inſtrumentũ attollat. ¶ Exiſtimare autem oportet: inſtrumẽti conſtitutionem ſimilem eſſe follibus qui in officinis ferrarijs habentur (parum enim abeſt: quin pulmo & cor ſibi formam talem vendicent) geminum autem eſſe quod tale eſt/cum eam naturalem potentiam cui nutriendi officium delegatum eſt/in medio conſiſtere oporteat. ¶ Mediũ igitur: cum amplius redditur/eleuari ſolet. cũ vero eleuatur: & eam quoqꝫ partem quę illud ambit eleuati neceſſe eſt. Id quod: in reſpirantibus fieri cernitur. quandoquidem pectus attollitur: propterea ꝙ eiuſmodi partis principium in eo cõtentũ/hoc idem efficit. cum enim attollitur: eodem perinde vt in folles aerem exterum algidumqꝫ influere/& refrigerando ignis exuperantiam reſtinguere neceſſum eſt. ¶ Quẽadmodum autem cum augetur/hæc pars attolli ſolet: ita & cum decreſcit/eandem reſidere neceſſe eſt. atqꝫ ea reſidẽte / aerem ingreſſum rurſum egredi: aerem inquam qui dum ingreditur frigidus eſt/dum egreditur calidus/ propter contactum caloris hac in parte contenti / & potiſſimum in ijs quæ ſanguinolentũ habẽt pulmonem. eum ſiquidem introrumpere oportet in multos quaſi tubos & fiſtulas pulmonis: quarum ſingulis/venæ adiũctę ſunt. adeo: vt totus pulmo ſanguine plenus videatur. ¶ Aeris autem ingreſſus/reſpiratio vocatur: egreſſus/ expiratio. ¶ Idqꝫ ſemper cõtinue fit: quandiu animalia viuunt / &

Vatablus

hanc particulam cõtinue mouẽt. Et ob id: in reſpirando & expiran-
do vita conſiſtit. ❡ Ad hunc mo-
dum: & piſcibus branchiæ mouẽ-
tur. nam cum calor ſanguini indi-
tus/ per particulas in ſublime ſcã-
dit: attolluntur & brãchiæ/ & aquã
admittunt. cum deſcendit ad cor
per meatus/ & refrigeratus eſt: re-
ſident/ & aquã emittunt. Cum au-
tem ſemper ſanguis in corde con
tentus efferatur: ſemper cor/ eun-
dem refrigeratum rurſus excipit.
❡ Ex quo etiam fit: vt illis in re-
ſpirando/ & his in admittendo hu
more/ finis viuendi & nõ viuẽdi
conſiſtat. ❡ De vita igitur ac mor
te/ & ijs pene omnibus quæ huic
conſyderationi affinia ſunt: dictũ
eſt.

❡ Ariſtotelis de iuuentute & ſene-
ctute & vita & morte &
reſpiratione/ Fran-
ciſco Vatablo
interprete:
finis.

Tral. ve. ex græ. recog.

hanc particulam continue. Et propter
hoc: in reſpirando & expirando eſt ip-
ſum viuere. ❡ Eodem autem modo: & 22
piſcibus motus fit branchiarum. eleua
to enim calido quod in ſanguine per
partes: eleuantur & brãchię/ & pertrã-
ſit aqua. deſcendente autem ad cor per
poros/ & refrigerato: demittunt/ &
emittũt aquam. Sẽper autẽ eleuato eo
quod in corde: ſemper ſuſcipit iterum
refrigeratum. ❡ Quapropter & illis/ 23
viuendi & non viuendi finis/ eſt in re-
ſpirando: & his/ in ſuſcipiendo humi-
dum. ❡ De vita igitur & morte/ & de 24
cognatis huius ſpeculationis: fere di-
ctum eſt de omnibus.

❡ Tralationis veteris/ libri de vita &
morte/ Ariſtotelis (quem a libro de re-
ſpiratione/ vt librum de reſpiratione a
libro de iuuentute & ſenectute ſeiun-
xi: antiquum interpretẽ/ aut certe vul-
gariã partitionẽ ſecutus. q̃q̃ vnicus eſt:
qui de iuuentute & ſenectute & vita
& morte & reſpiratione in-
ſcribitur) ex Græco
recognitæ:
finis.

PARISIIS. IN AEDIBVS HEN-
RICI STEPHANI. MEN-
SE AVGVSTO.
M. D. XVIII.

CASTIGATIONES
quorundam: quæ inter
imprimendum depra-
uata aut immu
tata fue-
rũt.

f.3. c.1. l.2. Medicem
3. 2. 1. Tralatio
15. 2. 32. architecto-
nica
18. 3. 43. Et tripes. &
4. 55. & tripeda
21. 2. 20. Et ipſa qui-
dem mollis maſſa. &
in margine. βουγενῆ·
ἀνδρόπρωρα· αὐτοε
λογενῆ· ἐλαιόπρωρα
48. 2. 17. Tempus ad
illud: & erat. 23. ſi eni
vnus & idem
57. 3. 22. quæ in ente
eſt. 33. aut corruptioni
70. 2. 19. ſunt. erit
enim ex
77 2. 23. aliȩ quidem
multum diſtantes/aliæ
autem habentes
88. 3. 31. dem mouẽ-
tium autem
90. 2. 12. cauſa vt ipſũ
105. 3. in margine pone
D. in fine lineæ C.
113. 2. 40. in encyclijs
diſſertationibus circa
119 3. in margine Ixion
120. 1. 52. ſed non omni
135. 2. 43. circa Indicam
153. 1. 5. dilabi
173. 3. 9. Non eſt autem
190. 2. 30. halon (ſo
196. 4. 48. e mõte Patna
201. 1. 37. puteanȩ
205. 4. 11. ſalſuginis. &
ita ſemper deinceps
206. 4. 18. importat. Ta
lis igitur facultas quȩ in
aqua deorſum ruit: non
parum confert. Atqȝ
207. 4. 15. Erithea boues
abducens (ſtitium
210. 4. 49. bernum ſol-
216. 4. 57. compellatur
hac qua mare accedit.
Sonum autem

225. 1. 1. & flori Iridis
concolor
229. 4. 48. proprie au-
tem conſyderemus opor-
tet generis cuiuſqȝ de-
terminationẽ ſuſcipiẽtes.
232. 1. 35. aeria
240. 4. 38. Iſta: pili
286. 3. 31. diſſiliens
287. 4. 33. Quare neceſ
ſe eſt: eundem ſenſum
potentia prius eſſe.
295. 4. 17. Vbi vero tan
tæ adeo
309. 4. 1. gerit
331. 1. 52. balænis. &
2. 43. balȩnas

CASTIGATIONES
numerorum vtriqȝ
tralationi ad-
iectorũ.

f.11. c.3. l. auferebant. 41
14. 1. Cum 16. & 2.
Quoniam 9.
27. 4. cens 47.
30. 2. accidit 35. eſt 36. &
3. nis 37. infinitum 38.
Quoniam 39. re 40
31. 2. non 41
35. 3. in quo 15
41. 4. ſpacium 79
42. 4. cum calida 85
43. 2. Conſequens 32
44. 1. derare 95
46. 4. pus 114. eſſe 115.
in lo 116
47. 1. Cum 117
48. 1. ge ab 127
56. 3. Quoniam 35. &
4. ſanitate 49
59. 4. uetur 8
75. 1. prio eſt 19
85. 4. at nõ 34. ceſſe eſt 35
102. 3. & parte 8
103. 3. hoc 13. ta eſt 14
104. 2. ſed 15. reſumen-
tibus 16. & 3. mus 17
106. 1. tura 46
110. 1. autem 82
119. 4. Neqȝ 5. eſſe 6
Cum autem 7
135. 1. eſt Et hac 108.
138. 2. prius 6

142. 1. ceſſe eſt 43. & 4
um eſt 50. & aquã 51
148. 2. maius 7. & 4. ue
leueqȝ 17. num va-
cuumqȝ 18
149. 1. dum 19. Magni-
tudine 20. Nos 21. & 4.
de hoc 22. aptum 23.
Quærere 24
150. 1. ſubſtantia 25. &
4. Differẽtias 26. ma-
ius 27. Quoniam 28.
& ob 29
154. 4. cendum eſt 5
158. 1. partem 14. rit 15.
inuehit 16. & 4 mini-
me 17. cauſam 18
159. 1. tijs 19. ſpecies 20
160. 2. enim 17
177. 2. tem: & 24. & 4.
De ipſis 45
179. 1. Oportet 51
184. 2. uũtur 3. Quic. 4.
&. 3. CAP. III. & 4.
oppleuiſſe III
186. 2. His autem 11
198. 2. Non ſemper 45
219. 1. dictum IX. &
2 fere IX
228. 3. Eaſdem 12
233. 1. ſa fient 28
237. 1. cauſæ 42
241. 2. mi 68
242. 3. exeunte XI. &
4. CAP. XI
242. 4. Quȩ ad 53
243. 2. caliditas 87.
Quoniam 88
247. 1. videtur 25
253. 1. quia ipſe 74
277. 4. do 19. eſt 20
281. 3. Quare 49
308. 2. Et ideo 16
310. 2. aliquid 2

Numeri foliorum
corrigendi.

102
144
159
242
246
260
261

BIBLIOTECA NAZ.
ROMA
VITTORIO EMANUELE